Ifugao, Amganad

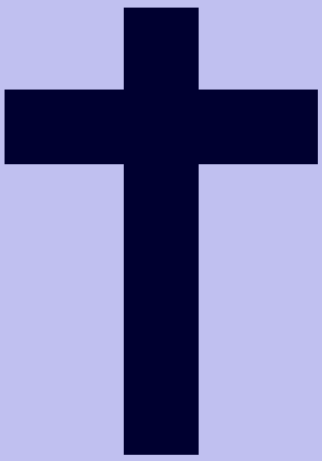

Ifugao, Amganad: Nan Hapit Apu Dios Bible

Ifugao, Amganad

Ifugao, Amganad: Nan Hapit Apu Dios Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ifugao, Amganad

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files dated 3 May 2025
8a82f002-75c6-5d1c-87e7-2ca29bd67aec

Contents

Matthew 1
Mark 71
Luke 112
John 183
Nan Na'na'at 234
Roma 298
1 Kulintu 329
2 Kulintu 361
Galasya 380
Epesus 391
Pilipay 401
Kolosi 408
1 Tesalonika 415
2 Tesalonika 421
1 Timothy 425
2 Timothy 434
Titus 440
Philemon 444
Hebrew 446
James 468
1 Peter 476
2 Peter 485
1 John 490
2 John 498
3 John 499
Juda 500
Nipa'innila 503
Psalm 534

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo'
Matthew

Hay Tonton Di A'ammod Jesu Kristu

1 Hi Jesu Kristu an apapun David an holag Abraham ya hiyah tuwey
tonton di a'ammodna.
2 Hi Abraham ya nuntanud ta hi Isaac. Ot muntanud hi Isaac ta hi
Jacob. Ya nuntanud hi Jacob ta hi Judah ya nadan i'ibanan linala'i.
3 Ot muntanud da Judah i Tamar ta da Peres i Serah. Ya nuntanud
hi Peres ta hi Hesron. Ot muntanud hi Hesron ta hi Ram.
4 Ya nuntanud hi Ram ta hi Aminadab. Ot muntanud hi Aminadab
ta hi Nason. Ya nuntanud hi Nason ta hi Salmon.
5 Ot muntanud da Salmon i Rahab ta hi Boas. Ya nuntanud da Boas
i Ruth ta hi Obed. Ot muntanud hi Obed ta hi Jesse.
6 Ya nuntanud hi Jesse ta nan patul an hi David.
Ot muntanud hi David ta hi Solomon an hay hi inana ya din ahawan
ni' Uriah.
7 Ya nuntanud hi Solomon ta hi Rehoboam. Ot muntanud hi
Rehoboam ta hi Abijah. Ya nuntanud hi Abijah ta hi Asa.
8 Ot muntanud hi Asa ta hi Jehosapat. Ya nuntanud hi Jehosapat ta
hi Jehoram. Ot muntanud hi Jehoram ta hi Ussiah.
9 Ya nuntanud hi Ussiah ta hi Jotam. Ot muntanud hi Jotam ta hi
Ahas. Ya nuntanud hi Ahas ta hi Hesekiah.
10 Ot muntanud hi Hesekiah ta hi Manasseh. Ya nuntanud hi
Manasseh ta hi Amon an hi aman Josiah.
11 Ot muntanud hi Josiah ta hi Jekoniah ya nadan i'ibanan linala'i.
Ya hidin atagun da Jekoniah di nangabakan nadan i Babilon hinadan
Judyu ot iyeda didah bobleda hi ad Babilon.
12 Ta hidin awahdidah ad Babilon ya nuntanud hi Jekoniah ta hi
Sealtiel. Ot muntanud hi Sealtiel ta hi Serubbabel.
13 Ya nuntanud hi Serubbabel ta hi Abiud. Ot muntanud hi Abiud ta
hi Eliakim an hi aman Asor.
14 Ya nuntanud hi Asor ta hi Sadok an hi aman Akim. Ot muntanud
hi Akim ta hi Eliud
15 an hi aman Eleaser. Ya nuntanud hi Eleaser ta hi Mattan an hi
aman Jacob.
16 Ot muntanud hi Jacob ta hi Joseph an ahawan Mary an hi inan
Jesus an ma'alih Kristu.*
17 Ta hay bilang di tinanud an mihipun i Abraham ta inggana i David
ya himpulut tuluy (13) tinanud.† Ya mihipun i David ta ingganah din
nangiyayan nadan i Babilon hinadan i Judah hi bobleda ya himpulut
tulu (13) boy tinanud. Ya atbohdin himpulut tuluy (13) tinanud an
mihipun hi awadandah ad Babilon ta ingganah niyayyaman‡ Kristu.

Hay A'at Di Niyayyaman Jesus
(Luke 2:1-7)

---

* **1:16 1:16** Hay ibalinan nan hapit di Greek an Kristu ya Patul an Pinto' Apu Dios. † **1:17 1:17** Nan himpulut tuluy tinanud ya alyon di udum di himpulut opat te pi'bilangda nan namangulun a'ammodda. ‡ **1:17 1:17** Hay pangalin di udum hinan niyayyam ya nitungo.

18 Hiyah tuwey na'at ot ahi miyayyam hi Jesus. Hi Mary ya nahahapit
di eda pun'ahawaan i Joseph. Mu aggeda ni' nalo' i Joseph ya
numbutyug§ hi Mary te nan imbutyugna ya nan Espiritun Apu Dios
di nunlumu.
19 Ya hi Joseph an mangiyahawaot i Mary ya maphod di pangatna
an tagu. Mu aggena innilay na'at ta numbutyug hi Mary ta hiya nan
hay ninomnomna ya adina mo iyahawa. Mu aggena damdama pinhod
an bainon hi Mary hi numbutyugana ta hiya nan hay ninomnomna
ya namaag ya onda nunhapit ta ipogpogda an ma''id ha dakol hi
manginnila.
20 Mu hidin munnomnomnom hi Joseph hi atona ya na'uyung. Ya
numpa'inop han anghel Apu Dios an alyonan hiyay, He''a Joseph an
apapun David, hanat adi'a bumain an mangiyahawa i Mary te hinaen
imbutyugna ya nan Espiritun Apu Dios di nunlumu.
21 Ot hay iyayyamna ya han lala'i ta ngadanam hi Jesus te hiyay
mangdat hi itaguwan nadan tatagun nun'abahulan hi'onda mangulug
i hiya.
22 Ta ma'at danae ta mipa'annung din impitudo' Apu Dios hinan ohah
nadan propeta an alyonay,
23 Nomnomnomonyu an ahi mawadaan han babai an ta'on hi ma"id
ha inilo'nah lala'i.
Ya hay iyayyamna ya han lala'i ta ngadananda hi Immanuel an hay
pinhod nan Immanuel an ipa'innila ya wadah Apu Dios i dita'u.
24 Ta on inggibo' mon Joseph ot nomnomnomona nan inalin nan anghel
Apu Dios ot hiyay unudona ta inyahawanah Mary.
25 Mu aggena ni' inilo' hi Mary ta ingganaot miyayyam nan golang. Ot
ngadanan Joseph ta hi Jesus.

2

Hay E Nundayawan Nadan Nanginnilan Mangimatun Hi A'at Di Bittuwon I Jesus

1 Hi Jesus ya niyayyam hi ad Bethlehem hidih ad Judea hidin
numpatulan Herod. Indani ya wadaday immalih ad Jerusalem an
linala'in nanginnilan mangimatun hi a'at di bittuwon an nalpudah
nangappit hi tuluwan di algo
2 an alyonday, Daanay awadan nan niyayyam an golang an hiya nan
mumpatul hinadan Judyu? Te hay awadanmih nangappit hi tuluwan
di algo ya tinigomi nan bittuwon an pangimatunan hi niyayyamana ta
hiya nan immali ami ta emi dayawon.
3 Mu hidin dingngol nan patul an hi Herod nan inalin dadiyen linala'i
ya nunhiglan minomnoman. Ya ta'on on nadan dakol an tataguh ad
Jerusalem ya minomnomanda.
4 Ot ipa'ayag Herod an namin nadan ap'apun di padi ya an namin
nadan muntudtuduh nadan uldinmin Judyu ot mahmahanan didan
alyonay, Daanay nibagah iyayyaman nan Kristu?
5 Ya alyonday, Hi ad Bethlehem hi ad Judea te hiyah diyey impitudo'
Apu Dios hinan propetah din nadne an alyonay,

§ **1:18 1:18** Hay pangalin di udum hinan numbutyug ya nunhabi. **1:23 1:23** Isaiah 7:14

6 Hi ad Bethlehem hidih ad Judea ya ta'on on agge nundongol an
boble mu hidiy ahi alpuwan nan ap'apu an mumpapto' i da'yun tatagu'
an tinanud Israel.
7 Ta hidin dingngol Herod hidiye ot ayagana dadiyen linala'in
nanginnilan mangimatun hi a'at di bittuwon mu aggena impa'innilah
nadan tatagu. Ot mahmahanan dida nan algo an numpatigan diyen
bittuwon.
8 Ta hidin imbagada ot honagona didah ad Bethlehem an alyonay,
Ume ayu ta eyu ihamad an hama'on nan golang ta inakhupanyu'e ya
impa'innilayun ha''on ta wan e' pibo dayawon.
9 Ot makakda ya wada bo nan bittuwon an tinigoda ni' hidih
nangappit hi tuluwan di algo. Ta hiya boy tintinnudda ta lo'tat ya
nipto' hinan awadan di golang ot umohnong.
10 Ya hidin tinigoda nan nipto'an nan bittuwon ya ma''am'amlongda
11 ot hunggopda i diyen bale. Ya tinigoda nan golang ya hi inanan
hi Mary ot mundu''unda ta dayawondah diyen golang. Ot idatda nan
inodnanda an balitu' ya insenso ya mira.
12 Ya hay numbangngadandah bobleda ya nat'on di nangi'wanda te
nipa'inop i dida an adida ibangngad hi awadan Herod.

Hay Nangibtikan Joseph Hinan Hinina Hi Ad Egypt

13 Hidin imme dadiyen mangili ya numpa'inop bo han anghel i
Joseph ot alyonay, Bumangon'a ya inawitmu nan hinina ta bumtik
ayuh ad Egypt ya niha''ad ayu ni' hidi ta ingganah on'u alyon hi umaan
ayuhdi. Te umman e ipahpahamma' Herod nan golang te pinhodnan
ipapate.
14 Ot maba''unut moh Joseph i diyen nahdom ot awitona nan hinina
ot umedah ad Egypt.
15 Ta hidiy nihaha"adanda ta ingganah nateh Herod. Ta nipa'annung
bo din impitudo' Apu Dios hinan propetah din nadne an alyonay,
Imbaga' hinan Imbabale' ta taynanah ad Egypt.

Hay Nangipapatayan Herod Hinadan U''unga

16 Hidin na'innilaan Herod an imbahhon dadiyen linala'in nanginni-
lan mangimatun hi a'at di bittuwon nan inalinan dida ya bimmungot ot
iyuldina an an namin nadan goggolang an linala'ihdi hi ad Bethlehem
ya nadan nun'ihaggon an boble ya ipapatena dida an mihipun hinan
pi'yayyam ta ingganah nan nuntawon hi duwa ta miyunnudan hinan
inalin dadiyen nanginnilan mangimatun hi a'at di bittuwon.
17 Ta hiyah nae boy nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i din
propeta an hi Jeremiah an alyonay,
18 Hinan boble hi ad Ramah ya madngol di ahikokoga. Te nun'a'ate
nadan imbabalen nadan tinanud Rachel ta hiya nan kumogakogada
an adida ahan mihapitan.

Hay Numbangngadan Da Joseph Hi Nalpuwandah Ad Egypt

19 Hidin nateh Herod ya numpa'inop bo han anghel i Joseph hi ad
Egypt ot alyonan hiyay,
20 Bumangon'a ya inawitmu nan hinina ta mumbangngad ayuh ad
Israel ot ma''idda mo nadan naminhod an mangipapateh nan unga.

2:6 2:6 Mikah 5:5 **2:15 2:15** Hosea 11:1 **2:18 2:18** Jeremiah 31:15

21 Ot bumangon moh Joseph ot ikakna nan hinina ta mumbangngad-
dah ad Israel.
22 Mu hidin dingngol Joseph an hi Arkelaus di patul hi ad Judea an
nihukkat i amanan hi Herod ya timmakut an e miha"ad hidi. Ya indani
ya nipa'inop damdaman hiya an adida umehdi. Ta hiya nan inipluyda
moh ad Galilee
23 ot eda miha"ad hidih ad Nasaret ta hidiy immongngalan Jesus. Ta
hiyah naey nipa'annungan din inalin nadan propetah din nadne an
alyonday, Hiya ya i Nasaret.

3

Hay Intudtudun John An Mumbonyag
(Mark 1:1-8; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

1 Hidin awadan da Jesus hi ad Nasaret ya wadah John an mum-
bonyag hinan agge naboblayan hi ad Judea an tumanudtuduh hapit
Apu Dios hinadan tatagu an umanneh awadana.
2 On inalinan diday, Mahapul an muntutuyu ayu ya indinongyun
mangat hinadan adi maphod an ato'atonyu te immali mo nan intuda'
Apu Dios an mun'ap'apu.*
3 Hituwen hi John ya hiya din inalin nan propeta an hi Isaiah an
alyonay, Wada han ahi e mangitku'itkuk an muntudtudu hinadan
tatagun umanneh awadana hinan agge naboblayan an analyonay,
Idadaan ta'u ha ma'andong hi awon nan Ap'apu ta midadaan hi
umaliyana.†
4 Hay lubung John ya nan na'abol an dutdut di kemel ya han lalat
di imbalikisna. Ya ammuna nadan dudun ya danum di iyukan di
itanudna.
5 Mu dakolday umanneh awadana an malpuh ad Jerusalem ya
hinadan udum an bobleh ad Judea ya hinadan boblen nun'ihaggon
hinan wangwang an nungngadan hi Jordan.
6 Ta nun'ibagaday puntutuyuwandah bahulda ot bonyagan John
didah nan wangwang.
7 Mu hidin tinigon John an dakolday Paliseu ya Saduse an niddum
an mumpabonyag ya nun'ihingalna didan alyonay, Da'yun ay u'ulog,
wan alyonyu on mabonyagan ayu'e ya mabalin an ma'aan di bungot
Apu Dios i da'yu.
8 Mu adi. Te mahapul an hanadan maphod an pangat di atonyu ta
atigan di puntutuyuwanyu.
9 Ta adi ayu ma'dinnol an gapu ta tinanud da'yun Abraham ya adi
da'yu dusaon. Te ibaga' i da'yu an mabalin an pumbalinon Apu Dios
tudan batu hi holag Abraham.
10 Da'yu ya umat ayuh nan kayiw an adi maphod di ibungana ta hiya
nan ay ayu nidadaan an malngoh ta mapu'ulan.
11 Ya inalin bon John di, Hay pamonyag'u ya on liting ya ammuna ta
hidiyey atigana an muntutuyu ayuh nadan numbahulanyu. Mu wada
han umalin na'abbaktu mu ha"on te ta'on on nan e' pangdonan hi

---

* **3:2 3:2** Hinan hapit di Greek hinan immali mo nan intuda' Apu Dios an mun'ap'apu ya mabalin bo an hay ibalinana ya agagga moy pun'ap'apuwan Apu Dios. † **3:3 3:3** Hay pinhodnan alyon ya ta ipaphodday pangatda ta midadaandah nan umaliyan Kristu.

hapatutna ya na'adda"ula' ahan an e mangat. Ya hay pamonyagnan
da'yu ya nan Espiritun Apu Dios ya apuy.
12 Ya hitun umaliyana ya hiwwayonay tatagu an ay muntoop ta
namahmah'e nadan nabgahan ya inyalangna ya pinu'ulana nadan
dugih i han apuy an adi madmaddop.

Hay Nabonyagan Jesus
(Mark 1:9-11; Luke 3:21-22)
13 Agge nadne ya wadah Jesus an nalpuh ad Galilee ot umeh
awadan John hidih nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta e
mumpabonyag i hiya.
14 Mu inalin John i hiyay, Tanganu on namaag bo ya he''ay
mumpabonyag i ha''on an unhaot he''ay mamonyag i ha''on?
15 Ya alyon Jesus di, O mu maphod on he''ay mamonyag i ha''on ta
ma'at an namin nan pohdon Apu Dios.
Ot bonyagan mon John.
16 On hiyah nabonyagan hi Jesus ot duma"al hinan pingngit di
wangwang. Ya anakkaya an niluwat hi ad abunyan ya tinigona nan
Espiritun Apu Dios an ay palluma an nungkohop ot mumpattuk i hiya.
17 Ya alinah on wada han madngol an hapit an nalpuh ad abun-
yan an alyonay, Hiyah nae nan imbabale' an pa'appohpohdo' ya
pun'am'amlonga'.

4

Hay Namatnapatnaan Nan Diyablu I Jesus
(Mark 1:12-13; Luke 4:1-13)
1 Agge nadne ya impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Jesus hinan
agge naboblayan ta hidiy namatnaan nan diyablu i hiya ta hay ena
tuwali pumbahulan.
2 Ta napat (40) di algoh aggena nanganan ta na'a'aggangan.
3 Ya imme nan diyablu ot alyonan hiyay, Hi'on immannung an he''a
nan Imbabalen Apu Dios ya tanganu onmu adi alyon i datuwen batu
ta mumbalindah tinapay ta anom?
4 Mu alyonay, Hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay, Bokon
hay makan ya abuh di managuh tagu te ha ahan di ma'ahhapul ta'u
ya nan hapit Apu Dios.
5 Ya inyen bon nan diyablu hi Jesus hi ad Jerusalem an boblen
niyappit i Apu Dios ot iyenah nan na'taggen atop nan Templo.
6 Ot alyonan hiyay, Immannung'e an he''a nan Imbabalen Apu
Dios ya agam ta dumokpah'a ot impitudo' bon Apu Dios an alyonay
honagona nadan anghelna ta hapapaon da'a ta ta'on on ha hukim ya
adi mahugatan hi batu.
7 Mu alyon Jesus i hiyay, O mu hinan hapit bon Apu Dios ya alyonay,
Adiyu attaon an patnaon di abalinana.
8 Ya inyen bon nan diyablu hinan na'taggen billid ot ipa-
mangmangnan namin nadan pun'ap'apuwan hitun luta ya nadan
mun'a'omnawan.
9 Ot alyonan Jesus di, An namin datuwe ya idat'un he"a ta he''ay
mun'ap'apu hi'on'a mundu"un ta dayawona'.

4:4 4:4 Deuteronomy 8:3 **4:7 4:7** Deuteronomy 6:13

10 Mu alyon Jesus i hiyay, Umaan'ahtu Satanas. Te hay impitudo' bon Apu Dios ya alyonay,
Hi Apu Dios ya abuh di dayawonyu ya unudonyu.
11 Ot taynan mon nan diyabluh Jesus ot umali nadan anghel an mangipapto' i hiya.

Hay Nangihipunan Jesus An Nuntudtudu
(Mark 1:14-15; Luke 4:14-15)

12 Indani ya dingngol Jesus an nibalud hi John ot mumbangngad hi ad Galilee.
13 Ot umeh bobledah ad Nasaret. Mu bokon hidiy niha"adana te hi ad Kapernaum hinan way pingngit di lobong an nungngadan hi Galilee. Hidiyen boble ya nidat hinadan tinanud Sebulun ya tinanud Naptali hidin nadne.
14 Ta nan niha"adanahdiy nipa'annungan din inalin nan propeta an hi Isaiah an alyonay,
15 Nadan boblen nadan tinanud Sebulun ya tinanud Naptali an nun'ap'apuwan nadan bokon Judyu an nihaggon hinan lobong an nungngadan hi Galilee an numbattanan nan baybay an nungngadan hi Mediterranean ya nan wangwang an nungngadan hi Jordan
16 ya nadan tataguhdi ya paddungnay wadadah nan munhihillong. Mu hitun pangngolandah nan tudtudun Apu Dios ya paddungnay napatalan di nomnomda.
17 Te i diyen nangihipunan Jesus an nuntuddun dida di nangalyana hi, Mahapul an muntutuyu ayu ya indinongyun mangat hi adi maphod te agagga moy pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Nangayagan Jesus Hinadan Muntabukul
(Mark 1:16-20; Luke 5:1-11)

18 Wada han pundaldallanan Jesus hinan pingngit nan lobong an nungngadan hi Galilee ya tinigona han hinagi an muntabtabbukulda* te hidiyey tamuda. Hay ngadan di oha ya hi Simon an hay ohah ngadana ya Peter ya nan oha ya hi Andrew.
19 Ot ayagana didan alyonay, Ma'ayu ta unudona' ta tudduwan da'yuh atonyun mangayag hi tatagu ta umunuddan ha"on.
20 Ya na'ibagondan inha"ad di tabukulda ot miyunuddan hiya.
21 Ta onda immeh nan pangngelna ya minangmang bon Jesus da na' Sebedi an da James i John an wahdidan hina'ammah nan bangka an pun'iphodday tabukulda ot ayagana bo dida.
22 Ot pi'bagonda damdaman tinaynan hi amadah nan bangka ot mi'yeda i Jesus.

Hay Nuntudtuduwan Jesus Hinadan Bobleh Ad Galilee
(Luke 6:17-19)

23 Hininap Jesus nadan bobleh ad Galilee an e nuntudtuduh nadan a'am'amungan di Judyu ta impa'innilana nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya nun'ipaphodna nadan tatagun mumpundogoh.
24 Ta nundongol hi Jesus hidi ya ta'on on hinadan abobbobleh ad Syria ta dakol di nun'iyedan hiyan tatagun nat'onat'on di dogohda

---

* **4:18 4:18** Nan muntabukul ya umat hinan munhidu' mu hay usalonda ya abillog ta dakol di mangdon an adi umat hinan hidu'.

an nahi'pan di udum ya mun'oldah di udum. Ya nadan udum ya
naparalaysda. Ot pun'ipaphodna dida.
25 Ya dakkodakkolday tatagun nitnunitnud i hiya an i Galilee ya
i Jerusalem ya nadan udum an bobleh ad Judea ya nadan tataguh
dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan an ad Dekapolis
ya nadan udum an boblehdi.

5

Hay Nuntudtuduwan Jesus Hinan Way Nabillid
(Luke 6:20-23)

1 Tinigon Jesus an dakol nadan tatagun nitnud i hiya ot umeh nan
nabillid ot e umbun hidi. Ya eda nihaggon i hiya nadan itudtuduwana.

Hay Immannung An Umipa'amlong
(Luke 6:20-23)

2 Ot itudtuduwana didan alyonay,
3 Nadan tatagun inniladan mahapulday boddang Apu Dios hinan
eda pangatan hinan pohdona ya diday mipa'amlong te diday middum
hinan pun'ap'apuwana.
4 Ya mipa'amlong bo nadan tatagun umukayungan te pa'amlongon
Apu Dios dida.
5 Ya mipa'amlong bo nadan mumpada''ul te midat i dida nan
imbagan Apu Dios an idatna.
6 Ya mipa'amlong bo nadan paddungnay na'agangan ya na''uwoh an
mangat hinan pohdon Apu Dios te ma'at nan pinhodda.
7 Ya mipa'amlong bo nadan hummo' hi ibbadan tagu te hom'on
damdaman Apu Dios dida.
8 Ya atbohdin mipa'amlong nadan mangiyohhah nomnomdan Apu
Dios ta nan pohdona ya ammunay pohdondan aton te diday manigo i
hiyah udum hi algo.
9 Ya mipa'amlong bo nadan mangipanuh hinadan munhihiwwawan
te diday mibilang hi imbabalen Apu Dios.
10 Ya mipa'amlong bo nadan mipadildilah an gapuh nan pangatan-
dah nan pohdon Apu Dios te diday middum hinan pun'ap'apuwana.
11 Ot mipa'amlong ayu an ta'on on da'yu panadngolan ya paligaton
hinadan tatagu an gapuh pangun'unudanyun ha''on. Ta dakol di adida
ibagah adi maphod i da'yu an ta'on on agge immannung.
12 Mu ta'on on athidi ya hanat mun'am'amlong ayu an ta'on on dakol
di punligatanyuh tun luta ot ongal di gunggunayu hi ad abunyan.
Athidiy ma'at i da'yu te ta'on on handidan propetah din nadne ya
na'ahiwawanda damdama.

Hay I'aligan Di Ahin Ya Dilag
(Mark 9:50; Luke 14:34-35)

13 Ya innayun bon Jesus an nuntuddun alyonay, Da'yun mangulug
hinan itudtudu' ya umat ayuh nan ahin an mangipaphod hi tamtam
di makan ya pangahin hinadan agge nalutu an umat hi dotag ta adi
mabulu'. Ot maphod on athidiy a'atyu ta da'yuy gapunah ipaphodan
di pangat di tatagu. Te onha ma'aan di tamtam nan ahin ot adi
mabalin hi mibangngad. Ta ma''id mo ha iyusalana ta mitopal ta
punhinggogoppa'an di tatagu.

14 Ya atbohdin nipaddung ayuh nan dilag an dilaganay munhihillong
ta paddungnay patalanyuy nomnom di tataguh tun luta ta way
atondan manginnilan ha"on. Ta mipaddung ayu boh nan boblen wah
nan uhhun di billid an ma'attigo.
15 Ta umat hinan hilaw an tinolganyu'e ya adiyu e ipa"e mu onyuot
ipattuk ta patalana nan bale.
16 Ya atbohdin da'yu an mahapul an adiyu ipa'pa"e nan eyu
napatalan ta tigon nadan tatagu nan maphod an pangatyu ta wan hi
Apu Dios di dayawonda.

Hay Intuddun Jesus Hi A'at Nan Uldin

17 Ya alyon bon Jesus di, Wan hay punnomnomyu ya alyonyu on
immaliya' ta ma"ido' nan Nitudo' an Tugun ya nadan intanuddun
nadan propeta. Mu adi athidi te hay gapunah immaliya' ya ta
ipa'annung'un namin datuwe.
18 Te ibaga' i da'yu an nan Nitudo' an Tugun ya adi mabalin an
mahukkatan an ta'on on ha oha te ingganah mipa'annung an namin.
Te gahin on mama"id hi ad lagud ya tun luta ya ahi mama"id nan uldin
ta'un Judyu.
19 Ot hay mahapul ya unudonyun namin nadan tugun Apu Dios
te nan mangibahhoh nan ta'on on ha mabgawan i diyen tugun ya
intuddunah diyen nibahhawanah nadan udum ta iyunnuddan hiya
ya hiyay mipada"ul hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu nan tagun
mangunud hi an namin nan tugun Apu Dios ya intudduna boh udum ta
iyunnuddan hiya ya hiyay mipabaktuh nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
20 Ta hiya nan ibaga' i da'yu an mahapul an nipto' di pan-
gun'unudyuh nan pohdon Apu Dios ya ahi mabalin an middum ayuh
nan pun'ap'apuwana. Ta adiyu iyunnudan hinan pangat nadan Paliseu
ya nadan muntudtuduh nadan uldin ta'un Judyu.

Hay Intuddun Jesus Hi A'at di Bungot

21 Innayun bon Jesus an alyon di, Hay nitugun hinadan a'ammod
ta'uh din nadne ya alyonday, Adi ta'u pumate te nan pumate ya
mahumalya ta mipapate damdama.
22 Mu ibaga' i da'yu an adi ammuna nan pumate hi madusa te ta'on
on nan tagun bumungot hi ibbana. Ya atbohdin madusa ta miyeh
impilnu nan tagun mamihupihul hi ibbanan tagu ya nan mangibagah
ma"id ha in'innilada.
23 Ya onha hinan pangi'ayanyu hinan idawatyun Apu Dios hidih nan
pangidawatan hi mi'nong ya nipadih an nipanomnom i da'yu an waday
numbahulanyuh nadan ibbayu
24 ya maphod on ayu ni' umeh nan tagun numbahulanyu ta
munhapit ayuh maphod ya ahi ayu mohpe mumbangngad ta idawatyu
nan i'nongyu.
25 Ya wada'ey nangidalom i da'yu ya gahin di agagga ya da'yuy e
mi'hapit i hiya ta adi miluh an miyeh nan huwis. Te niluh'e mon niyeh
nan huwis ya mipibalud nan waday bahulna.
26 Ya umannung an mihaha"ad ayuh baludan ta ingganah ikaluyun
namin nadan bahulyu.

Hay E Pangidinongan Hinan Pumbahulan

27 Alyon bon Jesus di, Hay oha boh intugundah din nadne ya
alyonday, Adi ayu umiluktap.
28 Mu ibaga' i da'yu an ta'on on ammuna nan nunhiglan omnon di
ohan lala'i i ha tinigonah babai ta pohdonan ilo' ya numbahul te ayna
damdama inilo'.
29 Ta hiya nan onha hanan matay gumalat hi pumbahulan ya
udu'dulnay ukiton ya intopal te udu'dulnay mapilok di ohan mata mu
hanan mitopal an namin di adol hi impilnu.
30 Ya atbohdi an wa'et nan winawwan an ta'ley gumalat hi pumbahu-
lan ya udu'dulnay putulon ta ta'on on mapukulan mu ta adi mitopal
an namin di adol hi impilnu.

Hay A'at Di Bolhe
(Matthew 19:3-12; Mark 10:2-12; Luke 16:18)

31 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Hay nitugun boh din nadne
ya onha waha lala'ih naminhod an mangibolheh* ahawana ya hay
mahapul hi atona ya ena alan ha itud'an di eda pumbolhayan ya
indatnah nan babai ta mangipa'innilan numbolheda.
32 Mu ibaga' i da'yu an mumbahul nan lala'i an namaag ya imbolhena
nan ahawana an ta'on hi agge inluktap diyen ahawana ya hidiyen
nangibolhayana di gumalat hi pumbahulan nan babain ahawana hi'on
mumbintan te hidiyen babai ya mibilang hi nunluktap ya atbohdih nan
lala'in pumbintanana.

Mahapul An Ipa'annung Nan Ibaga

33 Ya inalin bon Jesus di, Hay intugun bon di a'ammod ta'uh din
nadne ya alyonday, Adiyu ibahhon aton nan insapatayun Apu Dios.
34 Mu hay alyo' i da'yu ya wada'ey pinhodyun aton ya adi mahapul
an isapatayun Apu Dios. Ya adiyu bo isapatah ad abunyan te hidiy
pun'ap'apuwan Apu Dios.
35 Ya adiyu bo isapatah tun luta te ta'on on hitu ya wadah Apu Dios.
Ya ta'on on hi ad Jerusalem ya adi mabalin te hiya an na'abbaktun
Patul ya hidiy boblena.
36 Ya ta'on on alyonyuy hay adolyuy pangisapataanyu ya adi mabalin
te ta'on onha ohah nadan ubanyu ya adiyu abalinan an mangipangitit.
37 Ot hay maphod ya adiyu isapata ta namaag ya alyonyuy, O ato'.
Mu adiyu'e aton ya alyonyuy, Adi' aton. Ta adiyu pamaag hi o o, ya
dee mannot an adiyu aton te nan layah ya tamun di diyablu.

Hay Tugun Jesus Hi Maphod An Aton
(Luke 6:29-30)

38 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Hay oha bon nitugun hidin
nadne ya onha nan ohan tagu ya piniloknay matan nan ibbana ot
mahapul an miballoh ta mapilok boy matan diyen tagu. Ya atbohdih
nan nanuntuk hi ohan tagu ta waday na'aan hi bobana ya mahapul an
miballoh ta waday ma'aan hi boban damdaman diyen himmuntuk.
39 Mu hay alyo' i da'yu ya adiyu iballoh nan adi maphod an inat nan
ibbayun da'yu an umat i ha waha manipak hi tamelyu ya iyabulutyu
ta ta'on hi pi'tipakna boy bahhelna.

---

* **5:31 5:31** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

40 Ya wada'e boy mangidalom i da'yu ta alyonday pi'yaladay
lubungyu ta mibayad hi moltayu ya indatyu. Ya ta'on on nan gottap
nan lubungyu ya inyabulutyu hi'onda pi'yala.
41 Ya onha waha tindaluh piliton da'yun mangdon hi makutuna hi
ohay kilumitlu ot ta'on hi'onyu inayun an idatong hinan umayana.
42 Ya wada'ey mun'odo i da'yu ya idattanyu. Ya atbohdih nan
bumanoh an pabanohanyu ta adiyu pihulon dida.

Hay Pamhodan Hinadan Tatagun Agge Naminhod I Dita
(Luke 6:27-28,32-36)

43 Inalin bon Jesus di, Hay nitugun boh din nadne ya alyonday,
Pohpohdonyu nadan naminhod i da'yu. Ya ahiwawanyu nadan
humihiwon da'yu.
44 Mu hay ibaga' i da'yuh ad uwani ya hanat ta'on on nadan
ma'ahihhiwon da'yu ya ipatigoyuy pamhodyun dida. Ya hanada'en
mamalpaligat i da'yu ya idasalanyuot ta wan hom'on Apu Dios dida.
45 Te atonyu'ehdi ya hidiyey atigana an imbabale da'yun Ama ta'un
hi Apu Dios. Te limmuna nan algo ta pun'algawan an namin di tatagu
an ta'on on nadan ma"id ha pamhodda i hiya. Ya atbohdi an ipa'alinay
udan ta usalon an namin di tatagu an ta'on on nadan adi maphod di
pangatda.
46 Te onha ammuna nadan naminhod i da'yuy pohpohdonyu ot
ma"id ha idat Apu Dios hi gunggunayu. Te nganney numpahhiwanyu
hinadan alyonyuy nabahulan an hanadan naminhod i diday pohpo-
hdonda ya abuh.
47 Ya atbohdi hi'on ammuna nadan i'ibayu hi apngaonyu te nganne
damdamay numpahhiwanyu hinadan agge nanginnilan Apu Dios an
athidiy pangatda.
48 Ta hiya nan mahapul an nipto' di pangatyu ta umat hi pangat Ama
ta'u an hi Apu Dios.

6

Hay E Pangatan Hi Maphod

1 Alyon bon Jesus di, Tigonyu ta bokon hay e pamemanan di tatagun
da'yuy pangatanyuh maphod. Te atonyu'ehdi ya ma"id ha idat Ama
ta'un hi Apu Dios hi gunggunayu.
2 Ta wada'ey ihmo'yu hinadan munhapul hi boddang ya maphod on
adiyu ipa'in'innilah tatagu. Ta adiyu iyunnudan hinadan mumpun-
layah an wada'ey idatda ya gahin onda umeh nan dakol di manigo an
umat hinadan a'am'amungan ta'un Judyu ya hinadan kalata ya ahida
mohpe idat ta way aton di tatagun mangali i dida hi, Hiya peman.
Ibaga' i da'yu an nan mangathidi ya inalana mo tuwaliy gunggunana.
3 Ta hiya nan wada'ey ihmo'yuh nadan munhapul hi boddang ya
maphod hi'on adiyu ipa'in'innila an ta'on on da'yun nahaghagon.
4 Ta wan ammunah Ama ta'un hi Apu Dios an manginnila ta hiyay
mangdat hi gunggunayu.

Hay A'at Di Pundasalan
(Luke 11:2-4)

5 Ya atbohdi hinan pundasalanyu an adiyu paton hinadan tatagu
an e pipatpatigo te gahin on eda tuma'dog hinan adaklan di tagu an

umat hinadan a'am'amungan ta'un Judyu ya hinadan kalata ya ahida
mundasal ta wan tigon di tatagu dida. Mu ibaga' i da'yu an nan tagun
mangathidi ya inalana mo tuwaliy gunggunana.
6 Ot hay maphod hi atonyu hi'on ayu mundasal ya ume ayuh nan
ma''id ha al'ali ta ta'on on ayu ma'ohha ya nundasal ayu i Ama ta'un
hi Apu Dios an adi matigo. Te hiyay manmannigo hi an namin nan
at'atonyu ot hiyay ukod an mangdat hi gunggunayu.
7 Ya wa'et mundasal ayu ya adiyu ipaddung hinadan tatagun agge
nanginnilan Apu Dios an adukkayonda ya panidwonday dasalda te
hay innilada ya atonda'ehdi ya donglon Apu Dios di dasalda.
8 Mu adiyu atonhidi te innilan tuwalin Apu Dios nadan mahapulyu.
9 Ta athituy atonyun mundasal an alyonyuy,
Ama an wah ad abunyan, hanat he''ay dayawon an namin di tatagu.
10 Ya hanat he''ay mun'ap'apu i da'mi ta nan pohdom di ma'at hitun
luta an umat hi ad abunyan.
11 Ya hanat abigabigat on idatmuy itanudmi.
12 Ya hanat pakawanon da'mi hinadan numbahulanmi te teen
pakawanonmi damdama nadan numbahul i da'mi.
13 Ya adim bahan iyabulut di nunhiglan apatnaanmi ta wan adi da'mi
baliyan hinan diyablu.
14 Ya inalin bon Jesus di, Mahapul an pakawanonyu nadan numbahul
i da'yu. Ta wan hi Ama ta'un hi Apu Dios ya pakawanon da'yu.
15 Te onha adiyu pakawanon nadan ibbayun numbahul i da'yu ot
athidi bon adi da'yu pakawanon i Apu Dios.

Hay A'at Di Mun'ulat

16 Ya ha boy ohah intuddun Jesus ya alyonay, Wa'et mun'ulat ayu
ya hanat adi ayu umukayungan. Ta adiyu paton hinadan tatagu an
e pipatpatigo an wa'et mun'ulatda ya ginugungalda ta hay panigon
nadan tatagu ya ay immannung di pundayawda i Apu Dios. Mu ibaga'
i da'yu an inalada mo tuwaliy gunggunada.
17 Ot hiya nan hay maphod hi atonyu hi'on mun'ulat ayu ya
munhugud ayu ya nun'apu ayu.
18 Ta adi innilaon di tatagu an mun'ulat ayu ta ammunah Ama ta'un
adi matigoy manginnila ta hiyay mangdat hi gunggunayu.

Hay Immannung An Kinadangyan
(Luke 11:34-36; 12:33-34)

19 Alyon bon Jesus di, Adi ayu mahiw an mangamung hi ikadan-
gyanyuh tun luta. Te danaen wahtun luta ya malu'lu'da damdama ya
lumatiday udum ya ma'akoday udum.
20 Ot hay maphod hi ahiwanyu ya nan eyu pangatan hinadan
umipa'amlong i Apu Dios. Te hidiyen pangatanyuhdi ya ayyu
am'ammungon di ikadangyanyuh ad abunyan an adi malu'lu' ya adi
lumati ya adi ma'ako.
21 Te nan ibilangyuh nabalol ya dadiyey nun'onan hi nomnomyu.
22 Ya hay pangipaddunga' hi niyatan di nomnom ya nan mata an
panigo. Te maphod'en ma''id ha bahbahna ya maphod boy panigona.
23 Mu napilok'e nan mata ya ma''id ha tigona. Ta athidi an maphod'e
nan punnomnom ya maphod boy pangat. Mu ningamut'en adi maphod
di punnomnom ya immannung an adi maphod di pangat.

Hi Apu Dios Di Nahamad Hi Pundinolan
(Luke 12:22-31; 16:13)

24 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Adi mabalin an pundih-
hanonyun munhilbih duwan ap'apu. Te mahapul an iyohhayuy
punhilbiyanyu ta hiya nan iwalongyuy oha i dida. Ot athidi an
ong'ongngal'ey punnomnomyuh nan mikadangyan hitun luta ya ma''id
ha atonyun mangunud i Apu Dios.
25 Ot hanat adi ayu minonomnoman hinadan mahapulyu hi
pi'taguwanyuh tun luta an umat hi itanudyu onu ilubungyu. Te hay
tagu ya bokon hanan itanudna onu ilubungna di ma'ahhapul hinan
nitaguwana.
26 Nomnomnomonyu an nadan hamuti ya ma''id ha ugganda e
pun'ohokan onu punggapasan hi iyalangdah anonda. Mu hi Ama
ta'ud abunyan ya indadaanay anonda. Ot namammama i da'yu an
nabalbalol ayu i hiya mu nadan hamuti.
27 Ya adi damdama mabalin an gapuh nan numanomnomanyu ya
palodpodonyuy atayanyu i ha hin'algo ni'mo.
28 Tanganu on ayu minomnoman hi ilubungyu te undan adiyu tigon
nadan holo' an humabungda an ta'on on adida muntamu onu mun'abol
hi lubungda ya mapmaphodda.
29 Ta ta'on on din patul an hi Solomon an kakaddangyanan an tagu ta
mapmaphod nan lubungna ya agge damdama nipaddung di amaphod
nan lubungna hi amaphod dadiyen habhabung.
30 Ot athidi'ey pangipapto' Apu Dios hinan holo' an humabung an
wadah ad uwani mu ma''id ha mapto' ya mapu'ulan hi bigat ot undan
adi namamay pangipapto'nan da'yu. Ya tanganu on athina an ma''id
ha dinolyun Apu Dios.
31 Hay maphod ya adi ayu minomnoman hi eyu pangalan hi anonyu
ya ilubungyu ya nadan udum an mahapulyu.
32 Te hanadan tataguh tun luta an agge kimmulug i Apu Dios ya
danaey omnawanda. Mu da'yu'e ya hanat adi ayu athidi te hi Ama
ta'uh ad abunyan ya innilana nadan mahapul ta'u ot hiyay ukod.
33 Mu ha ahan di nomnomnomonyu ya nan atonyun middum hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios ya nan pangatanyuh nan pohdona. Ot hiyay
ukod hi an namin an mahapulyu.
34 Ya umat hinan ligat an hanat adi ayu minomnoman hinan agge ni'
nadatngan an punligatanyu ta adi middum hinan nomnomnomonyu
an ma'ma'at hi ad uwanin algo.

7

Hay Adi Pamihulan Hi Ibba
(Luke 6:37-38,41-42)

1 Alyon bon Jesus di, Adi namaaggon pinihulyuy ibbayun tagu te
athidi boy ma'at i da'yu an pihulon da'yu i Apu Dios.
2 Te nan atonyuh ibbayu ya hiya boy ma'at i da'yu.
3 Ot alyona boy, Tanganu ihya onyu pa'tiggon nan kittang an butah
matan di ibbayu yaden wahnay ong'ongngal an butah matayu?
4 Ot undan mabalin ta alyonyuh nan ibbayu di, Ma'at aano' nan
nibutah matam yaden waday ong'ongngal an butah matayu.

5 Layah mahan hinae! Hay maphod ya aanonyu ni' nan butah
matayu ta way atonyun mangaan hinan kittakittang an nibutah matan
nan ibbayu.
6 Ya inalin bon Jesus di, Nan hapit Apu Dios an eyu ipa'innila ya
na'ballol an umat hi balitu'. Ta hiya nan adiyu ipapilit an itudduh
nadan mumpungngohen tatagu. Te dida ya ayda mabungot an kahu
ot alinah kalaton da'yu. Ya umatda boh nan babuy ot ma"id ha mapto'
ya pun'igatin da'yu.

Hay A'at Di Pumbagaan I Apu Dios
(Luke 11:9-13)

7 Intuddun bon Jesus an alyonay, Ibagayu nan mahapulyu i Apu
Dios ot idatna an umat hinan e umana'anap an lo'tat ya hama'ona
nan mahapulna ya nan kumulkukulkug an lo'tat ya mibughulan.
8 Te nan mumbaga ya hiyay midattan. Ya nan mun'anap ya hiyay
manama' hinan ana'anapona. Ya nan mungkulkug ya mibughulan.
9 Te ta'on hi da'yun a'ammod ya adi mabalin hi mumbaga'e nan
imbabaleyuh tinapay ya ha batuy idatyu.
10 Ya atbohdin adi mabalin hi ekan'e nan ibagada ya ha ulog di
idatyu.
11 Ot tigonyu an ta'on on adi maphod di a'atyu mu innilayun mangdat
hi maphod hinan imbabaleyu. Ot namama mo ahan i Ama ta'un hi Apu
Dios an hanadan mun'aphod di idatna hinadan mumbagan hiya.
12 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Hanat hanadan maphod an
pohdonyun aton di tatagun da'yu di atonyu damdaman dida. Te
hinaen tugun ya inam'amnan namin nadan Nitudo' an Tugun ya nadan
intudtudun nadan propeta.

Nan Nakuhhipit Ya Nan Abillog An Pangi'wan
(Luke 13:24)

13 Inalin bon Jesus di, Mahapul an i'wayuh nan nakuhhipit an
awon te hidiy pangi'wan an umeh nan awadan di pi'taguwan hi
munnananong. Te nan abillog an nalakan awon di pangi'wan di dakol
an tatagu mu hay pangipluyana ya nan punligatan hi munnananong.
14 Te nan pangi'wan nimpe an umeh nan awadan di pi'taguwan
hi munnananong ya nakuhhipit ya naligat ta hiya nan oh'ohhaday
mangi'wahdi.

Nan Kayiw Ya Nan Bungana
(Luke 6:43-44)

15 Ya inalin bon Jesus di, Tigonyuot te indani ot wadaday umalin
muntudtuduh nibahho an alyonday nan hapit Apu Dios di itudtududa
mu onnot on nat'on. Manu te ayda kalnero te ma'ma'ulley tigoda mu
hay immannung ya umatdah nan mabungot an kahuh nan inalahan
ta on da'yu dadagon.
16 Hay pangimatunanyun nibahho nan itudtududa ya nan adi
maphod an ato'atonda. Te undan mabalin an nan lablabong ya
ibunganay mangga.
17 Ya atbohdih nan bungbunga"an an adi mabalin hi duway ibungana
ta makan di oha ya adi makan di oha.

18 Te makan'ey bungana ya hiyah diyen makan an namin nan
ibungana. Ya atbohdin adi'e makan di bungana ya adi maluman ta
mumbalin hi makan.
19 Ot hanan mangga an ma"id'e ha ibunganah maphod ya malngoh
ta mitungu.
20 Ot athinay a'at nan inali' an hay pangimatunanyun nibahhoy
itudtududa ya nan adi maphod an at'attonda.

Hay Idduman Hinan Pun'ap'apuwan Apu Dios
(Luke 13:25-27)

21 Alyon bon Jesus di, Adi an namin di mangalih ha''on di Ap'apudah
un'unudonda ya middumdah nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Te am-
muna nadan mangat hinadan pohdon Amah ad abunyan di middum
hinan pun'ap'apuwana.
22 Mu hitun punhumalyaan Apu Dios ya dakolday mangalih, Apu
Dios ot tee bon inun'unud da'a. Ot undan bokon he"ay nalpuwan nan
intanuddumi ya nan abalinanmin nunla'ah nan nun'ih'op hi tatagu ya
nadan dakol an inatmin milagro?
23 Mu hay ibaga' i dida ya alyo' di, Da'yun adi maphod di ina'inatna
ya umaan ayuhtuh tun awada' te ma"id ha niyatanyun ha"on.

Hay Nipaddungan Nadan Nangiyammah Bale
(Luke 6:47-49)

24 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Nan tagun mangngol i danaen
hapit'u ya inun'unudna ya nipaddung hinan nanomnoman an tagu an
nangiyamma hi balenah nan way nahamad an batu.
25 Ya indani ya inlotna han udan ta lo'tat ya hininabna nan awadan
diyen bale ya inihbodna bo han puwo'. Mu hidiyen bale ya agge
natukkad te nihamad nan batu an nipabunana.
26 Mu nan tagu an mangngol i danaen imbaga' mu adina unudon
ya nipaddung hinan tagu an ma"id ha innilana te ena inyamma nan
balenah nan pulantag.
27 Ta hidin inlotna nan udan ta hininabnah diyen bale ya inihbodna
bo han puwo' ta natukkad ot mun'apapa''ih.
28 Ya hidin inggibbuh Jesus nan inali'alina ya masda'awda nadan
dakol an tatagun na'amung hinan a'at di nanudduna
29 te maphod di panudduna mu hay panuddun nadan muntudtuduh
nadan uldinmin Judyu.

8

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Na'gullidan
(Mark 1:40-45; Luke 5:12-16)

1 Hidin dimmayyuh Jesus an nalpuh nan nabillid an ena nun-
tudtuduwan ya dakolday nitnud i hiya.
2 Indani ya imme han na'gullidan ot mundu''un hi hinangngabna ot
alyonay, Apu Jesus, daan mo bahan ta pohdom'e ya impaphoda' hitun
dogoh'u.
3 Ot iha'mon Jesus di ta'lena i diyen na'gullidan ot alyonay, O pohdo'.
Pumhod'a.
Ta ona inathidi ya na'ibagan pinumhod di adol diyen na'gullidan.
4 Ot padanan Jesus i hiya an alyonay, Adim ibagbagah tuwen inat'un
he''a. Mu mahapul an ume'a ta em ipatigoh nan padi an pinumhod'a.

Ya inyem ha i'nong diyen padi i Apu Dios ta panginnilaan nadan tatagu
an nan padi ya abulutonan na'aan nan dogohmu.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Mundogoh An Himbut Di Tindalu
(Luke 7:1-10)

5 Hidin imme da Jesus hi ad Kapernaum ya imme han opisyal di
tindalun di i Roma an e mumpahmo' i hiya
6 an alyonay, Apu Jesus, nan himbut'u ya wahdih balemin nunnaud
an nalot han dogohna ta namaag ya ona adi abalinan an bumangon.
7 Ya inalin Jesus i hiyay, Ot umeta mo ta e' ipaphod.
8 Mu hidiyen opisyal di tindalu ya alyonay, Apu Jesus, ta'omboh on
adi'a mi'yalih balemi te ma"id ha bilang'u i da'yu an Judyu* mu namaag
ya himmapit'a ot innila' an pumhod nan himbut'u.
9 Te ipa"at'uh adol'u an unudo' nan ibagan nan opisyal. Ya atbohdih
nadan tindalu' an unudonda bo nan alyo' te wa'et alyo' hi oha hi
ume'ahdi ya ume. Ya wa'e bo ta alyo' hinan oha hi ma'ahtu ya umali.
Ya alyo"e boh nan himbut'uy atom hituwe ya atona. Ot namama mon
he"a an nan hapitmuy ma'unud.
10 Ta masda'aw hi Jesus i diyen dingngolna ot alyonah nadan tatagun
mitmitnud i hiya di, Immannung an nahamad di pangulug tuwen
lala'i. Mu tanganu on ma"id i dita'un Judyu ha inakhupa' hi athituy
anahamad di pangulugna?
11 Ot alyo' i da'yu an dakolday bokon Judyu an malpuh abobboble
an middum an mi'yam'amlong ya mi"an hinadan a'ammod ta'un da
Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
12 Mu da'yun ibba' an Judyu ya unhaot da'yuy middum hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios mu bokon te da'yuy mi'yeh nan munhihillong
an awadan di ahikokoga ya ahingangaliyot.
13 Ya inalin Jesus mohpe i diyen opisyal di tindaluy, Umanamut'a ot
nan pangulugmu an pumhod nan himbutmu ya ma'at.
Ya hidin nangalyan Jesus i diye ya immannung an pinumhod nan
mundogoh an himbut diyen opisyal di tindalu.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(Mark 1:29-34; Luke 4:38-41)

14 Hidin imme da Jesus hi balen da Peter ya tinigona an hi inan
ahawan Peter ya malmallo' te mumpudut.
15 Ot dapaon Jesus di ta'lena ya pinumhod ot bumangon ot e
munha"ang ot idadaanay anon Jesus.
16 Ya hidin mun'ahdom ya nun'iyedah awadan Jesus nadan dakol an
nun'ahi'pan ya mumpundogoh. Ta hay hapitnay nunla'ahnah nadan
nun'ih'op. Ya atbohdin nun'ipaphodna nadan mumpundogoh.
17 Ta hinaey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios hinan propeta
an hi Isaiah an alyonay, Hiyay munholtap hinan ligat an unhaot dita'uy
lebbengna an manoltap.

Hay Aton Nan Mangun'unud I Jesus
(Luke 9:57-62)

18 Han hin'algo ya dakkodakkolda boy himmalunghung i Jesus ot
alyonah nadan itudtuduwanay, Umagwat ta'uh dommangna.

8:4 8:4 Lebitikus 14:1-7 * **8:8 8:8** Hinan pangiye"en di Judyu ya adi mabalin an hunggop nan Judyu hi balen di bokon Judyu.

19 Mu hidin makakda ya imme i hiya han muntudtuduh nadan uldin
di Judyu ot alyonay, Apu Jesus, an namin di umayam ya mi'yaliya'.
20 Ya inalin Jesus i hiyay, O mu naligat di mi'unud i ha''on te ibaga'
i he''a an manuh nan amunin te waday ihiggu'ana ya atbohdih nan
hamuti an waday pumbuyaana. Mu ha''on an Nitulang Hitun Tatagu
ya ma''id ni'mo ha e' pangippingan hi ulu'.
21 Ya himmapit boy ohah nadan itudtuduwan Jesus ya alyonay, Apu
Jesus, umeya' ni' hi balemi ta ingganah milubu' hi ama ya ahiya'
miyunud i he''a.
22 Mu inalin Jesus i hiyay, Maphod hi ona' unudon hi ad uwani
te hanadan adi kumulug i ha''on ya ayda nanatte ot ukodda an
mangilubu' hinan ibbadan nate.

Hay Nangipadinongan Jesus Hinan Puwo'
(Mark 4:35-41; Luke 8:22-25)

23 Ot mumbangka da Jesus ya nadan itudtuduwana
24 ta hidin mangmangngeda ya alinah on inihbodna han puwo' ta
maludulludun nan dalluyun on nihuyat hinan bangka ta ay malnong.
Mu hi Jesus ya na'allo'an
25 ta e pumbangon mon nadan itudtuduwanan alyonday, Apu Jesus,
boddangan da'mi te tee man an malnong ta'u.
26 Ya inalin Jesus i diday, Tanganu on ayu tumakut? Undan ma''id ha
dinolyun ha''on? Ya innayunan timma'dog ot alyonay, Duminong'an
puwo'. Ya nadadinongda ta ma''id mohpe ha al'ali.
27 Ya masda'awda nadan itudtuduwanan alyonday, Nganne nin
hituwen tagu an ta'on on ha puwo' ya dalluyun on unudonday
ibagana?

Hay Nunla'ahan Bon Jesus Hinan Nih'op
(Mark 5:1-20; Luke 8:26-39)

28 Hidin dimmatong da Jesus hi ad Gadara an dommang di ad
Galilee ya nidamuda han duwan linala'in nun'ahi'pan an nalpudah
nan nihaha''adandan punlubu'an. Ya atatakut di ato'atonda ta hiya
nan tumakutda nadan tatagun mangi'wahdi.
29 Ta onda nundadammu ya alinah on nangintutukukdan alyonday,
He''a an Imbabalen Apu Dios, undan nganney atom i da'mi? On
immali'a ta iyeda da'mih nan ma''id ha pogpognan punligatan an ta'on
on agge ni' nadatngan di a'atana?
30 Ya hinan pangngelna ya wahdiday dakol an babuy an mang-
mangngan.
31 Ta mumpahmo dadiyen nahi'pan an alyonday, Pa'aanon da'mi'e
ya daan mo bahan ta iyabulutmu ta ta'on on ami e mih'op hinadan
babuy.
32 Ya inalin Jesus i diday, Ekayu! Ta nala'ahda mo ot eda mun'ih'op
hinadan dakol an babuy. Ta pamaag ya ahiyayappahan hanadan
babuy hinan lobong ta nun'a'altingda.
33 Ya nada'en mangipapto' i dadiyen babuy ya pamaaggot bumtikdah
nan boble ot eda pun'ibaga nan na'at.
34 Ta imme nadan dakol an tatagu i diyen boble ot eda damuwon
hi Jesus. Ta onda inakhupan ot alyonday, Umaan'a bahan hitun
numboblayanmi.

9

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Naparalays
(Mark 2:1-12; Luke 5:17-26)

1 Ot e munlugan da Jesus hinan bangka ot mumbangngaddah boblen
da Jesus.
2 Indani ya inyalin han linala'ih awadan Jesus han in'ayuddan
naparalays. Ya innilanan nahamad di pangulugdan hiya ot alyonah
nan mundogoh di, Adi'a minomnoman ot pinakawan'uy bahulmun iba.
3 Ya wadaday muntudtuduh uldinmin Judyu an alyondah nomnom-
day, Tee han tagu an tanganuna ihya ipaddung di niyatana i Apu Dios?
4 Mu hi Jesus ya innilanay punnomnomda ot alyonay, Tanganu on
adi ahan maphod di punnomnomyu?
5 Nganney nalaklakah patiyonyu? On nan alyon hi napakawan di
bahulmu onu nan alyon hi tuma'dog'a ya imme'a?*
6 Ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya abalina'
an ipaphod di tagun naparalays ta panginnilaanyun abalina' bon
mamakawan hi bahul di tatagu.
Ot alyona i diyen tagu di, Tuma'dog'a ya inalam nan
nangi'ayudandan he''a ya immanamut'a.
7 Ta timma'dog ot umanamut.
8 Hidin tinigon nadan tataguh diyen na'at ya masda'awda ot
dayawondah Apu Dios an nangdat hi abalinan di tagu.

Hay Nangayagan Jesus I Matthew
(Mark 2:13-17; Luke 5:27-32)

9 Hidin mala''uh da Jesus ya tinigoda han tagun hay ngadana ya
hi Matthew an um'umbun hinan upihhinan pumbayadan hi buwis
ot alyon Jesus i hiyay, Ma'a ta miyunud'an ha''on. Ya natanna'dog hi
Matthew ot mi'ye i Jesus.
10 I han hin'algo ya inayagan Matthew da Jesus hinadan
itudtuduwana ta eda mangan hi balena. Ya dakol nadan mun'amung
hi buwis ya nadan udum an alyonday nun'abahulan an immalin ni''an
i dida.
11 Ya hidin tinigon nadan Paliseu an mi''an da Jesus hinadan
nun'abahulan ya alyondah nadan itudtuduwanay, Tanganu mahan on
mi'mi''an nan muntudtudun da'yuh nadan mun'amung hi buwis ya
nadan udum an nun'abahulan?
12 Mu hidin dingngol Jesus hidiyen inalida ot alyonay, Nan tagun
ma''id ha dogohna ya adina mahapul di doktor. Mu nan waday
dogohna ya hiyay munhapul hi doktor.
13 Ya atbohdin bokon nadan mangalih ma''id ha bahulday immaliya'
te hay immaliya' ya gapuh nadan nun'abahulan. Ot nomnomnomonyu
din impitudo' Apu Dios an alyonay,
Hay nahamhamad mu nan i'nongyu ya nan pammo'anyuh nadan
ibbayu.

Hay A'at Di Pun'ulatan
(Mark 2:18-22; Luke 5:33-39)

---

* **9:5 9:5** Manu'e hi nalaklaka nan alyon hi napakawan di bahulmu ya hay hapit othadi ya adi mabalin hi matigo mu nan alyon hi tuma'dog'a ya imme'a ya ma'attigo hi'on immannung an nipaphod nan tagu. **9:13 9:13** Hosea 6:6

14 Wadaday itudtuduwan John an mumbonyag an immeh awadan
Jesus ot alyondan hiyay, Tanganu on danaen itudtuduwam ya adida
unudon nan pangiye"e ta'u te adida uggan mun'ulat an adida umat i
da'mi ya nadan Paliseu?
15 Ya inalin Jesus i diday, Innila ta'u an wada'ey kasal ya adida
mun'ulat nadan tatagun na'amung. Ot athidih ad uwani an gapu ta
wadaa' ni' hitu ya adi mahapul an mun'ulatda. Mu indani ta ma"ida'
mon tigonda ot mun'ulatdah punnomnomandan ha"on.
16 Ot inayun Jesus an alyon di, Undan wa'et napa"ih nan limmame
an lubungyu ya ilkobyu nan pa"ala? Adiyu te atonyu'ehdi ya ayyu te
kumittang nan nilkob ya minamana nan napa"ih.
17 Ya atbohdih nan pinahapah an bayah an adiyu iha"ad hinan
nadunut an lalat an pangiha"adan hi bayah. Te onha atonyuhdi ot
bughiyonah diyen nittuwana ot mitopal. Te hanan pinahapah an
bayah ya mahapul an miha"ad hinan pa"apya an lalat ta adi mapa"ih
ya adi mitopal.

Hay Nanapaan Han Babaih Lubung Jesus
(Mark 5:21-43; Luke 8:40-56)

18 Agge impadappuh Jesus an munhapit ya wada han ap'apun di
Judyu an immeh awadan Jesus ot mundu"un hi hinangngabna ot
alyonay, Umeta bahan ta em iha'moy ta'lem hinan pa'attenan babain
imbabale' ta tumagu.
19 Ot mi'ye moh Jesus ya nitnudda bo nadan itudtuduwana.
20 Hidin mangmangngeda ya wada han mun'i'itnud an babain
himpulut duway (12) tawon di agge dimminongan di malpuh adolna.
Ya e ni'indoggan i Jesus ot dapaonay gayadan di lubungna
21 te hay nomnomna ya alyonay, Ta'on on namaag ya dinapa' di
lubungna ot pumhoda'.
22 Ta nunligguh hi Jesus ya tinigona ot alyonay, Adi'a minomnoman
an iba te gapuh nan pangulugmu ya pinumhod'a.
Ya ona inalih diye ya na'ibagan pinumhod hidiyen babai.
23 Ya hidin dimmatong da Jesus hinan balen diyen ap'apun di Judyu
ot inayunan hunggop ya dayyadahdiy dakol an tatagun ahingungul-
ngul ya wadada boy muntungngali† ta ma"id ha pa'inonglan.
24 Ya alyon Jesus i diday, Lumah'un ayu te hituwen unga ya on nalo'
ya abuh an agge nate.
Ya ondaot ngihngihilan
25 mu impalah'una damdama dida. Ot umeh nan awadan diyen unga
ot podnonay ta'lena ya bimmangon.
26 Ta hidiyen inat Jesus ya nundingngol hinadan boblehdi hi ad
Kapernaum.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Duwan Napilok

27 Hidin tinaynandah diyen boble ya wada bo han duwan linala'in
napilok an mun'i'itnuddan hiya. Ya muntukukdan alyonday, He"an
Apapun David, daan mo bahan ta hom'on da'mi.

---

† **9:23 9:23** Hay ugalin di Judyu hinan waday nate an ta'on on nan na'awwotwot ya mahapul an wada ha duwan muntungngali.

28 Mu innayun Jesus an hinunggop i han bale. Ya nitnudda damdama
dadiyen duwan napilok. Ot alyona mon diday, On patiyonyun abalina'
an mangat hinan alyonyu?
Ya alyonday, O patiyonmi.
29 Ta dinapan mon Jesus di matada ot alyonay, Gapu ta kulugonyu
ya ma'at.
30 Ta ona inathidi ya tumigoy matada. Ot hamadon Jesus an ibaga ta
wan adida e al'alyon hinadan tatagu.
31 Mu onda imme ot edaot uhu'uhuhon nan inat Jesus ta nundingngol
i diyen boble.

Hay Nangipahapitan Jesus I Han Adi Humapit

32 Hidin makak da Jesus ya inoy an inyalin nadan tataguh awadana
han nahi'pan an lala'in adi humapit.
33 Ya hidin lina'ah Jesus nan dimunyun nih'op ya alina mohpeh
on himmapit. Ta nadan dakol an tatagun nanigo ya masda'awdan
alyonday, Ma"id ha tintinnigo ta'un Judyu i ha athina.
34 Mu nadan Paliseu ya ma'ngohhedan alyonday, Umman nin nan
ap'apun nadan didimunyuy nangdat hi abalinanan munla'ah hi nih'op.

Hay Nammo'an Jesus Hinadan Tatagu
(Luke 10:2)

35 Dakol di bobleh immayan Jesus on e nuntudtuduh nadan
a'am'amungan di Judyu ta impa'innilana nan a'at di pun'ap'apuwan
Apu Dios. Ya dakol di nun'ipaphodnah nadan mumpundogoh.
36 Te hidin tinigona nadan dakkodakkol an tatagu ya nunhiglay
homo'nan dida te namaag ya ayda ninganuy an kalnero an ma''id ha
mangipapto' i dida.
37 Ta inalinah nadan itudtuduwanay, Tigonyu'e an dakkodakkolday
tatagu an nidadaan an mundongol hinan hapit Apu Dios an umatdah
nan wit an na'attong mu ningamut an oh'ohhaday e munggapas.
38 Ot hiya nan maphod di ibagayuh nan mumpagapas ta honagona
ha ibbayun e munggapas.

10

Nadan Apostoles Jesus
(Mark 3:13-19; Luke 6:12-16)

1 Wada han nangayagan Jesus hinadan himpulut duwan (12)
itudtuduwana ot idatnay abalinanda an munla'ah hinadan nun'ih'op
ya mangipaphod hi nat'onat'on an dogoh di tatagu.
2 Hay ngadan datuwe an himpulut duwa an (12) pinilinan Apos-
tolesna ya hay namangulu ya hi Simon an hay ohah ngadana ya hi
Peter ya hi ibbana an hi Andrew ya da na' Sebedi an da James i John.
3 Ya da Philip i Bartolome ya hi Thomas ya hi Matthew an
mun'amung ni' hi buwis ya nan ohan hi James an hi na' Alpeus ya
hi Tadeus.
4 Ya hi Simon an ohan Selote ya hi Judas Iskariot an hiya nan
mangipatiliw i Jesus.

Hay Nannagan Jesus Hinadan Himpulut Duwan Apostolesna
(Mark 6:7-13; Luke 9:1-6; 10:1-12)

5 Hinnag Jesus dadiyen Apostolesna an alyonay, Adiyu ipluy hinan
boblen di bokon Judyu an ta'on on hi ad Samaria.
6 Mu hay umayanyu ya nadan ibba ta'un tinanud Israel an dida
nadan ay natala' an kalnero.
7 Ta eyu ipa'innilan dida an immali mo nan hinnag Apu Dios an
mun'ap'apu.
8 Ya nun'ipaphodyu nadan mumpundogoh ya nadan nun'agulidan.
Ya taguwonyu nadan nate ya lina'ahyu nadan nih'op hinadan nahi'pan.
Mu adiyu ipabayad nan boddangyu te nan abalinanyu ya aggeyu
binayadan.
9 Ya ta'on on adi ayu mangdon hi pihhu.
10 Ya adi bo mahapul an mumbabahket ayu onu mangdon ayuh
punhukatanyu. Ya adi gahin on waha mi'adwah hapatutyu onu
hu''udyu. Te hanadan datnganyu ya ukoddah nadan mahapulyu te
nan muntamu ya midat di mahapulna.
11 Ya kumpulnan boblen umayanyu ya tigonyu ta hay balen nan
tagun mangapnga i da'yu di dumutu'anyu ta ingganah taynanyuh
diyen boble.
12 Ya dimmatong ayu'e i ha bale ya apngaonyu didan alyonyuy, Hanat
malinggop ayun hina'amma.
13 Ya alina'eh ma''apngadan hina'amma ya umannung nan ibagayun
dida ta iyal'alanan luminggopda. Mu alina'eh adi da'yu apngaon ya adi
mo bo umannung hidiyen imbagayun dida.
14 Ya atbohdi hi'on datnganyu ha boble an adi da'yu apngaon onu
adida pohdon nan itudtuduyu ya numpu'pu'yu nadan hupu' hi hukiyu
ya nuntataynanyu dida.*
15 Mu ibaga' i da'yu an hitun pundusaan Apu Dios hi tatagu ya
umannung an iyal'alanay pamalpaligatna i dadiyen bimmoble mu nan
inatna i handidan i Sodom ya i Gomorah.

Hay E Pumpalpaligatan Nadan Baal Jesus
(Mark 13:9-13; Luke 12:11-12; 21:12-17)

16 Innayun bon Jesus an alyon di, Nomnomnomonyu an honagon
da'yu an ta'on on ay ayu kalneron ma''ayup ta ume ayuh nadan tatagun
adi maphod di nomnomdan ayda kahuh nan inalahan. Ta hiya nan
mahapul an nanomnoman ayu ta adi da'yu ilaylayahhan i dida. Ya
atbohdin mahapul an nanongnan ma'ule ayu an ta'on on athidiy a'atda.
17 Ya hanat halipodpodonyu nimpe te lo'tat ya wadaday mangipatiliw
i da'yu ta iye da'yuh nadan punhumalyaan di Judyu ya e da'yu
nunhoplat hinadan a'am'amungan ta'un Judyu.
18 Ya ahi da'yu bo inyeh awadan di patul ya gobelnador ta humalyaon
da'yu an gapun ha''on. Mu ta'on on ma'at di athidi i da'yu mu ta
mipa'innila i dida ya ta'on on hinadan bokon Judyu nadan intanuddu'
i da'yu.
19 Ya wa'et wahdi ayuh nan punhumalyaan ya adi ayu minomnoman
hi pambalyuh nan ibagada te hi Apu Dios di mangipanomnom i da'yuh
ibagayu.

---

* **10:14 10:14** Hidin timpun Jesus ya nan tagun ipatigona an pumpu'pu'nay hupu' hi hukina ya pohdonan ipa'innila an numbahul dadiyen tatagun agge nangapnga i dida.

20 Te nan Espiritun Ama ta'un hi Apu Dios di mawadan da'yu ta hiyay
mangipanomnom nimpe hi ibagayu.

21 Ya ha boy ohah ma'at i da'yun kimmulug i ha''on ya hanadan
i'ibayuy mangipatiliw ya mangipapate i da'yu. Ya atbohdiy aton
nadan a'ammod hinadan imbabaledan kimmulug i ha"on. Ya ta'on
on hanadan imbabaleyu ya ngohayon da'yu ya diday mangipapaten
da'yu.

22 Ta ahiwawan da'yuh tatagu an gapuh kimmuluganyun ha''on. Mu
nan tagun manginaynayun an mundinol i ha''on an ta'on on nunhiglay
punligatana ya hiyay mi'tagun Apu Dios hi munnananong.

23 Ya onha ume ayu i ha boble ya on da'yu palpaligaton an gapuh
pangitudtuduwanyuh nan hapit'u ya udu'dulnay umaan ayuhdi ta ume
ayuh udum an boble. Mu ibaga' i da'yu an adiyu damdama datngan
an namin nadan awadan di ibba ta'un Judyu ya mumbangngada' an
Nitulang Hitun Tatagu.

24 Ya innayun Jesus an tinugun dida an alyonay, Da'yun itudtuduwa'
ya agge ayu nabakbaktu mu ha''on an muntudtudu i da'yu. An umat
hinan himbut an agge nabakbaktu mu nan ud himbut i hiya.

25 Ot adiyu namnamaon an udu'dul di aton di tataguh nan mi-
tudtuduwan mu nan manudtudun hiya onu nan himbut ya udu'dul
di atonda i hiya mu nan ud himbut i hiya. Hay nomnomnomonyu ya
nan atonda i ha"on ya atbohdiy atonda i da'yu. Te ha"on ya pihulona'
an alyonday ha"on hi Satanas an ap'apun di diyablu ot namama mo
ahan di pamihulda i da'yun niddum i ha"on.

26 Mu ta'on hi athidi ya adi ayu tumakut te an namin nan agge ni'
na'innilaan hi ad uwani ya mipa'innilah udum hi algo

27 an umat hinan inali'ali' i da'yu hi ad uwani an ammuna ayun
nanginnila. Mu udum hi algo ya da'yuy e mangipa'innilah nadan
tatagu.

28 Ya adi ayu tumakut hinadan pumate te adida abalinan an patayon
di linnawayu. Mu haot di taktanyu ya hi Apu Dios te abalinanan
mangipiyeh linnawah impilnu.

29 Nomnomnomonyun nan buding ya mabalin an ohay hepeng di
bayad di duwa mu adi damdama linglingon Ama ta'u dida. Te ta'on
hi ohan dida ya adi mabalin hi namaag ya nagah ya nate te gahin on
iyabulut Apu Dios.

30 Ot namama mo i da'yun innilanay a'atyu an ta'on on nan ibu'yu
ya innilanay uyapna.

31 Ot hiya nan maphod on adi ayu nimpe minomnoman hi ma'at
i da'yu te innilayun ongal di punnomnom Apu Dios i da'yu mu hay
punnomnomnah nadan buding.

Hay E Apalpaligatan Nadan Umunud I Jesus
(Luke 12:8-9,51-53; 14:26-27; Mark 8:38)

32 Inalin bon Jesus di, Nan adi mangibain an mangibagah ibbanan
taguh nan kimmuluganan ha''on ya atbohdiy ato' i hiya te ibaga' i Aman
hi Apu Dios an hidiyen tagu ya immannung an niddum i ha''on.

33 Mu nan mangibagah ibbanan tagu an ngohayona' ya ibaga' i Aman
hi Apu Dios an hituwen tagu ya ma''id ha niyatanan ha''on.

34 Ya alyon bon Jesus di, Wan alyonyu on immaliya' ta luminggopda
mohpe nadan tataguh tun luta. Mu adi athidi te onnot gapun ha''on ya
dakol di adi mun'u'unnudan di punnomnomda.
35 Te nan e' immaliyan di gumalat hi pumbubuhhulan di hina'amma
ya hin'a'aydu.
36 Mu nan kimmulug ya iyal'alanay pamihul nadan pamilyana i hiya.
37 Ta hiya nan nan tagun ong'ongngal di naminhodnah nadan
a'ammodna ya nadan imbabalena mu hay naminhodna i ha''on ya adi
mibilang hinadan mangun'unud i ha''on.
38 Te nan tagun mangun'unud i ha"on ya mahapul an itpolnay
punligatana an ta'on on mipapate ya ha''on damdamay un'unudona.
Te adina e aton hidi ya adi mibilang hinadan mangun'unud i ha"on.
39 Ya nan tagun hay nitaguwanah tun luta ya ammunay nomnom-
nomona ya mihi''an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun mangunud i
ha''on an ta'on on mapalpaligat onu mipapate ya hiyay mi'tagu i Apu
Dios hi munnananong.

Hay E Agunggunaan
(Mark 9:41)

40 Innayun bon Jesus an alyon i diday, Nadan mangapnga i da'yu
hinan umayanyuh baleda ya ha''on di inapngada. Ya atbohdih nadan
mangapnga i ha"on an hi Apu Dios an nannag i ha"on di inapngada.
41 Te nan mangayag hinan propeta te innilanan hiya ya propeta
ya midattan hinan gungguna an umat hi gunggunan diyen propeta.
Ya atbohdih nan mangayag hinan tagun mangun'unud i Apu Dios te
innilanan hiya ya maphod ya midattan hi gungguna an umat hinan
midat i diyen mangun'unud i Apu Dios.
42 Ya ibaga' bon da'yu an nan tagun miyunnudan di nomnomnah nan
atona an ta'on onha mabgawan an iboddangnah nadan nun'awotwot
an umun'unud i Apu Dios an umat hi pangidawawaanah liting ya
immannung an midattan hi gungguna.

11

Hay Nannagan John An Mumbonyag Hinadan Itudtuduwana I Jesus
(Luke 7:18-35)

1 Hidin ginibbuh Jesus an tinugun nadan himpulut duwan (12)
itudtuduwana ot munhihi"anda. Ta immeh Jesus hinan nun'ihaggon
an boblehdi an e muntudtudu.
2 Mu hi John an mumbonyag ya wahnan baludan. Ta ona dingngol
nadan dakol an ina'inat Kristu ot honagona nadan itudtuduwana ta
waday eda mahmahan i Jesus.
3 Ta immedah awadan Jesus ot alyonday, Hinnag da'min John an
mumbonyag ta mahmahanmi hi'on he''a nan hadhaddonmin umali
onu waday ohah umali.
4 Ya inalin Jesus di, Mumbangngad ayu i John ta eyu ipa'innila tun
ma'ma'at an dongdonglonyu ya tigtiggonyu
5 an ten tumigo mohpey matan di nun'apilok ya dumallanday
nun'apilay ya nipaphodday nun'agulidan ya midngol mohpey ingan
nadan nun'apukit ya ta'on onha nate on timmagu ya atbohdin waday
nipa'innila an mangipadinol hinadan nun'awotwot.

6 Ot nan tagun mundinol i ha"on an adi munduwaduwa ya hiyay
mipa'amlong.
7 Hidin nakak nadan hinnag John ot ipa'innilan Jesus di a'at John
hinadan tatagun alyonay, Hidin immayanyuh awadan John hinan agge
naboblayan ya nganney a'atna? On hiya nan tagun umat hinan bilau
an mumpinulluy hi'on mundibdib?
8 Onu hiya nan tagu an nunlubung hi nangina? Bokon te nan
nunlubung hi na'angngina ya diday e miha''ad hinan palasyu.
9 Mu hay innila' hi eyu tinigo ya han propeta. Ya hituwen propeta
ya ma"id ha nipaddungana.
10 Te hi John din impitudo' Apu Dios hidin nadnen alyonay, Honago'
ha mamangulun e mangipa'innila hi aton nadan tatagun mundadaan
hi umayam.
11 Ya ibaga' i da'yu an hitun luta ya ma''id ha ohah tagun nabaktuy
sa'adna mu hi John an mumbonyag. Mu hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios ya ta'on on nan na'adda''ul di sa'adnahdi ya nabakbaktu
damdamay sa'adna mu nan sa'ad John hitun luta.
12 Ta hiya nan nihipun hidin nuntudtuduwan John ta ingganah
ad uwani ya nadan tatagun niddum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios
ya nunhiglay pamalpaligat nadan mun'abungot an tatagu i dida te
pohdondan ma''id ha e middum i dida.
13 Yaden hay a'at nan pun'ap'apuwan Apu Dios di e inali'alin
nadan propeta ta ingganahdin nuntudtuduwan John. Ya ta'on boh on
nadan Nitudo' an Tugun ya nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios di
ipa'innilana.
14 Ya atbohdih nan alyondah pumbangngadan Elijah an onha
innilayu ot patiyonyun hi John di nipa'annungana.
15 Ot da'yun waday ingana ya hanat donglonyu tun ibaga'.
16 Ya inalin bon Jesus di, Da'yu'en tataguh ad uwani ya umat ayuh
nadan u''unga an ma''id ha mapto' hi pohdonda te mun'ay'ayyamda ya
nadan udum ya alyondah nadan ibbaday,
17 Nambob ami ta wan manayo ayu mu adi ayu manayo. Ya alyonmi
boh mungngulngul ta'u mu adiyu bo pohdon.
18 Ta umat ayu nimpe i datuwen u''unga te hi John an mumbonyag ya
adiyu pohdon te alyonyuy nahi'pan te adi uminum hi bayah ya nat'on
di itanudna.
19 Ya hay pangaliyu bon ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya alyonyuy,
Nee mahan han tagun nahupuh makan ya bayah ta mabutobutong
ya midmiddum hinadan ahilalayah an umat hinadan mun'amung hi
buwis ya hinadan udum an nun'abahulan. Mu ibaga' i da'yu an
hanadan ina'inatmi i John di mangipatigoh la'ing Apu Dios te nipaphod
nadan tatagun nangabulut hinadan impituddun Apu Dios i da'mi.

Nadan Agge Kimmulug I Jesus
(Luke 10:13-15)

20 Dakol di bobleh nangipatigan Jesus hinan ongal an abalinana mu
hiyah diye damdaman agge indinong nadan tatagu nadan adi maphod
an ato'atonda.
21 Ta hiya nan alyon Jesus di, Mahmo' nadan i Korasin ya i Betsayda
te ta'on on dakol di ina'inat'un milagro hinadan bobleda ya adida
kumulug i ha"on. Onha hi ad Tyre ya hi ad Sidon di nangata' i dadiyen

milagro ot waot otahan an nun'ilubungday langgut ya nundadapulda
ta pangipatigodah puntutuyuwandah nadan bahulda.
22 Ot alyo' tee i da'yu an hitun pundusaan Apu Dios hi tataguh tun
luta ya umannung an ong'ongngal di pundusanan da'yu mu nadan i
Tyre ya i Sidon.
23 Ya atbohdin da'yun i Kapernaum te ta'on on alyonyuy da'yu ahan
di nabakbaktuh ad uwani mu miye ayu damdamah nan awadan di
punholtapan. Te onha ad Sodom di nangata' hinadan milagro ot wan
nuntutuyudah bahulda ya indinongdan mangat i dadiye ta wan aggeot
naghob di bobleda.
24 Ot alyo' bo tee an hitun punhumalyaan Apu Dios ya ong'ongngal
di dusayu mu nadan i Sodom.

Hay E Luminggopan Nan Mangunud I Jesus
(Luke 10:21-22)

25 On indappuh Jesus hidiyen inalina ot mundasal an alyonay,
Ama an Ap'apuh ad abunyan ya hitun luta, munhanaa' ta bokon
nadan mangalih diday nun'anomnoman ya numpun'adal di
nangipa'innilaam hinadan tudtudum ta hay nangipa'innilaam
ya hanadan mumpada"ul.
26 Ot maphod ta athinay inatmu.
Te hinae tuwaliy ninomnommuh ma'at.
27 Ya innayuna bon inalih nadan tataguy, Hi Apu Dios ya inyukodnan
namin i ha"on ta ha"on di ukod. Ya ma"id ha udum hi nanginnilah
a'at'u te ammunah Ama. Ya atbohdin ma"id ha nanginnilah a'at
Ama te ha"on ya abuh an Imbabalena ya nadan tatagun piliyo' an
pangipa'innilaan hi a'atna.
28 Ya alyona bon diday, Da'yun maligatan ya minomnoman ya hanat
umali ayun ha"on ta palinggopon da'yu.
29 Ta paddungnay ibanggolyu nan panakul'uh tongodyu ta inni-
laonyuy a'at'u ot ha"on ya ma'uleya' ya ongal di homo"u ot palinggopo'
di nomnomyu.
30 Te nan paddungnay panakul'u ya mayapoh ya adi da'yu paligaton
i ha"on.

12

Nan A'at Di Habadun Tungo
(Mark 2:23-28; Luke 6:1-5)

1 Indani ya ini'wan da Jesus i han puntanoman i han Habadun tungo.
Ya nan itudtuduwana ya nungkultungda dohah nadan nitanom* on
in'innutimda te na'aganganda.
2 Ya wadaday Paliseu an nanigo ta inalidan Jesus di, Tanganu mahan
on aton nadan itudtuduwam ha athina yaden paniyo te Habadun
tungo?
3 Mu inalin Jesus i diday, Undan aggeyu innila nan inat David hidin
nadne hidin nun'a'agangandah nadan nun'ibbana
4 an namaaggot hunggop hinan tabernakel ot alana nadan tinapay an
nidawat i Apu Dios ot anondah nadan nun'ibbana an ta'on on paniyoh

* **12:1 12:1** Hidiyen nitanom ya hidiye nan wit.

anon di bokon padi? Mu dita'u ya ma"id ha alyon ta'u hi paniyoh diyen inatda.
5 Ya undan aggeyu bo innila nadan Nitudo' an Tugun an alyonay,
Adida mumbahul nadan padi an muntamu hinan Templo hinan
Habadun tungo.
6 Mu ibaga' i da'yu an ad uwani ya wada han nabakbaktuy abalinana
mu nan uldin an ma'unud hinan Templo.
7 Hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay, Nan pammo'anyuh
nan ibbayuy pun'amlonga' an bokon nan i'nongyun ha"on. Ya
onha innilayu nan ituddun diyen nitudo' ot adi namaaggon inaliyuh
numbahul nan tagun ma"id ha inatnah adi maphod.
8 Ot ipa'innila' tee an ha"on an Nitulang Hitun Tatagu di ukod an
mangibagah nan paniyoh nan Habadun tungo.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Natakluy Di Ta'lena
(Mark 3:1-6; Luke 6:6-11)

9 Ot madappuh da Jesus hinan a'am'amungan di Judyu.
10 Ya wahdi han lala'in natakluy di ohan ta'lena. Ya nadan tatagun
wahdi ya inalidan Jesus di, Undan bokon paniyoh pangipaphodan hi
mundogoh hinan Habadun tungo? Manu'eh ibagadah diye ya ta waha
ipabahuldan hiya.
11 Ya inalin Jesus i diday, Onha nipaddih i ha Habadun tungo ya
alinah wadan da'yu ha nabituy kalnerona ya undan adiyu e guyudon?
12 Ot namama moh nan tagun nabalbalol mu nan kalnero. Ot hiya
nan mahapul an maboddangan di ohan tagu an ta'on on Habadun
tungo.
13 Ot alyona i diyen lala'i di, Uyyadom di ta'lem. Ta inuyadna ya
ni'bagan pinumhod ta umat hinan ohan ta'lena.
14 Mu hidin tinigon nadan Paliseu hidiyen na'at ot lumah'unda ot
hahapitonday atondan mamaten Jesus.

Hay A'at Nan Pinto' Apu Dios An Baalna

15 Hi Jesus ya innilana nan nunhahapitan nadan Paliseu ta hiya
nan nakak i diyen boble. Ya dakolday tatagun nitnud i hiya ot
pun'ipaphodna nadan waday dogohna.
16 Ot ibagana bon dida ta adida e al'alyon nan inatna.
17 Ta datuwen ina'inatna di nipa'annungan din inalin nan propeta
an hi Isaiah an alyonay,
18 Nomnomnomonyu tun baal'u an pinto"u an hiyay mangipa'amlong
i ha"on.
Ya ipiddum'u nan Espiritu' i hiya ta hiyay mangipa'innilah nan nipto'
an pangat di tataguh abobboble.
19 Hiya ya adi mi'hannu ya adina itkuk di panapitna an adi umat
hinadan udum an eda itku'itkuk hinan kalata nan ibagada.
20 Ya adina mamaon nadan tatagu an mi'alig hinan apuputung an bilau.
Ya ta'on on nadan mi'alig hinan mun'oddo'oddop an dilag ya adina
mamaon an odpon.
Mu unaot boddangan dida ta nan nipto' di ma'at i dida.
21 Ta an namin nadan bobleh tun luta ya wadaday tatagu an mundinol
i hiya.

12:21 12:21 Isaiah 42:1-4

Nan Abalinan Jesus Ya Hay A'at Nan Espiritun Apu Dios
(Mark 3:20-30; Luke 11:14-23)

22 Inyeda i Jesus han lala'i an pinilok ya inumil nan nih'op i hiya.
Ot la'ahon Jesus hidiyen nih'op i hiya ta tumigo mohpey matana ya
atbohdin humapit.
23 Ta an namin nadan tatagu ya masda'awdan alyonday, Ma''id
ha mapto' ya hiyah tuwe nan Apapun David an pinto' Apu Dios hi
mumpatul i dita'u.
24 Ta hidin dingngol nadan Paliseu hidiyen inalida ya alyonday,
Manu'e hi lina'ah Jesus nan nih'op ya hi Satanas an ap'apun nadan
dimunyu di nangdat hi abalinana.
25 Mu hi Jesus ya innilana nan punnomnomda ta inalinan diday,
Undan mabalin ta mumbubuhhulan nadan himpamoble onu nadan
hina'amma? Adi te onha atondahdi ot umannung an madadagdan
namin.
26 Ot athidi boy ma'at i da Satanas ya nadan ibbanan dimunyu hi'on
magogodwada.
27 Alyonyuy hi Satanas di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op
mu nan ibbayun munla'ah hi nih'op ya adida alyon di hi Satanas di
nangdat hi abalinanda te hi Apu Dios. Ot diday mangipa'innilan nan
inaliyu ya nibahho.
28 Ot at'ehna an na'innilan nan Espiritun Apu Dios di nangdat hi
abalina' an munla'ah hi nih'op ya hiyay panginnilaanyun immali mo
nan pun'ap'apuwan Apu Dios hitun luta.
29 Ya innayun bon Jesus an impa'innila an hiya ya ma'abbikah mu
hi Satanas an alyonay, Hi Satanas ya umat hinan mabikah an lala'in
mun'adug hi balena. Mu ha''on an ma'abbikah mu hiya ya nalakah
pamoboda' i hiya ta way ato' an manggop hi balena ya nun'ala' nadan
gina'una.
30 Ot ipa'innila' teen nan adi umunud i ha''on ya hiya nan mi'buhul
i ha''on. Ya nan adi bumoddang an mangipa'innilah a'at'u ya hiyay
mangiyadawwih nadan tatagu i ha''on.
31 Ot alyo' i da'yu an an namin di bahul an ta'on on nan pamihulan
hi ibban tagu ya mabalin an mapakawan. Mu nan tagun pihulona nan
Espiritun Apu Dios ya adi mapakawan.
32 Ya atbohdin ha''on an Nitulang Hitun Tatagu an wada'ey mamihul
i ha''on ya mabalin an pakawanon Apu Dios. Mu nan tagun pihulona
nan Espiritun Apu Dios ya adi mapakawan hi inggana.

Hay A'at Di Kayiw Ya Nan Bungana
(Matthew 7:16-20; Luke 6:43-45)

33 Alyon bon Jesus di, Nan bungbunga''an an maphod di bungana
ya alyon ta'uy maphod hidiyen kayiw. Mu adi'e maphod di bungana
ya na'innilan waday dadagna te nan bunganay mangipa'innilah on
maphod an bungbunga''an onu adi.
34 Ot athidin da'yu an manu'eh athinay inaliyu ya ningamut hinan
a'atyu an on tuwali adi maphod te nan wah nomnomyu ya adi ahan
maphod. Ta hiya nan adi bo maphod di hapitonyu.
35 Te nan maphod di nomnomnan tagu ya maphod boy hapitona. Mu
nan adi maphod di nomnomna ya adi bo maphod di hapitona.

36 Ya ibaga' i da'yu an hitun punhumalyaan Apu Dios ya madusa
nadan tatagu hinadan nalgom an hinannapitda.
37 Te nan hapitonyu ya hiyay pangiyunnudan Apu Dios hi pundu-
sanan da'yu.

Hay Numbagaan Nadan Paliseu I Jesus Hi Panginnilaanda Hi Abalinana
(Mark 8:11-12; Luke 11:29-32)

38 Nadan udum an muntudtuduh nadan uldinmin Judyu ya nadan
udum an Paliseu an dehdi ya alyondan Jesus di, Apu Jesus, pohdonmin
tigon ha panginnilaanmi an he''a ya ongal di abalinam.
39 Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan nayyan tinanud hi
ad uwani an ma''id ahan ha pangulugyu. Pohdonyun tigon ha
pangimatunanyu mu ma''id te ammuna din na'at hinan propetan hi
Jonah.
40 Te hi Jonah ya inaminul han pating hinan baybay ta nihaha''ad hi
putun nan pating hi tuluy algo. Ya atbohdiy ma'at i ha''on an Nitulang
Hitun Tatagu an milubu'a' hi tuluy algo.
41 Mu ibaga' i da'yu an hitun punhumalyaan Apu Dios hi an namin
di tagu ya dadiyen i Ninibeh di mangiyuhuh nan numbahulanyu ta
dusaon da'yun Apu Dios. Te handidan i Ninibeh ya dingngolda nan
tugun Apu Dios an impa'innilan Jonah ya inunudda ta nuntutuyudah
bahulda. Mu da'yu ya ta'on ahan on wahtu nan na'abbaktu mu hi
Jonah ya adiyu damdama unudon.
42 Ya ta'on on din babain patul hi ad Seba ya hiya boy tuma'dog hitun
punhumalyaan Apu Dios hi an namin an tatagu ta iyuhuhnay num-
bahulanyu ta dusaon da'yu. Te ta'on on na'iddawwiy numboblayana
ya imme damdamah nan na'annomnoman an patul an hi Solomon ta
e nundongol hinan impa'innilana. Mu da'yu ya ta'on ahan on wahtu
nan na'abbaktu mu hi Solomon ya adiyu damdama unudon.

Hay Pumbangngadan Nan Dimunyuh Nan Nih'opana
(Luke 11:24-26)

43 Innayun Jesus an alyon i diday, Nan dimunyu ya nala'ah'eh nan
nih'opana ya e dimmanallanan hinan agge naboblayan an e manama'
hi iha''adana. Mu ma''id'e ha mabalin hi iha''adanahdi ya
44 ipatnana bon mumbangngad hinan nala'ahana. Mu ume'e
ta tinigonan pinumhod di adol diyen tagun ay hanan nabao ya
nahagadan an bale
45 ya ume bo ta ena i'uyug di pituh nadan dimunyun adi ahan
maphod di a'atda mu hiya ta mih'opdan namin ta iyal'alana mahan di
abahbahan nan nih'opanda. Ya atbohdiy ma'at hinadan adi maphod
an tataguh ad uwani an iyal'alanan adi maphod di ato'atonda.

Hay Nitulang I Jesus
(Mark 3:31-35; Luke 8:19-21)

46 Hidin munhahapit da Jesus hinadan tatagu ya dimmatong da
inana ya nadan i'ibanan linala'i ot umohnongdah nan dola an
pohdondan mi'hapit i hiya.
47 Ya waday e nangibaga i Jesus an alyonay, Wada mahna da inam
ya nadan i'ibam hi dola an pohdondan mi'hapit i he''a.
48 Ya inalin Jesus di, Ma''id ha napilih hi ina' ya i'iba'.

49 Ot tudduwona nadan itudtuduwana ot alyonay, Ta'on on datuwe
ya ibilang'uh hi ina' ya i'iba'.
50 Te nadan tatagun mangun'unud hinadan pohdon Ama an hi Apu
Dios ya diday ibilang'uh i'iba' ya ammod'u.

13

Hay Ni'aligan Di Ohok
(Mark 4:1-2; Luke 8:4-10)

1 Ya i diye bon algo ya limmah'un da Jesus ot eda um'umbun hinan
way pingngit nan lobong an nungngadan hi Galilee.
2 Ya dakkodakkolday tatagun e himmalunghung i hiya ta hiya nan
immeh nan bangka an wahdih nan lobong ot e umbun hidi. Ta nadan
tatagu ya timma'dogdah nan pingngit nan lobong.
3 Ya dakol di intudtuduna an in'alignan alyonay, Wada han e
nunhabuwag hi ohok
4 ta hidin nun'ihabuwagna ya wadaday nipto' hinan awon ot ume
nadan hamuti ot pun'a'anda.
5 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan mabatu an kittang di lutana
ta manu te agagga ot humangoda.
6 Mu hidin pinumtang ya nun'a'alyohda ot mun'a'ateda te nama-
ganan nan kittang an lutan himmangawanda.
7 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan matalo'to'. Ta himmangoda
mu inilung nan gulun dida.
8 Mu nadan udum ya nipto'dah nan malumong an luta. Ta
himmangoda ot umo''ongalda ot bumungadan namin an dakol di
bungan di udum ya indakdakol di udum ya manghan di bungan nadan
udum.
9 Ta on indappuh Jesus ot alyonay, Da'yun waday ingana ya maphod
onyu na'addonglon hinaen intuddu'.

10 Indani ya immali nadan itudtuduwan Jesus hi awadana ot
alyonday, Tanganunmu i'alig di panuddum hinadan tatagu?

11 Ya alyon Jesus di, Athidiy inat'u ta wan da'yun mangun'unud ya
abuh di manginnilah nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios an agge ni'
nipa'innila hi atagutagu.
12 Te nan mangunud hinan tudtudu' ya ma'udman di innilaona. Mu
nan tagun adi mangunud hinan tudtudu' ya ta'on on nan kittang an
innilana ya mama''id i hiya.
13 Ta hiya nan in'alig'uy nanuddu' te ta'on onda tigotigon nadan
ato'ato' ya ta'on onda danongdonglon nadan itudtudu' ya hiya
damdama an adida ma'awatan.
14 Ta diday nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i Isaiah an
alyonay,

Manu te donglodonglonyu nadan itudtudu' mu ningamut an adiyu
ma'awatan.
Ya tigotigonyu bo nadan ato'ato' mu aggeyu innilay pohdo' an
ipa'innila.

15 Te da'yun tatagu ya paddungnay kimmulhiy nomnomyu ya ay ayu
nun'apupukit ya nun'apipilok ta aggeyu innilay ma'ma'at.

Te onha adi ayu athina ot waninnot an imatunanyu nadan ma'ma'at
hi ad uwani ya ma'awatanyu nan mitudtudun da'yu ta wan ma-
balin an mundinol ayun ha"on ta ipaphod'u nan nitaguwanyu.
16 Ya innayun Jesus an alyon hinadan itudtuduwanay, Udu'dulnan
da'yu te pa'immatun ayuh nadan tinannigoyu ya pa'addonglonyu
nadan mitanuddu ta hiya nan ma'awatanyu.
17 Te ibaga' i da'yu an dakol nadan propetah din nadne ya nadan
udum an tatagun Apu Dios an pohdonda ahan an tigon nadan
tigotigonyuh ad uwani mu aggeda tinigo ya atbohdi an pinhoddan
donglon datuwen danongdonglonyuh ad uwani mu aggeda peman
dingngol.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ibalinan Nan Ni'alig An Ohok
(Mark 4:13-20; Luke 8:11-15)

18 Ot ibagan Jesus di ibalinan nan ni'alig an ohok an alyonay,
Igongahanyu ta innilaonyuy ibalinan nan nihabuwag an ohok.
19 Nan ohok ya hiyay nipaddungan nan hapit Apu Dios. Ya nan
awon an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun nangngol
hinan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios mu adida ma'awatan. Ya nan
hamutin e nangan i diyen ohok ya hidiye nan diyablu an huma'ul ta
linglingonda nan hapit Apu Dios an dingngolda.
20 Ya nan mabatun nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun
dingngolday hapit Apu Dios ya mun'am'amlongda ni' an nangunud.
21 Mu paddungnay agge limmamut hi nomnomda te gapuh nadan
dakol an hapit di tatagun dida onu gapuh ligatda ya indinongdan
mangunud hinan hapit Apu Dios.
22 Ya nan matalo'to' an nipto'an nadan udum an ohok ya dadiye
nadan tatagu an nangngol hi hapit Apu Dios mu hay kinadangyan
hitun lutay gagamgamanda. Ya atbohdin wada'ey punligatanda ya
minonomnomanda ta ma"id ha naminhoddan mangunud hinan hapit
Apu Dios. Ta ma"id ha niyatan diyen hapit Apu Dios an dingngolda hi
nitaguwanda.
23 Ya nan malumong an lutan nipto'an nadan udum an ohok ya
nadan tatagun nangngol hinan hapit Apu Dios ya na'awatanda. Ot
ihamaddan unudon ta hiya nan dakol di maphod an inat di udum ya
indakdakolnah udum ya manghan hi udum.

Hay Ni'aligan Nan Holo'

24 Wada boy intuddun Jesus i didan alyonay, Hay a'at di
pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat hinan tagun e nuntanom hi wit.
25 Mu wada han binuhulnan umakih ta hidin nahdom an nalo'dan
namin di tagu ya imme ot ena bo ihok di bungan di holo' ot taynana.
26 Ta hidin himmango nadan wit ya ni'hangoda bo nadan holo' mu
den mihlamda ni' ta inggana ot bumunga nadan wit.
27 Ta tinigon nadan puntamuwon diyen ud habal ot eda ibagan hiya
an alyonday, Tanganu on maphod din intanom ta'u ya ad uwani ya
dakol di holo' an ni'hango?
28 Ya alyonay, Nan mi'buhul i ha"on ya hiyay e nangihok hinan holo'.
Ya inaliday, Pohdom'e ya emi ginabutan.

13:15 13:15 Isaiah 6:9,10

29 Mu inalin diyen ud habal di, Udu'dul on adiyu e gabutan te alina
ya ni'gabutyu nadan wit.
30 Ta'on attog on umatdahdi ta mi'yong'ongngaldah nadan wit ta
nangamung hitun ahigapas. Ta nadatngan'ey ahigapas ya ahi' ibagah
nadan munggapas ta pamanguluwondan ba'guton nadan holo' ya eda
pinu'ulan. Ya ahida mohpe ginapas nadan wit ta iyedah nan alang.

Hay Nipaddungan Nan Kittakittang An Ay Ohok
(Mark 4:30-32; Luke 13:18-19)

31 Hay oha boh intuddun Jesus ya alyonay, Hay a'at di pun'ap'apuwan
Apu Dios ya umat hinan kakitkittangan an ohok an ma'alih mustard
an e intanom han lala'i.
32 Ta ta'on on hidiyey kakittangan an mitanom mu hidin himmango
ot mahikon ya ong'ongngal mu nadan udum ta mabalin an pumbuyaan
di hamuti nadan hapangna.

Hay Nipaddungan Nan Yist
(Luke 13:20-21)

33 Ya wada boy ohan in'alig Jesus an alyonay, Hay a'at bon di
pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat hinan yist an inalan han babai ot
pi'palutnah nan tuluy halub an alina ta impa'ongngalna nan tinapay.
34 An namin danaen inali'alin Jesus ya waday ni'aligana.
35 Ta danaey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios hi ohah nadan
propetah* din nadne an inalinay,
I'alig'un namin di panuddu' i dida.
Ta hanadan agge ni' na'innila an mihipun hi nalmuwan tun luta ta
ingganah ad uwani ya ipa'innila' mohpen dida.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ibalinan Nan Holo'

36 Tinaynan Jesus nadan tatagu ot ibangngadna hinan balen
nalpuwana. Ya nitnudda bo nadan itudtuduwana ot alyondan hiyay,
Nganne nan ibalinan nan holo' an inalim?
37 Ya inalin Jesus di, Nan alyo' an tagun nangihok hi wit ya ha''on an
Nitulang Hitun Tatagu.
38 Ya nan puntanoman ya hidiye nan lutan awadan di tatagu. Ya
nada'en wit ya dadiye nadan tatagu an niddum hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios. Ya nada'en holo' ya dida nadan tatagu an niyappit i Satanas.
39 Ya na'en mi'buhul i ha''on an nangihok hi holo' ya hi Satanas. Ya
nan ahigapas ya hidiye nan apogpogan tun luta. Ya nadan munggapas
ya dadiye nadan anghel.
40 Ya nan eda pama'gutan ya pamu'ulan hinan holo' ya hidiye nan
ni'aligan nan ma'at hitun apogpogan tun luta.
41 Te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya honago' nadan anghel
ta diday e mun'amung hinadan nun'abahulan an tatagu ya nadan
gimmapuh numbahulan di udum
42 ta ipiyeda didah awadan nan malanglanggiyab an apuy ta hidiy
kumogakogaanda ya ngumalingaliyotanda.
43 Mu nadan tatagun Apu Dios ya malumanda ta ay humiliy
a'atdahdih nan awadan nan pun'ap'apuwan Apu Dios an hi Ama

---

* **13:35 13:35** Hay alyon di udum ya hi Isaiah nan propeta an nangali ituwe. **13:35 13:35** Psalm 78:2

ta'u. Ot da'yun waday ingana ya maphod onyu na'addonglon hinaen intuddu'.

Hay Nipaddungan Nan Balitu'

44 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Hay pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat hinan balitu' an nika''ut i han habal. Ya indani ya inakhupan han lala'i ta nunhiglay amlongna ot pa'attabbunana ot ahi umanamut ot ena igattang an namin nadan wadan hiya ta pangattangna i diyen luta an awadan nan balitu'.

Hay Ni'aligan Nan Pangoh

45 Alyon bon Jesus di, Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat boh nan tagun e tumigotigoh maphod hi pangoh gattangona.
46 Ya inakhupana han ma''aphod an pango ot umanamut hi baleda ot ena igattang an namin nadan wadan hiya ta pangattangna i diyen pango.

Hay Ni'aligan Nan Tabukul

47 Alyon bon Jesus di, Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat boh nan tabukul an eda inwayat hinan baybay. Ta dakkodakkol di
48 nat'onat'on an natabukul. Ot ida''aldah nan pingngitna ot piliyonda ta na'en mihda on hiniwweda ya na'en adi on intopalda.
49 Athinay ma'at hitun apogpogan tun luta an nadan anghel ya ihiwwedan namin nadan tatagu an adi maphod di pangatda
50 ta ipiyeda didah nan awadan nan malanglanggiyab an apuy ta hidiy kumogakogaanda ya ngumalingaliyotanda.

Hay A'at Di Nitudduh Din Nadne Ya Nan Balun Intuddun Jesus

51 Alyon bon Jesus hinan itudtuduwanay, On ma'awatanyu mohpe datuwen inali'ali'?
Ya alyonday, O ma'awatanmi.
52 Ta alyon mon Jesus di, Wadaday udum hinadan muntudtuduh nadan uldin ta'un Judyu an mangulug i ha''on te inniladay a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Ta umatdah nan tagun innilanay pangiyatanah nadan nabayag an inamu'amungnan gina'u ya nadan balbalu.

Hay Agge Nangunudan Nadan Tatagu I Jesus Hinan Numboblayana (Mark 6:1-6; Luke 4:16-30)

53 Hidin indappuh Jesus nadan imbagabagana ot taynanah diyen boble.
54 Ot umeh nan boblen immongngalana. Ot umeh nan a'am'amungan di Judyu ot muntudtuduhdi. Ya masda'aw nadan na'amung hinan panudduna. Ta alyonday, Idana nin di e nangadalan naen tagu hinan dakol an innilana. Ya nganne nin di nalpuwan nan abalinana an mangat hi milagro.
55 Undan bokon hinae nan imbabalen nan kalpentero. Ya undan bokon hinae nan imbabalen Mary an i'ibana da James ya hi Joseph ya hi Simon ya hi Judas.
56 Ya undan bokona i'iba nadan wahtun binabai. Idana nin mahan di ena nangadalan i ha athina.
57 Ta nganne mahan hanan e pangunudan i hiya te undan agge innilay niyatana.

Mu inalin Jesus i diday, An namin nadan propetah din nadne ya ta'on on idanay umayanda on lispituwon nadan tatagu dida. Mu hina'en numboblayanda ya ta'on on nadan tulangda ya adida lispituwon dida.
58 Ya gapuh nan adida kumulugan ya ma''id mo bo ha dakol hi milagro hi impatigon Jesus i diyen numboblayana.

14

Hay Natayan John An Mumbonyag
(Mark 6:14-29; Luke 9:7-9)

1 Nundongol hi Jesus ta hi Herod an patul hi ad Galilee
2 ya alyonah nadan ap'apu di, Alyonyuy hi Jesus mu bokon te hi John an mumbonyag an nate ot tumagu ta hiya nan ongal di abalinanan mangat hi milagro.
3 Manu'eh athidiy inalin Herod ya hiyay nangipibalud i John ot ipapatena an gapu ta inahawana hi Herodias an ahawan ibbanan hi Philip
4 yaden imbagabagan John an paniyo an pulhon di ahawan di hi ibba.
5 Ta gapu i diye ya pinhod Herod an ipapateh John mu den tumakut hinadan Judyu an mangalih hi John ya propeta.
6 Mu hidin nadatngan nan algo an punnomnomandah niyayyaman Herod ya nanayo nan babai an imbabalen Herodias hi hinangngab nadan na'amung. Ya nunhiglay amlong Herod.
7 Ot ibaganah nan nanayon unga an ta'on on nganney pohdona ya idatna.
8 Ot umeh diyen unga i inana ot alyonay, Nganney ibaga' hi idatna?
Ya alyon inanay, Ibagam ta nan ulun John an mumbonyag di ipaputulna ya impiha''adnah nan duyu ya indatnan he''a. Ta hidiye moy imbagan nan unga.
9 Mu hi Herod ya muntutuyuh nan imbagana mu ma''id mo ha abalinana te niluh an dingngol nadan tatagu nan hinapitna. Ot honagonay e mangat hinan imbagan diyen unga.
10 Ta immeh nan baludan ot putulonay ulun John
11 ot iha''adnah nan duyu ot iyenah nan unga ot e idat nan unga i inana an hi Herodias.
12 Ta hidin dingngol nadan intudtuduwan John ot eda alan nan adolna ot eda ilubu' ot ahida e ibagan Jesus.

Hay Namanganan Jesus Hinadan Dakol An Tatagu
(Mark 6:30-44; Luke 9:10-17; John 6:1-15)

13 Hidin dingngol Jesus hidiyen na'at i John ot makakda i diyen boble an nunluganda i han bangka ot umedah nan agge naboblayan ta eda mun'ohhahdi. Mu nadan dakol an tataguh nadan abobboblehdi ya dingngolda nan umayan da Jesus ot mamanguluda an dinallanda.
14 Ya hidin dimmatong da Jesus ya wahdiday dakkodakkol an tatagu an namangulun dimmatong. Ya nunhiglay homo'nan dida ot pun'ipaphodna nadan mumpundogoh.
15 Ya hidin mun'ahdom ya imme nadan itudtuduwanah awadana ot alyonday, Tigom'en mun'ahdom mo ot udu'dulnay ituda'mu tudan tatagu ta umedah nadan nun'ihaggon an boble ta eda gumattang hi anonda te ma''id ha boblehtu.

16 Ya inalin Jesus di, Ta'on on adida ume ta ukod ayun mangdat hi
anonda.
17 Ya alyondan hiyay, O mu undan umdah tun limlimman tinapay ya
han duwduwwan ekan?
18 Ya alyon Jesus di, Iyaliyuhtu.
19 Ot ipabuna nadan tataguh nadan naholo'an ot alana nan lima an
tinapay ya nan duwan ekan ot itangadnah ad abunyan ta munhana i
Apu Dios ot ahina upi'upingon ot idatnah nadan itudtuduwana ta eda
pun'ipiyappong hinadan tatagu
20 ta mangandan namin.

Ya hidin nabhugda ot amungonda nadan nabati ya napnuy himpulut
duway (12) bahket.
21 Ya ha'ey bilang di nangan ya umeh limay libuy (5,000) linala'i an
agge ni'bilang nadan binabai ya u''unga.

Hay Dimmallanan Jesus Hi Uhhun Nan Liting
(Mark 6:45-56; John 6:16-21)

22 Ot ibagan Jesus ta mamangulu nadan itudtuduwanan umeh nan
dommangna an munlugandah nan bangka ot ahina pa'anamuton
nadan tatagu.
23 Ta onda imme nadan tatagu ot umeh Jesus hinan bulludna an e
nun'ohhan nundasal ta ingganah din mun'ahdom.
24 Yaden nungginawwah nan lobong nan bangkan nunluganan
nadan itudtuduwana ya mumpinulluy nan dalluyun te midamu nan
dibdib i dida.
25 Ta hidin timmalanu ya ni'akhup hi Jesus i dida an indallanah nan
uhhun di liting.
26 Ta hidin tinigon nadan itudtuduwana an waday mundaldallanan
hinan uhhun di liting ya nangintattakutda ot tumkukda te alyondaot
on banig.
27 Mu alyon Jesus di, Adi ayu tumakut te ha''on.
28 Ya nahanapit hi Peter an alyonay, Apu Jesus, he''a'eh nae ya
ayagana' ta wan idallan'uh uhhun di liting ta umaliya' hinah nan
awadam.
29 Ya inalin Jesus di, O ma'a.

Ot mumbuyun hi Peter hinan bangka ot idallanah nan tu'yap nan
liting an umeh awadan Jesus.
30 Mu hidin intigonah nan dalluyun an pun'ipalin nan dibdib ya
timmakut. Ya mun'alnong ta muntukuk an alyonay, Apu Jesus,
boddangana'.
31 Ya na'ibagon Jesus an inidon hi ta'lena ot guyudona ot alyonan
hiyay, Tanganu mahan on'a athina an hi kittang on kimmapuy di
pangulugmu.
32 Ya hidin nunlugandah nan bangka ya nadadinong nan dibdib.
33 Ta nadan ibbadah nan bangka ya dinayawdah Jesus an alyonday,
Patiyonmin immannung an he''a nan Imbabalen Apu Dios.
34 Ot inayun da Jesus an umeh ad Genesaret.
35 Ya nadan tataguhdi ya immatunandah Jesus ot eda pun'ipa'ayag
nadan mumpundogoh hinadan nun'ihaggon an boble ta wan iyedah
awadan Jesus.

36 Ta inyeda on numpahmo'da ta wan ipaphodna dida hinadan
dogohda. Ta ta'on on ammunay panapaandah gayadan di lubungna
on pinumhodda.

15

Hay Tugun Nadan A'ammod Di Judyu
(Mark 7:1-23)

1 Indani ya wadaday Paliseu ya nadan muntudtuduh nadan uldin
di Judyu an nalpudah ad Jerusalem an immalidah awadan Jesus ot
alyondan hiyay,
2 Tanganu on nadan itudtuduwam ya adida unudon nadan intugun
nadan a'ammod ta'uh din nadne an aton an mun'ulah ta'le on ahita
mangan?
3 Ya alyon Jesus di, Tanganu on nadan intugun handidan a'ammod
di gahin on ma'unud an bokon nan tugun Apu Dios?
4 Ta umat hinan imbagan Apu Dios an mahapul an ipapto'yu nadan
a'ammodyu ya nan tagu an idutanay hi amana onu hi inana ya
mahapul an mipapate.
5 Ot ten ta'on on nadan ma'ahhapul nadan a'ammodyu ya ukuhanyu
mahan an idat. Te nat'on di itudtuduyu an alyonyuy mabalin an adiyu
idattan nadan a'ammodyu mu ta ibagayun dida an manu'eh ma''id ha
idatyun dida ya niluh an indawatyun Apu Dios nan alyonyuh midat i
dida.
6 Ta nan athinan pangatyu di atigana an adiyu un'unudon nadan
tugun Apu Dios te nan intugun di a'ammod di unudonyu.
7 Nunhigla mahan hinaen layahyu. Ta da'yuy nipa'annungan din
inalin Isaiah an alyonay,
8 Hi Apu Dios ya alyonay, Datuwen tatagu ya manu te alyonday
un'unudona' mu nat'on di wah nomnomda.
9 Ta hiya nan ma''id ha hilbin nan pundayawda i ha''on te nan malpuh
nomnomda di itudtududah nadan tatagu.
On inaliday ha"on di ud tugun mu layahda.
10 Ya inayagan bon Jesus nadan tatagu ot alyonan diday, Hanat
igongahanyu tun alyo' ta ma'awatanyu.
11 Te bokon hanan anon di pumbahulan te hay pumbahulan ya nan
adi maphod an hapiton.
12 Ta imme nadan itudtuduwana i hiya ot alyonday, On innilam an
hinaen inalim ya impaboholmu nadan Paliseu.
13 Ya in'alig Jesus di nambalna an alyonay, An namin di nitanom an
bokon hi Ama an hi Apu Dios di nangitanom ya maba'gutda.
14 Adiyu dongdonglon danaen Paliseu te umman umatdah nan
napilok an mangipanguluh nadan ibbadan napilok. Ta lo'tat ya
nagahdah nan opang.
15 Ya inalin Peter di, Daan mot ipa'innilam i da'mi nan pohdom an
ibaga hinan pumbahulan an gapuh hapiton.
16 Ya inalin Jesus di, Te ne on ta'on on da'yu ya ma"id ha
ma'awatanyu.
17 Undan aggeyu innila an nan anon ya inukmun'e ta immeh putu
ya innayunan bimmudduh.

15:4 15:4 Hay Nakakan 20:12; Deuteronomy 5:16 **15:4 15:4** Hay Nakakan 21:17; Lebitikus 20:9

18 Mu nan hapiton an nalpuh nomnom ya hiyay pumbahulan.
19 Te hay nomnom di alpuwan nan adi maphod an aton an umat hi
pumate ya mangilo' hi bokon ahawa ya mangako ya munlayah ya nan
e attaon an tumtumbu'on di ibba ta pama"ih i dida.
20 Datuwe nadan pumbahulan an bokon hanan pangunudan hinan
nibagan aton an mun'ulah ta'le on ahita mangan.

Hay Numpahmo'an Han Babai I Jesus
(Mark 7:24-30)

21 Nakak da Jesus i diyen boble ot ipluydah ad Tyre ya hi ad Sidon.
22 Ya wada han babain bokon Judyu te i Kanaan an ni'akhup i dida ot
pun'itkuknan alyonay, Apu an Apapun David, hom'ona' bahan te dehdi
nan imbabale' an paligligaton nan nih'op i hiya.
23 Mu dindinnongan hi Jesus ta hiya nan alyon nadan
itudtuduwanay, Daan mot atom hinaen ibagabagan nan babai ta
way atonan ume te teen tumling an miyunu'unud i dita'u?
24 Ya inalin Jesus di, Hay nahnaga' ya abuh ya nadan tinanud Israel
an dida nadan ay natala' an kalnero.
25 Mu hidiyen babai ya hiya damdaman adi mangmanghop ta e
nundu''un hi hinangngab Jesus ot alyonay, O mu hom'ona' bahan Apu
Jesus.
26 Ya in'alig Jesus an alyonay, O mu adi maphod on'u alan nan anon
nadan u''unga ta ipa'an'uh nadan kahu.
27 Ya inalin nan babai di, Apu Jesus, manu te immannung hinaen
inalim, mu nadan kahu ya anonda nan magah hinan panganan nadan
ud kahu.
28 Ot alyon mon Jesus i hiyay, Maphod ta athinay pangulugmu. Ot
nan pohdom ya ma'at.
Ta hidin inalin Jesus hidiye ya pinumhod nan imbabalena.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh

29 Tinaynan bon da Jesus hidiyen boble ot i'wadah nan pingngit di
lobong an nungngadan hi Galilee ot inayundan ume i han billid. Ta
onda dimmatong hidi ot umbun hi Jesus.
30 Ya tuweday dakkodakkol an tatagun pun'iyedah awadanay
mumpundogoh ya nun'apilay ya ta'on boh on nadan nun'apilok ya
nun'alollol.* Ot pun'ipaphodna didan namin.
31 Ya masda'aw nadan tatagu hi nanigandah pinumhodan nadan
mumpundogoh te nadan nun'alollol ya humapitda ya nadan
nun'apilay ya dumallanda ya atbohdih nadan nun'apilok an tumigoy
matada. Ot dayawondah Apu Dios an unudon di tinanud Israel.

Hay Namanganan Jesus Hinadan Opat Di Libun Linala'i
(Mark 8:1-10)

32 Inayagan Jesus nadan itudtuduwana ot alyona i dida di, Napuh
mo nan balun tun tatagu te tuluy algodahtu. Ot ipa'anamut ta'u'e dida
an adida mangan ya undan adida malngat hinan awon.
33 Ya inalin nadan itudtuduwanay, O mu idanay e ta'u pangalan hitun
agge naboblayan hi ipa'an i datuwen dakkodakkol an tatagu?
34 Ya inalin Jesus di, On wahna ha aggeyuh makan?

---

* **15:30 15:30** Nan nalollol ya adi humapit.

Ya alyonday, Umman ammuna tee han pitun tinapay ya han
oh'ohhan ekan an wahtu.
35 Ot ipabun Jesus nadan tatagu
36 ot alana nan tinapay ya nan ekan ot munhana i Apu Dios ot
upi'upingona ot idatnah nadan itudtuduwana ot pun'i'piyappongdah
nadan tatagu.
37 Ta'onda napong ot mangandan namin ta nun'abhugda. Ot e
amungon nadan itudtuduwana nadan nabati ya napnuy pitun bahket.†
38 Ya hay bilang nadan linala'in nangan ya opat di libu (4,000) an
agge ni'bilang nadan ni''an an binabai ya nadan u''unga.
39 Ot ahi mohpe alyon Jesus hinadan tatagu ta mumpanga'anamutda.
Ta onda imme ot e munlugan da Jesus hinan bangka ta umeda i han
bobleh ad Magadan.

16

Hay Pangalyan Nadan Tataguh Ipatigon Jesus Di Abalinana
(Mark 8:11-13; Luke 12:54-56)

1 Wadaday Paliseu ya Saduse an immeh awadan Jesus te pinhoddan
hipolon ta alyonday, Ipatigom ha panginnilaanmi an hi Apu Dios di
nannag i he''a.
2 Mu onnot on alyon Jesus di, Da'yu ya innilayu an wa'et mapatal hi
ad lagud hinan mun'ahdom ya alyonyuy ma''ugoh nan ibiggatana.
3 Ya wa'e bo ta mumbubugut hi ad lagud hinan mawi"it ya innilayu
bon umudan. Tanganu on datuwe'e ya innilayun mangimatun mu
nada'en ma'ma'at hi ad uwani ya aggeyu innilay pohdonan ibaga?
4 Ngalngalam mahan ha niyatanyun tataguh ad uwani an ma"id ahan
ha pangulugyun Apu Dios. Te hay pohdonyun tigon ya ha ato' hi
milagro mu ma"id ha ipatigo' te ammuna nan na'at i din propeta an
hi Jonah.
Ta on inalin Jesus hidiye ot taynanda nadan tatagu.

Nan Nibahhon Tudtudun Di Paliseu Ya Saduse
(Mark 8:14-21)

5 Hidin immagwat da Jesus hi dommangna ya na'innilaandan ma"id
ha inodnandah balundah tinapay.
6 Ya alyon Jesus i diday, Halipodpodonyu nan yist nadan Paliseu ya
yist nadan Saduse.
7 Mu adida ma'awatan hidiyen inalina ta munhimbabaggadan
alyonday, On nin nan nunlinglingan ta'uh nan tinapay di pangalyanah
athidi.
8 Mu innilan Jesus nan punhahapitanda ta alyonay, Tanganu boh on
nan nunlinglinganyuh nan tinapay di al'alyonyu? Ngalngalam mahan
on ingganah ad uwani ya kittang di pangulugyu
9 an aggeyu innila nan abalina'. Undan lininglingyuot bo din
namangana' hidin limay libun (5,000) linala'ih nan liman tinapay ya
nadan atnay bahket an nabati.
10 Ya undan lininglingyu bo din inat'uh nadan pitun tinapay an inan
din opat di libun (4,000) tatagu ya nadan atnay bahket an binatida.

---

† **15:37 15:37** Nan bahket ya umat hinan nangiha"adanda i Saul ot buyunondah nan binattun alad hi ad Damaskus.

11 Tanganu on bokon datuwey nomnomnomonyu ta ma'awatanyun
bokon nan lininglingyun tinapay di inali' te nan panalipodpodanyuh
nadan yist di Paliseu ya Saduse.
12 Ona inathidi ya na'awatanda mohpe an hay pohdon Jesus an ibaga
hinan halipodpodonda ya bokon nan yist di tinapay te nadan tudtudun
nadan Paliseu ya Saduse.

Hay Inalin Peter Hi Niyatan Jesus
(Mark 8:27-30; Luke 9:18-21)

13 Hidin tuwen dumatongdah ad Sesaria Pilipay ya mahmahan Jesus
hinadan itudtuduwana an alyonay, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya
nganne tuwaliy alyon nadan tataguh niyata'?
14 Ya inaliday, Hay alyon di udum ya he''ah John an mumbonyag.
Ya alyon di udum di he''ah Elijah. Ya hay udum ya alyondah he''ah
Jeremiah onu bokon'e anu ya he"ay ohah nadan propeta an timmagu.
15 Ya alyon Jesus di, O ya nganne damdamay alyonyu hi niyata'?
16 Ya hi Simon Peter di nambal an alyonay, He''a nan Kristu an
imbabalen nan wadawada an Dios.
17 Ya inalin Jesus i hiya di, Manu neen he''a Simon an hi na' John
te immannung an hinaen inalim ya bokon hay taguy nangipa'innilan
he''a te hi Aman hi Apu Dios.
18 Ya hay ibalinan nan ngadanmun Peter ya batu. Ya hinaen inalim
an a'at'u ya hiyay pangipu'unnan di tatagu an kumulug i ha"on ta
mun'oh'ohhada. Ta ma''id ha mabalin hi mangabak i dida te ta'on on
hay ate ya adina abalinan an ma"idon dida.
19 Ot idat'un he"a nan aladdun* di pun'ap'apuwan Apu Dios ta nan
adim iyabulut an ma'at hitun luta ya adi iyabulut Apu Dios an wah ad
abunyan. Ya nan iyabulutmun ma'at hitun luta ya iyabulut Apu Dios
an wah ad abunyan.
20 Ta on inalin Jesus hidiye ot padananah nadan itudtuduwana ta
adida e analyon hinadan tatagu an hiya nan Kristu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan Ya Amahuwan
(Mark 8:31–9:1; Luke 9:22-27)

21 Ta nihipun i diye ya impa'innilan Jesus hinadan itudtuduwana an
dakol di holtapona an alyonay, Mahapul an umeya' hi ad Jerusalem ta
nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya nadan ap'apun di padi ya
nadan muntudtuduh nadan uldin ta'un Judyu ya adhuwana' i dida ta
ingganah ona' ipapate. Mu hinan mi'atluh algo ya mahuwana' i Apu
Dios.
22 Mu inayagan Peter ot bumata"anda ot pahiwonan alyonay, Apu
Jesus undan mabalin mahan ta iyabulut Apu Dios an ma'at ha athina
i he''a.
23 Ya intigon Jesus i Peter ot alyonay, Umaan'ahtu, Satanas. Undan
he''ay mangipagol hinan mahapul an ato'. Hinaen ninomnommu ya
bokon hi Apu Dios di nalpuwana te nalpuh nomnom di tagu.
24 Ot ahi alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Pohdo' an ipa'innila
i da'yu an nan tagun mangun'unud i ha''on ya bokon hay adolnay
pamanguluwonan nomnomnomon ta ta'on on madhuy hapit i hiya onu
mipapate ya hiya damdama an ha''on di un'unudona.

---

* **16:19 16:19** Nan aladdu ya hiya nan abalinan an e mangipa'innilah nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.

25 Te nan tagu an hay nitaguwanah tun lutay nomnomnomona ya
abuh ya mihiwwen Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun ta'on on
mapalpaligat onu mipapate an gapuh nan ena pangunudan i ha''on
ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
26 Te ta'on on alinah amungon nan tagun namin di kinadangyan an
wahtun luta ya nganne damdamay hilbina hi'on mihi''an i Apu Dios?
Te hidiyen amungona ya adi mabalin hi pamayadnah nan pi'taguwana
i Apu Dios.
27 Te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya mumbangngada' ta
mipatigoy anabaktumi i Ama. Ya mi'yalida bo nadan anghel'u. Ta
humalyao' an namin di tatagu ya indat'uy gunggunan di hinohha an
miyunnudan hinan ina'inatna.
28 Ya ibaga' bo i da'yu an wadaday udum i da'yuhtu an adida ni' mate
ya tigonday pun'ap'apuwa' an Nitulang Hitun Tatagu.

17

Hay Ni'hapitan Jesus I Da Moses I Elijah
(Mark 9:2-13; Luke 9:28-36)

1 Nala''uh han onom di algo ot uyugon Jesus hi Peter ya da James an
hinagi i John ot umedah nan atagen billid ta eda nunhiwwehdi.
2 Ya nalumman di tigon Jesus ta humiliy angahna an ay algo. Ya
atbohdi nan lubungnan numbalin hi pulaw ta humili.
3 Ya alinah on wada da Moses i Elijah an mi'haphappitandan Jesus.
4 Ya pamaaggot alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, maphod ta wa ta'uhtu.
Pohdom'e ya inyamma' ha tuluy allung ta hinohha ayu i da Moses ya
hi Elijah.
5 Mu agge impadappuh Peter nan inalina ya nawadaot han humilin
bugut an nihu'mut i dida. Ya wada han munhapit an alyonay, Hiyah
tuwe nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ya pun'am'amlonga' ot hanat
igongahanyuy ibagana.
6 Hidin dingngol nadan in'uyugnan itudtuduwanah diye ya
nunlu'bubdah nan luta te nunhiglay takutda.
7 Mu hi Jesus ya immeh awadanda ot dapaona dida ot alyonay, Adi
ayu tumakut ya timma'dog ayuot.
8 Ya hidin intangadda ot muntiggotiggoda ya ammunah Jesus an
wahdi.
9 Ta hidin mundaydayyudan umanamut ot padanan Jesus hinadan
tulu an alyonay, Adiyu ibagbagah nadan tataguh diyen tinigoyu an
na'at ta ingganah tun ataya' ya amahuwa' an Nitulang Hitun Tatagu.
10 Ya alyon nadan itudtuduwana i hiyay, Tanganu on alyon nadan
muntudtuduh uldin ta'un Judyu di gahin on hi Elijah di mamanguluh
umali ya ahi umali nan Kristu?
11 Ya alyon Jesus di, O te immannung an hi Elijah di mamangulu an
umali ta idadaana nadan tatagu.
12 Mu ibaga' i da'yu an immali mo tuwalih Elijah mu nadan tatagu
ya aggeda immatunan. Ta hiya nan inatdan namin nan pohdonda an
pamalpaligat i hiya. Ta atbohdiy atondan ha''on an Nitulang Hitun
Tatagu.
13 Ta na'awatan mohpen nadan itudtuduwana an hidiyen alyon Jesus
ya hi John an mumbonyag.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op I Han Unga
(Mark 9:14-29; Luke 9:37-43)

14 Hidin dimmatongdah awadan nadan dakol an tatagu ya wada han
lala'i an imme ot mundu''un hi hinangngab Jesus ot alyonay,
15 Apu Jesus, hom'om bahan nan imbabale' an mun'oldah. Te
nunhiglay punligligatana an umipatakut te agaggaon natukkad hinan
way apuy ya bokon'e bo ya hinan way liting.
16 Inye' hinadan itudtuduwam mu adida abalinan an ipaphod.
17 Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan an tataguh ad uwani.
Nadney nanganu'anuha' i da'yu hi nihaha''ada' hitun awadanyu mu
anuud ta ahi ayu kumulug i ha''on. Ot alyonah nan taguy, Iyalim hitu
nan imbabalem.
18 Ta ona inyeh diyen ungah awadan Jesus ot la'ahon Jesus nan nih'op
i hiya ta na'ibagan pinumhod.
19 Indani ya e nun'ohhah Jesus ya imme nadan itudtuduwanah
awadana ot alyonda i hiyay, Tanganu on da'mi'e ya adi ami pa'alla'ah
hinan nih'op?
20 Ya alyon Jesus di, Manu'e ya agge nahamad di pangulugyu. Te
onha waha pangulugyu i Apu Dios an ta'on on umat i ha kittakittang
an ohok an mustard ot ma''id ha adiyu abalinan an aton. Ta ta'on on
ammuna ha pangalyanyuh madlig nan billid ya madlig.
21 Mu nan umat i naen nih'op ya gahin di ihamadyu an idasalan an
i'ulatanyu ya ahi mabalin an mala'ah.

Hay Pidwan Di Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan
(Mark 9:30-32; Luke 9:43-45)

22 Hidin na'amung da Jesus hinadan itudtuduwana hi ad Galilee ya
inalin Jesus i diday, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya agagga ya
ipatiliwa'
23 ta patayona' mu hinan mi'atluh algo ya tumaguwa' damdama.
Ya hidin dingngol nadan itudtuduwana nan inalina ya nunhiglay
inomnomanda.

Hay Pumbayadan Hi Buwis

24 Ya hidi bon immayan da Jesus hi ad Kapernaum ya wadaday
mun'amung hi buwis hinan Templo* an immeh awadan Peter. Ya
alyondan hiyay, On idat naen muntudtudu i da'yu nan buwis an
mabayadan hinan Templo?
25 Ya alyon Peter di, O, mumbayad.
Ta on hinunggop hi Peter hi bale ya hi Jesus di namangulun
himmapit ot alyonan Simon di, Hitun luta ya nganney innilam hi
mumbayad hi buwis hinan patul di ohan boble? On nadan tataguh
nan numboblayanda onu nadan tataguh udum hi boble an sinakupda?
26 Ya alyon Peter di, Ot nadan tatagun sinakupda.
Ya alyon Jesus di, At'ehna ot adi mo mahapul an mumbayadta te
hinaen Templo ya hi Ama di ud bagi.
27 Mu hay atonta ta adida mahkitan nadan tatagu ya udu'dulnay
ume'ah nan lobong ya binyunmu nan bunwit ta nan mamangulun

* **17:24 17:24** Nan buwis an mabayadan hinan Templo ya hidiye nan tinawon an bayadan di minamakilog an linala'in Judyu hinan Templo an hay balolna ya nipaddung hinan mabo'lah nan duway algo. Mu nadan padi ya adida mumbayad.

ekan an makna ya wahdi nan pihhun ingkamelna. Ya inalam ta iyem hinan pumbayadan hi buwis ot ammunan pumbayadtan duwa.

18

Hay Na'abbaktun Taguh Nan Pun'ap'apuwan Apu Dios
(Matthew 5:29-30; Mark 9:33-37,42-48; Luke 9:46-48; 17:1-2)

1 Indani ya mahmahan nadan itudtuduwan Jesus i hiya an alyonday,
Nganne nin di na'abbaktun taguh nan pun'ap'apuwan Apu Dios?
2 Ot ayagan Jesus han unga ot pata'dogonah hinangngabda
3 ot alyonay, Ibaga' i da'yu an gahin di mabaliwan di a'atyu ta umat
ayu ituwen unga an adina nomnomnomon di ena ipabaktuwan ya ahi
mabalin an middum ayuh nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
4 Te hay na'abbaktuh nan pun'ap'apuwana ya nan mumpada"ul an
umat ituwen unga.
5 Ya nan tagun waday pamhodnah nadan nada"ul an umat ituwen
unga an gapuh pangun'unudnan ha"on ya hiyay waday pamhodnan
ha"on.
6 Mu nan tagun hiyay gumalat hi pumbahulan nadan pa'akullugna
ya udu'dulnaot eh'ay ita'od ha madamot i ha batuh bagangna ya
bingkahdah nan baybay.
7 Nadan tataguh tun luta ya nunnaud an mahmo'da te dakol di
gumalat hi eda pumbahulan. Mu athidi tuwaliy ma'ma'at hitun luta
an dakol di gumalat hi e pumbahulan. Mu nan tagun hiyay gumalat
hi pumbahulan di ibbana ya nunhiglay ma'at i hiya.
8 Ta hiya nan wa'et hanan ohan huki onu ta'le di gumalat hi pum-
bahulan ya udu'dulnay putulon ya intopal te udu'dulnay mapukulan di
huki onu ta'le mu ta waday pi'taguwan i Apu Dios mu hanan mitopal
an namin di adol hinan adi madmaddop an apuy.
9 Ya atbohdi an onha hanan matay gumalat hi pumbahulan ya
udu'dulnay ukiton ya intopal. Te udu'dulnay napilok di ohan mata mu
hanan wadan duway mata mu mitopal an namin di adol hi impilnu
an awadan di apuy.

Nan Natala' An Kalnero
(Luke 15:3-7)

10 Innayun bon Jesus an alyon di, Nomnomnomonyu ta adiyu
pihulon nadan nada"ul an umat ituwen unga. Te nadan anghelda an
manmannigo i dida ya nanongnan wadadah awadan Ama.
11 Ot inayuna bon alyon di, Ha"on an Nitulang Hitun Tatagu ya
immaliya' ta e' anapon nadan paddungnay natala'
12 an umat i ha lala'i an waday hinggahut (100) hi kalnerona ya
natala' di oha. Ot taynana nan nahiyam ta hiyam (99) hinan pastu
ta ena hama'on hidiyen natala'.
13 Ta wa'et hinama'na ya nunhiglay pun'amlongana hi nanama'ana
i diyen oha an ta'on hi wadada nan nahiyam ta hiyam (99) an agge
natala'.
14 Ot athinay aton Ama ta'un hi Apu Dios an hiya ya adina pohdon
an waday matala' an ta'on on nan na'adda"ul an tagu.

Hay Aton Hinan Numbahul An Ibban Kimmulug

15 Ya alyon bon Jesus di, Alina'e hi waha ibbayun kimmulug hi nangat
hi adi maphod hi oha i da'yu ya mahapul an hidiyen tagun na'atana

ya umen diyen numbahul ta ena ipa'innila nan nibahhawana. Mu
maphod di duwada ya ahina ibaga. Ta donglon'en diyen numbahul
ta abulutona nan numbahulana ya maphod ta mumbangngad tuwali
nan pun'oh'ohhaanyu.
16 Mu adina'e donglon ya mabalin mohpen ayagam ha pun'ibbam hi
oha onu duwah nadan nangulug ta bumoddangdan manugun i hiya ta
diday muntistiguh nan punhahapitanyu.
17 Ya on'e hiyah diyen adina damdama donglon nan panugunyun
hiya ya ipa'innilayuh nadan ma'amu'amung an mumpangulug ta
bumoddangdan humapit i hiya. Mu on'e damdama hiyah diyen adina
donglon dida ya adiyu mo ibilang hi kimmulug.
18 Te ibaga' i da'yu an nan ipagolyuh tun luta ya ipagol Apu Dios. Ya
nan iyabulutyu ya iyabulutna.
19 Ya ibaga' bon da'yu an nan ibagayu i Aman hi Apu Dios an ta'on
on ayu duwa mu ta mun'unnudan di punnomnomyun mangibaga ya
umannung an ma'at.
20 Te ha''on ya wadaa' an midmiddum hinan ta'on on duwa onu tulu
an ma'amung an gapuh pangulugdan ha''on.

Hay Ma'at Hinan Tagun Ma''id Ha Homo'na

21 Ot alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, on mumpi'atnay mabalin hi
pamakawana' hinan adi maphod an ato'aton nadan ibba' i ha''on? On
mumpipitu?
22 Ya alyon Jesus di, Adi mumpipitu ya ammuna te ta'on on alinah
mumpipituy napitu hi pangatanah adi maphod i he''a ya mahapul an
pakawanom.
23 Te nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat i ha patul an pinhodnan
hingilon an namin nan impagawatnah nadan baalna.
24 Ta hidin munhingil hinadan impagawatna ya indatongda nan
baalna an linibuy gawatnan hiya.
25 Mu ma''id ha pangawatna. Ta hay imbagan mon nan patul ya
mihbutdan hina'amma ya indatdan namin nadan wadan dida ta ahi
mabalin an mabayadan nan gawatda.
26 Mu hidiyen baalna ya nundu''un hi hinangngab nan patul ot
mumpahmo' an alyonay, Daan mo bahan ta haddom hi kittang ot lo'tat
ya bayada' an namin?
27 Ya ongal di homo' diyen patul i hiya ta inalinay, Ta'omman mo
attog hi adim bayadan ta pamaag ya immanamut'a.
28 Ta on limmah'un ot mangmangnge ya inakhupanay ohah nadan
ibbanan baal an impagawatana i han kittang an pihhu. Ya na'ibagonan
inihkol hi bagang diyen impagawatana ot alyonay, Iyalim din gi-
nawatmu.
29 Mu ma''id ha pamayadna ta hiya nan nundu''un ot mumpahmo'
an alyonay, Daan mo bahan ta ihodmu ot lo'tat ya bayada'?
30 Mu adi abuluton diyen oha an onaot impibalud ta ingganah
bayadana.
31 Ta hidin tinigon nadan udum an ibbadan baal hidiyen inatna ya
ongal di aggeda naminhodan. Ot umedah nan patul ot ibagadan hiya
nan na'at.

32 Ta impa'ayag mon nan patul hidiyen baalna ot alyonan hiyay,
Nunhigla mahan nan inatmu. Ot ten ongal di gawatmun ha"on mu
gapu ta numpahpahmo"a ya pamaaggot linglingo'.
33 Unhaot athidi damdamay inatmu i diyen ibbam an baal.
34 Ta gapuh bohol diyen patul ya impibaludnah diyen baal ta
paligatonda damdama ta ingganah bayadanan namin nan gawatna.
35 Ya inalin bon Jesus di, Hidiyen inat nan patul hinan baalna an
adi hummo' ya hiyay aton bon Aman hi Apu Dios i da'yu hi'onyu
adi pakawanon nadan ibbayun nangat hi adi maphod i da'yu. Mu
gahin damdamah on immannung an pakawanonyu ta adiyu uggan
nomnomnomon.

19

Hay Nibaga Hi A'at Di Pun'ahawaan
(Matthew 5:31-32; Mark 10:1-12; Luke 16:18)

1 Hidin impadappuh Jesus nadan inali'alina ot taynandah ad Galilee
ot ipluydah ad Judea an ini'wadah nan dommang nan wangwang an
nungngadan hi Jordan.
2 Ya dakolday tatagun nitnud i dida ta an namin nadan waday
dogohna on nun'ipaphod Jesus.
3 Ya wadaday Paliseu an imme ta eda himbagbagon i Jesus nadan
a'at di uldin ta'un Judyu ta odamonday ibahhawan di pambalna an
alyonday, On mabalin an mumbolhe nan himbale hi'on waday gapuna?
4 Ya alyon Jesus i diday, Undan aggeyu binaha nan impitudo' Apu
Dios hidin nadne an hidin hopapna ya limmunay tagu an lala'i ya babai
5 ta alyonay, Nan lala'i ya taynana nan a'ammodna ta e middum i
ahawana ta ayda na'ohhan adol.
6 Ta bokonda mo duwa te na'ohhada. Ta hiya nan adi mabalin hi
waha tagu hi punhi"anona nan nun'addumon Apu Dios.
7 Ya inalin bon nadan Paliseu i hiyay, Mu tanganu on inyabulut Moses
an mabalin an ibolhen nan lala'i nan ahawana mu mahapul an waha
itud'an di eda pumbolhayan.
8 Ya alyon Jesus di, Hidin hopapna ya adi athina. Mu manu'eh
inyabulut Moses ya gapu ta ngohayonyu nadan nituddun da'yu.
9 Ta hiya nan ibaga' i da'yu an nan lala'in mangibolheh nan ahawana
ya ahhin numbintan an ta'on on agge inluktap nan ahawana ya
mibilang hidiyen lala'i hi nunluktap.
10 Ya inalin nadan itudtuduwanan hiyay, At'ehnay a'at di mangahawa
ya udu'dulnah onta adi mangahawa.
11 Ya inalin Jesus i diday, Immannung an wadaday udum an
abalinandan adi mangahawa an gapuh boddang Apu Dios. Mu adi
an namin di tagu ya nidattanda i diyen abalinan.
12 Hay adi pangahawaan di udum an linala'i ya dakol di gapuna.
Te nadan udum ya ningamut hinan a'atda an niyayyamda tuwali ya
ayda yunok* ta adi mabalin hi mangahawada. Ya nada'en udum
ya inattadan numpakapun. Ya nada'en udum ya adida pohdon an
mangahawa te pinhoddan ma"id ha humandih nan eda punhilbiyan

19:4 19:4 Hidin Hopapna 1:27 **19:5 19:5** Hidin Hopapna 2:24 * **19:12 19:12** Nan yunok ya hidiye nan lala'in nakapun ta iyohhanan munhilbih nan patul.

i Apu Dios. Ot nan tagun abulutona tudan imbaga' ya maphod hi'ona unudon.

Hay Nunwagahan Jesus Hinadan U''unga
(Mark 10:13-16; Luke 18:15-17)

13 Indani ya pun'iyen nadan tataguy u''unga hi awadan Jesus ot ibagada ta iha'monay ta'lena i dida ya indasalana dida. Mu pun'ihingal nadan itudtuduwana dida ta wan adida iye nadan u''unga hi awadan Jesus.
14 Mu inalin Jesus di, Adiyu ipagol di pangiyaliyandah nadan u''unga i ha''on te hay middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya gahin di umat hi a'at datuwen u''ungay a'atda.
15 Ot pun'iha'monay ta'lenan dida on winagahana dida ot ahi mohpe makak da Jesus.

Hay Immayan Han Kadangyan Hi Awadan Jesus
(Mark 10:17-31; Luke 18:18-30)

16 Hidin mangmangnge da Jesus ya alinah on wada han lala'in ni'akhup i dida ot alyonan Jesus di, Apu Jesus, nganney maphod hi ato' ta wan mi'taguwa' hi munnananong?
17 Ya alyon Jesus di, Tanganu onmu mahmahan i ha''on hi'on nganney maphod hi atom an on oha ya abuh han maphod di pangatna. Mu pohdom'en mi'taguh munnananong i Apu Dios ya mahapul an unudom an namin nadan tuguna.
18 Ya alyon diyen lala'i di, Nganne i dadiyen tuguna di mahapul hi unudo'?
Ya alyon Jesus di, Hay nibaga ya alyonay, Adi ayu pumate ya adi ayu munluktap ya adi ayu mangako ya muntistigu ayu'e ya hanat adiyu ibagay agge immannung an inat di ibbayu.
19 Ya mumpada''ul ayuh nan hi amayu ya hi inayu ya hanat umat hi pamhodyuh adolyuy pamhodyuh ibbayu.
20 Ya alyon diyen lala'i di, An namin danaen inalim ya inun'unud'u mo tuwali ot nganney nungkulanga'?
21 Ot alyon mon Jesus di, Pohdom'en ma''id ha pungkulangam ya mahapul an em igattang an namin nadan nabalol an wadan he''a ya impiyappongmuh nadan nun'awotwot ot waday kinadangyanmuh ad abunyan. Ta inatmu'ehdi ya ahi'a immali ta miyunud'an ha''on.
22 Mu hidin dingngol diyen mangilog an lala'ih diye ya nginumhop te kakaddangyanan an tagu. Ot taynana mo dida.
23 Ya inalin Jesus hinadan itudtuduwanay, Umman naligat tuwaliy e idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
24 Nalakah e pangi'wan nan kemel hinan abut nan tantan mu nan e idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
25 Ya hidin dingngol nadan itudtuduwanah diyen inalina ya nano''oldan alyonday, Ta nganne nin mahan mo ha mi'tagu i Apu Dios?
26 Ya intigon Jesus i dida ot alyonay, Hay tagu ya adina abalinan an iddum di adolnah nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu hi Apu Dios ya ma''id ha adina abalinan.
27 Ya alyon Peter di, Ot nganne moy ma'at i da'mi an teen tinaynanmiy numpunhituwanmi te pinhodmin mitnud i he''a? Ya nganney gunggunami?

19:19 19:19 Hay Nakakan 20:12; Deuteronomy 5:16

28 Ya inalin Jesus di, Ibaga' i da'yu an hay pidwanah ipaphodan di an
namin ya ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya umbuna' hinan tronon
nan na'abbaktun patul. Ya mipong ayuh himpulut duwan (12) trono
ta mun'ap'apu ayu hinadan himpulut duwan (12) tinanud Israel.
29 Ot nan tagun taynanay nunhituwana ya i'ibana ya a'ammodna ya
i'imbabalena ya lutana ta ha''on di un'unudona ya dakol di idat Apu
Dios hi mihukkat hinan tinaynana. Ya hay oha ahan ya mawadan
hiyay itaguwanah munnananong.
30 Mu dakol nadan pemanan di tataguh ad uwani an mipada''ul
hi pidwana. Ya dakol bo nadan nada''ul an tataguh ad uwani mu
mipabaktudah pidwana.

20

Hay A'at Di Homo' Apu Dios

1 Alyon bon Jesus di, Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat hinan
tagun damunay gardena ta on hiyah nawi''it ot bumuwah ta e manigoh
puntamuwona.
2 Ta hidin waday tinigona ot hahapitonday bo'laondah hin'algo ot
ahina honagon didan e muntamuh nan gardena.
3 Ot hidin nunggawa ot umeh diyen mumpatamuh nan pummalka-
duwan ya tinigonay linala'in um'umbun an ma''id ha at'attonda.
4 Ot alyonan diday, Waday ipatamu' hinan garden'u ot pohdonyu'e
ya imme ayu ta ukoda' an mangdat hi bo'laonyu.
5 Ot umeda. Ta tuwen tongan di algo ya e bo nanama' nan
mumpatamuh udum. Ya hidin himbatangan ya atbohdiy inatna an
waday intuda'nah e muntamu.
6 Ya hidin tuwen ahi'anamutan ot ume boh nan pummalkaduwan ya
wahdida damdama boy linala'in um'umbun ot alyonan diday, Tanganu
on namaag ya inyal'algoyun inum'umbun ya abuh?
7 Ya alyonday, O te ma''id ha mumpabo'la i da'mi.
Ot honagona mo bo dida ot eda mi'tamuh nan gardena.
8 Ta hidin mun'ahdom an umanamutda mo nadan e nuntamu ya
alyon nan ud garden hinan nangiyukodanah nan matamuwan di,
Ayagam nadan e nuntamu ta idatmu nadan bino'lada. Ihipunmuh nan
nangudidin nuntamu ta ingganah nan namangulu.
9 Ta onda immeh awadana ot ihipunan idat di bino'lan nadan
nangudidi an hay nidat i dida ya nan bo'laon di ohan tagu hinan ohay
algo.
10 Ta hidin nadatnganda nadan namangulun e nuntamu ya namna-
maonda an ong'ongngal di bino'lada. Mu onnot on numpapaddung di
bino'lada.
11 Ta hidin inalan nadan namangulun nuntamu nan bino'lada ya
ahingangayudunguddah nan numpatamu
12 an alyonday, Tanganu on namaag nadan na'udin immalin
nuntamu an hiyah impatnada ya impaddungmuy bino'lada i da'min
nanaptangan an nangiyal'algon nuntamu?
13 Ya alyon nan numpatamu di, Donglonyu'en i'iba, agge da'yu attog
hina'ul. Te nan indat'un bino'layu ya hiyah naey hinahapit ta'u.
14 Ot ammunana ya immanamut ayuot. Te ha''on di ud nomnom an
mumpapaddung di idat'uh bo'laonyu.

15 Ya undan adi mabalin an ukoda' hi ato' hinan pihhu'? Tanganu on
ayu humihiwo hi e' nammo'an hinadan na'udin nuntamu.
16 Ya innayun Jesus an alyon di, Athinay ma'at hi udum hi algo
an nadan na'udi ya diday mamangulu ya nadan namangulu ya diday
mi'udi.

Hay Pitlunah Nangipa'innilaan Jesus Hi Atayana
(Mark 10:32-34; Luke 18:31-34)

17 Hidin mangmangnge da Jesus hi ad Jerusalem ot ibaganah nadan
himpulut duwan (12) itudtuduwana ta eda munhiwwe. Ot alyonan
diday,
18 Nomnomnomonyu din imbaga' i da'yu an ume ta'uh ad Jerusalem
ot ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya ipatiliwa' hidi ta humalyaona'
hinadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu ta
ibagadan mipapateya'.
19 Mu iyeya' ni' i dida hinadan bokon Judyu ta ilaylayahhana' on
nunhoplata' ya ahiya' mohpe e ipipata' hinan krus ta hidiy ataya'. Mu
hinan mi'atluh algo ya mamahuwana'.

Hay Nahamad Hi E Ipabaktuwan
(Mark 10:35-45)

20 Wada nan ahawan Sebedi an immedah nadan duwan imbabale-
nah awadan Jesus ot mundu''un hi hinangngabna te waday pohdonan
ibaga i hiya.
21 Ya inalin Jesus i hiyay, Nganney ibagam?
Ya alyonay, Pohdo' an datuwen duwan imbabale' di abulutom
hi mi'ibun i he''a hinan pun'ap'apuwam. Ta umbun di oha hi
winawwanmu ya nan ohah iniggidmu.
22 Mu alyon Jesus di, Aggeyu mahan nee innilay ibagbagayu. Undan
ihya pa''itpol ayuh nan umat hinan holtapo'?
Ya alyonday, Tanganuh on adi.
23 Ya alyon bon Jesus di, Immannung an mumpaligat ayun umat
i ha''on mu bokon damdama ha''on di mamto' hi umbun hi way
winawwan'u ya iniggid'u te pippinto' tuwalin Ama.
24 Hidin dingngol nadan himpulun (10) itudtuduwan Jesus nan
imbagan nan hi inan dadiyen duwan hinagi ya himmihiwodan dida.
25 Mu inalin Jesus i didan namin di, Nan a'at di pun'ap'apuwan di
tataguh tun luta ya amod onda ba'baalon nadan tatagu te pohdondan
diday ma'unud.
26 Mu hanat adiyu iyunnud hinan pangatda an amod on diday
mumbaktu. Te nan naminhod an mun'ap'apu ya mahapul an
mumbalin hi baal di ibbanan tatagu.
27 Ot nan naminhod an mapemanan ya mahapul nimpe an
mumpada''ul ta mumbalin hi baal di ibbanan tagu
28 an umat i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu te aggeya' immalih tun
luta ta ipapto'a' hi tatagu mu immaliya' ta ha''on di bumoddang i dida
an umat hinan e' atayan an gapuh bahulda.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Matan Nadan Duwan Napilok
(Mark 10:46-52; Luke 18:35-43)

29 Hidin mala''uh da Jesus hi ad Jeriko ya dakkodakkolday tatagun
nitnud i dida.

30 Ya alinah on wadada han duwan napilok an um'umbundah nan
da'ging nan awon. Ta onda dingngol an hi Jesus nan mala"uh ot
tukukandan alyonday, He"an Apapun David, hom'on da'mi bahan.
31 Mu inhingal nadan tatagu dida ta duminongda mu ondaot
inyal'alan muntukuk an alyonday, Apu Jesus an Apapun David, hom'on
da'mi bahan.
32 Ta immohnong hi Jesus ot ayagana dida ot alyonay, Nganney
pohdonyuh ato' i da'yu?
33 Ya alyonday, Apu Jesus, pohdonmin tumigoy matami.
34 Ya himmo' Jesus dida ot dapaonay matada. Ya ni'bagan tumigo
mohpey matada ot inayundan miyunud i hiya.

21

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem
(Mark 11:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

1 Hidin mun'idatong da Jesus hi ad Jerusalem ta wadadah ad Betpage
an nihaggon hinan nabillid an nungngadan hi Olibo ot honagonay
duwah nadan itudtuduwana
2 ot alyonay, Ume ayuh nan boble ot wahdi han nitayun an dongki
ya nan kilawna. Ya inubadyu nan talida ya inyaliyuhtu.
3 Ya wa'et waha mangiyadi ya alyonyuy mahapul nan Ap'apu ta'u
mu agagga anu ya ipabangngadna.
4 Na'at hidiye ta ipa'annungan din impitudo' Apu Dios hinan
propetan alyonay,
5 Ibagayuh nadan tataguh ad Jerusalem ta nomnomnomonda an tuwe
mo nan patulda an impada"ulnay adolna ta nuntakke i han kilaw
an dongki.
6 Ta imme dadiyen itudtuduwana ya immannung an wada nan
dongki ya nan kilawna ot guyudonda ot iyedah awadan Jesus.
7 Ot ap'apanday bonog dadiyen dongki hinan lubungda ot mitakkeh
Jesus hinan oha
8 ot umedah ad Jerusalem. Ya hanada'en dakol an ni'uyug i dida
ya nun'iyap'apday lubungdah nan awon Jesus. Ya nada'en udum ya
nadan tubun di kayiw di eda nun'ala on nun'iyap'apdah nan awona ta
pangipatigodah pundayawdan hiya.
9 Ya an namin nadan tatagun nitnud i Jesus ya ta'on on nadan
namangulu ya pun'itkukdan alyonday,
Madayaw'a an Apapun David!
Madayaw'a an hinnag Apu Dios.
Madayaw nan na'abbaktun Dios.
10 Ta hidin dimmatong mo da Jesus hi ad Jerusalem ya an namin
nadan tataguhdi ya masda'awda ta way ohaon pummahmahandan
alyonday, Nganneh naen tagu?
11 Ya inalin nadan tatagun nitnud i Jesus di, Hiyah tuwe nan hi Jesus
an propeta an i Nasaret hidih ad Galilee.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo
(Mark 11:15-19; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

12 Ta hidin wahdidah ad Jerusalem ot hunggop hi Jesus hinan Templo
ot pun'ipalah'una nadan mumpunggattang ya nadan gumattang hidi.

21:5 21:5 Sekariah 9:9

Ot pun'itikalbuna nadan lamehaan nadan munhukkat hi pihhun di i
Roma hi pihhun di Judyu ya nadan umbunan nadan munggattang hi
palluma.
13 Ot alyonah nadan tatagu di, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay,
Hanan bale' ya hidiy pundasalanyu i ha"on. Mu tanganu onyu
numbalinon hi punggattangan ta pangakawanyuh pihhun nadan
tatagun umalin mundayaw i Apu Dios.
14 Ya hidin awadan Jesus hinan Templo ya wadaday immeh awadana
an nun'apilok ya nun'apilay on nun'ipaphodna dida.
15 Mu hidin tinigon nadan ap'apun di padi ya nadan muntudtuduh
nadan uldinmin Judyu dadiyen nakaskasda'aw an at'aton Jesus ya
bimmungotda. Ya atbohdih din dingngoldan pun'itkuk nadan u''ungay
anabaktun Jesus hidih nan Templo.
16 Ta alyondan Jesus di, On dingngolmu nan nun'itkuk nadan
u''unga?
Ya alyon Jesus i diday, O dingngol'u. Mu tanganu onyu mahmahan
te undan aggeyu binaha nan nitudo' an alyonay,
Hi Apu Dios ya intudduwana nadan u''unga ya ta'on on nadan
goggolang ta mapmaphod di pundayawdan hiya.
17 Ot taynan mon Jesus dida ot umedah ad Betani ot mun'iyandahdi.

Hay Na'at Hinan Kayiw An Fig An Ma"id Ha Bungana
(Mark 11:12-14,20-24)

18 Hidin nawi"it an mumbangngad da Jesus hi ad Jerusalem ya
na'agangan hi Jesus.
19 Ta ona tinigo han bungbunga"an an fig* hidih nan way awon ot
umen e manigoh bungana mu ma''id an manuy tubuna. Ya inalin Jesus
i diyen bungbungnga"an di, Mihipun hi ad uwani ya adi'a bumungah
inggana. Ya na'ibagan nalyoh nadan tubuna.
20 Ya nadan itudtuduwanan nanigo i diyen na'at ya masda'awda ot
alyondan Jesus di, Tanganu on namaag ya na'ibagan nalyoh di tubuna?
21 Ot alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an ta'on on da'yu ya mabalin bon
atonyuy umat hinan inat'u ituwen fig mu gahin di waday pangulugyu
an ma''id ha punduwaduwaanyu hi e pangipa'annungan Apu Dios
hinan ibagayun hiya. Ya ibagayu'e boh nan billid ta madlig hinan
baybay ya madlig.
22 Te an namin di idasalyu i Apu Dios ya ipa'annungna hi'on
kulugonyun atona.

Hay Nummahmahan Nadan Judyu Hi Sa'ad Jesus
(Mark 11:27-33; Luke 20:1-8)

23 Wada han immayan da Jesus hinan way Templo ot
muntudtuduhdi. Ya immedahdi nadan nabaktun padi ya nadan
mangipangpanguluh nadan tatagu ot alyonday, Undan nganney
sa'admu ya nganney nannag i he"a ta pamaag ihya ya athinay atom?
24 Ya alyon Jesus di, Wada ni' han ibaga' i da'yu ta tobalonyu'e ya ahi'
pibo tobalon nan imbagayu.
25 On nganne tuwaliy innilayuh nalpuwan nan abalinan John an
mumbonyag? On hi Apu Dios onu hay tagu?

---

* **21:19 21:19** Nan bungbungnga"an an fig ya bumunga ni' ya ahi tumubu.

Ot munhahapitda ni' an alyonday, Alyon ta'u'ey hi Apu Dios ya
umannung bon alyonay, O ya tanganunyu agge kinulug hi John?
26 Mu alyon ta'u'e boy hay taguy nalpuwan nan abalinan John an
mumbonyag ya bumungot nadan tatagu ya alinah waday atondan
dita'u te innilada an hi John ya propeta.
27 Ta namaag mo ot alyonda i Jesus di, Aggemi innila.
Ot alyon Jesus di, At'ehna ya adi' mo damdama ibagay nangdat hi
abalina'.

Hay Ni'aligan Nadan Hinagi

28 Inalin Jesus di, Donglonyuh tuwen ituddu' ta nomnomnomonyuy
niyatana. Wada han tagun duwaday linala'ih imbabalena. Ya han
hin'algo ya alyonah nan panguluwan di, Ekat e'a muntamuh nan
garden ta'u.
29 Ya alyon diyen panguluwan di, Adiya' man.
Mu indani ya nimmanomnom ot umen e nuntamuh nan gardenda.
30 Ot umeh amadah nan udidiyan ya athidi boy imbaganan hiya. Ya
alyonay, O umeya' ama.
Mu unnot on agge imme.
31 On impadappuh Jesus hidiye ot alyona bon diday, Nganne i danaen
hinagi di nangunud hinan imbagan amada?
Ya inaliday, Nan panguluwan.
Ot alyon Jesus di, Ot athidih ad uwani te nadan adi maphod
an tatagun umat hinadan binabain ipabayadday adolda ya nadan
mumpun'amung hi buwis ya diday umat hinan panguluwan. Te
hidin dingngolda nan tudtudu ya immunudda ta dida moy middum
hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu da'yun ap'apun nanginnilah
nadan tugun Apu Dios ya mipaddung ayuh nan udidiyan te nan adiyu
pangatan hinan pohdon Apu Dios.
32 Hi John an mumbonyag ya immali ta intudduna nan pohdon
Apu Dios mu aggeyu kinulug. Mu nan alyonyuh adi maphod
an tatagun umat hinadan binabain ipabayadday adolda ya nadan
mumpun'amung hi buwis ya dida otahan di kimmulug. Ot tinigoyu
an nabaliwan di pangatda. Mu da'yu'e ya adiyu kulugon nan hapit
Apu Dios ta hiya nan adi ayu muntutuyuh nan bahulyu.

Hay Ni'aligan Nadan Mun'adug Hi Nitanom
(Mark 12:1-12; Luke 20:9-18; 1 Peter 2:6-8)

33 Alyon bon Jesus di, Donglonyu boh tuwen ituddu'. Wada han
tagun nuntanom hi dakol an greyp. Ta ona intanom ot aladonay
nunlini''odan ot apyonahdiy pungkopalan.† Ot iphodna bohdi han
pungguwalyaan ot ipaguwalyanah nadan udum an muntamuhdi ot
mumbaat. 34 Ta hidin innilanan mabulas nadan greyp ot honagona
nadan baalna ta eda alan nan bingayna.
35 Mu hidin imme nadan baalna ya impudongda dida ot punhoplatda
nan oha ya pinateda nan oha ya nuntopada nan oha.
36 Mu adi manghop nan nangitanom ot honagona boy udum an
indakdakolda mu din namangulun hinnagna. Mu athidi damdamay
inat dadiyen muntamuhdi.

† **21:33 21:33** Nan pungkopalan ya hidiye nan pangiha"adandah nadan nalum an greyp ya inggatigatinda ya inalada nan danumna ta iphoddah bayah.

37 Ta lo'tat mo mahan ya nan imbabalenan lala'iy hinnagna te hay
ninomnomna ya alyonay, Imbabale' mahan hituwe ot alina man aya
ya bainanda.
38 Mu hidin imme ya tinigon dadiyen muntamuhdi ot punhahapitan-
dan alyonday, Hiyahnae nan mamoltan ituwen natanoman. Patayon
ta'uwot ta wan dita'uy mangibagi ituwen mipaboltan i hiya.
39 Ot punlupdukda ot ibkahdah bahhel diyen lutan natanoman ot
hidiy pamatayandan hiya.
40 Ot alyon Jesus di, Hitun pumbangngadan nan ud luta i diyen
natanoman ya nganney innilayuh atona i dadiyen nuntamuwonahdi?
41 Ya inaliday, Ma"id ha bahhonan pumpatena dadiyen nuntamu-
wonahdi an adi maphod di pangatda ya impipapto'nah diyen lutanah
udum an mabalin an mangdat hi bingayna.
42 Ya alyon bon Jesus hinadan tataguy, Ma"id ha bahhonan
ma'awatanyu din impitudo' Apu Dios an alyonay,
Hanan batu an agge pinhod nadan mangapyah balen usalon ya onnot
on hidiye otahan nan nahamad hi pangipabunan hi bale.
Hi Apu Dios di nangat ituwe ya umipa'amlong i dita'uh tuwen inatna.
43 Ya alyon bon Jesus di, Nan intuddu' an nuntanom ya nan
mun'apyah bale ya nan Judyu di nipaddungana. Te hidin hopapna
ya diday ninomnom Apu Dios hi middum hinan pun'ap'apuwana. Mu
gapuh nan adida pangunudan hinan tuguna ya inhukkatna nadan
udum an tatagun mangunud i hiya ta diday ibilangnah tataguna.
44 Te nan tagun mungngohen ha"on ya ay ha"on nan ongal an batun
agahana ta mahugatan. Ya hi'on minaynayun an adi kumulug i ha"on
ya paddungnay miton nan ongal an batu i hiya hi pidwana.
45 Ya nadan nabaktun padi ya nadan Paliseu an nangngol i diye ya
inniladan diday ni'aligana.
46 Ta pohdondan ipatiliw hi Jesus mu tumakutdah nadan tatagu te
ibilangdah Jesus hi ohan propeta.

22

Hay Ni'aligan Nan Mungkasal
(Luke 14:15-24)

1 Inalin bon Jesus di,
2 Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat i ha patul an munlahin hi
imbabalena. An hiyay mangidadaan hinan pungkasalanda.
3 Ta hidin nidadaan an namin ot honagona nadan baalnan alyonay,
Ume ayuh nadan tatagun nangipa'innilaa' tuwali ya inawityu dida
ta umalidan mi'hamul. Mu an namin nadan na'ayagan ya ma"id ha
imme.
4 Ta hidiyen patul ya hinnagna bo damdamay udum hinadan baalna
an alyonan diday, Ume ayu i dadiyen impa'ayag'u ya alyonyuy umman
nidadaan mon namin te pinaltida nadan bulug ya nadan mataban
baka ot umali ayun mi'hamul.
5 Mu ta'on hi athidiy inalin nadan baalna ya hiya damdaman ayda
agge dingngol te nat'on di eda inat. Nan oha ya immen e nuntamuh
nan puntanomana ya nan oha ya ena impapto' nan igattangna.

21:42 21:42 Psalm 118:23

6 Ya nadan udum ya ondaot nun'ipudong nadan baal nan patul on
nunhoplatda ot ahida pumpate dida.
7 Ta hidin dingngol nan patul nan inatda ya nunhiglan bimmungot
ta hinnagnay tindalu ot eda pumpaten namin nadan namateh nadan
baalna ot pu'ulanday bobleda.
8 Indani ya inayagana boy udum hinadan baalna ot alyonan diday,
Nidadaan di pungkasalan tun imbabale' mu nadan impa'ayag'u ya
aggeda immali ta hiya nan muntutuyuwa' hi nangipa'ayaga' i dida.
9 Ot ekayuot hinadan kalata an adaklan di tatagu ta kumpulnan dida
on inayaganyu.
10 Ot ume nadan baalna ta an namin nadan tatagun inakhupanda
on inayaganda an ta'on on nadan adi maphod di nomnomda. Ta hidin
na'amungdah nan pungkasalan ya dakkodakkolda.
11 Mu hidin tinigon nan patul nadan immalin mi'hamul ya wada
han lala'in agge nunlubung hi lubung di e mi'hamul hi awadan di
mungkasal.
12 Ta immeh awadana ot alyonay, Nganney inatmun iba an immali-
htu an nat'on nan inlubungmu?
Ya ma''id ha pambal diyen lala'i.
13 Ya inalin nan patul hinadan baalnay, Pawwidonyu ya binobodyuy
ta'lena ya hay hukina ya eyu bingkah nan munhihillong an awadan di
ahikokoga ya ahingangaliyot.
14 Ya innayun Jesus an alyon di, Immannung an dakolday na'ayagan
mu oh'ohhaday mapilih middum.

Hay Namatnaanda I Jesus
(Mark 12:13-17; Luke 20:19-26)

15 Nadan Paliseu ya na'amungda ta hahapitonday atondan manipol
i Jesus ta alinah hi waday mibahhoh pambalna ta waha ipabahuldan
hiya.
16 Ot honagonda nadan udum an itudtuduwanda ya nadan udum
an tatagun Herod ta immedah awadan Jesus ot alyonday, Apu Jesus,
innilamin nipto' an namin di hapitom. Ya adi'a mihapitan hinadan
ibagan di tatagu te numpapaddung di panigom hi tatagu. Ya hanadan
pohdon Apu Dios di itudtudum hi aton di tatagu.
17 Mu hay pohdonmin mahmahan i he''a ya hi'on mahapul an
mumbayad ta'uh buwis hinan patul hi ad Roma onu adi?
18 Mu innilan Jesus an onda himbagbagon ot alyonan diday, Tanganu
ona' e patnaon i da'yun mumpunlayah?
19 Iyaliyu'ehtu nan pihhu an pumbayadyuh buwis ta tigo'.
Ot idatda.
20 Ya alyonay, Nganney ud angah ya ud ngadan hinan wa ituwen
pihhu?
21 Ya alyonday, Hiyah nae nan patul hi ad Roma.
Ya alyon Jesus di, Idatyu nadan buwisyu i Ceasar te hidiyey midat
eh'a i hiya te hiyay patul. Ya atbohdin idatyu i Apu Dios nan
lebbengnan midat i hiya.
22 Ya hidin dingngolda nan nambalna ya masda'awda ot taynanda
mo.

22:11 22:11 Nipa'innila 19:7,8

Hay A'at Di Amahuwan
(Mark 12:18-27; Luke 20:27-40)

23 Hidiyen algo ya immeda boh awadan Jesus nadan Saduse an dida
nan mangalih ma''id ha amahuwan di nate.
24 Ot alyonday, Apu Jesus, hay nitudo' hinan tugun Moses ya
alyonay wa'et waha lala'ih nangahawa ya indani ya nate an ma''id
ha imbabaleda ya mahapul an nan hi ibban nan nate di mangi'ahawa
i diyen babai ta nahlagda'e ya waha pun'imbabalen nan babai i diyen
namangulun ahawanan nate.
25 Ot hay pohdonmin mahmahan ya onha waha pituh linala'in
hina'aggi ya nalahin nan panguluwan mu ma''id ha imbabalena ot
mate. Ta nan mi'adwa mo boy nihukkat hi inahawan diyen babai.
26 Ya alina boh on nate yaden atbohdin ma''id ha imbabaleda. Ta
nihukkat mo bo nan ni'atlu mu atbohdi. Ta athi'athidi ta lo'tat ya
inamina dadiyen pitun hina'aggi
27 ot ahi mate nan babai.
28 Ot immannung'en waday amahuwan di nate ya nganne mo i
dadiyen pitu di nanongnah ahawana?
29 Ya alyon Jesus di, Ni'ibbahho mahan hinaen punnomnomyu te
aggeyu tuwali innilay niyatan nan impitudo' Apu Dios ya nan ongal
an abalinana.
30 Hanadan tatagun mamahuwan ya adida mo mangahawa te
umatdah nadan anghel hi ad abunyan an adida mangahawa.
31 Ya hay panginnilaan an mamahuwanday numpun'ate ya nan
binahayu an impitudo' Apu Dios an alyonay,
32 Ha''on nan Dios an dayawon Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
Ta hiyah tuwey panginnilaan ta'u an handidan a'ammod ta'un da
Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ya mataguda te nadan mundayaw i
Apu Dios ya nadan matagu an bokon nadan nate.
33 Ya hidin dingngol nadan tatagu nan inalina ya masda'awdah nan
panudduna.

Hay Nahamad An Tugun
(Mark 12:28-34; Luke 10:27)

34 Hidin dingngol nadan Paliseu an ma''id ha pambal nadan Saduse i
Jesus hinan inalinan dida ot mun'u'uyyugda mo bo ot umedah awadan
Jesus.
35 Ta nan ohan didan na'nginnilah nadan uldin ta'un Judyu di
nangipatnan manipol i Jesus an alyonay,
36 Apu Jesus, nganney na'anhan hinadan Nitudo' an Tugun?
37 Ya alyon Jesus di, Mahapul an nahamad di pamhod ta'u i Apu Dios
ta hiyay pangiyohhaan ta'uh nomnom ta'u ya nitaguwan ta'u.
38 Hinaey na'anhan an tugun hi unudon.
39 Ya hay mi'adwa ya nan pamhodan hi ibba an umat hinan pamhod
hi adol.
40 Danaen duwan tugun ya inam'amdan namin nadan Nitudo' an
Tugun ya nadan tudtudun nadan propeta.

Nan Patul An Pinto' Apu Dios
(Mark 12:35-37; Luke 20:41-44)

22:39 22:39 Lebitikus 19:18

41 Wada bo han na'amungan nadan Paliseu hi awadan Jesus ta
inalinan diday,
42 Nganney punnomnomyuh a'at nan Kristu? Ya nganney ud holag i
hiya?
Ya alyonday, Hiya nan holag din patul an hi David.
43 Ot alyon bon Jesus di, O immannung hinaen inaliyu mu tanganu
on hi David ya alyonah Ap'apu hidiyen Kristu? Te hay impitudo' nan
Espiritun Apu Dios i hiya ya alyonay,
44 Hi Apu Dios ya inalinah nan Ap'apu* di, Umbun'ahtuh way
winawwan'u ta abako' nadan mi'buhul i he''a.
45 Ot alyon bon Jesus di, Hay alyon David ya Ap'apunah diyen Kristu
an bokona holag ya abuh.
46 Ta ona inat hidi ya ma''id ha ohah humapit. Ta nihipun i diye ya
ma''id mo ha e nangipidpidwan e namagbagan Jesus.

23

Hay Nibahhawan Nadan Paliseu Ya Nadan Muntudtuduh Uldin Di Judyu

(Mark 12:38-39; Luke 11:43-46; 20:45-46)

1 Inalin bon Jesus hinadan dakol an tatagu ya nadan itudtuduwanay,
2 Nadan mumpuntudduh uldin ta'un Judyu ya nadan Paliseu ya hay
tamuda ya onda muntudtuduh nadan tugun Moses.
3 Ot maphod hi'onyu unudon an namin nan ituddudan atonyu mu ta
adiyu iyunnudan hinan at'atonda te nan at'atonda ya adi miyunnudan
hinan itudduda.
4 Ya dakkodakkol boy inyuldinda ta maligatan nadan tatagu an
mangunud mu dida ya adida unudon.
5 Ya an namin di at'atonda ya pohdondan pipatpatigo ya ammuna ta
way aton nadan tatagun mangipabaktun dida. Te ma''apto' ahan hinan
inipngotda ya nadan imboboddah ta'leda an nittuwan nadan nitudo'
an hapit Apu Dios ya nan baluybuy di lubungda an adukkedukke.*
6 Ya pohdonda bon diday umbun hinan mun'aphod an umbunan
hinan a'am'amungan ta'un Judyu ya nadan kumpulnan a'am'amungan
di tatagu te pohdondan mibilangdah ap'apu.
7 On eda dimmanaldallanan hinan pummalkaduwan ta way aton di
tatagun mangapnga i dida.
8 Mu da'yu'e ya hanat adiyu aton hidi te numpapaddung ayun namin
te oha ya ammuna nan na'abbaktu an Ap'apuyu.
9 Ya nomnomnomonyu ta ma''id bo ha ngadananyuh nabaktuh hi
amayuh tun luta te oha ya ammuna nan hi Ama ta'un hi Apu Dios.
10 Ya atbohdin adiyu iyabulut an mangadanan ayuh Ap'apu te oha
nan Kristu an Ap'apu.
11 Ya hay nabaktuh panigon Apu Dios ya nan mangipada''ul hi adolna
ta mabalin an baalon nadan ibbanan tatagu.
12 Te an namin di mangipabaktuh adolda ya diday mipada''ul. Ya
nadan mangipada''ul hi adolda ya diday mipabaktu.

---

* **22:44 22:44** Hituwen Ap'apu an imbagan David ya hi Jesu Kristu. **22:44 22:44** Psalm 110:1

* **23:5 23:5** Nadan linala'in Judyu ya munlubungdah waday baluybuyna an hay kololda ya asul ta pangipatigodan dida ya hi Apu Dios ya ammunay un'unudonda ta miyunnudan hinan tugun Apu Dios an wadah nan Bilang 15:37-41 ya hinan Deuteronomy 22:12.

Hay Inalin Jesus Hi Ma'at Hinadan Paliseu Ya Nadan Muntudtuduh Uldin Di Judyu

(Mark 12:40; Luke 11:39-51; 13:34-35; 20:47)

13 Ya inalin bon Jesus di, Da'yun mumpunlayah an Paliseu ya da'yun
muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya mahmo' ayu te nunhiglay ma'at i
da'yuh udum hi algo. Te nan itudduyuh nadan tatagu ya bokon ha''on
di nalpuwana. Ta hiya nan da'yuy manandin dida hi eda idduman
hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya ta'on on da'yu ya adi mabalin an
middum ayu te gapu i naen pangatyu.
14 Ot pidwo' an ibaga an da'yun muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya
da'yun Paliseu ya mahmo' ayu te nunhiglay pundusan Apu Dios i da'yu.
Te undan maphod nadan ato'atonyu an umat hi eyu panga"u'a"ulan
hinadan nabalu ta way atonyun mangalah nadan wadan dida. Ya
ahiyu mohpe e adukkadukkayon di dasalyu ta wan alyon di tatagu
on maphod ayu ya dee mannot an layahyu.
15 Ta hiya nan immannung an mahmo' ayun mumpunlayah an
Paliseu ya ta'on on da'yun muntudtuduh uldin ta'un Judyu. Te ta'on
onyu e hinapon di abobboble an e muntudtudu mu onyuot e mamaon
an idadaan dida hi umayanda hinan punholholtapan hi impilnu.
16 Ta hiya nan nunhiglay ma'at i da'yu. Te da'yu nan ma'alih
mangipanguluh awon di tatagu mu onnot on da'yu nan ay napilok.
Te agge nipto' nan itudduyu an alyonyuy, Nan isapatah nan Templo
ya mabalin an ibahho mu nan isapatah nan balitu' hinan Templo ya
mahapul an ipa'annung te adi'e ya bahul.
17 Undan agge ayu napilok i ha athina. Nunhigla mahan di layahyu
te nan Templo ya na'innilan na'ballol mu nan balitu' an niha''ad hidi.

18 Ya alyonyu boy adi mahapul an ipa'annung ta'u nan insapata ta'uh
nan punggobhan hi mi'nong te gahin on wada nan mi'nong hidi. Ya
adi ta'u e bo ipa'annung hidiye ya mumbahul ta'u.
19 Ot undan mahan agge immannung an napilok ayu i ha athina. Te
undan aggeyu innila an hay niyappit i Apu Dios ya nan punggobhan
hi mi'nong.
20 Ta nan tagun nunsapatah nan punggobhan hi mi'nong ya
na'innilan niddum an namin nadan wahnan punggobhan hi mi'nong.
21 Ya atbohdih nan tagun munsapatah nan Templo an niddum hi Apu
Dios hi nunsapataana.
22 Ya ta'on on nan tagun munsapatah ad abunyan an niddum hi Apu
Dios hi nunsapataana te hi ad abunyan di awadanan mun'ap'apu.
23 Ot immannung an dusaon da'yu an mumpunlayah an Paliseu ya
ta'on on da'yun muntudtuduh uldin ta'un Judyu.

Manu man eh'a te alyonyuy an namin nan mahapulanyu an ta'on
on nadan nitanom an ma'alih mint ya dil ya kumin an middum hi
makan ya nanongnan idatyu nadan mi'a'mi'apulu. Mu aggeyu inat
nadan pohdon Apu Dios an umat hi pangatan hi nipto' hi ibba ya nan
pammo'an i dida ya nan panginaynayunan an pangatan hi maphod
an unhaot datuwe nadan mahapul an atonyu mu ta atonyu bo nadan
udum an pohdon Apu Dios hi atonyu.
24 Mu ma"id te umat ayu nimpeh nan napilok an mangipangpangu-
luh nan awon di udum an tatagu. Te ihamadyu eh'an unudon nadan

udum an tugun mu nan ma'ahhapul ahan an ma'unud ya hidiyey adiyu
aton ot hinaey ongal an numbahulanyu.

25 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Da'yun mumpunlayah an Paliseu
ya da'yun mumpuntudtuduh uldin ta'un Judyu ya mahmo' ayu te
nunhiglay ma'at i da'yu te umat ayuh nan basu onu duyun na'ulahan ta
maphod di tigona mu alulugnin di niha''ad hi dallomna. Athidiy a'atyu
an gapuh nadan adi maphod an ato'atonyu an umat hinan agumanyuy
ibbayu ta pulhonyun namin di wadan dida.
26 Unhaot da'yun Paliseu an ay nun'apipilok ya pamanguluwonyun
ipaphod nadan pangatyu te hidiyey maphod hi aton an mangun'unud
i Apu Dios.

27 Hay oha bon nipaddunganyun Paliseu ya da'yun muntudtuduh
nadan uldin ta'un Judyu ya nan lubu' an napintolan hi pulaw ta
matigon mapmaphod mu dee mannot an hay dallomna ya napnuh
ba'ag ya nan nun'apiten lamoh di nate.
28 Te athinay niyatanyu an ipatpatigoyuh nadan tatagun nipto' di
pangatyu mu dee mannot an hay nomnomyu ya ngohayonyu nan
tugun Apu Dios.

29 Ot da'yu nimpen mumpunlayah an Paliseu ya da'yun mumpun-
tudtuduh uldin ta'un Judyu ya mahmo' ayu te dusaon da'yun Apu Dios
an ta'on hi ipaphopaphodyuy lubu' nadan propeta ya nadan udum an
tatagun nipto' di nangatda an pinatepaten di a'ammodyu.
30 Ya alyonyu eh'ay onha da'yuy wadahdin nadne ot aggeyu pinate
dida.
31 Ta hinaey panginnilaan an abulutonyun da'yuy tinanudan nadan
namatepateh nadan propeta.
32 Ot agayuot udot ta inaynayunyun mangat hinadan adi maphod an
inhipun handidan a'ammodyu.
33 Te ay ayu damdama hakuku. Ta ma"id ha bahhonan ume ayuh
impilnu.
34 Te ta'on hi wadaday honago' i da'yuh nadan propeta onu
nun'anomnoman an tatagu ya mumpuntuddu ya innila' an ipipata'yuy
udum i didah nan krus ta hidiy atayanda. Ya nunhoplatyuy udum
i dida hinadan a'am'amunganyu ya inunu'unudyuy udum i dida
hinadan boblen umayanda on pinalpaligatyu dida.
35 Ta hiya nan waday ma'at i da'yuh ad uwani an pangiballoh Apu
Dios hinan eyu namatapatayan hinadan nipto' di pangatda an nihipun
i Abel ta inggana i na' Berekiah an hi Sekariah an pinaten nadan
a'ammodyuh nan Templo hidih nan way punggobhan hi mi'nong.
36 Ot alyo' i da'yu tee an immannung an ma'at an namin datuwen
da'yuh ad uwani.

37 Ya innayun bon Jesus an alyon i didan i Jerusalem di, Nunhigla
ahan tayyan mahkit di nomnom'uh nan ato'atonyu an umat hinan
eyu namatapatayan hinadan propeta ya nadan udum an nuntudtudu-
won Apu Dios an nunhintotopaanyu dida. Ya numpi'atna ahan di
nangipatnaa' an mangamung i da'yun namin ta ipapto' da'yu an umat
hi pangipapto' di manu' hinadan impahna mu ningamut an aggeyu
pinhod.
38 Ta hiya nan iwalong mon Apu Dios tun numboblayanyu.

39 Ot ibaga' tee i da'yu an tuwen adiya' mo tigon i da'yu ta ingganah
tun pumbangngada' hi pidwana an pangalyanyu hi, Madayaw hituwen
hinnag Apu Dios hi mumpatul.

24

Hay Nangibagaan Jesus Hi Apa''ihan Nan Templo
(Mark 13:1-2; Luke 21:5-6)

1 Hidin alyon ta taynan da Jesus hidiyen Templo ya imme nadan
itudtuduwana ot pun'ituddudan hiya nan amaphod nan Templo.
2 Ya inalin Jesus i diday, O ma"aphod ot ipahdayun tigon hi ad uwani
te ipa'innila' tee i da'yu an udum hi algo ya mapa''ih an amin ta ma"id
ha ta'on hi ohah nadan batun ni'usal hi adi mapukal.

Hay Punligatan Di Tatagu
(Mark 13:3-13; Luke 21:7-19)

3 Indani ya imme da Jesus hinan nabillid an nungngadan hi Olibo.
Ya imme nadan itudtuduwanah awadana ta ab'abbuhda ot mahma-
handan alyonday, On anuud di apa''ihan nan Templo? Ya nganney
pangimatunan hi apogpogan tun luta ya hay em pumbangngadan?
4 Ya alyon Jesus di, Halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan.
5 Te lo'tat ya dakolday umalin mangalih dida nan Kristu mu layahda
te pinhoddan baliyan di dakol an tatagu.
6 Ot ta'on on wadaday donglonyuh munggugubat hitudan
nun'ihaggon onu hinadan nun'idawwin boble ya adi ayu tumakut
te mahapul an ma'at dadiye mu bokon ni' hidiyey apogpogan tun luta.
7 Te munggugubatday udum an boble. Ya waday alyog ya bitil hi
dakol an boble.
8 Ta datuwen ma'ma'at di hipun di punligatan di tatagu an umat hi
dogoh di golang hi'on tuwen miyayyam.
9 Ya hitun adatngan datuwen ma'ma'at ya mabalud ayu ta mapal-
paligat ayu ya atbohdin mipapate ayu. Ya ahiwawan da'yuh atagutagu
an gapuh pangun'unudanyun ha''on.
10 Ta datuwey lummuh pangidinongan di dakol hinan pangulugdan
ha''on. Ya munhimpapa"ihda ya munhihiwwawanda.
11 Ya dakolday mangalih diday propeta an ta'on on agge immannung
ta baliyanday dakol an tatagu.
12 Ya dakolday kimmulug an mama"id di pamhoddah ibbadan tagu
an gapu ta dimmakolday tatagun mangat hi adi maphod.
13 Mu nan tagun manginaynayun an mangidinol i ha''on ya hiyay
mi'taguh munnananong.
14 Ya hay maphod hi ma'at ya mipadngol hi abobboble nan a'at
di pun'ap'apuwan Apu Dios ta donglon di atagu'tagu ya ahi mohpe
mapogpog tun luta.

Hay Pangimatunan Hi Pumbangngadan Kristu
(Mark 13:14-23; Luke 21:20-24)

15 Alyon bon Jesus di, Hay oha bo ya wada han nunhiglan umipabun-
got i Apu Dios an eda iha"ad hinan Templo ta mibilang moh nalugit
nan Templo. Te hiyah naey imbagan din propeta an hi Daniel. Ot

---

23:39 23:39 Psalm 118:25

da'yun mamaha ituwen imbagana ya mahapul an nomnomnomonyuy
iyatana.
16 Ta hitun a'atana ya hanada'en i Judea ya bumtikdah nadan billid.
17 Ya wa'et mipaddih an um'umbun ayuh nan dola ya pamaag ya
binumtik ayu an ma''id ha nomnomonyun hunggop an e mangalah
nadan gina'uyu.
18 Ya ta'on on hanadan himmiput hinan puntanoman ya wa'et
tigondah diye ya pamaag damdama ya innayundan bumtik hinadan
billid.
19 Ta i diyen timpu ya mahmo' nadan binabain numpumbutyug ya
nadan nun'agoggolangan.
20 Ot hanat idasadasalyu ta wan adi mipaddih hinan lowang onu nan
Habadun tungo hidiyen ahiyu bumtikan.
21 Te hituwen ligat ya nunhigla ahan an ma''id ha nipadpaddungana
hinadan nunligatan di taguh tun luta an nihipun hidin nalmuwan tun
luta. Te maminghan di a'atan diyen nunhiglan punligatan.
22 Ot onha adi paho'dodon Apu Dios hidiyen punligatan ot ma''id
ha ohah taguh mabati. Mu gapuh nan ongal an homo'nah nadan
pinto'nan tataguna ya paho'dodonah diyen nunhiglan punligatan.
23 Ya ahi wadaday mangali i da'yu hi wahtun boble ta'u nan Kristu
onu dehdihdi nan Kristu mu hanat adiyu aya patiyon.
24 Te dakolday umalin mangalih dida nan Kristu onu propeta. Ya
abalinandan mangat hi milagro ya nadan nakaskasda'aw ta way
atondan mamalbalih tatagu an ta'on on nadan pinto' Apu Dios hi
tataguna.
25 Ot hanat nomnomnomonyu datuwen pinadana' i da'yu.
26 Ta ta'on hi waday mangalin da'yu hi, Umman dehdih Kristu hidih
nan agge naboblayan ya adi ayu umehdi. Onu alyonda'e boy, Tigonyun
tehtun boble mu agge ni' numpa'innila ya adiyu aya kulugon.
27 Te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya hitun e' pumbangngadan
ya punhintiggan di atagutagu te umat hinan kilat an bumonyag an
mihipun hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan alimuhana.
28 Ya wada boy in'alig Jesus an imbagana i dida an alyonay, Hinan
awadan di nate an ma''agub ya hiyay tumapang hinadan gayang an
mangan hi nate.

Hay Ma'at Ya Ahi Mumbangngad Nan Nitulang Hitun Tatagu
(Mark 13:24-37; Luke 21:25-33; 17:26-30,34-36)

29 Alyon bon Jesus di, Hitun agibbuhan diyen punligatan ya
humilong nan algo ya nan bulan. Ya mun'a'agah nadan bittuwon ya
umalinhawangdan namin nadan wah ad lagud ta ma''id ha poto'na.
30 Ya wa'et ma'at datuwe ya matigo mohpeh ad lagud nan pangi-
matunanyuh nan umaliya' an Nitulang Hitun Tatagu. Ta an namin di
tataguh abobbobleh tun luta ya nunhiglay takutda. Te tigona' i dida an
midduma' hinan bugut ta ipatigo' nan ongal an abalina' ya anabaktu'.
31 Ya waday mipagangoh an tangguyub ya ahi' honagon nadan
anghel'u ta eda hayupon nadan pinto''un tatagu' hi abobbobleh tun
luta ta umalidah awada'.

24:15 24:15 Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **24:29 24:29** Isaiah 13:10; 34:4

32 Ot alyon bon Jesus di, Nan a'at nan kayiw an fig ya waday
ituddunan da'yu te tigonyu'e ta manguyho' ya innilayun tuwen
tumiyalgo.
33 Ta atbohdin tigonyu'en ma'at nadan imbagabaga' ya hidiyey
panginnilaanyu an agagga moy umaliya'.
34 Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yun tinanud hi ad uwani an wadaday
udum i da'yu an adida ni' mate ta ingganah akhupanday a'atan
datuwen namin.
35 Mabalin an mapogpog hi ad lagud ya tun luta mu hanan hapit'u
ya munnananong ta ingganah mipa'annung.
36 Ya alyon bon Jesus di, Mu ma"id ha nanginnila hi'on anuud di
ahi' bo umaliyan te ammunah Aman nanginnila. Ta'on on ha"on an
imbabalena ya hanadan anghel hi ad abunyan ya aggemi innila.
37 Mu hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu ya umat hidin
na'at hidin atagun Noah
38 an hidin agge ni' nalbong tun luta ya pinalpaliwan nadan tatagun
namaaggon nangnangnganda on immanin'innumda. Ya nahnahhiw-
day linala'i ya binabaih nan eda alahinan ta ingganah nadatngan nan
algon hunggopan da Noah hinan papol.
39 Ta aggeda nundadaan nadan tatagu ta hiya nan nun'a'altingdan
namin.
Ot athina damdama boy ma'at hitun pumbangngada' an Nitulang
Hitun Tatagu
40 an ta'on on alinah duwada nan linala'in muntamuh nan pun-
tanoman ya pamaag ya nama"id nan oha.
41 Ya atbohdih nadan binabain mun'ahhud an mumbayu an pamaag
ya nama"id nan oha.
42 Ot hiya nan mahapul an nanongnan halipatanyu te aggeyu innila
nan algo ya olas hi pumbangngada'.
43 Ya pa'annomnomonyun onha innilan nan ud baley umaliyan nan
mangako ot umannung an adi malmallo' ta adida hogpon di balena.
44 Ta hiya nan mahapul an nanongnan nundadaan ayu te ha"on an
Nitulang Hitun Tatagu ya namaag ya nahanawwanga' hi kumpulnan
olas.

Nan Na'na'unnud Ya Nan Adi Dumngol An Tagala
(Luke 12:41-48)

45 Ya intudtudun bon Jesus an alyonay, Nan na'na'unnud ya
nanomnoman an tagala ya hiyay pot'on nan ap'apunah mangipapto'
hinadan ibbanan tagala.
46 Ya onha hidiyen tagala ya inaynayunan tumamutamu ta mum-
bangngad hidiyen ap'apuna ya akhupanan at'attona nan tamun
niyukod i hiya ot mipa'amlong.
47 Ibaga' i da'yu an ma"id ha bahhonan hiyay pumpapto'onah nadan
kinadangyana.
48 Mu onha hidiyen tagala ya alyonay, Alina man nin ya mabayag di
pumbangngadan nan ap'apumi. Ta hanadan pinpinhodnay in'innatna
ta nunhiglay nangatnah nadan ibbanan tagala.
49 Ta pamaaggon nangnangngan on e ni'yin'innum.
50 Ya palpaliwana ya numbangngad hidiyen ap'apuna ya inakhu-
panah diyen at'atona.

51 Ot ma"id ha bahhonan dusaona ta ena iddum hinadan agge
kimmulug an ahilalayah an wahdih awadan di ahikokoga ya ahingan-
galiyot.

25

Nadan Himpulun Binabai

1 Alyon bon Jesus di, Hay a'at di e idduman hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios hitun pumbangngada' ya mi'alig hinan himpulun (10)
binabain agge nalahin an immaladah dilag ta pundilagdan e mannod
hinan lala'in mungkasal.
2 Nan liman dadiyen binabai ya nanomnomanda mu nan lima ya
aggeda
3 te ma"id ha ninomnomdah udmanda nan patitulyun nittuh nan
pundilagda.
4 Mu nadan liman nanomnoman ya wada tuwaliy inodnandah
pangdumdah nan patitulyuda.
5 Ta hidin hahaddondah diyen lala'in mungkasal on ma'ma"id ya
lo'tat mo ya muntumtumogda ot inayundan malo'.
6 Ta hidin tongan di labi ya wada han muntukuk an alyonay, Tuwe
nan lala'i an mungkasal ot bumangon ayu ta eyu damuwon.
7 Ya naba''unut dadiyen himpulun (10) binabai an way ohaon
pun'iphodnay dilagna.
8 Mu nadan lima ya napuhandah patitulyu ta hiya nan alyondah
nadan ibbaday, Idattan da'mi bahan hinan patitulyuyu te teen tuwen
madop tun dilagmi.
9 Ya alyon nadan ibbaday, Adi mabalin te aay an ammunah ittumih
tun pundilagmi ot udu'dulnay e ayu gumattang.
10 Ot ume dadiyen agge nanomnoman ta eda gumattang hi patitulyu.
Mu hidin immeda ya dimmatong mo nan lala'in mungkasal. Ta
ammuna mo dadiyen liman binabain nundadaan hi ni'yeh nan balen
pungkasalan. Ta onda hinunggop an namin ot ikalobda nan panto.
11 Indani ya dimmatong nadan liman agge nanomnoman ot kumo-
lakolabdan alyonday, Ibughulan da'mi bahan.
12 Mu timbal nan lala'in mungkasal ya alyonay, Adi da'yu ibughulan
te agge da'yu in'innila.
13 Ta on indappuh Jesus hidiyen inuhuhna ot inayunan alyon di,
Athinay a'at di tataguh umaliya' hi pidwana ta hiya nan mahapul
an nanongnan mundadaan ayu te aggeyu innilay algo onu olas hi
pumbangngada'.

Nadan Tagala An Niyukodan Di Pihhu
(Luke 19:11-27)

14 Imbagan bon Jesus di ohan ni'alig an alyonay, Hitun pumbangn-
gada' ya umat i han lala'i an hidin ninomnomnan mumbaat ya
impa'ayagna nadan baalna ot iyukodna ni' i dida nan kinadangyana.
15 Ta hay midat hi hinohhan dida ya nan miyunnudan hinan
abalinanda an ipapto'. Ta nan ohan baal ya indatnay limay libun
(5,000) pihhu. Ya nan mi'adwa ya duway libu (2,000) ya na'en mi'atlun
baal ya ammuna han hinlibun (1,000) indatna te hidiye han abalinanan
ipapto'. Ta inatnahdi ot mumbaat.

16 Ta nan baal an nidattan hi limay libun (5,000) pihhu ya hinumlun
e nungkumilhu. Ta lo'tat ya nunhimpuluy libuh (10,000) diyen limay
libun (5,000) nidat i hiya.
17 Ya atbohdih nan mi'adwan baal an nidattan hi duway libun (2,000)
pihhu. Te nan duway libun (2,000) nidat i hiya ya numbalin hi opat di
libu (4,000).
18 Mu nan mi'atlun baal an nidattan hi hinlibun (1,000) pihhu ya
namaag bo pibo ot ena ika''ut ta nipa''e nan nidat i hiya.
19 Ta hidin nala"uy atnay tawon ya numbangngad nan ap'apun
dadiyen baal ot ayagana dida ta innilaonay inatdah nan pihhuna.
20 Ta on imme nan baal an nidattan di limay libun (5,000) pihhu ot
alyona i diyen ap'apu di, Apu, nan indatmun limay libu (5,000) i ha"on
ya e' ingkumilhu ta nadduman hi limay libu (5,000) ta teen numbalin
hi himpuluy libun (10,000) namin.
21 Ya alyon nan ap'apunan hiyay, Nipto' hinaen inatmuh nan kittang
an pihhun niyukod i he''a. Ot ad uwani ya madinola' an mangdum
hinan inyukod'un he''a ta dumakdakkol. Ya atbohdin middum'an
mi'yam'amlong i ha''on hinan awada'.
22 Ya imme bo nan baal an nidatan di duway libun (2,000) pihhu ot
alyonay, Apu, nan indatmun duway libun (2,000) ha"on ya numbalin
hi opat di libu (4,000).
23 Ya alyon nan ap'apudan hiyay, Maphod hinaen inatmuh nan
kittang an pihhun inyukod'un he''a. Ot ad uwani ya madinola' an
mangdum ta dumakdakkol. Ya atbohdin middum'an mi'yam'amlong
i ha''on hinan awada'.
24 Mu hidin imme nan baal an nidatan di hinlibun (1,000) pihhu ot
alyonay, Apu, agge' e ingkumilhu tun pihhun indatmun ha"on te innila'
an he''a ya ma'abbungot'an tagu. Te ta'on on nan aggem intanom on
ni'yalam di bungada.
25 Ya gapu ta tumakuta' hi ena a'umahan ya namaaggot e' ika''ut. Ot
tee tun pihhum an nunnanong.
26 Ya inalin nan ap'apudan hiyay, Nat'on mahan di punnomnommu
ya ma'ahigga'an baal. On tuwali innilam an ta'on on nadan agge'
intanom on pi'yala' di bungana
27 ya tanganu onmu agge e imbangko ta wan ad uwanin numbangn-
gada' ya wa man ni'mo ha niddum i ha kittang?
28 Ta alyon mon nan ap'apudah nan udum an baal di, Alanyuot nan
pihhun hiya ya indatyuh nan nangdata' hinan limay libu (5,000) ot
pumbalinonah himpuluy libu (10,000).
29 Te nan tagun usalona nan niyukod i hiya ya ma'ud'udman. Mu nan
tagun adina usalon nan kittang an niyukod i hiya ya lo'tat ya mama"id
i hiya.
30 Ta hiya nan hinaen adi maphod di pangatnan baal ya alanyuot ya
bingkahyuh nan munhihillong an awadan di ahikokoga ya ahingan-
galiyot.

Hay Punhumalyaan Jesus Hinadan Tataguh Tun Pumbangngadana

31 Inalin Jesus di, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya hitun
pumbangngada' an pi'yaliyan an namin nadan anghel'uh ad abunyan
ya mipatigoy anabaktu' te ha''on moy mumpatul.

32 Ya an namin di taguh tun luta ya ma'amungda ta wan godwao' dida
an umat hi aton nan mumpastol an piliyonan namin nadan kalnero
ya hiniwwena nadan gulding.
33 Ta nadan tatagun Apu Dios ya mipaddungdah kalnero an diday
amungo' hi way winawwan'u ya nadan agge niddum hinan tatagun
Apu Dios ya mipaddungdah nadan gulding an ipe' didah iniggid'u.
34 Ya ha''on an Patul ya alyo' hinadan tataguh way winawwan'uy,
Da'yun impaphod Ama ya da'yuy middum hinan pun'ap'apuwana an
indadaana tuwali an nihipun hi nunlumuwanah tun luta.
35 Te hidin na'agangana' ya pinangana' i da'yu. Ya hidin na'uwoha'
ya impa'inumana' i da'yu. Ya hidin himmawwanga' hi bobleyu ya
inayagana' hi baleyu.
36 Ya hidin ma''id ha lubung'u ya linubungana'. Ya hidin nundogoha'
ya impapto'a' i da'yu. Ya hidin nibaluda' ya immali ayun nanigon
ha''on.
37 Ya dadiyen tatagun Apu Dios ya alyonday, Apu Jesus, anuud
di na'agangam hi namangananmin he''a? Ya hay na'uwoham hi
nangipa'inumanmin he''a?
38 Ya anuud di himmawwangam hi boblemi ot ayagan da'a? Ya
anuud di ama''id ha lubungmu ot lubungan da'a i da'mi?
39 Ya undan anuud boy nundogoham ot ipapto' da'a ya ha nibaludam
ot umali amin nanigon he''a?
40 Ya ha''on an Patul ya alyo' di, Atonyu'e danaeh nadan tatagu' an
ta'on onda na'adda''ul ya paddungnay ha''on di nangatanyu.
41 Ya ahi' mohpe bo alyon hinadan tataguh way iniggid'uy, Da'yun
dusaon Apu Dios ya umaan ayuhtu. Ta ume ayuh nan awadan nan
apuy an adi madmaddop an nidadaan tuwalih umayan Satanas ya
nadan ibbanan didimunyu.
42 Te hidin na'agangana' ya aggeya' pinangan i da'yu ya hidin
na'uwoha' ya aggeya' impa'inuman i da'yu.
43 Ya hidin himmawwanga' hi bobleyu ya aggeya' inayagan hi baleyu.
Ya hidin ma''id ha lubung'u ya aggeya' indattan hi ilubung'u. Ya
hidin nundogoha' ya aggeya' impapto'. Ya hidin nibaluda' ya ma''id
ha immalin da'yun nanigo i ha''on.
44 Ya timbaldan alyonday, Apu Jesus, anuud di na'agangam onu
na'uwoham onu himmawwangam hi boblemi onu nundogoham onu
ha nibaludam ya agge da'a impapto' i da'mi?
45 Ya alyo' di, Immannung hinaen inali' i da'yu te nan aggeyu namod-
dangan hinadan ma'ahhapulnay boddangyu ya ha''on di nangatanyu.
46 Ya innayun Jesus an alyon di, Ta dida moy madusah
munnananong. Ya nadan tatagun Apu Dios ya diday mi'taguh
munnananong.

26

Hay Atondan Muntiliw I Jesus
(Mark 14:1-2; Luke 22:1-2; John 11:45-53)

1 Hidin inggibbuh Jesus an namin dadiyen intanudduna ot alyonah
nadan itudtuduwanay,

2 Duwa moy algoh mala''u ya madatngan nan punnomnomnoman
ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh ate hi ad Egypt. Ya i diyey
puntiliwandan ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ta ipata'a' hinan krus.
3 Hidin inalin Jesus hidiye ya nitungpu bon hidiyey na'amungan
nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu
hinan niha''adan nan nabaktun padi an hi Kayapas
4 ta hahapitonday atondan e muntiliw i Jesus ta wan adi innilaon
nadan tatagu ya impapateda.
5 Ta hay hinahapitda ya alyonday, Adi ta'u ipaddih hinan mangilin
an algo di puntiliwan ta'u i hiya te alinah innilaon nadan tatagu ya
bumungotda ya mi'patteda.

Hay Nangihiitan Nan Babaih Lana Hi Ulun Jesus
(Mark 14:3-9; John 12:1-8)

6 Da Jesus ya immedah ad Betani hi balen nan na'gullidan ni' an hi
Simon.
7 Ya wada han babain immeh awadan Jesus an inodnana han
ma'akillat an butilya an nittuwan nan na'angnginan lana an
mapmaphod di hunghungna. On imme ot ihiitnah ulun Jesus hidin
mangmangnganda.
8 Mu hidin tinigon nadan itudtuduwan Jesus nan inat diyen babai
ya himmihiwodan alyonday, Ayayyuka!
9 Onha mannot ha migattang hinae ot mabalin an ongal an pihhu ta
mihmo' hinadan nun'awotwot.
10 Mu innilan Jesus nan gapunah nangalyandan diye ta inalinan
diday, Tanganu onyu aton hinay pangaliyun hiya? Undan aggeyu
innila an maphod hituwen inatna?
11 Hanada'en nun'awotwot an pangdatanyuh iboddangyu ya nanong-
nan wadawada i da'yu. Mu ha''on ya adi athidi te hituwen e'
id'idduman i da'yu ya adi minaynayun.
12 Ya manu'eh inhiitnah tuwen lana an maphod di hunghungna ya
ta idadaanay adol'uh e' ilubu'an.
13 Ya ibaga' i da'yu an hinan e itudtuduwan nan iphodanyu an inat'u
hi atagutaguh abobboble ya mi'bong'al hituwen inat tuwen babai ta
panginomnomnomanyu i hiya.

Hay Nunhahapitan Da Judas Hi Atondan Maniliw I Jesus
(Mark 14:10-11; Luke 22:3-6)

14 Hi Judas Iskariot an ohah nadan Apostoles ya immeh awadan
nadan nabaktun padi
15 ot alyonay, Nganney idatyun ha''on hi'on boddangan da'yu ta way
atonyun maniliw i Jesus?
Ta hay hinahapitda ya tulumpuluy (30) pihhun silber ot idatdan hiya.
16 Ta nihipun mo i diye ya bobota'onay ena pangipatiliwan i Jesus.

Hay E Nangidadaanan Nadan Itudtuduwan Jesus Hi Pangananda
(Mark 14:12-16; Luke 22:7-13)

17 Hidin nadatngan nan namangulun algon nan ngilin di panganan-
min Judyu hinan tinapay an agge nadduman hi yist ot ume nadan
itudtuduwan Jesus hi awadana ot alyonday, On idanay emi pangi-
dadaanan hinan e ta'u anon an punnomnomnoman ta'uh nihwangan
handidan a'ammod ta'uh ate hi ad Egypt?

18 Ya inalinan diday, Ume ayuh nan boble ot damuwonyu han lala'i
ta alyonyun hiyay, Pohdon nan Ap'apu ta'un hay baleyuy panganan mi
an itudtuduwana hitun madatngan nan ngilin te adi madne ya waday
ma'at i hiya.
19 Ta imme nadan itudtuduwan Jesus an inunudda nan inalina ot
inayundan idadaan nan makan.

Hay Nangibagaan Jesus Hinan Mangipatiliw I Hiya
(Mark 14:17-21; Luke 22:21-23; John 13:21-26)

20 Ta onda dimmatong da Jesus i diyen mun'ahdom ot mi'yubun
hinadan Apostolesna ot manganda.
21 Mu hidin mangmangnganda ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an
hay ahi mangipatiliw i ha''on ya oha i da'yu.
22 Ya way ohah nadan itudtuduwana on minomnoman ta
pummahmahandan hiya an alyonday, Apu Jesus, on ha''on di mangi-
patiliw i he''a?
23 Ya alyon Jesus di, Nan ohan da'yun mi'tamol i ha"on hi ad uwani
hinan tinapaynah nan malukung ya hiyay mangipatiliw i ha"on.
24 Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya nibaga mo tuwalin patayona'.
Mu mahmo' nan mangipatiliw i ha''on ta udu'dulnaot eh'ay agge
niyayyam.
25 Ya himmapit hi Judas an hiya nan mangipatiliw i Jesus ya alyonay,
Apu Jesus on ha"on nan alyom?
Ya alyon Jesus di, Maphod ta he"a ot ibagam.

Hay Nanganan Da Jesus Hinan Tinapay Ya Nanginumandah Nan Bayah
(Mark 14:22-26; Luke 22:14-20; 1 Kulintu 11:23-25)

26 I diyen mangmangnganda ya inalan Jesus nan tinapay ot munhana
i Apu Dios ot upi'upingona ot ipiyappongnah nadan itudtuduwana ot
alyonay, Anonyuh naen tinapay te hiyah naey adol'u.
27 Ot alana bo nan basu an nattuwan hi bayah ot mundasal. Ot
alyonay, Uminum ayun namin
28 te hiyah tuwey dala' an mangipa'innila an wada han balun
imbagan Apu Dios hi atonah nadan tatagu. Mu ahi ma'at datuwe ya
mahapul an mipapateya' ta way aton di bahul nadan dakol an tatagun
mapakawan.
29 Ya ibaga' i da'yu an ad uwani mo ya ammunay pi'yinuma' i da'yu ta
ingganah on madatngan nan pi'iddumanyuh nan pun'ap'apuwan Ama
ya ahiya' mohpe mi'yinum bon da'yuh nan nat'on an bayah.
30 Ta on nabhugda ot mungkantadah pundayawdan Apu Dios ot
ahida umeh nan nabillid an nungngadan hi Olibo.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha''utan Peter I Hiya
(Mark 14:27-31; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

31 Inalin bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Ad uwanin mahdom ya
mahihi"an ta'u ta taynana' te hay impitudo' Apu Dios hidin nadne
ya alyonay, Ipapate' nan mumpastol ta hanada'en kalnerona ya
mahihi"anda.
32 Ot alyon bon Jesus di, Ta athidin ipapateya' mu hitun amahuwa'
ya mamanguluwa' an umeh ad Galilee ta ahi ayu mitnud hidi.

33 Ya alyon Peter di, Ta'on hi alinah taynan da'ah tudan ibba' mu
ha''on'e ya adi mabalin hi taynan da'a.
34 Ya alyon Jesus di, Ibaga' i he''a an adi tumalanuh ad uwanin
mahdom ya mumpitlun iha''uta' i he''a an alyom hi aggeya' innila.
35 Ya alyon bon Peter di, Adi mahan mabalin hi iha''ut da'a an ta'on
on mi'yateya' i he''a. Ya an namin nadan itudtuduwan Jesus ya athidi
damdamay inalida.

Hay E Nundasalan Jesus Hi Ad Getsemani
(Mark 14:32-42; Luke 22:39-46)

36 Ot inayun da Jesus hinadan itudtuduwana an umeh ad Getsemani.
Ta onda dimmatong hidi ot alyonan diday, Umbun ayu ni' hitu ta eya'
mundasal hidi dee.
37 Ya in'uyugnah Peter ya nan hinagin da na' Sebedi. Ta onda
immehdi ya nunnaud an umukayungan hi Jesus te nan ma'at i hiya.
38 Ot alyonan diday, Nunhigla tayyan mahkit di punnomnom'u an
aya' mate. Ot hanat umohnong ayu bahan ta mi'tukal ayun ha''on.
39 Ot e mibata''an hi Jesus ot mundu''un an inda''omnay angahnah
nan luta ot mundasal an alyonay, Ama, hi'on mabalin ya adim bahan
iyabulut hituwen nunhiglan e' holtapon. Mu bokon nan pohdo' di
ma'at ta nan pohdom.
40 Indani ot ibangngadnah nan awadan nan tulun itudtuduwana ya
tinigonan nalo'da ot alyonan Peter di, Undan ahan adi mabalin hi
mi'tukal ayun ha''on i ha ohay olas ni'mo?
41 Mahapul an itpolyun adi malo' ta mundasal ayu ta wan adi ayu
mabaliyan. Innila' an pinhodyun mi'tukal mu ningamut neen hay
inlo'yuy miploh.
42 Ot ipidwan Jesus an bimmata''an an e nundasal an alyonay, Ama,
hi'on adi mabalin an aanom hituwen nunhiglan e' holtapon ta gahin
on ma'at ya nangamung'a attog hinan pohdom.
43 Ot ibangngadna boh awadan nadan tulun itudtuduwana ya hiyah
diyen nalo'da te adida ahan pa''itpol hi inlo'da.
44 Ot taynana mo dida ot e mundasal an pitluna moh diye an hiya
bo damdamah diyey indasalna.
45 Ot ahina mohpe bo ibangngad hi awadan nadan tulun
itudtuduwana ot alyonan diday, Ngalngalam ha inlo'yu yaden na-
datngan moy puntiliwan nadan nun'abahulan an tatagu i ha''on an
Nitulang Hitun Tatagu.
46 Bumangon ayu te tuweda tayya an impangulun nan nangitudduh
tun awada'. Ma'ayu ta eta'u damuwon dida.

Hay Nuntiliwandan Jesus
(Mark 14:43-52; Luke 22:47-55; John 18:3-14,19-24)

47 Aggena impadappuh nan pun'ibagana ya himmawwangngot hi
Judas an ohah nadan Apostoles an in'uyugnay dakol an tatagu an
numpangdon hi ispada ya pang'ul te diday hinnag nadan nabaktun
padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu.
48 Ya imbagan tuwalin Judas hinadan in'uyugnan alyonay, Tigonyu
ta nan tagun e' awalon ya hiyay tiliwonyu.
49 Ot hiyay inat Judas an immeh potto' Jesus ot alyonan hiyay, Immali
ami, Apu Jesus.

Ot inayunan awalon.
50 Mu alyon Jesus di, Ibba', agam ta pa'ibagonyun aton nan
nun'iyaliyuhtu. Ya nadhuda nadan nun'ibban Judas ot tiliwondah
Jesus.
51 Mu hinuknut di ohah nadan nun'ibban Jesus di ispadana ot
palangonay ingan nan ohan himbut nan nabaktun padi.
52 Mu inalin Jesus i hiyay, Ihikot mu nan ispadam te innilam an nan
pumate ya mipapate damdama.
53 Ya innilam an onha pinhod'u ot mabalin an namaag ya imbaga' i
Ama ta pa'ibagonan honagon nadan linibun anghelna ta boddangana'.
54 Mu onha ato'hidi ot nganne mo boy aton din impitudo' Ama an
mipa'annung?
55 Ya himmapit hi Jesus hinadan tatagu ot alyonay, Una'dan
na'abahhulan ta gahin hi mun'i'ispada ayu ya numpangdon ayuh
pang'ul an umalin muntiliw i ha"on? Tanganu on ad uwani ta ahiya'
tiliwon an aggeya' tiniliw hidin timmanudduwa' hinan Templo an
abigabigat on waa' hidi?
56 Mu ta'on ta ma'at datuwen namin i ha''on ta mipa'annung din
impitudo' Apu Dios hinadan propetana.

Ta ona imbagah diye ot bumtikdan namin nadan itudtuduwana ta
tinaynandah Jesus.

Hay Nunhumalyaan Nadan Ap'apun Di Judyu I Jesus
(Mark 14:53-65; Luke 22:63-65; John 18:13-14)

57 Ta onda tiniliw hi Jesus ot iyedah balen nan nabaktun padin hi
Kayapas te hidiy na'amungan nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya
nadan mangipangpanguluh nadan Judyu.
58 Mu hi Peter ya niyunu'unud hinan nangiyayanda i Jesus mu
nibata''an ta ingganaot midatong hinan lita''angan nan balen nan
nabaktun padi ot e mi'ibun hinadan guwalya ta tigonay atonda i Jesus.
59 Ya nadan nabaktun padi ya an namin nadan ap'apun di Judyu ya
inhamaddan nummahmah hinadan tatagu hi mabalin an ipabahuldan
Jesus an ta'on on agge immannung mu ta waha pangigadulandan
mangipapaten hiya.
60 Mu ma''id ha ta'on hi oha hi pangigadulandan pamatayan i hiya an
ta'on on dakolday tatagun immalin dakol di ipabahuldan hiyah agge
immannung. Mu lo'tat ya wadaday duwan immali
61 an alyonday, Hay inalin tuwen tagu ya abalinana anun pa''ihon
nan Templo. Ya mala''uh anuy tuluy algo ya iphodna.
62 Ya natanna'dog nan nabaktun padi ot alyonan Jesus di, Tanga-
nunmu adi tobalon nadan ibagadan he''a? On immannung dadiyen
imbagada?
63 Mu namaag Jesus di dindinong. Ta alyon mon nan nabaktun padi
i hiyay, Isapatam hinan wadawadan Dios ta ibagam hi'on immannung
an he''a nan Kristu an Imbabalen Apu Dios.
64 Ot alyon mohpen Jesus di, Nipto' hinaen inalim te immannung an
ha''on nan Kristu. Ot ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu
ya adi madne ya tigonyu an ha''on di ongal di abalinana te umbuna'
hi way winawwan Apu Dios. Ya ahiya' bo tigon hitun pumbangngada'
an midduma' hinadan bugut.

65 Ta on dingngol nan nabaktun padih diye ya punhethetnay
lubungna an gapuh bungotna te hay nangalyan Jesus di hiya nan
Kristu. Ot alyonah nadan tatagu di, Teen nunhindodongolan ta'u
nan inalina ot undan nganne boy ohah hapulon ta'u an hiya nee ot
ibaganay bahulna? Ya dingngol ta'u mahan nan layah an imbagana te
alyonay hiya nan imbabalen Apu Dios.
66 Ot nganney pohdonyuh ma'at?

Ya inalin nadan tatagu di, Immannung neen numbahul ot ipap-
ateyuot.
67 Ot puntukpaanday angahna ya nunhuntukda on nuntipak di udum
68 on inaliday, Immannung'en he''a nan Kristu ya ngadanom ya
tuwali nan nanuntuk i he''a.

Hay Nangiha''utan Peter I Jesus
(Mark 14:66-72; Luke 22:56-62; John 18:15-18,25-27)

69 I diye ya um'umbun hi Peter hinan way lita''angan. Ya imme han
ohah nadan binabain tagalahdi ot alyonan hiyay, Ot ten he''ay ohah
nadan mitmitnud i Jesus an i Galilee.
70 Mu inha''ut Peter yaden dakol nadan tatagun dehdi ta dingngoldah
nangalyanay, Towan agge' man innilah naen tagun al'alyom.
71 Ot inayun Peter an ume hinan way hawwangon hidih nan
lita''angan ya wahdi boy oha an babain tagala. Ta ona tinigoh Peter
ot alyonah nadan tatagun wahdi di, Ot ten hituwey ohah nadan ibban
Jesus an i Nasaret.
72 Mu inha''ut bon Peter an alyonay, Ay agge' man innilah naen tagu.
73 Mu indani ya immedah awadana nadan wahdin munta'ta'dog
an tatagu ot alyonday, Immannung peman an he''ay ohah nadan
nun'ibba'ibban Jesus te hay hapitmu.
74 Muden iha''utna bon alyonay, Isapata' an ta'on ona' dusaon i Apu
Dios hi'ona' munlayah te agge' attog innilah naen tagu. Ta on hiyah
indappuhna ya timmalanu han kawitan.
75 Ya ninomnom Peter din inalin Jesus i hiyan alyonay, Adi tumalanu
ya mumpitluy pangiha''utam i ha''on. Ta nakak hidih Peter an
nunhiglay luwana hi hakit di nomnomnah nan inatna.

27

Hay Nangiyayandan Jesus I Pilatu
(Mark 15:1; Luke 23:1-2; John 18:28-32)

1 Hidin nabiggat an mun'awiwi''it ya na'amung bo nadan nabaktun
padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ta hahapitonday
atondan mangipapate i Jesus.
2 Ta pinawwiddah Jesus ot iyedah nan gobelnador an hi Pilatu ta
humalyaona.

Hay Natayan Judas
(Nan Na'na'at 1:18-19)

3 Hi Judas an hiya nan nangipatiliw i Jesus ya hidin na'innilaanan
mahumalyah Jesus ta mipapate ya ma'tuttuyuh nan inatna. Ot ena
ibangngad nan tulumpulun (30) silber an pihhu hinadan ap'apun di
padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu

4 an alyonay, Numbahula' tayya te impatiliw'u han tagun ma''id
peman ha bahulna.
Ya inaliday, Ot he''a man tuwali.
5 Ot ibkahna nan pihhuh nan dotal di Templo ot e'ot mumbitkol.
6 Ya nadan nabaktun padi ya inaladah diyen pihhu ot alyonday, Adi
mabalin hi middum hituwen pihhu hinan pihhun na'amung hinan
Templo te hituwe ya inyaten di ohan tagu.
7 Ta hinahapitda mon hay pangiyatanda i diyen pihhu ya pung-
gatangda i han lutan nan mun'apyah banga ta hidiy pangilubu'andah
nadan naten nalpuh udum hi boble.
8 Ta hay nungngadanda i diyen luta ta ingganah ad uwani ya Lutan
Nadalaan.
9 Ta hidiyen na'at di nipa'annungan din impitudo' Apu Dios hidin
propeta an hi Jeremiah an alyonay, Inaladay tulumpuluy (30) pihhun
silber an hidiyey hinahapit nadan Judyu hi mibayad hi pamatayandan
hiya.
10 Ot hidiyey pangattangda i han lutan han mun'apyah banga. Hiyah
naey impa'innilan Apu Dios i ha''on hi ma'at.

Hay Nanumalyaan Pilatu I Jesus
(Mark 15:2-15; Luke 23:3-5,13-25; John 18:33–19:16)

11 Hi Jesus ya timma'dog hi hinangngab nan gobelnador an hi Pilatu
ot alyon nan gobelnador i hiya di, Aa, on he''a nan Patul di Judyu?
Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim.
12 Mu nada'en ipabahul nadan nabaktun padi ya nadan mangipang-
panguluh nadan Judyu i hiya ya aggena timbal.
13 Ta alyon mon Pilatu di, Undan aggem dingngol nan ipabahuldan
he''a?
14 Mu ma''id ha oha hinadan ipabahuldan hiya hi timbalna ta
masda'aw nan gobelnador.
15 Hay uggan aton nan gobelnador hi atawotawon ya nadat-
ngan'e nan punnomnomnomanmin Judyu hi nihwangan handidan
a'ammodmih ateh ad Egypt on ilubusnay ohah nadan nibalud an
miyunnudan hinan pohdon nadan tatagu.
16 Ya wada han hi Barabas an nibalud te nunhiglay ngohenan tagu.
17 Ta hidin na'amung nadan tatagu ot alyon Pilatu i diday, Nganney
pohdonyuh ilubus'u? Hi Barabas onu hi Jesus an ma'alih Kristu?
18 Manu'eh inat hidin Pilatu ya innilanan hay nangipatiliwandan
Jesus ya gapuh amohda.
19 Ya ha boy oha ya hidin wahdih Pilatu hinan punhumalyaana ya
e impibagan ahawanan alyonay, Adi'a mi'mi'yat hinan aton nadan
tatagu i naen tagun ma''id ha bahulna. Te ad uwani tayya ya
minomnomana' hinan ininop'un a'at naen tagu.
20 Mu nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan
Judyu ya inhaphapitanda nadan tatagu ta ibagadan Pilatu ta hi Barabas
di ilubusna ya hi Jesus di mipapate.
21 Mu imbagan bon damdaman nan gobelnador i didan alyonay,
Nganney pohdonyuh ilubus'u i datuwen duwa?
Ya alyonday, Hi Barabas.
22 Ya inalin bon Pilatu di, At'ehna ya nganne moy pinhodyuh ato' i
Jesus an ma'alih Kristu?

Ya initkukdan alyonday, Ipipata'muh nan krus!
23 Mu alyon bon Pilatu di, Undan wa eh'a ha inatnah adi maphod?
Ya inyal'aladaot an ahitutukuk an alyonday, Ipipata'muh nan krus!
24 Ta hi Pilatu ya innilanan ma''id mo ha atonan mangipadinong
hinadan tatagu te ondaot mamammaman muntukuk. Ot mumpa'ala
moh liting ot ulahanay ta'lenah hinangngab nadan tatagu ot alyonay,
Ulaha' teey ta'le' ta ipatigo an aggeya' ni'innonomnom ituwen pa-
matayanyun hiya. Ot ukod ayu attog hi atonyu.
25 Ya an namin nadan tatagun dehdi ya nundidihhanondan inaliy, O
ta'omman ya da'mi ya nadan tanudanmiy dusaon Apu Dios hi e atayan
naen tagu.
26 Ot ilubus mon Pilatu hi Barabas ta hi Jesus di impahuplitna. Ta
onda hinanuplit ot ahina iyukod hinadan tindalu ta diday e mangipata'
hinan krus.

Hay Nunlanaylayahhan Nadan Tindalu I Jesus
(Mark 15:16-20; John 19:2-3)

27 Ya nitnud nadan tindalun nan gobelnador i Jesus hinan way
lita''angan nan balen nan gobelnador ot ma'amungdahdin namin
hinadan ibbadan tindalu.
28 Ot aanonda nan lubungna ot punlubungonda i han mumbolah*
an ay lubung di patul.
29 Ot tuligonggongonda han inapiddan pagat ot ipipongotdan hiya.
Ot ipapohpohda han naptung an hidiye nan paddungna nan odnan di
patul hi winawwana. On nundu''undah hinangngabna on inlaylayah-
handa an alyonday, Madayaw peman tun patul di Judyu.
30 Ta atondahdi on innayundan nuntokpaan. Ya inalada bo nan
naptung an impadondan hiya on nun'ihuplitdah uluna.
31 Ta onda ina'inathidi ot ahida aanon hidiyen impilubungdan hiya
ot ihukkatda nan lubungna tuwali. Ot iyedah nan eda pangipata'an i
hiya hinan krus.

Hay Nipata'an Jesus Hinan Krus
(Mark 15:21-32; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

32 Hidin wadadah nan awon ya dinamudah Simon an i Sayrin ot
ipapilitdan ipapohon i hiya nan krus an ipata'an Jesus.
33 Ta lo'tat ya dimmatongdah ad Golgota an hay ibalinan nan hapit
an Golgota ya Ba'ag Di Ulu.†
34 Ot iyeda i Jesus han bayah an nadduman hi mumpait ot alyonday
inumona mu ona tinamtaman ya aggena pinhod ot adina mo inumon.
35 Ta impata'dah Jesus hinan krus ot ibunutday mangalah nan
lubungna. 36 Ot um'umbundahdi ta iyadugda.
37 Ya hinan baktun di uluna ya impata'dahdi nan tabla an nangi-
tudo'andah nan impabahuldan hiya. Ta hay nitudo' hidi ya, Hiyah
tuweh Jesus an Patul di Judyu.
38 Ya wadada han duwan tatagun bimmahul an impipata'da an
numbinahhelonda i Jesus.
39 Ya hanada'en mala''uh hinan nipata'an da Jesus ya munwigwigi-
wigda on dinildilahda

---

* **27:28 27:28** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. † **27:33 27:33** Ma''id ha mapto' ya hidiyey pungngadanda i diyen boble te hay tigona ya ay naba'ag an ulu. **27:35 27:35** Psalm 22:18

40 an alyonday, Daan bohna nan alyom hi pa''ihom nan Templo ya
mala''uh di tuluy algo ya iniphodmu. Agam mohpe ta ihwangmuy
adolmu ta umaan'a i naen krus hi'on immannung an he''a nan
Imbabalen Apu Dios.
41 Ya ta'on on nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh
uldinmin Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya ilanay-
layahhanda an alyonday,
42 Tanganu nin mohpeh ona adi taguwon di adolna yaden nada'en
udum ya tinaguna? Onha nin mala'ah hi ad uwani hinan nipata'ana
ot mabalin an patiyon ta'un hiya nan patul di Israel.
43 Ya alyona boy hi Apu Dios di pundinolana te hiya anu nan
Imbabalen Apu Dios. Ot tigon ta'undih on boddangan Apu Dios hiyah
ad uwani.
44 Ya ta'on on nadan numbahul an ni'pata' i hiya on ni'yatdan
mundildilah i Jesus.

Hay Natayan Jesus
(Mark 15:33-41; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

45 Hidin tongan di algo ya himmilong an namin tun luta hi tuluy olas.
46 Ta hidin alas tres ya tinumkuk hi Jesus an alyonay, Eloy, Eloy, lama
sabachthani?
Hay ibalinan nan inalina ya, Apu Dios, tanganuna' ingnganuy i he''a?
47 Ya hanada'en tatagun tumtumma'dog hinan bata''ana ya dingn-
golda nan inalina ta alyonday, Umman nin hi Elijah nan pun'ayagana.
48 Ot umey oha i dida ot mangala i han ay kapoh ot itamolnah nan
limmanun bayah ot ituddiwna i han bilau ot ena ipatiptip i Jesus.
49 Mu nadan udum ya alyonday, Indanin di anu ta tigon ta'u hi'on
umali nan inayaganan hi Elijah an mamoddang i hiya.
50 Ya impidwan Jesus an tinumkuk ot inayunan ma'unguh.
51 Ya i diyen natayan Jesus ya hana'en abillog an nikultinah nan
Templo ya nidihhan an nahethet ta nunduwa an nihipun hi uhhuna ot
dumayyu. Ya atbohdin immalyog ta nun'atotommang nadan doplah.
52 Ya dakol di lubu' an nun'abubukatan ta nun'amahuwanday dakol
an tatagun Apu Dios.
53 Ya mumpangalah'undah nadan lubu'da ta hidin namahuwan moh
Jesus ot umedah ad Jerusalem ta dakolday tatagun nanigon dida.
54 Ya hanada'en opisyal di tindalu ya nadan nun'ibbanan tindalu an
nangiyadug i Jesus ya tinigodan namin nadan na'na'at an umat hinan
immalyogana. Ta nangintatakutdan alyonday, Immannung an hiyah
tuwe nan Imbabalen Apu Dios.
55 Ya dakolda boy binabain wahnan bata''ana an dida nadan
nitnunitnud an binanoddangandah Jesus hi nalpuwanah ad Galilee.
56 Hay udum i dida ya hi Mary Magdalene ya hi Mary an hi inan da
James i Joses ya hi inan da James i John an da na' Sebedi.

Hay Nilubu'an Jesus
(Mark 15:42-47; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

57 Hidin mun'ahdom ya wada han lala'in i Arimatea an hi Joseph.
Hiya ya kadangyan mu kimmulug i Jesus.
58 Ta imme i Pilatu ot ibagana hi'on mabalin an ena alan nan adol
Jesus. Ya inyabulut Pilatu

59 ot ena mo la'ahon hinan nipata'ana ot libbutanah balu an linen.
60 Ot ena ilubu' hinan impa'apyanan lubu'an hidih nan way doplah
ot tungabona i han ongal an batu ot ahi umanamut.
61 Ya hi Mary Magdalene ya nan oha bon hi Mary ya wahdidan
um'umbun hinan potto' nan lubu'an.

Hay Nangiyadugandah Nan Lubu'an Jesus

62 Hidin nabiggat an Habadu ya na'amung nadan nabaktun padi ya
nadan Paliseu hi awadan Pilatu
63 ot alyonda i hiyay, Apu Gobelnador, ninomnommi ta'wa din inalin
nan munlayah an hi Jesus hidin aggena natayan an alyonay mate'e anu
ya mala''uh di tuluy algo ya tumagu.
64 Ot hiya nan pohdonmin ipiyadugmu nan lubu'ana hi tuluy algo te
alinah e akawon nadan itudtuduwana nan adolna ya ahida bo alyon
hi timmagu. Ot atonda'ehdi ya iyal'allana mahan di pangulugdan hiya
mu hidin ataguna.
65 Ot alyon Pilatu i diday, Awitonyu dohah tudan tindalu ya imme
ayu ta ihamadyun guwalyaan.
66 Ta onda imme ot litaonda nan tungab nan lubu'an ta nihamad an
adi mabalin hi mapa''ih. Ot ipaguwalyadah nadan tindalu.

28

Hay Namahuwan Jesus
(Mark 16:1-10; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

1 Hidin nala''uh nan Habadun tungo* an hiyah mun'awiwi''it i diyen
namangulun algo i diyen duminggu ya immeh Mary Magdalene ya nan
oha bon hi Mary hinan way nilubu'an Jesus ta eda tigon.
2 Ya alinah on nangin'a'alyog i han nunhiglan umipatakut te nan
anghel Apu Dios an nalpuh ad abunyan ya ena dinlig nan ongal an
batun nitungab hinan lubu' ot umbunana.
3 Ya hay tigon diyen anghel ya nunhiglan humili an ay kilat te
nunlubung i han ma'pullaw.
4 Ta nangintattakut nadan mungguwalya ta munggagayonggongda
ot mun'atutukkadda ta ayda nate.
5 Mu alyon nan anghel hinadan binabai di, Adi ayu tumakut te innila'
an hi Jesus an nipata' ni' hinan krus di pohdonyun tigon.
6 Mu ma''id mohtu te namahuwan te hidiyey inalina tuwali. Ot
ma'ayu ta tigonyu nan nipalo'ana.
7 Ya inawigingyun e mangipa'innilah nadan intudtuduwana an
hi Jesus ya namahuwan ot mamangulun umeh ad Galilee ta hidiy
panigandan hiya. Ot nangamung ayu ot teen imbaga' i da'yu.
8 Ta timmakut dadiyen binabai mu nunhigla damdamay amlongda
ta muntinnagtagdan e mangipa'innilah nadan intudtuduwan Jesus.
9 Mu hidin mangeda ya dinamudaot hi Jesus ot alyonan diday, Ya ne
on da'yu.
Ya na'ibagadan e nundu''un ot idondah hukina ot dayawonda.

---

* **28:1 28:1** Nan Habadun tungo ya hidiye nan mi'apituh algo an mihipun hinan mun'ahdom hinan Alimana ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen Habadu mu nadan kimmulug hi ad uwani ya nan Duminggu di hiyay tungawonda an gapu ta hidiye nan algo an namahuwan Kristu.

10 Ya alyon Jesus di, Adi ayu masda'aw ya ekayuot ta eyu ibagah
nadan i'iba' an itudtuduwa' ta umedah ad Galilee ta hidiy panigandan
ha''on.

Hay Nunlayahan Nadan Nungguwalyah Nan Nilubu'an Jesus

11 Hidin mangmangnge nadan binabai ya imme bo nadan udum an
guwalyah nan bobleh ad Jerusalem ot eda ipa'innilah nadan nabaktun
padi nan na'at.
12 Ta na'amung nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu ot hahapitonday atonda. Ya hay nunhahapitanda ya
bayadanda nadan tindaluh ongal hi pihhu ta munlayahda.
13 Ta inayaganda nadan nungguwalyah nan lubu'an ot alyonday,
Hay ibagayuh nadan tatagu ya alyonyuy, Nalo' ami ot umali nadan
itudtuduwan Jesus ot ibtikda nan adolna.
14 Ya wa'et donglon nan gobelnador ta waday ibaganan naen na'at
ya ukod amin mi'hapit i hiya. Ot adi ayu minomnoman i nae.
15 Ta inalan nadan tindalun nungguwalya hidiyen pihhu ot un-
udonda nan imbagan nadan ap'apuh atonda. Ta hiya nan ingganah
ad uwani ya hidiyey patiyon nadan Judyu.

Hay E Pangipainilaan Hinan Hapit Apu Dios
(Mark 16:14-18; Luke 24:36-49; Nan Na'na'at 1:6-8)

16 Nadan himpulut ohan (11) intudtuduwan Jesus ya immedah nan
nabillid hi ad Galilee te hidiy inalin Jesus hi pundadammuwanda.
17 Ta hidin tinigodah Jesus ot dayawonda an ta'on on
munduwaduwaday udum.
18 Mu nihaggon hi Jesus i dida ot alyonay, Ha''on di niyukodan di an
namin an ma'ma'at hitun luta ya ad abunyan.
19 Ot ume ayuh abobbobleh tun luta ta eyu itudtuduwan an namin
nadan tatagu ta way atondan umunud i ha''on ya binonyaganyu dida
hi ngadan Ama ya ha''on an Imbabalena ya nan Espiritu.
20 Ya itudduyun didan namin nan intugun'un da'yuh atonyu ta hiyay
atonda damdama. Ot wadawadaa' i da'yu hi inggana.

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo'
Mark

Hay Intuddun John An Mumbonyag
(Matthew 3:1-12; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

1 Hituwen itudo''u ya nan iphodan di tatagu an inat Jesu Kristu an
imbabalen Apu Dios.
2 Hay namangulun na'at ya niyunnudan hinan impitudo' Apu Dios i
handin propeta an hi Isaiah an alyonay, Honago' han mamangulun e
mangipa'innila hi aton nadan tatagun mundadaan hi umayam.
3 Ta hay puntudtuduwanah nadan tatagu an umanneh awadana
hinan agge naboblayan ya itku'itkukna an alyonay, Idadaan ta'u ha
ma'andong hi awon nan Ap'apu ta'u ta midadaan hi umaliyana.*
4 Ta hay nipa'annungan tuwe ya hi John an mumbonyag an immeh
nan agge naboblayan ta intudtuduwana nadan tatagu hi atondan
muntutuyuh bahulda ta idinongda nadan adi maphod an ato'atonda
ta wan pakawanon Apu Dios dida on numpabonyagdan hiya.
5 Ta intudtuduwana nadan tatagu an nalpuh ad Jerusalem ya
hinadan udum an boblehdi hi ad Judea. Ta nun'ibagaday puntu-
tuyuwandah bahulda ot pumbonyagan John didah nan wangwang an
nungngadan hi Jordan.
6 Hay lubung John ya nan na'abol an dutdut di kemel ya han lalat
di imbalikisna. Ya ammuna nadan dudun ya danum di iyukan hi
intanudna.†
7 Ta muntudtudu'e on alyonay, Wada han ahi umalin na'abbaktu
mu ha''on te ta'on on ha e' pangubadan hi tayun di hapatutna ya
na'adda''ula' an mangat.
8 Te hay pamonyag'u i da'yu ya liting ya abuh mu hay pamonyagnan
da'yu ya nan Espiritun Apu Dios.

Hay Nabonyagan Jesus Ya Hay Namatnapatnaan Nan Diyablu I Hiya
(Matthew 3:13–4:11; Luke 3:21-22; 4:1-13)

9 Agge nadne ya nipa'annung nadan inali'alin John te hi Jesus an
nalpuh ad Nasaret hidih ad Galilee ya imme ot mumpabonyag i John
hidih nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
10 Ta on hiyah nabonyagan ot duma"al hinan pingngit di wangwang
ya tinigonan niluwat hi ad abunyan ya wada nan Espiritun Apu Dios
an ay pallumay tigona an mangali ot mungkohop i hiya.
11 Ya wada han madngol an hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay,
He"a nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ya umipa'amlong'a i ha"on.
12 Ya i diye ya impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Jesus hinan
agge naboblayan.

---

* **1:3 1:3** Hay pinhodnan alyon ya ta ipaphodday pangatda ta midadaandah nan umaliyan Jesu Kristu. † **1:6 1:6** Nan lubung di propeta ya nan na'abol an dutdut di kemel ya lalat an balikis ya atbohdin hay itanudda ya dudun ya danum di iyukan. Sekariah 13:4

13 Ta napat (40) di algo hi niha''adanahdi ya hidiy e namatnaan
Satanas i hiya ta hay ena tuwali pumbahulan. Ya dayyadahdiy atatakut
an animal mu wadada nadan anghel an nangipapto' i hiya.

Hay Nangihipunan Jesus An Nuntudtudu
(Matthew 4:12-17; Luke 4:14-15)

14 Hidin nibalud hi John ot umeh Jesus hi ad Galilee ta ena itudtudu
nan inat Apu Dios an iphodan ta'un alyonay,
15 Ad uwanin agagga moy pun'ap'apuwan Apu Dios ya mahapul an
muntutuyu ayuh nadan adi maphod an ina'inatyu ya indinongyun
mangat i dadiye ya abulutonyu tun maphod an ituddu' an inat Jesu
Kristu an iphodan ta'u.

Hay Nangayagan Jesus Hinadan Muntabukul
(Matthew 4:18-22; Luke 5:1-11)

16 Hidin mundaldallanan hi Jesus hinan pingngit nan lobong an
nungngadan hi Galilee ya tinigona nan hinagi an da Simon i Andrew
an muntabtabbukulda te hidiyey tamuda
17 ot ayagana didan alyonay, Ma'ayu ta unudona' ta tudduwan da'yuh
atonyun mangayag hi tatagu ta umunuddan ha''on.
18 Ya na'ibagondan inha''ad di tabukulda ot miyunuddan hiya.
19 Ta onda immeh nan pangngelna ya minangmang bon Jesus da na'
Sebedi an da James i John an wadadah nan bangka an pun'iphodday
tabukulda
20 ot ayagana dida. Ta tinaynanda damdamah amada ya nadan
impabo'laanda ot mi'yeda i Jesus
21 hi ad Kapernaum.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(Luke 4:31-37)

Ya hidin Habadun tungo ot e muntudtuduh Jesus hinan
a'am'amungan di Judyu.
22 Ya masda'aw nadan tataguh panudduna te maphod di panudduna
mu hay panuddun nadan muntudtuduh nadan uldinmin Judyu.
23 Ya wahdi han ni'yamung i dida an nahi'pan ta tinumkuk
24 an alyonay, Jesus an i Nasaret, on nganney nun'iyalim hitu? Undan
immali'a an manadag i da'mi? Innila da'a te he''a nan nahamad di
niyatana an hinnag Apu Dios.
25 Mu inhingal Jesus an alyonay, Duminong'a ya immaan'a ituwen
tagu.
26 Ta hidiyen nih'op ya impagayonggongna nan tagun nih'opana ot
inayunan tumkuk ot ahi mala'ah.
27 Ya nada'en na'amung hidi ya mumbabaggaandan alyonday,
Nganne nin di a'at naen balu an tudtudu? Matigon ongal di abalinana
te ta'on on hanadan nih'op ya unudonday ibagana.
28 Ta hiya nan nundongol di a'at Jesus hinadan bobleh ad Galilee.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41)

29 Hidin nakak da Jesus hinan a'am'amungan di Judyu ot umedan da
James ya hi John hi balen da Simon i Andrew.
30 Ya wahdi hi inan nan ahawan Simon an malmallo' te mumpudut.
Ta impa'innilada i Jesus

31 ot umeh nan nalo'ana ot podnona ta bumangon ya na'ibagan
pinumhod. Ot e munha''ang ot idadaanay anon da Jesus.
32 Ya hidin nalimuh nan algo ya nun'iyedah awadan Jesus di dakol
an mumpundogoh ya nun'ahi'pan.
33 Ta na'amung nadan tatagu i diyen boble hinan way lita''angan
34 ot pun'ipaphod Jesus nadan mumpundogoh an nat'onat'on di
dogohda ya nunla'ahna nadan nun'ih'op. Mu aggena impahapit
dadiyen nih'op te aggena pinhod an diday mangipa'innila an hiya nan
Kristu.

Hay E Nuntudtuduwan Jesus Hi Ad Galilee
(Luke 4:42-44)

35 Agge nabigat ot bumangon hi Jesus ot umeh nan ma''id ha tagu ot
e mundasal.
36 Mu hidin hiyah nabigat ot e punhama' da Simon hi Jesus.
37 Ta onda inakhupan ot alyonday, Ume ta'u te umman hama'on da'ah
nadan tatagu.
38 Mu alyonan diday, O mu mahapul an ume ta'uh nadan udum
an boblehtu te mahapul an itudtuduwa' damdama dida te hituwey
nun'iyali'.
39 Ta hininap Jesus nadan bobleh ad Galilee an e nuntudtuduh nadan
a'am'amungan di Judyu on nunla'ahna nadan dimunyu an nun'ih'op
hinadan tatagu.

Hay Nangipaphodan Jesus I han Na'gullidan
(Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16)

40 Indani ya wada han tagun na'gullidan‡ an imme ot mundu''un hi
hinangngab Jesus ot alyonay, Apu Jesus, daan mo bahan ta pohdom'e
ya impaphoda' hitun dogoh'u.
41 Ya himmo' Jesus ot iha'monay ta'lena i hiya ot alyonay, O pohdo'.
Pumhod'a.
42 Ta ona inathidi ya na'ibagan pinumhod di adol diyen na'gullidan.
43 Ot padanan Jesus i hiya an alyonay,
44 Adim ibagbagah tuwen inat'un he''a. Mu mahapul an ume'a ta
em ipatigoh nan padi an pinumhod'a. Ya inunudmu nan nibagah nan
tugun Moses ta idatmu ha i'nong diyen padi i Apu Dios ta panginnilaan
nadan tatagu an nan padi ya abulutonan na'aan nan dogohmu.
45 Mu ta'on hi athidiy imbagan Jesus i hiya ya imme ot ena
pun'ipa'innilah diyen inat Jesus i hiya. Ta ma''id ha ohah bobleh
umayan Jesus hi adi humalunghung di tatagun hiya. Ta hiya nan
immeh nan ma''id ha boble mu nitnudda damdamahdi nadan tatagu.

2

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Naparalays
(Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26)

1 Nala''uh han atnay algo ot mumbangngad da Jesus hi bobledah ad
Kapernaum. Ta on dingngol bon nadan tataguhdi
2 ot umedah awadana. Ta lo'tat ya adi umdah nan lita''angan
hi umbunan nadan tatagun mundongol hinan hapit Apu Dios an
itudtudun Jesus.

‡ **1:40 1:40** Nan na'gullidan ya hidiye nan alyon di udum an Biblia hi leprosy.

3 Indani ya indatong han opat an tatagu han naparalays an
in'ayudda.
4 Mu ma"id ha atondan mangiyeh awadan Jesus te dakolday tagu.
Ta inyeda moh atop ot gutbawonda nan atop an nipto'an Jesus
ot buyunondah diyen ni'ayud. 5 Ya innilan Jesus an nahamad
di pangulugdan hiya ot alyonah nan mundogoh di, Pinakawan'uy
bahulmun iba.
6 Ya wadaday muntudtuduh uldinmin Judyu an ni'yamung
7 ta alyondah nomnomday, Te han tagu an tanganuna ihya ipaddung
di niyatana i Apu Dios. Ot ten ammunah Apu Dios an mamakawan hi
bahul di tagu.
8 Mu innilan Jesus hidiyen punnomnomda ta hiya nan inalinan
diday, Tanganu mahan on athinay punnomnomyu?
9 Nganney nalaklakah patiyonyu? On nan alyon hi napakawan di
bahulmu onu nan alyon hi tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan
he"a ya imme'a?
10 Ibaga' i da'yu an ha"on an Nitulang Hitun Tatagu ya abalina'
an ipaphod di tagun naparalays ta panginnilaanyu an abalina' bon
mamakawan hi bahul di tatagu. Ot alyona i diyen tagu di,
11 Tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan he"a ya immana-
mut'a.
12 Ya timma'dog ot alana nan nangi'ayudandan hiya ot umanamut.
Ta nadan tatagun nanigo i diyen na'at ya masda'awda ot dayawondah
Apu Dios an alyonday, Ad uwani mahan ya abuh han nanigan ta'u i
han athinan na'at.

Hay Nangayagan Jesus I Libay
(Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32)

13 Han hin'algo ya imme boh Jesus hinan pingngit di lobong ya
niyunud nadan tatagun hiya ta hidin na'amungdah awadana ot
itudtuduwana dida.
14 Ya hidin mundaldallanan da Jesus ya tinigonah nan way upihhi-
nan di pumbayadan hi buwis hi na' Alpeus an hi Libay an mun'amung
hi buwis. Ot alyon Jesus i hiyay, Ma'at mi'unud'an ha"on.
Ya natanna'dog ot mi'ye i Jesus.
15 Han hin'algo ya inayagan Libay da Jesus ta eda mangan hi
baleda. Ya dakol nadan tatagun alyon nadan Judyu hi nun'abahulan
an mun'amung hi buwis di udum an nitnud i Jesus ot mi"andan dida.
16 Ya hidin tinigon nadan Paliseu an muntudtuduh uldinmin Judyu
an mi"an hi Jesus i dadiyen alyonday nun'abahulan ya alyondah
nadan itudtuduwanay, Tanganu mahan on mi'mi"an hi Jesus hinadan
nun'abahulan?
17 Mu hidin dingngol Jesus hidiyen inalida ot alyonay, Nan tagun
ma"id ha dogohna ya adina mahapul di doktor. Mu nan waday
dogohna ya hiyay munhapul hi doktor. Ya atbohdin bokon nadan
mangalih ma"id ha bahulday immaliya' te hay immaliya' ya gapuh
nadan nun'abahulan.

Hay A'at Di Pun'ulatan
(Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39)

18 Wada han nun'ulatan nadan itudtuduwan John ya nadan Paliseu.
Ya immeday udum hi awadan Jesus ot alyondan hiyay, Tanganu on

hanadan itudtuduwan John ya nadan Paliseu ya mun'ulatdah ad uwani
mu hanada'en itudtuduwam ya adida mun'ulat?
19 Ya inalin Jesus i diday, Innila ta'u an wada'ey kasal ya adida
mun'ulat nadan tatagun na'amung. Ot athidih ad uwani an gapu ta
wadaa' ni' hitu ya adi mahapul an mun'ulatda.
20 Mu indani ta ma''ida' mon tigonda ot mun'ulatdah punnomnoman-
dan ha''on.
21 Ya innayun Jesus an alyon di, Undan wa'et napa''ih nan limmame
an lubungyu ya ilkobyu nan pa''ala? Adiyu te atonyu'ehdi ya ayyu te
kumittang nan nilkob ya minamana nan napa''ih.
22 Ya atbohdih nan pinahapah an bayah an adiyu iha''ad hinan
nadunut an lalat an pangiha"adan hi bayah. Te atonyu'ehdi ya bughiy-
onah diyen nittuwana ot mitopal. Te hanan pinahapah an bayah ya
mahapul an miha"ad hinan pa''apya an up'up an pangiha"adan hi
bayah.

Hay A'at Nan Habadun Tungo
(Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5)

23 Wada han Habadun tungo an ini'wan da Jesus i han puntanoman
ot pungkultung nadan itudtuduwana dohah nadan nitanom.
24 Ya wadaday Paliseu an nanigo ot alyonda i Jesus di, Tigom'e,
tanganu mahan on aton nadan itudtuduwam ha athina yaden paniyo
te Habadun tungo?
25 Mu inalin Jesus i diday, Undan aggeyu innila din inat David hidin
nadne hidin apadin Abiatar an hidin nun'a'agangan nadan nun'ibbana
26 ot pamaaggot hunggop hinan tabernakel ot alana nadan tinapay
an nidawat i Apu Dios ot anondah nadan nun'ibbana an ta'on on
paniyoh anon di bokon padi.
27 Mu ma"id ha alyon ta'uh paniyoh diyen inatda. Ot athidi te nan
Habadu ya numbalinon Apu Dios hi tungo ta iphodan di tagu.
28 Ya ha''on an Nitulang Hitun Tatagu di ukod an mangibagah nan
paniyo ya nan bokon an umat hinan a'at di Habadun tungo.

3

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Natakluy Di Ta'lena
(Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11)

1 Indani ya imme boh Jesus hinan a'am'amungan di Judyu ya wahdi
han lala'in natakluy di ohan ta'lena.
2 Ta nadan udum an tatagun wahdi ya hahalipatanda hi'on pa-
phodon bon Jesus hidiyen mundogoh i diyen Habadun tungo ta waha
ipabahuldan hiya.
3 Ot ayagan Jesus hidiyen natakluy di ta'lena ot alyonay, Tuma'dog'ah
hinangngab datuwen tatagu.
4 Ot alyon Jesus di, Wada han mahmaha' i da'yu. Undan nganney
nibagah nan uldin ta'un Judyu hi aton hinan Habadun tungo? On
aton nan maphod onu nan adi maphod? Ya on wa'e ha munligat ya
boddangan ta tumagu onu maphod on patayon?
Mu pamaag nadan tataguh dindinong.
5 Ot itigonah nadan tatagu yaden bimmungot an gapu ta athidin adi
maphod di a'atda. Ot alyona i diyen natakluy di ta'lena di, Uyyadom
di ta'lem.

Ta inuyyadna ya ni'bagan pinumhod.
6 Mu hidin tinigon nadan Paliseu hidiyen na'at ot lumah'unda ta eda
hahapiton hinadan tatagun Herod di atonda an mamate i Jesus.

Hay Na'amungan Di Tataguh Nan Pingngit Di Lobong

7 Ot makak da Jesus hinadan itudtuduwana i diyen boble ot
umedah nan way pingngit nan lobong an nungngadan hi Galilee. Ya
dakkodakkolday tatagun nun'itnud i dida an i Galilee
8 ya nadan nalpuh ad Jerusalem ya nadan udum an bobleh ad Judea
ya hi ad Idumia ya hinan duwan boblen ad Tyre ya ad Sidon ya nadan
nalpuh nan dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ta
immedan namin hi awadan Jesus te dingngolda nadan maphod an
ina'inatna.
9 Ta lo'tat ya alyonah nadan itudtuduwanay, Eyu idadaan nan bangka
ta hidiy e' umohnongan te ma"id tee ha ato' te munhuhukwittan tudan
tatagu.
10 Te nun'ipaphodna nadan mumpundogoh ta hiya nan mumpupul-
lohdan e manapan hiya.
11 Ya wadada'e nadan nun'ahi'pan ta tinigodah Jesus on
nundu''undah hinangngabna on muntukukdan alyonday, Innilamin
he''a nan Imbabalen Apu Dios.
12 Mu impadinong Jesus dida te adina pohdon an diday
mangipa'innilah a'atna.

Hay Namto'an Jesus Hinadan Apostolesna
(Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)

13 I han hin'algo ya immeh Jesus hinan nabillid ot ipa'ayagna nadan
pohdonan ayagan. Ta onda imme
14 ot pot'onay himpulut duwa (12) ta diday pun'ib'ibbana ot
ngadanana didah Apostoles. Ta udum hi algo ya diday honagonah
e muntudtudu
15 ya idattana didah abalinanda an munla'ah hi nun'ih'op.
16 Hay ngadan dadiyen himpulut duwa (12) ya hi Simon an
nginadanan Jesus hi Peter
17 ya da na' Sebedi an da James i John an dida nan nginadanan Jesus
hi Bonerges an hay ibalinana ya ay kidul di niyatanda
18 ya hi Andrew ya da Philip i Bartolome ya hi Matthew ya hi Thomas
ya hi Tadeus ya hi James an hi na' Alpeus ya hi Simon an ohan Selote
19 ya hi Judas Iskariot an hiya nan mangipatiliw i Jesus.

Hay Adi Pamihulan Hinan Espiritun Apu Dios
(Matthew 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)

20 Hidin numbangngad da Jesus hinan boble ya na'amungda boy
dakol an tatagu ta ta'on on ha e panganan da Jesus on ma''id ha atonda.
21 Ya hidin dingngol nadan a'ammod Jesus ot umedan e mangawit i
hiya te alyon nadan udum di mabongbongang.
22 Ya wadadahdi nadan muntudtuduh nadan uldinmin Judyu an
pa''alpudah ad Jerusalem an alyonday, Umman nee nih'op i hiya nan
ap'apun nadan dimunyu ta hiya nan abalinanan munla'ah hi nih'op.
23 Mu innilan Jesus hidiyen layahda ta hiya nan inalinah nadan
tatagun na'amung di, Onha hi Satanas di nangdat hi abalina' an

munla'ah hi nih'op ot undan mabalin ta hi Satanas ya mi'buhul
hinadan ibbana? Ot alyon bon Jesus di,
24 Onha mumbubuhhulan nadan himpamoble ot umannung an lo'tat
ya madadagdan namin.
25 Ya atbohdih nadan hina'amma an onha dida dida on numpapat-
teda ot lo'tat ya madadagdan namin.
26 Ot athidi i da Satanas an onha mundudu''uganda ot lo'tat ya
mapogpog di pun'ap'apuwana.
27 Hi Satanas ya umat hinan mabikah an lala'in mun'adug hi balena
ta adi ma'akoy gina'una. Mu ha''on an ma'abbikah mu hiya ya nalakah
pamoboda' i hiya ta way ato' an manggop hi balena ya nun'ala' nadan
gina'una.
28 Ya alyona boy, Ibaga' i da'yu an an namin di bahul an umat hinan
pamihulan hi ibban tagu ya mabalin an mapakawan.
29 Mu hanan mangalih hi Satanas di nangat hinan inat nan Espiritun
Apu Dios ya adi pakawanon Apu Dios hi inggana.
30 Manu'eh athidiy imbagan Jesus ya hay nangalyan nadan tataguh
hi Satanas di nangdat hi abalinana an bokon nan Espiritun Apu Dios.

Hay Nitulang I Jesus
(Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21)

31 Hidin muntudtuduh Jesus hinadan tatagu ya dimmatong da inana
ya nadan i'ibanan linala'i an mangayag i hiya ot umohnongdah nan
dola.
32 Ta nadan tatagun wahdi an mangmangngol hinan itudtudunay e
nangibagan hiya an alyonday, Wahna man da inam hinadan i'ibam hi
dola te pinhoddan mi'hapit i he"a.
33 Ya alyon Jesus di, Ma"id ha napilih hi ina' ya i'iba'.
34 Ot itigonan didan namin an na'amung ot alyonay, An namin ayu
ya ibilang da'yuh hi ina' ya i'iba'.
35 Te nadan tatagun mangun'unud hinadan pohdon Apu Dios ya
diday ibilang'uh i'iba' ya ammod'u.

4

Nan Ni'aligan Di Ohok
(Matthew 13:1-9; Luke 8:4-8)

1 I diyen algo ya imme da Jesus hinan way pingngit di lobong an
nungngadan hi Galilee ot muntudtudu bohdi. Ya dakkodakkol nadan
tatagun himmalunghung i hiya ta hiya nan immeh nan bangka an
wahdih nan lobong ot e umbun hidi. Ta nadan tatagu ya timma'dogdah
nan pingngit nan lobong.
2 Ot itudduwana dida an in'alignay nanudduna an alyonay,
3 Donglonyu han ibaga', Wada han e nunhabuwag hi ohok.
4 Ya hidin pun'ihabuwagna ya wadaday nipto' hinan awon ot ume
nadan hamuti ot pun'a'anda.
5 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan mabatu an kittang di lutana
ta manu te agagga ot humangoda
6 mu hidin pinumtang ya nun'a'alyohda ot mun'a'ateda te nama-
ganan nan kittang an lutan himmangawanda.
7 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan matalo'to'. Ta himmangoda
mu inilung nan gulun dida ta ma"id ha imbungada.

8 Mu hanada'en udum ya nipto'dah nan malumong an luta ta
himmangoda ot umo''ongalda ot bumungadan namin an dakol di
bungan di udum ya indakdakol di udum ya manghan di bungan nadan
udum.
9 Ta on indappuh Jesus ot alyonay, Da'yun waday ingana ya maphod
onyu na'addonglon hinaen intuddu'.

Hay Ibalinan Nan Ni'alig An Ohok
(Matthew 13:10-23; Luke 8:9-15)

10 Hidin nabukal nadan tatagu ta ammuna nadan Apostoles ya nadan
udum an nangulug i Jesus ot mahmahanday ibalinan nan inuhuhna.
11 Ya alyon Jesus di, Udu'dul i da'yu te nipa'innila i da'yuy a'at nan
agge ni' na'innilaan an pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu hanada'en adi
mamati ya mi'alig nadan mituddun dida.
12 Te ta'on onda tigotigon nadan ato'ato' ya donglodonglonda nadan
ibagabaga' ya adida ahan ma'awatan. Te onha ma'awatanda ot wan
muntutuyudah nadan numbahulanda ta wan pakawanon Apu Dios
dida.
13 Mu ta'on'eh on da'yu ya adiyu ma'awatan nan ni'aligan nan ohok
ot nganney atonyun manginnilah nadan udum an ituddu'.
14 Hay ni'aligan nan e nunhabuwag hi ohok ya hiya nan e
mangipa'in'innilah nan hapit Apu Dios.
15 Ya hanan awon an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun
nangngol hinan hapit Apu Dios mu immeh Satanas ot ha'ulona dida ta
lininglingda nadan hapit Apu Dios an dingngolda.
16 Ya hanada'en mabatu an nipto'an nadan udum an ohok ya dadiye
nadan nangngol hinan hapit Apu Dios an manu te mun'am'amlongda
ni' an mangunud
17 mu paddungnay agge limmamut di pangulugda te gapuh nadan
dakol an hapit di tatagun dida onu gapuh ligatda ya indinongdan
mangunud hinan hapit Apu Dios.
18 Ya hay ni'aligan'en nan matalo'to' an nipto'an nadan udum an ohok
ya nadan udum an tatagu an nangngol hinan hapit Apu Dios
19 mu hanadan kinadangyan ya nadan udum an ma'omnawan hitun
lutay gagamgamanda. Ya wada'ey punligatanda ya minomnomanda.
Ta datuwen namin di miploh hi punnomnomda ta ma"id ha niyatan
nadan hapit Apu Dios an dingngolda hi nitaguwanda.
20 Ya hana'en malumong an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan
nangngol hinan hapit Apu Dios ot unudonda. Ta hiya nan dakol nadan
maphod an ato'aton di udum ya indakdakolnah udum ya manghan
hinadan udum.

Hay A'at Di Dilag
(Luke 8:16-18)

21 Alyon bon Jesus di, Undan da'yu'e ya tolganyu nan hilaw ya
hina"ubanyu onu eyu ipahiluk hinan kama? Otten di'et natolgan ya
eyu ipattuk.
22 Ta athidih nan tudtudu' an lo'tat ya mipa'innila ta hanadan
paddungnay nipa''eh ad uwani ya ma'innilaan.
23 Ot da'yun waday ingana ya maphod onyu na'addonglon hinaen
inali'.

4:12 4:12 Isaiah 6:9-10

24 Te onha ihamadyun donglon ya inunudyu ot ma'ud'udman di
innilaonyu.
25 Te nan mangunud hinadan nituddun hiya ya ma'udman di
innilaona. Mu nan tagun adi mangunud hinadan nituddun hiya ya
ta'on on nan kittang an innilana ya linglingona.

Hay Nipaddungan Nan Umongngalan Nan Nihok

26 Alyon bon Jesus di, Hanan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat i ha
taguh e nun'ohok.
27 Ta hidin inggibbuhna ot mahiw hinadan udum an atona ta
pinalpaliwana ya himmango nadan inihokna. Mu aggena innila hi'on
nganney inat nadan inihoknan himmango
28 te ukod nan luta an mangipahango ya mangipa'ongngal ya
mangipabunga.
29 Ta wa'et natongda ya ahi ume nan tagun e mun'apit hinadan
bungan nadan intanomna.

Hay Nipaddungan Nan Kittakittang An Ohok
(Matthew 13:31-32; Luke 13:18-19)

30 Alyon bon Jesus di, Hay oha boh ipaddungan nan pun'ap'apuwan
Apu Dios
31 ya nan kakitkittangan an ohok an ma'alih mustard.
32 Mu ta'on on kittakittang mu di'et nitanom ta nahikon ya
ong'ongngal mu nadan udum an nitanom ta mabalin an pumbuyaan
di hamuti nadan hapangna.
33 Ta athi'athidiy inat Jesus an in'ali'alignay nanudduna ta wan
mabalin an ma'awatan nadan tatagu nadan itudtuduna i dida.
34 Ta an namin nadan intudduna ya in'aligna mu abuhda'eh nadan
itudtuduwana on imbaganay ibalinan nan in'aligna.

Hay Nangipadinongan Jesus Hinan Puwo'
(Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25)

35 Hidin mun'ahdom i diyen algo ya alyon Jesus hinadan
itudtuduwanay, Umagwat ta'uhdih dommangna.
36 Ot mumbangkada i diyen inumbunan Jesus ot taynanda nadan
tatagun na'amung hidi. Mu wadada damdamay udum an bangka an
niyunud i dida.
37 Ta hidin mangmangngeda ya inihbodna han puwo' ta maludul-
ludun nan dalluyun on nihuyat hinan bangka ta ay malnong nan
bangka.
38 Mu hi Jesus ya numpungan an na'alo'an hinan awidan di
bangka. Ot e bangonon nadan itudtuduwana ot alyonday, Apu Jesus,
boddangan da'mi te tee man an malnong ta'u?
39 Ta bimmangon ot alyonay, Duminong'an puwo'.
Ya nadadinong nan puwo' ya nan dalluyun ta ma''id ha al'ali.
40 Ot alyonah nadan itudtuduwanay, Tanganun ayu mahan
ma'attakut? Undan ma''id ha pangulugyu?
41 Ya masda'aw nadan itudtuduwanan munhahapitdan alyonday,
Nganne nin hituwen tagu an ta'on on ha puwo' ya dalluyun on
unudonday ibagana?

5

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39)

1 Ta dimmatong da Jesus hi ad Gadara an dommang di ad Galilee.
2 Ta hiyah munlah'un hi Jesus hinan bangka ya tuwe han nahi'pan
an nalpuh nan lubu'an
3 te hidiy ena punli'li''odanan. Ya an namin di pamoboddan hiya on
po'tangona.
4 Ta ta'on hi bangkilinganday ta'lena ya hukina on po'tangona. Ta
athi'athidi an bobodonda on pino'tangna ta lo'tat mo ya ingnganuy
nadan tatagun mamobod i hiya.
5 Ta abigabigat an ta'on on hinan mahdom on e humanawwangan
hidih nan way lubu'an ya hinadan nabillid an tumukutukuk on
ingganandutnay adolnah nadan batu.
6 Ya hidin minangmangnah Jesus ot tagtagona ta imme ot mundu''un
hi hinangngabna
7 ot itkuknan alyonay, Jesus an imbabalen nan na'abbaktun Dios,
undan nganney atom i ha''on? Isapatam bahan i Apu Dios an adiya'
paligaton i he''a.
8 Manu'eh inalinah diye ya hay nangalyan Jesus i hiyay, Mala'ah'a i
naen lala'i.
9 Ot alyon bon Jesus i diyen nih'op di, Ibagam di ngadanmu.
Ya alyonay, Hay ngadan'u ya hi Dakol te dakol ami.
10 Ya alyondan Jesus di, Adi da'mi bahan pa'aanon ituwen boble.
11 Ya nipaddih an wadaday babuy an mangmangngan hinan way
nabillid
12 ot alyon nadan nih'op di, Pa'aanon da'mi'e ya daan mo bahan ta
iyabulutmu ta ta'on on e ami mih'op hinadan babuy.
13 Ta on inyabulut Jesus ot mala'ahdah nan nih'opanda ot eda
mun'ih'op hinadan babuy ta ahiyayappahan nadan duway libun
(2,000) babuy ot umedah nan lobong ta nun'a'altingda.
14 Ta hanada'en mangipapto' i dadiyen babuy ya pamaaggot
bumtikda ta an namin nadan boblen nangipluyanda on inuhuhdah
diyen na'at.
15 Ya hanada'en tatagun nangngol ya pinhoddan e tigon hi'on imman-
nung ta hiya nan immedah awadan da Jesus. Ya immannung peman an
wahdin um'umbun hidiyen lala'in nahi'pan ni' an nunlubung mohpe
te pinumhod di nomnomna. Ya timmakutda.
16 Ya hanada'en nanigo i diyen na'at ya inuhuhdah nadan tatagu nan
na'at i diyen tagu ya nadan babuy.
17 Ta alyon mon nadan tatagu i Jesus di, Umaan'a bahan hitun
numboblayanmi.
18 Ta hidin umeda mo da Jesus hinan bangka ya imbagan diyen
lala'in nahi'pan ni' an pinhodnan mi'ye i dida.
19 Mu adi pi'yayon Jesus an alyonay, Maphod di umanamut'a ta em
uhuhon hidiy a'at di nammo'an Apu Dios i he''a.
20 Ot unudon diyen lala'i. Ta on imme ot ena mo ibagabagah nadan
tataguh abobboblehdih ad Dekapolis hidiyen inat Jesus i hiya. Ta
hanada'en nangngol i diyen ibagabagana ya masda'awda.

Hay Nanapaan Han Babaih Lubung Jesus
(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)

21 Numbangka bo da Jesus ot mumbangngaddah dommang nan
lobong ya dakkodakkolda bo nadan tatagun e himmalunghung i hiya.
22 Ya wada han mangipangpanguluh nan a'am'amungan di Judyu an
hi Darius an imme ot mundu''un hi hinangngab Jesus
23 ot alyonay, Umeta bahan ta em iha'moy ta'lem hinan imbabale' an
tuwen mate ta wan tumagu.
24 Ot mi'yeh Jesus ya mun'i'itnuddan dida nadan tatagu an amod
onda e humalunghung i hiya.
25 Ya wada han babain himpulut duway (12) tawon di agge
dimminongan di dalan malpuh adolna.
26 Ta ma''id ha aggena e numpa'agahan ta inumahnan namin di
pihhuna ya agge damdama na'agahan an onnot on namama.
27 Mu innilan diyen babai nadan ina'inat Jesus ta hiya nan nitnud ot
dapaonay lubung Jesus te hay ninomnomna ya alyonay,
28 Ta'on on namaag ya dinapa' di lubungna ot pumhoda'.
29 Ya hidin dinapana ya na'ibagan nati'od nan dalan malpuh adolna
ya inamtanan pinumhod hidiyen dogohna.
30 Ya ta'on on hi Jesus ya inamtana an nan abalinanay bimmoddang i
diyen babai ta inligguhnah nadan tatagu ot alyonay, Nganney nanapah
lubung'u?
31 Ya alyon nadan itudtuduwanay, Nganney pot'on hi nanapah
lubungmu i ha athitu an dakkodakkol tudan tatagu.
32 Mu muntiggotiggo ya tinigonah diyen babai.
33 Ya munggagayonggong hidiyen babaih takutna ot e mundu''un hi
hinangngab Jesus ot iba''agna an hiyay nanapah lubungna.
34 Ya alyon Jesus i hiyay, Gapuh nan pangulugmun iba ya na'aan nan
dogohmu. Umanamut'a ot malinggop'a mo aya te pinumhod'a.

Hay Nanaguwan Jesus I Han Pa'attena

35 Aggena impadappuh hidiyen ibagana ya wadaday immalin nalpuh
balen Darius ot alyondan Darius di, Adim awiton nan muntudtudu te
niluh damdaman nate nan imbabalem.
36 Mu hidin dingngol Jesus hidiyen inalida ot pamaaggot alyonan
Darius di, Adi'a minomnoman hinan imbagadan he''a, pamaag ya
nundinol'an ha''on.
37 Ot adi pi'yayon Jesus nadan tatagu ta ammuna da Peter ya nan
hinagin da James i John di ni'uyug i dida.
38 Ta onda dimmatong hinan balen diyen mangipangpanguluh nan
a'am'amungan di Judyu ya wahdiday ahingungulngul ta ma''id ha
pa'inonglan.
39 Mu hinunggop hi Jesus ot alyonay, Tanganun ayu ahikokoga?
Umman agge nate nan unga te on nalo' ya abuh.
40 Ya ngihngihilandah Jesus mu impalah'una dida ta ammuna da
inana ya hi amana ya nan tulun nitnud i hiya an immeh nan awadan
nan unga
41 ot odnan Jesus di ta'lena ot ihapitnah hapitdan alyonay, Talita
kumi an hay ibalinana ya he''an unga, bumangon'a.
42 Ya nabannangon nan unga an himpulut duway (12) tawona ot
dumallan. Ta on tinigon nadan a'ammodna ya masda'awda.

43 Mu pinadanan Jesus i dida an adida e ibagabagah diyen na'at. Ot
alyona boy, Panganonyu mohpe tun unga.

6

Hay Agge Nangunudan Nadan Tatagu I Jesus Hinan Numboblayana
(Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)

1 Tinaynan da Jesus hidiyen boble ta numbangngaddan namin hinan
itudtuduwanah ad Nasaret an niha''adanah a'ungana.
2 Ta i diyen Habadun tungo ya immeh nan a'am'amungan di Judyu
ot muntudtuduhdi. Ya masda'aw nadan dakol an na'amung hinan
nanudduna an alyonday, Dana mahan di e nangngolan naen taguh
nadan dakol an innilana ya dana nin di nalpuwan nan ongal an
abalinana ta abalinanan mangat hi milagro?
3 Ya undan bokon hinae nan kalpentero an imbabalen Mary an
i'ibana da James i Joseph ya da Judas i Simon ya nadan binabain
wahtu? Ot nganne hanan e pangunudan i hiya te undan agge innilay
niyatana?
4 Mu inalin Jesus i diday, An namin nadan propetah din nadne ya
ta'on on idanay umayanda ya lispituwon di tatagu dida. Mu hinada'en
numboblayanda ya ta'on on didan hina'amma ya adida lispituwon
dida.
5 Ta hiya nan ma''id ha dakol hi inat Jesus hi milagro i diyen boblena
an ammunada han oh'ohhan tatagun mundogoh an inha'monay
ta'lenan dida ot pumhodda.
6 Ya masda'aw hi Jesus hi adida pangulugan i hiya. Ot eda mo
muntudtuduh nadan nun'ihaggon hinan numboblayana.

Hay Nannagan Jesus Hinadan Apostolesna
(Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)

7 Wada han nangayagan Jesus hinadan Apostoles ot idatnay abali-
nanda an munla'ah hi nun'ih'op te pinhodnan ituda' dida ta hinduhin-
dudwadan e muntudtuduh udum hi boble
8 an alyonan diday, Ekayu muntudtudu mu adi mahapul an mangdon
ayu hi akbutyu onu anonyu onu pihhuyu ta ammuna ha hu''udyuh
odnanyu.
9 Munhahapatut ayu mu adiyu oddahon di lubungyu.
10 Ta imme ayu'e hinan ohan boble ya i ha ohan baley umohnon-
ganyu ta ingganah taynanyuh diyen boble.
11 Mu alina'eh datnganyu ha boble ya ma''id ha apngadan da'yu an
adida pohdon an mitudduwan ya taynanyu dida. Ya ta'on on nan
hupu' hi hukiyu on numpu'pu'yu ta panginnilaandan adiyu ipapilit
an middum i dida.
12 Ta on inalin Jesus hidiye ot mahihi''anda an e muntudtudu ta wan
muntutuyu nadan tataguh bahulda ta way atondan mi'tagu i Apu Dios.
13 Ta nunla'ahday nih'op hinadan tatagu ya nun'ilamuhday lanah
nadan mumpundogoh ta nun'a'aan di dogohda.

Hay Natayan John An Mumbonyag
(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)

14 Nundongol hi Jesus ta hiya nan ta'on on nan patul an hi Herod
ya dingngolna nadan ato'aton Jesus. Mu nadan udum an tatagu ya

alyonday, Manu'eh ongal di abalinana ya hiyah John an mumbonyag
an timmagu.
15 Ya hanada'en udum ya alyonday, Umman nin hi Elijah an propetan
Apu Dios hinaen numpatigoh ad uwani.
Ya nada'en udum ya alyonday, Umman nin hiyay ohah nadan
propetah din nadne an timmagu.
16 Mu hi Herod ya alyonay, Umman hiyah nae nee nan hi John an
hiya din impaputul'uy uluna.
17 Manu'eh athidiy inalin Herod ya hiyay nangipibalud i John te
pinloh Herod hi Herodias an ahawan ibbanan hi Philip.
18 Yaden ilutik John an adi maphod hidiyen inatna.
19 Ya ta'on on hi Herodias ya aggena pinhod hidiyen inalin John ta
hiya nan pinhodnan gahin on mipapate mu agge inyabulut Herod
20 te itakutna nan amaphod John te innilana an hi John ya tagun
Apu Dios. Ya pinhod Herod an mundongol hinadan itudtudun John an
ta'on on hinuddum on datuwey mangdat hi inomnomana.
21 Mu hi Herodias ya ninomnomna han atona i John ta hidin
nadatngan hidiyen algo an punnomnomandah niyayyaman Herod ya
nahayup nadan ap'apun di gubilnu ya nadan opisyal di tindalu ya
nadan kakadangyan an i Galilee ot munhahamulda.
22 Ot panayawona nan imbabalena ya umipa'amlong i Herod ya
nadan tatagun na'amung nan panpannayona. Ta hiya nan inalin
Herod i diyen imbabalenay, Maphod nan panayom. Pinhod'un ibagam
hi'on nganney pohdom hi idat'un he''a
23 an ta'on on hay godwan tun pun'ap'apuwa' ya idat'u.
24 Ta imme nan unga i inana ot alyonay, Nganney ibaga' hi idat aman
ha''on?
Ya alyon inanay, Nan ulun John an mumbonyag.
25 Ta na'ibagan nibangngad nan unga ot alyonah nan patul di, Hay
pinhod'uh idatmun ha"on ya hay ulun John an mumbonyag an miha"ad
i ha duyu.
26 Ya nunhiglay tutuyun Herod mu ma''id ha abalinana te niluh an
dingngol nadan tatagu nan hinapitna.
27 Ot honagona mo nan guwalya ot ena aton nan pohdon diyen
imbabalen Herodias. Ta imme nan guwalyah nan baludan ot
putulonay ulun John
28 ot iha''adnah nan duyu ot iyenah nan unga ot e idat nan unga i
inana an hi Herodias.
29 Hidin dingngol nadan intudtuduwan John hidiyen na'at i hiya ot
eda alan nan adolna ot eda ilubu'.

Hay Namanganan Jesus Hinadan Dakol An Tatagu
(Matthew 14:13-21; Luke 9:10-17; John 6:1-15)

30 Indani ya numbangngad nadan e nuntudtudu an A'apostoles Jesus
ot uhuhondan hiya nadan ina'inatda.
31 Ya hiyah diye damdaman mapinpinalogday tatagun e manama'
i Jesus ta ma''id ha atondah nadan Apostolesna an mun'ible onu
mangan. Ta alyon mon Jesus i diday, Ume ta'u ni' i ha ma"id ha tagu
ta way aton ta'un mun'ible.
32 Ta eda nunlugan hinan bangka ot umedah nan agge naboblayan
ta abuhdahdi.

33 Mu na'innilaan damdaman nadan tatagu nan immayanda te dakol-
day nanigoh nakakanda ot awigingondan idallan ta diday namangulun
dimmatong hinan umayan da Jesus.
34 Ta on dimma"al da Jesus ya wahdiday dakkodakkol an tatagun
namangulun dimmatong. Ya nunhiglay homo'nan dida te ayda
ninganuy an kalneron ma"id ha mangipapto' i dida. Ot inayuna mon
itudtuduwan dida.
35 Ta hidin mun'ahdom ya imme nadan itudtuduwanah awadana ot
alyonday,
36 Udu'dulnay ituda'mu tudan tatagu ta umedah nadan nun'ihaggon
an boble ta eda gumattang hi anonda te ma"id ha boblehtu.
37 Ya inalin Jesus di, Da'yuy ukod an mangdat hi anonda.

Ya inaliday, O mu mahapul di ongal hi pihhuh migattang ot daanay
emi pangalan?
38 Ya alyonay, On atna ha tinapay hi wahna?

Ta eda puntigo ya alyonday, Ammuna man tee han liman tinapay ya
han duwan ekan an wahtu.
39 Ot ibagana i dida ta eda pabunon nadan tatagu ta
ma'ubu"ubungdah nadan nahlo'an.
40 Ta hinnanabongle (50) ya hinggagahut (100) di na'anubu"ubung.
41 Ot alan Jesus nan liman tinapay ya nan duwan ekan ot itangadnah
ad abunyan ot munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon ot idatnah
nadan itudtuduwana ta eda pun'ipiyappong hinadan tatagu
42 ot mangandan namin. Ya hidin nabhugda
43 ot eda amungon nadan aggeda ya napnuy himpulut duway (12)
bahket.
44 Ya ha'ey bilang di nangan ya limay libuy (5,000) linala'i an aggeda
ni'bilang nadan binabai ya u"unga.

Hay Nundallanan Jesus Hinan Uhhun Di Liting
(Matthew 14:22-33; John 6:16-21)

45 Ot ibagan Jesus ta mamangulu nadan itudtuduwanan umeh nan
dommangna an ad Betsayda. Ta onda nunlugan hinan bangka ot ahina
pa'anamuton nadan tatagu.
46 Ta onda imme nadan tatagu ot umeh Jesus hinan bulludna an e
mundasal.
47 Ta hidin mun'ahdom ya wadada nadan itudtuduwan Jesus hinan
gawwan nan lobong yaden hiya'e ya ohahdih nan bulludna.
48 Ya minangmang Jesus an maligatan nadan itudtuduwana te
pabangngadon nan mabikah an dibdib nan bangka.

Ta damunah timmalanu ya ni'akhup hi Jesus hinadan itudtuduwana
an indallanah nan uhhun di liting ta enaot la"uhan dida.
49 Ya hidin tinigon nadan itudtuduwana an waday mundaldallanan
hinan uhhun di liting ya nangintattakutda ot tumkukda
50 te alyondaot on banig. Mu alyon Jesus di, Adi ayu tumakut te
ha"on.
51 Ot inayunan munlugan hinan bangka ya nadadinong nan mabikah
an dibdib. Ta nunhiglan masda'aw nadan itudtuduwana i diyen na'at
52 te paddungnay makulhiy nomnomda ta aggeda innila nan a'at
Jesus an umat hi namangananah nadan dakol an tatagu.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh Hi Ad Genesaret
(Matthew 14:34-36)

53 Hidin dimmatong da Jesus hi ad Genesaret
54 ya immatunan nadan tataguh Jesus.
55 Ot eda pun'ibagah nadan tataguh abobboblehdi an alyonday,
Wada'ey mundogoh ya inyeyuh awadan Jesus.
56 Ta an namin di umayan Jesus on inyunuddan hiya nadan
mumpundogoh ta iyedah nadan pummalkaduwan on numpahmo'dan
hiya ta dapaonda ni'moy gayadan di lubungna. Ya an namin nadan
nanapah lubungna ya pinumhodda.

7

Hay Nangiyunnudan Nadan Judyu Hi Pangat Handidan A'ammodda
(Matthew 15:1-9)

1 Han hin'algo ya wadada nadan nalpuh ad Jerusalem an Paliseu ya
nadan muntudtuduh uldinmin Judyu an immeh awadan Jesus.
2 Ya tinigoda an nadan udum an itudtuduwan Jesus ya adida
un'unudon nan intugun handidan a'ammodda an ihipundah nan
hikuda ta ingganah nan gamatdan ulahan on ahida mangan.
3 Yaden dida'e an Paliseu ya an namin di Judyu ya un'unudonda nan
intuddun handidan a'ammodmi
4 ya nan atondan mun'ulah hi basu ya banga ya pannuman ya nadan
makan an gattangon hinan malkadu.
5 Ta alyondan Jesus di, Tanganu on nada'en itudtuduwam ya adida
unudon nadan intugun handidan a'ammod ta'uh din nadne an ulahan
di ta'le on ahita mangan?
6 Ya alyon Jesus di, Umman on ayu mumpunlayah. Immannung
an da'yuy nipto'an nan imbagan Apu Dios an impibagana i Isaiah an
alyonay, Datuwen tatagu ya manu te alyonday un'unudona' mu nat'on
di wah nomnomda.
7 Ta ma''id ha hilbin di pundayawda i ha''on te on hanadan malpuh
nomnomday ituddudah nadan tatagu on inaliday ha''on di ud tugun.
8 Ya ta'on on da'yuh ad uwani ya at'ayuhdi te alyonyuy hi Apu Dios
di un'unudonyu mu onnot on layahyu te hanadan itugun di tataguy
un'unudonyu.
9 Ta inwalongyu nadan tugun Apu Dios ta hanadan nadadawoh i
da'yuy itudtuduyu
10 an umat hinan inalin Apu Dios i handin ammod ta'un hi Moses an
alyonay, Mahapul an ipapto'yu nadan a'ammodyu. Nan tagun idutanay
hi amana onu hi inana ya mahapul an mipapate.
11 Mu da'yu'e ya ta'on on hanadan ma'ahhapul nadan a'ammodyu on
ukuhanyun idat. Ta hiya nan nat'on mo boy itudtuduyu an alyonyuy
12 mabalin an adiyu idattan nadan a'ammodyu mu ta ibagayun dida
an manu'eh ma''id ha idatyun dida ya niluh an indawatyun Apu Dios.
13 Ot danaen pangatyuy atiganan adiyu unudon nadan tugun Apu
Dios te nadan nadadawoh i da'yuy itudtuduyu. Ta hanadan adi
maphod di inhukkatyuh nadan pohdon Apu Dios hi atonyu.

Hay Alpuwan Di Pumbahulan
(Matthew 15:10-20)

7:7 7:7 Isaiah 29:13 **7:10 7:10** Hay Nakakan 21:17

14 Inayagan bon Jesus nadan tatagu ot alyonan diday, Hanat
igongahanyu ta wan ma'awatanyuh tuwen alyo'.
15 Bokon hanan anon di gumalat hi pumbahulan te umman hanadan
malpuh nomnom.
16 Ot da'yun waday ingana ya maphodot onyu na'addonglon hinaen
inali' i da'yu.
17 Hidin nagibbuh dadiyen inalin Jesus ot taynana nadan tatagun
na'amung ot hunggop hinan bale. Mu nitnudda nadan itudtuduwana
ot alyondan hiyay, Adimi ma'awatan nan inalim an pumbahulan.
18 Ya alyon Jesus di, Te nee on ta'on on da'yu ya adiyu ma'awatan.
Undan aggeyu innila an bokon nan anon di gumalat hi pumbahulan?
19 Te hanada'en anon ya adi umeh nomnom mu hay umayana ya
hay putu ta ahi bumudduh. Ta gapuh nangalyana i diye ya na'innilan
ma''id mo ha mapaniyoh makan.
20 Ya innayunan alyon di, Hay alpuwan di pumbahulan ya nan
nomnom
21 te hidiy almuwan nan punnomnom an e mangako ya pumate
22 ya umiluktap ya e mi'babai ya e mi'lala'i ya munlayah ya umakih
ya pumihul ya munlattuwag ya e muntangango ya an namin nadan
adi maphod an pangat.
23 Ta an namin datuwen pumbahulan ya malpuh nomnom.

Hay Numpahmo'an Han Babai I Jesus
(Matthew 15:21-28)

24 Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot umedah nan ohan bobleh
ad Tyre ot eda mun'iyan i han bale ta adi innilaon nadan tataguy
awadanda. Mu hiya damdamah diyen na'innilaan nadan tataguh
diyen eda niha''adan.
25 Ta wada han babai an nahi'pan nan babain imbabalena an
dingngolnay awahdin Jesus ot ma'ibagan ume i diyen bale ot e
mundu''un an inda''omnay angahnah nan dotal hi hinangngab Jesus
ot mumpahmo' i hiya.
26 Hidiyen babai ya bokon Judyu te Greek an i Poenisia an nihaggon
hi ad Syria.
27 Mu in'alig Jesus nan nambalna an alyonay, Gahin di mabhug
nadan u''unga te adi maphod hi'onda agge nabhug ya inala nan anonda
ta e ipa'an hi kahu.
28 Ya inalin diyen babai di, Immannung hinaen inalim Apu Jesus, mu
atbohdi an ta'on on nan kahu an nihaggon hinan tagun mangmangn-
gan ya anona nan ogahon nan tagu.
29 Ya alyon Jesus di, Gapu i naen pumpada''ulam ya nala'ah nan
nih'op hinan imbabalem ot mabalin an umanamut'a.
30 Ta immanamut hidiyen babai ya wahdin nalo' nan imbabalena an
na'aan nan nih'op i hiya.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Ingan Nan Napukit

31 Hidin nakak da Jesus hi ad Tyre ya ini'wadah ad Sidon ya hi ad
Dekapolis ta numbangngaddah nan way lobong an nungngadan hi
Galilee.
32 Ya deedahdiy tatagun nangi'uyug i han napukit ya nalollol an
adi humapit ot mumpahmo'dan Jesus ta iha'monay ta'lena i hiya ta
pumhod.

33 Ot bumata"an da Jesus i diyen napukit ot ilukit Jesus di gamatnah
nan ingana ot ipu'nahna boy tukpanah dilan diyen napukit
34 ot ahi itangad Jesus hi ad abunyan. Ya himmodaal ot ihapitnah
hapitdan alyonay, Ephphatha an hay ibalinana ya pumhod'a.
35 Ya na'ibagan dumngol mohpey ingan diyen napukit ya maphod
mohpey panapitna.
36 Ot ibagan bon Jesus hinadan tatagu ta adida e ibagabagah diyen
inatna mu ondaot inyal'alan e inuhu'uhuh hidiyen inatna.
37 Ta hanada'en nangngol ya alyonday, Ongal mahan di abalinan
naen tagu te abalinanan ipaphod di napukit ya pahapitonay nalollol.

8

Hay Namanganan Jesus Hinan Opat Di Libun Tatagu
(Matthew 15:32-39)

1 Wada bo han na'amungan di dakol an tataguh awadan Jesus ta
napuhandah makan. Ot ayagan mon Jesus nadan itudtuduwana
2 ot alyonan diday, Napuh moy balun tudan tatagu te tuluy
algodahtu.
3 Ot pamaag'e ya impa'anamut ta'u dida an adida mangan ya
undan adida malngat hinan awon an namamah nadan idawwiy
umanamutanda?
4 Ya alyon nadan itudtuduwanay, O mu ma''id ha boblehtu ot idanay
e ta'u pangalan hi ipa'an ta'un dida?
5 Ya alyon Jesus di, On waday aggeyuh makan?
Ya alyonday, Ammuna tee han pitun tinapay an wahtu.
6 Ot ipabun Jesus nadan tatagu ot alana nan tinapay ot mundasal ta
munhana i diyen makan ot ahina upi'upingon on nun'idatnah nadan
itudtuduwana ta eda pun'ipiyappong hinadan tatagu.
7 Ya wada bo han oh'ohhan ekan ta inalana ot munhana bo
i Apu Dios. Ot ahina bo pun'idat hinadan itudtuduwana ot
pun'ipiyappongdah nadan tatagu.
8 Ta nangandan namin an nun'a'abhugda ot amungonda nadan
binatida ya napnuy pituy bahket.
9 Ya hay tatagun nangan i diye ya opat di libu (4,000).
10 Ot ibagan mohpen Jesus hinadan tatagu ta mumpanga'anamutda.
Ot munlugan da Jesus hinan bangka ot umedah ad Dalmanuta.

Hay Nummahmahan Nadan Paliseu Hi Nalpuwan Jesus
(Matthew 12:38-39; 16:1-2; Luke 11:29-32)

11 Wadaday Paliseu an immeh awadan Jesus te pinhoddan hipolon
ta alyonday, Ipatigom ha panginnilaanmi an hi Apu Dios di nannag i
he"a.
12 Mu himmodaal hi Jesus ot alyonay, Tanganu on da'yun tinanud hi
ad uwani ya gahin on waha tigonyuh milagroh ato' ta pamatiyanyu
an ha"on nan hinnag Apu Dios? Ibaga' tee an ma"id ha ta'on hi oha hi
ipatigo'.
13 On inalin Jesus hidiye ot taynanda nadan tatagu ot umedah nan
bangka ot umagwatdah dommangna.

Hay Adi Pangidduman Hinadan Tudtudun Jesus Hi Udum An Tudtudu
(Matthew 16:5-12)

14 Hanadan itudtuduwan Jesus ya lininglingda nadan tinapay an
balunda ta ammuna han ohan tinapay an inodnanda.
15 Ya alyon Jesus i diday, Halipodpodonyu nan yist nadan Paliseu ya
nan yist Herod.
16 Mu adida ma'awatan hidiyen inalina ta munhimbabaggadan
alyonday, On nin nan nunlinglingan ta'uh nan tinapay di pangalyanah
athidi?
17 Mu innilan Jesus nan punhahapitanda ta alyonay, Tanganu boh
on nan nunlinglinganyuh nan tinapay di al'alyonyu? Undan ingganah
ad uwani ya adiyu patiyon an ongal di abalina'? Ngalngalam mahan
ha a'atyu.
18 Undan ma''id ha ingayu ta adiyu donglon? Ya ma''id ha matayu ta
adiyu tigon? Ya undan lininglingyuot bo
19 din namangana' hi limay libun (5,000) linala'ih nan liman tinapay?
Ya atna'e boy bahket di napnuh nadan inaggeda?
Ya inaliday, Himpulut duwan bahket.
20 Ya undan lininglingyu bo din inat'uh nadan pitun tinapay an inan
didan opat di libun (4,000) tatagu? O ya atna'e boy napnuh bahket hi
inamungyuh inaggeda?
Ya alyonda boy, Pituy bahket.
21 Ya alyon Jesus di, At'ehna ya te nee onyu adi patiyon an ongal di
abalina' an mangipapto' i da'yu?

Hay Timmigawan Di Matan Han Napilok

22 Nakakda bo da Jesus ot umedah ad Betsayda. Ya wada han napilok
an inyen nadan tatagu ot mumpahmo'da i Jesus ta iha'monay ta'lena i
hiya ta pumhod.
23 Ot podnon Jesus hidiyen napilok ot bumata''andan duwa ot
hapudanay matana ot ahina iha'moy ta'lena i hiya ot alyonay, On tigom
mohpe?
24 Ot diyaton diyen taguy matana ya alyonay, Mabalin an tigo' nadan
tatagu mu adi ma'attigo.
25 Ot ipidwan Jesus an dapaon di matana ot diyaton diyen taguy
matana ya pimmatal mohpey panigona.
26 Ot alyon mon Jesus di, Umanamut'a mu adim i'wah nan boblen
nangi'wanyun immalihtu.

Hay Inalin Peter Hi A'at Jesus
(Matthew 16:13-20; Luke 9:18-21)

27 Indani ya nakak da Jesus ta umedah nadan bobleh ad Sesaria
Pilipay an humanahhahapitda ot alyon Jesus di, Nganne tuwaliy alyon
nadan tataguh niyata'?
28 Ya inaliday, Hay alyon di udum ya he''ah John an mumbonyag an
namahuwan. Ya alyon di udum di he''ah Elijah. Ya hanada'en udum
ya alyonday he''ay oha hinadan udum an propeta an timmagu.
29 Ya alyon Jesus di, Ya nganne damdamay alyonyuh niyata'?
Ya hi Peter di nambal an alyonay, Hay innila' ya he''a nan Kristu an
hinnag Apu Dios.
30 Ya alyon Jesus di, Hanat adiyu e ibagbagah naeh nadan tatagu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Eda Pamatayan I Hiya
(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)

31 Ot ihipun Jesus an mangipa'innilan dida hinan e pamalpaligatan
di tatagun hiya an alyonay, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya dakol di
holtapo' te nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh nadan uldin
ta'un Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya adhuwana'.
Ta ipapateya' mu hinan mi'atluh algo ya tumaguwa'.
32 Dinadno'nah diyen imbaga ta hiya nan inayagan Peter ot bu-
mata''anda ot pahiwona an gapu i diyen inalina.
33 Mu nunligguh hi Jesus ta intigonah nadan udum an itudtuduwana
ot alyonan Peter di, Umaan'ahtu Satanas, te hinaen ninomnommu ya
bokon hi Apu Dios di nalpuwana te nalpuh nomnom di tagu.
34 Ya inayagan Jesus nadan tatagu ya nadan itudtuduwana ot
alyonay, Pohdo' an ipa'innila i da'yu an nan tagun mangun'unud i
ha''on ya bokon hay adolnay pamanguluwonan nomnomnomon ta
ta'on on madhuy hapit i hiya onu mipapate ya hiya damdaman ha''on
di un'unudona.
35 Te nan tagun hay itaguwanah tun luta ya ammunay nomnom-
nomona ya mihi''an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun ta'on on
mapalpaligat onu mipapate an gapuh pangulugnan ha''on ya nan ena
pangipa'innilaan hinan iphodanyu an inat'u ya hiyay mi'tagu i Apu
Dios hi munnananong.
36 Te ta'on on alinah amungon nan tagun namin di kinadangyan an
wahtun luta ya nganne damdamay hilbina hi'on mihi''an i Apu Dios.
37 Te hidiyen amungona ya adi mabalin hi pamayadnah nan
pi'taguwan i Apu Dios.
38 Ad uwanin adi ahan maphod di ma'ma'at ya dakolday tatagun
nangiwalong an mangunud i ha''on. Mu ibaga' i da'yu an mahapul
an adiyu ibain nadan tugun'un inunudyu. Te nan mangibain i ha''on
an Nitulang Hitun Tatagu ya ibain'u boh tun pumbangngada' hitun
pangipabaktuwan Ama i ha''on hitun pi'yaliyan nadan anghelna.

9

Hay Nalumanan Di Tigon Jesus
(Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36)

1 Alyon bon Jesus hinadan na'amung di, Ibaga' i da'yu an wada-
day udum i da'yuhtu an adida ni' mate ta ingganah tigonda nan
pun'ap'apuwan Apu Dios ya nan ongal an abalinana.
2 Nala''uh han onom di algoh nangalyanan diye ot uyugona da Peter
i James ya hi John ot umedah nan atagen billid an eda nunhiwwehdi.
Ya nalumman di tigon Jesus
3 an nangimpupulaw nan lubungna ta humilin umat hinan algo mu
ma''id hitun luta ha umipapulaw hi lubung ta athidiy tigona.
4 Ya alinah on wada da Moses i Elijah an mi'haphappitandan Jesus.
5 Ya pamaaggot alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, maphod ta wa
ta'uhtu. Ot iyammami mo ha tuluy allung ta hinohha ayu i da Moses
ya hi Elijah.
6 Mu ma''id ha poto' di ibagana te nangintattakutda.
7 Ya wada han bugut an nihu'mut i dida. Ya wada han munhapit i
diyen bugut an alyonay, Hiyah tuwe nan Imbabale' an pa'appohpohdo'
ot hanat igongahanyuy ibagana.

8 Ta muntiggotiggo dadiyen tulun in'uyug Jesus ya ma"id da Moses i
Elijah an ammunah Jesus an wahdi.
9 Ta hidin mundaydayyudan umanamut ot padanan Jesus hinadan
tulu an alyonay, Adiyu ibagbagah nadan tataguh diyen tinigoyun na'at
ta ingganah tun ataya' ya amahuwa' an Nitulang Hitun Tatagu.
10 Ta aggeda mo e imbagbaga. Mu aggeda na'awatan nan alyonah
atayana ya tumaguwana.
11 Ot alyonda i Jesus di, Tanganu on alyon nadan muntudtuduh uldin
ta'un Judyu di gahin on hi Elijah di mamanguluh umali ya ahi umali
nan Kristu?
12 Ya alyon Jesus di, O te immannung an hi Elijah di mamangulun
umali ta idadaana nadan tataguh umaliyan nan Ap'apuda. Ya wada
boy impitudo' Apu Dios an alyonay, Nan Nitulang Hitun Tatagu ya
munholholtap ya adi abuluton di tatagu.
13 Ya ibaga' i da'yu an immali mo tuwalih Elijah ot aton nadan
tatagun namin nadan pohdondan pamalpaligat i hiya ta hidiyey
nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op Hinan Unga
(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43a)

14 Hidin tuwen dumatong da Jesus hi awadan nadan udum an
itudtuduwana ya tinigodan dayyadahdiy tatagu. Ya deeda bohdi nadan
muntudtuduh uldinmin Judyu an mi'yahhiyandah nadan itudtuduwan
Jesus.
15 Ta hidin minangmang nadan tatagu da Jesus ya masda'awda te
aggeda innilan umehdih Jesus ot eda damuwon
16 ot alyondan hiyay, Maphod ta immali ayu.
Ya alyon Jesus di, Tanganun ayu mun'a'ahhiyan?
17 Ya alyon nan oha di, O te inyali' nan imbabale' an nahi'pan ya adi
humapit
18 an wa'et imbikahna ya namaaggon natukkad on pun'itibnay
bobana ya mun'u'upag di to'ona on innayunan immodhol. Ot ibaga'
hinadan itudtuduwam ta la'ahonda nan nih'op mu adida pa'alla'ah.
19 Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan an tataguh ad uwani.
Nadney nanganu'anusa' i da'yu hi nihaha"ada' hitun awadanyu mu
anuud ta ahi ayu kumulug i ha"on. Ot alyonah nan taguy, Iyalim hitu
nan imbabalem.
20 Ta inyeda. Mu tinigon nan nih'op hi Jesus ta hiya nan
na'ibagan bimmikah i diyen unga. Ta natukkad ot mumpulpulligan
an mun'u'upag di to'ona.
21 Ot alyon Jesus i aman diyen nahi'pan di, Anuud di nihipunan
tuwe?
Ya alyon amanay, Umman nihipun hi amanmannogna
22 an agaggaon imbikahna ta ay mate te pamaaggon immeh nan apuy
onu nan way nalitingan. Ot abalinam'e bahan an la'ahon nan nih'op
ituwe ya hom'on da'mi.
23 Ya alyon Jesus di, Tanganun'a munduwaduwah nan abalina'?
Ma"id ha naligat an ma'at hi'on nan tagu ya kulugonan abalina'.
24 Ya nahannapit hidiyen hi aman nan unga ya alyonay, O innila'
an abalinam ot boddangana' bahan ta wan mihamad di pangulug'un
he"a.

25 Ya tuwen tuweday dakol an tatagu i diyen awadan da Jesus ot
pa'ibagonan alyon hinan nih'op di, He''a an espiritun di pukit ya lollol,
umaan'a ituwen unga ya adim ipidpidwan ibangngad i hiya.
26 Ot ipatkuk nan nih'op nan nahi'pan an lala'i ot ipangaliyotna
ya munggagayonggong ot ahi mala'ah. Ya niwagillang nan unga ta
nada'en udum ya alyondah on nate.
27 Mu inidon Jesus hi ta'lena ot bangonona ya timma'dog.
28 Ta hidin imme da Jesus i han bale ta ab'abbuhdahdi ot mahmahan
nadan itudtuduwana i hiya an alyonda di, Tanganu on da'mi'e ya adi
ami pa'alla'ah hinan nih'op?
29 Ya alyon Jesus di, Nan athidi an nih'op ya gahin di ihamadyun
idasadasalan ya ahi mabalin an mala'ah.

Hay Pidwan Di Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan
(Matthew 17:22-23; Luke 9:43-45)

30 Indani ya nakak da Jesus ot i'wadah ad Galilee. Mu adi pohdon
Jesus an innilaon nan tataguy nangi'wandahdi
31 te pohdonan ipidwan ipa'innilah nadan itudtuduwana nan ena
atayan. Ot alyonan diday, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya agagga
ya ipatiliwa' ta patayona' mu hinan mi'atluh algo ya tumaguwa'
damdama.
32 Ya hiyah diyen adida ma'awatan mu mun'og'ogondan
mummahmah hi'on nganney pohdonan ibaga.

Hay Nabaktun Tagu
(Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48)

33 Ta onda dimmatong da Jesus hi ad Kapernaum ot mundapuhdan
hunggop hinan bale ot alyonah nadan itudtuduwanay, Nganne ta'wa
nan nunhahapitanyuh nan awon?
34 Mu namaaggot dindinongda te ninomnomda din
immana'ahhiyandah nan inwada an way ohaon hay adolnay
ipabaktuna.
35 Ot e mo umbun hi Jesus ot ayagana nadan Apostoles ot alyonay,
Nan tagun pohdonan mapemanan ya gahin di mumpada''ul ta mabalin
an baalon nadan ibbana.
36 Ot awitona han unga ot apupuwona ot alyonay,
37 Nan tagun waday pamhodnah nadan nada''ul an umat ituwen
unga an gapuh pangun'unudnan ha"on ya hiyay waday pamhodnan
ha''on ya nan nannag i ha''on.

Hay Tagun Niddum I Jesus
(Matthew 18:6-9; Luke 9:49-50; 17:1-2)

38 Ya alyon John i hiyay, Apu Jesus, tinigomi han lala'in nunla'ah
hi nih'op an hay ngadanmuy nginadana ta ay he''ay nunla'ah mu
inhingalmi an inalimiy idinongna te agge niddum i dita'u.
39 Mu inalin Jesus di, Adiyu tuwali atonhidi te nan tagun ngadanonay
ngadan'u ta way atonan mangat hi milagro ya adiya' pihulon.
40 Ya atbohdi an nan tagun adi humihiwo i dita'u ya ibba ta'u.
41 Ya ibaga' bon immannung an nan tagun miyunnudan di pun-
nomnomnah nadan atona an ta'on on liting ya ammuna ha i'ayagnan
da'yu an gapuh nanginnilaanan baal da'yun ha"on ya umannung an
midattan hi gungguna.

42 Mu nan tagun hiyay gumalat hi pumbahulan nadan pa'kullugna ya
udu'dulnaot eh'ay ita'od ha madamot hi batuh bagangna ya bingkahda
hinan baybay.
43 Ya atbohdi an wa'et hanan ohan ta'ley gumalat hi pumbahulan ya
udu'dulnay putulon ta ta'on on mapukulan di ohan ta'le mu ta waday
pi'taguwan i Apu Dios mu hanan mitopal an namin di adol hi impilnu
an awadan nan adi madmaddop an apuy.
44 Te hidi'e ya mun'abigihan di adolda mu adida matmatte. Ya
atbohdin umaligaddanda te nunhiglan na'appudut hidi.
45 Ya alina'e boh on hanan hukiy gumalat hi pumbahulan ya
udu'dulnay mapukulan di huki mu ta waday pi'taguwan i Apu Dios mu
hanan wadan duway huki mu mitopal an namin di adol hi impilnu
46 ta mabigihan ya umaligaddan ayuhdi te adi nimpe madmaddop
nan apuy hidi.
47 Ya atbohdi an onha hanan matay gumalat hi pumbahulan ya
udu'dulnay ukiton ta ma'aan te udu'dulnay mapilok di ohan mata mu
ta middumtah nan pun'ap'apuwan Apu Dios mu hanan wadan duway
mata mu mitopal an namin di adol hi impilnu
48 an awadan nimpen nan apuy an adi madmaddop ya mun'abigihan
di adolyuhdi.
49 Ot alyon bon Jesus di, Ma''id ha taguh adi munligat.
50 Mu nan ligat ya umat hinan ahin an ipaphodnay tamtam di
anon. Mu ma'aan'ey tamtam nan ahin ya adi mabalin hi mibangngad.
Ta hiya nan maphod on hanan a'at di ahin ya mawada i da'yu ta
munhimboboddang ayu ta wan luminggop ayu.

10

Hay A'at Di Bolhe
(Matthew 5:31-32; 19:1-12; Luke 16:18)

1 Nakak da Jesus hi ad Kapernaum ot umedah ad Judea ot
inayundan agwaton nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ya
na'amungda boy dakol an tinatagu ot itudtuduwana dida te hiyah
diyey impa'inghana.
2 Ya wadaday Paliseu an imme ta eda himbagbagon i Jesus di a'at
nan uldin ta'un Judyu ta wan odamonday ibahhawan di pambal Jesus
an alyonday, On mabalin an mumbolhe nadan himbale onu adi?
3 Ya alyon Jesus di, Undan nganney alyon nan uldin ta'un Judyu?
4 Ya inaliday, Hinan tugun Moses ya mabalin an mumbolhe nan
himbale mu ta itudo' nan lala'i nan eda pumbolhayan ya indatnah
nan babai.
5 Mu alyon Jesus di, Manu'eh inyabulut Moses hidiyen pumbolhayan
di himbabbale ya gapu ta ngohayonyu nadan nituddun da'yu.
6 Mu hidin hopapna ya limmun Apu Dios di tagu ta lala'i ya babai.
7 Ta hanan lala'i ya taynana nan a'ammodna ta e middum hinan
ahawana ta ayda na'ohhan adol.
8 Ta bokonda mo duwa te na'ohhada.
9 Ta hiya nan adi mabalin hi punhi"anon nan nun'addumon Apu
Dios.
10 Hidin hinunggop da Jesus hinan balen immiyananda ya minahma-
han bon nan itudtuduwana nan a'at di pumbolhayan di himbabbale.

11 Ya inalin Jesus di, Nan lala'i an mangibolheh ahawana ta ahhin
mumbintan ya mibilang hi nunluktap.
12 Ya atbohdih nan babai an onha ibolhena nan ahawana ya
numbintan ot mibilang damdamah nunluktap.

Hay Nunwagahan Jesus Hinadan U''unga
(Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17)

13 Ya wadaday tatagun pun'iyedah awadan Jesus nadan u''unga ta
wan iha'monay ta'lena i dida ta wan mawagahanda. Mu pun'ihingal
nadan itudtuduwana dida ta wan adida iye nadan u''ungah awadan
Jesus.
14 Mu hidin dingngol Jesus nan nangihingalan nadan itudtuduwanah
nadan tatagu ya bumohol an alyonay, Adiyu ipagol di pangiyaliyandah
nadan u''unga i ha''on te hay middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios
ya gahin di umat hi a'at datuwen u''ungay a'atda.
15 Ot ibaga' i da'yu an nan tagun adi mumpada''ul ta adi umat i
datuwen u''unga ya adi mabalin an middum hinan pun'ap'apuwan Apu
Dios.
16 Ta ohhaon inapupunah nadan u''unga on inha'monay ta'lenah
uluda on winagahana dida.

Hay Immayan Han Kadangyan I Jesus
(Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30)

17 Hidin hiyah nakak da Jesus ya wada han tagun nipdug i dida
ot mundu''un hi hinangngab Jesus ot alyonay, Maphod'a Apu Jesus.
Nganne piboy ato' ta wan mabalin an mi'taguwa' hi munnananong?
18 Ya alyon Jesus di, Tanganunmu alyon hi maphoda' an ammunah
Apu Dios hi maphod?
19 Ot mahapul an unudom nadan innilam tuwali an tugun Apu Dios
an umat hinan alyonay, Adi ayu pumate ya adi ayu munluktap ya adi
ayu mangako ya muntistigu ayu'e ya bokon nan agge immannung an
inat di ibbayuy ibagayu ya ulayanyu nadan a'ammodyu.
20 Ya alyon diyen taguy, Apu Jesus, nihipun hi a'unga' ya
inun'unud'un namin danaen inalim.
21 Ya intigon Jesus i hiya ya waday homo'nan hiya ot alyonay, O
mu wada han ohan mahapul hi atom. Em igattang an namin nadan
nabalol an wadan he''a ya impiyappongmuh nadan nun'awotwot ot
waday kinadangyanmuh ad abunyan. Ta inatmu'ehdi ya ahi'a immali
ta miyunud'an ha''on.
22 Ya nginumhop hidiyen tagu hi nangngolana i diye ot pamaaggot
ume te kakaddangyanan an tagu.
23 Ta intigon Jesus hinadan itudtuduwana ot alyonay, Umman naligat
tuwaliy e idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
24 Ta masda'aw nadan itudtuduwana i diyen inalina ot ipidwana
mo bon alyonay, Da'yun i'iba, umman na'alligat di e idduman hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios.
25 Te nalakah pangi'wan nan kemel hinan abut nan tantan mu nan
e idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
26 Ya masda'awda ta munhimbabaggadan alyonday, Ta nganne nin
mahan mo ha mi'tagu i Apu Dios?

27 Ya intigon Jesus i dida ot alyonay, Hay tagu ya adina abalinan
an mangipiddum hi adolnah nan pun'ap'apuwan Apu Dios mu hi Apu
Dios ya abalinana te ma''id ha adina abalinan.
28 Ya alyon Peter di, Ot nganne moy ma'at i da'mi an teen
tinaynanmiy numpunhituwanmi te pinhodmin mitnud i he''a?
29 Ya alyon Jesus di, Immannung an nan tagu an taynanay nunhi-
tuwana ya i'ibana ya a'ammodna ya imbabalena ya lutana ta ha''on di
un'unudona an ena ipa'pa'innila nan inat'un iphodanyun tatagu
30 ya dakol di midat i hiya ituwen pi'taguwanah tun luta an umat
hi balena ya i'ibana ya a'ammodna ya i'imbabalena ya lutana. Mu
wadada boy mamalpaligat i hiya mu ta'on on athidi ot mi'tagun Apu
Dios hi munnananong.
31 Te dakol nadan pemanan di tataguh ad uwani an mipada''ul hi
pidwana. Ya dakol nadan nada''ul hi ad uwani mu mipabaktudah
pidwana.

Hay Pitlunah Nangipa'innilaan Jesus Hi Atayana
(Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34)

32 Hidin wadadah nan awon an umeh ad Jerusalem an impangulun
Jesus ya kimmobaal nadan itudtuduwana ya ta'on on nadan tatagun
mitmitnud i dida ya tumakutda. Ot e mibata''an da Jesus hinadan
Apostoles ot ibagana bon dida nan ma'at i hiyah ad Jerusalem
33 an alyonay, Teen ume ta'uh ad Jerusalem ot ha''on an Nitulang
Hitun Tatagu ya ipatiliwa' hinadan tataguhdi ta eya' ipahumalyah
nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu te
pohdondan ipapateya'. Ya iyeya' bon dida hinadan bokon Judyu
34 ta ilaylayahhana' i dida ya tukpaana' ya nunhoplata' ya ahiya'
pinate. Mu hinan mi'atluh algo ya mamahuwana'.

Hay Maphod Hi Aton Nadan Mangunud I Jesus
(Matthew 20:20-28)

35 Ya alyon da na' Sebedi an da James i John di, Apu Jesus, wada han
ibagamin pohdonmin atom.
36 Ya alyon Jesus di, On nganneh diye?
37 Ya alyonday, Pohdonmi an hitun ipabaktuwam ya daan mot
awiton da'mi ta umbun di ohan da'mih way winawwanmu ya hay ohah
way iniggidmu.
38 Mu alyon Jesus di, Aggeyu mahan nee innilay ibagbagayu. Undan
ihya pa''itpol ayuh nan umat hinan holtapo'?
39 Ya alyonday, Nganuh on adi.
Ya alyon bon Jesus di, Immannung an mumpaligat ayun umat i ha''on
40 mu bokon damdama ha''on di mamto' hi umbun hi way
winawwan'u ya hi iniggid'u te pippinto' tuwalin Ama.
41 Hidin dingngol nadan himpulun (10) itudtuduwan Jesus nan inat
dadiyen duwa ya himmihiwodan dida.
42 Mu inalin Jesus i didan namin di, Nan a'at di ap'apun di tataguh
tun luta ya amod onda ba'baalon nadan ibbada te pinhoddan diday
ma'unud.
43 Mu hanat adiyu iyunnud hinan pangatda an amod on diday
mumbaktu. Te nan naminhod an mun'ap'apu ya mahapul an
mumbalin hi baal di ibbana an tagu.

44 Ot nan naminhod an mapemanan ya mahapul an mumpada''ul ta
mumbalin nimpe hi baal di ibbanan tagu.
45 Ta umat i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu te aggeya' immalih tun
luta ta ipapto'a' hi tatagu mu immaliya' ta ha''on di bumoddang i dida
an umat hinan e' atayan an gapu ta itapung'uy bahulda.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Matan Han Napilok
(Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43)

46 Hidin mala'uh da Jesus hi ad Jeriko an didah nadan nitnud i
dida ya wahdih nan da'ging nan awon han napilok an um'umbun an
umanod'oddo. Hay ngadana ya hi Bartimeus an imbabalen Timeus.
47 Ta ona dingngol an hi Jesus nan mala''uh ot tumkuk an alyonay,
He''an Apapun David, hom'ona' bahan.
48 Mu inhingal nadan tatagun alyonday, Dindinnongan'a pibo.
Mu onaot iyal'alan muntukuk an alyonay, He''a an Apapun David,
hom'ona' bahan.
49 Ta immohnong hi Jesus ot alyonay, Iyaliyuhtuh naen napilok.
Ot eda awiton ot alyonday, Pumhod'a aya. Ot agam ta eta'u te deen
ayagan da'an Jesus.
50 Ya inwagidna nan ulohna ot matanna'dog ot umeh awadan Jesus.
51 Ya alyon Jesus di, Nganney pohdom hi ato' i he''a?
Ya alyonay, Apu Jesus, pohdo' an tumigoy mata'.
52 Ya alyon Jesus di, Eka mo aya ot tumigoy matam an gapuh
pangulugmu.
Ya na'ibagan tumigo mohpey matana ot miyunud i dida.

11

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem
(Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-16)

1 Hidin mun'idatong da Jesus hi ad Jerusalem ta wadadah ad Betpage
an nihaggon hi ad Betani hidih nan way nabillid an nungngadan hi
Olibo ot honagon Jesus di duwah nadan itudtuduwana
2 an alyonay, Ume ayuh nan boble ot wahdih nan hawwangon han
nitayun an kilaw an dongki an ma''id ni' ha nitnittakken hiya ya
inubadyu nan talina ya inyaliyuhtu.
3 Ya wa'et waha mangalih tanganunyu alan hinae? Ya alyonyuy
mahapul nan Ap'apu ta'u mu agagga anu ya ipabangngadna.
4 Ta imme nan duwa ya immannung an wahdi han kilaw an dongki
an niga'od hinan way panton han balehdih nan way kalata. Ot
ubadonday talina.
5 Mu hidin tinigon nadan tatagu ya alyonday, Tanganunyu ubadon
di talin naen dongki?
6 Ya alyonday, O te mahapul nan Ap'apu ta'u mu agagga anu ya
ibangngadna.
Ya alyonday, Ot ukod ayu mo.
7 Ot iyedah awadan Jesus ot ap'apanday bonog diyen kilaw an
dongkih lubung ot mitakkeh Jesus
8 ot inayundan umeh ad Jerusalem. Ya hanada'e an dakol an ni'uyug
i dida ya nun'iyap'apday lubungdah nan awon Jesus. Ya nada'en udum
ya nadan tubun di kayiw di eda nun'ala on nun'iyap'apdah nan awona
ta pangipatigodah pundayawdan hiya.

9 Ya nada'en nitnud i Jesus ya ta'on on nadan namangulu ya
pun'itkukdan alyonday, Madayaw hi Apu Dios! Madayaw'a an hinnag
Apu Dios.
10 Ya hanat hitun madatngan di ahim pun'ap'apuwan ya mipabaktu'a
ta umat hi nun'ap'apuwan handin ammod ta'un hi David. Madayaw
nan na'abbaktun Dios.
11 Ta hidin dimmatong da Jesus hi ad Jerusalem ot umehdih nan
Templo ot e muntiggotiggoh nadan wahdi ot ahi lumah'un te nahdom
mo. Ot mi'yeh nadan Apostoles hi ad Betani.

Hay Nanomyawan Jesus I Han Kayiw
(Matthew 21:18-19)

12 I diyen nabiggat ot makak da Jesus hi ad Betani ot mumbangn-
gaddah ad Jerusalem. Ya hidin wadadah nan awon ya na'agangan hi
Jesus.
13 Ya minangmangna han kayiw an fig an nangintuttubu ot umen
e manigoh bungan diyen kayiw. Mu hidin dimmatong ya tinigonan
ma"id ha bungana an manmanuy tubuna te bokon hidiyey timpun di
bumungaana.
14 Mu inalin Jesus i diyen kayiw di, Mihipun hi ad uwani ya adi'a
bumungah inggana.
Ya dingngol nadan itudtuduwanah diyen inalina.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo
(Matthew 21:12-17; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

15 Hidin dimmatong da Jesus hi ad Jerusalem ot umeh Jesus
hinan way Templo ot pun'ipa'aana nadan mumpunggattang ya nadan
gumattang hidi. Ot pun'itikalbuna nadan lamehaan nadan munhukkat
hi pihhun di i Roma hi pihhun di Judyu ya nadan umbunan nadan
munggattang hi palluma.
16 Ya inyadina boy mangi'wahdih nan lita"angan nan Templo an
waday inodnandah igattangda.
17 Ot alyonah nadan tatagu di, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay,
Hanan bale' ya pundasalan di atagutagun ha"on. Mu tanganu onyu
numbalinon hi punggattangan ta pangakawanyuh pihhun nadan
umalin mundayaw i Apu Dios?
18 Ta hidin na'innilaan nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh
uldin ta'un Judyuh diyen inat Jesus ya nunhahapitdan alyonday,
Nganne nin ha aton ta'un mamaten hiya? Manu'eh athidiy atonda
ya waday takutda te inniladan dakolday tatagun masda'aw hinan
amaphod di panudduna.
19 Ta on mun'ahdom mo ot taynan da Jesus hi ad Jerusalem.

Hay Intuddun Din Nanomyawan Jesus Hinan Kayiw
(Matthew 21:20-22)

20 Ta hidiyen nabiggat an mumbangngad da Jesus hi ad Jerusalem ot
i'wada bohdi hinan awadan nan kayiw an fig. Ya tinigodan ni'bagan
nalyoh.
21 Ya nanginomnoman Peter din inalin Jesus ot alyonay, Apu Jesus,
tigom'en nalyoh nan kayiw an tinomyom.
22 Ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an di'et waday pangulugyu i Apu
Dios

23 an adi ayu munduwaduwa ya mabalin an ibagayuh nan billid hi
midalhin hinan baybay ya ma'at.
24 Te ibaga' i da'yu an nadan ibagayu i Apu Dios hinan pundasalanyu
an ma''id ha punduwaduwaanyu ya umannung an ma'at.
25 Mu wa'et mundasal ayu ya mahapul an pakawanonyu nadan
numbahulan di ibbayun da'yu ta way aton Ama ta'uh ad abunyan an
mamakawan damdamah bahulyu.
26 Te adiyu'e ya adi da'yu damdama pakawanon i Ama ta'uh ad
abunyan.

Hay Nummahmahan Nadan Judyu Hi Sa'ad Jesus
(Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)

27 Hidin dimmatong da Jesus hi ad Jerusalem ot e mundaldallanan
hinan way Templo. Ya imme nadan nabaktun padi ya nadan
muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan
tatagu
28 ot alyondan Jesus di, Undan nganney sa'admu ya nganney nannag
i he''a ta pamaag ihya ya athinay atom?
29 Ya alyon Jesus di, Wada ni' han ibaga' i da'yu ta timbalyu'e ya ahi'
damdama tobalon nan imbagayu.
30 On nganne tuwaliy innilayuh nalpuwan nan abalinan John an
mumbonyag? On hi Apu Dios onu hay tagu?
31 Ot munhahapitda ni' an alyonday, Alyon ta'u'ey hi Apu Dios ya
umannung bon alyonay, O ya tanganunyu agge kinulug hi John?
32 Ya alyon ta'u'e boh hay taguy nalpuwan nan abalinan John an
mumbonyag ya umannung an bumungot nadan tinatagu. Ya alinah
waday atondan dita'u te innilada an hi John ya propeta.
33 Ta namaag mo ot alyonda i Jesus di, Aggemi innila.
Ot alyon Jesus di, At'ehna ya adi' mo damdama ibagay nangdat hi
abalina'.

12

Hanan Mun'adug Hi Nitanom
(Matthew 21:33-46; Luke 20:9-18)

1 Ot inayun Jesus an muntudtuduh nadan tatagu an in'alignan
alyonay, Wada han tagun nuntanom hi dakol an greyp ot aladonay
nunlini''odan. Ot iphodnahdi han pungkopalan hi greyp. Ot iphodna
bohdi han atagen pungguwalyaan ot ipaguwalyanah nadan udum an
muntamuhdi ot mumbaat.
2 Ta hidin innilanan mabulas nadan greyp ot honagonay ohah nadan
baalna ta ena alan di bingayna.
3 Mu hidin immeh diyen hinnagna ya impudongda ot punhoplatda
ot ahida pumbangngadon an ma''id ha inalana.
4 Ot honagona boy ohah nadan baalna mu atbohdin numba'bainda
ya nuntopaday uluna ta nagunga'an.
5 Ot ituda'na boy oha mu inyal'alana te pinateda. Ta athi'athidiy
inatdah nadan dakol an hinnagna an nunhoplatda ya numpateday
udum.
6 Ta lo'tat mo ot honagona nan pa'appohpohdonan oh'ohhan imba-
balenan lala'i te hay punnomnomna ya alyonay, Hituwen imbabale' di
ituda''u ot alina mahan nin aya ya bainanda.

7 Mu hidin imme ta tinigon dadiyen muntamuhdi ot punhahapitan-
dan alyonday, Hiyahnae nan mamoltan ituwen natanoman. Patayon
ta'uwot ta wan dita'uy mangibagi ituwen mipaboltan i hiya.
8 Ta impudongda ot patayonda ot ibkahdah bahhel nan alad diyen
natanoman.
9 Ot alyon Jesus di, Ot nganney innilayuh aton diyen ud lutah
nan natanoman hinadan nuntamuwonahdi? Ma"id ha bahhonan
pumpatena dida ya impipapto'nah udum hidiyen lutana.
10 Ya alyon bon Jesus hinadan tataguy, Ma"id ha bahhonan
ma'awatanyuh din impitudo' Apu Dios an alyonay,

Hanan batu an agge pinhod nadan mumpangapyah balen usalon
ya onnot on hidiye otahan nan nahamad an pangipabunan hi bale.

11 Hi Apu Dios di nangat ituwe ya umipa'amlong i dita'uh tuwen
inatna.
12 Hanadan ap'apun di Judyu ya inniladan diday nangi'aligan Jesus i
diye ta hiya nan namaman pinhoddan tiliwon. Mu tumakutda te dakol
nadan naminhod i Jesus ta pamaag mo ot taynanda.

Hay Namatnaan Nadan Paliseu I Jesus
(Matthew 22:15-22; Luke 20:19-26)

13 Imme nadan ap'apun di Judyu ot honagonda dohah nadan Paliseu
ya nadan tatagun Herod ta wan eda ipatnan baliyan hi Jesus.
14 Ta onda dimmatong ot alyonday, Apu Jesus, innilamin nipto' an
namin di hapitom. Ya adi'a mihapitan hinadan ibagan di tatagu te
numpapaddung di panigom hi tatagu. Ya hanadan pohdon Apu Dios
di itudtudum hi aton di tatagu. Mu hay pohdonmin mahmahan i he''a
ya hi'on mahapul an mumbayad ta'uh buwis hinan patul hi ad Roma
onu adi?
15 Mu innilan Jesus an onda himbagbagon ot alyonan diday,
Tanganuna' patnaon i da'yu? Iyaliyuyahtu ha pihhu ta tigo'.
16 Ot iyeda han pihhu ot alyonay, Nganney ud angah ya ud ngadan
hinan wahtu ituwen pihhu?
Ya alyonday, Hiyahnae nan patul hi ad Roma.
17 Ya alyon Jesus di, Idatyu nadan buwisyu i Caesar te hidiyey
midat eh'a i hiya te hiyay patul. Ya atbohdin idatyu i Apu Dios nan
lebbengnan midat i hiya. Ya masda'awda i diyen nambalna.

Hay Nummahmahan Nadan Saduse Hinan Amahuwan Di Nate
(Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40)

18 Wadada boy immen Saduse an dida nan mangalih adi
mamahuwan di nate. Ot alyondan Jesus di,
19 Apu Jesus, hay nitudo' hinan tugun Moses ya alyonay wa'et waha
lala'ih nangahawa mu indani ya nate an ma''id ha imbabaleda ya
mahapul an nan hi ibban nan nate di mangi'ahawa i diyen babai ta
nahlagda'e ya waha pun'imbabalen nan babai i diyen namangulun
ahawanan nate.
20 Mu onha waha pituh linala'ih hina'aggi ya nalahin nan pangu-
luwan ya alinah naten ma''id ha imbabaledan diyen ahawana
21 ya nihukkat nan mi'adwan hi ibbana mu indani ya nate bon ma''id
damdama ha imbabaleda ya nihukkat bo nan mi'atlu mu atbohdi
damdaman nate

12:11 12:11 Psalm 118:22,23

22 ta athi'athidi ta lo'tat ya inamina dadiyen pitun hina'aggi ot ahi
mohpe mate.
23 Ot immannung'en waday amahuwan di nate ya nganne mo i
dadiyen pitu di nanongnah ahawana?
24 Ya alyon Jesus di, Ni'ibbahho mahan hinaen punnomnomyu te
aggeyu tuwali innilay niyatan nan impitudo' Apu Dios ya nan ongal
an abalinana.
25 Hanadan tatagun mamahuwan ya adida mo mangahawa te
umatdah nadan anghel hi ad abunyan an adida mangahawa.
26 Ya hay panginnilaan an mamahuwanday numpun'ate ya nan
nitudo' hinan tugun Moses hidin ni'happitan hi Apu Dios i hiyahdih
nan way mundalang an kaykayyiw. Ta imbagan Apu Dios i hiya an
hiya nan Dios an dayawon Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
27 Ta hituwey panginnilaan ta'u an mataguda nadan a'ammod ta'un
da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob te hanadan mataguy mundayaw
i Apu Dios an bokon hanadan nate. Ta hiya nan ni'ibbahho nadan
itudtuduyu an alyonyuy adi mamahuwan di nate.

Hay Nahamad Hi Uldin
(Matthew 22:34-40; Luke 10:27-28)

28 Wahdi han ohan muntudtuduh uldin ta'un Judyu an nangngol
hinadan maphod an nambal Jesus ta alyona i Jesus di, Nganne nin
hinadan tugun di na'anhan hi unudon?
29 Ya inalin Jesus di, Hay nahamad an tugun ya alyonay, Da'yun
tinanud Israel ya igongahanyu nan alyon Apu Dios an hiya ya abuh
di Dios.
30 Ot mahapul an nahamad di pamhod ta'un hiya ta hiyay pangiy-
ohhaan ta'uh nomnom ta'u ya nitaguwan ta'u ya bikah ta'u.
31 Ya nan mi'adwan tugun ya hay pamhodan hi ibba an umat hi
pamhod hi adol. Ot danae nadan tugun an na'anhan hi unudon.
32 Ya alyon diyen taguy, Maphod hinaen inalim Apu Jesus te
immannung an ohah Apu Dios an ma"id ha udum hi Dios.
33 Ta maphod on nahamad di pamhod ta'un hiya ta hiyay pangiy-
ohhaan ta'uh nomnom ta'u ya nitaguwan ta'u. Ya atbohdin maphod
on waday pamhod ta'uh nadan ibba ta'u an umat hi pamhod ta'uh adol
ta'u. Te datuwey na'anhan i Apu Dios mu hanadan i'nong ta'un hiya.
34 Ya alyon Jesus di, Maphod hinaen inalim ta tuwen ma'awatam di
a'at nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
Ta gapu i dadiyen nambal Jesus ya ma"id mo ha e nangipidpidwan
e namagbagan Jesus.

Hay A'at Nan Pinto' Apu Dios Hi Patul
(Matthew 22:41-46; Luke 20:41-44)

35 Wada han hin'algon muntudtuduh Jesus hinan Templo ot alyonay,
Hay alyon nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya hanan Kristu ya
holag din patul an hi David.
36 Mu tanganu on hi David ya alyonay hi Ap'apunah diyen Kristu?
Athidiy alyona te hay impitudo' nan Espiritun Apu Dios i hiya ya
alyonay, Hi Apu Dios ya inalinah nan Ap'apu di, Umbun'ahtuh way
winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu ta abako' nadan
mi'buhul i he"a.

12:36 12:36 Psalm 110:1

37 Ot alyon bon Jesus di, Hay alyon David ya Ap'apunah diyen Kristu
an bokona holag ya abuh.

Hay A'at Nadan Muntudtuduh Uldinmin Judyu
(Matthew 23:6-7,14; Luke 20:45-47)

Hanadan tatagu ya pohpohdonda nadan itudtudun Jesus.
38 Ta hay intugunan dida ya alyonay, Halipodpodonyu ta adi da'yu
baliyan hinadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu. Te dida'e ya
munlubungdah munggayyadan on eda dimmanaldallanan an ta'on on
hinadan pummalkaduwan ta wan apngaon di tatagu dida.
39 Ya pohdonda bon diday umbun hinadan mun'aphod an um-
bunan hinadan a'am'amungan ta'un Judyu onu hinadan kumpulnan
a'am'amungan di tatagu.
40 Ya wa'et mundasalda ya adukkadukkayonda ta hay panigon di
tatagun dida ya ay immannung nan punnomnomda mu dee mannot an
pamalbalidah nadan nabalu ta way atondan mangalah nadan wadan
dida. Ta gapu i danaen at'atonda ya ahi nunhiglay ma'at i didah
pidwana.

Hay Ong'ongngal Di Imbangngadnan Pihhu I Apu Dios
(Luke 21:1-4)

41 Hidin um'umbun hi Jesus hinan way potto' di pangi'amungandah
pihhuh nan Templo ya tinigona nadan tatagun e nangiha''ad hi pihhu.
Ya dakol hinadan kakadangyan di ong'ongngal di inha''adda.
42 Ya wada han nawotwot an nabalu an imme pibo ot iha''adna han
duwan hiping.
43 Ta inayagan Jesus nadan itudtuduwana ot alyonan diday, Pohdo'
an ipa'innila i da'yu an hay ong'ongngal di indatna ya hinaen nawotwot
an nabalu.
44 Te nan inha''ad nadan kakadangyan an impabangngadda i Apu
Dios ya nan hawwal di pihhuda. Mu hidiye'en nabalu ya ammuna
ahan hidiyen pihhuna mu aggena inukuhan ot idatna i Apu Dios.

13

Hay Nangibagaan Jesus Hinan Apa''ihan Nan Templo
(Matthew 24:1-2; Luke 21:5-6)

1 Hidin taynan da Jesus nan Templo ya alyon nan ohah nadan
itudtuduwanay, Apu Jesus, tigom'en ma''aphod hantun Templo ya ta'on
on hanadan batun inusalda.
2 Ya inalin Jesus di, O ma''aphod ot hanat ipahdayun tigon hi ad
uwani te udum hi algo ya mapa''ih ta ma''id ha ta'on hi ohah nadan
batun ni'usal hi adi mapukal.

Hanadan Punligatan Di Tatagu
(Matthew 10:17-22; 24:3-14; Luke 21:7-19)

3 Indani ya imme da Jesus hinan nabillid an nungngadan hi Olibo
an ni'indommangan hinan Templo. Ya imme da Peter ya hi James
ya hi John ya hi Andrew hi awadan Jesus ta ab'abbuhdahdi ot
mahmahanday ibalinan nan inalin Jesus
4 an alyonday, On anuud di apa''ihan nan Templo? Ya nganney
pangimatunan hi'on tuwen madatngan di a'atana?
5 Ya alyon Jesus di, Halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan

6 te lo'tat ya dakolday umalin mangalih dida nan Kristu mu layahda
te pinhoddan baliyan di dakol an tatagu.
7 Ot ta'on on wadaday donglonyuh munggugubat hitudan
nun'ihaggon onu hinadan nun'idawwin boble ya adi ayu tumakut
te mahapul an ma'at dadiye mu bokon ni' hidiyey apogpogan tun luta.
8 Te munggugubatday udum an boble. Ya waday alyog ya bitil hi
dakol an boble. Ta datuwen ma'ma'at di hipun di punligatan di tatagu
an umat hi dogoh di golang hi'on tuwen miyayyam.

9 Ya hanat halipodpodonyu nimpe te lo'tat ya wadaday ahi mangi-
patiliw i da'yu ta iye da'yuh nadan punhumalyaan di Judyu ya e da'yu
nunhoplat hinadan a'am'amungan ta'un Judyu. Ya ahi da'yu bo inyeh
awadan di patul ya gobelnador ta humalyaon da'yu an gapun ha''on.
Mu ta'on on ma'at di athidi i da'yu mu ta mipa'innila i dida nadan
intanuddu' i da'yu
10 ta wan mihinap hi abobboble nan inat'u an iphodan di tatagu ya
ahi madatngan di apogpogan tun luta.
11 Mu wa'et natiliw ayu ta iye da'yuh nan punhumalyaan ya adi ayu
minomnoman hi'on nganney pambalyuh nadan ibagada te ukod nan
Espiritun Apu Dios an mangipanomnom i da'yuh ibagayu.
12 Ya ha boy ohah ma'at i da'yun kimmulug i ha''on ya hanadan
i'ibbayuy mangipatiliw ya mangipapate i da'yu. Ya atbohdiy aton
nadan a'ammod hinadan imbabaledan kimmulug i ha''on. Ya ta'on
on hanadan imbabaleyu ya ngohayon da'yu ya diday mangipapaten
da'yu.
13 Ya ahiwawan da'yuh tatagu an gapuh kimmuluganyun ha''on. Mu
nan tagun manginaynayun an mundinol i ha''on an ta'on on nunhiglay
punligatana ya hiyay mi'tagun Apu Dios hi munnananong.

Hay E Ipaghopan Di Umipabohol Hinan Templo
(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)

14 Alyon bon Jesus di, Hay oha bo ya wada han nunhiglan
umipabungot i Apu Dios an eda iha''ad hinan Templo ta mibilang
moh nalugit nan Templo. Ot da'yun namaha ituwe ya mahapul an
nomnomnomonyuy iyatana. Ta hitun a'atana ya hanada'en i Judea ya
bumtikdah nadan billid.
15 Ya wa'et mipaddih an um'umbun ayuh nan dola ya pamaag
ya innayunyun bumtik an ma''id ha nomnomonyun hunggop an e
mangalah nadan gina'uyu.
16 Ya ta'on on hanadan himmiput hinan puntanoman ya wa'et
tigondah diye ya pamaag damdama ya inayundan bumtik hinadan
billid.
17 Ta i diyen timpu ya mahmo' nadan numpumbutyug ya nadan
binabain waday goggolangda.
18 Ot hanat idasadasalyu ta wan adi mipaddih hinan lowang hidiyen
ahiyu bumtikan.
19 Te hitun a'atan datuwe ya nunhiglay punligatan di tatagu an ma''id
ha nipadpaddungana hinadan nunligatan di taguh tun luta an nihipun
hidin nalmuwan tun luta. Te maminghan di a'atan diyen nunhiglan
punligatan.

20 Ot onha adi paho'dodon Apu Dios hidiyen punligatan ot ma''id
ha ohah taguh mabati. Mu gapuh nan ongal an homo'nah nadan
pinto'nan tataguna ya paho'dodonah diyen nunhiglan punligatan.
21 Ya ahi wadaday mangali i da'yu hi wahtun boble ta'u nan Kristu
onu dehdihdi nan Kristu mu hanat adiyu aya patiyon.
22 Te dakolday umalin mangalih dida nan Kristu onu propeta. Ya
abalinandan mangat hi milagro ya nadan nakaskasda'aw ta way
atondan mamalbalih tatagu an ta'on on nadan pinto' Apu Dios hi
tataguna.
23 Ot hanat nomnomnomonyu datuwen inali' te teen padana' an
ibagan namin i da'yu ta ahi madatngan di a'atana.

Hay Ma'at Ya Ahi Mumbangngad Nan Nitulang Hitun Tatagu
(Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33)

24 Alyon bon Jesus di, Na'at'e dadiyen punligatan ya humilong nan
algo ya nan bulan.
25 Ya mun'a'agah nadan bittuwon ya umalinhawangdan namin
nadan wah ad lagud ta ma''id ha poto'na.
26 Ta na'at'en namin dadiye ya ahiya' tigon an Nitulang Hitun Tatagu
an umalih tun luta an midduma' hinan bugut. Ya i diye ya ma'attigo
nan ongal an abalina' ya anabaktu'.
27 Ya honago' nadan anghel'u ta eda hayupon an namin nadan
pinto''un tatagu' hi abobbobleh tun luta ta umalidah awada'.
28 Ot alyon bon Jesus di, Nan a'at nan kayiw an fig ya waday
ituddunan da'yu te tigonyu'e ta manguyho' ya innilayun tuwen
tumiyalgo.
29 Ot atbohdin tigonyu'en ma'at nadan imbagabaga' ya hidiyey
panginnilaanyu an agagga moy umaliya'.
30 Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yu an tinanud hi ad uwani an
wadaday udum i da'yu an adida ni' mate ta inggana hi akhupanday
a'atan datuwen namin.
31 Mabalin an mapogpog hi ad lagud ya tun luta mu hanan hapit'u
ya munnananong ta ingganah mipa'annung.

Hay A'at Di Pumbangngadan Jesus
(Matthew 24:36-44)

32 Alyon Jesus di, Ma"id ha nanginnila hi'on anuud di ahi' bo
umaliyan te ammunah Aman nanginnila. Ta'on on ha"on an imba-
balena ya hanadan anghel hi ad abunyan ya aggemi innila.
33 Ta hiya nan mahapul an halipodpodonyu ta nanongnan
mundadaan ayu te aggeyu innila nimpe di ahi' umaliyan.
34 Te umata' hinan mumbaat an iyukodnan namin hinan baalna
nadan matamuwan hi balena ya pinadananah nan mungguwalya ta
ihamadnan mungguwalya ta adina palpaliwan an malmallo'.
35 Ot hiyah tuwe nan alyo' i da'yu an mahapul an umat ayu i diyen
mungguwalya ta mundadaan ayuh umaliya' te ma"id ha mapto' ya
alinah mipotto' hinan mun'ahdom onu hinan tongan di labi onu hinan
muntalanu onu hinan mun'awi"it.
36 Te adiyu'e atonhidi ya alinah palpaliwanyu ya nahanawwanga' an
malmallo' ayu.
37 Ya bokon da'yu ya ammunay pangalya' ituwe te hi an namin di
tatagu ta wan mundadaan ayun namin hi umaliya'.

14

Hay Nunhahapitandah Atondan Muntiliw I Jesus
(Matthew 26:1-5; Luke 22:1-2; John 11:45-54)

1 Hidin duway algo ya madatngan nan ngilin di panganan nadan
Judyu hinan tinapay an agge nadduman hi yist an hidiyey punnom-
nomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh ateh ad Egypt
ya hinahapit nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh nan uldin
ta'un Judyu di atondan e muntiliw i Jesus ta adi innilaon nadan tatagu
ya pinateda.
2 Ta hay hinahapitda ya alyonday, Adi ta'u ipaddih hinadan mangilin
an algo di puntiliwan ta'u i hiya te alinah innilaon nadan tatagu ya
bumungotda ya mi'patteda.

Hay Nangihiitan Nan Babai Hinan Lana An Nard Hi Ulun Jesus
(Matthew 26:6-13; John 12:1-11)

3 Hidin wada da Jesus hi ad Betani hi balen nan na'gullidan ni' an
hi Simon an mangmangnganda ya hinunggop han babai an inodnana
han ma'killat an butilya an nattuwan hi na'angnginan lana an nard an
mapmaphod di hunghungna. Ot bukatana ot ihiitnah ulun Jesus.
4 Ya himmihiwo nadan udum an wahdi te alyonday, Ayayyukah
diyen lana an pamaag ihya ya inatnahdi.
5 Onha igattang hidiye ot ongal di bayadna ot waot ha midat hinadan
nun'awotwot. Te hay balolna ya mabo'lah nan hintawon.
Ot pun'ihingalda.
6 Mu alyon Jesus i diday, Tanganunyu aton hinay pangaliyun hiya?
Undan aggeyu innila an maphod hituwen inatna?
7 Hanada'en nun'awotwot an pangdatanyuh iboddangyu ya nanong-
nan wadawadada i da'yu ot mabalin an kumpulnay algoh bumoddan-
ganyun dida. Mu ha''on'e ya adi minaynayun di id'idduma' i da'yu.
8 Ya manu'eh inhiitnah tuwe ya hituwe han abalinanan aton ta
idadaanay adol'uh e' ilubu'an.
9 Ot ibaga' i da'yu an hinan e itudtuduwan nan inat'u an iphodanyun
tatagu hi abobboble ya mi'bong'al hituwen inat tuwen babai ta
panginomnomnoman i hiya.

Hay Nunhahapitan Da Judas Hi Atondan Muntiliw I Jesus
(Matthew 26:14-16; Luke 22:3-6)

10 Hi Judas Iskariot an ohah nadan Apostoles ya immeh awadan
nadan nabaktun padi ot hahapitonday atondan e muntiliw i Jesus.
11 Ya immamlong dadiyen nabaktun padi an alyonday, Ta'omman ya
indattan da'ah pihhu.
Ta nihipun i diye ya bobota'on Judas di ena pangipatiliwan i Jesus.

Hay E Nangidadaanan Nadan Duwan Itudtuduwan Jesus Hi Pan-
gananda
(Matthew 26:17-19; Luke 22:7-13)

12 Hidin nadatngan nan mamangulun algon nan ngilin di pan-
gananmin Judyu hinan tinapay an agge nadduman hi yist i diyen
pangi'nonganmih nan imbabalen di kalnero an punnomnomnoman-
mih nihwangan handidan a'ammodmih ateh ad Egypt ya alyon nadan
itudtuduwan Jesus i hiyay, On idanay emi pangidadaanan hinan anon
ta'uh ad uwanin ngilin?

13 Ot ituda' Jesus di duwa i didan alyonay, Ume ayu ot dumatong ayuh
nan boble ya wada han lala'in damuwonyu an pinahona han buwod
ya nitnud ayun hiyah nan balen hunggopana.
14 Ya alyonyuh nan ud bale di, Hinnag da'mih nan muntudtudu ta
ituddum anu nan kuwartun di mangiliyu ta hidiy emi panganan hi ad
uwanin ngilin.
15 Ot ipangulu da'yuh nan ongal an kuwartuh nan mi'adwan gladu
ta hidiy eyu pangidadaanan ot wahdin namin nadan mahapul ta'u.
16 Ta imme dadiyen duwan intuda' Jesus ya immannung nan inalinan
dida ot idadaanda nadan makan i diyen ngilin.

Hay Nangibagaan Jesus Hinan Mangipatiliw I Hiya
(Matthew 26:20-25; Luke 22:21-23; John 13:21-26)

17 I diyen mun'ahdom ya dimmatong da Jesus hinadan Apostoles i
diyen bale ot manganda.
18 Mu hidin mangmangnganda ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an
hay ahi mangipatiliw i ha''on ya oha i da'yu.
19 Ya way ohah nadan itudtuduwana on minomnoman ta way ohaon
alyonay, On ha''on di mangipatiliw i he''a?
20 Ot alyona boy, I da'yun Apostoles ya hanan mi'tamol i ha"on hi ad
uwani hinan tinapaynah nan malukung ya hiyay mangipatiliw i ha"on.
21 Ha"on an Nitulang Hitun Tatagu ya nibaga tuwalin patayona'.
Mu mahmo' nan tagun mangipatiliw i ha''on. Udu'dulnaot eh'ay agge
niyayyam.

Hay Nanganandah Nan Tinapay Ya Hay Nanginumandah Nan Bayah An Indawat Jesus
(Matthew 26:26-30; Luke 22:14-20; 1 Kulintu 11:23-26)

22 Ta i diyen mangmangnganda ya inalan Jesus nan tinapay
ot munhana i Apu Dios ot upi'upingona ot ipiyappongnah nadan
itudtuduwana ot alyonay, Anonyuh naen tinapay te hiyah naey adol'u.
23 Ot alana bo nan basu an nattuwan hi bayah ot mundasal ot idatnah
nadan itudtuduwana ta nabinbinoltandan imminum an namin.
24 Ot alyonay, Hinaen ininumyu ya hiyah naey dala' an panginnilaan
an wada han balun imbagan Apu Dios hi atona i da'yun tatagu.
25 Ya ibaga' i da'yu an ad uwani mo ya ammunay pi'yinuma' i da'yu ta
ingganah on madatngan nan pi'iddumanyuh nan pun'ap'apuwan Ama
ya ahiya' mohpe mi'yinum bon da'yuh nan nat'on an bayah.
26 Ta on nabhugda ot ikantaday pundayawdan Apu Dios ot ahida
umeh nan nabillid an nungngadan hi Olibo.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha''utan Peter I Hiya
(Matthew 26:31-35; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

27 Alyon Jesus i diday, Ad uwanin mahdom ya mahihi"an ta'u ta
taynana' te hay impitudo' Apu Dios hidin nadne ya alyonay, Ipapate'
nan mumpastol ta hanada'en kalnerona ya mahihi"anda.
28 Ot alyon bon Jesus di, Ta athidin ipapateya' mu hitun amahuwa'
ya mamanguluwa' an umeh ad Galilee ta ahi ayu mitnud hidi.
29 Ya alyon Peter di, Ta'on hi alinah taynan da'ah tudan ibba' mu adi
mabalin hi taynan da'an ha"on.

14:27 14:27 Sekariah 13:7

30 Ya alyon bon Jesus di, Ibaga' i he"a an adi pumidwan tumalanuh
ad uwanin mahdom ya mumpitlun iha"uta' i he"a an alyom hi aggeya'
innila.
31 Mu alyon Peter di, Adi mahan mabalin hi iha"ut da'a te ta'on on
mi'yateya' i he"a.
Ya an namin nadan itudtuduwan Jesus ya athidi damdamay inalida.
32 Ot makak da Jesus ta umedah ad Getsemani.

Hay Nundasalan Jesus
(Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46)

Hidin dimmatongdah ad Getsemani ya alyon Jesus hinadan
itudtuduwanay, Umbun ayu ni' hitu ta eya' mundasal.
33 Ot i'uyugna da Peter i James ya hi John ta bimmata"anda. Ya
nihipun i diyey numanomnomana an gapuh nan ma'at i hiya.
34 Ot alyonan diday, Nunhigla tayyan mahkit di punnomnom'u an
aya' mate. Ot hanat umohnong ayu bahan ta mi'tukal ayun ha"on.
35 Ot e mibata"an hi Jesus ot e mundu"un an inda"omnay angahnah
nan luta ot mundasal ta mabalin'e ya adi ma'at hidiyen nunhiglan ena
holtapon.
36 Ta alyona di, Ama, ma"id ha adim abalinan. Ot daan mo bahan ta
adim iyabulut hituwen e' holtapon? Mu bokon hanan pohdo' di ma'at
te nan pohdom.
37 Indani ot ibangngadnah nan awadan nadan tulun itudtuduwana
ya tinigonan nalo'da ot alyonan Peter di, Simon, bumangon'a. Undan
ahan adi mabalin hi mi'tukal ayun ha"on i ha ohay olas ni'mo.
38 Mahapul an itpolyun adi malo' ta mundasal ayu ta wan adi ayu
mabaliyan. Innila' an pinhodyun mi'tukal mu ningamut neen hay
inlo'yuy miploh.
39 Ot mumbangngad boh Jesus ot hana bon indasalnah hopapnay
indasalna.
40 Ot ibangngadna boh awadan nadan tulun itudtuduwana ya hiyah
diyen nalo'da te adida ahan pa"itpol hi inlo'da. Ta binangona dida ot
dindinnonganda te aggeda innilay ibagada.
41 Ot ume bo Jesus an e mundasal. Ta hidi bon nibangngad ya nalo'da
bo ot alyonay, Ngalngalam ha inlo'yu. Bumangon ayu te nadatngan
moy puntiliwan nadan nun'abahulan an tatagu i ha"on an Nitulang
Hitun Tatagu
42 te tuweda tayyan impangulun nan nangitudduh tun awada'. Ot
ma'ayu ta eta'u damuwon dida.

Hay Nuntiliwanda I Jesus
(Matthew 26:47-56; Luke 22:47-53; John 18:1-14)

43 Aggena impadappuh nan pun'ibagana ya himmawwangngot hi
Judas an ohah nadan Apostoles an in'uyugnay dakol an tatagu an
numpangdon hi ispada ya pang'ul te diday hinnag nadan nabaktun
padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya nadan mangipang-
panguluh nadan Judyu an muntiliw i Jesus.
44 Ya imbagan tuwalin Judas hinadan in'uyugnan alyonay, Tigonyu ta
nan tagun e' awalon ya hiyay tiliwonyu ya inhamadyun ginuwalyaan.
45 Ya innayun Judas an immeh awadan Jesus ot alyonan hiyay,
Immali ami Apu Jesus.
Ot inayunan awalon hi Jesus.

46 Ot madhuda nadan nun'ibban Judas ot tiliwondah Jesus.
47 Mu hanan ohah nadan ibban Jesus ya hinuknutnay ispadana ot palangonay ingan nan ohan himbut nan nabaktun padi ta na'aan.
48 Ya alyon Jesus hinadan nuntiliw i hiya di, Una'dan na'abahhulan ta gahin hi mun'i'ispada ayu ya numpangdon ayuh pang'ul an umalin muntiliw i ha"on?
49 Tanganu on ad uwani ta ahiya' tiliwon an aggeya' tiniliw hidin timmanudduwa' hinan Templo an abigabigat on waa' hidi? Mu ta'on ta ma'at hituwe ta mipa'annung nan hapit Apu Dios.
50 Ta gapu i diyen na'at ya binumtik nadan itudtuduwana.
51 Ta onda inikak hi Jesus ya himmawwang han lala'in aggena hinangut di lubungna ta pamaag ya ammunay ulohnah inhophopnah adolna ot mitmitnud hinadan mangiye i Jesus. Ta edaot eh'a pi'tiliw
52 mu agge natiliw te nan uloh di nalapanu' ta innayunan binumtik.

Hay Nummahmahandah Bahul Jesus
(Matthew 26:57-68; Luke 22:63-65; John 18:13-14,19-24)

53 Hidin inyedah Jesus hi balen nan nabaktun padi ya dedahdi nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu.
54 Mu hi Peter ya niyunu'unud hinan nangiyayanda i Jesus mu nibata''an ta ingganaot midatong hinan lita''angan nan balen nan nabaktun padi ot mi'yan'anniduh nadan guwalya.
55 Ya nadan nabaktun padi ya an namin nadan ap'apun di Judyu ya inhamaddan nummahmah hinadan tatagu hi mabalin an ipabahuldan Jesus ta waha pangigadulandan mangipapaten hiya.
56 Ta dakolday nangipatnan mangibaga hi ipabahuldan hiya mu adi mun'u'unnudan nadan ibagada te on tuwali layahda.
57 Ta lo'tat ya alyon nadan ma'layyah di,
58 Dingngolmin inalinay pa''ihona anu nan iniphod di tatagun Templo ta maluh di tuluy algo ya iphodna mu bokon hay taguy mangiphod.
59 Mu ta'on on dida ya adi mun'u'unnudan di ibagada.
60 Ya natanna'dog nan nabaktun padi ot alyonan Jesus di, Tanganunmu adi tobalon nadan ibagadan he''a? On immannung dadiyen imbagada?
61 Mu namaag Jesus di dindinong. Ta alyon bon nan nabaktun padi di, Ibagam hi'on immannung an he''a nan Kristu an Imbabalen Apu Dios?
62 Ya alyon Jesus di, O immannung hinaen inalim te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya adi madne ya tigonyu an ha''on di ongal di abalinana te umbuna' hi way winawwan Apu Dios. Ya ahiya' bo tigon hitun pumbangngada' an midduma' hinan bugut.
63 Ta on dingngol nan nabaktun padih diye ya punhethetnay lubungna an gapuh bungotna te hay nangalyan Jesus di hiya nan Kristu. Ot alyonah nadan tatagu di, Teen nunhindodongolan ta'u nan inalina. Ot undan nganne boy ohah hapulon ta'u an hiya nee ot ibaganay bahulna.
64 Ya dingngol ta'u mahan nan layah an imbagana te alyonay hiya nan Imbabalen Apu Dios. Ot nganney pohdonyuh ma'at?

Ya inalin nadan tatagu di, Immannung neen numbahul ot ipap-
ateyuot.
65 Ot puntukpaan nadan udum hi Jesus. Ot upuponday matana
on nunhinhuhuntukanda on inaliday, Agam ya tuwali ta ngadanom
nadan nanuntuk i he''a. Ot ipaboltanda hinadan guwalya ot punhin-
huhuntukanda.

Hay Nangiha''utan Peter Hinan Niddumanan Jesus
(Matthew 26:69-75; Luke 22:54-62; John 18:15-18,25-27)

66 Hi Peter ya nanongnan wahdin mi'yan'anniduh nan way
lita''angan ya immehdi nan ohan babain tagalan nan nabaktun padi
67 ya immatunanah Peter ot alyonay, Ot ten he''ay ohah nadan ibban
Jesus an i Nasaret.
68 Ya inalin Peter di, Towan, te agge' innilah naen tagun al'alyom. Ot
inayun Peter an umeh nan way hawwangon hidih nan lita''angan.
69 Mu tinigon bon diyen tagalah Peter ot alyonah nadan tatagu di,
Hiyah tuwe ayay ohah nadan nun'ibba'ibban Jesus.
70 Mu inha''ut bon Peter. Ya alyon nadan udum di, Adim iha''ut
te immannung an he''ay ohah nadan ibban Jesus te mimatunan
damdama an i Galilee'a.
71 Mu alyon bon Peter di, Isapata' an ta'on ona' dusaon i Apu Dios
hi'ona' munlayah te agge' attog innilah naen tagun ibagbagayu.
72 Ya hiyah indappuhnah diyen imbagana ya pimmidwan tim-
malanu. Ya ninomnomna din inalin Jesus an alyonay, Pumidwan
tumalanu ya mumpitluy pangibagam hi aggeya' in'innila. Ya nunhiglay
luwanah hakit di nomnomna i diyen inatna.

15

Hay Nunhumalyaan Pilatu I Jesus
(Matthew 27:1-2,11-14; Luke 23:1-5; John 18:28-38)

1 On hiyah mun'awiwi''it i diyen nabiggat ya na'amung nadan
nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya nadan
mangipangpanguluh nadan Judyu ta hahapitonda an mangipapate i
Jesus. Ta pinawwidda ot iyeda i Pilatu.
2 Ya inalin Pilatu i hiyay, Aa, on he''a nan Patul di Judyu?
Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim.
3 Ya dakol di impabahul nadan nabaktun padi i Jesus.
4 Ta alyon mo bon Pilatu di, Tanganunmu adi tobalon nadan
ipabahuldan he''a?
5 Mu namaag Jesus di dindinong ta masda'aw hi Pilatu.

Hay Na'innilaan Di Atayan Jesus
(Matthew 27:15-26; Luke 23:13-25; John 18:39–19:16)

6 Hay impa'inghan nan gobelnador an aton hi atawotawon ya na-
datngan'e nan punnomnomnomanmin Judyu hi nihwangan handidan
a'ammodmih ateh ad Egypt on impilubusnay ohah nadan nibalud an
miyunnudan hi pohdon nadan tatagun ilubus.
7 Ya wada han hi Barabas an nibalud te pimmate ya hiyay ohah
nadan mi'buhul hinan gubilnuda.
8 Ta hidin na'amung nadan tatagu ot ibagadan Pilatu ta ipilubusnay
ohah nadan nibalud.

9 Ot alyon Pilatu di, On pohdonyu ta ilubus'u nan ma'alih patulyu an
Judyu?
10 Manu'eh inalin Pilatuh diye ya innilanan gapuh amoh di nangi-
patiliwan nadan nabaktun padi i Jesus.
11 Mu inhaphapitan nadan nabaktun padi nadan tatagu ta ibagada
an bokon hi Jesus di milubus ta hi Barabas.
12 Ot alyon Pilatu di, At'ehna ya nganne moy ato' i Jesus an ma'alih
Patulyu an Judyu?
13 Ya pun'itkukdan alyonday, Ipipata'muh nan krus.
14 Mu alyon bon Pilatu di, Undan wa eh'a ha inatnah adi maphod?
Mu inyal'aladaot an ahitutukuk an alyonday, Ipipata'muh nan krus.
15 Ot inyunnud mon Pilatu hinan pohdon nadan tatagun ma'at ta
impilubusnah Barabas. Ot hi Jesus di ipahoplatna ot ahina iyukod
hinadan tindalu ta diday e mangipata' hinan krus.

Hay Nunlaylayahhan Nadan Tindalu I Jesus
(Matthew 27:27-31; John 19:1-7)

16 Ya nitnud nadan tindalun nan gobelnador i Jesus hinan way
lita''angan nan balen nan gobelnador ot ma'amungdahdin namin
hinadan ibbadan tindalu.
17 Ot aanonda nan lubung Jesus ot punlubungonda i han mumbolah*
an ay lubung di patul ot tuligonggongonda han inapiddan pagat ot
ipipongotdan hiya.
18 On linayalayahanda an alyonday, Madayaw peman tun patul di
Judyu.
19 On hinuplitday uluna on nuntukpaan di udum on nundu''un di
udum hi hinangngabna.
20 Ta onda ina'inathidi ot ahida aanon hidiyen impilubungdan hiya
ot ihukkatda nan lubungna tuwali. Ot iyedah nan eda pangipata'an i
hiya hinan krus.

Hay Nipata'an Jesus Hinan Krus
(Matthew 27:32-44; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

21 Hidin wadadah nan awon ya himmawwang hi Simon an i Sayrin
an hiyah umanamut. Hiya nan hi aman da Alexander ya hi Rupus. Ot
ipapilitdan ipapahon i hiya nan krus an ipata'an Jesus.
22 Ta dimmatongda hi ad Golgota an hay ibalinana ya Ba'ag Di Ulu.
23 Ot iyeda i Jesus han bayah an nadduman hi mumpait ot alyonday
inumona mu adina pohdon.
24 Ta impata'dah Jesus hinan krus ot ibunutday mangalah nan
lubungna.
25 Ya i diyen nangipata'andan hiya ya na'aggawa.
26 Ya wada han intudo'da i han tabla an hidiye nan ipabahuldan hiya
an alyonahdiy, Hiyah tuwe nan Patul di Judyu.
Ot ipata'dah nan krus hidih nan way baktun di uluna.
27 Ya wadada han duwan bimmahul an impipata'da an numbinahh-
elonda i Jesus.
28 Ta nipa'annung din impitudo' Apu Dios an alyonay, Hiya ya
ibilangdah na'abahhulan.

---

* **15:17 15:17** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

29 Ya hanada'en mala''uh hinan nipata'an da Jesus ya munwigwigi-
wigda on dinildilahda an alyonday, Daan bohna nan alyom hi pa''ihom
nan Templo ya mala''uh di tuluy algo ya iniphodmu.
30 Agam mohpe ta ihwangmuy adolmu ta umaan'a i naen krus.
31 Ya ta'on on nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin
Judyu ya ilanaylayahhanda an alyonday, Tanganu nin mohpeh ona adi
taguwon di adolna yaden nada'en udum ya tinaguna?
32 Onha nin mala'ah hi ad uwani hinan nipata'ana ot mabalin an
patiyon ta'un hiya nan Kristu an patul ta'un Judyu.
Ya ta'on on hanadan ibbanan nipata' ya na'na'yatdan manildilah i
hiya.

Hay Natayan Jesus
(Matthew 27:45-56; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

33 Hidin tongan di algo ya himmilong an namin tun luta hi tuluy olas.
34 Ta hidin alas tres ya tinumkuk hi Jesus an alyonay, Eloy, Eloy,
lama sabachthani. Hay ibalinan nan inalina ya, Apu Dios, tanganuna'
ingnganuy i he''a?
35 Ta hanada'en tatagun tumtumma'dog hinan bata''ana ya dingn-
golda nan inalina ta alyonday, Umman nin hi Elijah nan pun'ayagana.
36 Ot umey oha i dida ot e mangala i han ay kapoh ot itamolnah
nan limmanun bayah ot ituddiwna i han bilau ot ena ipatiptip i Jesus
ot alyonay, Tigon ta'un di anu on umali nan inayaganan hi Elijah an
mamoddang i hiya.
37 Indani ya tinumkuk ot inayunan ma'unguh.
38 Ya i diyen natayan Jesus ya hana'en abillog an nikultinah nan
Templo ya nidihhan an nahethet ta nunduwa an nihipun hi uhhuna
ot dumayyu.
39 Ya hana'en opisyal di tindalu an wahdih nan way akuyung nan
nipata'an Jesus ya tinigonay a'at di natayana. Ta hiya nan alyonay,
Immannung an hiyah tuwe nan Imbabalen Apu Dios.
40 Ya wadada nadan binabain wahnan bata''ana an nanigo i diyen
na'at an hi Mary Magdalene ya hi Salome ya hi Mary an hi inan da
Joses ya nan ung'unga mu hiya an hi James.
41 Datuwe nadan binabain bimmanoddang i Jesus ya nitnunitnud i
hiyah nalpuwanah ad Galilee. Ya wadaday udum an binabain nalpuh
ad Jerusalem.

Hay Nilubu'an Jesus
(Matthew 27:57-61; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

42 Hidin mun'ahdom i diyen algon pundadaananmin Judyu hinadan
usalonmi i diyen mabiggat an Habadun tungo
43 ya wada han hi Joseph an i Arimatea an ohan ap'apumin Judyu an
pohpohdonmi an hiyay ohan manmannod hinan pun'ap'apuwan Apu
Dios an intulidna ot umeh balen Pilatu ot ena ibaga ta iyabulutna ta
ena ilubu' nan adol Jesus.
44 Ya nano''ol hi Pilatu te aggena innila an na'ibagan nateh Jesus ot
pa'ayagna nan opisyal di tindalu ot mahmahana hi'on immannung an
nateh Jesus.
45 Ya alyon diyen opisyal di, O immannung peman an nate. Ot alyon
mon Pilatu i Joseph di, Ta'omman ya ekat em ilubu'.

46 Ot ma'anneh Joseph ot e gumattang i han balu an linen ot ena
la'ahon nan adol Jesus ot libbutana i diyen linen ot ena ilubu' hinan
naka''utan hinan doplah ot tungabona i han ongal an batu.
47 Yaden dedahdi da Mary Magdalene ya hi inan Joses an hi Mary ta
tinigoda nan nilubu'an Jesus.

16

Hay Timmaguwan Jesus
(Matthew 28:1-10; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

1 Hidin nala''uh nan Habadun tungo ot e gumattang da Mary
Magdalene ya hi Mary an hi inan da James i Salome hi lana ta edaot
punlanah hinan nilubu' an adol Jesus.
2 Ta on hiyah mun'awiwi''it i diyen namangulun algon diyen
duminggu ot makakdan umeh nan way nilubu'an Jesus.
3 Ta humanaphappitandan mangmangnge an alyonday, Nganne nin
anuy eta pangipa'aanan hinan tungab nan lubu'?
4 Mu hidin dimmatongda ya tinigoda an na'aan nan ongal an batu
an nitungab hinan lubu'an.
5 Ta namaag mo ot hunggopda ya nangitiganda han lala'in
um'umbun hi nangappit hi winawwanda an nunlubung i han
ma'apullaw an munggayyadan. Ya nangintattakutda
6 mu alyon diyen lala'i di, Adi ayu tumakut te innila' an nan nipata'
an hi Jesus an i Nasaret di pinhodyun tigon mu ma''id mohtu te
namahuwan ot tigonyu tee tun nipalo'ana.
7 Ume ayuot eh'a ta eyu ibaga i Peter ya hinadan udum an
intudtuduwana ta mitnuddah ad Galilee te hiyah diye tuwaliy inalina.
8 Ta onda limmah'un hinan lubu'an ya nunhiglan munggagayong-
gongdah takutda ta muntinnagtagdan mange. Ya gapuh takutda ya
ma''id ha himmapitandah nadan dinamuda.

Hay Numpatigan Jesus I Mary Magdalene
(Luke 24:13-35)

9 Hidin namahuwan hi Jesus i diyen nawi''it di Duminggu ya hay
namangulun numpatigana ya hi Mary Magdalene an hiya din nahi'pan
ni' hi pituy didimunyu mu lina'ah Jesus.
10 Ot e ibagan Mary hinadan umukayungan an itudtuduwan Jesus
hidiyen tinigona
11 mu adida patiyon.

Hay Numpatigan Jesus Hinan Duwan Intudtuduwana
(Luke 24:13-35; Nan Na'na'at 28:1-6)

12 Indani ya wadada nan duwan intudtuduwan Jesus an idaldallan-
dan umeh nan pangayanda ya numpatigoh Jesus i dida mu nalumman
di tigona.
13 Ta onda immatunan ot ibangngaddah awadan nadan ibbada ot
uhuhondah diyen na'at mu adida damdama patiyon.

Hay Numpatigan Jesus Hinadan Apostolesna
(Matthew 28:16-20; Luke 24:36-49; John 20:26-29; Nan Na'na'at 1:6-8)

14 Indani ya numpatigo mahan moh Jesus hinadan himpulut ohan
(11) Apostoles i han pangananda ot ihingalna didah aggeda namatiyan
hinan imbagan nadan ibbada an hiya ya namahuwan.

15 Ot ahina alyon di, Ume ayuh abobboble ta eyu ipa'innilah
atagutagu nan inat'u an iphodan di tatagu.
16 Ta hanada'en mangun'unud i ha''on ya mumpabonyagda ta diday
mi'tagu i Apu Dios hi munnananong. Mu nan adi mangun'unud i ha''on
ya diday nangalyan Apu Dios hi minaynayun di bahulda ta hiya nan
mipiyedah nan awadan di munnananong an punligatan.
17 Ya hay pangimatunan hinan immannung an mangun'unud i ha''on
ya nan abalinandan munla'ah hi nih'op an gapuh pangidinlandah nan
abalina'. Ya atbohdin ta'on on nadan aggeda innilan hapit di udum ya
mabalin an ihapitda.
18 Ya ta'on on nan ulog an kumalat ya umayupdan dida. Ya ta'on on
alinah aggeda inatta ya imminumdah kodot ya adida mate. Ya mabalin
an iha'moday ta'ledah nadan mundogoh ya mipaphodda.

Hay Numbangngadan Jesus Hi Ad Abunyan
(Luke 24:50-53; Nan Na'na'at 1:9-11)

19 Hidin nagibbuh an ni'hapit hi Jesus hinadan itudtuduwana ot
mipatuluh ad abunyan ot e umbun hi way winawwan Apu Dios ta
middum i hiyan mun'ap'apu.
20 Ya hanada'en itudtuduwana ya immedah abobboble ot eda
muntudtuduh hapit Apu Dios. Ya hi Jesus di namoddang i dida ta
hiya nan waday abalinandan mangat hi milagro ta dadiyey pamatiyan
nadan tatagu an immannung nan itudduda.

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo'
Luke

Hay Nangipa'innilaan Luke I Teofilo Hinan Na'na'at

1 He''an iba Teofilo, innila' an dakolday nangitudo' tuwalih nadan
na'na'at hitun awadan ta'u.
2 Hay intudo'da ya nadan dingngoldah nadan e nuntanudtudu an
nannannigoh nadan na'na'at an nihipun hidin hopapna.
3 Ya hidin inhamad'un inada'adal datuwe an inhipun'uh din hopapna
ya ninomnom'un ipanuh ta itudo''u ta idat'un he''a
4 ta wan ma'innilaam an immannung nadan nitanudtudun da'yu.

Hay Nangibagaan Nan Anghel An Miyayyam Hi John

5 Hidin numpatulan Herod hi ad Judea ya wada han padin di Judyu
an hi Sekariah an tinanud din padin hi Abijah. Hi ahawanan hi
Elisabeth ya tinanud Aaron an oha damdaman padin di Judyu.
6 Maphod di pangatdan himbale ya pa'a''un'unudonda nadan tugun
Apu Dios.
7 Mu ma''id ha imbabaleda te adi mun'imbabaleh Elisabeth ta lo'tat
ya na'ininna ya na'amamma hi Sekariah.
8 Han hin'algo ya hanadan padin nidduman Sekariah di e mundasal
hinan Templo.
9 Ya hay pangiye''eda ya ibunutday e mangidawat hinan maghob an
insenso i Apu Dios. Ya hi Sekariah di nabunut.
10 Ot ena gobhon hidiyen insenso yaden mundasal nadan tinataguh
bahhelna.
11 Ya numpatigo i Sekariah han anghel Apu Dios an timma'dog hi
nangappit hi winawwan nan punggobhan hi insenso.
12 Ta hidin tinigon Sekariah hidiyen anghel ya nangintattakut ta
aggena innilay atona.
13 Mu alyon nan anghel i hiyay, Adi'a tumakut, Sekariah. Te
immaliya' ta ibaga' i he''a an ipa'annung Apu Dios nan dasalmu. Ta
mawadaan hi ahawam ta mun'imbabale i han lala'i ta ngadananyu hi
John.
14 Ta i diyen iyayyamana ya nunhiglay amlongyu ya dakolday
mi'yam'amlong i da'yu.
15 Hiya ya ipabaktun Apu Dios te mihipun hi awadanah putun inana
ya middum nan Espiritun Apu Dios i hiya. Ya mihipun boh iyayyamana
ya adina tamtaman di kumpulnan bumutong.
16 Ya gapuh nadan itudtuduna ya dakolday Judyu an mumbangngad
i Apu Dios.
17 Te hiyay ituda' Apu Dios hi mangidadaan hinadan tatagu ta wan
abulutonda nan ahi ituda' Apu Dios. Te mawada nimpen hiya nan
Espiritun Apu Dios ya nan abalinana an wada ni' i din hi Elijah.
Ya ipanuhnay hina'amma ta munhahayyupda. Ya tugunona nadan
mumpungngohe ta hanadan maphod an pangat di atonda ta wan
midadaandah umaliyan nan Ap'apu.

18 Mu alyon Sekariah hinan anghel di, Undan ihya nin ma'at ha
athina an ten amammaa' mo ya atbohdin ininnah ahawa'?
19 Ya alyon nan anghel di, Ha''on hi Gabriel an ohan baal Apu Dios
ya hinnaga' ta ipa'innila' hituwen maphod an ahi ma'at i da'yu.
20 Mu gapu ta adim patiyon hinaen inali' ya mihipun hi ad uwani ya
adi'a humapit ta ingganah mipa'annung nan imbagan Apu Dios.
21 Hanada'en tatagun manmannod i Sekariah ya masda'awda te
nadnehdih nan Templo.
22 Mu hidin limmah'un ya inniladan waday impatigon Apu Dios i
hiya te hidiyen adina humapitan an ona itpong di atonan mi'hapit i
dida.
23 Ta nagibbuh hidiyen tamuna ot inayunan umanamut.
24 Ya agge nadne ya immannung an nawadaan hi ahawanan hi
Elisabeth ot tumuttungoh limay bulan. Ta alyonay,
25 Mun'am'amlonga' ta ad uwani ya himmo'a' i Apu Dios ta wan
midinong di e pamihupihulan di tatagu i ha''on.

Hay Nangibagaan Nan Anghel Hi Iyayyaman Jesus

26 Hidin mi'anom hi bulan nan imbutyug* Elisabeth ya hinnag bon
Apu Dios nan anghel an hi Gabriel hinan bobleh ad Nasaret hidih ad
Galilee
27 ta e mi'hapit hinan mangilog an hi Mary an nitbi i Joseph an
nalpuh nan holag handin patul an hi David.
28 Ta hidin numpatigo nan anghel ot alyonay, Mary, immaliya' ta
ipa'innila' an he''ay pinto' Apu Dios hi pangatanah maphod. Ot hi Apu
Dios ya wadawadan mangipapto' i he''a.
29 Ya numanomnom hi Mary i diyen inalin nan anghel ta alyonah
nomnomna di, Nganne nin di pinhodnan ibaga?
30 Mu alyon nan anghel i hiyay, Adi'a numanomnom te immannung
an ongal di punnomnom Apu Dios i he''a
31 ta adi madne ya mawadaan'a ta iyayyammu han lala'i ta
ngadananyuh Jesus.
32 Hiya ya ongal di abalinana ta mangadanan hi Imbabalen nan
na'abbaktun Dios. Ya hiyay pumbalinon Apu Dios hi patul ta umat
i din hi apunan hi David
33 ta hiyay mun'ap'apuh nadan Judyu hi inggana.
34 Ya alyon Mary di, O mu nganney ato' an mawadaan an aggeya' ni'
nalahin?
35 Ya alyon nan anghel di, Nan Espiritun nan na'abbaktun Dios
di mawadan he''a ta gapuh nan abalinana ya mawadaan'a. Ta nan
iyayyammu ya ma''id ha bahulna an hiya nan ma'alih Imbabalen Apu
Dios.
36 Ya ta'on on nan ibam an hi Elisabeth an alyonday adi mabalin hi
mun'imbabale te ininna mo mu ad uwani ya mi'anom hi bulan nan
lala'in imbutyugna.
37 Ta datuwey atigana an ma''id ha adi abalinan Apu Dios an aton.
38 Ot alyon Mary di, At'ehna ya abuluto' nan pohdon Apu Dios an
ma'at ot hanat ma'at i ha''on nan imbagam.
Hidin inalinah diye ot ume nan anghel.

---

* **1:26 1:26** Hay pangalin di udum hinan imbutyug ya inhabi.

Hay E Nanigan Mary I Elisabeth

39 Indani ya ninomnom Mary an umehdih nan nun'abillid an bobleh ad Judea
40 an awadan da Sekariah.
Ta hidin dimmatong hi Mary ot alyonan Elisabeth di, Immaliya' ta tigon da'yu.
41 Ya hidin dingngol Elisabeth di hapit Mary ya immiku nan golang hi putuna. Ya bimmika nan Espiritun Apu Dios i hiya ta
42 inlotnan alyonay, Hi an namin di abinbinabai ya he''ay pinto' Apu Dios hi pangatanah maphod ya atbohdi nan golang an iyayyammu.
43 Mun'am'amlonga' hi immaliyam mu nganneya' ihya ta he''a an hi inan nan Ap'apu ya umali'an manigon ha''on.
44 Hidin dingngol'uy hapitmu ya immiku tun golang hi putu' hi amlongna.
45 Ot mipa'amlong'a te pinatim an ipa'annung Apu Dios nan inalinan ma'at i he''a.

Hay Nundayawan Mary I Apu Dios

46 Ya inalin Mary di, Dayawo' hi Apu Dios
47 ya mun'am'amlonga' te hiyay mangdat hi pi'taguwa' hi munnananong
48 te minonomnoma' i hiya an ta'on on na'adda''ula' an baalna. Ta mihipun hi ad uwani ya ibagan nadan tatagu hi udu'dula'
49 te hi Apu Dios an ongal di abalinana ya maphod di inatnan ha''on te hiya ya maphod tuwaliy a'atna.
50 Te nihipun hidin hopapna ya ongal di homo'na hinadan mangun'unud i hiya.
51 Ya gapuh nan ongal an abalinana ya pina''ihnay punnomnom nadan mumbaktun tatagu ta maguluy nomnomda.
52 Ya atbohdin nun'ipa'aana nadan mumbaktun ap'apuh nadan sa'adda ot ihukkatna nadan nun'ada''ul.
53 Ya indatnay mahapul nadan nun'awotwot.
Mu hanada'en kakadangyan ya nun'ituda'na dida an ma''id ha indatnan dida.
54 Mu dita'u'en Judyu an baalna ya boddangan dita'u
55 te mipapanomnom i hiya din imbagana i handin ammod ta'un hi Abraham an hom'on dita'un holagna hi inggana.
56 Hay niha''adan Mary hi balen da Elisabeth ya umeh tuluy bulan ot ahi mumbangngad hi baleda.

Hay Niyayyaman John An Mumbonyag

57 Hidin nadatngan di pun'ayyaman Elisabeth ya immannung an lala'i nan inyayyamna.
58 Ta hidin dingngol nadan hinaggonda ya nadan tulangdah diyen ongal an inat Apu Dios an gapuh homo'nan hiya ya ni'yam'amlongdan hiya.
59 Ot hidin mi'awaluh algon diyen golang ya na'amung nadan tatagu ta tigonday akugitan diyen golang. Ot alyonday, Hi Sekariah di ipingadan ta'un hiya ta bunatonay ngadan amana.
60 Mu alyon Elisabeth di, Bokon ta hi John di ngadana.
61 Ya alyonday, Tanganu? Undan waha nungngadan hi John i da'yun himpamu'un?

62 Ot itpongdan ibaga i amana hi'on nganney pinhodnan mingadan
i diyen golang.
63 Ya initpong Sekariah i dida ta idatda ha pangitudo'ana ot itudo'na
an hi John di ngadana. Ya masda'aw nadan tatagu.
64 Ya na'ibagan himmapit mohpeh Sekariah ot munhana i Apu Dios.
65 Ta masda'aw nadan hinaggonda. Ta hidiyen na'at di hanaphapiton
nadan tatagu an nunhitu i diyen nun'abillid an bobleh ad Judea.
66 Ya an namin nadan nangngol i diyen na'at ya alyondah nomnom-
day, Nganne nin di pumbalinan diyen golang hi'on kumilog?
Manu'eh athidiy ibagada ya matigoda an wadah Apu Dios an
bumoddang i hiya.

Hay Imbagan Sekariah Hi Pundayawna I Apu Dios

67 Indani ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Sekariah ot alyonay,
68 Madayaw hi Apu Dios an dayawon ta'un Judyu te agge dita'u
inwalong te intuda'na nan ahi manapung hi bahul ta'u.
69 Hidiyen impa'alina ya ongal di abalinana an mangihwang i dita'u an
nalpuh nan holag din baalna an hi David.
70 Ta hinaey nipa'annungan din impibaganah nadan propeta
71 an alyonay ihwang dita'un hiyah nadan binuhul ta'u ya hinadan
humihiwon dita'u.
72 Ya ipa'annungna din imbagana i handidan a'ammod ta'u ta hom'on
dita'u.
73 Te hay imbagana i handin ammod ta'un hi Abraham
74 ya alyonay ibaliw dita'uh nadan binuhul ta'u ta ma''id ha itakut ta'un
munhilbin hiya
75 ya ta wan hanadan miyunnudan hinan pangatnay pangat ta'u
ituwen pi'taguwan ta'uh tun luta.
76 Ya he''a'en imbabale' ya he''a nan propetan nan na'abbaktun Dios
te he''ay e mangidadaan hinadan tataguh umaliyan nan Ap'apu
ta'u.
77 Ta em ipa'innilan dida nan aton Apu Dios an mamakawan hi bahulda
ta way atondan mi'tagun hiya
78 an gapuh nan ongal an homo'nan dita'u.
Ya hitun umaliyan diyen ituda' Apu Dios ya umat hinan humilin algo
79 an patalana nan paddungnay munhihillong an nitaguwan ta'u an
gapuh bahul ta wan adi ta'u mihi''an i Apu Dios.
Ya itudduwan dita'u hinadan nipto' an pangat ta wan luminggop di
nitaguwan ta'u.

Hidin Kimmilog Hi John

80 Hidin kimmilog hidiyen imbabalen Sekariah ya ni'yong'ongngal
di pangulugnan Apu Dios. Ya e nihaha''ad hinan agge naboblayan ta
inggana ot madatngan di ena puntudduwan hinadan ibbanan Judyu.

2

Hay Niyayyaman Jesus
(Matthew 1:18-25)

1 Indani ya inyuldin nan patul an hi Agustus hinadan boblen sinakup
di Roma an mahapul an eda mumpalistan namin nadan tataguh nan
boblen nalpuwan di a'ammodda.

2 Hay gobelnador hi ad Syria i diyen hopap di pumpalistaan di tatagu
ya hi Kirinius.
3 Ta way oha mo on e numpalistah nan boblen nalpuwan di
a'ammodna.
4 Ta hi Joseph an i Nasaret hidid Galilee ya ni'yeh ad Bethlehem hidih
ad Judea ta e mumpalistahdi te hidiy niyayyaman apunan hi David.
5 Ya hi Mary an nitbiyana ya ni'ye damdaman e mumpalista yaden
na'aggayuh.
6 Ta hidin wadadah ad Bethlehem ya nadatngan di pun'ayyamana.
7 Ta inyayyamna nan panguluwan an imbabalenan lala'i ot ulohana
ot ipalo'nah nan balunglung an na'ap'apan hi dagami. Hidiy nangi-
palo'ana te ma"id ha eda umohnongan hinadan uggan umohnongan
nadan mangili.

Hay Nanginnilaan Nadan Mumpumpastol Hi Niyayyaman Jesus

8 Hidih nadan pumpastolan hi ad Bethlehem ya dedahdi nadan
mumpumpastol an mangipapto' hinadan kalneroh nan mahdom.
9 Ya i diyen nahdom ya alinah on numpatigo nan anghel Apu Dios
i dida. Ta hanan binang Apu Dios ya hinitalana nan awadanda ta
nangintattakutda.
10 Mu inalin nan anghel i diday, Adi ayu tumakut. Te wada han
maphod an ibaga' i da'yu an mangipa'amlong hi atagutagu.
11 Ad uwanin nahdom ya niyayyam hitun boblen David nan Kristu
an Ap'apu an mangihwang hi tatagu.
12 Hay pangimatunanyun hiya ya dehdin na'ulohan ot mipalo' i han
balunglung.
13 Ta ona inalih diye ya alinah on wadaday dakkodakkol an anghel
an nalpuh ad abunyan an ikankantaday pundayawda i Apu Dios an
alyonday,
14 Madaydayaw hi Apu Dios an na'abbaktuh ad abunyan. Ya
mipalinggop nadan tatagu an mangat hinadan umipa'amlong i hiya.
15 Ta hidin numbangngad nadan anghel hi ad abunyan ot
munhahapit nadan mumpumpastol an alyonday, Ume ta'u moh ad
Bethlehem ta eta'u tigon hidiyen imbagan Apu Dios.
16 Ot ma'anneda ya inakhupanda da Mary i Joseph. Ya tinigoda nan
golang an nipalo' hinan balunglung
17 ot uhuhonda nan inalin nan anghel i dida an a'at nan golang.
18 Ya an namin nadan nangngol i diyen inuhu'uhuh dadiyen
mumpumpastol ya masda'awda.
19 Mu hi Mary ya ma''id ha dakol hi inalina te ona nomnomnomon
dadiyen na'na'at.
20 Indani ot mumpumbangngad nadan mumpumpastol hinadan
pumpastolanda an nunhiglay pundayawda i Apu Dios an gapuh
nangipa'innilaan nan anghel i dida i diyen na'at ya hay naniganda
an immannung hidiyen nipa'innilan dida.
21 Hidin mi'awaluh algon nan golang ot ipakugitda ot ngadananda
ta hi Jesus te hiyah diyey inalin din anghel i Mary ot ahi mawadaan.

Hay Nangiyayandan Jesus Hinan Templo

22 Hidin nadatngan di e pangatan da Mary i Joseph hinan nibagah
nan Nitudo' an Tugun Moses ta ahi mibilang hi malinis di ohan babain

pa"ayyamna ya ninomnomdan idihhan an iyeh Jesus hi ad Jerusalem
ta eda idawat i Apu Dios.
23 Te hay nitudo' i diyen tugun Apu Dios ya alyonay an namin di
panguluwan an linala'i ya mahapul an midawat i Apu Dios.
24 Ya gapu ta pa"ayyam nimpen Mary ya mahapul an i'nongnay
duwan balug onu palluma an miyunnudan i diyen tugun Apu Dios.
25 Ya wada han lala'in i Jerusalem an hi Simeon an maphod di
pangatna te nan tugun Apu Dios di un'unudona ya hiyay ohan
mamannod hi umaliyan nan mun'ap'apu i didan Judyu. Ya wadan
hiya nan Espiritun Apu Dios
26 ta hiyay nangipa'innila an hiya ya adi mate ta ingganah tigona nan
Kristu an ahi mun'ap'apu.
27 Indani ya impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Simeon hidih
nan Templo yaden dedahdi da Mary i Joseph an inyedahdih Jesus ta
atonda nan nibagah nan Nitudo' an Tugun.
28 Ya immeh Simeon ot apupuwonah Jesus ot dayawonah Apu Dios
an alyonay,
29 Mun'am'amlonga' an baalmu Apu Dios te nipa'annung din inalim
i ha"on ot mabalin mohpen ta'on ona' mate.
30 Ot teen tinigo' tun intuda'mun Mangihwang hi tatagu
31 an hiyah tuwe din ninomnommu tuwalin mipa'innilah atagutagu.
32 Hiya ya umat hinan patal an patalanay nomnom di tatagu an ta'on
on hanadan bokon Judyu ta wan hiyay un'unudonda. Ya hiya boy
mangipabaktu i da'min tatagum an Judyu.
33 I diyen inalin Simeon ya masda'aw nadan a'ammod diyen golang.
34 Ot alyon Simeon i Mary di, Hi Apu Dios di mangipa'amlong i da'yu.
Ya hituwen golang an pinto' Apu Dios di gumalat hi adusaan di udum
an Judyu hi'onda adi umunud i hiya. Mu hiya boy gumalat hi ihwangan
di udum hi'onda umunud i hiya. Ya ma'innilan hiya nan hinnag Apu
Dios te hiyay mangipa'innilah a'at Apu Dios. Mu dakolday mamihul i
hiya
35 ta a'innilaan di nomnom di tatagu. Ta hiya nan ahi nunhiglay
hakit di nomnommu ta ay waha mitpig hi puhum an gapuh nan ma'at
i hiya.
36 Ya wahdi boh nan Templo han ininnan propeta an hi Ana an hi
na' Panwel an tinanud Asel. Hiya ya pituy tawon di nun'addumandah
nan ahawana ot ahi mabalu.
37 Ya nawalut opat (84) moy tawona.* Ya abigabigat ya ahodohodom
on wahnan Templo an mundayaw i Apu Dios ya nunhiglan i'ulatanay
pundasalana i hiya.
38 Ta hidin tinigona da Joseph ot umeh awadanda ot munhana i Apu
Dios. Ot pun'ibaganay a'at diyen unga hinadan tatagun mamannod hi
umaliyan nan Mangihwang i dida an i Jerusalem.
39 Hidin inat da Joseph nadan nibagah nan tugun Apu Dios hi atonda
ot mumbangngaddah bobledah ad Nasaret hi ad Galilee.
40 Ta lo'tat ya mun'a'ong'ongngal hidiyen unga. Ya mabikah ya
na'annomnoman te hi Apu Dios di mangipappapto' i hiya.

Hay Nangakhupandan Jesus Hinan Templo

* **2:37 2:37** Hay alyon di udum ya nihipun hi nabaluwana ya agge numbintan ta nawaluy tawon di nabaluwana.

41 Atawotawon on ume nadan a'ammod Jesus hi ad Jerusalem te
hidiyey imminghah atonda an eda mi'yamung hinan punnomnomno-
mandah nihwangan handidan a'amoddah ateh ad Egypt.
42 Ta hidin himpulut duway (12) tawon Jesus ya ni'ye i da amana
i inana hi ad Jerusalem i diyen ngilin di punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt.
43 Ta hidin nagibbuh hidiyen ngilin ot makakdan umanamut. Mu
aggeda innila an nataynan hi Jesus hidih ad Jerusalem
44 te hay wah nomnomda ya ni'bulog hinadan ibbada. Ta hin'algoy
nundallanananda ot ahida imutalngan an ma"id hi Jesus. Ot eda
pun'ibagah nadan i'ibada ya nadan udum an nun'ibbada
45 mu ma"id. Ot ibangngadda mo boh ad Jerusalem ot eda punhama'
hidi.
46 Ta mi'atluh algo ot ahida mohpe akhupan an wahdin
mi'ib'ibbun hinadan muntudtuduh nan Templo an dongdonglona
nadan itudtududa on dakol di minahmahanan dida.
47 Ya an namin nadan wahdin mundongdongngol ya masda'awdah
nan al'alyon Jesus te dakol di innilana.
48 Ya ta'on on da amana i inana ya masda'awdah nanigandah
awahdina. Ta immeh inanah awadana ot alyonay, Tanganu mahan
on waha athinah inatmu? Nunhiglay inomnomanmin amam hi
ama"idmu ta hiya nan e da'a hinamahama'.
49 Mu alyonay, Tanganuna' tuwali e hinamahama' i da'yu? Undan
aggeyu innilan mahapul an mihtuwa' hitun balen Ama?
50 Mu aggeda na'awatan di pinhodnan ibaga.
51 Ot mi'bangngad mo da Jesus hi ad Nasaret an ninaynayun
di ana'na'unnudnah nadan a'ammodna. Ya minonomnom i inana
dadiyen ina'inat Jesus.
52 Ta hidin mun'a'ong'ongngal hi Jesus ya mun'a'udman boy innilana
ya hay e pun'amlongan Apu Dios i hiya. Ya atbohdin pinpinhod nadan
tatagu.

3

Hay Intuddun John An Mumbonyag
(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8)

1 Hidin mi'apulut limah (15) tawon hi numpatulan Tiberius hi ad
Roma ya hi Ponsio Pilatu di gobelnador hi ad Judea. Ya hi Herod an
hi ibban Philip damdamay ap'apu hinadan bobleh ad Iturea ya hi ad
Trakonitis. Ya hi Lisanias di ap'apu hi ad Abilene.
2 Ya hanada'en nun'abaktun padin di Judyu i diyen tawon ya da Anas
i Kayapas.
3 Ya i diyen timpu ya immeh John an imbabalen Sekariah hinadan
boblen nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan an e
timmanudduh nadan tatagun alyonay, Mahapul an muntutuyu ayuh
nadan adi maphod an ina'inatyu ya indinongyun mangat i dadiye ya
numpabonyag ayu ot pakawanon da'yun Apu Dios.
4 Ta hidiyey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i Isaiah an
alyonay, Wada han ahi e mangitku'itkuk an muntudtudu hinadan
tatagu an umanneh nan awadana an agge naboblayan an analyonay,

3:4 3:4 Isaiah 40:3-5

Idadaan ta'u ha ma'andong hi awon nan Ap'apu ta midadaan hi
umaliyana.*
5 Ta paddungnay tababon ta'u nadan nun'ah'ung ya nundotalon
ta'u nadan billid ya nadan nabillid. Ya puntaldongon ta'u nadan
nun'akillun awon ya nuntabab ta'u nadan nun'aba"ungan
6 ta wan tigon di atagutagu ta innilaonda nan aton Apu Dios an
mangihwang hi tagu.
7 Ta dakolday tatagun e mumpabonyag i John mu inalinan diday,
Da'yun ay u'ulog, wan alyonyu on mabonyagan ayu'e ya ma'aan di
bungot Apu Dios i da'yu.
8 Mahapul an idinongyun mangat hi adi maphod ta atiganan
nuntutuyu ayuh nadan numbahulanyu. Ta adi ayu ma'dinnol an gapu
ta tinanud da'yun Abraham ya adi da'yu dusaon. Te ibaga' i da'yu an
mabalin an pumbalinon Apu Dios hantudan batu hi holag Abraham.
9 Te hi Apu Dios ya nundadaan an mundusah nadan tatagun adi
maphod di pangatda ta umatdah nan kayiw an ma"id'e ha maphod hi
ibungana ya malngoh ta mitungu.
10 Ot mahmahan nadan tatagun alyonday, Ot nganne moy atonmi?
11 Ya alyonay, Wada'en da'yu ha duway lubungna ya idatyuy ohah
nadan ma"id ha lubungna. Ya da'yun waday anona ya hanat pi"anonyu
nadan ma"id ha anona.
12 Ya nada'en mumpun'amung hi buwis an ni'yen e mumpabonyag i
hiya ya alyonday, Apu manudtudu, nganne mo piboy atonmi?
13 Ya alyonay, Tigonyu ta adiyu hulukan nan buwis an nibagan eyu
hingilon.
14 Ya inalin bon nadan titindaluy, Ya nganne piboy atonmi?
Ya alyonan diday, Adiyu unguhan nan bo'laonyu ya adiyu tattakuton
nadan tatagu ta way atonyun mangalah pihhuda.
15 Ta hidin dingngol nadan tatagu nadan imbagabagan John ya na-
mamay punnomnomdah nan umaliyan nan hahaddonda an Kristu. Te
hay punnomnomda ya ma"id ha mapto' hi'on hi John nan hahaddonda
an Kristu.
16 Mu inalin John i diday, Bokon ha''on nan hahaddonyu an umalin
Kristu mu adi madne ya umali. Ya na'abbaktu mu ha"on ta ta'on on ha
e' pangubadan hi tayun di hapatutna ya na'adda"ula' an mangat. Ya
hay pamonyag'u ya liting ya abuh mu hay pamonyagnan da'yu ya nan
Espiritun Apu Dios ya apuy.
17 Ta hitun umaliyana ya hiwwayonay tatagu an ay muntoop ta
namahmah e nadan nabgahan ya dadiyey ena inyalang ya ena
pinu'ulan nadan dugih i han apuy an adi madmaddop.
18 Ya nat'onat'on di inat John an nangitudduh nadan tataguh nan
maphod an ahi ma'at i dida.
19 Ya agge timmakut an namahiw i Herod an patul i diyen boble an
gapuh nadan adi maphod an pangatna an umat hi nangiyahawaana i
Herodias an ahawan ibbana.
20 Mu hidin inatnahdi ya namamay hihiwon Herod i hiya ot
ipibaludna.

---

* **3:4 3:4** Nan midadaan hi umaliyan nan Ap'apu ya hay pinhodnan alyon ya ipaphodday pangatda.

Hay Nabonyagan Jesus
(Matthew 3:13-17; Mark 1:9-11)

21 Han hin'algo hidin agge ni' nibalud hi John ya dakolday immeh
awadan John an e mumpabonyag ya imme damdamah Jesus an e
mumpabonyag i hiya. Ta hidin nabonyagan ot mundasal ya niluwat
hi ad abunyan.
22 Ya nungkohop i hiya nan Espiritun Apu Dios an ay pallumay
tigona. Ya wada han madngol an hapit an nalpuh ad abunyan an
alyonay, He''a nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ya umipa'amlong'a
i ha"on.

Nan Ud Holag I Jesu Kristu
(Matthew 1:1-17)

23-38 Hidin tulumpuluy (30) tawon Jesus ya inhipuna an muntudtudu.
Ya datuwey tonton di nalpuwan di a'ammodna an pamaag hi Apu Dios
ta limmunah Adam. Ot muntanud hi Adam ta hi Set. Ot muntanud
hi Set ta hi Enos an hi aman Kenan. Ot muntanud hi Kenan ta hi
Mahalalel an hi aman Jared. Ot muntanud hi Jared ta hi Enok an hi
aman Matuselah. Ya nuntanud hi Metuselah ta hi Lamek an hi aman
Noah. Ot muntanud hi Noah ta hi Sem an hi aman Arpaksad. Ot
muntanud hi Arpaksad ta hi Kenan an hi aman Sela. Ya nuntanud hi
Sela ta hi Eber an hi aman Peleg. Ot muntanud hi Peleg ta hi Reu an hi
aman Serug. Ya nuntanud hi Serug ta hi Nahor. Ot muntanud hi Nahor
ta hi Terah an hi aman Abraham. Ot muntanud hi Abraham ta hi Isaac
an hi aman Jacob. Ot muntanud hi Jacob ta hi Judah an hi aman Peres.
Ot muntanud hi Peres ta hi Hesron an hi aman Ram. Ot muntanud hi
Ram ta hi Aminadab an hi aman Nason. Ot muntanud hi Nason ta hi
Salmon an hi aman Boas. Ot muntanud hi Boas ta hi Obed an hi aman
Jesse. Ot muntanud hi Jesse ta hi David ot muntanud hi David ta hi
Nathan. Ot muntanud hi Nathan ta hi Matata ot muntanud hi Matata
ta hi Menna. Ot muntanud hi Menna ta hi Melea ot muntanud Melea
ta hi Eliakim. Ot muntanud hi Eliakim ta hi Jonam an hi aman Joseph.
Ot muntanud hi Joseph ta hi Judah an hi aman Simeon. Ot muntanud
hi Simeon ta hi Libay an hi aman Mattat. Ot muntanud hi Mattat ta
hi Jorim an hi aman Elieser. Ot muntanud hi Elieser ta hi Joshua an
hi aman Er. Ot muntanud hi Er ta hi Elmadam an hi aman Kosam.
Ot muntanud hi Kosam ta hi Addi an hi aman Melki. Ot muntanud
hi Melki ta hi Neri an hi aman Sealtiel. Ot muntanud hi Sealtiel ta hi
Serubabbel an hi aman Resa. Ot muntanud hi Resa ta hi Joanan an hi
aman Joda. Ot muntanud hi Joda ta hi Josek an hi aman Semein. Ot
muntanud hi Semein ta hi Matatias an hi aman Maat. Ot muntanud hi
Maat ta hi Naggay an hi aman Esli. Ot muntanud hi Esli ta hi Nahum
an hi aman Amos. Ot muntanud hi Amos ta hi Matatias an hi aman
Joseph. Ot muntanud hi Joseph ta hi Jannay an hi aman Melki. Ot
muntanud hi Melki ta hi Libay an hi aman Matat an hi aman Heli an
ammod Joseph an hay innilan di tatagu ya hiyay nangimbabale i Jesus.

4

Hay Namatnapatnaan Nan Diyablu I Jesus
(Matthew 4:1-11; Mark 1:12-13)

1 Hidin bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Jesus ya tinaynana
nan numpabonyaganan wangwang an nungngadan hi Jordan te
impangulun nan Espirituh nan agge naboblayan.

2 Ta napat (40) di algoh nihaha''adanahdi ta hidiy namatnaan nan
diyablun hiya ta hay ena tuwali pumbahulan. Ya agge nangnangngan
ta na'a'aggangan.
3 Ot alyon nan diyablun hiya di, Hi'on immannung an he''a
nan Imbabalen Apu Dios ya tanganunmu adi ibaga ituwen batu ta
mumbalin hi tinapay ta anom?
4 Mu alyon Jesus di, Hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay,
Adi umdah nan makan hi managuh tagu.
5 Ot iyen bon nan diyabluh Jesus hinan billid ta i han na'omtang ya
impamangmangnan namin i hiya nadan pun'ap'apuwan hitun luta.
6 Ot alyona i Jesus di, An namin datuwen mun'aphod an
pun'ap'apuwan ya nadan mun'a'omnawan ya niyukod i ha"on ta
ukoda' an mangdat hinan pohdo' an pangdatan ot mabalin an idat'un
he''a.
7 Ot hi'on mundu''un'a ta dayawona' ya mabalin an idat'un he"an
namin datuwe.
8 Mu alyon Jesus di, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi Apu Dios
ya abuh di dayawonyu ya unudonyu.
9 Ot iyen bon nan diyablu hi Jesus hi ad Jerusalem i han na'taggen
bubung nan Templo ot alyonan hiyay, Hi'on immannung an he''a nan
Imbabalen Apu Dios ya agam ta dumokpah'a
10 ot impitudo' Apu Dios an alyonay honagona nadan anghelna ta
ipapto' da'a
11 ya impitudo'na bon hapapaon da'ah nadan anghelna ta ta'on on
hay hukim ya adi mahugatan hi batu.
12 Mu alyon Jesus di, Hay nitudo' boh nan hapit Apu Dios ya alyonay,
Adiyu attaon an patnaon di abalinan Apu Dios.
13 Ta impahdan Satanas an namatnapatnan Jesus mu agge nabaliyan
hi Jesus i dadiyen nunha'ulna ot taynana mo ta nangamung boy ahina
punnomnoman an munha'ul i hiya.

Hay Nangihipunan Jesus An Nuntudtudu
(Matthew 4:12-17; Mark 1:14-15)

14 Hidin numbangngad hi Jesus hi ad Galilee ya dakol di ina'inatna
te ongal di abalinana an gapuh nan Espiritun Apu Dios an wadan hiya.
Ya nundongol dadiyen ina'inatna hi abobboble.
15 Ya ta'on on nan panuddunah nadan a'am'amungan di Judyu ya
pinpinhod nadan tatagu.

Hay Agge Nangunudan Nadan Tatagu I Jesus Hinan Numboblayana
(Matthew 13:53-58; Mark 6:1-6)

16 Indani ya immeh Jesus hinan boblen kimmilogana an ad Nasaret.
Ta i diyen Habadun tungo ya immeh nan a'am'amungan di Judyu te
hidiyey impa'inghanan aton ot tuma'dog ta bahaona nan hapit Apu
Dios
17 ot idatdan hiya nan nalu'ut an natud'an ya hinama'nahdi nadan
imbagabagan din propetan hi Isaiah an alyonay,
18 Hanan Espiritun Apu Dios ya wadan ha"on te ha"on di pinto'na
an e mangipa'innilah nadan nun'awotwot hinan maphod an ma'at i
dida. Ta milubus nadan paddungnay nabalud hi bahul. Ya atbohdin
mipaphodday napilok ya mawayawayaanda nadan mapalpaligat.

19 Te ad uwaniy pangipatigan Apu Dios hi homo'nah tatagu.
20 Ta hidin binahana ot ludunona ot ibangngadnah nan munta-
muhdi. Ya inumbun ot inayunan muntuddu. Ya an namin nadan
wahdi ya itittigoda i hiya.
21 Ot alyon Jesus di, Ad uwanin algo ya nipa'annung hinaen imbagan
Apu Dios an hiya neeh binaha'.
22 Ya an namin nadan tatagu ya maphod di ibagada i Jesus. Mu
masda'awdah nadan mapmaphod an imbagana ta alyonday, Undan
bokon hiyah nae nan imbabalen Joseph?
23 Mu alyon Jesus di, Ma"id ha mapto' ya alyonyuy, Doktor,
impaphodmuy dogoh di udum ot agam pibo ta ipaphodmuy adolmu.
Te alyonyuy mahapul an ato' damdamah tun numboblayan ta'u nadan
dingngodingngolyun ina'inat'uh ad Kapernaum.
24 Mu ibaga' i da'yu an ma"id ha propeta hi malispituh nan
numboblayana.
25 Ta umat hidin atagun Elijah an wada han aggena immudanan hi
tuluy tawon ta han godwa ta nawada han nunhiglan bitil hi abobboble.
Mu ta'on on dakolday maligatan hinadan nun'abalu i diyen boble
26 ya bokon diday binoddangana te intuda' Apu Dios ta ena
boddangan han nabalu an i Sarepat hi ad Sidon an bokon Judyu.
27 Ya atbohdih din atagun nan propeta an hi Elisa an ta'on on
dakolday Judyu an na'gullidan mu ma"id i dida ha na'aan di gulidna
te ammuna nan bokon Judyu an hi Naaman an i Syria han na'aan di
gulidna.
28 Ya hidin dingngol nadan tatagun wahdi dadiyen imbagabagan
Jesus ya bimmungotda.
29 Ta natanna'dogda ot punlupdukda ot inayundan iyeh nan bullud-
nah nan baktun di bobleda ta hidiy edaot pangituldunan i hiya.
30 Mu aggeda inilmu ya ini'wanaot hi gawwan nadan tatagu ot ume.
31 Ot inayunan ume boh ad Kapernaum hi ad Galilee ot
muntudtuduh nan a'am'amungan di Judyuhdi.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(Mark 1:21-28)

Ya hidin Habadun tungo ot umeh Jesus an e muntudtuduh nan
a'am'amungan di Judyu hi ad Kapernaum.
32 Ya masda'awda te ongal di abalinanan muntudtudu.
33 Ya wahdi han ni'yamung i dida an nahi'pan ta initkuknan alyonay,
34 Jesus an i Nasaret, nganney nun'iyalim hitu? Undan immali'an
manadag i da'mi? Innila da'a te he"a nan niyappit i Apu Dios.
35 Mu inhingal Jesus an alyonay, Duminong'a ya immaan'a inaen
tagu.
Ya hidin inalin Jesus hidiye ya tinukkad nan nih'op hidiyen tagu
yaden deedahdin namin nadan tatagu. Ot inayunan umaan i diyen
tagu mu agge nahugatan hidiyen nih'opana.
36 Ta nada'en na'amung ya munhimbabaggadan alyonday, Ongal
nayyay abalinan di hapitna te ta'on on ha dimunyun nih'op on
unudonday ibagana te mala'ahda.
37 Ta datuwen inat Jesus ya nundongol hi abobboblehdi.

4:19 4:19 Isaiah 61:1-2

Hay Numpangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(Matthew 8:14-17; Mark 1:29-34)

38 Hidin nagibbuh an nuntudtuduh Jesus hidih nan a'am'amungan
di Judyu ot umeh balen da Simon Peter. Ya hi inan nan ahawan Simon
ya mundogoh an na'appudut di adolna ta impa'inniladan Jesus.
39 Ot umeh Jesus hinan way nalo'ana ot alyonay, He''an pudut ya
umaan'a.
Ya na'ibagan pinumhod ot e munha''ang ot idadaanay anon da Jesus.
40 Ya hidin munlimmuhan nan algo ya dakolday mumpundogoh an
pun'iyedah awadan Jesus. Ot pun'iha'mon Jesus di ta'lenan dida ya
pinumhodda.
41 Ya ta'on on nadan nun'ahi'pan on nunla'ahna nadan nun'ih'op i
dida ta muntukuk dadiyen dimunyu an alyonday, He''a nan imbabalen
Apu Dios.
Mu nun'ihingal Jesus dida te aggena pinhod an diday mangipa'innila
an hiya nan Kristu.

Hay E Nuntudtuduwan Jesus Hi Ad Judea
(Mark 1:35-39)

42 Hidin mun'awiwi''it ya nakak hi Jesus ot umeh nan ma''id ha tagu.
Mu e hinamahama' damdaman nadan tatagu ta lo'tat ya inakhupanda
ot ipapilitda ta adina ni' taynan dida.
43 Mu alyon Jesus di, Taynan da'yu te mahapul an e' damdama
itudtuduh nadan tataguh udum hi boble nan a'at di pun'ap'apuwan
Apu Dios te hiyah tuwey nannagan Ama i ha''on.
44 Ta immeh ad Judea ot e muntudtuduhdih nadan a'am'amungan di
Judyu.

5

Hay Nangayagan Jesus Hinadan Namangulun Intudtuduwana
(Matthew 4:18-22; Mark 1:16-20)

1 Han hin'algo ya immeh Jesus hinan pingngit di lobong an
nungngadan hi Genesaret ya dakolday tatagun na'amung hidi an
himmalunghung i hiya te pohdondan donglon nadan ituddunan tugun
Apu Dios.
2 Ya tinigon Jesus han duwan bangka an wahnan pingngitna mu
ma''id ha nilugan hinadan e muntabukul te eda inwahwah nadan
tabukulda.
3 Ot umeh nan ohan bangkan Simon Peter ot kaliyanah Simon ta ena
idlig hi kittang. Ta hidiy inumbunan Jesus ot muntudtudu boh nadan
tatagu.
4 Hidin nagibbuh an nuntudtudu ot alyona i Simon di, Iyeyuh
gawgawwana ya linnongyu nadan tabukulyu ot waday tabukulonyu.
5 Mu alyonday, Apu Jesus, inlablabimin nuntabukul ya ma''id ha
tinabukulmi mu he''a'ey mangali ya atonmi.
6 Ot lonngonda mo bo nadan tabukulda ya immannung an dakol
di natabukul ta nun'a'apnu nadan tabukulda ta ayda mapa''ih. 7 Ot
wa'giyanda nadan ibbadah nan ohan bangka ta boddanganda dida. Ta
pinnuda dadiyen duwan bangkah nadan ekan an natabukul ta ayda
malnong hi damotna.

8 Ta hidin tinigon Simon Peter hidiyen dinakol di tinabukulda ya
na'innilaana nan a'at Jesus ot mundu''un hi hinangngabna ot alyonay,
Hanat taynana' Apu Jesus te umman bumaina' i he''a te na'abahhulana'
an tagu.
9 Ya ta'on on nadan nun'ibban Simon ya masda'awda i diyen dinakol
di tinabukulda.
10 Ya masda'aw bo da na' Sebedi an da James i John an dida nadan
nun'ibba'ibban Simon an muntabtabbukul.
Ya alyon Jesus i Simon di, Adi'a bumain ta ha''on di un'unudom ta
itudduwan da'ah atom an mun'ayag hi tatagu ta middumdan ha''on.
11 Ta onda impada'al nadan bangkada ot iwalongdah diyen tamuda
ta miyunuddan hiya.

Hay Nangipaphodan Jesus I han Na'gullidan
(Matthew 8:1-4; Mark 1:40-45)

12 Wada bo han ohan algo an wadah Jesus i han ohan boble ya
inoy an wahdi han na'gullidan.* Ta ona tinigoh Jesus ot mundu''un
hi hinangngabna ot mumpahpahmo' an alyonay, Apu Jesus, daan mo
bahan ta pohdom'e ya impaphoda' hitun dogoh'u.
13 Ot iha'mon Jesus di ta'lena i diyen na'gullidan ot alyonay, O pohdo'.
Pumhod'a.
Ta ona inathidi ya na'ibagan pinumhod di adol diyen na'gullidan.
14 Ot padanan Jesus i hiya an alyonay, Adim ibagbagah tuwen inat'un
he''a. Mu mahapul an ume'a ta em ipatigoh nan padi an pinumhod'a.
Ya inunudmu nan nibagah nan tugun Moses ta idatmu ha i'nong
diyen padi i Apu Dios ta panginnilaan nadan tatagu an nan padi ya
abulutonan na'aan nan dogohmu.
15 Mu nundingngol damdamah diyen inat Jesus. Ta hiya nan
dakkodakkolday tatagun nahayup an mundongol hinan itudtuduna.
Ya hanada'en udum ya eda pa'aan di dogohda i hiya.
16 Mu wa'e damdama on e nunhiwweh Jesus ta way atonan
mundasal.

Hay Nangipaphodan Jesus I han Naparalays
(Matthew 9:1-8; Mark 2:1-12)

17 I han oha bon algo an muntudtuduh Jesus ya wadadahdi nadan
Paliseu ya nadan mumpuntudtuduh uldindan Judyu an nalpudah
nadan abobbobleh ad Galilee ya hi ad Judea ya ta'on on hi ad
Jerusalem. Ya hanan ongal an abalinan Apu Dios ya wadan Jesus ta
abalinanan ipaphod nadan mumpundogoh.
18 Indani ya wadada han linala'in nangi'ayud i han naparalays. Ot
ipatnadan ighop ta iyedah awadan Jesus
19 mu ma''id ha atondan mangighop te dakkodakkolday tatagu. Ta
inyeda moh nan atop ot gutbawonda nan atop ot buyunondah diyen
ni'ayud hi potto' Jesus.
20 Ya innilan Jesus an nahamad di pangulugdan hiya ta hiya nan
alyonay, Pinakawan'uy bahulmun iba.
21 Mu nada'en wahdin Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu
ya alyondah nomnomday, Tanganun tee han tagun ipaddungna ihyay

* **5:12 5:12** Hidiyen gulid ya mabalin an miyaldan di udum an tagu ya ta'on on hinan bale. Ya nan tagun na'gullidan ya mahapul an e mun'ohha te mibilang hi nalugit.

niyatana i Apu Dios? Ot ten ammunah Apu Dios an mamakawan hi
bahul di tagu?
22 Mu innilan Jesus di wah nomnomda ta alyonay, Tanganu mahan
on athinay punnomnomyu?
23 Nganney nalaklakah patiyonyu? On nan alyon hi napakawan di
bahulmu onu nan alyon hi tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan
he''a ya imme'a?
24 Ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya abalina' an
ipaphod di naparalays ta panginnilaanyu an abalina' an mamakawan
hi bahul di tatagu. Ot alyona i diyen tagu di, Tuma'dog'a ya inalam
nan nangi'ayudandan he''a ya immanamut'a.
25 Ya an namin nadan na'amung ya tinigoda an natannadog ot alana
nan nangi'ayudandan hiya ot umanamut. Ta mange on mundayaw i
Apu Dios.
26 Ta masda'aw nadan nanigo i diyen na'at ta alyonday, Nunhigla
mahan hinaen tinigo ta'uh ad uwanin algo.
Ta ta'on on dida ya dinayawdah Apu Dios.

Hay Nangayagan Jesus I Libay
(Matthew 9:9-13; Mark 2:13-17)

27 Nagibbuh diye ot lumah'un hi Jesus ya tinigonah Libay an
um'umbun hinan upihhinan pumbayadan hi buwis ot alyon Jesus i
hiyay, Ma'at miyunud'an ha''on.
28 Ya natanna'dog ot taynana nan tamuna ot mi'ye i Jesus.
29 Han hin'algo ya inayagan Libay da Jesus hi baleda ot ipaltiyana
dida. Ya ta'on on nadan dakol an mun'amung hi buwis ya nadan udum
an tatagu ya eda ni''an i dida.
30 Ya hidin tinigon nadan Paliseu ya nadan ibbadan muntudtuduh
uldin di Judyu ya pinahiwda nadan itudtuduwan Jesus an alyonday,
Ta nganu on ayu mahan e mi'mi''an ya mi'yin'innum hinadan
nun'abahulan an umat hinadan mun'amung hi buwis ya nadan udum?
31 Mu hi Jesus di nambal i didan alyonay, Nan tagun ma''id ha
dogohna ya adina mahapul di doktor. Mu nan waday dogohna ya
hiyay munhapul hi doktor.
32 Ya atbohdin bokon nadan mangalih ma''id ha bahulday immaliya'
te immaliya' an gapuh nadan nun'abahulan ta way atondan muntu-
tuyuh bahulda ta wan mahukkatan nadan adi maphod an pangatda hi
maphod.

Hay A'at Di Pun'ulatan
(Matthew 9:14-17; Mark 2:18-22)

33 Ya minahmahandan Jesus an alyonday, Tanganu on danaen
itudtuduwam ya adida unudon nadan pangiye''e ta'u te adida uggan
mun'ulat hinan pundasalanda yaden nada'en itudtuduwan John ya
unudonda ya atbohdi nadan itudtuduwan nadan Paliseu?
34 Ya inalin Jesus i diday, Innila ta'u an wada'ey kasal ya adida
mun'ulat nadan tatagun na'amung. Ot athidih ad uwani an gapu ta
wadaa' ni' ya adi mahapul an mun'ulatda.
35 Mu indani ta ma''ida' mon tigonda ot mun'ulatdah punnomnoman-
dan ha''on.
36 Ya innayun Jesus an inuhuh han ni'alig an alyonay, Hanan balu
an lubung ya adiyu begheton ha kittang ta ilkobyuh nan limmamen

lubung. Te atonyu'ehdi ya mabahbah nan balu an lubung ya adi
damdama mi'ingngoh hidiyen ilkobyuh nan limmame.
37 Ya atbohdih nan pinahapah an bayah an adiyu iha"ad hinan
nadunut an lalat an pangiha"adan hi bayah. Te atonyu'ehdi ya
bughiyonah diyen nittuwana ot mitopal.
38 Te nan pinahapah ya on tuwali mittuh nan pa''apyan lalat an
ittuwan di bayah.
39 Ya in'aligna boy nanuddunah a'at di tagun adina pohdon an
mahukkatan di pangatna an alyonay, Nan tagun impa'inghanan
uminum hi napgot an bayah ya adina pohdon nan agge napgot te
alyonay hanan napgot di maphod hi inumon.

6

Hay A'at Di Habadun Tungo
(Matthew 12:1-8; Mark 2:23-28)

1 Wada han Habadun tungo an ini'wan da Jesus i han puntanoman.
Ot pungkultung nadan itudtuduwana dohah nadan wit ot utimonda.
2 Ya wadaday Paliseu an nanigo ot alyondan Jesus di, Tanganunyu
mahan on aton ha athina yaden paniyo te Habadun tungo?
3 Mu alyon Jesus i diday, Undan aggeyu innila din inat David hidin
nadne hidin nun'a'agangan nadan nun'ibbana
4 an pamaaggot hunggop hinan tabernakel ot alana nadan tinapay an
nidawat i Apu Dios ot anondah nadan nun'ibbana an ta'on on paniyoh
anon di bokon padi? Mu ma"id ha alyonyu hi paniyoh diyen inatda.
5 Ot alyon Jesus di, Ha"on an Nitulang Hitun Tatagu di ukod an
mangibagah nan paniyoh nan Habadun tungo.

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Natakluy Di Ta'lena
(Matthew 12:9-14; Mark 3:1-6)

6 Wada bo han immayan Jesus hinan a'am'amungan di Judyu i han
Habadun tungo ot muntudtuduhdi. Ya wahdi han lala'in natakluy di
winawwan an ta'lena.
7 Ya hanada'en wahdin Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di
Judyu ya hahalipatanda hi'on paphodon Jesus hidiyen natakluy di
ta'lena i diyen Habadun tungo ta waha ipabahuldan hiya.
8 Mu innilan Jesus hidiyen ninomnomda ta hiya nan alyonah nan
natakluy di ta'lena di, Tuma'dog'ah hinangngab datuwen tatagu.
9 Ot alyon Jesus di, Wada han mahmaha' i da'yu. Undan nganney
nibagah nan uldin ta'un Judyu hi aton hinan Habadun tungo? On aton
nan maphod onu nan adi maphod. Ya on wa'e ha munligat ya maphod
on boddangan ta tumagu onu maphod on patayon?
10 Ot itigonah nadan tatagu ot ahina alyon hinan natakluy di ta'lena
di, Uyyadom di ta'lem.
Ta inuyyadna ya na'ibagan pinumhod nan ta'lena.
11 Ya nangimbubbungot nadan Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin
di Judyu ot ihamaddan hahapiton hi'on nganney atonda i Jesus.

Hay Namto'an Jesus Hinan Himpulut Duwan Apostolesna
(Matthew 10:1-4; Mark 3:13-19)

12 Wada han immayan Jesus i han nabillid ot ilablabinan du-
masadasal hidi.

13 Ta hidin nabiggat ot ipa'ayagna nadan itudtuduwana. Ta
na'amungda ot pot'onay himpulut duwa (12) i dida ot ngadanana didah
Apostoles.
14 Hay ngadan nadan pinto'na ya hi Simon an nginadanan Jesus hi
Peter ya hi ibbanan hi Andrew ya da James i John ya hi Philip ya hi
Bartolome
15 ya hi Matthew ya hi Thomas ya hi James an hi na' Alpeus ya hi
Simon an ohan Selote
16 ya hi Judas an hi na' James ya hi Judas Iskariot an hiya nan
mangipatiliw i Jesus.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(Matthew 4:23-25)

17 Hidin nagibbuh an pinto' Jesus nadan Apostolesna ot dumayyuda
ta immeda i han nundotal ot umohnongdahdi. Ya dayyada bohdi
nadan dakol an uggana itudtuduwan an nat'onat'on di nalpuwanda
an nalpudah ad Jerusalem di udum ya hinadan udum an bobleh ad
Judea ya hinan duwan boblen nihaggon hinan baybay an hi ad Tyre
ya hi ad Sidon te pinhoddan mundongol hinan itudtudun Jesus.
18 Ya ta'on boh on hanadan nun'ahi'pan on dedahdi ta nunla'ahna
nadan nun'ih'op i dida.
19 Ya way ohaon pinhoddan e dapaon hi Jesus te matigoda an waday
abalinana te na'aan di dogohda.

Hay Immannung An Umipa'amlong
(Matthew 5:1-12)

20 Indani ya intigon Jesus hinadan itudtuduwana ot alyonay, Nan
tagun mahapulnay boddang Apu Dios hi ena pangatan hinan pohdona
ya hiyay mipa'amlong te hiyay middum hinan pun'ap'apuwan Apu
Dios.
21 Ya mipa'amlong ayun ma'agangan hi ad uwani te ahi ayu mabhug.
Ya mipa'amlong ayu bon lumuwaluwah ad uwani an gapuh pun-
nomnomyuh nadan adi maphod an ma'ma'at hitun luta te udum hi
algo ya da'yuy ngumihil.
22 Ya mipa'amlong ayu an ta'on on da'yu ahiwawan hinadan tatagu
ya adi da'yu ibilang i dida. Ya amod on da'yu padngolan an gapuh
pangunudanyun ha''on an Nitulang Hitun Tatagu.
23 Ot hanat mumpaypaytu' ayuh amlongyu hi'on athidiy aton nadan
tatagu i da'yu te waday ongal an gunggunayun nidadaan hi ad
abunyan. Ta'on tuwalih on handidan a'ammodda ya athidiy inatda
i handidan propetah din nadne.
24 Mu da'yun mangidinol hi kinadangyanyu ya mahmo' ayu te ad
uwani ya ammunay pun'amlonganyu.
25 Ya da'yun ma''ama''abhug hi ad uwani ya mahmo' ayu te da'yuy
ahi ma'agangan te mapogpog di pun'amlonganyu.
Ya mahmo' ayu bon hay pun'am'amlonganyuh ad uwaniy nomnom-
nomonyu te udum hi algo ya da'yuy muntutuyu ya lumuwaluwa.
26 Ya mahmo' ayun pemanan di tataguh ad uwani te hay imman-
nung ya umat ayuh didan mumpunlayah an propeta an pinemanan
handidan a'ammodyuh din nadne.

Hay E Pamhodan Hi Binuhul
(Matthew 5:39-40,42-48; 7:12a)

27 Ot inayun Jesus an muntuddu i dida an alyonay, Hay
ibaga' i da'yun naminhod an mundongol hinan itudtudu' ya hanat
ipatigoyuy pamhodyuh nadan binuhulyu ya atonyuy maphod hinadan
ma'hihhiwon da'yu.
28 Ya ta'on on hanadan mamalpaligat i da'yu ya idasalanyuot ta wan
hom'on Apu Dios dida.
29 Ya wada'ey nanipak hi tamelyu ya adiyu iballoh mu onyuot
iyabulut ta ta'on on pi'tipaknay bahhel di tamelyu. Ya wada'ey mamloh
hinan oddah di lubungyu ya ihulugyu ta ta'on on pi'yalada nan
niyoddahana.
30 Ya wada'ey mun'odo i da'yu ya maphod on idattanyuh nan wada
i da'yu. Ya alina'eh waday mangalah nadan gina'uyu ya hanat adi ayu
mahkitan hi'on adida ipabangngad.
31 Ot alyon bon Jesus di, Tigonyu ta hanan pohdonyun aton di tatagun
da'yu ya hiya damdamay atonyun dida.
32 Te onha ammuna nadan namhod i da'yuh pohpohdonyu ot ma''id
ha idat Apu Dios hi gunggunayu. Te ta'on on hanadan alyonyuh
nun'abahulan ya pohpohdonda damdama nadan naminhod i dida.
33 Ya atbohdin onha ammuna nadan maphod di pangatdan da'yuy
pangatanyuh maphod ya ma''id ha idat Apu Dios hi gunggunayu te
ta'on on hanadan alyonyuy nun'abahulan ya athidiy atonda.
34 Ya ma''id bo ha gunggunayu hi'on ammuna nadan innilayun
abalinandan manukkat hi buludonday pabuludanyu te ta'on on
hanadan alyonyuy nun'abahulan ya athidiy atonda.
35 Mu hay ibaga' i da'yu ya hanat ipatigoyuy pamhodyuh nadan
mi'buhul i da'yu. Ya hay maphod di atonyun dida ya pabuludanyu
dida an adiyu namnamaon an hukkatanda. Ot atonyu'ehdi ya ongal di
gunggunayu. Ya nan pangatanyuhdiy atigana an imbabale da'yuh nan
na'abbaktun Dios. Te hi Apu Dios ya ta'on on hanadan adi maphod di
pangatda ya nadan adi munhana i hiya ya boddangana.
36 Ot hanat ta'on on da'yu ya innilayun hummo' te hi Ama ta'un hi
Apu Dios ya ongal di homo'na.

Adi Namaaggon Pinabahul Di Ibba
(Matthew 7:1-5)

37 Alyon bon Jesus di, Adi namaaggon pinihulyuy ibbayun tagu ta adi
da'yu damdama pihulon i dida. Ya adi namaaggon alyonyuh numbahul
di ohan tagu te atonyu'ehdi ya athidi damdamay aton Apu Dios i da'yu.
Ya hanat pakawanonyuy numbahulan nadan ibbayu i da'yu ta wan
pakawanon da'yu damdama i Apu Dios.
38 Ya idattanyu nadan ibbayu ta idattan da'yu damdama i Apu Dios.
Mu hay aton otahan Apu Dios an mangdat i da'yu ya paddungnay
hodhodona ta dakkodakkol ta paddungnay humuya' nan idatna. Ot
hanan pangatyuh nadan ibbayu ya hiya damdamay ma'at i da'yu.
39 Ya in'alig bon Jesus di nangalinan alyonay, Adi mabalin an nan
napilok ya ipanguluna nan ibbanan napilok te onha atonahdi ya
magahdan duwa.
40 Ot alyona boy, Hanan mun'ad'adal ya agge nabakbaktu mu nan
muntuddun hiya. Mu di'et inggibuhnan immada'adal ya lo'tat ya
mipaddung hinan muntudtudun hiya.

41 Ya alyona boy, Hay tagu ya nalakah paniganah nan kittang an
butah matan nan ibbana mu adina nomnomnomon an ong'ongngal
nan butah matana.
42 Ot undan mabalin ta alyonyuh nan ibbayuy, Ibba', ma'a ta aano'
nan nibutah matam yaden waday ong'ongngal an butah matam?
Layah mahan hinae. Hay maphod ya aanom ni' nan ongal an nibutah
matam ta way atom an mangaan hinan kittakittang an nibutah matan
nan ibbam.*

Han Kayiw Ya Nan Bungana
(Matthew 7:16-20; 12:33-35)

43 Alyon bon Jesus di, Nan bungbunga"an ya adi mabalin hi duway
ibungana ta makan di oha ya adi makan di oha. Te makan'ey bungana
ya hiyah diyen makan an namin nadan ibungana. Ya atbohdin adi e
makan di bungana ya adi maluman ta mumbalin hi makan.
44 Te nan bunganay mangipa'innila hi'on maphod nan bungbunga''an
onu adi. Ya innila ta'un hanan mangga ya adi bumunga hi lablabong.
45 Ta athidi boh nan tagun maphod di wah nomnomna an maphod
boy hapitona mu nan adi maphod di wah nomnomna ya adi bo
maphod di hapitona.

(Matthew 7:24-27)

46 Alyon bon Jesus di, Tanganu onyu alyon hi ha''on di ap'apuyu
yaden adiyu unudon nadan ibaga' hi atonyu?
47 Ibaga' i da'yu an hanan umalin mundongol hinadan tudtudu' ya
inun'unudna
48 ya nipaddung hinan tagun nangihamad an nangipabun hinan
tu''ud di balenah nan batu. Ta hidin immudan ot dumakol nan
liting ta hininabnah diyen bale ya agge nadlig te nahamad nan batun
nipabunana.
49 Mu nan tagun mangngol hinan tudtudu' mu adina unudon ya
mipaddung hinan tagun nangapyah balena mu aggena inhamad nan
nangipabunanah nan tu''ud. Ta hidin immudan ot dumakol nan liting
ta hininabnah diyen bale ya natukkad ot mun'apa'pa''ih.

7

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Himbut Nan Opisyal
(Matthew 8:5-13)

1 Hidin nagibbuh an intudtuduwan Jesus nadan tatagu ot mum-
bangngad hi ad Kapernaum.
2 Ya wahdi han i Roma an opisyal di tindalu an hanan pohpohdonan
himbutna ya mundogoh ta tuwen mate.
3 Ta ona dingngol an wahdih Jesus ot honagonay udum hinadan
mangipangpanguluh nadan Judyu ta eda ayagan ta wan paphodonah
diyen himbutna.
4 Ta immeda ot mumpahmo'dan Jesus an alyonday, Daan mo bahan
ta boddangam hidiyen opisyal di tindalu te umman maphod eh'ay
pangatna
5 te ongal di naminhodnan dita'un Judyu ya hiyay nangipiphod hinan
a'am'amunganmihdi.

---

* **6:42 6:42** Hay pinhod tuwen ibaga ya idinongmu ni' nadan pumbahbahulam ta ahim itudduwan di udum ta idinongda damdaman mumbahbahul.

6 Ot mi'yeh Jesus i dida. Ta hidin mun'idatong da Jesus ya hinnag
diyen opisyal di udum hinadan ibbana ta eda alyon i Jesus di, Apu
Jesus, hinnag da'mih nan nangipa'ayag i he''a ta ibagami an ta'on anu
hi adi'a dumatong hi balena te bumain te ni'nong anu hi'on Judyu an
umat i da'yu.
7 Hidiyey gapuna an agge immalin manamu i he''a mu innilana an
ta'on on ammunay hapitmu ot ma'aan di dogoh nan himbutna.
8 Te ipa'atnah adolna an unudonay ibagan nan opisyalna. Ya atbohdi
an unudon nadan tindalunay ibagana te wa'et alyonah nan ohan
tindalunay ume'ahdi ya ume. Ya wa'e bo ta alyonah nan ohay ma'ahtu
ya umali. Ya wa'et alyona boh nan himbutnay atom hituwe ya atona.
Ot namama mon he''a an nan hapitmuy ma'unud.
9 Ot iligguh Jesus hinadan dakkodakkol an tatagun nitnud i hiya ot
alyonay, Immannung an nahamad di pangulug diyen tagu. Ma"id ha
inakhupa' hi ohah Judyu hi athidiy anahamad di pangulugna.
10 Ta hidin numbangngad nadan e nanamu i Jesus ya tinigodan
pinumhod peman nan mundogoh an himbut diyen opisyal di tindalu.

Hay Nanaguwan Jesus Hinan Imbabalen Han Nabalun Babai

11 Indani ya imme da Jesus hinadan itudtuduwanah nan boble hi ad
Nain ya atbohdin dakolday ni'yen dida.
12 Ya hidin mun'idatongdah nan geyt diyen boble ya dinamuday
dakol an e mangilubu' hinan nate an lala'in imbabalen han babain
nabalu.
13 Mu hidin tinigon Jesus hi inan diyen nate ya himmo'na ot alyonan
hiyay, Adi'a kumga.
14 Ot umeh awadan nadan nangiyattang i diyen nate ot idonah nan
lungun ot umohnongda. Ot alyonan diyen nate di, Bumangon'a.
15 Ya na'ibagan bimmangon hidiyen nate ot mi'hapit i dida. Ot alyon
Jesus i inanay, Awitom tun imbabalem ta umanamut ayu.
16 Ta an namin nadan wahdi ya masda'awda ot dayawondah Apu
Dios an alyonday, Maphod ta immali han ongal di abalinanan propeta
ta'u. Ot maphod ta agge dita'u inwalong i Apu Dios.
17 Hidiyen inat Jesus ya niwakat hi abobbobleh ad Judea ya hinadan
nunlini"odan diyen boble.

Hay Nannagan John An Mumbonyag Hinadan Itudtuduwanah Awadan Jesus

(Matthew 11:2-19)

18 Hidin inuhuh nadan itudtuduwan John i hiya nadan ina'inat Jesus
ya inayaganay duwa i dida
19 ot honagona dida hi awadan Jesus te pohdonan eda mahmahan i
hiya hi'on immannung an hiya nan hinnag Apu Dios onu waday ohah
mahmahhod.
20 Ta immedah awadan Jesus ot alyonday hiyay, Hinnag da'min John
an mumbonyag ta mahmahanmi hi'on he''a anu nan hahaddonmin
umali onu waday oha?
21 Ya i diye ya nipadih an pun'ipaphod Jesus nadan mumpundogoh
an umat hinadan napilok. Ya nunla'ahna nadan nun'ih'op hinadan
tatagu.
22 Ot alyon Jesus hinadan intuda' John di, Mumbangngad ayu i John
ta eyu ipa'innilan hiya nadan dingngolyu ya tinigoyu an teen tumigoy

matan nadan nun'apilok ya dumallanday nun'apilay ya nipaphodday
nun'agulidan ya midngol mohpey ingan nadan nun'apukit ya ta'on on
ha nate on timmagu ya atbohdin waday nipa'innila an mangipadinol
hinadan nun'awotwot.
23 Ot hanan tagun adi munduwaduwa an mundinol i ha"on ya
mipa'amlong.
24 Ta imme nadan hinnag John ot ipa'innilan Jesus di a'at John
hinadan tatagun alyonay, Hidin immayanyuh nan agge naboblayan
ya nganney tinigoyuhdi? On han tagun umat hinan bilau an
mumpinulluy hi'on mundibdib
25 onu han tagun nunlubung hi nangina? Bokon man te nan
nunlubung hi nangina ya diday e miha''ad hinan palasyu.
26 Mu hay innila' hi tinigoyuhdi ya han propeta. Ya hituwen propeta
ya ma"id ha nipaddungana.
27 Te hi John din nibagah nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Honago'
han mamangulun e mangipa'innila hi aton nadan tatagun mundadaan
hi umayam.
28 Ot ibaga' i da'yu an hitun luta ya ma''id ha ohah tagun nabaktuy
sa'adna mu hi John an mumbonyag. Mu hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios ya ta'on on nan na'adda''ul di sa'adnahdi ya nabakbaktu
damdamay sa'adna mu nan sa'ad John hitun luta.
29 Ot alyon bon Jesus di, Dakolday tatagu an ta'on on nan alyonyuh
na'abahhulan an umat hinadan mun'amung hi buwis mu hidin
dingngolda nadan hapit Apu Dios an intudtudun John ya inabulutda
ta hiya nan numpabonyagda i hiya.
30 Ta ammuna nadan Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu
an agge numpabonyag i John te diday adi mangat hinan pohdon Apu
Dios hi atonda.
31 Ya inalin bon Jesus di, Da'yu'en tataguh ad uwani ya umat ayuh
nadan u''unga
32 an ma"id ha mapto' hi pohdonda te mun'ay'ayyamdah nadan
pummalkaduwan on alyondah nadan ibbaday, Tanganu on nambob
ami ya agge ayu nanayo? Ya atbohdin nungngulngul ami ya agge ayu
kinumga.
33 Ya hidin immalih John an mumbonyag ya adiyu pohdon te adi
uminum hi bayah ya nat'on di anona ya alyonyuy nahi'pan.
34 Ya hay pangaliyu bon ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya
alyonyuy, Nee mahan han tagun ma'akkalom ya nahupuh bayah ta
mabutobutong ya midmiddum hinadan ahilalayah an umat hinadan
mun'amung hi buwis ya hinadan udum an nun'abahulan.
35 Mu ibaga' i da'yu an hanadan ina'inatmi i John di mangipatigoh
la'ing Apu Dios te nipaphod nadan tatagun nangabulut hinadan
impituddun Apu Dios i da''mi.

Hay Inat Han Paliseu Hi Immayan Jesus Hi Balena

36 Han hin'algo ya inayagan han Paliseu an hi Simon hi Jesus ta mi"an
hi baleda. Ot umeh Jesus.
37 Ta hidin mangmangnganda ya imme han babain mi'ilala'i i diyen
boble te dingngolnan wahdih Jesus an mi''an i diyen balen nan Paliseu.
Ot umehdin inodnana han ma'killat an butilya an nattuwan i han
na'angnginan lana an mapmaphod di hunghungna.

38 Ot e mundu''un hi way hukin Jesus ya mun'a'agah di luwana ta
nahnong di hukin Jesus ot pumpu'nahanah nan ibu'na on inungngunay
hukin Jesus. Ot ahina hiitan nadan hukin Jesus i diyen na'angnginan
lana.
39 Hidin tinigon nan Paliseu an nangayag i Jesus nan inat diyen babai
ya alyonah nomnomnay, Hi'on immannung an propetah tuwen tagu ot
innilanaot di a'at tuwen babain nanapa i hiya.
40 Mu hi Jesus ya innilanah diyen punnomnomna ta inalinan hiyay,
Simon, wa han ibaga' i he''a.

Ya alyon Simon i hiyay, Nganneh diye Apu Jesus?

41 Ya alyon Jesus di, Wada han tagun numpagawat hi pihhunah
duwan tagu. Hay ginawat nan oha ya limay gahut (500) ya nan oha ya
nabongle (50).
42 Mu hidin nadatngan di pumbayadanda ya ma''id ha pihhuda
mu maphod ta himmo' nan numpagawat ta aggena hiningil nan
impagawatna. Ot hay mahmaha' i he''a ya nganne tuwali i dadiyen
duway alyom hi ong'ongngal di pamhodnah nan numpagawat i dida?
43 Ya alyon Simon di, Ot hanan tagun ong'ongngal di ginawatna.

Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen imbagam.

44 Ot iligguhnah nan babai ot alyonan Simon di, Tigom di inat tuwen
babai. Hidin immaliya' hitun balem ya ta'on on ha liting hi pun'ulaha'
ya ma''id ha indadaanmu ta pangipatigom hi pangipabaktum i ha''on.
Mu hituwen babai ya inulahanay huki' hi luwana ot pamu'nahnay
ibu'na.
45 Ya hidin hinunggopa' hi balem ya aggeya' inawal mu hituwen
babai ya tinigom an inungngunay huki' ta ingganah ad uwani.
46 Ya ma''id ha lanan di olibo hi inhiitmuh ulu' mu hiya ya
linamuhnay huki' hi lana.
47 Pinhod'un innilaom an manu'eh ongal di naminhod tuwen babai i
ha''on ya pinakawan'u nadan dakol an bahulna. Mu nan tagun alyonay
kittang di bahulna ya kittang di pamhodnan ha''on.
48 Ya alyonah nan babai di, Adim mo nomnomnomon nadan
bahulmu ot pinakawan'u.
49 Ya hanada'en tatagun wahdi ya munhahapitdan alyonday, Nganne
udot hituwen tagun alyonay pakawanonay bahul di tagu?
50 Ot alyon Jesus i diyen babai di, Nan pangulugmu i Apu Dios di
gapunah numpakawana' hi bahulmu. Agam ta ume'a ot malinggop'a
mo aya.

8

Hay Ni'uyugan Nadan Binabai I Jesus

1 Agge nadne ya imme boh Jesus hi abobboblehdi an ena impa'innila
nan a'at nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya ni'ye i hiya nadan Apostoles
2 ya nadan udum an binabain inaana nadan nat'onat'on an liwa-
honda an umat i Mary Magdalena an hiya din nunla'ahanah pituy
dimunyu
3 ya hi Joana an ahawan Kusa an nangipapto' hi balen Herod ya hi
Susana ya nadan udum. Datuwen binabaiy bimmoddang an nangdat
ya nangiyeh nadan mahapul da Jesus.

Hay Ni'aligan Nan Ohok
(Matthew 13:1-9; Mark 4:1-9)

4 Hidin na'amung nadan dakol an tatagun nalpuh nadan nat'onat'on
an boble ot itudtuduwana dida an in'alignay nanudduna an alyonay,
5 Wada han e nunhabuwag hi ohok. Ya hidin pun'ihabuwagna ya
wadaday nipto' hinan awon ta nun'igagatinda ot ume nadan hamuti
ot pun'a'anda.
6 Ya hanadan udum ya nipto'dah nan mabatu an kittang di lutana ta
manu te himmangoda mu nateda te namaganan nan luta.
7 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan matalo'to'. Ta himmangoda
mu inilung nan gulun dida.
8 Mu hanada'en udum ya nipto'dah nan malumong an luta. Ta
himmangoda ot umo"ongalda ya nangimbubungadan namin. Ot
olton Jesus an mangali hi, Da'yun waday ingana ya maphod onyu
na'addonglon hinaen intuddu'.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ibalinan Nan Ni'alig An Ohok
(Matthew 13:18-23; Mark 4:10-20)

9 Mu alyon nadan itudtuduwan Jesus di, Nganney ibalinan naen
intuddum?
10 Ya inalin Jesus di, O ibaga' di ibalinana i da'yun mangun'unud ta
wan innilaonyuy a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Te manu'eh athidin
i'ali'alig'uy panuddu' ya ta adi mipa'innilah nadan udum. Ta ta'on
onda tigotigon nan ato'ato' ya donglodonglonda nan alyo' ya adida
ma'awatan.
11 Ot hiyah tuwey ibalinan nan imbaga' an ni'alig an nan ohok ya
nan tugun Apu Dios.
12 Ya nan awon an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun
nangngol hi tugun Apu Dios. Ya nadan hamutin e nangan i dadiyen
ohok ya nan diyablu te hiyay gumalat ta linglingon nadan tatagu nadan
tugun Apu Dios an dingngolda ta adida unudon ta hiya nan adida
mi'tagu i Apu Dios.
13 Ya hanada'en mabatu an nipto'an nadan udum an ohok ya
dadiye nadan tatagun nangngol hinan hapit Apu Dios an manu te
mun'am'amlongda ni' an mangunud mu paddungnay agge limmamut
di pangulugda te gapuh nadan dakol an punligatanda ya indinongdan
mangunud hinan hapit Apu Dios.
14 Ya hana'en matalo'to' an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan
tatagun nangngol hinan hapit Apu Dios mu gapuh ligat ya nan pun-
nomnomdah nadan mikadangyan ya nadan udum an ma'omnawan
hitun luta ya mahukwit nan naminhoddan mangunud hinan hapit Apu
Dios ta ma"id ha matigoh e immongngalan di pangulugda.
15 Ya nan malumong an lutan nipto'an nadan udum an ohok
ya nadan tatagun nangngol hinan tugun Apu Dios ot unudonda ta
hidiyey ihamhamaddan unudon an ta'on on waday ligatda. Ta diday
nipaddungan nan nitanom an bumungabunga.

Hay A'at Di Dilag
(Mark 4:21-25)

16 Ya alyon bon Jesus di, Undan waha taguh tolgana nan dilag ya
hina"ubana onu ena ipahiluk hinan kama? Otten di'et tinolgana ya
ena impattuk ta pumatal ta panigan di hunggop.

17 Athidiy aton Apu Dios an mangipa'innilan namin hinadan aggeyu
ni' na'awatan ta lo'tat ya innilaonyu.
18 Ta hiya nan maphod onyu ihamad an igongahan te nan mangunud
hinadan tudtudu' ya ma'udman di innilaona. Mu nan tagun adi
mangunud hinadan tudtudu' ya ta'on on nan kittang an innilana ya
linglingona.

Hay Nitulang I Jesus
(Matthew 12:46-50; Mark 3:31-35)

19 Hidin muntudtuduh Jesus ya dimmatong da inana hinadan
i'ibanan linala'i te pinhoddan mi'hapit i hiya mu ma''id ha atondan
umeh awadana te dakolday tatagun wahdi.
20 Ya waday e nangibaga i Jesus an alyonay, Wahna man da inam
hinadan i'ibam hi dola te pinhoddan mi'hapit i he''a.
21 Ya alyon Jesus di, O mu bokon dida ya ammunay i'iba' ya hi ina'
te nan tagun mangngol ya mangunud hinan hapit Apu Dios ya diday
ibilang'uh i'iba' ya a'ammod'u.

Hay Nangipadinongan Jesus Hinan Puwo'
(Matthew 8:23-27; Mark 4:35-41)

22 Wada bo han hin'algon eda nunlugan da Jesus hinadan
itudtuduwanah nan bangka te inalin Jesus di umedah dommangna.
23 Ta hidin mangmangngeda ya nalo' hi Jesus. Ya inihbodna han
puwo' ta maludulludun nadan dalluyun on nihuyat hinan bangka ta
ay malnong nan bangka. Ya timmakutda nadan itudtuduwana
24 ot eda pumbangon hi Jesus an alyonday, Apu Jesus, boddangan
da'mi te tee man an malnong ta'u. Ya bimmangon ot alyonay,
Duminong'an puwo'. Ya nadadinong nan puwo' ta ma''id mohpe ha
al'ali.
25 Ot alyonan diday, Tanganun ayu ma'attakut? Undan ma''id
ha pangulugyu? Mu masda'awda i diyen na'at ta humanahapitdan
alyonday, Nganne nin hituwen tagu an ta'on on ha puwo' ya dalluyun
on unudonday ibagana.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(Matthew 8:28-34; Mark 5:1-20)

26 Lo'tat ya dimmatongdah ad Gadara an dommang di ad Galilee.
27 Ta hiyah munlah'un hi Jesus hinan bangka ya tuwe han midamun
hiya an tagun nalpuh nan boble an nahi'pan ta nadney aggena nun-
lubungan. Ya hinan way lubu'an di ihaha''adana an adi umanamut.
28 Ta hidin tinigon diyen nahi'pan hi Jesus ya muntukuk ot e
mundu''un hi hinangngabna ot alyonay, Jesus an Imbabalen nan
nabaktun Dios, undan nganney atom i ha''on? Adiya' bahan dadagon.
29 Manu'eh inalinah diye ya hay nangalyan Jesus i hiyay, Mala'ah'a i
naen lala'i.
Te agaggaon pinaligat diyen nih'op i hiya ta ta'on onda bangkilingan
di ta'lena ya hukina ya inyadugda on numpo'tangna damdama on
impabtik nan nih'op hinan ma''id ha boble.
30 Ya alyon bon Jesus i diyen nih'op di, Ibagam di ngadanmu.
Ya alyonay, Ha''on hi Dakol.
Manu'eh athidiy inalina ya dakolda nadan nih'op i hiya.

31 Mu numpahpahmo'da i Jesus te adida pohdon an mipiyeh nan
boblen punholtapan hi munnananong.
32 Ya nipadih an wadaday babuy an mangmangngan hinan way
nabillid ot alyon nadan nih'op i Jesus di, Daan mo bahan ta iyabulutmu
ta ta'on on dadiyen babuy di emi ih'opan.
Ot iyabulut Jesus
33 ot mala'ahda i diyen tagu ot eda mun'ih'op hinadan babuy
ta ahiyayappahan nadan babuy ta immedah nan way lobong ot
mun'a'altingda.
34 Ya hidin tinigon nadan mumpumpapto' i dadiyen babuy hidiyen
na'at ya pamaaggot bumtikda ta an namin nadan boblen nangi-
pluyanda on inuhuhdah diyen na'at.
35 Ta hanada'en tatagun nangngol ya pinhoddan e tigon hi'on
immannung ta hiya nan immedah awadan da Jesus. Ya immannung
peman an wahdin inumbun hi hinangngab Jesus hidiyen lala'in
nahi'pan ni' an nunlubung mohpe te pinumhod di nomnomna. Ya
timmakutda.
36 Ya hanada'en nanigo i diyen na'at ya inuhuhdah nadan tatagun
pa''alina nan nala'ahan nadan nih'op hinan tagu.
37 Ya an namin nadan tataguh nadan bobleh ad Gadara ya nun-
hahapitda ot ituda'dah Jesus te ma'attakutdan hiya.
Ta eda mo munlugan da Jesus hinan bangka ta taynandah diyen
boble.
38 Mu nan tagun nahi'pan ni' ya imbagana i Jesus an pinhodnan mi'ye
i hiya. Mu inalin Jesus i hiyay, Maphod on umanamut'a
39 ta em ibagahdi nan a'at di nammo'an Apu Dios i he''a.
Ot unudon diyen lala'i ot ume ot ena uhu'uhuhon hidih nan
numboblayana nan inat Jesus i hiya.

Hay Nanapaan Han Babaih Lubung Jesus
(Matthew 9:18-26; Mark 5:21-43)

40 Hidin numbangngad da Jesus hinan dommang nan lobong an
nalpuwanda tuwali ya mun'am'amlong nadan tatagun nanannod i
hiyahdi.
41 Indani ya wada han hi Darius an ap'apuh nan a'am'amungan di
Judyu an imme ot mundu''un hi hinangngab Jesus ot mumpahmo' ta
mi'yeh Jesus hi baleda
42 te tuwen mate nan binuktung an babain imbabalena an umeh
himpulut duway (12) tawona.
Mu hidin mangmangnge da Jesus ya himmalunghung nadan tatagun
hiya.
43 Ya nan oha i dadiyen tinatagu ya han babain himpulut duway (12)
tawon di agge dimminongan di dalan malpuh adolna te ma''id ha ohah
doktor hi nanginnilah agahna.
44 Ta on ni'indoggan i Jesus ot idapanah nan gayadan di lubungna
ya na'ibagan nati'od nan malpuh adolna.
45 Ta alyon Jesus di, Nganney nanapah lubung'u?
Mu ma''id ha nangibaga ta hi Peter di nambal an alyonay, Apu Jesus,
undan waha mapto' hinan dakolday tatagun himmalunghung i he''a?
46 Mu inalin Jesus di, O mu innila' an waday nanapah lubung'u te
inilmu' an nan abalina' ya impaphodna nan nanapan ha''on.

47 Ya gapu ta innilan diyen babai an innilan damdaman Jesus ya
munggagayonggong hi takutna an immeh awadan Jesus ot mundu''un
hi hinangngabna ot uhuhonay gapunah nanapaanan hiya ya nan
na'ibagan pinumhodana. Ta an namin nadan tatagu ya dingngoldah
diyen imbagana.
48 Ot alyon Jesus i hiyay, Gapuh pangulugmun iba ya na'aan nan
dogohmu. Umanamut'a ot malinggop'a mo aya.

Hay Nanaguwan Jesus Hinan Pa'attena

49 Agge impadappuh Jesus hidiyen inalina ya immali han lala'in
nalpuh balen Darius ot alyonan Darius di, Adim awiton nan
muntudtudu te niluh damdaman nate nan imbabalem.
50 Mu dingngol Jesus hidiyen inalina ot alyona i Darius di, Adi'a
minomnoman i naen imbaganan he''a, pamaag ya nundinol'an ha''on
ot pumhod aya nan imbabalem.
51 Ta hidin dimmatong da Jesus hi way balen da Darius ya agge
impaghop Jesus nadan tatagu an ammunah Peter ya hi John ya hi
James ya da Darius an himbale.
52 Ya wahdiday ahingungulngul mu inalin Jesus i diday, Duminong
ayu ot agge nateh tuwen unga te on nalo' ya abuh.
53 Ya ondaot ngihngihilan te inniladan nateh diyen unga.
54 Mu hidin hinunggop da Jesus ot odnanay ta'len diyen unga ot
alyonay, He''an unga bumangon'a.
55 Ya timmaguh diyen unga ot mabannangon ot alyon Jesus di,
Panganonyu mohpe.
56 Ya masda'aw da amana i inana mu pinadanan Jesus i dida an adida
e ibagabagah diyen na'at.

9

Hay Nannagan Jesus Hinadan Apostoles
(Matthew 10:5-15; Mark 6:7-13)

1 Wada han nangayagan Jesus hinadan Apostoles ot idatnay abali-
nanda an munla'ah hinadan didimunyu ya mangipaphod hinadan
mundogoh
2 ot alyonan diday, Honagon da'yu ta eyu itudtuduy a'at di
pun'ap'apuwan Apu Dios ya nun'ipaphodyu nadan mundogoh.
3 Mu hay umayanyu ya adi ayu mangdon hi hu''udyu onu akbutyu
onu anonyu onu pihhuyu ya adiyu oddahon di lubungyu.
4 Ya imme ayu'e hinan ohan boble ya i ha ohan bale di umohnon-
ganyu ta ingganah taynanyuh diyen boble.
5 Mu alina'eh datnganyu ha boble ya adi da'yu apngaon ya taynanyu
dida. Ya ta'on on nan hupu' hi hukiyu on numpu'pu'yu ta panginni-
laandan adiyu ipapilit an middum i dida.
6 Ta on indappuh Jesus an nuntugun i dida ot mahihi''andan immeh
abobboble an e nuntudtudu hinan iphodan di tatagu an inat Jesu
Kristu. Ya nun'ipaphodda nadan mumpundogoh.

Hay Agge Nanginnilaan Herod Hi A'at Jesus
(Matthew 14:1-12; Mark 6:14-29)

7 Hidin dingngol Herod an ap'apuh ad Galilee nadan dakol an
ato'aton Jesus ya numanomnom te ma''id ha mapto' hi ibagan nadan
tatagu an hay udum ya alyonday hiyah John an timmagu.
8 Mu nadan udum ya alyonday hi Elijah an propetah din nadne an
numpatigo. Ya nada'en udum ya alyonday hiyay oha hinadan propetah
din nadne an timmagu.
9 Mu hay nomnom Herod ya alyonay, Hi John e ya impaputul'uy
uluna ot innila' an bokon hiya mu nganne nin udot hidiyen tagun dakol
di donglo' hi at'atona? Ta hiya nan pinhodna ahan an tigon hi Jesus.

Hay Namanganan Jesus Hi Dakol An Tatagu
(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; John 6:1-14)

10 Indani ya numbangngad nadan Apostoles Jesus an e nuntudtudu
ot uhuhonda nadan ina'inatda. Ot uyugon Jesus dida ot umedah nan
ohan boble an ad Betsayda ta eda munhiwwehdi.
11 Mu nadan dakol an tatagu ya dingngolday umayan da Jesus ot
mangunuddan dida. Ya ongal di homo' Jesus i dida ot inayuna mon
muntudtuduh a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya nun'ipaphodna
nadan mumpundogoh.
12 Hidin tuwen mahdom ya imme nadan Apostoles hi awadana
ot alyonday, Udu'dulnay honagom tudan tatagu ta umedah nadan
nun'ihaggon an boble ta eda manigoh anonda ya ha pun'iyananda te
ma''id ha boblehtu.
13 Ya alyon Jesus i diday, Da'yuy ukod an mangdat hi anonda.
Ya alyonday, Undan umdah tun limlimman tinapay ya han duw-
duwwan ekan? Mu pohdom'e ya imme ami ta e ami gumattang hi
ipa'an ta'u i datuwen tatagu.
14 Hay bilang nadan linala'in wahdi ya umeh limay libu (5,000)
an aggeda ni'bilang nadan binabai ya u''unga. Ot alyon Jesus
hinadan itudtuduwana di, Ibagayuh nadan tatagu ta ma'ubu''ubung
di nabongley (50) tataguh nan ohay na'ubung.
15 Ta hidiyey inatda
16 ot ahi alan Jesus nan liman tinapay ya nan duwan ekan ot
itangadnah ad abunyan ot munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon ot
idatnah nadan itudtuduwana ta eda pun'ipiyappong hinadan tatagu.
17 Ta nangandan namin ya nun'abhugda ot eda amungon nadan
inaggeda ya napnuy himpulut duwan (12) bahket.

Hay Inalin Peter Hi A'at Jesus
(Matthew 16:13-20; Mark 8:27-30)

18 Ya wada han naminghan an ab'abbuh da Jesus hinadan
itudtuduwana. Ta on hiyah nagibbuh an nundasal hi Jesus ot
mahmahanah nadan itudtuduwanan alyonay, Nganney innilayuh
alyon di tataguh niyata'?
19 Ya alyonday, Hay alyon di udum ya he''ah John an mumbonyag an
namahuwan. Ya alyon di udum di he''ah Elijah. Ya hanada'en udum
ya alyonday he''ay ohah nadan propetah din nadne an timmagu.
20 Ya alyon Jesus di, O ya nganne damdamay alyonyuh niyata'?
Ya hi Peter di nambal an alyonay, Hay innila' ya he''a nan Kristu an
hinnag Apu Dios.
21 Ya alyon Jesus di, Hanat adiyu e ibagbagah naeh nadan tatagu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi A'at Di Atayana
(Matthew 16:21-28; Mark 8:31–9:1)

22 Alyon bon Jesus di, Ta'on hi athinay a'at'un Nitulang Hitun Tatagu
ya dakol di holtapo' te nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh
nadan uldin di Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu ya
adhuwana' i dida. Ta ipapateya' mu hinan mi'atluh algo ya mahuwana'
i Apu Dios.
23 Ta hiya nan pohdo' bon ipa'innila i da'yun namin an nan
tagun mangun'unud i ha''on ya bokon hay adolnay pamanguluwonan
nomnomnomon ta ta'on on madhuy hapit i hiya onu mipapate ya hiya
damdaman ha''on di un'unudona.
24 Te nan tagun hay nitaguwanah tun lutay nomnomnomona ya
ammuna ya mihi''an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun ta'on on
mapalpaligat onu mipapate an gapuh pangulugnan ha"on ya hiyay
mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
25 Te ta'on on alinah amungon nan tagun namin di kinadangyan an
wahtun luta ya nganne damdamay hilbina hi'on mihi''an i Apu Dios.
26 Ot ibaga' i da'yu an mahapul an adiyu ibain nadan tugun'un
inunudyu. Te nan mangibain i ha"on an Nitulang Hitun Tatagu ya
ibain'u boh tun pumbangngada' hitun pangipabaktuwan Ama i ha"on
hitun pi'yaliyan nadan anghelna.
27 Ya ibaga' i da'yu an wadaday udum i da'yuhtu an adida ni' mate
ta ingganah tigonda nan pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Nalumanan Di Tigon Jesus
(Matthew 17:1-8; Mark 9:2-8)

28 Umeh waluy algoy nala''uh nihipun hi nangalyan Jesus i diye ya
in'uyugnah Peter ya da John i James ot umedah nan nabillid ot eda
mundasal hidi.
29 Ya hidin mundasdassal hi Jesus ya nalumman di angahna ya
numbalin hi pulaw di lubungna ta humili an ay kilat.
30 Ya alinah on wada da Moses i Elijah an mi'haphappitandan Jesus.
31 Ya matigo an nabaktuy a'atda ya punhahapitanday ipa'annungan
nan atayan Jesus hi ad Jerusalem.
32 Mu da Peter hinadan ibbana ya na'a''uyungda. Ta onda inggibo'
ya tinigodan humiliy tigon Jesus ya tinigoda bo dadiyen duwan lala'in
ni'ita'dog i hiya.
33 Ya hidin tuwen makakda nan duwan linala'in taynandah Jesus ya
namaaggot humapit hi Peter ot alyonan Jesus di, Apu Jesus, maphod ta
wa ta'uhtu ot iyammami mo ha tuluy allung ta hinohha ayu i da Moses
ya hi Elijah. Mu ma"id ha poto' di ibagana.
34 Mu agge impadappuh Peter hidiyen inalina ya nawadaot han
bugut ta nihu'mut i didan namin ta timmakut da Peter.
35 Ya wada han hapit an nalpuh nan bugut an alyonay, Hiyah tuwe
nan Imbabale' an pinto''uh mumpatul ot hanat igongahanyuy ibagana.
36 Ya hidin ma"id moh diyen munhapit ya tinigodan ohah Jesus an
wahdi. Mu aggeda ni' impa'innilah diyen tinigodah nadan tatagu.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op Hinan Unga
(Matthew 17:14-18; Mark 9:14-27)

37 Hidin nabiggat ot dumayyu da Jesus ya dakolday tatagun e
nanamun dida.

38 Ya alinah on muntukuk han lala'i an alyonan Jesus di, Apu Jesus,
ma'a ni' bahan ta ipaphodmu tun binuktung an imbabale'
39 te agaggaon nahi'pan. Ta pamaaggon mumpukih ya mungga-
galewgew on mun'u'upag di to'ona on pun'igandutnay adolna. Ya
madne on ahi umaan hidiyen nih'op i hiya.
40 Ya alyon bon diyen lala'i di, Numpahmo'a' hitudan itudtuduwam
an alyo' di ta la'ahonda nan nih'op mu adida abalinan.
41 Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan an tataguh ad uwani.
Nadney nanganu'anusa' i da'yu hi nihaha"ada' hitun awadanyu mu
anuud ta ahi ayu kumulug i ha"on. Ot alyonah nan taguy, Iyalim hitu
nan imbabalem.
42 Mu hidin pun'iyena ya tinukkaddot nan nih'op hidiyen unga ta
munggagalewgew. Mu nun'ihingal Jesus nan nih'op ot la'ahona ta
pinumhod nan unga ot ipa'awit mohpen Jesus i amana.
43 Ya an namin nadan nanigo i diye ya masda'awdah nan ongal an
abalinan Apu Dios.

Hay Pidwan di Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan
(Matthew 17:22-23; Mark 9:30-32)

Hidin way ohah nadan tatagu on masda'aw hinan ina'inat Jesus ya
inalinah nadan itudtuduwanay,
44 Adiyu linglingon tun ibaga' an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya
ipatiliwa' hinadan ahi mamaten ha"on.
45 Mu aggeda na'awatan te ay ni'alig i dida. Mu mun'og'ogondan
mummahmah hi'on nganney pohdonan ibaga.

Hay Nabaktun Tagu
(Matthew 18:1-5; Mark 9:33-37)

46 Wada han munhuhungngil nadan itudtuduwan Jesus hi'on nganne
i diday nabakbaktu.
47 Mu innilan Jesus nan ninomnomda ta inayagana han ung'ungngah
awadana
48 ot alyonan diday, Nan tagun waday pamhodnah nadan nada''ul an
umat ituwen unga an gapuh nan pangun'unudnan ha"on ya hidiyey
atigana an waday pamhodnan ha"on ya nan nannag i ha"on. Te hay
alyo' hi nabakbaktu i da'yu ya nan mamoddang hi ibbanan tagu.

Nan Tagun Niddum I Jesus
(Mark 9:38-40)

49 Hidin indappuh Jesus hidiyen inalina ya alyon John i hiyay, Apu
Jesus, tinigomi han lala'in nunla'ah hi nih'op an hay ngadanmuy
nginadana ta ay he''ay nunla'ah mu inhingalmi an inalimiy idinongna
te agge niddum i dita'u.
50 Mu inalin Jesus di, Adiyu tuwali atonhidi te nan tagun adi
humihiwo i dita'u ya ibba ta'u.

Hay Agge Naminhodan Nadan I Samaria Hi Umayan Jesus Hidi

51 Hidin tuwen madatngan nan e atayan Jesus ya hay ena tu-
maguwan ya ipatuluwan hi ad abunyan ya ninomnomnan umeh ad
Jerusalem.
52 Ot pamanguluwonay udum hinan ohan bobleh ad Samaria ta eda
tigon ha pun'iyanandahdi.

53 Mu hidin immeda ot mabanangngadda te agge pinhod nadan
tataguhdi an umiyan da Jesus hidi te inniladan ipluydah ad Jerusalem.
54 Ya hidin dingngol nadan itudtuduwanan da James i John hidiye
ya alyonday, Apu Jesus, on pohdom ta ibagamin Apu Dios ta ipa'alinay
apuy ta wan maghobda?
55 Mu nunligguh ot ihingalna dida.
56 Ot ipluyda mo i han nat'on an boble.

Hay Aton Nan Mangunud I Jesus
(Matthew 8:19-22)

57 Hidin mangmangngeda ya inalin han lala'in hiyay, Apu Jesus, an
namin di umayam ya mi'yaliya'.
58 Ya inalin Jesus i hiyay, O mu naligat di mi'unud i ha"on te ibaga'
i he"a an manuh nan amunin te waday ihiggu'ana ya atbohdih nan
hamuti an waday pumbuyaana. Mu ha"on an Nitulang Hitun Tatagu
ya ma"id ni'mo ha e' pangipingan hi ulu'.
59 Ot alyon Jesus i han ohan tagu di, Ma'at mi'unud'an ha"on.
Mu alyon diyen tagu di, O, mu indani ni' Apu Jesus ta ingganah
milubu' hi ama ya ahiya' miyunud i he"a.
60 Ya alyon Jesus i hiyay, Hanadan adi kumulug i ha"on ya ayda
nanatte ot ukodda an mangilubu' hinan ibbadan nate. Mu he"a'e ya
eka ta em itudtudu nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.
61 Ya inalin bon nan oha di, Unudon da'a, Apu Jesus, mu umanamuta'
ni' ta e' ipa'innilah nadan pamilya' an miyunuda' i he"a.
62 Ya alyon Jesus i hiyay, Nan tagun nangihipun an muntamuh nan
ipatamun Apu Dios ya adi mabalin hi kumpulnay nomnomnomona te
mibahho nan tamuna. Te at'ehdiy atona ya adi mabalin hi e mi'tamuh
nan pun'ap'apuwan Apu Dios.

10

Hay Nannagan Jesus Hinadan Napitut Duwan Tatagu

1 Lo'tat ya pinto' Jesus di napitut duwan (72) tatagu. Ot honagona
dida an hindudwada ta mamanguludan umeh nadan boblen ninom-
nomnan umayan.
2 Ot alyonan diday, Tigonyu'e an dakkodakkolday tatagun nidadaan
an mundongol hinan hapit Apu Dios an umatdah nadan wit an
na'attong mu ningamut an oh'ohhaday e munggapas. Ot hiya nan
maphod on ibagayuh nan mumpagapas ta honagona ha ibbayun e
munggapas.
3 Ot honagon da'yu tee an ta'on on ay ayu imbabalen di kalneron
ma"ayup ta ume ayuh nadan tatagun adi maphod di punnomnomda
an ayda kahuh nan inalahan.
4 Ya ume ayu'e ya maphod on adi ayu mangdon hi pihhu onu akbut
onu ha punhukkatanyuh hapatutyu. Ya hanat adi ayu mahiw an
mi'haphappitan hinan awon.
5 Ya hay mamanguluh ibagayuh nan ud baleh nan dumutu'anyu ya
alyonyuy, Hanat malinggop ayuh tun nunhituwanyu.
6 Ya wadada'ey mangabulut i diyen imbagayu ya umannung i didah
diyen imbagayu. Mu adida'e abuluton ya adi ma'at i dida nan
imbagayu.

7 Ya mi'hitu ayuh nan mamangulun balen dumutu'anyu ta adi ayu
mun'innabat ta hidiy pi''ananyu ya ukoddan mangdat hinadan udum
an mahapulyu te nan muntamu ya midat di mahapulna.
8 Athidiy atonyu hinadan umayanyuh abobboble an wa'et
ma''apngadan da'yu ya an namin di idadaandan makan ya mi''an
ayu.
9 Ya ipaphodyu nadan mumpundogoh i dadiyen boble. Ya
impa'innilayun dida an agagga moy pun'ap'apuwan Apu Dios ta way
atondan middum i diyen pun'ap'apuwan.
10 Mu wa'e ha datnganyuh boble an ma''id ha apngadan da'yu ya
alyonyun didan himpamoble di,
11 Pu'pu'onmi teey hupu' tun bobleyu an nipuyut hi hukimi ta
panginnilaanyun adimi ipapilit an middum i da'yu. Mu ipa'innilami i
da'yu an tuwen madatngan di pun'ap'apuwan Apu Dios.
12 Ya alyon bon Jesus i dadiyen honagonay, Ibaga' i da'yu an hitun
pundusaan Apu Dios hi tataguh tun luta ya umannung an iyal'alanay
pundusana i dadiyen bimmoble mu hay nundusana i handidan i
Sodom.

Nadan Tatagun Agge Nangulug I Jesus
(Matthew 11:20-24)

13 Alyon bon Jesus di, Mahmo' nadan i Korasin ya i Betsayda te
ta'on on dakol di ina'inat'un milagro hi bobleda ya adida damdama
kumulug i ha''on. Onha hi ad Tyre ya hi ad Sidon di nangata' i dadiyen
milagro ot waot otahan an nun'ilubungday langgut ya nundadapulda
ta pangipatigodah puntutuyuwandah nadan bahulda.
14 Ta hiya nan hitun pundusaan Apu Dios hi tataguh tun luta ya diday
nunhiglay punholholtapana mu hay nunholtapan handidan i Tyre ya
i Sidon.
15 Ya atbohdi nadan i Kapernaum an ta'on on diday mapemanan
hi ad uwani mu udum hi algo ya miyedah nan punholholtapan hi
inggana.
16 Ya alyon bon Jesus di, Ume ayu ya nomnomnomonyu an nan tagun
mangunud hinan itudtuduyu ya diday mangunud i ha''on. Mu nan
tagun agge naminhod hinan itudtuduyu ya ha''on di aggeda pinhod ya
atbohdin aggeda pinhod nan nannag i ha''on.

Hay Numbangngadan Nadan Napitut Duwa An Nahnag

17 Hidin numbangngad dadiyen napitut duwan (72) hinnag Jesus ya
mun'am'amlongdan alyonday, Apu Jesus, maphod ta ta'on on nadan
dimunyu on unudonday ibagami hidin nginadanmiy ngadanmu.
18 Ya alyon Jesus di, O innila' te tinigo' hi Satanas an ay kilat an
nalpuh ad lagud ot magah te na'abak.
19 Ya manu'eh ma''id ha adi maphod hi na'at i da'yu ya indat'uy
abalinanyun mangabak hinan mi'buhul i da'yu an hi Satanas. Ta ta'on
onyu igatin di ulog onu gayyaman ya ma''id ha ma'at i da'yu.
20 Mu hanat bokon hanan pangunudan nadan dimunyu i da'yuy
pun'amlonganyu ta hay pun'am'amlonganyu ya hay nitudo'an di
ngadanyu hi ad abunyan.

Hay Nipa'amlongan Jesus
(Matthew 11:25-27; 13:16-17)

21 On indappuh Jesus hidiyen inalina ot mundasal te impa'amlong
nan Espiritun Apu Dios ta alyonay, Ama an Ap'apuh ad abunyan ya hi-
tun luta, munhanaa' ta bokon nadan mangalih diday nun'anomnoman
ya numpun'adal di nangipa'innilaam hinadan tudtudum ta hay
nangipa'innilaam ya hanadan mumpada"ul. Ot maphod ta athinay
inatmu. Te hinae tuwaliy ninomnommuh ma'at.
22 Ya innayuna bon inalih nadan tatagu di, Inyukod Apu Dios an
namin i ha"on ta ha"on di ukod. Ya ma"id ha udum hi nanginnilah
a'at'u te ammunah Ama. Ya atbohdin ma"id ha nanginnilah a'at
Ama te ha"on ya abuh an Imbabalena ya nadan tatagun piliyo' an
pangipa'innilaan hi a'atna.
23 Ta ona inalih diye ot iligguhnah nadan itudtuduwana ta dida ya
ammunay pangibagaana te adina pinhod an ipadngol hinadan udum
an tatagu ot alyonay, Udu'dul ayu te tigotigonyu tudan ato'ato' ya
donglodonglonyu nadan ibagabaga'.
24 Te ibaga' i da'yu an dakol di propeta ya papatul hidin nadne
an naminhod an manigoh tudan tigotigonyuh ad uwani ya atbohdin
pinhoddan donglon datuwen donglodonglonyuh ad uwani mu ma"id
ha tinigoda ya dingngolda.

Nan Maphod An Inat Han I Samaria
(Matthew 22:34-38; Mark 12:28-30; Roma 13:8-14; Deuteronomy 6:5)

25 I han hin'algo ya wada han na'nginnilah nadan uldin di Judyu an
imme ot ipatnanan hipolon hi Jesus an alyonay, Apu Jesus, nganney
ato' ta mabalin an mi'taguwa' hi munnananong?
26 Ya alyon Jesus i hiyay, Nganney inadalmuh alyon nan Nitudo' an
Tugun?
27 Ya alyonay, Hay innila' hi nitudo' ya mahapul an nahamad di
pamhod ta'un Apu Dios ta hiyay pangiyohhaan ta'uh nomnom ta'u ya
bikah ta'u ya an namin di nitaguwan ta'u. Ya mahapul bon umat hinan
pamhod ta'uh adol ta'uy pamhod ta'uh ibba ta'u.
28 Ya alyon Jesus di, Nipto' danaen inalim ot hanat danaey atom ot
waday itaguwam hi munnananong.
29 Mu gapu ta pinhodnan hay panigodan hiya ya maphod ta hiya
nan alyonay, O mu nganne dadiyen ibba ta'u an alyon nan tugun hi
pangipatigan hi pamhod.
30 Mu agge dinadno' Jesus di nambalna te inalinay, Wada han tagun
ibba ta'un Judyu an nalpuh ad Jerusalem an ipluynah ad Jeriko. Mu
hidin wah nan awon ya dinamuna nadan humod'ap ta nadhuwanda
ot pun'aanday lubungna ot punhoplatda ta mun'at'ate ot ahida taynan.
31 Indani ya wada han padi an nangi'wa i diyen awon mu hidin
tinigonah diyen nahugatan ya inliglignay nangi'wana.
32 Ya atbohdiy inat nan ohan holag Libay an hidi bon tinigonah diyen
nahugatan ya inliglignay nangi'wana.
33 Indani ya wada han i Samaria an nangi'wahdi. Ya hidin tinigonah
diyen nahugatan ya himmo'na.
34 Ot agahana nadan hugatnah lana ya bayah ot ihamadnan libbutan
ot ikabayunah nan kabayuna ot iyena i han mabayadan an pun'iyanan
ot ipapto'na. 35 Hidiyen nabiggat ot idatnay pihhuh nan ud baleh nan
nun'iyananda ot alyonay, Ipapto'mu ta wa'et kulang hituwe ya ahi'
bayadan hi pumbangngada'.

36 On indappuh Jesus ot alyona i diyen lala'i di, Nganne tuwali i
dadiyen tulu di nahamad an hi ibban diyen tagun nahugatan?
37 Ya alyon diyen lala'i di, Nan nammo' i hiya.
Ot alyon Jesus di, Maphod on athidiy pangatmu.

Hay Nummangiliyan Da Mary I Marta I Da Jesus

38 Hidin mangmangnge da Jesus ya nipto'da i han boble ot
umohnongda. Ya wada han babain hi Marta an nangayag i dida ot
mi'yeda moh baleda.
39 Ya wada han hi ibbanan hi Mary an hidin muntudtuduh Jesus hi
baleda ya e ni'ibun i hiya te pohdonan dongdonglon nan itudtuduna.
40 Mu hi Marta ya agge ni'idngol te dakol di tamuna ta lo'tat ya
minomnoman ot ena ibaga i Jesus an alyonay, Apu Jesus, undan
ma''id ha homo'mu i ha''on? Daan mo ta ibagam i Mary ta umali ta
boddangana' te aay an tinaynana' i hiya ta oh'ohhaa' an tumamutamu.
41 Ya alyon Jesus di, Marta, tanganu on danaen dakol an tamum di
ahiwam ya inomnomam?
42 Hi Mary ya maphod nan pinilinan aton. Ot adim ipagol te hituwen
adalona ya adi mabalin hi mihi''an i hiya.

11

Hay A'at Di Dasal
(Matthew 6:9-13; 7:7-11)

1 Han hin'algo ya nundasal boh Jesus ta on nagibbuh ya inalin nan
ohan itudtuduwanay, Apu Jesus, ituddum di atonmin mundasal ta
umat i John an intudtuduwana nadan mi'mi''uyug i hiya.
2 Ot alyon Jesus di, Wa'et mundasal ayu ya alyonyu di, Ama, hanat
he''ay dayawon an namin di tatagu. Ya hanat he''ay mun'ap'apuh tun
luta.
3 Ya hanat abigabigat on idatmuy itanudmi.
4 Ya hanat pakawanon da'mi hinadan numbahulanmi te teen
pakawanonmi damdama nadan numbahul i da'mi. Ya adim bahan
iyabulut di nunhiglan apatnaanmi.
5 Ya alyon bon Jesus di, Onha wada i da'yu ha umeh balen di hi
ibbanah nan lumabi ta mungkolab an alyonay, Idattana' bahan an iba
hi makan
6 te wahdi han mangili' an pa''alina ya ten ma''id ha idadaan'uh
anona.
7 Ya alyon diyen hi ibbana di, Adi'a umipatukal te ten nalo' amin
hina'amma ya humigaa' teen bumangon an mangdat hinan ibagam.
8 Mu adi mangmanghop an mangibagabaga hidiye hinan mahapulna
ta lo'tat mo ot bumangon ot idatna. Ibaga' i da'yu an manu'eh indatna
ya adi gapuh nunhinagiyanda mu gapu ta adi mangmanghop an
mangibagabaga.
9 Ot alyon bon Jesus di, Ibagayu nan mahapulyu i Apu Dios ot idatna
an umat hinan umana'anap an lo'tat ya hama'ona nan mahapulna ya
nan kumulkukulkug an lo'tat ya mibughulan.
10 Te nan mumbaga ya hiyay midattan. Ya nan mun'anap ya hiyay
manama' hinan ana'anapona. Ya nan mungkulkug ya mibughulan.
11 Ya ta'on on da'yun a'ammod ya adi mabalin hi mumbaga'e nan
imbabaleyuh ekan ya ha ulog di idatyu.

12 Ya mumbaga'eh itlug ya undan ha gayyaman di idatyu?
13 Ot tigonyu an ta'on on adi maphod di a'atyu mu innilayun mangdat
hi maphod hinan imbabaleyu. Ot namama mo i Ama ta'uh ad abunyan
an idatna nan Espirituna hinadan mumbaga i hiya.

Hay A'at Jesus Ya Hi Satanas
(Matthew 12:22-30; Mark 3:20-27)

14 Han hin'algo ya lina'ah Jesus han dimunyun nih'op i han lala'i ta
adi humapit. Ta masda'aw nadan tatagu te mabalin mohpen humapit.
15 Mu nadan udum an nanigo ya alyonday, Umman hi Satanas di
nangdat hi abalinana ta hiya nan abalinanan munla'ah hi nih'op.
16 Ya nada'e damdaman udum ya alyonday, Ipatigom ha panginni-
laanmi an hi Apu Dios di nannag i he"a.
17 Mu innilan Jesus di wah nomnomda ta hiya nan alyonay,
Onha mumbubuhhulan nadan himpamoble ot umannung an lo'tat ya
madadagdan namin. Ya atbohdih nadan hina'amma an onha dida dida
on numpapatteda ot lo'tat ya madadagdan namin.
18 Ya alyonyuh hi Satanas di nangdat hi abalina' an munla'ah
hi nih'op mu undan mabalin ta mi'buhul hi Satanas hinadan ib-
banan didimunyu? Adi, te onha atonahdi ot lo'tat ya mapogpog di
pun'ap'apuwana.
19 Alyonyuy hi Satanas di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op
mu nadan ibbayun munla'ah hi nih'op ya adida alyon di hi Satanas
di nangdat hi abalinanda te hi Apu Dios. Ot diday mangibaga an nan
imbagayu ya nibahho.
20 Te umman hi Apu Dios di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op
ta panginnilaanyu an wada mo nan pun'ap'apuwan Apu Dios hitun
luta.
21 Ya alyon bon Jesus di, Hi Satanas ya umat hinan mabikah an lala'in
numpapahul ya nunhihikot an mun'adug hi balena ta adi ma'akoy
gina'una.
22 Mu nalakah pangabaka' i hiya te pulho' nan pahulna ya hikotna an
alyona eh'ay pumbaliwna ya nun'ipiyappong'u nadan gina'unah nadan
ibba'.
23 Ot alyon bon Jesus di, Ipa'innila' teen nan adi umunud i ha''on ya
hiya nan mi'buhul i ha''on. Ya nan adi bumoddang an mangipa'innilah
a'at'u ya hiyay mangiyadawwih nadan tatagu i ha''on.

Hay Pumbangngadan Nan Dimunyuh Nan Nih'opana
(Matthew 12:43-45)

24 Ya alyon bon Jesus di, Nan dimunyu ya nala'ah'e hinan nih'opana
ya e dimmanallanan hinan agge naboblayan an e manama' hi
iha''adana. Mu ma''id'e ha mabalin hi iha''adanahdi ya
25 ipatnana bon mumbangngad hinan nala'ahana ni'. Ot ume'e ta
tinigonan pinumhod di adol diyen tagu an umat i ha bale an nabao ya
nahagadan
26 ya ume ta ena i'uyug di pituh nadan dimunyun adi ahan maphod
di pangatda mu hiya ta eda mih'op i diyen tagu ta iyal'alanay
abahbahana.

Nan Nahamad Hi Pun'amlongan

27 On inalin Jesus hidiye ya pun'olot han babain himmapit an
alyonay, Mipa'amlong nan nangiyayyam ya numpa'inum i he''a.
28 Mu alyon Jesus di, O mu inyal'alanay pun'amlongan nan mangngol
ya mangunud hinan hapit Apu Dios.

Hay Nummahmahan Nadan Tataguh Hi Nalpuwan Jesus
(Matthew 12:38-42; Mark 8:11-12)

29 Hidin mun'a'udman nadan dakol an tatagun na'amung ya inalin
Jesus di, Da'yun tinanud hi ad uwani ya adi ahan maphod di a'atyu.
Pohdonyun tigon di ato' hi milagro ta pamatiyanyu an ha"on nan
hinnag Apu Dios mu ma"id ha ipatigo' ta ammuna din na'at i handin
hi Jonah.
30 Te handin na'at i Jonah di nangipa'innila i handidan i Ninibeh
an hiya ya hinnag Apu Dios. Ot athidi bon ha''on an Nitulang Hitun
Tatagu an waday ma'at i ha''on ta pamatiyanyun tinanud hi ad uwani
an ha"on nan hinnag Apu Dios.
31 Ya ta'on on handin babain patul an i Seba ya hiya boy
tuma'dog hitun punhumalyaan Apu Dios hi atagutaguh tun luta ta
iyuhuhnay numbahulanyu ta madusa ayu. Te ta'on on ni'iddawwiy
numboblayana ya imme damdamah nan na'annomnoman ya nala'ing
an patul an hi Solomon ta e nundongol hinan impa'innilana. Mu
da'yu'e ya ta'on ahan on wahtu nan na'abbaktu mu hi Solomon ya
adiyu unudon.
32 Mu ibaga' i da'yu an hitun punhumalyaan Apu Dios hi atagutagu
ya iyuhuh nadan i Ninibeh an numbahul ayun tinanud hi ad uwani
ta madusa ayu. Te dida ya hidin dingngolda nan hapit Apu Dios an
impa'innilan Jonah ya inunudda ta nuntutuyudah bahulda. Mu da'yu'e
ya ta'on ahan on wahtu nan na'abbaktu mu hi Jonah ya adiyu unudon.

Hay Iyatan Nan Mata Hinan Hilaw
(Matthew 5:15; 6:22-23)

33 Alyon bon Jesus di, Undan waha taguh tinolgana'e nan dilag ya
ena impa"e onu ha"ubana? Otten di'et tinolgana ya ena impattuk ta
pumatal ta panigan di hunggop.
34 Ot nan ay hilaw di adol ya nan mata. Te maphod'en ma"id ha
bahbah nan mata ya maphod boy panigona. Mu napilok'e nan mata
ya munhihillong di panigona. Ta athidih nan nomnom an maphod'e
ya miyunnudan bon maphod di pangat. Mu ningamut'en adi maphod
di punnomnom ya immannung an adi bo maphod di pangat.
35 Ot hanat nomnomnomonyuy a'atyu hi'on immannung an nan
nomnomyu ya ay hilaw
36 ta wan maphod di pangatyu an ay napatalan ta ma''id ha agge
nahilawan.

Hay A'at Nadan Muntudtuduh Nan Tugun Moses Ya Nadan Paliseu
(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

37 Hidin impadappuh Jesus nan inali'alina ya inayagan han Paliseu
ta e mi"an hi baleda. Ot mi'yeh Jesus ot e mi''an i dida.
38 Mu hi Jesus ya aggena inunud nan uldin di Judyu an ulahanday
ta'leda ya ahida mangan ta hiya nan masda'aw hidiyen Paliseu.
39 Ot alyon Jesus i hiyay, Da'yun Paliseu ya umat ayuh nan basu
onu duyu an manu nan muntigo te na'ulahan mu alulugnin nan

niha''ad hi dallomna te adi ahan maphod di pangatyu an umat hi
pungkulukanyuh nadan ibbayu.
40 Mumpunlayah ayu te hi Apu Dios an nunlumun da'yu ya adi
ammuna nan matigoh tigona te ta'on on nan adi matigo.
41 Ta mahapul an tigonyu ta ipaphodyu ni' di punnomnomyu
ta innilaonyun hummo' hi ibbayu te mipaphod'e nan adi matigon
punnomnomyu ya maphod damdama nadan mipatigon atonyu.
42 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Mahmo' ayun Paliseu te
nunhiglan atatakut di ahi ma'at i da'yu. Manu te alyonyuy an namin
nan mahapulanyu an ta'on on nadan nitanom an ma'alih mint ya ruwi
ya nadan udum an middum hi makan ya nanongnan ipabangngadyu
nadan mi'ami'apulu. Mu hay nibahhawanyu ya adiyu aton di maphod
hi ibbayun tagu ya ma''id ha pamhodyun Apu Dios. Nipto' nan eyu
pangipabangngadan i Apu Dios hinan mi'apuluh nan mahapulanyu
mu ta adiyu iwalong nadan udum an pohdonah atonyu.
43 Ya hay oha bon impa'inghayu ya gahin on da'yuy e umbun hinan
mun'aphod an umbunan hinan a'am'amungan di Judyu ya pohdonyu
bo an da'yu ahan di apngaon nadan tataguh on ayu mawanat hinan
pummalkaduwan. Ta hiya datuwey gapuna an ahi atatakut nan
pundusan Apu Dios i da'yu.
44 Immannung an mahmo' ayu te atatakut nimpe nan ahi ma'at
i da'yu. Manu'e ya maphod di ipatigoyu mu hay immannung ya
adi maphod di a'atyu. Ta umat ayuh nadan lubu'an an nika''ut
hinan luta ta ma''id ha panginnilaan hi'on lubu'an. Ta hiya nan
punhinggogoppa'an di mala''uh yaden hidiyey ohan paniyo i dita'un
Judyu.
45 Ya inalin han ohan nanginnilah nan tugun Moses di, Apu Jesus,
hinaen panpannapitmu ya niddum amin nibabain.
46 Ot alyon Jesus di, O immannung an mahmo' ayu bon nanginnilah
nan tugun Moses te dakol nadan naligat an ipapilityun ipa'at hinadan
tatagu mu onnot on adiyu unudon.
47 Ot gapun danaen at'atonyu ya atatakut di ahi pundusan Apu Dios
i da'yu te nipaddung ayu i handidan a'ammodyu an namatepate i
handidan propeta. Ta neen iphodanyu didah lubu'andah ad uwani.
48 Hay i'aligan nan eyu pangiphodan hi lubu'an handidan propeta
an pinatepaten handidan a'ammodyu ya da'yuy namaten dida.
49 Ta hiya nan hi Apu Dios ya impa'innilana tuwali nan ma'at an
alyonay, Honago' nadan propeta ya nadan mangipa'innilah a'at'u i dida
mu patayonday udum ya palpaligatonday udum.
50 Ta hiya nan da'yun tinanud hi ad uwaniy pangiballohan Apu Dios
hinan namatayandah nadan propetah din hopapna ta ingganah ad
uwani.
51 Dadiyen pinatepaten handidan a'ammodyu ya nihipun i Abel ta
inggana i Sekariah an hiya din pinatedah nan way numbattanan nan
punggobhan hi mi'nong ya nan Templo. Ot ibaga' tee an hi Apu Dios
ya pi'dusa da'yun tinanud hi ad uwani an gapuh natayan dadiye.
52 Ya da'yun nanginnilah tugun Moses ya mahmo' ayu te madusa
ayu an gapuh adiyu pangipa'innilaan hinan nipto' an ibalinan diyen
tugun Apu Dios. Te ta'on on da'yu ya adiyu unudon ta hiya nan da'yuy
manandih nadan e idduman nadan tatagu i ha''on.

53 Ta on nakak hi Jesus i diyen balen nan Paliseu ya nitnud nadan
ma'hihhiwon hiya an dida nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya
nadan udum an Paliseu ta dakol di minahmahandan hiya
54 ta alina hi waha ibahhawan di hapitona ta waha ipabahuldan hiya.

12

Hay Panalipodpodandah Nan Layah Di Paliseu
(Matthew 10:26-27)

1 Hidin mun'a'amungday linibun tatagu ta mun'igagatin di hukin
di udum ot padanan Jesus hinadan itudtuduwanan alyonay, Halipod-
podonyu ta adi ayu umat hinadan Paliseu an adida unudon nadan
itudtududa.
2 Te udum hi algo ya ma'innilaan di a'atda te an namin nadan agge
na'innilaan hi ad uwani ya mipa'innilah udum hi algo.
3 Ya atbohdi nadan ibagayuh nan mahdom hinan ab'abbuh ayu an hi-
nan ibiggatana ya na'innilaan di dakol ya ta'on on nan ikutkutyamyuh
ibbayu an lo'tat ya ma'innilaan.

Hay Takutan Ta'u
(Matthew 10:28-31)

4 Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Ibaga' i da'yu an hanat adi
ayu tumakut hinadan mamateh adol te ammunah diyen abalinandan
aton.
5 Ta hiya nan mahapul an hi Apu Dios di takutanyu te bokon nan adol
ya abuh di abalinanan patayon te abalinana bon mangipiye i da'yuh
impilnu. Ta hiya nan ipidwa' bon ibaga i da'yu an hanat malmuy
takutyun adi mangunud i Apu Dios.
6 Nomnomnomonyu an nan liman buding ya mabalin an duway
hiping di bayadda mu ipappapto' damdaman Apu Dios dida.
7 Ot namama mo i da'yu an innilanay a'atyu ya ta'on on hay
bilang di ibu'yu ya innilana. Ta hiya nan maphod on adi ayu nimpe
minomnoman hinadan ma'at i da'yu te innilayun ong'ongngal di
punnomnom Apu Dios i da'yu mu nan punnomnomnah nadan buding.

Hay Adi Pangibainan Hi E Nidduman I Jesus
(Matthew 10:19-20,32-33; 12:31-32; Mark 3:28-29; 8:38)

8 Alyon bon Jesus di, Ibaga' i da'yu an nan adi bumain an mangibagah
ibbanan taguh nan kimmuluganan ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya
adi' damdama ibain an mangibagah nadan anghel Apu Dios an hiya
ya immannung an niddum i ha''on.
9 Mu hanan mangibain i ha''on an iha''utnay kimmuluganan ha''on
ya atbohdin ibaga' hinadan anghel Apu Dios an ma"id ha niyatanan
ha''on.
10 Ya alyona boy, Hanan tagun mamihul i ha"on an Nitulang Hitun
Tatagu ya mabalin an mapakawan. Mu hi'on waha mangalih hi
Satanas di nangat hinan inat nan Espiritun Apu Dios ya adi mabalin
an pakawanon Apu Dios hi inggana.
11 Ya alina'e hi gapuh eyu pangitudtuduwan hi a'at'uy ahumalyaanyu
ta iye da'yuh nan a'am'amungan di Judyu onu hinan punhumalyaan
di gubilnu ya adi ayu minomnoman hi pambalyuh nan ibagada
12 te ukod nan Espiritun Apu Dios an mangipanomnom i da'yuh nan
ibagayu.

Nan Kadangyan An Nibahhoy Nomnomna

13 Hidin muntudtuduh Jesus ya himmapit di ohah nadan linala'in
ni'yamung an alyonay, Apu Jesus, daan mo ta he''ay mangibagah nan
iba' ta idatna nan boltano' hinadan bagin amami.
14 Mu alyon Jesus i hiyay, Hinae'e ya ukod ayu te aggeya' immalihtu
ta ha''on di mangipanuh hinan athina.
15 Ot alyon Jesus hinadan na'amung di, Halipodpodonyu ta bokon
hanadan ma'omnawan hitun lutay nonomnomonyu te umman bokon
hay dinakol di kinadangyan di alpuwan di maphod an itaguwan.
16 Ya wada bo han in'alig Jesus an alyonay, Wada han kadangyan an
tagu an abillog di puntanomana ya pinumhodday intanomnan wit ya
barley.
17 Ta alyonah nomnomnay, Nganne nin di ato' te adida tayya umdah
tudan alang hi pangiha"ada' hitudan inapit'u?
18 Ya nanginomnomanan alyonay, Aay, ipapa''ih'un namin tudan
alang'u ta mumpa'iphoda' i ha inyong'ongngalna mu datuwe ta hidiy
pangiha"ada' hitudan inapit'u ya tudan odon'u.
19 Dakol bo aya datuwen kinadangyan'u ot innila' an botlonay atnay
tawon ta mabalin bo ayan idinong'un muntamu ta ona' mangmangn-
gan on immanin'innuma' on immanam'amlonga'.
20 Mu alyon Apu Dios i hiyay, Ni'ibbahhoh naen ninomnommu
te aggem innila an ad uwanin mahdom di atayam ot bokon he''ay
mangikadangyan i danaen inamu'amungmu.
21 On indappuh Jesus ot alyonay, Athinay ma'at hinan tagun ammuna
nadan wahtun lutay nomnomnomona an ma''id ha nomnomonah nan
iyatana i Apu Dios.

Hay Adi Inomnoman Hinan Mahapul Hi Itaguwan
(Matthew 6:19-21,25-34)

22 Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Adi ayu minonomnoman
hinadan mahapulyu hi pi'taguwanyuh tun luta an umat hinadan
itanudyu onu ilubungyu.
23 Te hay tagu ya bokon hanan itanud onu ilubung di ma'ahhapul hi
itaguwan.
24 Nomnomonyu an nan gayang ya ma''id ha ugganda e pun'ohokan
onu punggapasan hi iyalangdah anonda. Mu hi Apu Dios ya
indadaanay anonda. Ot namammama mo ahan i da'yu an nabalbalol
ayu i hiya mu nadan hamuti.
25 Ya adi damdama mabalin an gapuh numanomnomanyu ya
palodpodonyuy atayanyu i ha hin'algo ni'mo.
26 Ot athidi'e ya tanganunyu attaon an numanomnom hi dakol?
27 Ya undan adiyu tigon nadan holo' an humabungda an ta'on on
adida muntamu onu mun'abol ya mapmaphodda. Ta ta'on on handin
patul an hi Solomon an kakaddangyanan an tagu ta mapmaphod nan
lubungna ya agge damdama nipaddung di amaphod nan lubungna hi
amaphod dadiyen habhabung.
28 Ot athidi'ey pangipapto' Apu Dios hinadan holo' an humabung an
wahnan natanoman hi ad uwani mu ma''id ha mapto' ya mapu'ulan
hi bigat ot undan adi namamay pangipapto'nan da'yu? Ya tanganu on
athinan ma''id ha dinolyun Apu Dios.

29 Hay maphod ya adi ayu minonomnoman hi anonyu ya inumonyu
ya hinadan udum an mahapulyu.
30 Te hanadan tataguh tun luta an agge kimmulug i Apu Dios ya
danaey omnawanda. Mu da'yu'e ya hanat adi ayu athidi te hi Apu
Dios ya innilana nadan mahapul ta'u ot hiyay ukod.
31 Haot eh'ay nonomnomonyu ya hay atonyun middum hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios. Ot hiyay ukod hinadan mahapulyu.
32 Ot alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Da'yun i'iba, ta'on
on oh'ohha ayun immunud i ha"on ya hanat madinol ayu te
mun'am'amlong hi Ama ta'un hi Apu Dios hi nangiddumanan da'yuh
nan pun'ap'apuwana.
33 Ot maphod on eyu pun'igattang nadan odonyu ta iboddangyuh
nadan nun'awotwot. Te atonyu'ehdi ya ayyu iniphod ha pitakayuh
adi mapmappa"ih an pangi'amunganyuh nadan ikadangyanyuh ad
abunyan. Te hidiyey nahamad an pitaka te adi mabalin an matala'
nan miha"ad hidi te hidi ya ma"id ha mangako ya ma"id ha lu'lu' ya
nadan udum an puma"ih.
34 Ot hanat dadiyey nabalol i da'yu ta dadiyey pun'onanonyuh
nomnomyu.

Hay Tumukalan Nadan Baal
(Matthew 24:43-44)

35 Ya alyon bon Jesus i diday, Mahapul an nanongnan mundadaan
ayun manmannod hi pumbangngadan nan Ap'apuyu. Ta ta'on
on lumabi ya hanat nanongnan paddungnay mundaldallang nadan
dilagyu.
36 Ta umat ayuh nadan tagala an tumukaldan mamannod hinan
ap'apudan e ni'hamul. Ta wan hiyah kumolab ya ni'bagondan
ibughulan.
37 Te nadan tagalan akhupan nan ap'apuda an agge nalo' ta
nundadaandan mangibughul ya diday mipa'amlong. Te idadaan diyen
ap'apuy makan ta panganona dida.
38 Ot ipidwa' bon alyon i da'yu an dadiyen tagalan tumukal an
mamannod hi umaliyan nan ap'apuda ya diday mipa'amlong.
39 Ya umat hinan tagun wahnan nunhituwana an onha innilanay
umaliyan nan mangakoh nan balena ot adi malmallo' ta adugana nan
balena.
40 Ot hanat nanongnan mundadaan ayu te ha"on an Nitulang Hitun
Tatagu ya namaag ya nahanawwanga'.

Nan Na'na'unnud An Tagala Ya Nan Adi Dumngol An Tagala
(Matthew 24:45-51)

41 Hiyah indappuh Jesus hidiyen inuhuhna ya alyon Peter di, Apu
Jesus, on da'mi ya abuh di pangalyam i naen imbagam onu da'min
namin?
42 Ya alyon Jesus di, Nan na'na'unnud ya nanomnoman an tagala ya
hiyay pot'on nan ap'apunah mangipapto' hinadan ibbanan tagala.
43 Ya onha hidiyen tagala ya inaynayunan tumamutamu ta mum-
bangngad hidiyen ap'apuna ya akhupanan at'attona nan tamun
niyukod i hiya ot hiyay mipa'amlong.
44 Ibaga' i da'yu an ma"id ha bahhonan hiyay pumpapto'onah nadan
kinadangyana.

45 Mu onha hidiyen tagala ya alyonay, Alina man nin ya mabayag di
pumbangngadan nan ap'apumi. Ta hanadan pinpinhodnay in'innatna
ta nunhiglay nangatnah nadan ibbanan tagala. Ta pamaaggon
nangnangngan on numbutobbutong.
46 Ya palpaliwana ya numbangngad hidiyen ap'apuna ya inakhu-
panah diyen at'attona. Ot ma"id ha bahhonan dusaona ta ena iddum
hinadan agge kimmulug.
47 Ya nan tagala an innilana nan pohdon nan ap'apunah atona mu
attaonan adi aton ya nunhigla boy ahuplitana.
48 Mu nan tagala an aggena innila nan pohdon nan ap'apuna ta
hiya nan nibahhoy inatna ya manghan di ahuplitana. Te nan tagun
nitudduwan ya mahapul an unudona nan nituddun hiya. Ya onha
dakol di nituddun hiya ot atbohdin dakol di unudona te adina'e ya
mumbahul.

Hay Gapunah Immaliyan Jesus
(Matthew 10:34-36)

49 Alyon bon Jesus di, Innila' an nan immaliya' hitun lutay gumalat hi
pundudu'angan di tatagu ta hiya nan pohdo' an agagga ya magibbuh
an ma'at nan nun'iyali'.
50 Mu gahin di munholholtapa' ya impapateya'. Ta hiya tayya nan
nunhiglay inomnoma'.
51 Ya wan alyonyu on immaliya' ta luminggopda mohpey tataguh
tun luta. Mu adi athidi te gapun ha"on ya adida mun'u'unnudan te
wadaday umunud i ha"on ya wadaday adi.
52 Ta mihipun hi ad uwani ya wadaday hina'amman munhi'hi"an ta
onha limadah nan bale ot mihi"an nadan tuluh nan duwa.
53 Ya hinan udum ya nan hi amaday mihi"an hinadan linala'in
imbabalena. Ya athidi boh nan hi inada an mihi"an hinadan binabain
imbabalena ya hinan inapudan babai. Ya atbohdi nadan imbabaleda
an mihi"anda hinadan a'ammodda.

Hay Adida Panginnilaan Hi A'at Nan Ma'ma'at
(Matthew 5:25-26; 16:2-3)

54 Alyon bon Jesus hinadan tatagu di, Da'yu'e ya wa'et tinangadyu
an himmilong hi ad lagud ya alyonyuy, Tuwey udan ya indani ya
immudan.
55 Ya wa'e bo ta ma'pattal ya alyonyuy, Umugoh ad uwani. Ya indani
tatawwa ya ma''ugo.
56 Nunhigla mahan an munlayah ayu te tanganu on danae'e ya
innilayun mangimatun mu nada'en ma'ma'at hi ad uwani ya adi ayu
pa'immatun?
57 Tanganu on ayu adi pa'annomnom hi nipto' hi atonyu?
58 Ya wa'e bo ha nangidalom i da'yu ya eyu ipatnan mi'hapit i diyen
nangidalom i da'yu. Te adiyu'e atonhidi ya umannung an iye da'yuh
nan huwis ot nan huwis di mangipibalud i da'yu.
59 Ta nomnomnomonyu an gahin onyu ikaluh nan baludan nan
bahulyu ya ahi ayu mibulus.

13

Hay E Ta'u Panukkatan Hi Punnomnom Ta'u

1 I diyen puntudtuduwan Jesus ya waday immalih mangipa'innilan
hiyah nan na'at hinadan udum an i Galilee an impapaten Pilatu ot
iddumnay daladah nadan i'nongda i Apu Dios.
2 Ot alyon Jesus i diday, Wan alyonyu on manu'eh athidiy na'at i dida
ya dakdakkol di bahulda mu nadan udum an i Galilee.
3 Mu bokon athidi te an namin di tagun adi muntutuyuh bahulda ya
athidi damdamay ma'at i dida an mateda ya mihi''anda i Apu Dios hi
inggana.
4 Ya umat boh natayan handidan himpulut walun (18) natonan hidin
natukkad nan natagen bale hi ad Siloam hidih ad Jerusalem an wan
alyonyu on dakdakkol di numbahulanda mu nadan udum an ibbadan
i Jerusalem ta hiya nan athidiy na'at i dida.
5 Mu bokon athidi te ta'on on da'yu ya adiyu'e idinong nadan
pumbahbahulanyu ya mihi''an ayu i Apu Dios hi pidwana.

Hay A'at Han Bungbunga''an

6 Wada bo han in'alig Jesus an alyonay, Wada han lala'in nuntanom
i han bungbunga''an an fig. Ta wa'et timpun di bumungaana on ena
tinigo mu ma''id ha imbungana.
7 Ta lo'tat ya inalinah nan puntamuwonay, Mi'atlu moh ad uwanih
tawon hi nango'oddama' hi e bumungaan tuwen fig ya hiya damdaman
adi bumunga. Longhommot eh'a ta adi mun'onan ituwen luta.
8 Mu inalin nan puntamuwonay, Mabalin'e apu, ya indani ta ipatna'
ni' an abonowan ya tinogada'.
9 Ta on'e damdama adi bumunga ya ahim ipalngoh.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Nahi'pan I Han Habadun Tungo

10 I han Habadun tungo an e nuntudtuduh Jesus hinan
a'am'amungan di Judyu
11 ya wahdi han babain nahi'pan ta pinaligat diyen nih'op i hiya hi
himpulut waluy (18) tawon ta lo'tat ot mabakug ta adi ma'ukyad di
bonogna.
12 Ta hidin tinigon Jesus ot ayagana ot alyonan hiyay, Ma'aan ayah
naen liwahom an iba.
13 Ot iha'monay ta'lena i hiya ya na'ibagan na'ukyad nan bakugna ot
dayawonah Apu Dios.
14 Mu nan mangipangpangulu i diyen a'am'amungan di Judyu
ya bimmungot te impaphod Jesus hidiyen waday liwahona i diyen
Habadun tungo ta inalinah nadan tatagu di, Onom di algoy punta-
muwan ta'uh nan hindumingguwan ya tanganun ayu agge immalin
numpa'agah ta gahin hi'on ad uwani an Habadun tungo?
15 Mu alyon Jesus di, Munlayah ayu mahan nee te ta'on on Habadun
tungo ya eyu ubadon di talin nan nita'od an baka onu dongkiyu hinan
allungda ta eyu pa'inuman.
16 Hi'on atonyuhdi ya undan adi mabalin hi ipaphod hituwen babain
holag Abraham hinan liwahona hi ad uwanin Habadun tungo? Ya teen
umeh himpulut waluy (18) tawon di namalpaligatan Satanas i hiya.
17 Hidin inatnahdi ya nabainandan namin nadan humihiwon hiya.
Mu nada'en udum an tatagu ya mun'am'amlongdah nadan maphod an
ina'inatna.

Hay Nipaddungan Nan Kittakittang An Buwan Di Kayiw
(Matthew 13:31-32; Mark 4:30-32)

18 Alyon bon Jesus di, Hay ohah ipaddungan nan pun'ap'apuwan Apu Dios
19 ya nan kittakittang an ohok an ma'alih mustard an e intanom han taguh nan gardena. Ta hidin himmango ot mahikon ya numbuyaan di hamuti nadan hapangna.

Hay Nipaddungan Nan Yist
(Matthew 13:33)

20 Alyon bon Jesus di, Hay oha bon ipaddungan nan pun'ap'apuwan Apu Dios
21 ya nan yist an inalan nan babai ot pi'palutnah nan tuluy halub an alina ta impa'ongngalna nan tinapay.

Hay E Middum Hinan Pun'ap'apuwan Apu Dios
(Matthew 7:13-14,21-23)

22 Hidin ume da Jesus hi ad Jerusalem ya innayunan timmanudtuduh nadan boblen inwada.
23 Ya wada han mummahmah i hiyan alyonay, Apu Jesus, undan ammunada ha oh'ohha hi mi'taguh munnananong hi awadan Apu Dios?
Ot alyon Jesus di,
24 Mahapul an atonyuy abalinanyu ta hunggop ayu i diyen nakuh-hipit an panto te ibaga' i da'yu an dumatong di timpu an dakolda mohpey naminhod an hunggop i diyen panto mu adi mo mabalin.
25 Te umat hinan bale an niluh'e mon ingkalob nan ud bale ya ta'on moh on ume nan tagun e kumolakolab on inanalinay, Apu, ibughulan da'mi bahan.
Mu adida mibughulan te tobalon nan ud bale ot alyonay, Ay adi da'yu man ibughulan te agge da'yu in'innila.
26 Ta ta'on mo boh on alyonyuy, O mu innila da'mi te hidin nuntudtuduwam hi boblemi ya wa'e on ni''an ami ya ni'yinum amin he''a.
27 Mu ahina bo alyon di, Agge da'yu nimpe in'innila. Da'yu'en adi maphod di ina'inatna ya umaan ayuot eh'ah tun awada' te ma"id ha niyatanyu i ha"on.
28 Ta hinan umayanyu ya ahi ayu kumogakoga ya ngumalingaliyot hidi. Ya namama hi'onyu mangmangon hinan pun'ap'apuwan Apu Dios da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ya an namin nadan propetan Apu Dios ya adi mabalin hi e ayu middum i dida.
29 Ya ta'on on hanadan tatagun nalpuh abobbobleh tun luta an ta'on on bokon Judyu ya dayyadahdi an mi'mi''andahdih nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
30 Ot ibaga' i da'yuh ad uwani ta adi ayu masda'aw hi panginnilaanyu an hanadan mapihul ya diday mapemanan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya hanadan mapemanan hi ad uwani ya diday mipada"ul hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Nangipa'aanan Nadan Paliseu I Jesus Hi Bobleda
(Matthew 23:37-39)

31 Indani ya wadaday Paliseu an imme ot alyondan Jesus di, Udu'dul on'a umaan hitu te umman pohdon Herod an ipapate da'a.

32 Ya alyon Jesus di, Ekayut eyu ibaga i diyen ma'ngihhapit an
hi Herod ta nomnomnomonan adi' idinong hituwen tamu' an e'
punla'ahan hi nih'op ya e' pangipaphodan hinadan mumpundogoh ta
wan agagga ya magibbuh.
33 Ya mahapul damdaman inayun'un umeh ad Jerusalem hi ad uwani
ta wan agagga ya dimmatonga' i diyen boblen namatapatayandah
nadan propeta te hidiy pamatayanda damdaman ha''on.
34 Ya alyona boy, Nunhigla ahan tayyan mahkit di nomnom'uh
nadan ato'aton nadan i Jerusalem an umat hinan eda namatapatayan
hinadan propeta ya handidan udum an nuntudtuduwon Apu Dios an
nunhintotopaanda dida. Ya numpi'atnay nangipatnaa' an mangamung
i didan namin ta ipapto''u dida an umat hi pangipapto' di manu'
hinadan impahna mu ningamut an adida pohdon.
35 Ta hiya nan iwalong mon Apu Dios nan numboblayanda. Ot
ibaga' tee i da'yu an tuwen adiya' mo tigon i da'yu ta ingganah tun
pumbangngada' hi pidwana an pangalyanyu hi, Madayaw hituwen
hinnag Apu Dios hi mumpatul.

14

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Lala'i

1 I han oha bon Habadun tungo ya e ni''an hi Jesus hi balen nan
ohan ap'apun di Paliseu. Ya hanada'en tatagun wahdi ya hiyay
hahalipatanda
2 te wahdih hinangngabna han lala'in linum'a' di hukina ya ta'lena.
3 Ot alyon Jesus hinadan muntudtuduh uldin di Judyu ya nadan
Paliseu di, On paniyoh pangipaphodan hinadan mundogoh hinan
Habadun tungo onu adi?
4 Mu namaaggot dindinnonganda. Ot iha'monay ta'lena i diyen
lala'in waday dogohna ya pinumhod ot pa'anamutona.
5 Ot alyonay, Onha nipaddih an Habadun tungo ya wadada i da'yu
ha nabituy imbabalena onu bakana ya undan adiyu e ipadutu'?
6 Mu pamaag nadan tataguh dindinong.

Hay Nangitudduwan Jesus An Adi Maphod Di Munlattuwag

7 Hidin tinigon Jesus nadan ibbanan na'ayagan an mi''an an eda
umbun hinan maphod an ubunan di ma'alih nun'abaktun tagu ya
alyonan diday,
8 Maphod on wa'et inayagan da'yu i ha kasal ya hanat adi pamaaggon
e ayu inumbun hinan umbunan nadan ma'alih nun'abaktun tagu. Te
alinah waday inayaganda hi nabakbaktu mu da'yu.
9 Ya undan adi ayu otahan bumain an e mi'aldan hinan adi maphod
an umbunan hi'on umali nan nangayag i da'yu ya alyonay, Umman
hituwey umbun i naen ubunan.
10 Ot hiya nan wa'et waday nangayag i da'yu ya udu'dulnay e ayu
umbun hinan adi maphod an umbunan. Ta alina'eh he''ay ohan
nabaktun tagu ya ukod nan nangayag i he''a an umalin mangali hi,
Ibba', ume'a i diyen maphod an umbunan. At'ehdiy atonyu ya ta'on
on nadan tatagun ni'yubunyu ya ibilang da'yu an nabaktu.
11 Te nadan mangipabaktuh adolda ya diday mipada''ul ya nadan
mangipada''ul hi adolda ya diday mipabaktu.

12 Ya inalin bon Jesus hinan nangayag i hiyay, Wa'et mumpahamul
ayu ya tigonyu ta bokon hanadan namnamaonyun ahi mangayag
damdaman da'yuy ayaganyu an umat hinadan gagayyumyu onu
i'ibayu onu tulangyu onu nadan kakadangyan. Te at'ehdiy atonyu ya
inalayu mo tuwaliy gunggunayuh ad uwani.
13 Ot hay maphod ya pi'yayagyu nadan adida abalinan an mangi-
pabangngad hinan atonyun dida an umat hinadan nun'awotwot ya
nadan mahmo' an waday liwahonda.
14 Atonyu'ehdi ya mipa'amlong ayu te hi Apu Dios di mangdat hi
nahamad an gunggunayuh pidwana hitun amahuwan an namin nadan
nipto' di pangatda.

Hay Ninomnom Nan Mumpahamul
(Matthew 22:1-10)

15 Hidin dingngol nan ohan ni'yubun i Jesus hidiyen inalina ya
alyonan Jesus di, Mipa'amlong nan tagun mabalin an e mi''an hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios.
16 Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim mu ta'on on
dakolday na'ayagan ya adida mi''an an namin. Te umat i han lala'i
an ninomnomnan mumpahamul te pinhodnan ayagan di dakol an
mi'hamul.
17 Ta hidin nidadaan an namin ot honagona nan baalnan alyonay,
Ume'ah nadan tatagun nangipa'innilaa' tuwali ta umalidan mi'hamul.
18 Mu hidin immeh diyen baalna an e mun'ayag ya an namin nadan
nangibagaana ya waday udum hi atonda. Ta alyon nan oha di,
Ibagam hinan ap'apum an ta'omboh on adiya' attog umali te wada
han ginattang'u an puntanoman ot mahapul an e' tigon di a'atna.
19 Ya hana'en oha ya alyonay, Ibagam hinan ap'apum an pinhod'un
mi'yali mu ten mahapul an e' ni' ipatnan pun'aladuwon nadan
himpulun (10) bakan ginattang'u.
20 Ya inalin bon nan ohay, Ma''id ha ato' an umali te umman hiya tee
hi nalahina'.
21 Ot mumbangngad hidiyen baal ot ibaganah nan ap'apuna dadiyen
imbagada.
Ya bimmungot hi agge immayan nadan impa'ayagna ot alyonah mo
boh nan baalnay, Ma'anne'aot mo ta wa'e ha inakhupam hinadan
nun'awotwot ya nadan nun'apilok ya nadan nun'apilay ya diday
inawitmu.
22 Ta imme nan baalna. Mu hidin immalida dadiyen tatagu ya
tinigon nan baal an dakkodakkol damdama nadan nidadaan ot ena
ipa'innilah nan ap'apu.
23 Ya alyon nan ap'apu i hiyay, Ekah nadan nun'idawdawwin boble ta
em pun'ayagan nadan tataguhdi ta dida moy mi''an hinadan nidadaan.
24 Ta ta'on on ma"id ha ohah nadan namangulun na'ayagan ha
umalin mi''an i datuwen impidadaan'un makan.

Hay Pangihamadan Ta'un Mangunud
(Matthew 10:37-38)

25 Hidin inaynayun da Jesus an mangmangnge hi ad Jerusalem ya
dakolday tatagun nitnud i hiya. Ta nunligguh mo ot alyonan diday,
26 Donglonyu boh tuwen ipa'innila' i da'yu. Nan tagun mangalih
ha''on di un'unudona ya mahapul an ha''on di pa'appohpohdona mu

nadan udum an umat hinan hi amana ya hi inana ya nadan i'ibana ya
nan ahawana ya nadan imbabalena ya ta'on on hay adolna.
27 Te nan tagun mangun'unud i ha''on ya mahapul an itpolnay
punligatana an ta'on on mipapate ya ha''on damdamay un'unudona.
Te adina'e atonhidi ya adi mibilang hinadan mangun'unud i ha''on.
28 Te nan umunud i ha''on ya nipaddung hinan mangapyah bale an
hay mamanguluh atona ya nomnomnomona ni' hi'on atnan namin di
mahapulna ya ahi magibbuh.
29 Te adina'e atonhidi ya alinah mahamang ya ammuna an adi
magibbuh ta an naminda moy manigo on
30 alyonday, Manu man eh'a nee te inhipunan mangapyah balena mu
adi nee pa'iggibbuh.
31 Ya nipaddung boh nan patul an e mi'gubat hinan oha bon patul an
hay mamanguluh atona ya ihamadnan nomnomnomon hi'on abalinan
nan himpuluy libun (10,000) tindaluna an abakon nadan baintiy libun
(20,000) tindalun nan pi'gubatanda.
32 Ta ono'nongona'e an ma'abakda ya namaag mo ya intuda'na ha e
manamu i dadiyen pi'gubatda ta ena ipa'innilan adida munggugubat.
33 Ot maphod on atbohdiy atonyu an pa'annomnomonyu te gahin di
ayyu taynan an namin nadan wadan da'yu an pohpohdonyu ya ahi
mabalin an umunud ayun ha''on.

Hay Umatan Di Ahin
(Matthew 5:13; Mark 9:50)
34 Nan tagun mangalih ha''on di un'unudona mu adina iyukod an
namin di itaguwanan ha''on ya umat hinan ahin an manu te maphod
mu ma'aan e nan tamtamna
35 ya adi mabalin hi mibangngad an ta'on on alyon di ta iddum
ni'moh nan pito' ta mi'abono mu adi damdama mabalin. Ta on
mo mitopal ya abuh. Ot da'yun waday ingana ya maphodot onyu
na'addonglon danaen inali'ali'.

15

Nan Natala' An Kalnero
(Matthew 18:12-14)
1 Wada han immayan nadan mun'amung hi buwis ya nadan udum an
alyon di Judyu hi nun'abahulan hi awadan Jesus te pinhoddan donglon
nadan itudtuduna.
2 Ta gapu i diye ya mungngodongodo nadan Paliseu ya nadan
muntudtuduh uldin di Judyu an alyonday, Tee mahan han tagu an
pohpohdonan e midmiddum ya e mi'mi''an hinadan nun'abahulan.
3 Ta hiya nan inuhuh bon Jesus nan aton han mumpastol an alyonay,
4 Onha wada i da'yu ha hinggahut (100) di kalnerona ya natala'
di oha ya undan adiyu taynan nadan nahiyam ta hiyam (99) hinan
pumpastolan ta eyu hama'on nan natala'?
5 Ma''id ha bahhonan hinama'yu'e ya mun'am'amlong ayu ya
pinahonyu
6 ta iyanamutyu ya eyu inuhu'uhuh hinadan gagayyumyu ya hi-
nadan hinaggonyuy pun'amlonganyu an alyonyuy, Anakkaya maphod
ta hinama''u nan natala' an kalnero.

7 Athinah nan tagu an paddungnay natala' an gapuh bahulna
mu hi'on muntutuyu ya indinongnan mangat hinadan pumbahulan
ya hiya nan paddungnay nahama'. Ot ibaga' i da'yun nunhiglay
pun'amlongan Apu Dios ya nadan anghelnahdi hi ad abunyan i diyen
nahukkatan di a'atna an ta'on on dedahdi nadan nahiyam ta hiyam
(99) an maphod tuwaliy a'atda.

Nan Natala' An Gumo' An Pihhu

8 Alyon bon Jesus di, Atbohdi hi'on waha babai hi waday himpuluh
(10) silber hi pihhuna mu indani ya tinala'nay ohahdih nan balena.
Ma"id ha bahhonan tolgana nan dilag ya init'itnan namin nadan
wahnan bale ta ingganah ona hama'on.
9 Ta hinama'na'e ya ena mohpe inuhu'uhuh hinadan hinaggonay
pun'amlonganan alyonay, Maphod ta hinama''u nan pihhun tinala''u.
10 Ot athidiy amlong nadan anghel Apu Dios hi'on waha tagun
muntutuyuh nadan numbahulana ya indinongnan mangat i dadiye.

Hay Na'at Hinan Lala'in Inumahnay Pihhuna

11 Alyon bon Jesus di, Wada han kadangyan an waday duwan
imbabalenan linala'i.
12 Ya i han hin'algo ya ni'hapit nan udidiyan i amanan alyonay,
Ama, pohdo' an alan hi ad uwani nan boltano'. Ot iyabulut amana
ta ginodwana nan kinadangyana ot idatnay godwana i hiya.
13 Mu agge nadne ya inumahnan namin nan pihhuna te numbaat i
han idawwidawwin boble ot kumpulnay pangiyatanah nan pihhuna.
14 Mu hidin inumahnan namin ya nawada han bitil ya ma''id mo ha
pihhunah pangattangnah nadan mahapulna ya anona.
15 Ot e humamahama' i ha ena puntamuwan ta lo'tat ya dinatngana
han balen han kadangyan ot e mumpahmo' i hiya ta wan mi'tamuhdi.
Ya inabulut diyen kadangyan ot hiyay ena pumpangpangannon
hinadan babuyna.
16 Ya nunhiglay inagangna mu ma"id ha e mangdat hi anona ta
lo'tat ya nalmuy naminhodnan mi''an hinadan babuy. 17 Mu hidin
nomnomnomona nadan ina'inatna ya nanginomnomanay baleda ta
alyonay, Hidih balen ama ya dakolday puntamuwona ya mahawwalan
di anonda. Mu teeya' hitun iyate' di inagang'u.
18 Udu'dulnaot eh'ay mumbangngada' hi balemi ta e' ibaga i ama an
ongal di e' puntutuyuwan hinadan numbahula' i hiya ya namama i
Apu Dios.
19 Ya ibaga' ta ta'on attog ona' adi ibilang hi imbabalena mu ta wan
alana' hi puntamuwona.
20 Ta nakak mo ot ipluynah baleda. Ta hidin tuwen dumatong
ya minangmang amana an ahohomo' ot ena pundamu ot inayunan
awalon te nangin'a'amlong hi numbangngadana.
21 Ya inalin nan imbabalenan hiyay, Ama, ongal di tutuyu' hinan
numbahula' i he''a ya namama i Apu Dios ot ta'on attog ona' adi ibilang
hi imbabalem.
22 Mu inayagannot amana nadan baalna ot alyonan diday,
Pi'bagonyun iyali nan maphod an lubung ya impilubungyun hiya ya
numbalitu'onyu ya nunhapatutonyu.
23 Ya eyu inala nan nipataban baka ya pinaltiyu ta ihda ta'un namin
ta mun'am'amlong ta'u.

24 Te tun imbabale' ya paddungnay nate mu ten paddungnay timmagu an umat hinan natala' ni' mu ten nahama'.
Ot mun'am'amlongdan munhahamul.
25 Mu nan panguluwan ya ma''id hidi te immeh nan puntanoman. Ta manatong hi baleda ya dingngolnay mungganghа ya minangmangnay manayo.
26 Ta on dimmatong ot ayaganay ohah nadan baalda ot mahmahanay gapun diyen at'atonda.
27 Ya inalinay, Manu'e ya numbangngad hi ibbam ta hiya nan impapaltin amayu nan mataban baka ta pun'am'amlongan ta'u te malinggop an numbangngad nan ibam.
28 Mu ona dingngol hidiye ya binum'on. Ot umeh amana ot ena ihaphapitan.
29 Mu alyonay, Atnay tawon di namoddaboddanga' i he''a an ma''id ha agge' inat hinadan imbagam mu aggeya' impaltiyan i ha gulding ni'mo ta wan inayaga' nadan gagayyum'u ta ni'yam'amlongdan ha''on.
30 Mu ad uwani nayya an immanamut nan imbabalem an ena in-walewalehwe nan pihhum hinadan binabain mumpabayad hi adolda ya impaltiyam i ha mataban baka.
31 Ya alyon amanay, Imbabale, he''a'e ya wadawada'an ha''on ot an namin nadan kinadangyan'u ya bagim.
32 Mu maphod on ta'u mun'am'amlong te hituwen hi ibbam ya paddungnay nate ot ahi tumagu ya paddungnay natala' ot ahi mohpe tee mahama'.

16

Han Kadangyan An Lala'i Ya Han Nala'ing An Puntamuwona

1 Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Hanat igongahanyu bo han uhuho' i da'yu. Wada han kadangyan an lala'i an wada han puntamuwona an nangiyukodanan namin hi kinadangyana. Mu indani ya wada han immeh awadan diyen kadangyan ot alyonay, On innilam an um'ummahon nan puntamuwom di udum hinan pihhum?
2 Ta inayagana nan puntamuwona ot alyonay, Tanganu on nee han dingngol'un at'attom? Iyalim hitun namin nadan lista'an nadan inyukod'un he''a te bokon mo he''ay pangiyukoda' hinadan kinadan-gyan'u.
3 Ta hidi mon na'innilaanan ma'aan hinan tamuna ya ninomnomnan alyonay, Nganne nin moy ato' hi ona' aanon ituwen puntamuwa' ya ten adi' mo abalinan an e munggaud ya bumaina' an e mun'od'oddo?
4 Ta alyonah nomnomnay, Aay athituy ato ta wa'et ma'aana' ituwen tamu' ya ayagana' hinadan tataguh nunhituwanda ta mi'hituwa' i dida.
5 Ta hay inatna ya ohha on inayaganah nadan immutang hinan puntamuwana ta hidin immali nan namangulu ot alyonay, Atna'e ta'way ginawatmuh nan puntamuwa'?
6 Ya alyonay, Hinggahut (100) di latan manteka.
Ya alyonan hiyay, Tee tun lisibun nan ginawatmu ta pa'ibagom an hukkatan hi nabongley (50) lata nan nitudo'.
7 Ya hidi bon immali nan oha ot alyonay, Atna'e ta'way ginawatmu?
Ya inalinay, Ot tee pibon hinlibuy (1,000) sakun boga.

Ya alyonan hiyay, Tee tun lisibuna ta hukkatam nan nitudo' hi waluy gahut (800).

8 Ta hidin na'innilaan nan ap'apunah diyen at'attona ot alyonan hiyay, Nunhigla peman nayyan nahalatom di ataguna.

Ta on indappuh Jesus ot alyonay, Immannung an athinay a'at di tataguh tun luta an adi mangulug i Apu Dios te na'la'ingdan munnomnom hi atonda hinadan ibbadan agge kimmulug hi'on waday pinhoddan aton mu ma"id ha athidi hi punnomnom nadan kimmulug i Apu Dios.

9 Ot hay pohdo' an alyon i da'yu ya maphod di ihmo'yuot nadan wadan da'yuh nadan nun'awotwot ta ta'on on mapuh mu ta wan miyabulut di iddumanyuh nan awadan di itaguwan hi munnananong.

10 Te nan tagun innilanan mangipapto' hinan ta'on on kittang an niyukod i hiya ya mabalin an pundinolan hinan ongal an miyukod i hiya. Mu nan tagun kulukona nan kittang an niyukod i hiya ya namaman adi mabalin an pundinolan hinan ongal.

11 Ya alyon bon Jesus i diday, Onha aggeyu innilan mangipapto' hinadan kinadangyan hitun lutan niyukod i da'yu ta umat ayu i naen muntamu ot namaman aggeyu innilay atonyuh nadan nahamad an kinadangyan hi ad abunyan.

12 Ya atbohdin ma''id ha madinol an mangiyukod i da'yuh kinadangyanda hi'on athinan kulukonyuy ibbayun tagu.

13 Ya alyon bon Jesus di, Nan himbut ya adi mabalin hi duway punhilbiyana. Te mahapul an iyohhanay punhilbiyana ta hiya nan iwalongnay oha i dida. Ot athidin da'yu an ong'ongngal'ey punnomnomyuh nadan mikadangyan hitun luta ya ma''id ha atonyun mangunud i Apu Dios.

Nadan Udum An Tudtudun Jesus
(Matthew 5:31-32; 11:12-13; Mark 10:11-12)

14 Hanadan Paliseu an hay pihhu ahan di gagamgamanda ya onda dingngol dadiyen inali'alin Jesus ya nunhiglay pangalidan hiya.

15 Mu alyon Jesus i diday, Umman aggahyu te ipatigoyuh nadan tatagun maphod ayu mu innilan Apu Dios di punnomnomyu. Ot ta'on on pemanan da'yuh nadan tatagu mu hi Apu Dios ya nunhiglay bungotnan da'yu.

16 Ot alyon Jesus di, Ipa'innila' bon da'yu an hanan Nitudo' an Tugun ya nadan intanudtudun handidan propeta di na'unu'unud ta ingganah din nuntudtuduwan John an mumbonyag. Mu maphod ta ad uwani ya mitudtudu mon namin nadan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios ta hiyay gapunah pangan'anusan di udum te pinhoddan e middum i diyen pun'ap'apuwana.

17 Mabalin an ma'umah hi ad lagud ya tun luta mu nan hapit Apu Dios ya adi mabalin hi mama"id an ta'on on ha kittang an hapit.

18 Ya hay ohah nibagahdi ya nan lala'in mangibolheh* ahawana ta ahhin mumbintan ya mibilang hi nunluktap. Ya atbohdin mibilang hi nunluktap nan lala'in mangi'ahawah nan babain nibolhe.

Nan Na'at Hinan Kadangyan Ya Hi Lasarus

* **16:18 16:18** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

19 Ot alyon bon Jesus di, Wada han kadangyan an tagu an wadan
namin di mahapuldah baleda.
20 Ya wada bo han nawotwot an hi Lasarus an na'gullidan an namin
di adolna an e mibakbakilang hinan way geyt diyen kadangyan
21 te hay wah nomnomna ya wada'ey itopaldah nadan makan an
inaggeda ya ena pinidit ta anona. Ya wa'e bo udot on imme nadan
kahu ta eda himuhimutan nadan gulidna.
22 Mu lo'tat ya nateh diyen nawotwot ot awiton nadan anghel di
linnawanah awadan Abraham an hi apu ta'uh din nadne. Indani ya
nate damdamah diyen kadangyan ot eda ilubu'.
23 Mu immey linnawanah awadan di punligatan ta nunhiglay pun-
holholtapanahdi. Ya intangadna ya tinigonah Abraham mu ni'iddawwi
ya hi Lasarus an nihaggon i hiya.
24 Ot itkuknan alyonay, Apu Abraham, hom'ona' bahan ta honagom
hi Lasarus ta hanongonay gamatna ya intodtodnah dila' te nunhigla
tayyan namaganan hi pangat tun apuy.
25 Mu inalin Abraham di, He"a'en imbabale, ya nomnomnomom
an hidin atagum ya mapmaphod di na'na'at hi nitaguwam mu hi
Lasarus e attog ya nunhiglay nunligatana. Mu ad uwani ya hiyay
mun'am'amlong hitu ta he"a piboy munholholtap.
26 Adi mabalin hinaen inalim te damuna nan numbattanan ta'u ta
adi mabalin hi umalihtu nadan malpuhna ya atbohdin adi mabalin hi
umali amihna.
27 Ya alyon diyen kadangyan di, Apu, ot at'ehna ya honagom bahan
hi Lasarus hi balen da ama
28 ta ena ipa'innilah nadan liman i'iba' ta wan adida umalih tun
awada' an punholholtapan.
29 Mu alyon Abraham di, Adi mahapul te wada tuwalin dida
nadan tugun Moses ya nadan intudtudun handidan propeta ot hidiyey
maphod hi donglonda ya inunudda.
30 Ya inalina boy, Apu Abraham, o mu ningamut an adida un-
udon dadiye. Mu onha aya waha nate ya timmagu ta hiyay e
mangipa'innilan dida ot ma"id ha bahhonan muntutuyudah nadan
numbahulanda ya idinongdan mangat i dadiye.
31 Ya alyon Abraham i hiyay, Innila' an adi athidi te ningamut'en
adida unudon nadan tugun Moses ya nadan intudtudun handidan
propeta ot namama mahan an adida donglon nan alyon nan tagun
nate ot ahi tumagu.

17

Hay Ma'at Hinan Tagun Bumalibali
(Matthew 18:6-7,21-22; Mark 9:42)

1 Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Immannung an hay tagu
ya wa'e on mabaliyan. Mu mahmo' nan tagun e bumalibalih ibbanan
tagu te hiyay dusaon Apu Dios hi pidwana.
2 Ot udu'dulnaot eh'ay ita'od ha madamot i ha batuh bagangna
ya bingkahda hinan baybay ta bokon hiyay gumalat hi pumbahulan
nadan pa'kullugna.
3 Ta hiya nan hanat halipodpodonyuy pangatyu.

Ya alina'eh waday numbahul hinadan ibbayu ya ihingalyu ta
muntutuyu'e ya indinongnan mangat hi athidi ya pinakawanyu.
4 Ta ta'on on mumpipitun mumbahul i da'yu hinan hin'algo muden
agagga bo on immalin mangibagah aggena naminhodan i diyen
inatnan nibahho ya mahapul an pakawanonyu.

Hay A'at Di Pangulug

5 Alyon nadan Apostoles i Jesus di, Ot at'ehna ya daan mo bahan ta
pa'ong'ongngalom di pangulugmi ta wan adi ami nalakan mabaliyan.
6 Ya alyon Jesus di, Umman bokon hay inongal di pangulug
di ma'ahhapul. Te onha waha pangulugyuh umat ni'mo hinan
kitta'kittang an ohok an mustard ya mabalin an ibagayuh nan kayiw
hi mabuwag ta e mitanom hinan baybay ot ma'at.

Hay A'at Di Tamun Di Baal

7 Alyon Jesus di, Hay impa'inghan nan tagun waday puntamuwonah
nan puntanomana onu pumpastolonah nadan kalnerona ya tinig-
ona'en immanamut nan puntamuwona ya ma''id ha alyonah ma'at
mangan'a
8 te onnot bo alyonay, Munhukat'a ta idadaanmu ha ano' ya ahi'a
mangan.
9 Ya ta'on boh on na'na'unnud hidiyen puntamuwona ya adi mahapul
hi alyon diyen puntamuwanay munhanaa' i he''a te on tuwali hidiyey
tamuna.
10 Ot mahapul an athidin da'yu an bokon hay apemananyuy
nomnomnomonyuh eyu pangun'unudan hinan pohdon Apu Dios ta
hay maphod ya alyonyuy, Hituwe eh'ay tamumi te on ami tuwali baal.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Himpulun Na'gullidan

11 Hidin ume da Jesus hi ad Jerusalem ya ini'wadah nan numbat-
tanan di ad Samaria ya hi ad Galilee.
12 Ta hidin adadatongda i han boble ya wadaday himpulun (10)
na'gullidan an nanamun hiya mu nibata''anda.
13 Ya initkukdan alyonday, Apu Jesus, hom'on da'mi bahan.
14 Ta intigon Jesus i dida ot alyonay, Tanganuh on adi. Ekayu ta eyu
ipatigoy adolyuh nadan padi.
Ta hidin mangmangngeda ya na'aan nadan gulidda.
15 Ta nan oha i dadiye ya hidin tinigona an pinumhod di adolna
ya na'ibagan numbangngad. Ta mangmangnge on pun'itkuknay
pundayawnan Apu Dios.
16 Ta on dimmatong ot mundu''un hi hinangngab Jesus ot munhana
i hiya an alyonay, Maphod ta impaphoda'.
Hidiyen tagu ya bokon Judyu te i Samaria yaden adi munhayyup
nadan Judyu hinadan i Samaria.
17 Ya alyon Jesus di, Otten himpulu (10) ayun impaphod'u ya
tanganun daanda mo nadan hiyam?
18 Undan ahan ma''id ha ta'on on oha i didah mumbangngad hi
munhana i Apu Dios ta he''a ya abuh an nalpuh udum hi boble?
19 Ot alyonan hiyay, Tuma'dog'a ta ume'a ot gapuh pangulugmu ya
pinumhod'a.

Hay A'at Nan Pumbangngadan Nan Nitulang Hitun Tatagu
(Matthew 24:23-28,37-41)

20 Wadaday Paliseu an immen e mummahmah i Jesus hi'on anuud
an madatngan nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya alyon Jesus i diday,
Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya ma"id ha panginnilaan hi adatngana
21 te ningamut an hay taguy awadana. Ta hiya nan adi mabalin hi
alyon di wahtun tinigomi onu wadahdi.
22 Ya alyonah nadan itudtuduwanay, Indani'e ot aptuwanyu man di
pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu ta alyonyuh ta'on ni'moh on
ha hin'algo ya wadaa' i da'yu mu adi mabalin.
23 Ya wadaday ahi mangali hi, Wahdi man anuhdi onu alyonday
wahtu mo mu hanat adiyu patiyon dadiye.
24 Te hana'en e' pumbangngadan an Nitulang Hitun Tatagu ya
ma''apto' te umata' hinan kilat an pi'bagonan patalan hi ad lagud.
25 Mu ad uwani'e ni' ya ahiwawana' ya paligatona' te adiya' pinhod
hitudan tatagu.
26 Mu hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu ya umat hinan
na'at hidin atagun Noah
27 an mahmahhiw nadan tinatagun himmanamuhhamul ya im-
manin'innum. Ya mahiw nadan binabai ya linala'ih eda alahinan. Ta
hidin nadatngan nan nagtud an algon hunggopan da Noah hinan papol
ot hunggopda. Ya nalbong tun luta ot mun'a'aten namin nadan tatagu.
28 Ya atbohdiy na'at hinadan tatagu hidin atagun Lot an pinal-
paliwanda bon himmanamuhhamul ya immanin'innum. Ya eda
gimmanatgattang on timmanantannomda on nanganapyadah bale.
29 Mu hidin tinaynan Lot hi ad Sodom ya nun'a'agah di mundalang
an asidu an nalpuh ad lagud ta numbalindah dapul an namin nadan
tataguhdi.
30 Ot athidi boy ma'at hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun
Tatagu.
31 Ot padana' i da'yu ta madatngan'eh diyen algo ya wa'et mipaddih
an um'umbun ayuh nan dola ya ma"id ha alyon hi hunggop ayu ni' ta
e ayu mangalah gina'uyu. Ya ta'on on hanadan himmiput ya ma"id ha
alyon hi umanamutda ni'.
32 Ta maphod on adi ayu umat hinan ahawan Lot an aggena inunud
nan inalin Apu Dios i dida te nunligguh ot mumbalin hi ay tu"ud an
ahin.
33 Te nan tagun hay itaguwanah tun luta ya ammunay nomnom-
nomona ya mihi"an i Apu Dios hi inggana. Mu nan mangunud i ha"on
an ta'on on mapalpaligat onu mipapate ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi
munnananong.
34 Ya ibaga' bon da'yu an hi'on hinan mahdom di umaliya' ta alinah
wada ha duwan nundallag an nalo' ya pamaag ya awito' di oha ya
mabatiy oha.
35 Ya atbohdih nadan binabain mun'ahhud an mumbayu an awito'
di oha ya mabatiy oha.
36 Ya atbohdih nan duwan linala'in wah nan puntanoman an pamaag
bo ya na'alay oha ya nabatiy oha.
37 Ta ona inuhuh hidiye ya alyon nadan itudtuduwanay, Apu Jesus,
o ta daanay a'atana?

Ya impa"el Jesus di nambalnan alyonay, Hanan nate an ma''agub ya
hiyay tumapang hinadan gayang an mangan hi nate.

18

Han Nabalu Ya Han Huwis

1 Wada boy intuddun Jesus hi aton ta adita umengle an mundasal ya
ta wan adi kumapuy di pangulug
2 an alyonay, Wada han boble an wahdi han huwis an ma"id ha
takutna i Apu Dios ya ma"id ha pangibilangnah tatagu.
3 Ya wahdi damdama han nabalu i diyen boble an umanneh
awadana on inalinay, Boddangana' bahan ta hanan nipto' di ma'at
hinan mihahapit an kasu'.
4 Hidin hopapna ya agge hinangut nan huwis hidiyen kasu mu lo'tat
ya alyonah nomnomnay, Ta'on teeh on ma"id ha takut'un Apu Dios ya
ma"id ha pangibilang'uh tudan ibba' an tatagu
5 mu udu'dulnay boddanga' hidiyen babai te on tee umipahigan
agaggaon immali.
6 Ot alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Hanat nomnomnomonyuh
diyen inat diyen adi maphod di pangatnan huwis.
7 Hi'on athidiy inatna ya namama mo i Apu Dios an boddangana
nadan pinto'nan tataguna an mumpamumpahmo' i hiyah abigabigat.
Te hi Apu Dios ya adi umat i diyen huwis an gapu ta agagga on imbagan
diyen babai ta hiya mo nan lo'tat ot boddangana
8 te hi Apu Dios ya immannung an nundadaan an mamoddang
hinadan tataguna. Mu ibaga' i da'yu an hitun pumbangngada' an
Nitulang Hitun Tatagu ya dakolday akhupa' an nanginganuy i ha''on.

Han Duwan Linala'in E Nundasal Hinan Templo

9 Hi Jesus ya innilanan wadaday ni'yamung an tatagun mangalih
maphod tuwaliy pangatda ya nunhiglay pamihuldah nadan udum ta
diday nangipaddungan Jesus hinan alyonay,
10 Wadada han duwan linala'i an immeh nan Templo an e mundasal.
Nan oha ya Paliseu ya nan oha ya mun'amung hi buwis an ma'alih
nabahulan.
11 Ta hidin hinunggopda ya e nun'ohhan timma'dog nan Paliseu ot
mundasal an alyonay, Apu Dios, munhanaa' ta adiya' umat hinadan
udum an tatagu an adi maphod di pangatda te iluktapday ahawada ya
kumulukulukda ya adiya' umat ituwen mun'amung hi buwis.
12 Ya innilam an ha''on'e ya mumpidwaa' an mun'ulat hinan ohay
dumingguh nan umaliya' an pundasalan ya atbohdin idat'un he"ay
mi'apuluh nadan bino'la' ya nadan inapit'u ya ta'on on nadan animal'u.
13 Mu hana'en mun'amung hi buwis an timma'dog hinan bata''ana
ya inyungyungna ot pungkugakugnay palagpagna te nunhiglay puntu-
tuyuwana an alyonay, Apu Dios, hom'ona' bahan te innila' an ongal di
numbahula'.
14 Ot alyon Jesus di, Immannung an hinaen numpada''ul an taguy
napakawan di bahulna an adi umat i diyen Paliseu. Te hanan tagun
mangilattuwag hi adolna ya mipada''ul. Mu nan mangipada''ul hi
adolna ya hiyay mipabaktu.

Hay Nunwagahan Jesus Hinadan U''unga
(Matthew 19:13-15; Mark 10:13-16)

15 Wadaday tinatagun pun'iyeday imbabaledah awadan Jesus ta
iha'monay ta'lena i dida ta mawagahanda. Mu hidin tinigon nadan
itudtuduwana ot ihingalda dida.
16 Mu inayagan Jesus dadiyen u''unga ot alyonah nadan
itudtuduwanay, Adiyu ipagol di pangiyaliyandah nadan u''unga i
ha''on te hay middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya gahin di
umat hi a'at datuwen u''ungay a'atda.
17 Te ibaga' i da'yu an nan tagun adi mumpada''ul ta adi umat i
datuwen u''unga ya adi mabalin an e middum hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios.

Hay Immayan Han Kadangyan I Jesus
(Matthew 19:16-30; Mark 10:17-31)

18 Hidin mangmangnge da Jesus ya wada han ap'apun di Judyu an
immeh awadana ot alyonay, Maphod'a Apu Jesus. Nganne piboy ato'
ta wan mabalin an mi'taguwa' hi munnananong?
19 Ya alyon Jesus di, Tanganunmu alyon hi maphoda' an ammunah
Apu Dios hi maphod?
20 Ot mahapul an unudom nadan innilam tuwali an tugun Apu Dios
an umat hinan alyonay, Adiyu iluktap di ahawayu ya adi ayu pumate
ya adi ayu mangako ya muntistigu ayu'e ya hanat adiyu ibagay agge
immannung an inat di ibbayu ya hanat ulayanyu nadan a'ammodyu.
21 Ya alyon diyen taguy, Nihipun hi a'unga' ya inunu'unud'un namin
danaen inalim.
22 Ya alyon Jesus i hiyay, O mu wada han ohan mahapul hi atom. Em
igattang an namin nadan nabalol an wadan he''a ya impiyappongmuh
nadan nun'awotwot ot waday kinadangyanmuh ad abunyan. Ta
inatmu'ehdi ya ahi'a immali ta miyunud'an ha''on.
23 Mu hidin dingngolnah diye ya nginumhop te kakaddangyanan an
tagu.
24 Ya hidin tinigon Jesus an nginumhop ya alyonah nadan
itudtuduwanay, Umman naligat tuwaliy e idduman nan kadangyan
hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
25 Te ibaga' i da'yu an nalakah pangi'wan nan kemel hinan abut nan
tantan mu nan e idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu
Dios.
26 Ta hanada'en nangngol ya alyonday, Ta nganne nin mahan mo ha
mi'tagu i Apu Dios?
27 Ot alyon Jesus di, Hanadan tatagu ya ma''id ha abalinanda an e
mangipiddum hi adoldah nan pun'ap'apuwan Apu Dios mu hi Apu Dios
ya ma''id ha adina abalinan an aton.
28 Ya alyon Peter di, Ot nganne moy ma'at i da'mi an teen
tinaynanmiy numpunhituwanmi te pinhodmin mitnud i he''a?
29 Ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an hanadan manaynan hi
nunhituwanda ya ahawada ya i'ibada ya a'ammodda ya i'imbabaleda
an gapuh eda pangipa'innilaan hinan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios
30 ya dakkodakkol di midat i didah ad uwanin ataguda ya mi'tagudan
Apu Dios hi munnananong.

Hay Pitlun Di Nangipa'innilaan Jesus Hi Atayana
(Matthew 20:17-19; Mark 10:32-34)

31 Inayagan Jesus nadan Apostoles ot eda munhiwwe ot alyonan
diday, Teen ume ta'uh ad Jerusalem ot mipa'annung nan intudo'
handidan propeta an ma'at i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu
32 te tiliwona' ya ahiya' inyukod hinadan bokon Judyu ta ilaylayah-
hana' ya nuntukpaana'
33 ya nunhoplata' ya ahiya' pinate. Mu hinan mi'atluh algo ya
mamahuwana'.
34 Mu nadan itudtuduwana ya aggeda ahan na'awatan hidiyen
imbagana an ta'on on dinadno' Jesus di nangalina.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Matan Han Napilok
(Matthew 20:29-34; Mark 10:46-52)

35 Hidin adadatong da Jesus hi ad Jeriko ya wada han lala'in napilok
an um'umbun hinan da'ging di awon an umanod'oddo.
36 Ta hidin dingngolnan dakolday tinatagun mala''uh ot alyonay, On
nganne danaen mala''uh?
37 Ya inalidan hiyay, Da Jesus an i Nasaret.
38 Ya tinumkuk an alyonay, He''an Apapun David, hom'ona' bahan.
39 Ya inhingal nadan tatagun namangulu an alyonday, Dindinong'a
pibo. Mu onaot iyal'alan muntukuk an alyonay, He''an Apapun David,
hom'ona' bahan.
40 Ta hidin nipotto' hi Jesus hi awadana ot alyonay, Podnonyu ta
iyaliyuhtu. Ta onda inyeh awadana ot alyonay,
41 Nganney pohdom hi ato' i he''a?
Ya alyonay, Apu Jesus, pohdo' an tumigoy mata'.
42 Ya alyon Jesus i hiyay, Gapuh nan pangulugmu ya tumigo mo ayay
matam.
43 Ya na'ibagan tumigo mohpey matana ot inayunan miyunud i da
Jesus an daydayawonah Apu Dios. Ya ta'on on hanadan nanigo i diyen
na'at ya dinayawdah Apu Dios.

19

Hay Naminhodan Sakeus An Manigo I Jesus

1 Hidin mala''uh da Jesus hi ad Jeriko
2 ya wada han kadangyan an tagu an hi Sakeus an hiyay ap'apun di
mun'amung hi buwis.
3 Ya pohdonan tigon hi Jesus mu ma''id ha atona te dakkodakkolday
tatagu yaden akhop an tagu
4 ta hiya nan namangulu ot e kumayat hinan kayiw an sikamor ta
way atonan manigo i Jesus te i'wanahdi.
5 Ta hidin nipotto' hi Jesus hidi ya intangadna ot alyonan hiyay,
Sakeus, lumah'un'a ta mi'yeya' hi baleyuh ad uwani.
6 Ot munlah'un hi Sakeus an nunhiglay amlongna hi pi'yayan Jesus
hi baleda.
7 Ta hidin tinigon nadan tatagu ya alyonday, Tanganu mahan on
mi'yeh Jesus hi balen di athidin nabahulan?
8 Mu hi Sakeus ya timma'dog ot alyona i Jesus di, Apu Jesus, pohdo'
an idat di godwan tun kinadangyan'u hinadan nun'awowotwot. Ya
hi'on atna nan kinuluk'u ya pumpipato' hidiyen ibangngad.

9 Ya inalin Jesus i hiyay, He''an holag Abraham ya maphod ta
ad uwanin algo ya an namin ayun nunhitu ituwen nunhituwam ya
mi'tagu ayu i Apu Dios.
10 Te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya immaliya' ta ha''on di
mamangngad hinadan nihiwwe i Apu Dios te e' hama'on nadan
paddungnay natala'.

Han Muntamu An Niyukodan Di Pihhu
(Matthew 25:14-30)

11 Hidin indappuh Jesus nan inalina i Sakeus ot inayuna bon
muntudtuduh nadan tatagu te dee mon nihaggondah ad Jerusalem.
Ya innilana an hay punnomnomda ya dumatongda'eh ad Jerusalem ya
mihipun mo nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ot i'aligna
12 an alyonay, Wada han kadangyan an tagu an numbaat i han
idawwin boble ta hidiy pungkoronaandan hiya ya ahi mumbangngad
ta mumpatul.
13 Mu hidin agagga mo ya makak ot ayaganay himpuluh (10) nadan
baalna ot ipiyappongnan dida nadan pihhuna ot alyonay, Ikumilhuyu
ta wan ma'udman ta ahi nangamung hi pumbangngada'.
14 Mu hanadan ibbanan bimmoble ya ahiwawanda ta hinnagday e
mangipa'innila i hiya an adida pohdon an hiyay mumpatul i dida.
15 Mu ta'on on athidiy alyonda ya ningamut an hiya damdamay
napto' hi mumpatul.
Ta hidin numbangngad ot ipa'ayagna nadan baalna an nangipiyap-
ponganah nadan pihhuna te pinhodnan innilaon di nangiyatanda.
16 Ta hidin imme nan oha ot alyonay, Apu patul, hanan pihhun
indatmun ha''on ya wahtu tee an numpipulun dimmakol.
17 Ya inalinan hiyay, Ongal di amlong'u i naen inatmu. Maphod'a
an baal. Ot gapu i naen maphod an nangipapto'muh nan kittang an
inyukod'un he''a ya ipabakbaktu' moy sa'admu ta he''ay mun'ap'apuh
nan himpulun (10) boble.
18 Ya immali bo nan oha ot alyonay, Apu patul, hanan pihhun
indatmun ha''on ya wahtu tee an numpiliman dimmakol.
19 Ya inalinan hiyay, Maphod hinaen inatmu ta hiya nan iyukod'un
he''a nan liman boble ta he''ay mun'ap'apuhdi.
20 Ya imme pibo nan ohan baal ot alyonay, Apu patul, wahtu tee tun
pihhum an linibbuta' ot e' ipa''e.
21 Te tumakuta' hi a'umahana te innila' an he''a ya ma'abbungot'an
tagu ya ta'on on adi'a ma'ungal ya waday midat i he''a.
22 Ya alyon diyen ap'apu di, Adi mahan nee maphod di a'atmun
baal ya he''a mahan nee ot ibagam di bahulmu. On tuwali innilam
an mabungota' an tagu an ta'on on adiya' ma'ungal ya waday midat i
ha''on
23 ya tanganu onmu agge e imbangko ta wan ad uwanin numbangn-
gada' ya wa man ni'mo ha kittang hi pulsintuna?
24 Ot alyonah nadan wahdiy, Alanyuot nan pihhun hiya ya indatyuh
nan numpipuluy pulsintun nan niyukod i hiya.
25 Mu alyonday, Apu patul, ngalngalam bo yaden ongal mo nan
pihhun indatmun hiya.
26 Mu alyon diyen ud pihhuy, Ta'omman te nan tagun maphod di
pangiyatanah nan nidat i hiya ya hiya boy midattan ta wan ma'udman

nan wadan hiya. Mu nan tagun nibahhoy pangiyatanah nan kittang
an wadan hiya ya lo'tat ya ta'on on nan kittang an wadan hiya ya
mama"id.
27 Ya hanada'en ma'hihhiwon ha"on an agge naminhod hi pumpatula'
i dida ya iyaliyu didan namin hitu ta tigo' di pamatayanyun dida.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem
(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; John 12:12-19)

28 Hidin inalin Jesus hidiye ot ipanguluna ta innaynayundan immeh
ad Jerusalem.
29 Ya hidin tuwen dumatongdah ad Betpage an nihaggon hi ad Betani
hidih nan way nabillid an nungngadan hi Olibo ot honagonay duwah
nadan itudtuduwana
30 an alyonay, Ume ayuh nan boble ot wahdih nan hawwangon
han nitayun an kilaw an dongki an ma"id ni' ha nitnittakken hiya ya
inubadyu nan talina ya inyaliyuhtu.
31 Ya wa'et waha mangalih nganunyu ubadon di talina ya alyonyuy,
O te mahapul nan Ap'apu ta'u.
32 Ta imme nadan duwa ya immannung an wahdi nan inalinan dida.
33 Mu hidin ubadonda nan talin diyen kilaw ya inalin nan ud dongki
di, Tanganunyu ubadon nan talin nae?
34 Ya alyonday, O te mahapul nan Ap'apu ta'u.
35 Ta onda inyeh awadan Jesus ot ap'apanday bonog diyen kilaw hi
lubung ot mitakkeh Jesus.
36 Ya hidin tinigon nadan tatagun nakakda ot eda pun'ap'apan hi
lubung nan awon Jesus ta pangipatigodah pundayawdan hiya.
37 Ta hidin tuwen dumatongdah ad Jerusalem an mundayyudah nan
nabillid an nungngadan hi Olibo ya nangin'a'amlong nadan tatagun
nitnud i Jesus ot pun'itkukday pun'amlonganda i Apu Dios an gapuh
nadan dakol an tinannigodan ina'inatna.
38 Ya itku'itkukdan alyonday, Madayaw nan patul an hinnag Apu
Dios. Hiyay gumalat hi punhahayyupan di tatagu i Apu Dios. Ot
madayaw nan na'abbaktun Dios.
39 Ta hanada'en wahdin Paliseu an niddum i dida ya alyonday, Apu
Jesus, ihingalmu tudan itudtuduwam ta duminongda.
40 Mu alyon Jesus di, O mu duminongda'e ya immannung an
mihukkat nadan batu ta diday mangitkuk hi pundayawdan Apu Dios.

Hay Limmuwaan Jesus Hi Homo'nah Nadan I Jerusalem

41 Ya hidin minangmang Jesus hi ad Jerusalem ya munluluwah
punnomnomnah nadan tatagun nunhituhdi.
42 Ta alyonay, Onha hi ad uwani tee ya innilayu nan mangdat hi
pumhodan di nitaguwanyu ot waot an pumhod ayu. Mu ma"id te
ningamut an adiyu imatunan.
43 Ot mahmo' ayu te wadaday ahi umalin mangubat i da'yu ta
li"ubonda nan bobleyuh kayiw onu pito' ta ma"id ha atonyun bumtik.
44 Ya umannung an ma'abak ayu te pumpate da'yu an ta'on on
hanadan imbabaleyu ya pundadagda nadan binattun babaleyu. Ot
athituy ma'at i da'yu te adiyu imatunan hi Apu Dios an mangihwang i
da'yu.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo
(Matthew 21:12-17; Mark 11:15-19; John 2:13-22)

45 Hidin dimmatongdah ad Jerusalem ot madappuh hi Jesus hinan
Templo ot pun'ipalah'una nadan mumpunggattang hidi
46 an alyonay, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hanan bale'
ya hidiy pundasalanyun ha"on. Mu tanganu onyu numbalinon hi
pangakawanyuh pihhun nadan tatagun umalin mundayaw i Apu Dios?
47 Ta nihipun i diye ya abigabigat on e nuntudtuduh Jesus hinan
Templo. Ta hanada'en nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin
di Judyu ya ta'on on hanadan mangipangpanguluh nadan tatagu ya
numanomnomdah atondan mamaten hiya.
48 Mu ma''id ha atonda te hanadan tatagu ya nunhiglay naminhod-
dan mundongol hinan itudtuduna.

20

Hay Nummahmahan Nadan Judyu Hi Sa'ad Jesus
(Matthew 21:23-27; Mark 11:27-33)

1 Hidin muntudtuduh Jesus hinan way Templo an ipa'pa'innilanah
nadan tatagun na'amung nan ahi aton Apu Dios an iphodanda ya imme
nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu an didah
nadan mangipangpanguluh nadan tatagu
2 ot alyondan Jesus di, Ibagam ya aay i da'mi hi'on nganney sa'admu
ya nganney nannag i he"a ta pamaag ihya ya athinay atom.
3 Ya alyon Jesus di, Wada ni' han ibaga' i da'yu.
4 On nganne tuwaliy innilayuh nalpuwan nan abalinan John an
mumbonyag? On hi Apu Dios onu hay tagu?
5 Ot munhahapitda ni' an alyonday, Alyon ta'u'ey hi Apu Dios ya
umannung bon alyonay, O ya tanganunyu agge kinulug hi John?
6 Mu alyon ta'u'e boh hay taguy nalpuwan nan abalinan John an
mumbonyag ya umannung an bumungot nadan tatagu ya nuntopa
dita'u ta mate ta'u te patiyonda an hi John ya propeta.
7 Ta namaag mo ot alyonda i Jesus di, Aggemi innila.
8 Ot alyon Jesus di, At'ehna ya adi' mo damdama ibagay nangdat hi
abalina'.

Nan Mun'adug Hi Nitanom
(Matthew 21:33-46; Mark 12:1-12)

9 Ot inayun Jesus an muntudtuduh nadan tatagu an in'alignan
alyonay, Wada han tagun nuntanom hi dakol an greyp ot ipipapto'nah
nadan udum an tatagu te mumbaat ya innilanan madmadney ibangn-
gadana.
10 Ta hidin innilanan mabulas nadan greyp ot honagonay ohah
nadan baalna ta ena alan di bingayna. Mu hidin immeh diyen
hinnagna ya impudongda ot punhoplatda ot ahida pumbangngadon
an ma''id ha inalana.
11 Ot honagona mo boy oha mu atbohdin numba'bainda ot punho-
platda ot ahida pumbangngadon an ma"id bo ha inalana.
12 Mu adi damdama mangmanghop ot honagona nan mi'atlun baalna
ya namama mahan di inatda te hinugatanda ot ahida pun'ituda'.

13 Ta lo'tat ya inalin nan nangitanom di, Nganne nin moy ato'?
Hantun pa'appohpohdo' an imbabale' di honago' ot alina mahan nin
aya ya bainanda.
14 Mu onnot on hidin tinigon dadiyen muntamuhdi ot punhahapitan-
dan alyonday, Hiyahnae nan mamoltan ituwen natanoman. Patayon
ta'uwot ta wan dita'uy mangibagi ituwen mipaboltan i hiya.
15 Ot punlupdukda ot ibkahdah bahhel diyen lutan natanoman ot
hidiy pamatayandan hiya. Ot alyon Jesus di, Ot nganney innilayuh
aton diyen ud lutah nan natanoman hinadan nuntamuwonahdi?
16 Ma"id ha bahhonan pumpatena dida ya impipapto'nah udum
hidiyen lutana.
Mu hidin dingngol nadan tataguh diye ya alyonday, Manghan mandi.
17 Mu intigonan dida ot alyonay, Onha adi ma'at ya tanganu on
nitudo' hinan hapit Apu Dios an alyonay, Hanan batu an agge pinhod
nadan mumpangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan nan
nahamad an pangipabunan hi bale.
18 Ta hiya nan hanadan mungngohe i diyen ma'alih batu ya ay
hidiyey ihalapdunganda ta lummuh ahugatanda. Ya hi'on minaynayun
an adida kumulug i hiya ya paddungnay miton hidiyen ongal an batu
i didah pidwana.

Hay Namatnaan Nadan Paliseu I Jesus
(Matthew 22:15-22; Mark 12:13-17)

19 Ta hidin dingngol nadan muntudtuduh nan uldin di Judyu ya
nadan nabaktun padi nan inuhuhna ya namaman pinhoddan tiliwon
te inniladan diday nangi'aligana i diye mu tumakutdah nadan tatagu.
20 Ta namaag mo onda numanomnom hi atondan muntiliw i
hiya. Ta inhapitanday udum hinadan tatagu ta eda dongdonglon
di way ibahhawan di hapiton Jesus ta waha pangigadulandan e
mangipahumalyan hiyah nan gobelnador.
21 Ta onda imme ot alyondan hiyay, Apu Jesus, innilamin nipto'
an namin di hapitom ya numpapaddung di panigom hi tatagu. Ya
hanadan pohdon Apu Dios di itudtudum hi aton di tatagu.
22 Mu hay pohdonmin mahmahan i he''a ya hi'on mahapul an
mumbayad ta'uh buwis hinan patul hi ad Roma onu adi?
23 Mu innilan Jesus an onda himbagbagon ot alyonan diday,
24 Iyaliyuyahtu ha pihhu ta tigo'. Ta onda indat ya alyonay, Nganney
ud angah ya ud ngadan hinan wahtu ituwen pihhu?
Ya alyonday, Hiyahnae nan patul hi ad Roma.
25 Ya alyon Jesus di, Idatyu nadan buwisyu i Caesar te hidiyey
midat eh'a i hiya te hiyay patul. Ya atbohdin idatyu i Apu Dios nan
lebbengnan midat i hiya.
26 Ya masda'awda i diyen nambalna ta adida pa'hippol i hiya ta
pamaag mo ot dindinnonganda.

Hay Nummahmahan Nadan Saduse Hi Amahuwan Di Nate
(Matthew 22:23-32; Mark 12:18-27)

27 Wadada boy udum hinadan Saduse an dida nan mangalih ma"id
ha amahuwan di nate an immeh awadan Jesus
28 ot alyondan hiya di, Apu Jesus, hay nitudo' hinan tugun Moses ya
alyonay wa'et waha lala'ih nangahawa mu indani ya nate an ma''id

ha imbabaleda ot mahapul an nan hi ibban nan natey mangi'ahawa i
diyen babai. Ta nahlagda'e ya waha pun'imbabalen nan babai i diyen
namangulun ahawanan nate.
29 Ot hay pohdonmin mahmahan ya onha waha pituh linala'in
hina'aggi ya nalahin nan panguluwan mu ma''id ha imbabalena ot
mate. Ta nan mi'adwa mo boy nihukkat hi inahawan diyen babai
30 ya atbohdin ma''id ha imbabaleda ot mate.
31 Ta nihukkat bo nan ni'atlu ya atbohdi an nate an ma"id ha
imbabaleda. Ta athi'athidi ta lo'tat ya inamina dadiyen pitun hina'aggi
32 ot ahi mateh diyen babai.
33 Ot immannung'en waday amahuwan di nate ya nganne mo i
dadiyen pitu di nanongnah ahawana?
34 Ot alyon Jesus i diday, Hitun luta ya mabalin an mangahaway
tatagu
35 mu nadan mamahuwan an midattan hi pi'taguwan i Apu Dios ya
adida mo mangahawa
36 te umatdah nadan anghel an adida matmatte. Te diday imbabalen
Apu Dios an minahuwana.
37 Ya alyon bon Jesus di, Ta'on on handin ammod ta'un hi Moses ya
innilanan mamahuwan di nate te hay nunhapitanda i Apu Dios hinan
way mundalang an kaykayyiw an alyonay hiya nan Dios an dayawon
da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
38 Ta hituwey panginnilaan ta'u an matagu nadan a'ammod ta'u an
da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob te hanadan mataguy mundayaw
i Apu Dios an bokon hanadan nate. Te hanadan nateh tun luta ya
mataguy panigon Apu Dios i dida.
39 Ya inalin nadan udum an muntudtuduh uldin di Judyu di, Apu
Jesus, maphod hinaen intuddum.
40 Ta nihipun i diye ya ma"id mo ha nangipidpidwan e namagbagan
Jesus.

Hay A'at Nan Pinto' Apu Dios Hi Patul
(Matthew 22:41-46; Mark 12:35-37)

41 Hi Jesus di nangipanomnom hinadan tatagu an alyonay, Hay
nituddutuddu ya malpuh nan holag David nan Kristu. Mu tanganu
on hi David ya alyonah Ap'apunah Kristu?
42 Te hay alyon David hinan liblun Psalm ya alyonay, Hi Apu Dios ya
inalinah nan Ap'apu di, Umbun'ahtuh way winawwan'u an umbunan
di nabaktun mun'ap'apu
43 ta abako' nadan mi'buhul i he''a.
44 Ot alyon bon Jesus di, Hay alyon David ya Ap'apunah diyen Kristu
an bokona holag ya abuh.

Hay Nibahhawan Nadan Muntudtuduh Uldin Di Judyu
(Matthew 23:5-7,14; Mark 12:38-40)

45 Hidin mundongdongngol nadan tataguh nan itudtudun Jesus ya
alyonah nadan itudtuduwanay,
46 Tigonyu ta adi da'yu baliyan hinadan muntudtuduh uldin di Judyu.
Te dida'e ya munlubungdah munggayyadan on eda dimmanaldallanan
an ta'on on hinadan pummalkaduwan ta wan apngaon di tatagu dida.
Ya pohdonda bon diday umbun hinadan mun'aphod an umbunan

20:43 20:43 Psalm 110:1

hinadan a'am'amungan di Judyu onu kumpulnan a'am'amungan di tatagu.
47 Ya wa'et mundasalda ya adukkadukkayonda ta hay panigon nadan tatagun dida ya ay immannung nan punnomnomda mu onnot on aggahda te onda pamalbalih nadan nabalu ta way atondan mungkuluk i dida. Ot gapu i dadiyen ato'atonda ya nunhiglay ahi ma'at i didah pidwana.

21

Hay Imbagan Jesus Hi Ong'ongngal Di Indatnah Pihhu
(Mark 12:41-44)

1 Hidin munhapihhapit hi Jesus hinadan itudtuduwana ya tinigona nadan kakadangyan an pun'iha''adday iboddangdan pihhuh nan pangi'amungandahdih nan Templo.
2 Ya wada han nawotwot an nabalu an imme pibo ot iha''adna han duwan hiping
3 ot alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Pohdo' an ipa'innilan da'yu an hay ong'ongngal di indatna ya hinaen nawotwot an nabalu.
4 Te hanadan inha''ad nadan kakadangyan an impabangngadda i Apu Dios ya nan hawwal di pihhuda. Mu hidiye'en nabalu ya ammuna ahan hidiyen pihhuna mu aggena inukuhan ot idatna i Apu Dios.

Hay Apa''ihan Nan Templo
(Matthew 10:17-18; 24:1-14; Mark 13:1-13)

5 Wadaday udum hinadan itudtuduwan Jesus an punhahapitanday aphod nan Templo te mapmaphod nadan batun inusalda ya na'alkusan hinadan nun'abalol an nidawat i Apu Dios.
Ta hidin dingngol Jesus hidiyen al'alyonda ya alyonan diday,
6 Maphod di tigonah ad uwani mu udum hi algo ya mun'apapa''ihdan namin ta ma''id ha ta'on hi ohah nadan batun ni'usal hi adi mapukal.
7 Ya alyonday, Apu Jesus, on anuud di apa''ihan nan Templo? Ya nganney pangimatunanmi hi'on tuwen madatngan di a'atana?
8 Ya alyon Jesus di, Halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan. Te lo'tat ya dakolday umalin mangalih dida nan Kristu. Ya ibagada bon agaggay apogpogan tun luta mu adiyu patiyon nan ibagada te layahda.
9 Ya ta'on on donglonyu an munggugubatdah udum hi boble ya adi ayu tumakut te mahapul an ma'at dadiye mu bokon hidiyey apogpogan tun luta.
10 Te munggugubatda nimpey dakol an boble.
11 Ya wadaday nunhiglan alyog ya waday bitil ya nunhiglan dogoh di tatagu hi dakol an boble. Ya wadada boy mipatigoh ad lagud an nunhiglan umipatakut ya nakaskasda'aw an ma'ma'at ta dadiyey pangimatunanyu an agaggay apogpogan tun luta.
12 Mu hay mamanguluh ma'at ya matiliw ayu ta paligaton da'yu. Ya hinumalya da'yu hinadan a'am'amungan di Judyu ya impibalud da'yu ya inyeday udum i da'yu ta ipahumalyadah nadan patul ya nadan gobelnador. Ma'at datuwen da'yu an gapuh kimmuluganyun ha''on
13 ta way atonyun mangipa'innilah a'at'u i dadiyen munhumalya i da'yu.
14 Ya ta'on on athidiy ma'at mu ten padana' i da'yuh ad uwani ta adi ayu numanomnom hi pambalyuh nan ibagada

15 te wa'et humalyaon da'yu ya ha"on di mangdat hi la'ingyu ya ha"on
di mangipanomnom i da'yuh pambalyuh nan ibagada ta wan ma''id ha
abalinandan manipol i da'yu.
16 Ya waday udum i da'yu an nadan a'ammodyu ya i'ibayu ya nadan
gagayyumyuy mangipatiliw i da'yu. Ya mipapatey udum i da'yu.
17 Ta ahiwawan da'yuh atagutagu an gapuh pangun'unudanyun
ha"on.
18 Mu ta'on on athidi ya adi da'yu iwalong i Apu Dios te ipapto' da'yun
hiya.
19 Te nan tagun manginaynayun hi pangulugnan ha''on ya hiyay
mi'taguh munnananong.

Hay Adadagan Di Ad Jerusalem
(Matthew 24:15-21; Mark 13:14-19)

20 Alyon Jesus di, Wa'et tigonyun lini''ub di titindaluh ad Jerusalem
ya hidiyey panginnilaanyun agagga mo ya madadag.
21 Ta hitun a'atana ya hanada'en i Judea ya bumtikdah nadan billid
an namamah nadan i Jerusalem. Ot hanada'en bimmata''an hi ad
Jerusalem ya maphod on adida ibangngad.
22 Te madadag hi ad Jerusalem ta hidiyey dusan nadan mumpungn-
gohen tataguhdi ta mipa'annung an namin nadan nibagah nan hapit
Apu Dios.
23 Te gapuh bungot Apu Dios ya nunhiglay ahi punholholtapan
di tatagu. Ta hiya nan mahmo' nadan numpumbutyug ya nadan
nun'agoggolangan.
24 Ya hay iyaten di dakol ya nan matadom. Ya nada'en adi mi'yate
ya diday alanda ta eda ihbut hi abobboble. Ta nadan bokon Judyu
di munhituh ad Jerusalem ta ingganah on pogpogon Apu Dios nan
iha''adandahdi.

Hay Ma'at Ya Ahi Mumbangngad Nan Nitulang Hitun Tatagu
(Matthew 24:29-31; Mark 13:24-27)

25 Alyon bon Jesus di, Tuwe'en madatngan di apogpogan tun luta
ya wadaday ma'at hinan algo ya bulan ya nadan bittuwon. Ya ta'on
boh on nadan baybay ya umipatakut di ungakda ya nunhigla nadan
maludulludun an dalluyun. Ta gapuh takut di tataguh abobboble ya
ma''id ha pot'ondah atonda.
26 Ta maplat di udum hi takutda an gapuh punnomnomdah nadan
udum an ma'at hitun luta. Te ahida tigon an umalinhawang nadan
wadah ad lagud.
27 Ta na'at'e datuwe ya ahiya' mohpe tigon an Nitulang Hitun Tatagu
an midduma' hinan bugut ta mipatigo nan ongal an abalina' ya
anabaktu'.
28 Ta tigonyu'en ma'ma'at tudan imbaga' ya hanat madinol ayu te
tuwen madatngan di apogpogan di punligatanyu.

Hay Panginnilaan Hi Pumbangngadan Jesus
(Matthew 24:32-35; Mark 13:28-31)

29 In'alig bon Jesus di ohan panginnilaan hi pumbangngadanan
alyonay, Tigonyu nadan kayiw
30 an di'et manguyho'da ya alyonyuy tuwen tumiyalgo.

31 Ot atbohdin tigonyu'en ma'at nadan imbagabaga' ya hidiyey
panginnilaanyu an tuwe mon madatngan nan pun'ap'apuwan Apu
Dios.
32 Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yun tinanud hi ad uwani an wadaday
udum i da'yu an adida ni' mate ta ingganah akhupanday a'atan an
namin datuwe.
33 Mabalin an mapogpog hi ad lagud ya tun luta mu hanan hapit'u
ya munnananong ta ingganah mipa'annung.

Hay Pundadaanan Ta'uh Tun Punhumalyaan Apu Dios

34 Alyon bon Jesus di, Mahapul an tigonyu ta adi ayu mahiw an
numanomnom hi itaguwanyuh tun luta ta adi ayu e bumanutobbutong
ya adiyu aton nadan udum an pun'amlongan di tataguh tun luta. Te
adiyu e halipatan ya alinah on ay ayu kimmaynit
35 ya nadatngan hidiyen algon pundusaan Apu Dios hi atagutaguh
tun luta.
36 Ot hay maphod ya nanongnan midadaan ayu ya agaggaon
mundasal ayu ta way aton Apu Dios an mangdat hinan abalinanyun
mangitpol hi an namin di ligat ta wan madinol ayun ahi tuma'dog hi
hinangngab'u an Nitulang Hitun Tatagu.
37 Ta abigabigat on e nuntudtuduh Jesus hinan Templo mu wa'et
nahdom on immeh nan nabillid an nungngadan hi Olibo ta e mun'iyan
hidi.
38 Ya hinan amawimawi"it on imme nadan tinataguh nan Templo ta
eda mundongol hinan itudtudun Jesus.

22

Hay Atondan Muntiliw I Jesus
(Matthew 26:1-5,14-16; Mark 14:1-2; John 11:45-53)

1 Hidin agagga mo ya madatngan nan panganan nadan Judyu hinan
tinapay an agge nadduman hi yist an hidiyey punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt
2 ya hanada'en nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di
Judyu ya numanomnomdah atondan mamate i Jesus mu ta ma"id ha
manginnila te tumakutdah nadan tatagu.
3 Indani ya nih'op hi Satanas i Judas Iskariot an ohah nadan
Apostoles
4 ta immeh awadan nadan nabaktun padi ya nadan ap'apun di
guwalyah nan Templo ot hahapitonday atondan e muntiliw i Jesus.
5 Ya immamlongdan alyonday, Ta'omman ya idattan da'ah pihhu.
6 Ta nihipun i diye ya bobota'on Judas ha ab'abbuh da Jesus ta i diyey
ena pangipatiliwan i hiya.

Hay E Nundadaanan Nadan Duwan Itudtuduwan Jesus Hi Pangananda
(Matthew 26:17-20; Mark 14:12-16)

7 Ta hidin nadatngan hidiyen ngilin di panganan di Judyu hinan
tinapay an agge nadduman hi yist i diyen pangi'nongandah nan im-
babalen di kalnero an punnomnomnomandah nihwangan handidan
a'ammoddah ateh ad Egypt
8 ot honagon Jesus da Peter i John an alyonay, Eyu idadaan nan anon
ta'u.

9 Ya alyonday, Daanay pohdom hi emi pangidadaanan?
10 Ya alyon Jesus di, Ume ayu ot dumatong ayuh nan boble ya wada
han lala'in damuwonyu an pinahona han buwod. Ya nitnud ayun
hiyah nan balen hunggopana.
11 Ya alyonyuh nan ud bale di, Hinnag da'mih nan muntudtudu ta
ituddum anu nan kuwartun di mangiliyu ta hidiy emi panganan hi ad
uwanin ngilin.
12 Ot ipangulu da'yuh nan ongal an kuwartuh nan mi'adwan gladu
ta hidiy eyu pangidadaanan ot wahdin namin nadan mahapul ta'u.
13 Ta immeda ya immannung nan inalinan dida ot idadaanda nadan
makan i diyen ngilin.

Hay Nanganan Da Jesus Hinan Tinapay Ya Nanginumandah Nan Bayah
(Matthew 26:26-29; Mark 14:22-25; 1 Kulintu 11:23-25)

14 I diyen mun'ahdom ot mangan da Jesus hinadan Apostolesna
15 ot alyonan diday, Nabayag an pinhod'un mi"an i da'yu ituwen
ngilin di punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod
ta'uh ateh ad Egypt ta ahiya' mapaligat.
16 Te ad uwani ya abuh han pi''ana' i da'yu ituwen mangilin an algo
ta ingganah tun ipa'annungan nan nahamad an pi''anan ta'uh nan
pun'ap'puwan Apu Dios.
17 Ot alan Jesus nan basun nattuwan hi bayah ot mundasal ot idatnah
nadan itudtuduwana ot alyonay, Alanyuh tuwen basu ta uminum ayun
namin.
18 Ya ibaga' i da'yu an ad uwani mo ya ammunay pi'yinuma' i da'yu
ta ingganah on madatngan nan pun'ap'apuwan Apu Dios hi tatagu.
19 Ot alana bo nan tinapay ot munhana i Apu Dios ot upi'upingona
ot ipiyappongnah nadan Apostoles ot alyonay, Alanyuh naen tinapay
te hiyah naey adol'u an manandih eyu ihi"anan i Apu Dios. Ya hanat
ugganyu aton hituwe ta panginomnomanyu i ha''on.
20 Ya hidin nabhugda ya inalan Jesus nan basun nattuwan hi bayah
ot alyonay, Hituwen inumonyu ya dala' an nipa'annungan nan balun
imbagan Apu Dios hi atona i da'yun tinatagu an iphodanyu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Mangipatiliw I Hiya
(Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; John 13:21-30)

21 Alyon bon Jesus di, Nunhigla ahan te oha i da'yun wahtuh ad
uwani di mangipatiliw i ha''on.
22 Manu te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya nibaga tuwalin
mipapateya' mu mahmo' nan tagun mangipatiliw i ha''on.
23 Ta ona inalih diye ya munhimbabaggadan alyonday, Nganne nin
i dita'uy mangathidi?

Hay Imbagan Jesus Hi Nabakbaktuy Sa'adna
(Matthew 20:25-28; Mark 10:42-45)

24 Indani ya mun'a'ahhiyan nadan apostoles Jesus te way oha on
alyonay hiyay nabakbaktu i didan namin.
25 Ot alyon Jesus i diday, Nan a'at di ap'apun di tataguh tun luta
ya amod onda ba'baalon di ibbadan tagu ya ammunadi on alyonday
ma'abboddangda.

26 Mu hanat adi ayu athidi ta hanada'en pangpangulluwan ya
ipaddungday adoldah nadan udidiyan. Ya atbohdih nan ap'apu an
hanat mumpada''ul ta umat hinan baal.
27 Te undan nganney innilayuh nabakbaktuy sa'adna? On hanan
inumbun an idadaanan hi anona onu nan mangidadaan? Manu te
immannung an hay idadaanan hi anona ya nan nabakbaktuy sa'adna
mu bokon athidin ha"on te ha"on di munhilbin da'yu an ta'on on ha"on
di Ap'apuyu.
28 Ot maphod te aggeya' tinaynan i da'yu an ta'on on hinadan
nunholholtapa'
29 ta hiya nan ibaga' i da'yu an da'yuy ahi' idattan hi kalebbengan an
mun'ap'apu an umat hinan inat Ama an indattana' hi kalebbenga' an
mun'ap'apu.
30 Ta da'yuy ahi mi"an ya mi'yinum i ha"on hitun pun'ap'apuwa'.
Ya da'yu boy ahi mun'ap'apu hinadan himpulut duwan (12) tinanud
Israel.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha''utan Peter I Hiya
(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; John 13:36-38)

31 Alyon Jesus i Peter di, Donglom Simon Peter tun ibaga'. Imbagan
Satanas i Apu Dios an patnaon da'yu ta wan iwalongyuy pangulugyun
ha"on.
32 Mu he''a ahan Peter di idasadasala' ta wan adim iwalong di
pangulugmun ha''on. Ya di'et kimmapuy di pangulugmu ya indani
ya nuntutuyu'a ta ibangngadmun mangun'unud i ha"on ya hanat
boddangam nadan ibbam ta mihamad damdamay pangulugda.
33 Ya alyon Peter di, Apu Jesus, ta'on on nganney ma'at ya miyunuda'
i he''a an ta'on onta mabalud onu mipapate.
34 Ya alyon Jesus di, Peter, ibaga' i he''a an adi tumalanuh ad uwanin
mahdom ya mumpitlun alyom hi aggeya' innila.

Hay Nangibagaan Jesus Ta Mun'i'ispada Nadan Apostolesna

35 Alyon bon Jesus di, Hidin nangituda'a' i da'yu an ma''id ha
inodnanyuh pihhu ya akbut ya hapatut ya on waday nakulanganyuh
nadan mahapulyu?
Ya alyonday, Ma''id.
36 Ot alyon Jesus di, Mu ad uwani ya maphod on wada'ey pihhuyu
ya akbutyu ya odnanyu. Ya da'yu'en ma''id ha ispadana ya maphod on
igattangyu dohah nadan lubungyu ta pangattangyu.
37 Te ad uwaniy ipa'annungan nan nitudo' hinan hapit Apu Dios an
alyonay, Nadan tatagu ya ibilanga' hi bimmahul te an namin nadan
nitudo' an ma'at i ha''on ya ma'at.
38 Ya alyondan hiyay, Apu Jesus, wahtuy duwan ispadami.
Ya alyon Jesus di, Mabalin an ammunah nae.

Hay Nundasalan Jesus Hinan Nabillid An Nungngadan Hi Olibo
(Matthew 26:36-46; Mark 14:32-42)

39 Limmah'un hi Jesus ot inayunan ipluy hinan nabillid an
nungngadan hi Olibo an hidiy uggana umayan. Ya nitnud nadan
itudtuduwana.

22:37 22:37 Isaiah 53:12

40 Ta onda dimmatong ya alyonan diday, Mahapul an mundasal ayu
ta wan adi ayu mabaliyan.
41 Ot e mibata''an hi Jesus ot mundu''un ta mundasal an alyonay,
42 Ama, hi'on mabalin ya adim bahan iyabulut hituwen nunhiglan e'
holtapon. Mu bokon nan pohdo' di ma'at ta nan pohdom.
43 Ya numpatigo han anghel an nalpuh ad abunyan ta hiyay
nangipabikah i hiya.
44 Mu nunhiglay inomnoman Jesus ot dumasadasal ta ha'ey lingotna
ya ay dala an muntodtod hinan luta.
45 Ta hidin nagibbuh an nundasal ot umeh awadan nadan
itudtuduwana ya tinigonan nalo'da te nableda ya minomnomandah
nan ma'at.
46 Ta alyonan diday, Tanganun ayu nalo'? Bumangon ayu ta
mundasal ayu nimpe ta wan adi ayu mabaliyan.

Hay Nuntiliwandan Jesus
(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; John 18:2-11)

47 Agge impadappuh Jesus nan ibagana ya himmawwangday dakol
an tatagu an impangulun Judas an ohah nadan Apostoles. Ta onda
nidatong ot inayun Judas an umeh nan potto' Jesus ta awalona.
48 Mu alyon Jesus i hiyay, Judas, undan inawala' ta panginnilaandan
ha''on nan Nitulang Hitun Tatagu ta wan tiliwona'?
49 Ya hidin tinigon nadan Apostolesna nan ma'ma'at ya alyonday,
Apu Jesus, on pumpalangmi didah tudan ispada?
50 Ya na'ibagonnot nan ohan didan pinalang nan winawwan an ingan
nan ohan himbut nan nabaktun padi ta na'aan.
51 Mu inalin Jesus di, Ammuna.
Ot idapanay ta'lenah ingan diyen napalang ya na'ibagan napoyanan.
52 Ya inalin Jesus hinadan nabaktun padi ya nadan ap'apun di
guwalyah nan Templo ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu an
e muntiliw i hiya di, Ona'dan na'abahhulan ta gahin hi mun'i'ispada
ayu ya numpangdon ayuh pang'ul an umalin muntiliw i ha''on?
53 Tanganu on ad uwani ta ahiya' tiliwon an aggeya' tiniliw hidin
timmanudduwa' hinan Templo? Mu ta'on te ad uwaniy nadatngan di
pangatanyuh nan pohdon Satanas.

Hay Nangiha''utan Peter Hi Niddumanan Jesus
(Matthew 26:57-58,69-75; Mark 14:53-54,66-72; John 18:15-18,25-27)

54 Ta hidin tiniliwdah Jesus ot iyedah balen nan nabaktun padi. Ya
niyunu'unud hi Peter mu nibata''an.
55 Ot hidin tinigon Peter an nun'apuydah nan lita''angan an
nali'li'woh nadan tatagun inumbun ot e mi'ibun i dida.
56 Ya immatunan han tagalan babaih Peter te nabinangan ot alyonay,
Ot ten hituwey ohah nadan nun'ibba'ibban Jesus.
57 Mu inha''ut Peter an alyonay, Agge' man attog innilah diyen tagu.
58 Indani ya immatunan bon han ohan lala'ih Peter ot alyonay, Otten
he''a mahan di ohah nadan nitnunitnud i hiya.
Mu alyon bon Peter di, Ay bokon man attog.
59 Mu nala''uh bo han hintumod ya inalin bon di ohay, Immannung
peman an hituwen tagu ya i Galilee an ibban Jesus.

60 Mu inha''utna bon alyonay, Ay agge' man attog innilah naen
al'alyom an iba.
Ya aggena impadappuh hidiyen ibagana ya timmalanu nan kawitan.
61 Ya inliggun Jesus ot itigona i Peter. Ya ninomnom Peter din inalin
Jesus i hiya an alyonay, Adi tumalanuh ad uwanin hilong ya mumpitluy
pangibagam hi aggeya' in'innila.
62 Ot makak hidih Peter an nunhiglay luwana hi hakit di nomnomna
i diyen inatna.

Hay Nunlayalayahandan Jesus
(Matthew 26:67-68; Mark 14:65)

63 Hanada'en mungguwalya i Jesus ya nunhiglay namihuldan hiya
ya hinanuplitda
64 ot upuponday matana on inaliday, Agam ya tuwali ta ngadanom
nadan nanuntuk i he"a.
65 Ya nunhiglay nangnangallidan hiya.

Hay Nanumalyaan Nadan Ap'apun Di Judyu I Jesus
(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; John 18:19-24)

66 On hiyah mun'awiwi"it i diyen nabiggat ya na'amung nadan
mangipangpanguluh nadan Judyu ya nadan nabaktun padi ya nadan
muntudtuduh uldin di Judyu ot iyedah Jesus hi awadanda ta hu-
malyaonda. Ot alyondan hiyay,
67 Immannung'en he''a nan Kristu ya imbagam.
Mu alyon Jesus di, Ta'on damdamay ibaga' ya innila' an adiyu
patiyon.
68 Ya atbohdi an ta'on on waday mahmaha' i da'yu ya adiyu tobalon.
69 Mu mihipun hi ad uwani ya ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya
mipabaktuwa' ta umbuna' hi way winawwan nan ongal di abalinanan
Dios.
70 Ya nundidihhandan nangali hi, On he''a mo nan Imbabalen Apu
Dios?
Ot alyon Jesus i diday, O immannung an ha''on.
71 Ya alyondaot di, An namin ta'u ya dingngol ta'u mahan hinaen
inalina ot adi gahin on waha udum hi muntistigu.

23

Hay Nanumalyaan Pilatu I Jesus
(Matthew 27:1-2,11-14; Mark 15:1-5; John 18:28-38)

1 Ya natanna'dog nadan munhumalya ot iyedah Jesus hi awadan
Pilatu.
2 Ot alyondan hiyay, Hituwen tagu ya itudtudunah nadan tatagu ta
ngohayonda nadan uldin di gubilnu ta'u ta adida anu mumbayad hi
buwis hinan patul hi ad Roma. Ya alyona boy hiya nan Kristu an pinto'
Apu Dios an mumpatul.
3 Ot alyon Pilatu i hiyay, Aa, on he''a nan Patul di Judyu?
Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim.
4 Ot alyon Pilatu hinadan nabaktun padi ya hinadan tatagu di, Ma"id
ha matigo' hi bahul tuwen tagu.
5 Mu ipapilitdan alyonday, Umman hanadan itudtudunay gumalat hi
pun'a'awwitan nadan tatagu an nihipun hi ad Galilee ta ingganahtun
ad Judea.

Hay Nanumalyaan Herod I Jesus

6 Hidin dingngol Pilatuh diye ot alyonay, On hituwen tagu ya i
Galilee?
7 Ta hidin na'innilaana an i Galilee hi Jesus an sakup di
pun'ap'apuwan Herod ot ipiyenah Jesus i Herod te nipaddih an wahdih
Herod hi ad Jerusalem.
8 Ta hidin tinigon Herod hi Jesus ya immamlong te nadneh
naminhodanan manigon hiya te pinhodnan tigon di udum hinan dakol
an dingngolnan ina'inatnan milagro.
9 Ta dakol di minahmahanan hiya mu agge timbal Jesus.
10 Ta nada'en nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu
an timma'dog hidi ya pun'itkukda nadan ipabahuldan hiya.
11 Ya ta'on on da Herod hinadan tindaluna ya nunhiglay nangnan-
gallidan hiya. Ya impilubungdan hiya han lubung di patul ot ahida
ibangngad i Pilatu.
12 Ta nihipun i diye ya nunggayyumda mohpe da Herod i Pilatu
yaden numbuhhulanda ni'.

Hay Nahumalyaan Jesus Hi Pamatayandan Hiya
(Matthew 27:15-26; Mark 15:6-15; John 18:38–19:16)

13 Impa'ayag Pilatu nadan nabaktun padi ya nadan udum an ap'apun
di Judyu ya nadan tatagu
14 ot alyonan diday, Inaliyuh intudtudun tuwen tagu ta adiyu unudon
nadan uldin di gubilnu ta'u. Mu wada ta'un namin hi nunhumalyaa' i
hiya ot dingngolyu an ma"id ha inatna hinadan ipabahulyun hiya.
15 Ya ta'on on hi Herod ya ma"id ha inakhupanah bahulna ta hiya
nan impibangngadna i dita'u. Te na'innilan ma"id eh'a ha bahulna hi
gumalat hi ena atayan.
16 Ta hiya nan ilubus'u hi'on magibbuh an ipahuplit'u.
17 Manu'eh inatnahdi ya atawotawon hinan ngilin di punnom-
nomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt on
ilubusnay ohah nadan nibalud.
18 Mu nundidihhanon nadan tatagun initkuk an alyonday, Hituwen
taguy ipapatem ta hi Barabas di ilubusmu.
19 Hi Barabas ya nibalud te hiyay ohah nadan mi'buhul hinan
gubilnu ya pimmate.
20 Ta impatnan Pilatu an ihapitan dida te pohdonan ilubus hi Jesus.
21 Mu ondaot iyal'alan muntukuk an alyonday, Ipipata'muh krus.
22 Ta hay pitlunah himmapitanan dida ya alyonay, Tanganu mahan
on ayu athina an ta'on on alyo' hi ma"id ha inakhupa' hi bahulna hi
gumalat hi ena atayan? An unhaot on'u ipahuplit ya abuh ya inlubus'u.
23 Mu inyal'aladaot an muntukuk an alyonday, Ipipata'mu ot hinan
krus.
Ta lo'tat mo ot abuluton Pilatu
24 ta inunudna nan pohdonda
25 ta inlubusna nan nibalud an pimmate an gapuh pungngohayanah
gubilnuda. Ot iyabulutna mon mipapateh Jesus te hidiyey ipapilit
nadan tatagun ma'at.

Hay Nipata'an Jesus Hinan Krus
(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; John 19:17-27)

26 Hidin pun'iyedah Jesus hinan ena ipata'an hi krus ya dinamuda
han hi Simon an i Sayrin an hiyah umanamut ot ipapilitdan ipapahon
i hiya nan krus an ipata'an Jesus. Ta pinahona mo ot mitnud i Jesus.
27 Ya dakol nadan tatagun nitnud i dida. Ya nada'en binabai ya adida
mangmanghop an kumga an gapuh homo'dan hiya.
28 Mu nunligguh hi Jesus ot alyona i diday, Da'yun binabain
i Jerusalem, bokon ha''on di kogaanyu ta hay adolyu ya nadan
imbabaleyuy kogaanyu.
29 Te udum hi algo ya ahiyu alyon di, Udu'duldaot eh'a nadan
binabain ma''id ha imbabaledah pa'inumanda.
30 Ya alyonyu boy, Tanganu on adi magde nadan billid ta matab-
bunan ta'uot attog.
31 Ot on ha''on ni'mo an ma''id ha bahulna ot athituy atondan ha''on
ot namama mahan i da'yu.
32 Ya wadada boy duwan linala'in balud an initnudda i Jesus ta eda
pi'pate.
33 Ta onda dimmatong hinan nungngadan hi Ba'ag Di Ulu ot ipata'dah
Jesus hinan krus. Ot ipata'da damdama dadiyen duwan bimmahul an
numbinahhelonda i Jesus.
34 Ya himmapit hi Jesus ya alyonay, Ama, hanat pakawanom datuwen
tatagu te aggeda innilay at'attonda.
Ot ibunut nadan tindaluy mangalah nan lubungna.
35 Ya hanada'en tatagun wahdi ya tigtiggonda nadan ap'apun di
Judyu an ilanaylayahhandah Jesus an alyonday, Tinagunay udum ot
alina man ya taguwonay adolna hi'on immannung an hiya nan Kristu
an pinto' Apu Dios an mumpatul.
36 Ya ta'on on nadan tindalu ya athidiy inatdan hiya ot ahida e
idawawan hiya han limmanun bayah
37 ot alyonday, Hi'on immannung an he''a nan patul di Judyu ya agam
ta taguwom di adolmu.
38 Ya wada han intudo'da i han tabla an hidiye nan ipabahuldan hiya
an alyonahdiy, Hiyah tuwe nan patul di Judyu. Ot ipata'dah nan krus
hinan way baktun di uluna.
39 Ya ta'on on nan ohan bimmahul an impata'da damdamah krus
ya impadngolanah Jesus an alyonay, Undan bokon he''a nan Kristu?
Tanganunmu adi taguwon di adolmu ya ni'intatagu da'mi?
40 Mu nun'ihingal nan adwanan bimmahul an alyonay, Undan ma''id
ha takutmu i Apu Dios ta athinay pangalim i hiya an ta'on on innilam
an mate'a.
41 Manu'eh madusata ya bimmahulta mu hituwen tagu ya ma''id ha
inatnah adi maphod.
42 Ot alyona i Jesus di, Apu Jesus, hanat adiya' bahan linglingon hitun
pumbangngadam an mun'ap'apuh tun luta.
43 Ot alyon Jesus i hiyay, Ibaga' i he''a an mihipun hi ad uwani ya
mi'hitu'a i ha''on hinan awadan di linggop.

Hay Natayan Jesus
(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; John 19:28-30)

44 Hidin tongan di algo ya himmilong an namin tun luta hi tuluy olas.
45 Ya hana'en abillog an nikultinahdih nan Templo ya pamaaggot
mahethet ta nunduwa.

46 Ya hidiyey tinumkukan Jesus an alyonay, Ama, he''ay pangiyukoda'
hi linnawa'. Ot inayunan ma'unguh.
47 Ta hidin tinigon nan opisyal di tindalu nadan na'at ot dayawonah
Apu Dios an alyonay, Immannung peman tuwalin ma''id ha bahul
tuwen tagu.
48 Ya ta'on on hanadan tatagun nanigo i diyen na'at ya nunhiglan
umukayunganda ot mumpanganamutda.
49 Mu an namin nadan nun'ibba'ibban Jesus ya ta'on on hanadan
binabain nitnunitnud i hiyah ad Galilee ya wahdidah nan bata''ana ta
tinigodan namin nadan na'na'at.

Hay Nilubu'an Jesus
(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; John 19:38-42)

50 Wada han hi Joseph an maphod di pangatna an ta'on on hiyay
ohah nadan ap'apun di Judyu
51 mu aggena pinhod nan inat nadan ibbanan ap'apun di Judyu
i Jesus. Hiya ya nalpuh ad Arimatea hi ad Judea ya hiyay ohan
mamannod hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
52 Ta imme ot ena ibaga i Pilatu hi'on mabalin an ena alan nan adol
Jesus.
53 Ta on inyabulut Pilatu ot ena la'ahon hinan nipata'ana ot
libbutanah nan linen ot ena ilubu' hinan lubu'an an naka''utan hinan
doplah an ma''id ni' ha nilubu' hidi.
54 Ta ni'bagonan e inlubu' i diyen alimana te malimuh'e mo nan algo
ya mihipun di ngilin nan Habadun tungo.
55 Ya nada'en binabain nitnunitnud i Jesus hi nalpuwandah ad
Galilee ya nitnudda i Joseph ta tinigoda nan lubu' ya nan inatnan
nangilubu' i Jesus
56 ot mumpanganamutda ot eda pun'idadaan di lana ya nadan udum
an milamuh hi adol di nate.
Mu hidin nabiggat ot tumungoda te hidiyey intugun Moses hi
atondah nan Habadu.

24

Hay Timmaguwan Jesus
(Matthew 28:1-10; Mark 16:1-8; John 20:1-10)

1 Ta on hiyah mun'awiwi''it i diyen namangulun algon diyen dum-
inggu ot ume nadan binabaih nan way nilubu'an Jesus an inodnanda
nadan indadaandan milamuh nate. 2 Mu hidin dimmatongda ya
tinigoda an na'aan nan ongal an batu an nitungab hinan lubu'an
3 ot inayunda mon hunggop mu ma''id hidi nan adol Jesus an Ap'apu
4 ta masda'awda. Ya alinah on wada han duwan linala'in ni'ita'dog i
dida an humiliy lubungda an ay kilat.
5 Ya nangintatakutda ta namaaggot mundu"unda an inda"omday
angahdah nan luta mu inalin dadiyen linala'in diday, Tanganu on
hitun awadan di natey eyu panigan hinan matagu?
6 Umman ma''id hitu te namahuwan te hidiyey inalina tuwali i da'yu
hidin awahdinah ad Galilee
7 an alyonay, Nan Nitulang Hitun Tatagu ya tiliwon nadan tatagun
adi maphod di pangatda ta ipata'dah nan krus mu hinan mi'atluh algo
ya mamahuwan.

8 Ya ninomnomda mohpe din inalin Jesus.
9 Ta nabanangngaddah boble ot eda uhuhon di timmaguwan Jesus hinadan himpulut ohan (11) Apostoles ya hinadan ibbadan wahdi.
10 Dadiyen binabain imme ya hi Mary Magdalene ya hi Joanna ya hi Mary an hi inan James ya nadan udum.
11 Mu adi patiyon nadan Apostoles te alyonda on layah nadan binabai
12 ta ammunah Peter an na'anneh nan lubu'an ot munyu''ung ta idungona ya immannung peman an ammuna nan linen an niputiput i Jesus an wahdi. Ot mumbangngad an numanomnom hi'on nganney na'at.

Hay Numpatigan Jesus Hinan Duwan Linala'i Hi Umayandah Ad Emmaus
(Mark 16:12-13)

13 I diyen algo ya wadaday duwah nadan uggan itudtuduwan Jesus an umedah ad Emmaus an umeh himpulut ohay (11) kilumitluy dinawwinah ad Jerusalem.
14 Ta onda mangmangnge on hanan na'na'at i Jesus di punhaphappitananda.
15 Ya ni'akhup hi Jesus ot mi'uyug i dida
16 mu aggeda ni' immatunan.
17 Ot alyon Jesus i diday, Nganne nan punhaphappitananyu? Ot umohnongda ni' mu matigon umukayunganda.
18 Ya timbal nan ohan hi Kleopas an alyonay, Undan mangili'ah ad Jerusalem ta aggem innilay na'na'at hitun atnay algo.
19 Ya inalinan diday, On nganneh diyen na'at?
Ya alyondan hiyay, Nan inatdan Jesus an i Nasaret. Hidiyen tagu ya immannung an propeta. Ya an namin ami ya abulutonmin ongal di abalinana te hanan panapitna ya nadan nakaskasda'aw an ina'inatna.
20 Mu pamaaggot ipatiliw nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot eda ipahumalya te pohdondan ipapate ta hiya nan impipata'dah nan krus ta hidiy natayana.
21 Yaden hiyay namnamaonmih mangihwang i da'min Judyu. Ta tee mon mi'atluh ad uwanin algoh natayana.
22 Ya hitun nawi"it ya wadaday udum hinadan ibbamin binabain immeh nan nilubu'ana ya masda'aw amih nanguhuhanda
23 an ma''id hidi nan adolna ya alyonday waday numpatigo i didan a'anghel an nangali hi timmagu.
24 Ta na'anne nadan udum an ibbami ya tinigoda an immannung nan imbagan dadiyen binabai mu ma''id damdama ha nanigon hiya.
25 Ya inalin Jesus i diday, Tanganu mahan on athinan ay ma"id ha nomnomyu ta hiya nan adiyu patiyon nadan imbagan handidan propeta?
26 Undan aggeyu innila nan nituttudo' tuwali an alyonay, Nan Kristu ya munholholtap ta ahi mipabaktu?
27 Ot inayun mon Jesus an ipa'innila bon dida nan nitudo' an a'at nan Kristu an inhipunah din intudo' Moses ot ahi nadan intannudo' handidan propeta.
28 Ta lo'tat ya tuwen dumatongdah nan boble an umayanda ya tinigodan ay hanan waday umayana.

29 Mu inhapitanda an alyonday, Umiyan ta'u te aay an nalimuh nan
algo ot agagga ya mahdom. Ot mun'iyan moh Jesus.
30 Ya hidin na'ubungdah nan pangananda ya inalana nan tinapay ot
munhana i Apu Dios ot upingona ot idatna ta numbuwannonda.
31 Ta hidin inatnahdi ya ay mohpe nadiyat di matada ta immatunan-
dan hiyah Jesus mu dee mon nama''id.
32 Ta alyonday, Te nee mahan an hi Jesus. Hidi tuwalih din
pi'haphappitananan ditah nan awon hi nangitudtuduwanah nadan
intudo' handidan propeta ya maphod di punli'nata.
33 Ta nabanangngadda mo boh ad Jerusalem. Ya deedahdi nadan
himpulut ohan (11) Apostoles Jesus ya nadan udum an uggan
mi'yamung i dida
34 an humanahhahapitdan alyonday, Immannung an timmagu nan
Ap'apu ta'u te numpatigo i Simon.
35 Ot uhuhonda damdamah diyen nangakhupan Jesus i didah nan
awon ya hay nangimatunanda an hiyah Jesus hidin nangupinganah
nan tinapay.

Hay Numpatigan Jesus Hinadan Itudtuduwana
(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; John 20:19-23; Nan Na'na'at 1:6-8)

36 Hidin uh'uhhuhondah diye ya wadah Jesus hinan awadanda ot
alyonan diday, Hanat malinggop ayu.
37 Mu kimmaynitda ta nangintattakutda te alyondaot on banig.
38 Mu alyonan diday, Tanganun ayu minomnoman ya dumuwaduwa
i ha''on?
39 Idodonganyu tun ta'le' ya tun dapan'u. Ya dapaonyuy adol'u ta
adiyu alyon hi bokona' tagu te nan bokon tagu ya ma''id ha lamohna
ya tungalna mu tigonyun ha''on an wada.
40 Ta munhapit on pun'ipatigonan dida nadan kilah di ta'lena ya
hukina.
41 Manu te nangin'a'amlongda mu munduwaduwada ta hiya nan
alyona i diday, On wahna ha makan?
42 Ya alyonday, Wada.
Ot idatda han nihongban ekan
43 ot anona ta tinigodan namin.
44 Ot alyonan diday, Datuwen tigtiggonyuy nipa'annungan din
inali'ali' hidin wadaa' ni' an midmiddum i da'yu te imbaga' tuwali
an an namin nadan ahi ma'at i ha''on an nibagah nan Nitudo' an
Tugun Moses ya nadan intannudo' handidan propeta ya ta'on on nadan
nitudo' hinan Psalm ya mipa'annungdan namin.
45 Ta hidin inalinah diye ya paddungnay niluwat di punnomnomda
ta ma'awatanda mohpe nadan nitudo' an hapit Apu Dios
46 ot alyonan diday, Nituttudo' tuwali an nan Kristu ya mipapate mu
hinan mi'atluh algo ya tumagu.
47 Ya nitudo' bo an wadaday ituda''uh e mangipa'innilah nan inat'u
an iphodan di tataguh abobboble an mihipun hi ad Jerusalem ta way
atondan muntutuyuh bahulda ya indinongdan mangat i dadiye ta wan
pakawanon Apu Dios dida.
48 Ya da'yuy ituda''u ta da'yuy muntistigu i datuwen na'na'at.

49 Mu mahapul an adi ayu ni' makak ituwen boble ta ingganah on
umalin da'yu nan honago' an malpuh ad abunyan ta hiyay mangdat hi
abalinanyu te hiyay imbagan Ama.

Hay Numbangngadan Jesus Hi Ad Abunyan
(Mark 16:19-20; Nan Na'na'at 1:9-11)

50 Ta ona imbagan namin nadan pinhodnan ibaga ot i'uyugna dida
ta immedah ad Betani. Ot itaggenay ta'lena ta wagahana dida
51 ot inayunan mipatuluh ad abunyan.
52 Ta an namin nadan itudtuduwanan wahdi ya dinayawdah Jesus.
Ot mumbangngaddah ad Jerusalem an mun'am'amlongda.
53 Ta nihipun i diye ya agaggaon immedah nan Templo ta eda
mundayaw i Apu Dios.

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo'
John

Nan Ma'alih Hapit

1 Hidin hopapna ya nan ma'alih Hapit ya wada mo tuwali. Ya hiya
ya wada i Apu Dios te Dios tuwali.
2 Te hiya ya nawawwada tuwali an na'ohhada i Apu Dios.
3 Ta gapu i hiya an ma'alih Hapit ya nalmun namin di wada an ma"id
ha ohah nalmu an bokon hiyay nunlumu.
4 Ta hiyay alpuwan di pi'taguwan ya hiyay mamatal hi nomnom di
tatagu ta wan innilaonda nan a'at di pi'taguwan i Apu Dios.
5 Ta hiya nan hiyay ma'ali boh Patal an mamatal hinadan pad-
dungnay nahilngan an punnomnom di tatagu. Ya adi pa"abak nan
munhihillong i diye an ma'alih Patal.
6 Ya wada han hi John an hinnag Apu Dios
7 ta itudtudunay a'at diyen ma'alih Patal ta way aton nadan tatagun
kumulug i Apu Dios.
8 Ya hidiyen ma'alih Patal ya bokon hi John mu hiya nimpey
mangipa'innilah a'at diyen nahamad an Patal
9 an hiya ya ammunay mabalin an mamatal nimpe hi nomnom di
tagu.
10 Mu ta'on on athidi an hiyay nunlumuh an namin an ta'on on tun
luta mu hidin immalih tun luta ya agge immatunan nadan tatagu.
11 Te immali ot mi'hitu hinadan tatagu mu dakol i diday agge
nangabulut i hiya.
12 Mu hanadan mangabulut i hiya ta kumulugdan hiya ya diday
pumbalinonah imbabalen Apu Dios.
13 Ya hay pumbalinandah imbabalen Apu Dios ya adi umat hi
nangiyayyaman nan ammodda i dida mu gapuh abalinan Apu Dios.
14 Ot hidiyen ma'alih Hapit ya numbalin hi tagu ta ni'iboble ni' i
dita'u. Ya da'min nanigo i hiya ya innilamin nunhiglay homo'na ya
amaphodna te hiya tuwali nan na'abbaktun binuktung an Imbabalen
Apu Dios an mangipa'innilah a'at Apu Dios.
15 Ta hiyah naey impa'innilan John hidin nangitkukanan alyonay,
Hiyah tuwe din inali' i da'yu an umalin na'abbaktu mu ha"on, te ta'on
on hidin ma"ida' ya wada mo tuwali.
16 Ya gapuh nan ongal an homo'na ya dakol di atonah iphodan ta'u.
17 Te ta'on on wada tuwali nan uldin an indat Apu Dios i Moses ya
gahin di umalih Jesu Kristu ta hiyay mangipa'innilah nan nahamad an
homo' ya nan immannung an ma'unud.
18 Te ma"id ha ohah taguh nanigo i Apu Dios an ammuna nan
binuktung an Imbabalena an wadawada tuwali i Apu Dios. Ta hiyay
mangipa'innilan dita'u nimpeh nan a'at Amana.

Hay Imbagan John An Mumbonyag Hi Niyatana
(Matthew 3:3; Mark 1:3,7-8; Luke 3:4,16)

19 I han hin'algo ya hanadan mangipangpanguluh nadan tataguh ad
Jerusalem ya hinnagda nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay
ta eda mahmahan hi'on nganney sa'ad John.
20 Ya impa'innilan John i didan alyonay, Bokon ha''on nan Kristu.
21 Ya alyonday, Ot nganne'a mo? On he''ah Elijah an namahuwan?
Ya alyonay, Bokon.
Ya inalida boy, Ot on he''a mo nan Propeta an inalin Apu Dios hi
umali?
Ya alyona bo di, Bokon.
22 Ya alyonda boy, Ot nganne moy sa'admu? Ibagam ta hanan mapto'
hi ibagamih nadan nannag i da'mi.
23 Ot alyon mon John i diday, Ha''on nan inalin din propetan hi Isaiah
hi,
Wada han ahi e mangitku'itkuk an muntudtudu hinadan tatagu an
umanneh nan awadana an agge naboblayan an alyonay,
Idadaan ta'u ha ma'andong hi awon nan Ap'apu ta'u ta midadaan hi
umaliyana.
24 Ya wadada boy udum an Paliseu an nahnag ot alyonday,
25 Ot at'ehnan bokon he''a nan Kristu ya bokon bo he''ah Elijah onu
nan Propeta an hadhaddonmi ya nganun'a mumbonyag?
26 Ya inalin John di, O, manu te bonyaga' di tatagu mu liting ya
ammunay pamonyag'un dida. Mu wahna nan aggeyu in'innila an
ni'yamung i dita'uh ad uwani
27 an hiya nan inali' hi umali an na'abbaktu mu ha''on te ta'on on ha
e' pangubadan hi tayun di hapatutna ya na'adda''ula' an mangat.
28 Hay na'atan dadiye ya hi ad Betani an dommang nan wangwang
an nungngadan hi Jordan te hidiy uggan pumbonyagan John.

Hi Jesus Nan Umat Hinan Kalneron Mi'nong I Apu Dios

29 Hidin nabiggat ya immeh Jesus hi awadan John. Ta hidin tinigon
John ya inalinay, Hiyah tuwe nan kalneron mi'nong i Apu Dios te hiyay
mangiyateh bahul di tataguh tun luta.
30 Ot hiyah tuwe din inali' i da'yu an umali an na'abbaktu mu ha''on
te ta'on on hidin ma''ida' ya wada mo tuwali.
31 Mu hidin hopapna ya ta'on on ha''on ya agge' ni' immatunan an
ta'on on hiyay gapunah e' numbonyagan hinadan i'iba ta'un tinanud
Israel ta wan ma'innilaanda an hiya nan hahaddonda.
32 Ya inalin bon John di, Umman ta'on on ha''on ya hidin nungko-
hopan nan Espiritun Apu Dios an ay pallumay tigona an nalpuh ad
abunyan ot ahi' ma'innilaan an hiya nan Kristu
33 te hi Apu Dios an nannag i ha''on ta bonyaga' nadan tataguh
liting ya alyonay, Nan tagun tigom an pungkohopan nan Espiritu' an
ay pallumay tigona ya hiyah diye nan mumbonyag hinadan tatagu hi
Espiritu'.
34 Ta hidiyen inalin Apu Dios ya tinigo' di nipa'annungana ta hiya
nan tistiguwa' an hiya ya Imbabalen Apu Dios.

Hanadan Namangulun Intudtuduwan Jesus

35 Hidin nabiggat ya wada da John ya nan duwah nadan
itudtuduwana
36 ya tinigon John hi Jesus an mala''uh ot alyonay, Hiyah diye nan
kalneron mi'nong i Apu Dios.

37 Ta on dingngol dadiyen duwa nan inalin John ot taynandah John
ot miyunuddan Jesus.
38 Ta on nunligguh hi Jesus ya wadada ot alyonay, Daanay
umayanyu?
Ya alyondaot di, Apu Jesus, daanay niha''adam?
39 Ya inalinay, Mi'yali ayu ta tigonyu.
Ot mi'yeda mon hiyah nan niha''adana ot umohnongdahdi i diyen
himbatangan ta ingganaot mahdom.
40 Hay ngadan nan ohan didan nangngol hinan imbagan John ot
mitnud i Jesus ya hi Andrew an hi ibban Simon Peter.
41 Ta onda nakak ya imme ni' hi Andrew ot ena tigon hi ibbanan hi
Simon. Ta ona inakhupan ot alyonan hiyay, Tinigomi man nan Kristu.
42 Ot uyugonah Simon ot umedah awadan Jesus. Ta hidin tinigon
Jesus hi Simon ot alyonay, Innila' an he''ah Simon an imbabalen John
mu ad uwani ya ngadanan da'ah Peter. Hay ibalinan naen ngadan ya
batu.

Hay Nitnudan Da Philip I Nataniel I Jesus

43 I diye bon nabiggat ya ninomnom Jesus an umeh ad Galilee. Ot
umeh awadan Philip ot alyonan hiyay, Ma'a ta mi'mi'yali'an ha''on.
44 Hi Philip ya i Betsayda an umat i Andrew ya hi Peter.
45 Ta e tinigon Philip hi Nataniel ot alyonan hiyay, Umman tinigomi
nan tagun hahaddon ta'u an nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios
i Moses hinan Nitudo' an Tugun ya nadan udum an intudo' nadan
propeta. Hay ngadana ya hi Jesus an i Nasaret an imbabalen Joseph.
46 Mu hi Nataniel ya alyonay, Undan mahan waha maphod hi taguh
malpuh ad Nasaret?
Mu alyon Philip di, Mi'yali'a'et tigom.
47 Ot umedan duwa. Ya hidin tinigon Jesus hi Nataniel an mangedah
awadana ya alyonay, Hituwey nahamad an tinanud Israel te nipto' ya
maphod di pangatna.
48 Ya alyon Nataniel di, Tanganunmu innilay a'at'u?
Ya alyon Jesus i hiyay, Hidin agge da'a ni' inawit i Philip ya tinigo
da'an munhidhiddum hi pu''un nan bungbunga''an an fig.
49 Ya alyon Nataniel di, Apu Jesus, immannung an he''a nan
Imbabalen Apu Dios an Patulmin tinanud Israel.
50 Ya inalin Jesus di, Undan gapu ta inali' hi tinigo da'ah nan way
pu''un di fig ya mamati'a. Bokon ammunah nae te umman wadaday
udum hi nakaskasda'aw hi ahim tigon.
51 Te ibaga' i da'yu an ahiyu tigon di iluwatan di ad lagud ya wadaday
a'anghel an mumbinangngadan an umalih awada' an Nitulang Hitun
Tatagu.

2

Nan Kasal Hi Ad Kana

1 Hidin nala''uh han duway algo ya wada han kasal hi ad Kana hidih
ad Galilee ta immehdih inan Jesus.
2 Ya immeda damdamahdi da Jesus hinadan itudtuduwana te ta'on
on dida ya na'ayaganda.

1:51 1:51 Hidin Hopapna 28:12

3 Indani ya napuh nan bayah. Ta immeh inan Jesus i imbabalenan
hi Jesus ot alyonay, Napuhanda man hi bayah.
4 Ya alyon Jesus di, Ina, tanganunmu ibagan ha"on yaden agge ni'
nadatngan di pangipa'innilaa' hi a'at'uh tudan tatagu.
5 Mu imme damdamah inana hinadan baal ot alyonan diday, Hanat
unudonyuy ibagan nan imbabale' hi atonyu.
6 Hay pangat nadan Judyu ya mahapul an mun'ihuda ya ahida
mangan ta hiya nan waday nidadaan an onom an o''ongal an dunug
an iha"adan di liting. Ya hay kalgaon di ohan dunug ya umeh limay
gimbal.
7 Ta immeh Jesus hi awadan dadiyen baal ot ibaganan dida ta
punuwonda dadiyen dunug hi liting. Ta hidin nun'a'apnuda 8 ot
alyonan diday, Taugonyu mohpe doha ya inyeyu ni' hinan mangipang-
panguluh nadan ma'ma'at ituwen kasal.
Ot unudonda.
9 Mu hidiyen mangipangpanguluh nadan ma'ma'at hinan kasal ya
aggena innilay na'at te ammuna nadan baal hi nanginnila. Ta hiya nan
hidin tinamtamana nan liting an numbalin hi bayah ya inayagana nan
lala'in mungkasal
10 ot alyonan hiyay, Hay innila' ya pamanguluwon an ipa'inum nan
maphod an bayah ta ingganah mapuh ya ahi mohpe nan hubul. Mu
da'yu ya in'udiyu tun maphod an bayah.
11 Ta hidiyen inat Jesus hi ad Kana hidih ad Galilee di hopapnah
nangipatigan Jesus hi anabaktuna. Ta gapu i diye ya namamay
pangulug nadan itudtuduwan Jesus i hiya.
12 Hidin nagibbuh nan kasal ot ume da Jesus hi ad Kapernaum
an didah nadan itudtuduwana ya nadan i'ibana ya hi inana. Ta
nadnadney niha"adandahdi.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo
(Matthew 21:12-13; Mark 11:15-17; Luke 19:45-46)

13 Hidin tuwen madatngan nan ngilin nan punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ot ume da Jesus hi
ad Jerusalem.
14 Ot umeh Jesus hinan Templo ya tinigonan dayyadahdiy munggat-
tang hinadan mabalin an mi'nong i Apu Dios an baka ya kalnero ya
palluma. Ya deedabohdiy dakol an inumbun hinan way lamehaan an
munhukkat hi pihhun di i Roma hinan pihhun di Judyu.
15 Ta pamaag mo ot alan Jesus han tali ot pundugyuna nadan baka ya
kalnero. Ya ta'on on nadan lamehaan an niha'mawan nadan pihhuda
on nun'itikalbuna.
16 Ya nun'ipalah'una nadan munggattang hi palluma an alyonay,
Umaan ayuhtu ta adiyu pumbalinon hi punggattangan tun balen Ama.
17 Ta hiya nan nipanomnom hinadan itudtuduwana nan nitudo' an
alyonay, Pohdo' an maphod di iyatan tun balem ta hiya nan nunhiglan
mahkit hi punnomnoma' hi'on kumpulnay iyatana.
18 Mu nadan udum an Judyu ya immedah awadan Jesus ot alyonday,
On nganne ha milagroh atom ta pamatiyanmi an waday kalebbengam
an mangat hi athitu ituwen Templo?
19 Ya inalin Jesus i diday, Pa''ihonyu tun Templo ta mala"uh ha tuluy
algo ya iniphod'u.

20 Ya inalin bon nadan Judyu di, Anakkaya udot. Undan aggem inni-
lan hituwen Templo ya napat ta onom (46) di tawon di nangiphodanda
ot ahi magibbuh. Ya he''a'e udot nayya ya tuluy algo.
21 Manu'eh inalidah diye ya aggeda na'awatan an hay inalinah
Templo ya hay adolna.
22 Ta hidin namahuwan hi Jesus ot ahi nomnomon nadan
itudtuduwana din imbagana. Ta hidiyey namatiyanda an immannung
din impitudo' Apu Dios ya nan imbagan Jesus an ena amahuwan.
23 Hidin awadan Jesus hi ad Jerusalem i diyen ngilin ya dakol di
milagroh inatna ta hiya nan dakolday tatagun kimmulug i hiya.
24 Mu ta'on on athidi ya adi damdama madinol hi Jesus an nahamad
di pangulugda
25 te innilanay a'at di tatagu an ta'on on adida ibagay wah nomnomda
ya innilana.

3

Hay Immayan Nikodemus I Jesus

1 Wada han Paliseu an hi Nikodemus an ohah nadan ap'apun di
Judyu
2 an immeh awadan Jesus i han nahdom ot alyonay, Apu Jesus,
innilamin hi Apu Dios di nannag i he''an muntudtudu te ma'innilah
nadan milagron ato'atom. Ya ma''id ha tinigomih taguh athinay
abalinana te gahin on bumoddang hi Apu Dios i hiya.
3 Ya inalin Jesus i hiyay, Ta'on hi athinay inalim mu ibaga' an adi
mabalin hi middum nan taguh nan pun'ap'apuwan Apu Dios te gahin
di abulutona ta mipidwan mi'imbabale.
4 Ya alyon Nikodemus di, Undan mabalin bo ta ibangngad hi putun
nan hi ina ta ahita bo miyayyam ya tee mon makilogta?
5 Ya alyon Jesus di, Immannung an ta'on on nganneh diyen tagu ya
adi mabalin an middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios te gahin di
mi'imbabaleh liting ya hinan Espiritun Apu Dios.
6 Te hanan adol an iyayyam di tagu ya hanan a'at di taguy wadan
hiya. Mu nan tagun mipidwan mi'imbabale ya mawada i hiya nan
Espiritun Apu Dios ta na mon pangiye''en Apu Dios di pangiye''ena.
7 Ta hiya nan adi ayu masda'aw hinan pangalya' hi mahapul an
mipidwan mi'imbabaley tagu.
8 Ot ta'on on adiyu ma'awatan an namin nan a'at di pangiyayyaman
nan Espirituh tagu ya ma'innilaanyu an gapuh nan puntamuwanah
nan nitaguwanyu. Te umat hinan dibdib an agge ta'u innila nan atonan
dumibdib te adi matigo mu milmu ya madngol di bungugna.
9 Ya inalin Nikodemus di, Undan nin mabalin ta ma'at ha athina?
10 Ta hiya nan alyon bon Jesus di, Tanganu on he''ay ohan nundongol
an muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya adim ma'awatan nan imbaga'?
11 Mu ibaga' i he''a an da'mi ya onmi ibagbaga nan innilami ya nan
tinigomi mu ningamut an adi da'mi patiyon.
12 Ya at'ehnan ta'on on'u ipaddung hinadan ma'ma'at hitun luta
nadan ibagabaga' on adiyu damdama patiyon ot namama mo ahan
hi'on nan a'at di ad abunyan di uhuho'.
13 Te ma''id ha ohah taguh immeh ad abunyan ot ahi umalih tun luta
te ha''on ya abuh an Nitulang Hitun Tatagu.

14 Ya alyon bon Jesus di, Hidin nadneh awadan da Moses hinan
agge naboblayan ya inalana han gombang ot iphodna i han ay ulog
ot ipa'ona i han kayiw ot ipata'dogna ta hiyay tangadon nadan kinalat
di ulog ta adida mate. Ot athinay ma'at i ha''on an Nitulang Hitun
Tatagu an mipata'a' hinan krus ya impata'dogda hidiyen nipata'a'
15 ta an namin nadan kumulug i ha''on ya diday mi'tagu i Apu Dios
hi munnananong.
16 Te hi Apu Dios ya nunhiglay pamhodnah nadan tatagu ta hiya nan
impa'alina nan binuktung an Imbabalena ta an namin nadan mamati i
hiya ya adida mihiwwe i Apu Dios te mi'tagudan hiyah munnananong.
17 Te hi Apu Dios ya aggena hinnag nan Imbabalena ta dusaona
nadan tatagu mu hinnagna ta hiyay mangiyateh bahulda ta wan
mabalin an mi'tagudan hiya.
18 Ta nan kumulug i hiya ya adi madusa. Mu nada'en adi kumulug
i hiya ya nibaga mo tuwalin mihi"anda i Apu Dios an gapuh aggeda
nangunudan hinan binuktung an Imbabalena.
19 Hiya ya immalih tun luta ta wan patalanay punnomnom di
tatagu mu ningamut an nadan adi maphod di pohpohdondan aton te
adida pohdon an mapatalan di punnomnomda ta hidiyey gumalat hi
adusaandah pidwana.
20 Ahiwawanda nan ma'alih Patal te adida pohdon an kumulug i
hiya yaden hiya nan waday abalinanan mamatal hinan paddungnay
nahilngan an punnomnomda te adida pinhod an mipa'innila nadan
adi maphod an ato'atonda.
21 Mu nadan naminhod an mangat hi nipto' ya diday mapatalan di
punnomnomda ta wan ma'innila an hi Apu Dios di unudonda.
22 Hidin immey atnay algo ot ume bo da Jesus hinadan
itudtuduwanah nan ohan bobleh ad Judea. Ot umohnongdahdih atnay
algo. Ya wadaday binonyagandahdi.
23 Ya hi John e ya wahdih ad Enon an nihaggon hi ad Salim an
awadan di dakol an liting an mumbonyag hinadan tatagun immeh
awadana.
24 Te agge ni' nibalud hi John i diye.
25 Ya hanada'en udum an itudtuduwan John ya ni'hungngilda i
han oha bon Judyu an gapuh nan pangatdan Judyu an mahapul an
mun'ulahda ta ahida mibilang hi malinis.
26 Ta hiya nan imme datuwen itudtuduwan John hi awadana ot
alyonday, Apu John, tanganu on nan nun'ibbam hidin awadan ta'uh
nan wangwang an nungngadan hi Jordan an impa'innilam di a'atna
ya mumbonyag damdama ta hiya nan dakolday umanneh awadana?
27 Ya alyon John di, Adi ayu minomnoman i nae te undan namaag
ya atonay athidi hi'on bokon hi Apu Dios di ud nomnom?
28 Ya imbaga' tuwali an bokon ha''on nan Kristu te ha''on nan
impamangulun Apu Dios an umali ya ahi hiya.
29 Te ha"on ya umata' hinan gayyum nan lala'in mungkasal an
un'unudonay ibagan nan gayyumna. Ya mun'am'amlong hi umayan
nan babai i diyen ahawana. Ot athinay niyata' i Jesus ta hiya nan
mun'am'amlonga' hi umayan nadan tatagun hiya.
30 Te mahapul an hiyay mipabakbaktu an bokon ha"on.

Hanan Nalpuh Ad Abunyan Ya Na'abbaktu

31 Hi Jesus an nalpuh ad abunyan ya hiyay na'abbaktuh an nami-
namin mu nan tagun nalpuh tun luta ya hanan ma'ma'at hitun luta
han mabalin hi uhuhona. Mu nan nalpuh ad abunyan ya na'abbaktu
nimpe an ma"id ha umat i hiya.
32 Ya atbohdin hay ibagana ya nan tinigona ya dingngolnah ad
abunyan. Mu ta'on on athidi ya ningamut an dakolday adi mangabulut
hinadan itudtuduna.
33 Mu nan tagun mangabulut hinan itudtuduna ya hiyay
mangiyuhuh an immannung nan hapit Apu Dios.
34 Te hi Jesus an hinnag Apu Dios ya nan hapit Apu Dios di
ipa'innilana. Te nan Espiritun Apu Dios di nangdat hi abalinana ta
ma''id ha pungkulangana.
35 Te hi Amanan hi Apu Dios ya nunhiglay naminhodna i diyen
Imbabalena. Ya hiyay nangiyukodanah mumpapto' hi an naminamin.
36 Ot hanadan kumulug hinan Imbabalen Apu Dios ya diday mi'tagun
hiyah munnananong. Mu nadan adi kumulug i hiya ya mihiwwedan
Apu Dios ta holholtaponda nan pundusan Apu Dios i didah inggana.

4

Hi Jesus Ya Nan Babain I Samaria

1 Innilan Jesus an dingngol nadan Paliseu an dakolday e
mumpabonyag i hiya mu hi John.
2 Mu hay immannung ya bokon hi Jesus di numbonyag hinadan
tatagu te nadan itudtuduwana.
3 Ot makakda moh ad Judea ot ibangngaddah ad Galilee
4 an hay nangi'wanda ya hi ad Samaria.
5 Ta lo'tat ya dimmatongdah ad Saykar hi ad Samaria an nihaggon
hinan lutan din hi Jacob an impaboltana i din imbabalena an hi Joseph.
6 Ya hidiy awadan nan bubun an humaguban an hidiye din
impaka''ut Jacob. Ot e umbun hi Jesus hidi te nableh nan dinallanda
yaden tongan di algo.
7 Hidin um'umbun hi Jesus ya imme han babai an i Samaria an e
humagub. Ya alyon Jesus i hiyay, Idattana' bahan hi inumo'.
8 I diye ya ma"iddahdi nadan itudtuduwana te immedah nan boble
an eda gumattang hi makan.
9 Ya alyon diyen babai di, Tanganun'a Judyu ya mumbaga'an ha''on
an i Samaria hi inumom?
Manu'eh inatnahdi ya adi mabalin hi mi'hayyup nadan Judyu
hinadan i Samaria.
10 Ya alyon Jesus i hiyay, O mu onha innilam nan niyata' ya nan
maphod an idat Apu Dios i he''a ot wan ha''on di pumbagam hi
liting ta wan idat'un he''a nan liting an mangdat hi munnananong an
pi'taguwan.
11 Ya inalin diyen babai di, Nganne udot di atom yaden aay an
adallom tun bubun ya ma"id bo udot ha pamau'mu? Ot daanay
em pangalan hinan alyom hi liting an mangdat hi munnananong an
pi'taguwan?
12 Undan nabakbaktu'a mu hi Jacob an hi apu ta'uh din nadne an
nangipaka"ut ituwen bubun ot humaguhagubanda? Ya ta'on on handi-
dan i'imbabalena ya handidan halunda ya hituwey imminu'inumanda.

13 Ya alyon Jesus di, O mu nan tagun uminum ituwen liting ya
ma'uwoh damdama.
14 Mu nan tagun uminum hinan liting an idat'u ya adi ma'ma''uwoh
hi inggana te mawadan hiya nan obob an adi matmatdu' ta hiya nan
mabalin an mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
15 Ot alyon mon nan babai di, Apu Jesus ot idattana' bahan i naen
alyom an liting ta inumo' ta wan adiya' ma'ma''uwoh. Ta wan adiya'
umannalihtun humagub.
16 Ya alyon Jesus di, O mu ume'a ni' ta em ayagan hi ahawam ya
immali ayuhtu.
17 Ya alyon diyen babai di, Ma''id man ha ahawa'.
Ya alyon Jesus i hiyay, Nipto' hinaen inalim an ma''id ha ahawam
18 te hay immannung ya limadan namin di inahawam mu nan
ni'yingham hi ad uwani ya bokonmu ahawa.
19 Ya alyon diyen babai di, Apu Jesus, innila' nee an propeta'a.
20 Handidan a'ammodmi ya ituwen billid di nundayadayawanda i
Apu Dios mu da'yun Judyu ya alyonyuy mahapul an hi ad Jerusalem
di e pundayawan.
21 Ya inalin Jesus di, Hanat patiyom an iba tun ibaga' an adi madne
ya bokon ituwen billid ya bokon hi ad Jerusalem di pundayawan i Apu
Dios.
22 Da'yu'en i Samaria ya aggeyu innilay a'at nan dayadayawonyu an
adi umat i da'min Judyu an innilami te nan managuh tagu ya malpu i
da'min Judyu.
23 Te ta'on on hi ad uwani ya wadaday nanginnilah nan pohdon Apu
Dios ta hiya nan nahamad di pundayawdan hiya te miyunnudan di
punnomnomda hinan pundayawda te athidiy pohdon Apu Dios.
24 Ya innayun Jesus an alyon di, Hi Apu Dios ya Espiritu an adi matigo
ta hiya nan atbohdi an hay nahamad hi pundayaw i hiya ya bokon
nan pundayaw an mipatigo ya ammuna te na ahan an adi matigon
punnomnom an miyunnudan hinan tugun Apu Dios.
25 Ya alyon bon diyen babai di, Hay innila' ya udum hi algo ya
waday ahi umali an pinto' Apu Dios an ma'alih Kristu. Ta hiyay
mangipa'innilah nan athinan agge ta'u innilah ad uwani.
26 Ya alyon Jesus di, Ot ten ha''on teen mi'hapihhapit i he''a nan alyom
hi umali.
27 Ta hidin munhaphappitan da Jesus i diyen babai ya nabangngad
nadan itudtuduwana ya masda'awdah naniganda an mi'haphappitan
hi Jesus i diyen babai. Mu ma''id ha nangibaga i Jesus hi'on tanganun
e mi'haphappitan i diyen babai. Ya atbohdin aggeda imbagah nan
babaih on nganney pohdonan ibaga i Jesus.
28 Ya hidiyen babai ya namaaggot taynana nan buwod an ihagubna
ot ma'anneh nan boble ot ena pun'ibagah nadan tataguhdi an alyonay,
29 Ma'ayu'e ta eyu tigon han tagun nanginnilah an namin an
ina'inat'u te imbaganan ha''on. Umman nin hiya nan Kristu.
30 Ta nadan tatagu ya immedah awadan da Jesus.
31 Mu hidin aggeda ni' dimmatong ya inalin nadan itudtuduwanan
hiyay, Apu Jesus, agat mangan'a ni'.
32 Mu alyon Jesus di, Umman waday inan'u an aggeyu innila.
33 Ta nadan itudtuduwana ya munhimbabaggadan alyonday, Nganne
nin di nangiyalih inana?

34 Ot alyon Jesus di, Ha ahan di bumhug i ha''on ya nan e' pangatan
hinan pohdon nan nannag i ha''on ta way aton nan ipatamunan ha''on
an magibbuh.

Hay Ni'aligan Di Ahigapas

35 Alyon Jesus di, Da'yu'e ya alyonyuy ingganah on umey opat di
bulan ya ahi madatngan di ahigapas. Mu ibaga' i da'yu an hanadan
tatagu ya nipaddungdah nadan natong an wit ta mabalin an e gapason
te nundadaandan mangulug i ha''on.
36 Ya hanada'en e munggapas ya waday bo'laonda an hidiye nan e
pangulugan nadan tataguh nadan ipa'innilada an hapit Apu Dios ta
way atondan mi'tagu i hiyah munnananong. Ta hanadan e munggapas
ya nadan e nuntanom ya mun'am'amlongdan namin.
37 Ta miyunnudan hinan imbagan handidan a'ammod ta'un alyon-
day, Wadaday e muntanom hi wit ya nat'on bo nadan e munggapas.
38 Mu hinnag da'yu ta da'yuy e munggapas hinan aggeyu intanom.
Te nat'on di e nuntanom ya da'yuy i'aligan nadan e munggapas hinan
intanom di udum.

Hanadan Kimmulug An I Samaria

39 Dakolday i Samaria an nangulug i Jesus an gapuh nan imbagan
diyen babai i dida an alyonay, Hiya ya innilanan namin nadan
ina'inat'u te hiya ot ibaganan ha''on.
40 Ta hidin imme nadan i Samaria hi awadan Jesus ot ihapitanda ta
umiyanda ni' hidi. Ot umiyanda mohdih duway algo.
41 Ta dakolda boy kimmulug i Jesus an gapuh nan nuntudtuduwanan
dida.
42 Ya pun'ibagadah nan babain alyonday, Nan imbagam an a'at
Jesus di nalmuwan di pangulugmin hiya. Mu ad uwanin dingngolmi
mo ahan nadan tudtuduna ya nihamhamad di pangulugmin hiya
te innilamin hiyah tuwe nan immannung an umalin mangihwang i
dita'un tataguh tun luta.

Nan Mundogoh An Imbabalen Han Ap'apu

43 Hidin nala''uh di duway algoh immiyanan da Jesus hidi ot umedah
ad Galilee an numboblayana an ta'on on inalina tuwalin
44 an namin di propeta ya adi lispituwon nadan tataguh nan
numboblayanda.
45 Mu hidin immedahdi ya mun'am'amlong nadan tataguh dimmat-
nganda an gapu ta dakol di tinigodah ina'inatnah ad Jerusalem hidin
ngilin di punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah
ateh ad Egypt.
46 Ya imme bo da Jesus hi ad Kana hi ad Galilee an hidi din awadan
han kasal an numbalinon Jesus nan liting hi bayah. Ya wahdih ad
Kapernaum han ap'apu an munhilbih nan patul an mundogoh nan
imbabalena.
47 Ta hidin dingngolna an wahdi da Jesus an nalpudah ad Judea
ot ume ot ibagana i hiya ta wan mi'yeh baleda ta ena ipaphod nan
mun'at'ate an imbabalena.
48 Mu alyon Jesus di, Umman da'yu'e ya gahin on waha tigonyuh
milagro ya ahi ayu kumulug.

49 Mu adi damdama mangmanghop hidiyen ap'apu an alyonay, O
Apu Jesus, mu mi'yali'a bahan ta wan adi mate nan lala'in imbabale'.
50 Ot alyon mon Jesus i hiyay, Umanamut'a ot pumhod nan
imbabalem. Ya pinatin diyen tagu nan inalin Jesus ot ume.
51 Ya hidin wah nan awon ya dinamuna nadan tagalanan e manigon
hiya ot ibagadan hiya an pinumhod nan imbabalena.
52 Ot mahmahana hi'on anuud di pinumhodana ya alyonday, Hi ad
ugaban hidin ala'una.
53 Ya ninomnomnan hidiyey nangalyan Jesus i hiya hi, Pumhod nan
imbabalem.
Ta nihipun i diyey kimmulugandan namin an hina'amma i Jesus.
54 Ta i diyen immayandah ad Galilee hi nalpuwandah ad Judea di
nangatan Jesus i diyen mi'adwan milagrohdi.

5

Nan Mundogoh An Wadah Nan Da'ging Di Puhung

1 Indani ya nadatngan bo nan ohan ngilinon nadan Judyu hi ad
Jerusalem ot ume bo da Jesus hidi.
2 Ya wahdih ad Jerusalem han puhung an nangadanan hi Betesda
hinan hapit di Judyu an nihaggon hinan way pangipa'wandah
kalneron miyeh nan Templo. Ya wadaday lima an punhiduman an
iniphoddahdih nan way da'ging diyen puhung.
3 Ta hidiy umohnongan nadan dakol an tatagun waday liwahonda
an umat hinadan napilok ya napilay ya naparalays. Ta umo'ohnong
datuwehdi ta hahaddonday kumibyayongan nan liting.
4 Te hidiyen puhung ya wada han anghel Apu Dios an uggan e
mangihal hinan liting hidi ta nan mamangulun dumokpah hinan
kumibyayongana ya hiyay ma'aan di dogohna.
5 Ya wadahdi han lala'i an immeh tulumpulut waluy (38) tawon di
nunligatana.
6 Ta hidin tinigon Jesus an bumbummaktad hidi ya na'innilaanan
nadney nunligatana ot alyonay, Ibba', on pohdom an pumhod?
7 Ya alyonay, Pohdo' mu ma''id ha mangiyen ha''on hinan liting
hi'on kimmibyayong te hiyah mun'id'idi'ida' on waday namangulun
dimmokpah.
8 Ot alyon Jesus di, Agam ta tuma'dog'a ya inalam nan nalo'am ya
immanamut'a.
9 Ya na'ibagan pinumhod hidiyen tagu ot agamlahona mo nan
nalo'ana ot ume. Ya hay na'atan diye ya Habadun tungo.
10 Ta hidin tinigon nadan Judyuh diyen tagu ot pun'ihingaldan
alyonday, Undan aggem innilan mipagol di pangdonam i naen abo'mu
hinan athitun Habadun tungo?
11 Ya inalin diyen taguy, O te imbagan nan tagun nangipaphod i
ha''on hi ala' tun abo''u ya immanamuta'.
12 Ya alyonday, Nganneh diyen tagun nangibagah athidi?
13 Mu aggena innilay ngadan diyen nangipaphod i hiya te on
impaphod Jesus ot mi'bagan umaan hidi ot e middum hinadan dakol
an tatagu.
14 Mu indani ya tinigon Jesus hidiyen taguhdih nan Templo ot
alyonan hiyay, Maphod ta ad uwani ya pinumhod'a aya. Mu

mahapul mon idinongmu nadan adi maphod an ato'atom te adim'e
ya iyal'alanay punligatam.
15 Ta on na'innilaanan hi Jesus hidiyen nangipaphod i hiya ot
ma'anneh awadan nadan Judyu ot ipa'innilanan dida.
16 Ta hidiyey nangihipunan nadan Judyu an humihiwon Jesus an
gapuh nangipaphodana i diyen tagu yaden Habadun tungo.
17 Mu alyon Jesus di, Hi Ama ya ma''id ha dindinongnan mangipap-
papto' hi tatagu ta hiya nan iyunnud'un hiya.
18 Ta namamay bohol nadan Judyu i hiya ta hiya nan pinhoddan
patayon. Te hay alyondah bahulna ya aggena inunud nan uldin an
mipanggep hinan Habadun tungo ya hay nangalyanah hi Amanah Apu
Dios te alyonday tanganuna ipaddung di adolna i Apu Dios.
19 Mu ta'on on athidi ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an nan
tamun Ama ya hiya damdamay tamu'. Te ha''on an Imbabalena ya
adi namaaggon ukoda' on inat'u nan pohdo' te ammuna nan tigo' an
ato'atonah ato'.
20 Athinay ibaga' te innila' an pohpohdona' i Ama ta hiya nan an
namin nadan tamuna ya impa'innilanan ha''on. Ya bokon ammuna
danaen ipa'atna i ha''on te wadaday iyal'alanan nakaskasda'aw an
ipa'atna i ha"on
21 an umat hinan abalinan Ama an managuh nate. Ta atbohdi i ha''on
an Imbabalena an abalina' an managuh nate.
22 Ya bokon hi Amay munhumalyah tatagu te ha''on an Imbabalena
di nangiyukodana.
23 Te pinhodna an ipabaktuwa' hi tatagu an umat hi pangipabak-
tuwandan hiya. Mu nan tagun adi mangipabaktun ha''on ya hidiyey
panginnilaan an ta'on on hi Ama an nannag i ha"on ya adina ipabaktu.
24 Ya alyon bon Jesus di, Ibaga' bon da'yu an nan tagun mangngol
hinadan itudtudu' ya patiyona an hay nannag i ha''on ya hi Apu Dios ya
hiyay mi'taguh munnananong te adi mo dusaon Apu Dios hi pidwana.
25 Te hay a'at di taguh ad uwani ya ayda nate te nihiwweda i Apu
Dios an gapuh bahulda. Mu pohdo' an ibaga i da'yu an mihipun hi
ad uwani ya mabalin an waday pi'taguwanda hi'onda unudon nadan
dingngoldan tudtudu' an Imbabalena.
26 Te hi Ama ya abalinanan pi'taguwon di tatagunah munnananong.
Ya atbohdin ha"on te indatna damdamah diyen abalinan i ha"on an
Imbabalena.
27 Ya gapu boh numbalina' hi tagu ta Nitulanga' Hitun Tatagu ya
ha''on di nangiyukodan Ama hi munhumalyah atagutagu ta madusa
nadan numbahul.
28 Ot adi ayu masda'aw te immannung an madatngan han algo an
donglon nadan nun'a'ate di pangayaga' i dida
29 ta mamahuwanda. Ta nadan maphod di ina'inatdah din ataguda
ya diday mamahuwan an mi'tagu i Apu Dios hi munnananong. Mu
nadan adi maphod di ina'inatda ya mamahuwanda damdama mu
madusada ta munholholtapdah inggana.

Hay Muntistiguh A'at Jesus

30 Alyon bon Jesus di, Umman adi namaaggon inat'u nan pohdo' te
gahin on nan ibagan Amah ato' on ahi' aton. Ta hiya nan nipto' di ato'

an munhumalya ya mangipanuh hi tatagu te iyunnud'uh nan pohdon
nan nannag i ha''on.
31 Onha ha''on ya abuh di mangibagah niyata' ot alinah adiya'
patiyon.
32 Mu maphod ta hi Amay mangiyuhuh hinan niyata' te innila' an
nipto' di ibagana.
33 Ya ta'on on nan imbagan John an mumbonyag hidin eyu
nummahmahan i hiyah niyata' ya nipto' hidiyen imbagana.
34 Adi' mahapul di tagun muntistiguh niyata' mu manu'eh ipanom-
nom'u i da'yu din imbagan John an a'at'u ya ta alinah bumoddang hi
eyu pangulugan i ha''on ta wan mi'tagu ayu.
35 Te hi John ya ay ni' dilag an mumbinang hidin nuntudtuduwanan
da'yuh nan nahamad an ma'unud ta nun'am'amlong ayu i han
na'omtang.
36 Mu ha ahan di nahamhamad mu nan intuddun John an
mangipa'innila an ha''on ya hinnaga' i Ama ya nadan milagro an
ato'ato' an dadiyey inyukod Ama i ha''on.
37 Ta'on on hi Ama an nannag i ha''on ya impa'innilanay a'at'u mu
ningamut an adiyu patiyon ya adiyu abuluton nadan impatigona.
38 Ta hiya nan ma''id ha niyatan nadan tuguna i da'yu te adiya'
kulugon an hinnagna.
39 Manu te ada'adalonyu nadan hapitna an impitudo'na te alyonyuy
hidiyey pi'taguwanyuh munnananong. Mu adi ayu pa'immatun an
ha''on nan pinhodnan ibaga.
40 Ta hiya nan adi ayu mabalin an mi'taguh nan pi'taguwan an
munnananong te adiya' kulugon.
41 Ya alyon bon Jesus di, Bokon nan adiyu pangipabaktuwan i ha''on
di gumapuh bumohola' te bokon hidiyey gamgama'.
42 Mu bumohola' te ningamut an ma''id ha pamhodyu i Apu Dios.
43 Te ta'on on hiyay nalpuwa' ya adiya' abuluton i da'yu. Onha nin
ta hay udum di umali ot wa nin an kulugonyuy itudtududa.
44 Te hay gamgamanyu ya hay e pangipabaktuwan di ibbayun da'yu
an bokon nan e pangibaktuwan Apu Dios i da'yu an hiya ya abuh di
nahamad hi madayaw ta hiya nan naligat hi eyu pangulugan i ha''on.
45 Mu adiyu alyon on ha''on di mangibaga i Ama an nabahulan
ayu. Te hay mangipa'innilan nabahulan ayu ya nan pundidinolanyun
tugun Moses. Te alyonyuy inhamadyun inunud mu hay immannung
ya aggeyu.
46 Ot onha immannung an nahamad di panguluganyuh nan tugun
Moses ot wan kulugona' te ha''on hidiyen nipa'innilah nan intudo'na.
47 Mu hay immannung ya adiyu kulugon hidiyen tugun ot namaman
adiyu kulugon tudan itudtudu'.

6

Hay Namanganan Jesus Hinadan Dakol An Tinatagu
(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; Luke 9:10-17)

1 Wada han immagwatan da Jesus hinadan itudtuduwanah nan
lobong an nungngadan hi Galilee an hay ohah ngadana ya Tiberias.

2 Ya dakkodakkol nadan tatagun mitmitnud i dida an gapuh nan
tinannigodan milagro an ina'inatna an umat hi nangipaphodan Jesus
hinadan mumpundogoh.
3 Ot tumikkid da Jesus hinan nabillid ot hidiy umbunanda.
4 Ya i diye ya tuwen madatngan nan punnomnomnomanmih
nihwangan handidan a'ammodmih ateh ad Egypt.
5 Indani ya tinigon Jesus an mun'iyunud nadan dakkodakkol an
tinataguh awadanda. Ta inligguhnan Philip ot alyonay, Daana nin ha
e ta'u gumattangan hi ipa'an ta'uh tudan tatagu?
6 Mu hi Jesus ya innilana tuwaliy atonan mamangan i dida mu
pinhodnan patnaon hi Philip ta hiya nan athidiy imbagana.
7 Ya alyon Philip di, Ta'on nin mahan on amungon ha bino'lah nan
waluy bulan ta igattang hi makan ya adi damdamah umpong an ta'on
on hin'u'uppingda te tun dinakolda.
8 Ya himmapit nan ohan itudtuduwanan hi Andrew an hi ibban
Simon Peter ot alyonay,
9 Wahtu han ungan numbalun hi limay tinapay ya han duwan ekan.
Mu undan damdama umdah hi anon datuwe tayyan dakkodakkol an
tatagu.
10 Ya alyon Jesus di, Pabunonyu nadan tatagu.
Ot mumpanga'ubundah nan way naholo'an. Ya hay bilang nadan
linala'i ya umedah limay libu (5,000) an aggeda ni'bilang nadan binabai
ya nadan u''unga. Ta onda inumbun
11 ot alan Jesus nan liman tinapay ot mundasal ta munhana i
Apu Dios ot upi'upingona ot eda pun'ipiyappong hinadan tatagu. Ot
alana bo nan duwan ekan ot mundasal ot eda bo pun'ipiyappong ot
mangandan namin.
12 Ya hidin nabhugdan namin ot alyon Jesus hinadan itudtuduwanay,
Amungonyun namin nadan nabati ta ma''id ha mitopal.
13 Ot eda amungon an namin ya napnuy himpulut duway (12) bahket.
14 Ya masda'aw nadan tatagu i diyen inat Jesus ta alyonday, Ma''id
mahan ha bahhonan hiyah nae nan Propeta an hahaddon ta'un umali.
15 Mu innilan Jesus an piliton nadan tatagu an hiyay mumbalin hi
patul ta hiya nan tinaynana dida ot e mun'ohha i han nabillid.

Hay Dimmallanan Jesus Hinan Uhhun Di Liting
(Matthew 14:22-33; Mark 6:45-52)

16 Hidin mun'ahdom ot ibangngad nadan itudtuduwan Jesus hinan
da'ging di lobong
17 ot munlugandah nan bangka ta ipluydah ad Kapernaum. Mu lo'tat
ya himmilong on ma''id hi Jesus.
18 Indani ya ibibbikahna han dibdib ta maludulludun nadan dal-
luyun.
19 Ya hidin umeh limay kilumitluy immadawwiyanda ya nangiti-
ganda han tagun mundaldallanan hinan uhhun di liting an ipluynah
nan nunluganandа ta nangintattakutda.
20 Mu himmapit ot alyonay, Adi ayu tumakut te ha''on.
21 Ta ona inathidi ya immatunandan hi Jesus ta immamlongda
mohpe ot pi'luganondah nan bangka. Ya ni'bagadan dimmatong hinan
pingngit di lobong an umayanda.

Hay E Nanama'an Nadan Tatagu I Jesus

22 Hidin nawi"it ya nanongnan deedahdi nadan tataguh dommang
nan lobong an hahaddondah Jesus. Te tinigodan agge ni'lugan
hinadan itudtuduwana yaden ma"id ha udum hi bangkah nabatih
punluganana.
23 Mu indani ya wadaday dimmatong an bangka an nalpuh ad
Tiberias hidih nan da'ging di lobong an nihaggon hinan namanganan
Jesus hinadan tatagu hi nagibbuhan di nunhanaana i Apu Dios.
24 Ot hidin ma"id ha odamonda i da Jesus hinadan itudtuduwana ot
mi'lugandah nan bangka ot ipluydah ad Kapernaum ta eda hama'on
hidi.
25 Ta hidin inakhupandahdih Jesus hinan dommangna ya alyonday,
Apu Jesus, on anuud di immaliyam hitu?
26 Ya alyonay, Innila' an manu'eh eya' hamahama'on i da'yu ya
gapuh nabhuganyuh nan tinapay hi ad ugaban an bokon gapuh nadan
milagro an tinannigoyun ina'inat'u.

Nan Makan An Alpuwan Di Nahamad An Itaguwan

27 Alyon bon Jesus di, Hay maphod ya hanat bokon ammuna nadan
makan an mapuh di eyu hamahama'on te hay ma'ahhapul di tagu
ya nan makan an adi mapuh te hidiyey alpuwan di pi'taguwanyuh
munnananong. Ya ha"on an Nitulang Hitun Tataguy alpuwan diyen
makan te hiyah diyey inyukod Ama i ha"on.
28 Ot alyonday, Nganne moy atonmi ta wan nan pohdon Apu Dios di
unudonmi?
29 Ya alyon Jesus di, Hay pohdon Apu Dios hi atonyu ya kumulug ayu
i ha"on an hinnagna.
30 Ya alyonda bo di, O mu mahapul an waha atom i ha milagro ta
way atonmin kumulug i he''a
31 an umat hidin mana an ina'inan handidan a'ammod ta'uh din
awahdidah nan agge naboblayan. Te binahami nan nitudo' an alyonay,
Han makan an nalpuh ad abunyan di indatnah ina'inanda.
32 Mu alyon Jesus di, O mu hay immannung ya bokon nan
ina'inandan indat Moses di nahamad hi makan te hay nahamhamad
hi makan an malpuh ad abunyan ya nan idat Ama i da'yu.
33 Ya hidiyen alyo' hi makan an malpun Apu Dios ya immalin nalpuh
ad abunyan ta hiyay alpuwan di pi'taguwan hi munnananong.
34 Ya inalidan hiya di, Apu Jesus, ot daan mo ta hidiyey idatmun
da'mih abigabigat.
35 Mu alyon Jesus i diday, Ha''on nan umat hi makan an alpuwan di
pi'taguwanyu hi munnananong. Ot hanan tagun mangunud i ha''on ya
mundinol te paddungnay adi ma'ma'aggangan ya adi ma'ma''uwoh.
36 Mu imbaga' tuwalin da'yu an ta'on on tinannigoyu nadan ina'inat'u
mu hiyah diyen adi ayu kumulug i ha"on.
37 Mu wadaday inyukod Ama i ha''on an diday kumulug i ha"on ya
adi mabalin hi iwalong'u dida.
38 Te manu'eh tinayna' hi ad abunyan ta immaliya' hitun luta ya ta
wan ato' nan pohdon Ama an nannag i ha''on an bokon hanan pohdo'
di ato'.
39 Ya hay pohdon Ama ya ipapto''u nadan tatagun inyukodnan ha''on
ta ma''id ha ta'on hi ohah mihiwwe te mahuwa' didah pidwana.

40 Te ha tuwaliy pinhodna ya an namin nadan kumulug i ha"on
an Imbabalena ya mahuwa' nimpe didah pidwana ta mi'tagudah
munnananong.
41 Mu nadan Judyu ya ngumodongododa te hay nangalyan Jesus di
hiya nan umat hi makan an nalpuh ad abunyan.
42 Te alyonday, Undan bokon hiyah nae nan hi Jesus an imbabalen
Joseph? Ya tanganuna alyon hi nalpuh ad abunyan te undan agge ta'u
innila da amana i inana?
43 Mu alyon Jesus di, Tanganu on ayu ngumodongodo?
44 Ibaga' i da'yu tee an ta'on on nganneh diyen tagu ya gahin di hi
Ama an nannag i ha''on di mangdat hi pamhodnan kumulug ya ahi
mabalin an kumulug i ha''on ta ha''on di managu i dida hitun udidin
di algo.
45 Te hay intudo' handidan propeta ya alyonday, Hi Apu Dios di
mangitudduh aton di tatagu. Ot nan tagun mangngol ya mangunud
hinadan itudduna ya hiyay kumulug i ha"on.
46 Adi' alyon hi wada i da'yuy nanigo i Ama te immannung an ma''id
ha ohah taguh nanigon hiya te ammunaa' an nalpuh awadana.
47 Ta hiya nan ibaga' i da'yu an nan tagun mundinol i ha''on ya hiyay
mi'taguh munnananong
48 te ha''on nan umat hi makan an alpuwan di pi'taguwan i Apu Dios
49 an adi umat hinan mana an ina'inan handidan a'ammod ta'uh din
awadandah nan agge naboblayan mu hiya damdaman nun'a'ateda.
50 Mu nan tagun mangan ituwen alyo' hi makan an nalpuh ad
abunyan ya munnananong di pi'taguwana i Apu Dios.
51 Ya ibaga' bon da'yu an ha''on nan nahamad an makan an
nalpuh ad abunyan. Ot nan tagun mangan ituwe ya hiyay mi'taguh
munnananong. Ta hituwen adol'uy idat'uh anon nadan tataguh tun
luta ta way atondan mi'tagu.
52 Ona inalih diye ya bimmungot nadan Judyu ta munhahannuda an
alyonday, Nganne ihyay atonan mangipa'an hi adolna i dita'u.
53 Ot alyon bon Jesus i diday, Ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang
Hitun Tatagu ya gahin di hay adol'uy anonyu ya hay dala' di inumonyu
ya ahi mabalin an mi'tagu ayu i Apu Dios hi munnananong.
54 Te nan tagun mangan hi adol'u ya manginum hi dala' ya hiyay
waday pi'taguwanah munnananong ya hiya boy mahuwa' hitun udidin
di algo.
55 Te tun adol'uy nahamad an makan ya nan dala' di nahamad an
ma'inum.
56 Ta nan mangan hi adol'u ya manginum hi dala' ya hiyay
nanongnan middum i ha''on. Ya atbohdin nanongnay pi'idduma' i hiya.
57 Te atbohdi i ha"on an hi Ama an nannag i ha"on di alpuwan
di pi'taguwa'. Ta athidi bo an nan tagun mangan hinan adol'u an
paddungnay makan ya hiyay pi'taguwo' hi munnananong.
58 Te ha''on nimpe nan makan an nalpuh ad abunyan an adiya' umat i
dadiyen mana an ina'inan handidan a'ammod ta'u te inanda mu nateda
damdama. Mu nan tagun mangan ituwen inali' an makan ya hiyay
mi'taguh munnananong.
59 Hiyah naey intuddun Jesus hidih nan a'am'amungan di Judyu hi
ad Kapernaum.

60 Ya nadan nitnunitnud i Jesus an nangngol i naen intudduna ya dakolday nangalih, Nunnaud mo ahan hinaen intudduna. Ta nganne nin mahan ha e mangabulut i ha athina?
61 Mu hi Jesus ya innilanah diyen inalida ta hiya nan alyonan diday, Undan hinaen intuddu' di panginganuyanyun umunud i ha''on?
62 Mu onha tigona' an Nitulang Hitun Tatagu hi pumbangngada' hi ad abunyan ot nganne nin mahan di punnomnomyuh a'at'u?
63 Mu hay maphod ya innilaonyun nan pi'taguwan i Apu Dios ya malpuh nan Espiritunan bokon gapuh nan a'at ta'u tuwalin tagu. Ot hinaen imbaga' i da'yuh ad uwani di usalon nan Espiritu an muntudtudun da'yu ta wan mi'tagu ayuh munnananong.
64 Mu innila' an wadaday udum i da'yun adi kumulug i ha''on.
Athinay imbagan Jesus te innilana tuwali dadiyen adi kumulug i hiya ya ta'on on nan tagun mangipatiliw i hiya.
65 Ya innayuna bon alyon i diday, Hiyah naey gapunah nangalya' hi gahin di hi Ama di mangdat hi pamhod nan tagun umunud ya ahi mabalin an kumulug i ha''on.
66 Ta nihipun i diye ya dakolday nangiwalong an miyunud i hiya.
67 Ta imbagan Jesus hinan Apostoles an alyonay, Ot da'yu ngay pibo on taynana'?
68 Ya hi Simon Peter di nambal ya alyonay, Apu Jesus, taynan da'a'e ot nganney udum hi emi un'unudon? Innilami an nan itudtudum ya abuh di gumapuh pi'taguwanmih munnananong.
69 Ot hiya nan he''ay patiyonmi te innilamin he''a nan na'hammad an pinto' Apu Dios an Mumpatul.
70 Ya inalin Jesus i diday, Undan agge da'yu pinto' an Apostoles i ha''on mu nehna damdamay ohan da'yun umat hi nomnom Satanas di nomnomna.
71 Hinaen imbagan Jesus ya hi Judas an hi na' Simon Iskariot te innilanan hiyay mangipatiliw i hiya an ta'on on hiyay ohah nadan Apostoles.

7

Hay Agge Kimmulugan Nadan I'iban Jesus I Hiya

1 Indani ya imme da Jesus hinadan boblehdi hi ad Galilee mu agge immeh ad Judea te innilanan deedahdi nadan mangipangpanguluh nadan Judyu an naminhod an mamaten hiya.
2 Yaden tuwen madatngan nan punnomnomnomanmih e nun'anallungan handidan a'ammodmih nan agge naboblayan.
3 Ta hiya nan alyon nadan linala'in i'iban Jesus i hiyay, Ot ume'a eh'ah nan ngilin hi ad Judea ta tigon nadan miyun'unud i he''a nadan milagron atom.
4 Te nganney aton di atagutaguh abobboblen manginnilan he''a hi'on iyohham hi ohan boble nadan milagro an ato'atom.
5 Athidiy imbagan nadan i'iban Jesus te ta'on on dida ya aggeda kimmulug i hiya.
6 Mu hay nambal Jesus ya alyonay, O mu bokon hi ad uwaniy umaya' te agge ni' nadatngan di e' pangipa'innilaan hi a'at'uhdi. Te adi umat i da'yu an kumpulnay pinhodyu an umayan on mabalin.

7 Te adi da'yu ahiwawan hinadan tatagu mu ha''on ya ahiwawana'
an gapuh nadan adi maphod an ato'atonda ya adi miyunnudan hinan
itudtudu'.
8 Ot da'yu moy mamangulun umehdi te adiya' ni' mi'yalih ad uwani
te agge nimpe nadatngan nan e' pangipa'innilaan hi a'at'uhdi.
9 Ta nihaha''ad ni' hi Jesus hi ad Galilee.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo

10 Hidin imme nadan i'iban Jesus i diyen ngilin ot makak damdamah
Jesus ot umeh ad Jerusalem mu agge numpatpatigoh nadan tatagu.
11 Ya hanada'en mangipangpanguluh nadan Judyu ya adida mang-
manghop an e mangibagabagah nadan tatagun na'amung hi'on waday
tinigodan hiya.
12 Ya hanada'en na'amung ya hi Jesus di punhahapitanda ta wadaday
mangalih maphod di pangatna mu hanada'en udum ya alyonday, Adi,
te umman ena e ha'ha''ulon nadan tatagu.
13 Mu datuwen tatagu ya ikutkutyamdan munhahapit te tumakutdah
pangngolan nadan mangipangpanguluh nadan Judyu.
14 Ta hidin nungginawa moh diyen ngilin ya immeh Jesus hinan
Templo ot muntudduhdih nadan tatagu.
15 Ta hanada'en mangipangpanguluh nadan Judyu an nangngol
ya masda'awda ta alyonday, Tanganu udot on ma''id ha adalna ya
na'la''ing an muntuddu?
16 Mu alyon Jesus di, Nan itudtudu' ya bokon ha''on ya abuh di ud
nomnom te umman nalpu i Apu Dios an nannag i ha''on.
17 Ot nan naminhod an mangat hinan pohdon Apu Dios ya umman
ma'innilaana hi'on hituwen itudtudu' ya nalpu i Apu Dios onu nalpuh
nomnom'u ya abuh.
18 Te nan tagun nan malpuh nomnomnay itudtuduna ya hay e
pangipabaktuwan di tatagun hiyay gamgamana. Mu adi athidi i ha''on
te hay pinhod'u ya hay e ipabaktuwan nan nannag i ha''on. Ot hinaey
panginnilaanyu an adiya' ma'layyah.
19 Te adiya' umat i da'yun mangalih un'unudonyu nadan tugun Moses
mu layahyu te onha athidi ot nganun ayu numanomnom hi atonyun
mamaten ha''on.
20 Mu alyon nadan tatagun na'amung di, Umman on'a nee mabong-
bongang te undan nganne bopooh ha naminhod an mamaten he''a?
21 Ya alyon Jesus di, Undan agge immannung an gapuh din
nangipaphoda' i han mundogoh i han Habadun tungo ya bimmungot
ayu?
22 Ya otten ta'on on da'yu ya muntamu ayuh nan Habadun tungo
te eyu ipakugit nadan imbabaleyun linala'i hi'on nadatngan nan
pangunudanyuh nan imbagan Moses. Mu hay immannung ya bokon hi
Moses di nangihipun i naen kugit te handidan namangulun a'ammod
ta'u ot ahi hi Moses.
23 Ot at'ehdi an ta'on on Habadun tungo ya eyu ipakugit nadan
imbabaleyu ta wan adiyu ibahho nan tugun Moses ya nganun ayu
himmihiwon ha''on hi nangipaphoda' i han mundogoh hidin Habadun
tungo?
24 Hay maphod ya pa'annomnomonyu on ahi ayu humapit ta adi
namaaggon inaliyuh nibahhoy inat di ohan tagu.

25 Ta nadan udum an tataguh ad Jerusalem an nangngol i diyen
inalin Jesus ya munhimbabaggaandan alyonday, Undan bokon hiyah
nae nan alyonday eda patayon?
26 Ma"id ha mapto' ya na'innilaan nadan mangipangpanguluh nadan
Judyu an hiya nan Kristu te tanganu on wahnan muntudtuduh tudan
tatagu ya adida mohpe ipadinong?
27 Mu munduwaduwada damdama te alyonday, Umman bokon nin
hiyah nae te hanan umalin Kristu ya ma''id ha nanginnilah alpuwana
mu hinaen tagu ya innila ta'uy nalpuwana.
28 Ta hidin muntudtuduh Jesus hinan Templo ya inlotnan alyonay, On
immannung an in'innilaa' i da'yu? Ya on innilayuy nalpuwa'? Ma"id ha
mapto' ya aggeyu innila an hanan immaliya' hitun luta ya bokon ha''on
di ud nomnom ya abuh te umman hay ud nomnom ya nan nannag i
ha''on an hiya nan nahamad an Dios mu aggeyu in'innila.
29 Mu ha''on'e ya in'innila' te hiyay nalpuwa' ya hiyay nannag i ha''on.
30 Ta gapu i diyen inalina ya namaman pinhoddan tiliwon mu agge
na'at te agge ni' inyabulut Apu Dios.
31 Ya dakolda damdamay kimmulug i hiya an dida nan nangalih
immannung an hiya nan Kristu te alyonday, Undan mabalin ta wa nin
bo ha ohah umali i ha iyal'alanan nakaskasda'aw di atona mu hituwen
tagu?
32 Mu hidin dingngol nadan Paliseu ya nadan nabaktun padi dadiyen
al'alyon nadan tatagu an a'at Jesus ot honagonda nadan guwalyah nan
Templo ta eda tiliwon.
33 Mu madinol damdamah Jesus te alyonay,
Na'omtang han id'idduma' i da'yu te agagga mo ya mumbangngada'
hi awadan nan nannag i ha''on.
34 Ta ta'on hi ona' e hamahama'on ya adiya' akhupan i da'yu te nan
umaya' ya adi mabalin hi umali ayuhdi.
35 Ta hidin dingngol nadan Judyuh diyen inalin Jesus ya munhim-
babaggadan alyonday, Daana nin nan alyonah umayana ta adi ta'u
pa'hamma' i hiya? Wa nin an umeh nadan boblen di Greek an awadan
nadan ibba ta'un Judyu ta wan e muntudtuduhdi.
36 Te tanganuna alyon di ta'on on e ta'u hamahama'on ya adi ta'u
pa'hamma' i hiya? Ya alyona boy adi ta'u mabalin an ume i diyen
umayana. Ya nganne nin di pohdonan ibaga?

Nan Liting An Lummuh Pi'taguwan I Apu Dios

37 I diyen ma'udin algon diyen ngilin ya na'amung nadan tatagu te
hidiyey na'anhan hinadan Judyu. Ot tuma'dog hi Jesus ot oltonan
nangibagah nan in'alignan alyonay, Wahna'e ha na'uwoh ya hanat
umali ayu ta uminum ayuh nan liting an idat'u.
38 Te alyon nan impitudo' Apu Dios di, Nan tagun kumulug i ha''on
ya mawadaan hinan liting an alpuwan di pi'taguwan an paddungnay
obob an adi matmatdu'.
39 Hanan liting an imbagan Jesus ya hiyah nae nan Espiritun
Apu Dios an ipiddumnah nadan tatagun kumulug i hiya. Mu hidin
nangibagaan Jesus i diye ya ma"id ni' hidiyen Espiritun Apu Dios
hinadan tatagu te agge ni' nipabaktuh Jesus hi ad abunyan.
40 Ta hidin dingngol nadan tataguh diyen inalina ya inalin di udum
di, Immannung peman eh'a nee an hiya nan Propeta.

41 Ya nada'en udum ya alyonday, Hiyah nae nan Kristu. Mu nadan
udum ya alyonday, Bokon man. Te nan Kristu ya bokon hi ad Galilee
di alpuwana.
42 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Nan Kristu ya malpuh
nan holag David. Ya atbohdin hi ad Bethlehem an boblen David di
iyayyamana.
43 Ta agge nun'u'unnudan di punnomnom di tataguh nan a'at Jesus.
44 Nadan udum ya pinhoddan tiliwon mu ma''id ni' ha nangipatnan
e muntiliw i hiya.

Hay Nibahhawan Di Puntiliwandan Jesus

45 Ta hanadan guwalyah nan Templo an hinnag nadan Paliseu ya
nadan nabaktun padi ya aggeda tiniliw hi Jesus. Ta hiya nan hidin
numbangngadda ya alyondan diday, Tanganunyu bo agge tiniliw?
46 Mu alyon nadan guwalya di, Aggemi man te hidin dongdonglonmi
ya ma''aphod di panudduna an ma''id ha nipaddungana.
47 Ya alyon nadan Paliseu di, Undan ta'on on da'yu ya nihapitan ayu?
48 On tinigoyu ya wadan da'min Paliseu onu nadan mangipangpan-
guluh nadan tatagu hi namati i hiya?
49 Ma''id man. Te hanadan kumulug i hiya ya diday munholtap hi
bungot Apu Dios te aggeda innila nan tugun Moses.
50 Mu hi Nikodemus an imme ni' hi awadan Jesus i han nahdom di
nangalih nadan ibbana an alyonay,
51 Hinan uldin ta'un Judyu ya agge'e ni' nahumalya nan tagu ya adi
namaaggon alyon ta'uh numbahul.
52 Mu alyondaot i hiya di, Undan i Galilee'a damdama? Ta'on
on hama'om hinan impitudo' Apu Dios ot ma''id ha alyonay waha
propetah malpuh ad Galilee.
53 Ta on nagibbuh hidiyen nunhahapitanda ot mumpanganamutda.

8

1 Ot umeh Jesus hinan nabillid an nungngadan hi Olibo.

Han Babain Na'akhupan An Nunluktap

2 Ya i diyen hiyah nawi"it ot mumbangngad boh Jesus hinan Templo.
Ya dakolday tatagun na'amung ot umbun ot itudtuduwana dida.
3 Mu hidin muntudtuduh Jesus ya inighop nadan Paliseu ya nadan
muntudtuduh uldin di Judyu han babain na'akhupan an nunluktap.
Ot eda pata'dogon hi hinangngab nadan na'amung an tatagu.
4 Ot alyondan Jesus di, Apu Jesus, hituwen babai ya na'akhupan an
nunluktap.
5 Ot nganney ibagam hi ma'at i hiya te hinan Nitudo' an Tugun
Moses ya alyonay nan tagun mangiluktap hi ahawana ya mahapul an
puntopa ta ingganah mate.
6 Manu'eh inatdahdi ya pinhoddan patnaon hi Jesus ta alinah waha
mibahhoh pambalna ta waha ipabahuldan hiya. Mu nunyu"ung hi
Jesus ot puntudo'nay gamatnah nan luta.
7 Mu ipapilit nadan tatagun mahmahan hi'on nganney ibaganah
ma'at i diyen babai. Ta timma'dog mo ot alyonan diday, Hanan ma''id
ha bahulnan da'yu ya hiyay mamangulu an muntopa ituwen babai.
8 Ot munyu"ung bo ot puntudo'nay gamatnah nan luta.

9 Mu hidin dingngolda nan imbagan Jesus ya way ohaon mange an
impangulun nadan a'amamma. Ta lo'tat ya ammunah Jesus ya nan
babain nabati.
10 Ta hidin timma'dog hi Jesus ot alyonan hiyay, Tanganu on daanda?
Undan ma''id ha nabatih mampa i he''a?

11 Ya alyon diyen babai di, Ma''id, Apu Jesus.

Ya alyon Jesus di, Ta'on on ha''on ya adi da'a dusaon ot ekat
umanamut'a mu hanat idinongmun mangat hinadan pumbahulan.

Hi Jesus Ya Hiyay Patal

12 Wada bo han nuntudduwan Jesus ot alyonay, Ha''on nan ma'alih
patal an mamatal hi nomnom di tataguh tun luta. Ot nan tagun
umunud i ha''on ya adi mo umat hinadan tatagun paddungnay wahnan
munhihillong. Ya wada moy pi'taguwandah munnananong.

13 Ya alyon nadan Paliseu i hiyay, Layahmu te he''a nee on imbagam
di a'atmu.
14 Mu alyonan diday, Ta'on on ha''on di mangibagah a'at'u mu
immannung an namin di ibaga'. Te innila' di nalpuwa' ya atbohdin
innila' an hidi damdamay pumbangngada'. Mu da'yu'e ya aggeyu
innila
15 te hinaen imbagayun a'at'u ya nalpuh nomnomyun tatagu. Mu
ha''on ya bokon hay e' punhumalyaan hi tataguy immaliya'.
16 Ya ta'on on alinah munhumalyaa' ya nipto' di punhumalya' te
bokona' oha te duwa ami i Ama an hiya nan nannag i ha''on.
17 Ya ta'on on nan wahnan Nitudo' an Tugun ya alyonay, Wadada'e ha
duwah muntistigu ta mun'unnud nan ibagada ya immannung hidiyen
ibagada.
18 Ot athidi bon ha''on te ibaga' di a'at'u ya tistiguwana' i Ama an
nannag i ha''on.

19 Ya alyon bon nadan Paliseu di, On daan hi Amam?

Ya alyonan diday, Aggeya' innilan da'yu ta hiya nan aggeyu innilah
Ama. Mu onha innilaa' i da'yu ot innilayu damdamah Ama.

20 Ta hiya danaey imbagan Jesus hidin nuntudtuduwanah nan
Templo hidih nan way pangi'amungandah nan pihhun midawat i Apu
Dios. Mu ma''id ha nuntiliw i hiya te agge ni' nadatngan di timpuna.

21 Ya alyon bon Jesus di, Indani'e ta taynan da'yu ot eya' man hama'on
i da'yu mu naladaw mo. Ta hiya nan hitun atayanyu ya nanongnan
adi mapakawan di bahulyu ta adi mabalin hi umali ayuh nan umaya'.

22 Ya alyon nadan Judyu di, On nin e mumpate te tanganuna alyon
hi adi mabalin hi ume ta'uh nan umayana?

23 Mu alyon bon Jesus di, Da'yu'e ya hitun lutay awadanyu ta hiya
nan hay punnomnom nadan wahtun lutay punnomnomyu. Mu adi
athidi i ha''on te ad abunyan di nalpuwa'.
24 Ot ibaga' i da'yu an ta'on on hitun atayanyu ya adi mapakawan di
bahulyu hi'on adiyu patiyon nan imbaga' an a'at'u.

25 Mu alyonda boy, Undan ngadan'a aay?

Ya alyon bon Jesus di, Nan imbaga' an a'at'u an nihipun hidin
hopap di nuntanudtuduwa' ta ingganah ad uwani ya hiyah diyen agge
naluman.

26 Unhaot ibaga' nadan dakol an ipabahul'un da'yu mu adi' atonhidi
te ammuna nan pinhod nan nannag i ha"on di ibaga' i da'yun tatagu.
Te hiya ya nipto' an namin di ibagana.
27 Mu aggeda na'awatan an nan a'at Ama ta'un hi Apu Dios di
inalinan dida.
28 Ot alyon mo bon Jesus di, Hitun pangipata'doganyuh nan krus
an ipata'a' an Nitulang Hitun Tatagu di ahiyu panginnilaan an
immannung nadan imbagabaga' an a'at'u. Ya innilaonyu bon bokon
ha''on on in'innat'uy pohdo' te hanadan imbagan Ama di inunud'u.
29 Te hi Ama an nannag i ha''on ya adiya' taytaynan ta wadawadan
ha''on. Te ha''on'e ya hanadan umipa'amlong i hiyay ato'ato'.
30 Ta gapu i diyen imbagana ya dakolday kimmulug i hiya.

Hanan Nambut Hi Tagu

31 Alyon Jesus hinadan Judyu an kimmulug di, Hi'on inaynayunyu
nan pangulugyun ha"on ya immannung an da'yuy nahamad hi
intudduwa'.
32 Ya innilaonyu nan immannung an a'at'u ta hidiyey mangihwang i
da'yu hinan paddungnay nihbutanyu.
33 Mu wadaday udum an nangngol i diye an alyonday, Ma''id man
ha ud himbut i da'mi te holag da'min Abraham. On nganney ibalinan
naen inalim an emi ihwangan hinan ud himbut i da'mi?
34 Ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an nan tagun mangat hi
pumbahulan ya hanan pumbahulan di ay ud himbut i hiya te amod
on dadiyen pumbahulan di atona.
35 Ya hana'en himbut ya ma"id ha bilangnah nan ena niha''adan an
adi umat hinan imbabalen diyen niha''adana. Ot athidin da'yu i Apu
Dios.
36 Ta hiya nan onha ha''on an Imbabalen Apu Dios di pundinolanyuh
mangipa'aan hinan pumbahulan an amod on mummandal i da'yun
mumbahul ya umannung an ma'at.
37 Ya innila' an holag da'yun Abraham mu adi ayu umat i hiya ta
hiya nan pohdonyun patayona' te adiyu pohdon an unudon nadan
itudtudu'.
38 Hanadan ibagabaga' ya nadan tinigo' i Ama. Mu ningamut an
adiyu pohdon an unudon te nan nomnom nan nangimbabalen da'yuy
un'unudonyu.
39 Ya alyon nadan Judyu di, Undan agge immannung an hi Abraham
di ud holag i da'mi.
Ya alyon Jesus i diday, Onha hi Abraham di ud holag i da'yu ot wan
maphod di pangatyu an umat hi nangatna.
40 Ya unhaot adi ayu numanomnom hi atonyun mamaten ha"on te
ha''on di mangipa'innilah nan nahamad an ma'unud an dingngol'u i
Apu Dios. Ma"id ha athinah a'at Abraham.
41 Mu athinay a'atyu te ningamut an hanan pangat nan nangimba-
bale i da'yuy pangatyu.
Ya alyonday, Adi da'mi ipaddung hinan nilaglagah te umman ohah
Apu Dios an hi Amami.
42 Ya alyon Jesus di, Onha hi Apu Dios di immannung an hi Amayu ot
wan pohpohdona' i da'yu. Te hiyay nalpuwa' ot ahiya' umalih tun luta.

Ya nan immaliya' hitu ya bokon nimpe ha''on ya abuh di ud nomnom
te hiyay nannag i ha"on.
43 Mu manu'eh adiyu ma'awatan nadan ibagabaga' ya adiyu tuwali
pohdon an donglon nadan itudtudu'
44 te imbabale da'yu nimpe i Satanas ta pohpohdonyun aton nan
pohdona an hiya nan pimmatepateh din hopapna ta ingganah ad
uwani. Ya ma"id ha immannung tuwalih ibagana te ningamut an
ma"id tuwali ha maphod hi atona. Te on han layah han impa'inghana
te hiya tuwaliy nalpuwan di layah.
45 Ta hiya nan adiya' patiyon i da'yuh pangibaga' hinan nipto'.
46 Ya ta'on on ma''id ha inakhupanyuh nibahhawa' te immannung
tudan ibagabaga' mu adiya' damdama patiyon.
47 Mu innila' an manu'eh adiyu patiyon nadan tugun Apu Dios ya
bokon da'yuy tataguna te hanadan tataguna ya patiyonda nan ibaga'.
48 Ya alyon nadan Judyu di, Tigom, an immannung tuwali din inalimi
an i Samaria'a te da'yun i Samaria ya ahiwawan da'min Judyu. Ya
immannung mahan nee an waday dimunyu an nih'op i he"a.
49 Ya alyon Jesus di, Umman aggeya' nahi'pan te on'u ipabaktuh Ama
mu amod ona' pihulon i da'yu.
50 Mu ta'omman te umman bokon hay e pangipabaktuwan di tatagun
ha''on di gamgama'. Mu waday ohan naminhod an mangipabaktun
ha"on ot hiyay ukod an mangibagah a'at'u.
51 Ot ibaga' tee i da'yu an nan tagun manginaynayun an mangunud
hinadan tudtudu' ya adi matmatte.
52 Ya alyon nadan Judyu di, Immannung mahan neen nahi'pan'a.
Te on ni'mo on da Abraham hinadan propeta ot nun'a'ateda ya
tanganunmu ihya alyon hi adida matmatte nadan mangunud hinadan
tudtudum.
53 Undan nabakbaktu'a mu handin hi apumin hi Abraham ya
handidan propeta. Undan ngadan'a ihya aay?
54 Ya alyon Jesus di, Onha ha''on di mangipabaktuh niyata' ot
immannung an ma''id ha hilbina. Ta hiya nan ukod hi Ama an
alyonyuh dayawonyu an mangipabaktu i ha''on.
55 Mu hay immannung ya aggeyu innilah Ama mu ha"on ya innila' te
hiyay un'unudo'. Te onha alyo' hi agge' innila ot munlayaha' an umata'
i da'yu.
56 Ya ta'on on hi apu ta'uh din nadnen hi Abraham ya mun'am'amlong
hi nanginnilaanah umaliya' hitun luta ya namamay amlongnah din
nipa'annungana.
57 Ya alyon bon nadan Judyu di, Unga'a udot nee an ma''id ni'mo ha
nabongleh (50) tawonmu ya alyom hi tinigom hi Abraham?
58 Ya alyon bon Jesus di, Ibaga' i da'yu an ta'on on hidin agge ni'
niyayyam hi Abraham ya wadaa' mo tuwali.
59 Mu hidin inalin Jesus hidiye ya pun'agamlahday batun pampadan
hiya. Mu na'ibagan immayuduk hi Jesus hinadan tatagu ot inayunan
umaan hidih nan Templo.

9

Han Lala'in Napilok An Nihipun Hi Niyayyamana

1 Hidin mundaldallanan da Jesus ya tinigoda han lala'i an nihipun
hi niyayyamana ya napilok.
2 Ya alyon nan itudtuduwanan hiyay, Apu Jesus, tanganu on namaag
ya napilok hituwen taguh niyayyamana? On gapuh bahulna onu
gapuh bahul nadan a'ammodna?
3 Ya alyon Jesus i diday, Bokon danaey gapuna. Mu manu'eh napilok
ya ta wan mipatigo nan abalinan Apu Dios an mangipaphod hi napilok.
4 Te ad uwanin mapatal di pangatan ta'uh nan ipatamun nan nannag
i ha''on te indanit madatngan di hilong ot ma"id ha mabalin hi
muntamu.*
5 Te ad uwanin wahtuwa' ni' hitun luta ya ay hanan ma''id ha
ahdomana te wadaa' an mangipapatal hi nomnom di tatagu.
6 Ot tumokpah nan luta ta napalut nan pito' ot alana ot ilitanah
matan nan napilok. 7 Ot alyonay, Ekat eka mun'apuh nan way lobong
an nungngadan hi Siloam. Hay ibalinan nan Siloam ya nahnag. Ta
immeh diyen napilok ot e mun'apu ya tumigo mohpey matana ot
umanamut.
8 Ya hidin tinigon nadan hinaggona ya nadan udum an nanigotigo i
hiyah din ena immodo'odowan ya alyonday, Undan bokon hiyah nae
din napilok an um'umbun an immanod'oddo?
9 Ya alyon nadan udum di, Ot ten hiyah nae.
Mu alyon nadan udum di, Bokon nin mu ay hanan hiya.
Ta lo'tat mo ya himmapit hidiyen nipaphod an napilok ni' ot alyonay,
Ha''on hidiyen ibagbagayu.
10 Ya manahmahandan alyonday, Nganney na'at ta pamaag udot ya
tumigo mohpey matam?
11 Ya alyonay, Umman han hi Jesus di timmukpah nan luta ta napalut
nan pito' ot alana ot ipaklanah mata' ot ahina alyon di eya' mun'apuh
nan lobong an nungngadan hi Siloam. Ot hidiyey inat'u. Ya tumigo
mohpey mata'.
12 Ya alyonda boy, Ot daan hidiyen tagu?
Ya alyonay, Agge' innila.
13 Ot iyedah diyen lala'in napilok ni' hinadan Paliseu
14 te hidiyen nangipaphodan Jesus i hiya ya Habadun tungo.
15 Ta onda dimmatong ot mahmahan bon nadan Paliseu an alyondan
hiyay, Nganney na'at ta tumigo mohpey matam?
Ya inuhuhna bon didan alyonay, Pinaklaan Jesus di mata' hi pito' ot
ahi' e apuwan ya tumigoy mata'.
16 Ta ha moy alyon nadan udum an Paliseu ya alyonday, Undan
hi Apu Dios di nalpuwan di abalinan ha athinan adina unudon nan
nibagah nan tugun an ma'unud hinan Habadun tungo?
Mu alyon nadan udum di, O mu onha layahna ot ma"iddot ha
abalinanan mangat hi milagro. Ta hidiyey linummuh nagogodwaan
nadan Paliseu.
17 Ta impidwada bon nummahmah hinan lala'in alyonday, O ya he''a
ya nganney punnomnommuh a'at diyen tagun nangipaphod hi matam?
Ya alyonay, Innila' an hiya ya propeta.
18 Mu nadan Judyu ya adida patiyon an hidiyen lala'i ya napilok ni'
ta hiya nan impa'ayagda mo nadan a'ammodna

* **9:4 9:4** Hay pinhod nan mapatal an alyon ya nan wada ni' hi Jesus hitun luta. Ya nan hilong'e ya hidiye nan ma"id moh Jesus hitun luta.

19 ot ibagadan alyonday, On hiyah tuwe nan imbabaleyu an nihipun
hi niyayyamana ya napilok? Ya tanganu on tumigoy matanah ad
uwani?
20 Ya alyonday, O hiyah nae nan imbabalemin napilok hi niyayya-
mana.
21 Mu aggemi innilay na'at ya ta'on on nan nangipaphod. Mu
mahmahanyun hiya ot makilog an innilanan mambal.
22 Manu'eh athidiy nambal dadiyen a'ammodna ya tumakutdah
nadan ap'apun di Judyu. Te hay hinahapit nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu ya an namin nadan mangalih hi Jesus nan Kristu ya
pa'aanondah nan a'am'amungan di Judyu ta adida pi'yamungon hinan
pundayawanda.
23 Ta hiyah diyey gapunah nangalyanday mahmahandan hiya ot
makilog.
24 Ta impa'ayag mo bon nadan Paliseu nan napilok ni' ot alyondan
hiyay, Isapatam i Apu Dios ta nan immannung di ibagam i da'mi te
innilami an hidiyen tagu ya numbahul.
25 Ya alyon diyen lala'i di, Agge' innilah on numbahul onu agge. Mu
hay innila' ya napiloka' ni' mu ten ad uwani ya tumigoy mata'.
26 Ya alyonda bo di, On nganne aay di inatnan nangipaphod hi
matam?
27 Ya alyonay, Ot ten imbaga' i da'yu mu adiyu patiyon. On
pinhodyu damdaman umunud i hiya ta hiya nan pohdonyun ipidwa'
bon uhuhon?
28 Mu onnot on impadngolandan alyonday, On he"a nee nan
immunud i hiya. Umman da'mi'e ya hi Moses di un'unudonmi.
29 Te innilamin hi Apu Dios ya ni'hapit i Moses hidin nangdatanah
nan tugun i hiya. Mu hinaen tagu ya aggemi innilay nalpuwana.
30 Ya inalin bon diyen nipaphod an napilok di, Ngalngalam mahan
ha a'atyu. Ta'on ona impaphod di mata' ya alyonyu damdamah aggeyu
innilay nalpuwana?
31 Innila ta'un adi idat Apu Dios di athidin abalinan hinadan
nabahulan te hay pangdatana ya hanadan mangat hinan pohdona.
32 Ma"id ha dingdingngol ta'u i ha taguh abalinanan ipaphod di tagu
an nihipun hi niyayyamana ya napilok.
33 Ot hinaen tagu ya onha bokon hi Apu Dios di nalpuwana ot ma"id
ha abalinana.
34 Ta namamay bungot nadan Paliseu ot alyonday, Tanganu udot on
he"an na'abahhulan di muntuddun da'mi?
Ot pun'ipalah'unda i diyen a'am'amunganda.
35 Ta hidin dingngol Jesus di nangipalah'unanda i diyen lala'i ot
ena punhama'. Ta ona inakhupan ot alyonan hiyay, On patiyom nan
Nitulang Hitun Tatagu?
36 Ya alyon diyen lala'i di, Apu Jesus, ipa'innilam i ha"on hidiyen tagu
ta way ato' an kumulug i hiya.
37 Ya alyon Jesus di, Tinigom mo te ha"on teen mi'haphappitan i he"a.
38 Ot alyon mon diyen lala'i di, Apu Jesus, kumuluga' i he"a.
Ot inayunan mundu"un ot dayawonah Jesus.
39 Ya alyon Jesus di, Immaliya' hitun luta ta way aton nadan tatagun
manginnilah numbahulanda. Te nan tagun nabahulan ya paddungnay
nahilngan di punnomnomna an umat hinan munhihillong di panigona.

Ta nadan mangabulut an paddungnay napilokda ya diday mipaphod.
Mu nadan tatagun mangalih aggeda napilok ya diday mumbalin hi
paddungnay napilok.
40 Ta hidin dingngol nadan udum an Paliseu hidiyen inalin Jesus ya
alyonday, Nganne aay? On da'miy pangibagam i nae?
41 Ya alyon Jesus di, Onha abulutonyun napilok ayu ot pakawanon
da'yu i Apu Dios. Mu athina'e neen alyonyuy agge ayu napilok ot
minaynayun an nabahulan ayu.

10

Hay Ni'aligan Nan Mumpastol Hi Kalnero

1 Alyon bon Jesus hinadan Paliseu di, Hanat nomnomonyu boh
tuwen ibaga' i da'yu. Hanan adi mangi'wah nan panton di kulungan
di kalnero ta ona ikayat ya mangako.
2 Mu hanan mangi'wah nan panto ya hiya nan mumpastol i dida.
3 Ya hiyay paghopon nan mungguwalyah nan kulungan di kalnero.
Ya imatunan nadan kalneroy hapitna hi'ona ayagan dida. Te
ohha'ohhaona didan ngadanon on ahina impalah'un.
4 Ya ipanguluna'e dida ya mitnudda te imminghadan hiya.
5 Mu adida mitnud hinan tagun aggeda innila te ondaot bumtik hi'on
imatunanday hapitna an bokon hiya nan mumpastol i dida.
6 In'alig Jesus hidiyen inuhuhna mu aggeda na'awatan.

Hay Ni'aligan Nan Nahamad An Panto

7 Alyon bon Jesus hinadan Paliseu di, Ha"on nan mi'alig hi panton
pangi'wan nadan kalnero an hunggop hinan kulunganda.
8 Hanada'en namangulun immali an mangalih diday hinnag Apu
Dios an mumpastol hinadan kalnero ya dida nadan mumpangako. Ta
hiya nan agge inunud nadan kalnero dida.
9 Te ha"on tuwali nan paddungnay panto an pangi'wan di tatagun
umeh awadan Apu Dios. Ot hanadan mangi'wa i ha"on ya mihwangda.
Ya ipapto"u dida an umat hi pangat nan mumpastol hi kalnero an iyena
didah awadan di maphod an pangananda on ahina inyanamut dida.
10 Mu hanada'en mangako ya umalida ta mangakoda ya pumateda
ya puma"ihda. Mu ha"on'e ya immaliya' ta hanadan kumulug i ha"on
ya nahamad di itaguwanda te ipapto' Apu Dios dida ta ma"id ha
pungkulanganda.

Hanan Nahamad An Mumpastol hi Kalnero

11 Alyon bon Jesus di, Ha"on nan nahamad an mumpastol te
nundadaana' an mangiyateh nadan kalnero ta mihwangdah nan edaot
atayan.
12 Mu hana'en mipabo'laan an mumpastol ya adina iyaguh nadan
kalnero te bokon tuwali hiyay ud bagih nadan kalnero. Te onha waha
tigondah mangalin layon ya bumtikda te tumakutda. Ta pun'a'an
diyen layon di udum ya numpudugna nadan udum an kalnero ta
mahihi"anda.
13 Manu'eh bumtik ya ma"id nimpe tuwali ha pangiyaguhnah nadan
kalnero te bokon hiyay ud kalnero te on nipabo'laan ya abuh.
14 Ha"on nimpe tuwali nan nahamad an mumpastol te innila' nadan
kalnero' ya innilaa' damdaman dida

15 an umat i da'min Ama an nun'innila ami te hin'ama ami. Ta hiya
nan iyate' di pangipapto"uh nadan kalnero.
16 Wadaday udum an kalnero' an aggeda ni' hinunggop hinan
kulungan. Ta hiya nan mahapul an ayaga' dida ta donglonda'ey hapit'u
ya iddum'u didah nadan ibbada ta wan mumbalindah ohan halun an
ohay mangipastol i dida.
17 Ya manu'eh pohpohdona' i Ama ya abuluto' an ta'on on mateya' ta
ahiya' mahuwan i hiya.
18 Ya ma"id ha mabalin an mamogpog hi nitaguwa' te on ha"on
tuwaliy ud nomnom an mangipulang hi nitaguwa'. Te waday abalina'
an mangipulang ya waday abalina' bo an mamangngad te hidiyey
imbagan Amah ato'.
19 Ta hidin dingngol nadan Judyuh diyen inalin Jesus ya nunhihin-
nat'on di punnomnomda.
20 Ta dakolday mangali hi, Nganu mahan on e dongdonglon ha
athinah nahi'pan an tagu an on mabongbongang?
21 Mu alyon nadan udum di, Undan mabalin ta athinay panapit di
nahi'pan? Ya undan mabalin ta hanan nahi'pan ya ipaphodnay matan
di napilok ta tumigo?

Hay Nan'ugan Nadan Judyu I Jesus

22 Hidin nadatngan nan ngilin di punnomnomnoman nadan Judyu
hi nangiyappitan handidan a'ammoddah nan Templo i Apu Dios ya
nipaddih an lowang.
23 Mu imme da Jesus hi ad Jerusalem. Ya hidin mundaldallanan hi
Jesus hinan nangadanan hi Balkon Solomon
24 ya imme nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot mili'wohdan
hiya ot alyonday, Ibagam hi'on immannung an he''a nan Kristu onu
bokon.
25 Ya alyon Jesus di, On'u dan agge imbagabagan da'yuy niyata'
mu adiyu patiyon? Ya hanadan milagro an tinannigoyun ina'inat'uy
panginnilaanyu an hinnaga' i Ama.
26 Mu ningamut an adiya' patiyon i da'yu te bokon da'yu tuwali nadan
nibilang hi kalnero'.
27 Te nadan kalnero' ya imatunanday hapit'u ya unudona' i dida ya
innila' damdama dida.
28 Ot diday pi'taguwo' hi munnananong ta adida matmatte ta ma''id
mo ha mabalin hi mangihi"an i didan ha''on.
29 Te hi Ama an nangiyukod i didan ha''on ya ma"id ha nipaddungan
nan ongal an abalinana. Ta ma"id nimpe ha mabalin hi mangihi"an i
dida i Ama te ongal nimpey abalinana.
30 Ya da'mi i Ama ya on ami oha.
31 Mu hidin dingngol nadan Judyuh diyen inalin Jesus ya pun'aladaot
di batuh pampada ta pamatedan hiya.
32 Mu alyon Jesus i diday, Hi an namin nadan milagron impa'at Aman
ha''on ya nganne i dadiyen inat'uy gumapuh eyu pampaan i ha''on?
33 Ya alyonday, Bokon nadan milagron inatmuy gumapuh pampaan-
min he''a te hay gapuna ya hanan layah an imbagam. Te nganunmu
udot alyon hi he"ah Apu Dios yaden un'a tagu ya abuh.
34 Ya alyon Jesus di, Hinan Nitudo' an Tugun ya wada nan inalinan
a'at nadan ap'apuh din nadnen alyonay, Ay ayu dios damdama.

35 Ya hidiyen imbagan Apu Dios ya minaynayun an adi mahukkatan
hi inggana. Ot at'ehdin hiyay nangibagah ayda dios nadan propeta
36 ya tanganu onyu alyon hi layah nan imbaga' an Imbabaleya' i Apu
Dios? Yaden immannung an ha"on nan pinto'nan umalih tun luta.
37 Ot onha ma"id ha atigana an hi Ama di nangipa'at i ha"on hinadan
inat'u ya ta'on hi adiya' patiyon i da'yu.
38 Mu ta'omman hi adiya' patiyon mu ta patiyonyu nadan milagron
ina'inat'u ta wan panginnilaanyu an hi Apu Dios ya wadan ha"on ya
wadaa' bon hiya.
39 Mu gapu bo i diyen inalina ya edaot tiliwon mu binumtik.
40 Ta nakak moh Jesus hi ad Jerusalem ot umagwat hinan wangwang
an nungngadan hi Jordan hidih nan way numbanonyagan John ot
miha''ad ni' hidi.
41 Ya dakolday tatagun immeh awadana. Ya alyonday, Manu te ma"id
ha inat John hi milagro mu an namin nadan imbaganan a'at tuwen
tagu ya nipa'annung.
42 Ta hiya nan dakolday tatagun kimmulug i Jesus i diyen boble.

11

Hay Natayan Lasarus

1 Hidih ad Betani ya wada han mundogoh an hi Lasarus an hi ibban
da Mary i Marta.
2 Hidiyen hi Mary ya hiya nan nangihiit hinan na'angnginan lanah
hukin Jesus ot pamu'nahnay ibu'na.
3 Ta didan duwa i Marta di nannag hi e mangipa'innilan Jesus an
mundogoh hi ibbadan hi Lasarus an pinpinhod Jesus.
4 Mu hidin dingngol Jesus hidiye ya alyonay, Innila' an adina iyateh
diyen dogohna. Mu athidiy na'at ta wan mipatigoy anabaktun Apu
Dios ya ta'on on hay anabaktu' an Imbabalena.
5 Ya ta'on on pinpinhod Jesus dadiyen tulun hina'aggi
6 ya agge ni' imme.
Ta nala''uh di duway algo ot
7 alyona mohpeh nadan itudtuduwanay, Ibangngad ta'uh ad Judea.
8 Mu alyon nadan itudtuduwanay, Apu Jesus, tanganun ta'u bo
ibangngad hidi yaden atna teey algoh nala''uh hi e pamatayannot
nadan tataguhdi i he"a.
9 Mu alyon Jesus di, Undan bokon himpulut duway (12) olas hinan
mapatal? Ot nan tagun mundallanan hinan mapatal ya adi mihali'dud
te matigo nan awona.
10 Hanan ena pundallananan hinan mahdom di ihali'dudana te
munhihillong.*
11 Ot alyon bon Jesus di, Hanan iba ta'un hi Lasarus ya nalo' mu ume
ta'u ta e' bangonon.
12 Ya alyonday, Ot maphod hi'on nalo' ta mabalin an pumhod.
13 Mu hay pinhod Jesus an ibaga ya nateh Lasarus. Mu hay
na'awatanda ya alyonda on immannung an nalo'.
14 Ta alyon mon Jesus di, Umman nateh Lasarus

* **11:10 11:10** Hay pinhodnan ibagah nan munhihillong ya mahapul an aton ta'u nan inyukod Apu Dios i dita'u te onha palpaliwan ta'u ya alinah ma''id mo ha timpu ta'un mangat.

15 mu maphod ta ma''ida' hidih din natayana ta wan hi umayan ta'u
ya tigonyuy ato' ta wan mihamad di pangulugyun ha''on. Ot ma'ayu ta
ume ta'u.
16 Ta hi Thomas an alyondah hi Dappel ya inalinah nadan ibbanan
itudtuduwan Jesus di, Mi'ye ta'un namin ta ta'on on mi'yate ta'un hiya.
17 Ta hidin dimmatong da Jesus hi ad Betani ya dingngolnan nala''uh
moy opat di algo hi nilubu'an Lasarus.
18 Ya hidiyen boblen awadanda ya nihaggon hi ad Jerusalem an
umeh tuluy kilumitluy nundawwiyanda.
19 Ta hiya nan dakolday Judyu an nalpuh ad Jerusalem an immeh
balen da Marta i Mary ta eda inal'alubyag dida.

Hay Mummahuh Nate Ya Hay Mangdat Hi Pi'taguwan

20 Hidin dingngol Marta an tuwe da Jesus ot ma'annen e midamu i
dida. Mu hi Mary ya nabatihdih baleda.
21 Ta hidin nundadammuda ya inalin Marta i Jesus di, Apu Jesus,
onha wahtu'ah din nundogohan ibba' ot wan agge nate.
22 Mu ta'on on ad uwani ya innila' an nan ibagam i Apu Dios ya atona.
23 Ya alyon Jesus di, Adi'a minomnoman ot tumaguh ibbam.
24 Ya alyon Marta di, O innila' an tumaguh udum hi algoh tun
amahuwan di numpun'ate.
25 Ya alyon Jesus di, Ha''on nan mummahuh nate ya ha''on boy
mangdat hi itaguwan. Ot hanan kumulug i ha''on ya ta'on on mateh
ad uwani ya mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
26 Te an namin nadan kumulug i ha''on ya waday pi'taguwandah
munnananong. On patiyom hituwen imbaga'?
27 Ya alyon Marta di, Apu Jesus, patiyo' te innila' an he''a nan Kristu
an Imbabalen Apu Dios an hihinnodmin umalih tun luta.
28 Ot ibangngad Marta hi awadan ibbanan hi Mary ot ikutyamnan
alyonay, Wahnan immali nan muntudtudu an ipa'ayag da'a.
29 Ya natanna'dog hi Mary ot mangen ena damuwon da Jesus
30 te aggeda ni' dimmatong hinan boble te immohnongdah nan
nanamuwan Marta i dida.
31 Ya hidin tinigon nadan Judyu an na'amung hi nakakan Mary
ya nitnudda te alyonda on umeh nan nilubu'an ibbana ta hidiy ena
kumgaan.
32 Mu hidin dimmatong hi Mary hi awadan da Jesus ot inayunan
mundu''un hi hinangngabna. Ya mungkoga an alyonay, Apu Jesus,
onha wahtu'ah din nundogohan ibba' ot wan agge nin ot nate.
33 Ya hidin tinigon Jesus an kumgah Mary ya ta'on on nadan Judyu
an nitnud i hiya ya nunhiglan mahkit hi punnomnomana an gapuh
homo'nan dida.
34 Ot alyonay, Daanay nangilubu'anyun hiya?
Ya alyonday, Ume ta'u Apu Jesus ta tigom.
35 Ya ta'on on hi Jesus ya limmuwa.
36 Ta hidin tinigon nadan Judyu ya inalin di udum di, Immannung
eh'a neen ongal di naminhodnan Lasarus.
37 Mu nadan udum ya alyonday, Ot ten hiyay nangipaphod hi matan
nan napilok ta tumigo ot onha wahtu ot alinah impaphodnah Lasarus
ta agge nate.

Hay Namahuwan Lasarus

38 Ta hidin dimmatongdah nan nilubu'an Lasarus an natungab i han
ongal an batu ya nunhiglan umukayungan hi Jesus.
39 Ta alyonay, Aanonyu nan tungab.
Mu alyon Marta di, Apu Jesus, ad uwani e mon mi'apat teeh algoh
nilubu'ana ya nunhigla mahan mon ma"agub.
40 Mu alyon Jesus di, Undan agge' imbaga i he''a Marta an wada'ey
pangulugmu ya tigom di anabaktun Apu Dios.
41 Ot eda mo aanon nan tungab nan lubu'an. Ta hidin inaanda
ot itangad Jesus hi ad abunyan ot alyonay, Ama, munhanaa' te
dingngolmu boy dasal'u.
42 Ya innilaa' tuwalin he''a ya nanongnan donglom di ibaga'. Ya
manu'eh impadngol'uh tuwen imbaga' i he''a ya ta donglon tudan
tatagu ta wan patiyonda an he''ay nannag i ha''on.
43 Ot tumkuk an alyonay, Lasarus, ma'ukat'a.
44 Ya alinah on himmawwang hi Lasarus an nunnanong nan linen
an niputiput hi hukina ya adolna ya nalibbutan hi luput di uluna.†
Ot alyon Jesus hinadan tataguy, Aanonyu nan niputiput i hiya ta way
atonan dumallan.

Hay Nunhahapitandah Atondan Muntiliw I Jesus
(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; Luke 22:1-2)

45 Ta dakol nadan Judyu an nitnud i Mary an kimmulug i Jesus an
gapu i diyen tinigodan inatna.
46 Mu nadan udum ya immedah awadan nadan Paliseu ot eda
ihudhud hidiyen inat Jesus.
47 Ta impa'ayag nadan Paliseu ya nadan nabaktun padi nadan
udum an mangipangpanguluh nadan Judyu ta na'amungdan namin
ot alyonday, Nganne nin di aton ta'u te aay an dakol mo nayyay
ina'inatnah milagro?
48 Ot adi ta'u e padinongon ya umannung an lo'tat ya hiyay
un'unudon an namin nadan tatagu. Ya at'ehdiy ma'at ya ma"id ha
mapto' ya bumungot nadan ap'apun di i Roma ot ma"id ha bahhonan
dadagonda tun Templo ya tun numboblayan ta'u ta mahiyahhiya' ta'u.
49 Mu hi Kayapas an nabaktun padi i diyen tawon di himmapit ot
alyonay, Ma''id mahan nee ha innilayu.
50 Undan aggeyu innilan udu'dulnay mateh naen ohan tagu mu ta
bokon dita'un namin an Judyuy mabahbah?
51 Mu hidiyen imbagana ya aggena innila an hi Apu Dios di
nangipanomnom i hiya te hiyay nabaktun padi i diyen tawon. Ya
athidiy inalina te hi Jesus di mangiyateh nadan ibbanan Judyu.
52 Mu bokon nadan Judyu ya abuh di iyatena te ta'on on nadan
i'imbabalen Apu Dios hi aboblebobl e ta wan ahina amungon dida ta
ma'ohhada.
53 Nihipun i diyen algo ya nunhahapitanday atondan mamate i Jesus.
54 Ta hiya nan agge numpatpatigoh Jesus hinadan a'am'amungan di
Judyu. Ot makak hi ad Judea ot ipluynah ad Epraim an nihaggon hinan
agge naboblayan ot hidiy ihaha''adandah nadan itudtuduwana.
55 Mu hidin agagga ya madatngan nan ngilin di punnomnomnoman-
dah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya dakolday

† **11:44 11:44** Hay pangat nadan Judyu hi nate ya putiputandan namin di adolnah linen ya han nat'on an luput hi uluna.

tatagun immeh ad Jerusalem an nalpuh abobboble. Ta eda aton
nan nibagah nan tugun an atonda ta wan mibilangdah malinis ta
midadaanda i diyen ngilin.
56 Ya dadiyen tatagun uggan umeh nan Templo ya pinhoddan tigon
hi Jesus ta hiya nan munhimbabaggadan alyonday, On umali nin hi
Jesus hi ad uwanin ngilin onu adi?
57 Mu nada'e pibon Paliseu ya nadan nabaktun padi ya imbagadah
nadan tatagu ta ipa'inniladan diday awadan Jesus ta way atondan
muntiliw i hiya.

12

Hay Nangihiitan Mary Hinan Lanah Hukin Jesus
(Matthew 26:6-13; Mark 14:3-9)

1 Hidin onom di algo ya ahi madatngan nan ngilin ya imme da Jesus
hi ad Betani an nunhituwan din nate an hi Lasarus an tinagun Jesus.
2 Ta onda dimmatong da Jesus ya indadaan Marta di anonda. Ta
hidin manganda ya ni''an hi Lasarus i dida.
3 Yaden hi Mary e ya ena inukat han butilyan nattuwan hi
na'angnginan lana an nard ot ihiitnah hukin Jesus ot pamu'nahnay
ibu'na. Ta immalimuttamut di banglunah nan bale.
4 Mu nan ohan itudtuduwan Jesus an hi Judas Iskariot an hiya nan
mangipatiliw i hiya ya alyonay,
5 Ayayyuka. Onha mannot ha igattang hinae ot ongal an pihhu ta
mabalin an midat hinadan nun'awotwot. Te hay balolna ya mabo'lah
nan hintawon.
6 Mu hidiyen imbagan Judas ya on pohod di hapitna ya abuh te hay
immannung ya ma''id ha punnomnomnah nadan nun'awotwot. Te ona
aka'akawon nadan pihhun niyukod i hiya an ida'idat di tatagun dida.
7 Ot alyon Jesus i Judas di, Ukod i hiyah atona. Te umman hinae'en
lana ya ona tuwali impapa''e ta usalona ta midadaan di adol'u hi e'
ilubu'an.
8 Hanada'en nun'awotwot an pangdatanyuh iboddangyu ya nanong-
nan wadawadada i da'yu. Mu ha''on'e ya adi minaynayun di e'
id'idduman i da'yu.
9 Hidin dingngol nadan dakol an Judyu an wadah Jesus hi ad Betani
ot mitnuddahdi. Mu bokon hi Jesus ya ammunay pinhoddan e tigon te
ta'on on hi Lasarus an tinagunah din natayana.
10 Ta hiya nan ta'on on hi Lasarus ya pinhod nadan nabaktun padi
an ipapate.
11 Te gapuh namahuwana ya dakolday Judyu an nangiwalong hinan
inunudda tuwali ta hi Jesus moy un'unudonda.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem
(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; Luke 19:28-40)

12 Hidiyen nabiggat ya dingngol nadan dakol an tatagun nahayup i
diyen ngilin an umeh Jesus hi ad Jerusalem.
13 Ot eda pun'alay tubun di palma ot mangedan e manamun hiya
on ahitutukukdan alyonday, Madayaw'a an hinnag Apu Dios an Patul
ta'un tinanud Israel.

14 Yaden hi Jesus e ya ona inakhupan han kilaw an dongki ot
puntakkayana. Ta hidiyey nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios an
alyonay,
15 Mundinol ayun tataguh ad Jerusalem. Te nan Patulyu ya tigonyun
tuwen nitakke i han kilaw an dongki.
16 Mu nadan itudtuduwan Jesus ya aggeda ni' na'awatan i diyen
na'atana mu hidin imme moh Jesus hi ad abunyan ya ahida mohpe
nomnomnomon an hiyay nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios hidin
nadne.
17 Ya hanada'en tatagun nanigoh din nanaguwan Jesus i Lasarus ya
eda imbagabagah diyen na'at.
18 Ta hiya nan nundongol ta dakolday tatagun e nanamun Jesus.
19 Mu nada'e pibon Paliseu ya nunhahapitdan alyonday, Adi ta'u tee
abalinan an padinongon. Te tigon ta'u'e an pamaag ya hiyay unudon
an namin di tatagu.
20 Ya wadaday bokon Judyu an Greek an ni'ye i diyen ngilin hi ad
Jerusalem ta eda mi'dayaw i Apu Dios.
21 Ta diday immeh nan ohan itudtuduwan Jesus an hi Philip an i
Betsayda hidih ad Galilee ot ibagadan hiyan alyonday, Donglom'en iba
te pinhodmi man an tigon hi Jesus.
22 Ot e ibagan Philip i Andrew hidiyen imbagada ot umedan duwah
awadan Jesus ot ibagadan hiya.
23 Ya alyon Jesus di, Nadatngan mo tee nan e' ipabaktuwan an
Nitulang Hitun Tatagu.
24 Mu ibaga' i da'yu an hay ipaddungan nan ma'at i ha"on ta wan
dumakolday kumulug i ha"on ya nan ohok an gahin di ihok hinan luta
ta milubu' ya ahi humango ta bumunga ta dumakol.
25 Ot nan tagun hay pi'taguwanah tun luta ya abuh di nonomnomona
ya mihi"an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun bokon hay
itaguwanah tun luta ya abuh di nomnomnomona ta ha ahan nan
pangunudanan Apu Dios ya hiyay mi'taguh munnananong.
26 Ot nadan naminhod an munhilbin ha"on ya mahapul an ha"on di
nanongnah un'unudonda ta mabalin an hanan umaya' ya mi'yalidan
ha"on. Te an namin nadan munhilbin ha"on ya ipabaktun Ama.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ena Atayan

27 Alyon bon Jesus di, Ad uwani ya nunhiglan mahkit hi e'
punnomnoman hinan e' punligatan. Mu ta'on on athidi ya adi'
dawaton i Ama ta adiya' ni' mate te hiyah naey gapunah immaliya'
hitun luta.
28 Ta ona indappuh diye ot mundasal an alyonay, Ama, dawato' an
ipatigom di anabaktum hinadan tatagu. Ya alinah on wada han hapit
an nalpuh ad abunyan an alyonay, Impatigo' mo tuwaliy anabaktu' an
gapuh nadan ina'inatmu. Mu ta'on ya ipatigo' bo.
29 Ya dingngol nadan na'amung hidiyen munhapit mu alyonday,
Kimmidul. Mu nadan udum ya alyonday, Umman ni'hapit nan anghel
Apu Dios i hiya.
30 Mu alyon Jesus di, Umman da'yuy nangipadngolan Apu Dios i nae
an bokon ha"on ta panginnilaanyu an dingngolna nan imbaga' i hiya.

12:15 12:15 Sekariah 9:9

31 Te tuwen madatngan di pangipatigan Apu Dios hi nangabakanah
nadan adi maphod an ma'ma'at hitun luta ya ta'on on hi Satanas an
mangipangpanguluh nadan tataguh tun luta.
32 Te hitun ipabaktuwa' ya mabalin an dakolday tatagun kumulug i
ha"on.
33 Hidiyey imbagan Jesus ta ipa'innilanay a'at di ena atayan.
34 Mu alyon nadan tatagu di, Hay nituddun da'mi hinan Nitudo' an
Tugun ya alyonay, Nan Kristu ya minaynayun di itaguwanah inggana.
Mu nganunmu bo alyon hi Nan Nitulang Hitun Tatagu ya mipata' hi
krus? Undan nganneh diye an Nitulang Hitun Tatagu?
35 Ya alyon Jesus di, Ha''on an mamatal hi punnomnom di tagu ya adi
madney id'idduma' i da'yu ot hanat donglonyu nadan itudtudu' ta adi
ayu ay wahnan munhihillong. Te hanan mundallanan hinan hilong ya
adina tigon di umayana.
36 Ot ad uwanin wadaa' ni' an mamatal hi punnomnomyu ya maphod
on ayu kumulug i ha''on ta wan mapatalan di punnomnomyu.
Ta ona inalih diye ot umaan hidi an agge numpatpatigon dida.

Hay Agge Kimmulugan Nadan Judyu I Jesus

37 Hanadan Judyu ya tinannigoda nadan dakol an milagro an ina'inat
Jesus mu hiya damdaman adida kumulug.
38 Ta diday nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i Isaiah an
alyonay, Nganne nin mahan ha mamatih nan ipa'innilami? Ya
nganneda nin di pangipatigan Apu Dios hinan ongal an abalinana?
39 Atdahdi te alyon tuwalin Isaiah di,
40 Datuwen tatagu ya paddungnay pinilok Apu Dios ta adi tu-
migoy matada. Ya paddungnay impakulhinay nomnomda ta adida
ma'awatan nan a'at Apu Dios. Ta hiya nan adida muntutuyuh nadan
bahulda ta hiya nan ma''id ha aton Apu Dios an mangipaphod i dida.
41 Athidiy imbagan Isaiah te nipatigon hiya nan a'at di anabaktun
Jesus.
42 Mu ta'on on athidi ya dakolda damdama nadan mangipangpan-
guluh nadan Judyu an kimmulug i Jesus mu aggeda imbagbaga te
tumakutdah nadan Paliseu te alinah adida pi'yamungon didah nan
a'am'amunganda.
43 Te dida'e ya hay e pangipabaktuwan di tatagun diday pohpo-
hdonda an bokon hanan e pangipabaktuwan Apu Dios i dida.

Hay Inalin Jesus Hi Munhumalyah Tatagu

44 Inlot Jesus di hapitnan nuntudtudu an alyonay, Nan tagun
kumulug i ha''on ya bokon ha''on ya ammunay kinulugna te ta'on on
nan nannag i ha''on.
45 Ya atbohdih nan nanginnilah a'at'u an na'innilaana damdamay a'at
nan nannag i ha''on.
46 Te immaliya' ta wan patala' di punnomnom di tataguh tun luta
an mangulug i ha"on ta wan adida minaynayun an miha"ad hinan
paddungnay munhihillong.
47 Ya ta'on on hanadan adi mangunud hinadan dingngoldan hapit'u
ya adi' humalyaon dida. Te immaliya' hitun luta ta ihwang'uy tatagu
an bokon hay e' panumalyaan i diday nun'iyali'.

12:38 12:38 Isaiah 53:1 **12:40 12:40** Isaiah 6:10 **12:46 12:46** John 1:4; 8:12; 9:5

48 Mu hitun udidin di algo ya waday ahi munhumalyah nadan
humihiwon ha"on ya mungngoheh nadan itudtudu'. Ya hay a'innilaana
an numbahulda ya hay aggeda nangunudan hinadan inali'ali'.
49 Te hanadan intanudtudu' ya agge nalpun ha"on ya abuh te
inun'unud'u nan imbagan Ama an nannag i ha''on.
50 Hanadan itudtudu' nimpe ya nalpu i Ama ot hanadan mangunud
hinadan tugun Ama ya mi'tagudan hiyah munnananong.

13

Hay Nangulahan Jesus Hi Hukin Nadan Itudtuduwana

1 I diyen ibiggatana ya i diyey pangihipunandah nan ngilin di
punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad
Egypt ya innilan Jesus an nadatngan moy panaynanah tun luta
ta mumbangngad i Amana. Ya nunhiglay pamhod Jesus hinadan
kimmulug i hiya. Ta hidiyen nahdom di nangipatiganah nan ongal
an pamhodnan dida.
2 Ta i diyen mun'ahdom ya na'ubung da Jesus hinadan itudtuduwana
ta manganda. Mu hi Judas Iskariot an hi na' Simon ya impanomnom
tuwalin Satanas i hiyay atonan mangipatiliw i Jesus.
3 Mu innilan Jesus an ongal di abalinana an indat Amanan hiya.
Ya innilanan hi Apu Dios di nalpuwana ta hiya nan hiya boy
pumbangngadana.
4 Indani ya timma'dog ot aanona nan oddah di lubungna ot alana
han tuwalya ot iwakohnah gitangna.
5 Ot ikuyagna nan liting hinan besin ot ulahanay hukin nadan
itudtuduwana ot pu'nahanah nan tuwalya. 6 Mu hidin nipto' i Simon
Peter ya alyon Peter di, Apu Jesus, on ulaham di huki'?
7 Ya alyon Jesus di, Innila' an ad uwani ya aggem innilay a'at tuwen
ato'. Mu udum hi algo ya innilaom.
8 Ya alyon Peter di, O mu adi' ahan pohdon an he"ay mun'ulah hi
huki'.
Ya alyon mon Jesus di, Adi'a'e mumpa'ulah ya ma''id ha niyatam i
ha''on.
9 Ot alyon mon Simon Peter di, Ot at'ehna ya agam mo ta ta'on on
hay huki' ya ta'le' ya ulu' ya ulaham.
10 Ya in'alig Jesus an alyonay, Nan tagun nagibbuh mon nun'amoh
ya adi mahapul bon amhon te ammuna mo nan hukina an nahuhupu'
hinan ena dimmanallanan di ma'ulahan. Ya da'yu'e ya mibilang ayuh
malinis an ammuna han oha an adi.
11 Manu'eh athidiy inalin Jesus ya innilanan waday oha i dida an adi
mibilang hi malinis ta hiyay mangipatiliw i hiya.
12 Ot hidin nagibbuh an inulahanay hukidan namin ot ilubungna
mohpeh diyen oddah di lubungna ot mumbangngad hinan inum-
bunana. Ot alyonan diday, On na'awatanyuh naen inat'un da'yu?
13 Alyonyuy ha''on nan muntudtudu i da'yu ya ha"on di Ap'apuyu.
Ya immannung an athidiy a'at'u.
14 Mu ta'on on athidi an ha"on di muntudtudun da'yu ya ha"on di
Ap'apuyu ya inulaha' di hukiyu. Ot maphod on atonyuh tuwe an
munhin'u'ulah ayuh hukin di hinohha.
15 Ot hanat hituwen pangat'un da'yuy pangiyunnudanyu.

16 Ot ibaga' i da'yu an ma"id ha baal hi nabakbaktu mu nan ud baal
i hiya. Ya atbohdi nan hinnagda an e muntuddu an adi mabalin hi
nabakbaktu mu nan nannag i hiya.
17 Ot ad uwani mo an na'awatanyu datuwe ya hanat atonyu
damdama ot pa'amlongon da'yu i Apu Dios.
18 Mu bokon da'yun namin di pangalya' te innila' di a'at nadan
pinto''u te waday ohan da'yun agge immannung an niddum i ha"on.
Mu ta'on ta mipa'annung din impitudo' Apu Dios an alyonay, Hanan
ohah nadan nun'ibba'ibba' an ni''ani''an i ha''on ya mi'buhul i ha''on.
19 Agge ni' na'at hituwe mu ibaga' teeh ad uwani i da'yu ta hitun
ipa'annungana ya patiyonyun immannung nan imbaga' an a'at'u.
20 Ya ibaga' bo i da'yu an hanan tagun mangabulut hinan honago' an
umat i da'yu ya ha''on di inabulutna. Ya atbohdin inabulutnah Ama an
nannag i ha"on.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hinan Mangipatiliw I Hiya
(Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; Luke 22:21-23)

21 Hidin inalin Jesus hidiye ya matigon minomnoman. Ot alyonay,
Ibaga' bo i da'yu an hay ahi mangipatiliw i ha"on ya oha i da'yu.
22 Ta pamaag ya muntitiggawan nadan itudtuduwana te aggeda
innila hi'on nganne i diday pangibagan Jesus i diye.
23 Hay nihaggon i Jesus hinan pangananda ya nan pinpinhodna an
ohah nadan itudtuduwana
24 ta hiyay nangisinyasan Simon Peter hi mummahmah i Jesus hi'on
ngannen diday mangipatiliw i hiya.
25 Ta inwingina mo i Jesus ot ikutyamnan alyonay, Apu Jesus, on
nganneh diyen alyom hi mangipatiliw i he"a?
26 Ya alyon Jesus di, Nan pangidata' ituwen itamol'un tinapay ya
hiyah diye. Ot itamolna nan tinapay ot idawawana i Judas Iskariot
an hi na' Simon.
27 Ta hidin inalan Judas nan tinapay ya nih'op hi Satanas i hiya. Ot
alyon mon Jesus i hiya di, Agam ta atom nan ninomnommun aton.
28 Mu agge na'awatan nadan itudtuduwana nan pinhodnan alyon i
Judas.
29 Ya gapu ta hi Judas di niyukodan nan na'amung an pihhuda ya hay
ninomnom nadan udum ya alyonday wan waday e ipagattang Jesus i
hiyah nan mahapulda i diyen ngilin onu waday ena idat hi pihhuh
nadan nun'awotwot.
30 Ta hidin inan Judas nan tinapay ot inayunan lumah'un ya dee mon
nahdom.

Nan Balun Tugun Jesus

31 Hidin imme moh Judas ya alyon Jesus di, Ad uwaniy ipabaktuwan
nan Nitulang Hitun Tatagu ta wan mipabaktu damdamah Apu Dios.
32 Te di'et mipabaktuh Apu Dios an gapuh nan ma'at i ha''on ya adi
madne ya ipabaktuwa' damdaman hiya.
33 Ot ibaga' i da'yu an na'omtang mo tee han idduma' i da'yun i'iba.
Ta ahiya' e hamahama'on mu ibaga' i da'yu tee din imbaga' hinadan
mangipangpanguluh nadan Judyu an hanan umaya' ya adi mabalin hi
umali ayuhdi.

13:18 13:18 Psalm 41:9

34 Ta hiya nan hay baluh itugun'un da'yu ya hanat mumpopohhodan
ayu an umat hinan pamhod'un da'yu.
35 Te atonyu'ehdi ya hidiyey panginnilaan di tatagu an ha''on di
un'unudonyu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha''utan Peter I Hiya
(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; Luke 22:31-34)

36 Ya alyon Peter di, Apu Jesus, undan danay umayam?

Ya alyon Jesus di, Adi mabalin hi mi'yali'ah nan umaya' hi ad uwani
mu udum hi algo ya mitnud'a.
37 Ya alyon bon Peter di, Mu tanganu on adi mabalin hi mi'yeya' hi
ad uwani? Umman nundadaana' an mangiyate i he''a.
38 Ya alyon Jesus di, On immannung an iyatem di pangipapto'mun
ha''on? Ibaga' i he''a an adi tumalanuh ad uwanin nahdom ya
mumpitlun alyom hi aggeya' innila.

14

Nan Pangi'wan An Ume I Apu Dios

1 Alyon bon Jesus di, Adi ayu minomnoman. Ta hay maphod ya
inaynayunyun mundinol i Apu Dios ya mundinol ayu damdaman
ha''on.
2 Te hidih nan nunhituwan Ama ya dakol nadan mun'a'aphod an
punhituwan. Ot mamanguluwa' an ume ta wan e' idadaan an namin di
iha''adanyuh tun umaliyanyu. Te onha agge immannung ot adi' ibaga
i da'yu.
3 Ta nidadaan'e ya mumbangngada' ta awiton da'yu. Te pinhod'un
umali ayuh awada'.
4 Ya mabalin an mangunud ayu te innilayu nan awon.
5 Mu himmapit hi Tomas ya alyonay, Apu Jesus, aggemi man innila
nan umayam ot nganney panginnilaanmih nan awon?
6 Ya alyon Jesus di, Ha''on nan awon te ha''on di alpuwan nan nipto'
an ma'unud ya nan pi'taguwan i Apu Dios. Ta hiya nan ma''id ha
mabalin hi umeh awadan Ama hi'onda adi i'wa i ha''on.
7 Ot hi'on innilaa' i da'yu ya innilayu damdamah Ama. Ya
immannung an innilayuh ad uwani te tinigoyu mo.
8 Ya alyon Philip di, Apu Jesus, at'ehna ya nganunmu adi ipatigoh
Amam i da'mi ta wan mapnek ami?
9 Ya inalin Jesus di, Ngalngalam mahan han niyatanyu. Nadney
nidduma' i da'yu ya aggeyu innilay a'at'u? Ibaga' i da'yu an nan tagun
nanigon ha''on ya tinigonah Ama. Ya tanganunmu bo alyon hi ipatigo'
hi Ama?
10 Undan adim patiyon an wadaa' i Ama ya atbohdi i Ama an wada
i ha''on? Ya an namin nadan impa'innila' i da'yu ya nadan ina'inat'un
tinannigoyu ya agge nalpun ha''on ya abuh te hay nangat ya hi Ama
an wadan ha''on.
11 Ot hiya nan mahapul an patiyonyu nan imbaga' an wadawadaa' i
Ama ya atbohdin Ama an wadawadan ha''on. Mu alinah on bokon
hanadan imbagabaga' di gapunah kumuluganyun ha''on ya hanat
hanadan milagron ina'inat'uy kumuluganyu.

12 Ot ibaga' i da'yu an hanadan kumulug i ha"on ya mabalin an
atonda nadan umat hinadan ina'inat'u. Ya ong'ongngal di abalinanyu
te mumbangngada' i Ama ta way ato' an bumoddang i da'yu.
13 Ta an namin di ibagayun Ama an gapuh kimmuluganyun ha''on
ya midat i da'yu. Te pohdo' an nan ato' an Imbabalenay mangipatigoh
anabaktun Ama.
14 Ot an namin di ibagayu an gapuh kimmuluganyu i ha''on ya ato'.
15 Ya onha pohpohdona' i da'yu ot unudonyu nadan tugun'u.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Umaliyan Nan Espiritun Apu Dios

16 Alyon bon Jesus di, Ibaga' i Ama ta honagona han umalin
bumoddang i da'yu ta middum i da'yuh inggana
17 an hidiye nan Espiritu ta hiyay mangipa'innilah nadan nipto'.
Mu adi middum hinadan adi kumulug i ha''on te aggeda innilay
a'atna ta hiya nan adida ma'awatan. Mu da'yun immunud i ha"on
ya innilaonyuy a'atna ya middum i da'yuh inggana.
18 Ya ta'on on taynan da'yuh ad uwani ya adi ayu umat hinan napuhig
an ninganuy te ahiya' mumbangngad.
19 Te immannung an agagga mo ya adiya' tigon hinadan agge
kimmulug i ha"on. Mu da'yu'e ya ahiya' tigon te tumaguwa'. Ot
atbohdin da'yu an mi'tagu ayun ha''on.
20 Ta hitun madatngan hidiyen algo ya ahiyu mohpe ma'awatan
an wadaa' i Ama. Ya atbohdin wada ayun ha''on te wadaa' hinan
nitaguwanyu.
21 Ot hanan tagun immannung an waday pamhodnan ha''on ya
abulutona nadan tudtudu' ya inunudna. Ot hanan athidin waday
pamhodnan ha"on ya pohpohdon damdaman Ama. Ya atbohdin ha"on
an pohpohdo' damdama ya hiyay pangipa'innilaa' hi a'at'u.
22 Ya alyon nan ohan hi Judas an bokon hi Judas Iskariot di, Apu
Jesus, tanganu on da'mi ya ammunay pangipa'innilaam an bokon hi
atagutaguh tun luta?
23 Ya alyon Jesus di, O te nan tagun waday pamhodnan ha"on ya
diday mangunud hinan tudtudu'. Ta hiya nan pohpohdon damdaman
Ama ya middum amin duwah nan nitaguwana.
24 Mu nadan ma''id ha pamhoddan ha''on ya adida unudon nadan
tudtudu'. Ya hituwen inali' ya agge nalpuh nomnom'u ya abuh te nalpu
i Ama an nannag i ha''on.
25 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Impa'innila' danaen da'yu te
wahtuwa' ni' an midmiddum i da'yu.
26 Mu adi madne ya honagon Ama nan bumoddang i da'yu an nan
Espirituna ta hiyay manginaynayun hinan tamu' an muntudtudun
da'yu ya hiya boy mangipanomnom hinadan imbagabaga' i da'yu.
27 Ta ta'on hi taynan da'yu ya ipalinggop da'yu damdama. Ya hituwen
linggop ya na'ahammad an adi umat hinan linggop di tataguh tun luta.
Ot hanat adi ayu minomnoman ya adi ayu tumakut.
28 Ya dingngolyu nan inali' an ta'on on umeya' mu mumbangngada'
damdama. Ot hi'on nahamad di pamhodyun ha''on ya mun'am'amlong
ayu hi pumbangngada' i Ama te hiya ya nabakbaktu mu ha''on.
29 Ta'on hi adi ni' ma'at danaeh ad uwani mu ten padana' i da'yu ta
wan hitun a'atana ya patiyonyu.

30 Te na'omtang mo tee han pi'hapita' i da'yu te tuwen madatngan
moy umaliyan Satanas an ap'apun nadan tataguh tun luta. Mu ma''id
damdama ha abalinanan mangabak i ha''on.
31 Mu manu'eh waday ma'at i ha''on ya ta ipa'innila' hi tataguh tun
lutay a'at di pamhod'un Ama. Ta hiya nan ato' an namin nan imbagana.
Ta ona inalih diye ot alyonay, Ma'ayu ta ume ta'u.

15

Nan Nahamad An Adol Di Greyp

1 Wada bo han in'alig Jesus an alyonay, Ha''on nan nahamad an adol
di nitanom an greyp. Ya hi Amay mumpapto' ituwen nitanom.
2 Ta an namin nadan haping an adi bumunga ya aanona. Mu
hanadan haping an bumunga ya iphodnan linisan ta dumakdakkol di
ibungada.
3 Ot umat ayu i datuwen haping an nalinisan te inabulutyu nadan
intanuddu'.
4 Ot hay maphod ya munnanong ayun ha''on ta munnanonga' i da'yu.
Te umat hinan haping di greyp an gahin hi mitoto'to' hinan adolna ya
ahi bumunga. Ta athidi i da'yu an gahin di ha''on di pundinolanyu ya
ahi waday maphod hi iyatanyu.
5 Te ha''on an umat hi adol di greyp ya gahin on ha''on nimpey
pundinolanyu ta umat ayuh nan haping an mitoto'to' hinan adol ta
ahi waday abalinanyun mangat hi maphod an hidiyey paddungnay
ibungayu. Te gahin on wadaa' i da'yu ya ahi waday abalinanyun
mangat hi maphod.
6 Te nan tagun bokon ha''on di pundinolana ya umat hinan haping
an na'aan ta namaganan'e ya inamung ta pu'ulon.
7 Ya onha inaynayunyun mundinol i ha''on ta unudonyu nadan
intanuddu' ot an namin di ibagayun ha''on ya midat i da'yu.
8 Ya nan panginaynayunanyun mangat hi maphod ta paddungnay
bumungabunga ayu ya hidiyey pangipabaktuwanyun Ama ta atigana
an ha''on di un'unudonyu.
9 Te ongal di pamhod Ama i ha''on ya atbohdiy pamhod'un da'yu. Ot
hanat nanongnan mundinol ayuh nan pamhod'un da'yu.
10 Ot hay mangidat hi dinolyuh nan pamhod'un da'yu ya nan
pangun'unudanyuh nadan tudtudu' an umat i ha''on an un'unudo'
nadan pohdon Ama ta hiya nan madinola' hinan pamhodnan ha''on.
11 Ot danaey itugun'un da'yu te pohdo' an mi'yam'amlong ayun ha''on
hinan ma''id ha nipaddunganan amlong.
12 Mu hay ipa'anhan'un itugun i da'yu ya hanat mumpopohhodan
ayu an umat hinan pamhod'un da'yu.
13 Ya hay nahamad hi aton an mangipatigoh pamhod hinadan ibba
ya hi'on nundadaanta an mangiyate hi iphodanda.
14 Ot hi'on un'unudonyu nadan tugun'u ya immannung an da'yuy
i'iba'.
15 Ta hiya nan adi da'yu mo ibilang hi baal te nan baal ya aggena
innilay nomnom nan ud baal i hiya. Mu ha''on ya imbilang da'yuh
i'iba' te an namin nadan imbagan Ama i ha''on ya imbaga' damdaman
da'yu.

16 Mu bokon da'yuy namto' i ha''on te ha''on di namto' i da'yu ta
way atonyun manginaynayun an mangat hinan ipatamun Apu Dios
an hidiye nan adi mapa''ih an bungayu. Ot an namin di ibagayun Ama
hi'on idinolyun ha''on ya idatna.
17 Ot pidwo' bon ibaga i da'yu an mahapul nimpe an mumpopohho-
dan ayu.

Hay Humihiwawan Nadan Agge Kimmulug Hinadan Kimmulug I Jesus

18 Alyon bon Jesus di, Ahiwawan da'yu'eh nadan tatagu an gapuh
kimmuluganyun ha''on ya nomnomnomonyu an ha''on di namangulun
inahiwawanda.
19 Te onha umat ayu pibon dida an agge kimmulug ot mabalin an
pohpohdon da'yu ya ibilang da'yuh ibbada. Mu pinto' da'yun ha''on ta
hiya nan adi ayu umat i dida ta hidiyey gapunah pangahiwawanda i
da'yu.
20 Ya nomnomnomonyu din imbaga' i da'yu an nan baal ya agge
nabakbaktu mu nan ud baal i hiya. Ya innilayun napalpaligata' ot
ta'on on da'yu ya paligaton da'yuh nadan tatagu. Ya wadaday namatih
nadan intudtudu' ot atbohdin da'yu an wadaday mamatih nadan
itudtuduyu.
21 Ya manu'eh waday mamalpaligat i da'yu an kimmulug i ha''on ya
aggeda innilay a'at Apu Dios an nannag i ha''on.
22 Ya onha aggeya' immalih tun lutan nuntudtudu ot wan alyon
nadan tataguy ma''id ha bahulda. Mu ad uwanin immaliya' ya adi
mabalin hi alyondah ma''id ha bahulda.
23 Ot hi'on waday humihiwon ha''on ya hi Amay inahiwawanda.
24 Ya onha aggeda tinannigo nadan milagro an ina'inat'u ot mabalin
an alyonday ma''id ha bahulda. Mu ta'on on tinannigoda mu hiyah
diyen ahiwawan da'min Ama.
25 Ta hiyah naey nipa'annungan din nitudo' hinan Nitudo' an Tugun
an alyonay, Ahiwawana' hinadan tatagu an ta'on on ma''id ha bahul'un
dida.
26 Mu honago' han bumoddang i da'yu an malpu i Ama an hidiye
nan Espirituna an mangitudtuduh nadan nipto' ya mangipa'innilah
nan a'at'u.
27 Ya ta'on on da'yu ya mabalin mohpe an eyu ipa'in'innilay a'at'u
te da'yu nadan ni'uyu'uyug i ha''on an nihipun hidin nangihipuna' an
nuntudtudu ta ingganah ad uwani.

16

1 Alyon bon Jesus di, Manu'eh imbaga' danae i da'yu ya ta wan
ihamadyuy pangulugyu ta ta'on on waday punligatanyu ya adiya'
du'gon i da'yu.
2 Te innila' an udum hi algo ya pun'ipalah'un da'yuh nan
a'am'amungan di Judyu an adi da'yu pi'hayyupon i dida. Ya pumpate-
day udum i da'yu te hidiyey inniladah atondan mangipa'amlong i Apu
Dios.
3 Ya athidiy atonda te aggeya' innila ya atbohdin aggeda innilah Ama.
4 Aggeda ni' na'at datuwe mu ipa'innila' hi ad uwani ta hitun a'atana
ya nomnomnomonyu an pinadana' tuwali i da'yu.

15:25 15:25 Psalm 35:19; 109:3

Hay Tamun Nan Espiritun Apu Dios

Alyon bon Jesus di, Hidin hopapnah nuntudtuduwa' ya agge' imbaga
danae te wadaa' ni' i da'yu.
5 Mu ad uwani ya te mon mun'adatngan di pumbangngada' hinan
nannag i ha''on ya ma''id ha ta'on on oha i da'yu hi mummahmah hi'on
daanay umaya'.
6 Te onnot boh on nan impa'innila' an eyu pumpaligatan hi udum hi
algoy nomnomnomonyu. Ta hiya nan athina an on ayu umukayungan.
7 Mu ibaga' i da'yu an immannung an hituwen e' panaynan i da'yu ya
iphodanyu. Te adiya''e ume ya ma''id ha aton nan Espiritu an umalin
bumoddang i da'yu. Ta hiya nan mahapul an umeya' ta honago' ta
umali i da'yu.
8 Ya i diyen umaliyana ya ipa'innilanah nadan adi kumulug nan a'at
di bahul ya nadan mahapul an atonda ta wan mibilangdah maphod
ya hay a'at di punhumalyan Apu Dios i dida.
9 Ta hay ipa'innilanah a'at di bahul ya nan adida kumulugan i ha''on.
10 Ya ipa'innilana nadan atonda ta wan mibilangdah maphod te
inyate' di bahulyun tatagu ot ahiya' mumbangngad i Ama ta ma''id
mo ha tigonyun ha''on.
11 Ya nan a'at di punhumalyan Apu Dios an matigoh nan
nangabakana i Satanas an ap'apun nadan agge kimmulug hitun luta.
12 Dakol di pinhod'un ipa'innila i da'yu mu innila' an adiyu damdama
ni' ma'awatan hi ad uwani.
13 Mu hitun umaliyan nan Espiritun Apu Dios an mangipa'innilah
nadan nipto' an ma'unud ya boddangan da'yun mangat i dadiyen nipto'
an pangat. Mu hay ipa'innilana ya bokon nan nalpuh nomnomna te
ammuna nadan ipa'innilan Apu Dios. Ya ipa'innilana bo nadan ma'at
i da'yuh udum hi algo.
14 Ya ha''on di ipabaktuna te nan tugun'u damdamay ipa'innilana i
da'yu.
15 Te an namin nan wadan Ama ya wadan ha''on. Ta hiya nan alyo'
di nan tugun'uy ipa'innilan nan Espiritu i da'yu.

Hay Inomnoman Nadan Itudtuduwan Jesus

16 Ya alyon bon Jesus di, Agagga mo ya adiya' tigon i da'yu. Mu adi
damdama madne ya tigona'.
17 Ya alyon nadan udum an itudtuduwanah nadan ibbaday, Tan-
ganuna nin alyon hi agagga mo ya adi ta'u tigon ya adi madne ya
tigon ta'u bo? Ya nganne nin di pinhodnan ibagah nan alyonay umeh
awadan Amana?
18 Ya nganne nin di pinhodnan ibagah nan adi madne?
19 Mu innilan Jesus an pohdondan mahmahan nan ibalinan diyen
inalina ot alyonan diday, On hay pinhodyun mahmahan ya nan alyo'
hi agagga mo ya adiya' tigon mu adi madne ya tigona' bo?
20 Ibaga' i da'yu an ahi ayu lumuwa an gapuh umukayunganyu.
Mu hanada'en agge kimmulug ya nunhiglay amlongda i diyen ma'at i
ha''on. Mu adi madney eyu umukayungan te ahi ayu mun'am'amlong.
21 Te umat hinan babain nadatngan'ey pun'ayyamana ya nunhiglay
pumpaligatana. Mu indani ta himmawwang nan golang ya ma'ibagan
malingling nan numpaligatana te mun'am'amlong i diyen golang an
inyayyamna.

22 Ot athidiy ma'at i da'yu te ad uwani ya umukayungan ayu. Mu
hitun amahuwa' ta tigona' i da'yu ya ahi nunhiglay amlongyu. Ya ma"id
ha mabalin hi mangaan i diyen amlong i da'yu.
23 Ta mihipun i diye ya adi mahapul an ha''on di pumbagaanyuh
boddang. Te nomnomnomonyu tun ibaga' an an namin di ibagayun
Ama an gapuh pangulugyun ha"on ya idatna.
24 Mu ingganah ad uwani ya ma''id ni' ha imbagayu i Ama hinan
pohdonyun idatnan da'yu. Ot hay maphod ya ibagayu nan mahapulyu
ot midat i da'yu ta wan nahamad di eyu pun'am'amlongan.
25 Ya alyon bon Jesus di, Hanadan imbagabaga' i da'yu ya in'ali'alig'u.
Mu udum hi algo ya dadno'o' moy ato' an mangipa'innilan da'yuh nan
a'at Ama.
26 Ya hiya mohpey pumbaganyuh nan mahapulyu an gapuh pangu-
lugyun ha"on ta adi mo mahapul an ha''on di mangibagan hiyah nan
ibagayu.
27 Te pohpohdon da'yu i Ama an gapuh naminhodanyun ha''on ya
hay namatiyanyu an hiyay nannag i ha"on
28 ta immaliya' hitun luta. Mu teen ad uwani ya taynan da'yuh tun
luta ta mumbangngada' i Ama.
29 Ya alyon nadan itudtuduwanay, Danaen imbagam hi ad uwani ya
nadadno' mohpe an agge ni'alig.
30 Ot ad uwani ya innilami mon he''ay nanginnilah an namin an ta'on
on hay nomnommi. Ta hiya nan patiyonmi an nalpu'a i Apu Dios.
31 Ya alyon Jesus di, On immannung an patiyonyu mohpe?
32 Padana' tee i da'yu an agagga ya mahiyahhiya' ayu ta punhin-
tataynana' an way ohaon umanamut hi nunhituwana. Mu bokona'
damdama oha te wadah Ama an pun'ibba'.
33 Ya manu'eh ibaga' datuwen da'yu ya ta wan bumoddang hi
pangulugyun ha''on ta luminggop di punnomnomyu te dakol di
punligatanyuh tun luta. Mu hanat adi ayu tumakut te inabak'u mo
ayan namin nadan adi maphod an wah tun luta.

17

Hay Nangidasalan Jesus Hinadan Kimmulug I Hiya

1 Hidin imbagan Jesus dadiyen namin ya intangadnah ad abun-
yan ot mundasal an alyonay, Ama, ad uwaniy nadatngan di
em pangipa'innilaan hi anabaktu' an Imbabalem ta way ato' an
mangipa'innila damdamah anabaktum.
2 Te he''ay nangiyukod i ha"on hitudan tatagu. Ta an namin nadan
pinto'mun kumulug i ha"on ya pi'taguwo' didah munnananong.
3 Ta hituwen pi'taguwandah munnananong di panginnilaanda an
he"a nan immannung an Dios an ma"id ha udum. Ya innilaonda
damdama an ha"on nan Kristu an hinnagmuh tun luta.
4 Ot impatigo' di anabaktum hitudan tatagu hinan e' nangigibbuhan
hinadan impatamum i ha''on.
5 Ta hiya nan ad uwanin pumbangngada' hi awadam Ama ya dawato'
an hanat ipabangngadmu i ha"on nan anabaktu' tuwali hidin agge ni'
nalmu tun luta.

16:23 16:23 James 1:5-8; 4:3

6 Impa'innila' di a'atmu Ama i datuwen tatagu an agge ni' kimmulug.
Ot gapu ta he"ay namto' i dida ya kimmulugda mon ha"on ot unudonda
nadan tugunmu.
7 Ta hiya nan ad uwani ya inniladan an namin nadan ina'inat'u ya
he''ay nalpuwana.
8 Te an namin nadan tugunmun inyukodmun ha''on ya impa'innila'
i dida. Ya maphod ta inabulutda ta hiya nan ad uwani ya inniladan
immannung an he''ay nannag i ha''on.
9 Ot hay dawato' i he''a Ama ya hanat boddangam dida. Mu bokon
hanadan agge kimmulug i ha"on di ibagbaga' te datuwen pinto'mun
kimmulug i ha''on an tatagum di alyo' hi boddangam.
10 Te an namin datuwen nibilang hi tatagu' ya tatagum damdama
te he"ay namto' i dida ta kimmulugda i ha"on ta diday mangipatigoh
anabaktu'.
11 Ot ad uwani ya tuwen madatngan di pumbangngada' hinah
awadam. Mu datuwen tatagun pinto'mu ya mataynandah tun luta.
Ot he''a ahan Ama di ukod an mumpapto' i dida ta wan he''ay
nanongnah unudonda. Ya ta wan an naminda ya ma'ohhada an umat
hi na'ohhaanta.
12 Nihipun hi awada' i dida ta ingganah ad uwani ya impanapto"u
dida an gapuh nan abalina' an nalpu i he''a. Ta hiya nan ma"id ha
nihiwwe i dida an ammuna nan oha te on tuwali hidiyey iyatana an
gapuh nan adi maphod an pangatna. Ta hiyay nipa'annungan nan
impitudo'muh din nadne.
13 Ot ad uwanin mumbangngada' i he''a ya impadngol'u i tudan
tataguy dasal'u ta mawada i dida nan nunhiglan amlong an malpu
i ha"on.
14 Ya impa'innila' i didan namin nadan tugunmu ot unudonda. Ta
hiya nan ahiwawan nadan agge kimmulug dida te adida iyunnudan
hinadan pangatda an umat hi inat'u an agge' inyunnudan hinan
pangatda.
15 Mu adi' alyon hi pa'aanom didah tun luta mu hay dawato' ya hanat
ihwangmu didah nadan pamalbalin Satanas.
16 Ta nan a'atda ya umat hinan a'at'un adi' iyunnudan hinan pangat
nadan agge kimmulug.
17 Ya hanat boddangam dida ta ihamaddan unudon nadan nipto' an
tugunmu.
18 Ot honago' damdama dida an umat hi nannagam i ha''on hitun luta
ta wan eda ipa'in'innilay a'atmuh nadan tatagun agge ni' nanginnilah
nadan tugunmu.
19 Ot gapun dida ya iyappit'uy adol'u ta paddungnay mi'nong i he"a
ta iphodan nadan tatagum ta wan ta'on on dida ya miyappitdan he''a.
20 Ya bokon datuwen nangulug hi ad uwani ya abuh di idasala'
te ta'on on hanadan kumulug hi udum hi algo an gapuh e
pangipa'innilaan datuweh nadan tugunmu.
21 Ya hay dasal'u ya hanat ma'ohhadan namin an gapuh niddumandan dita ta umatda i dita an na'ohhata. Ta tigon'en hanadan agge
kimmulug hidiyen a'atda ya mabalin an patiyonda an he''ay nannag i
ha''on.
22 Ot gapu ta impabaktuwa' i he''a ya atbohdiy ato' i dida ta way
atondan ma'ohha an umat hi na'ohhaanta.

23 Te pinhod'un nanongnan wadaa' i dida an umat hinan awadam
i ha''on. Ot hanat ma'ohhada nimpe ta panginnilaan nadan agge
kimmulug an he''ay nannag i ha''on. Ya ta ma'innilaanda an ongal
di pamhodmun dida an umat hinan pamhodmun ha''on.
24 Ot hay pinhod'u Ama ya hanat udum hi algo ya datuwen tatagun
pinto'mun kimmulug i ha''on ya umalidan middum i ditah nan
awadam ta wan mi'yam'amlongdah pangipabaktuwam i ha''on an
gapuh nan ongal an pamhodmun ha''on an nihipun hidin agge ni'
nalmu tun luta.
25 Ot he''a Ama ya nipto' di pangatmu mu agge da'a innilah tudan
agge kimmulug i ha"on. Mu innila da'a i ha"on ya atbohdih nadan
tatagun inyukodmun ha''on an inniladan he''ay nannag i ha''on
26 te diday nangipa'innilaa' hi a'atmu. Ya inaynayun'un
mangipa'innilan dida ta wan mawadan dida nan pamhod an umat
hinan pamhodmun ha''on. Te at'ehdiy pamhodda ya midduma' i dida.

18

Hay Nuntiliwandan Jesus
(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; Luke 22:47-53)

1 Hidin nagibbuh an nundasal hi Jesus ot makak an in'uyugna nadan
itudtuduwana ot agwatonda nan wa"el an nungngadan hi Kidron ot
umedah nan dommangna i han natanoman hi olibo.
2 Ya innilan Judas hidiyen nangipluyanda te hidiy imminghah ug-
ganda umayan i da Jesus. Hituwen hi Judas ya hiya nan mangipatiliw
i Jesus.
3 Ot i'uyug Judas nadan dakol an titindalu ya nadan pulis an hinnag
nadan nabaktun padi ya nadan Paliseu ot ipanguluna didahdih nan
awadan da Jesus an nundilagda ya numpangdondah matadom.
4 Mu innilan tuwalin Jesus an namin nadan ma'at i hiya. Ta hiya
nan hidin himmawwangda ot e midamu ot alyonan diday, Nganney
eyu hama'on?
5 Ya alyonday, Hi Jesus an i Nasaret.
Ya alyonay, Ten ha''on tee. Ya wahdih Judas an ni'ita'dog i dida.
6 Mu hidin inalin Jesus di ha''on tee ya inhunodda ya
mun'atutukkadda.
7 Ya alyon bon Jesus di, On nganne aay di eyu hama'on?
Ya alyonda boy, Hi Jesus an i Nasaret.
8 Ya alyon bon Jesus di, Ot ten imbaga' an ha''on tee. Ot ha''on'ey
hama'onyu ya hanat adiyu ilagat tudan nun'ibba'.
9 Manu'eh imbagan Jesus hidiye ya ta ipa'annungan din indasalna i
Amana an alyonay, An namin nadan inyukodmun ha''on ya ma''id ha
ohah mihiwwe i ha''on.
10 Ya hi Simon Peter e ya nunhihikot. Ta hinuknutnay ispadana ot
ipalangna ta na'aan di winawwan an ingan di ohah nadan himbut nan
nabaktun padi. Hay ngadan diyen himbut ya hi Malkus.
11 Mu alyon Jesus i Peter di, Ihikotmu nan ispadam. Te abuluto'
hituwen punholholtapa' te hituwey pinhod Amah ma'at i ha"on.
12 Ta ona inalih diye ya impudong nadan tindaluh Jesus an didah nan
opisyalda ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot pawwidonda.
Ta onda binobod

13 ot iyeda ni' i Anas an hi aman nan ahawan Kayapas an nabaktun
padi i diyen tawon.
14 Ya hidiyen hi Kayapas ya hiya din nangalih nadan na'amung an
Judyu di, Udu'dulnah on mateh naen ohan tagu mu hanan mate ta'un
namin.

Hay Nangiha''utan Peter An Nun'ibba'ibbanah Jesus
(Matthew 26:69-75; Mark 14:66-72; Luke 22:54-62)

15 Ya da Simon Peter hinan nun'ibbanan itudtuduwan Jesus ya
nitnunitnudda i da Jesus. Ya hituwen ohan itudtuduwan Jesus ya
in'innilan nan nabaktun padi ta hiya nan ni'ihgop hinan lita''angan
nan balen diyen nabaktun padi.
16 Mu hi Peter ya aggeda innila ta hiya nan immohnong hidih nan
bahhel di geyt. Ot ibangngad diyen nun'ibbana an nanginnilah nan
nabaktun padi ot e mi'hapit hinan babain mungguwalyah nan geyt ta
paghoponah Peter.
17 Mu hidin tinigon diyen babaih Peter ya alyonan hiyay, On bokon
he''ay ohah nadan intudtuduwan naen tagu?
Ya alyon Peter di, Bokon man.
18 Ya gapu ta kottokottol ya nun'apuy nadan tagala ya nadan
guwalyah nan Templo ta pun'aniduwanda. Ot umeh Peter ot e
mi'yan'annidun dida.
19 Yaden hi Jesus e ya wahdin humalyaon nan nabaktun padi an
mahmahanay mipanggep hinadan itudtuduwana ya hi'on nganney
intanuddunan dida.
20 Ya alyon Jesus di, Na'en intanuddu' hinadan tatagu ya ma''id ha
agge nangngol te eya' timmanudduh nadan a'am'amungan di Judyu ya
hinan Templo.
21 Mu tanganu on ha''on di punmahmaham an bokon hanadan
tatagun nangngol hinadan intanuddu' ot innilada?
22 Ya na'ibagon di ohah nadan tindalun tinampu' hi Jesus ot alyonay,
Tanganunmu ihya aton hinay pambalmuh nan nabaktun padi?
23 Ya alyon Jesus di, On waday imbaga' hi adi maphod? Hi'on
wada ya ibagam. Mu hi'on immannung nadan imbaga' ya tanganu
on pamaaggon tumampu''a?
24 Ot ipiyen Anas hi Jesus an nunnanong an nabobod hi awadan
Kayapas an nabaktun padi.
25 Yaden hi Peter e ya wahdin mi'yan'anniduh nan lita''angan.
Ya wadada boy nangibagan alyonday, Ot ten he''ay ohah nadan
intudtuduwan naen tagu?
Mu inha''ut bon Peter an alyonay, Ay bokon man attog.
26 Mu alyon bon nan ohan himbut nan nabaktun padi i Peter di, Ot
ten tinigo da'ahdih nan way natanoman hi olibo? Hidiyen himbut ya
nitulang i Malkus an hiya nan pinalang Peter di ingana.
27 Mu inha''ut bon Peter. Ya alinah on timmalanu han kawitan.

Hay Nunhumalyaan Pilatu I Jesus
(Matthew 27:11-31; Mark 15:1-5; Luke 23:1-5,13-25)

28 On hiyah nawi''it i diye ot ikakdah Jesus hi balen Kayapas ot iyedah
balen nan gobelnador an hi Pilatu. Mu nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu an nangitnud i Jesus ya aggeda ni'ihgop hi balen nan
gobelnador. Te paniyon dida hi'onda hunggop hi balen di bokon Judyu

an umat hinadan i Roma te mibilangda anuh nalugit yaden tuwen
madatngan nan ngilin. Ya mibilangda'eh nalugit ya adida mabalin an
mi''an hinan ngilin di punnomnomnomandah nihwangan handidan
a'ammoddah ateh ad Egypt.
29 Ta hiya nan hi Pilatu di limmah'un ot mahmahanan dida hi'on
nganney bahul diyen tagu.
30 Ya alyonday, Onha ma''id ha bahulna ot undan namaag ya
inyalimin he''a?
31 Ya alyon bon Pilatu di, Ot at'ehna ya ukod ayun manumalyan hiya
ta iyunnudyuh nan uldinyun Judyuy panumalyayun hiya.
Ya alyon dadiyen Judyu di, O mu da'min Judyu ya mipagol hi'on ukod
ami on pinatemiy ohan tagu te hinaey inyuldinyun i Roma i da'mi.
32 Athidiy na'at ta nipa'annung din inalin Jesus an a'at di atayana.
33 Ot umeh Pilatu hinan punhumalyaana ot ipa'ayagnahdih Jesus ot
alyonan hiyay, On he''a nan Patul di Judyu?
34 Ya alyon Jesus di, On nalpuh nomnommuh naen imbagam onu
imbagan nadan tatagu?
35 Ya alyon Pilatu di, Agge' innilay a'atmu te bokona' Judyu. Ya undan
nganne tuwaliy inatmu ta inyali da'ahtuh nadan ibbam an Judyu ya
nadan nabaktun padi?
36 Ya alyon Jesus di, Ha''on ya immannung an patula' mu bokon
hitun lutay pumpatula'. Te onha hitu ot wan ni'yawwit amih nadan
kimmulug i ha''on ta aggeya' inyalihtuh nadan Judyu. Mu athituy na'at
ta mipa'innila an bokon hitun lutay pumpatula'.
37 Ya alyon bon Pilatu di, Ot on immannung an patul'a?
Ya alyon Jesus di, Nipto' hinaen inalim. Te hiyah naey gapunah e'
immaliyan hitun luta ta way ato' an mangipa'innilah nan nahamad
an ma'unud. Ta hanadan naminhod ituwen nahamad an ma'unud ya
diday kumulug i ha''on.
38 Ya alyon Pilatu di, On nganne nan nahamad an ma'unud? Ya
limmah'un hi Pilatu ot umeh awadan nadan Judyu ot alyonan diday,
Hay innila' ya ma''id ha bahul tuwen tagu.
39 Mu innilayu an atawotawon on nadatngan'e nan ngilin di pun-
nomnomnomanyuh nihwangan handidan a'ammodyuh ateh ad Egypt
on ipilubus'uy ohah nadan balud an miyunnudan hinan pohdonyu. Ot
on pinhodyun nan patulyun Judyu di ilubus'u?
40 Mu ondaot ahitutukuk an alyonday, Bokon te hi Barabas. Ya
hituwen hi Barabas ya na'innilan pimmate.

19

1 Ta numbangngad moh Pilatu hi awadan Jesus ot ipahuplitnah
nadan tindaluna.
2 Ya tinuligonggongda han inapiddan pagat ot ipipongotdan Jesus ot
ipilubungda han mumbolah* an ay lubung di patul.
3 Ot layalayahanda an alyonday, Madayaw peman tun patul di Judyu.
Ot inayundan puntampu'.
4 Ot lumah'un hi Pilatu ot alyonah nadan Judyu di, Tigonyu tee an
ipalah'un'uh tuwen tagu te ma''id ha inakhupa' hi bahulna.

* **19:2 19:2** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

5 Ta impalah'unah Jesus an nunnanong nan impipongotdan hiya ya
nan impilubungdan hiya ot alyon Pilatu i diday, Tigonyu an wahtu teeh
tuwen tagu.†
6 Mu hidin tinigon nadan nabaktun padi ya nadan guwalyah
nan Templo hi Jesus ya inyal'aladaot an ahitutukuk an alyonday,
Ipipata'muh krus.
Ya alyon Pilatu di, Ukod ayu mo attog ya inawityu ta da'yuy e
mangipipata' i hiyah nan krus te ningamut an ma"id ha inakhupa' hi
bahulna.
7 Mu alyon nadan Judyu di, Tanganun ma"id ha bahulnah nan
alyonay hiya nan Imbabalen Apu Dios? Yaden hina'en wahnan tugun
Moses ya mahapul an mipapate nan athinan tagu.
8 Ta hidin dingngol Pilatu hidiyen imbagada ya namamay ena
timmakutan
9 ot hunggop hidih nan punhumalyaan ot alyonan Jesus di, Undan
daanay nalpuwam? Mu agge timbal Jesus.
10 Ya alyon bon Pilatu di, Tanganun'a adi tumbal? Undan aggem
innila an waday abalina' an mangipilubus onu mangipipata' i he"ah
nan krus?
11 Ya alyon Jesus di, Onha agge inyabulut Apu Dios hituwen ma'at i
ha"on ot ma"id ha abalinam an mangat hi kumpulnan ha"on. Ta hiya
nan hanan nangipiyalihtun ha"on ya ong'ongngal di bahulna.
12 Ya namamay naminhodan Pilatu an mangipalubus i hiya. Mu
hanadan Judyu ya inyal'aladan muntukuk an alyonday, Ipalubusmu'eh
naen tagu ya ni'yat'an mi'buhul hinan patul hi ad Roma. Te nan
mangalih hiyay patul ya mi'buhul i hiya.
13 Ya gapu ta athidiy nangalidan Pilatu ya impalah'una moh Jesus ot
e umbun hinan ubunana hinan way nada'da'an hi batu an ubunana
hi'on munhumalya. Hay pangalin di Judyu i diyen nada'da'an hi batu
ya Gabbata.
14 Ya hidin tuwen tongan di algo i diyen algo ya alyon Pilatu
hinadan Judyu di, Tehtu tee tun patulyu. Yaden hidiyen algoy
pundadaanandah nan ngilin di punnomnomnomandah nihwangan
handidan a'ammoddah ateh ad Egypt.
15 Mu pun'itkukda bon alyonday, Hanat ipa'aanmuhtu ya em
impipata' hi krus.
Ya alyon Pilatu di, Undan pinhodyun ipipata''uh nan krus tun
patulyu?
Ya alyon nadan nabaktun padi di, Ma''id ha udum hi patulmi te
ammuna nan patul hi ad Roma.
16 Ot ipa'alan mon Pilatu hi Jesus i dida ta eda ipipata' hinan krus.

Hay Nangipata'andan Jesus Hinan Krus
(Matthew 27:32-34,37-44; Mark 15:21-23,25-32; Luke 23:26-34,35-43)

17 Ta onda nakak ot ipipohondan Jesus nan krus an ipata'ana ta
inggana ot dumatongdah nan nabaktu an nungngadan hi Ba'ag Di Ulu.
Ya hinan hapit di Judyu ya Golgota.
18 Ta hidiy nangipata'andan Jesus. Ya wadada boy duwan linala'in
impipata'dah nan duwan krus an numbinahhelonda i Jesus.

---

† **19:5 19:5** Athidiy inalina te pinhodnan malmuy homo'dan Jesus.

19 Ya wada han intudo' Pilatu ot ipipata'nah nan krus Jesus an
alyonay, Hiyah tuweh Jesus an i Nasaret an Patul di Judyu.
20 Ya nan eda nangipata'an i Jesus ya nihaggon hi ad Jerusalem. Ta
hiya nan an namin nadan Judyu an mala''uh hidi ya binahadah diyen
nitudo' te nibalin hi hapit di Greek ya Judyu ya Latin.
21 Mu nadan nabaktun padi ya alyonda i Pilatu di, Udu'dulnay
hukkatam ta hay itudo'mu ya alyom di, Hituwen tagu ya alyonay hiya
nan patul di Judyu.
22 Ya alyon Pilatu di, Hidiyen intudo''u ya hiyah diyen adi
mahukkatan.

Hay Inat Nadan Tindaluh Nan Lubung Jesus
(Matthew 27:35-36; Mark 15:24; Luke 23:34b)

23 Hidin impata' nadan tindaluh Jesus hinan krus ot alanda nan
lubungna ot pun'opatonda ot iya'appongdan opat. Ot alanda bo nan
ohan lubongnan ninayun di abolna an ma''id ha ugutna
24 ot alyonday, Adi ta'u hetheton ta namaag ya imbunut ta'uy
mangala. Ta hidiyey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios an
alyonay, Iya'appongda nan lubung'u ya imbunutday mangalah nan
ohan ninayun di abolna.

Hay Nangiyukodan Jesus I Inanah Nan Ohan Itudtuduwana

25 Ya hinan e''elen nan krus an nipata'an Jesus ya wahdih inana an
tumtumma'dogdah nan hi ibban inana ya hi Mary an ahawan Kleopas
ya hi Mary Magdalene.
26 Ya hidin tinigon Jesus hi inanahdi ya wahdi bon mi'ita'ta'dog i
dida nan pa'appohpohdon Jesus an itudtuduwana ot alyonan inanay,
Ina, hanat ibilangmuh naeh imbabalem.
27 Ot alyona bo i diyen itudtuduwana di, Hanat ibilangmu hiyah hi
inam. Ta nihipun i diye ot awitona moh inan Jesus hi baleda.

Hay Natayan Jesus
(Matthew 27:45-54; Mark 15:33-39; Luke 23:44-49)

28 Innilan mon Jesus an nipa'annung an namin nan impitudo' Apu
Dios an ma'at i hiya. Ta alinah on alyonay, Na''uwoha'.
Ta hidiyen inalinay nipa'annungan din oha bon impitudo' Apu Dios
hidin nadne.
29 Ya wahdi han limmanun bayah an nittu i han malukung ot ita-
moldahdi han kapoh ot ituddiwdah nan ma'alih haysop ot idammadah
timid Jesus.
30 Ta ona tiniptip ot alyonay, Nalpah mo.
Ot ilungenay uluna ot inayunan ma'unguh.

Hay Nanudpakandah Taglang Jesus

31 Hay ibiggatan diye ya Habadun tungo ta hiya nan imme nadan
ap'apun di Judyu hi awadan Pilatu ot eda ibaga i hiya ta honagonay
e mamutung hi hukin nadan nun'ipata' ta ma'ibagadan mate ya
lina'ahda didahdi. Te paniyo i didan Judyu hi'on Habadun tungo
ya waday nunnanong an nipata' hinan krus. Ya hidiye bo udot an
Habadun tungoy pa'ngillinonda te hiyah diye nan algo an punnom-
nomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt.

19:24 19:24 Psalm 22:18 **19:28 19:28** Psalm 69:21

32 Ot ituda' mon Pilatu di udum hinadan tindaluna ot eda pumputung
di hukin nadan duwan ibban Jesus an nipata' hi krus.
33 Mu aggeda pinutung di hukin Jesus te hidin tinigoda ya nate mo
tuwali.
34 Ta namaag mo ot hudpakon nan ohan tindaluy taglang Jesus hi
pahul ta bimmudduh di dalana ya nan liting an nalpuh adolna.
35 Ta an namin datuwen na'na'at ya immannung te tinigo' di
na'atanda ta hiya nan intudo''u ta way atonyu pibon kumulug i hiya.
36 Ya hay agge namutungan nadan tindaluh hukin Jesus ya hidiyey
nipa'annungan din impitudo' Apu Dios hidin nadnen alyonay, Ma''id
ha ohah tungalnah naputung.
37 Ya nipa'annung bo nan ohan impitudo'nan alyonay, Hanadan
tatagu ya na'tiggondah diyen hinudpakdah pahul.

Hay Nilubu'an Jesus
(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; Luke 23:50-56)

38 Indani ya wada han hi Joseph an i Arimatea an immeh awadan
Pilatu ot ibagana ta ena alan nan adol Jesus. Te hiyay ohah nadan
kimmulug i Jesus mu aggena impa'in'innila te tumakut hinadan
ibbadan Judyu. Ta on inyabulut Pilatu ot ena alan nan adol Jesus.
39 Ya ni'ye i hiya hi Nikodemos an inodnana han ay pulbus an
mapmaphod di hunghungna an nun'uddum nan mira ya alos an
tulumpulut opat (34) di kilu. Hituwen hi Nikodemus din e ni'hapit
i Jesus i han nahdom.
40 Ta hidin inalada nan adol Jesus ot ha''adanda nan linen an luput
i diyen pabanglu ot ahida iputiput hi adol Jesus te hidiyey pangatdan
Judyu.
41 Ya hidih e''elen nan nangipata'andan Jesus an awadan di
natanoman hi bungbunga''an ya wahdi han pa''apyan lubu' an ma''id
ni' ha nilubu' hidi.
42 Ta hidiy eda nangilubu'an te nihaggon ya tuwen madatngan nan
Habadun tungo.

20

Hay Timmaguwan Jesus
(Matthew 28:1-8; Mark 16:1-8; Luke 24:1-12)

1 Ta on hiyah mun'awiwi''it i diyen namangulun algon diyen
Duminggu ot umeh Mary Magdalene hinan way nilubu'an Jesus. Mu
hidin nidatong ya tinigonan na'aan nan ongal an batu an tungab nan
lubu'an.
2 Ta muntinnagtag an mumbangngad an e mangibaga i Peter ya nan
ohan pinpinhod Jesus an alyonay, Ma''id mahdi te inaladay adol nan
Ap'apu ta'uh nan lubu'an ot towan nin di nangiyayanda.
3 Ot ume da Peter i diyen ohan itudtuduwan Jesus hi awadan nan
nilubu'an Jesus
4 an numpuddugdan duwa ya namangulun dimmatong hidiyen
adwan Peter.
5 Mu agge hinunggop te ona indungo ya tinigona an ammuna nan
linen an niputiput ni' i Jesus an wahdi.

19:36 19:36 Psalm 34:20 **19:37 19:37** Sekariah 12:10

6 Mu hidin dimmatong hi Peter ot inayunan hunggop hinan lubu'an
ya tinigona damdaman ammuna nan linen an niputiput hi adol ni'
Jesus an wahdi.
7 Ya nan luput an nilibbut hi uluna ya wahdin nakupin mu
nahiwwen niha''ad.
8 Ta nitnud nan adwan Peter an hinunggop ta hidin tinigona ya
patiyona an namahuwan hi Jesus.
9 Handi ya aggeda na'awatan nan impitudo' Apu Dios hidin nadne
an hi Jesus ya mamahuwan.
10 Ta hidin tinigoda an athidiy na'at ot umanamutda.

Hay Numpatigan Jesus I Mary Magdalene
(Matthew 28:9-10; Mark 16:9-11)

11 Mu hi Mary Magdalene ya wahdin kumkumgah nan way panton
di lubu'an Jesus. Mu hidin nunyu''ung ta idungonay dallom nan lubu'
12 ya tinigona han duwan anghel an nunlubungdah pulaw an
inumbun di oha hinan nangi'ulluwan ni' Jesus ya nan ohah uyyadana.
13 Ya alyondan Mary di, Nganun'a kumkumga?

Ya alyonay, O te inye''eday adol nan Ap'apu ya aggemi innilah on
idanay nangiyayanda.
14 Mu hidin nunligguh ya wahdih Jesus an timma'dog. Mu aggena
ni' immatunan hi'on hiya hi Jesus.
15 Ya alyon Jesus i hiyay, Tanganun'a kumkumga? Undan nganney
hama'om?

Ya hay wah nomnom Mary ya alyona on hiya nan mumpapto' i diyen
natanoman hi bungbunga''an ta alyonay, Ibba' ibagam bahan hi'on
he''ay nangaan hituh nan adol Jesus ya intuddum di nangiyayam ta
e' alan.
16 Ya alyon Jesus i hiyay, Mary.

Ta nunligguh hi Mary ya immatunana mohpeh Jesus te hay hapitna.
Ya alyonay, Rabboni.

Hay ibalinan diyen hapit ya muntudtudu.
17 Ya alyon Jesus i hiyay, Adim idon i ha''on te aggeya' ni' numbangn-
gad hi awadan Ama. Mu ume'a ta em ibagah nadan itudtuduwa' an
mumbangngada' i Apu Dios an hi Ama ya ta'on on da'yu ya hiya nan
Dios an dayawonyu ya hi Amayu.
18 Ot umeh Mary Magdalene hi awadan nadan itudtuduwan Jesus ot
alyonay, Tinigo' nan Ap'apu ta'u. Ot ibaganan dida an namin nadan
imbagan Jesus.

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; Luke 24:36-49)

19 Hidin nahdom i diyen Duminggu ot ma'amungdan namin nadan
intanudduwan Jesus i han ohan bale. Mu nun'idakigdan namin nadan
panton diyen na'amunganda te tumakutdah nadan ibbadan Judyu. Ya
wadah Jesus ot alyonan diday, Hanat malinggop ayu.
20 Ot ipatigonan dida nadan kilah hinadan paladna an inwan di
pata' ya nan nahudpak hi taglangna. Ta nunhiglay amlong nadan
itudtuduwana hi nanigandan hiya.
21 Ya alyon bon Jesus i diday, Hanat malinggop ayu nimpe. Ot
alyonay, Honagon da'yu an umat hi nannagan Ama i ha''on ta ume
ayu muntudtuduh nadan tatagu.

22 Ona inalih diye ot ihapudnan dida ot alyonay, Abulutonyu nan
Espiritun Apu Dios.
23 Ta wan nan tagun muntutuyuh bahulna ya mabalin an alyonyun
hiyay, Pakawanon Apu Dios di bahulmu. Mu nan tagun adi muntu-
tuyuh bahulna ya mabalin bon alyonyuy, Adi pakawanon Apu Dios di
bahulmu.
24 Hidiyen numpatigan Jesus hinadan Apostoles ya ma"id hi Thomas
an hay ohah ngadana ya hi Dappel.
25 Ta imbagan nadan ibbanan hiya an alyonday, Tinigomi nan Ap'apu
ta'u.
Mu alyon Thomas di, Gahin di tigo' ya dapao' nadan inwan di pata'
hinadan ta'lena ya nan nahugat hi taglangna ya ahi mabalin hi patiyo'
an namahuwan.
26 Hidin nala"uh han hinduminggu wan ot ma'amung bo nadan
itudtuduwana i diyen balen na'amunganda ni'. Ya wahdih Thomas.
Ya atbohdin nun'idakigda nadan panto. Ya wadah Jesus an timma'dog
hi gawwan nan awadanda ot alyonay, Hanat malinggop ayu.
27 Ot alyona i Thomas di, Ma'at dapaom di ta'le' ya dinapam tun
taglang'u ta ma"id ha punduwaduwaam hi'on namahuwana'.
28 Ya alyon Thomas di, Apu Jesus, patiyo' an he"a nan Dios an
dayawo'.
29 Ya alyon Jesus di, Innila' an mamati'a mohpe te tinigowa'. Mu
udu'dul nan tagu an kumulug an ta'on on aggeya' tinigo.
30 Dakol di milagro an ina'inat Jesus an tinannigon nadan
itudtuduwana an agge nitudo' ituwen liblu.
31 Mu nitudo' datuwen udum ta wan patiyonyu an hi Jesus ya hiya
nan Kristu an Imbabalen Apu Dios. Ta gapuh kumuluganyun hiya ya
mabalin an mi'tagu ayu i Apu Dios hi munnananong.

21

Hay Ni"anan Jesus Hinadan Itudtuduwanah Ad Tiberias

1 Agge nadne ya numpatigo boh Jesus hinadan itudtuduwanah din
awadandah nan lobong an nungngadan hi Tiberias.
2 Ya wadahdi da Simon Peter ya hi Thomas an alyonday hi Dappel
ya hi Nataniel an i Kana hi ad Galilee ya nan hinagi an da na' Sebedi
ya nan duwan ibbadan itudtuduwana.
3 Te alyon Simon Peter hi eda muntabukul ta hiya nan ni'yedan hiya.
Ta nunlugandah nan bangka ot ilablabidan muntabukul mu ma"id ha
ta'on hi ohah ekan hi tinabukulda.
4 Ta hidin mun'awiwi"it ya wadah Jesus an timma'dog hinan pingngit
nan lobong mu aggeda immatunan.
5 Ya alyona di, On waday tinabukulyun i'iba?
Ya alyonday, Ma"id man tee ha ta'on hi oha.
6 Ya alyon Jesus di, Iyeyuh nangappit hi winawwanyu ot waday
tabukulonyu.
Ot ibkahdahdi nan tabukulda. Ta hidin guyudonda ya maligatanda
te dakkodakkol mohpey natabukul.
7 Ya alyon nan pohpohdon Jesus i Peter di, Te on nan Ap'apu ta'u!
Hidin dingngol Peter hidiye ya na'ibagonan inhu'lub di lubungna ot
dumokpah nan liting ot mangeh awadan Jesus.

8 Mu nadan nun'ibbana ya deedahdih nan bangka an guyudonda
nan tabukul an napnuh ekan. Ya nihaggonda moh nan pingngitna an
umeh hinggahut (100) di metroy dinawwinah nan pingngitna.
9 Ta hidin dimma"aldah nan pingngitna ya nangitiganda an wahdiy
ekan an nihongba i han bimmalan apuy ya wahdiy tinapay.
10 Ya alyon Jesus i diday, Iyaliyuhtu dohah nadan tinabukulyu.
11 Ot ma'anneh Peter hinan bangka ot ena guyudon di tabukul ot
ida"alna. Ya o''ongal nadan ekan an natabukul. Ya hay numbilangda
ya umeh hinggahut ta han nabonglet tulu (153). Mu ta'on on athidiy
dinakolna ya agge napa''ih nan tabukul.
12 Ta on nalutu nan makan ot alyon Jesus i diday, Ma'ayu ta mangan
ta'u.
Ya ma''id ha nummahmah hi ngadana te an naminda ya innilada an
hiya hi Jesus.
13 Ot alana nan tinapay ot ipiyappongnan dida ya atbohdiy inatnah
nan ekan.
14 Ta hidiyey mi'atluh numpatigan Jesus i didan itudtuduwana hidin
namahuwan.

Hay Nummahmahan Jesus I Peter Hi A'at di Pamhodnan Hiya

15 Hidin nabhugda ya alyon Jesus i Simon Peter di, He''a Simon an
imbabalen John, on immannung an nahamad di pamhodmun ha"on
mu datuwen ibbam?
Ya alyon Peter di, Apu Jesus, innilam an pohpohdon da'a.
Ot alyon Jesus di, Hanat ipapto'mu nadan kimmulug an umat hi aton
nan mumpastol hinadan imbabalen di kalnero.
16 Ya alyon bon Jesus di, Simon an imbabalen John, on immannung
an nahamad di pamhodmun ha''on?
Ya alyonay, O Apu Jesus, innilam an pohpohdon da'a.
Ot alyon bon Jesus di, Ot ipapto'mu nadan kimmulug an paddungnay
kalnero'.
17 Ya impitlun bon Jesus an alyon di, Simon an imbabalen John, on
immannung an pohpohdona' i he"a?
Ya mahkit moh punnomnoman Peter te pitlunah diyeh nummahma-
han Jesus i hiya. Ot alyona i Jesus di, Apu Jesus, he''a ya innilam an
naminamin. Ot innilam an pohpohdon da''a.
Ot alyon bon Jesus di, Ot ipapto'mu nadan kimmulug i ha"on an
paddungnay kalnero'.
18 Ibaga' i he''a an hidin a'ungam ya ukod'a on iniktommuy balikismu
on nange'ah nan pohdom an umayam. Mu udum hi algo ya adi athidi.
Te amamma'a'e mo ya namaaggon indawawam di ta'lem ta bobodon
da'a ya inye da'ah nan aggem pinhod an pangiyayandan he''a.
19 Hinaey imbagan Jesus te pinhodnan innilaon Peter di a'at di ena
atayan hi udum hi algo ta pangipatigonah anabaktun Apu Dios. Ot
alyonan Peter di, Hanat un'unudona'.
20 Ya nunligguh hi Peter ya tinigona an mitmitnud i hiya nan ibbadan
pinpinhod Jesus an hiya din nidallag i Jesus hidin nanganandah din
agge ni' nateh Jesus ta hiyay nummahmah hi'on nganney mangipatiliw
i hiya.
21 Ot alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, on hiya'e ya nganney ma'at i
hiya?

22 Ya alyon Jesus di, Adi mahapul an innilaom hi'on nganney ma'at
i hiya. Te undan alyo"eh adi ni' mate ta ingganay tigonah pumbangn-
gada' ya nganney boddangna i he"a. Haot eh'ay nomnomnomom ya
hay em pangunudan i ha"on.
23 Ta gapun diyen inalin Jesus ya alyon nadan kimmulug on adi ni'
mateh diyen ibbadan pinpinhod Jesus. Mu bokon athidi te ona inali
ya abuh di, Undan nganney iyatanan he"a Peter hi'on adi ni' mate ta
ingganah ona' mumbangngad?
24 Hay ibagbagana i diye ya ha"on an nangitudo' ituwe an tinannigo'
an ina'inat Jesus ya nadan intanudduna. Ya innila ta'un immannung
datuwen intannudo"u.
25 Dakol nadan udum an ina'inat Jesus an agge nitudo' hitu te onha
intudo"un namin ot ma"id ha bilang di libluh itudo'anda.

Hay Ina'inat Nadan Apostoles
(Acts)

1 Ibba' Teofilo,
Handi'en namangulun tudo''un he''a ya nitudo' hidi nadan ina'inat
Jesus ya nadan intanudduna an nihipun hidin nangihipunanan nun-
tudtudu
2 ta inggana i diyen algo an immayanah ad abunyan. Mu hidin agge
ni' immeh ad abunyan ya nan Espiritun Apu Dios an wadan hiyay
nangitudduh itugunah nadan pinto'nan Apostoles.
3 Te nihipun hi namahuwana ta ingganah din immayanah ad
abunyan ya umeh napat (40) di algoy numpatipatiganan dida. Ya
nadan dakol an ina'inatnay nangipa'innilan dida an immannung an
namahuwan. Ya imbagabagana bon diday a'at di pun'ap'apuwan Apu
Dios.
4 Ya pinadananan dida an alyonay, Adiyu ni' taynan tun ad Jerusalem
ta ingganah on mipa'annung din inali' i da'yu an aton Ama. Te imbaga'
an
5 hi John ya hay liting di numbonyagna mu da'yu'e ya agagga moy
abonyaganyuh nan Espiritun Apu Dios.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Abunyan

6 Waday ni'yamungan Jesus hinadan Apostoles ya mahmahanda an
alyonday, Apu Jesus, undan ad uwani moy pangipa'aanam hinadan i
Roma an mun'ap'apu ta nada tuwali an ibba ta'un Judyu di ukod an
mumpapto' hitun boble ta'u?
7 Ya alyon Jesus di, Hi Ama di ukod hi'on anuud di a'atan nae ot adi
gahin onyu innilaon.
8 Mu haot eh'ay maphod hi innilaonyu ya nan umaliyan nan
Espiritun Apu Dios hi nitaguwanyu ta hiyay mangdat hi abalinanyu.
Ta eyu ipa'innilay a'at'uh ad Jerusalem ya hi an namin an boblehtu hi
ad Judea ya ta'on on hi ad Samaria ya hi abobbobleh tun luta.
9 Ta ona inalih diye ya pamaag ya mun'ipatuluh ad lagud ta
tangtangadondan mun'alimuh hinan bugut.
10 Ta nanongnan itattangaddah ad lagud ya alinah on wada han
duwan linala'in nunlubung hi pulaw an mi'ta'ta'dog i dida
11 ot alyonday, Da'yun i Galilee, tanganunyu itatangad hi ad lagud?
Hidiyen hi Jesus an immeh ad abunyan ya mumbangngad hi udum hi
algo ya hidiyen a'at di immayanah ad abunyan ya atbohdiy ma'at hi
pumbangngadana.
12 Ta nadan Apostoles ya nakakda i diyen nabillid an nungngadan
hi Olibo ot mumbangngaddah ad Jerusalem an ohay kilometroy
dinawwina.
13 Ot umedah nan kuwartudahdih nan mi'adwan gladu. Dadiyen
hinunggop ya da Peter ya hi John ya hi James ya hi Andrew ya hi
Philip ya hi Tomas ya hi Bartolome ya hi Matthew ya nan ohan hi
James an imbabalen Alpeus ya hi Simon an ohan Selote ya han hi
Judas an imbabalen James.

14 Ya innaynayundan ma'anamu'amung ta dumasadasalda an didah
nadan binabai ya hi inan Jesus an hi Mary an didah nadan udum an
imbabalena.

Hay Nihukkat I Judas

15 Han hin'algo ya na'amungda han umeh hinggahut ta bainti (120)
an kimmulug i Jesus ot tuma'dog hi Peter ot alyonay,
16 I'iba, teen inat Judas din impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i din
hi David hi nangalyanay waday mangipangulu hinadan e muntiliw i
Jesus.
17 Ya hi Judas di oha i da'mih nan himpulut duwan (12) Apostoles ta
hiyay ohan napili an ni'tamu i da'mi.
18 Mu hiyay nangipatiliw i Jesus ta nan pihhun lagbuna i diyen inatna
ya hidiyey nangattangda i han luta ta hidiy immayana ot hidiy agahana
ot mipakpak ta nabughiy putuna.
19 Ta dingngol di atagutaguh ad Jerusalem hidiyen na'at i hiya. Ta
hiya nan nginadanandah diyen luta hi Akeldama an hay ibalinana ya
lutan nadadala.
20 Ot inayun Peter an alyon di, Hay impitudo' Apu Dios hi ma'at i
Judas an gapuh nan inatna ya nitudo' hinan Psalm an alyonay, Hanat
ma''id ha miha''ad hinan balena. Ya hanat ma"id ha mabatin dida ta
wan mabaoy nunhituwanda. Ya nitudo' bo an midat hi oha nan sa'adna
ta wan waday mihukkat hinan sa'adna.
21 Ot hiya nan ad uwani ya pot'on ta'uy ohah mihukkat i Judas ta
middum i da'mi an e mangipa'innilah nan namahuwan Apu Jesus. Mu
mahapul an hay ohah nadan ni'uyu'uyug i da'min da Jesus hinadan
nanganangayanmi
22 an nihipun hidin nuntudtuduwan John hinadan tatagu ot bonya-
gana dida ta ingganah din numbangngadan Jesus hi ad abunyan.
23 Ta nadan na'amung ya imbagada an hay pumpiliyanda ya hi
Joseph Justus an hi Barnabas di mi'adwah ngadana ya hi Matias.
24 Ot mundasaldan alyonday, Apu Dios, an namin di tagu ya innilam
di punnomnomda ot he''a bahan di mangipa'innila i da'mih nan pot'om
i datuwen duwa
25 ta mihukkat i Judas an ohah nadan Apostoles ni'. Te hi Judas ya
inwalongnay a'apostolesna ot umeh awadan nadan nun'abahulan.
26 Ta on nagibbuh an nundasalda ot ibunutday ngadan dadiyen duwa
ya hay napili ya hi Matias ta hiya moy ni'apulut duwah (12) nadan
Apostoles.

2

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Kimmulug I Jesus

1 Hidin nadatngan nan algon Pentekos ot ma'amungdan namin
nadan mangulug i Jesus i han ohan bale.
2 Ya alinah on wada han mumbungug an ay puwo' an nalpuh ad
lagud an nungkohop ot mun'onan i diyen balen na'amunganda.
3 Ya tinigodan wada han ay mundalang an nungkohop hi hinohha i
dida.

1:18 1:18 Matthew 27:6-8 **1:20 1:20** Psalm 109:8

4 Ta nipiddum i dida nan Espiritun Apu Dios ta alinah on nat'onat'on
an hapit di panapitda an bokon nan hapitda tuwali te nan Espiritun
Apu Dios di nangipahapit i dida.
5 Ya hidih ad Jerusalem ya wadaday Judyu an na'na'unnud hinadan
tugun Apu Dios an nalpudah nat'onat'on an bobleh tun luta.
6 Ya hidin dingngol nadan tatagu nadan ahihahapit ya dakol nadan
tatagun immeh awadan dadiyen kimmulug i Jesus. Ya masda'awda te
way oha i dida on donglondan waday mangihapit hinadan hapitda.
7 Ta alyonday, Undan bokon i Galilee datuwe?
8 Ya tanganu udot on inniladan mangihapit hinadan nat'onat'on an
hapit ta'u?
9 Ya den wada i dita'uy i Partia ya i Media ya i Elam ya i Mesopotamia
ya i Judea ya i Kapadosia ya i Pontus ya i Asia ya
10 i Prigia ya i Pampilia ya i Egypt ya nadan nalpuh abobbobleh ad
Libya an nihaggon hi ad Sayrin. Ya hay udum i dita'u ya immalihtu an
nalpuh ad Roma.
11 Ta Judyu di udum ya bokon Judyu di udum i dita'u mu unudonda
nadan uldin ta'un Judyu. Ya nadan udum ya i Krete ya i Arabia. Mu
tanganu on pun'ibagada nadan maphod an ina'inat Apu Dios i dita'u
an hanadan nat'onat'on an hapit ta'uy panapitda.
12 Ta masda'awda ta way ohaon numanomnom on ilutikdan alyon-
day, Tanganu udot on pamaag ya inniladan namin di hapit?
13 Mu nadan udum ya ilaylayahhanda didan alyonday, Umman onda
nun'abubutong!

Hay Nanguhuhan Peter Hi A'at Jesus

14 Hi Peter an wahdin ni'ita'dog hinadan himpulut ohan (11)
Apostoles di himmapit ot ol'oltonan alyon di, Da'yun ibbamin Judyu
ya da'yun namin an numpunhituh ad Jerusalem ya hanat igongahanyu
tun ibaga'.
15 Alyonyuy nun'abubutong ami mu agge ami te undan waha
mabutong i ha hiyah na'aggawa?
16 Hituwen ma'ma'at i da'mi ya hiyah tuwey ipa'annungan din inalin
nan propetan hi Joel an alyonay,
17 Hi Apu Dios ya alyonay ipa'alina nan Espirituna ta middum hi
atagutagu hitun mun'adatngan nan ma'udin timpu. Ta nadan apapuyu
an linala'i ya binabai ya ipa'innilada nadan ipa'innilan Apu Dios i dida.
Ya nadan mumpangilog an linala'i ya ipatigonan diday pinhodnan
innilaonda. Ya nadan a'amamma ya waday ipa'inopnan dida hinadan
ahi ma'at.
18 Ya atbohdih nadan baalna an linala'i ya binabai an ipiddumna
nan Espirituna i dida ta eda itudtuduh nadan tatagu nan ipa'innilanan
dida.
19 Ya waday nakaskasda'aw an ipatigonah tun luta ya hi ad lagud te
hay mipatigo ya dala ya apuy ya nunhiglay ahuk.
20 Ya humilong nan algoh ad lagud ta mumbalin hi mumbolah* nan
bulan ya ahi madatngan hidiyen Algon punhumalyaan Apu Dios hi
tatagu.
21 Ya hay oha boh inalin Joel ya alyonay, An namin nadan
mumpaboddang i Apu Dios ya mi'tagudan hiya.

---

* **2:20 2:20** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. **2:21 2:21** Joel 2:28-32

22 Ot inayun Peter an alyon di, I'iba an tinanud Israel, aga'e ta
donglonyu tun ibaga' an a'at Jesus an i Nasaret. Hiya ya ongal di
abalinana an nalpu i Apu Dios te tinannigo ta'u nadan dakol an
milagron ina'inatna ta hidiyey pangimatunan ta'u an hiya ya hinnag
Apu Dios.
23 Mu hi Apu Dios ya ninonomnomna tuwali nan ma'at i hiya. Ta hiya
nan inyabulutnan ipapateyuh Jesus hinadan tatagun nun'abahulan ta
impata'dah nan krus.
24 Mu hi Apu Dios ya inabaknay ate te minahuwanah Jesus te adi
mabalin hi minaynayun hi ate.
25 Ta hiyah naey nipa'annungan nan intudo' din hi apu ta'un hi David
an alyonay, Hi Apu Dios ya wadawadan ha''on ta hiya nan ma'dinnola'.
26 Ya atbohdin nunhiglay amlong'u i hiya. Ta ta'on hi mateya' ya
madinola' an mahuwana'
27 te innila' an hi Apu Dios ya adina punnanongon di linnawa' hi
awadan di linnawan nadan numpun'ate te ha''on an pinto'na ya innila'
an adina iyabulut an matano' di adol'uhdi.
28 Te impa'innilana tuwalih din hopapna an mahuwana' hi ataya'. Ta
hiya nan mun'am'amlonga' te wadah Apu Dios i ha''on.
29 Ya innayun Peter an alyon di, Da'yun i'iba, wan alyonyu on hay
adol David di hinapitna mu bokon te hi David ya na'innilan nate ot
milubu'. Ya ingganah ad uwani ya wahtun boble ta'u nan lubu'na.
30 Hiyay ohah nadan propeta ot innilanan hinamad Apu Dios an
imbagan hiya an udum hi algo ya han apapunay pumpatulon Apu Dios
ta umat i hiya.
31 Ya innilan David nan ma'at hi udum hi algo an nan pummahuwan
Apu Dios i Jesu Kristu te inalinay, Adi minaynayun di linnawanah nan
awadan di numpun'ate ya adi matano' di adolna.
32 Ot hinaen tagun minahuwan Apu Dios hidin natayana ya ma''id ha
udum hi'on bokon hi Jesus. Ya da'min namin di tistiguna te tinigomin
namahuwan.
33 Ya impabaktun Apu Dios ta wahdih way winawwana. Ta
nipa'annung hi ad uwani din inalin Apu Dios i Jesus an alyonay udum
hi algo ya ipiddum Jesus nan Espiritu hinadan tatagu. Ot tee an ad
uwaniy na'atana. Ta hiyah tuwe nan tigtiggonyu ya dongdonglonyuy
a'atna.
34 Hinaen intudo' David an inali' hi ad uwanindi ya bokon hay
adolnay hinapitna te agge immeh ad abunyan hi David. Ya intudo'
bon din hi David an alyonay, Inalin Apu Dios hinan Ap'apu ta'u di,
Umbun'ah way winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu
35 ot abako' nadan mi'buhul i he''a.
36 Ya innayun Peter an alyon di, Pinhod'un ipa'innila i dita'un namin
an Judyu an hidiyen impipata'yuh nan krus an hi Jesus ya hiya nan
Kristu an pinto' Apu Dios hi Patul an hihinnod ta'u.
37 Ta on dingngoldah diye ya ayda mohpe kimmaynit ta mi'hapitda
i Peter ya hinadan ibbanan Apostoles an alyonday, Ot nganne moy
atonmin i'iba?
38 Ya alyon Peter di, Hay atonyun namin ya way ohaon indinongna
an mangat hinadan pumbahulan ta hi Jesu Kristu moy un'unudonyu

2:28 2:28 Psalm 16:3-11 **2:35 2:35** Psalm 110:1

ya numpabonyag ayu. Ta hidiyey atiganan pinakawan da'yu mon Apu
Dios. Ya ipiddumna bo nan Espirituna hinan nitaguwanyu.
39 Te hiyah nae nan imbagan Apu Dios hi idatnah nadan ayaganan
middum i hiya an ta'on on hanadan tinanud ta'u ya ta'on on hanadan
wahnan nun'idawwin boble hi'onda abuluton hiya.
40 Ya dakol nadan imbagabagan Peter ot ahina tugunon didan
alyonay, Kumulug ayu i Jesus ta mi'tagu ayu i hiya ta adiyu iyunnudan
hinadan tatagud uwani an adi maphod di nomnomda.
41 Ya dakolday nangabulut i diyen dingngolda ot mumpabonyagda
ta umeh tuluy libuy (3,000) niddum hinadan kimmulug i Jesus i diyen
algo.
42 Ya innaynayundan nun'ada'adal hinadan itudtudun nadan Apos-
toles ya maphod di punhahayyupanda. Ya mun'oh'ohhadah nan
panganandah nan punnomnomnomandah natayan Jesu Kristu. Ya
atbohdih nan pundasalanda.
43 Ya nadan Apostoles ya dakol di ina'inatdan milagro ya nadan
udum an pangimatunan hinan ongal an abalinan Apu Dios ta way
ohah nadan tatagu on masda'awda.
44 Ya an namin nadan mangulug i Jesus ya mun'u'unnudanda ya
munhimboboddangda.
45 Te wada'en diday munhapul hi pihhu on nun'igattang nadan
ibbadan waday lutada onu odonda ta idatdan dida.
46 Ya abigabigat on na'amungdan mundayaw hinan balkon nan
Templo. Ta nagibbuh'e on nun'u'uyyugdan e mangan hinan balen
di udum i dida. Ya nunhiglay amlongda te mun'u'unnudan di
punnomnomdan namin.
47 Ya hi Apu Dios di daydayawonda. Ta ta'on on hanadan udum an
tatagu ya pinhodday pangatda. Ta abigabigat on waday kumulug hi
ipiddum Apu Dios i dida.

3

Hay Nipaphodan Han Napilay

1 I han alas tres ya imme da Peter i John hinan Templo te hidiyey
olas di pundasalan di tataguhdi.
2 Ya wada han lala'i an napilay tuwalih din niyayyamana an wahdih
nan way geyt an nungngadan hi Mapmaphod. Te abigabigat on
inyedahdi ta way atonan mun'odoh pihhuh nadan mala''uh an umehdi.
3 Ta hidin e hunggop da Peter i John ya tinigona dida ot mun'odoh
way ihmo'dan hiya.
4 Ya intigodan hiya ot alyon Peter di, Itigom i da'mi.
5 Ot itigonan dida te alyonaon waday idatdan hiya.
6 Ya alyon Peter di, Ma''id ha pihhu' mu nan wadan ha''on di idat'un
he''a. Hi Jesu Kristu an i Nasaret ya paphodon da'a ot agam ta
tuma'dog'a ya dimmallan'a.
7 On inalin Peter hidiye ot podnonay winawwana ta boddanganan
tuma'dog. Ya na'ibagan pinumhod ya mabikah mohpey hukina.
8 Ta natanna'dog ot mundallanan ot mi'ighop i didah nan Templo an
mumpaypaytu' an mundayaw i Apu Dios.
9 Ta an namin nadan tataguhdi ya tinigodan mundallanan an
mundayaw i Apu Dios.

10 Ya immatunandan hiya nan napilay an e mun'od'oddoh nan way
geyt an nungngadan hi Mapmaphod. Ya masda'awda i diyen na'at i
hiya.

Hay Nuntudduwan Peter Hinan Templo.

11 Hidin imme da Peter i John hidih nan way nginadanandah Balkon
Solomon ya inidon diyen napilay ni' i dida te adina pohdon an
mataynan. Yaden mangedahdin namin nadan tatagun nangimatun i
hiya te masda'awda.

12 Ta on tinigon Peter nadan tatagu ot alyonay, Da'yun ibbamin
Judyu, tanganun ayu masda'aw hinan na'at ta athinay panigoyu i
da'mi? Wan alyonyuh on gapuh nan abalinanmi onu ana'na'unnudmin
Apu Dios di lummuh e dumallanan tuwen tagu.

13 Mu bokon te hi Apu Dios an hiya nan dinayaw handidan
a'ammod ta'un da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ya nadan udum
di nangipaphod ituwen lala'i te pinhodnan ipa'innilay anabaktun
nan Imbabalena an hi Jesus an hiya din inyeyuh nadan ap'apuyun
munggubilnu. Ya alyonnot eh'an Pilatu di ilubusna mu iyadiyun
pohdonyun ipapate.

14 Hiya nan pinto' Apu Dios hi nahamad an baalna an ma''id ahan ha
bahulna mu hiyay aggeyu pinhod an ipilubus. Ta hanaot an pimmate
di imbagayun Pilatu hi ilubusna.

15 Ta hi Jesus an Managu i dita'u di hiyay impapateyu. Mu
tistiguwanmin hi Apu Dios ya minahuwanah din natayana.

16 Ya manu'eh tigonyun dumallan mohpeh tuwen lala'i ya gapuh
nan abalinan Jesus. Te hituwen lala'in immatunanyu ya toto'lonyu
ya pinumhod an gapu ta patiyonmi nan ongal an abalinan Jesus.

17 Ot da'yun i'iba, innila' an manu'eh impapateyuh Jesus an da'yun
namin hinadan ap'apuyu ya gapuh aggeyu nanginnilaan an hiya nan
hihinnod ta'u an Kristu.

18 Mu hidiyen inatyu ya hiyay nipa'annungan nadan inalin Apu Dios
i handidan propeta an alyonay, Gahin di mapalpaligat nan Kristu.

19 Ya innayun Peter an alyon di, Ot ad uwanin innilayu mohpe an hi
Jesus ya hiya nan Kristu ya mahapul an muntutuyu ayuh nan bahulyu
ya hi Apu Dios di un'unudonyu ta way atonan mamakawan hinadan
bahulyu ta luminggop ayu te amtanyu an wadah Apu Dios i da'yu.

20 Ya udum hi algo ya pumbangngadon bon Apu Dios hi Jesus an hiya
nan Kristu an mun'ap'apu i dita'u.

21 Mu adi ni' mabalin an mumbangngad ta ingganah madatngan nan
pangipaphodan Apu Dios hi an namin nan wahtun luta ta mipa'annung
din imbagan Apu Dios i handidan pinto'nan propeta.

22 Immannung hituwe te wada din imbagan Moses an alyonay,
Honagon Apu Dios i dita'u han propeta an umat i ha"on an ibba ta'un
Judyu. Ya mahapul an unudonyun namin di ibagana.

23 Ya hanada'en adi mangunud hinadan ibagana ya mihiwwedah
nadan tatagun Apu Dios ta nunhiglay adadaganda.

24 Ya innayun Peter an alyon di, Nadan propeta an nihipun i Samuel
ya an namin nadan nihnod i hiya ya imbagada tuwali nadan ma'ma'at
hi ad uwani.

25 Ot dita'un holag dadiyen propeta di na'atan naen imbagabagada ya
ta'on on nan inalin Apu Dios i din hi Abraham an alyonay nan tinanud
Abraham di gumalat hi e awagahan di atagutaguh tun luta.
26 Ta hiya nan dita'un Judyu di namangulun nannagan Apu Dios
hinan imbabalenan hi Jesu Kristu ta ipaphod dita'u ta wan idinong
ta'u nadan adi maphod an ato'aton ta'u.

4

Hay Nahumalyaan Da Peter I John

1 Hidin munhapit da Peter i John hinadan tatagu ya immali nadan
padin di Judyu ya nan ap'apun di guwalyah nan Templo ya nadan
Saduse.
2 Te aggeda pinhod nan itanudtudun da Peter an mamahuwan nadan
numpun'ate te namahuwan hi Jesus.
3 Ot tiliwonda da Peter i John ot ibaludda dida mu aggeda ni'
nahumalya te mun'ahdom. Ta nabiggat ot ahida mahumalya.
4 Mu dakolda damdamay kimmulug an gapuh nangngolanda i
dadiyen intudtudun da Peter. Ot middumdah nadan kimmulug tuwali
i Jesus. Ta hay bilang di linala'in namin an kimmulug i Jesus ya umeh
limay libu (5,000).
5 Ta on nabiggat ot ma'amungdah ad Jerusalem nadan mangipanuh
hi tatagu i diyen boble ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya
nadan mumpuntudtuduh nadan uldin di Judyu
6 ya ta'on on nan nabaktun padi an hi Anas ya nadan udum an
tulangna an da Kayapas ya hi John ya hi Alexander ya nadan udum.
7 Ta onda inye da Peter i John hidi ot ipahangngabda didah nadan
na'amung ot alyondan diday, Nganney inatyun nangipaphod hi hukin
nan napilay? Undan waday abalinanyu?
8 Ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Peter ot alyonay, Da'yun
mangipanuh hi tatagu ya da'yun mangipangpangulu ituwen boble,
9 undan nan maphod an na'at an nipaphodan di hukin tuwen napilay
di gumalat hi panumalyaanyun da'mi?
10 Ot hinae'en na'at di mahmahanyu ya maphod ta innilaonyun
namin an ta'on on da'yun ibba' an Judyu an manu'e hi na'aan di pilay
tuwen tagun wahtuh hinangngabyu tee ya gapuh nan abalinan Jesu
Kristu an i Nasaret an hiya din impipata'yuh nan krus mu minahuwan
Apu Dios.
11 Ya hiya boy ni'aligan nan batu an nibagay a'atna an alyonay, Nan
batu an agge pinhod nadan mangapyah balen usalon ya onnot on
hidiye otahan nan nahamad hi pangipabunan hi bale.
12 Ot athidih Jesus te aggeyu pinhod mu onnot on hiya nan
ma'ahhapul hi pi'taguwan ta'u. Te ma''id ha udum hi impa'innilan
Apu Dios hi mangihwang hi tatagu te hiya ya abuh.
13 Ya hidin tinigon nadan na'amung an munhumalya i da Peter i
John an na'tulliddan humapit ya masda'awda te innilada an aggeda
nun'iskul. Mu nanginomnomanda an manu'eh atdahdi ya dida din
ni'uyu'uyug i Jesus.

4:11 4:11 Psalm 118:22

14 Mu ma''id ha manomnomdah eda ipabahul i da Peter i John
te inniladan agge nibahho nan inatda i diyen lala'in nipaphod an
mi'ta'ta'dog i dida.
15 Ot pa'aanonda ni' da Peter i John hidih nan way punhumalyaan
ta way atondan munhahapit hi atonda.
16 Ta alyonday, Nganney aton ta'un danaen duwan linala'i te adi ta'u
pi'ihha''ut i naen milagron inatda ya ten niluh an na'innilaan an namin
di tataguh tun ad Jerusalem.
17 Hay maphod hi aton ta'u ya padanan ta'un dida ta idinongdan
e mangitanudtuduh a'at Jesus ta adi ma'innilaan di atagutaguh
abobboble.
18 Ta on nagibbuh nan nunhahapitanda ot ayaganda bo da Peter i
John ot padanandan dida ta idinongdan e mangitudtuduh a'at Jesus.
19 Mu alyon da Peter i John di, Ta hay pohdonyu ya da'yuy unudonmi
an bokon hi Apu Dios.
20 Adi mabalin hi idinongmin e mangibagbagah nadan tataguh nan
tinannigomin ina'inat Jesus ya nadan dingngodingngolmin hiya.
21 Mu nunhigla damdamay nanattatakutda i dida ot ahida ilubus
dida te ma''id ha pangigadulandan mamalpaligat i dida te dakol nadan
tatagu an mundayaw i Apu Dios an gapu i diyen na'at.
22 Hidiyen lala'in nipaphod di hukina ya nahuluk hi napat (40) di
tawon di napilayana.

Hay Numpaboddangan Nadan Apostoles I Apu Dios Ta Tumulidda

23 On limmah'un da Peter i John ot inayundan umeh nan awadan
nadan i'ibbada ot uhuhondan dida nan inalin nadan nabaktun padi
ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu.
24 Ta onda dingngol nan imbagada ot mundasaldan namin an
alyonday, He''a Apu Dios an na'abbaktu di nunlumu hi ad lagud ya
tun luta ya ta'on on nadan baybay ya an namin nan wada i datuwe.
25 Ya gapuh nan Espiritum ya imbagan din baalmun ap'apumi an
hi David an alyonay, Tanganu nin on hanadan tataguh abobboble ya
nunhiglay bungotdan he''a an Dios ta numanomnomdah atonda an
ta'on on ma''id ha abalinanda.
26 Ta pamaag ya munhahayyup nadan patul ya nadan ap'apu ta
mi'buhuldah nan pinto'mun Ap'apu an hi Jesu Kristu.
27 Ta teen nipa'annung din inalin David te da Herod i Ponsio Pilatu
ya an namin nadan Judyu ya ta'on on nadan bokon Judyu ituwen boble
ya diday nunhahapit ta ipapateda nan ma''id ha bahulna an baalmu
an hi Jesus.
28 Ta diday nipa'annungan din ninomnommu tuwalin ma'at.
29 Apu Dios, dingngolmuy nanattatakutdan da'mi ot idattan da'mi
bahan an baalmuh tulidmi an e mangipa'in'innilah nan hapitmu.
30 Ya hanat ipatigom nan ongal an abalinam ta ipaphodmu nadan
mumpundogoh ya idatmu boy abalinanmi ta way atonmin mangat
hinadan milagro an gapuh nan abalinan nan baalmu an hi Jesu Kristu.
31 On nalpah hidiyen nundasalanda ya alinah on munwawod hidiyen
balen na'amunganda ya an naminda ya nunhiglay bimmikahan nan
Espiritun Apu Dios i dida ta adida mo tumakut an e mangipa'innilah
nan hapit Apu Dios.

4:26 4:26 Psalm 2:1,2

Hay Nun'i'iddatan Nadan Kimmulug I Jesus

32 Dadiyen kimmulug i Jesus ya na'u'unnudan di punnomnomda ya
pangatda an ma''id ha ohah ma''ukuh i dida. Te mun'i'iddatandan
namin hinadan wadan dida.
33 Ya ongal di abalinan nadan Apostoles an e mangipa'innilah
namahuwan nan Ap'apu an hi Jesu Kristu. Ya nunhiglay nangipadutu'
Apu Dios i didan namin.
34 Ta hiya nan ma''id ha oha i dida hi nakulangan hinan mahapulna
te wadada'ey munhapul hi pihhu on nun'igattang nadan ibbada dohah
nadan lutada onu baleda
35 ta idatdah nadan Apostoles ta ipiyappongda hinadan munhapul.
36 Ya hi Joseph an holag Libay an i Cyprus ya hiya nan nginadanan
nadan Apostoles hi Barnabas an hay ibalinana ya umipa'amlong.
37 Hiyay ohah nadan nangigattang hi lutana ot idatnah nadan
Apostoles.

5

Nan Inat Da Ananias I Sapira

1 Mu wada han hi Ananias an inggatangda i ahawana an hi Sapira
dohah nadan lutada.
2 Ta namaag nan pihhun nunggattanganda ot ipa''eday udum ot ahi
idat Ananias nan nabati hinadan Apostoles ot alyonay, Ammunah naen
nunggattanganmih nan lutami.
3 Ya inalin Peter i Ananias di, Tanganu mahan on impalubusmun
baliyan da'a i Satanas ta inlayaham nan Espiritun Apu Dios.
4 Hidin aggeyu inggattang nan lutayu ya lutayu tuwali. Ot hidin
inggattangyu ya da'yuy ud pihhuh nan nunggattanganyu ot ukod ayuh
pangiyatanyu. Ya tanganu mahan on waha ninomnommuh athina?
Bokon hay taguy inlaylayahham te hi Apu Dios.
5 Ta on dingngol Ananias hidiye ya inayunan natukkad ot mate. Ta
an namin nadan nangngol i diyen na'at ya nangintattakutda.
6 Ot libbutan nadan mumpangilog an linala'i hinan libbut di nate ot
eda ilubu'.
7 Agge imme han tuluy olas ya hinunggop hi ahawana mu aggena
innilah diyen na'at.
8 Ya inalin Peter i hiyay, On hituwe ya ammuna nan gattang nan
lutayu?
Ya alyonay, O hiyahnae ya abuh.
9 Ya inalin Peter di, Te nee onyu nunhapitan an himbale an e
mangipatnan ilaylayahhan nan Espiritun Apu Dios. Wadada neeh dola
nadan linala'i an e nangilubu' i ahawam ta itnud da'a.
10 Ya na'ibagan natukkad hi hinangngab Peter ot mate. Ta on
hinunggop nadan linala'i ya tinigoda bon nate ot eda mo bo ilubu'
hi dallag nan nilubu'an ahawana.
11 Ya an namin nadan kimmulug i Jesus ya nadan udum an nangngol
i diye ya nunhiglay takutda.

Nadan Nakaskasda'aw An Ina'inat Nadan Apostoles

12 Hay a'am'amungan nadan kimmulug i Jesus ya hidih nan
nangadanan hi Balkon Solomon hidih nan Templo. Ya dakol di

nakaskasda'aw an ina'inat nadan Apostoles an panginnilaan an indattan Apu Dios dida hi abalinanda.
13 Ya wadaday udum hinadan tatagu an ibagabagaday amaphod dadiyen kimmulug mu mun'og'ogondan e middum i dida.
14 Mu ta'on on athidi ya dakol damdamay binabai ya linala'i an kumulug an mun'iddum i dida.
15 Ta hiya nan nun'iyen nadan tatagu nadan mumpundogoh hinan way pangi'wan Peter an nun'ipalo'da didah nadan kama ya apih te alyonday ta'on on ammuna nan a''on Peter hi mipto' i didah ala''uhana ot ma'aan di dogohda.
16 Ya dakolday tatagun immali an nun'alpuh nadan nunlini''odan an bobleh ad Jerusalem an in'uyugda nadan ibbadan mumpundogoh ya nun'ahi'pan. Ta nun'ipaphod nadan Apostoles nadan mumpundogoh ya nunla'ahda nadan nun'ih'op hinadan nun'ahi'pan.

Hay Napalpaligatan Nadan Apostoles

17 Ta gapu i dadiyen ato'aton nadan Apostoles ya umamoh nan nabaktun padin di Judyu ya nadan Saduse.
18 Ta hiya nan impatiliwda nadan Apostoles ot ipibaludda dida.
19 Mu i diyen nahdom ya imme han anghel Apu Dios ot ibughulna nan panton di baludan ot ipalah'una dida ot alyonay,
20 Ume ayuh nan Templo ya intudduyuy a'at nan munnananong an pi'taguwan i Jesus.
21 Ta onda dingngol hidiye ot umeda. Ta on nawnawi"it ot umedah nan Templo ot muntudtududahdi.
Ya hidin dimmatong nan nabaktun padi ya nadan nun'ibbana hinan ugganda a'am'amungan ot ipa'ayagdan namin nadan mangipangpanguluh nadan Judyu an munhumalya ot honagonday e mangawit hinadan nun'ibalud an Apostoles ta humalyaonda dida.
22 Mu hidin dimmatong nadan hinnagdah nan baludan ya ma''iddahdi nadan Apostoles ot mumbangngaddah nan na'amungan nadan munhumalya ot eda ibagan alyonday,
23 Umman dimmatong amih nan baludan ya nun'i'aladdu ya nada'en mumpungguwalya ya nun'ipongdah nadan apantopanto mu hidin imbughulmi ya ma''id ha tagu.
24 Ta onda dingngol hidiye ya nan ap'apun di guwalyah nan Templo ya nadan ap'apun di padi ya numanomnomda hi'on nganney na'at hinadan apostoles.
25 Ya wada han tagun dimmatong hinan punhumalyaan ot alyonay, Umman dedahdih nan Templo nadan impibaludyu an muntudtududah nadan tatagu.
26 Ot ume mo bo nadan guwalyah nan Templo an ta'on on nan ap'apuda ta eda awiton dida ot iyeda didah nan awadan nadan mumpunhumalya. Aggeda pinilit didan in'uyug mu inip'iphodday nangalidan dida te tumakutdah pampaan nadan tatagun dida.
27 Ta onda dimmatong nadan apostoles hinan punhumalyaan ot pata'dogonda didah hinangngab nadan mumpunhumalya ot humalyaon nan nabaktun padi dida
28 an alyonay, Na'padannanmin da'yuh din hopapna an idinongyun e mangitanudtuduh a'at diyen tagu mu onyuot inyal'alan e nuntudtuduh

nadan tataguh tun ad Jerusalem. Ya da'mi bo udot di pabahulonyuh
nangipapaten hiya.
29 Ya alyon da Peter hinadan ibbanan apostoles di, Mahapul an hi
Apu Dios di unudonmi an bokon hay tagu.
30 Te hi Apu Dios an inunud handidan a'ammod ta'uh din nadne ya
hiyay nummahun Jesus an hiya din impipata'yuh nan krus ta hidiy
natayana.
31 Ot ipabaktuna ta hiya moy ma'unud hi Ap'apu ya Mangihwang
i dita'u. Ot hiya'ey unudon ta'un Judyu ta muntutuyu ta'uh nadan
ina'inat ta'un adi maphod ya pakawanon Apu Dios di bahul ta'u.
32 Ya da'miy muntistiguh nan namahuwan Jesus. Ya atbohdin
muntistigu nan Espiritun Apu Dios an ipiddumnah nitaguwan nadan
mangun'unud i hiya.
33 Ta hidin dingngol nadan mumpunhumalya ya nangimbubbun-
gotda ta pohdondan ipapate dida.
34 Mu wada han oha i dida an Paliseu an nungngadan hi Gamaliel
an pa'allispituwon nadan tatagu an muntudtuduh nadan uldin di
Judyu an timma'dog ot ibaganan lumah'unda ni' nadan apostoles hi
na'omtang.
35 Ta hidin limmah'unda ot alyonay, I'iba an Judyu,
pa'annomnomonyu ta ahiyu aton di pohdonyu i datuwen tatagu
te bokon ammunah ad uwani di na'atan di athitu.
36 Te handi'e ni' ya wada han lala'i an hi Tiyudas an mangalih hiya
ya nabaktu ta waday immeh opat di gahut (400) hi linala'ih nangunud
hinan tudtuduna. Mu hidin nipapate ya nabukaldan namin handidan
nangunud i hiya ta napogpog hidiyen intudtuduna.
37 Ya wada bo han hi Judas an i Galilee an hidin timpun di e
a'uyapan di tatagu an milistay ngadanda ya wadaday inhaphapitana
ta mi'buhuldah nan gubilnu. Mu waday namate i hiya ta an namin
handidan nangunud i hiya ya nahihi''anda.
38 Ot athidi bo i datuwe an idinongdan mangun'unud i naen nituddu
i dida te nate nan ap'apuda. Ot hiya nan ibaga' i da'yu ta adi ayu
numanomnom hi atonyun dida ta ukodda. Ot hinaen nituddun didan
un'unudonda ya mapogpog hi'on nalpuh nomnom di tagu.
39 Mu on'e tuwali hi Apu Dios di nalpuwan naen itudtududa ya ma''id
ha abalinanyun mangipadinong i dida an on ayuot mi'hangga i Apu
Dios.
40 Ta inyunnudandah nan inalin Gamaliel ot ipaghopda nadan
apostoles hinan awadanda ta pamaag mo ot pun'ipahuplitda dida. Ot
ibagadan didan idinongdan e mangipa'innilah a'at Jesus ot ipalah'unda
dida.
41 Ya mun'am'amlong nadan apostoles an ta'on on waday humihiwon
dida te inniladan inyabulut Apu Dios nan eda nipadildilahan an gapuh
eda pangipa'innilaan hinan a'at Jesus.
42 Ta abigabigat on immedah nan Templo ya hi abalebale ta eda
itudtudu an hi Jesus ya hiya nan Kristu an hihinnodda.

6

Hay Namto'andah Nan Pitun Mangipapto' Hinan Ihmo'da

1 Hidin dumakoldan dumakol di kimmulug i Jesus ya abigabigat
on waday ihmo'dah nadan ibbadan kimmulug hinadan munhapul hi

boddang. Mu wadaday Judyu an Greek di hapitda an munlilida te
alyonday agge numpapaddung di idatdah nadan nabalu an ibbada
hinan idatdah nadan nabalu an Hebrew di hapitda.
2 Ot ayagan nadan apostoles an namin nadan ibbadan kimmulug i
Jesus ot alyonday, Adi mabalin an iwalongmin e muntudtuduh nan a'at
Jesus ta hinaey ipapto'mi.
3 Ta hiya nan udu'dulnay pot'onyu ha pituh linala'i an maphod di
ibagan di tataguh a'atda ya nun'anonomnomanda ya matigo i dida nan
tamun nan Espiritun Apu Dios, ta diday ukod ituwen tamu.
4 Ta way atonmin mangiyohhah nan tamumin mundasal ya
muntudtuduh nan hapit Apu Dios.
5 Ya an namin nadan na'amung ya pinhoddah diyen imbagan nadan
apostoles. Ot pot'onda mo hi Stephen an nahamad di pangulugna ya
waday atigan di tamun nan Espiritun Apu Dios i hiya ya hi Philip ya
hi Prokorus ya hi Nikanor ya hi Timon ya hi Parmenas ya hi Nikolas
an i Antiok an bokon Judyu mu unudona nadan tugun di Judyu.
6 Ot ipa'eda didah hinangngab nadan apostoles ot iha'mon nadan
apostoles di ta'ledah ulun dadiyen napto' ot idasalanda dida.
7 Ta nan hapit Apu Dios ya ninaynayun an nihinap ta dimmakol
nadan kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ya dakolday padin di Judyu
an nangabulut ya nangun'unud hinan tudtudun Jesus.

Hay Natiliwan Stephen

8 Hi Stephen ya ongal di boddang Apu Dios i hiya ta hiya nan
nunhiglay abalinana an umat hinan dakol an nakaskasda'aw an
ina'inatna an tinannigon nadan tatagu.
9 Mu hidih ad Jerusalem ya wadada bopiboy udum an Judyu an
ma'amu'amung hinan a'am'amungan di nawayawayaan an himbut an
adida pohdon hi Stephen an dadiye nadan Judyu an i Sayrin ya i
Alexandria ya i Silisia ya i Asia an nunhahapitda ta eda mi'yahhiyan i
Stephen.
10 Mu lo'tat ya hinipol Stephen dida te nan Espiritun Apu Dios di
nangipanomnom i hiyah ibagana.
11 Ta dadiyen ni'yahhiyan i hiya ya numbayaddah tatagu ta diday
nangihinap hinan layah an alyonday, Dingngolmi nan inalin Stephen
an alyonay, Layah nan a'at Moses ya hi Apu Dios.
12 Ta himmihiwoda mo nadan tatagu ya nadan mangipangpangulu
i dida ya nadan mumpuntudtuduh uldin di Judyu ot eda tiliwon hi
Stephen ot iyedah awadan nadan Sanhedrin an dida nan munhumalya.
13 Ot ayaganda dadiyen ahilalayah an tistigu ot alyonday, Hituwen
tagu ya pihupihulona nan Templo ya nadan uldin di Judyu.
14 Te dingngolmin alyonay hidiyen hi Jesus an i Nasaret ya pa"ihona
nan Templo ya hukkatana nan pangat ta'u tuwalin intuddun Moses.
15 Mu an namin nadan na'amung ya hi Stephen di titiggonda te
humiliy angahna an ay angah di anghel.

7

Hay Nambal Stephen Hinan Imbagan Nan Nabaktun Padi

1 Ya inalin nan nabaktun padi i Stephen di, On immannung hinaen
inalida?

2 Ya inalin Stephen di, Da'yun i'iba ya a'ammod, donglonyuh tuwen
ibaga'. Hi Apu Dios an na'abbaktu ya numpatigo i Abraham an ud holag
i dita'u hidin awadandah ad Mesopotamia hidin aggeda ni' immayan
hi ad Haran.
3 Ta alyonan hiyay, Taynam tun numboblayam ya nadan i'ibam ta
ume'ah nan boblen ituddu' i he''a.
4 Ot taynan mon da Abraham hi ad Kaldea ot eda miha''ad hi ad
Haran. Mu hidin nateh amanah ad Haran ot pa'aliyon Apu Dios dida
ituwen boble an nunhituwan ta'uh ad uwani.
5 Mu hidin immaliyan da Abraham hitu ya agge ni' indat Apu Dios
hituwen luta i hiya an ta'on on ha kittang te inalin Apu Dios di nan
holagnay pangidatana. Mu hidin nangibagaan Apu Dios ituwe ya
ma''id ni' ha imbabalen Abraham.
6 Ya inalin bon Apu Dios i hiyay, Nadan tanudam ya eda munhituh
nan bokonda boble ta diday mumbalin hi baal nadan tataguhdi ta
palpaligatonda didah opat di gahut (400) di tawon.
7 Mu iballoh'u ta nadan numboblehdi an mamalpaligat i dida ya
paligato' damdama dida.
Ya ha boy ohah inalin Apu Dios ya alyonay, Mu lo'tat ya umaanda i
diyen boble ta mumbangngaddahtun awadam ta hituy pundayawan-
dan ha''on.
8 Mu mahapul an an namin nadan tanudam an linala'i ya makugitda
ta atiganan un'unudonyu tun ibaga'.
Ta hiya nan hidin mi'awaluh algoh niyayyaman Isaac ot kugiton
Abraham. Ot athidi boy aton Isaac hinan imbabalenan hi Jacob
ya atbohdi damdamay inat Jacob hinadan himpulut duwan (12)
imbabalena an datuwe nadan a'ammod ta'u.

Hay Nangibagaan Stephen Hinan Na'at I Joseph

9 Dadiyen linala'in imbabalen Jacob ya inamohanda nan ohan hi
ibbada an hi Joseph ot ihbutda hinan i Egypt. Mu hi Apu Dios di
nanongnan nangipapto' i hiya.
10 Ta hiyay namoddang i hiya hinadan nunligatana ya indattanah
ongal an abalinana. Ta gapu i dadiyen maphod an a'atna ya hiyay
pinto' nan patul hi ad Egypt hi gobelnador ta hiyay ap'apu an
mumpapto' hi ad Egypt ya hi an namin nadan tatagun wah nan
palasyu.
11 Mu hidin awadan Joseph hi ad Egypt ya wada han bitil. Ta nadan
a'ammod di Judyu hi ad Kanaan ya ma''id ha anonda ta nunhiglay
punligatanda.
12 Mu manuh ad Egypt te dakol di inamung Joseph hi makan.
Ta hidin dingngol Jacob an waday makan hi ad Egypt ot honagona
nadan i'imbabalena an ud holag i dita'u ta hidiyey pinghanah
immayandahdi mu aggeda ni' immatunan hi ibbadan hi Joseph.
13 Ta hay pidwanah immayandahdi ot ahi mohpe ibagan Joseph an
hiya nan hi ibbada ta hidiyey nanginnilaan damdaman nan patul hidih
ad Egypt hinadan i'iban Joseph.
14 Ot ibagan Joseph hinadan i'ibana ta i'uyugdah amada an hi
Jacob ya didan hina'amma ta umedah ad Egypt. Ta hay bilangdan
hina'amman imme ya napitudat lima (75).
15 Ta imme da Jacob hi ad Egypt ot hidiy ihaha''adanda ta hidiy
natayan Jacob ya nadan holagna an dida nadan a'ammod ta'u.

16 Mu nan ba'agda ya imbangngaddah ad Sekem ta nilubu'dah nan
lutan ginattang Abraham hinadan holag Hamor.

Hay Nangibagaan Stephen Hinan Inat Handidan A'ammoddan Judyu

17 Ot innayun Stephen an alyon di, Hidin mun'adatngan nan
pangipa'annungan Apu Dios hinan imbaganan Abraham ya dim-
makolda mo handidan a'ammod ta'uh ad Egypt.
18 Ya napinpinalogda boy numpumpatul hi ad Egypt ta lo'tat ya
numpatul han ma''id ha innilanah a'at din hi Joseph.
19 Ta ina"ulana handidan a'ammod ta'u ot pilitonda dida ta ipayahda
nadan goggolang ta wan mun'a'ateda.
20 Ya i diyey niyayyaman Moses an ma''ap'aphod an golang. Ya
impapto' inanah baleda hi tuluy bulan.
21 Ot iyeda i han nibata"an hi baleda mu inawit nan imbabalen di
patul ot ipakilogna ta imbilangnah imbabalena.
22 Ta intuddudan Moses an namin nadan mitudduh nadan
nun'anomnoman hi ad Egypt ta numbalin hi nala'ing an humapit ya
dakol di maphod hi ina'inatna.
23 Ta hidin napat (40) di tawona ya ninomnomnan e tigon nadan
i'ibanan Judyu.
24 Ya tinigona han ibbanan Judyu an palpaligaton han i Egypt ot
ma'abal ot patayonah diyen i Egypt.
25 Inat Moses hidiye te hay ninomnomna ya innilan nadan ibbanan
Judyu an hiyay pinto' Apu Dios hi bumoddang i didah nan pumpali-
gatanda mu onnot on aggeda innila.
26 Mu hidiyen nabiggat ya tinigona boy duwan linala'i an ibbanan
Judyu an mun'awwitda ot ipatnanan anawaon dida an alyonay,
Tanganu bo on ayu mun'awwit an on ayu hinagi?
27 Mu nan ohan mamalpaligat hinan ibbana ya intuldunah Moses ot
alyonay, Nganney mangalin he''ah umali'ahtun mun'anawa i da'mi?
28 Wan alyom bo on ta patayona' an umat hinan inatmuh nan i Egypt
hi ad ugaban.
29 Ta hidin dingngol Moses hidiyen nambalna ot bumtik ot e miha''ad
hi ad Midian. Ta hidiy nangahawaana ta waday duwan linala'in
imbabalena.
30 Mu hidin nala"uh di napat (40) di tawon hi niha"adanahdi ya
numpatigo han anghel i hiya i han mundalang an kaykayyiw hinan
ena numpastolan hidih nan agge naboblayan an nihaggon hinan billid
hi ad Sinai.
31 Ta masda'aw hi Moses i diyen tinigona ot e mihaggon ta ena
pa'atiggon. Mu dingngolnan munhapit nan Ap'apu an alyonay,
32 Ha''on nan Dios an dayawon nadan a'ammodyu an da Abraham
ya hi Isaac ya hi Jacob. Ta munggagayonggong hi Moses ta tumakut
an mangitigo i diyen mundalang.
33 Ya inalin bon nan Ap'apu i hiyay, Aanom nan hapatutmu te
hituwen timma'dogam ya niyappit i ha"on.
34 Manu'eh numpatigowa' i he"a ya uh'uhdunga' nadan tatagu' hi ad
Egypt an nunhiglay punligatanda ya dingngol'uy palakda. Ta hiya nan

---

7:21 7:21 Hay Nakakan 2:1-10 **7:32 7:32** Hay Nakakan 3:5-6

immaliya' ta boddanga' dida. Ot honagon da'a ta he"ay e mangawit i dida.

35 Mu handidan a'ammod ta'u ya aggeda pinhod an hi Moses di mun'ap'apu ya mangipapto' i dida te hay nangalyanda i hiyay, Nganney mangalin he"a hi umali'ahtu an mun'anawa i da'mi? Mu hi Moses damdamay pinto' Apu Dios ta hiyay numpatigan nan anghel hinan way mundalang an kaykayyiw.

36 Ta hidin e nangawitan Moses i dida ya dakol di milagro hi inatnah ad Egypt ya hay nangi'wandah nan baybay an mumbolah* ya hidih nadan inwa'inwada an agge naboblayan hi napat (40) di tawon.

37 Ya hi Moses boy nangibaga i handidan a'ammod ta'u an waday pot'on Apu Dios hi oha i dita'un Judyu ta mumbalin hi propeta an umat hi namto'ana i Moses.

38 Ya hiya bo din immeh nan billid hi ad Sinai hidin awadan handidan a'ammod ta'u hinan agge naboblayan ta e ni'hapit hinan anghel. Ta hidiy nangdatan diyen anghel i hiya hinan nitudo'an nan tugun Apu Dios an mangitudduh nan a'at di pi'taguwan hi munnananong. Ta hidiyen tugun di nabanolboltan i dita'un Judyu.

39 Mu handidan a'ammod ta'u ya aggeda pinhod an unudon hi Moses an ondaot pinihul ya pinhoddan ibangngad hi ad Egypt.

40 Ta i diye bon immayan Moses hinan billid hi ad Sinai ya alyonda i Aaron di, Apyommot ha dayawon ta'u ta diday mangipangpangulun dita'u te agge ta'u mahna innilay na'at hinan nangipangulun dita'uh nakakan ta'uh ad Egypt.

41 Ta hiya nan nangapyada mo i han ing'ingon di kilaw di baka ot i'nonganda ot umanam'amlongda on tinaytayyawandah diyen iniphodda.

42 Ta hiya nan inwalong mon Apu Dios dida ta ukoddah nan at'attonda ta ta'on on hanadan bittuwon ya bulan hi ad lagud on inani'nonganda. Hinaen na'at ya impitudo' Apu Dios hinan propeta an alyonay, Da'yun Judyu ya bokon ha"on di nangi'nonganyuh nadan pinanaltiyuh din awadanyuh nan agge naboblayan hi napat (40) di tawon.

43 Te hay nangi'nonganyu ya hinan pundayawanyu hinan dios di udum an tatagu an hi Molek ya han ay bittuwon an hi Repan te diday dinayawyuh diosyu ta inodnanyuh nadan imma'immayanyu. Ta hiya nan udum hi algo ya ipiye da'yuh daggah di ad Babilon.

44 Ya alyon bon Stephen di, Hanan tabernakel ya intakin handidan a'ammod ta'uh din immayandah nadan agge naboblayan. Hituwen tabernakel an iniphod Moses ya inyunnudnah nan impatigon Apu Dios i hiya.

45 Ya hidin nateh Moses ya nihukkat hi Joshua an nangipangpangulu i dida. Ya nan boblen umayanda ya wadaday nunhituhdi mu gapuh boddang Apu Dios ya inabakda dida. Ya hidiyen tabernakel ya nanongnan wadan dida ta ingganaot matanudan hi David an numbalin hi patulda.

---

* **7:34 7:34** Hay Nakakan 3:1-10 **7:36 7:36** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan mumbolah an panag hinan pingngitna. Ya nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. **7:43 7:43** Amos 5:25-27

46 Ya pohpohdon Apu Dios hi David ot ibagana i Apu Dios hi'on
mabalin an iphodna ha nahamad an bale hi pundayawandan hiya an
Dios an hiyay dayawon damdaman handin hi Jacob.
47 Mu agge inabulut Apu Dios an hi David di mangapya te hi Solomon
di ninomnomnah mangiphod.
48 Mu hi Apu Dios an na'abbaktu ya bokon nan inapyan di tagun
baley punhituwana te hay intudo' din ohan propeta ya alyonay,
49 Hi Apu Dios ya alyonay, Hay trono' ya hi ad abunyan ya hitun
lutay pangigoppa'a'.
50 Te an namin di nalmu ya ha"on an Dios di nunlumu.
51 Ya alyon bon Stephen di, Hiya danaey tugun Apu Dios mu adiyu
donglon. Ya adiyu unudon an ay ayu bokon Judyu an umat ayu i
handidan a'ammod ta'u an nginheda nan Espiritun Apu Dios.
52 Te ma"id ha ohah nadan propetan Apu Dios hi aggeda pinaligat. Ya
pinatepateda handidan hinnag Apu Dios an e nangipa'in'innilah nan e
umaliyan Kristu. Ta neen nipa'annung an immalih Kristu ot ipatiliwyu
ot ipapateyu.
53 Manu te da'yuy nangidawatan Apu Dios hinan tuguna an impiyali-
nah nadan anghel mu aggeyu inunud.

Hay Namatayanda I Stephen

54 Hidin dingngol nadan mumpunhumalyah diyen inali'alin Stephen
ya mun'iti'itibdah bungotda.
55 Mu bimmikah nan Espiritun Apu Dios i hiya. Ya hidin intangadnah
ad abunyan ya tinigona nan binang Apu Dios ya hi Jesus an timma'dog
hi way winawwan Apu Dios.
56 Ya inalinay, Tangadonyu'en niluwat hi ad abunyan ta matigo nan
Nitulang Hitun Tatagu an timma'dog hi way winawwan Apu Dios.
57 Mu inupupday ingada ta adida donglon nan pun'ibagan Stephen
ot madhudan ahitutukuk an muntiliw i hiya.
58 Ot iyedah nan ngillig nan boble ot eda puntopahdi. Ya nada'e an e
nuntiliw i hiya an dadiye nadan mumpunlayah an tistigu ya inaanday
oddah di lubungda ot ipiyadugda i Saul.
59 Ot madhudan ahitotopa i Stephen. Mu nundasal hi Stephen an
alyonay, Apu Jesus, hanat agamidom di linnawa'. 60 Ot inayunan
mundu"un ot itkuknan alyonay, Apu Jesus, hanat adim nomnom-
nomon hituwen numbahulanda.
Ona inalih diye ot inayunan ma'unguh.

8

Hay Namalpaligatan Saul Hinadan Kimmulug

1 Hi Saul ya immamlong hi namatayandan Stephen. Ta nihipun
i diye ya nunhiglay pamalpaligatdah nadan kimmulug i Jesus hi ad
Jerusalem. Ta hiya nan nahihi"anda nadan kimmulug ta niwakatdah
nadan probinsya hi ad Judea ya hi ad Samaria mu nadan apostoles ya
nunnanongdah ad Jerusalem.
2 Ya wadaday udum an kimmulug i Jesus hidih ad Jerusalem an
umukayunganda ya kumogakogada hi natayan Stephen ta diday e
nangipapto' hinan adolna ot eda ilubu'.

7:50 7:50 Isaiah 66:1,2a

3 Ya hi Saul ya inatnay abalinanan namalpaligat hinadan kimmulug
i Jesus ta immeh abalebale ot ena pun'ipalah'un nadan kimmulug an
ta'on on nadan binabai on ena impibalud dida.

Hay Nuntudduwan Philip Hi Ad Samaria

4 Dadiyen kimmulug an nahihi"an an nalpuh ad Jerusalem ya
kumpulnan boblen immayanda on intudtududay a'at Jesus.
5 Ta hi Philip ya immeh nan ohan bobleh ad Samaria ot ena
itudtuduhdi nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu.
6 Ta dakkodakkolday kimmulug hidi an gapuh nadan intudtuduna
ya nadan milagro an inatna.
7 Te nadan nun'ahihi'pan ya namaaggon ahitutukukda on nun'ala'ah
nadan nun'ih'op i dida. Ya atdabohdi nadan naparalays ya nadan
nun'apipilay an nun'ipaphodna dida.
8 Ta hiya nan nunhiglay amlong nadan tatagu i diyen boble.
9 Mu i diyen boble ya wada han hi Simon an mun'ayak. Ta an namin
nadan i Samaria ya masda'awdah nadan ato'atona. Ta hiya nan hay
punnomnomnah adolna ya na'abbaktun tagu.
10 Ya an namin nadan tatagu i diyen boble an kakadangyan
ya nun'awotwot ya pa'pattiyonda an hiya ya na'abbaktu te hay
punnomnomda ya hi Apu Dios di nalpuwan diyen abalinana.
11 Ta pa'pattiyon nimpen nadan tatagu te tinannigoda nadan dakol
an ina'inatna.

Hay Kimmulugan Nadan Udum An I Samaria I Jesus

12 Mu hidin kinulugda nan intuddun Philip an a'at nan
pun'ap'apuwan Apu Dios ya nan a'at Jesu Kristu ya numpabonyagda.
13 Ya ta'on on hi Simon ya kimmulug ot mumpabonyag ot
mi'uyu'uyug i Philip. Ya nasda'aw hi naniganah nadan milagro
an ina'inat Philip an pangimatunan an hi Apu Dios di nangdat hi
abalinana.
14 Ta hidin dingngol nadan apostoles hi ad Jerusalem an nadan
tataguh ad Samaria ya inabulutda nan hapit Apu Dios ot honagondahdi
da Peter i John ta eda boddangan hi Philip.
15 Ta hidin dimmatongdahdi ot idasalanda nadan kimmulug i Jesus
ta wan ipiddum Apu Dios nan Espirituna i dida.
16 Te agge ni' niddum i dida nan Espiritun Apu Dios te nabonyaganda
ya ammuna hi ngadan nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu.
17 Ta hidin nun'iha'mon da Peter i John di ta'ledah nadan i Samaria
an kimmulug i Jesu Kristu ya nun'iddum nan Espiritun Apu Dios i dida.
18 Ya hidin tinigon Simon an on ammunay numpangiha'mawan da
Peter i John hi ta'leda on niddum nan Espiritun Apu Dios hinadan
tatagu ya inalinan diday, Bayadan da'yu
19 ta idattana' pibo hi abalina' ta wa'e ha pangiha'mawa' hi ta'le'
hinadan tatagu on middum i dida nan Espiritun Apu Dios.
20 Mu inalin Peter i hiyay, Nan idat Apu Dios ya adi mabayadan. Ot
hinaen pihhum ya ma'umah an mi'yumah hinan nitaguwam an gapu
i naen adi maphod an punnomnommu.
21 Adi mabalin an middum'a ituwen tamumi te innilan Apu Dios an
adi maphod di punnomnommu.

22 Ot mahapul an muntutuyu'a i naen adi maphod an em ninomnom
ya idasalmu ta wan pakawanon da'a i Apu Dios.
23 Te matigon ma"amoh'an tagu te hanadan pumbahulan di nun'onan
hi nomnommu.
24 Ya alyon Simon di, Idasalana' bahan ta wan adi ma'at i ha"on
hinaen inalim.
25 Ta hidin nagibbuh an nuntudtudu da Peter i John hinadan a'at
Jesus ya nan hapit Apu Dios ot mumbangngaddah ad Jerusalem. Ya
hinadan inwada ya innaynayundan intudtudu nan a'at Jesu Kristu
hinadan bobleh ad Samaria.

Hay Nundamuwan Philip Hinan Ap'apuh Ad Etiopia

26 Indani ya wada han anghel Apu Dios an himmapit i Philip an
alyonay, Makak'a ta ume'ah nan kalata hinan agge naboblayan an
mangipluy hi ad Gaza hi'onta malpuh ad Jerusalem.
27 Ta hidin mangmangnge ya dinamuna han lala'in nabaktuy
sa'adnah ad Etiopia an nungkalesa. Ya hidiyen lala'i ya hiyay
mangipapto' hinan pihhun nan babain patul an alyonday Kandes. Hiya
ya nalpuh ad Jerusalem an e nundayaw.
28 Ya hidin umanamutana ya mumbahabbahah nan intudo' nan
propeta an hi Isaiah.
29 Ya impanomnom nan Espiritun Apu Dios i Philip ta e mihaggon i
hiya.
30 Ot ma'anneh Philip hi awadana. Ya dingngolna an nan bahbah-
haon diyen lala'i ya nan intudo' din propeta an hi Isaiah. Ot alyon
Philip i hiyay, On ma'awatam hinaen bahbahhaom?
31 Ya alyon diyen lala'i di, Adi' nimpe tee ma'awatan ot maphod on
waha mangituddun ha"on. Ot ibaganan Philip ta mi'lugan i hiya.
32 Hidiyen impitudo' Apu Dios an bahbahhaona ya alyonay, Hiya ya
umat hinan kalnero an inyedah nan eda pumpaltiyan i hiya. Ya umat
boh nan kalnero an ta'on onda pumpukisan ya dindinnongan.
33 Ya bina'bainda ya ma"id ha nangita'dog i hiyah din ena nahu-
malyaan. Ya ta'on on ma"id ha bahulna ya pinogpogday nitaguwanah
tun luta.
34 Ya alyon nan lala'i i Philip di, Nganne nin di haphapiton tuwen
propeta? On hay adolna nin onu hay udum an tagu?
35 Ot ihipun Philip an mangipa'innila hinan nitudo' an binahana ta
inggana ot ipa'innilana nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu.
36 Ya hidin mangmangngeda ya minangmangda han liting ot alyon
nan lala'i di, Dee aay han liting. Undan adi mabalin an eya' bonyagan
hidi?
37 Ya inalin Philip di, Immannung'en kulugom hi Jesus ya mabalin.
Ya alyonay, Ot immannung an kulugo' an hi Jesu Kristu nan
Imbabalen Apu Dios.
38 Ot ipadinong diyen lala'i nan kalesana ot lumah'undan duwa. Ot
umedah nan way liting ot bonyagan Philip.
39 Ta hidin dimma"alda ot ipa'adawwin nan Espiritun Apu Dios hi
Philip ta agge tinigon diyen lala'i hi immayana. Ot inayuna mon umeh
bobleda an nunhiglay amlongna.

8:33 8:33 Isaiah 53:7-8

40 Ya hi Philip e ya pamaag ya wah ad Asotus. Ot hawangonay abobboblehdi an ena impa'in'innila nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu ta ingganaot dumatong hi ad Sesaria.

9

Hay Kimmulugan Saul

1 Hi Saul ya nunhiglay pangalina an alyonay gahin ahan ona ipapate nadan kimmulug i Jesus. Ta hiya nan immeh nan nabaktun padih ad Jerusalem
2 ta ena pa'apya ha tudo' ta ipatigonah nadan mangipangpanguluh nadan Judyu hinadan a'am'amungandah ad Damaskus ta innilaonda an hiya ya mabalin an ena ipibalud hi ad Jerusalem nadan mangun'unud hinan tudtudun Jesus an ta'on on binabai.
3 Ta onda imme da Saul hi ad Damaskus an nungginawwadah nan awon ya alinah on wada han humilin mumbinang an nalpuh ad lagud ta nabinangan nan awadan Saul.
4 Ya natukkad hi Saul ya dingngolna han munhapit an alyonay, Saul, tanganu ona' palpaligaton i he''a?
5 Ya alyon Saul di, Nganney ngadanmu Apu?
Ya inalinay, Ha''on hi Jesus an palpaligatom.
6 Tuma'dog'a ta ume'ah nan boble ot wahdi han mangituddun he''ah nan pohdo' hi atom.
7 Ya nadan linala'in ni'uyug i Saul ya masda'awda te dingngoldah diyen munhapit mu ma''id ha tinigodah taguh himmapit.
8 Ta timma'dog hi Saul mu hidin diyatonay matana ya adi tumigo. Ot podnonda mo ot inaynayundah ad Damaskus.
9 Ta tuluy algoy adi tumigawan di matana ya hay aggena nanganan ya imminuman.
10 Ya hidih ad Damaskus ya wahdi han lala'in mangun'unud hinan tudtudun Jesus an hi Ananias di ngadana. Ya ayna ininop nan inalin nan Ap'apu ta'u an alyonay, Ananias.
Ya alyon Ananias di, Tanganu Apu Jesus?
11 Ya inalin Jesus di, Makak'a ta ume'ah nan kalatan nungngadan hi Ma'andong ta em tigon hidih way balen Judas han tagun i Tarsus an hi Saul an wahdin dumasadasal.
12 Ot impatigo' bon hiyay umayam hidi ta em iha'moy ta'lem i hiya ta wan tumigoy matana.
13 Ya alyon Ananias di, O mu dakol di tatagun nangngola' hi a'at diyen tagu an nunhiglay nangnangngatnah nadan tatagum hi ad Jerusalem.
14 Ya nee bo anun immalih tun ad Damaskus an inyabulut nadan nabaktun padi hi ad Jerusalem ta way atona bon mangipibalud hinadan kimmulug i he''ahtu.
15 Mu inalin Jesus di, O mu ume'a te hiyay ohan pinto''u hi e mangipa'innilah a'at'uh nadan bokon Judyu ya nadan patul ya ta'on on nadan Judyu.
16 Ya ipa'innila' bon hiya nan a'at di ena punholholtapan an gapuh pangun'unudanan ha''on.
17 Ot umeh Ananias ot hunggop i diyen bale ya wahdih Saul ot iha'monay ta'lena i Saul ot alyonay, Ibba', nan Ap'apu ta'un hi Jesus an numpatigon he''a hinan awon hi immaliyam hitu ya hiyay nannag i

ha''on ta way aton nan matam an tumigo ya ta middum nan Espiritun
Apu Dios hinan nitaguwam.
18 Ya alinah on na'ibagan nagah han ay uhip hi matan Saul ta
mabalin mohpe an tumigoy matana. Ot inayunan e mumpabonyag
19 ot mangan ta numbangngad di bikahna.

Hay Nangibagaan Saul Hi A'at Jesus Hi Ad Damaskus

Ta niha"ad ni' hi Saul hi awadan nadan kimmulug i Jesus hi ad
Damaskus
20 ot mi'yeh nadan a'am'amungan di Judyu hidi. Ta hidiy nangi-
hipunanan nangipa'innilah nan a'at Jesus an alyonay, Hi Jesus ya hiya
nan Imbabalen Apu Dios.
21 Ta an namin nadan nangngol ya masda'awda an alyonday, Ot ten
hinae din pimmatepateh nadan kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ya
undan bokon hiya nan immalin e muntiliw hinadan kimmulug i Jesus
hitu ta iyena didah nadan nabaktun padi?
22 Mu hi Saul ya namaman na'udman di abalinanan mangipa'innila
an hi Jesus ya hiya nan Kristu an hahaddondan umali. Ta ma''id ha
aton nadan Judyu hi ad Damaskus an manipol i hiya te na''ipto' an
namin nadan imbagabaganan a'at Jesus.
23 Ta on nala''uh han atnay algo ya na'amungda nadan Judyu hi ad
Damaskus ta hahapitonday atondan mamaten hiya.
24 Ta abigabigat ya ahodohodom an eda bobota'on hinadan geyt
diyen boble ta mala''uh'ehdi ya pinateda mu na'innilaan da Saul.
25 Ta i han nahdom ya binyun nadan kimmulug hi Saul hinan bahhel
nan binattun alad an inha"addah nan ongal an bahket.
26 Ot inayunan umeh ad Jerusalem te pinhodnan middum hi-
nadan kimmulug i Jesus hidi. Mu an naminda ya tumakutda te
munduwaduwada hi'on immannung an kimmulug i Jesus.
27 Mu wada han hi Barnabas an namoddang i hiya ta inyenah
nan awadan nadan apostoles ot uhuhonah diyen numpatigan Jesus
i Saul hidin immayanah ad Damaskus ya nan inalin Jesus i hiya. Ya
impa'innilana boy aggena timmakutan an nangipa'innilah a'at Jesus hi
ad Damaskus.
28 Ot abulutonda mo an middum hi Saul i dida. Ya ma''id ha takutna
an e nangipa'in'innilah nan a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu hi ad
Jerusalem.
29 Ya e bo ni'tanobtobbalan hinadan Judyu an Greek di hapitda on
ni'yanahhiyan i dida. Mu impatnada damdaman mamate i hiya te
aggeda pinhod nan inalinan a'at Jesus.
30 Mu hidin na'innilaan nadan kimmulug nan hinahapitdan atondan
mamate i Saul ot tundondah ad Sesaria ot pumbangngadonda hi ad
Tarsus an numboblayana.
31 Ta an namin nadan kimmulug an ma'amu'amung hinadan boble
hi ad Judea ya hi ad Galilee ya hi ad Samaria ya limminggop mohpey
punnomnomda te kimmulug mo nan namalpaligat ni' i dida. Ya
binoddangan nan Espiritun Apu Dios didan namin ta nun'ihamad di
pangulugda ya dimmakolda. Ya an namin di inatda ya inhamaddan
inun'unud hi Apu Dios.

Hay E Nanigan Peter Hinadan Kimmulug Hi Ad Lidda Ya Hi Ad Joppa

32 Hi Peter e damdama ya ena hinawang di abobboble an awadan
nadan kimmulug i Jesus ta ta'on on nadan tatagun Apu Dios hi ad Lidda
on ena tinigo dida.
33 Ta hidiy nangakhupana i han lala'i an naparalays an hi Eneas an
waluy tawon an nibabakilang.
34 Ot alyon Peter i hiya di, Ibba' Eneas, ipaphod da'a ayan Jesu Kristu
ot agam ta bumangon'a ya linu'utmu tun nalo'am. Ya naba"unut hi
Eneas ot tuma'dog.
35 Ta dakkodakkol nadan i Lidda ya i Sharon an nanigo i diyen
nipaphodan Eneas ot kumulugdah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
36 Ya hinan boble hi ad Joppa ya wahdi han babai an hi Tabita an
kimmulug i Jesus. Hay ngadana hinan hapit di Greek ya hi Dorkas an
hay ibalinana ya ulha. Hiya ya maphod di pangatna ya bumanoddang
hinadan nun'awotwot.
37 Ya hidin awahdin Peter hi ad Lidda ya nundogoh hidiyen babai ot
mate ta inamohda ot ipalo'dah nan kuwartuh nan mi'adwan gladu.
38 Hidiyen boble an ad Joppa an natayan diyen babai ya nihaggon hi
ad Lidda.
Ta hidin dingngol nadan kimmulug hidih ad Joppa an wahdih Peter
hi ad Lidda ot ituda'day duwan linala'i ta eda ayagan. Ta immeda ot
alyonday, Agam bahan ta ma'anne ta'uh ad Joppa.
39 Ot mi'ye moh Peter i dida. Ta onda dimmatong ot ipanguludah
Peter hinan mi'adwan gladu an awadan diyen nate. Ya hanada'en
nun'abalu an wahdi ya himmalunghungda i Peter an ahikokogada.
Ot pun'ipatigodan hiya nadan lubung an inanapyan diyen nate an
inihmo'nan dida hidin ataguna.
40 Mu impalah'un Peter dida i diyen kuwartu ot mundu"un an
mundasal. Ta on nagibbuh ot ihangngabna i diyen nate ot alyonay,
Tabita, bumangon'a! Ya diniyatna ta ona tinigoh Peter ot bumangon
ot umbun.
41 Ta inodnan Peter di ta'lena ot tuma'dog. Ot ayagan mohpen Peter
nadan kimmulug ya nadan nabalu ot ipatigonan dida an timmaguh
Tabita.
42 Hidiyen na'at ya nundingngol i diyen bobleh ad Joppa ta dakolday
niddum an kimmulug hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
43 Ta hi Peter ya nadnadney nihaha"adanahdih ad Joppa hi balen
han hi Simon an hay lalat di tamuna.

10

Hay Immayan Peter Hi Balen Da Kornelius

1 Hi ad Sesaria ya wada han lala'i an hi Kornelius an bokon Judyu
an hiya ya opisyal di hinggahut (100) an titindalu hi ad Italy.
2 Ya ta'on on bokonda Judyu mu nahamad di pangulugdan
hina'amma i Apu Dios ya ongal di homo' diyen lala'i hinadan
nun'awowotwot ya impa'inghanan mundasal.
3 Ta i han alas tres ya numpatigo han anghel an intuda' Apu Dios i
hiya ot alyonay, Kornelius.
4 Ya timmakut ta itittigona i diyen anghel ot alyonay, Tanganu Apu?
Ya inalin nan anghel di, Inabulut Apu Dios nan dasalmu ya tinigona
bo nadan inihmo'ihmo'muh nadan nun'awotwot.

5 Ot hanat honagom ha e mangawit i han tagu an hi Simon Peter hi
ad Joppa.
6 Ot wahdin immohnong i han baleh nan way pingngit di baybay an
nunhituwan han hi Simon an hay lalat di tamuna.
7 Ta hidin nakak nan anghel ot ayagan mon Kornelius di duwah
nan baalna ya ohah nan tindaluna an munhilbin hiya an na'na'unnud
damdama i Apu Dios.
8 Ta ona imbaga i dida nan inalin nan anghel ot honagona dida ta
umedah ad Joppa.
9 Ya hidin tongan di algo i diyen nabiggat ya tuwen dumatong nadan
hinnag Kornelius hi ad Joppa. Yaden hi Peter ya immeh nan nundotal
an atop nan bale ta e mundasal.
10 Mu lo'tat ya na'agangan ta amod on e mangan yaden uwanin
pun'idadaanday makan. Ya wada han impatigon Apu Dios i hiya
11 an ay niluwat hi ad abunyan ya wada han abillobillog an uloh an
mun'ul'ullen bumaba hinan awadana.
12 Ya niha''ad hidi nadan nat'onat'on an animal an opat di hukida ya
nadan banniyah ya ulog ya hamuti ya nadan udum an paniyawon di
Judyu an ihda. 13 Ya wada han munhapit an alyonay, Peter, tuma'dog'a
ya numpaltim doha i danae ta iha''angmu ta ihdam.
14 Mu inalin Peter di, Adi mahan mabalin an ato' hinae Apu Dios. Te
ma''id ha in'innihda' hinadan athitu te paniyo i da'min Judyu.
15 Mu inalin bon diyen munhapit di, Nan alyon Apu Dios hi ad uwani
hi maphod an makan ya hanat adim paniyawon.
16 Ot ipitlunan ibagah diye i Peter ot maguyud nan uloh ta nipatuluh
ad abunyan.
17 Ta numanomnom hi Peter hi ibalinan diyen tinigona.

Yaden nada'en hinnag Kornelius ya eda minahmahan hinadan
tataguhdiy niha''adan Simon ta dimmatongda ot umohnongdah nan
way geyt diyen bale.
18 Ot kumalidan alyonday, On waday mangiliyuhtu i han hi Simon
an hi Peter di adwan di ngadana?
19 Mu hi Peter an wahdih nan atop an numanomnom hi ibalinan
diyen tinigona ya alyon nan Espiritun Apu Dios i hiyay, Wadahna han
tulun linala'i an mangibagan he''a
20 ot agam ta em tigon dida ya hanat adi'a munduwaduwan mi'ye i
dida an ta'on onda bokon Judyu te hi Apu Dios di nannag i dida.
21 Ta limmah'un moh Peter ot ena damuwon dadiyen linala'i ot
alyonay, Innila' an ha''on di eyu hama'on ot on waday ibagayu?
22 Ya alyonday, Da'mi nan hinnag nan opisyalmi an hi Kornelius te
imbagan han anghel an intuda' Apu Dios an ipa'ayag da'ahdih balena
ta way atonan mangngol hinan itudtudum. Hi Kornelius ya maphod
di a'atna ya dayawonah Apu Dios ya pa'allispituwon nadan Judyu.
23 Ot pun'iyanon Peter dida. Ta hidin nabiggat ot ayagan Peter di
udum hinadan ibbanan kimmulug i Jesus hidih ad Joppa ot mi'yedan
dida.
24 Ta i diyen nabiggat ya dimmatongdah ad Sesaria. Ya dedahdiy
na'amung hi balen Kornelius te inayagana nadan tulangna ya nadan
udum an gagayyumna ta haddondah dumatngan da Peter.

25 Ta hidin tuwen dumatong da Peter ot e damuwon Kornelius dida
ot mundu''un hi hinangngab Peter ta dayawona.
26 Mu impata'dog Peter an alyonay, Tuma'dog'a te ha''on ya ona' tagu
ya abuh.
27 Ta munhaphappitandan manggop hi bale ya tinigon Peter an
dayyadahdiy dakol an tatagun na'amung.
28 Ya inalin Peter i diday, Innila' an innilayu an da'min Judyu ya
paniyoh on ami middum hinadan bokon Judyu. Mu hi Apu Dios ya
impa'innilanan ha''on ta adi' paniyawon an mi'hayup hi kumpulnan
tatagu.
29 Ta hiya nan hay nangipa'ayagam i ha''on ya aggeya' nun-
duwaduwan immalihtu. Ot pohdo' an innilaon di gapunah
nangipa'ayagam i ha''on.
30 Ya inalin Kornelius di, Hidin ohan algo an athitun alas tres an
timpun di pundasalan ot mundasala' hituh tun balemi. Ya alinah on
wada han lala'in humiliy lubungna an timma'dog hi way hinangngab'u.
31 Ya inalinay, Kornelius, dingngol Apu Dios di dasalmu ya nomnom-
nomona bo nadan inihmo'ihmo'muh nadan nun'awotwot. Ot gapu i
danaen inatmu ya waday honagonan mangipa'innilan he''ah a'atna.
32 Ot honagom dohah nadan linala'i ta umedah ad Joppa ta
ipa'ayagmu han hi Simon an hi Peter di ohah ngadana an wahdin
immohnong i han baleh nan way pingngit di baybay an nunhituwan
han hi Simon an hay lalat di tamuna.
33 Ta hiya nan hinnag'u datuwen tulun nangayag i he''a ya maphod
ta immali'a ta wahtu ta'un namin an na'amung an gapu i Apu Dios. Ot
pohdonmin donglon nan pinhod Apu Dios an ipa'innilam i da'mi.

Hay Nuntudtuduwan Peter Hi Balen Kornelius

34 Inhipun Peter an muntudtudu an alyonay, Ad uwaniy nanginnilaa'
an hi Apu Dios ya numpapaddung di pamhodna hi atagutagu.
35 Te kumpulnay taguh abobboble ya hi Apu Dios e di pangiyohhaan-
dah dayawonda ya nipto' di pangatda ya abuluton Apu Dios didan
middum i hiya.
36 Innilayu nan hapit Apu Dios an impa'innilanan da'min Judyu an
a'at di e ta'u pi'hayyupan i Apu Dios an gapuh nan inat Jesu Kristu.
Hituwen hi Jesu Kristu ya hiya nan Ap'apu ta'un namin an atagutagu
an bokon da'min Judyu ya abuh.
37 Ya innilayu bo an handin hi John di e nangitanuddu hi aton nadan
tatagun mabonyagan. Mu hidin nagibbuh an nuntudtuduh John ot
ihipun Jesus an i Nasaret an e muntudtuduh ad Galilee ya hinadan
bobleh ad Judea.
38 Ya innilayu bon impiddum Apu Dios nan Espirituna i Jesus
an i Nasaret ta ongal di abalinana. Ta an namin nadan boblen
imma'immayana ya maphod di ina'inatnah nadan tatagu. Ya an namin
nadan palpaligaton di diyablu ya impaphodna dida te wadah Apu Dios
an bumoddang i hiya.
39 Ta da'min apostoles ya tinigomi nadan ina'inatnah nadan
boblemih ad Jerusalem ya hinadan udum an boblemin Judyu ot ahida
ipata' hinan krus ta hidiy natayana.
40 Mu minahuwan Apu Dios hidin mi'atluh algo ot iyabulutna ta
numpatigo i da'mi ya hinadan udum an pinhodnan pumpatigan.

41 Ta ni"ani"an amin hiya. Mu agge numpatigo hi an namin di tatagu
te da'mi ya ammuna an pinto'nan mangipa'innilah a'atna.
42 Ot ibaganan da'mi ta ihamhamadmin e ipa'innila an hiya nan
immannung an pinto' Apu Dios hi munhumalyah atagutagu an ta'on
on nadan numpun'ate.
43 Ya hiya boy imbagabagan an namin nadan propeta an alyonday
an namin di kimmulug i Jesus ya mapakawan di bahulda te inyatenay
bahulda.

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Bokon Judyu

44 Hidin muntudtudduh Peter ya alinah on an namin nadan wahdin
nangngol i diyen intudtuduna ya niddum nan Espiritun Apu Dios hi
nitaguwanda.
45 Ta nadan Judyu an nangunud i Jesus an nalpuh ad Joppa an
ni'uyug i Peter ya masda'awda te impiddum Apu Dios nan Espirituna
hinadan bokon Judyu.
46 Te dingngolda an dadiyen bokon Judyu ya namaag ya dayawondah
Apu Dios an ihapitdah nadan aggeda innilan hapit di udum an tatagu.
Ot alyon Peter i dadiyen in'uyugnay,
47 Datuwen bokon Judyu ya niddum i dida nan Espiritun Apu Dios
an umat i dita'u. Ot undan ipagol ta'uy abonyaganda?
48 Ya imbagan mon Peter i dida ta mabonyaganda ta ipatigoda an hi
Jesu Kristu moy Ap'apuda.
Ta hidin nagibbuh an nabonyaganda ot ibagada i Peter ta adi ni' ume
ta umohnong hidih awadanda.

11

Hay Nangipa'innilaan Peter Hinan Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Bokon Judyu

1 Dingngol nadan apostoles ya nadan ibbadan kimmulug i Jesus hi
ad Judea di kimmulugan nadan bokon Judyu hinan hapit Apu Dios.
2 Ta hidin numbangngad hi Peter hi ad Jerusalem ya pinahiw nadan
ibbanan Judyu an kimmulug i Jesus an alyonday,
3 Tanganu on ma''id ha ihhom ta e'a nun'iyan hi balen nadan bokon
Judyu ya ni'ni"an'a bo udot i dida?
4 Ot uhuhon Peter nadan na'at an alyonay,
5 Hidin mundasdasala' hi awada' hi ad Joppa ya wada han nipatigon
ha"on an abillobillog an uloh an nalpuh ad abunyan an nun'ul'ullen
bimmabah awada'.
6 Ot idodonga' ya dayyadahdiy nat'onat'on an animal an atap di
udum ya nadan mungkaddapan hinan lutay udum an umat hi banniya
ya hamutiy udum.
7 Ya dingngol'u han munhapit an alyonay, Peter, paltiyom doha i
datuwe ta iha"angmu ta ihdam.
8 Mu alyo' di, Apu, adi' man te ma''id ha in'innihda' hinadan athina
te paniyawonmin Judyu.
9 Ya alyon bon diyen munhapit an nalpuh ad abunyan di, Adim
paniyawon te ad uwani ya hi Apu Dios di mangalih adi mapaniyo
danae.
10 Ta ona impitlun inalih diye ot maguyud nan uloh an nipatuluh ad
abunyan.

11 Yaden dimmatongdah nan balen awada' nan tulun linala'i an
nahnag an nalpuh ad Sesaria an mangayag i ha''on.
12 Ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i ha''on ta adiya'
munduwaduwan mi'ye i dida. Ot ibbaana' i datuwen onom an i'iba
ta'u ta imme amin namin hi ad Sesaria hi balen Kornelius.
13 Ya hidin dimmatong amihdi ya imbagan Kornelius di numpatigan
han anghel i hiyah balena ot alyona anun hiyay, Honagom ha umeh
ad Joppa ta eda ayagan han hi Simon an hi Peter di ohah ngadana.
14 Ta hiyay mangipa'innilah atonyun hina'amma an mi'tagu i Apu
Dios hi munnananong.
15 Ya alyon bon Peter di, Ya hidin impa'innila' i diday a'at Jesu Kristu
ya niddum nan Espiritun Apu Dios i dida an umat boh din na'at i
dita'uh hopapna.
16 Ta nipanomnom i ha''on din inalin Apu Jesus an alyonay,
Binonyagan John nadan tatagu hi liting mu ahi ayu mabonyagan hinan
Espiritun Apu Dios.
17 Ta athidin impiddum Apu Dios nan Espiritu hinadan bokon Judyu
an umat hi inatna i dita'un Judyu hidin kimmulugan ta'u hinan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu. Ot undan mabalin ta iyadi' hinaen pohdon Apu
Dios hi ma'at.
18 Ta hidin dingngoldah diyen inuhuh Peter ya dimminongdan
mamahiw i hiya ot dayawondah Apu Dios an alyonday, Ot at'ehna
ya immannung an pohdon Apu Dios an ta'on on nadan bokon Judyu
ya mi'tagudah munnananong hi'onda idinong nadan adi maphod an
pangatda.

Hay A'at Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Antiok

19 Nadan udum an kimmulug i Jesus an nipadildilahan ya
nahihi''anda an nihipun hidin namatayandan Stephen. Ta immeday
udum hi ad Poinisia ya hi ad Cyprus di udum ya hi ad Antiok di udum
ot itudtududa nan a'at Jesus mu ammuna nadan ibbadan Judyu di
nangitudtuduwanda.
20 Mu wadaday udum an i Cyprus ya i Sayrin an immeh ad Antiok an
eda intudtuduhdi nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an iphodan
ta'u hinadan Greek.
21 Ya indat Apu Dios di abalinandan muntudtudu ta hiya nan
dakolday kimmulug i Apu Dios ta hiyay un'unudonda.
22 Ta on dingngol nadan kimmulug i Jesus an ma'amu'amung hi ad
Jerusalem an wadada boy kimmulug hi ad Antiok ot honagonda hi
Barnabas hidi.
23 Ta hidin dimmatong ya ma''am'amlong te tinigona an ongal di
homo' Apu Dios hinadan tataguhdi ot tugunona dida ta ihamadday
pangun'unuddan Apu Jesus ya hiyay un'unudonda ya abuh.
24 Ya hi Barnabas ya maphod an tagu ya nahamad di pangulugna ya
ongal di boddang nan Espiritun Apu Dios i hiya ta hiya nan dakol di
binoddangana ta kimmulugdan Jesus.
25 Indani ya immeh Barnabas hi ad Tarsus ta ena tigon hi Saul.
26 Ta hidin inakhupana ot awitona ta mumbangngaddah ad Antiok.
Ot mihaha''addahdih ohay tawon an ni'yamu'amungdahdih nadan
kimmulug i Jesus ya dakol di tatagun intanudtuduwanda. Ya nadan
kimmulug hi ad Antiok di namanguluh nangadanan hi Kristianu.

27 Ya hidin niha''adandahdi ya wadaday himmawwang an propeta
an nalpuh ad Jerusalem.
28 Ya nan oha i dida an hi Agabus ya timma'dog hinan na'amungan
nadan kimmulug ya intuddun nan Espiritun Apu Dios di ibagana ta
alyonay, Wada man han dumatong an nunhiglan bitil hi abobbobleh
tun luta. Ya immannung an na'at hidiyen inalina hidin numpatulan
Klaudia.
29 Ta nadan kimmulug hi ad Antiok ya nunhahapitda ta boddan-
ganda nadan ibbadan kimmulug hi ad Judea an maligatan an gapuh
nan bitil. Ta way oha i didah ad Antiok on indatday abalinanda an
iboddang hinadan ibbadan kimmulug hi ad Judea.
30 Ot ipiyeda nan na'amung i da Barnabas i Saul ta diday e nangidat
hinadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus hi ad Judea.

12

Hay Namalpaligatan Herod Hinadan Kimmulug I Jesus

1 I diye ya inhipun nan patul an hi Herod* an namalpaligat hinadan
udum an kimmulug i Jesus.
2 Ta impaputulnay ulun James an hi ibban John.
3 Ya na'innilaana an pohdon nadan Judyu hidiyen inatna ta hiya nan
impatiliwna boh Peter i diyen ngilin di panganandah tinapay an agge
nadduman hi yist.
4 Ta hidin natiliw hi Peter ot ipibaludna ot ipaguwalyanah nadan
himpulut onom (16) an titindalu ta hinoppat di mapinpinalog an
mungguwalya i hiya. Ya ninomnomnan indani ta magibbuh nan pun-
nomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt
ya ahina ipalah'un ta punhintiggan nadan Judyu di pangipapatayanan
hiya.
5 Ta hiya nan inhamadda nimpen impaguwalyah Peter hinan balu-
dan. Mu nadan kimmulug i Jesus ya na'amungda ot ihamhamaddan
idasalan hi Peter ta wan boddangan Apu Dios.

Hay Nilubusan Peter Hinan Baludan

6 I diyen nahdom an ibiggatana ya ipapaten Herod hi Peter ta im-
palo'dah nan way numbattanan nan duwan tindalu an mungguwalya.
Ya binangkilingandah duway bangkiling ya nat'onda mohpe nadan
mungguwalyah nan way panton diyen baludan.
7 Mu alinah on wada han anghel Apu Dios an immeh nan awadan
Peter ta pamaag ya pimmatal hidiyen kuwartu. Ot iwagotnah Peter
ta inggibo'na ot alyonay, Agam ta bumangon'a. Ya namaag ya na'ubad
nan bangkiling hi ta'len Peter.
8 Ya alyon bon nan anghel i hiyay, Iphodmuy balikismu ya nunhap-
atut'a ta lumah'unta.
9 Ta inat mon Peter dadiye ot mitnud hinan anghel ta tinaynanda
nan baludan. Mu alyonah on nun'inop an agge immannung nan na'at.
10 Ta lina''uhanda nan duwan mungguwalya ot umedah nan geyt
an gumo' di konobna ya namaaggot mibughul. Ot bumahhelda ot
unudonda nan kalata. Ya alinah on ma''id nan anghel.

---

* **12:1 12:1** Hituwen hi Herod ya bokon hituwe nan nangipipateh nadan goggolang hidin niyayyaman Jesus.

11 Ta patiyon mohpen Peter an aggena ininop an alyonay immannung hituwen na'at te hinnag Apu Dios nan anghelna ta inihwanga' hinan aton Herod ya nadan ninomnom nadan Judyu an aton i ha"on.
12 Ot inaynayuna mon umeh balen da Mary an hi inan John Mark. Ya wahdiday dakol an na'amung an mundasal.
13 Ta hidin mungkulkug hi Peter hinan panto ya hay e nanigo ya nan baal an hi Roda.
14 Mu hidin immatunana nan hapit Peter ya nangin'a'amlong ta lininglingnan nangibughul hinan panto ot mabanangngad ni' ta ena ibaga an wahdih Peter.
15 Ya alyondan hiyay, On'a man mabongbongang. Te undan wahna an on nibalud. Mu ipilitnan immannung an wahdi.
Ya alyonday, Ot waa nin mon nan anghelna.
16 Muden agan Peter di kulkug. Ta lo'tat ot eda ibughul ya tinigodan hiya peman hi Peter ta masda'awda.
17 Mu impadinong Peter dida ot ibaganan dida nan inat Apu Dios an nangilubus i hiyah nan baludan. Ya imbagana bon dida ta ipa'innilada i James ya hinadan udum an ibbada ot taynana dida.
18 Ta hidin nabiggat ya bimmangon nadan tindalu ya ma"id ha poto' di nomnomonda te aggeda innilay na'at i Peter.
19 Ta e impahama' Herod hi Peter mu adida pa'hamma'. Ta nadan tindalun nun'adug moy impahumalyana ot ahina ipapate dida. Ot taynan Herod hi ad Jerusalem ta e ni' immohnong hi ad Sesaria.

Hay Natayan Herod

20 Hi Herod ya nunhiglay bungotnah nadan i Tyre ya i Sidon. Ta hiya nan minomnomanda te hidih nan boblen Herod di eda pangala'alan hi anonda. Ta nun'u'uyyugda ot eda mi'hapit i Herod ta alinah umulen dida. Mu wada nan hi Blastus an ohah nadan ap'apu ya hiyay e nangibaga i Herod hi'on mabalin an mi'hapitdan hiya.
21 Ya inabulut Herod ot ibaganay algoh eda pi'hapitan i hiya.
Ta hidin nadatngan hidiyen algo ot munlubung hi Herod hinan lubung di patul ot umbun hinan tronona ot humapit hinadan tatagu.
22 Ya tinumkuk nadan tatagun na'amung an alyonday, Bokon taguh naen himmapit te dios.†
23 Mu ma"id ha inalin Herod i dida an hiya ya bokon dios. Ta hiya nan ni'bagan nundogohon nan anghel Apu Dios ta nun'a'an di bigih di adolna ot mate.
24 Ot nan hapit Apu Dios ya ninaynayun an nipa'innila ta dimmakolday kimmulug i Jesus.

Hay Namto'anda I Da Barnabas I Saul

25 Hidin inggibbuh da Barnabas i Saul nan atondah ad Jerusalem ot mumbangngaddah ad Antiok an ni'yayondah John an hay ohah ngadana ya hi Mark.

13

1 Ya nadan kimmulug i Jesus hi ad Antiok ya wadada i diday propeta ya muntudtududay udum an umat i da Barnabas i Saul ya hi Simeon

† **12:22 12:22** Manu'eh inatdahdi ya alyondaon ta wan umuleh Herod i dida.

an hay ohah ngadana ya hi Negro ya hi Lusius an i Sayrin ya hi Manaen
an impakilog nan hi aman nan patul an hi Herod.
2 I han hin'algo ya nun'ulatda ya nundaydayawda i Apu Dios.
Ta hidin mundasdasalda ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios ta
pot'onda da Barnabas i Saul te waday ipatamun Apu Dios i dida.
3 Ta inha'moday ta'leda i dida ot idasalanda dida ot ahida mohpe
honagon dida ta eda aton nan ipatamun Apu Dios i dida.

Hay Immayan Da Barnabas I Saul Hi Ad Cyprus

4 Ot honagon nan Espiritun Apu Dios da Barnabas i Saul ta umedah
ad Selusia ot ahida mumbangka ta umedah ad Cyprus an nigawwah
nan baybay
5 an in'uyugdah John ta bumoddang i dida. Ta hidin dimma"aldah
nan pingngitna an ad Salamis hidih ad Cyprus ot eda ipa'innila nan
hapit Apu Dios hinadan a'am'amungan di Judyu.
6 Ta ini'wadah abobboblehdi ot dumatongdah ad Papos an huddo' di
ad Cyprus.
Ta hidih ad Papos ya wada han hinappulda an Judyu an hi Bar-Jesus
an mun'ayak ya alyonay hiyay ohan propeta mu layahna.
7 Hiya ya gayyum nan gobelnador i diyen boble an hi Sergius Paulus.
Hidiyen gobelnador ya na'annomnoman an tagu ya pohdonan donglon
nan hapit Apu Dios. Ot hiya nan impa'ayagna da Barnabas i Saul ta
umedah awadana.
8 Mu hi Bar-Jesus an hi Elimas di ngadanah Greek ya nunhiglay
pama"ihna hinadan itudtudun da Barnabas i Saul te hay pinhodna
ya adi patiyon nan gobelnador nan ibagadan hapit Apu Dios.
9 Mu hi Saul an nahukkatan di ngadana ta Paul ya bimmikah nan
Espiritun Apu Dios i hiya ta intittigonan Elimas
10 ot alyonay, Imbabale da'ah diyablu. Te an namin di maphod an
ma'ma'at onu pangat di tatagu ya adim pohdon. Ya ha'uha'ulom di
ibbam an tagu. Ya ta'on on nan nahamad an tudtudun Apu Dios ya
pumbalinom hi adi maphod.
11 Mu ad uwani ya pilokon da'an Apu Dios ta adim tigon. Ta on
inalinah diye ya na'ibagan adi tumigoy matana ta e mun'ap'apu'ap hi
way mamdon i hiya.
12 Ya hidin tinigon nan gobelnador hidiyen na'at ya kimmulug i Jesus
te masda'aw i diyen a'at di itudtududan abalinan nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Antiok Hidih Ad Pisidia

13 Ot mumbangka da Paul hinadan nun'ibbana ta immedah ad Perga
hi ad Pampilya ta tinaynanda moh ad Papos. Ot taynan John Mark
didahdi ta numbangngad hi ad Jerusalem.
14 Yaden innayun da Paul an immeh ad Antiok hidih nan probinsya
hi ad Pisidia. Ya i diyen Habadun tungo ot umedah nan a'am'amungan
di Judyu ta eda mundayaw i Apu Dios.
15 Ta hidin nibaha nadan uldin di Judyu ya nadan intudo' nadan
propeta ot ibagan nadan ap'apu i diyen a'am'amunganda i da Paul
ta wada'ey itugunda ya mabalin an ipa'inniladah nadan tatagun
na'amung.

16 Ya timma'dog hi Paul ot padinongona nadan tatagu ot alyonay,
Da'yun i'iba an Judyu ya ta'on on da'yun bokon Judyu an mundayaw i
Apu Dios ya donglonyuh tuwen alyo'.
17 Dita'un Judyu ya innila ta'u an handidan a'ammod ta'uy pinto' Apu
Dios hi tataguna ta hidin awadandah ad Egypt ya winagahana dida ta
dimmakolda. Ya gapuh nan ongal an abalinana ya impa'aana didah
ad Egypt.
18 Ya hidin eda limmani''odan hinadan agge naboblayan hi napat (40)
di tawon ya dakol di numbahulanda i Apu Dios mu inyanusna.
19 Ya impa'abaknan dida handidan pitun nat'onat'on an himpahim-
pamu'un an numbobleh ad Kanaan ot idatna dadiyen boble i dadiyen
a'ammod ta'u ta numboblayanda. Ya nihipun hidin immayandah ad
Egypt ta ingganah nangidatana i dadiyen boble ya opat di gahut ta han
nabongley (450) tawon di nala''uh.
20 Ya wadawaday napinpinalog hi pinto' Apu Dios hi ap'apu hi
numpapto' i dida ta lo'tat ya nawadah Samuel an hiyay ohan propeta.
21 Ya hidin atagun Samuel di nangibagaandan Apu Dios ta pot'onay
ohah mumpatul i dida ot pot'onah Saul an imbabalen Kis an holag
Benjamin ta napat (40) di tawon di numpatulanan dida.
22 Mu lo'tat ya impa'aan Apu Dios ot ihukkatnah David. Ya hay inalin
Apu Dios hi a'at David ya alyonay, Hi David an imbabalen Jesse ya hiya
nan tagun pohdo' di a'atna te atonan namin nan pohdo' hi atona.

23 Ta hi David di ud tinanud i diyen imbagan Apu Dios an honagonan
Mangihwang i dita'un Judyu an hi Jesus.
24 Mu hidin agge ni' nangihipunan Jesus an muntudtudu ya wada
din hi John an nangibagabaga i dita'un Judyu an mahapul an idinong
ta'u nadan pumbahulan ya numpabonyag ta'u.
25 Ya hidin tuwen gibbuhon John nan tamuna ya alyonah nadan
tataguy, Innila' an alyonyu on ha''on nan hahaddonyun mangihwang
i da'yu mu bokon ha''on te ta'on on ha e' pangubadan hi galut di
hapatutna ya na'adda''ula' an e mangat.

26 Ot da'yu an i'iba an tinanud Abraham ya ta'on on da'yun bokon
Judyu an mundayaw i Apu Dios, dita'un namin di nannagan Apu Dios
i diyen mangipa'innilah a'at di pi'taguwan i hiya.
27 Mu nadan tataguh ad Jerusalem ya ta'on on nadan ap'apuda ya
aggeda innila an hi Jesus nan hihinnod ta'un Kristu. Te ta'on hi
bahabahaonda nadan intudo' nadan propeta hinan ahabahabadun
pundayawanda ya adida damdama ma'awatan. Ya dida bo udot di
nangipa'annung i diyen binahabahada te diday nangipapaten Jesus.
28 Te ta'on on ma''id ha gapunah eda pangipapatayan i hiya ya
impapilitda damdama i Pilatu ta mipapate.
29 Ta impa'annungdan namin din inalin nan hapit Apu Dios an ma'at
i hiya ot la'ahondah nan krus ot eda ilubu'.
30 Mu minahuwan Apu Dios damdama.
31 Ya nadan ibbanan i Galilee an ni'yen hiyah ad Jerusalem ya
numpidakol di numpatiganan didah din namahuwana. Ta ad uwani
ya diday e mangipa'in'innilah a'atnah nadan tataguhtu.
32 Ta hiya nan immali amihtu ta ipa'innilamin da'yu an din inalin
Apu Dios i handidan a'ammod ta'u

33 ya nipa'annung i dita'un tinanuddah ad uwani te minahuwanah
Jesus. Ya nitudo' tuwalih din inalin Apu Dios hinan mi'adwan Psalm
an alyonay,
Ipa'innila' hi ad uwani an he"a nan Imbabale' ya ha"on hi Amam.
34 Minahuwan Apu Dios ot adi mipidwan mate an umat hinan
inalinah nan propetan alyonay, Adi' ibahhon ipa'annung i he"an
namin din wagah an imbaga' i David.
35 Ya wada boy nibaga an alyonay, Adim iyabulut an ha"on an
pinto'mu ya matano' di adol'u.
36 Ot innila ta'u an hi David ya inggibbuhna nan impa'at Apu Dios i
hiya. Ya hidin nate ot ilubu'da ta natano' di adolna.
37 Mu hi Jesus an minahuwan Apu Dios ya agge natano' di adolna.
38 Ta hiya nan pohdonmin ipa'innilah ad uwani i da'yun i'iba an hi
Apu Dios ya mabalin an pakawanonay bahul ta'u an gapu i Jesus.
39 Ya pohdo' bon innilaonyu an bokon nan e pangunudan hinadan
uldin ta'un Judyu di pamakawanan Apu Dios hi bahul ta'u te mahapul
an unudon ta'uh Jesus ta ahi mabalin an mibilang ta'uh ma"id ha
bahulna.
40 Ot hiya nan mahapul an halipodpodon ta'uy pangat ta'u ta adi
ma'at i dita'u din imbagan Apu Dios hinadan propeta an alyonay,
41 Da'yun ma'ngohhen adi kumulug ya ahi ayu masda'aw hinan ahi'
aton i da'yu te ta'on on mipa'innila i da'yu ya adiyu damdama kulugon.
42 Ta hidin indappuh Paul nan inalina ot inayunda i Barnabas an
lumah'un. Ya inalin nadan tatagun diday, Wa'ebo ya immali ayuhtuh
tun umalin Habadu ta udmanyu danaen intudtuduyu.
43 Ot inayundan mabukal mu dakol i didan Judyu di nitnud i da Paul
ya ta'on on nadan bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios. Ot tugunon
mon da Paul dida ta wan inaynayundan mundinol hinan ongal an
homo' Apu Dios.
44 Ta nahabadu i diye ot ma'amungda bo nadan dakkodakkol an
tatagu i diyen boble ta mundongoldah nan hapit Apu Dios.
45 Ya hidin tinigon nadan Judyu an agge kimmulug an dakolday
na'amung ya nunhiglay amohda. Ta hidin himmapit hi Paul ya
pinahiwda ot ipadngolanda.
46 Mu agge timmakut da Paul i Barnabas ot alyonday, Mahapul
an da'yun ibbamin Judyu di mamangulun pangipa'innilaanmih nan
hapit Apu Dios. Mu adiyu'e pohdon ya da'yuy ud bahul hi'on adi ayu
mi'tagu i Apu Dios. Ot taynan da'yu mo ta nadan bokon Judyu di emi
pangitudtuduwan.
47 Te hay impitudo' Apu Dios hidin nadne ya alyonay, Da'yuy
pinto"uh umat hi dilag hinadan bokon Judyu ta da'yuy e
mangipa'innila hi atagutaguh tun luta ta way atondan mi'tagu i
Apu Dios.
48 Ta hidin dingngol nadan bokon Judyu hidiyen inalin Paul ya
ma"am'amlongdan alyonday, Maphod hinaen impa'innilan Apu Dios.
Ya an namin nadan pinto' Apu Dios an mi'taguh munnananong ya
kimmulugda.
49 Ta nipa'innila nan hapit Apu Dios hi abobboblehdi.

13:33 13:33 Psalm 2:7 **13:34 13:34** Isaiah 55:3 **13:35 13:35** Psalm 16:10 **13:41 13:41** Habakkuk 1:5 **13:47 13:47** Isaiah 49:6

50 Mu nadan Judyu ya eda nuntongtong nadan waday sa'adda i diyen
boble ya nadan udum an kadangyan an binabai an mundayaw i Apu
Dios ta paligatonda da Paul i Barnabas ya ahida impa'aan didahdih ad
Antiok.
51 Ta hidin nanaynanda i diyen boble ya numpu'pu' da Paul di hupu'
hi hukida ta pangipatigodan numbahul nadan tataguhdi. Ot umeda
moh ad Ikonium.
52 Mu nada'en kimmulug an tinaynandah ad Antiok ya
ma"am'amlongda damdama ya ongal di abalinan nan Espiritun
Apu Dios hinan nitaguwanda.

14

Hay Awahdin Da Paul Hi Ad Ikonium

1 Ya atbohdiy na'at hi ad Ikonium te imme da Paul i Barnabas hinan
a'am'amungan di Judyu ya mapmaphod di nanuddudah nan hapit Apu
Dios ta dakolday kimmulug an Judyu ya bokon Judyu.
2 Mu nadan udum an agge kimmulug an Judyu ya tinongtongda
nadan bokon Judyu ta ahiwawanda nadan kimmulug i Jesus.
3 Mu ta'on on athidi ya innaynayun damdaman da Paul an
nangipa'in'innilahdih nan hapit Apu Dios an aggeda timmakut. Ta
nadney niha"adandahdi. Ya hi Apu Dios di nangdat hi abalinanda an
mangat hinadan milagro ya nadan udum an nakaskasda'aw ta dadiyey
nanginnilaan nadan tatagun immannung nan itudtududa.
4 Mu nagogodwada nadan tatagu i diyen boble te inunud di udum
nadan intudtudun nadan apostoles. Mu nadan udum ya inunudda nan
nibahhon itudtudun nadan Judyu.
5 Ta nadan agge naminhod hinan intuddun da Paul an Judyu di udum
ya bokon Judyu di udum ya nadan mangipangpangulu i diyen boble
ya na'amungda ta hinahapitda an toponda dida.
6 Mu na'innilaan da Paul hidiyen ninomnomdan aton ot bumtikda
ot umedah ad Listra ya hi ad Derbi ya hi ad Likonia ya hinadan udum
an bobleh nunlini"odan hidi
7 ta dadiyen boble di eda nangipa'in'innilaan hi a'at Jesus.

Hay Na'na'at Hi Ad Listra Ya Hi Ad Derbi

8 Hidin muntudtuduh Paul hi ad Listra ya ni'yamung han lala'i an
nihipun hi niyayyamana ya napilay.
9 Ya inggongahana nan intudtudun Paul ya inilmun Paul an kulugona
an abalinan Apu Dios an mangipaphod i hiya. Ot itigon Paul i hiya
10 ot oltonan alyon di, Tuma'dog'a. Ya na'ibagan natanna'dog hidiyen
lala'i ot dumallan.
11 Ya hidin tinigon nadan tatagu nan inat Paul ya pun'ihapitdah
hapitdan i Likonia an alyonday, Datuwe nin mahan nadan dios an
numbalindah tagu.
12 Ta alyonda di hi Barnabas ya hi Seus an ohan dios ya hi Paul an
hiyay himmapit ya alyonday hiyah Hermes an oha bon dios mu agge
na'awatan da Paul nan inalida te inhapitdah hapitda.
13 Hinan nihaggon i diyen boble ya hidiy awadan nan balen nan
diosdan hi Jupiter. Ta nan pumbakiyonda i diyen bale ya nun'iyenay
bulug an baka ya habhabung hidih nan way geyt te pohdondan
i'nongan dida ta dayawonda da Paul i Barnabas.

14 Mu hidin dingngol da Barnabas i Paul hidiyen aton nadan tatagu
ya nunhethetday lubungda hi aggeda naminhodan i diyen atonda. Ot
ma'annedah awadan nadan tatagu ot tumkukdan alyonday,
15 Da'yun i'iba, tanganu on waha athinah atonyu? Da'mi ya on ami
tagu ya abuh an umat amin da'yu. Ya manu'eh immali amihtu ya ta
ipa'innilami nadan inat Jesus an iphodan ta'u ta wan idinongyu danaen
ma''id ha hilbinan ato'atonyu ta kumulug ayuh nan wadawadan Dios
an nunlumuh ad lagud ya tun luta ya ta'on on nadan baybay ya an
namin nadan wada.
16 Hidin nadne ya agge impapilit Apu Dios hinadan bokon Judyu
nadan pohdonan atonda.
17 Mu aggena damdama indinong an nangipa'innilah aphodnan
dida te dakol di maphod hi ina'inatna an umat hi nangdatanah
udan ya hay nangipabungaanah nadan intanomdah atawotawon ta
mun'am'amlongda te waday anonda.
18 Mu ta'on on athidiy nangalin da Paul ya amod ahan damdama
onda i'nongan dida mu lo'tat ya nihapitanda ta aggeda inat.
19 Ya hidiyen awadan da Paul hi ad Listra ya immedahdi nadan Judyu
an nalpuh ad Ikonium ya hi ad Antiok ot puntongtongda nadan tatagu
ta bumungotda i da Paul mu ammunah Paul hi nuntopada ta alyondah
on nate. Ta eda ginuyud ot iyedah nan ngilligna ot taynandahdi.
20 Mu imme nadan ibbadan kimmulug i Jesus ot li'wohonda ya
bimmangon ot mumbangaddah nan boble. Ta hidin nabiggat ot ume
da Barnabas hi ad Derbi.

Hay Numbangngadan Da Paul Hi Ad Antiok

21 Hidin immedah ad Derbi da Paul i Barnabas ot ipa'innilada bohdi
nan inat Jesus an iphodanda ta dakolday kimmulug hidi ot ahida
ibangngad hi ad Listra ot ahida umeh ad Ikonium ya hi ad Antiok
hidih ad Pisidia.
22 Ta intanudduwanda bohdi nadan kimmulug i Jesus hi atondan
mangihamad hi pangulugda. Ya tinugunda bo dida ta inaynayundan
mangun'unud i Apu Dios an alyonday, Dita'un kimmulug i Jesus ya
dakol di pala''uhon ta'uh ligat ya ahi ta'u datngan nan pun'ap'apuwan
Apu Dios.
23 Ya an namin nadan a'am'amungan nadan kimmulug i Jesus
ya pinto' da Paul i Barnabas nadan mangipangpangulun dida. Ot
mun'ulatda an indasadasalanda dida ta hi Apu Dios di pundinolanda
hi bumoddang ya mangipapto' i dida.
24 Ta hidin nalpudah nan probinsya hi ad Pisidia ot umedah ad
Pampilia.
25 Ot ipa'inniladay hapit Apu Dios hidih ad Perga ot ahida dayyuwon
ta immedah ad Attalia.
26 Ta hidiy numbangkaanda ot ibangngadda boh ad Antiok te
inggibbuhda nadan nipa'at i didahdi. Te indasalan nadan i Antiok
dida ot ahida honagon dida ta eda aton nan tamun niyukod i dida.
27 Ta hidin dimmatong da Barnabas i Paul hi ad Antiok ot
amungonda bo nadan kimmulug i Jesus ot ipa'inniladay namoddabod-
dangan Apu Dios i dida. Ya imbagada boy inat Apu Dios an
bimmoddang i dida ta nitudtuduh nadan bokon Judyu nan a'at di
pi'taguwan i Apu Dios ta hiya nan kimmulugda.

28 Ta nadney niha''adandahdih ad Antiok hi awadan nadan kimmulug i Jesus.

15

Hay Nunhahapitan Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Jerusalem

1 Wadaday linala'i an nalpuh ad Judea an immedah ad Antiok ot
muntudtududah nadan kimmulug i Jesus hidin alyonday, Adi mabalin
hi mi'tagu ayu i Apu Dios te gahin on ayu mumpakugit te hiyah naey
intuddun Moses hi mahapul an aton.
2 Mu da Paul i Barnabas ya ni'yahhiyanda i dadiyen linala'i. Ta lo'tat
mo ot munhahapit nadan kimmulug hi ad Antiok ta ituda'da da Paul i
Barnabas ya nadan udum i didan kimmulug ta umedah ad Jerusalem
ta eda mahmahan hinadan apostoles ya nadan mangipangpanguluh
nadan kimmulug i Jesus hidi hi'on immannung nan inalin dadiyen
linala'i.
3 Ta on nakak da Paul ot i'wadah ad Ponisia ya hi ad Samaria ot
uhu'uhuhondahdiy kimmulugan nadan bokon Judyu ta hi Apu Dios
moy un'unudonda. Ta an namin nadan kimmulug an nangngol i diye
ya nunhiglay amlongda.
4 Ya hidin dimmatong da Barnabas hi ad Jerusalem ya
mun'am'amlong nadan apostoles ya an namin nadan kimmulug
hidi ya ta'on on hanadan mangipangpangulun didahdi ot uhuhon da
Barnabas i Paul di namoddaboddangan Apu Dios i dida.
5 Mu hanadan Paliseu an kimmulug damdaman Kristu ya inal-
iday, Maphod di itudduyu boh nadan bokon Judyu an gahin di
mumpakugitda ta unudonda nadan inyuldin Moses.
6 Ta ahhinda mo bo na'amung nadan Apostoles ya nadan mangipang-
panguluh nadan kimmulug i Jesus ta hidiyey hahapitonda.
7 Ta himmanahappitanda ya lo'tat ya timma'dog hi Peter ot alyonay,
I'iba, innilayu ot ha''on di namangulun pinto' Apu Dios i dita'u an e
nangipa'in'innilah a'at Jesus hinadan bokon Judyu ta kimmulugda.
8 Ot hi Apu Dios an nanginnilan namin hi nomnom di tagu ya
inabulutna nadan bokon Judyu an hay panginnilaan ta'u ya hay
nangipiddumanah nan Espirituna i dida an umat hidin inatnan dita'u.
9 Ta numpapaddung ta'un namin. Te ta'on on didan bokon Judyu ya
pinakawanay bahulda an gapuh kimmuluganda.
10 Ot hinaen alyonyu ya undan adi lo'tat ya pabungotonyuh Apu Dios
hi onyu bo ipapilit an nan inyuldin Moses di un'unudon nadan bokon
Judyu? Yaden innilayu an ma''id ha oha i handidan a'ammod ta'u ya
ta'on on dita'u ha abalinana an mangat i dadiyen uldin.
11 Ta hiya nan nibahhoh naen itudduyu te hay kulugon ta'u ya
nan homo' Apu Dios an nan nangipiyaliyanan Kristu an mangdat hi
itaguwan nadan bokon Judyu ya ta'on on dita'un Judyu.
12 Ya hidiyen nangalin Peter ya dindinnongan nadan tatagun
na'amung. Ya inuhuh mo bon da Barnabas i Paul an gapuh boddang
Apu Dios ya inatda nadan milagro ya nadan udum an nakaskasda'aw
ta dadiyey nanginnilaan nadan tatagun immannung nan itudtududa.
13 Hidin impadappuhda dadiyen inalida ot mipallog hi James ot
alyonay, I'iba', wada bo han ibaga'.

14 Imbagan Simon Peter di inat Apu Dios an nangipatigoh pamhod-
nah nadan bokon Judyu hidin kimmulug nadan udum i dida ta
niddumdah nadan tatagun Apu Dios.
15 Ta niyunnudan hidiyen na'at hinan impitudo' tuwalin Apu Dios i
handidan propeta an inalinay,
16 Udum hi algo ya mumbangngada' ta ibangon'u din napa"ih an
nun'ap'apuwan David ta ha''on moy manginaynayun an mun'ap'apu.
17 Ta an namin di tataguh tun luta an ta'on on nadan bokon Judyu
an pinili' hi tatagu' ya middumdah nan pun'ap'apuwa'.
18 Ot hiyah naey impa'innilan Apu Dios hidin nadne.
19 Ya inalin bon James di, Haot di maphod ya adi ta'u ipapilit nan
pangat ta'uh nadan kimmulug i Jesu Kristu an bokon Judyu.
20 Mu on ta'uot muntudo' i dida ta ibaga ta'u nadan adida aton. Hay
oha ya ta adida anon nan nibaki ya nan dala ya nadan nabitkol an
agge na'aan di dalana. Ya adida ilo' di bokonda ahawa.
21 Te umipahakit hi nomnom ta'un Judyu hi'on adi paniyawon
nadan bokon Judyu danaen intudtudun Moses an mabahabahah nadan
a'am'amungan ta'un Judyu hinan Habadun tungo an nihipun hidin
nadne.

Hay Nuntudo'andah Nadan Bokon Judyu An Mangulug I Jesus

22 Nadan apostoles ya an namin nadan mahayuhayup an kimmulug
i Jesu Kristu hidid Jerusalem ya nadan mangipangpangulun dida ya
inabulutda nan inalin James. Ot munhahapitda ta pot'onda dohah
nadan linala'in ibbada ta mi'yedan da Barnabas i Paul hi ad Antiok.
Ta hay pinto'da ya duwah nadan mangipangpanguluh kimmulug an hi
Judas an hi Barsabbas di ohah ngadana ya hi Silas
23 ot ipadondan dida nan tudo'da an hay nitudo' ya alyonay,
Da'min i'ibayu an apostoles ya da'min mangipangpanguluh nadan
kimmulug i Jesu Kristu ya mapmaphod amihtu ot hanat atbohdin
da'yun bokon Judyu hinah ad Antiok ya hinah ad Syria ya hi ad Silisia.
24 Dingngolmin wadaday immalin nalpuhtu an gapuh nan imbagada
ya maguluy punnomnomyu ta hiya nan ma''id ha mapto' hi unudonyu.
Mu bokon attog da'miy nalpuwan naen intudduda.
25 Ta hiya nan na'amung ami ot munhahapit ami ot pot'onmi
datuwen umalihna an mangiyalih tun tudo'mi an mi'yalidah nadan
i'iba ta'un da Paul i Barnabas.
26 Te da Paul i Barnabas ya nunhiglay numpaligatandan iyateday eda
pangitudduwan hinan tudtudun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
27 Hituwen intudo'mi ya hiya damdama nan ipa'innilan da Judas i
Silas i da'yu.
28 Te hituwey impanomnom nan Espiritun Apu Dios i da'mi an adi
mahapul an unudonyun namin nadan pangatmin Judyu. Mu hay
ibagami ya
29 hanat adiyu anon di nibaki ya dala ya nadan nabitkol an agge
na'aan di dalana. Ya adiyu ilo' di bokonyu ahawa. Unudonyu'e datuwe
ya maphod. Ot ammunah tuwen itudo'min da'yu.
30 Ta hidin dimmatong nadan hinnagdah ad Antiok ot amungonda
nadan kimmulug i Jesus ot idatdan dida nan tudo'.

15:17 15:17 Amos 9:11,12

31 Ya hidin binahada ya nunhiglay amlongda te mapmaphod hi
nangngolanda i diyen tugun.
32 Ya da Judas i Silas an propeta ya innayundan intudtuduwan dida
ta wan mihamad di pangulugda.
33 Ta nadnadney nihaha"adandahdi ot ahida nomnomon an mum-
bangngad hinan nalpuwanda. Ot alyon nadan ibbadan kimmulug i
Jesus i diday, Hanat ipapto' da'yun Apu Dios hinan umayanyu.
34 [Mu hi Silas ya nimmanomnom ot umohnong hidi.]*
35 Ya wahdida tuwali da Paul i Barnabas an niha"addahdi ta didan
namin hinadan ibbadan kimmulug di nangitudtuduh nan hapit Apu
Dios.

Hay Nunhi"anan Da Paul I Barnabas

36 Lo'tat ya inalin Paul i Barnabas di, Umetah nadan
imma'immayantah din hopap di eta nangitanudtuduwan hinan hapit
Apu Dios ta eta tigon di a'atda.
37 Ya pinhod Barnabas an pi'yayon hi John Mark.
38 Mu hi Paul ya adina pohdon te hidin hopapnah ni'yayana i dida
ya tinaynana didah din awadandah ad Pampilia an aggena intuluy an
bimmoddang i dida.
39 Ta hiyay nunhannuwanda Barnabas i Paul ot munhi"anda mo. Ta
in'uyug Barnabas hi Mark an numbangkada ot umedah ad Cyprus.
40 Yaden hi Paul e ya inawitna moh Silas. Ta indasalan nadan
ibbadan mumpangulug dida ot ahida makak
41 ot umedah ad Syria ya hi ad Silisia ot itudtuduwanda nadan
kimmulug i Jesus hinadan a'am'amunganda ta wan mihamad di
pangulugda.

16

Hay Ni'uyugan Timothy I Da Paul I Silas

1 Ot ume bo da Paul i Silas hi ad Derbi ot ahi hi ad Listra. Ya maphod
ta wahdih ad Listra han kimmulug i Jesus an hi Timothy. Ya nan hi
inana ya Judyu an kimmulug i Jesus mu hi amana ya Greek.
2 Ya an namin nadan kimmulug hi ad Listra ya hi ad Ikonium ya
maphod di ibagadah a'at Timothy.
3 Ya pinhod Paul an i'uyug hi Timothy ot ipakugitna mo ta wan
mabalin an middum hinadan Judyu. Te innilan nadan Judyu hidi an
Greek hi amana.
4 Ta an namin nadan boblen immayan da Paul ya impa'inniladah
nadan mumpangulug i Jesus nan intudo' nadan Apostoles ya nadan
mangipangpanguluh nadan kimmulug hi ad Jerusalem nan hinahapit-
dan hanat unudon nadan mumpangulug i Jesus an bokon Judyu.
5 Ya hinan imma'immayan da Paul ya mun'ihamad di pangulug
nadan kimmulug i Jesus ta abigabigat on na'udmanda.

Hay Nipatigo I Paul Hi Ad Troas

6 Imme bo da Paul hi ad Prigia ya hi ad Galasya mu aggeda imme hi
ad Asia te adi iyabulut nan Espiritun Apu Dios.
7 Ot umedah nan pogpog di ad Misia ya ninomnomdan umeh ad
Bitinia mu adi bo iyabulut nan Espiritun Apu Jesus.

---

* **15:34 15:34** Hituwen naha'mut hinan [ ] ya ma"id hinadan udum an Biblia.

8 Ta inipluyda moh ad Troas an nihaggon hi ad Misia.
9 Ya i diyen nahdom ya wada han nipatigo i Paul an lala'in i
Masedonia an alyonay, Umali ayu bahan hituh ad Masedonia ta
itudtuduwan da'mi.
10 Ta hiya nan innayunmin* nundadaan mon umeh ad Masedonia
te innilamin pohdon Apu Dios an emi bo ipa'innilah nadan tataguhdi
nan iphodan ta'un inat Jesu Kristu.

Hay Kimmulugan Nan I Pilipay An Hi Lydia

11 Ta nakak amih ad Troas ot munlugan amih nan papol ta ingganah
ad Samotres. Ta nabiggat ot ahi ami umeh ad Neapolis
12 ot ahimi mohpe idallan an immeh ad Pilipay an ongal an boblehdi
hi ad Masedonia. Hidiyen boble ya sinakup di i Roma. Ta immohnong
amihdih atnay algo.
13 Ta hidin nadatngan nan Habadu ot ume amih nan da'ging di
wangwang te alyonmi on hidiy uggan e pundasalan nadan Judyu. Mu
hidin imme amihdi ya ammunada han binabai an na'amung ot umbun
ami mo ot itudtuduwanmi dida.
14 Ya waday ohan dida an nangngol hinan inalimi an hi Lydia
di ngadana an i Tyatira an munggattang hi na'angnginan luput.
Ya mundayaw tuwali i Apu Dios ta hiya nan indat Apu Dios di
naminhodnan mangunud hinadan intudtudun Paul.
15 Ta nabonyagandan hina'amma ot ibaganan da'min alyonay, Hi'on
ibilanga' hi ibbayun kimmulug i Apu Dios ya daan mo bahan ta hi
balemiy umiyananyu. Ya nunhiglay pangayagna ot mi'ye ami moh
baleda.

Hay Nibaludan Da Paul Hi Ad Pilipay

16 Han hin'algo an ume ami i da Paul hinan e pundasalan ya
dinamumi han babai an himbut an waday nih'op i hiya. Ta mabalin
an ibaganay ma'at hi udum hi algo ya mabayadan i diyen ato'atona ta
dakol di pihhuh inala'alan nadan ud himbut i hiya hinadan tatagu.
17 Ya hidiyen himbut an babai ya wa'e ha immayanmi on nitnud on
initku'itkuknan alyonay, Datuwen linala'i ya diday puntamuwon nan
na'abbaktun Dios. Ot diday mangibagah atonyun mi'tagun hiya.
18 Ta athi'athidih abigabigat ta lo'tat ya impaboholnah Paul ot
munligguh ot alyonay, He''an dimunyu, umaan'a i hiya te ong'ongngal
di abalinan Kristu mu he''a. Ya ni'bagan na'aan hidiyen nih'op.
19 Ta nadan ud himbut i hiya ya aggeda pinhod hi na'aanan nan
nih'op i hiya te hidiyey pangalandah pihhuda. Ta hiya nan eda tiniliw
da Paul i Silas ot iyeda didah awadan nadan ap'apudan i Roma.
20 Ot alyonday, Datuwen linala'in Judyu ya diday mangdat hi guluh
tun boble ta'u.
21 Te nan pangatday eda itanuddu an amod onda ihukkat hinan
pangat ta'un i Roma. Ot undan maphod ha athidi.
22 Ya an namin nadan wahdi ya inyunnuddan dida. Ot pumbolladon
mon nadan ap'apuda da Paul i Silas ot ipahuplitda dida.
23 Ot iyeda didah baludan ot alyondah nan ap'apun di guwalyah nan
baludan ta ihamadnan guwalyaan.

---

* **16:10 16:10** Hituwen alyonay inayunmi ya ma'innila an niddum hi Luke.

24 Ot iyena mo didah nan nigawwan kuwartu i diyen baludan ot
i'ipitnay hukidah nan wahdin kayiw an pangipitdah hukin di mibalud.
25 Mu dumasadasal da Paul i Silas on ingkankantaday pundayawdan
Apu Dios yaden dongdonglon nadan udum an nibalud. Ta hidin tongan
di labi
26 ya alinah on nangin'a'alyog ta munwawod nan baludan ya pamaag
ya nun'ibughul nadan panto. Ya an namin nadan nibalud ya nun'a'aan
di bangkilingda.
27 Ya hidin bimmangon nan ap'apun di guwalya ya tinigonan
nun'ibughul nadan panto ta alyonah on binumtik nadan nun'ibalud
ot huknutonay ispadana an e'ot mumpate.
28 Mu tinigon Paul ot tumkuk an alyonay, Anakkaya. Adi nginin ya
numpate'a te tehtu amin namin an agge ami binumtik.
29 Ya hidiyen ap'apun di guwalya ya mungkali ta iyaliday dilag. Ot
ma'anneh awadan nadan nibalud an nunhiglan munggagayonggong hi
takutna ot mundu''un hi hinangngab da Paul i Silas.
30 Ot palah'unona dida ot alyonay, Nganney ato' ta wan mi'taguwa' i
Apu Dios?
31 Ya inaliday, Kulugom ya inabulutmu nan Ap'apu ta'u an hi Jesu
Kristu ot mi'tagu ayun namin an hina'amma.
32 Ta impa'innilada nan hapit Apu Dios i didan hina'amma ya i didan
namin an niha''ad hi baleda.
33 Ta ta'on on nahdom ya inyen nan ap'apun di guwalya da Paul i
Silas ta ena ulahan nadan hugatdah nahuplitanda. Ot bonyagan da
Paul didan hina'amma.
34 Ot iyanamutna da Paul i Silas hi baleda ot panganona dida. Ta an
namindan hina'amma ya ma''amlongda hi kimmuluganda i Apu Dios.
35 Mu i diyen nabiggat ya intuda' nadan ap'apun di i Roma nadan
pulis ta eda ibagah nan ap'apun di guwalya ta ilubusda da Paul i Silas.
36 Ot ibagan diyen ap'apun di guwalya i Paul an alyonay, Ilubus da'yu
anu an alyon nan ap'apumih ad Roma mu pamaag ya imme ayu ta
ma''id ha al'ali.
37 Mu inalin Paul i dadiyen pulis di, Adi pamaag ya imme ami te
tanganu on ma''id ha bahulmi ya e da'mi hinanuplit ot ibalud da'mi.
Ya ad uwani ya pamaag ya ilubus da'mi an ma''id ha manginnila an
ma''id ha bahulmi. Innilami an nan uldin di i Roma ya adi mabalin hi
mibalud nadan i Roma hi'onda agge ni' nahumalya. Te da'mi ya i Roma
ami bo an ta'on on ami Judyu. Ta hiya nan gahin udot di umalidahtu
nadan ap'apun di i Roma ta diday mangilubus i da'mi.
38 Ta e mo imbagan nadan pulis nan inalin Paul hinadan mungguu-
bilnu. Ya nangintattakutdah nanginnilaanda an da Paul i Silas ya i
Roma da.
39 Ot umedah awadanda ot mumpakawandah nan inatdan dida. Ot
ahida ipangulu dida hi limmah'unandah nan baludan ot alyondan
diday, Maphod on taynanyuot attog hituwen boble.
40 Mu hidin tinaynan da Paul i Silas hidiyen baludan ot umeda ni' hi
balen da Lydia. Ya immedahdi nadan ibbadan kimmulug ot tugunonda
dida ta ihamadday pangulugda ot ahida mohpe taynan hidiyen boble.

17

Hay Awadan Da Paul Hi Ad Tesalonika

1 Ini'wan da Paul i Silas hi ad Ampipolis ya hi ad Apolonia ta lo'tat
ya dinatngandah ad Tesalonika ya wahdi han a'am'amungan di Judyu.
2 Ta hidin nadatngan nan Habadu ot umeh Paul i diyen
a'am'amungan di Judyu te hidiyey impa'inghanan aton. Ot inayunan
muntudtuduh nan nitudo' an hapit Apu Dios. Ta tuluy Habaduh
nuntudtuduwanahdi
3 an hay impa'innilana ya din nitudo' hinan hapit Apu Dios an ma'at
hinan Kristu an hiya ya mapalpaligat ya mipapate ya ahi mamahuwan.
Ya impa'innilana bo an hi Jesus di nipa'annungan diyen nibaga te hiya
nan Kristu.
4 Ya wadaday udum an Judyu an nihapitan ot middumda i da Paul i
Silas. Ya ta'on on nadan dakol an Greek an mundayaw i Apu Dios ya
nadan ma'al'ali an binabai ya niddumda.
5 Mu nadan agge kimmulug an Judyu ya immamohda. Ta eda
inamung nadan tatagun mumpunlayah ta gumuluda. Ot umedah balen
da Hason an e nun'iyanan da Paul i Silas ta ipapilitdan hunggop an e
manama' i da Paul ta iyeda didah awadan nadan dakol an tatagu.
6 Mu ma''iddahdi ot ihiwda mo i Hason ya nadan udum an kimmulug
i Jesus ot iyeda didah awadan nadan ap'apudan munhumalya. Ot
pun'itkukdan alyonday, Nadan ibban datuwen linala'i di mangdat hi
guluh nadan tatagu hinadan immaya'ayanda. Ya tee bon immalidah
tun boble ta'u
7 an nun'iyanon Hason didah baleda. Ta an naminda ya adida
unudon nadan uldin di patul ta'u te alyonday wada han ohan
na'abbaktun patul an hi Jesus anuy ngadana.
8 Ta gapu i diyen inalida ya ngimmala nadan tatagu ya ta'on on
nadan mangipangpangulu i diyen boble.
9 Ta dinusan nadan munhumalya da Hason hinadan nun'ibbana ot
ahida ilubus dida.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Berea

10 Ta i diyen nahdom ot honagon nadan kimmulug da Paul i Silas ta
umedah ad Berea ot madappuhdahdih nan a'am'amungan di Judyu.
11 Ya mapmaphod di nomnom nadan Judyu hidi mu nadan i
Tesalonika te muntudtudu'e da Paul ya ihamaddan igogongahan.
Ya abigabigat on bahabahaonda nan nitudo' an hapit Apu Dios ta
innilaondah on nipto' nan intuddun da Paul.
12 Ta dakkodakkolday Judyu an kimmulug hidi ya ta'on on nadan
ma'al'alin binabai an Greek ya nadan udum an linala'in Greek.
13 Mu hidin dingngol nadan Judyu an agge kimmulug hi ad
Tesalonika an wada da Paul hi ad Berea an muntudtududah nan hapit
Apu Dios ot tundonda didahdi. Ot eda bo ihaphapitan nadan tatagu ta
middumdan didan humihiwo i da Paul.
14 Ta nadan kimmulug ya na'ibagondan in'uyug da Paul ot umedah
nan way da'ging di baybay. Mu da Timothy i Silas ya nabatidah ad
Berea.
15 Ta nadan nun'ibban Paul ya ni'yedan hiya ta ingganah dimmatong-
dah ad Athens ot ahida mibangngad hi ad Berea. Ya impa'ad Paul ta
ibagada i Timothy ya hi Silas ta agagga ya nitnuddan hiyah ad Athens.
16 Hidin pampannodan Paul i da Timothy i Silas hi ad Athens ya
tinigonan dakol di tinagtaggun dayawonda ya nunhiglan mahkit hi
ena punnomnoman.

17 Ta hinan umayanah nan a'am'amungan di Judyu on nuntudtuduh
nadan Judyu ya bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios. Ya abigabigat
on imme boh nan way pummalkaduwan on e ni'hapihhapit hinadan
tataguhdi.
18 Mu wadada boy muntudtudu an dida nadan ma'alih Epikurian ya
nadan udum an ma'alih Istoik. Ya ni'yahhiyandan Paul an alyonday,
Nganney e analyon tuwen tagun namaagnah hapihapit? Ya alyon di
udum di, Ma''id ha mapto' ya nan dios di udum hi bobley al'alyona.
Manu'eh inalidah diye ya hay ma'awatanda ya hi Jesus ya ohan dios
ya nat'on bo nan dios an namahuwan.
19 Ta hiya nan in'uyugda moh Paul hinan Areopagus an
a'am'amungan nadan tatagu ot alyonday, Pohdonmin innilaon hinaen
balun tudtudum.
20 Te wadaday udum i da'mi an nangngol ya alyonday nat'on hinaen
itudtudum ta hiya nan pohdonmin innilaon di a'atna.
21 Manu'eh imbagadah diye ya an namindan i Athens ya nadan udum
an e ni'iboblehdi ya pohpohdondan e mundongdongngol hinadan
balun mitudtudu on eda imbagabaga.
22 Ta timma'dog hi Paul ot alyonah nadan tatagun na'amung
hidih nan Areopagus di, Da'yun i Athens, innila' an nahamad di
pundayawyuh nadan dakol an diosyu
23 te hinan e' dimmanallananan ya tinigo' nadan dakol an pun-
dayawanyu. Ya wada han tinigo' an pun'onnganyu an nitudo' hidiy,
Hituwey pangi'nongan hinan mi'nong hinan dios an agge na'innilaan.
Ot hinaen dayawonyu an aggeyu na'innilaan di a'atna ya hiya nan
ipa'innila' i da'yuh ad uwani.
24 Te hiya hi Apu Dios an nunlumuh tun luta ya an namin an wada.
Ya hiyay ukod hi an namin hitun luta ya hi ad lagud. Ya bokon nan
inapyan di taguy iha''adana.
25 Ya adi mahapul an idattan nadan tatagu te hiyay nalpuwan an
namin di mahapul di tagu an ta'on on tun itaguwan ta'u.
26 Te hiyay nunlumuh din lala'in hopap di tagu an nalpuwan di
atagutaguh tun luta. Ya ninomnomna bo tuwalih din hopapna an
miwakat nadan holag di tataguh nan ninomnomnan nat'onat'on an
boblen punhituwanda. Ya hiya boy ukod hi pumbalinan datuwen
nat'onat'on an boble ya tinanud.
27 Ot athinay inat Apu Dios ta way aton nadan tatagun manginnila
ya munnomnom i hiya te hiya ya nihaggon i dita'un namin.
28 Hinae ya niyunnudan hinan intudo' din ohan ibbayuh din nadnen
alyonay, Hi Apu Dios di nalpuwan di abalinan ta'u ya itaguwan ta'u.

Ya atbohdiy intuddun nadan nun'anomnoman an ibbayuh din nadne
te alyonday, Immannung an hiyay nunlumun dita'u.

29 Ot gapu ta hiyay nunlumu i dita'u ya adi maphod hi iphod ta'uh
bulul nadan limmunan balitu' ya gumo' ya kayiw ya batu on inali ta'uh
dios.
30 Manu ni' hidin agge nanginnilaan di tatagu i Apu Dios te
inanu'anusana nadan ina'inatda. Mu ad uwani ya alyonay mahapul
an idinong an namin di tatagu nadan adi maphod an ato'atonda.
31 Te lo'tat ya madatngan nan ninomnom Apu Dios an punhu-
malyaanah atagutagu. Ya hay panginnilaan an adi mibahhoh nae

ya nan natayan ya namahuwan Jesus an pinto'nan nahamad an
munhumalya.
32 Ya hidin dingngoldah diyen inalin Paul an amahuwan di nate
ya mungngohe nadan udum. Mu deedahdiy udum an alyonday,
Pohdonmin ahim udman danaen intudtudum.
33 Ta hidin nagibbuh an nuntudduh Paul ot taynanah diyen
na'amunganda.
34 Mu wadaday udum an kimmulug an gapuh nan intudtuduna
ta niddumda i hiya an umat i Dionisius an hiyay ohah nadan
mi'yamu'amung hinan Areopagus ya nan babai an hi Damaris ya
nadan udum.

18

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Kulintu

1 Ot taynan Paul hi ad Athens ta immeh ad Kulintu.
2 Ya hidiy nangakhupana i han himbale an Judyu an da Akila i
Prisila an i Pontus mu pa"alpudah ad Italy te impa'aan nan patul an
hi Klaudius an namin nadan Judyu an ni'ibobleh ad Roma hi ad Italy.
Ya hidin immeh Paul hi baleda an e ni'yay'ayyam i dida
3 ya na'innilaana an umat hinan tamunay tamun da Akila te onda
mangap'apyah tolda an miphod hi allung on inggattangda. Ta e mo
niddum hi Paul i dida ta mi'tamuttamun dida.
4 Ya ahabahabadu on immeh Paul hinan a'am'amungan di Judyu on
nuntudtuduh nadan Judyu ya nadan Greek ta alinah waha kumulug i
Jesus.
5 Ya lo'tat ya dimmatongda boh ad Kulintu da Silas i Timothy an
nalpudah ad Masedonia ta mabalin mon abigabigat on inyal'algon
Paul an e muntudtuduh nadan Judyu hinan hapit Apu Dios an
mangipa'innila an nan Kristu an hahaddonda ya hi Jesus.
6 Mu hidin ngohayonda ya pun'ipadngolan nadan Judyu hi Paul ot
punyagyagna moy hupu' hi lubungna ta panginnilaandah panaynanan
dida ot alyonay, Ukod ayu mo. Adi ayu e mi'taguh pidwana ya da'yuy
ud bahul an bokon ha''on. Te mihipun moh ad uwani ya nadan bokon
Judyu di e' itudtuduwan.
7 Ot taynana dida ta hi balen han bokon Judyu an hi Titius Justus
an hiya boy ohan mundayaw i Apu Dios di ena nuntudtuduwan. Nan
balena ya nidallag hinan a'am'amungan di Judyu.
8 Mu nan mangipangpangulu i diyen a'am'amungan di Judyu an hi
Krispus ya didan hina'amma ya nadan dakol an tataguhdi hi ad Kulintu
ya kimmulugda ot mumpabonyagda.
9 Ya wahan nahdom an numpatigoh Apu Jesus i Paul ot alyonay, Adi'a
tumakut ta inaynayunmun mangitudtuduh nan hapit'u.
10 Te dakol nadan nunhitu ituwen boblen pinto''uh tatagu' ot
wadawadaa' i he''a ta ma"id ha adi maphod hi ma'at i he''a.
11 Ot mihaha''ad hidih hintawon ta han godwa an timmanudtuduhdi
hi hapit Apu Dios.
12 Ya lo'tat ya nahukkatan nan gobelnador hidih ad Akaya an
nihukkat han hi Gallio. Ta hidin na'amung nadan Judyu an agge
kimmulug ot eda tiliwon hi Paul ot iyedah nan punhumalyaan

13 ot alyonday, Hituwen tagu ya ona e ihapihapitan nadan tatagu ta
nat'on di atondan mundayaw i Apu Dios an bokon nan immingha an
pangatmi.
14 Ta humapit ot hi Paul mu nahannapit hi Gallio hinadan Judyu
an alyonay, Onha pimmate onu nangako ot mabalin an donglo' nan
ibagayu.
15 Mu gapu ta bokon athidiy ipabahulyun hiya an on hay anat'on
nan itudduna an adi umat hinan unudonyun Judyu ya nan a'at di
uldinyu ya nadan tugun an nibagah nan uldin ot ukod ayu i da Paul
an munhahapit te adi' ipanuh nan athina.
16 Ot pa'aanona didah nan punhumalyaan.
17 Ot tiliwondaot nan oha an ap'apuh nan a'am'amungan di Judyu ot
iyedah nan punhumalyaan ot punhuplitdahdi yaden dindinnongan hi
Gallio.

Hay Numbangngadan Paul Hi Ad Antiok

18 Ot miha"ad ni' hi Paul hi ad Kulintu. Mu indani ya pinhodnan
umeh ad Syria ot uyugona da Akila i Priscilla ta tinaynanda nadan
kimmulug hidi ot mumbangkada ot i'wadah ad Senkrea ot hidiy
pumpaklotan Paul te hidiyey ugalidan Judyu hi pangipa'innilaanda an
inggibbuhda nan imbagada i Apu Dios hi atonda. Ot inayunda mohpe
bon umeh ad Syria.
19 Mu nundagguhda ni' hi ad Epesus ot miha"ad hidi da Akila
i Priscilla. Ya immeh Paul hinan a'am'amungan di Judyu ta e
mi'hapihhapit i didahdi.
20 Ya pohdon nadan Judyu an miha"ad ni' hi Paul hidi mu aggena
pinhod.
21 Ta alyonay, Pohdon'en Apu Dios ya mumbangngada' hituh udum
hi algo. Ot munlugan boh nan bangka ta tinaynanah ad Epesus.
22 Ta hidin dimmatong hi Paul hi ad Sesaria ot inayunan umeh ad
Jerusalem ta ena tinigo nadan kimmulug hidi ot ahi mohpe madappuh
hi ad Antiok.
23 Mu agge nadney niha"adanahdi ot ume boh nadan boblen
imma'immayana ni' an ad Galasya ya ad Piligia ta ena impadutu'an
nadan kimmulug ot itudtuduwana bo dida ta na'ud'udman di innilada
ta nihamhamad di pangulugda.

Hay Immayan Apolos Hi Ad Epesus Ya Hi Ad Kulintu

24 Hidih ad Epesus ya wahdi han Judyu an hi Apolos di ngadana an i
Alexandria an ongal di abalinanan muntudtudu ya dakol di innilanah
nadan impitudo' Apu Dios.
25 Ya innilana bo nan a'at di numbonyagan John ya nadan intanud-
duna an a'at Apu Jesus. Ta pohdona ahan an e muntudtudu mu dakol
di aggena innilah a'at Jesus.
26 Ya adi bumain an e tumanudtuduh nan a'am'amungan di Judyu.
Mu hidin dingngol da Akila i Prisila di itudtuduna ya na'innilaandan
waday aggena innila. Ot ayaganda ta ni'yen didah baleda ot
itudduwanda ta innilaonan namin nan a'at di pi'taguwan i Apu Dios.
27 Indani ya ninomnom Apolos an umeh ad Akaya ot boddangan
mon nadan kimmulug hi ad Epesus an impamanguluday tudo' hinadan
i'ibadah ad Akaya ta apngaonda hiyahdi. Ta on dimmatong hi Apolos

hi ad Akaya ya dedahdi nadan kimmulug an gapuh homo' Apu Dios.
Ya ongal di boddang Apolos i dida
28 te inusalna nan impitudo' Apu Dios an nangipa'innila an hi Jesus
ya hiya nan Kristu an hihinnodda. Ta hinipolna nadan Judyu an e
mi'yahhiyan i hiya hi awadan di dakol an tatagu.

19

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Epesus

1 Hidin awadan Apolos hi ad Kulintu ya i diye damdamay immayan
Paul hi ad Epesus an ini'wanah nadan nun'abillid. Ya wadaday
kimmulug an inakhupanahdi
2 ot alyonan diday, Hidin kimmuluganyu ya on niddum nan Espiritun
Apu Dios hinan nitaguwanyu?
Ya alyonday, Aggemi man innilah nae te ma''id ha dingngolmih
athina.
3 Ya inalin Paul di, Nganne moy a'at nan nabonyaganyu?
Ya alyonday, Inyunnudmih nan pumbonyag John.
4 Ya inalin Paul di, Nan intuddun John an a'at di bonyag ya hidiyey
pangipa'innilaan an indinongyu mon mangat hinadan adi maphod.
Mu ha ahan di intudduna ya mahapul an unudon di tagu nan umali
an nabakbaktu mu hiya an hi Jesus.
5 Ta onda dingngol hidiyen inalin Paul ot mumpabonyagda mo bo ta
ipatigoda an hi Apu Jesus di un'unudonda.
6 Ya nun'iha'mon Paul di ta'lenah uluda ya nun'iddum nan Espiritun
Apu Dios hinan nitaguwanda ya nun'ihapitdah nat'onat'on an hapit an
bokonda hapit ta nun'ibagada nan impa'innilan Apu Dios i dida.
7 Ya dadiye ya himpuludat duwan (12) linala'i.
8 Ta tuluy bulan di timmanudtuduwan Paul hinan a'am'amungan di
Judyu hidih ad Epesus an ma"id ha takutna ya ongal di abalinanan
mangipa'innilah nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.
9 Mu nadan udum ya mungngoheda an adida kumulug ya pi-
hulonday a'at di kumulugan i Jesu Kristu hidih awadan nadan
na'amung. Ot taynan mon Paul dida ot i'uyugna nadan kimmulug.
Ta abigabigat mo on hinan puntudtuduwan Tiranus di immayanda ta
hidiy nuntudtuduwan Paul hinadan tatagu.
10 Ta athi'athidih duway tawon ta an namin nadan tataguhdih nan
probinsya hi ad Asia an Judyu ya Greek ya nipa'innilan dida nan hapit
Apu Jesus.

Hay Inat Nadan Imbabalen Iskeba An Nunla'ah Hi Nih'op

11 Dakol di ma"id ha nipaddunganan milagro an impa'at Apu Dios i
Paul.
12 Te ta'on on panyu ya luput an nida"om hi adol Paul on inyedah
nadan mundogoh onu nadan nahi'pan on pinumhodda.
13 Ya wadada boy udum an Judyu an eda mundaldallanan tuwalih
abobboble on nunla'ahda nadan nih'op hinadan tatagu. Ya ninomnom-
dan usalon di ngadan Apu Jesus hi punla'ahda nadan nih'op i han ohan
hinappulda bon nahi'pan ta inaliday, Hi Jesu Kristu an itanudtudun
Paul di a'atna di munla'ah i he''an nih'op ot umaan'a.
14 Dadiyen linala'i an nangat i diye ya dadiye nadan pitun imbabalen
Iskeba an ohah nadan nabaktun padin di Judyu.

15 Mu nan nih'op ya inalinan diday, O hi Jesus di nunla'ah i da'min
nih'op ya mabalin bon usalon Paul di ngadan Jesus hi punla'ahna mu
da'yu ya nganne ayu?
16 Ot pumpudug diyen lala'in nahi'pan dida ta nun'alulunggidanda
ya nun'abolladanda an mamtik.
17 Ta hidin dingngol nadan tataguh ad Epesus an Judyu ya Greek
ya timmakutdan namin ta alyonday, Immannung peman an nabaktuh
Jesu Kristu.
18 Ta hiya nan dakolday kimmulug i Jesus an e ni'yamung hinadan
ibbadan kimmulug ot pun'ibagaday puntutuyuwandah nadan adi
maphod an inunudda.
19 Ya atdabohdi nadan mun'ayak ni' an kimmulug an nun'iyeda
nadan libluda ot gobhonda ta nunhintiggan di tatagu. Ya hay balol
dadiyen ginhobda ya nabongley libun (50,000) pihhu.
20 Ta gapu i diyen na'na'at ya namammaman nundingngol nan
hapit Apu Dios ta mun'a'udman nadan kimmulug ya nun'ihamad di
pangulugda.

Hay Ngimmalaandah Ad Epesus

21 Indani ya ninomnom Paul an umeh ad Masedonia ya hi ad Akaya
ot inayunan umeh ad Jerusalem ot ahi mohpe umeh ad Roma.
22 Mu impamangulunah ad Masedonia nadan duwan ibbana an da
Timothy i Erastus ta mabati ni' hi Paul hidih nan probinsya hi ad Asia.
23 Mu hidin awahdin ni' Paul hi ad Epesus ya alinah on ngimmala
nadan tatagu an gapu i diyen nituddu an mipanggep i Jesus.
24 Te wada han hi Demetrius an munhibug hi silber an mi'apyah
balballe an umat hinan templon nan diosdan hi Artemis. Ya
ongal di pihhuh nunggattangandah nadan puntamuwona i dadiyen
inaniphodda.
25 Ta hinayupna nadan puntamuwona ya nadan udum an athidiy
tamuda ot alyonan diday, Da'yun i'iba, innila ta'u an hay kimmadan-
gyanan ta'u ya hituwen e ta'u inipho'iphod.
26 Ya manu'eh hinayup da'yuh ad uwani ya gapuh nan dingn-
godingngol ta'u ya tinannigo ta'u an ina'inat diyen tagu an hi Paul
an mangalih bokon nan dios an iniphod di tagu di nahamad an
dios. Ta inhapihapitana nadan tataguh tun ad Epesus ta teen tuwen
ma'amindan umunud nadan tataguh tun probinsya hi ad Asia hinan
intudduna.
27 Ya ma''id ha mapto' ya pahiwon mon nadan tatagu nan templon
Artemis ya tun ato'aton ta'u. Ya ma''id ha mapto' ya adida mo dayawon
hi Artemis an nundongol ya madayaw hitun ad Asia ya hi an namin
hitun luta.
28 Ya hidin dingngoldah diyen inalin Demetrius ya bimmungotda
ta pun'itkukdan alyonday, Na'abbaktuh Artemis an dayawonmin i
Epesus.
29 Ya niwakat hidih ad Epesus hidiyen inalin Demetrius. Ta
bimmungot nadan tatagu ta ahi'i'ingalda ot madhuda ta eda tiliwon
nan duwan i Masedonia an mi'uyu'uyug i Paul an da Geyus i Aristarkus
ot iyeda didah nan balen a'am'amungan di tatagun e mummangmang
hi ay'ayam.

30 Ya pohdon Paul an umehdih nan na'amunganda mu adi iyabulut
nadan ibbanan kimmulug.
31 Ya ta'on on nadan udum an munhilbih nan gobelnador i diyen
probinsya an gayyum Paul ya hinnagday e mangibagan hiya ta adi
umehdi.
32 Ya hidih nan na'amungan di tatagu ya ma''id ha pa'inonglan te
namaagdah tukutukuk an way ohaon nat'on di itkukna te dakolday
agge nanginnilah gapunah na'amungandahdi.
33 Ot ipata'dog nadan Judyu hi Alexander ta hiyay humapit hinadan
na'amung. Ot padinongon Alexander nadan tatagu ta way atonan
mangipa'innila an bokon nadan Judyu di gumalat i diyen ngumalan-
galaanda.
34 Mu hidin immatunanda an hiya ya Judyu ya ahitutukukdan alyon-
day, Na'abbaktuh Artemis an dayawonmin i Epesus. Ot inayundan
itku'itkuk hidiye hi duway olas.
35 Ta lo'tat ot ipadinong di ohah nadan ap'apun munhilbi i diyen
boble nadan tatagu ot ahina alyon di, Dita'un i Epesus, ibaga' i da'yu
an innilan di atagutagun dita'uy mumpapto' hinan madayaw an batun
nungngadan hi Artemis an nagah an nalpuh ad lagud ya dita'u boy
mumpapto' hinan templon niha''adana.
36 Ot duminong ayu te innila ta'u an adi ma'abak hi Artemis ot adi
nginin di atonyu.
37 Ya nganney gapunah nangiyaliyanyuhtu i danaen duwan linala'i
an ma''id eh'a ha inatdah adi maphod te aggeda nangakoh nadan
templo ta'u ya aggeda nginhe hi Artemis.
38 On'e waday idalom da Demetrius ya nadan ibbanan mumhibug
ya ukodda ya immedah nan punhumalyaan ot waday algo an pun-
daloman ya dehdiy mangipanuh hinan eda idalom.
39 Mu di'et waday udum hi ihahapityu an adiyu pohdon an iyeh nan
punhumalyaan ya mabalin an dita'u ya na'amung ta'u ta ipanuh ta'u
mu ta miyunnudan hinan uldin ta'u.
40 Mu ad uwani ya onta'uwot duminong te indani otahan ya ipa'ayag
dita'uh nadan munggubilnu i dita'u ya nganney pambal ta'uh nan e
ta'u ni' ngimmalaan.
41 Ta ona inalih diye ot ibaganah nadan tatagu ta mabukalda.

20

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Masedonia Ya Hi Ad Akaya

1 Hidin dimminong nadan ahingangala hi ad Epesus ot ayagan Paul
nadan ibbanan mumpangulug ta na'amungda ot tugunona dida ta wan
ihamadday pangulugda. Ot taynana dida ot umeh ad Masedonia.
2 Ta ena tinugun nadan kimmulug i Jesus hi abobboblehdi ta wan
mihamad damdamay pangulugda. Ot ume mohpeh ad Akaya
3 ta tuluy bulan di nihaha''adanahdi. Ya hidin alyonay e munlugan
hinan papol ta umeh ad Syria ya nipa'innilan hiya an wadaday Judyu
an e mumbota' i hiya. Ta nimmanomnom mo ot mumbangngad hi ad
Masedonia.
4 Ya wadaday udum an linala'in nun'ibbanan hi Sopater an hi na'
Pirus an i Berea ya da Aristarkus i Segundu an i Tesalonika ya hi Geyus
an i Derbi ya da Tikikus i Tropimus an i Asia ya hi Timothy.

5 Mu hidin dimmatongdah ad Pilipay ot umohnong hidih Paul ot
ipangpangulun nadan nun'ibbanah ad Troas ta hidiy nannodandan
hiya.
6 Ta hidin nagibbuh nan ngilin di panganan hinan tinapay an agge
nadduman hi yist ot mi'uyuga'* i hiya ta nunlugan amih nan papol.
Ta limay algo ot ahi ami dumatong hi ad Troas. Ya dedahdi nadan
ibbami an nannod i da'mi ot hidiy umohnonganmin namin i han
hindumingguwan.
7 Ta hidin nahdom i diyen Habadu† ot ma'amung amin man-
gan te hidiye nan punnomnomnomanmih nan natayan Kristu. Ot
muntudtuduh Paul ta ingganah din tongan di labi te i diyen mabiggat
ya makak ami.
8 Ya dakkodakkol di dilag i diyen mi'atluh gladun na'amunganmi.
9 Ya wada han mangilog an lala'i an hi Yutikus an inumbun hinan
tawa an tumanumtumog hidin muntudtudduh Paul. Ta lo'tat ya nalo'
ot magah hi dola an nalpuhdih nan mi'atluh gladu. Ta eda tinigo ya
nate.
10 Mu limmah'un hi Paul ot miyuhhun hi adol diyen mangilog ot
awalona ot alyonay, Adi ayu minomnoman ot matagu.
11 Ot mumbangngad ami mon namin hinan mi'atlun gladu ot
mangan ami ot inayun Paul an muntudtudu ta ingganah nabigat ot
ahi ami makak.
12 Ya mun'am'amlong nadan tatagu an ni'uyug i diyen mangilog hi
immayandah baleda.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Miletus

13 Nunlugan amih nan papol ot mamangulu amin umeh ad Asos an
hidiy inalin Paul hi pannodanmin hiya ta idallanan umehdi.
14 Ta hidin inakhupan da'mi hi ad Asos ot mi'lugan ot ume amin
namin hi ad Mitilene.
15 Ta nabiggat i diye ot dumatong amih nan boblen nidmang
hi ad Kios ot mun'iyan amihdi. Ta nabiggat bo ot inayun nan
nunlugananmin umeh ad Samos ot mun'iyan ami bohdi.‡ Ot ahi ami
mohpe madappuh ad Miletus i diyen ibiggatana.
16 Ya ninomnom Paul an adi ami mundagguh ad Epesus hidih ad Asia
ta wan adi ami mataktak te pohdonan dumatong amih ad Jerusalem
ya ahi madatngan nan algo an ma'alih Pentekos.

Nan Imbagan Paul Hinadan Mangipangpanguluh Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Epesus

17 Hidin dimmatong amih ad Miletus ot ipa'ayag Paul nadan mangi-
pangpanguluh nadan kimmulug i Jesus hi ad Epesus ta umalidahdih
awadanmi.
18 Ta hidin immalida ot alyonan diday, Nihipun hidin hopap di
immaliya' hitu ya innilayuy a'at'u.
19 Te numpada"ula' an nangat hinadan impatamun Apu Dios i
ha"on. Ya ta'on on palpaligatona' hinadan Judyu ta hin'uddum

---

* **20:6 20:6** Nan alyonay mi'uyuga' ya hi Luke nan ni'uyug an hiya nan nangitudo' ituwen liblu. † **20:7 20:7** Nan hapit di Greek ya ma"id ha mapto' hi'on nan hilong di Habadu onu hilong di Duminggu. ‡ **20:15 20:15** Agge nibagah nan Greek an nun'iyandah ad Kios ya hi ad Samos mu na'innila an hidiyey ugganda aton te mabikah nan dibdib on nahdom.

on munluluwaa' an gapuh hakit di nomnom'u mu innaynayun'u
damdaman nangat hinadan tamu'.
20 Ya ta'on on hinadan numpunhituwanyu ya imbagabaga' nadan
hapit Jesus an iphodanyu ya ta'on on hinadan a'am'amungan di dakol
an tatagu.
21 Ya intugutugun'u boh nadan Judyu ya bokon Judyu ta muntutuyu-
dan Apu Dios hinadan bahulda ta unudondah Apu Jesus.

22 Ya ten ad uwani ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios an
mahapul an umeya' hi ad Jerusalem mu agge' innilay ma'at i ha''on
hidi.
23 Te an namin nadan boblen imma'immaya' ya impa'innilan nan
Espiritun Apu Dios i ha''on an lo'tat ya mibaluda' ya mapalpaligata'.
24 Mu adi' itakut di pamatayandan ha''on te hay pohdo' ya hay
e' pangatan hinadan tamun inyukod Apu Jesus i ha''on an e'
pangipa'in'innilaan hinan a'at di homo' Apu Dios i dita'u.

25 Ot innila' an mihipun hi ad uwani ya adiya' mo uggan tigon i
da'yun nangitudtuduwa' hi a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.
26 Ta hiya nan alina'eh wahna damdama i da'yu ha agge kimmulug i
Jesus ta adi mi'tagu i Apu Dios ya bokon attog ha''on di pabahulonyu.
27 Te imbaga' mon namin nan tugun Apu Dios an ma''id ha inha''ut'u.
28 Ot hanat ihamadyuy pangulugyu ta boddanganyu nadan mumpan-
gulug i Jesus te inyukod nan Espiritun Apu Dios dida i da'yu. Ya hanat
patonyuh nan mumpastol hi kalnero di atonyun mumpapto' i dida an
numbalinon Apu Dios hi tataguna an gapuh nan nangiyatayan nan
Imbabalenah bahulda.
29 Innila' an adi madne ya ma''ida' mon uggan umalihtu ya wadaday
linala'in umali an mangipatnan mamahbah hinan pangulugyu an
umatdah nan kahuh nan inalahan an mamdug hinadan kalnero.
30 Ya ta'on on da'yun ma'amu'amung ya indani ot wadada i da'yun
linala'i di nibahhoy itudduda ta wan diday unudon di udum i da'yu.
31 Ta hiya nan hanat nomnomnomonyu nadan intanudtudu' i
da'yu ituwen tuluy tawon an ni'hituwa' i da'yuhtu an inlablabi' an
timmugutugun i da'yun namin ya hinuddum ya lumuwaa' an gapuh
pangiyaguh'un da'yu.
32 Ot ad uwani ya iyukod da'yun Apu Dios ta hiyay mangipapto' i
da'yu. Ya hanat nan hapitnay mangipa'innilah nan homo'nan da'yu ya
mangipabikah hi pangulugyu ta wan midat i da'yu nadan maphod an
midat hinadan tataguna.
33 Ya ibaga' bon da'yu an ma''id attog ha inomnawa' hi pihhu ya
gina'un di ibba' an tagu
34 te an namin ayu ya innilayun nan bino'la' di inggattang'uh nadan
mahapulmih nadan nun'ibba'.
35 Ya an namin nadan inat'u ya impatigo' an maphod di mahlutan
muntamu ta waday iboddang hinadan nun'awotwot te hidiyey inalin
Apu Jesus an alyonay, Ong'ongngal di amlong nan mangdat hi boddang
mu nan manawawah boddang.

36 Ta hidin inalin Paul hidiye ot mundu''undan namin ot
mundasalda.
37 Ya kinumgada ot awalondah Paul te adida pohdon an ume

38 an namama te inalinay adida mo uggan tigon. Ot itulud da'mi
i dida ta inggana ot idatong da'mih nan way pingngit di baybay an
awadan nan punluganan mi.

21

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Jerusalem

1 Tinaynanmi nadan ibba ta'uh ad Epesus ot munlugan amih
nan papol ot madappuh amih ad Kos. Ta damunah nabigat ya
dimmatong amih ad Rodes ot inaynayun nan nunluganan mi ta inggana
ot dumatong amih ad Patara.
2 Ya wada han papol an umeh ad Ponisia ot munlugan ami.
3 Ta lo'tat ya mamangmang hi ad Cyprus hi nangappit hi iniggidmi
mu innaynayunmi ta nadappuh amih ad Tyre hidih nan probinsya hi
ad Syria ta hidiy nangibabaanda hinadan kalga an wahnan papol. Ot
bumaba ami damdama.
4 Ya wadaday inakhupanmin ibba ta'un kimmulug hidi ot umohnong
amih awadanda i han hindumingguwan. Ya impa'innilan nan
Espiritun Apu Dios i dida nan ahi ma'at i Paul ta hiya nan impatnadan
ihapitan ta adi umeh ad Jerusalem.
5 Mu hidi damdaman nadatngan di emi panaynan i dida ot makak
ami. Ta an namin nadan ibba ta'un kimmulug an didan namin hinadan
ahawada ya imbabaleda ya intulud da'mi ta inggana ot idatong da'mih
nan pingngit di baybay. Ot hidiy pundu''unanmin namin an nundasal.
6 Ot ahi ami mumpakada i dida. Ot munlugan amih nan papol yaden
mumpanga'anamutda.
7 Ta innaynayun nan nunluganan mi ta ingganaot dumatong amih
ad Tolemais ot bumaba amih nan papol ot emi tigon nadan ibba ta'un
kimmulug hidi ot umiyan amihdi i han ohay hilong.
8 Ta hidin nabiggat ot ume amih ad Sesaria ot ume amih balen
Philip ot hidiy umiyananmi. Hi Philip ya hiyay ohah nadan e
mangitudtudu hi a'at Jesus. Ya hiya boy ohah nadan pitun linala'i an
pinto' nadan Apostoles an mangipapto' hinadan ibba ta'un kimmulug
hi ad Jerusalem.
9 Ya wadaday opat an imbabalenan binabai an aggeda ni' nun'alahin.
Ta diday e mangibagah nadan tatagu hinan impa'innilan nan Espiritun
Apu Dios.
10 Ta agge nadney niha''adanmih ad Sesaria ya dimmatong han
propeta an nalpuh ad Judea an hi Agabus.
11 Ta immalih awadanmi ya inalana nan balikis Paul ot pabobodnay
ta'lena ya hukina i diyen balikis Paul ot alyonay, Alyon nan Espiritun
Apu Dios di nan ud balikis ituwe ya athituy aton nadan Judyu an
mamobod i hiya hi ad Jerusalem ta iyedah awadan nadan bokon Judyu
ta diday ukod hi atondan hiya.
12 Ya an namin amin wahdi an nangngol i diye ya impatnamin
inhapitan hi Paul ta adi umeh ad Jerusalem.
13 Mu alyonay, Hanat adi ayu lumuwa te onyu mamaon di inom-
noma'. Ot ta'on ona' bobodon ta patayona' mu ta waday iyatana i Apu
Jesus.

21:8 21:8 Nan Na'na'at 6:1-7

14 Ta athidi an adi mihapitan ot idinongmi mo ot alyonmiy, Ukod
attog hi Apu Dios hinan ma'at i he''a.
15 Ot mundadaan amin umeh ad Jerusalem.
16 Ya wadaday udum hinadan ibba ta'un kimmulug hidih ad Sesaria
an nanguyug i da'mi ta inye da'mi i han emi pun'iyanan hi balen Nason
an i Cyprus an nadney kimmulugana.

Hay E Nanigan Paul I James

17 Ot inaynayunmi bo ta ingganah dimmatong amih ad Jerusalem ya
ma''am'amlong nadan i'iban kimmulug hi nanigandan da'mi.
18 Ta hidiyen nabiggat ot ume amin da Paul ta emi tigon hi James
ya dedaot hidin namin nadan mangipangpanguluh nadan ibba ta'un
kimmulug hidi.
19 Ot alyon Paul i diday, Immali ami ta tigon da'yun i'iba. Ot
uhuhonan dida nadan ina'inat Apu Dios hinadan bokon Judyu an
gapuh nuntudtuduwana i dida.
20 Ta hidin dingngolda dadiyen imbagabagan Paul ot dayawondah
Apu Dios ot alyonda i Paul di, Tigom'en iba an ta'on on hitu ya linibuday
Judyu an ibba ta'un kimmulug. Ya an naminda ya pa'a''un'unudonda
nadan uldin ta'un Judyu.
21 Ya mahkit hi punnomnomanda te dingngoldan intanuddum anuh
nadan Judyu an e ni'ibobleh nadan nanganangayam ta adida unudon
nadan uldin ta'un Judyu. Te inalim anuy ta'on on adida ipakugit nadan
imbabaledan linala'i ya adida bo unudon nadan pangat ta'un Judyu.
22 Ya innilamin adi madne ya innilaondan wa'ahtu. Ta hiya nan
mahapul an waha atom hi mangipa'innila an adim pahiwon nadan
uldin ta'un Judyu.
23 Ot maphod on unudom tun alyonmin he''a. Te wahtuday opat
an linala'i an tee mon tuwen igibbuhda nan imbagada i Apu Dios hi
atonda.
24 Ot hanat mi'ye'a i dida ta ume ayuh nan Templo ya ni'yat'an didah
nan pangat ta'u ya he''ay numbayad an namin hinadan mahapul an
idawat dadiyen linala'i i Apu Dios ya ahida mumpaklot. Atom'ehdi
ya hidiyey panginnilaan nadan tatagu an agge immannung nan
dingngoldan intanuddum ya ta wan innilaonda an un'unudom nadan
uldin ta'un Judyu.
25 Ot dadiye'en bokon Judyu an kimmulug ya nuntudo' ami mo
tuwalin dida ta adida ihda nadan nibaki ya nan dala ya nan nabitkol
an agge na'aan di dalana ya ta adida ilo' di bokonda ahawa.
26 Ta hidiye mon nabiggat ot mi'yeh Paul i dadiyen opat an linala'i
ot atonda nan pangatdan Judyu ot ahida hunggop hinan Templo. Ot
mi'hapitdah nadan padi ta mala''uh di pituy algo ya way oha i dida
on e mangipi'nong hinan mi'nong ta mangipa'innilan inatda mo nan
imbagadan Apu Dios hi atonda.

Hay Nuntiliwandan Paul Hinan Templo

27 Mu hidin mun'adatngan nan mi'apitun algo ya wadada nadan
Judyu an i Asia an nanigo i Paul hidih nan Templo ot tiliwonda ta
muntukukdah nadan tatagun na'amung hidi an
28 alyonday, Da'yun i'ibamin Judyu, ma'ayu ta boddangan da'mi te
hituwen lala'i ya ena intanudduwan nadan atagutaguh abobboble ta

humihiwodan dita'un Judyu ya pihulonda nadan uldin ta'u ya ta'on
on tun Templo. Ya tayya bon impaghopnah tuy bokon Judyu yaden
paniyo i dita'u.
29 Manu'eh inalidah diye ya tinigodah Tropimus an i Epesus an ni'ye
i Paul hidih ad Jerusalem ta hiya nan alyondah on ni'ighop i Paul hidih
nan Templo ya dee mannot an agge.
30 Ta mun'ingalda ta dingngol nadan atagutaguh ad Jerusalem ot
mangedah din namin ot punlupdukdah Paul ot ipalah'unda ot pi'bagon
nan guwalya an ikalob nadan panton nan Templo.
31 Ta edaot patayon hi Paul mu waday e nangipa'innilah nan
nabaktun opisyal di tindalun di i Roma an nunhituh ad Jerusalem.
32 Ta e nun'ayagan diyen nabaktun opisyal di tindalu nadan
tindaluna ya nadan udum an opisyal di tindalu ot ahititinnagtagdan
umeh nan na'amungan nadan tatagu. Ya hidin tinigon nadan tataguh
diyen nabaktun opisyal di tindalu ya nadan tindaluna ya indinongdan
manoplat i Paul.
33 Ot ipabangkiling diyen nabaktun opisyal di tindalu hi Paul hi
duwan bangkiling ot alyonay, On ngadan tuwen tagu? Ya undan
nganney inatna?
34 Ya ahitutukukdan nambal ta ma''id ha mapto' hi ibagada. Ot
ibagana moh nadan tindaluna ta iyedah Paul hinan kampuda.
35 Ta hidin indatongdah nan way niha''adan nadan tindalu ot
iya'attang nadan tindalu ot ipaghopdahdi
36 te dakol nadan tatagun immehdi an nangimbubbungotda ta
muntukukdan analyonday, Patayonyu.

Hay Himmapitan Paul Hinadan Tatagu

37 Mu hidin eda ipaghop hi Paul hinan niha''adan nadan tindalu ya
inalin Paul hinan nabaktun opisyal di tindaluy, Wada'e bahan han
ibaga' i he''a.
Ya inalin diyen opisyal di, On innilam an humapit hi Greek?
38 Alyo' ot on he''a din i Egypt an mi'buhul hi gubilnu an nangipan-
guluh opat di libu (4,000) an tindalunah nan agge naboblayan.
39 Ya alyon Paul di, Bokon ha''on te ona' Judyu an i Tarsus an ohan
nundingngol an boble hi ad Silisia. Ot undan bahan adi mabalin ta
humapita' ni' hitudan tatagu.
40 Ya inabulut diyen nabaktun opisyal di tindalu. Ot matanna'dog hi
Paul hinan agdan ot padinongona nadan tatagu ot humapit i dida an
inhapitnah hapitdan Judyu.

22

1 Alyon Paul hinadan tatagu di, Da'yun i'iba ya a'ammod, igonga-
hanyu bahan tun ibaga' ta ahi nangamung di alyonyu.
2 Ya hidin dingngolda an ihapitnah hapitdan Judyu* ya namaman
ma''id ha al'ali. Ot inaynayun mon Paul an munhapit an alyonay,
3 Ha''on ya ohaa' an Judyu an niyayyama' hi ad Tarsus hidih ad Silisia
mu hituh ad Jerusalem di kimmiloga' ya hituy nun'adala' an bihtulu' hi
Gamaliel an nala'ing an tagu. Ta na'a'addalo' nan uldin an inun'unud

* **22:2 22:2** Hay hapit nadan Judyu hidi ya Aramaik.

damdaman handidan a'ammod ta'u ta inta'dog'uh Apu Dios an umat i
da'yuh ad uwani.
4 Ta hiya nan pinalpaligat'u nadan mangun'unud hinadan tudtudun
Jesus an impapate' di udum i dida ya dakol di tiniliw'u an binabai ya
linala'i on impibalud'u dida.
5 Ya mabalin an tistiguwan nan nabaktun padi ya an namin nadan
mangipangpanguluh nadan Judyu an immannung datuwen ibaga' te
diday nangipa'apyaa' hinadan tudo' an alyo''ot hi e' ipatigoh nadan
i'iba ta'un Judyu hi ad Damaskus ta abulutonday e' puntiliwan hinadan
kimmulug i Jesus hidi ta iyali' didah tun ad Jerusalem ta madusada.

Hay Nangipa'innilaan Paul Hi Gapunah Kimmulugana

6 Ya alyon bon Paul di, Mu hidin tuwen dumatong amih ad Damaskus
ya wa nin an tongan di algo ya alinah on wada han ma'binnang an
nalpuh ad lagud ta nabinangan nan awada'.
7 Ta natukkada' ya dingngol'u han munhapit an alyonay, Saul,
tanganuna' palpaligaton i he''a?
8 Ya inali' di, Nganney ngadanmu Apu? Ya inalinay, Ha''on hi Jesus
an i Nasaret an palpaligatom.
9 Ya nada'en linala'in nun'ibba' ya tinigodah diyen humilin mumbi-
nang mu adida ma'awatan nan nibagan ha''on.
10 Ya alyo' boh nan munhapit di, Apu Jesus, nganney pohdom hi ato'?
Ya inalinay, Tuma'dog'a ta inayunyun umeh ad Damaskus ot
mipa'innilan he''ahdi an namin nadan pohdon Apu Dios hi atom.
11 Ya piniloka' i diyen humilin mumbinang. Ta pipindona' mo
hinadan nun'ibba' ot iyeya' hi ad Damaskus.
12 Ya hidih ad Damaskus ya wada han lala'in hi Ananias an
na'na'unnud hinan uldin ta'un Judyu. Ta pa'allispituwon nadan ibba
ta'un Judyu hi ad Damaskus.
13 Ya immalih awada' ta hidin nihaggon i ha''on ot alyonay, He''an
iba Saul, tumigo mohpey matam.
Ya alinah on tumigo peman di mata'.
14 Ya inalinan ha''on di, Hi Apu Dios an dayawon nadan a'ammod ta'u
ya pinto' da'ah pangipa'innilaanah nan pohdona ta hiya nan tinigom
nan baalnan hi Jesus ya dingngolmuy hapitna.
15 Ta munhilbi'a i hiya ta em ipa'innilah atagutaguh tuwen tinigom
ya dingngolmu.
16 Ot agam mo ta ibagam i Jesus ta wan pakawanona nadan
ina'inatmun adi maphod ya numpabonyag'a.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Tamun Paul

17 Ot inaynayun Paul an munhapit an alyonay, Ta hidin numbangn-
gada' hituh ad Jerusalem ot eya' mundasal hinan Templo ya aya'
nun'inop
18 an numpatigoh Apu Jesus i ha''on ya alyonay, Ma'ibaga'an umaan
hituh ad Jerusalem ta wan ma''id ha ma'at i he''a te nadan tataguhtu
ya adida damdama kulugon nan ibagam i dida an a'at'u.
19 Ot alyo' di, Apu Jesus, alina man nin ya abulutonda nan
ibaga'. Te undan aggeda innila nadan ina'inat'u an immeya' hinadan
a'am'amungan nadan ibba' an Judyu on nuntiliw'u ya hinanuplit'u
nadan kimmulug i he''a on impibalud'u dida.

20 Ya ta'on on hidin namatayandan Stephen an hiyay ohah nadan
mangita'dog i he''a ya inniladan pinhod'uh diyen inatdan hiya te waa'
hidi an ha''on di nangiyadug hinadan lubung dadiyen e namate i hiya.
21 Mu inalinan ha"on di, Hanat ume'a te honagon da'ah nadan
adaddawwin boblen awadan di bokon Judyu.
22 Ya hidin munhapihhapit hi Paul ya dimminongdan igogongahanda
ni'. Mu hidin inalinay hiyay hinnag Apu Dios hinadan bokon Judyu
ya ahitutukukdaot nadan Judyu an alyonday, Umman hinaen tagu ya
udu'dulnay patayonyuot.
23 Ya immingaldan namin an imboholdah lubungdat pun'itopalda on
nun'ihabuwagday hupu'.
24 Ta na mon nabaktun opisyal di tindalu ya imbaganah nadan
tindaluna ta ipaghopdah Paul hinan niha''adanda ta wan ipahuplitna
ta way atonan mangibagah gapuna hi agge naminhodan nadan Judyu
i hiya.
25 Mu hidin binobod nadan tindaluh Paul ta huplitonda ya inalin
Paul hinan oha an opisyal bon di tindalun wahdi di, Umman ohaa'
bon Judyu mu nibilanga' hi i Roma damdama ot undan dusaonyuy
ibbayun i Roma an ta'on on agge ni' nahumalya?
26 Ya hidin dingngol diyen opisyal di tindaluh diye ot ena ibagah nan
nabaktun opisyal an alyonay, Anakkaya! Umman anu i Roma hidiyen
lala'in ipahuplit ta'u.
27 Ot ma'anne moh diyen opisyal hi awadan Paul ot alyonay, Undan
i Roma'a anu?
Ya inalin Paul di, O ohaa' an i Roma.
28 Ya inalin diyen opisyal di, Ha''on ya numbayada' hi ongal an pihhu
ot ahiya' mibilang hi i Roma.
Ya inalin Paul di, O ot ha''on di nahamad an i Roma te i Roma nadan
a'ammod'u.
29 Ta nadan tindalu an e ot manuplit i hiya ya pun'ihunodda. Ya
timmakut hidiyen nabaktun opisyal hi nangipabobodana i Paul te adi
mabalin an atondahdiy i Roma hi'on agge ni' nahumalya.

Hay Nahumalyaan Paul Hi Ad Jerusalem

30 Ta hidi mon nabiggat ot ipa'aan nan nabaktun opisyal di tindalu
nan bobod Paul. Ot ena ipa'ayag nadan munhumalya an dadiye
nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot
ipahumalyanah Paul i dida te pohdona an innilaon nan analyon nadan
Judyu hi bahulna.

23

1 Hidin wahdida ya intigon Paul hinadan na'amung an munhumalya
i hiya ot alyonay, I'iba, innila' an ma"id ha bahul'u i Apu Dios te an
namin nadan manomnom'un ina'inat'u ya hi Apu Dios di pinhod'un
pa'amlongon hi inggana.
2 Ya inalinnot nan nabaktun padi an hi Ananias hinadan tatagun
nihaggon i Paul ta tobobonday to'ona te alyonah ma'layyah.
3 Ya inalin Paul i hiyay, Alyom hi ma'layyaha' ta hiya nan ipatbobmuy
to'o' mu he"a otahan di ma'layyah te adim unudon di uldin ta'un Judyu.
Te ma''id ha niyuldin hi alyonay ipatbobmuy to'on nan humalyaom. Ot
hi Apu Dios ya iballohnan he"a hinaen inatmun ha"on.

4 Ya nadan tatagun nihaggon i Paul ya alyonday, Ta nganunmu ihya
aton hinay pangalim hinan nabaktun padin Apu Dios?
5 Ya alyon Paul di, I'iba, agge' attog innila hi'on hiya nan nabaktun
padi te onha innila' ot agge' inalin hiyay athidi te intugun Apu Dios an
alyonay, Tigonyu ta ma"id ha adi maphod hi ibagayuh nadan ap'apuyu.
6 Ya innilan Paul an wadaday Paliseu ya Saduse hinadan munhu-
malya ta inlotnan himmapit an alyonay, I'iba, umman ohaa' bo an
Paliseu an umata' i ama mu manu'eh waa' hitun mahumalya ya gapuh
pamatiya' an mamahuwan di nate.
7 Ya hidin imbagan Paul hidiye ya munhahannu nadan Paliseu ya
nadan Saduse ta adi mo mun'u'unnud di ibagada.
8 Te nada'en Saduse ya adida patiyon an mamahuwanday nate. Ya
adida bo patiyon an wadaday anghel ya wadaday adi matigo. Mu
nada'en Paliseu ya patiyondan namin dadiye.
9 Ta nunhiglan ma"id ha pa'inonglan te munhahannuda nimpe. Ya
nadan udum an Paliseu an muntudtuduh nadan uldin di Judyu ya
hi Paul mohpey ita'dogda an alyonday, Ma"id eh'a ha inakhupanmih
inatnah adi maphod. Ot wada'ey himmapit i hiya hi anghel onu nadan
adi matigo ot undan bahulnah diye?
10 Ya namaman ayda mumpapatteh nan punhumalyaan ta timmakut
nan nabaktun opisyal di tindalu te alinah waday adi maphod hi
ma'at i Paul te wahdin nigawwah nan way pungguguluwanda. Ot
honagona nadan tindaluna ta eda awiton hi Paul ot ibangngaddahdih
nan niha"adanda.
11 Ta hidin nahdom ya numpatigoh Apu Jesus i Paul an alyonay,
Mundinol'a ot nan inatmun nangita'dog i ha"on hituh ad Jerusalem ya
atbohdiy atom hi umayam hi ad Roma.

Hay Nunhahapitan Nadan Judyu Hi Atondan Mamate I Paul

12 Hidin nabiggat ot ma'amung nadan udum an Judyu ta hahapiton-
day atondan mamate i Paul. Ta insapatadan adida mangan ya adida
uminum ta ingganah on patayondah Paul.
13 Ya hay bilang dadiyen Judyu ya nahulukdah napat (40).
14 Ot umedah nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu ot alyonday, Hinamadmin nunhahapit ta an amin ami tee
ya adi ami mangan ya adi ami uminum ta ingganah onmi patayon hi
Paul.
15 Ot hay maphod hi atonyu pibo an da'yun namin an munhumalya
ya ipaadyuh nadan opisyal di tindalun di i Roma ta iyalidahtuh Paul
an hay pangaliyu ya ta wan ihamadyun humalyaon. Ya deot an wa
amihdih nan awon an bota'onmi dida ta patayonmih Paul.
16 Mu wada han lala'in amuna'on Paul an na'innilaanah diyen
nunhahapitanda ot umeh nan niha"adan nadan tindalu ot ibaganan
Paul hidiyen dingngolna.
17 Ot ipa'ayag mon Paul di ohah nadan opisyal di tindalu ot alyonay,
Iyem hituwen unga hi awadan nan nabaktun opisyalyu ta waday
ibaganan hiya.
18 Ot iyen mon diyen tindalu hinan awadan nan nabaktun opisyal ot
alyonan hiyay, Impa'ayaga' hinan nibalud an hi Paul te alyonay wada
anuy ibagan tuwen unga i he"a.

19 Ot podnon nan nabaktun opisyal di tindaluh diyen unga ot
bumata"anda ot alyonan hiyay, Nganne nan pohdom an ibagan ha"on?
20 Ya inalin diyen unga di, Apu Kapitan, umman hinahapit nadan
Judyu an hi bigat ya ibagadan he"a ta iyem hi ulitau' an hi Paul
hidih nan punhumalyaan an hay pangalida ya pohdondan ihamad an
humalyaon.
21 Mu hanat adim aya unudon hidiyen ibagada te umman nahuluk-
dah napat (40) nadan umalin mumbota' i da'yuh nan awon an adida
mangan ya adida uminum ta inggana anuh onda patayon hi ulitau'
an hi Paul. Ya innila' an nundadaandan mangat ot nangamung'ah
pohdom hi atom.
22 Ya alyon diyen opisyal di, Hanat adim ibagah udum hituwen
imbagam i ha"on. Ot ituda'na ta ume.

Hay Nangipiyayandan Paul Hinan Gobelnador Hi Ad Sesaria

23 Hidin immeh diyen lala'i ot ayagan diyen nabaktun opisyal
di duwa boh nadan opisyal di tindalu ot alyonay, Ibagayu ta
mundadaanday duway gahut (200) hinadan tindalun mangidallan an
umeh ad Sesaria ya napituy (70) mungkabayu ya duway gahut (200)
an mangdon hi pahul. Ta na"ahdom'e ya nakak ayu i da Paul.
24 Ya inikakyu dohah nadan kabayu ta itakkayan* Paul. Ya
inhamadyun mangipapto' i hiya ta ingganah idatongyuh awadan nan
gobelnador an hi Felix.
25 Ot muntudo' hidiyen nabaktun opisyal di tindalu i Felix an alyonay,
26 Ha"on an hi Klaudius Lisias ya teen muntudo'a' i he"a, Apu
Gobelnador Felix. Uddinnona ayuhna?
27 Muntudo'a' tee i he"a ta ipa'innila' an hituwen lala'i an impiyali'
ya tiniliw nadan udum an Judyu an patayondaot. Mu hidin na'innilaa'
an i Roma ot ume amih nadan tindalu ot emi awiton.
28 Ot ipiye' hinan munhumalya ta humalyaonda te pinhod'un
innilaon di gapunah nangidalomandan hiya.
29 Mu onnot on namahmahan ya ma"id ha bahulna hi gumalat
hi e pamatayan onu e pangibaludan i hiya. Te hay gapunah eda
nangidaloman i hiya ya alyonday adina unudon nadan uldindan
Judyu.
30 Ya teen dingngol'u an hinahapitdan mahapul an patayonda. Ta
hiyah tuwe nan nimmanomnoma' ot ipiyali' teen he"a. Ya ibaga' bo
hinadan mangidalom i hiya ta he"ay umaliyandah pundalomanda. Ot
ammuna ni' hituwe hi itudo"un he"ah ad uwani.
31 Ta inunud nadan tindaluh diyen inalin nan opisyalda ta inyedah
Paul hi ad Antipatris i diyen nahdom.
32 Ya hidin nabiggat ot mumbangngaddah ad Jerusalem nadan
nangidallan an tindalu ta nadan nungkabayun tindaluy nanginayun
an nangiyen Paul hi ad Sesaria.
33 Ta hidin dimmatongdahdi ot umedah awadan nan gobelnador an
hi Felix ot idatda nan tudo' i hiya ot iyukodda mohpeh Paul i hiya.
34 Ya hidin binahan nan gobelnador hidiyen tudo' ot mahmahanay
probinsyah nalpuwan Paul. Ya hidin imbagan Paul an i Silisia

---

* **23:24 23:24** Hay pangalin di udum hinan itakkayan ya ihakayan.

35 ya alyon Felix i hiyay, Indani ta umali nadan nangidalom i he''a
ta ahi' donglon nan pambalmuh nan alyonda. Ot ipiyenah Paul hinan
balen din patul an hi Herod ta hidiy pungguwalyaandan hiya.

24

Hay Nangidaloman Nadan Judyu I Paul

1 Nala''uh di limay algo hi nangiyaliyanda i Paul hi ad Sesaria ot ahi
umali nan nabaktun padi an hi Ananias ya nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu ya nan abugadu an hi Tertulius. Ot eda ipa'innilah nan
gobelnador nan ipabahulda i Paul.
2 Ot ipa'ayagdah Paul. Ta hidin immali ya inhipun nan abugadu an
hi Tertulus an mangibagah nan nun'iyalidahdi an alyonay,
Apu Gobelnador Felix, ongal di punhanaanmin he''a te gapuh nan
pangipapto'mu ya limminggop ya ongal di pinumhodan tun boble ta'u.
3 Ta mun'am'amlong amin bimmoble i danaen mapmaphod an
inatmu.
4 Adimi pohdon an taktakon da'ah nan tamum mu ta igongaham
bahan hituwen kittang an ibaga'.
5 Manu'eh immali amihtu ya pinhodmin ipa'innilan he''a an hituwen
tagun hi Paul ya hiyay mangdat hi gulu hinadan awadan nadan Judyu
an uma'umayana. Ya hiya bo udot di ohan mangipangpangulu hinadan
tatagun nibahhoy pundayawda te un'unudonda han i Nasaret.
6 Ya impatnana bon e mangat hinan nibagah nan uldinmin adi
aton hinan Templo ta hiya nan tiniliwmi. [Ta hiya nan pohdonmin
mahumalya mu ta miyunnudan hinan uldinmin Judyu di panumalyam
i hiya.
7 Mu immali nan nabaktun opisyal di tindalu an hi Lisias ot pilitonan
awiton hi Paul ta ma''id mo ha inatmin nanumalyan hiya.]*
8 Ta ona impiyalihtu ot ahina alyon di da'miy umalihtu ta he''ay
pangipahumalyaanmin hiya. Ot maphod on humalyaom hituwen tagu
ot ma'innilaam an immannung an namin danaen ipabahulmin hiya.
9 Ya inyunnud nadan nun'ibbanan Judyu an alyonday, Hiya peman.

Hay Nambal Paul

10 Ta hidin impahapit nan gobelnador hi Paul ot alyonay,
Apu gobelnador, innila' an nahamad di punhumalyam te nadney
himmumahumalyaam hitun numboblayan ta'u. Ot hiya nan madinola'
an mambal i naen ipabahuldan ha''on.
11 Ya pohdom'en mahmahan hi'on immannung tun pambal'u ya
mabalin te dakolday mangiyuhuh an agge ni' nala"uh hi himpulut
duway (12) algo an nihipun hidin immaya' hi ad Jerusalem hi e'
nundayawan i Apu Dios.
12 Ya ma''id attog ha tinigon nadan Judyu i ha ni'hannuwa' hinadan
na'amung hidih nan Templo. Ya ma''id bo ha tinigoda hi e' nungguluwan i dida an ta'on on hinadan a'am'amunganmi.
13 Ta hiya nan ma"id ha mangiyuhuh te agge immannung hinaen
impabahuldan ha''on.
14 Mu hay ibaga' i he''a hi dayawo' ya nan Dios an dinayaw handidan
a'ammodmi. Ya hay ato' an mundayaw ya unudo' nan intuddun Jesus

* **24:7 24:7** Hidin hopap di nitudo'an nan Biblia ya ma"id ha mapto' ya agge niddum nadan naha'mut hinan [ ].

an nan alyon datuweh nibahho. Ya unudo' bon namin nadan Nitudo'
an Tugun ya nadan intudotudo' handidan propeta.
15 Ta an namin ami i datuwen nangidalom i ha''on ya hay hahad-
donmi ya din inalin Apu Dios an pummahuwanah nadan naten tatagu
an ta'on on nadan nun'abahulan ya nadan pinakawan Apu Dios di
bahulda.
16 Ta hiya nan hahalipodpodo' di pangat'u ta wan ma''id ha ato'
hinadan pumbahulan i Apu Dios ya hitudan tatagu.
17 Ya nadney agge' immayan hi ad Jerusalem mu lo'tat ya ninom-
nom'u ot umeya' an inye' nan pihhun mihmo' hinadan nun'awotwot
hidi. Ya innayun'u mo bon indawat nan pinhod'un idawat i Apu Dios.
18 Mu hidin tinigodan waa' hinan Templo an inat'u mo nan nibagah
nan uldinmin Judyu hi aton ta ahita mibilang hi malinis ya ma''id ha
dakol hi tatagu ya ma''id ha munggugulu.
19 Mu wadaday udum an Judyu an i Asia an nangimatun i ha''on hidi.
Ot on'e waday tinigodah nibahhoh inat'u ya udu'dul on diday umalin
mangidalom i ha''on.
20 Ma''id'e ya datuwen nalpuh ad Jerusalem hi ad uwaniy mangibaga
hi'on waday inakhupandah bahul'uh din nanumalyaandan ha''on hidi.
21 Mu ma''id ha mapto' ya hay ipabahuldan ha''on ya nan imbaga'
hidin nunhumalyaandan ha''on an inali' di, Hay gumalat hi punhu-
malyaanyun ha''on ya nan pamatiya' an mamahuwan di nate.
22 Mu hi gobelnador an hi Felix ya innilana tuwaliy udum hinan a'at
nan tudtudun Jesus. Ta hidin imbagan Paul hidiye ya indinongnan
nanumalya i hiya ot alyonay, Indani ta umali nan nabaktun opisyal di
tindalu an hi Lisias ya ahi' ipanuh hituwen pundadallomanyu.
23 Ya inalina boh nan ohan opisyal di tindalu ta inayunan
ipaguwalyah Paul mu ta adina ipagol nan pohdon Paul an aton ya
ta'on on nan umalin manigon Paul an mangdat hi mahapulna.
24 Nala''uh di atnay algo ya immali boh Gobelnador Felix an didan
duwah nan ahawanan hi Drusila an Judyu. Ot ipa'ayagnah Paul te
pinhoddan donglon di a'at di e pangulugan i Jesu Kristu.
25 Mu hidin ib'ibaggan Paul i dida nan a'at di maphod an pangat
ya hay a'at di pangono'nongan hi aton ya hay a'at di punhumalyaan
Apu Dios hi udum hi algo ya timmakut hi Felix. Ot alyonan Paul di,
Ammuna ni' ta indani bo ta wada'ey timpu' ya ahi da'a bo ipa'ayag.
26 Muden hi Felix ya hihimlonay idat Paul i hiya hi pihhu ta
wan ipalubusna. Ta hiya nan agaggaon impa'ayagnah Paul on
himmanaphappitanda.
27 Ta hiyah diyen nibabalud hi Paul an agge inlubus Felix te
pohdonan hiyay pohpohdon nadan Judyu. Ta lo'tat ya nala''uh di
duway tawon ot mipallog hi Porsius Festus an nunggobelnador.

25

Hay Nunhumalyaanda I Paul Hi Ad Sesaria

1 Hidin mi'atluh algo hi nunggobelnadoran Festus hinan probinsya
hi ad Judea ya nakak hi ad Sesaria ot ume ni' hi ad Jerusalem.
2 Ya imme nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu hi awadana ot pun'ibagada nadan ipabahulda i Paul ot
ihapihapitanda

3 ta wan pumbangngadonah Paul hi ad Jerusalem. Te ninomnomda
bon e bota'on ta patayonda.
4 Mu alyon Festus di, O wahdih Paul hi ad Sesaria an nibalud. Ya
agagga ya mabangngada' ot mabalin an
5 pi'yaliyonyu dohah nadan mangipangpangulu i da'yu ta hidiy
pangidalomanyu i hiya hi'on waday bahulna.
6 Ta niha''ad hi Festus hi ad Jerusalem i han umeh hindumingguwan
ot ahi mibangngad hi ad Sesaria an in'uyugnay udum hinadan
mangipangpanguluh nadan Judyu. Ta hidin nabiggat hi awahdina ot
umeh awadan nadan mumpunhumalya ot ipa'ayagnah Paul.
7 Ya lini'woh nadan Judyu an nalpuh ad Jerusalem ot agadah
bagah nadan ipabahulda i Paul mu ma''id ha muntistigu i dadiyen
ipabahuldan hiya.
8 Ya alyon Paul di, Ma''id ha nomnomnomo' hi bahul'u te inunud'un
namin nadan uldinmin Judyu ya nadan uldin di patul hi ad Roma. Ya
agge' pinihul nan Templo.
9 Mu hi Festus ya pinhodnan hiyay pohpohdon nadan Judyu ta hiya
nan iyunnudnan dida ta alyonan Paul di, On pohdom an ibangngad
da'ah ad Jerusalem ta hidiy e' panumalyaan i he''a?
10 Ya alyon Paul di, Wahtuwa' moh tun punhumalyaan di i Roma ot
hituy ahumalyaa'. Ot innilam attog teen ma''id ha numbahula' hinadan
Judyu.
11 Mu wada'ey numbahula' ta mahapul ona' mipapate ya ta'on ya
pinateya' i dida. Mu layah'eh tuwen eda nangidaloman i ha''on ya adi
mabalin an patayona' i dida. Mu gapu ta ipapilityun ipabahul i ha''on
di agge immannung ya udu'dul mo attog on nan patul hi ad Roma di
manumalya i ha''on.
12 Ot ibagan Festus hinadan uggan muntugun i hiya hi'on mabalin
hidiyen imbagan Paul ya alyonday mabalin. Ot alyona mo i Paul di,
O alyom'e on udu'dul on nan patul hi ad Roma di manumalya i he''a
yaden deyaya.

Hay Naminhodan Nan Patul An Hi Agripa An Mangngol Hi Ibagan Paul

13 Agge nadne ya immalih ad Sesaria han patul di ohan boblen di
Judyu an hi Agripa an didan duwa i Bernis ta eda tigon nan gobelnador.
14 Ya i diyen awahdida ya imbagan Gobelnador Festus i da Agripa
an alyonay, Wahna man ta'wa han lala'i an nibalud hidin nunggobel-
nadoran Felix.
15 Hidin immaya' hi ad Jerusalem ya alyon nadan nabaktun padi ya
nadan udum an mangipangpanguluh nadan Judyu hi dusao'.
16 Mu inali' i diday, Adi mabalin te da'min i Roma ya gahin di
mahumalya nan tagun nidalom ta way atonan mambal hinadan
ipabahuldan hiya.
17 Ta hiya nan immalidah tun namin ta hidin nabiggat ot ma'anneya'
hinan punhumalyaan ot ipa'ayag'uhdih diyen nibalud.
18 Mu hidin himmapit nadan nangidalom i hiya ya hay punnom-
nom'u ya waday numbahulana mu onnot on ma''id.
19 Te ha'e han ipabahuldan hiya ya ammuna nan a'at di pundayawda
hinan Dios an dayawonda ya nan a'at han hi Jesus an inalin Paul di
nate ot tumagu.

20 Ya agge' innilay ato' an mangipanuh i ha athidi. Ta namaag mo ot
ibaga' i diyen nibalud hi'on pohdonan umeh ad Jerusalem ta hidiy ena
ahumalyaan.
21 Mu hay pinhodna ya udu'dul anuh on mibalud hitu ta ingganah on
nan patul hi ad Roma di manumalyan hiya. Ta hiya nan impaguwalya'
ta ingganah pangipa'aya' i hiyah nan patul hi ad Roma.
22 Ya alyon Agripa di, Pohdo' an donglon di ibagan Paul.
Ya alyon Festus di, O ta'omman ya impa'ayagtah bigat.
23 Ta hidin nabiggat ot ume da Agripa i Bernis hinan a'amunganda an
nunlubungdah nan lubung di patul ta ma'attigoy anabaktun di sa'adda.
Ya dakolday nitnud an opisyal di tindalu ya nadan nabaktuy sa'adda i
diyen boble. Ot ipa'ayag Festus hi Paul.
24 Ta hidin impaghopdah Paul ot alyon Gobelnador Festus di, Apu
patul Agripa ya da'yun namin an na'amung, hiyah tuwe nan lala'i an
indalom nadan Judyu an i Jerusalem an ipapilitdan ipapate.
25 Mu ma''id ha inakhupa' hi bahulna hi e pangipapatayan i hiya.
Ya gapu ta pinhodnan e mipahumalyah nan patul hi ad Roma ya
inyabulut'u mon ipiyehdi.
26 Mu ma''id ha mipanomnom i ha"on hi itudo''uh nan patul hi
bahulna. Ot hiya nan impa'ayag'uhtu ta donglonyuy a'atna an namama
i he''a apu Agripa ta hay ibagayuh itudo''u.
27 Te undan namaag ya impiye ha balud an ma''id ha itudo''uh
bahulna.

26

Hay Nangibagaan Paul Hi A'atna I Nan Patul An Hi Agripa

1 Alyon Agripa i Paul di, Pohdo' an donglon di ibagam hi ad uwani.
Ya intigon Paul hinan patul ot alyonay,
2 Apu patul, mun'am'amlonga' ta he''ay wahtuh ad uwani an
mangngol hinan pambal'uh nan ipabahul nadan ibba' an Judyu i
ha''on.
3 Te he''a ahan di nanginnilah nan a'at di pangatmin Judyu an
gumalat hi pun'a'ahhiyanmi. Ot hanat donglom bahan hituwen
uhuho'.
4 Nadan ibba' an Judyu ya inniladay a'at'un nihipun hi a'unga' ta
ingganah ad uwani te bimmoble ami. Ya ta'on on hi ad Jerusalem ya
innilaa'.
5 Ot onha pohdonda ta ibagada ya na''innilaa' i dida an ha''on di ohah
nadan niddum hinadan Paliseu an mangun'unud hinadan pangatmin
Judyu.
6 Mu manu'eh waa' hitun mahumalyah ad uwani ya gapuh nan
kimmuluga' i Jesus an hiyay nipa'annungan din inalin Apu Dios i
handidan a'ammodmi te minahuwan Apu Dios hidin natayana.
7 Mu nadan ibba' an Judyu ya adida abuluton hidiyen na'at ta
hiya nan ihamhamaddan mundayaw i Apu Dios hi abigabigat ya
ahodohodom te pinhoddan ipa'annung Apu Dios i didah diyen inalina.
Mu patiyo' an impa'annungna mo tuwali ta hiya nan patiyo' an
mamahuwanday numpun'ate. Apu patul, hituwen kulugo' di gumapuh
nangidaloman nadan ibba' an Judyu i ha"on.
8 Ya da'yu'en na'amung ya tanganu onyu adi patiyon an hi Apu Dios
ya taguwonay nate?

9 Handi ya umata' i dadiyen nangidalom i ha''on te inat'uy abalina'
an namalpaligat hinadan kimmulug i Jesu Kristu an i Nasaret.
10 Te hiyah diye din inat'uh ad Jerusalem an eya' numpa'apyah tudo'
hinadan nabaktun padi ta iyabulutda an e' ipabalud nadan kimmulug
i Jesus. Ya wa'et alyonday mipapateda on inyunnud'u.
11 Ta imme'immeya' hinadan a'am'amungan di ibbamin Judyu ot
ibaga' an paligatonda nadan kimmulug i Jesus. Ya ta'on on ha''on
ya nunhiglay nangat'u i dida te pinhod'un pihulondah Jesus ya
indinongdan mangun'unud hinadan tuguna. Ya nunhiglay bohol'u i
dida ta ta'on on dedah nadan boblen di bokon Judyu on immeya' hidi
ta wa'e ha inakhupa' hinadan kimmulug i Jesus on pinaligat'u.

Hay Nangibagaan Paul Hi Gapunah Kimmulugana

12 Ya wada han umaya''ot hi ad Damaskus ta e' bo tiliwon nadan
kimmulug i Jesus hidi.
13 Mu hidin tongan di algo an nungginawwa amih nan awon an
umeh ad Damaskus ya alinah on wada han humilin mumbinang mu
nan algo an nalpuh ad lagud an nipto' hi awada' ta nabinangan nan
awada' ya atbohdih nadan nun'ibba'
14 ta nun'atutukkad amin namin. Ya dingngol'u han munhapit an
inhapitnah hapitmin Judyu an alyonay, Saul, tanganuna' palpaligaton
i he''a? Adim inaynayun hinaen em ato'aton te ma''id damdama ha
hilbinan dida ya on'aot mahmo'.
15 Ya inali' di, Nganney ngadanmu Apu?
Ya inalinay, Ha''on hi Jesus an palpaligatom.
16 Tuma'dog'aot te manu'eh numpatigowa' i he''a ya pinhod'un
munhilbi'an ha''on ta em ipa'innilah tuwen tinigom an a'at'u ya nadan
udum an ipa'innila' i he''a.
17 Honagon da'ah awadan nadan ibbam an Judyu ya ta'on on hinadan
bokon Judyu an ta'on on innila' an waday atondan he''a mu ipadutu'
da'a i ha''on.
18 Te adi maphod di pangatda an ayda wah nan munhihillong mu
ume'a ta em ipa'innila i dida nadan tugun'u ta wan mapatalan di
nomnomda ta idinongdan mangat hinadan pumbahulan ta hi Apu Dios
di un'unudonda an bokon hi Satanas. Te nan eda kumulugan i Apu
Dios di apakawanan di bahulda ta middumdah nadan tataguna.
19 Ta hiya nan ibaga' i he''a apu patul an hinaen inuhuh'un he''a an
inalin Jesus ya hiyay inun'unud'u.
20 Ta hay namanguluh e' nangipa'innilaan ya nadan tataguh ad
Damaskus ot ahi hi ad Jerusalem ot ahi nadan tataguh abobbobleh nan
probinsya hi ad Judea. Ya imbagabaga' boh nadan bokon Judyu ta way
atondan mangidinong hinadan impa'inghadan ato'aton ta hi Apu Dios
di unudonda. Ya imbaga' bon dida an nan pangatday panginnilaan
hi'on immannung an kimmulugda.
21 Ta danaey gapunah e nuntiliwan nadan ibba' an Judyu i ha''on
hinan awadan nan Templo hi ad Jerusalem ta eya''ot patayon.
22 Mu nihipun hidin nangipa'in'innilaa' hi a'at Jesus ta ingganah ad
uwani ya hi Apu Dios di bimmanoddang i ha''on. Ot teen hiya boy
ipa'innila' i da'yun nundongol an tatagu ya da'yun ni'yamung hi ad
uwani. Te hituwen itudtudu' ya hiya datuwe din impa'innilan Moses
ya nadan udum an propetan Apu Dios.

23 Te inaliday hidiyen Kristu an honagon Apu Dios ya mapalpaligat
ya mipapate mu ahi mamahuwan ta hiyay namanguluh timmagu ot
ahi nadan numpun'ate ta ipa'innilanah nadan Judyu ya nadan bokon
Judyu an hiyay alpuwan di nahamad an itaguwan.
24 Ta on inuhuh Paul hidiye ya inlot nan gobelnador an hi Festus di
hapitnan alyonay, Paul, umman nee nabongang'a an binongang da'ah
nan em inada'adal.
25 Mu alyon Paul di, Apu Gobelnador, aggeya' attog nabongang te
hituwen inali' ya immannung an bokon hapit di nabongang.
26 Ya manu'e hi adiya' tumakut an mangibaga i datuwe hinan patul
ya innila' an innilana tuwali te nundingngol hidiyen na'na'at.
27 Ot he''a apu patul, undan adim patiyon nadan intuddun handidan
propetan Apu Dios hidin nadne? Hay innila' ya patiyom.
28 Ot alyon nan patul an hi Agripa di, Undan hay punnomnommu ya
dingngol'uh ad uwani ya patiyo' ta mumbalina' ot boh Kristianu?
29 Ya alyon Paul di, Hay pinhod'u ahan ya hay eyu kumulugan an
ta'on on hi udum hi algo hi'on bokon hi ad uwani. Ot an namin
ayu ya idasalan da'yu ta kumulug ayu ya hanat umat hi pangulug'uy
pangulugyu mu ta adi ayu mibalud an umat i ha''on.
30 Ya hidin indappuh Paul nan inalina ya timma'dog nan patul an hi
Agripa ya nan gobelnador an hi Festus ya hi Bernis ya nadan tatagun
ni'yamung i didahdi
31 ot lumah'undan namin ot humanahapitdan alyonday, Hinaen tagu
ya ma'innilan ma''id ha nibahhoh inatna hi gumapuh ibaludana onu
atayana.
32 Ya alyon nan patul hinan gobelnador di, Onha agge niluh an
imbaganan nan patul hi ad Roma di manumalyan hiya ot mabalin an
milubus hi ad uwani.

27

Hay Numpapolan Da Paul An Immeh Ad Roma

1 Hidin nahahapit an ume amih ad Roma hidih ad Italy ot awitondah
Paul ya nadan udum an ibbanan balud ot iluganda didah nan papol ot
iyukodda dida i Julius an ohah nadan opisyal di tindalu an munhilbih
nan ap'apuh ad Roma.
2 Ya hidiyen papol an nunlugananmi ya nalpuh ad Adramitium an
ini'wanah nadan bobleh nan probinsya hi ad Asia an wah nan pingngit
di baybay. Ya wada bo han i Tesalonika hidih ad Masedonia an ni'lugan
i da'mi an hi Aristarkus. Ot ume ami
3 ta damunah nabigat ya dimmatong amih ad Sidon ot mundagguh
amihdi. Ya hi Julius an ma'ulen tagu ya inyabulutna an mabalin an e
tigon Paul nadan ibbana ta boddanganda hiyah nadan mahapulna.
4 Ya hidin nakak ami boh ad Sidon ya nidamu han puwo' ot
ihingngimi moh ad Cyprus an nigawwah nan baybay ta ini'wamih nan
da'gingna an adi dalanon nan puwo'.
5 Ot inaynayunmin i'wah nan nihaggon hi ad Silisia ya hi ad
Pampilya ot dumatong amih ad Mira hidih ad Lisia.
6 Ta hidiy nangakhupan nan opisyal an hi Julius i han papol an
nalpuh ad Alexandria ot hidiyey emi punluganan an umeh ad Italy.
7 Ta nakak ami bo mu immanul'ulle nan papol hi atnay algo ot ahi
ami dumatong hi ad Nidus te midamu bo nan puwo' ot ihingngimi mo

bo ta ingganay lina"uhanmih ad Salmon hidih ad Krete an nigawwa
damdamah nan baybay an inyunudmih nan da'gingna an adi dalanon
nan puwo'.
8 Ta athidiy inatmi mu naligatan ami ta inggana ot dumatong ami i
han boblen nungngadan hi ad Ihandiyan di Papol an nihaggon hi ad
Lasea.
9 Ta gapuh nan natanaktakanmih nan awon ya nala"uh nan ngilin
an pun'ulatan di Judyu* ta atatakut mo on inayun nan papol an ume
te na'innila an hidiyen timpuy ahipuwo'an. Ta himmapit hi Paul ot
alyonay,
10 I'iba, hay innila' ya mapa"ih tun papol hi'on ta'u inaynayun an
ume ot mun'itotopal tudan kalga ya wadaday malting i dita'u.
11 Mu hay pohdon nan mummanehoh nan papol ya nan ud papol
ya inaynayundan ume. Ya nihapitan bo nan opisyal di tindalu ta
inyunnudna i dida an bokon nan inalin Paul.
12 Ya hidiyen boblen awadanmi ya adi anu maphod hi umohnongan
hi'on waday puwo'. Ta hiya nan dakolda boy namhod an inayunmi
an ume ta alina ya miluh an dumatong amih ad Poniks hidih ad
Krete. Te udu'dul anuhdi di emi umohnongan ta inggana hi mala"uh
di ahipuwo'an.

Hay Nanamuwan Nan Puwo' Hinan Papol An Nunluganan Da Paul

13 Ta hidin hiyah dimmindinong nan puwo' ya alyonday mabalin
an makak ami mo. Ta ginuyudda nan linnongda an gumo' an
mangipudong hinan papol ot makak ami mo ot inaynayunmin i'wah
nan pingngit di baybay hi ad Krete.
14 Mu indaniyot ya inihbod han mabikah an puwo' an nalpuh ad
Krete.
15 Ya amod ona pumbangngadon nan papol ot iyunnudmi moh nan
pangipluyan nan puwo'.
16 Ta lo'tat ya dimmatong ami i han boblen nigawwah nan baybay
an ad Kauda. Ta gahin di ilugandahdi nan bangkan ginuyuguyud nan
niluganan mi ta adi pa"ihon nan puwo' mu naligatandan nangilugan.
17 Ta hidin inluganda nan bangka ot ihamaddan ikaput nan papol an
nunluganan mi te iyaguhdah pama"ihan nan puwo'. Ot aanonda mo bo
nan ay bandela an mangiyeh nan papol ta ta'on on mun'ul'ullen ume
mu ta adi iye"en nan puwo' hinan mapulantag an boblehdi hi ad Libya.
18 Mu i diyen nabiggat ya hiya damdamah diyen ibibikah nan puwo'
ta munhinnigi nan nunluganan mi ot pun'ipadokpahmi mo nadan
kalga ta yumapo nan papol.
19 Mu hidin nabiggat bo ya hiyah diye damdama ot pun'ipadokpahda
bo nadan udum an mun'adamot an ma'usal hinan papol.
20 Mu hiya damdaman adi duminong nan puwo' ta nadney aggemi
nanigan hinan algo ya bittuwon ta lo'tat ya ay hanan ma"id ha
itaguwanmi.
21 Ya agge ami nangnangngan hi atnay algo ta lo'tat ya alyon Paul
hinadan tataguy, Da'yun i'iba, onha dingngolyu tuwali din inali' ta agge
ta'u nakak ad Krete ot wan ma"id ha athituh na'at.
22 Mu ta'on ya hanat adi ayu minomnoman ot ma"id ha ohah mate i
dita'u an ammuna tun papol an malnong.

---

* **27:9 27:9** Nan ngilin an pun'ulatan di Judyu ya hidiye nan ma'alih Yom Kippur.

23 Te hi Apu Dios an dayawo' an ud tagun ha''on ya intuda'na han
anghel an numpatigon ha''on ad na''ugab
24 an alyonay, Paul, adi'a tumakut te mahapul an dumatong'ah
awadan nan ap'apuh ad Roma. Ya gapun he"a ya pi'ipapto' Apu Dios
nadan nun'ibbam.
25 Hiyah naey inalin nan anghel i ha''on ot hanat adi ayu nimpe
tumakut te innila' an ipa'annung Apu Dios hinaen inalina
26 an ta'on on mihipag tun papol an niluganan ta'u.

27 Ta hidin mi'apulut opat (14) di labi hi awadanmih nan baybay an
nungngadan hi Mediterranean ya ginibo' nadan muntamuh nan papol
an mun'ihaggon nan papol hinan luta.
28 Ot lukudonday dinallom nan baybay ya umeh napat (40) di metro.
Ya hidi bon imme"e"ele nan papol ot lukudonda ya tulumpuluy (30)
metroy dinallomna.
29 Ya timmakutda te alinah waday idungpupan nan papol hinadan
batu ot alanda moy opat an mun'adadamot an gumo' ot iga'oddah nan
papol ot ogahondah nan liting hinan baybay ta adi ume nan papol ot
hahaddonmiy ena abigatan.
30 Ya nadan mumpuntamuh nan papol ya ninomnomdan bumtik ta
inalada nan bangka ot ipahalugdah nan liting ot hintamtamuwondah
nan gumo' hi hinangngab nan papol.
31 Mu alyon Paul hinadan tindalu ya nan opisyalda di, Wa'et
umaandahtu datuwen mumpuntamuh tun papol ya mate ta'un namin.
32 Ot bongwahon mon nadan tindalu nan tali an tayun nan bangka
ta nagah hinan baybay.

33 Ya hidin tuwen mabigat ya inalin Paul i didan namin di, Mangan
ta'uot te duway duminggu mo tayyay agge ta'u nanganan an gapuh e
ta'u timmakutan.
34 Ot agaot ta mangan ta'u te mahapul an waha i'ilog ta'u. Ot innila'
an ma''id nimpe ha mate i dita'u.
35 Ot alan Paul nan tinapay ot mundasal ta dingngoldan namin di
nundasalana ot upingonay kittang ot anona.
36 Ya nawada mohpey dinoldan namin ot manganda.
37 Hay bilangmin namin ya duway gahut ya han napitut onom (276).
38 Ya hidin nabhug ami ot pun'itopalda nan balundan boga an agge
nakan ta yumapo nan papol.

Hay Napa''ihan Nan Papol An Nunluganan Da Paul

39 Hidin nabiggat ya tinigoda han boblen aggeda innilay ngadana.
Mu hidih nan da'ging di baybay ya wahdi han nadadawoh hi
duma"alan nan papol ya pinhoddan ipluy hidi.
40 Ot pumbohatda mo nadan nangaputdah nan inggahdah nan liting
an gumo' ta nun'a'agah hinan baybay ot pun'ubadda bo nan kaput di
kayiw an mungkauh hinan liting ta mange nan papol ot ipatuluda bo
din ay bandelan mangipiyeh nan papol ot ahimi mohpe ipluy i diyen
duma"alan di papol.
41 Mu onnot on atappo ahan hidiyen baybay ta on imme nan papol
ya ammunay bongwahnan niha'moh nan pulantag ta munhinnigih
pangat nan mabikah an dalluyun ta nun'apapa''ih.

42 Ya hay ninomnom nadan tindalu ya patayondan namin nadan
balud an ni'lugan i dida te hay punnomnomda ya alinah humalugda
ya binumtikda.
43 Mu nan opisyal di tindalu ya aggena pinhod an pi'patedah Paul
ta hiya nan aggena mo impapate didan namin. Ot ibaganan dida
ta na'en nanginnilan munlanguy ya diday namangulun dumokpah ta
humalugda ya dimma"aldahdih nan pulantag.
44 Ya nada'en agge nanginnilan munlanguy ya alanda nadan na'aan
an tabla i diyen papol onu kumpulnan mabalin an iluganandan
duma"al.
Ta athidiy inatmin dimma"al ta ma"id ha nalting.

28

Hay Dimma"alan Da Paul Hi Ad Malta
(Mark 16:18)

1 Hidin dimma"al ami ya na'innilaanmin hidiyen boblen nigawwah
nan baybay ya hi ad Malta.
2 Ya nadan tataguhdi ya ma"apngada i da'mi te nun'apuyda ot ayagan
da'mi eh'at mun'anidu ami te inaynayunan umuda'udan ya kumog.
3 Ta hi Paul ya e nangalah pating mu hidin ena itungu ya nadangdang
han ulog an nibu''ol hinan linangana ta himmawwang ot milipot hi
ta'lena ot ikalatna ya adi ma'ma'aan.
4 Ya hidin tinigon nadan bimmobleh diyen ulog an nitayun hi ta'len
Paul ya alyonday, Hituwe nin an tagu ya pimmate ta ta'on hi dimma"al
an nalpuh nan baybay mu apyana damdaman mate.
5 Mu impula'gin Paul hidiyen ulog ta nagah hinan apuy ya ma''id ha
lini'nanah nakalat i hiya.
6 Ya dadiyen tatagu ya hahaddonday e lum'a'an di ta'lena ya hay ena
atayan mu agge na'at. Ta hay punnomnomda mo bo i Paul ya alyonday,
Hiyay oha an dios.
7 Ya hay ap'apuda i diyen boble ya hi Publius an dakol di lutanah
nihaggon hidih nan way immohnonganmi. Ya ma'ma'ulle i da'mi ot
ayagan da'mi eh'ah balena ta hidiy immohnonganmi hi tuluy algo.
8 Ya i diyen immohnonganmihdi ya nundogoh nan hi aman Publius
an napudut di adolna ya mahkit boy putuna. Ta immeh Paul hidih nan
kuwartuna ot mundasal ot iha'monay ta'lena i hiya ya pinumhod.
9 Ya hidin dingngol nadan tataguhdih diyen na'at ya an namin nadan
waday dogohna on nun'iyedah awadan Paul on nipaphodda.

Hay Dimmatngan Da Paul Hi Ad Roma

10 Ya ongal di boddang nadan tataguhdi i da'mi te impapto' da'mi.
Ta hidin makak ami ya pun'iyaliday balunmi ya an namin nadan
mahapulmi.
11 Ta niha"ad amihdi hi tuluy bulan. Ya wahdi bo han papol
an nalpuh ad Alexandria an nungngadan hi Nundappel An Dios an
nihaha''ad hidi ta inggana ot mala''uh di ahipuwo'an ta hidiye moy
nunluganan mi.
12 Ta lo'tat ya dimmatong ami bo i han boble an hi ad Sirakius ot
umohnong ami ni' hidih tuluy algo.
13 Ot ahi ami bo makak ot inaynayunmi ta ingganah dimmatong
amih ad Regium. Ya hidin nabiggat ya nalaklakah umayanmi te den

itulud nan dibdib nan niluganan mi. Ta damunah mi'adwah algo ya dimmatong amih nan boblen ad Putyoli.
14 Ta hidiy nangakhupanmih nadan ibbamin kimmulug ot ibagadan umohnong amihdi hi ohay duminggu. Ot ahi ami bo makak ta indanallanmin immeh ad Roma.
15 Ya nadan ibbamin kimmulug hidih ad Roma ya dingngoldan wa amih nan awon an umeh ad Roma ot umalidan manamu i da'mi. Ta dinamumiy udum i didah nan pummalkaduwan hi ad Appius ya nada'en udum ya dedahdih nan bobleh ad Tuluy Listaolan. Ta hidin tinigon Paul dida ya ma''amlong ot munhana i Apu Dios.

Hay Inat Paul Hi Ad Roma

16 Hidin dimmatong amih ad Roma ya inabulutda ta ukod hi Paul hi pohdonan e iha''adan ot wada han ohan tindalun mungguwalyan hiya.
17 Ya hidin mi'atluh algomihdi ya impa'ayag Paul nadan mangipang-panguluh nadan Judyu ot alyonay, Da'yun i'iba' an Judyu, manu'eh impa'ayag da'yu ya ta ipa'innila' di gapunah nangipiyaliyandan ha''on hitu. Te ta'on on athitu an ma''id ha inat'uh bahul hinadan i'iba ta'un Judyu hinan e' imma'immayan ya ta'on bo on'u inyunnud hinadan pangat ta'un intugun handidan a'ammod ta'u ya impibaluda' damdama i didah ad Jerusalem. Ot ipaboltana' hinadan i Roma
18 ta hinumalyaa' i dida. Mu ma''id ha inakhupandah bahul'uh eda pamatayan i ha''on ta hiya nan pohdondan ilubusa'
19 mu agge pinhod nadan ibba ta'un Judyu ta hiya nan napilitana' an nangibaga ta nan ap'apuh tun ad Roma di ukod an manumalyan ha''on. Mu ta'on on athidiy nangatdan ha''on ya maphod di punnomnom'u i dida.
20 Mu pohdo' an ipa'innila i da'yuh ad uwani an manu'eh na-bangkilingana' ya gapuh kimmuluga' hinan hihinnod ta'un Judyu an umaliyan nan Kristu ya nan amahuwan di nate.
21 Ya inalidan Paul di, Aggemi attog innilah naen imbagam te ma''id ha nipiyalih tudo' hi nalpuh ad Judea hi panginnilaanmi. Ya ma''id bo ha ibba ta'un Judyu hi immalihtu hi nalpuhdi hi nangibagah aggeda naminhodan i he''a.
22 Mu pinhodmi an innilaon di a'at naen kulugom te hay innilami ya abuh ya an namin di abobboble ya adida pohdon hinaen nituddun em inunud.
23 Ot ga''unonda han algo an a'amunganda bo.

Ta on nadatngan hidiyen algo ya dakolday na'amung hi awadan Paul. Ta himmapihapit hi Paul i dida an inhipunah din nawnawi''it ta ingganah nan mun'ahdom an hay imbagabagana i dida ya nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios te pinhodna ahan an abulutonda an hi Jesus ya hiyay nipa'annungan din Nitudo' an Tugun Moses ya nadan intudo' handidan propeta.
24 Ya nihapitanday udum ta kimmulugda mu aggeday udum.
25 Ya hidin alyon di ta mabukalda ya onda umana'ahhiyan ot inayun mo bon Paul an humapit an alyonay, Immannung din impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i din propeta an hi Isaiah an alyonay,
26 Ume'a i dadiyen tatagu ta alyom i diday, Manu te donglodonglonyu nan hapit Apu Dios mu ningamut an adiyu ma'awatan. Ya tigotigonyu bo nadan ma'ma'at mu aggeyu innilay pohdonan ipa'innila.

27 Manu'eh at'ayuhna ya adiyu pohdon an donglon ya adiyu pohdon
an tigon ya adiyu pohdon an innilaon. Te onha adi ayu athina
ya wa ninnot an imatunanyu nadan ma'ma'at ya ma'awatanyu
nadan mitudtudun da'yu ta mabalin an mundinol ayun Apu Dios ta
ipaphodnay nitaguwanyu.
28 Ya alyon bon Paul i diday, Ot gapu i naen atonyu ya ipa'innila'
i da'yu an mituddu mo nan hapit Apu Dios hinadan bokon Judyu te
igongahanda ta mi'tagudan hiya.
[
29 Ta hidin impadappuh Paul an nangibaga i diye ya mumpapange
nadan Judyu mu aggeda damdama indinong an munhahannu.]
30 Nihaha''ad hidih Paul hinan nun'abanganan baleh duway tawon.
Ya inapnganan namin nadan e nanigon hiyahdi.
31 Ot hidiy tumanudduwanah nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios
ya hay a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an agge timmakut
an timmanuddu. Ya atbohdin ma''id ha nangipadinong i hiya hi
timmanudduwana.

28:27 28:27 Isaiah 6:9-10

Nan Tudo' Paul Hinadan I Roma
(Romans)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi ibbayun hi Paul an baal Jesu
Kristu. Ha"on ya pinto'a' i Apu Dios hi apostoles an e mangipa'innilah
nadan tataguh nan inat Jesu Kristu an iphodan di tatagu.
2 Te hituwen inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya impitudo' tuwalin
Apu Dios i handidan propeta.
3 Ya hay impa'innilana ya hay a'at nan Imbabalenan hi Jesu Kristu
an hiya ya mumbalin hi tagu an umat i dita'u te nalpuh nan tinanud
David.
4 Ta hi Jesu Kristu ya hiyay Ap'apu ta'u. Ya nipatigo bo an hiya ya
Imbabalen Apu Dios te hidin nate ya namahuwan an gapuh nan ongal
an abalinan nan Espiritun Apu Dios.
5 Ta gapun hiya ya himmo'a' i Apu Dios ot pumbalinona' hi apostoles
an e mangipa'innilah a'atna hi atagutaguh abobboble ta way atondan
kumulug i hiya ta wan hiyay un'unudonda.
6 Ya maphod ta ta'on on da'yu ya niddum ayun na'ayagan an
numbalin hi tataguna.
7 Ot tee an muntudo'a' i da'yun i Roma an pinpinhod Apu Dios ta hiya
nan pinili da'yuh tataguna. Ot hanat minaynayun an hom'on dita'u ya
palinggopon dita'u i Apu Dios an hi Ama ta'u ya hi Jesu Kristu an Ap'apu
ta'u.

Hay Naminhodan Paul An Umeh Ad Roma

8 Ot hay mamangulun pohdo' an ibaga ya munhanaa' i Apu Dios an
gapu ta kimmulug ayun namin an gapuh nan inat Jesu Kristu. Ya nan
a'at di pangulugyu ya tuwen ma'innilaan hi abobboble.
9 Ot hi Apu Dios an ihamad'un punhilbiyan hinan e' pangipa'innilaan
hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya innilanan an namin di
pundasala' ya idasdasalan da'yu.
10 Ya hay idasadasal'u ya ta wan iyabulut Apu Dios an umaliya' ta
tigon da'yu.
11 Te ongal ahan di naminhod'u an umali an muntudtudu i da'yu ta
wan ma'udman di abalinanyu an malpuh nan Espiritun Apu Dios ya
ta wan mihamad di pangulugyu.
12 Mu bokon da'yu ya ammunay maboddangan te innila' an ta'on on
ha"on ya mipa'amlonga' hinan a'at di pangulugyu.
13 Ot hay pohdo' an innilaonyun i'iba ya numpi'atnan ninomnom'un
umalihna mu ningamut an nibanahho. Te pohdo' ahan an boddangan
da'yu ta ma'ud'udman ayu an umat hinadan udum an boblen di bokon
Judyu an uggan'u umayan.
14 Te gahin ahan di e' ipa'innila nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u
hi an namin an tagu an ta'on on Judyu onu bokon ya hanadan waday
adalna onu ma"id.
15 Ta hiya nan pohdo' ahan an umalihnah ad Roma ta wan ituddu'
nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.

Hay Abalinan Nan Tudtudun Jesus

16 Adi' ibain an e mangitudtuduh nan inat Jesu Kristu an iphodan
ta'u te hidiyey ipa'innilaan nan ongal an abalinan Apu Dios an
mangihwang hinadan tatagun kumulug i hiya. Ya da'min Judyu di
namangulun nangipa'innilaana i diyen inatna ot ahi nadan bokon
Judyu.
17 Te hay ipa'innilan tuwen inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya ibilang
dita'uh maphod i Apu Dios an gapuh pangulug ta'u i Jesu Kristu ya
abuh an umat hinan impitudo'nan alyonay, Nan tagun imbilang'uh
maphod an gapuh pangulugna ya gahin on ha"on di pangidinolanah
nitaguwana.

Hay Agge Naminhodan Nadan Tatagun Manginnilah Nan A'at Apu Dios

18 Hanadan adi kumulug an adi maphod di pangatda ya nipa'innila
mo tuwali an holtaponda nan bungot Apu Dios an gapuh nadan adi
maphod an impa'inghadan aton ta adida pohdon an donglon nan
immannung an a'at Apu Dios.
19 Unhaot nalakan ma'innilaanda te impa'innilana tuwaliy a'atna.
20 Ta ma"id ha pambal di tatagu hi adida kumulugan i Apu Dios.
Te ta'on on adi matigo mu nihipun hidin nunlumuwanah tun luta ya
nipa'innila moh nadan tataguy a'atna an gapuh nadan limmuna. Ya
atbohdin nipatigo nan ma"id ha pogpogna an abalinana.
21 Mu ta'on on athidi ya adida damdama dayawon hi Apu Dios
onu munhana i hiya hinadan indatnan iphodanda. Ta hiya mo nan
ingnganuy Apu Dios dida ta ukoddah nadan pohpohdondan aton ta
paddungnay ma"id ha nomnomda. Ta gapu i dadiyen adi maphod an
punnomnomda ya adida ma'awatan nan nahamad an tudtudun Apu
Dios.
22 Ta ta'on on alyonday nanomnomanda mu hay immannung ya
ma"id ha in'innilada.
23 Te bokon nan na'abbaktu ya wadawadan Dios di dinayawda te
ahhinda nangapyah tinagtaggu ya ing'ingon di hamuti ya animal ya
nadan umat hi banniyah ta dadiyey dinayawda.
24 Ta hiya mo nan ingnganuy Apu Dios dida ta ukoddah nan
pinhoddan aton. Ta hanadan umipabain an pohpohdon di adolday
ato'atonda.
25 Athidiy a'atda te inwalongda nan nahamad an Dios ta nadan
limmunay dinayawda yaden unhaot hiya an nunlumuy madayaw hi
ingga'inggana.
26 Ta hiya nan inwalong nimpen Apu Dios dida ta ukoddah nan
pohdondan aton an umat hinadan adi ahan maphod an aton di udum
an binabai an ahawaonday ibbadan binabai.
27 Ya atdabohdi nadan linala'i an hanada damdaman ibbadan linala'i
di ahawaonda. Ta dadiyen umipaba'in an ato'atonday gumalat hi
abahbahanda.
28 Ot gapu ta inwalongdan umunud i Apu Dios ya inwalong
damdaman Apu Dios dida ta ukoddah at'attonda ta hiya nan in-
yal'aladan nangat hinadan adi maphod
29 an umat hi agum ya tukung ya amohanday ibbada ya hi kittang
on himmihiwodah ibbada ya pumateda ya mi'hannuda. Ya amod on
waday ipabahuldah ibbada ya eda tanumtumbu'on dida

1:17 1:17 Habakkuk 2:4

30 an ta'on on agge immannung. Ya ngohayonda nadan tudtudun
Apu Dios ya ma'ngippadngolda ya mumbaktuda ya ma'ngohhedah
a'ammodda ya attaondan munnomnomnom hi adi maphod hi atonda.
31 Ya ma''id ha baindan mangat hi adi maphod. Ya adida ipa'annung
di ibagadah ibbada. Ya ma"id ha homo'dah ibbada te ningamut an
ma"id ha pamhoddan dida.
32 Ya ta'on hi innilada nan hapit Apu Dios an dusaona nan tagun
athidiy pangatna ya hiya damdaman inaynayundan mangat i dadiye.
Ya pemananda nadan ibbadan mangat hi athidi.

2

Hay A'at Di Pundusan Apu Dios

1 Da'yun i'iba, ta'on on nganney a'atyu ya hanat adiyu pihulon di
ibbayun tagu. Te atonyu'ehdi ya paddungnay hay adolyuy pinihulyu
te ta'on on da'yu ya athidiy a'atyu. Ta hiya nan ma"id ha bahhonan
ta'on on da'yu ya madusa ayu.
2 Te innila ta'un nipto' di aton Apu Dios an mundusah nadan mangat
hi adi maphod.
3 Ot hanat nomnomnomonyun i'iba an ta'on on da'yu ya dusaon
da'yun Apu Dios hi'on nan pangatyu ya umat hi pangat nadan
pinihulyu.
4 Ta adiyu alyon hi adi da'yu dusaon i Apu Dios an gapu ta nunhiglay
homo'na ya ulena. Manu te immannung an nunhiglay ulena mu
umman hahaddonay e ta'u pangidinongan hinadan impa'ingha ta'un
pumbahulan ta wan hanadan tugunay un'unudon ta'u.
5 Mu gapuh ngoheyu ya nan adiyu pangidinongan hinadan adi
maphod an ato'atonyu ya mun'a'udman di bungot Apu Dios i da'yu
ta hiya nan nunhiglay ahiyu holtapon hitun madatngan di punhu-
malyaana hi atagutagu.
6 Te hay nitudo' ya alyonay, I diyen algon punhumalyaan Apu Dios
ya idatnay gunggunan di tatagu an miyunnudan hinadan ina'inatda hi
awadandah tun luta.
7 Ta hay gunggunan nadan tatagun manginaynayun an mangat
hi maphod ya pemanan Apu Dios dida ya adida matmatte te
munnananong di pi'taguwanda i Apu Dios.
8 Mu hanada'en tatagun hay pun'amlongan di adolday nomnom-
nomonda ta adida unudon nan hapit Apu Dios ta hanadan adi maphod
di ato'atonda ya ahida holtapon nimpey bungot Apu Dios i dida.
9 Te ma"id ha bahhonan munholholtap an namin di tatagu an ta'on
on hanadan Judyu an gapu nimpeh nadan adi maphod an ato'atonda.
10 Mu nadan tatagun maphod di pangatda ya ahi pemanan Apu Dios
dida. Ya minaynayun an malinggopda an ta'on onda Judyu onu bokon
Judyu.
11 Te hi Apu Dios ya ma''id ha pangipangngelanah pamhodna.
12 Ya an namin nadan agge nanginnilah nadan uldinmin Judyu ya
madusada hi'onda mumbahul. Ya atbohdih nadan nanginnilah nadan
uldinmin Judyu an numbahulda'e ya dusaona dida ta miyunnudan i
diyen uldin.

2:6 2:6 Psalm 62:12; Proberbs 24:12

13 Te hi Apu Dios ya bokon nan e ta'u pundongolan hinan tugun
di pangibilanganan dita'uh maphod te gahin on unudon ta'u nadan
dingngol ta'un tugun.
14 Ot ta'on on agge innilan nadan bokon Judyu nadan uldinmin Judyu
mu miyunnudan'e di pangatda i diyen uldin ya hidiyey atigana an
wadan didah diyen uldin.
15 Ta ta'on hi aggeda dingngol nadan uldinmin Judyu mu nan
maphod an pangatday atigana an paddungnay nitanom hi nomnomda
nan tugun Apu Dios te imatunanda hi'on maphod onu adi maphod nan
pangatda.
16 Ya hitun punhumalyaan Apu Dios ya hi Jesu Kristu di munhu-
malyah tatagu ta ta'on on hanadan agge na'innilaan hi ad uwani
ya mipa'innila. Ot datuwey e' ipa'pa'innilah nadan tatagu hinan e'
puntanudtuduwan hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.

Hay Pundinolan Nadan Judyu

17 Da'yun ibba' an Judyu, innila' an ma'dinnol ayu an gapu ta dita'uy
pinilin Apu Dios hi tataguna ya gapu ta wadan dita'u nan uldin ta'un
Judyu an un'unudon ta'u.
18 Ta hiya nan alyonyuy udu'dul ayu te maphod di pangatyu ya
innilayuy pohdon Apu Dios te wadan da'yu nan uldin an mangitudduh
atonyu.
19 Ta abalinanyun muntudtuduh a'at Apu Dios hinadan tatagun
paddungnay napilok ta wan mapatalan nan paddungnay munhihillong
an punnomnomda.
20 Ya gapu bo ta dita'un Judyu di nidatan nadan uldin ya hay pun-
nomnomyu ya dita'uy nanginnilah an namin. Ta hiya nan ma'dinnol
ayun muntudtuduh nadan paddungnay ma"id ha nomnomda ya
hinadan manghan di inniladah nan a'at Apu Dios.
21 Ta itudduyuy nipto' hi aton di udum mu adiyu itudduwan di
adolyun mangat i dadiyen itudtuduyu. Ta manu te itugunyun adi
maphod di mangako mu onnot on mangako ayu.
22 Ya itugunyu bon adi maphod di umiluktap. Mu onnot on da'yuy
mangmangngat hi athidi. Ya itudduyu bon adida dayawon nadan bulul
mu on'ayuot e mangakoh bulul.
23 Ya mumbaktu ayu an gapuh nan tugun an nidat i dita'u. Mu nan
adiyu pangunudan i diyen tugun ya hi Apu Dios di binainyu.
24 Ta hanada'en pangatyu ya niyunnudan hinan impitudo' Apu Dios
an alyonay, Gapuh nan nibahhon ato'atonyun Judyu ya pihulon nadan
bokon Judyu hi Apu Dios.
25 Dita'un Judyu ya nakugit ta'u te hituwey pangimatunan an dita'uy
pinilin Apu Dios hi tataguna. Mu ma"id ha hilbin di nakugitan ta'u
hi'on adi ta'u unudon nadan udum an uldin ta'un Judyu.
26 Te ta'on on hanadan bokon Judyu an agge nakugit ya unudonda'e
nadan nitugun i dita'un Judyu ya hay panigon Apu Dios i dida ya
mibilangda damdamah tataguna.
27 Ta hidiyey panginnilaan ta'u an nadan mangun'unud hinan tugun
an ta'on on aggeda nakugit ya dida otahan di mamihul i dita'u an
nakugit hi'on adi ta'u unudon nan tugun an wadan dita'u.

2:24 2:24 Isaiah 52:5; Ezekiel 36:22

28 Ot hay mibilang hi nahamad an Judyu ya bokon nan niyayyam an
Judyu onu nan numpakugit.
29 Te hay mibilang hi nahamad an Judyu ya nan tagun nahamad di
pangun'unudnah nan tugun an bokon nan pangiye"ena an Judyu. Ya
hay ibilang Apu Dios hi nakugit ya nan nipaphod di punnomnomna
an gapuh nan abalinan nan Espiritun Apu Dios. Ot nan tagun athidiy
pangatna ya ta'on on adi ibilang di tatagu mu hi Apu Dios ya nahamad
di pangibilangnan hiya.

3

1 Ma"id ha mapto' ya alyonyuy, At'ehna ot ma"id mo ha ni'dulan ta'un
Judyu ya ma"id ha hilbin di e ta'u nakugitan.
2 Mu adi athidi te dakol di ni'dulan ta'u te dita'uy niyukodan nan
hapit Apu Dios.
3 Ot ta'on on wadaday Judyu an adi mangunud hinan hapitna mu
adi damdama mahukkatan nadan imbagan Apu Dios.
4 Te ta'on onda munlayah an namin di tataguh tun luta mu hi Apu
Dios ya adi athidi te hiya ya atonay ibagana. Te nitudo' hinan hapitna
an alyonay, He"a Apu Dios ya immannung an namin di hapitom. Ya
nipto' di atom an munhumalya ya mundusa hinadan numbahul.
5 Hay ibagan nadan mahapit ya alyonday, Hanadan adi maphod an
at'atton ta'un tatagu di mangipa'innila an hi Apu Dios ya maphod di
a'atna te adi umat i dita'u. Ot alina man ya adi dita'u dusaon i hiya
te ma"id ta'u'en adi maphod di pangatna ya nganney panginnilaan hi
amaphodna.
6 Mu onha athidiy punnomnomna ot nganney atonan mangipanuh
hi atagutagu hi'ona adi dusaon nadan numbahul.
7 Mu alina boh alyonyuy, At'ehnan hanadan adi maphod an pangat
di mangipatigoh anabaktu ya amaphod Apu Dios ot mabalin mon ta'on
on hanadan adi maphod di ato'aton ta'u ot adi dita'u dusaon i hiya.
8 Ta mabalin an inaynayun ta'un mangat hi adi maphod ta wan
mipa'innilay amaphod Apu Dios. Ya wadaday udum an alyonday athidi
anuy e' itanudtudu mu layahda. Ot danaen e mangibagbagah athidi
ya umannung an dusaon Apu Dios dida.

An Namin Di Tagu Ya Nabahulan

9 Ma"id ha mapto' ya alyonyu boy udu'dul ta'un Judyu mu nadan
udum. Mu teen ipa'innila' an adi athidi te inali' ad uwanindi an an
namin ta'un tatagu ya na'abahhulan ta'u an ta'on on Judyu onu bokon.
10 Te hiyah naey impa'innilan nan impitudo' Apu Dios an alyonay,
Ma"id ha ta'on hi ohah tagu hi maphod di panigon Apu Dios i hiya.
11 Te ningamut an ma"id ha ohah nanginnilah nipto'. Ya ma"id ha
oha hi waday naminhodna an manginnila i hiya an Dios.
12 Te an naminda ya inwalongdan mangat hinan pohdon Apu Dios.
Ta ma"id mo ha ta'on hi oha hi maphod di pangatna.
13 Ya adi ahan maphod di hapitonda. Ta hiya nan hay to'oda'e ya
umat hinan ma"agub an lubu'an. Ya nan layahdan punha'uldah ibbada
ya umat hinan gitan di hakuku.

3:4 3:4 Psalm 51:4 **3:10 3:10** Psalm 53:3 **3:13 3:13** Psalm 5:9 **3:13 3:13** Psalm 140:3

14 Te impa'inghadan mun'idut ya humapit hinadan umipahakit hi nomnom.
15 Ya hingkitangan bo on pumateda.
16 Ya wadada boy udum an kumpulnay awadanda on diday bumah-bah.
17 Ya aggeda innilay maphod hi atondan mi'hayyup hi ibbadan tagu
18 te ningamut an ma''id ha takutda i Apu Dios.
19 Ot innila ta'u an nadan uldin ta'un Judyu di mangipa'innilah bahul ta'un tatagu. Ta hiya nan ma''id ha pambal ta'uh nan e ta'u pumbahulan. Ya hidiye boy panginnilaan an an namin di tagu ya numbahul i Apu Dios.
20 Ta hidiyey atigana an ma''id ha ohah taguh ibilang Apu Dios hi maphod an gapuh pangun'unudanah nadan uldin ta'un Judyu. Ya hay panginnilaan an nabahulan ta'u ya adi ta'u abalinan an un'unudon dadiyen namin an nibagah nan uldin.

Hay Pangabulutan Apu Dios I Dita'u

21 Ta athidi an adi ta'u abalinan an mangat hinadan nibagah nan Nitudo' an Tugun ya nadan imbagabagan handidan propeta. Mu maphod ta ad uwani ya impa'innilan Apu Dios di aton ta'u ta wan mibilang ta'uh maphod an adi gapuh nan pangunudan ta'u i dadiyen uldin.
22 Ta hay pangibilangan Apu Dios i dita'uh maphod ya nan e ta'u pundinolan i Jesu Kristu. Te an namin nadan mundinol i hiya an Judyu onu bokon ya ibilang Apu Dios didah maphod.
23 Te an namin ta'u ya numbahul ta'u an ma''id ha ta'on hi ohah agge nangibahhoh nan pinhod Apu Dios hi atona.
24 Mu gapuh homo' Apu Dios an agge ta'u bino'la ya imbilang dita'un hiyah maphod te hinnagnah Jesu Kristu ta hiyay nadusa an gapuh bahul ta'u.
25 Te hiyay inhulug Apu Dios ta nateh nan krus ta hiyay ni'nong hi apakawanan di bahul nadan kumulug i Jesu Kristu. Hituwen inat Apu Dios ya nipatigoy amaphod di pangatna an dusaona nadan numbahul. Ta ta'on hi aggena ni' dinusa nadan numbahul an tataguh din nadne
26 mu ad uwani ya ni'laggatdah nan natayan Jesu Kristu. Ta hituwey atigana an madusa nadan numbahul mu gapuh nan inat Jesu Kristu ya pakawanon Apu Dios nadan kimmulug i Jesu Kristu.
27 Ot hanat adi ta'u ilattuwag di amaphod ta'u an ta'on on alinah inunud ta'un namin nadan nibagah nan uldin ta'un Judyu te bokon hidiyey gapunah pangabulutan Apu Dios i dita'u. Te ha ahan di pohdona ya hay e ta'u kumulugan i Jesu Kristu.
28 Ta hiya nan hay apakawanan di bahul di ohan tagu ya gapuh pangulugna an bokon nan pangunudanah nan tugun.
29 Ya adiyu alyon hi ammuna ta'un Judyu hi ibilang Apu Dios hi tataguna te an namin nadan kumulug i hiya an ta'on on bokon Judyu
30 te oha ya abuh Apu Dios an mabalin an mangibilang hi tataguh maphod an ta'on on Judyu onu bokon Judyu hi'on kumulug ta'u i Jesu Kristu.
31 Ma''id ha mapto' ya alyonyu bo di, At'ehna ot adi mo mahapul an unudon nadan uldin ta'un Judyu. Mu adi athidi te onha immannung an

---

3:14 3:14 Psalm 10:7 **3:18 3:18** Psalm 36:1

waday pangulug ta'un Jesu Kristu ya iyal'alanay e ta'u pangun'unudan
hinadan uldin ta'un Judyu.

4

Hay Nangibilangan Apu Dios I Abraham Hi Maphod An Tagu

1 Nomnomnomon ta'uy a'at din hi apu ta'u an hi Abraham
2 an onha nan maphod an ina'inatnay gapunah nangibilangan Apu
Dios i hiyah maphod ot mabalin an hidiyey lummuh pumbaktuwana.
Mu aggena inathidi te na'innilan ma"id ha ta'on hi ohah tagu hi
mabalin an mumbaktuh hinangngab Apu Dios.
3 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi Abraham ya pinatina nan
imbagan Apu Dios ta hiya nan imbilangna hi maphod an tagu.
4 Ot nomnomnomon ta'u an hay midat hinan tagun e nuntamu ya
nan bino'lana an adi ta'u alyon hi regalonah diyen midat i hiya.
5 Ta hituwey ma'awatan ta'u an agge ta'u bino'lah diyen pangibilan-
gan Apu Dios i dita'uh maphod an gapuh nangunudan ta'uh nan uldin
te hidiyen pangibilangan Apu Dios i dita'un nabahulan hi maphod ya
gapuh nan homo'nan dita'u an kimmulug i hiya.
6 Ta hiya nan ta'on on din patul an hi David ya alyonay mipa'amlong
nan tagun ibilang Apu Dios hi maphod an adi gapuh nan maphod an
ina'inatna.
7 Te hay intudo'na ya alyonay, Mipa'amlong nadan tatagun na-
pakawan di bahulda te adi mo nomnomnomon Apu Dios nadan
numbahulanda.
8 Immannung an mipa'amlong nimpe nan tagu an napakawan di
bahulna te adi mo ibilang Apu Dios hi nabahulan.
9 Ta hinaen hinapit David ya bokon dita'un Judyu an nakugit ya abuh
di nangalyanah mun'am'amlong te ta'on on hanadan bokon Judyu an
agge nakugit. Te innila ta'u nimpen imbilang Apu Dios hi Abraham hi
maphod an tagu an gapuh pangulugnan hiya.
10 Ya hidin nangibilangan Apu Dios i Abraham hi maphod an tagu
ya agge ni' nakugit.
11 Ot hana'en ena numpakugitan ya gapuh naminhodnan
mangipa'innila hi nangibilangan Apu Dios i hiya hi maphod an
gapuh kimmulugana an ta'on on agge ni' nakugit. Ta hidiyey gapunah
nangibilangan Apu Dios i hiya hi ammod an namin nadan kumulug
an ta'on on nadan agge nakugit.
12 Ya hiya boy mibilang hi ammod nadan Judyu an adi gapuh
nakugitanda mu gapuh pangulugda an umat hi pangulug Abraham
hidin agge ni' nakugit.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at I Abraham

13 Hi Apu Dios ya imbagana i Abraham an didah nadan tanudanay
ahi mun'ap'apuh tun luta. Hay nangibagaana i diye ya hidin
nangibilanganan Abraham hi maphod an tagu an gapuh pangulugna
an bokon hay nangun'unudanah nan uldin ta'un Judyu.
14 Te onha nan pangunudan hinadan uldin ta'un Judyu di gapunah
pangibilangan Apu Dios i dita'uh maphod ot ma"id mo ha hilbin di
kumulugan i Jesu Kristu ya ma"id ha hilbin nadan imbaganan atona

4:3 4:3 Hidin Hopapna 15:6 **4:8 4:8** Psalm 32:1-2

te ma"id ha taguh abalinanan unudon an namin dadiyen uldin ta'un
Judyu.
15 Te nadan uldin ta'un Judyu ya hay ipa'innilana ya nan bungot
Apu Dios an gapuh adi ta'u pangunudan i diyen uldin. Mu onha ma"id
hidiyen uldin ot ma"id ha panginnilaan ta'u hi a'at di bahul.
16 Ta hiya nan hidiyen imbagan Apu Dios i Abraham ya na'at an
gapuh pangulugna i Apu Dios. Ta hidiyey panginnilaan ta'u an nan
imbagan Apu Dios hi atona ya gapuh homo'nan Abraham ya nadan
tanudana.
Mu bokon dita'un Judyu an nangipa'inghah nadan uldin ta'u ya abuh
di hom'on Apu Dios te ta'on on nadan tatagun waday pangulugda an
umat hi pangulug Abraham. Te hi Abraham ya hiyay ammod ta'un
namin an kimmulug.
17 Te wada nan impitudo' Apu Dios an alyonan Abraham di, He"ay
pumbalino' hi ammod di dakol an tataguh abobboble. Ot gapu ta hi
Apu Dios di nangali i diye ya immannung an hay panigonah nadan
kimmulug ya dida nadan holag Abraham. Te hi Apu Dios an kinulug
Abraham ya abalinanan taguwon di nate. Ya ta'on boh on ammunay
hapitna ya mabalin an ma'at nadan pohdona.
18 Ta hiya nan hi Abraham ya pinatina nan imbagan Apu Dios i hiya.
Ta hihinnodnay ipa'annungan diyen ena pumbalinan hi ammod di
dakol an tataguh abobboble. Te imbagan Apu Dios i hiyan alyonay,
Hay holagmu ya umat hi dinakol di bittuwon an adi mabilang.
19 Ya hidin nangibagaan Apu Dios i diye ya na'innilan hi Abraham ya
umeh hinggahut (100) di tawona ya atbohdin namogpog hi ahawana.
Mu ta'on on athidi ya nanongna damdamay pangulug Abraham i Apu
Dios
20 te ma"id ha nunduwaduwaanah nan imbagan Apu Dios i hiya. Ta
hidiyey immong'ongngalan di pangulugna ta hi Apu Dios di nanongnah
dinayawna.
21 Te madinol an hi Apu Dios ya abalinanan aton hidiyen imbagana.
22 Ta gapu i diyen pangulug Abraham ya imbilangnah maphod an
tagu.
23 Te hay nitudo' ya alyonay, Imbilang Apu Dios hi Abraham hi
maphod.
Mu bokon hiya ya abuh
24 te ta'on on dita'u ya ibilang dita'uh maphod an gapuh pangulug
ta'u i Apu Dios an nanaguh nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu hidin
natayana.
25 Te hi Jesu Kristu di inyabulutnah nate an gapuh bahul ta'u. Mu
tinaguna ta atigana an nagibbuh moy dusan di bahul ta'u ta mabalin
mohpen maphod di niyatan ta'u i Apu Dios.

5

Hay Nangabulutan Apu Dios I Dita'u An Gapuh Nan Inat Kristu

1 Ad uwani mo ya imbilang dita'uh maphod i Apu Dios an gapuh
kimmulugan ta'un hiya. Ta mapmaphod mohpey pi'hayyupan ta'un
hiya an gapuh nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an iphodan
ta'u.
2 Ta mabalin mohpen gapuh kumulugan ta'un hiya ya mali'na
ta'uy pangipapto'na an gapuh nan ongal an homo'na. Ta hiya nan

mun'am'amlong ta'u te innila ta'u an udum hi algo ya mi'laggat ta'uh
nan anabaktun Apu Dios.
3 Mu hanat bokon hanadan maphod an ma'ma'at ya abuh di
pun'amlongan ta'u ta ta'on on hanadan punligatan ta'u. Te innila ta'u
an nan punligatan ta'uy almuwan di abalinan ta'un mangitpol hi ligat.
4 Ta abalinan ta'u'en mangitpol hi ligat ya hidiyey atigana an
nahamad di pangulug ta'u. Ta hiya nan mabalin mon madinol ta'un
manmannod hi ipa'annungan nan maphod an aton Apu Dios
5 te immannung an atona ta ma''id ha e ta'u puntutuyuwan hi
e ta'u kimmulugan. Te nan Espirituna an impiddumna i dita'u di
mangipali'nah nan pamhodnan dita'u.
6 Hidin agge ta'u ni' kimmulug i Jesu Kristu ya ma''id ha abalinan
ta'un mangat hinadan pohdon Apu Dios. Mu ta'on on athidi ya hidin
nadatngan nan nagtud an atayan Jesu Kristu ya hiyay nangiyate i
dita'un nabahulan.
7 Dita'un tatagu ya onan an waha taguh mangihulug hi adolna ta
hiyay mangiyateh bahul nan ibbana an ta'on on alyon hi maphod di
pangatna.
8 Mu hi Apu Dios ya impatigona nan ongal an pamhodnan dita'u
te ta'on on ta'u nabahulan ya hinnagna damdamah Kristu ta iyatenay
bahul ta'u.
9 Ta gapu i diyen nangihulugan Jesus hi nitaguwana ya mabalin an
ibilang dita'uh maphod i Apu Dios. Ot iyal'alanan madinol ta'u te gapuh
nan inat Jesu Kristu ya mihwang ta'uh nan bungot Apu Dios ta wan
mi'tagu ta'un hiya.
10 Te handi'e ni' ya binuhul dita'u i Apu Dios mu ad uwani ya
nihayyup ta'u mohpen hiya an gapuh nangiyatayan nan Imbabalenah
bahul ta'u. Ot iyal'alanan madinol ta'u an ihwang dita'u ta mi'tagu
ta'un hiya.
11 Ya hay oha bo ya ongal di pun'amlongan ta'u i Apu Dios te gapuh
nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya maphod di pi'hayyupan
ta'un hiya.

Hay Numpahhiwan Di A'at Da Adam I Kristu

12 Hidin numbahulan din hopap di tagu ya i diyey nihipunana ta
an naminday tagu ya amod onda mumbahul. Ya gapu i diyen bahul
ya nawaday ate ta hiya nan an namin di tagu ya mateda an gapuh
numbahulanda.
13 Ya hidin agge ni' nidat nan tugun Apu Dios i Moses ya adi
ma'awatan nadan tataguy a'at di bahul te ma''id nan tugun an
mangipa'innilah a'at di bahul. Mu na'innilan numbahulda damdama
14 te an namin nadan tatagu an nihipun i Adam ta inggana i Moses
an nidatan nan tugun Apu Dios ya nateda an ta'on on adi umat hinan
nibahhawan Adam di eda numbahulan.
Te hidiyen inat Adam ya ni'laggat ta'un namin an tatagu. Ya atbohdih
nan inat nan ohan nitnud i hiya an hi Jesu Kristu an mabalin an
mi'laggat ta'u namin.
15 Mu hay numbalinan nan inatda ya ongal di numpahhiwana. Te
gapuh nan bahul an inat din hi Adam ya maten namin di tagu. Mu
gapuh nan homo' Jesu Kristu ya dakol i dita'uy mabalin an mibilang
hi maphod.

16 Ya hay oha boh numpahhiwanda ya gapu i diyen numbahulan
Adam ya madusaday atagutagu. Mu gapuh nan homo' Apu Dios an
impatigon Jesu Kristu ya mabalin an mapakawan an namin nadan
numbahulan ta'u ta way atonan mangabulut i dita'u hi'on kumulug
ta'un hiya.
17 Te nan numbahulan nan ohan tagun hi Adam di linummuh
atayannot di atagutagu. Mu gapuh nan ongal an homo' Apu Dios ya
mabalin an mibilang ta'uh maphod an gapuh nan inat Jesu Kristu. Ta
mabalin an mi'tagu ta'un hiyah inggana. Ya middum ta'un Jesu Kristu
an mun'ap'apu hinan pun'ap'apuwana.
18 Ta athidiy a'atna an numbahul hi Adam hidin hopapna ta hidiyey
gapunah adusaan an namin di tagu. Mu gapuh nan inat Jesu Kristu
ya mabalin an pakawanon Apu Dios nadan bahul di tatagu ta ibilang
dita'uh maphod ta way aton ta'un mi'tagun hiyah inggana.
19 Ya gapuh agge nangunudan di ohan tagu i Apu Dios ya hidiyey
nilagatan ta'un atagutagu ta hiya nan nabahulan ta'un namin. Mu
gapuh nangun'unudan di ohan tagu i Apu Dios ya dakolday mibilang
hi maphod.
20 Hidin agge ni' nidat nadan uldin ta'un Judyu ya nabahulanda
tuwaliy tatagu. Ta hidin wada mo nan uldin ya namamay eda
numbahulan te hay aggeda nangunudan i diyen uldin. Mu ta'on on
athidi ya ongal damdamay homo' Apu Dios.
21 Ta hiya nan ma'awatan ta'u an hay bahul di gumalat hi e ta'u
ihi''anan i Apu Dios hi inggana. Mu gapuh nan homo'na ya mabalin
an ibilang dita'uh maphod ta way aton ta'un mi'tagun hiyah pidwana
an gapuh nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

6

1 Hay immannung ya hi Apu Dios ya ongal di homo'na. Mu adi
mabalin hi alyon ta'uy ta'on on inaynayun ta'un bumanahubbahul ta
wan ma'udman di homo'nan dita'u.
2 Te dita'u ya inwalong ta'u nadan pumbahulan te hidiyey inyaten
Jesu Kristu. Ot undan attaon ta'u bon aton dadiyen pumbahulan?
3 Innila ta'u an din nabonyagan ta'u ya ipa'innilanay e ta'u nidduman
i Jesu Kristu ta ay ta'u ni'yate i hiyah din natayana.
4 Te hidin numpabonyagan ta'u ya nipatigon ay ta'u ni'lubu' i
Kristu hidin natayana. Mu gapuh nan ongal an abalinan Amana ya
minahuwana ta athidi bon dita'u an waday balun pi'taguwan ta'u.

Hay Pangidinongan Ta'uh Nadan Pumbahulan
(Pilipay 3:10)

5 Ta athidiy a'atna an ay ta'u ni'yate i Kristu ot mi'laggat ta'u boh din
timmaguwana.
6 Te innila ta'u an din a'at ta'u ni' hidin agge ta'u kimmulugan ya
ni'pata' hinan krus i Jesu Kristu ta nibilang moh nate. Ta bokon mo
nan naminhod ta'un mangat hinan adi maphod di mummandal i dita'u.
7 Te umat hinan naten tagu an ma''id mo ha atonan mumbahul.
8 Ta hiya nan gapu ta ay ta'u ni'yate i Kristu ya mamati ta'un mi'tagu
ta'u bon hiyah nan balun itaguwan.
9 Te hi Kristu ya namahuwan hidin natayana. Ot adi mo mabalin hi
mumpidwan mate te inabaknay ate.

10 Te hidin natayana ya namingpinghan an inyatenay bahul di tagu
ta hiya nan adi mo mahapul bo an umali ta ipidwanan mate. Te hiya
ya matagu ta nan pohdon Apu Dios di inaynayunan aton.
11 Ot maphod on athidi damdamay aton ta'u an ibilang ta'un ni'yate
i Kristu nadan adi maphod an a'at ta'u. Ta wan ad uwani ya nan
ipabaktuwan Apu Dios di aton ta'u te hidiyey atigan di nidduman ta'un
Jesu Kristu an namahuwan.
12 Ta hiya nan mahapul an idinong ta'un mangat hinadan adi
maphod an impa'inghan tun adol ta'u ta bokon mo nadan pumbahulan
di amod on ta'u aton.
13 Ta adi ta'u goton an iyabulut tun adol ta'un mangat hi adi maphod.
Ta hay maphod ya iyukod ta'uy adol ta'un Apu Dios ta hanan pohdonan
pangiyusalan i dita'uy ma'at. Te hidin hopapna ya ay ta'u nate mu ad
uwani ya nahukkatan moy a'at ta'u ta ay ta'u timmagu.
14 Ya maphod ta ad uwani ya adi amod on ta'u mumbahul te nan
homo' Apu Dios di pundinolan ta'u an bokon nan uldin ta'un Judyu.

Hay Mummandal I Dita'u

15 Ma''id ha mapto' ya wadan da'yuy mangali hi ot at'ehnan bokon
mo nan pangunudan hinan uldin di ma'ahhapul ya ta'on mo on ta'u
inaynayun an mumbahul ot hom'on dita'u damdaman Apu Dios. Mu
nibahhoh naen punnomnom.
16 Te undan aggeyu innila an nan kumpulnan un'unudon ta'u ya
hidiyey mummandal i dita'u? Ta umat i ha ohah tagu an onha
nan pinhodnan adi maphod di atona ot hidiyey ay mummandal i
hiya ta hidiyey lummuh ihi''anana i Apu Dios hi inggana. Mu hi
Apu Dios ey un'unudona ta hiyay ay mummandal i hiya ya hidiyey
pangibilanganan hiya hi maphod.
17 Ta hiya nan ongal di punhanaa' i Apu Dios ta ad uwani ya nan
nipa'innilan da'yu an nahamad an tudtuduna di unudonyu.
18 Ta bokon mo hi Satanas di mummandal i da'yu an adi umat hidin
hopapna. Ta ad uwani ya hi Kristu moy mummandal i da'yu ta hiya
nan mabalin an maphod di pangatyu.
19 Ya hanadan impa'ingha ta'un pumbahulan ya ipaddung'uh nan
baal ta nalakah ma'awatan ta'un tatagu. Te handi ya hi Satanas di ud
baal i dita'u te hanadan adi maphod an pinpinhod ta'uy ina'inat ta'u.
Mu ad uwani ya hi Jesu Kristu moy Ap'apu ta'u ta hiya nan mahapul
an hanadan pohdonay un'unudon ta'u.
20 Handi ni' ya hanadan pumbahulan di mummandal i dita'u ta ma''id
ha abalinan ta'un mangat hinan pohdon Apu Dios.
21 Mu innila ta'u an ma''id ha maphod hi numbalinan dadiyen
ina'inat ta'u. Te na'innilan hay pumbalinan dadiyen adi maphod an
pangat ya hay e ihi''anan i Apu Dios hi inggana. Ta hiya nan ad uwani
mon kimmulug ta'u ya bumain ta'un mangat i dadiyen ina'inat ta'u.
22 Ot maphod ta ad uwani ya waday abalinan ta'un adi mumbahul te
hi Apu Dios moy un'unudon ta'u. Ot hay ma'at hinan e ta'u pangatan
hinan pohdona ya nan e ta'u pi'taguwan i hiyah munnananong.
23 Te hay dusan di bahul ya ate an ihi''anan i Apu Dios hi inggana.
Mu nan ihmo' Apu Dios ya nan itaguwan hi munnananong an gapuh
nan nangabulutan ta'u i Jesu Kristu an Ap'apu ta'u.

7

Bokon Mo Nan Tugun Di Mummandal I Dita'u

1 Da'yun i'iba, innila' an ma'awatanyu tun ibaga' te an namin ayu
ya innilayu an nan uldin ya mahapul an unudon nadan tatagu ta
ingganah onda mate ya ahi mapogpog di pangunudanda.
2 Te umat hinan a'at di nalahin an hinan uldin ya adi mabalin hi
mumbintan nan babai hi'on matagu nan ahawana. Mu nate'eh diyen
ahawana ya ahi mohpe mabalin an ukod i hiya.
3 Mu onha agge nateh ahawana ya nalahin hi udum ot inluktapnah
diyen ahawana. Mu nate'e nan ahawana ya mabalin an mumbintan
mohpe ot adi mipagol hinan uldin.
4 Ta athidin dita'u an i'iba an hay mabalin an mamogpog hinan
pangunudan ta'uh nan uldin ya hay ate. Ya immannung an ay ta'u
ni'yate i Jesu Kristu hidin natayana. Ta hiya nan adi mo mahapul an
idinol ta'uh nan uldin ta'un Judyu ta hi Jesu Kristu an nate ot tumagu
di un'unudon ta'u ta mabalin mohpen aton ta'u nadan pohdon Apu
Dios.
5 Te hidin agge ta'u ni' kimmulugan ya nadan pinpinhod tun adol
ta'uy ina'inat ta'u an ta'on on innila ta'un mipagol hinan uldin ta'un
Judyu mu hiyah diyen inat ta'u damdama. Mu dadiyen ato'aton ta'uy
lummuh ihi"anan ta'u i Apu Dios hi inggana.
6 Mu maphod ta ad uwani ya kimmulug ta'un Jesu Kristu ta nan
balun aton an mangun'unud i Apu Dios an ituddun nan Espiritunay
unudon ta'u. Ta adi ta'u mo idinol hinan pangunudan ta'uh nan uldin
di pi'taguwan ta'u i Apu Dios.

Nan Tugun Di Mangipa'innilah A'at Di Pumbahulan

7 Ma"id ha mapto' ya hay punnomnomyu ya nan uldin ta'un
Judyu di lummuh pumbahulan mu adi athidi. Te hidiyen uldin di
mangipa'innila an numbahul ta'u hi'on waday imbahho ta'u i diyen
uldin an umat hinan alyonay, Adiyu amohan di wadah nadan ibbayu.
Onha nin ma''id hidiyen tugun ot ma''id ha panginnilaan an nan amoh
ya pumbahulan.
8 Mu hidin na'innilaan ta'uh nan uldin an pumbahulan hidiye ya
onnot on namamay amoh ta'u. Ot onha nin ma''id hidiyen ni'uldin ot
ma''id ha panginnilaan ta'uh a'at di bahul.
9 Te umat i ha''on an hidih din agge' ni' na'awatan di a'at nan Nitudo'
an Tugun ya alyo' eh'ay nipto' nadan at'atto' an ma''id ha bahul'u.
Mu hidin na'awata' di a'atna ya onnot otahan namamay naminhod'un
mangat hinadan pumbahulan ta na'innilan ma''id ha niyata' i Apu Dios.
10 Ta namaag nan tugun an nidat i Moses an mangitudduh nipto' an
pangat ya onnot boh on hidiyey gumapuh ataya' te adi' abalinan an
aton hidiyen uldin.
11 Te on'uot inyal'alan nangat hinadan mipagol i diyen uldin ta hay
adol'uy hina'ul'u. Ta hidiyey lummuh ihi"ana' i Apu Dios.
12 Immannung an nan tugun Apu Dios ya maphod ya ma"id ha
nibahhoh nadan nituddun mahapul an ma'unud.
13 Ta hiya nan adi mabalin hi alyon ta'uy nan maphod an tugun
di lummuh e ta'u ihi''anan i Apu Dios. Te hay gapunah ihi''anan di
tatagu i Apu Dios ya nan pangatandah nan ipagol nan tuguna. Ta nan

nituddun mahapul an unudon di nangipa'innilan ha''on an ongal di bahul'u.

Ma''id Ha Abalinan Ta'un Mangat Hi Maphod

14 Innila' an nan tugun an nidat i Moses ya nalpuh nan Espiritun Apu Dios mu ningamut i ha''on an tagu an impa'ingha' nadan pumbahulan. Ta hiya nan gahin hi ato' te hiyay ud baal i ha''on.
15 Ta namaag hanadan maphod an pohdo' an aton ya bokon dadiyey inat'u. Ya hanadan adi maphod an agge' pinhod an aton ya dadiyey ato'ato'. Ta nganne nin mahan pibo ha athituh a'at'u?
16 Mu hituwen agge' naminhodan hinadan adi maphod an ato'ato' di atigana an abuluto' an nipto' nan uldin ta'un Judyu.
17 Te nadan ato'ato' an pumbahulan ya bokon hay nomnom'uy nalpuwana mu ningamut an hidiyey pohpohdon tun adol'u.
18 Te innila' an tun a'at'u ya adi maphod. Ta hiya nan ma''id ha abalina' an mangat hi maphod an ta'on on dadiyey pinhod'un aton.
19 Te tanganu on namaag hanadan maphod an pinhod'un aton ya bokon dadiyey ato'? Ta hanadan adi maphod an agge' pinhod di agagga on inat'u.
20 Ta hidiyey gapunah nangalya' hi bokon hay nomnom'uy nalpuwan dadiyen ato'ato' te nalpuh nan adi maphod an impa'inghan tun adol'u.
21 Ot ad uwani ya ma'awata' di a'atna an ta'on on alyo' di nadan maphod di ato' ya adi' abalinan an onnot on hanadan adi maphod di ato'ato'.
22 Manu te hay nomnom'u ya pinhod'un nan tugun Apu Dios di unudo'.
23 Mu tun adol'u ya nadan pumbahulan di atona. Ta hiya nan ta'on on alyo' di hanan maphod di ato' mu indani on niploh nan nibahho an pohpohdon tun adol'u an dadiyey paddungnay namobod i ha''on.
24 Ta hiya nan nunhiglan mahkit di nomnom'u te innila' an ma'ahhapul'u ha mamoddang i ha''on ta wan mabalin an adi' unudon nan pohdon tun adol'u ta adiya' mihi''an i Apu Dios.
25 Mu ongal di punhanaa' i Apu Dios te gapuh nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya himmo'a' i hiya.

Ta athinan nunduway a'at'u te pohdo' an unudon nan tugun Apu Dios mu wada damdama nan a'at'u tuwalin amod ona' mumbahul.

8

Nan Espiritun Apu Dios
(Galasya 5:16-18)

1 Maphod ta dita'un mangun'unud i Jesu Kristu ya adi dita'u mo dusaon i Apu Dios ta adi ta'u mihi''an i hiya.
2 Te gapu ta niddum ta'u mo i Jesu Kristu ya wada mon dita'u nan Espiritun Apu Dios an nanukkat hinan a'at di nitaguwan ta'u ta bokon mo nan pumbahulan an mangihi''an i dita'un Apu Dios di amod ta'u aton.
3 Ot bokon nan pangunudan ta'uh nadan uldin ta'un Judyu di a'aanan di bahul ta'u te adi ta'u abalinan an mangunud hinadan nibaga i diyen uldin. Mu manu'eh mabalin an pakawanon mohpen Apu Dios di bahul ta'u ya gapu ta hinnagna nan Imbabalena ta numbalin hi tagu an umat i dita'u ta hiyay nangiyateh bahul ta'u.

4 Ta hiya nan wada mohpey abalinan ta'un mangat hi nipto' an
wadah nadan uldin ta'un Judyu. Mu gahin di nan ituddun nan
Espiritun Apu Dios di unudon ta'u an bokon nadan pohdon ta'u.
5 Te nan tagun nan a'at ta'u tuwaliy inaynayunan aton ya hidiyey
panginnilaan an athidi boy wadah nomnomna. Mu nan tagun nan
ituddun nan Espiritun Apu Dios di unudona ya atbohdin hidiyey
pangiyohhaanah nomnomna.
6 Ot nan tagun nan impa'inghana tuwaliy ato'atona ya mihi''an i
Apu Dios. Mu nan tagun nan itudtudun nan Espiritun Apu Dios di
un'unudona ya waday linggop di nitaguwana ya mi'tagu i Apu Dios hi
inggana.
7 Mu nan tagun nan impa'inghana tuwaliy inaynayunan aton ya
hiyay mi'buhul i Apu Dios te adina unudon nan tuguna te ma''id ha
abalinanan mangunud.
8 Ta ma''id mo bo ha atonan mangipa'amlong i Apu Dios.
9 Mu maphod ta adi athidin dita'u te wadan dita'u nan Espiritun Apu
Dios an hiyay mangitudduh aton ta'u ta bokon mo nan pohpohdon di
adol ta'uy ato'aton ta'u. Te nan tagun ma''id nan Espiritun Kristu i hiya
ya agge niddum i Kristu.
10 Ot wada'eh Jesu Kristu i dita'u ya ta'on on mate tun adol ta'u an
gapuh bahul mu wadan dita'u nan balun pi'taguwan te imbilang dita'u
i Apu Dios hi maphod.
11 Hi Apu Dios ya minahuwanah Jesu Kristu hidin natayana ta hiya
nan atbohdiy atona i dita'u an ta'on hi mate tun adol ta'u mu mahuwan
dita'uh pidwana an gapuh nan Espirituna an wada i dita'u.
12 Ta hiya nan mahapul an idinong ta'u nadan nibahhon impa'ingha
ta'u.
13 Te onha nan nibahhon impa'inghan di adol ta'uy inaynayun ta'un
aton ot hidiyey gumalat hi ihi''anan ta'un Apu Dios hi inggana. Mu
abuluton ta'u'e nan boddang nan Espiritun Apu Dios i dita'u ta idinong
ta'u nadan adi maphod an impa'ingha ta'u ya umannung an mi'tagu
ta'uh inggana.
14 Te na'innilan nadan tatagun mangunud hinan ituddun nan
Espiritun Apu Dios ya diday mibilang hi i'imbabalena.
15 Ta hiya nan hay maphod ya bokon mo nan takut ta'uy mummandal
i dita'u an adi umat hidin hopapna. Te niddum mo nan Espiritun Apu
Dios hi nitaguwan ta'u ta numbalin ta'uh i'imbabalena ta hiya nan
waday dinol ta'un mangibaga i Apu Dios hi hi Ama ta'u.
16 Te nan Espirituna di mangipa'innila an dita'u ya i'imbabale dita'un
Apu Dios.
17 Ot gapu ta i'imbabale dita'un Apu Dios ya waday idatnan dita'u an
umat hinan indatna i Jesu Kristu. Mu ta'on on dita'u ya munligat ta'u
an umat hi nunligatan Jesu Kristu an gapuh pangun'unudan ta'un hiya
ya ahi ta'u damdama mipabaktu hitun ipabaktuwanah pidwana.

Hay E Pangipaphodan Apu Dios Hi An Namin An Limmuna

18 Mu innila' an nadan pumpalpaligatan ta'uh ad uwani ya ma''id ha
nipaddunganah nan maphod an ahi ma'at i dita'uh pidwana an nan e
pangipabaktuwan Apu Dios i dita'u.
19 Ta hiya nan an namin nadan limmun Apu Dios ya ayda ma''aptuh
pangipabaktuwan Apu Dios hinadan i'imbabalena.

20 Te an namin nadan limmuna ya naluman din a'atda hidin
numbahul da Adam i Eba. Mu hidiyen e nalumanan di a'atda ya adi
minaynayun
21 te madatngan han algon an namin di limmun Apu Dios ya
mipaphodda ta mapogpog moy eda adadagan ta adida matano' ta
umatda i dita'un i'imbabalena hitun pangipabaktuwana i dita'u.
22 Te nihipun i diyen numbahulanda ya mumpalpaligatdan namin
nadan limmun Apu Dios an manmannod hinan ipaphodanda. Nan
pumpaligatanda ya nipaddung hinan ligat nan babain mun'ayyam.
23 Mu bokon dida ya ammuna te ta'on on dita'un nangipidduman
Apu Dios hinan Espirituna an hiya nan namangulun indatnan dita'u
ya hiya damdaman maligligatan ta'uh e ta'u panpannodan hi pangi-
patigan Apu Dios an dita'uy i'imbabalena. Mu ma'at'e moh diye ya
mahukkatan di adol ta'uh nan balun adol.
24 Ta nihipun hi nangihwangan Jesu Kristu i dita'u ya hituwey
hadhaddon ta'u. Mu innila ta'un agge ni' na'at te onha na'at ot adi
ta'u hadhaddon. Ta hiya nan hadhaddon ta'uy a'atana.
25 Mu madinol ta'un mipa'annung hi pidwana ta hiya nan anusan
ta'un manmannod.
26 Ya hay bumoddang i dita'uh nan panpannodan ta'u ya nan
Espiritun Apu Dios. Te dita'u ya nakapuy ta'u an ta'on on nan
pundasalan ta'u ya agge ta'u innilay maphod hi ibaga ta'un Apu Dios.
Mu nan Espirituna ya hiyay mangibaga i hiya an namamah nan e ta'u
inomnoman an adi ta'u pi'ibagga.
27 Ya hi Apu Dios an nanginnilah nan wah nomnom ta'un tatagu
ya innilana boh diyen pohdon nan Espirituna hinan nangidasalanan
dita'u te an namin nan ibagan nan Espiritu ya miyunnudan hinan
pohdon Apu Dios.
28 Dita'un pinto' Apu Dios hi tataguna an naminhod i hiya an mangat
hinadan ninomnomna tuwalin aton ta'u ya an namin di ma'ma'at i
dita'u ya pumbalinonah iphodan ta'u.
29 Te hidi tuwalin hopapna ya innilan Apu Dios nadan immannung
an umunud i hiya. Ya atbohdin ninomnomna tuwali nan pinhodnan
a'atda ta miyunnudan hinan aphod nan imbabalenan hi Kristu ta hiyay
mumbalin hi panguluwan ta'un kimmulug i hiya.
30 Ot dita'un pinto'nan umunud i hiya ya ninonomnomna tuwali
nan pinhodnan pumbalinan ta'u. Ya ibilang dita'uh maphod i hiya
te pinakawanay bahul ta'u. Ya udum hi algo ya milaggat ta'uh nan
anabaktuna.

Hay A'at Di Pamhod Apu Dios

31 Ad uwani ya madinol ta'u. Te hi Apu Dios ey mangipapto' i dita'u
ya adi ta'u mo tumakut an ta'on hi nganneh diyen ma'at i dita'u.
32 Te hiya ya aggena inukuhan an nangiyabulut hinan binuktung
an Imbabalena ta hiyay nangiyateh bahul ta'un namin. Ot undan
hanada'en mahapul ta'u ya adi dita'u hom'on ta adina idat.
33 Ya pinakawan Apu Dios di bahul ta'u ta imbilang dita'uh maphod.
Ot ma''id ha ohah taguh abalinana an mangibaga i Apu Dios hi
nabahulan ta'un tataguna.
34 Ya athidi bon ma''id ha taguh abalinanan mangibagah nabahulan
ta'u ta mihi''an ta'un Apu Dios te hi Jesu Kristu di nangiyateh bahul

ta'u ot ahi mahuwan Amana. Ta wahdi moh way winawwan Apu Dios
ta hiyay mangihapit i dita'u.
35 Ot ta'on on nadan nunhiglan inomnoman ta'u onu nan nunhiglan
ligaton ta'u onu nan pamalpaligatandan dita'u an gapuh pangatan
ta'uh nan pohdon Apu Dios onu nadan atatakut an ma'at i dita'u onu
hay pamatayanda i dita'u ya madinol ta'un ipapto' dita'un Jesu Kristu
an gapuh nan pamhodnan dita'u.
36 Te wada tuwali din impitudo' Apu Dios an alyonay, Gapuot teeh
pangun'unudanmin hiya ya on da'mi patpatayyon an umat amih nan
kalnero an nidadaan an mapalti. Te hay punnomnom di tatagu i da'mi
ya umat amih nan kalneron nun'appit hi mapate.
37 Mu ta'on hi athinay ma'at i dita'u ya waday dinol ta'un Jesu Kristu
te ongal di pamhodna i dita'u.
38 Ot ad uwani ya ta'on on alinah patayon dita'u mu adi mabalin hi
ihi"an dita'uh nan pamhod Apu Dios. Ya ta'on on hanadan anghel onu
nan udum an adi matigo ot ma"id ha abalinandan mamahbah hinan
pamhod Apu Dios i dita'u. Ya atbohdin ta'on on nganneh diyen ma'at
i dita'uh ad uwani onu hi udum an algo ya hiyah diyen adi maluman
nan pamhod Apu Dios i dita'u.
39 Ya ta'on on nadan wah ad lagud onu nadan wah ad dalom onu
nadan kumpulnan nalmu ya adida abalinan an mangihi"an i dita'uh
nan pamhod Apu Dios an gapuh nan nidduman ta'un Jesu Kristu an
Ap'apu ta'u.

9

Hay E Pamto'an Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Ha"on ya gapuh nan nangunuda' i Kristu ya immannung tun ibaga'
i da'yu an adiya' munlayah. Ya innila' an ta'on on nan Espiritun Apu
Dios ya innilanay wah nomnom'u
2 an nunhiglan umukayungana' an gapuh adi kumulugan nadan ibba'
an Judyu
3 an onha mabalin ta ha"on di madusa ta mihi"ana' i Jesu Kristu ta
ha"on di manandih nan eda adusaan an gapuh adida kumulugan ot
abuluto'.
4 Te da'miy tinanud Israel an imbilang Apu Dios hi i'imbabalena. Ya
da'miy nangipatiganah anabaktuna ya nangidatanah nan tugun. Ya
da'miy nangibagaanah nadan ahina aton. Ya intuddunan da'miy aton
an mundayaw i hiyah nan Templo.
5 Ya handidan a'ammodmiy ma'al'alih din hopapna ya diday na-
manguluh pinto' Apu Dios hi tatagunah din nadne. Ya ta'on on nan
Kristu an Dios ya da'min tinanud di nalpuwana. Ot hiyay madayaw hi
ingga'inggana. Amen!
6 Ta'on on dakol hinadan Judyu di adi kumulug ot adi damdama
mabalin hi alyon ta'uy imbahhon Apu Dios nan inalina. Te ta'on on
diday ma'alih holag Israel ya adina ibilang didan namin hi imbabalena
7 an ta'on on holag Abraham dida. Te inalin Apu Dios i Abraham
di, Nadan holag nan imbabalem an hi Isaac ya abuh di ibilang'uh
imbabale'.

8:36 8:36 Psalm 44:22

8 Hay pohdonan ibaga ya adi an namin nadan tinanudana ya ibilang
Apu Dios hi imbabalena. Te ammuna nadan niyayyam an gapuh
nipa'annungan nan imbagan Apu Dios di mibilang hi holag Abraham.
9 Te hidin nangibagaana i Abraham hi mawaday imbabalena ya aly-
onay, Hitun pumbangngada' an mala"uh di hintawon ya mun'ayyam
hi ahawam an hi Sarah i han lala'i.
10 Ya ta'on on din nundappel an inyayyam Rebekah an ahawan Isaac
an hi apumin Judyu
11 ya diday nipa'annungana an hi Apu Dios ya hiyay mamto'
hi tataguna te hidin numbutyug hi Rebekah i dadiyen dappel an
imbabalena an ma"id ni' ha inatdah maphod onu adi maphod
12 ya ni'hapit mo tuwalih Apu Dios i hiya an alyonay, Nan
panguluwan an iyayyammu ya hiyay munhilbih hinan udidiyan.
Ot hituwey panginnilaan ta'u an bokon nan maphod an aton ta'un
tatagu di gapunah pamto'anan dita'u.
13 Ta umat hinan impitudo'nan alyonay, Hi Jacob di pinto"u an bokon
hi Esau.
14 Ta ma"id ha mapto' ya alyonyuy, At'ehna ot nibahho moy pangat
Apu Dios? Mu adi athidi
15 te hay imbagan Apu Dios i Moses ya alyonay, Hom'o' nadan
pinhod'un hom'on.
16 Ta hay pammo'an Apu Dios hi ohan tagu ya agge niyunnudan hi
punnomnom di tagu onu gapu ta maphod di pangat diyen tagu.
17 Te umat hinan impitudo' Apu Dios an a'at nan patul hi ad Egypt
hidin nadne an alyonay, Hinaen sa'admu ya ha"on di nangdat ta wan
gapu i he"a ya mipatigo nan ongal an abalina' ta mipa'innilay a'at'uh
abobboble.
18 Athidiy a'at Apu Dios an hom'ona nadan pohdonan hom'on mu
wadada boy inganuyna ta ukoddan manginaynayun hinan adi maphod
an at'atonda.

Hay A'at Di Homo' Ya Bungot Apu Dios

19 Mu ta'on on athidi ya adiyu alyon di, Ot bokon ta'u mo bahul hi'on
adi dita'u abuluton i Apu Dios.
20 Te undan nganne ta'u ihya ta pahiwon ta'u nan ninomnom Apu
Dios hi atona? Umman dita'u'en tatagu ya umat ta'uh nan pito' an
banga an adi mabalin hi munlili ta alyonah nan nangapya i hiyay,
Tanganu on athituy nangapyam i ha"on?
21 Te nan mun'apyah pito' an banga ya ukod i hiyah nan pohdonan
aton. Ta onha duway ninomnomnah apyonah banga ta nabalbalol di
oha ya nalakay nginan di oha ot ukod i hiya. 22 Athidiy a'at Apu Dios an
ukod i hiyah nan pohdonan aton i dita'un limmuna. Ot nadan tatagun
nidadaan an madadag an gapuh nadan adi maphod an at'attonda ya
agge nibahhoh Apu Dios hi'on bumungot i dida. Te hidiyey atigan
di aggena naminhodan hinadan nibahhon pangat. Mu ingganah ad
uwani ya an'anusana ni' dida
23 ta way atonan mangipa'innilah anabaktuna i dita'un pinto'na
tuwalin hom'ona te pinhodnan innilaon ta'uh diyen a'atna ta way aton
ta'un mi'laggat hinan anabaktuna.

9:9 9:9 Hidin Hopapna 18:10 **9:12 9:12** Hidin Hopapna 25:23 **9:13 9:13** Malakay 1:2,3
9:15 9:15 Hay Nakakan 33:19 **9:17 9:17** Hay Nakakan 9:16 **9:20 9:20** Isaiah 29:16

24 Ya maphod ta pinto' dita'un Judyu ya ta'on on hanadan bokon
Judyu.
25 Te impitudo' Apu Dios i Hosea an alyonay, Nadan tatagun agge' ni'
imbilang hi tatagu' ya ibilang'u mo didah tatagu'. Ta pohpohdo' mo
dida an ta'on on ma"id ha pamhod'un didah din hopapna.
26 Te ha"on an wadawadan Dios ya handidan alyo' ni' hi bokon'u
tatagu ya ibilang'u didah imbabale' hi ad uwani.
27 Ya atbohdih din hi Isaiah an inalinay, Ta'on on dakkodakkol nadan
tinanud Israel ta umatdah dinakol di panag* hinan da'ging di baybay
mu oh'ohha i dida han mi'tagu i Apu Dios.
28 Te lo'tat ya pa'ibagonan dusaon nadan tataguh tun luta.
29 Ya hay oha boh inalin Isaiah ya alyonay, Onha nan ongal di
abalinanan Dios ya adi dita'u ihwang ta ma"id ha ibatina i dita'u ot wan
hay ma'at i dita'u ya umat hinan na'at hi ad Sodom ya hi ad Gomorah.

Hay Agge Kimmulugan Nadan Tinanud Israel

30 Ma"id ha mapto' ya alyon ta'uy, Manu boh nadan bokon Judyu
te nibilangdah maphod an gapuh kimmuluganda an ta'on on ma"id
ha ninomnomdah din hopapna hi pangipaphodan Apu Dios hinan
niyatandan hiya.
31 Mu dita'un tinanud Israel ya inat ta'uy abalinan ta'un man-
gun'unud hinan tugun ta wan mibilang ta'uh maphod mu agge ta'u
damdama nibilang hi maphod.
32 Tanganu nin on athidiy na'at? Manu'e ya nundinol ta'uh nan
abalinan ta'u an bokon hi Apu Dios di nundinolan ta'u. Ta gapuh
agge ta'u kimmulugan i Jesu Kristu an hiya nan mi'alig hi batu ya
paddungnay hiyay ihali'dudan ta'u.
33 Ya impitudo' tuwalin Apu Dios hidin nadney a'at nae an alyonay,
Hinan bobleh ad Zion ya iye' hidi han mi'alig hi batu an ihali'dudan
di tatagu ya mi'alig boh doplah ta agahanda mu nadan mangabulut i
hiya ya adida muntutuyuh eda nundinolan i hiya.

10

1 Ibaga' i da'yun i'iba' an hay pohdo' ahan ya hay e pi'taguwan nadan
ibba ta'un Judyu i Apu Dios. Ta hiya nan idasadasala' dida.
2 Te patiyo' an nomnomnomondah Apu Dios mu ningamut an
nibahhoy atondan mangun'unud i hiya
3 te adida ma'awatan nan aton Apu Dios an mangipaphod hinan
niyatandan hiya. Ta hanadan madadawoh i dida an nalpuh nom-
nomday ato'atonda. Ta hiya nan adida patiyon nan aton Apu Dios
an mangipaphod i dida.
4 Te aggeda innila an hay ipa'innilan nan uldin ta'un Judyu ya hi
Jesu Kristu ya hiyay mabalin hi mangipaphod hi nitaguwan nadan
mundinol i hiya.
5 Hay intudo' Moses hi mahapul hi aton di ohan tagu ta ibilang Apu
Dios hi maphod ya hi'on un'unudon an namin nadan tugun Apu Dios.
Mu na'innilan ma"id i dita'u ha abalinanan aton hidiye.

---

* **9:26 9:26** Hosea 1:10 **9:27 9:27** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal. **9:28 9:28** Isaiah 10:22,23 **9:29 9:29** Isaiah 1:9 **9:33 9:33** Isaiah 8:14; 28:16 **10:5 10:5** Lebitikus 18:5

6 Mu nan e pangibilangan Apu Dios i dita'u hi maphod an gapuh
kimmulugan ta'u ya nitudo' tuwalin alyonay, Agge naligat ta adiyu
alyon hi nomnomyu di, Undan nganne ihyay mabalin hi umeh ad
abunyan ta pa'aliyonah Jesu Kristu ta way atonmin mangunud hinan
ibagana?
7 Onu undan nganne ihyay mabalin hi umeh awadan di numpun'ate
ta ena awiton hidi ta way atonmin mangunud hi ibagana?
8 Adi mahapul an ma'at datuwe te hay mahapul ya nan e ta'u
pangabulutan i Jesu Kristu ya abuh an hiyah naey emi ipa'in'innila
an umat hinan impitudo' bon Apu Dios an alyonay, Agge naligat hi
panginnilaan ta'u te an namin ta'u ya mabalin an nomnomnomon ta'uy
a'atna ya mabalin an dita'u boy mangipa'innilah nadan udum.
9 Te hay mahapul ta ahi mabalin an mi'tagu ta'un Apu Dios ya
patiyon ta'u an hi Jesu Kristu ya minahuwan Apu Dios hidin natayana.
Ya abuluton ta'un hiyay Ap'apu ta'u. Mu mahapul bon ibaga ta'uy
kimmulugan ta'uh nadan ibba ta'un tatagu.
10 Te nan tagun iyukodnay nitaguwana i Jesu Kristu ya ipa'innilaanay
kimmuluganah ibbanan tagu ya hiyay ibilang Apu Dios hi maphod.
11 Ya impitudo' bon Apu Dios an alyonay, Nan tagun mangidinol i
Jesu Kristu ya ma''id ha puntutuyuwanah ena kimmulugan
12 an ta'on on Judyu onu bokon. Te hi Apu Dios ya ma''id ha
pangituppuganah hom'onah nadan mumpaboddang i hiya. Te hiya
ya abuh di nahamad hi Ap'apu ta'u.
13 Te impitudo'na tuwalin alyonay, An namin nadan immannung an
mumpahmo' i hiya ya mi'tagudan hiya.
14 Hay oha ya undan pamaaggon mumpaboddang nadan tatagu i
hiya hi'on aggeda kimmulug i hiya? Ya nganney atondan kumulug
hi'on aggeda dingngol di a'atna? Ya nganney atondan mangngol hi'on
ma''id ha e mangipa'innilah a'atna?
15 Mu nganney atondan e mangipa'innila hi'on ma''id ha mannag
i dida? Hiyah naey ibalinan nan impitudo' Apu Dios an alyonay,
Umipa'amlong hi panigan hinadan umalin mangipa'in'innilah nan a'at
di e ta'u pi'taguwan i Jesu Kristu.
16 Mu adi an namin nadan mangngol ya kumulugda. Ta hiya nan
hay inalin Isaiah ya alyonay, Nganne nin mahan ha mamatih nadan
ipa'innilami?
17 Mu ta'on on athidi ya na'innilan hay e ihamadan nan pangulug di
tatagu ya hay pangngolandah nan tudtudun Kristu.
18 Mu nadan agge kimmulug an Judyu ya adi mabalin hi pambalday
aggeda nangngolan hinan hapit Apu Dios te an naminda ya dingngolda
te impitudo' Apu Dios an alyonay, An namin di tataguh abobboble ya
dingngolda te nipa'innilah ingganah nan pogpog tun luta.
19 Ot adi mabalin hi agge dingngol nadan Judyu di a'atna te ta'on on
hi Moses hidin nadne ya imbagana nan paningal Apu Dios i didah
aggeda nangunudan an alyonay, Hom'o' nadan udum an tatagun
bokon Judyu an agge nanginnilah a'at'u ta way atonyun Judyu an
bumohbohol hi amohyu.

10:6 10:6 Deuteronomy 30:12 **10:8 10:8** Deuteronomy 30:14 **10:11 10:11** Isaiah 28:16 **10:13 10:13** Joel 2:32 **10:15 10:15** Isaiah 52:7 **10:16 10:16** Isaiah 53:1 **10:18 10:18** Psalm 19:4 **10:19 10:19** Deuteronomy 32:21

20 Ya athidi boy imbagan Isaiah an alyonay, Ha''on ya impa'innila'
di a'at'uh nadan udum an tatagu an ta'on on adiya' hapulon ya adiya'
nomnomnomon i dida. Ta ad uwani ya aya' hinama' i dida.
21 Ot ibagana bon dida nan imbagan Apu Dios an a'atdan Judyu an
alyonay, Nunhiglada bo aya te ta'on ahan on ay'u anal'alu'on dida
ta abulutonda nan pamhod'un dida ya adida ahan donglon an onnot
namaman adida donglon nadan tugun'u.

11

Hay Nammo'an Damdaman Apu Dios Hinadan Judyu

1 Ta'on on athidin aggeda kimmulug nadan Judyu i Apu Dios ya adi
mabalin hi alyon ta'uy alina nin mo ya inwalong Apu Dios dida. Te
wadada damdamay kimmulug an umat i ha''on. Te ha''on ya ohaa' an
Judyu an nalpuwa' hinan tinanud Benjamin an holag Abraham.
2 Ya na'innila an agge inwalong Apu Dios nadan Judyu an
pinto'nah tatagunah din hopapna te wada nan impitudo'nan a'at di
numpahmo'an Elijah i hiya an gapuh nadan adi maphod an pangat
nadan ibbanan Judyu.
3 Ya hay imbagan Elijah ya alyonay, Apu Dios, innilam an numpateda
nadan propetam ya numpa''ihda nadan punggobhan hi mi'nong i he''a.
Ta ohaa' teen nabati mu ta'on on ha''on ya pohdondan patayona'.
4 Mu alyon Apu Dios di, Bokon'a ohan mangun'unud i ha''on te
ta'on on dakolday nangiwalong an mangun'unud i ha''on ya wadada
damdamay pituy libun (7,000) tatagun impappapto''u an mundayaw i
ha''on an adida pohdon an dayawon nan dios an hi Baal.
5 Ot athidih ad uwani an wadada damdama han oh'ohhan Judyu an
pinto' Apu Dios an mi'tagu i hiyah munnananong an gapuh homo'nan
dida.
6 Ot bokon nan maphod an pangatday gapunah nangabulutan Apu
Dios i dida. Te onha gapuh nan maphod an pangatda ot paddungnay
bino'lada an bokon mo gapuh homo' Apu Dios.
7 Hanadan Judyu ya inatday abalinanda ta wan abuluton Apu Dios
dida mu ammuna damdama nadan pinilin Apu Dios hi tatagunan
nangimatun hi a'atna. Te hanada'en udum ya aggeda na'innilaan te
ma'ngohheda.
8 Ta hiya nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Mamao''ot udot di
punnomnomda ta wan ma''id ot udot ha ma'awatandah nan a'at'u. Ta
hiya nan ingganah ad uwani ya ayda napilok an adida pa'immatun
hinadan nipto' an pangat. Ya atbohdin ayda napukit an adida donglon
nadan mibaga i dida.
9 Ya hay inalin David hi a'atda ya alyonay, Hanat hinan
a'am'amungandan munhahamul ya i diyey adadaganda.
10 Ya mapilokda ya mabakugdah inggana an gapuh punligatanda.
11 Mu ta'on on atdahdi an adida ahan pohdon an kumulug ya adi
damdama minaynayun an inganuy Apu Dios didah inggana. Mu gapuh
adida kumulugan ya inyabulut Apu Dios an pi'taguwona nadan bokon

---

10:20 10:20 Isaiah 65:1 **10:21 10:21** Isaiah 65:2 **11:3 11:3** 1 Patul 19:10,14 **11:4 11:4** 1 Patul 19:18 **11:8 11:8** Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10 **11:9 11:9** Psalm 69:22 **11:10 11:10** Psalm 69:23

Judyu ta way aton nadan Judyu an umamoh. Ta wan lo'tat ya pinhodda
mohpen kumulug.
12 Ta gapuh aggeda kimmulugan ya hidiyey nipaphodan nadan
bokon Judyu. Mu hitun dumakolan di kumulug an Judyu ya hiyaot
ahan boy ipaphodan di dakol an tinatagu.

Hay Nangabulutan Apu Dios Hinadan Bokon Judyu Hi Tataguna

13 Da'yu'e pibon bokon Judyu ya innilayun ha"on di ohan apostoles
Jesu Kristu hi e mangipa'in'innilah a'atnah nadan bokon Judyu. Ya
ongal di pun'amlonga' an mangat ituwen tamu'.
14 Te hay nomnomnomo' ya hay ato' an mamoddang i da'yun bokon
Judyu ta lo'tat ya umamoh nadan ibba' an Judyu ta wan kumulugda ta
way atondan mi'tagu damdama i Apu Dios.
15 Te hay aggeda nangabulutan i Jesu Kristu di gapunah pi'hayyupan
di udum an tataguh tun luta i Apu Dios. Ot namaman maphod di ma'at
hi'on kumulug nadan Judyu te paddungnay mamahuwandah ate.

16 Ya hay oha boh pangipaddungan hinan niyatan ta'un Judyu i Apu
Dios ya nan tinapay. Te hay pangat ta'u ya uppingon ta'u ha kittang ta
midawat i Apu Dios. Mu ta'on on nan nabatin tinapay ya nibilang hi
niyappit i hiya. Ot athidi i dita'u an Judyu te hi Abraham an ammod
ta'u ya hiyay umat hinan na'upping an tinapay an nidawat i Apu
Dios te hiyay namangulun ma'alih taguna ya dita'u nadan paddungnay
na'upping hinan ohan tinapay. Ya umat boh nan nitanom an kayiw an
wa'et maphod nan lamutna ya maphod bo damdamay hapangna. Ta
hi Abraham di ay lamut ya dita'un holagnay ay hapang.
17 Mu wa'et wadaday hapang diyen kayiw an olibo an tuwen maphak
ya tungilon Apu Dios ta hukkatanah udum an hapang di kayiw an olibo
an ma"id ha nangitanom ta hiyay ihu"upnah nan tinungilna an hapang
nan intanomna an olibo ta wan mabalin an tumaguh diyen hapang.
Ta hay ibalinan diyen nihu"up an hapang ya da'yun bokon Judyu.
18 Mu ta'on on da'yuy nihukkat hinadan hapang an natungil ya adiyu
alyon hi udu'dul ayu mu dida. Te bokon da'yuy mangdat hi iphodan
nan nihu"upanyu te hanan nihu"upanyuy mangdat hi iphodanyu.

19 Wan alyonyuwon, Mu tinungil Apu Dios nadan udum an hapang
ta da'min bokon Judyu di nihukkat.
20 Manu te immannung mu adi mabalin hi mumbaktu ayu mu
de'otya an dayawonyuh Apu Dios. Te hay natungilanda ya gapuh
nan adida kumulugan. Mu da'yu'e ya niddum ayu an gapuh
kimmuluganyu.
21 Hi Apu Dios ya aggena nginangayan tinungil dadiyen hapang
tuwalin diyen kayiw ot namama mo hi'on tungilona nadan hapang
an nihu"up ya abuh. Hanan nipaddung hinan hapang an nihu"up ya
nadan bokon Judyu.

22 Hay nomnomonyu ya ta'on on ongal di homo' Apu Dios mu adina
bo ibahhon dusaon nadan tatagun mangiwalong an mangun'unud i
hiya. Mu inaynayunan hom'on nadan mundinol i hiya. Mu adiyu'e ya
atbohdin aanon da'yu ta ay ayu matungil an hapang.
23 Ya onha ad uwani ya kumulug nadan Judyu an paddungnay
natungil ot umannung an bangngadon Apu Dios dida.

24 Te umat hinan nitanom an kayiw an nalaklakah e pangipa-
bangngadan hinan natungil an hapang hinan natungilana mu nan e
pangihukkatan i ha hapang di oha bon kayiw.

*Hi Apu Dios Ya Hom'ona Nadan Tatagun Mangabulut An Nabahu-
landa*

25 Pohdo' bon innilaonyun i'iba' an bokon Judyu nan ninomnom Apu
Dios an ma'at an agge ni' nipa'innila ta wan adi ayu mumbaktu. Te
hinaen adi kumulugan nadan Judyu hi ad uwani ya adi minaynayun.
Te kumulugda'en namin nadan mabalin an kumulug an bokon Judyu
ya ahida mohpe kumulug nadan Judyu
26 ta wan mi'taguda i Apu Dios. Te wada nan impitudo'nan alyonay,
Hanan umalin mangihwang hi tagu ya hanan bobleh ad Zion di
humawwangana ta pogpogona nadan adi maphod an at'atton nadan
Judyu an holag Jacob.
27 Ya impitudo' bon Apu Dios an alyonay, Hay ato' hi'on madatngan
hidiye ya pakawano' didah nadan numbahulanda ta miyunnudan
hinan hinapit'uh din nadne.
28 Ad uwani ya dakolday Judyu an mibilang hi binuhul Apu Dios
an gapu ta nunhiglay aggeda naminhodan an mundongol hinan inat
Jesu Kristu an iphodan di tatagu. Mu gapu i diyen a'atda ya da'yu
mon bokon Judyu di hom'ona. Mu ta'on on athidi ya hiyah diye
damdaman pohpohdon Apu Dios dida te dida nimpey namangulun
pinto'nah tataguna an gapu i handidan a'ammoddah din nadne.
29 Ya adi mabalin an hukkatana nan ninomnomna tuwali an diday
pumbalinonah tataguna an pangatanah maphod.
30 Mu manu'eh himmo' da'yun Apu Dios hi ad uwani ya gapuh
pungngohayan nadan Judyu. Ya ta'on on da'yun bokon Judyuh din
hopapna ya athidi ayun ma''id ahan ha punnomnomyun Apu Dios.
31 Ta hiya nan ad uwani ya nada bon Judyu di nihukkat hi adi
kumulug i Apu Dios. Mu udum hi algo ya hom'ona damdama dida
an umat hi nammo'anan da'yu.
32 Te hi Apu Dios ya pinhodnan an namin ta'un tatagu ya abuluton
ta'u an ay ta'u nibalud an gapuh bahul ta'u ta way atonan mangipatigoh
nan homo'nan dita'un namin.

Hi Apu Dios Di Madayaw

33 Hi Apu Dios ya ongal ahan di homo'na. Ya ma''id ha mabalin hi
pangipaddungan i hiya te innilanan namin. Ya adi ta'u abalinan an
ma'awatan nadan a'atna ya nadan at'attona.
34 Te impitudo' tuwalin Apu Dios an alyonay, Ma''id i dita'un tatagu ha
nanginnilah nomnom Apu Dios. Ta ma''id ha mabalin hi mangituddu
i hiyah atona.
35 Ya atbohdin ma''id i dita'un tatagu ha waday indatna i Apu Dios
hi mabalin an ipahukkatnan hiya.
36 Te an namin di matigo ya hiyay nunlumu. Ya hiya boy mumpapto'
hi an naminamin te bagina tuwali. Ot hiyay madayaw hi inggana.
Amen.

12

Hay Nipto' Hi Pangat Nadan Kimmulug I Kristu

11:34 11:34 Isaiah 40:13

1 Hay ibaga' i da'yu an i'iba ya gapuh nan ongal an homo' Apu Dios i
dita'u ya mahapul an iyappit ta'uy adol ta'u i hiya ta ukod i hiyah nan
pohdonan aton i dita'u. Ta hituwen adol ta'uy iyappit ta'un hiya ta way
aton ta'un mangipa'amlong i hiyah ad uwanin matagu ta'u. Te hiyah
naey nahamad hi pundayaw ta'u i hiya.
2 Ta adi ta'u iyunnud hinan punnomnom nadan tataguh tun luta. Ta
haot di e ahukkatan di nomnom ta'uy nanongnah dawaton ta'uh aton
Apu Dios i dita'u ta mipaphod di pangat ta'u ta miyunnudan hinan
pohdona. Aton ta'u'ehdi ya mabalin an innilaon ta'u nan pinhod Apu
Dios hi aton ta'u te hidiyey umipa'amlong i hiya.

3 Ta umat i ha"on an gapuh homo' Apu Dios ya waday abalina'
an e muntuddu. Te an namin ta'u ya nidattan ta'uh abalinan an
gapuh kimmulugan ta'un Apu Dios. Mu hanat halipodpodonyu ta adi
mumbaktuy punnomnomyuh adolyu ta hanan abalinanyu an indat
Apu Dios di pangiyunnudanyuh nadan atonyu te way ohaon waday
indatnah abalinanda.
4 Te dita'u ya agge numpapaddung di abalinan ta'u. Te umat hitun
adol ta'u an oha mu dakol di nat'onat'on an agimangnuna. Ya way
ohaon nat'on di abalinanan aton.
5 Ot athidin dita'u te ta'on hi dakol ta'u mu an namin ta'u ya ay ta'u
ohan adol an gapuh nangunudan ta'u i Jesu Kristu. Ya hay niyatan
ta'uh nadan ibba ta'u ya umat hinan niyatan di agimangnun di adol
ta'u.
6 Te nat'onat'on di indat Apu Dios hi abalinan ta'u an gapuh nan
homo'nan dita'u ot mahapul an way oha i dita'u on atona nan nidat an
abalinanan aton. Ot onha hay indat Apu Dios hinan ohan tagu ya nan
abalinana an muntudduh nan impa'innilan Apu Dios ot mahapul an
hidiyey atona mu ta ammuna nan patiyonan impa'innilan Apu Dios di
itudduna.
7 Ya onha hay nidat hi oha ya nan abalinana an bumoddang hi
ibbanan kimmulug ot mahapul an hidiyey atona. Ya atbohdih nan
nidattan hi abalinan an muntuddu an mahapul an hidiye damdamay
atona.
8 Ya nan nidattan hi abalinan an mangipahluh nadan ibbanan
kimmulug ya maphod on hidiyey atona. Ya hanada'en waday
mabalin hi ihmo'dah ibbadan munhapul hi boddang ya maphod on
hidiyey atonda ta adida ma''ukuh. Ya nadan nidattan hi abalinan
an mangipangpanguluh ibbadan kimmulug ya atbohdin maphod on
humludan mangat i diyen tamuda. Ya athidiboh nadan nidattan
hi abalinan an e mangipadutu' hinadan maligatan an mahapul bon
hidiyey atonda an gapuh naminhodda ta wan waday amlongdan
mangat i diye.

9 Ya mahapul an immannung an nahamad di pamhod ta'uh ibba ta'u.
Ya mahapul an idinong ta'un namin nadan adi maphod ta hanadan
maphod di nanongnah aton ta'u.
10 Te an namin ta'un kimmulug ya mahapul an mumpopohhodan ta'u
te athidiy a'at di hina'aggi an nundadaandan bumoddang hi ibbada.
11 Ya mahapul an humlu ta'u ta adi ta'u humigan muntamu ya hanat
waday amlong ta'un mangat hinadan ipatamun nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu.

12 Ya mun'am'amlong ta'u te waday namnamaon ta'u an imbagan
Apu Dios an atonan dita'u an gapuh kimmulugan ta'un Jesu Kristu. Ot
hanat anusan ta'uy ligat ya inaynayun ta'un dumasadasal.
13 Ya hom'on ta'u nadan ibba ta'un kimmulug an munhapul hi
boddang. Ya wadada'ey mangilih humawwang ya maphod on ipapto'
ta'u dida.
14 Ya alina'eh wadaday mangat hi adi maphod i dita'u ya maphod on
adi ta'u ipadngolan dida ya idasalan ta'u dida ta paphodon Apu Dios
di nitaguwanda.
15 Ya maphod on mi'yam'amlong ta'uh nadan mun'am'amlong.
Mu alina'eh wada ha umukayungan hinadan ibba ta'u ya maphod
on ipatigo ta'u an ta'on on dita'u ya umukayungan ta'u i diyen
inomnomanda.
16 Ya maphod on hay nomnomnomon ta'u ya nan e ta'u
pun'u'unnudan. Ta adi ta'u mumbaktu mu aton ta'uy abalinan ta'un
mi'hayyup hinadan nada''ul an tatagu. Ya hanat adi ta'u ibilang di adol
ta'uh nanomnoman ya na'nginnilah an namin.
17 Ya wada'ey adi maphod hi inat di ibba ta'un dita'u ya adi ta'u
nimpe iballoh. Ta hay nadadawo hi aton ta'u ya ihamad ta'un aton
nadan maphod hi panigon di tatagu.
18 Ya hanat aton ta'uy abalinan ta'u ta wan ma''id ha ahiwawan ta'uh
kumpulnan tagu.
19 Da'yun i'iba, hi Apu Dios di ukod an mundusah nadan mang-
mangngat hi adi maphod. Ta adi mahapul an iballoh ta'u nadan adi
maphod an atondan dita'u. Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay,
Ha''on an Ap'apuyu ya ukoda' an mangiballoh hinadan adi maphod an
atondan da'yu.
20 Ya unudon ta'u bo nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Ta'on on
nan humihiwon da'yu ya ipatigoyuy maphod i hiya an umat hinan
pamangananyu ya pangdatanyuh inumona hi'on hidiyey mahapulna.
Te nan pangatanyuhdi ya ongal di ena bumainan hinan adi maphod
an inatnan da'yu.
21 Ot nan athinan maphod an ipatigoyu di pangabakyuh nadan adi
maphod ta bokon da'yuy abakon nan adi maphod an atonda.

13

Mahapul An Unudon Ta'u Nan Gubilnu Ta'u

1 Mahapul bo an unudon ta'u nadan munggubilnu i dita'u. Te hi Apu
Dios di nangiyabulut i diyen tamuda ya hiyay namili i dida.
2 Ot hi Apu Dios an nangiyabulut i diyen tamuda di ngohayon ta'u
hi'on adi ta'u unudon dida ta hiya nan madusa ta'u.
3 Te nadan munggubilnu ya ma''id ha e ta'u tumakutan i dida hi'on
unudon ta'u nan inyuldinda. Mu wada'e tuwaliy imbahho ta'uh nan
inyuldinda ya hidiye mo nan tumakut ta'u. Ta hiya nan mahapul an
hanadan maphod di aton ta'u ta wan waday dinol nadan munggubilnu
i dita'u.
4 Te hi Apu Dios di mangibaga ta wan bumoddangdah iphodan ta'un
tatagu. Mu he''a'e tuwaliy ohan adi maphod di at'attona ya hidiye mo

12:19 12:19 Deuteronomy 32:35 **12:20 12:20** Proberbs 25:21,22

nan tumakut'a i dida. Te hi Apu Dios di mangalih dusaona nadan
mangat hi adi maphod.
5 Ot hiya nan mahapul an unudon ta'u dida an adi gapu ta tumakut
ta'uh adusaan ta'u mu gapu ta innila ta'un hidiyey maphod hi aton.
6 Ta hiyah naey gapunah mahapul an mumbayad ta'u hi buwis
hinadan munggubilnun dita'u ta waday usalondan mangat hinadan
tamudan inyukod Apu Dios i dida.
7 Ot maphod on aton ta'u nadan mahapul hi aton ta'u an umat
hi pumbayadan ta'uh buwis ya nadan udum an mabayadan hinan
gubilnu ya hanat adi ta'u ngohayon dida.

Hay Pangatan Ta'uh Maphod Hinadan Ibba Ta'u
(Luke 10:29-37)

8 Ya mahapul an bayadan ta'u nadan inutang ta'u ta ma"id ha
e ta'u nomnomnomon. Ta hay nomnomnomon ta'u ya hay e ta'u
pumpopohhodanan te nan tagun waday pamhodnah ibbanan tagu ya
hiyay mangun'unud hinadan tugun Apu Dios.
9 Te unudon ta'u'e nadan nibagah nan Nitudo' an Tugun an
alyonay pohpohdonyu nadan ibbayu an umat hi pamhodyuh adolyu
ot hina'omnan namin nan ipagol nan uldin an umat hinan adi ayu
umiluktap ya adi ayu pumate ya adi ayu mangako ya adiyu omnawan
nadan wadah nadan ibbayu.
10 Te immannung an wada'ey pamhod ta'uh ibba ta'u ya adi mo
pohdon an aton i diday adi maphod. Ta hiya nan ipidwa' an alyon
di nan tagun waday pamhodnah ibbana ya inunudna nadan tugun
Apu Dios.
11 Ya adi ammunah naeh aton ta'u. Te ad uwani ya ho'dod mo han
nabatin e ta'u pangatan hinadan ipatamun Apu Dios. Ot mahapul an
aton ta'uy abalinan ta'un mangat hinan pinhodna te agagga mo ya
madatngan di pangawitanan dita'u. Ot hiya nan maphod on adi ta'u
umat hinan ma'ahiggan tagu an palpaliwanan malmallo'.
12 Ad uwani ya ay mo labi an munhihillong an gapuh nadan adi
maphod an ma'ma'at hitun luta. Mu agagga mo ya pumatal te agaggay
pumbangngadan Jesu Kristu. Ta hiya nan mahapul an idinong ta'un
namin nadan pumbahulan. Ta nadan maphod di ipa'ingha ta'u ta umat
ta'uh nan tindalu an nundadaan an mi'gubat i Satanas.
13 Ya mahapul an ihamad ta'un mangat hinadan nipto' an pangat di
ohan napatalan di punnomnomna. Ta adi ta'u ma'ma'yat hinadan adi
maphod an pangat an umat hinan nunhiglan pun'in'inum di tatagun
mabutobutong. Ya adi ta'u mi'babai ya atbohdih nadan binabai an
hanat adida damdama mi'lala'i. Ya adi ta'u e mi'hanhannu ya adi ta'u
amohan di ibba ta'u.
14 Mu hay maphod hi aton ta'u ya iyunnud ta'uh a'at nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu ta mipatigoh nan nitaguwan ta'u nan a'atna. Ta
adi ta'u goton an aton nadan adi maphod an pohpohdon di adol.

14

Hay Adi Pi'yahhiyan Hi Ibban Kimmulug
(1 Kulintu 8:1-10,13)

13:9 13:9 Hay Nakakan 20:13-15,17; Deuteronomy 5:17-19,21

1 Hanat abuluton ta'uy e idduman nadan agge ni' nihamad di pangulugda i dita'u. Mu mahapul an adi ta'u mi'yahhiyan i dida an
ta'on on waday nat'on hi punnomnomdah nan a'at di nipto' onu nan
nibahhon pangat
2 an umat hinan makan an hay udum hinadan agge ni' nihamad
di pangulugda ya waday paniyawondah makan ta hiya nan ammuna
nadan natnating hi ihdada. Mu nadan udum ya patiyonda an ma''id
ha mapaniyoh makan.
3 Mu ta'on hi athidi ya maphod on adi ta'u pihulon nan tagun waday
paniyawonan makan. Ya atbohdih nan waday paniyawona an adi bo
mabalin hi pihulona nan ma''id ha paniyawona. Te ta'on on hiya ya
inabulut Apu Dios hi taguna.
4 Ya adi mabalin hi dita'uy mangibaga hi adi maphod onu maphod
di a'at nadan ibba ta'u. Te hi Apu Dios an ud baal i dida di ukod an
mangibaga hi'on maphod onu nibahhoh diyen a'atda. Ya innila ta'u
bon nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya abalinanan ipa'innilah nadan
baalna nan nipto' an atonda.
5 Ya wadada boy udum an ngilinonday udum an algo. Mu nadan
udum ya adi athidi te hay punnomnomda ya numpapaddung an namin
di algo. Ot hiya nan hay aton ta'uh nan athina ya mahapul an way
ohaon ihamadnan nomnomnomon hi ona ngilinon di udum an algo
onu adina ta wan ma''id ha ena punduwaduwaan.
6 Te nan tagun waday algo an ngilinona ya adi ta'u pahiwon hidiyen
pangatna te hiyah diye han pangipabaktunan Apu Dios. Ya atbohdih
nan tagun ma''id ha paniyawonah makan te hidiyen pangatna ya hi
Apu Dios di ipabaktuna te munhanah nangdatanan hiya. Ya ta'on on
nadan waday paniyawondah makan ya hidiye bo damdamay atondan
mangipabaktu i Apu Dios. Te atbohdin munhanadan Apu Dios hinan
anonda.
7 Ot hiya nan mahapul an innilaon ta'u an hay nahamad hi iyatan
ta'u ya nan e ta'u pangipabaktuwan i Apu Dios hinadan aton ta'u te
hiyay ud baal i dita'u. Te umat hi atayan ta'u an hiyay ukod.
8 Te hay gapunah awadan ta'uh tun luta ya ta wan nan pohdon nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di aton ta'u. Ta hitun atayan ta'u ya hiya
damdamay umayan ta'u. Ta hiya nan ta'on hi matagu ta'u onu mate
ta'u ya hiyah diyen nan Ap'apu ta'uy ukod i dita'un tataguna.
9 Te nan Ap'apu ta'un hi Kristu ya inyate dita'u mu timmagu
damdama ta wan hiyay mun'ap'apuh nadan matagu ya ta'on on
hanadan numpun'ate.
10 Ot hiya nan bokon dita'uy mangibaga hi nibahho onu maphod di
at'atton nadan ibba ta'u ta adi ta'u pihulon nadan pangat nadan udum
an ibba ta'un kimmulug. Te innila ta'un udum hi algo ya humalyaon
dita'un namin i Apu Dios ta hiyay mangibagah nan a'at di hinohhan
dita'u.
11 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hay ibaga' an Ap'apu
ya udum hi algo ya mundu''undan namin di tatagu ta dayawona' ya
ibagada mohpe an ha''on ya ammunay un'unudonda.
12 Ta athidiy ma'at an ahi dita'u ohha'ohhaon ta pa'uhuhnan dita'u
nadan ina'inat ta'uh tun luta.

14:11 14:11 Isaiah 45:23

13 Ot maphod on idinong ta'un mamihupihul hi ibba ta'u. Ya
nomnomnomon ta'u ta bokon dita'uy lummuh pumbahulan di ibba
ta'un kimmulug.
14 Te umat i ha''on an gapuh nan e' kimmulugan hinan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu ya innila' an ma''id ha mapaniyoh makan. Mu onha waha
ohah hay punnomnomna ya bahul i Apu Dios di panganan hinadan
udum an makan ya udu'dulnay adina anon. Te anona'e ya umannung
an mumbahul.
15 Ot mahapul an halipodpodon ta'u ta wan adi lummu nadan anon
ta'u ya waday mahkitan an i'iba ta'u. Te bokon pamhod ta'un didah
diye. Ot halipodpodon ta'u nimpe ta bokon nadan anon ta'uy lummuh
abahbahan di pangulug nadan ibba ta'un inyaten Kristu.
16 Ot ta'on hi innilam an bokon paniyo ya udu'dulnay adim aton hi'on
alyon nan ohan hi ibbam di nibahhoh diyen pangat.
17 Te nan nidduman ta'uh nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya bokon
nan makan ya ma'inum an mapaniyo onu adi di ma'ahhapul. Te hay
ma'ahhapul ahan ya hay e ta'u pangatan hinadan nipto' an pangat
ya nan maphod an pi'hayyupan ta'uh ibba ta'u ya hay awadaan nan
amlong i dita'u an malpuh nan Espiritun Apu Dios.
18 At'ehdiy aton ta'un mangun'unud i Jesu Kristu ya mipa'amlong hi
Apu Dios ya ta'on on nadan ibba ta'un tatagu ya pemananday e ta'u
kimmulugan.
19 Ot hiya nan mahapul an aton ta'uy abalinan ta'u ta nan maphod
an mangipalinggop ya mangipaphod hi niyatan ta'uy aton ta'u.
20 Ta bokon nan anon ta'uy lummuh abahbahan nan maphod an inat
Apu Dios i dadiyen ibba ta'u. Immannung an an namin di makan ya
ma''id ha mapaniyo.
Mu hi'on nan makan an anon ta'u di lummuh pumbahulan di ohah
nadan ibba ta'u ya nibahhoh diyen aton ta'u.
21 Ta hiya nan hay maphod ya udu'dulnay adi ta'u anon nan dotag
ya inumon nan bayah ya nadan udum an paniyawonda hi'on dadiyey
gumalat hi pumbahulan nadan udum an ibba ta'un kimmulug.
22 Ta ta'on on patiyon ta'u an bokon bahul di e ta'u panganan hi
kumpulnan makan ya maphod on iha''ad ta'uh nomnom ta'u ta adi ta'u
e uhu'uhuhon ta hi Apu Dios ya dita'uy nanginnila i diye. Ot nan tagun
ma''id ha punduwaduwaanah nan ninomnomnan aton te madinol an
nipto' ya hiyay waday amlongna hi pangatana.
23 Mu nan tagun waday punduwaduwaanah nan anona ya imman-
nung an mumbahul hi'on ma''id ha dinolna i diyen atona. Ot athidi
boh nadan udum an adi'e miyunnudan hinan pammati ta'u ya bahul.

15

Hay Pangatan Hi Iphodan Di Ibban Kimmulug

1 Dita'un nihamhamad di pangulugna ya mahapul an boddangan ta'u
nadan nakapuy di pangulugda ta adi ammuna nadan iphodan ta'uh
nomnomnomon ta'u.
2 Ya maphod on hinohhan dita'u ya hay e umong'ongngalan di
pangulug nadan ibba ta'uy nomnomnomon ta'u.
3 Te ta'on on hi Jesu Kristu ya bokon hay ena nangipa'amlongan
hi adolnay ninomnomna. Ta hiyay nipa'annungan din impitudo' Apu

Dios an alyonay, An namin nadan pihul di atagutagun he''a Apu Dios
ya madhu i ha''on. Mu onha hi Kristu ya hay adolnay ninonomnomna
ot agge na'at hidiyen hiya.
4 Ot maphod on nomnomnomon ta'un an namin nadan impitudo'
Apu Dios hidin nadne ya waday ituddunan dita'u an umat hinan e ta'u
pangitpolan hi ligat ta'u. Te gahin on athidiy a'at ta'u ya ahi waday
dinol ta'uh nan gagamgaman ta'un maphod an aton Apu Dios i dita'uh
udum hi algo.
5 Hi Apu Dios di alpuwan di dinol ya abalinan ta'un mangitpol
hi ligat. Ot hanat idattan dita'u damdamah abalinan ta'u an
mun'u'unnudan hinan pangun'unudan ta'u hinan pangiye''en Jesu
Kristu.
6 Ta wan an namin ta'u ya mun'u'unnudan di pundayaw ta'un Apu
Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Ipa'innilan Nan Immaliyan Jesu Kristu

7 Hay maphod ya abuluton ta'uy hinohha i dita'u an umat hi
nangabulutan Jesu Kristu i dita'u ta wan hi Apu Dios di midayaw.
8 Te innila ta'u nan inat Jesu Kristu an hiya ya immalih tun luta ta
way atonan bumoddang hinadan Judyu ta innilaonday immannung
an a'at Apu Dios ya impa'annungnan namin nadan inalin Apu Dios i
handidan a'ammodda.
9 Ya hay oha boh gapunah immaliyan Jesu Kristu ya ta way aton
nadan ta'on on bokon Judyu an mangidayaw i Apu Dios an gapuh
nan homo'nan dida. Ta umat hidin impitudo' Apu Dios an alyonay,
Midduma' hinadan bokon Judyu ta ikankanta' di pundayaw'un he''a
Apu Dios an ta'on on idanan bobley awada'.
10 Ya ha boy ohah impitudo' Apu Dios ya alyonay, Da'yun bokon Judyu
ya middum ayun mi'yam'amlong hinadan tatagun Apu Dios.
11 Ya hay oha bon impitudo'na ya alyonay, Da'yun bokon Judyu
ya dayawonyuh Apu Dios. Ta an namin ta'u ya mungkanta ta'uh
pundayaw ta'un hiya.
12 Ya ta'on on hi Isaiah hidin nadne ya inalinay, Wada han miyayyam
an apapun Jesse ta hiyay pun'ap'apun nadan bokon Judyu. Ya hiyay
pundinolandah managun dida.
13 Hi Apu Dios di alpuwan di dinol ta'uh nan gagamgaman
ta'un maphod an atona i dita'uh udum hi algo. Ot hanat hiyay
mangipa'amlong ya mangipalinggop hi nomnom ta'u. Ta wan nanong-
nan umong'ongngal di pundinol ta'un hiya an gapuh nan abalinan nan
Espirituna.

Hay Niyukod I Paul Hi Tamuna

14 Ha''on ya madinola' i da'yun i'iba' an kimmulug te innila' an
maphod di pangatyu. Ya atbohdin dakol moy innilayuh nan a'at Jesu
Kristu. Ta mabalin an da'yu on nunhintutugun ayu.
15 Mu hituwen tudo''u ya wadaday pinhod'un ipanomnom i da'yu.
Te gapuh nan homo' Apu Dios i ha''on ya hituwey inyukodnah ato'.
16 Te pinto'a' hi puntamuwon Jesu Kristu an e mangipa'in'innilah nan
a'at di pi'taguwan i Apu Dios hinadan bokon Judyu. Ta hinaen tamu'

15:3 15:3 Psalm 69:9 **15:9 15:9** 2 Samuel 22:50; Psalm 18:49 **15:10 15:10** Deuteronomy 32:43 **15:11 15:11** Psalm 117:1 **15:12 15:12** Isaiah 11:10

ya umata' hinan padi an mangidawat hinadan mi'nong i Apu Dios. Ta
gapuh nan e' pangipa'innilaan hinan a'atna ya alinah kumulug nadan
bokon Judyu ta wan abuluton Apu Dios dida ta diday ay mi'nong i hiya
te mawada mo nan Espirituna i dida.
17 Ot gapuh nangabuluta' i Jesu Kristu hi nitaguwa' ya waday
amlong'un mangat ituwen ipatamun Apu Dios i ha''on.
18 Ya ma''id ha udum hi e' alyon hi'on bokon nadan ina'inat Jesu
Kristu an namoddang i ha''on hidin e' timmanudduwan ta wadaday
bokon Judyu an kimmulug i Apu Dios. Te dingngolda ya tinigoda nadan
na'na'at
19 an umat hinadan milagro an adi abalinan di tagun aton an nalpuh
nan abalinan nan Espiritun Apu Dios. Ta inhipun'uh ad Jerusalem
ta ingganah ad Ilirikum an e nangitanudduh nan inat Jesu Kristu an
iphodan ta'u.
20 Te hay pinhod'u ya e' ipa'innilah nadan tatagu an agge ni' nangngol
hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Ta hiya nan agge' inipluy hinan
boblen wada tuwaliy immehdi an e nuntudduh nan inat Jesu Kristu ta
adiya' ay e mi'pulloh i dida
21 ta wan mipa'annung din impitudo' Apu Dios an alyonay, Nadan
tatagun agge ni' nangngol hinan a'atna ya mipa'innilan dida ta wan
nomnomnomonday niyatana. Ya nadan agge nangnangngol hi a'atna
ya donglonda ta mabalin an ma'awatanday a'at Kristu.

Hay Naminhodan Paul An E Manigoh Nadan Kimmulug Hi Ad Roma

22 Da'yun i'ibahna hi ad Roma, manu'eh natanaktak di umaliya' hina
ya gapuh e' timmanudduwan hitu.
23 Mu ad uwani ya nagibbuh mo nan tamu' hitu. Ot mabalin mohpen
umaliya' te nadne tuwaliy naminhoda' an umalihna mu nibanahho.
24 Te hay ninomnom'u ya mundagguha' hinah tun umaya' hi ad Spain
ta way ato' ni' an manigon da'yu. Ta mabalin'e ya da'yuy bumoddang
i ha''on hi umaya' hi ad Spain.
25 Mu ad uwani ya umeya' ni' hi ad Jerusalem ta wan iye' nan pihhun
miboddang hinadan kimmulug hidi.
26 Te nadan kimmulug hi ad Masedonia ya hi ad Akaya ya
mun'am'amlongdan nangipadon i ha''on hinan inamungdan pihhun
iboddangdah nadan maligligatan an tatagun Apu Dios hi ad Jerusalem.
27 Ma''id ha nangibagan didah atondahdi mu dida eh'ay ud nomnom.
Ya maphod hidiyen atondan bumoddang hinadan kimmulug an Judyu
hi'on mahapulday boddang. Te nadan bokon Judyu ya paddungnay
ongal di utangdah nadan Judyu te diday nangituddu i didah nan
atondan mi'laggat hinan maphod an idat Apu Dios i dida.
28 Ot ipapto''uh tuwen na'amung an pihhu ta inye''e ya ahiya' mohpe
umalin manigo i da'yu ya ahi' bo inayun an umeh ad Spain.
29 Ya innila' an ongal di pangipaphodan Kristu hinan ma'ma'at hi
umaliya' hina ta wan bumoddang hinan pangulug ta'u.
30 Mu ha ahan di ibaga' i da'yun namin an i'iba ya hanat ihamadyun
mangidasal i ha''on. Ya madinola' an atonyuh tuwe an gapuh nan
pumpopohhodanan ta'u an malpuh nan Espiritun Apu Dios ya nan
ongal an naminhodyun bumoddang hinan tamun nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu.

15:21 15:21 Isaiah 52:15

31 Ot maphod on idasalyu ta wan ihwanga' hinadan ninomnom
nadan agge kimmulug hi ad Judea an aton i ha"on. Ya hay oha bo
ya ta wan nadan tatagun Apu Dios hi ad Jerusalem ya abulutonda nan
iye' an miboddang i dida.
32 Ta nagibbuh'en inye' i dida ya mabalin mohpen umaliya' hina hi'on
iyabulut Apu Dios ta wan mi'yam'amlonga' i da'yu.
33 Ot hanat hi Apu Dios di manginaynayun an mangipalinggop i
dita'un namin. Amen.

16

Hay Dappuh Nan Tudo' Paul

1 Pohdo' bon ipa'innilan da'yu hi ibba ta'un hi Febi an munhilbih
nadan ma'amu'amung an kimmulug hi ad Senkrea.
2 Ot maphod on apngaonyu an umat hinan ugganyu aton hinadan
udum an tatagun Apu Dios an uggan umalihna. Ya alina'eh mahapul-
nay boddang ya maphod hi boddanganyu. Te hiya ya dakol di tataguh
binanoddangana an ha"on di oha.
3 Pinhod'u bon ipa'innilayu i da Akila i Prisila an himbale an ongal di
punnomnom'un dida. Te dida peman boy nun'ibba' ni' an nuntamuh
nan ipatamun Jesu Kristu.
4 Ya hidin da'min namin ya mabalinnot iyateday atondan mangi-
papto' i ha"on. Ta hiya nan ongal di punhanaa' i dida ya ta'on on nadan
mumpangulug an bokon Judyu ya ongal di punhanaandan dida.
5 Ot hanat ibagayun namin hinadan mumpangulug an
ma'amu'amung hi baleda an nomnomnomo' damdama dida.
Ya atbohdiy ibagayuh nan nahamad an gayyum'u an hi Epenetus an
hiya nan namangulun kimmulug i Jesu Kristu hidih nan probinsya hi
ad Asia.
6 Ya atbohdin ibagayu i Mary an hiya nan inatnay abalinanan
nuntamu an gapuh naminhodnan mamoddang i da'yun kimmulug i
Kristu
7 ya da Andronikus i Junias an ibbamin Judyu an dida nadan
namangulun kimmulug i Jesu Kristu ot ahi ha"on. Ya dida ni' din ibba'
an nibalud. Ya ongal di pangibilang nadan Apostoles i dida.
8 Ya atbohdiy ibagayun Ampliatus an hiya boy ohan ibilang'uh hi
ibba' an gapuh nan niddumanah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
9 Ya ibagayu bon Urbanus an nomnomnomo' hiya te hiyay oha an
ibba' an munhilbi i Jesu Kristu ya atbohdiy ibagayu i Stakis te hiya boy
ohan nahamad an gayyum'u.
10 Ya atbohdiy ibagayu i Apeles te hiyay oha an na'na'unnud i
Jesu Kristu. Ya ta'on on hanadan pamilyan Aristobulus ya ibagayun
nomnomnomo' dida.
11 Ya atbohdiy ibagayu i Herodion an ibba' an Judyu ya hinadan
kimmulug an pamilyan Narcisus.
12 Ya atbohdin ibagayu i da Tripena i Triposa an nomnomnomo'
dida. Te dida eh'a ya mahludan munhilbin Apu Dios. Ya atbohdiy
ibagayuh nan iba' an hi Persis te hiyay ohah nadan binabain nangat
hi abalinanan munhilbin Apu Dios.
13 Ya atbohdiy ibagayu i Rupus te hiya eh'a ya mahlu damdaman
muntamuh nan ipatamun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya ta'on on
hi inana te imbilanga' eh'a hi imbabalena.

14 Ya ta'on on da Asinkritus i Plegon ya hi Hermes ya hi Patrobas
ya hi Hermas ya nadan udum an i'iba ta'un mi'yamu'amung i dida ya
ibagayun nomnomnomo' damdama dida
15 ya ta'on on hi Pilologus ya hi Julia ya hi Nereus ya nan hi ibbanan
babai ya hi Olimpas ya hi an namin nadan ibbada an tatagun Apu Dios.
16 An namin nadan ibba ta'un kimmulug an ma'amu'amung hinadan
boblehtu ya imbagadan nomnomnomon da'yu i dida.
Ot maphod on an namin ayuhna ya munhin'a'apnga ayu.
17 Ya hay oha boh pinhod'un ibagan da'yun i'iba ya hanat halipod-
podon ta'u ta adi ta'u e mi'hayhayyup hinadan umalin e mangipatnan
mamahbah hi pangulug ta'u te diday gumalat hi agogodwaan ta'un
kimmulug. Te danaen tatagu ya adida patiyon nadan nituddu i dita'uh
din hopapna.
18 Ot nadan tatagun athidiy pangatda ya bokon hay adayawan nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di itamuwanda te on hay eda pangi-
pabaktuwan hi adolday nomnomnomonda. Te gapuh nan maphod an
panpannapitda ya nada'en hi kittang on nihapitan ya mabaliyanda.
19 Mu madinola' i da'yu te nan ana'na'unnudyuh nan tudtudun Jesu
Kristu ya nundongol hi abobboble. Ot hay pohdo' ya dumakol di
innilaonyuh nadan maphod an pangat ta bokon hanan adi maphod
an pangat di luma'inganyu.
20 Ta wan hi Apu Dios an alpuwan di linggop ya idatnay pangabak
ta'uh nan tamun Satanas. Ot hanat hi Jesu Kristu an Ap'apu ta'u di
mangipapto' i dita'un namin.
21 Hi Timothy an mi'tamun ha''on ya alyonay nomnomnomon da'yu.
Ya atbohdiy inalin nadan i'iba' an Judyu an da Lusio ya hi Hason ya hi
Sosipater.
22 Ya atbohdin ha''on an hi Tersius an nuntudo'on Paul ituwen
tudo'na an nomnomnomon da'yu an gapuh kimmulugan ta'un namin
hinan Ap'apu ta'un hi Kristu.
23 Ya hi Geyus ya alyonay nomnomnomon da'yu. Hiyay nangipadutu'
i ha''on te hituh tun baleday dimmutu'a'. Ya hitun baleda boy
a'am'amungan nadan ibba ta'un kimmulug hitu. Ya ta'on on hi Erastus
an hiyay mumpapto' hinan pihhun di gubilnu ituwen boble ya hi ibba
ta'u an hi Kuwartus ya imbagadan nomnomnomon da'yun dida.
24 Ot hanat minaynayun an hom'on dita'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu. Amen
25 Hay ma'udih ibaga' ya maphod on hi Apu Dios di dayawon ta'u.
Te hiya ya ongal di abalinanan mangipihamad hi pangulug ta'u i Jesu
Kristu. Ta hiya nan e' itudtuduh atagutagu nan a'at di nangiyatayan
Jesu Kristu i dita'u. Hituwen tudtudu ya agge nipa'innilah din nadne.
26 Mu maphod ta nipa'innilah ad uwani ta hiya nan mabalin mohpen
ma'awatan ta'u din impitudo' Apu Dios i handidan propetah din nadne.
Ya ten ad uwani ya hay imbagan nan munnananong an Dios ya
mahapul an mitudduy a'atnah abobboble ta wan an namin nadan
tatagu ya mabalin an hiyay un'unudonda.
27 Ot hiya ya ammuna an nanginnilah an naminamin di dayawon
ta'uh inggana an gapuh nan inat Jesu Kristu. Amen!

Nan Namangulun Tudo' Paul Hinadan I Kulintu
(1 Corinthians)

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha''on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi
apostoles an e mangipa'in'innilah nan a'at Jesu Kristu. Hay adwa' hituh
ad uwani ya hi ibba ta'un hi Sostenes.
2 Hay puntudo'a' ya da'yun ma'anamu''amung an kimmulug hinah
ad Kulintu an imbilang Apu Dios hi tataguna an gapuh kimmuluganyu
i Jesu Kristu. Ya gapu boh kimmuluganyu i hiya ya niddum ayuh
nadan tatagunah abobboble an mangibilang i Jesus hi Ap'apuda an
umat hinan aton ta'u.
3 Ot hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu
Dios an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay A'at Di Homo' Apu Dios Hinadan Kimmulug Hi Ad Kulintu
(Epesus 1:3-14)

4 Hay nanongnah punhanaa' i Apu Dios ya hay ena namoddangan i
da'yu an gapuh nan niyatanyu i Jesu Kristu.
5 Te immannung an ongal di boddang Apu Dios i da'yu te hay
limma'inganyu an nanginnilah nan dingngolyun tudtudun Apu Dios.
Ya atbohdin waday abalinanyu an e mangipa'innila i naen tudtudu.
6 Ya matigoh nan nahukkatan an pangatyu an immannung nan emi
itudtudu an a'at Kristu.
7 Ta hiya nan madinola' an hi Apu Dios di manginaynayun an
mangdat hi nat'onat'on an abalinan ta'u an malpuh nan Espirituna
ta damunah panpannodan ta'u hi pumbangngadan Apu ta'un hi Jesu
Kristu.
8 Ya atbohdin hiyay mangihamad hi pangulug ta'u ta way aton ta'un
manginaynayun hi pangulug ta'u ta wan hitun punhumalyaana ya
maphod di panigona i dita'u.
9 Ya madinol ta'un hi Apu Dios an namto' i dita'u ya atonan namin
datuwe ta wan nanongnan maphod di niyatan ta'u hinan Imbabalenan
hi Jesu Kristu an hi Ap'apu ta'u.

Hay Nahamad Hi Pundinolan Ya Hi Jesu Kristu

10 Hay ibaga' i da'yun i'iba ya mahapul an mun'u'unnudan di
punhahapitanyu ta adi ayu mundudu'ang te hidiyey tugun nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu.
11 Manu'eh athituy pangali' i da'yun i'iba ya wadaday nangibaga i
ha''on an nalpuh balen Kole an wadada i da'yuy umana'ahhiyan
12 an way oha anu on nat'on di ibaganah un'unudona. Te hay udum
anu i da'yu ya alyonday ha''on di un'unudonda. Ya nadan udum'e ya
alyonday hi Apolos. Ya nadan udum'e ya alyonday hi Peter. Ya nada'e
bon udum ya alyonday hi Jesu Kristu di un'unudonda.
13 Adi maphod hinaen atonyu te undan nagogodway adol Kristu? Ya
undan ha''on di niddumanyu hidin numpabonyaganyu? Bokon athidi
te bokon ha''on di nangiyateh bahulyu.
14 Ongal di punhanaa' i Apu Dios ta duwada ya ammunay binonyaga'
hina an da Krispus i Geyus.

15 Te onha ha''on di numbonyag i da'yun namin ot alinah ha"on di
un'unudonyu an bokon hi Kristu.
16 Ya da Estepanas an hina'amma ta'wa bo han binonyaga'. Mu ma''id
ha udum hi mipanomnom i ha''on.
17 Manu'eh agge da'yu binonyagan i ha''on ya bokon hidiyen tamuy
inyukod Jesu Kristu i ha"on. Te hay inyukodna i ha"on ya nan e'
pangipa'innilaan hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'un tatagu. Ya
ta'on on nan inat'un nuntudtudu ya agge' indinol hinan aphod di
panapit'u te agge' pinhod an ha"on di ipabaktun nadan tatagu an
bokon mo hi Kristu an nangiyateh bahul ta'uh nan krus.

Nan Nahamad An Tudtudu

18 Hay innila' ya nan mitudtudu an a'at di natayan Jesus hinan krus
ya adi patiyon nadan ay nanatten tatagu te hay punnomnomda ya
ma"id ha hilbina. Mu dita'u'e an mi'tagu i Apu Dios ya patiyon ta'u an
hidiyen tudtuduy panginnilaan ta'u hinan ongal an abalinan Apu Dios
hinan nitaguwan ta'u.
19 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay,

Bahbaho' di la'ing nadan nun'alala'ing ya pumbalino' hi ma"id ha
hilbin di nomnom nadan nun'anomnoman.
20 Ot nganne moy hilbin nadan nun'alala'ing hitun luta an umat
hinadan na'nginnilah nan tugun Moses ya nadan nun'ala'ing an
mi'yahhiyan? Undan agge impatigon Apu Dios an numbalinonah
ma"id ha hilbin di la'ing di tataguh tun luta?
21 Hi Apu Dios di immannung an nala'ing te alyonay adi gapuh la'ing
di tagu ya innilaonday abalinana. Te hay pinhodna ya taguwona nadan
kumulug i hiya an gapuh nan emi ipa'in'innila an ta'on on alyon di
udum hi layah.
22 Hay alyon nadan Judyu ya gahin on waday mipatigoh milagro
ta panigandah a'immannungan nan mitudtudu ya ahida patiyon.
Ya nada'e bon bokon Judyu ya hay mabalin hi abulutonda ya nan
tudtudun niyunnudan hi la'ing di tagu.
23 Mu da'mi'e ya hi Kristu an nateh nan krus di emi ipa'in'innila an
ta'on on umipabohol hinadan Judyu te umipabain anu i dida. Ya nada'e
bon bokon Judyu ya alyonday tudtudun ma''id ha hilbina.
24 Mu dita'un Judyu onu bokon Judyu an pinto' Apu Dios hi tataguna
ya patiyon ta'u an nahamad hidiyen tudtudu. Te ipa'innilana i dita'u an
nan natayan Kristu hinan krus ya hidiyey atigan nan ongal an abalinan
Apu Dios ya nan la'ingna.
25 Ta hidiyen alyon di udum hi ma''id ha hilbina ya onnot on hidiyey
ongal di itudduna mu hay la'ing di tagu. Ya ta'on boh on alyon di
tataguy nan natayan Jesus di mangipatigoh a''id ha abalinan Apu Dios
mu onnot on hidiyey atigan di abalinana an adi abalinan di tagu.
26 Ya hay nomnomnomonyun i'iba ya hidin pinto' dita'u i Apu Dios ya
oh'ohha i dita'uy ma'al'ali an nun'adal. Ya oh'ohha i dita'uy kadangyan
ya mapemanan.
27 Te hi Apu Dios ya pinilina nadan ma"id ha inniladah panigon di
tatagu ta mibabain nadan nun'alala'ing. Ya atbohdin pinilina nadan
mapihul an tataguh tun luta ta mibabain nadan matangad an tatagu.

1:19 1:19 Isaiah 29:14

28 Manu'eh pinto' Apu Dios nadan mapihul an tataguh tun luta ya ta
wan ipatigona an bokon nadan ma'omnawan hitun lutay alpuwan di
maphod an itaguwan.
29 Ta wan ma''id ha taguh mabalin an mumbaktu hi hinangngab Apu
Dios an gapuh abalinana.
30 Te ta'on on nan e ta'u nidduman i Jesu Kristu ya hi Apu Dios di
ud nomnom an hinnagnah Jesu Kristu hitun luta ta hiyay nangiyateh
bahul ta'u ta wan mabalin an abuluton dita'un Apu Dios hi tataguna.
31 Te impitudo' Apu Dios an alyonay, Hanat bokon hay adol ta'uy
ilattuwag ta'u ta hanaot an inat nan Ap'apu ta'uy ilattuwag ta'u.

2

Hay Agge Nangidinlan Paul Hi Amaphod Di Panapitna

1 Hidin hopap di immaliya' hi awadanyun i'iba hi nangipa'innilaa'
hinan tudtudun Apu Dios ya innilayun adi umat hi panapit di nala'ing
an humapit di inat'un nuntudtudu i da'yu.
2 Te hay ninomnom'un ipa'innilan da'yu ya hi Jesu Kristu ya abuh an
namamah nan ena natayan hinan krus.
3 Ot tinigoyu an gumayonggonga' hi bain'u te innila' an manghan di
abalina' an muntuddu.
4 Ya atbohdiy panapit'u an adi umat hi panapit nadan nun'alala'ing
an tataguh tun luta an manayhayu' hinadan mangngol mu kimmulug
ayu an gapuh boddang nan Espiritun Apu Dios.
5 Ta hiya nan hinaen eyu kimmulugan i Kristu ya agge nalpuh la'ing
di tagu te nalpuh nan abalinan Apu Dios.

Nan Boddang Nan Espiritun Apu Dios

6 Hanadan nihamad di pangulugda ya innilada an nan itudtudumi ya
nalpuh nan la'ing Apu Dios an agge nalpuh la'ing di tatagu onu nadan
ap'apuh tun luta an mapogpog di pun'ap'apuwanda.
7 Te hi Apu Dios nimpey nalpuwan diyen la'ing an hiya din
ninomnomna tuwalih din ma"id ni' ha ohah limmuna an ahi ta'u
middum i hiyah tun ipabaktuwana. Mu aggena impa'innilah nadan
tataguh din hopapna.
8 Ya nadan ap'apun di tataguh tun luta ya aggeda innilah tuwen
ninonomnom Apu Dios te onha na'awatanda ot wan aggeda impipata'
nan na'abbaktun Ap'apu ta'uh nan krus.
9 Mu athidiy na'at ta nipa'annung nan impitudo' Apu Dios an alyonay,
Nan ma"aphod an indadaan Apu Dios hinadan waday pamhodnan
hiya ya ma"id ha ohah taguh nanigo ya nangngol onu nunnomnom
hi a'atna.
10 Mu impa'innilan nan Espiritunan dita'uh ad uwani. Te nan
Espirituna ya ma''id ha aggena innila an ta'on on nan punnomnom
Apu Dios.
11 Dita'un tatagu ya adi mabalin hi namaag ya innilan nadan udum
an tatagu nan wah nomnom ta'u te ammuna ta'un nanginnila. Ot
namama moh nan nomnom Apu Dios an ammuna nan Espirituna hi
nanginnila.

1:31 1:31 Jeremiah 9:24 **2:9 2:9** Isaiah 64:4

12 Mu gapuh nan niddumanan dita'u ya mabalin an ma'awatan ta'u
nadan dakol an indat Apu Dios i dita'u. Mu nadan agge kimmulug ya
adida ma'awatan datuwe.
13 Ta hiya nan muntudtudu ami'e ya bokon hay la'ingmiy pangidin-
lanmi te nan Espiritun Apu Dios te hiya ya ammunay mabalin an
mangipa'awat hinan tudtudun Apu Dios hinadan tatagun nidduman
nan Espirituna.
14 Mu nadan tatagun ma"id i dida nan Espiritun Apu Dios ya adida
abuluton nan tudtudun malpuh nan Espiritu te adida ma'awatan
an gapu ta bokon nan Espiritun Apu Dios di pangidinlandah
mangipa'innilah ibalinana. Ta hiya nan hay punnomnomda i diyen
tudtudu ya layah onu hapit an ma"id ha hunungna.
15 Mu nan tagun wadan hiya nan Espiritun Apu Dios ya mabalin
an imatunana nan nibahho ya nan nipto'. Mu nan agge kimmulug
an ma"id nan Espiritun Apu Dios i hiya ya adina ma'awatan nan
punnomnom ya pangiye"en nan tagun nidduman nan Espiritun Apu
Dios.
16 Ta hiya nan waday nitudo' hinan hapit Apu Dios an alyonay,
Ma"id i dita'un tatagu ha nanginnilah nomnom Apu Dios ta hiya
nan ma"id i dita'u ha mabalin hi mangituddu i hiya hi atona.
Mu dita'un kimmulug ya umat hi punnomnom Kristu di punnomnom
ta'u.

3

Hi Kristu Ya Ammunay Madayaw

1 Ibaga' i da'yun i'iba an hidin nuntudtuduwa' i da'yu ya adi mabalin
hi itudtudu' nadan naligat an tudtudu te agge ayu ni' imminghah
nan pohdon nan Espiritun Apu Dios. Te nan pangiye"eyu ya umat
hi pangiye"en di agge kimmulug. Te nan a'at di pangulugyu ya umat
hinan a'at nan pi'yayyam an golang.
2 Ta hiya nan hay intuddu' ya nan umat hi gatas an nalakah
pangukmunan an bokon hanan umat hi makulhin makan. Te hay
immannung ya ta'on on ad uwani ya adiyu abalinan an anon nan
makulhi te adiyu ni' ma'awatan nadan naligat an tudtudu.
3 Te ma'innilah nan pangatyu an agge ni' nihamad di pangulugyu
te munhin'a'akih ayu ya way ohaon ipapilitnay pohdona. Hinaen
pangatyu ya umat hi pangat nadan agge kimmulug.
4 Te hay udum ya alyonday ha"on di un'unudonda ya hanada'e bon
udum ya alyonday hi Apolos. Ta hinaey atigana an nipaddung di
pangatyuh nan pangat di agge kimmulug.
5 Undan nganney punnomnomyu i da'mi i Apolos an on ami tagu
ya ammuna an ba'baalon Apu Dios an hinnag da'mi an muntudtudu
i da'yu ta kimmulug ayu an ta'on on agge numpaddung nan inyukod
Apu Dios hi tamumi.
6 Te hay tamu' ya paddungnay inihok'u nan hapit Apu Dios hi
nomnomyu. Ya hi Apolos di paddungnay nunsibug i diyen nihok. Mu
hay mangipa'ong'ongngal i diyen nitanom ya hi Apu Dios.
7 Ta nan mun'ohok ya munsibug ya numpaddungdan ma"id ha
nabakbaktu i dida an ammunah Apu Dios te hiya ya ammunay mabalin
an mangipa'ongngal hinadan nitanom.

8 Ot nan tagun nun'ohok ya nan tagun munsibug ya ma''id ha
nabakbaktu i didan duwa. Ya hi Apu Dios di ukod an mangdat
hi gunggunan nadan mumpuntamu an miyunnudan hinan inatdan
nuntamuh nan inyukodnan tamuda.
9 Ot athina i da'min Apolos an on da'mi puntamuwon i Apu Dios
ya abuh. Ya da'yu nadan paddungnay puntanoman Apu Dios an
puntamuwanmi onu nan ma'apyah balen Apu Dios.

10 Ta gapuh nan abalinan an indat Apu Dios i ha''on ya mabalin an
nahamad di inat'un nangapyah nan ipabunan di bale. Ya wadaday
udum ta diday ukod an manginayun an munhamang. Mu mahapul an
halipodpodonda ta wan mipto' di pangapyada.
11 Ya mahapul an ma''id ha udum hi alyondah nahamhamad hi
pangipabunan te ammuna nan impa'innila' tuwalin da'yu an hi Jesu
Kristu.
12 Ot nan manginayun an mangapyah bale i diyen ipabunana ya
mahapul an umat hinan balitu' onu silber onu nadan nun'anginan
batuy usalona ta bokon nadan nalakan mapa''ih an umat hi kayiw onu
gulun.
13 Te hitun punhumalyaan Kristu ya mipa'innilan namin nadan a'at
di tinamuwanda. Te hay atonan munhumalya ya umat hi aton nan
apuy an gobhonan namin ta mabati nan umat hi balitu' ya silber ya
nadan nun'anginan batu.
14 Ta onha napatnah nan apuy nan niyapyah nan nahamad an
ipabunan di bale ya agge naghob an nunnanong ya waday midat an
gunggunan nan nangiphod.
15 Mu maghob'e tuwali ya ma''id ha midat i hiyah gunggunana.
Ya manu te mi'taguh diyen tagu mu umat hinan tagu an ammunay
adolnan inihwangnah nan gimmanab an bale an ma''id ha ta'on hi
ohah inhawwangna hinadan gina'uh nan bale.

16 Ot mahapul an nomnomnomon ta'un dita'u an kimmulug di
ma'alih balen Apu Dios an niha''adan nan Espirituna.
17 Ta hiya nan hi Apu Dios ya bahbahona nan tagun mamahbah i
dita'u an nunhituwana. Te dita'un ma'alih balena ya hiyay ud bagi i
dita'u.

18 Ot hanat ma''id i dita'u ha hiya on inlaylayahhanay adolna
an hay punnomnomna eh'a ya nala'ing an ta'on on ammuna nan
la'ing di taguh tun lutay wadan hiya. Ot wada'e i da'yu ha athidiy
punnomnomna ya udu'dul on mahukkatan ta nan tudtudun Apu Dios
di ita'dogna an ta'on on alyon nadan tataguh ma''id ha innilana. Te
atona'ehdi ya hiyay immannung an nala'ing.
19 Te hay la'ing di tagu ya ma''id ha hilbina i Apu Dios an umat hinan
impitudo'nan alyonay, Nadan tatagun mangididinol hinan la'ingda
ya ammuna ya hidiyen la'ingday usalon Apu Dios hi paddungnay
pumbituna i dida.

20 Ya wada boy ohan impitudo' Apu Dios an alyonay, Nan Ap'apu ta'u
ya innilanay wah nomnom di tagu ya hidiyen punnomnomda ya ma''id
ha hilbina an ta'on on alyon di tataguh tun luta hi nun'ala'ingda.

3:19 3:19 Job 5:13 **3:20 3:20** Psalm 94:11

21 Ta hiya nan ta'on on nganney abalinan di ohan tagun muntuddu ya
adiyu alyon hi nabakbaktu mu nadan udum te an naminda ya intuda'
Apu Dios dida ta wan bumoddangda i da'yu.
22 Ot wadah Peter ya hi Apolos ya ha''on tee ta wan bumoddang ami
i da'yu. Ya an namin nadan wah tun luta ya tun nitaguwan ta'u ya
hay atayan ta'u ya ta'on on nadan ma'ma'at hi ad uwani ya waday
boddangna i dita'u.
23 Te dita'u ya tatagu dita'u i Kristu an wada i Apu Dios.

4

Hay A'at Nan Puntamuwon Apu Dios

1 Hay maphod hi nomnomnomonyu ya baal da'mi i Kristu an
nangiyukadanah e mangipa'in'innilah nan tugun Apu Dios an agge ni'
nipa'innilah din hopapna.
2 Ya mahapul an hanadan baal ya na'na'unnuddah nan ud baal i
dida.
3 Ta hiya nan ha''on'e ya bokon hay ibagan di tataguh nan inat'un
nuntamuy pundinola'. Ya atbohdin ta'on on ha''on ya adi' alyon hi
maphod onu adi nan inat'u.
4 Te ta'on on hay punnomnom'u ya ma''id ha inat'uh gumalat
hi pangihingalan Apu Dios i ha''on mu agge' innilah on athidiy
punnomnom Apu Dios. Te nan Ap'apu ta'u ya abuh di mabalin an
mangibagah nan immannung an a'at'u.
5 Ta hiya nan adi mabalin hi dita'uy mangali hi maphod onu adi
maphod nan ohan tagu. Ot hay maphod ya haddon ta'u ta ingganah on
mumbangngad hi Kristu. Te hitun pumbangngadana ya ibagana nan
immannung an a'at di hinohhan dita'u an ta'on on nan agge na'innilaan
hi ad uwani an ato'aton di tatagu ya atbohdih nan nomnomda. Ya
an namin nadan nangat hinan pohdon Apu Dios ya ahi maphod di
ibaganan dida an miyunnudan hinadan ina'inatda.
6 Hituwen imbaga' an a'atmi i Apolos ya pohdo' an innilaonyun
i'iba' an da'min muntudtudu ya ma''id ha ohah nabakbaktu. Ta hiya
nan mahapul an idinongyuh naen eyu pangipabaktuwan hi udum an
muntuddu. Te nan athinan pangat ya adi miyunnudan hinan tugun
Apu Dios an impitudo'na.
7 Manu te mabalin an wada i dita'uy dakdakkol di innilana mu nadan
udum. Mu ta'on on athidi ya hi Apu Dios damdamay nalpuwan diyen
abalinan ta'u. Te an namin nadan nawadan dita'u ya hiyay nalpuwana.
Ot hiya nan ma''id ha aton ta'un mumbaktu an gapuh nan wadan
abalinan ta'u te on nidat i dita'u an bokon dita'uy nunlumu.
8 Wan hay punnomnomyuh nan a'at di pangulugyu ya na'hammad
an ma''id ha kulangna. Ta paddungnay na'abbaktu ayu an ay ayu
papatul. Mu da'mi'e ya ma''id ha bilangmi. Mu maphodot on
immannung an ad uwaniy pumpatulanyu ta wan middum amin
mun'ap'apuh nan pun'ap'apuwanyu.
9 Mu hay punnomnom'uh inyabulut Apu Dios hi a'atmin
a'apostolesna ya da'mi nan na'adda''ul hi ad uwani. Te hay
punnomnom di tatagun da'mi ya ma''id ha hilbimi ta udu'dulnay
mipapate ami ta punhintiggan da'mih tatagu ya ta'on on hanadan
anghel.

10 Te hay pangalidan da'mi ya ay ma"id ha nomnommi an gapuh
pangun'unudanmi i Kristu. Ya alyonda boy da'mi nan ma"id ha
abalinana. Ta nunhiglay pamihuldan da'mi. Muden da'yu'e ya
alyonyuy innilayun namin an ma"id ha pungkapuyanyu. Ya atbohdin
alyonyuy da'yuy pemanan di tatagu.
11 Mu da'mi'e ya ingganah ad uwani ya mapalpaligat ami. Te
wa'e on ma'a'agangan ami ya ma'u'uwoh ami ya nun'adudunut
nadan lubungmi ya wa'e on pamaaggon nuntampu' da'mi. Ya ma"id
ha nadutu' hi nunhituwanmi te on ami e umanin'innabat an e
muntudtudu.
12 Ya atbohdin ma"able amin tumamutamu ta waha pangalanmih
igattangmih mahapulmi. Ya ta'on on nunhiglay pamihuldan da'mi ya
maphod di nambalmin dida. Ya nunhiglay namalpaligatdan da'mi mu
onmi attog initpo'itpol.
13 Ya binana'bain da'mi mu impa'ulayanmi damdama dida. Mu ta'on
on ina'inatmihdi ya hiya damdaman hay punnomnom nadan tatagun
agge kimmulug i da'mi ya ma"id ha innilami. Ta ingganah ad uwani
ya on ami ay ginalut hi panigoda.

14 Agge' intudo' datuwe ta way atonyun mibabain. Mu manu'eh
ipa'innila' datuwe ya ta wan pun'adalanyu. Te ha"on'e ya ibilang
da'yuh i'imbabale' an ongal di punnomnom'u i da'yu.
15 Ya ta'on on alinah umeh himpuluy libuy (10,000) muntudtudun
da'yuh nan a'at di e pangun'unudan i Kristu mu nomnomnomonyu
an ha"on ya abuh han ay hi amayu te ha"on di namangulu an
nangipa'innilan da'yuh nan a'at Jesus ta hiya nan kimmulug ayun hiya.
16 Ot hiya nan ibaga' i da'yu an maphod on iyunnudanyu i ha"on.
17 Ta hiya nan honago' hina nan imbilang'uh pohpohdo' an imbabale
an hi Timothy an na'na'unnud i Apu Dios ta ipanomnomna i da'yu nan
a'at di pangun'unud i Jesu Kristu an hiya nan un'unudo'. Ya hidiye
boy e' itanudtuduh nadan kimmulug hi asimbasimba'an an uggan'u
umayan.

18 Innila' an needahnay udum i da'yu an hay punnomnomda ya
adiya' mo mumbangngad hina ta hiya nan nginumheda.
19 Mu iyabulut'en Apu Dios ya agagga ya umaliya' ta innilao' danaen
tatagun mungngohe hi'on immannung an waday abalinanda onu
manuy hapitonda.
20 Te nan a'at nan tagun immannung an niddum hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios ya miyunnudan di pangatnah nan pohdon
Apu Dios an bokon hapit ya abuh.
21 Ot nomnomnomonyu ta hitun umaliya' ya bokon hay hingal'un
da'yuy idatong'u ta wan nan maphod di punhahhahapitan ta'u.

5

Hay Panitilogan Hinan Nibahhoy Pangatna

1 Waday nipa'innila i ha"on an adi ahan maphod an at'aton di ohan
kimmulug i da'yuhna. Ya innila' an ta'on on nadan agge kimmulug
ya adi mabalin hinaen umipabain an at'aton naen tagu an ilo'na nan
numbintanan amana.

2 Mu tanganu mahan on at'ayuhna an ta'on on athinay ma'ma'at
ya mumbaktu ayu damdama. Unhaot nunhiglan mahkit hi punnom-
nomanyu ya impaanyuh naen taguh nan a'amu'amunganyu ta adi
midmiddum i da'yu.
3 Ta'on hi ona' ma"id hina mu aya' damdama wahna te ninonom-
nom'u nan madadawoh hi ma'at.
4 Ot di'et ma'amung ayu ya nomnomnomonyu an wadah Jesu Kristu
an ni'yamung i da'yu. Ya ta'on on ha"on ya aya' ni'yamung i da'yu. Ot
waday abalinanyu an indat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
5 ta iyukodyu i Satanas hinaen tagu ta wan paligatona ta alina ya
matitilog ta idinongna ta way atonan mi'taguh tun pumbangngadan
nan Ap'apu ta'u.
6 Hana'en eyu pumbaktuwan ya adi maphod. Innilayu nan a'at di yist
an ta'on on kittang ha middum ya pa'ongngalona nan alinan ma'apyah
tinapay.
7 Ya hinan punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod
ta'uh ateh ad Egypt ya mahapul an mitopal an namin nadan yist. Ta
athidi bon dita'u an mahapul an idinong ta'u nadan pumbahbahulan
ta'u ta ammuna nadan maphod an a'at ta'u tuwaliy aton ta'u. Ot
abalinan ta'un mangat i danae te inyaten Jesu Kristu di bahul ta'u.
8 Ot hanat idinong ta'u nimpen namin nadan pumbahbahulan ta'u
an umat hi humihiwawan hi ibba ya nadan udum an adi maphod
an pangat. Ta hanadan nipto' an pangat di ipa'ingha ta'un aton ta
mipaddung ta'uh nan tinapay an agge nadduman hi yist.
9 Ya wada din intudo"u an inali' di adi ayu midmiddum hinadan
tatagu an e mi'il'illo' hi bokonda ahawa
10 ya ta'on on hinadan ma'aggamgam onu nadan kumulukuluk hi
ibbada onu nadan mundayaw hi udum an dios. Mu hay pinhod'un
ibaga i nae ya bokon nadan agge kimmulug di adiyu idduman. Te
onha dida ot gahin on ayu umaan hitun luta.
11 Mu hay pohdo' an ibaga i naen inali' an adiyu idduman ya
nadan tatagun mangalih kimmulugda mu dee mannot an mi'ilala'ida
onu mi'babaida. Ya hanada'en udum ya ma'aggamgamda onu
mundayawda hi udum an dios. Ya mabutobutongday udum ya
kumulukulukday udum ya hanada'en udum ya ahiwawanday ibbada.
Danaen tatagu nan alyo' hi ta'on on ha eyu pi'ib'ibbunan i dida ya
adiyu goton.
12 Bokon ha"on di mangipanuh hinadan ato'aton nadan agge kimmu-
lug. Mu dita'u'e ya mahapul an titilgon ta'u nadan ibba ta'un kimmulug
hi'on nibahhoy pangatda.
13 Ta hiya nan hay ibaga' hi atonyu i naen tagun numbahul ya
mahapul an adiyu pi'id'iddumon hinadan a'am'amunganyu. Mu
nada'en agge kimmulug ya hi Apu Dios di ukod i dida.

6

Hay Nibahhawan Nadan Udum An Kimmulug Hi Ad Kulintu

1 Da'yu'en kimmulug ya wa'et waha aggeyu pinhod hi inat nan ohan
ibbayu ya hanat adiyu e idalom hinadan agge kimmulug ta bokon

5:13 5:13 Deuteronomy 17:7; 19:19; 21:21; 22:21,24; 24:7

diday mangipanuh. Hay maphod ya hanadan ibbayun kimmulug i
Apu Dios di pangibagaanyu ta diday mangipanuh.
2 Te undan aggeyu innila an dita'un tatagun Apu Dios di middum i
Jesu Kristu an mangipanuh hi tataguh tun lutah pidwana? Ot athidi'ey
ma'at ya undan ammuna ha athidih mabgawan ya adiyu abalinan an
ipanuh?
3 Ya undan aggeyu innila an ta'on on hanadan anghel an nalpuh
ad abunyan ya middum ta'u i Jesus an munhumalyan dida? Ot hi'on
athidiy ma'at ot namama mon abalinan ta'u nadan nalakan mihahapit
hitun luta.
4 Ta hiya nan wadada'ey mundadalloman hinadan ibbayun kim-
mulug ya iyeyuh nadan ibbayun kimmulug ta diday bumoddang an
mangipanuh.
5 Athituy pangali' i da'yu ta way atonyun bumain te undan ahan
ma''id i da'yun kimmulug ha mabalin hi mangipanuh hinadan ibbayun
kimmulug an mundadalloman.
6 Adi maphod danaen pangatyu te da'yu on indalomyuy ibbayun
kimmulug. On eyu bo udot imbagah nadan agge kimmulug ta diday
mangipanuh i da'yu yaden dayyadahdi nadan agge kimmulug.
7 Hanan punhindadallomanyun kimmulug ya ipa'innilana an ni-
bahho ayu. Te dita'un kimmulug ya udu'dulnay itpol ta'u nadan adi
maphod an aton nadan ibba i dita'u mu ta adi ta'u mundalom an ta'on
on kulukon dita'u.
8 Mu ma''id te onnot bo on da'yun kimmulug i Apu Dios on
nunhingkukuluk ayu.
9 Undan aggeyu innila an hanadan nibahhoy ato'atonda ya adi ma-
balin hi middumdah nan pun'ap'apuwan Apu Dios? Ot hanat halipod-
podonyu ta adi ayu mi'hayhayyup hinadan mangilo' hi bokonda ahawa
onu nadan mundayaw hi udum an dios onu nadan mangiluktap hi
ahawada onu nadan linala'in mumpabayad hi adolda onu nadan
mangahawah ibbadan binabai onu linala'i
10 onu hinadan e humanod'ap onu nadan na'agum onu nadan mab-
utobutong onu nadan attaondan e tumtumbu'on di ibbadan tagu an
ta'on on agge immannung onu nadan ma'ngihhapit ta alanday pihhun
di ibbada te dadiyen tatagu ya adida middum hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios.
11 Athidiy udum i da'yuh din aggeyu ni' kimmulugan. Mu maphod
ta ad uwani ya indinongyu dadiye ta da'yu moy tatagun Apu Dios hi
ibilangnah maphod te pinakawan da'yu an gapuh nan inat nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu ot ipiddumna bon da'yu nan Espirituna.

Hantun Adol Ta'u Ya Bagin Apu Dios

12 Mabalin an wadada i da'yuy mangali hi, Mabalin an atonmi nadan
pinhodmin aton. Manu te mabalin mu adi an namin di aton ya
iphodan. Te mabalin an atonyun namin nadan pinhodyun aton mu
wa'et immingha ya naligat an idinong.
13 Ya alyonyu boy nan makan ya nawada te mahapul di bituka ta'u
ya atbohdih nan bituka an nawada ta iha''adan di anon ta'u. Mu innila
ta'un udum hi algo ya pogpogon Apu Dios datuwen duwa. Mu adi
athidih tun adol ta'u te agge nalmu ta ukod i hiyah nan pohdonan

6:2 6:2 Luke 22:28-30

aton an umat hi ena pi'lo'an hi bokona ahawa. Mu nawada ta wan
munhilbi i Apu Dios an hiya nan mangipappapto' i dita'u.
14 Te udum hi algo ya mahuwan Apu Dios tun adol ta'u an gapuh
nan ongal an abalinana an umat hidin nummahuwanah nan Ap'apu
ta'uh din natayana.
15 Ya innilayu an kimmulug ta'u'e mo i Kristu ya dita'uy agimangnun
di adolna. Ta hiya nan adi maphod hi'on nan kimmulug ya ena
id'iddum di adolnah nan babain mumpabpabbayad hi adolnah linala'i.
16 Te undan aggeyu innila an nan tagun mangilo' hinan babain
mumpabpabbayad hi adolna ya numbalindah ohay adol. Te hay
impitudo' Apu Dios ya alyonay, Bokonda mo duwa te ayda na'ohhan
adol.
17 Mu hi'on nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di pi'idduman ta'u ya
miyunnudan di punnomnom ta'u hinan punnomnomna.
18 Ot hiya nan mahapul an adiyu goton an aton hidiyen pumbahulan
an umat hi e pi'lo'an hi bokon ahawa. Te an namin di pumbahulan ya
adi maphod te puma''ih nitaguwan ta'u. Mu iyal'alanah nan pangilo'an
hi bokon ahawa te dadagonan namin nan niyatan di adol.
19 Ya innila ta'un tun adol ta'u ya nunhituwan nan Espiritun Apu
Dios an impiddumnan dita'u. Ta hiya nan bokon dita'uy ukod hi adol
ta'u te hi Apu Dios an ud tagun dita'u di ukod.
20 Te hiyay namla' i dita'u. Ta hiya nan mahapul an an namin di aton
ta'u ya hi Apu Dios di midayaw.

7

Hay A'at Di Mangahawa

1 Hana'en intudo'yun pohdonyun mahmahan i ha''on an a'at di
mangahawa ya udu'dulnay adita mangahawa.
2 Mu hidiye'ey lummuh e pi'lo'an di ohah bokona ahawa ya
udu'dulnah on way ohaon waday ahawana.
3 Ya hanan himbale ya mahapul an way ohaon atona nan lebbengnah
nan ahawana.
4 Te nangahawa'e mo nan babai ya bokon hiya ya ammunay ukod hi
adolna te waday kalebbengan nan ahawana. Ya atbohdih nan lala'i
an bokon mo hiya ya abuh di ukod hi adolna te wada damdamay
kalebbengan nan ahawana i hiya.
5 Ta hiya nan da'yu'en nun'alahin ya adi maphod onyu iyadiy
adolyuh nan ahawayu. Mu pohdonyu'en munhiwwayan ni' an malo' ta
way atonyun mangihamad an mundasal ya punhapitanyu ni' ta gahin
hi abulutonyun duwa. Mu adi damdama a'uga'ugab te alinah adi ayu
pa''itpol ya alinah waday adi maphod hi ipanomnom Satanas i da'yu.
6 Mu adi' bo alyon hi mahapul an malahin ayun namin. Mu hay
punnomnom'u ya udu'dulnay way ohaon waday ahawana hi'onyu
pohdon an mangahawa.
7 Mu maphodot on an namin ayu ya umat ayu i ha''on an agge
nangahawa. Mu innila' an adi an namin ya wadah tuwen abalinan te
ningamut an hi Apu Dios ya agge numpappadung di indatnah abalinan
ta'u.

6:16 6:16 Hidin Hopapna 2:24; Matthew 19:6; Mark 10:8

8 Ot hay itugun'uh nadan agge ni' nalahin ya ta'on on nadan nabalu
ya maphod on minaynayun an adida mangahawa an umat i ha''on.
9 Mu ningamut'en ongal di naminhoddan mangahawa ya udu'dul di
mangahawada mu hanan nunhiglay amohdah nadan numpangahawa.
10 Ya hay tugun'u boh nadan nangahawa ya adi mabalin hi taynan
nan babai nan ahawana. Hituwen tugun ya nalpu i Apu Dios an bokon
ha''on di ud nomnom.
11 Mu onha niluh an waha babaih tinaynana nan ahawana ya
mahapul an adi mumbintan. Mu pohdona'en malahin ya maphod on
ibangngadnah nan ahawana. Ya atbohdih nan lala'i an mahapul an
adina ibolhe nan ahawana.
12 Ya pohdo' bon iddum hituwen tugun'uh nadan udum i da'yu an
onha nan lala'i di kimmulug ya agge nan ahawanan babai muden
pohdon diyen babain nanongnan munhimbaleda ya maphod di adi
ibolhen* nan lala'i.
13 Atbohdih nan babain kimmulug an onha nan ahawanan agge kim-
mulug ya matigon pohdonan munnanongdah baleda ya adi maphod an
ibolhen nan babain kimmulug.
14 Te onha niluh an nalahin hidiyen babai ya ahi kumulug ya mabalin
an gapun hiya ya pi'wagah Apu Dios hi ahawana. Ya atbohdi hi'on
nan nalahin an lala'i di kimmulug ya mabalin bon pi'wagah Apu Dios
nan ahawana. Te onha adi pi'wagah Apu Dios nan agge kimmulug an
ahawan nan kimmulug ot hay panigon Apu Dios hinan i'imbabaleda
ya imbabalen di agge kimmulug. Mu gapu ta adi athidi ya hiya
nan mabalin an wagahan Apu Dios nadan imbabaleda an gapu ta
kimmulug hi amada onu hi inada.
15 Mu onha ningamut hinan agge kimmulug di naminhod an
mi'bolhe ya bokon pumbahulan hi'on iyabulut nan kimmulug ta adi
mi'hannu. Te bokon nan e pi'hannuwan di gapunah namto'an Apu
Dios i dita'u.
16 Ya manu'e boh alyo' di adiyu ipagol dida ya ma''id damdama ha
mapto' hi'on maboddangan ta lo'tat ya kumulug.

Hay A'at Di Abalinan Ta'un Inyukod Apu Dios

17 Ya maphod on hanan niyukod hi hinohha i dita'u di minaynayun hi
abuluton ta'u ta adi ta'u hukkatan an gapu ta kimmulug ta'u i Kristu.
Hiyah naey tugun'uh an namin an kimmulug hinadan simba'an an
bokon da'yu ya abuh.
18 Ta onha waha taguh numpakugit mo ot ahi kumulug ya bokon
hidiyey lummuh inomnomana. Ya atbohdih nan agge nakugit an
kimmulug an bokon bo hay ena pumpakugitan di nonomnomona te
bokon hidiyey ma'ahhapul hi aton.
19 Te hay panigon Apu Dios ya ma''id ha numpahhiwan nan tagun
numpakugit ya nan agge. Mu ha ahan di pohdonah hinohhan dita'u
ya nan pangunudan ta'uh nan tuguna.
20 Ta adi mahapul an hukkatanyu nan a'at di nitaguwanyu an ta'on
on ayu kimmulug.
21 Ta onha himbut ayuh din namto'an Apu Dios i da'yu ya bokon
hidiyen ahimbutyuy eyu inomnoman. Mu onha mabalin an malibli
ayu ta bokon ayu mo himbut ot maphod.

---

* **7:12 7:12** Hay pangalin di udum hinan ibolhe ya ihiyan.

22 Te ta'on on himbut nan ohan tagu mu kimmulug'e ya hay panigon
Apu Dios i hiya ya bokon himbut. Ya atbohdi an ta'on on bokon ta'u
himbut ya kimmulug ta'u'e ya numbalin ta'u damdamah himbut Jesu
Kristu.
23 Te hay natayanay namla'nan dita'u ta hiya nan mahapul an bokon
hay taguy mun'ap'apu i dita'u ta hi Kristu.
24 Ta hiya nan da'yun i'iba ya maphod on inaynayunyu nadan
niyukod i da'yu hidin agge ayu ni' kimmulug an ta'on on ad uwanin
kimmulug ayu. Ot hi Apu Dios di mangipapto' i dita'un namin.

Hay Tugun Hinadan Agge Nalahin

25 Hanada'en agge nalahin ya ma"id ha itugun'u i dida hi nalpu hinan
Ap'apu ta'u mu hituwen ibaga' ya nalpu i ha"on mu innilayu ot gapuh
boddang nan Ap'apu ta'u ya waday abalina' an muntugun i dida.
26 Ot hay punnomnom'u ya gapu ta nunhiglay punligatan ta'uh ad
uwani ya udu'dul on way ohaon nan a'atnah ad uwaniy minaynayun.
27 Ta hanan waday ahawana tuwali ya adina ibolheh diyen ahawana.
Ya atbohdih nan ma''id ha ahawana an udu'dulnay adina nomnom-
nomon an malahin.
28 Mu bokon bahul hi'on ayu mangahawa. Mu umannung an
ma'udman nan punligatanyuh ad uwani. Ya onha mabalin ot adi'
pohdon an maligatan ayu.
29 Manu'e ya ho'dod di timpu hi e ta'u pangatan hinan ipatamun Apu
Dios. Ta hiya nan maphod on nan nalahin an lala'i ya bokon hidiyen
nalahinanay humaliwa hi ena pangatan hinan ipatamun Apu Dios i
hiya.
30 Ya atbohdih nadan udum an ma'ma'at hitun nitaguwan ta'u an
umat hinan pumpalpaligatan onu nan pun'am'amlongan onu nan
pungkumilhuwan ya nadan udum an umat hi e punhapulan hinadan
mikadangyan. Ta bokon danaey humaliwah nan e ta'u pangatan hinan
pohdon Apu Dios.
31 Ta bokon danaen ma'ma'at hitun lutay pangiyohhaan ta'uh
punnomnom ta'u. Te na'innilaan ta'u an hitun luta ya an namin nadan
wahtu ya mapogpog di niyatanda te adi madne ya mama''idda.
32 Hay pohdo' ya hanat adi dakol di inomnomanyu. Ta umat hinan
lala'in agge nalahin an mabalin an iyohhanay punnomnomnah nan
ipatamun Apu Dios i hiya. Te hay pangipa'amlongana i Apu Dios di
nomnomnomona ya abuh.
33 Mu nan lala'in waday ahawana ya dakol di inomnomanah nan
itaguwan hitun luta ya hay atonan mangipa'amlong hinan ahawana.
34 Ta hiya mo nan adi mabalin an iyohhanay punnomnomna.

Ya athidi boh nan babai an agge nalahin an hay nomnomnomona ya
nan ipatamun Apu Dios i hiya te pohdonan miyunnudan di pangatnah
nan pohdon Apu Dios. Mu nan nalahin an babai ya adi athidi te
dakol di nomnomnomonah nan itaguwan hitun luta ya hay atonan
mangipa'amlong hinan ahawana.
35 Manu'eh ato' hinay panugun'u i da'yu ya iphodanyu mu adi' ipa-
pilit an adi ayu malahin. Te hay pohdo' ya ta ma''id ha humaliwah nan
pangunudanyun Apu Dios onu nan eyu pangatan hinan inyukodnan
da'yu.

36 Mu onha waha lala'ih nitbi ta gahin on mangahawa ya hay
punnomnomna ya adi maphod hi'on adina ahawaon nan nitbiyana
ya udu'dulnay mun'ahawada ot bokon bahul.
37 Mu onha hidiyen nitbin lala'i di ud nomnom an adina ahawaon
hidiyen nitbiyana te innilana an abalinana an adi malahin ya maphod
boh diyen ninomnomna.†
38 Maphod on ahawaon nan lala'ih diyen nitbiyana mu impohpo-
hodna bo hi'on hiyay ud nomnom an adi malahin.
39 Ot nan babain waday ahawana ya adi mabalin hi ibolhena nan
ahawana ta ahhin malahin boh oha. Mu ningamut'en nate nan
ahawana ya mabalin an pinhodna'en mumbintan ya ukod i hiya mu
ta ha umat i hiyan kimmulug.
40 Mu hay punnomnom'u ya udu'dulnah on adi mumbintan. Ya
innila' an hituwen punnomnom'u ya miyunnudan hinan intuddun nan
Espiritun Apu Dios.

8

Hay Imbagan Paul Hi A'at Nan Nibaki
(Roma 14:1-23)

1 Hana'en mahmahanyu an a'at di nibaki hi'on paniyoh pangihdaan
onu adi ya innila ta'u an way oha i dita'u on waday innilana. Mu
mahapul an innilaon ta'u an hinuddum ya nan waday innilana
ya munlattuwag mu nan waday pamhodnah nan ibbana ya hay
nomnomnomona ya nan iphodan di ibbana.
2 Ta hiya nan adi maphod hi'on ipapilit ta'u nan innila ta'u te aton
ta'u'ehdi ya hidiyey atigana an kulang di innila ta'u.
3 Ya ipa'innila' bon da'yu an innilan Apu Dios nan tagun waday
pamhodnan hiya.
4 Ot athidi'e ya nganney punnomnomyu, on mabalin an ihda ta'uy
nibaki onu adi? Innila ta'u tuwali an hanadan dakol an alyondah dios
ya bokonda immannung an dios te oha ya abuh nan immannung an
Dios.
5 Mu nadan agge kimmulug ya patiyonda an dakol di dios hi ad lagud
ya hitun luta.
6 Mu dita'u'e ya adi athidi te innila ta'u an oha ya abuh nimpeh Apu
Dios an hi Ama ta'un nunlumuh an naminamin an wada. Ya tinagu
dita'u ta way aton ta'un munhilbin hiya. Ya oha nan Ap'apu ta'u an
hi Jesu Kristu an pundinolan ta'u te hiyay nunlumu hi an namin an
wada. Ya gapu bon hiya ya waday pi'taguwan ta'uh munnananong.
7 Mu nomnomnomon ta'u an adi an namin nadan kimmulug i Kristu
ya na'aan di takutdah nadan udum an dios. Te wadaday udum an hidin
hopapna ya nan bakiy impa'inghada ta hiya nan ta'on hi kimmulugda
ya nakapuy di pangulugda ta hay punnomnomda ya mumbahulda
hi'on anonda nadan nibaki.
8 Immannung an nan makan ya bokon hidiyey mangihi"an i dita'un
Apu Dios. Te ta'on hi anon ta'u nan nibaki onu adi ta'u ya hiyah diyen
adina hukkatan nan niyatan ta'un Apu Dios.

---

† **7:37 7:37** Hinan Greek ya ma"id ha mapto' hi'on nan nitbiyan nan lala'in malahin onu nan hi aman nan babai di ud nomnom an udu'dul on adi matuluy an malahin nan imbabalena.

9 Mu ta'on hi athidi ya mahapul an halipodpodon ta'u te alina ya
dita'uy gumapuh pumbahulan nadan nakapuy di pangulugna.
10 Te onha tigonda an e ta'u mi'mi''an hinadan nibaki ya alinah
ma'agaganda ya ni''anda. Ya hidiyey lummuh pumbahulanda. Manu i
dita'u te innila ta'un ma''id ha niyatan nan baki i dita'u. Mu dida'e ya
hay punnomnomda ya pumbahulan.
11 Ta hiya nan hay a'at mon diyen inat ta'u an gapu ta impapilit ta'u
nan innila ta'u ya binahbahna nan pangulug nadan ibba ta'un agge
ni' nihamad di pangulugda yaden ta'on on dida ya inyaten Kristu di
bahulda.
12 Ya bokon dida ya abuh di numbahulan ta'u te ta'on on hi Kristu.
13 Ta hiya nan ha''on'e ya onha nan pangana' hi nibaki di lummuh
pumbahulan nadan ibba' ot udu'dulnay ta'on on ma''id ha ihda' hi
dotag hi inggana.

9

Hay Mangdat Hi Mahapul Nadan Muntudtudu

1 Ha''on'e ya nawayaa' an mangat hinan innila' an maphod. Te hi Jesu
Kristu di numpatigo i ha''on ta hiyay nangalih ha''on di apostolesna an
e mangipa'innilah nan tudtuduna. Ot undan bokon da'yuy bungan di
nunhilbiya' hinan Ap'apu ta'u.
2 Ta'on on wadaday adi mangabulut an hi Jesu Kristu di nan-
nag i ha''on mu innila' an adi athidiy punnomnomyu. Te gapuh
nuntudtuduwa' i da'yuy kimmuluganyu i Jesu Kristu ta hidiyey
panginnilaan an hi Jesus di immannung hi nannag i ha''on.
3 Ta hituwey uggan'u pambal hinadan mamihul i ha''on.
4 Ya undan ma''id ha lebbengmin midattan hi makan onu ma'inum
hinadan emi tumanudduwan?
5 Ya onha waha ahawa' ot undan adi mabalin hi mi'uyug i ha''on
hinan e' puntudtuduwan? Nadan i'iban nan Ap'apu ta'u ya nadan
udum an apostoles Jesus an umat i Peter ya in'uyugday ahawada.
6 Nganney punnomnomyu ituwe? Undan da'mi'e i Barnabas ya
mahapul an e ami bumo'lah nadan mahapulmi ya nada'en udum an
muntudtudu ya da'yuy ukod hinadan mahapulda?
7 Undan waha dingngolyu i ha e nuntindalu hi ma''id ha bo'laona
ta hiya damdamay ukod hi an namin hinadan mahapulna? Bokon'e
bo ya on waha e nunhabal mu adi mabalin hi anona dohah nan
inhabalna? Ta'on on nan mumpapto' hi kalnero ya undan adi mabalin
hi tamtamana dohah nan gatas nadan kalnerona?
8 Adi ammuna datuweh panginnilaanyu an nan e muntamu ya
waday bo'laona. Te ta'on on hinan Nitudo' an Tugun ya athidiy
ibagana.
9 Te hinan Nitudo' an Tugun Moses ya alyonay, Adiyu bunguton di
to'on nan baka hi'on mun'ilik.
Hidiyen imbagan Apu Dios ya adi ammuna nan baka hi ninomnom-
nah mahapul hi mangan.
10 Te hay imbagana i diyen impitudo'na ya da'min e muntudtuduh
hapitna. Te umat amih nan e mun'aladu ya e mun'ilik an madinolda
an waday midat i didah nadan na'ilik.

9:1 **9:1** Nan Na'na'at 9:3; 1 Kulintu 9:19; 2 Kulintu 12:12; 1 Tesalonika 2:6 **9:9** **9:9** Deuteronomy 25:4

11 Ot umat ituwen emi pangitudtuduwan hinan hapit Apu Dios i
da'yu an hidiye nan aymi inihok i da'yu an bimmunga. Ot undan adi
maphod hi'on da'yuy ukod hinadan mahapulmi ta wan ay hidiye ha
dowwami?

Hay Gapunah Adi Pumbagan Paul Hinadan Mahapulna

12 Hi'on mabalin an mumbagadan da'yu nadan udum an
muntudtuduh nadan mahapulda ya undan adi namama i da'mi? Mu
da'miy ud nomnom an adi ami mumbagah kumpulna i da'yu te aggemi
pinhod an alinah hidiyey gumalat hi aggeyu naminhodan an mangngol
hinan itudtudumin inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Ta hiya mo nan
ninomnommin udu'dulnah onmi itpol di nganneh diyen punligatanmi
an umat hi inagang ya nadan udum mu ta wan ma''id ha humandih
emi pangipa'innilaan hinan inat nimpen Jesu Kristu an iphodan ta'u.
13 Ya innilayu bo an nadan mumpuntamuh nan Templo hi ad
Jerusalem ya nan iyen di tataguhdiy pangalandah anonda. Ya atbohdih
nadan padi an mangi'nong hinadan ipi'nong di tatagu i Apu Dios an
waday alandah bingaydah nan i'nongda.
14 Ta athidi boh nan tugun nan Ap'apu ta'u an inalinay hanada'en
e mangipa'innilah nan inatna an iphodan ta'u ya mahapul an
midattandah nadan mahapulda.
15 Mu ha''on ya ta'on hi athidin mabalin an mumbagaa' hinadan
mahapul'u i da'yu ya bokon hidiyey ninonomnom'u. Ya ta'on boy
intudo''uh tuwe mu ma''id ha alyo' hi mumbagaa' hinadan mahapul'u i
da'yu. Te udu'dulnay iyate' di inagang'u mu ta adiya' mumbagah nadan
mahapul'u. Te mun'am'amlonga' an muntudtudu i da'yu an ta'on on
ma''id ha idatyu.
16 Mu ta'on on athidi ya adi mabalin hi mumbaktuwa' an gapuh nan
e' pangipa'innilaan hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u te hidiyey
indat Apu Dios hi tamu'. Ot hi'on adi' aton hituwen tamun nidinol i
ha''on ya innila' an ma''id ha linggop di punnomnom'u.
17 Ta hiya nan gapu ta hi Apu Dios di nangiyukod i ha''on ya mahapul
an ato' an adi' nomnomnomon di bo'lao'. Mu onha nin ha''on di ud
nomnom an mangat ituwen tamu ot wan o'oddamo' di bo'lao'.
18 Ot hay gungguna' hi ad uwani ya nan pun'am'amlonga' hinan agge'
numbagaan i da'yu hi bo'lao' an ta'on on mabalin ta wan ma''id ha aton
nadan nitudduwan an mangalih binayadanday nuntudtuduwa' i dida.
19 Ha''on ya mabalin an ato' nadan pinhod'un aton te ma''id ha taguh
ud baal i ha''on. Mu ha''on di ud nomnom an ta'on ona' mumbalin hi
baal di kumpulnan tagu mu ta wan dumakdakkolday kumulug i Jesu
Kristu.
20 Ta hiya nan hanada'en ibba' an Judyu di e' puntudtuduwan ya
iyunnud'uh nan pangatda ta wan donglonda nan ituddu' ta lo'tat
ya hi Kristuy unudonda. Ya ta'omboh adi mahapul an unudo' nan
tugun Moses mu di'et hanadan mangun'unud hinan tugun Moses di
puntudtuduwa' ya iyunnud'u i dida ta wan donglonda nan ituddu' ta
lo'tat ya hi Kristuy unudonda.
21 Ya atbohdih nadan adi mangunud hinan tugun Moses an bokon
Judyu an dida'ey puntudtuduwa' ya iyunnud'uh nan pangatda hi'on

9:13 9:13 Deuteronomy 18:1 **9:15 9:15** 2 Kulintu 11:10

bokon pumbahulan i Kristu ta way ato' an mangipa'innilan didah nan
a'at Kristu ta lo'tat ya hiya damdamay unudonda.
22 Ya wa'e bo ta hanadan nakapuy di pangulugnay puntudduwa' ya
ipada"ul'uy adol'u ta wan umata' i dida ta way atondan mundongol
hinan itudtudu' ta way aton di pangulugdan mihamhamad. Athinay
pangat'u an kumpulnan tagu ya ipatna' an mangiyunnud hinan a'atna
ta lo'tat ya malmuy naminhodnan mangngol hinan ipa'innila' ta alinah
abulutonah Kristu ta wan mabalin an mi'tagun hiya.
23 Te an namin di ato' ya hay e ipa'innilaan nan inat Jesu Kristu
an iphodan ta'uy nomnomnomo' te pinhod'un ha"on di ohah nadan
mawagahan.

Hay Nangibagaan Paul Ta Ihamad Nadan Kimmulug An Mangunud I Jesus

24 Nan ab'abbak an umat hinan tinnagtagan ya innilayu an dakolday
mabalin an mi'mi'yat. Mu oha ya abuh han mangabak an mangalah
nan pulumyu. Ot maphod on athidiy aton ta'uh nan e ta'u pan-
gun'unudan i Kristu. Ta an namin ta'u ya hay e ta'u pangabakan di
nomnomnomon ta'u ta wan waday pulumyu ta'u.
25 Mu mahapul an aanon ta'un namin nadan humaliwah e ta'u
pangunudan ta way aton ta'un mangabak. Te hanadan e mi'yabbak ya
mahapul an unudonda nadan ma'unud an pangidadaandah adolda an
ta'on on naligat ta way atondan bumikah ta adi hi kittang on nableda.
Ya manu'eh atondahdi ya pinhoddan mangabak ta diday idatan nan
pulumyu. Mu nan pulumyuda ya adi madne ya napa''ih. Mu nan
pulumyu an midat i dita'un kimmulug ya na'ballol te adi mapa"ih hi
inggana.
26 Ta hiya nan umata' hinan mi'yabbak an hay pangabaka' di
nomnomnomo'. Te adiya' umat hinan mi'huntukkan an logmonah
huntuk.
27 Te ato' di abalina' an mangono'nong hinadan ato' an iyunnud'uh
nan pangat nan e mi'yabbak. Te onha nan pohpohdon di adol'uy ato' ot
wan alina ya hidiyey lummuh ma"id ha pulumyu' an ta'on on wadaday
binoddanga' ta kimmulugda.

10

Adi Ta'u Patnaon Di Bungot Apu Dios

1 Da'yun i'iban kimmulug, pohdo' an nomnomnomonyu nadan
na'na'at i handidan a'ammod ta'u. Te hi Apu Dios ya winadana han
bugut ta hidiyey nangipangulu i dida. Ot punhi''anona nan liting hinan
baybay ta hidiy nangi'wandan immagwat hi dommang nan baybay.
2 Ta gapuh nangi'wanda i diyen baybay ya nan bugut an nangipan-
gulun dida di paddungnay namonyag i didan namin ta atigana an hi
Moses di un'unudonda.
3 Ya hay inandan namin ya nan makan an winadan Apu Dios.
4 Ya imminumda bon namin hinan liting an winadan Apu Dios an
impahawwangnah nan doplah. Ya hay ipa'innilan diyen doplah ya hi
Kristu an hiya nan ni'uyu'uyug i dida.

10:1 10:1 Hay Nakakan 13:17–14:31

5 Mu ta'on on athidin nunhiglay nangipapto' Apu Dios i dida ya
dakolda damdamay nangibahhon nangun'unud i hiya. Ta hiya mo bo
nan dakkodakkolday nun'a'ate on nun'ilubu'da didah nan inwada.

6 Ot hanat danaen na'na'at i handidan a'ammod ta'uy pangitigan ta'u
ta adi ta'u aton nadan nibahhon pangat an umat hinadan ina'inatda.
7 Ot hanat bokon hanadan udum an dios di dayawon ta'u ta adi
ta'u iyunnud hinan inat di udum i dida. Te hay impitudo' Apu Dios
hi ina'inatda ya alyonay, Hanadan tatagu ya nabhugda'en nangihdah
nadan ini'nongda on immanin'innumda ta mun'abubutongda on
innayundan in'innat nadan umipabain an ato'atonda.

8 Ya hanat adi ta'u aton nadan nagaga''iho an inat di udum i dida
an inilo'day bokonda ahawa. Te gapu i diyen inatda ya nadusada ta
nagulpidan natey baintit tuluy libu (23,000) i han hin'algo.
9 Ya hanat adi ta'u patnaon di ulen Apu Dios. Ta adi ta'u paton i
handidan a'ammod ta'uh din nadne te gapu i diyen inatda ya inyabulut
Apu Dios ta nungkalat di ulog dida ta nun'a'ateda.
10 Ya adi ta'u bo lumililililih nan pumpaligatan ta'u te hiyah diye boy
ohan inatda ot dusaon Apu Dios dida ta hinnagna nadan anghel ot
pumpateda dida.
11 Ta danaen nundusan Apu Dios i handidan a'ammod ta'uh din
nadne an gapuh nadan adi maphod an in'inatda ya impitudo' Apu
Dios ta way aton ta'un tumakut an mangat hinadan adina pohdon hi
ad uwanin mun'adatngan di apogpogan tun luta.
12 Ot alina'eh wada i da'yu ha hay punnomnomna ya adi nalakan
mabaliyan ya mahapul an halipodpodona te alina ya mabaliyan an
umat i dadiyen a'ammod ta'u.
13 Te ma"id ha bahhonan waday apatnaan ta'u mu athidi tuwaliy
niyatan ta'un tatagu. Mu hi Apu Dios ya adina iyabulut ha apatnaan
ta'u hi adi ta'u abalinan. Te an namin di apatnaan ta'u ya ongal di
abalinan Apu Dios an bumoddang i dita'u ta wan mabalin an adi ta'u
mabaliyan.

14 Ta hiya nan mahapul an adi ta'u ipatnan mumpaboddang hinadan
udum an dios te nalakay e ta'u abaliyan.
15 Innila' an nun'anomnoman ayu ot ukod ayun munnomnomnom
hi'on immannung tun alyo'.
16 Ya hay aton ta'uh nan punnomnomnoman ta'uh natayan Jesus
ya munhana ta'u i Apu Dios ya ahi ta'u inumon nan ma'alih dalana.
Ta hidiyey atigana an niddum ta'un Jesus an gapuh nangiyatayanah
bahul ta'u. Ya atbohdi hi'on mi''an ta'uh nan na'upi'uping an tinapay
an ma'alih adolna.
17 Te nan ohan tinapay an paddungnay adol Kristu an inupi'uping
ta'u ya ipatigonan an namin ta'un kimmulug ya paddungnay na'uping
ta'uh nan adol Kristu.
18 Ta umat hinan aton nadan Judyu hi'on waday i'nongda i Apu
Dios an hanan pi"ananda i diyen i'nongda ya ni'laggatda i diyen
nundayawanda i Apu Dios.

19 Mu adi athidi nadan mi'nong hinadan dios di udum an tatagu.

10:7 **10:7** Hay Nakakan 32:6 **10:9** **10:9** Bilang 21:5,6

20 Te hay immannung hi nangi'nonganda ya nadan dimunyun
nangipanomnom i diyen ato'atonda. Ot on pohdonyun e middum an
e mumpaboddang hinadan dimunyu?
21 Adi mabalin hi mi''an ta'u onu mi'yinum ta'u hinan punnomnom-
noman ta'u hi natayan Kristu ya indani bo ya e ta'u numpaboddang
hinadan dimunyu.
22 Te hi Apu Dios ya pohdona an hiya ya abuh di pundinolan ta'u. Ot
adi mabalin hi ipapilit ta'uy pohdon ta'u te undan adi ayu tumakut an
mangipabohol i hiya?
23 Manu te dita'un kimmulug ya ma''id ha mapaniyo i dita'u. Mu
mahapul bo an nomnomnomon ta'u te adi an namin nadan pohdon
ta'un aton ya maphod onu waday iboddangnah nan pangulug ta'u onu
pangulug di ibba ta'u.
24 Ot maphod on wa'e ha aton ta'u ya nomnomon ta'u damdamay
iphodan di ibba ta'u ta bokon hay adol ta'u ya abuh di nomnomnomon
ta'u.
25 Mu hanat adi ta'u punduwaduwaan nadan dotag an migattang
hinan malkadu
26 te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, An namin nadan wahtun
luta ya ta'on on tun luta ya bagina.
27 Ya umat boh nan waha mun'ayag i da'yu an agge kimmulug ta
alyonay e ayu mi''an hi baleda ya mabalin an ume ayuh onyu pohdon.
Mu namaag ya ni''an ayuh nan kumpulnan indadaana ta adiyu
mahmahan hi'on nibaki onu agge ta wan ma''id ha punduwaduwaan
di nomnomyu.
28 Mu onha nan eyu pi''anan ya waha nangalih umman nibakih
tuwen dotag ya maphod on adiyu anon. Te alinah hay punnomnom
diyen tagu ya bahul di panganan hinan nibaki.
29 Ta hiya nan ta'on on innilam an agge nibahho ya mahapul an
nomnomnomom hidiyen punnomnomna ta bokon nan punnomnom-
muy unudom.
Mu alinah alyonyu on tanganu on hay punnomnom di ibbay
mangipagol hinadan mabalin an anon ta'u?
30 Ya onha munhanaa' i Apu Dios i diyen indatnan makan ya tanganu
ona' pahiwon i hiya?
31 Mu hay maphod ya ta'on on nan panganan ta'u ya nan uminuman
ta'u ya an namin nadan aton ta'u ya hi Apu Dios di nomnomnomon
ta'uh ipabaktu ta'u.
32 Ta bokon dita'uy humandih kumulugan nadan Judyu onu nadan
bokon Judyu. Ya atbohdi an hanat bokon dita'uy lummuh pumbahulan
nadan ibba ta'un kimmulug i Apu Dios.
33 Te ha''on'e ya hay mamanguluh nomnomnomo' ya nadan mahapul
di udum ya ahi mohpe nadan mahapul'u. Te pinhod'un boddangan di
dakol hinadan atondan mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.

11

1 Hay maphod ya hanat unudonyu nan ato' an mangun'unud i Jesu
Kristu ta umat ayu i ha''on an hiyay un'unudo'.

Hay A'at Di Punhu'yungan Nadan Binabain Mundayaw I Apu Dios

10:26 10:26 Psalm 24:1

2 Hay pun'am'amlonga' i da'yun i'iba ya nan eyu nanginaynayunan
an mangun'unud hinadan intuddu' i da'yu.
3 Mu pohdo' an ipanomnom hinadan binabai an hanat ibilangda
nadan ahawadan linala'i hi ap'apuda. Ya hay Ap'apun nadan linala'i
ya hi Kristu. Ya hay Ap'apun Kristu ya hi Apu Dios.
4 Ta hiya nan onha hinan pundayawan ya waha lala'ih adina aanon
di kallugungna ya impa'innilana nan impa'innilan Apu Dios i hiya onu
hiyay mangipangpanguluh dasal ya hi Jesu Kristu di binaina.
5 Mu nan babain mundasal onu ipa'innilana nan impa'innilan Apu
Dios i hiya hinan pundawayan an agge nunhu'yung ya nan ahawanay
binaina te umat i ha nakalbuy uluna.
6 Te onha adina pohdon an hu'yungan di uluna ot udu'dulnah on
mumpakalbu. Mu na'innilan umipabain nan babain nakalbu. Ta hiya
nan maphod tuwalih on munhu'yungday binabai.
7 Mu nan lala'i ya adi maphod hi'on hophopanay uluna te hidiyey
pangipatigonah nan anabaktun Apu Dios. Mu nan babai ya ipatigona
nan anabaktun nan lala'i.
8 Te handin namangulun lala'in nalmu ya bokon hay babai di
nalpuwana mu nan namangulun babai ya na'alah nan lala'i.
9 Ya manu'eh limmun Apu Dios nan babai ya gapuh nan lala'i. Mu
aggena limmu nan lala'i an gapuh nan babai.
10 Ta hiya nan mahapul an munhu'yung nadan binabai ta mipatigoy
pumpada''ulandah nadan linala'i te bokon dita'un tatagu ya ammunay
manigo mu ta'on on hanadan anghel.
11 Ot gapuh nidduman ta'u i Apu Dios ya bokon mo way ohaon ukod
te limmunay babai ya lala'i ta wan mumboddangda.
12 Te ta'on on nan lala'i di na'alaan nan babaih din hopapna mu an
namin ta'un linala'i ya hay babaiy nalpuwan ta'u. Mu hay nalpuwan
di an namin ya hi Apu Dios.
13 Ot hanat nomnomnomonyu an adi maphod hi'on adi munhu'yung
nadan binabain mundasal hinan pundayawan.
14 Ya matigoh nan a'at di linala'i an adi maphod hi panigan hinan
lala'in adukkey ibu'na.
15 Mu nan babain adukkey ibu'na ya maphod hi panigan. Te nan
adukken ibu'na ya indat Apu Dios ta mihophop hi uluna.
16 Mu alina'eh wadan da'yu ha agge naminhod an munhu'yung di
binabai ya ibaga' tee an an namin nadan pundayawan di kimmulug
ya hiyah naey atonda.

Hay A'at Di E Punnomnomnoman Hi Natayan Kristu

17 Ya hay oha boh ibaga' i da'yu ya adi' pohdon nan pangatyuh nadan
a'amunganyu te hidiyey lummuh pumbahulanyu an bokon iphodanyu.
18 Te waday nangngola' an alyonday hinan ahayupanyu an mun-
dayaw i Apu Dios ya adi anu mun'u'unnudan di atonyu. Ya ta'on on
ha"on ya iyuhuh'un immannung hinae.
19 Ta hinaen ma'ma'at di panginnilaan hinadan immannung an
kimmulug te adida mi'mi'yat i naen adi maphod an at'atton di udum i
da'yu.
20 Hay nibahhawanyuh nadan a'amunganyu an punnomnomno-
manyuh natayan Jesu Kristu ya agge immannung an hi Jesu Kristu
di nomnomnomonyu.

21 Te ma'innilah nan pangatyu an hay udum ya ma''aptuda ta hiya
nan namaag ya ukodda on inanda. Ya hay udum ya adida ono'nongon
ta mabutongda ya nada'en udum ya na'aganganda.
22 Ot undan adi mabalin hi mangan ayu ya imminum ayuh nadan
numpunhituwanyu? Hinaen ato'atonyu ya hiyay nabainan nadan
nun'awotwot. Ya impatigoyu an ma''id ha punnomnomyuh nadan
ibbayun kimmulug i Apu Dios. Ya undan hay punnomnomyu ya
abuluto' danaen ato'atonyu? Adi mabalin.
23 Te intuddu' mo tuwalin da'yu nadan intuddun damdaman Jesu
Kristu i ha''on an inatna i diyen nahdom ot ahi matiliw. Ta inalan nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu nan tinapay
24 ot munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon ot ipiyappongna an
alyonay, Hiyah tuwey adol'u an ihulug'u ta iphodanyu. Hanat atonyuh
tuwe ta panginomnomnomanyu i ha''on.
25 Ya athidi boy inatnah nan bayah. Te hidin nanganda ot alana
nan basu ot alyonah nadan apostolesnay, Hituwen inumonyu ya
dala' an nipa'annungan nan balu an imbagan Apu Dios hi atonah
nadan tatagu an iphodanda. Ot hanat ugganyu aton hituwe ta
panginomnomnomanyu i ha''on.
26 Ta an namin di pangananyu hinan umat idiyen tinapay ya
panginumanyu i diyen imbaga' ya hidiyey pangipatiganyu an waday
niyatan nan natayan nan Ap'apu ta'u i da'yu. Ot hanat inaynayunyun
mangat ituwe ta ingganah tun pumbangngadana.
27 Ot onha wada i da'yu ha pamaaggon ni''an onu ni'yinum an adina
nomnomnomon nan niyatana ya numbahul te ay laylayyah i hiya nan
nangiyatayan Jesus hi bahul ta'u.
28 Ot hiya nan wa'et na'amung ayuh nan punnomnomnomanyuh
natayan Kristu ya mahapul an way ohaon ihamadnan nomnomon nan
niyatanan Apu Dios ya ahi mi''an ya mi'yinum.
29 Te nan tagun pamaaggon ni''an ya umannung an waday pundusan
Apu Dios i hiya te aggena binalol nan natayan Jesus.
30 Ta hiya nan dakol i da'yuy mundogoh ya hanada'en udum ya
nakapuy di punli'nadah adolda ya natedaot mahan di udum.
31 Mu onha ihamad ta'un nomnomnomon di a'atna ta muntutuyu
ta'uh bahul ta'u ya ahi ta'u mi''an ya mi'yinum i dadiye ya adi dita'u
dusaon i Apu Dios.
32 Manu'eh dusaon dita'un hiyah ad uwani hi'on waday nibahhawan
ta'u ya ta way aton ta'un manomnoman ta adi dita'u pi'dusa i Apu Dios
hitun pundusaanah nadan agge kimmulug.
33 Ta hiya nan na'amung ayu'en i'ibah nan punnomnomnomanyuh
nan natayan Jesus ya maphod on mundidihhan ayun mangan.
34 Ya maphod on mangan ayuh babaleyu ya ahi ayu makak. Ta
na'amung ayu'e ya bokon nan makan di gagamgamanyu ta ma''id ha
gumalat hi pundusaan Apu Dios i da'yu.

Waday udum an pinhod'un ibagan da'yu mu udu'dulnay indani ta
hitun umaliya' hina.

12

Nadan Nat'onat'on An Abalinan Di Kimmulug An Nalpuh Nan

Espiritun Apu Dios
(Epesus 4:7-16)

1 Hay oha boh pinhod'un ipa'innilan da'yun i'iba ya nan a'at nan
abalinan di hinohhan dita'u an malpuh nan Espiritun Apu Dios ta wan
pa'a''innilaonyuy a'atna.
2 Te hidin agge ayu ni' kimmulug ya nomnomnomonyu an naha'ul
ayu ta inun'unudyu nadan udum an dios an adi humapit.
3 Mu ad uwanin kimmulug ayu ya ituddu' di atonyu an mangimatun
hi'on nan Espiritun Apu Dios di nalpuwan nan ibagan nan ohan tagu.
Te onha immannung an nan Espiritun Apu Dios di mangitudduh aton
di ohan tagu ot adi mabalin hi ngohayonah Jesus. Ya gahin bo on hiyay
bumoddang hinan ohan tagu ya ahi mabalin an alyonay, Hi Jesu Kristu
di Ap'apu.
4 Ya atbohdi an ta'on on nat'onat'on di abalinan ta'un kimmulug mu
nan Espiritun Apu Dios di nangidat i datuwen namin.
5 Ta ta'on on agge numpapaddung nan inyukod Apu Dios i dita'un
munhilbi i hiya mu oha damdamah Jesus an Ap'apu ta'un punhilbiyan
ta'u.
6 Ya ta'on bo on agge numpappadung di abalinan an nidat i dita'u hi
usalon ta'un munhilbin hiya mu ohah Apu Dios an nalpuwan dadiyen
abalinan ta'u.
7 Te way oha i dita'un kimmulug on waday nidat hi abalinan ta'u.
Ta hidiyey panginnilaan ta'u an wadan dita'u nan Espiritun Apu Dios
ta way aton ta'un munhimboboddang hi iphodan ta'un namin an
kimmulug.
8 Ta wadaday indattan nan Espiritun Apu Dios hi abalinanda
an muntugun hinadan ibba ta'u. Ya nada'en udum ya indatnay
abalinanda an mun'awat hinan tudtudun Apu Dios ta way atondan
mangipa'innilah nadan ibbada.
9 Ya wadaday indattan damdaman diyen Espiritu hi nahamad an
pangulug. Ya wadaday nidattan hi abalinandan mangipaphod hi
mundogoh.
10 Ya hanada'en udum ya indatnay abalinanda an mangat hi milagro.
Ya nada'en udum ya indatnay abalinanda an mangipa'innilah nan
pohdon Apu Dios. Ya hanada'en udum ya indatnay abalinanda an
mangimatun hi'on immannung an nalpuh nan Espiritun Apu Dios nan
nituddu. Ya hanada'en udum ya indatnay abalinandan mangihapit hi
nat'onat'on an hapit. Ya wada boy nidattan hi abalinan an mangibagah
ibalinan diyen nat'on an hapit.
11 Ya an namin datuwen nat'onat'on an abalinan di kimmulug
ya nan Espiritun Apu Dios di nangdat te hiyay nangipiyappong an
miyunnudan hinan pohdonan aton di hinohha.

12 Ta athinay a'at ta'u an niddum hinan ma'alih adol Kristu an way
ohaon nat'on di abalinana an umat hinan adol ta'u an oha mu dakol
di nat'onat'on an agimangnuna.
13 Ta hiya nan hay a'at ta'un kimmulug an Judyu onu bokon Judyu ya
kadangyan onu nawotwot ya numpapaddung di niyatan ta'u te oha ya
abuh nan Espiritun Apu Dios an niddum hinan nitaguwan di hinohhan
dita'u ta hiya nan numpabonyag ta'u ta mipatigoy nidduman ta'uh nan
adol Kristu.

14 Te umat hinan inali' an hay adol ta'u ya oha mu dakol nadan
nat'onat'on an agimangnuna.
15 Te onha mabalin an humapit nan huki ya alinah alyonah adiya'
umat hinan ta'le ot bokona' ohah nan agimangnun nan adol. Mu
ta'on on atonahdi ya adi damdama mahukkatan an hiyay ohah nan
agimangnun di adol.
16 Ya atbohdih nan inga an ta'on hi adi umat hinan mata mu hiya
damdamay ohah nan agimangnun di adol.
17 Te onha namaag ya mata ya abuh di adol ot daan mo bo ha
pangngol ta'u hi'on ma''id ha inga? Ya onha bo namaag ya inga ya
abuh ot daan mo bo ha panunghung hi'on ma''id ha olong?
18 Mu maphod ta bokon athidiy a'at ta'u. Te hay inat Apu Dios ya
nat'onat'on di limmunan agimangnun di adol an niyunnudan hinan
pinhodnan iyatanda.
19 Ta adi mabalin hi oha nan agimangnun nan adol ya ma'alih ohan
adol.
20 Te hanan adol ya limmuna nimpey nat'onat'on an agimangnuna.
21 Ta hiya nan adi mabalin hi alyon nan matay adina mahapul nan
ta'le. Ya atbohdih nan ulu an adi mabalin hi alyonay adina mahapul
nan huki.
22 Ya wadada bo nan agimangnun di adol an hay punnomnom ta'u
ya kittang di tamuna mu hiyah diyen mahapul damdaman nan adol.
23 Ya nada'en udum an agimangnuna ya manghan di iyatanda mu
hiyah diyen mahapul an halipodpodon an lubungan. Ya wadada nadan
udum an ababain hi ipatpatigo ta hiya nan mahapul an lubungan.
24 Te adida umat hinadan udum an agimangnun di adol an maphod
di tigoda. Athinay nangapyan Apu Dios hi adol ta'u ta wan ihamad
ta'un halipodpodon an namamah nadan manghan di iyatana.
25 Ta matigo an tun adol ta'u ya mahapulnan namin nadan
nat'onat'on an agimangnuna. Te an naminda ya munhimboboddan-
gda.
26 Te wada'ey mahkit hi mali'nan di ohan agimangnun nan adol ya
bokon hidiye ya abuh di munli'nah hakitna te an namin nan adol ya
mali'nana. Ya atbohdih nan maphod an mali'nada an adi ammuna nan
ohan agimangnun di adol hi munli'na mu an namin nan adol.
27 Ot hay pohdo' an ipa'innila i nae ya nan a'at ta'un namin an
kimmulug. Te an namin ta'u ya na'ohha ta'un ma'alih adol Kristu mu
way ohaon nat'on di niyukod i hiyah tamuna.
28 Ta dita'un ma'alih adol Kristu ya wadaday pinto' Apu Dios
an nat'onat'on di tamuda an hay namanguluh pinto'na ya nadan
apostoles. Ya nan mi'adwa ya nadan mangipa'innilah nan pohdon
Apu Dios. Ya nan mi'atlu ya nadan e muntudtuduh nan hapitna.
Ot ahina mohpe pot'on nadan waday abalinanda an mangipaphod hi
mumpundogoh ya nadan waday naminhoddan bumoddang hi ibbada
ya nadan mangat hi udum an milagro. Ot pot'ona bo nadan waday
abalinanda an mangipangpanguluh ibbada ya nadan udum ya waday
abalinanda an mangihapit hi nat'onat'on an hapit.
29 Ta na'innila an adi an namin di kimmulug ya apostoles. Ya adi
an namin ta'u ya waday abalinan ta'u an mangipa'innilah nan pohdon

Apu Dios. Ya adi an namin ta'u ya manudtudu. Ya atbohdi an agge dita'u indattan an namin hi abalinan an mangat hi milagro.
30 Ya agge ta'u bo nidattan an namin hi abalinan an mangipaphod hi mundogoh onu abalinan an mangihapit hinadan adi ma'awatan an hapit. Ya adi bo an namin ya nidattan hi abalinan an mangipa'innila i dadiyen hinapitda.
31 Ot maphodot on hanadan maphod an abalinan di omnawan ta'u.
Mu ibaga' i da'yu an hay ma'ahhapul ahan hi mawadan dita'u ta ahi datuwen abalinan ya hanan pamhod.

13

Hay A'at Di Pamhod

1 Mahapul an waday pamhod hi ibba te ta'on on alinah nidattana' hi abalina' an humapit hi nat'onat'on an hapit di tatagu ya ta'on on nan hapit di a'anghel mu ma''id ha pamhod'uh ibba' an tagu ya ma''id ha hilbin nan hapito' an umat hinan latan pinolagda'e on tumling.
2 Ya ta'on boh on waday abalina' an mangipa'innilah nan malpun Apu Dios an hapitna ya innila' an namin nadan agge impa'innilan Apu Dios hinadan udum mu ma''id damdama ha hilbina hi'on ma''id ha pamhod'uh ibba'. Ya ta'on on alinah ongal ahan di pammati' ta mabalin an alyo' hinan billid hi madlig ya nadlig mu ma''id'e damdama ha pamhod'uh ibba' ya hiyah diyen ma''id ha hilbi' hitun luta.
3 Ya ta'omboy alinah idat'un namin nan wadan ha''on an gina'u' ta mipiyappong hinadan nun'awotwot onu ihulug'uy adol'u ta pu'ulana' an gapuh pammati' mu hiya damdaman ma''id ha odamo' hi gungguna' hi'on ma''id nan pamhod i ha''on.
4 Nan tagun waday pamhodna ya na'anus ya ma'ule. Ya adina amohan di ibbana ya adi munlattuwag ya adi mumbaktu.
5 Ya adina aton di umipabain. Ya adi gahin ahan on nan pinhodnay ma'at. Ya adi hi kittang on bimmungot. Ya bokon bo nan nibahhon inat nadan ibbanan hiyay nonomnomona.
6 Ya adi mun'am'amlong hinan adi maphod an at'aton di ibbanan tagu. Mu hay pun'amlongana i dida ya nan tigonan mapmaphod an pangatda.
7 Te immannung an nan tagun waday pamhodna ya nanongnan maphod di punnomnomna an ta'on on nganney punligatana. Ya atbohdin waday dinolna an ta'on on waday ligat. Ya adi umenglen mamannod hi pumhodan di pangat nadan ibbana. Ya ta'on on adi maphod di at'aton nadan ibbana i hiya ya an'anusana.
8 Ya hay a'at bon di pamhod ya ma''id ha pogpogna an adi umat hinadan abalinan an mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios onu nan abalinan an mangihapit hinan hapit an agge innila ya nan abalinan an muntudtudu te udum hi algo ya adi ta'u mo mahapul dadiye.
9 Mu manu'eh mahapul ta'uh ad uwani nan muntudtudu ya nan mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios ya dakol di agge ta'u ni' innila. Mu ta'on on nadan waday abalinandan muntudtudu ya dakol damdamay aggeda innila.
10 Mu hitun mahukkatan di a'at ta'uh nan nahamad ya mapogpog mo danaen abalinan te adi ta'u mo mahapul.

11 Te umat i ha''on an hidin a'ung'ungnga' ya adi mipto' di panapit'u
ya dakol di adi' ma'awatan ya umat hi punnomnom di ungay
punnomnom'u. Mu ad uwanin makiloga' ya bokon mo athidiy a'at'u.
12 Ot athidi i dita'un kimmulug an agge ni' nahamad di panginnila
ta'uh a'at Apu Dios an umat hinan pundiggalan i ha mun'ul'ulalap an
diggal an adi ma''apto'. Mu udum hi algo ya innilaon ta'un an namin
nan a'at Apu Dios an umat hi nanginnilaanah nan a'at ta'uh ad uwani.
13 Ta hiya nan udum hi algo ya adi ta'u mo mahapul nadan udum
an abalinan. Mu hay munnanong ya nan tulu an nan pammati ya nan
pundinol ya nan pamhod. Mu ha ahan di na'anhan i datuwe ya nan
pamhod.

14

Nan Abalinan An Mangihapit Hinan Nat'on An Hapit

1 Hanat nan pamhod di mamanguluh gamgaman ta'un mawada i
dita'u ta ahi nadan udum an abalinan an idat nan Espiritun Apu Dios
an namamah nan abalinan an e mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios.
2 Hanada'en waday abalinanda an mangihapit hinadan adi
ma'awatan an hapit ya hi Apu Dios ya ammunay pi'hapitanda an bokon
hay tagu. Ya adida ma'awatan nan ibagabagada te hay mangipahapit
i dida ya nan Espiritun Apu Dios.
3 Mu hanadan mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios ya nadan
tataguy pi'hapitanda ta mabalin an maboddangandah nan eda
pumpaligatan ya nan e ihamhamadan di pangulugda.
4 Ya hanan mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios ya hay maboddan-
gan hinan pangulugda ya an namin nadan ma'amung. Mu nan waday
abalinanan mangihapit hinadan adi ma'awatan an hapit ya hiya ya
ammunay maboddangan hinan pangulugna.
5 Pohdo' an an namin ayu ya waday abalinanyu an mangihapit
hinadan adi ma'awatan an hapit. Mu ong'ongngal di naminhod'un
an namin ayu ya waday abalinanyu an mangipa'innilah nan pohdon
Apu Dios an ipa'innila i da'yu. Te udu'dul hidiye mu nan abalinan an
mangihapit hinan adi ma'awatan an hapit. Te ma''id ha hilbina hi'on
ma''id ha mangibagah nan ibalinana ta way aton nadan nangngol an
maboddangan.
6 Umat i ha''on an onha hitun umaliya' hina ya ihapit'u hinan hapit
an adiyu ma'awatan ot ma''id ha hilbinan da'yu. Mu onha ihapit'uh
nan hapit an ma'awatanyu ya maboddangan ayuh nan pangulugyu te
ma'awatanyu nan itudtudu' ya nan ipa'innila' an pohdon Apu Dios an
mipa'innila.
7 Hay ohan pangipaddungan hinan tagun mangihapit hi adi
ma'awatan an hapit ya nan tagun namaagnay pagapagangoh hinan
ungngiyung onu harp ta ma''id ha pohodnah pangngolan.
8 Ya hay oha bo ya nan tangguyub an mipagangoh hi'on waday gubat
an wa'et ma''id ha poto' di gangohna ya nganney panginnilaan nadan
e mi'gubat hi'onda mundadaan onu adi.
9 Ta danaey ipaddungan nan tagun mangihapit hinan hapit an
adi ma'awatan an ma''id ha iboddangnah nadan mangngol te hanan
imbagana ya ay dibdib an nala''uh.

10 Dakol di nat'onat'on an hapit hitun luta mu an namin dadiye ya
waday pinhodnan ipa'innila.
11 Ya onha waha taguh adi' ma'awatan di hapitna ya adina damdama
ma'awatan di hapit'u ot nganney atonmin mun'inawwatan?
12 Ot athidi i dita'u an maphod on ongal di naminhod ta'u an
midattan hinan abalinan an malpuh nan Espiritun Apu Dios mu ta
hidiyen abalinan an ongal di iboddangnah pangulug ta'un namin di
ihamad ta'un aton.
13 Mu wada'en da'yuy nidattan hi abalinana an mangihapit hinan
hapit an adi ma'awatan ya maphod on ibagana i Apu Dios ta wan
idatna boy abalinana an mangipa'innilah nan ibalinana.
14 Te umat i ha''on an hinan pundasala' an onha nan Espiritun Apu
Dios di mangipahapit i ha''on hinan hapit an adi ma'awatan ot manu
te mali'na' di a'atna mu agge' innilay ibalinana.
15 Ta hiya mo nan hay maphod hi ato' ya mundasala' an usalo' nan
hapit an nalpuh nan Espiritun Apu Dios ya mundasala' an usalo' nan
hapit an ma'awata'. Ya atbohdin mungkantaa' an usalo' nan hapit an
nalpuh nan Espiritun Apu Dios ya usalo' bo nan hapit an ma'awata'.
16 Te onha hinan a'amunganyu ya alinah waha munhana i Apu
Dios hinan pundasalana mu ihapitnah nan adi ma'awatan an hapit ot
nganney aton nadan udum an mangiyunnud hi'on adida ma'awatan
nan al'alyona?
17 Ot ta'on moh on mapmaphod nan ibagbagana i Apu Dios mu ma''id
ha iboddangnah nadan tatagun mangngol.
18 Munhanaa' i Apu Dios te ong'ongngal di abalina' an mangihapit
hinadan hapit an adi ma'awatan mu da'yu.
19 Mu hinan simba'an ya udu'dulnay ta'on on oh'ohha ha ibaga' mu
ta ma'awatan nadan mangngol mu hanan dakkodakkol di ibaga' hinan
hapit an aggeda innilay pinhodnan ibaga.
20 Ot da'yun i'iba, wa'e ta nadan athitun abalinan an malpuh nan
Espiritun Apu Dios ya hanat ipatigoyun nanomnoman ayu ta adiyu
iyunnud hi punnomnom di u''ungay punnomnomyu. Mu wa'e ta
hanadan adi maphod an pangat ya hanat umat ta'uh nadan goggolang
an ma''id ha innilada.
21 Te hinan Nitudo' an Tugun ya alyonay, Ha''on an Dios di humapit
hinadan tatagu mu hay pahapito' ya nadan bokon Judyu ta nan nat'on
an hapit di panapitdan dida. Mu ta'on on ato'hidi ya hiya damdaman
mungngoheda.
22 Ot hinaey panginnilaan ta'u an ta'on on waday mangihapit
hinadan hapit an adi ma'awatan ya adi damdama kumulug nadan
agge kimmulug. Ya ta'on on hanadan kimmulug ya hay ongal di
boddangnah nan pangulugda ya nan abalinan an mangipa'innilah nan
pohdon Apu Dios.
23 Te onha hinan pundayawanyu ya namaag ya ahihahapit ayun
namin hi adi ma'awatan an hapit ot nganne nin di punnomnom nadan
niddum an agge kimmulug onu nadan hopap di pi'yamungandan
da'yu? Alinah alyonday nun'abobongang ayu.
24 Mu onha nin ta an namin ayu ya pun'ipa'innilayu nadan pohdon
Apu Dios an mipa'innila ot mabalin an wa'e ha ni'yamung hi agge
kimmulug ya alinah abulutona an numbahul an gapu hinadan
na'awatanan intudduyu.

25 Ta lo'tat ya innilaona an hanadan ato'atona ya adi maphod ta hiya
nan mumpada''ul ta hi Apu Dios di dayawona. Ya mabalin mohpen
abulutonan immannung an wadah Apu Dios i da'yu.

Mahapul An Waday Panuh Nan Pundayawan I Apu Dios

26 Hay oha boh pinhod'un ibaga i da'yu ya hanat waday panuh di
atonyuh nan pundayawanyu i Apu Dios. Ta mabalin an wadaday
mungkanta ya wadaday muntuddu. Ya wadaday mangihapit hinadan
adi ma'awatan an hapit ya wadaday mangipa'innilah pinhod dadiyen
nibaga an ipa'innila. Mu mahapul an tigonyu ta an namin danaen
nidat an abalinan ya mabalin an bumoddang hi ihamadan di pangu-
lugyun namin an na'amung.
27 Ya alina'eh wadaday naminhod an humapit hi adi ma'awatan an
hapit an ta'on onda agge innila ya maphod hi'onda adi mahuluk hi
tulu. Ya hanat adida madidihhan an humapit. Mu mahapul an waha
mangipa'innilah nan pinhod dadiyen hapit an ipa'innila.
28 Mu ma''id'e ha mangipa'innilah nan pohdon dadiyen ibaga ya
udu'dul di adida ipadngol hinadan tatagu ta hay nomnomda ya abuh
ta ta'on on ammunah Apu Dios an mangngol.
29 Ya alina'e boh wadaday mangipa'innilah nan impa'innilan Apu
Dios i dida ya maphod di ammunada ha duwa onu tuluh mahohonnod
an humapit. Ya mahapul an pa'annomnomon nadan udum hi'on
immannung an nalpun Apu Dios dadiyen imbagada.
30 Mu onha agge indappuh diyen ohan munhapit nan ibagana
ya alinah waday impanomnom Apu Dios hinan ohan wah nan
inumbunana ya maphod on idinong nan namangulun himmapit nan
ibagana ta mihukkat nan ohan humapit.
31 Ot maphod on hanada'en waday impa'innilan Apu Dios i dida
ya mahohonnoddan humapit ta wan an namin nadan kimmulug an
na'amung ya mabalin an maboddanganda ta way aton di pangulugdan
mihamad.
32 Ya nan waday abalinanan mangipa'innilah nan pohdon Apu
Dios ya waday abalinanan mangono'nong hi hapitona hi'on waday
mangipadinong i hiya.
33 Te hay pohdon Apu Dios ya waday panuh nadan ma'at hinan
pundayawan i hiya.

Ya hinan a'am'amunganyu an kimmulug i Apu Dios

34 ya mahapul an dindinongday binabaih nan pundayawanyu. Te
ta'on on hinan Nitudo' an Tugun ya alyonay mipagol an humapitday
binabai hinan pundayawan te mahapul an mumpada"uldah nadan
linala'i.
35 Mu alina'e hi waday pinhoddan mahmahan ya mahapul an had-
donda ta umanamutdah baleda ya ahida mahmahan hinan ahawada.
Te ababain hi'on nan babaiy humalanhan an humapit hi'on wadadah
simba'an.
36 Mu tanganu on athinay pangatyu an nan madadawoh i da'yuy
atonyu? Undan da'yuy nalpuwan nan tugun Apu Dios? Ya undan da'yu
ya abuh di nidatana?
37 Ot da'yuhna an mangalih propeta ayu onu waday abalinanyun
indat nan Espiritun Apu Dios ya innilayu an tun intannudo''un da'yu
ya nan Ap'apu ta'uy nalpuwana.

38 Mu alina'eh waha adi mangabulut i datuwe ya hidiyey panginni-
laanyu an agge niyunnudan hinan tugun Apu Dios hidiyen punnom-
nomna.
39 Da'yun i'iba, hanat hay gamgamanyu hi mawada i da'yu ya nan
abalinan an mangipa'innilah nadan pinhod Apu Dios an mipa'innila.
Mu hanat adiyu ipagol an humapit nadan waday abalinandan mangi-
hapit hinadan hapit an adi ma'awatan.
40 Mu mahapul an nomnomnomonyu ta an namin di atonyuh nan
pundayawanyun Apu Dios ya waday panuhna ta wan maphod hi
punnomnoman nadan na'amung.

15

Hay Impa'anhan Nadan Apostoles An Intuddu

1 Pohdo' bo an ipanomnom i da'yun i'iba nadan impa'innila' i da'yu
hidin hopapna an hidiye nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Te
hidiyey gapunah kimmuluganyu ya nihamadan di pangulugyu i Apu
Dios.
2 Ta hiya nan mabalin an mi'tagu ayun hiyah munnananong hi'on
inaynayunyun un'unudon nadan hapitna an nipa'innila i da'yu. Te
adiyu'e ya ma''id ha hilbin nan alyonyuy kimmulug ayu.
3 Te nan namangulun impa'innila' i da'yu ya hidiye nan nipa'innila
damdaman ha''on an hidiye nan nangiyatayan Kristu hi bahul ta'u.
Te hinan impitudo' Apu Dios hidin nadne ya hiyah naey mahapul an
ma'at.
4 Ya imbaga' bon da'yuy a'at di nilubu'ana mu hidin mi'atluh algo
ya minahuwan Apu Dios. Ta danaen na'at ya niyunnudan hinadan
impitudo' Apu Dios hidin nadne.
5 Ya imbaga' bon da'yu an hidin timmaguwana ya namangulu an
numpatigo i Peter ot ahi mohpe mumpatigoh nadan udum an apostoles
6 ya naminghan an numpatigoh nadan nahuluk hi limay gahut
an kimmulug i hiya. Ta ingganah ad uwani ya dakol i dadiyen
numpatigana di wahna an aggeda ni' nate.
7 Ya numpatigo bo i James ot ahi bo mumpatigo i didan namin an
apostolesna.
8 Ta hay udina ya mumpatigo i ha''on an ta'on on ma''id ahan ha
bilang'un e middum hinadan tataguna
9 te nunhiglan adi maphod nadan ina'inat'u an namamah din e'
namalpaligatan hinadan kimmulug i Jesus. Ta hiya nan hay punnom-
nom'u ya ha''on di na'adda''ul hi an namin nadan a'apostolesna.
10 Mu wada'ey matigoyuh maphod hi a'at'uh ad uwani ya ma''id
ha udum hi nalpuwana hi'on bokon hi Apu Dios an nammo' i ha''on.
Ta hiya nan ongal di numbalinan nan homo'na i ha''on. Te mabalin
an waday inat'uh nadan ipatamun Apu Dios mu hiya damdamay
bimmoddang i ha''on. Ya hay immannung ya dakdakkol di inat'u mu
nadan udum an apostoles. Mu ta'on on athidi ya adi damdama mabalin
hi alyo' di nan abalina' di gapuna te hay immannung ya nalpuh nan
abalinan Apu Dios.
11 Ot ta'on on ha''on di muntudtudu onu nadan udum an apostoles
ya hiya damdaman nan inunudyuy ituddumin namin.

12 Te hay intuddumi ya hay namahuwan Kristu hidin natayana. Mu
tanganu on wadaday udum i da'yu an mangali hi adi mamahuwan di
nateh udum hi algo?
13 Ot onha adi mamahuwan di nate ot agge namahuwan hi Jesu
Kristu.
14 Ya onha immannung an agge minahuwan Apu Dios hi Kristu ot
ma"id mo bo ha hilbin nadan intanuddumin da'yu. Ya ta'on mo boh
on nan pangulugyu i Apu Dios ya ma"id ha hilbina.
15 Ot onha athidi an adi mamahuwan di nate ot ma'layyah ami
mon namin an apostolesna an gapuh nadan emi intanuddu an
nummahuwan Apu Dios i Kristu hi'on adida mamahuwan di nateh
pidwana ya hi'on agge immannung an minahuwan Apu Dios hi Kristu.
16 Te onha adida mamahuwan nadan numpun'ate ot wan agge nimpe
namahuwan hi Kristu.
17 Ya onha agge namahuwan hi Kristu ot ma"id ha hilbin di pangulug
ta'u te madusa ta'u damdama an gapuh bahul ta'u.
18 Ya ta'on mo boh on hanadan nun'a'aten kimmulug ya mihi"anda i
Apu Dios.
19 Ya onha nan e ta'u kimmulugan ya ammunah ad uwanin atagu
ta'uh tun lutay iyatana ot mahmo' ta'un kimmulug.

20 Mu ibaga' i da'yu an hi Kristu ya immannung an namahuwan hidin
natayana ta hituwey panginnilaan ta'un an namin nadan numpun'aten
kimmulug i Jesu Kristu ya mamahuwanda.
21 Ta ta'on on nawaday ateh tun luta an gapuh numbahulan nan ohan
tagu an hi Adam mu gapu boh nan inat nan ohan tagu ya mabalin an
mamahuwandah pidwana nadan nun'a'ate.
22 Te an namin ta'u ya umannung an mate ta'u te holag dita'u i Adam.
Mu gapuh nan kimmulugan ta'un Kristu ya mamahuwan ta'u.
23 Te hi Kristu ya hiyay namangulu hi namahuwan. Ya an namin
nadan middum i hiya ya ahina mahuwan didah tun pumbangngadana.
24 Ta pogpogona mon namin di abalinan nadan nat'onat'on an
mi'buhul i hiya ya ahina inyukod mo i Amanan hi Apu Dios ta hiyay
mumpapto' hi an naminamin. Ta hituwe moy apogpogan tun luta.
25 Te hi Kristuy mun'ap'apu ta ingganah abakonan namin nadan adi
maphod.
26 Ya hay ma'udih abakona ya nan takutan ta'u an ate.
27 Te nan impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi Kristuy nangiyukodana
hi mun'ap'apu hi an namin.

Ot ma'awatan ta'u an agge iniddum Apu Dios di adolna.
28 Ta nagibbuh'en inabak Kristu an namin nadan adi maphod ta hiya
moy Ap'apu ya ahina mohpe bo iyukod i Apu Dios ta hiya mohpey
mun'ap'apu hi an naminamin.

29 Ya onha immannung an adi mamahuwan di nate ya tanganu on
wadadan da'yuy mumpabonyag ta inomnomdah bonyag nadan agge
nabonyagan ot mate? Ot nganne moy gapunah eda pangatan hidi?
30 Ya umat bo i da'mi an onha adida mamahuwan di nate ot
nganney hilbimin e manolholtap hi nunhiglan ligat an gapuh pan-
gun'unudanmih nan pohdon Apu Dios?

15:27 15:27 Psalm 8:6

31 Te immannung an abigabigat ya aya' hanan patapatayon. Mu ta'on
on athidi ya ongal di pun'amlonga' hinan eyu kimmulugan ta hiya nan
mabalin an itpol'uy ligat.
32 Hi ad Epesus ya nunhiglan aya' anon hinadan tataguh bungotdan
ha''on. Ot onha ma''id ha tumaguwan hi pidwana ot nganney hilbinah
e' pangit'itpolan ituwen pangatdan ha''on. Ya onha ma"id ha e
tumaguwan hi pidwana ot wan iyunnudan'uh nadan tatagun mangalih
namaaggot ya nangnangngan ta'u ya nangnanginnum ta'u te mate ta'u
damdama.
33 Ot hanat adi ayu mihaphapitan. Te immannung an
mi'mi"uyugta'eh nadan adi maphod di pangatda ya lo'tat ya athidi bon
adi maphod di pangat.
34 Ta hiya nan mahapul an munnomnomnom ayu ya indinongyun
mangat hinadan pumbahulan. Te undan adi ayu bumain an wadadah-
nay mangalih kimmulugda mu onnot on aggeda innilah Apu Dios?

Hay E Amahuwan Di Adol

35 Ma"id ha mapto' ya alinah wadada i da'yuy mummahmah an
alyonda hi nganney aton nan tagun nate an mamahuwan? Ya onha
mamahuwanda ot nganney a'at di adolda?
36 Athina'e ya undan aggeyu innilay a'at nan ohok? Te nan ohok ya
adi mabalin hi tumagu te gahin on mihok hinan luta ta milubu' ya ahi
humango.
37 Ya hinan pun'ohokan ya bokon nan hangon di ohok di itanom mu
nan namaganan an ohok an umat hinan gahhilang onu bi'ni.
38 Mu di'et nitanom ta himmango ya nat'on di tigona an miyunnudan
hinan ninomnom Apu Dios hi umatana. Ya innila ta'un nat'onat'on di
mitanom an aggeda numpapaddung.
39 Ot athidi an namin nadan matagun wahtun luta an agge numpa-
paddung di a'atda. Te hay tagu ya nat'on di adolna. Ya hay animal ya
nat'on bo an adi umat hinan hamuti ya nan dolog.
40 Te hitun luta ya dakol di mun'ap'aphod an limmun Apu Dios.
Ya atbohdih ad lagud. Mu nadan wahtun luta ya ad lagud ya agge
numpapaddung di aphodda.
41 Ya ta'on bo on nadan nat'onat'on an wah ad lagud ya aggeda
damdama numpappadung. Te nan algo ya nat'on di binangna an
adi umat hinan bulan. Ya ta'on bo on nadan bittuwon ya agge
numpappadung di binangda ya aphodda.
42 Ot athidi boy a'at nan adol ta'uh tun amahuwan di nate. Te nan
adol ta'uh ad uwani ya nalakan mate mu nan mihukkat an pun'adol
ta'uh pidwana ya adi mo matmatte.
43 Ya ta'on on hanan adi maphod di tigona ya ma"id ha abalinana
hi'on mate mu hitun mamahuwan hi pidwana ya mumbalin hi
mapmaphod di tigona ya ongal di abalinana.
44 Nan adol ta'uh ad uwani ya hitun luta ya abuh di mabalin hi
punhituwana. Mu hitun amahuwan ta'uh pidwana ya nan Espiritun
Apu Dios moy mangdat hi itaguwan tun adol ta'u.
45 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Nan namangulun tagun
hi Adam an limmun Apu Dios ya nidattan hi pi'taguwan hitun luta

15:32 15:32 Isaiah 22:13 **15:45 15:45** Hidin Hopapna 2:7

mu hi Kristu an ma'alih na'udin hi Adam di nangdat hi pi'taguwan hi
munnananong.
46 Ta hiya nan hay namangulu ya nan pi'taguwan hitun luta ot ahi
nan pi'taguwan i Apu Dios hi munnananong.
47 Te nan namangulun tagu an hi Adam ya nalpuh pito'. Mu nan
ma'alih mi'adwan hi Adam ya nalpuh ad abunyan.
48 Ta an namin ta'un tataguh tun luta ya nipaddung ta'u i Adam
an pito' di nalpuwana. Mu nadan tatagun waday pi'taguwandan
malpuh nan Espiritun Apu Dios ya mipaddungdah nan tagun nalpuh
ad abunyan.
49 Ta ta'on on hi Adam di nipaddungan ta'uh ad uwani mu udum hi
algo ya mipaddung ta'u damdama i Jesus an hiya nan ma'alih nalpuh
ad abunyan.
50 Ot ipa'innila' i da'yun i'iba an hituwen adol ta'uh ad uwani ya
waday apogpogana ya adi mabalin hi e mi'hituh nan pun'ap'apuwan
Apu Dios.
51 Donglonyu tun ibaga' te hituwe ya agge ni' nipa'innila. Te adi an
namin di kimmulug ya mateda mu an namin ta'u ya ahi hukkatan Apu
Dios di adol ta'u.
52 Ta na'omtang an ay ohay kodom di mata ya midihhan hinan
ma'udin gangoh nan tangguyub hi ad abunyan ya ma'at. Te hiyah gu-
mangoh nan tangguyub ya an namin nadan kimmulug an numpun'ate
ya bumangonda ya mahukkatan di adoldah balu an adi mo matmatte.
Ya ta'on on nadan namatin agge nate ya mahukkatan di adoldah balun
adol.
53 Ya manu'eh aton hidin Apu Dios ya ta wan nan a'at di adol ta'uh
ad uwani an mate ya mahukkatan hinan balun adol an adi matmatte.
54 Ta na'at'eh diye ya hidiyey ipa'annungan nan impitudo' Apu Dios
an alyonay, Nagibbuh mon na'abak di ate.
55 Ot ma''id mo ha ateh itakut ta'u te adi mo mabalin hi mate ta'u.
56 Te hay nalpuwan di ate ya nan bahul an hidiye nan adi
pangunudan hinan tugun Apu Dios.
57 Ot ongal di punhanaan ta'u i Apu Dios te an namin ta'un
mundinol hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya middum ta'un hiyah
tun pangabakana.
58 Ta hiya nan hay pohdo' an ibaga i da'yun i'iba ya maphod on
nahamad di pangulug ta'u ta adi ta'u nalakan mihaphapitan hinadan
nibahhon tudtudu. Ya maphodot on way oha i dita'u on ihamadnan
mangat hinan pohdon nan Ap'apu ta'u. Te an namin nadan aton
ta'un ipatamun Apu Dios ya adi mabalin hi namaag ya ma''id ha
punhilbiyanan dita'u.

16

Hay Pangamungan Nadan Kimmulug Hi Iboddangdah Ibbada

1 Hay itudo''u bo ya nan atonyun mun'amung hinadan pihhun ni-
nomnomyun iboddang hinadan ibba ta'un kimmulug hi ad Jerusalem
ya hanat iyunnudyuh nan imbaga' an atondah nadan simba'an hi ad
Galasya.

15:55 15:55 Hosea 13:14 **16:1 16:1** Roma 15:25-27; Galasya 2:10

2 Ot hay maphod ya hinan Duminggu ya way ohaon hiniwwena
dohah nan pihhuna an miyunnudan hinan nahapulana. Ta adiyu ihod
hi umaliya' on ahiyu nomnomon an mun'amung.
3 Ta hitun umaliya' hina ya na'amung mo tuwali ta ipiye' hinadan
pot'onyun mangiye i dadiyen iboddangyu. Ya iphod'u ha tudo' ta
pa'yodonda ta panginnilaandah ad Jerusalem an dita'uy nannag i dida.
4 Mu alina'eh on udu'dulnah ona' mi'ye ya ta'omman ta ha''on di
mangi'uyug i dida.

Hay Ninomnom Paul Hi Pangayana

5 Hitun umaliya' hina ya mundagguha' ni' hi ad Masedonia mu adiya'
madnehdi.
6 Ya alinah madmadney iha''ada' hina ta damunah mala''uh di
lowang. Ta mabalin an boddangana' i da'yu hinan umaya' hi udum
an boble.
7 Te hiyah naey pohdo' an aton hi'on iyabulut nan Ap'apu ta'u ta
adiya' umalin mangidungon da'yu ya ammuna.
8 Mu ad uwani ya ninomnom'un hituh ad Epesus di iha''ada' ni' ta
ingganah on magibbuh nan ngilin an Pentekos.*
9 Te dakoldahtuy mabalin hi pangipa'innilaa' hinan hapit Apu Dios
mu dakolda boy bumohbohol an gapu ituwen ato'.
10 Ot alina'eh umalihnah Timothy ya hanat apngaonyu ta wan
maphod di punli'nanan ayna nunhituwan hina. Te hiya ya oha bon
puntamuwon nan Ap'apu ta'u an umat i ha''on.
11 Ta hiya nan maphod di ipatigoyuy pamhodyun hiya. Ya
boddanganyu ta wan mapmaphod di ena akakan hina hi pumbangn-
gadanahtu. Te hadhaddo' hi ena abangngadan an didah nadan udum
an i'iba ta'u.
12 Ya hi ibba ta'u'en hi Apolos ya inhapita' ta wan mi'yalih nadan
udum an umalin mangidungo i da'yu mu alyonay bokon ni' hi ad uwani
anu. Mu waday timpu an lo'tat ya umali ta tigon da'yuhna.

Hay Ma'udin Intugun Paul Hinadan I Kulintu

13 Hay pohdo' an itugun bon da'yu ya mahapul an halipodpodonyu
ta adi ayu mabaliyan. Ta ita'dogyu nan pangulugyu ya hanat natulid
ayun mangunud i Kristu ta nanongnan nahamad di pangulugyu.
14 Ya nomnomnomon ta'u bo ta wan an namin di aton ta'u ya
mipatigoy pamhod ta'uh nadan ibba ta'un tatagu.
15 Da'yun i'iba, innila' ot innilayu da Estepanas an hina'amma. Te
diday namangulun kimmulug hinah nan probinsya hi ad Akaya. Ya
dida eh'ay bumanoddang hinadan ibbayun kimmulug hina.
16 Hay maphod ya iyunnudyuh nadan tatagun athidiy pangatda an
umat hinadan udum an ibba ta'un muntamuh nan ipatamun Apu Dios.
17 Ongal ahan di pun'am'amlonga' hi immaliyan hitun da Stepanas
an didan namin i da Portunatus ya hi Akaikus. Te hidin immalida ya
immudu'dul di engle' hi agge' nannaniggan i da'yu.
18 Te hay immaliyandahtu ya ongal di nangipa'amlongandan ha''on
an umat hi nangipa'amlongandan da'yuhna. Ot nadan athitun tatagu
an maphod di a'atda ya mahapul an donglon ta'u dida.

---

* **16:8 16:8** Nan Pentekos ya hidiye nan ngilin di nagibbuhan di gapas. Bilang 28:26

19 Pohdo' bon ipa'innilan da'yu an nomnomnomon da'yuh nadan
kimmulug hinan probinsya hi ad Asia. Ya atbohdiy imbagan da Akila i
Prisila an himbale ya nadan kimmulug an uggan ma'amung hi baleda.
20 Ya ta'on on hanadan ibba ta'un kimmulug hituh ad Epesus ya
nomnomnomon da'yu damdama.
Ya maphod hi'on nundadammu ayu'eh nan pundayawan i Apu Dios
on munhin'a'apnga ayu.
21 Ot ipa'innila' i da'yu an hituwen dappuh tuwen tudo' ya ha"on di
nangitudo' ta ibaga' an hanat mapmaphod ayuhna.
22 Ot hi Apu Dios di ukod an mundusah nadan tatagun ma"id ha
pamhoddan hiya.
Hanaot ta mumbangngad'a mo an Ap'apumi.†
23 Ot hanat minaynayun an hom'on dita'u hinan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu.
24 Ot hituwey nomnomnomonyu an pohpohdon da'yun i'iba an
kimmulug i Jesu Kristu.

† **16:22 16:22** Hay hapit di Greek hinan hanaot ta mumbangngad'a mo an Ap'apumi' ya Maranata.

Nan Mi'adwan Tudo' Paul Hinadan I Kulintu
(2 Corinthians)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi
apostoles an mangipa'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Hay
adwa' an nangitudo' ituwe ya hi ibba ta'u an hi Timothy. Ot hituwey
tudo'mi i da'yun i'iba an kimmulug hinah ad Kulintu ya hinadan udum
an boblehnah ad Akaya.
2 Ot hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu
Dios an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Alpuwan Di Dinol Hinan Punligatan

3 Munhana ta'u i Apu Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
te hiya ya ongal di homo'na ya hiyay nanongnah bumoddang i dita'u.
4 Ya namamah nadan punligatan ta'u te ta'on on nganneh diyen ligat
ya hi Apu Dios di bumoddang i dita'u. Ta wan mabalin an boddangan
ta'u damdama nadan udum an maligatan.
5 Immannung an dita'un kimmulug i Kristu ya ongal di punligatan
ta'u an umat i hiya. Mu atbohdi an ongal di boddangnan dita'u.
6 Ot tee an athidiy ma'ma'at i da'mih ad uwani an gapuh emi
bumoddangan i da'yu ta way atonyun mi'tagu i Apu Dios. Ot gapu
ta naboddangan ami ya boddangan da'yu damdama ta way atonyun
mangitpol hi ligat te na'at i da'mi danaen ligat.
7 Ta hiya nan madinol ami an inaynayunyuy pangulugyu an ta'on
hi munholholtap ayu an umat i da'mi ya innilamin boddangan da'yu
damdaman Apu Dios te athidiy inatnan da'mi.
8 Da'yun i'iba, pinhodmin ipa'innila i da'yu nadan hinolholtapmi hi
awadanmih nan probinsya hi ad Asia. Te nunhigla ahan an alyonmih
on hidiyey atayanmi.
9 Mu innila' an manu'eh na'at dadiye i da'mi ya ta wan innilaonmin
mangiyukod hi nitaguwanmi i Apu Dios an mummahuh nate ta adi
ami mundinol hinan abalinanmi.
10 Ot hiyay nangihwang i da'mi i dadiyen atatakut an emi ot atayan.
Ta hiya nan nanongnan madinol ami an hiyay mangih'ihwang i da'mi
11 te innilami an idasadasalan da'mi i da'yu. Ot dakol ayu'en
mangidasal ya bokon da'mi ya ammunay maboddangan te ta'on on
da'yu ya munhana ayu damdaman Apu Dios te dingngolnay dasalyu.
12 Hay oha bo ya madinol ami te ma''id ha nomnomnomonmih
inatmih adi maphod hi ibbamin tagu an namama i da'yu. Ta adiyu
alyon hi nat'on di gapunah emi nuntudtuduwan i da'yu te hay wah
nomnommi ya hay emi pangun'unudan hinan ipa'at Apu Dios i da'mi.
Ya inatmi datuwe an adi gapuh nan abalinanmi mu gapuh boddang
Apu Dios.
13 Ya ta'on on tun tudo'min da'yu ya dinadno'mi ta nalakan
ma'awatanyu.
14 Mu ta'on on kittang ni' di ma'awatanyuh ad uwani mu ta wan
hitun pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya ongal di

pun'amlonganyu an gapu i da'mi an umat hinan pun'amlonganmi an gapu i da'yu.

Hay Umayan Paul Hi Ad Kulintu

15 Innila' an pinhodyu an umaliya' hina ta hiya nan ninomnom'un
umalin mangidungo ni' i da'yu. Ya ahiya' bo mumbangngad ta wan
boddangan da'yu hi ihamhamadan di pangulugyu.
16 Te ninomnom'un mundagguh hina ya ahiya' umeh ad Masedonia.
Ya ahiya' bo mundagguh hi pumbangngada' ta muntudtuduwa' i da'yu.
Ya ta wan da'yu damdamay bumoddang i ha''on hi umaya' hi ad Judea.
17 Mu gapu ta agge na'at hidiyen ninomnom'u ya alinah alyonyu
on hay punnomnom'u ya umat hinan nomnom di tataguh tun luta an
adida ipa'annung di ibagada.
18 Ot hi Apu Dios di mangiyuhuh an adi athidiy a'at'u an adi' alyon hi
o ya indani ya imbahho'. Te hi Apu Dios di un'unudo' an ipa'annungnay
ibagana.
19 Ya ta'on on hi Jesu Kristu an Imbabalena an emi ipa'pa'innila i
da Silbanus ya hi Timothy nadan inatnan iphodan ta'u ya ma"id ha
bahhonan ipa'annungnan namin nadan alyonah atona.
20 Ta hiyay mangipa'annung hinadan imbagan Apu Dios hidin nadne.
Ta dadiyey gapunah pangalyan ta'u i Jesu Kristu hi, Hiya peman an hi
Apu Dios di mipabaktu.
21 Te hi Apu Dios an namto' i dita'uy mangipihamad hi pangulug
ta'un Kristu.
22 Te impiddumnan dita'u nan Espirituna ta mangipa'innila an
dita'uy tataguna. Ta hiya nan madinol ta'un umannung an idat Apu
Dios an namin nan imbaganan idatnan dita'u.
23 Manu'eh aggeya' ni' immalihna ya agge' pinhod an mahkitan ayu
hi pangihingala' i da'yu. Hi Apu Dios di mangiyuhuh an immannung
hituwen ibaga'.
24 Mu hanat adiyu alyon hi ipapilitmi i da'yuy pinhodmi te innilamin
nahamad tuwaliy pangulugyu. Mu hay pohdonmi ya hay bumoddan-
ganmin da'yu ta wan iyal'alanay amlongyun mangunud i Apu Dios.

2

1 Hay ninomnom'u mo ya udu'dulnay adiya' ni' umalihna ta adi
mapidwa din immaliya' an nahkitan ayuh din nangihingala' i da'yu.
2 Te onha pahakitan da'yu bo ot nganne mahan mo ha
mangipa'amlong i ha''on an da'yu ya abuh han namnamao'.
3 Ta hiya nan namaaggot han tudo''u tee han ipiyali'. Te agge' pinhod
an hay umaliya' ya da'yu bon namnamao' an mangipa'amlong i ha''on
di mangipahakit hi nomnom'u an gapuh paniga' hinadan nibahhon
ato'atonyu. Ot hi'on mun'am'amlonga' hi umaliya' hina ya atbohdin
ta'on on da'yu ya mun'am'amlong ayu.
4 Hidin nuntudo'a' i da'yu ya nunhiglan mahkit di nomnom'u ta hiya
nan namaaggon mun'aldad di luwa'. Te agge' pinhod an mahkitan
ayu mu pinhod'un innilaonyu an manu'eh nuntudo'a' ya nunhiglay
punnomnom'u i da'yu.

Hay E Punlinglingan Hi Numbahulan Di Ibba

5 Hinaen ibbayu an adi ahan maphod di inatna ya bokon ha''on ya
abuh di binaina te ta'on on da'yun niddumana. Mu adi' punhiglaon di
pangali' i diyen inatna
6 te ongal moh diyen nanitilogyun hiya.
7 Ot ad uwani ya mahapul an pakawanonyu mohpe an gapu i diyen
numbahulana ya inip'iphodanyuot hi hapit. Ta adi minaynayun di ena
umukayungan te alina otahan ya hidiyey e a'abakan di nomnomna.
8 Ot hanat ipatigoyu an ongal di pamhodyun hiya.
9 Manu'eh nuntudo'a' i da'yu ya pinhod'un innilaon hi'on imman-
nung an tinitilogyuh diyen adi maphod di inatna. Ot maphod ta
inunudyuy tugun'u ta inatyu.
10 Ya pinakawanyu'e nimpeh diyen numbahul ya ta'on on ha''on
ya pakawano'. Ya innilan Kristu an nan alyo' hi pinakawan'u ya
immannung an pinakawan'u an gapu i Kristu ta iphodanyu.
11 Ta wan ma''id ha aton Satanas an mangabak i dita'u te innila ta'uy
a'at di pamalbalina.

Nadan E Mangipa'in'innilah A'at Kristu

12 Hidin immaya' hi ad Troas ya immannung an nundadaan nadan
tataguhdi an mangngol hinan e' itudtudu an mipanggep hinan inat
Jesu Kristu an iphodan ta'u.
13 Mu gapu ta ma''id ha tinigo' i ibba ta'un hi Titus hidi ya hiyay
minonomnom i ha''on. Ta hiya nan imbaga' hinadan tataguhdi an
tayna' dida. Ot inayun'un umeh ad Masedonia.
14 Ya ongal di punhanaa' i Apu Dios te gapuh kimmulugan ta'un
Kristu ya pangabakon dita'uh nadan mi'buhul i hiya. Ta mabalin an
dita'uy e mangipa'in'innilah a'at Kristu ta ay hanan immalimuttamut
ha maphod di hunghungnah abobboble.
15 Te dita'u nan paddungnay pabanglu an idawat Kristu i Apu Dios.
Te gapu i dita'u ya ma'innilaan di tatagu nan a'at Jesu Kristu. Te an
namin nadan itudtuduwan ta'u an kumulug onu adi ya paddungnay
hunghungon dita'u.
16 Te dadiyen intudtudu ta'u ya mi'alig hinan pabanglu an mangdat
hi itaguwan nadan kumulug. Mu hay panunghung nadan adi kumulug
ya ay pumatey hamuyna. Ot nganne i dita'uy abalinana an mangat
ituwen tamu?
17 Manu'eh abalinanmin aton hituwen tamu ya hi Apu Dios di
nannag i da'mi. Ya hiya boy manmannigoh nadan ato'atonmi ot adi
ami munlayah. Te adi ami umat hinadan udum an hay bo'laonday
gapunah eda puntudtuduwan te hay punnomnomdah nan hapit Apu
Dios ya ay migattang.

3

Hay Nabakbaktu Mu Nan Tugun An Nidat I Moses

1 Ma''id ha mapto' ya alyonyuh on namaaggot alyonmih da'miy
muntudtudu ta mahapul an waha ipatigomih tudo' i da'yu ya ahi
da'mi abuluton an muntuddu ta umat hi aton nadan udum. Ya alinah
alyonyuh on mumpa'apya amin da'yuh tudo' ta ipatigomih nadan
udum an umayanmi ta wan abuluton da'min dida.

2 Mu adi mahapul te da'yu nan paddungnay tudo' an mangipa'innila
an immannung nan tamumi. Te gapuh nangabulutanyuh nadan
intudtudumi ya nahukkatan di pangiye"eyu.
3 Ta matigo an da'yu nan paddungnay tudo' an nalpu i Kristu ya
da'miy hinnagna hi nangitudo' i da'yu ta paddungnay intudo'mih
nomnomyuy a'atna. Ta adi umat hidin nadne an nadan batuy nitud'an
nan tugun Apu Dios. Ya bokon bo tintay nanudo'mi te nan Espiritun
nan nahamad an Dios.
4 Manu'eh ibagamih tuwe ya madinol ami an abuluton Apu Dios nan
tamumi te hi Kristuy alpuwan di abalinanmi.
5 Ot adimi alyon hi abalinanmih tuwen tamu. Te onha da'mi ot
atonmi ya adimi abalinan. Mu hi Apu Dios di nangdat hi abalinanmi
6 ta hiya nan mabalin an emi ipa'innila nan balu an tugun an adi
umat hidin tugun an nitudo' hidin hopapna. Te hidiyen tugun ya
on hay a'at di bahul an mangihi"an i dita'u i Apu Dios hi ingganay
ipa'innilana. Mu nan ipa'innilan nan Espiritun Apu Dios ya hidiye
nan alpuwan di pi'taguwan i hiyah munnananong.
7 Manu te hidin nangdatan Apu Dios i Moses hinan tugunan
impitudo'nah nan batu ya nipatigoy anabaktuna. Ta hiya nan
hay angah Moses ya nunhiglan humili ta hiya nan hidin inyenah
nadan ibbamin Judyu ya adi mabalin hi itigodan hiya an ta'on on
mun'ama"id nan humili. Ot at'ehdiy na'at hidin nidatan nan tugun
an mangipa'innilah adusaan di tatagu
8 ot iyal'alana mo ahan di anabaktun nan balun ipa'innilan nan
Espirituna.
9 Te nan tugun an nangipa'innilah adusaan di tatagu hi'onda adi
unudon ya nabaktu. Ot namamay anabaktun nan balun tugun an
mangipa'innilah pangibilangan Apu Dios i dita'u hi maphod.
10 Ta napogpog moy anabaktun nan namangulun tugun ta
nahukkatan i han na'abbaktu an balu an tugun.
11 Ot at'ehdin ta'on on nan tugun an mapogpog ya nipatigoy
anabaktuna ya namama moy anabaktun nan balu an tugun an adi
mapogpog.
12 Madinol ami an hituwen emi itudtudu ya na'abbaktu an adi
mapogpog ta hiya nan adi ami bumain an e mangitanudtudu.
13 Ta adi umat hidin inat Moses an nunhu'yung ta wan adi tigon
nadan ibbanan tinanud Israel nan humilin angahna an ta'on on hidin
mun'ama"id nan humili.
14 Hay punnomnom di tatagu ya ay nahophopan te adida ma'awatan
nan pohdon Apu Dios hi atonda. Ta ingganah ad uwani ya ta'on
onda bahaon nan namangulun tugun Apu Dios ya adida ma'awatan di
ibalinana. Mu hanadan kumulug i Kristu ya mabalin an ma'awatanda
nan pohdon Apu Dios hi atonda.
15 Mu nadan'en udum ya ta'on on hi ad uwani an bahabahaonda nan
intudo' Moses ya ay damdama nahophopan di punnomnomda te adida
nimpe ma'awatan.
16 Mu hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi'on kumulug nadan
tatagu hinan Ap'apu ta'u ya ma'aan nan ay nihophop hi nomnomda.
17 Ya hidiyen alyonah Ap'apu ta'u ya nan Espiritun Apu Dios. Te
hiya'ey middum hinan nitaguwan ta'u ya adi mo mahapul an idinol
hinan pangunudan hinan tugun Moses.

18 Ta hiya nan matigo i dita'un kimmulug nan anabaktun nan
Ap'apu ta'u an agge nahophopan. Te nan Ap'apu ta'u an nan
Espiritun Apu Dios ya inaynayunan hukkatan di a'at ta'u ta lo'tat
ya waday ipaddungan ta'uh nan a'atna ta wan iyal'alanan ma'attigoy
anabaktuna.

4

Nan Abalinan Apu Dios Ya Mipatigoh Nan Tagun Puntamuwona

1 Maphod ta hi Apu Dios di nannag i da'mi ta emi itudtuduh naen
balu an tugun. Ta hiya nan waday tulidmi an mangat ituwen tamu an
ta'on on waday punligatanmi.
2 Ya ma"id ha nomnomnomonmin mangat hinadan umipabain. Ta
ma"id ha hina'ulmi ya aggemi inudman hi layah nan hapit Apu
Dios. Mu ihamadmin mangitudduh nan hapit Apu Dios ta wan
innilaon nadan mangngol an immannung an hi Apu Dios di nalpuwan
nadan ituddumi. Ot ma"id ha iyaguhmi te tigtiggon Apu Dios nadan
ato'atonmi.
3 Mu wadaday tatagun ay nahophopan di punnomnomda an adida
abuluton nadan itudtudumin inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ta hiya
nan madadagda.
4 Te hi Satanas an ap'apun di adi kumulug ya paddungnay
hinophopanay punnomnomda te adina pohdon an innilaonda hidiyen
inat Jesu Kristu an iphodanda ya nan anabaktuna an nipaddung i Apu
Dios.
5 Ot bokon hay amaphodmiy emi ipa'in'innila te nan Ap'apu an
hi Jesu Kristu. Da'mi'e ya on ami baal ya abuh an bumoddang an
mangipa'innila i da'yuh nan a'at Jesu Kristu.
6 Te hi Apu Dios di himmapit hidin hopapna ot mawaday patal hinan
munhihillong ya hiya boy namatal hi nomnom ta'u ta ipa'innilana i
dita'uy anabaktuna an nipatigoh nan a'at Kristu.
7 Ot da'min muntudtudu ya umat amih nan pito' an banga an
ammuna nan nittu i da'mi hi na'ballol. Ta hiya nan ma''id ha atonmin
mangalih da'miy nalpuwan nan abalinanmi te on hi Apu Dios an ma''id
ha nihippatan di abalinanay nalpuwana.
8 Ta hiya nan ta'on on dakol di punligatanmih nan emi pun-
tudtuduwan ya adimi idinong an e muntudtudu. Ya hinuddum on
aggemi innilay atonmi mu wada damdamay dinolmi.
9 Ya dakolday mamalpaligat i da'mi mu agge da'mi inwalong i Apu
Dios. Te ta'on on ay da'mi patapatayon mu gapuh boddang Apu Dios
ya matagu ami aya.
10 Ta athi'athidi an amod on da'mi patayon an umat hidin inatda
i Jesus. Mu ta'on ta wan gapuh nan ma'at hitun nitaguwanmi ya
mipa'innila an hi Jesus ya timmagu ta hiyay mangipappapto' i da'mi.
11 Ya ta'on on athitun ay ami matemateh pangatdah ad uwanin
atagumi an gapuh emi pangatan hinan ipatamun Jesus mu ta mi-
patigon wadah Jesus an bumoddang i da'mi.
12 Ot hiya nan ta'on on athitun amod on ami mateh pangatdan da'mi
an gapuh emi puntudtuduwan mu ta hay pumbalinana ya waday
pi'taguwanyuh munnananong.

4:6 4:6 Hidin Hopapna 1:3

13 Ta umat hinan nitudo' an hapit Apu Dios an alyonay, Kimmuluga'
i Apu Dios ot hiya nan pohdo' an e ipa'innilah udum nan kinulug'u.
Ot athidin da'mi an gapu ta kimmulug ami ya pohdonmi damdaman e
ipa'in'innilah nadan ibbami.
14 Te madinol ami an hi Apu Dios an nummahuh nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu ya mahuwan dita'u damdaman kimmulug i hiya ya in'uyug
dita'un hiya hi awadan Apu Dios.
15 Ya an namin datuwen ma'ma'at i da'mi ya iphodanyu. Ta wan
dumakol ayun dumakol an manginnilah nan homo' Apu Dios ta
ma'udman ta'un munhana i hiya ya mundayaw i hiya.
16 Ta hiyah tuwe nan adi ami mangmanghop an e muntuddu. Ta
ta'on on athitun kumapuy an kumapuy di adolmi mu ta nan a'at di
pangulugmin Jesu Kristu ya mihamad an mihamad.
17 Ya hay punnomnommi ya manghan hituwen pumpaligatanmi te
na'omtang han a'atana. Mu hay pumbalinan datuwen ligatmi ya nan
ma"id ha nipaddungana an emi ipabaktuwan i Apu Dios hi inggana.
18 Ta hiya nan bokon datuwen matigoh tun lutay nomnomnomonmi
te nadan wah ad abunyan an adi matigo. Te an namin nadan wahtun
luta an matigo ya mapogpogda mu nadan wah ad abunyan an adi ta'u
matigoh ad uwani ya ma"id ha apogpoganda.

5

Udu'dul Nan E Pi'hituwan I Apu Dios

1 Innila ta'u an madadag'e mo tun adol ta'u an hidiye nan ay allung
tun nitaguwan ta'uh tun luta ya hukkatan Apu Dios hinan adi madadag
an punhituwan ta'uh ad abunyan hi inggana.
2 Gapu ta ongal di punligatan ta'uh ad uwani ya hiya nan aptuwan
ta'uy e ahukkatan tun adol ta'u hinan nahamad an adol hi ad abunyan.
3 Te wa'et nate ta'u ya bokon ammunay linnawa ta'un e munhituh
ad abunyan te ma'adolan ta'u.
4 Ta hiya nan aptuwan ta'u nimpey ena a'atan hi ad uwanin
maligatan ta'uh tun luta. Mu hanat bokon hay atayan ta'uy aptuwan
ta'u ta hanan ahukkatan di adol ta'uh nan nahamad an adol di
gamgaman ta'u.
5 Ya hanat hi Apu Dios di mangidadaan i dita'u ta mabalin an ma'at
datuwe. Ya impiddumnan dita'u nan Espirituna ta hiya nan madinol
ta'u an umannung an ma'at.
6 Ot hanat nanongnan madinol ta'u. Ya mahapul an innila ta'u an
adi ta'u mabalin an umeh ad abunyan hi'on matagu ta'u ni' an wada
ta'u ituwen adol ta'u.
7 Ta hiya nan mahapul di pangulug ta'u i Apu Dios ituwen pi'taguwan
ta'u ta ta'on on agge ta'u tinigo dadiyen ahi ma'at ya patiyon ta'u.
8 Ot hanat madinol ta'u nimpe ta pa'udu'dulon ta'un taynan tun adol
ta'uh ad uwani ta nan Ap'apu ta'uh ad abunyan di e ta'u pi'hituwan.
9 Mu hanat ha ahan di nomnomon ta'u ya hay e ta'u
pangipa'amlongan hinan Ap'apu ta'u an ta'on on wahtu ta'uh tun luta
onu hi ad abunyan.
10 Te udum hi algo ya ume ta'un namin hi awadan Kristu ta
humalyaon dita'u ta midat i dita'u nan gungguna ta'u an miyunnudan
hinadan ina'inat ta'uh tun luta.

Hay Nipatigan Nan Homo' Apu Dios

11 Gapu ta innilami an mahapul an mawaday takut ta'u an adi
kumulug i Apu Dios ya hiya nan adi ami mangmanghop an e
mangipa'innilah nan hapitna hinadan tatagu. Ot innilan Apu Dios
hituwen a'atmi ya hanat ta'on on da'yu ya na'innilaanyuy a'atmi.
12 Ta adiyu alyon di hay adolmiy ipabaktumi i naen inalimi. Te
manu'eh pohdo' an ma'awatanyuy a'atmi ya ta wan adi da'mi ibain.
Ta wadada'e nadan mumbaktu an gapu ta alyon di tataguy nala'ingda
ya waday abalinanda ya innilayuy pambalyu i dida. Te bokon hanan
mipatpatigon pangat ya abuh di nabalol te ta'on on nan wah nomnom.
13 Te hay pangalin di udum ya nabongang ami ot ta'on mu ta
adayawan Apu Dios. Mu maphod'ey alyondah a'atmi ya iphodanyu.
14 Te nan ongal an pamhod Kristu i dita'uy nangipahlu i da'mi
an e muntudtuduh nadan tatagu te ma''id ha punduwaduwaanmih
nangiyatayan Kristu hi bahul ta'un namin. Ot ta'on on ohah Kristu
an nate mu an namin ta'u ya paddungnay ni'yate ta'un hiya.
15 Ya manu'eh inyatenan namin di bahul di tagu ya ta wan
mabalin an hinan atagu ta'u ya bokon hanan pun'amlongan ta'uy
nomnomnomon ta'u ta hanaot an namahuwan an nangiyaten dita'uy
pa'amlongon ta'u.
16 Ta hiya nan dita'u ya bokon mo nan niyatan di ohan taguh tun
lutay pangibilangan ta'un hiya an ta'on on athidi ni' di punnomnom
ta'u i Kristu. Mu maphod ta ad uwani ya adi mo athidiy punnomnom
ta'u.
17 Ot nomnomnomon ta'u an nan kumulug i Kristu ya pumbalinon
Apu Dios hi balun tagu. Ta mahukkatan moh balu nan a'at ta'u tuwali.
18 Hi Apu Dios di nangat i nae te hiyay nannag i Kristu ta inyatenay
bahul ta'u ta wan ihayyup dita'u i Amana. Ot dita'un kimmulug
di nangiyukodanan e mangipa'innilah nadan tatagu hi'on nganney
atonda an mihayyup i Kristu.
19 Te hinnagnah Kristu ta way atonan mamakawan hi bahul di tatagu
ta wan mihayyupdan hiya. Ta nan tagun mangidinol hi nitaguwanan
hiya ya maphod di pi'hayyupana mon hiya. Ot hiyah naey inyukodnah
e ta'u ipa'innilah tatagu.
20 Ot hiya nan wada amin hinnag Kristu an e mangibagbagah nadan
pinhodnan ibagami mu paddungnay hi Apu Dios di humapit i da'yu.
Te pohdona ahan an abulutonyuh Kristu ta wan mihayyup ayun hiya.
21 Te ta'on on ma''id ha bahul Kristu ya hiyay paddungnay nangipa-
pahonan Apu Dios hinadan bahul ta'u ta hiyay nangiyate. Ta abuluton
ta'u'eh Kristu ya dita'uy mangipatigoh amaphod Apu Dios.

6

1 Ot da'min mi'tamu i Apu Dios hinan tamunah tun luta ya ibagami
an hanat waday balolna i da'yu nan homo' Apu Dios.
2 Te alyonay, Hidin mumbaga ayu i ha''on ya indat'u nan dinawatyu.
Ya hidin numpahmo' ayu ya binoddangan da'yu ta nihwang ayu.

Ot nomnomnomonyu an hi ad uwanih diyen imbaganan
pamoddanganah nadan mumpaboddang ya pangihwanganah nadan
mumpahmo' i hiya.

6:2 6:2 Isaiah 49:8

3 Ta hiya nan da'min muntudtudu ya mahapul an halipodpodonmi
ta ma''id ha atonmi hi gumalat hi adi kumulugan di tatagu i Kristu
ya ma''id ha lummuh pamihulandah nan tamun inyukod Apu Dios i
da'mi.
4 Te pohdonmin ipatigo an immannung an baal da'min Apu Dios an
ta'on on nganney ma'at i da'mi. Ta hiya nan itpolmi nadan dakol an
punligatanmi
5 te agaggaon nadhuwan da'mih nadan dakol an tatagu on hi-
nanoplat da'mi ya imbalud da'mi. Ya initpo'itpolmiy inagangmi ya
natukatukal ami te ta'on on hilong on muntamu ami.
6 Mu ta'on on athidi ya inanu'anusanmi damdama te nomnom-
nomonmi nan pohdon Apu Dios an ipa'at i da'mi ya ta wan mipatigo
an niddum nan Espiritun Apu Dios i da'mi. Ta ma'ule ami ya ongal di
pamhodmih nadan ibbami.
7 Ta mipatigo an immannung nan emi itudtudu an gapuh nan ongal
an abalinan Apu Dios. Ya hay pangabakmih nadan adi matigon
binuhul Apu Dios ya nadan nipto' an pangatmi.
8 Ya hinuddum ya pemanan da'mih nadan tatagu mu wadada
damdamay mamihul i da'mi. Ya wadaday mangalih maphod di
pangatmi mu wadada boy mangalih ma'layah ami an ta'on on
immannung nan ibagbagami.
9 Ya wadada boy mangali hi ma''id ha hilbimi. Mu nadan udum
ya haphapitonday amaphod di tamumi ta hiya nan nundongol. Ya
abigabigat on ay ami tayya mate mu ta'on on athidi ya matagu ami
aya tee.
10 Ya nanongnan waday amlongmi an ta'on on munholholtap ami. Ya
ta'on on nawotwot ami mu dakolday impakadangyanmiy pangulugda
te gapuh nangabulutandah nan intudtudumi ya nidattandah nan
munnananong an pi'taguwan. Ya athidi bon ta'on on ma'ma"idan amih
ad uwani mu wada i da'mi nan nahamad an itaguwan.
11 Ot an namin datuwen na'at i da'mi ya mabalin an ibagamin da'yu
te ibilang da'yun i Kulintu hi imbabale'.
12 Mu ma''id ha mapto' ya adi athinay punnomnomyun da'mi.
13 Athinay pangali' i da'yu te ibilang da'yu nimpeh i'imbabale'. Ot
hanat ibilang da'mi damdamah a'ammodyu.

Hay Adi Pangiyunnudan Hinan Pangat Nadan Agge Kimmulug

14 Hanat adi ayu mi'yoh'ohhah nadan agge kimmulug. Te undan
mabalin hi mun'uddum nan maphod hinan adi maphod ya nan hilong
hinan mapatal?
15 Ot athidi bo i da Kristu i Satanas an adi mabalin hi
mun'unnudanda. Ta athidi bo i dita'un kimmulug hinadan agge
kimmulug an agge numpaddung di pangat ta'u te adi mun'unnud di
pangat ya punnomnom ta'u.
16 Ya atbohdin adi mabalin hi iyeyuh nan Templo nadan bulul onu
nadan udum an dayawon di udum an tatagu. Ta athidi i dita'un
kimmulug te hantun adol ta'uy Templon Apu Dios. Te hay impitudo'
Apu Dios ya alyonay, Midduma' i dida ta diday punhituwa' ta wan
ha''on an Dios hi dayawonda ya diday tatagu'.

6:16 6:16 Ezekiel 37:27

17 Ta hiyah naey pangalyan nan Ap'apu ta'uy, Mahapul an umaan
ayuh awadan nadan agge kimmulug ta mihiwwe ayu i dida ta adiyu
goton an mangat hi adi maphod ta way ato' an mangabulut i da'yu.
18 Ta ha"on di hi Amayu ya da'yuy pun'imbabale'. Ha"on an ongal di
abalinanan Dios di mangalin tuwe.

7

1 Da'yun i'iba, danaey imbagan Apu Dios hi ma'at i dita'u. Ot hanat
idinong ta'u nadan adi maphod an pangat ya punnomnom ta'u. Ta hi
Apu Dios moy un'unudon ta'u ta miyappit ta'un hiya.

Hay Nangipa'amlongan Nadan I Kulintu I Paul

2 Hay dawatonmi i da'yuhna ya hanat waday naminhodyun da'mi ot
ma"id ha numbahulanmi i da'yu ya ma"id ha inatmih adi maphod ya
ma"id ha hina'ulmi i da'yu.
3 Ya ta'on on athituy pangali' mu bokon'u bungot i da'yu te innilayu
an ongal di naminhod'un da'yu.
4 Mu innila' an nahamad di pangulugyu ta hiya nan nundinola' an e
nangibagbagah nadan ibba ta'u i naen a'at di pangulugyu. Ta ta'on on
dakol di ligat hi holholtaponmi mu ongal di pun'amlonganmi an gapu
i da'yu.
5 Ta'on on hidin dimmatnganmih tun ad Masedonia ya ma"id ha
linggop di punnomnommi te ta'on on danay umayanmi on dakol di
punligatanmi. Te dakol di humihiwon da'mi. Ya atbohdin iyaguhmiy
eyu pangiwalongan hi pangulugyu.
6 Mu hi Apu Dios an mangipadinol hinadan minomnoman di
nun'alubyag i da'mi hi dimmatngan Titus hitu.
7 Mu bokon hay dimmatngana ya abuh di immamlonganmi te ta'on
on nadan inuhuhnan maphod an inatyun hiya. Ya imbagana bo an
alyonyu anuy pinhodyun umaliya' hina.
Mu hay nangipa'amlong ahan i da'mi ya nan imbaganan nuntu-
tuyuwanyuh nadan adi maphod an inatyu ya hay nangun'unudanyuh
nan intudo'min da'yu.
8 Te innila' an nahakitan ayuh din tudo''un da'yu mu ta'on on ha"on
ya mahkit di nomnom'u ni' mu adiya' muntutuyu i diyen inat'u te
innila' an adi madne ya nomnomonyun iphodanyuh diyen nangali' i
da'yu.
9 Ot innila' an gapu i diyen nahkitan di punnomnomyu ya hidiyey
nuntutuyuwanyuh nan nibahhawanyu. Ya mun'am'amlonga' te hiyah
diyey pinhod Apu Dios an ma'at ta hiya nan maphod di numbalinan
nan tudo"un da'yu.
10 Te nan tagun mahkitan ya inabulutnay numbahulana i Apu Dios
ta muntutuyu ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong ta ma"id
ha puntutuyuwanah pidwana. Mu nan tagun mahkitan mu adina
abuluton nadan numbahulana ta adina itutuyu ya mihi"an i Apu Dios
hi atayana.
11 Mu nomnomnomonyu an nali'nayuy inat Apu Dios an nangipa-
phod i da'yu an gapu i diyen nahkitanyu. Te hidiyey nihamadan
di pangulugyu te nuntutuyu ayuh nadan adi maphod an inatyu

6:17 6:17 Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34,41 **6:18 6:18** 2 Samuel 7:14

ot adiyu pi'hayupon hidiyen numbahul hinan a'am'amunganyu te
tumakut ayuh pundusaan Apu Dios i da'yu. Ta impatigoyuy aggeyu
naminhodan hinan adi maphod an pangat. Ta hiya nan pohdonyu
mohpen umaliya' hina.
12 Hay nuntudo'a' ya bokon hanadan ibbayun numbahul ya abuh te
ta'on on da'yu ta way aton Apu Dios an mangipatigo i da'yuh nan ongal
an pamhodyu i da'mi.
13 Ta hinaen inatyuy nangipa'amlong ahan i da'mi. Ya atbohdin
nunhiglay amlongmih nanguhuhan Titus hinan inatyun nangapngan
hiya.
14 Te hidin aggena immaliyan hina ya imbaga' i hiya an ongal di
dinol'un da'yu. Ya maphod ta tinigona an immannung nan inali' i hiya
an a'atyu.
15 Ta teen ad uwani ya namaman ongal di punnomnom Titus i
da'yu te adina linglingon di ana'na'unnudyu ya hay nangapngaanyu
ya nangipapto'anyun hiya.
16 Ya ta'on on ha''on ya ongal di pun'amlonga' i da'yu.

8

Hay Pangdatan Nadan Kimmulug Hinan Iboddangda

1 Pohdonmi bon ipa'innilan da'yun i'iba di a'at di pangipappapto' Apu
Dios hinadan kimmulug hituh ad Masedonia.
2 Te ta'on on dakol di punligatanda ya nanongna damdaman
mun'am'amlongda. Ya ta'on on na'awwotwotda ya dakol di indatdah
iboddangda.
3 Ya hay innila' ya nahuluk di indatda mu hanan namnamaonmin
idatda. Ya hidiye'e ya dida eh'ay ud nomnom an mangidat
4 te dida tuwaliy nangibaga i da'mi an ongal di naminhodda an
bumoddang hinadan kimmulug i Apu Dios hi ad Jerusalem.
5 Ya nahuluk nimpey indatda mu hanan namnamaonmin idatda. Mu
hay namanguluh inatda ya inyukodday nitaguwanda i Apu Dios. Ya
imbagada an bumoddangda i da'mi te innilada an hidiyey pinhod Apu
Dios hi atonda.
6 Imbagami tee i Titus ta mumbangngad hinah awadanyu ta
boddangan da'yu hinan maphod an inhipunyu hidin awadanahna an
hidiye nan eyu pun'amungan hinadan iboddangyu.
7 Te innila' an ongal di abalinanyu ya dakol di innilayuh nadan
tugun Jesus ta nahamad di pangulugyu ya ongal boy abalinanyun
muntudtudu. Ya atbohdin ongal di naminhodyun mangat hinadan
ipatamuna ya atbohdin innilami an ongal di naminhodyun da'mi. Mu
maphodot boh on ongal di naminhodyun mangdat hi iboddangyuh
nadan ibbayu.
8 Mu adi gapu ta inali' hinae ya mapilitan ayun mangdat hi
iboddangyu. Te manu'eh impa'innila' i da'yuy inat nadan udum
an ibba ta'u ya ta wan pangiyunnudanyu ta panginnilaanyuh on
immannung an waday pamhodyuh ibbayu.
9 Ot innila ta'u an gapuh homo' Apu ta'un hi Jesu Kristu i dita'u
ya ta'on on kakaddangyanan ya tinaynanah diyen kinadangyana ta
immalih tun luta ta gapuh nan inatna ya mabalin an mawadan dita'u
nan nabalol hi itaguwan ta'u.

10 Ot hanat inaynayunyu nan maphod an inhipunyun inat hi
tawonadi. Da'yuy namangulun nunnomnom an nun'amung hi ibod-
dangyu. Ya hanat nanongnan ongal di naminhodyun mangdat.
11 Ta inaynayunyuh naen inhipunyu an ongal di naminhodyun
mangidat an miyunnudan hinan abalinanyun idat.
12 Te hay pohdon Apu Dios ya nan naminhod ta'un mangdat hinan
abalinan ta'un idat an bokon hanan adi ta'u abalinan an idat.
13 Mu adi' alyon boy idatyuy iboddangyuh nadan ibbayu ta diday
umudu'dul ya da'yuy maligatan te hay maphod ya mumpapaddung
ayu an ma''id ha maligatan.
14 Ot gapu ta da'yuy waday abalinanah ad uwani ya maphod on
boddanganyu nadan maligatan. Ta alina'eh udum hi algo ya da'yu
damdamay maligatan ya diday wada ya boddangan da'yu damdaman
dida ta wan mumpapaddung ayu nimpen ma"id ha maligatan.
15 Ta umat hidin na'at hinadan a'ammod ta'uh din awadandah nan
agge naboblayan an hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Nan tagun
dakol di pinanuhna ya hiyah diyen agge nahawwalan ya nan oh'ohhay
pinanuhna ya agge bo damdama nakulangan.

Hay Nannagandah Nadan E Bumoddang Hinadan Kimmulug Hi Ad Kulintu

16 Ongal di punhanaa' i Apu Dios ta indatnay naminhod Titus an
umat hi naminhod'u an bumoddang i da'yu.
17 Te inabulutnan umalihna mu adi gapuh nangibagaanmin hiya te
on hiya eh'ay ud nomnom te ongal damdamay naminhodnan manigon
da'yu.
18 Ya pi'yaliyonmin hiya nan ohan hi ibba ta'u an pohpohdon
damdaman di kimmulug hi abobboble te mapmaphod di atonan
mangipa'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
19 Ya hiya boy pinto' nadan kimmulug hi mi'yuyug i da'min mangiyeh
nan miboddang hinadan ibba ta'uh ad Jerusalem. Ta wan gapu i diyen
atonmi ya hi Apu Dios di midayaw ya ta wan ipatigomi an ongal di
naminhodmin bumoddang.
20 Ya halipodpodonmi ta ma"id ha apihulanmi an gapu ituwen
pihhun na'amung.
21 Te pinhodmin ipa'amlong hi Apu Dios ituwen atonmi ya ta wan
tigon di tatagu an maphod di pangatmi.
22 Ya hay pi'uyugmi bo i da Titus ya nan ohan hi ibba ta'u
an innilamin mahlun mangat hinan ipatamun Apu Dios te hiyay
ina'inatna. Ya gapuh dinolnan da'yu ya namaman ongal di namin-
hodnan bumoddang i da'yu.
23 Ya hi Titus e ya innilayun hiyay nun'ibba'ibba' an nuntudtudu i
da'yu. Ya nada'en duwan mi'uyug i hiya ya mapmaphod boy pangatda
te gapun dida ya dayawon di tataguh Kristu. Ta hiya nan diday pinto'
nadan kimmulug hi mi'yalihna.
24 Ot hanat maphod di ipatigoyun didah tun umaliyanda ta wan
innilaon nadan ibba ta'un nannag i dida an immannung an ongal di
pamhodyuh ibbayu an miyunnudan hinan imbagamin dida.

8:15 8:15 Hay Nakakan 16:18

9

Hay Pangidadaanan Hi Iboddang Hi Ibban Kimmulug

1 Adi mahapul an ibaga' di eyu pun'amungan hinadan iboddangyuh
nadan tatagun Apu Dios hi ad Judea
2 te innila' an pohdonyu tuwalin bumoddang. Ta hiya nan
imbagabaga' hinadan ibba ta'uh ad Masedonia an da'yun i'ibahna hi
ad Akaya ya ongal di naminhodyun bumoddang an nihipun tuwalih
tawonadi. Ta hiya nan ta'on on dida ya umamohda ta dakolday
naminhod an mangdat hi iboddangda.
3 Ot teen honago' datuwen tulun i'iba ta'u ta umalidan bumoddang
i da'yu an mun'amung hinadan idatyu ta midadaan. Ta wan tigon
datuwe nimpe an immannung nan imbagabaga' an a'atyu.
4 Te ha"on di bumain hi'on adi midadaan hitun umaliyanmih nadan
i'iba ta'un i Masedonia. Ya ta'on on da'yu ya mibabain ayu.
5 Ta hiya nan ninomnom'un udu'dulnay mamanguludan umalihna
datuwen i'iba ta'u ta boddangan da'yu nimpen e mun'amung hinan
imbagayun iboddangyu. Ta hitun umaliyanmi ya nidadaan ta atigana
an on tuwali nalpuh nomnomyun bumoddang an ma''id ha namilit i
da'yu.
6 Ot hinan pangdatanyu ya hanat nomnomnomonyu nan ni'alig an
alyonay, Hanan tagun oh'ohhay ihokna ya oh'ohha boy apitona. Mu
nan tagun dakol di ihokna ya dakol damdamay apitona.
7 Ot hay maphod ya way ohaon ukod i hiya an munnomnom hinan
pohdonan idat ta adi mapilitan onu munduwaduwan mangdat. Te
hay pohdon Apu Dios ya nan tagun waday amlongnan mangdat hinan
pohdonan idat.
8 Ot hi Apu Dios ya ongal di abalinanan mangdat hinadan mahapul
ta'u. Ya adi ammuna nadan mahapul ta'un idatna te hawwalana ta
mabalin an waday iboddang ta'uh nadan ibba ta'u.
9 Te hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay, Ongal di
iboddangnah nadan nun'awotwot ya nanongnan hummo' hi tatagu.
10 Hi Apu Dios an alpuwan di ohok an itanom ta'u ya hiya boy
mangipabungah dakol ta waday anon ta'u. Ot undan adina aton bohdi
an mangdat i dita'u ta wan dakol di maboddangan ta'u.
11 Ta dakol di idat Apu Dios i da'yu ta wan dakol di iboddangyuh
ibbayu. Ta gapu i diyen atonyu ya dakolday tatagun munhana i Apu
Dios.
12 Te hay pumbalinan diyen idatyuh nadan tatagun Apu Dios ya
bokon hay adolda ya abuh di naboddangan te hidiye boy lummuh
punhanaan di dakol i Apu Dios.
13 Ta hiyay dayawonda an gapuh nan tigondan atonyun man-
gun'unud hinan tudtudun Kristu an umat hi pamoddanganyuh nadan
ibbayu an maligatan.
14 Ta hiya nan ongal di punnomnomdan da'yu ya idasadasalan da'yu
an gapu i diyen abalinanyu an indat Apu Dios.
15 Ot munhana ta'u i hiya an gapuh nan ma"id ha nipaddunganan
indatna i dita'u.

9:9 9:9 Psalm 112:9

10

Hay Nangita'dogan Paul Hinan A'at Di Tamuna

1 Wadaday udum an alyonday natulida' anu an muntugun i da'yu
hi'on ma"ida' hina mu wahnaa"e anu ya ma"id ha hapit'u. Manu'eh
athidiy ato' ya pinhod'un padungon hi Jesu Kristu an ma'ule ya
mumpada"ul.
2 Ot hay ibaga' ya maphodot onyu ipappaphod di a'atyu ta wan hitun
umaliya' ya ma"id ha gumalat hi pangihingala' i da'yu. Te immannung
an umaliya' ot waday tulid'un mambal hinan mamihupihul i da'mi an
alyonday hay pangatmi anu ya umat hi pangat di agge kimmulug.
3 Manu te immannung an tatagu ami mu nan pangatmi ya adi umat
hi aton di tataguh tun luta an paddungnay mi'gubat.
4 Te hay almasmi ya adi umat hinan almas di tataguh tun luta. Te hi
Apu Dios di mangdat hi abalinanmi an mama"ih hinadan humandih
panginnilaan di tatagu i Jesu Kristu.
5 Ta pa"ihonmin namin di humandih panginnilaan di tataguh nan
hapit Apu Dios ta wan mumpada"ulda ta hi Jesu Kristuy un'unudonda.
6 Ot madinola' an nipto' nan atonyun mangun'unud i Jesu Kristu mu
hanada'en mungngohe ya ahimi titilgon dida.
7 Ot hanat bokon hanan niyatandah tun lutay pangitiganyu hi'on
kimmulugda. Te onha immannung an kimmulugda i Kristu ot ibilang
da'mi damdama an kimmulug i Kristu.
8 Te hiyay nangdat hi abalinanmi ta hiya nan adi ami bumain
an manugun i da'yu. Te hituwen atonmi ya iphodanyu an adiyu
abahbahan.
9 Ya hituwen tudo"u ya adi' panattatakut i da'yu.
10 Te hay alyon di udum ya di'e anu ta muntudo'a' ya nunhiglay
pangali' mu indaniyot anu ta waa' hina on ma"id ha hunung di hapito'.
11 Pohdo' an innilaon danaen tatagu an nan intudo'min da'yu ya
ipa'annungmih umaliyanmihna.
12 Mu adimi ipaddung di adolmih nadan mangalih maphoddan
tatagu. Te dida on inaliday maphodda mu hay udum an tatagu.
Hidiyen pangatday atigana an ma"id ha innilada.
13 Da'mi'e ya onha uhuhonmi nadan ina'inatmi ya adimi hulukan
te dadiye nadan impatamun Apu Dios i da'mi an umat hi timmanud-
duwanmi i da'yuh nan hapitna.
14 Te onha agge da'yu intudduwan ot layah nan ibagabagami. Mu
bokon layah nadan imbagami te immannung an intudtudumin da'yu
nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
15 Mu bokon nan agge niyukod i da'mi an tinamuwan di udum
di emi ilattuwag. Te ha ahan di pohdonmi ya hay ihamhamadan
di pangulugyu ta wan mabalin an ukod ayu ta e ami damdama
muntudtuduh nadan udum.
16 Te pinhodmin e itudtudu damdamah udum hi boble nan iphodan
ta'un inat Kristu. Te adi ami umeh nadan dedahdiy muntudtudu tuwali
ta bokon da'miy mangilattuwag hinan tinamuwanda.
17 Te hinan nitudo' an hapit Apu Dios ya alyonay, Hanan tagun
pinhodnan munlattuwag ya hanat hanan iphodan ta'un inat Kristuy
ilattuwagna.

10:17 10:17 Jeremiah 9:24

18 Te bokon nan pangalyan ta'uh maphod ta'uy pangabulutan Apu
Dios i dita'u te maphod on hiyay mangalih maphod ta'u.

11

Hay Nambal Paul Hinadan Mangalih Diday Immannung An Apostoles

1 Hanat anusanyu tun panapit'u te hinuddum tee on ma"id ha
ono'nong'un humapit.
2 Te adi' pohdon an waday udum hi un'unudonyu an bokon hi Kristu.
Te nipaddung ayu hinan mangmangngilog an babai an nitbih ohan
lala'i an hi Kristu. Ta hiya nan halipodpodo' ta wan ma''id ha udum hi
mamloh i da'yu.
3 Te iyaguh'uy pangiwalonganyuh pangulugyu i Kristu te innila'
an dakolday umalin mamalbali i da'yu ta alinah umat ayu i Eba an
nabaliyan. Te hi Eba ya nabaliyan an gapuh aphod di panapit nan
ulog an nunhiglay layahna.
4 Te ta'on on inabulutyuh Jesu Kristu ya nan Espiritun Apu Dios
hi nitaguwanyu an gapuh nanginnilaanyuh nan inat Jesu Kristu an
iphodan ta'u ya nalaka ayu damdaman mihapitan hinadan umalin
nat'on di itudtududa.
5 Te alyonday diday nahamad an apostoles. Mu hay innila' ya aggeya'
nada'da''ul mu dida.
6 Manu te immannung peman an aggeya' nala'ing an humapit mu
humapita"e ya innila' di al'alyo'. Ot innila' an ta'on on da'yu ya
abulutonyu te innilayuy inatmin nuntudtudun da'yu.
7 Ya hidin awada' hinah nuntudtuduwa' i da'yuh nan iphodan ta'un
inat Kristu ya aggeya' numbagah nadan mahapul'u i da'yu. Manu'eh
inat'uhdi ya adi' pohdon an ungalon da'yu.
8 Mu undan aggeyu innila an hidin nuntudtuduwa' i da'yu ya aya'
e immodo'odoh nadan udum an simba'an te hanadan kimmulug hi-
nadan udum hi bobley nangida'idat hinadan inggattang'uh mahapul'u.
Mu bokon diday nunhilbiya' te da'yuhna.
9 Ya ta'on on hidin napuhana' ya agge' impatnan numbaga i da'yu
te hanadan kimmulug hituh ad Masedonia di nangiyalih nadan
mahapul'u ta ma"id ha na'ungalanyu. Ya ta'on on ad uwani ya adi'
idinol i da'yu nadan mahapul'u.
10 Ta nanongnan hinaey umipa'amlong i ha"on te innilan Jesu Kristu
an adi' goton an mumbagah iboddangyun i Akaya i ha"on.
11 Mu ta adiyu bo alyon di manu'eh adiya' mumbagah iboddangyu
ya ma''id ha pamhod'un da'yu. Mu innilan Apu Dios an ongal di
pamhod'un da'yu.
12 Manu'eh adiya' mumbagah iboddangyu ya adiya' umat hinadan
mangalih apostolesda. Te onha iyunnud'uh nan pangatda ta mum-
bagaa' i da'yu ot hidiyey pangigadulandan mangibagan ma''id ha
nipahhiwandan da'mi.
13 Mu hay immannung ya bokon hi Apu Dios di nannag i dida an e
mangitudtuduh a'at Kristu te layah nan alyonday apostoles Jesu Kristu
dida.
14 Mu adi ta'u masda'aw te innila ta'u an athidi tuwaliy a'at Satanas
an mabalin an mumbalin hi ay ma''ap'aphod an anghel.

15 Ta hiya nan adi ta'u masda'aw hi'on nadan ba'baalon Satanas ya
mabalin bon ipatigoda an maphod di pangatda. Mu hay umudi ya
madusada i dadiyen inatda.

Hay Numpaligatan Paul Hinan Tamuna

16 Ot pidwo' bon ibaga an hanat adi gapu ta hay a'at'uy e' al'alyon ya
alyonyuh ma"id ha nomnom'u. Mu ta'on on athidiy punnomnomyu i
ha"on mu hanat donglonyu nadan ibagabaga'.
17 Te innila' an hituwen pangali' ya adi miyunnudan hinan inat nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
18 Mu gapu ta pohpohdonyun dongdonglon nadan udum an munlat-
tuwag ya hiya nan mapilitana' an mangibaga damdamah a'at'u.
19 Alyonyuh nanomnoman ayu mu tanganu onyu dongdonglon
danaen ay ma"id ha nomnomda?
20 Onha immannung an nanomnoman ayu ot adi kumpulnay
ibagadan da'yu on inatyu. Te ilaylayahhan da'yu on nun'aladaot nadan
gina'uyu ya pihhuyu. Ya undan mabalin hi diday pangitangadanyu an
ta'on on ba'bainon da'yu onu tampu'on da'yu.
21 Abuluto' nan pamihulyun ha"on an alyonyuy adiya' umat i
dida. Te immannung an bumaina' an mangat hinadan umat hinan
ato'atondan da'yu. Mu gapu ta athinan munlattuwagda ya mabalin
damdaman pato' i dida an paddungnay ma"id ha nomnomda ta
ilattuwag'u damdamay a'at'u.
22 Te ibagadan Judyuda mu ta'on on ha"on ya ohaa' bon Judyu. Ya
alyonday diday holag Abraham ya hi Israel mu ta'on on ha"on ya
holaga' bon dida.
23 Alyonda eh'ah munhilbidan Kristu mu hay immannung ya ha"on
di nahamad hi baalna. Aya' te nabongang ituwen pangibaga' hi a'at'u
mu immannung an ha"on di ong'ongngal di inatnah nan ipatamun
Kristu mu dida. Ta hiya nan numpidakol di nibaluda'. Ya ma"id ha
bilang nadan hinoltap'uh nanoplatandan ha"on. Ya numpi'atnay edaot
pamatayan i ha"on.
24 Te numpilimay nanoplatandan ha"on hi numpitulumpulut hiyam
(39) di huplit.
25 Ya numpitlu boy nahoplata' hinan panoplat di i Roma. Ya wada
bo han naminghan an nunhintotopaana'. Ya numpitluy napa"ihan nan
papol an nilugana'. Ya wada mo ahan han ohay algo ya ohay hilong
an nuntaptapla'a' hi uhhun nan liting.
26 Ya dakol di nunligata' hi imma'immaya' hi abobboble. Te
inanagwat'uy atatakut an wangwang. Ya hinanappul'uy humod'ap an
namalpaligat i ha"on. Ya ta'on on nadan ibba' an Judyu ya nadan
bokon Judyu ya nunhiglay nangatdan ha"on. Ya dakol di nunligata' hi
gawwan di baybay. Ya pinaligata' hinadan mumpunlayah an mangalih
baal Jesus dida.
27 Ya nunhiglay binle' ya numpidakol di natukala'. Ya inanitpol'uy
inagang'u ya inuwoh'u ya kumog te oh'ohha han lubung'u.
28 Mu adi ammuna danaeh numpaligata' te dakol di agge' imbaga.
Mu ha ahan di nonomnomo' hi abigabigat ya nadan kimmulug hi
abobboble.
29 Te wa'e ha dingngol'uh kimmapuy di pangulugna onu nangat hi
adi maphod ya nunhiglan minomnomana'.

30 Napilitana' an nangibaga i datuwen a'at'u mu ma"id ha udum hi
ibaga' hi a'at'u hi'on bokon datuwen punligligata' ya hay akulang di
abalina'.
31 Ot hi Apu Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesus an madayaw
hi inggana ya innilanan bokon layah tudan ibaga'.
32 Ya hidi bo ta'wan numpatulan Aretas hi awahdi' hi ad Damaskus
ya nan gobelnador hidi ya impaguwalyanan namin nadan geyt i diyen
boble ta waha atondan muntiliw i ha"on.
33 Mu nadan ibba' ya inittuwa' i han gina'odandan ay kataw ot
buyunona' hinan tawan nan binattun dingding ot inayun'un bumtik.

12

Hay Nipatigan Nan Abalinan Kristu I Paul

1 Adi maphod tun e' pangal'alyan hi a'at'u mu mahapul ta way ato' an
mambal hinadan mumpunlayah an mangalih apostoles Kristu dida. Ta
ibaga' i da'yu nan impatigon nan Ap'apu ta'u ya nadan impa'innilanan
ha"on.
2 Te ume mo teeh himpulut opat (14) di tawon di nala"uh hi naniga'
i han kimmulug an niyeh ad abunyan. Mu agge' innilah on ningamut
hi adolnah linnawana an niyeh ad abunyan onu ammunay linnawana.
Hi Apu Dios di nanginnila hi'on nganney na'at.
3 Hidiyen tagu ya agge' nimpe innila hi'on niddum di adolnah
linnawana onu ammunay linnawanan niye. Hi Apu Dios di nanginnila
hi'on nganney na'at.
4 Ya hidin wahdih nan mapmaphod an boble ya waday dingngolnah
hapit an ma"id ha taguh pi'ihhapit ya ma"id ha taguh pi'bagga hi'on
nganneh diye ya mipagol damdamah tagun e mangal'ali i diye.
5 Onha nin hay udum di na'atan nae ot wan e' uhu'uhuhon. Mu adi'
atonhidi te ammuna nadan pungkapuya' an e' uhu'uhuhon.
6 Onha pinhod'u ot dakol di mabalin hi ilattuwag'u. Ya adiya' ay
mabongbongang hi'on ato' hidi te immannung nadan ibaga'. Mu adi'
atonhidi te adi' pohdon an hidiyey lummuh pangipabaktuwan nadan
udum hi amaphod'u yaden hay pinhod'uh mangipa'innilah nan a'at'u
ya nan matigodan pangat'u ya nadan itudtudu'.
7 Mu hi Apu Dios ya inyabulutna han ligato' ta ma"id ha ato' an
mangipabaktuh adol'u an gapu i dadiyen impatipatigonan ha"on. Ta
hiya nan inyabulutna i Satanas ta indatna han nunhiglan ligato'.
8 Ta numpitluy nangidasala' ituwen ligato' i Apu Dios an dayawon
ta'u ta wan aanona
9 mu hay nambalna ya alyonay, Umman hay ma'ahhapulmu ya hay
boddang'u ta wan mabalin an atom nadan ipa'at'u i he"a an ta'on on
munligat'a ta atigana an ha"on di alpuwan di abalinam. Ta hiya nan
mun'am'amlonga' an ta'on on munligata' te ituwey punli'naa' hinan
abalinan Kristu hitun nitaguwa'.
10 Ot mun'amlonga' an ta'on on nat'onat'on di punligata' an umat
ituwen ligato' ya nan pihul di tagu ya nan ipadildilaha' an gapuh
kimmuluga' i Kristu. Te wa'et maligatana' ya ma'udman di abalina'
an idat Kristu.

Hay Punnomnom Paul Hinadan I Kulintu

11 Aya' agge nanomnoman an e manguhu'uhuh hitun a'at'u mu
mapilitana' an mangat hitu. Te onha adi ayu nimpe midmidngolan
ot da'yuy ukod an mambal hinadan pamihupihuldan ha''on ta adi
mahapul an ha''on. Te ta'on hi ma''id ha bilang'un tagu mu aggeya'
nada'da''ul mu nadan mangalih diday nahamad an apostoles.
12 Te hidin awada' hina ya tinigoyun namin nadan ina'inat'u an
mangipa'innila hi a'apostoles'u. Te dakol di nakaskasda'aw an na'at
i da'yuhna an ta'on on dakol di inanitpol'un ligat.
13 Ot ma''id mahan ha alyonyu hi manghan di namoddang'u i da'yu
mu hay namoddang'uh nadan kimmulug hi udum hi boble. Te han
agge' inat i da'yu ya ammuna nan agge' numbagaan hi pihhu. Ot
alyonyu'e on hidiyey nibahhawa' ya hanat pakawanona'.
14 Nomnomnomo' an mangipitlun umalihna mu hiyah diyen adiya'
mumbaga i da'yuh nadan mahapul'u te hay nabalol i ha"on ya da'yu
an bokon hanadan pihhuyu. Ot umat hinadan u''unga an aggeda'e ni'
kimmilog ya bokon diday mangdat hi mahapul di a'ammodda te nadan
a'ammodday mangdat hi mahapul di imbabaleda.
15 Ot athidin ha''on te immannung an mun'am'amlonga' an ta'on on
da'yuy gapunah e a'umahan di pihhu' ya hay e' punligligatan mu ta
wan boddangan da'yu. Mu hanat adi gapuh nan umong'ongngalan di
pamhod'un da'yuy a'aanan di pamhodyu i ha"on.
16 Nedahnay udum i da'yu an manu te abulutonda an agge da'yu
pinaligat te aggeya' numbagah pihhu i da'yu hidin awadan ta'uhna.
Mu ma''id ha mapto' ya patiyonyu nan alyon di udum an nahalatoma'
anu te wadaday hinnag'u an immalin nangalah pihhuyu ot idatdan
ha''on.
17 Ibaga' i da'yu an ma"id attog ha inala' hinan pihhun indatyuh
nadan linala'in hinnag'uhna.
18 Manu te ha''on di nannag i Titus ya nadan nun'ibbana. Mu hidin
immaliyandahna ya on waday inaladah pihhuyu? Ma''id te innilayu
an numpaddung di punnomnommi ya pangatmi i Titus.
19 Ma''id ha mapto' ya alyonyu on intudo'mi datuwe ta pangandong-
mih nan ipabapabahuldan da'mi. Mu innilan Apu Dios an on hay e
ihamadan di pangulugyu i Kristu di gapunah puntudo'anmi i da'yun
i'iba.
20 Te itakut'u an alinah hay umaliya' hina ya hiya damdaman waday
at'attonyun adi maphod. Ya alina boh adiyu pohdon hi pangihingala' i
da'yu hi'on waday akhupa' an munhahannu onu munhin'a'amoh onu
mun'a'awwit onu munhin'u'ukuh onu munhinpapadngol onu munhin-
tutumbu' onu wadaday mungngohe ta ma''id ha pun'u'unnudanyu te
way ohaon ukod hi at'attona.
21 Ya immannung an ibabaina' i Apu Dios hi'on umaliya' hina ya
wadada i da'yuy agge nangidinong hinadan nagaga''ihon pangat an
umat hi munluktap onu mangilo' hi bokona ahawa.

13

Hay Na'udih Intugun Paul Hinadan I Kulintu

1 Hay pitlunah umaliya' hina ya alina'eh nanongnan wadan da'yuy
adi maphod di ato'atona ya nomnomnomonyu din impitudo' Apu Dios

an alyonay, Wa'e ha numbahul hinadan ibbayu ya gahin di waha duwa
onu tuluh muntistiguh nan numbahulana ya ahi mabalin hi madusa.
2 Hidin pidwan di immaliya' hina ya pinadana' tuwalih nadan
ibbayun mangmangngat hi adi maphod ya ta'on on da'yun namin an
adiyu'e idinong nadan adi maphod an ato'atonyu ya dusaon da'yu. Ot
ipanomnom'u bo tee i da'yun namin hi ad uwani an ta'on on ma"ida'
hina.
3 Ot gapu ta pohdonyu an waha pangitiganyu hi'on immannung an
nadan itudtudu' ya nalpu i Kristu ya ahiyu tigon hitun pundusaa'
hinadan mangmangngat hi adi maphod. Ta tigonyu an bokon kittang
nan abalinan Kristu te ongal di abalinana.
4 Manu te hidin natayanah nan krus ya ay ma''id ahan ha abalinana.
Mu hidin timmagu ya nipa'innila an nan abalinana ya umat hi
abalinan Apu Dios. Ta hiya nan atbohdi i da'mi an niddum i hiya an
da'miy nangiyukodanah mangipanuh hinadan ibahhawanyu an ta''on
on dakol di punligatanmi an umat hinadan numpaligatan Kristu.
5 Mu hay maphod ya bokon dadiyen ma'ma'at i da'miy tigonyu ta way
ohaon nomnomnomona hi'on nihamad di pangulugna i Jesu Kristu onu
agge. Te innilayun hi Kristu ya wadan bumoddang hinadan kimmulug
i hiya. Mu ma"id'e tuwaliy pangulugyun hiya ya hidiyey atigana an
agge ayu niddum i hiya.
6 Mu madinola' an ta'on on da'yu ya ma'innilaanyu an ibilang da'mih
tataguna.
7 Mu bokon hay panigan di tatagu an immannung an wadah Kristu
an bumoddang i da'mi di nomnomnomonmi te hay nomnomnomonmi
ya hay emi pangidasadasalan i da'yu ta wan idinongyun mangat hi adi
maphod ta wan minaynayun an hanadan nipto' di atonyu an ta'on on
ay ma"id ha abalinanmi an mundusa i da'yu.
8 Te adimi namaag hi hingal mu ta nan nipto' di atonmi.
9 Ta hiya nan mun'am'amlong ami an ta'on on adi mipatigoy
abalinanmi an mundusa i da'yu mu ta mihamad di pangulugyu. Te
idasadasalan da'yu ta wan mipaphod di pangatyu.
10 Ot hiya nan pamanguluwo' an ipa'alih tuwen tudo"un da'yu ta
hitun umaliya' hina ya ma"id ha gumalat hi pangihingala' i da'yu te
adi' pohdon an pahakitan da'yu. Te hay indat Apu Dios i ha''on ya nan
abalina' an bumoddang hi ihamhamadan di pangulugyu an bokon hay
eyu abahbahan.
11 Ot hituwe ni' han ibaga' i da'yun i'iba ta ahi nangamung hi
pidwana. Ot hanat unudonyun namin nadan intugun'u ta wan
mipaphod di pangatyu. Ya maphod boy mun'u'unnudan ayu ta
maphod di pi'hayyupanyuh nadan ibbayu. Ta wan mali'nayu an
wadah Apu Dios an bumoddang i da'yu ya hiya nan alpuwan di
pamhod ya linggop.
12 Ya hanat hinan a'am'amunganyu hinan pundayawanyu i Apu Dios
ya munhin'a'apnga ayu ya ipatigoyuy pamhodyuh hinohha.
13 An namin tudan ibba ta'un kimmulug hitu ya alyondah nomnom-
nomon da'yu.
14 Ot hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun
i da'yun namin ta wan li'naonyu nan nahamad an pamhod Apu Dios.

13:1 13:1 Deuteronomy 19:5

Ya atbohdin li'naonyu nan boddang nan Espiritun Apu Dios an wadan da'yu ta maphod di punhahayyupanyu.

Nan Tudo' Paul Hinadan I
Galasya
(Galatians)

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha"on an hi Paul an ohan apostoles an
e mangipa'in'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Mu bokon
hay taguy nannag i ha"on onu nangipa'innilan ha"on hi e' numbalinan
hi apostoles te hi Jesu Kristu ya hi Ama ta'un hi Apu Dios an hiyay
nanagu i Jesus hidin natayana.
2 Ya da'yun ma'amu'amung hinadan simba'an hinah ad Galasya di
puntudo'a'. Ya hanadan i'iba ta'uhtu ya alyonday nomnomnomon
da'yuhna.
3 Ot hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu
Dios an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
4 an nangiyateh bahul ta'u. Ta way atonan mangdat hi abalinan ta'u
an adi ma'ma'yat hinadan adi maphod an ato'aton di tataguh ad uwani
te hiyah diyey pinhod Ama ta'un hi Apu Dios hi ma'at.
5 Ot hi Apu Dios di nanongnah madayaw hi ingga'inggana. Amen.

Hay Pundusan Apu Dios Hinadan Nat'on Di Itudduda

6 Masda'awa' mahan hinan dingngol'un a'atyu. Te agge nadne ya
inwalongyuy pangulugyu i Apu Dios an namto' i da'yu an gapuh nan
homo' Jesu Kristu ta hanan nat'on an tudtuduy eyu dongdonglon.
7 Hay immannung ya ma"id ha udum hi nahamhamad an tudtudu te
ammuna nan intudtudumin inat Kristu an iphodan ta'u. Mu needah-
nay udum an e muntudtuduh nibahhon a'at Kristu ta ulawonday
punnomnomyu.
8 Mu ta'on on da'mi onu ha anghel an malpuh ad abunyan ha umalin
muntudtudu mu agge nipaddung di itudtududah din intuddumin da'yu
an inat Kristu an iphodan ta'u ya ahi dusaon Apu Dios didah inggana.
9 Ot pidwo' tee an ibaga i da'yu an nan tagun e muntudtuduh nat'on
an tudtudu an adi miyunnudan hinan inabulutyun tudtudu an hidiye
nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya ahi dusaon Apu Dios.
10 Ot ta'on on gumalat tudan ibaga' hi adi paminhodan di tatagun
ha"on mu ta hi Apu Dios di naminhod hinan ato' te hiya ahan di
pohdo' hi mipa'amlong an bokon hay tagu. Te onha nan itudtudu'
ya iyunnud'uh nan nat'on an unudon di udum ta wan maphod di
punnomnomdan ha"on ot adiya' mabalin an mibilang hi baal Kristu.

Hay Numbalinan Paul Hi Apostoles

11 Ipa'innila' i da'yun i'iba an nan e' itudtudu an inat Jesu Kristu an
iphodan ta'u ya agge nalpuh nomnom di tagu.
12 Te ma"id ha taguh nangibaga i ha"on hi a'atna. Ya agge' bo e
minahmahan hi udum an tatagu mu hi Jesu Kristu di nangipa'innila i
ha"on.
13 Ya innila' an dingngolyu din a'at'u an na'na'unnuda' hinadan
unudonmin Judyu. Ya nunhiglay namalpaligat'uh nadan kimmulug
i Kristu te pinhod'un mipapatedan namin.

14 Ot onha ipaddunga' hinadan papaddung'uh tawon ot na-
hamhamad di pangulug'u hinadan tugun handidan a'ammodmi mu
dida.
15 Mu himmo'a' i Apu Dios te pinto'a' tuwali an ta'on on hidin aggeya'
ni' niyayyam ta teen ad uwani ya ha''on di ohan baalna.
16 Ot hiya nan munhanaa' ta impa'innilanay a'at nan Imbabalena i
ha''on ta wan hiyay e' ipa'in'innilah nadan bokon Judyu. Mu ma''id ha
udum hi e' numpatudduwan hi a'atna an ta'on hi ohan tagu.
17 Ya ta'on on hi ad Jerusalem an awadan nadan namangulun
apostoles Jesus ya aggeya' ni' immehdin e numpatuddu i dida. Te
inipluy'uh ad Arabia ta eya' nunhiwwehdi ot ahi' ibangngad hi ad
Damaskus.
18 Ta nala''uh di tuluy tawon ot ahiya' mohpe umeh ad Jerusalem te
pinhod'un tigon hi Peter. Mu duway duminggu damdama ya ammuna
han ni'ha''ada' i hiya.
19 Mu ma"id ha tinigo' hinadan udum an apostoles an ammunah
James an hi ibban nan Ap'apu ta'un hi Jesus.
20 Ot hi Apu Dios di nanginnila an bokon layah danaen impa'innila'
i da'yuh tun tudo''u te immannung an athinay na'at i ha''on.
21 Indani ot tayna' hi ad Jerusalem ot inayun'un umeh ad Syria ya hi
ad Silisia.
22 Ya i diye ya aggeya' ni' tinigoh nadan kimmulug hi ad Judea.
23 Ta ammuna nadan dingngoldan a'at'u hinadan udum an alyonday,
Hidiyen tagu din nunhiglay namalpaligatna i da'min kimmulug mu
maphod ta ad uwani ya hidiyen inat Kristu an iphodan ta'u di ena
itudtudu.
24 Ta hiya nan ongal di punhanaanda i Apu Dios ituwen na'at i ha''on.

2

Hay Nunhahapitan Da Paul Ya Nadan Udum An Apostoles

1 Nala"uh di himpulut opat (14) di tawon ot ahiya' bo umeh ad
Jerusalem an in'uyug'u da Barnabas i Titus.
2 Manu'eh imme amihdi ya hidiyey impa'innilan Apu Dios hi atonmi.
Ta on ami dimmatong ya na'amung nadan mangipangpanguluh nadan
kimmulug hidi. Ta ammuna amihdi ot uhuho' nadan e' itanudduh
nadan bokon Judyu an iphodan ta'u an inat Jesu Kristu. Te pinhod'un
innilaon hi'on abulutonda nadan e' intanudtudu te adi' pinhod an
dadiyen e' intanuddu ya ma"id ha pumbalinana. Mu maphod ta
abulutonda.
3 Ya maphod bo ta nan in'uyug'un hi Titus an bokon Judyu te Greek
ya aggeda impapilit an makugit an ta'on on hidiyey pangatmin Judyu.
4 Mu wadaday linala'in Judyu an ni'yamung i da'mi an alyonday
kimmulugda mu dee mannot an layahda te pinhoddan dadagon nan
nawayawayaanmi hinan uldin di Judyu ta ipapilitda an hanadan
uldinmin Judyu ahan di ma'unud. Ta diday mangipilit an makugit
hi Titus.
5 Mu aggemi damdama inyunnud hinan pinhoddan ma'at te adimi
pinhod an ma'udman hi nat'on an tudtudu nan nituddun da'yu an nan
atonyu an mangunud i Jesu Kristu.
6 Ot nan e' intanuddu ya ma''id ha ohah hinukkatan dadiyen
mangipangpanguluh nadan kimmulug ya ma''id bo ha iniddumda. Te

ta'on on diday nabaktun mangipangpangulu mu hay punnomnom'u ya
numpapaddung ta'u damdamah hinangngab Apu Dios.
7 Ya patiyonda an hi Apu Dios di nannag i ha''on hi e mangipa'innilah
nan inat Kristu an iphodan ta'u hinadan bokon Judyu. Ya hi Peter di
nangiyukodanah e mangipa'innila i diye hinadan ibbamin Judyu.
8 Te hi Apu Dios an nangidat hi abalinan Peter an nangat hinan
inyukodna i hiya an muntudtuduh nadan ibbamin Judyu ya hiya bo
damdamay nangidat hi abalina' an e nuntudtuduh nadan bokon Judyu.
9 Ya da Peter i James ya hi John an ma'alih nahamad an mangipang-
panguluh nadan kimmulug ya inabulutda an hi Apu Dios di nangdat
ituwen tamu'. Ta hiya nan imbilang da'mih i'ibada an ni'yalamanuda i
da'min duwa i Barnabas ot iyabulutda an da'miy manginaynayun an e
muntudtuduh nadan bokon Judyu. Ta dida damdamay e muntudduh
nadan Judyu.
10 Ya ha ahan di imbagadan atonmi ya hay emi pammo'an hinadan
nun'awotwot an kimmulug hi ad Jerusalem. Mu hidiye tuwaliy ohah
pinhod'un aton.

Hay Nangihingalan Paul I Peter

11 Hidin nagibbuh an nunhahapit ami ot ume amih ad Antiok. Ya
inhawwang Peter hidi. Mu hidin awadanahdi ya wada han inatnan
adi maphod ta inhingal'u an ta'on on dakolday tagu.
12 Te hidin dimmatong hidih ad Antiok ot middum an mi'mi''an
hinadan tataguhdi an bokon Judyu. Ya maphod hidiyen inatna. Mu
hidin dimmatong nadan udum an Judyu an hinnag James ya adi mo
ahan e mi''an hinadan bokon Judyu an ta'on ona innilan agge nibahhoy
ena pi''anan i dida. Te tumakut hi pamihulan nadan ibbamin Judyu
an mangalih adi mabalin hi eda midmiddum hinadan bokon Judyu an
agge nakugit.
13 Ta hiya nan hanadan udum mo bon Judyu hidih ad Antiok an
kimmulug ya inyunnuddan Peter. Ta an naminda an ta'on on hi
Barnabas ya adida mo mi''an hinadan bokon Judyu.
14 Ta hidin na'innilaa' hidiyen pangatda an adi miyunnudan hinan
tudtudun Kristu ot ihingal'uh Peter yaden deedahdi nadan ibbamin
kimmulug. Ta inali' i hiya di, He''a'e ya tono''a an Judyu mu
iyunnudmuh pangat di bokon Judyu. Mu tanganu boh onmu ipapilit
an unudon nadan bokon Judyu nan pangat ta'un Judyu?

Hay E Pi'taguwan An Gapuh Pangulug
(Roma 6:5-6)

15 Ot inayun'un alyon i diday, Immannung an dita'un Judyu ya agge
ta'u nipaddung hinadan bokon Judyu an ma'alih nabahulan.*
16 Mu innila ta'u mo an mahapul an kumulug i Kristu di ohan tagu
ya ahi ibilang Apu Dios hi maphod an adi gapu ta inun'unudna nan
tugun. Ta hiya nan ta'on on dita'un Judyu ya mahapul an kumulug
ta'un Kristu te ma''id ha ta'on hi ohan taguh nipaphod di niyatanan
Apu Dios an gapuh nangunudanah nan tugun.

---

* **2:15 2:15** Hay pangalin nadan Judyu hinadan bokon Judyu ya nabahulanda te aggeda inunud nan tugun Moses.

17 Ta hidiyey panginnilaan an ta'on on dita'un Judyu ya nabahulan
ta'u. Mu hanat adi ta'u alyon di hi Kristu di lummuh nabahulan ta'u
an gapu ta bokon mo nimpe nan tugun di pangidinolan ta'u.
18 Te atbohdin numbahul i Apu Dios nan tagu an indinongnan
mundinol hinan innilanan mahapul ahan an unudon an tugun mu
indani bo ya hidiyey ipa'unudnah udum an tatagu.
19 Te nan tagun waday nibahhawana an aggena inunud an namin
nan tugun Apu Dios ya mihi''an i hiya. Ta hiya nan bokon mo nimpe
nan innila' an mahapul ahan an unudon an tugun di pundinola'. Te
hay pundinola' ya nan nangiyatayan Kristu hi bahul'u ta way ato' an
mangun'unud i Apu Dios.
20 Ta aya' ni'yate i Kristu hidin nipata'anah nan krus ta din a'at'u
ni' ya nahukkatan te hi Kristu moy wadah nan nitaguwa'. Ta hituwen
nitaguwa' hi ad uwani ya inyukod'un namin hinan Imbabalen Apu
Dios te hiya ya ongal di pamhodnan ha"on te inyatenay bahul'u ta
wan mi'taguwa'.
21 Te nipapateh Kristu an gapu ta hiya ya abuh han mabalin
hi managun dita'u an ma"id ha udum. Mu onha abalinan ta'un
mangunud hi an namin nan tugun Apu Dios ta ma''id ha ibahhawan
ta'u ot wan adi mahapul an mipapateh Kristu.

3

Nan Niyatan Nan Tugun Hinan Namangulun Imbagan Apu Dios I Abraham

1 Da'yun i Galasya ya paddungnay ma"id ha nomnomyu. Te
tanganu on wa'e ha munhapihhapit on nidngolan ayu? Undan aggeyu
na'awatan nan nituddun da'yun a'at di natayan Jesu Kristu?
2 Innilayu an hay gapunah nangdatan Apu Dios i da'yuh nan
Espirituna ya adi gapuh nangunudanyuh nan tugun te gapuh nangu-
luganyuh nan dingngolyu an iphodan ta'un inat Kristu.
3 Mu paddungna nimpey ma"id ha nomnomyu. Te tanganu on hidin
hopap di kimmuluganyu ya innilayu an nan Espiritun Apu Dios di
nangdat hi abalinanyu ta kimmulug ayu mu ad uwani bo ya mundinol
ayuh nan abalinanyun mangunud hinan tugun.
4 Ot at'ehna ya ma"id ha hilbin di numpaligatanyu an gapuh
kimmuluganyu.
5 Pohdo' an mahmahan i da'yuh on nganne tuwaliy alyonyuh
gapunah nannagan Apu Dios hinan Espiritunan da'yu ya hay ena
nangiyabulutan hinan dakol an milagro? On gapuh nangunudanyuh
nadan tugun onu gapuh nangngolanyuh nan iphodan ta'un inat Kristu
ot kumulug ayun hiya?
6 Ta'on di hi Abraham ya hay gapunah nangibilangan Apu Dios i
hiyah maphod an tagu ya hay kimmulugana i Apu Dios.
7 Ta hiya nan mahapul an ma'awatanyu an hay nahamad hi tinanud
Abraham ya nadan tatagun kumulug i Apu Dios
8 te nan nitudo' an hapit Apu Dios ya alyonay ta'on on nadan bokon
Judyu ya ibilang Apu Dios didah maphod an gapuh kimmuluganda.
Hiyah naey pinhod Apu Dios an ibaga i Abraham hidin nangalyanan

3:6 3:6 Hidin Hopapna 15:6

hiyay, Gapuh nan pangulugmu ya wagaha' di kumpulnan taguh tun
luta hi'on umat hinan pangulugmuy pangulugda.
9 Ya immannung an na'at te nawagahan nadan tatagun umat hi
pangulug Abraham di pangulugda.
10 Mu nadan tatagun hay punnomnomda ya abuluton Apu Dios dida
hi'onda unudon nadan tugun ya nibaga tuwalin diday dusaon Apu
Dios. Te nitudo' an alyonay, Nan tagun aggena inunud an namin nadan
nibagah nan Nitudo' an Tugun ya madusa.
11 Ya na'innila an ma''id ha ohah tagu hi ibilang Apu Dios hi maphod
an gapuh nangunudanah nan uldin di Judyu. Te nitudo' bon alyonay,
Nan pundinolan di ohan tagu i Apu Dios di pangibilangana hi maphod
ta mi'tagu i hiyah munnananong.
12 Mu nan tugun ya ma''id ha alyonah gahin di idinol i Jesu Kristu te
on alyonay, Nan tagun un'unudonan namin nadan tugun Apu Dios ya
hiyay mi'tagu i hiyah munnananong.
13 Mu ma''id ha taguh abalinanan unudon an namin nan tugun ta
hiya nan madusa ta'u. Mu hi Kristu di nunholtap hinan dusa ta'un
kimmulug i hiya an hay dusana ya hay nipata'anah nan krus. Te hay
impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hay dusan di nabahulan ya mipata'
hinan krus.
14 Ya na'at hidiye i Jesu Kristu ta way aton din imbagan Apu Dios
i Abraham an mipa'annung an hidiye nan idduman nan Espirituna
hinadan tatagu an ta'on on bokon Judyu an gapuh kumuluganda i
Jesus.
15 Da'yun i'iba, hay pangipaddunga' hinan imbagan Apu Dios i
Abraham ta ma'awatanyu ya nan uggan ta'u aton an umat hi
punhapitan di duwan linala'i. Te niluh'en waday nunhapitanda ta
intudo'da ot mumpelmadan duwa ya ma''id ha mabalin hi manukkat
i diyen nunhapitanda. Ya atbohdin adi mabalin hi ma'udman hidiyen
pinelmaanda.
16 Ot athidiy a'at nan imbagan Apu Dios i Abraham an hay
imbaganah pangipa'annungana ya hay ohah nadan tanudana. Ta
hidiyen nangalyanah ohah nadan tanudana di panginnilaan an bokon
dakol di pangipa'annungana te on hi Kristu ya abuh.
17 Hay pohdon naen ipa'innila ya imbagan Apu Dios i Abraham an
atonah naeh udum hi algo. Mu nala''uh di opat di gahut ta tulumpuluy
(430) tawon ot ahi wada nan tugun an indat Apu Dios i Moses ta hiyay
nipa'innilah din a'ammodmin Judyu. Ya ta'on on na'at hidiyeh din
awadan Moses mu hiyah diye damdaman agge nibahhon na'at nan
imbagan Apu Dios i Abraham.
18 Te onha nan pangunudan ta'uh nan mahapul an ma'unud hinan
tugun di gumalat hi pi'taguwan ta'u i hiya ot ma''id mo ha hilbin nan
imbagan Apu Dios i Abraham. Mu adi nimpe athidi te hay gapunah e
ta'u pi'taguwan ya hidiyey ipa'annungan din imbaganan Abraham.
19 Ma''id ha mapto' ya alyonyuh on nganne moy iyatan nan tugun
Apu Dios? Nan tugun ya impitudo' Apu Dios ta panginnilaan nadan
tataguh a'at di bahulda ta ingganah din immaliyan nan tinanud
Abraham an nipa'annungan din inalin Apu Dios i Abraham. Ya hay

3:8 3:8 Hidin Hopapna 12:3 **3:10 3:10** Deuteronomy 27:26 **3:11 3:11** Habakkuk 2:4
3:12 3:12 Lebitikus 18:5 **3:13 3:13** Deuteronomy 21:23 **3:16 3:16** Hidin Hopapna 12:7

inat Apu Dios an nangdat hinan tugun ya intuda'na nadan anghel ta
diday nangipa'innila i Moses.
20 Mu din inalinan Abraham di na'hammad te hi Apu Dios di
nangibaga i hiya an ma"id ha intuda'nah e nangibaga i hiya.
21 Ma''id ha mapto' ya alyonyu bo on alinah nan tugun ya adi
miyunnudan hidin inalin Apu Dios i Abraham. Mu adi athidi. Te bokon
nan tugun an indat Apu Dios di mangipaphod hi tagu. Te imbagana
an adi abalinan di tagun un'unudon an namin nan tugun ot ma''id ha
atondan mi'tagu i hiya.
22 Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, An namin nadan tataguh tun
luta ya nan pumbahulan di impa'inghada. Ta hiya nan mahapul an
kumulugda i Jesu Kristu ya ahi mabalin an mi'taguda i hiya.

Hay Niyatan Nan Tugun Hinan Pangulug

23 Handi'e ya nan tugun ya ammunay innila ta'uh unudon ta'u ta
inggana ot mipa'innilay aton ta'un kumulug i Kristu.
24 Ta nan tugun di nangituddun dita'uh aton ta'u mu inggana ot
umalih Kristu ot ahi mabalin an maphod di niyatan ta'un Apu Dios
an gapuh kimmulugan ta'u.
25 Ta ad uwanin hi Kristu di unudon ta'u ya bokon mo nan tugun di
ipa'anhan ta'u.
26 Te hay pangibilangan Apu Dios i dita'uh imbabalena ya hay
kimmulugan ta'u i Jesu Kristu ya abuh.
27 Ta ad uwani ya an namin di kumulug i Kristu ya numpabonyag
ya hiyay innaynayundan unudon ya mipatigoy a'at Jesu Kristu hinan
nitaguwanda.
28 Ta dita'un kimmulug i Kristu ya ma''id mo ha numpahhiwan di
Judyu hinan bokon Judyu ya nan tagala hinan ud tagala i hiya ya nan
lala'i hinan babai te an namin ta'u ya na'ohha ta'un Jesu Kristu.
29 Ot dita'un tatagun Kristu ya hi Abraham damdamay ud holag
i dita'u ta dita'un namin di ipa'annungan nan imbagan Apu Dios i
Abraham hidin nadne.

4

Hay A'at Nan Tugun Moses

1 Hay nipaddungan nan e pangunudan hinan tugun Moses ya nan
unga. Te agge'e ni' kimmilog ya ay baal damdama te adi mabalin
an hiyay mumpapto' hinan mipaboltan i hiya an ta'on on ongal nan
boltanona.
2 Te hidiyen unga ya mahapul an unudona nadan tatagun pinto'
amanah mangipapto' i hiya ya mangipadutu' hinan boltanona ta
ingganah on madatngan nan inalin amanah pamoltanana.
3 Ta athina ni' di a'at ta'u te hidin agge ta'u ni' kimmulug i Kristu ya
ay ta'u u''unga an dakol nadan mahapul an unudon ta'uh nadan tugun
di a'ammod ta'u.
4 Mu hidin nadatngan nan pangipa'aliyan Apu Dios hinan Imbabale-
nah tun luta ot honagona ta numbalin hi tagu an waday hi inanah
nangiyayyam i hiya. Mu hiya ya ma''id ha bahulna te inunudnan
namin nadan tugun Apu Dios.

5 Ta hidin natayana ya hay bahul ta'uy inyatena. Ta hiya nan
mabalin mohpen mumbalin ta'uh imbabalen Apu Dios an adi gapuh
pangunudan ta'uh nan tugun Moses.
6 Ya hay panginnilaan an imbabale dita'u mon Apu Dios ya hay
nangipiddumanah nan Espiritu an wada i Jesus hinan nitaguwan ta'u.
Ta hiyay mangipa'innila i dita'u an hi Ama ta'uh Apu Dios.
7 Ot hiya nan ad uwani ya bokon ta'u baal te numbalinon dita'un
Apu Dios hi i'imbabalena. Ya gapu ta i'imbabale dita'un Apu Dios ya
nan midat hinan imbabalena ya midat damdaman dita'u.

Hay Punnomnom Paul Hinadan Kimmulug Hi Ad Galasya

8 Hidin aggeyu ni' nanginnilaan i Apu Dios ya hanadan dakol an agge
immannung an dios di nunhilbiyanyu.
9 Mu ad uwanin kimmulug ayu i Apu Dios an impa'innilanay a'atnan
da'yu ya tanganu bo onyu pohdon an bangngadon an unudon nadan
nibahhon nunhilbiyanyu ni' an adi umat hi abalinan Apu Dios di
abalinanda?
10 Ta umat hinan alyonyuy gahin on ma'unud nan tugun an umat
hinan pungngilinanyuh algo ya bulan ya tawon ya nadan ma'ma'at.
11 Ta nunhiglan minomnomana' te ma''id ha hilbin nan intanuddu'
an atonyu ta wan mi'tagu ayu i Apu Dios.
12 Hay dawato' i da'yun i'iba ya hanat patonyuh nan inat'u. Te
innilayu an ta'on ona' Judyu ya inyunnud'uh nan a'atyu ta hiya nan
aya' bokon Judyu. Ya ma''id ha inatyuh adi maphod i ha''on.
13 Te hidin hopap di immaliya' hina ya nundogoha' ta adi' abalinan
an makak. Ta hidiy nangihipuna' an nangitudtudu i da'yuh nan inat
Jesu Kristu an iphodan ta'u.
14 Ya maphod ta ta'on on athidin waday dogoh'u ta na'ungal ayu ya
aggeya' ingnganuy onu pinihul i da'yu te onyuot impatigoy apngayun
ha''on an umat hi pangapngayu i ha anghel Apu Dios onu hi Jesu Kristu.
15 Ya nunhiglay pun'amlonganyuh din awada' hinah nuntudtuduwa' i
da'yu te ongal di naminhodanyun bumoddang i ha''on an onha mabalin
ot ihulugyuy matayu ta idatyu i ha''on. Mu tanganu on ayu athinah ad
uwani
16 an pamaag ya pumbalinona' hi binuhulyu an gapuh nan nipto' an
tudtudu?
17 Nadan udum an tatagun immalin muntudtudu i da'yu ya manu te
ipatigodan pohpohdon da'yun dida mu layahda. Te hay pinhodda ya
bahbahonda nan pun'u'unnudanan ta'u ta wan humihiwo ayun ha''on
ta diday un'unudonyu.
18 Adi' ihhawon hi'on wadaday tatagun mangipatigoh maphod i da'yu
mu ta wan nan maphod ot damdamay punnomnomda. Te hidin awada'
hina ya maphod di nunhina'aggiyan ta'u ot maphodot on minaynayun
an athidiy pangatyu an ta'on ona' ma''id hina.
19 Pohpohdon da'yu te imbilang da'yuh imbabale'. Te hidin immaliya'
hina ya mahakit ahan di nomnom'u an gapu i da'yu an umat hi hakit
di golang. Mu hidin kimmulug ayu ot ahi luminggop di punnomnom'u.
Ya ten ad uwani ya atbohdiy inomnoma' ta ingganah mipatigoh nan
nitaguwanyu nan a'at Jesu Kristu.
20 Ta hiya nan nunhiglay naminhod'un midatong hinah awadanyu
ta munhahapit ta'u te nunhigla nimpen minomnomana' i da'yu.

Hay A'at Nan Tugun

21 Ot wada'en da'yuy naminhod an mangunud hinan tugun Moses ya
pohdo' an nomnomnomonyuh tuwen ibaga' an ipa'innilanay a'at nan
tugun.
22 Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay hi Abraham ya wadaday
duwan linala'in imbabalena. Nan oha ya in'imbabalenah nan himbut-
nan hi Hagar. Mu nan oha ya in'imbabalenah nan ahawana tuwalin
hi Sarah.
23 Nan in'imbabalenah nan himbut ya nawada an umat hinan udum
an uggan miyayyam. Mu nan in'imbabalenah nan ahawana tuwali ya
nawada ta mipa'annung nan imbagan Apu Dios i Abraham.
24 Danaen imbabalen Abraham di nangipaddungan Apu Dios hinan
duwan imbagana an nan oha ya nan tugun an impa'innilanan Moses
hi awadanah nan billid hi ad Sinai ya nipaddung hinan himbut an hi
Hagar ta an namin nadan imbabalena ya himbutda an umat i hiya.
25 Hi Hagar ya nipaddung nimpeh nan billid hi ad Sinai hidih ad
Arabia ya hiya boy nipaddungan nan bobleh ad Jerusalem hi ad uwani
te nadan tataguhdi ya umatdah nan himbut te idinolda ahan hinan
tugun Moses.
26 Mu nan nahamad an ad Jerusalem an bobleh ad abunyan ya hiya
nan nipaddungan nan hi ina ta'un bokon himbut an hi Sarah.
27 Ta hiyay nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios an alyonay, He''an
adi mahlag an babai ya hanat itkukmuy pun'am'amlongam. Te ta'on
hi aggem ni' lini'nay a'at di mun'ayyam ya dakdakkol di holagmu an
tinaynan ni' di ahawana mu nan babain agge tinaynan di ahawana.
28 Ot da'yun i'iba an kimmulug ya manu'eh numbalin ta'uh imba-
balen Apu Dios ya dita'uy nipa'annungan nan imbaganan ma'at. Ta
umat ta'u i Isaac an manu'eh niyayyam ya hiyay nipa'annungan nan
imbagan Apu Dios.
29 Hidin atagun dadiyen duwan imbabalen Abraham ya pinaligat
nan imbabalen nan himbut hi ibbanan hi Isaac. Ya neen atbohdih
ad uwaniy at'atton nadan tatagun mangidinol hinan tugun i dita'un
kimmulug i Kristu an gapuh nan abalinan nan Espiritun Apu Dios.
30 Mu alyon bon nan impitudo' Apu Dios di, Ituda'mu nan babain
himbut ya nan imbabalena te nan imbabalena ya ma"id ha midat i
hiya hinan boltanon nan imbabalen nan bokon himbut.
31 Da'yun i'iba, maphod ta dita'uy nipaddungan diyen imbabalenah
nan ahawana tuwali an bokon nan imbabalenah nan himbut.

5

Maphod On Bokon Nan Tugun Di Mummandal I Dita'u

1 Dita'u'e ya bokon mo nan tugun di pundinolan ta'u te hi Kristu. Ot
hanat adi ta'u ibangngad ta mumbalin ta'u boh baal nan tugun.
2 Ot hanat donglonyun i'iba tun ibaga' te onha alyonyuh mumpakugit
ayu te hidiyey mahapul ahan ot ma''id ha niyatan Kristu i da'yu.
3 Ot pidwo' bon ibaga i da'yu te ipapilityu'e an gahin on ayu
mumpakugit ta unudonyuh naen tugun ya mahapul an unudonyun
namin nadan tugun.

4:27 4:27 Isaiah 54:1 **4:30 4:30** Hidin Hopapna 21:10

4 Nadan ibbayun mangathina an nan pangunudandah nan tugun di
alyondah gapunah pangipaphodan Apu Dios i dida ya ma''id mo ha
niyatan Kristu i dida ya adida mi'laggat hinan homo' Apu Dios.
5 Mu dita'u'en hi Kristuy pundinolan ta'u an gapuh nan boddang nan
Espiritun Apu Dios ya waday dinol ta'un lo'tat ya ipa'annung Apu Dios
din inalina an ipaphodnay niyatan ta'un hiya.
6 Te dita'un nangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwan ta'u ya ma''id ha
numpahhiwan nadan tatagun nakugit hinadan agge nakugit. Mu ha
ahan di pohdon Apu Dios ya nan pangunudan ta'u i Kristu an hay
atigana ya nan pamhodan ta'uh nadan ibba ta'u.
7 Manuh din hiyah kimmulug ayu te inhamadyun inunud nan hapit
Apu Dios an alyonyuy hidiyey immannung an namin di itudtuduna.
Mu tanganu on ad uwani ya inwalongyuy pangulugyu? On nganney
nangipadinong i da'yuh nan pangulugyu?
8 Danaen itudduda ya immannung an bokon hi Apu Dios an namto'
i dita'uy nalpuwana.
9 Hay nipaddungan danae ya nan ma'alih yist an ta'on on kittang ha
middum hinan alina ya pa'ongngalona nan tinapay.
10 Mu madinola' an gapuh pangulugyun Jesu Kristu ya adiyu
abuluton nadan nat'on an tudtudu. Ot nadan umalin mamalbali i da'yu
ya innila' an ta'on on nganney a'atda ya dusaon Apu Dios dida.
11 Ibaga' i da'yun i'iba an onha nin ha ituddu' an nan pumpakugitan
di mahapul hi unudon ta'u ot wan adiya' paligaton hinadan ibba' an
Judyu an ta'on on'u e ipa'innila nan nangiyatayan Jesu Kristu i dita'uh
nan krus.
12 Ot danae'en e bumahbah an mangipilit hi eyu pumpakugitan ya
udu'dulnay putulondaot udot an namin nan indonanda.
13 Ot nomnomnomonyun i'iba' an pinto' dita'u i Apu Dios ta wan
bokon ta'u mo baal nan tugun Moses. Mu ta'on on athidi ya
hanat bokon bo hidiyey pangigadulanyun mangat hi kumpulnan
pohdonyu an ta'on on adi maphod. Te maphodot on umong'ongngal
di pamhodyuh ibbayu ta nanongnan munhimboboddang ayu.
14 Te wada han tugun an alyonay, Maphodot on umat hi pamhodyuh
adolyuy pamhodyuh ibbayu.
Ot hituwen tugun ya inam'amnan namin nan tugun Moses.
15 Ot halipodpodon ta'u te onha paton ta'uh nan kahu an onda
humanohonglallan ot hay umudi ya munhimbabahbah ta'u.

Nan Pohdon Nan Espiritu Ya Nan Pohdon Ta'un Tatagu
(Roma 8:5-13)

16 Ot hay ibaga' i da'yu ya maphod on nan ituddun nan Espiritun Apu
Dios di un'unudon ta'u ta ma''id ha aton ta'un mangat hi adi maphod
an pohdon di adol ta'u.
17 Te nan pohdon di adol ya bokon hidiyey pohdon nan Espiritun
Apu Dios hi aton ta'u. Ya atbohdih nan pohdon nan Espiritu an hiya
boy adi pohdon tun adol. Ta danaen duwa ya ayda mumbuhhulan an
nanongnan pumanulpullohda.
18 Mu onha nan Espiritun Apu Dios di unudon ta'u ot adi mahapul
an nomnomnomon ta'u nan tugun.

5:14 5:14 Lebitikus 19:18

19 Ya ma''apto' boh on nan pohdon di adol di un'unudon te
mimatunan hinan adi maphod an pangat ya punnomnom ta'u an umat
hinan pangilo'an hi bokon ahawa
20 ya hay pundinolan ta'uh nadan udum an dios ya hay e pangatan
hi umat hi ayak ya hay humihiwawan hi ibba ya hay pi'hannuwan hi
ibba ya hay amoh ya bungot ya hay pangipapilitan hi pohdon ya hay
adi pun'u'unnudanan di punnomnom
21 ya hay akih hi ibba ya butong ya nadan udum an adi maphod an
pangat.
Ot ad uwani ya pidwo' bo din inali'ali' tuwali i da'yuh din
hopapna an nan tagun mangmangngat hi athina ya adi middum hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios.
22 Mu onha nan Espiritun Apu Dios di un'unudon ta'u ya mawaday
pamhod ta'uh ibba ta'u ya amlong ta'u ya linggop di punnomnom
ta'u ya mawaday anus ta'u ya ule ta'u ya homo' ta'uh ibba ta'u ya
na'na'unnud ta'u i Apu Dios
23 ya innila ta'un mumpada"ul ya abalinan ta'un mangono'nong hi
pangat ta'u. Onha athidiy pangat ta'u ya na'innilan ma"id ha uldin hi
agge ta'u inunud.
24 Te nan tagun wadah Jesu Kristu hi nitaguwana ya adina mo
pohdon an aton nadan adi maphod an impa'inghan di adolna.
25 Te nan Espiritun Apu Dios di nalpuwan tuwen balu an itaguwan
ot mahapul an unudon ta'u nadan ituddunah aton ta'u.
26 Ta adi ta'u ipabaktuy adol ta'u ya adi ta'u pahakitan di ibba ta'u
ya adi ta'u munhin'a''amoh.

6

Hay Punhimboboddangan Hi'on Waday Ligat

1 Ot da'yun i'iba, alina'eh wada i da'yu ha nabaliyan ta numbahul ya
maphod on da'yun na'na'unnud hinan Espiritun Apu Dios di umen e
mi'hapit i hiya. Mu iphodyun ihapitan ta way atonan mumbangngad
hinan maphod an ma'unud. Mu tigonyu ta adi ayu damdama
mabaliyan.
2 Ya maphod hi'on wada'ey punligatanyu ya munhimboboddang ayu
te hiyah naey intugun Kristu hi aton ta'u.
3 Te nan tagun hay punnomnomna ya hiyay udu'dul mu nadan udum
ya hay adolnay inlaylayahhana.
4 Mahapul an way ohaon ihamadnan mangat hi maphod ta mabalin
an ibaganan maphod di pangatna te adi maphod hi'on ipaddungna
nadan inatnah nadan inat di udum.
5 Te way ohaon tobalonan Apu Dios nadan ina'inatnah tun luta.
6 Hay ohan aton ta'un bumoddang hinadan ibba ta'u ya maphod
on nan tagun nitudtuduwan hinan hapit Apu Dios ya idattana nan
muntuddun hiyah nan kumpulnan wadan hiya an mahapul hitun
nitaguwan.
7 Ta adi ta'u laylayahhan di adol ta'u ta alyon ta'u hi agge innilan Apu
Dios nadan at'atton ta'u. Te innila ta'u an hi'on nganne nan intanom
ta'u ya hiyah diyey apiton ta'u.
8 Te nan tagun nan pohdon di adolnay amod hi atona ya hay ligat
hi ingganay pun'appitana ta lo'tat ya mabahbah. Mu nan tagun nan

pohdon nan Espiritun Apu Dios di un'unudona ya mi'tagun Apu Dios
hi munnananong an gapuh nidduman nan Espiritun Apu Dios i hiya.
9 Ta hiya nan mahapul an adi ta'u umenglen mangat hi maphod ot
lo'tat ya madatngan nan pangdatan Apu Dios hi gungguna ta'u.
10 Ot ad uwanin awadan ta'uh tun luta ya gahin di inaynayun ta'un
mangat hi maphod hi an namin an tatagu an namamah nadan ibba
ta'un kimmulug i Apu Dios.

Nan Na'udin Imbagan Paul

11 Hituwen ma'udin ibaga' i da'yu ya ha''on di mangitudo' ta hiya tun
o''ongal di tudo'na.
12 Ot ipa'innila' i da'yu an nadan tatagun mangipapilit an
mumpakugit ayu ya manu'eh atondahdi ya pohdonda eh'an ipa'innilay
ana'na'unnuddah nan tugun Moses. Te adida'e atonhidi ya paligaton
nadan ibbamin Judyu dida an gapuh kimmuluganda i Jesu Kristu an
hiya nan nangihwang i didah ate an gapuh natayanah nan krus.
13 Mu ta'on on dida an numpakugit ya adida aya damdama unudon
an namin nan tugun Moses. Mu manu'eh pohdondan mumpakugit ayu
ya ta wan mipa'amlong nadan ibbadan Judyu.
14 Mu dita'u'e pibo ya hay pun'amlongan ta'u ya ammuna ya nan
natayan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu hinan krus. Te gapuh nan
natayana ya ma"id mo ha balolnan ha"on nadan balolon di tataguh
tun luta.
15 Te hay na'anhan ya bokon nan e pumpakugitan onu nan adi
pumpakugitan te hay e ipaphodan di pangat ta'u. Ta nan balun
itaguwan di mawadan dita'u.
16 Ot maphodot on an namin ta'un mangunud ituwen tugun ya
malinggop ta'u ya minaynayun i dita'un tatagun Apu Dios nan
homo'na.
17 Hantun adol'u ya napnuh kilah an gapuh namalpaligatandan
ha"on ta datuwey atigana an hi Jesu Kristuy ud baal i ha"on. Ot hanat
ma"id mo ha gumalat hi e' inomnoman.
18 Ot hay ma'udih ibaga' i da'yun i'iba ya hanat nan homo' nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun i da'yun namin. Amen.

Nan Tudo' Paul Hinadan I Epesus
(Ephesians)

1 Ha''on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi apostoles Jesu Kristu an
e mangipa'innilah a'atna ya muntudo'a' i da'yun tatagun Apu Dios an
na'na'unnud i Jesu Kristu hinah ad Epesus.
2 Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios
an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Wagah Apu Dios I Dita'un Kimmulug
(1 Kulintu 1:4-9; 1 Peter 1:20-21)

3 Madayaw hi Apu Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu.
Te nahamad di pangipapto'na i dita'u an indatnan namin nan malpun
hiya an midat hinadan tatagunan kumulug i Jesu Kristu.
4 Te handih din agge ni' nalmu tun luta ya ninomnom tuwalin Apu
Dios an dita'uy pot'onah tataguna an gapuh nan inat Jesu Kristu ta wan
miyappit ta'un hiya ta ibilang dita'uh maphod an ma''id ha bahul ta'u.
5 Ya ninomnomna tuwalih din nadney e ta'u pumbalinan hi imba-
balena an gapuh nan inat Jesu Kristu. Athinay inat Apu Dios te hiyah
nae tuwaliy pinhodnan ma'at an gapuh nan ongal an pamhodnan
dita'u.
6 Ot hanat dayawon ta'uh Apu Dios te gapuh nan ongal an homo'nan
dita'u ya mabalin an waday niyatan ta'uh nan pa'appohpohdonan
Imbabalena an hi Jesu Kristu.
7 Te hiyay nangiyateh bahul ta'u ta mabalin mon pakawanon dita'un
Apu Dios. Ya mabalin bon adi amod on ta'u mumbahul. Ot immannung
an ma''id ha nipaddungan nan ongal an homo' Apu Dios i dita'u.
8 Te hiya an nanomnoman ya nanginnilan namin
9 ya dita'uh ad uwaniy pangipa'innilaanah nan ninomnomnan aton
Kristu.
10 Te hay ninomnom Apu Dios ya magibbuh'en ma'at an namin nadan
pinhodnan ma'at ya ahina mohpe pun'ohhaon an namin nadan wah
ad abunyan ya tun luta ta hi Kristu moy mun'ap'apu i dida.
11 An namin di ma'at ya miyunnudan hinan ninonnomnom tuwalin
Apu Dios hidin hopapna an umat hi namto'anan dita'uh tataguna an
gapuh nangabulutan ta'un Jesu Kristu hi nitaguwan ta'u.
12 Ta da'min nanannod hi immaliyan Kristu ya hiyay dayawonmi te
hiyay na'abbaktu an Dios.
13 Ya maphod ta ta'on on da'yun bokon Judyu ya kimmulug ayu
i Jesus hidin dingngolyu nan nahamad an tudtudu an inat Kristu
an iphodan ta'u ta mabalin an mumbalin ayu damdamah tataguna.
Ya impiddumna nan Espiritunah nitaguwanyu te hidiye tuwaliy
imbagana ta atigana an tatagu da'yu i hiya.
14 Ta hinaen nidduman nan Espirituna i dita'uy panginnilaan ta'u an
immannung an ipaboltan Apu Dios i dita'u nan inalinah ipaboltanah
nadan imbabalena i diyen algo an dumatngan ta'uh awadana. Ot hiya
an na'abbaktun Dios di dayawon ta'u.

Nan A'at Di Dasal Paul

15 Hidin nangngola' hi a'at di pangulugyuh nan Ap'apu ta'un hi Jesus
ya nan pamhodyuh nadan ibba ta'un tatagun Apu Dios
16 ya nunhiglay punhanaa' i Apu Dios hinan inatnan da'yu. Ta hiya
nan adi' higanan an mangidasadasal i da'yu hinan pundasala'.
17 Ya hay ibagabaga' i Apu Dios ya hay e pamoddangan nan
Espirituna i da'yu ta wan luma'ing ayu ta wan ma'innilaanyuy a'atna.
Te hi Ama ta'uh ad abunyan an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu di nahamad hi madayaw.
18 Ya ha boy ibagabaga' i Apu Dios ya hay ena panginaynayunan
an pamatalan hi nomnomyu ta ma'udman di panginnilayuh a'at nan
gagamgaman ta'un ma"aphod an ma'at i dita'un pinto'nah tataguna.
19 Ya ta wan ma'awatan ta'u nan abalinanan bumoddang i dita'un
kimmulug. Te ma"id ha nipaddungan nan ongal an abalinana
20 an umat hinan inatnan nummahu i Jesu Kristu hidin natayana ya
hay nangipabaktuwanan hiya ta dehdin niddum i hiya an mun'ap'apuh
ad abunyan.
21 Ta hiya moy na'abbaktun mun'ap'apu ya ma"id ha nipaddungan di
abalinanah nadan abalinan nadan anghel hi ad abunyan. Ot namama
mo ahan hinadan ap'apuh tun luta an ma"id ha umat i hiya hi ad uwani
ya ta'on on hi pidwana.
22 Te hiyay nangiyukodan Apu Dios hi an namin di nalmu ta hiyay
mun'ap'apu an namama i dita'un kimmulug te hiyay ulu ta'u
23 ya dita'uy adolna. Ot an namin nadan wada i Kristu ya wada bon
dita'un adolna.

2

Hay A'at Nan Inat Apu Dios

1 Hidin aggeyu ni' immunudan i Apu Dios ya ma"id ha itaguwanyu i
hiya an gapuh nan numbahulanyu.
2 Te hay impa'inghayu ni' ya nan adi maphod an ato'aton di tataguh
tun luta. Ta hay inunudyu ya nan ap'apun adi matigo an hiyay
mamalbalih nadan agge kimmulug.
3 Ya ta'on on da'mi ya athinay a'atmih din hopapna. Te handi ni'
ya an namin ta'u ya nan madadawoh i dita'u onu nan pinhod di adol
ta'uy in'innat ta'u an ta'on on adi maphod. Ta ma"id ha nipahhiwan
ta'u hinadan udum an tatagu an ahi dusaon Apu Dios.
4 Mu maphod ta hi Apu Dios an ongal di pamhodna ya himmo' dita'u.
5 Ta ta'on on athidin ay ta'u nanatten gapuh bahul ta'u ya himmo'
dita'u damdama ta wan mabalin an mi'tagu ta'un Kristu.
6 Ta tinagu dita'u i Apu Dios ta wada moy niyatan ta'u i Kristu an
mumpapto' hi ad abunyan.
7 Athinay inat Apu Dios ta ipatigonah inggana nan ongal an homo'na
an ma"id ha nipaddungana an mipa'innilah nan ongal an ulena i
dita'un nangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwan ta'u.
8 Ta mabalin mo an mi'tagu ta'u i Apu Dios an gapuh kimmulugan
ta'u mu bokon dita'uy nangat ituwe te gapuh nan homo'nan dita'u.
9 Ot hiya nan adi mabalin hi mumbaktu ta'u te bokon nan maphod
an pangat di lummuh pi'taguwan ta'u i Apu Dios.

10 Te hi Apu Dios ya ammunay nangipaphod hi nomnom ta'u an
gapuh nan nangabulutan ta'un Jesu Kristuh nitaguwan ta'u ta way aton
ta'un mangat hinan maphod an ninonomnomna tuwalin aton ta'u.

Hay A'at Di Kimmulug I Kristu

11 Hidin niyayyam ayu ya bokon ayu Judyu. Ta hiya nan pihulon
da'yuh nadan Judyu an alyonday da'yu nan agge nakugit an adi ayu
umat i didan nakugit. Mu hay e akugitan ya taguy mangat an bokon
hi Apu Dios.
12 Ot hay maphod ya nomnomnomonyu an handi ya immannung
an ma''id ha niyatanyu i Kristu te bokon ayu Judyu. Ta ma''id ni' ha
namnamaonyuh idat Apu Dios i da'yu hinan inalinan idatnah nadan
imbabalena te ningamut an hidin hopapna ya aggeyu innilah Apu Dios
an ammuna nadan ma'ma'at hitun lutay innilayu.
13 Mu maphod ta ad uwani ya waday niyatanyu i Jesu Kristu ya
i da'min tataguna an gapuh nan nangiyatayan Kristu hi bahul ta'un
namin. Ta hidiyey nangihayyup i dita'u i Apu Dios.
14 Ta gapu i Jesu Kristu ya munhahayyup ta'u mo ta ma'ohha ta'u. Te
mina''id Kristu din lummuh adi ta'u ni' punhahayyupan.
15 Te hidin natayana ya pinogpogna nan dakol an mahapul an
ma'unud hinan tugun Moses. Ta ad uwani ya ma''id ha nat'on hi
un'unudonmi ya ha nat'on boh un'unudonyu te na'ohha ta'u mon
16 kimmulug i Kristu an gapuh natayanah nan krus ya pinogpogna
nan adi ta'u ni' punhahayyupan an Judyu ya bokon Judyu. Ot an namin
ta'u ya mabalin an mi'hayyup ta'u i Apu Dios.
17 Te hi Kristu ya immali ta impa'innilana nadan mahapul an atonyu
an mi'hayyup i hiya. Ya atbohdin da'min ma'alih tatagun Apu Dios.
18 Ta gapuh nidduman ta'un Kristu ya wada nan Espiritun Apu Dios
an mangihayyup i dita'u i Ama ta'uh ad abunyan.
19 Ta ad uwani ya niddum ta'un namin hinan pamilyan Apu Dios te
ta'on on da'yun bokon Judyu ya mabalin an mibilang ayu boh tatagun
Apu Dios an adi umat hidin hopapna.
20 Ya hay umatan di e ta'u nibilangan hi tataguna ya nan bale. Te
nadan apostoles ya nadan propeta ya diday nangitudtuduh umaliyan
Jesu Kristu an paddungnay gopnad nan bale.
21 Ta paddungnay hiyay nangdon hi an namin an agimangnun diyen
bale an numbalin hi Templon Apu Dios.
22 Ta hiyay nigopnadan ta'un namin an ni'alig hi agimangnun nan
bale ta mumbalin ta'u hi nahamad hi iha''adan nan Espiritun Apu Dios.

3

Hay Nangibagaan Paul Hinan Niyukod I Hiya
(Kolosi 1:24-29)

1 Ha''on an hi Paul an nibalud an gapuh nan e' nangipa'innilaan
hinan a'at Jesu Kristu i da'yun bokon Judyu ya idasadasalan da'yu.
2 Ma''id ha mapto' ya innilayu tuwali nan inat Apu Dios an nammo'
i ha''on ta hiya nan waday abalina' an mamoddang i da'yu.
3 Te nan ninomnom Apu Dios an ma'at an agge ni' nipa'innila ya
impa'innilanan ha''on ta hiya tun impa'innila' ituwen tudo''u

4 ta bahaonyu'e ya mabalin an innilaonyu damdama nan na'innilaa'
hinan ninomnom tuwalin Apu Dios an ma'at an nipa'annung i Kristu
5 an agge nipa'innila i handidan a'ammod ta'u. Mu ten ad uwani ya
impa'innilan nan Espirituna hinadan pinto'nan apostolesna ya nadan
mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios.
6 Ya hay impa'innilana ya ta'on on da'yun bokon Judyu ya midattan
ayuh nan maphod an idatnah nadan Judyu. Te niddum ayun Jesu
Kristu hidin inabulutyu nan nipa'innila an inat Kristu an iphodan
ta'u. Ta niddum ayuh nan agimangnun di adol Kristu. Ta hiya nan
mabalin an idat Apu Dios i da'yu nan imbaganah idatnah nadan waday
niyatanda i Jesu Kristu.
7 Ot gapuh homo' Apu Dios i ha"on ya indatnay abalina' an numbalin
hi baalna an e mangipa'innilah nan inat Kristu an iphodan ta'u.
8 Ta ta'on on na'adda"ula' mu nadan udum an tatagun Apu Dios mu
pinto'a' damdama ta ha"on di e mangipa'innila i da'yun bokon Judyu
hinan nunhiglan amaphod Kristu.
9 Te hi Apu Dios an nunlumuh an namin ya ha"on di nangiyuko-
danah e mangipa'innilah tataguh nan atonan mangipa'annung hidin
ninonomnomna tuwalih din hopapna an ma'at.
10 Ta ta'on on nadan ap'apun adi matigo an maphod onu adi
maphod ya mabalin an innilaondah ad uwani an hi Apu Dios ahan
di na'annomnoman. Te nan ma'ma'at i dita'un kimmulug hi ad uwani
di panginnilaanda.
11 Hiyah naey ninonomnomna tuwalih din hopapna ot teen
nipa'annung hi ad uwani hi nannaganah nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu.
12 Ta hiya nan dita'un kimmulug ya madinol ta'u mon mangibaga i
Apu Dios hinan pinhod ta'un ibaga i hiya an gapuh nangabulutan ta'un
Jesu Kristu hi nitaguwan ta'u.
13 Ot hanat ta'on on athitun mapalpaligata' ya bokon hidiyey
gapunah kumapuyan di pangulugyun Kristu. Ot abuluto' hituwen
pumpaligata' te innila' an waday iboddangnan da'yu.

Hay Nundasalan Bon Paul

14 Nomnomnomo"e nadan ato'aton Apu Dios i dita'u ya nunhiglan
mundu"una' hi pundayaw'un hiya
15 te hiyay hi aman an namin di pamilya an wah ad abunyan ya
hitun luta.
16 Ya hay dawadawato' hinan pundasala' i hiya an alpuwan di
an namin an abalinan ya ta idatnay abalinan ta'un namin an
mangipaphod hi pangat ta'u an gapuh boddang nan Espirituna.
17 Ta wan dita'un kimmulug ya li'naon ta'u an wadawadah Kristu
hinan nitaguwan ta'u. Ta wan an namin ta'u ya malmuy naminhod
ta'uh ibba ta'u
18 ta wan an namin ta'un kimmulug ya abalinan ta'un manginnilah
nan ongal an pamhod Jesus i dita'u
19 te adi umdah tun nomnom ta'un tatagu an manginnilah nan a'at
nan pamhod Jesus i dita'u. Ya danaey idasadasal'u ta wan lo'tat ya nan
a'atnay padungon ta'u.
20 Hi Apu Dios an hiyay bumoddang i dita'u ya dakol di abalinanan
aton mu nan ninomnom ta'un ibaga i hiya.

21 Ot maphod on an namin ta'un kimmulug ya hiyay dayawon ta'uh
inggana an gapuh nan inat Jesu Kristu. Amen.

4

Hay A'at Di Pun'u'unnudan Di Kimmulug
(Kolosi 3:5,12-15; 4:2)

1 Ha''on ya nibaluda' an gapuh punhilbiya' i Jesu Kristu. Mu ta'on on
athitu ya pohdo' ahan an inaynayun ta'un mangat hinan pohdon Apu
Dios te hidiyey gapunah ena namto'an i dita'u.
2 Ta nanongnan mumpada''ul ta'u ya ma'ule ta'u ya anusan ta'u
nadan adi maphod an aton di ibba ta'un dita'u. Ya hanat ipatigo ta'uy
pamhod ta'un dida.
3 Te nan pangatan ta'un dadiyey mangipihamad hi e ta'u
pun'u'unnudanan an hiyah diye nan tamun nan Espiritu.
4 Te dita'un kimmulug ya numbalin ta'uh ohan adol ya oha bo
nan Espiritun Apu Dios. Ya athidi bo an oha nan namnamaon ta'un
pi'taguwan ta'uh pidwana an hidiyey gapunah namto'an Apu Dios i
dita'u.
5 Ya oha boh Kristu an Ap'apu ta'u ta hiya nan ma''id ha udum hi
pundinolan ta'u. Ya atbohdin ohay gapunah e ta'u nabonyagan.
6 Ya oha boy hi Ama ta'un namin an kimmulug i hiya an hiya ya
ammunay na'abbaktun Ap'apu ta'u ya hiya nan wada i dita'un namin.

Agge Numpapaddung Di Abalinan An Nidat Hi Hinohha

7 Hinohha i dita'u ya nat'onat'on di abalinan hi indat Kristu i dita'u.
8 Te hay nitudo' ya alyonay, Hidin numbangngadanah ad abunyan ya
dakol di in'uyugnah nadan nibalud ni' ot pun'idatnah nadan tatagunay
abalinanda.
9 Hay nitudo' ya alyonay immeh ad abunyan ta na'innilan immali ni'
hitun luta
10 an nalpuh ad abunyan ot ahi mumbangngad bohdi ta hiyah diye
tuwali an na'abbaktu. Ta ad uwani ya mabalin mon kumpulnay
awadana.
11 Ya hiyay mangdat hinadan kimmulug hi abalinandan mangat
hinan inyukodnan tamuda. Ta waday apostoles ya waday propeta.
Ya waday nidattan hi abalinan an e mangipa'innilah nan inat Kristu
an iphodan di tatagu ya waday nidattan hi abalinan an mumpapto' ya
muntudtuduh nadan kimmulug.
12 Manu'eh indat Kristu datuwen abalinan ta'un kimmulug ya ta wan
munhimboboddang ta'u an mangat hinan ipatamuna. Ta wan dita'un
nipaddung hi adolna ya minaynayun an mihamad di niyatan ta'un hiya
13 ta ingganah mumpapaddung di ihamadan di pangulug ta'u ya
panginnila ta'uh nan Imbabalen Apu Dios. Ta lo'tat ya nahamad di
aton ta'un mangun'unud hinan a'at Kristu.
14 Ta adi ta'u umat hinadan u''unga an kumpulnay mituddu an
ta'on on nat'on an tudtudu on nihapitan ta'u. Te wadaday udum an
muntudduh nat'on ta onda e bumalbalih tatagu.
15 Mu hay maphod ya adi ta'u athidi ta nan nipto' an tudtuduy e ta'u
itudtuduh nadan ibba ta'u an gapuh nan pamhod ta'un dida ta wan
minaynayun an mipaphod di a'at ta'u. Ta ha ahan di pinhod ta'u ya ta
umat hinan a'at nan Ap'apu ta'un hi Kristu di a'at ta'u.

16 Ta hi Kristu di mummandal hi hinohhan dita'u an ay agimangnun
di adolna ta wan mun'u'unnudan ta'u. Te nat'onat'on di niyukod hi
hinohhan dita'u an umat hinan agimangnun tun adol ta'u. Ta onha
way ohah nan agimangnun tun adol on atona nan niyukod i hiya
an iyatana ot maphod di e umong'ongngalan tun adol ya mabikah.
Ot athidin dita'u an paddungnay adol Kristu hi'on immannung an
mumpopohhodan ta'u.

Hay A'at Nan Nihukkat An Pangat Di Kimmulug
(Kolosi 1:21; 3:5-9,12-15)

17 Hay pohdon nan Ap'apu ta'u ya hay pangidinongan ta'un namin
hinadan nibahhon impa'ingha ta'uh din agge ta'u kimmulugan. Te nan
punnomnom ta'u handi ya ma''id ha iyatana i Apu Dios.
18 Hanadan tatagun athidi ya ayda nahilngan te aggeda innila nan
tugun Apu Dios te adida pohdon an innilaon ta hiya nan adida mo
mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
19 Ta hiya nan ma''id ha baindan mangat hi adi maphod. Ta
kumpulna moy mipanomnom i dida an ta'on on adi maphod on gahin
onda aton.
20 Mu bokon hidiyen pangat di inadalyuh din kimmuluganyun Kristu
21 te hay nituddun da'yun kimmulug ya nan nalpun Kristu an nipto'
an pangat.
22 Ta hiya nan mahapul an idinongyu nadan impa'inghayun adi
maphod an pohpohdon di adolyu te bumahbah hi nitaguwanyu.
23 Ta wan mahukkatan hi maphod nan a'at di punnomnomyu
24 ta hay mihukkat ya nan balun punnomnom ya pangat an malpun
Apu Dios an miyunnudan hinan a'atna. Ya hay atigana ya nan maphod
an pangat ta'uh ibba ta'un tagu ya nan pangidinongan ta'uh nadan adi
maphod an pangat.

25 Ya hanat adi ta'u munlayah. Ta nan immannung ya ammunay
hapiton ta'u te an namin ta'un kimmulug ya agimangnu dita'uh ohan
adol.
26 Ya wada'ey bimmungotan ta'u ya hanat halipodpodon ta'u ta bokon
hidiyey gumalat hi pumbahulan ta'u. Ya hanat adi malimuh nan algo
on na'ubayah di bungot ta'u
27 ta wan ma''id ha aton Satanas an munha'ul i dita'u ta aton ta'u nan
pumbahulan.
28 Ya wada'en da'yu ha mangako ya mahapul an idinongna ta humlu
an e muntamu ta waday itanudna ya iboddangnah nadan ibbanan
maligatan.
29 Ya hanat ma''id ha ibaga ta'uh adi maphod hinadan ibba ta'u ta
hanadaot an waday iboddangnah nadan mangngol di ibaga ta'u.
30 Ya hanat adi ta'u pahakitan nan Espiritun Apu Dios. Te nan Es-
piritun impiddum Apu Dios hi nitaguwan ta'u ya hiyay pangimatunan
an dita'uy tatagunah mi'tagun hiyah udum hi algo ta taynan ta'u moy
pumbahulan.

31 Ot hay maphod ya idinong ta'un namin nadan adi maphod an
impa'ingha ta'u an umat hinan hihiwo ya bungot ta adi ta'u uggan
munhimpapadngol ya munhimpipihul.

32 Ta hay maphod ya mun'u'ullayan ta'u ya munhinhohomo' ta'u. Ya
wada'ey nibahhawan di oha ya maphod on pakawanon ta'u ta umat hi
namakawanan Apu Dios hi bahul ta'u an gapu i Jesu Kristu.

5

Hay Aton Nadan Napatalan Di Nomnomda
(Kolosi 3:6,16-17; 4:5-6)

1 Dita'un i'imbabalen Apu Dios an pa'appohpohdona ya mahapul an
aton ta'uy abalinan ta'u ta wan padungon ta'uh Apu Dios.
2 Ta inaynayun ta'un ipatigoy pamhod ta'uh nadan ibba ta'u an umat
hinan pamhod Kristu i dita'u an nipatigoh nan nangiyatayanah bahul
ta'u. Ta hiya nan umat hinan maphod di hunghungna an ni'nong i Apu
Dios an umipa'amlong i hiya.
3 Dita'un tatagun Apu Dios ya mahapul an halipodpodon ta'u ta ma''id
ha ipabahul nadan tatagu i dita'u an umat hi agum onu nan pangilo'an
hi bokon ahawa onu nadan udum an adi maphod an pangat.
4 Ya tigon ta'u bo ta adi ta'u logmon di hapit te adi maphod on nadan
imbabalen Apu Dios ya adi maphod di haphapitonda. Hay maphodot
eh'ah haphapiton ya nadan punhanaan i Apu Dios.
5 Te hay immannung ya nadan tatagun na'agum onu mangilo' hi
bokonda ahawa ya mibilangda hi mundayaw hi udum an dios ta adida
middum hinan pun'ap'apuwan Kristu ya hi Apu Dios.
6 Ot hanat adiyu dongdonglon nadan tatagun mangalih agge nibahho
danae. Te immannung an danaen at'atton nadan agge kimmulug di
mangipabungot i Apu Dios ta lummuh pundusaana i dida.
7 Ta hiya nan maphod on adi ayu midmiddum hinadan at'atonda.
8 Hidin hopapna ya ay nahilngan di punnomnom ta'u ta ma''id ha
poto' di nomnomon ta'u. Mu maphod ta ad uwani ya napatalan
di nomnom ta'u an gapuh kimmulugan ta'uh nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu. Ot maphod on inaynayun ta'un ipatigo an napatalan di
punnomnom ta'u.
9 Te nan napatalan ya nan maphod di at'atona an indinongna nadan
adi maphod an pangat ta hanadan nipto' mohpen pangat di atona.
10 Ot hiya nan ihamad ta'un innilaon nadan umipa'amlong i Apu Dios
ta wan dadiyey aton ta'u.
11 Ta adi ta'u iyunnud hinan adi maphod an pangat nadan tatagun
paddungnay nahilngan. Mu ta ipa'innila ta'u nadan nibahhon
ato'atonda.
12 Te dadiyen adi maphod an at'atonda ya eda ipa'pa''e. Ya ababain
ahan hi panguhuhan i dadiyen eda ato'aton.
13 Mu onha innilaondan nibahho nan at'atonda ot ma''id ha mapto'
ya innilaonda nan nipto' ta mapatalan di nomnomda.
14 Wada han nitudo' an alyonay, He''an nalo' ya bumangon'a ta
paddungnay timmagu'a ot hanat humawwang'ah nan nilubu'am ta
wan patalan Kristu di punnomnommu.
15 Ta hiya nan ad uwani ya mahapul an halipodpodon ta'uy pangat
ta'u ta adi ta'u umat hinadan tatagun agge nanginnilah nipto'.
16 Ta abigabigat on nundadaan ta'un mangat hi maphod te ad uwani
ya dakdakkolday mangat hi adi maphod.

17 Ta hiya nan mahapul an manomnoman ta'u ta wan innilaon ta'u
nadan pohdon Apu Dios ta dadiyey aton ta'u.
18 Ta bokon nan butong di nomnomnomon ta'u te on dita'u mamaon.
Ta nan Espiritun Apu Dios di mun'onan hi nomnom ta'u ta hiyay
mangitudduh aton ta'u.
19 Ta wa'et na'amung ta'u ya ikankanta ta'uy pundayaw ta'u ya
pun'amlongan ta'u i Apu Dios ya nadan udum an kantan di kimmulug
an miyunnudan di punnomnom ta'u i dadiyen kanta.
20 Ya mahapul an nanongnan munhana ta'u i Ama ta'un hi Apu Dios
hinadan ma'ma'at hi nitaguwan ta'u an gapuh nan niyatan ta'uh nan
Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu.

Hay Aton Di Nunhimbale

21 Mahapul an mun'u'unnudan ta'u te hidiyey atigan di pan-
gun'unudan ta'un Kristu.
22 Ya da'yu'en nun'alahin an binabai ya maphod on mumpada"ul
ayuh nadan ahawayu ta umat hinan pumpada''ulanyu i Jesu Kristu.
23 Te nadan linala'i ya diday mumpapto' hinadan ahawada an umat
hinan niyatan Kristu i dita'un kimmulug an hiyay mangipapto' i dita'un
ayna adol. Ya gapu i hiya ya mabalin an mi'tagu ta'u i Apu Dios.
24 Ta hiya nan da'yun binabai ya mahapul an nan ahawayun linala'i
di ma'unud an bokon da'yu ta umat i dita'un kimmulug an hi Kristu di
unudon ta'u.
25 Ya da'yu'en linala'i ya hanat pohpohdonyu nadan ahawayu an
umat hinan pamhod Kristu i dita'un kimmulug. Te impatigonay
pamhodna i dita'u an gapuh nangihuluganah nitaguwana
26 ta way aton ta'un mibilang hi tatagun Apu Dios ta hay panigona
ya ma''id mo ha bahul ta'u an gapuh namatiyan ta'uh nan hapitna ot
mumpabonyag ta'u.
27 Ot nan nangiyatayan Jesu Kristu hi bahul ta'u di gapunah
nangibilanganan dita'uh maphod an ma''id mo ha bahul ta'u ta
niyappit ta'un hiya.
28 Ot hiya nan da'yun linala'i ya mahapul an pohpohdonyu nadan
ahawayu an umat hi pamhodyuh adolyu te nan tagun pohpohdonay
ahawana ya pohpohdonay adolna.
29 Te an namin di tagu ya pohpohdonday adolda te ipappapto'da. Ot
athidi damdama i Kristu an ipappapto' dita'un kimmulug i hiya
30 te dita'u nimpey ayna adol.

31 Ta hiya nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Nangahawa'e nan
lala'i ya taynana mo da amana i inana ta e middum hinan ahawana ta
bokonda mo duwa te ayda na'ohhan adol.
32 Hay ni'aligan tuwe ya nan niyatan Kristu hinadan kimmulug te
niddum ta'u mon hiya.
33 Ot da'yun himbabbale ya maphod on mumpopohhodan ayu ta
da'yu'en linala'i ya pohpohdonyu nadan ahawayu an umat nimpeh
pamhodyuh adolyu. Ya da'yu'e damdaman binabai ya mahapul an
maphod di punnomnomyuh nan ahawayu.

6

Hay Tugun Hinadan U''unga Ya Nadan A'ammodda
(Kolosi 3:20-21)

1 Da'yu'en u''unga ya hanat un'unudonyu nadan a'ammodyu te
hinaey maphod hi aton di mangun'unud i Jesus.
2 Te hay namanguluh tugun Apu Dios an waday gunggunan nadan
mangun'unud ya alyonay, Mumpada"ul ayuh nadan a'ammodyu
3 ta wan mapmaphod ayu ya madmadney pi'taguwanyuh tun luta.
4 Ya da'yu'e pibon a'ammodda ya ono'nongonyu ta adiyu namaag hi
hingal i dida ta adiyu pabungoton dida. Mu hay atonyu ya iyunnudyuh
nan tugun nan Ap'apu ta'u di panugunyu ya panitilogyun dida hi'on
waday atondah adi maphod.

Nan Niyatan Di Himbut Ya Nan Nambut
(Kolosi 3:22; 4:1)

5 Ya da'yu'e bon himbut ya maphod on na'na'unnud ayuh nadan ud
himbut i da'yu ta ihamadyun aton nan pohdonda an hay nomnom-
nomonyu ya hi Kristuy mumpatamu i diye.
6 Ot maphod on ip'iphodyun muntamu an ta'on on ma''id hidi nan
tagun mumpatamu an manmannigo i da'yu te bokon hay tagu ya
ammunay pa'amlongonyu te ta'on on hi Kristu.
7 Ot ta'on on ayu himbut ya maphod on waday pamhodyuh nan
tamuyu te hidiyey pinhod Apu Dios.
8 Ya innila ta'un nan Ap'apu ta'u ya gunggunaanan namin nadan
maphod an inat di ohan tagu an ta'on on himbut onu bokon.
9 Ya da'yu'en waday himbutna ya atbohdiy atonyu an hanat
mapmaphod di pangatyuh nadan himbutyu. Ya idinongyun manat-
tatakut i dida te nomnomnomonyu an numpapaddung ayu te oha hi
Kristu an wah ad abunyan an Ap'apuyu an ud baal i dita'un namin.
Ya hay panigonan dita'un tataguna ya numpapaddung ta'un namin.

Hay A'at Nan Indat Apu Dios An Pumbaliw

10 Hay ma'udih itugun'un da'yu ya mahapul an idinol ta'uh nan
Ap'apu ta'u ya nan ongal an abalinanan bumoddang i dita'u ta way
aton di pangulug ta'un hiya an mihamad.
11 Ta usalon ta'un namin nadan indat Apu Dios an pumbaliw ta'u ta
wan mabalin an hanggaon ta'u nadan dakol an pamalbalin Satanas i
dita'u.
12 Te hay nahamad hi binuhul ta'u ya bokon nadan tatagu te nadan
adi matigon a'ap'apun di dimunyu ya nadan ibbada an wah ad lagud
ya hitun luta an dida nadan mummanmandal hinadan tataguh tun
luta an paddungnay nahilngan di punnomnomda.
13 Ta hiya nan mahapul an usalon ta'un namin nadan indat Apu Dios
an pumbaliw ta'u ta ta'on on dakol di pamalbalin Satanas i dita'u ya
nanongnan waday abalinan ta'un mi'hangga i dida.
14 Ta umat ta'uh nan tindalu an nanongnan nundadaan an mi'gubat.
Ta paddungnay ibalikis ta'u nan immannung an tudtudu. Ya hana'en
panandi ta'uh pangulug ta'u ya hay pangatan ta'uh nadan nipto' an
pangat an hituwe nan paddungnay gumo' an ilubung di tindalun e
mi'gubat ta manandih palagpagda.

6:3 6:3 Hay Nakakan 20:12; Deuteronomy 5:16

15 Ya hana'en paddungnay ihapatut ta'u ya nan naminhod ta'un e
mangipa'innilah a'at nan maphod an pi'hayyupan ta'u i Apu Dios.
16 Ya ha ahan di ma'ahhapul an paddungnay ihapiyo ta'u ya nan
nahamad an pangulug ta'u. Te hidiyey manandih nan pamalbalin
Satanas an ay mundalang an gayang.
17 Ya ha'ey paddungnay ihelmet ta'u ya nan adi ta'u pun-
duwaduwaan hinan e ta'u nihwangan ta wada i dita'u nan
munnananong an pi'taguwan. Ya ha'ey paddungnay hinalung ta'u ya
nan innila ta'un hapit Apu Dios an ipanomnom nan Espirituna.
18 Ot nomnomnomon ta'u ta danaen nibagay aton ta'u ya hanat adi
ta'u higanan an dumasadasal. Ta kumpulnay ma'at ya hi Apu Dios di
nanongnah pangibagaan ta'uh bumoddang i dita'u. Ya mahapul bon
idasalan ta'un namin nadan ibba ta'un pinto' Apu Dios hi tataguna. Mu
gahin di idinol ta'uh nan Espirituna ta hiyay mangitudduh aton ta'un
mundasal.
19 Ya hanat idasalana' bahan ta wan idat Apu Dios di tulid'un mang-
inaynayun an e mangipa'innilah nan tudtudu an agge ni' nipa'innila
an hidiye nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
20 Mu gapu ituwen e' ipa'innila ya wahtuwa' an nibalud ta hiya
nan hanat idasalana' ta wan wada nimpey tulid'un manginaynayun
an mangat hinan ipa'at nan Ap'apu ta'u i ha"on.

Nan Dappuh Di Tudo' Paul
(Kolosi 4:7-8)

21 Ot hay honago' hi mangipa'innilah nadan na'na'at hitu i ha''on ya
hi Tikikus. Hiya ya nahamad bon ibba ta'u te hiyay ohan na'na'unnud
an baal nan Ap'apu ta'u.
22 Manu'eh honago' ni' hina ya ta wan ipa'innilanay a'atmihtu ta wan
adi ayu minomnoman ituwen na'at i ha"on.
23 Ot hanat hi Apu Dios an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu di ukod an manginaynayun an mangipalinggop i da'yu ya
mangipihamad hi pangulugyu ta nanongnan mumpopohhodan ayun
namin.
24 Ya hanat nanongna nan homo' Apu Dios i dita'un nahamad di
pamhodnah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Nan Tudo' Paul Hinadan I Pilipay
(Philippians)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Paul ya hi Timothy an da'mi
nan baal Jesu Kristu. Hituwey tudo'min da'yu an i Pilipay an tatagun
Apu Dios an gapuh nangabulutanyu i Jesu Kristu hi nitaguwanyu
ya da'yun mangipangpangulun dida ya ta'on on da'yun bumoddang
hinadan mangipangpangulun dida.
2 Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios
an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Dasal Paul Hinadan I Pilipay

3 Ongal di punhanaa' i Apu Dios hi'on nipanomnom ayun ha"on.
4 Ya hinan pangidasdasala' i da'yu ya nunhiglay amlong'u
5 te nihipun hi kimmuluganyu ya binanoddangana' i da'yuh nan e'
pangipa'innilaan hinadan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
6 Ya madinola' bo an hi Apu Dios an bimmoddang hinan eyu kimmu-
lugan ya inaynayunan bumoddang hi ihamhamadan di pangulugyu ta
ingganah tun pumbangngadan Jesu Kristu.
7 Manu'eh nanongnan athituy punnomnom'un da'yu ya innila' an
ongal di homo' Apu Dios i dita'un namin. Te da'yuy bimmanoddang
nimpe i ha"on hi e' timmanudtuduwan ya ta'on on hay e' nangita'dogan
hinan tudtudun Jesu Kristu. Ya ta'on on ad uwanin wahtuwa' hi
baludan ya nanongnay boddangyun ha"on.
8 Ya innilan Apu Dios an nunhigla ahan tayyay naminhod'un
manigon da'yu an gapuh nan ongal an pamhod'un da'yu an umat hi
naminhod Kristu i da'yu.
9 Ot hay dasal'u ya hanat umong'ongngal di pamhodyuh hinohhah
ya ta wan dumakdakkol di innilaonyuh nan a'at Apu Dios ta wan
abalinanyu an mangimatun hi nipto'
10 ta wan hanadan nipto' an pangat di atonyu. Ta hitun pumbangn-
gadan Kristu ya ma"id ha akhupanah nibahhawan ta'u.
11 Ya gapuh boddang Jesu Kristu i dita'un namin ya mipto' di aton
ta'u te hidiyey nahamad an pundayaw ta'un Apu Dios ya pangipabaktu
ta'un hiya.

Hay Numbalinan Nan Nibaludan Paul

12 Pohdo' an innilaonyun da'yun i'iba an tun ma'ma'at i ha"on ya
maphod di numbalinana te namaman nipa'innilah tatagu nan inat Jesu
Kristu an iphodan ta'u.
13 Te nadan guwalya ya nadan udum an tataguhtu ya innilada an
manu'eh nibaluda' ya gapuh nan e' pangitudtuduwan hinan inat Jesu
Kristu an iphodan ta'u.
14 Ya maphod bo ta gapuh nibaluda' ya dakol di nihamad di
pangulugdah nadan i'iba ta'un kimmulug ta ma"id ha takutdan e
muntudtuduh nan hapit Apu Dios.

15 Manu te immannung an wadaday udum an eda itudtuduy
mipanggep i Kristu mu gapuh amohda i ha"on. Mu wadada eh'ay
udum an muntudtudu an maphod di ninomnomda
16 te innilada an hay pangita'doga' hi tudtudun Kristuy linummuh
nibaluda'.
17 Mu nadan udum ya itudtududay mipanggep i Kristu an gapu
ta pinhoddan dida ahan di un'unudon di tatagu. Ya alyonda on ta
middum hi inomnoma' hitun pumpalpaligata' hitun baludan.
18 Mu ta'on on athidin adi maphod di nomnom di udum an e
muntuddu mu ta hi Kristu ahan di mitudtudu ya ammuna. Ot hiyah
diyen umipa'amlong i ha"on.

Ya immannung an inaynayun'un mun'am'amlong

19 te innila' an adi minaynayun di ibaluda' te nan pangi-
dasadasalanyun ha"on ya gapu ta nan Espiritu an wada i Jesu Kristu
di bumoddang i ha"on.
20 Ya ha ahan di pinhod'u ya ta ihamad'u ya natulida' an mangat
hinan tamun niyukod i ha"on an namamah ad uwanin nibaluda'. Ta
ta'on ona' mipapate mu ta hi Kristu damdamay mipabaktu.
21 Te ha"on'e ya pohdo' an an namin di ato' ya hi Kristu di mipabaktu.
Mu alina'eh mateya' ya namaman mun'am'amlonga' te midduma' mo i
hiya.
22 Mu alina'eh adiya' ni' mate ya maphod te mabalin an inaynayun'un
mangat hinan niyukod i ha"on an tamu'. Mu onha ha"on di mumpili
ya agge' innila hi'on udu'dul hi mateya' onu adiya' ni'.
23 Te mumpulpulloh danaen duwah nomnom'u. Hinuddum tee ya
pohdo' an mate te pohdo' an umeh awadan Kristu.
24 Mu gapu bo i da'yu ya pohdo' an adiya' ni' mate ta wan
bumoddanga' i da'yu.
25 Ta hiya nan hay punnomnom'u ya bokon ni' ad uwaniy ataya'
ta wan mabalin an umaliya' an middum i da'yu ta wan boddangan
da'yu hi ihamhamadan di pangulugyu ta wan minaynayun an waday
amlongyu.
26 Te onha iyabulut Apu Dios an umaliya' hina ot innila' an ongal di
punhanaanyu i Jesu Kristu ya iyal'alanay pundayawyun hiya.
27 Mu ta'on on nganney ma'at i ha"on ya mahapul an un'unudonyu
nan tudtudun Kristu an iphodan ta'u. Ta umaliya' onu adiya' ya hiyah
diyen donglo' an nanongnan nahamad di na'ohhaanyun mangita'dog
hi pangulugyu i Jesu Kristu.
28 Ot hanat adi ayu tumakut hinadan humihiwon da'yu. Ta hidiyen
tulidyuy mangipa'innila an madusada mu da'yu'e ya ihwang da'yu i
Apu Dios ta mi'tagu ayun hiya.
29 Te inyabulut Apu Dios an kumulug ta'u mu inyabulutna bo an
munholholtap ta'u an gapu i hiya.
30 Ta hiyah nae nan ta'on on da'yu ya mapalpaligat ayu an umat
hinan tinigoyun napalpaligata' ya tee an dingngolyu an ingganah ad
uwani ya athidiy ma'ma'at i ha"on.

2

Hay Pumpada"ulan An Umat Hi Inat Kristu

1 Gapu ta nipa'amlong ayu hi nangabulutanyu i Jesu Kristu hi
nitaguwanyu ya nipadinol ayu mo an gapu ta nali'nayu nan pamhod
Apu Dios ya nali'nayu nan Espirituna an niddum hi nitaguwanyu ta
mabalin an mun'u'ullayan ayu ya munhimboboddang ayu
2 ot hanat ipatigoyuy pamhodyuh hinohha ta mun'u'unnudan ayu ta
namamay ipa'amlonga' an gapu i da'yu.
3 Ta wan an namin di atonyu ya bokon hay adolyu ya ammunay
nomnomnomonyu onu hay ipabaktuwanyuy gumalat hi pangatanyu.
Te hay maphod ya ibilangyu an udu'dul nadan ibbayu mu da'yu.
4 Ya hanat nomnomnomonyuy iphodan nadan ibbayu ta bokon hay
iphodanyu ya abuh di nomnomnomonyu.
5 Ta umat hinan inat Kristu
6 an ta'on on hiya ya Dios ya aggena ninomnom an munnanong i diyen
sa'adna
7 te tinaynanah diyen anabaktuna ta numbalin hi tagun umat i dita'u
ot ibilangnay adolnah baal.
8 Ta impada''ulnay niyatana ta inun'unudna nan pinhod Apu Dios hi
ma'at an ta'on on nan ena nipata'an hinan krus ot hidiy atayana.
9 Ta hiya mo bo nan impabaktun Apu Dios ta hiya moy na'abbaktuh
an namin.
10 Ta an namin nadan wah ad abunyan ya ta'on on nadan wahtun luta
ya ad dalom ya hi Jesus di ipabaktuda.
11 Ya an namin di tatagu ya ibagada an immannung an hi Jesu Kristu
ya Ap'apu ta hiya nan madayaw hi Ama ta'u an hi Apu Dios.*

Hay Adi Umenglayan An Mangun'unud I Apu Dios

12 Da'yun i'iba, hidin awada' hina ya inun'unudyu nadan nituddu i
da'yu mu hanat iyal'alanay pangun'unudyuh ad uwanin nidawwiya' i
da'yu. Ta ha ahan di itakut ta'u ya nan e ta'u pangatan hi adi maphod.
Ta way aton ta'un manginaynayun an mangun'unud i Apu Dios ta wan
mi'tagu ta'un hiyah munnananong.
13 Ot hi Apu Dios di bumoddang i dita'u ta wan abalinan ta'un mangat
hinadan pohdonan ma'at.
14 Ya mahapul an an namin di aton ta'u ya adi ta'u udman hi ngodo
ya adi ta'u mi'hannu
15 ta ma''id ha aton di tatagun mamihul i dita'u. Te dita'un nibilang hi
imbabalen Apu Dios ya mahapul an ma''id ha aton ta'uh adi maphod.
Ta dita'uy ay dilag hinadan tatagu an adi maphod di pangatda ya
punnomnomda.
16 Ta e ta'u ipa'innila nan hapit Apu Dios i dida. Ta wan hitun
pumbangngadan Kristu ya nunhiglay pun'amlonga' an gapun da'yu te
da'yuy atigana an waday hilbin di nanganu'anusa' an nuntamu.
17 Ot ta'on on alinah patayona' hi ad uwani ya mun'am'amlonga' an
mangihulug hi nitaguwa' ta middum hinan pangulugyu an paddung-
nay i'nongyu i Apu Dios.
18 Ot alina'eh athidiy ma'at ya mi'yam'amlong ayu damdama i ha''on.

Hay A'at Di Punnomnom Paul Hinadan Ibbanan Kimmulug

---

* **2:11 2:11** Hay alyon di udum an kimmulug ya hidiyey ohah nadan kantan nadan namangulun kimmulug an wadah nan Pilipay 2:6-11; Isaiah 45:23; Roma 14:11.

19 Nomnomnomo' an iyabulut'en Apu Jesus ya agagga ya honago'
hinah Timothy ta panginnilaa' hinan ma'ma'at i da'yuhna. Ot innila'
an gapuh nan panginnilaa' hinan a'atyu ya namamay e' umamlongan.
20 Te hiya han nunhiglay punnomnomnan da'yu an umat hi pun-
nomnom'un da'yu.
21 Te hanada'en udum hitu ya ha ahan di iphodanday nonom-
nomonda an bokon nan ipatamun Jesu Kristu i dida.
22 Mu hi Timothy ya innilayuy amaphod di pangatna te hi im-
manuyyugananmi an e nangipa'in'innilah nan inat Jesu Kristu an
iphodan ta'u ya ay ami hin'ama an numbinnoddang ami.
23 Ot hiya nan hay ninomnom'u ya hiyay honago' i da'yu mu ta indani
ni' ta innilao' di ma'at i ha"on.
24 Mu madinola' an iyabulut nan Ap'apu ta'uy lumah'una' hitun
baludan ta wan mabalin an agagga ya umaliya' hina ta tigon da'yu.
25 Maphod ta hinnagyu tun iba ta'un hi Epaproditus ta immalin
namoddang i ha"on. Ot hiya peman di nun'ibba' an nuntamuh nan
ipatamun Kristu. Mu ten ad uwani ya mahapul an pumbangngado'
hina
26 te umiyahup an manigon da'yu an namamah din nanginnilaana
an dingngolyuy nundogohana.
27 Ya immannung peman an na'allotan han dinggohna ta abuh ni' di
atena. Mu maphod ta himmo' Apu Dios ta pinumhod ta ta'on on ha"on
ya nihwanga' hi e' umukayungan i diyen e'ot ma'at i hiya.
28 Ta hiya nan umaptuwa' hi ena ibangngadan hina ta wan
mipa'amlong ayu hi paniganyun hiya ya ta wan adiya' damdama
minonomnoman i da'yu.
29 Ot maphod on wa'et dimmatong hina ya apngaonyu ya ibilangyuh
nahamad an hi ibba ta'u an gapuh kimmulugan ta'uh nan Ap'apu ta'u.
Ya hanat apngaonyun namin nadan umat i hiya.
30 Te hi Epaproditus ya unhaot natehtu an gapuh ena pamoddangan
i ha"on hinan tamun Kristu ta hiya eh'ay namoddang i ha"on te ma"id
ayuhtu an mamoddang i ha"on.

3

Hay Adi Pangidinolan Paul Hinan Amaphodna

1 Hay ibaga' i da'yun i'iba ya hanat mun'am'amlong ta'u an gapuh
nidduman ta'u i Jesu Kristu an Ap'apu ta'u. Ot adi' higanan an ta'on on
ipanidwa' an mangitudo' i datuwe i da'yu te iphodanyu.
2 Ta mahapul an halipodpodon ta'u ta adi dita'u baliyan hinadan
mumpunlayah an mangalih mahapul an makugitday linala'i ya ahi
mabalin an middumda i Apu Dios.
3 Te bokon hay nakugitan di ohan taguy atigana an tagun Apu Dios
te hay atigana ya nan pundayawna i Apu Dios an gapuh nan boddang
nan Espirituna. Ya nadan mangipabaktu i Jesu Kristu di immannung
an tatagun Apu Dios te hiya ya abuh di pundinolanda an bokon nan e
pumpakugitan.
4 Onha nan e pumpakugitan onu nan e pangun'unudan hinan
lilihyon di lummuh pangabulutan Apu Dios i dita'u ot wan ha"on ahan
di inabulutna te nadney nangihamada' an nangun'unud i dadiye.

5 Te ha''on di oha an holag di Judyu an nalpuh nan tinanud Benjamin.
Ya hidin mi'awaluh algoh niyayyama' ya impakugita'. Ya inhamad'un
inunud nadan pangatmin Judyu te ha''on di ohan Paliseu.
6 Ya nunhiglay nangita'dog'u i diyen inunud'u ta hiya nan handi ya
nunhiglay namalpaligat'uh nadan kimmulug i Kristu. Ta inun'unud'u
an ma''id ha imbahho' hinadan tugun Moses.
7 Mu an namin dadiyen ina'inat'u an imbilang'uh maphod an pangat
ya ma''id ha hilbina an gapuh nanginnilaa' i Kristu.
8 Te ad uwani ya imbilang'u nimpen namin dadiyen inunud'uh ma''id
ha hilbida te hay nabalol i ha''on hi ad uwani ya hay e' panginnilaan
hinan a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Te hiya an ma''aphod an
ma''id ha nipaddunganay pinhod'uh un'unudo'.
9 Ta ad uwani ya adi' mo idinol hinan e' pangun'unudan hinadan
tugun Moses di pangibilangan Apu Dios i ha''on hi maphod. Manu'eh
imbilanga' hi maphod i Apu Dios ya gapuh nidduman Jesu Kristuh nan
nitaguwa'.
10 Ta hiya nan ongal di naminhod'un manginnilah nan a'at Kristu
ya nan ongal an abalinana te hiya ya nate ot mamahuwan. Ya pohdo'
bon miyunnudan di a'at'uh nan a'atna ta ta'on on munholholtapa' ya
mateya' an umat hinan na'at i hiya mu ta wan mabaliwan di a'at'u ta
aya' ni'yate i Kristu.
11 Ta wan mabalin an mahuwana' pibon Apu Dios hi udum hi algo
ta mi'taguwa' i hiyah inggana.

Hay A'at Di Pangulug Paul

12 Adi' alyon hi an namin danaen inuhuh'un maphod an pangat ya
wadan ha''on. Mu hiyay pohdo' hi mawadan ha''on ta hiya nan ipatna'
an namin di abalina' an mangat hinan pohdon Jesu Kristu ta wan lo'tat
ya mipaphod di a'at'u te hiyay gapunah namto'anan ha''on.
13 Innilayun i'iba an adi ni' maphod an namin di a'at'u. Mu hay ato'
ya linglingo' mo handidan ina'inat'u ta wan iyohha' di punnomnom'uh
nadan pohdon Kristu hi ato' hi ad uwani.
14 Ta datuwey inaynayun'un ihamad an aton ta way ato' an midattan
hinan gagamgama' an gungguna an nan e pi'taguwan i Apu Dios hi
munnananong an gapuh nan inat Jesu Kristu.
15 Ot maphodot on an namin ta'un nahamad di pangulugna ya
athidiy punnomnom ta'u. Mu alina'eh on wada i da'yu ha nat'on di
punnomnomna an adi miyunnudan i datuwe ya maphod on hi Apu
Dios di bumoddang i hiya ta wan ma'awatana.
16 Mu ha ahan di ma'ahhapul hi aton ta'u ya inaynayun ta'un
mangunud hinan na'innilaan ta'un pohdon Jesu Kristu hi aton ta'u.
17 Ot da'yun i'iba, maphod on athituy punnomnom ta'un namin ta
umat ta'uh nadan udum an na'na'unnud i Kristu.
18 Imbagabaga' i da'yu an nihipun hidin hopapna ya ten ad uwani
ya lumuwaa' mahan an mangipanomnom bo i da'yu ta wan adiyu
iyunnudan hinadan dakol an mangalih unudondah Kristu mu onnot
on layahda. Te nan at'atonday mangipa'innila an ma''id ha hilbin din
natayan Kristu i dida.
19 Te hay un'unudondah ay diosda ya nadan pohpohdon di adolda.
Ya ilattuwagda nadan ababain an ato'atonda. Ya hay minonomnom i

dida ya hanadan magamgaman an wahtun luta ya abuh. Ta hiya nan
hay umudi ya hi impilnuy umayanda.
20 Ot hanat adi athidiy a'at ta'u te hay awadan nan nahamad an
punhituwan ta'u ya hi ad abunyan. Ya hidiy alpuwan nan hahaddon
ta'un umalin Managu i dita'u an hiya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
21 Te hiya an ongal di abalinanan mangipanuh hi an namin ya
abalinanan pumbalinon tun nakapuy an adol ta'uh maphod an umat
hinan adolna.

4

1 Mahapul an ihamad ta'uy pangulug ta'un Jesu Kristu ta ma"id ha
punduwaduwaan ta'u. Ya da'yun i'iba ya umipa'amlong ayu i ha"on te
matigoh nan pangulugyu an waday hilbin di nablaya'.
Ya nunhigla ahan di naminhod'un manigo i da'yu te nadne tayyay
agge' nanigan i da'yu.

Hay Intugun Paul Hi Aton Nadan I Pilipay

2 Da'yu'e Yudia i Sintike ya hanat donglonyu bahan tun ibaga' ta
mun'unnudan ayu te hinagi ayu an gapuh nidduman Jesu Kristu hi
nitaguwanyu.
3 Ya ibaga' bo i he"a an nahamad an hi ibba'* ta bumoddang'ah e
pun'unnudanan danaen i'iba ta'un binabai. Te ongal di imboddangdah
din hopapnah emi nangipa'in'innilaan hinan iphodan ta'u an inat Jesu
Kristu an didan namin i da Klemente ya nadan udum an ni'tamutamu
i da'mi. Ta'on hi adi' ngadanon dida ot innila' an impitudo' Apu Dios
di ngadandah nan liblun nitud'an di ngadan nadan mi'tagun hiyah
munnananong.
4 Ot dita'un kimmulug ya mahapul an nanongnan mun'am'amlong
ta'u te waday niyatan ta'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ot ipidwa'
bon ibaga an hanat mun'am'amlong ta'u.
5 Ya mahapul an mipatigoy ule ta'uh tatagu te adi madne ya umali
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
6 Ya ta'on on nganney ma'ma'at i dita'u ya hanat adi ta'u minomno-
man mu on ta'uot idasal i Apu Dios nadan inomnoman ta'u ya mahapul
an munhana ta'u i hiya.
7 Athidi'ey pangat ta'u ya hi Apu Dios an alpuwan di linggop ya
palinggoponay li'na ta'u ya nomnom ta'u ta adi hi kittang on naha'ul
ta'u an gapuh nan nidduman ta'u i Jesu Kristu.
8 Ya hay itugun'u bo i da'yu ya hanat hay nanongnah nomnom-
nomonyu ya nadan immannung ya maphod ya nipto' ya nadan
umipa'amlong an pangat.
9 Ya an namin nan inadalyun ha"on an umat hinan tugun an
dingngodingngolyu ya nadan tinannigoyun ina'inat'u ya hanat dadiyey
ipa'inghayun aton hinan nitaguwanyu. Ot hi Apu Dios an alpuwan di
linggop di nanongnan bumoddang i da'yu.

Hay Nunnomnoman Nadan I Pilipay I Paul

10 Nunhiglay e' pun'amlongan hinan Ap'apu ta'u hi nunnomno-
manyu i ha"on an ta'on on nadne ot ahiyu ipa'ali nan iboddangyu i

* **4:3 4:3** Hituwen nahamad an hi ibbana ya hay alyon di udum ya hi Sysigus te hay ibalinan nan ngadana ya nahamad an hi ibba.

ha''on. Innila' an nomnomnomona' i da'yu mu ningamut an nidawwiy
awadanyu.
11 Ya adiya' munlili an ta'on on kulang di mahapul'u te nundadaana'
an mangabulut hi kumpulnan pohdon Apu Dios hi ma'at i ha''on.
12 Te pinatna' di a''idna ya pinatna' boy awawadana. Ot ta'on on
nganney ma'at i ha''on hi ad uwanin atagu' ya wada damdamay
amlong'u an ta'on on alinah kumulang di mahapul'u onu wadan namin
ya hiyah diyen adiya' minomnoman.
13 Te innila' an ta'on on nganney ma'at ya abalina' te wadah Kristu
an bumoddang i ha''on.
14 Ya maphod ta banoddangana' i da'yuh tudan punligata'.
15 Da'yun i'iba an kimmulug an i Pilipay ya innilayu an da'yu
ya abuh han bimmoddang tuwali i ha''on hidin hopapna hi e'
nangipa'in'innilaan hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Ya hidin
nanayna' hi ad Masedonia ya ma''id ha udum hi namoddang i ha''on
te da'yu ya abuh.
16 Ya ta'on on hidin awada' hi ad Tesalonika hidih ad Masedonia ya
impiyapiyaliyuy mahapul'u.
17 Mu bokon hanadan iboddangyuy pun'am'amlonga' ya abuh te
ha ahan di umipa'amlong i ha''on ya hay e pangdatan Apu Dios hi
gunggunayu an gapuh nan bumanoddanganyu.
18 Ot nan pihhun impiyaliyu i Epaproditus ya indatna peman eh'a
tuwalin ha''on. Ot ad uwani ya wadan namin di mahapul'u te nahuluk
nan impadonyu. Hinaen indatyun ha''on ya paddungnay hi Apu Dios
di nangidawatanyu ta ta'on on hiya ya mun'am'amlong i naen inatyu.
19 Ot hanat hi Apu Dios an ongal di kinadangyanay mangdat
damdamah nadan mahapulyu an gapuh nan niyatan ta'u i Jesu Kristu.
20 Ya hanat hi Apu Dios an hi Ama ta'uy nanongnah dayawon ta'un
namin hi inggana. Amen.
21 Pohdo' bo an ipa'innilayuh nadan i'iba ta'un kimmulug i Kristu
hina an nomnomnomon da'yun namin i ha''on. Ya atbohdih nadan
i'iba ta'uhtu an alyonday nomnomnomon da'yu i dida.
22 Ya an namin nadan tatagun Apu Dios hitun ad Roma an namamah
nadan mumpuntamuh nan balen di patul ya nomnomnomon da'yu
damdaman dida.
23 Ot hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun
i da'yun namin.

Nan Tudo' Paul Hinadan I Kolosi
(Colossians)

1 Ha"on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi apostoles Jesu Kristu an e
mangipa'innilah nan a'atna ya hi ibba ta'un hi Timothy
2 ya muntudo' amin da'yu an na'na'unnud an kimmulug i Jesu Kristu
hinah ad Kolosi.
Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios
an hi Ama ta'u.

Hay Nangidasalan Paul Hinadan Kimmulug Hi Ad Kolosi
(Epesus 1:7,13; 1 Tesalonika 2:12)

3 An namin di pangidasalanmin da'yu on munhana amin Apu Dios
an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
4 te dingngolmiy a'at di pangulugyun Jesu Kristu ya nan a'at di
pamhodyuh nadan ibba ta'un kimmulug i Apu Dios.
5 Ya innila' an manu'eh nahamad di pangulugyu ya pamhodyu ya
gapuh nan gagamgaman ta'un wahdih ad abunyan an ih'ihhod Apu
Dios i dita'u te dingngolyu mo nan immannung an tudtudu an hidiye
nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
6 Ta hiya nan nihipun hidin na'awatanyu an immannung nan homo'
Apu Dios ya mun'a'udman ayu ya maphod di pangatyu. Mu bokon
da'yu ya abuh di na'atan datuwe te tuwen miwakat nan tudtudu an
mipanggep i Jesu Kristu hi abobbobleh tun luta.
7 Ya maphod ta hi ibba ta'un hi Epapras an na'na'unnud an baal
Kristu di nuntudtudu i da'yu. Ot maphod ta ta'on on agge ami
immalihna ya hiyay immalin nuntudtudu i da'yu.
8 Ya hiya boy nangipa'innilan da'mih nan a'at di pamhodyuh ibbayu
an nalpuh nan Espiritun Apu Dios.
9 Ta hiya nan nihipun i diyen nangngolanmi i naen a'at di
pangulugyu ya idasadasalan da'yu ta wan madduman di pun'awatyuh
nan tudtudu an malpuh nan Espiritun Apu Dios ta wan mabalin an
innilaonyun namin nadan pohdona.
10 Athinay dasalmi ta way atonyun mangipa'amlong i Apu Dios ta
dakolday maboddangan hinan maphod an pangatyu. Ya ma'ud'udman
di abalinanyun mangat hinan pohdon Apu Dios.
11 Ya idasadasalmi bo ta boddangan da'yu i Apu Dios an ongal
di abalinana ta wan abalinanyu an mangitpol hi ligat. Ta ta'on on
nganneh diyen dumatong an punligatanyu ya anusanyu ya nanongnan
waday amlongyu
12 ta munhana ayu i Ama ta'un hi Apu Dios hinan ena nangibilangan
i dita'u ta wan mabalin an midattan ta'uh nadan ipaboltanah nadan
imbabalena an wadah nan ma'pattal an pun'ap'apuwana.
13 Te inihwang dita'uh nan abalinan nan ap'apun nadan wahnan
munhihillong ta middum ta'u mo nimpeh nan pun'ap'apuwan nan
pa'appohpohdonan Imbabalena
14 an gapuh nangiyatayanah bahul ta'u ta mabalin mohpen ma-
pakawan ta'u.

Hay Tamun Jesus

15 Hanan a'at Kristu ya ipa'innilanay a'at Apu Dios an adi matigo. Te
hi Jesu Kristu ya wada tuwalih din ma"id ni' ha nalmu. Ta hiya nan
hiyay na'abbaktu hi an namin an nalmu.
16 Te hiyay nunlumuwon Apu Dios hi an namin an wah ad lagud ya
hitun luta an ta'on on nadan adi matigon waday abalinanda. Ot iyukod
Apu Dios i hiyan namin nadan limmuna.

17 Hiya ya wada nimpe tuwali ot ahi mawadan namin nadan nalmu
ya gapu i hiya ya waday panuh datuwen namin an nalmu.
18 Te hiyay paddungnay ulu ya dita'un kimmulug di paddungnay
adolna ta hiyay ukod i dita'un namin. Te hiya an Imbabalen Apu
Dios di nalpuwan nan balun itaguwan ta'u te namahuwan ta mabalin
bon mamahuwandah udum hi algo nadan tataguna. Ta hidiyey
panginnilaan ta'u an hiyay na'abbaktuh an naminamin.
19 Te pinhod Apu Dios an an namin nan a'atna ya wadah nan
Imbabalena.
20 Ya pohdon bon Apu Dios an an namin di limmuna an wah ad
lagud ya hitun luta ya mibangngadda i hiya. Ta hiya nan inyabulutnan
mateh Jesu Kristuh nan krus an gapuh bahul ta'u ta wan mihayyup
ta'un hiya.

21 Te handi'e ni' ya nihiwwe ta'u i Apu Dios an gapuh nadan adi
maphod an punnomnom ta'u ya pangat ta'u.
22 Mu maphod ta ad uwani ya inabulut dita'un mihayyup i hiya ta
mibilang ta'u moh tataguna an gapuh nangiyatayan Kristu hi bahul
ta'u. Ta hay panigon mon Apu Dios i dita'u ya maphod ta'u an ma''id
ha bahul ta'u
23 hi'on inaynayun ta'un mangunud hinan kinulug ta'u ta mihamad
di pangulug ta'u ta wan adi hi kittang on nihapitan ta'u. Ta ammuna
nan dingngol ta'un inat Jesu Kristu an iphodan ta'u di un'unudon
ta'u. Te hinaen nitudtudun dita'u ya hiya damdama nan e mitudtuduh
atagutaguh tun luta. Ya teen ha''on an hi Paul di ohan e mangitudtudu
i danae.

Hay E Pangatan Hinan Tamun Apu Dios
(Epesus 3:1-13)

24 Ad uwani tee ya mun'am'amlonga' an ta'on on mapalpaligata'
an gapuh nuntudtuduwa' hi iphodanyu. Te nan apalpaligata' ya
aya' ni'laggat hinan nunligligatan Kristu an gapu i dita'un namin an
kimmulug an ma'alih adolna.
25 Ya ha''on di ohan pinto' Apu Dios hi bumoddang hinadan
kimmulug ta hiya nan ihamhamad'un e itudtudu nan hapit Apu Dios
hinadan tatagu an namama i da'yun bokon Judyu.
26 Ta wan dita'un pinto' Apu Dios hi tataguna ya innilaon ta'uh ad
uwani nan aggena impa'innilah nadan tataguh din nadne.
27 Te hi Apu Dios ya ninonomnomna tuwalin ad uwaniy
pangipa'innilaanah nadan ma''aphod an mipa'innila ta ta'on on da'yun
bokon Judyu ya mabalin an abulutonyuh Jesu Kristu hi nitaguwanyu.
Ta hiya nan madinol ayu an udum hi algo ya mi'laggat ayuh tun
ipabaktuwan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

28 Te hay emi ipa'pa'innilah nadan tatagu ya nan inat Jesu Kristu
an iphodan ta'u an atonmiy abalinanmin mangitudtudu ta wan
innilaonda ta wan mihamad di pangulug di hinohhan dita'u i Kristu.
29 Ya ta'on on naligat hituwen tamu' mu anusa' ot hi Jesu Kristu di
nanongnah bumoddang i ha''on.

2

1 Pohdo' bo an ipa'innila i da'yun i'iba an adi' higanan an mangi-
dasadasal i da'yu ya nadan i Laodisea ya ta'on on nadan udum an
agge nanigo i ha"on.
2 Te pohdo' an minaynayun di amlongyu ta mihamad di
punhina'aggiyanyu an mipatigoy pun'u'unnudananyu an gapuh
pamhodyuh hinohha. Ya ta wan innilaonyun namin nan a'at Kristu
an agge impa'innilan Apu Dios hidin hopapna.
3 Te hi Kristu di bumoddang i dita'u ta mabalin an mipto' di pangawat
ta'uh nadan mituddu te hiya ya ammunay mabalin an mangipa'innila
hi an namin an a'at Apu Dios.
4 Ibaga' danae i da'yu ta ta'on on wadaday umalih udum an
muntuddu ta ay immannung di al'alyonda ya adi ayu mabaliyan te
nibahho nan itudtududa.
5 Ot ta'on ona' ma''id hina mu aya' damdama wahna te nonomnomon
da'yu. Ya ongal di pun'amlonga' hinan maphod an punhina'aggiyanyu
ya hay anahamad di pangulugyu i Kristu.

Hi Kristu Ya Ammunay Mangipaphod Hi Nomnom Di Tagu
(Epesus 2:1-6,15; 3:17; 4:15-16; 1 Peter 3:22)

6 Da'yun nangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwanyu ya hanat inay-
nayunyun mangun'unud i hiya.
7 Ta paddungnay lumamut ayun hiya ta wan mihamad di pangulu-
gyu an miyunnudan hinadan nituddun da'yu. Ya hanat nanongnan
munhana ayu i Apu Dios.
8 Ya halipodpodonyu ta ma''id ha gumalat hi punduwaduwaanyuh
nan kinulugyu. Te wadada nimpey umalin muntudtuduh langkak an
tudtudu an malpuh la'ing di tagu. Manu te nala'ingdan humapit ta ay
hanan immannung di pun'awatda mu onnot on nibahho te bokon hi
Kristu di nalpuwan diyen itudtududa te nalpuh nan adi matigon taktan
di tatagu.
9 Mu hay immannung ya hi Kristu an numbalin hi taguy awadan an
namin nan abalinan Apu Dios.
10 Ta hiya nan ma''id ha udum hi e ta'u hapulon te hi Kristu an
nidduman ta'u ya nabakbaktu mu nadan adi matigon taktan di tatagu.
11 Dita'un kimmulug i Kristu ya paddungnay nakugit ta'u mu bokon
hay taguy nangat te hi Kristu an nangaan hinadan adi maphod an
pangat ta'u.
12 Te dadiyen adi maphod an pangat ta'u ya ay ni'lubu' i Kristu hidin
natayana an nipatigoh din numpabonyagan ta'u. Ta nahukkatan moh
maphod di pangat ta'u an ay ta'u ni'mahu i hiya an gapuh namatiyan
ta'uh nan abalinan Apu Dios an nummahu i Jesus hidin natayana.
13 Ot namama i da'yun bokon Judyu an hidin hopapna ya ay ayu nate
te ma''id ha niyatanyu i Apu Dios an gapuh bahulyu. Mu maphod ta

ad uwani ya mabalin mohpen mi'tagu ayun Apu Dios te pinakawanan
namin di bahul ta'u an gapu i Kristu.
14 Te inyatenay bahul ta'u ta adi ta'u mo madusa an ta'on on agge
ta'u inunud nan tugun Moses. Ya pinogpogna nan e ta'u pangididinlan
hinan tugun Moses. Te na'innila an nan tugun ya on hay e ta'u adusaan
di ipa'innilana ya abuh.
15 Ya gapuh namahuwan Kristu ya hidiyey nangabakanah nadan
didimunyu ya nadan ap'apuda ya na'innilaan nadan tataguy
nangabakanan dida.
16 Ta hiya nan halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan hinadan tata-
gun mangalih mahapul an un'unudonyu nadan dakol an paniyawonda
an umat hinadan makan ya ma'inum. Ya nan alyonday mahapul an
ngilinon nan ngilin di nakayangan nan bulan ya nan Habadun tungo.
17 Te danaen nitugun ya paddungnay la'latun nan tudtudun Jesu
Kristu. Mu ad uwanin wadah Kristu ya hiya moy ma'unud.
18 Ya hanat adiyu dongdonglon nadan tatagun mangalih udu'dulda
te ay hanan immannung an mumpada"ulda te dakol di paniyawonda
ya dayawonda nadan anghel. Ya dakol boy ibagadah nipatigo i dida ta
hidiyey ipa'anhandan itudtudu. Mu hay immannung ya mumbaktuda
te hanadan malpuh nomnomday itudtududa.
19 Ta nihi"anda i Kristu te bokon hiyay pundinolanda. Mu dita'u'en
mundinol i Kristu ya hiyay paddungnay ulu ta'u ya dita'u nadan
paddungnay agimangnun di adolna. Te hiyay mangdon i dita'u ya
hiyay mangidat hinadan mahapul ta'uh umong'ongngalan di pangulug
ta'u.

Hay A'at Nan Ni'yate Ya Ni'bangon I Kristu

20 Dita'un kimmulug i Kristu ya ay ta'u ni'yaten hiyah din natayana
ta bokon mo nan adi matigon taktan di tataguy mun'ap'apun dita'u.
Mu tanganu on nanongna damdaman wa'e on iyun'unnudyuh nadan
aton di tatagun agge kimmulug
21 an umat hinadan dakol an paniyawonda?
22 Danae'en paniyawonda ya inyuldin di tatagu. Te hanada'en makan
ya winadan Apu Dios ta anon.
23 Ot hanada'en tatagun mangunud i dadiyen ibagada ya manu
te ay nahamad di pangulugda i Apu Dios ta mapemanandah
ana'na'unnudda ya mumpada"ulda te ta'on on maligligatandan man-
gunud ya anusanda. Mu ta'on on unudonda dadiye ya ma"id ha hilbina
te adi abalinan dadiyen un'unudonda an bumoddang i dida ta wan
idinongdan mangat hinadan adi maphod an pohpohdon di adolda.

3

Hay A'at Nan Balun Itaguwan
(Epesus 2:6; 4:1-4,29,32; 4:13,17,22-25,31; 5:5,6,19-20; 1 Peter 5:1)

1 Hidin namahuwan hi Jesu Kristu ya paddungnay ni'bangon ta'u
i hiya ta hiya nan hay maphod hi gamgaman ta'un kimmulug ya hay
pangatan ta'uh nadan pohdon Jesu Kristu an Ap'apu ta'uh ad abunyan.
2 Ta bokon mo nadan gamgaman di tataguh tun lutay nomnom-
nomon ta'u ta hanadaot an miyunnudan hinan pohdon Kristu.

3 Hanan nitaguwan ta'u ni' ya paddungnay nate mu ad uwani ya
nahukkatan hinan balun pi'taguwan ta'u i Kristu ya i Apu Dios an agge
ni' na'innilaan di tataguh tun lutay a'atna.
4 Mu hitun pumbangngadan Jesu Kristu an hiya nan alpuwan di
balun itaguwan ta'u ya ahi ma'attigoy e ta'u idduman i hiya hitun
ipabaktuwana.
5 Ta hiya nan mahapul an idinong ta'un namin nadan adi maphod
an impa'inghan di tataguh tun luta an umat hi pangilo'an hi bokon
ahawa ya hay punnomnoman hinadan nagaga"ihon pangat. Ya hanat
adiyu gamgaman an mawadan namin di pohdonyu te atonyu'ehdi ya
dadiyey mumbalin hi diosyu.
6 Te danaen pangat di mangipabungot i Apu Dios ta hiya nan dusaona
nadan mangmangngat i danae.
7 Athidiy a'atyu ni' hidin agge ayu kimmulug
8 mu ad uwanin kimmulug ayu ya mahapul an idinongyun namin
nadan adi maphod an pangat an umat hi humihiwawanyuh ibbayu.
Ya hanat adi hi kittang on bimmungot ayu ya adi ayu munnomnom hi
adi maphod hi atonyuh ibbayu ya adiyu e tanumbu'on dida ya hanat
adiyu ibaga nadan paniyon mibaga.
9 Ya hanat adi ayu munhinlalayah te indinongyu mo tuwali dadiyen
impa'ingyun adi maphod an pangat.
10 Te ad uwani ya nahukkatan moh baluy punnomnom ta'u. Ya hi
Apu Dios di manginaynayun an mangipaphod hi pangat ta'u ta lo'tat
ya hiyay padungon ta'u te pa''innilaon ta'uy a'atna.
11 Ta mabalin an ta'on on da'yun bokon Judyu ya mi'hayyup ayun
da'min Judyu an ta'on on nakugit ami ya agge ayu. Ya mabalin
bon mi'hayyup nadan kakadangyan hinadan nun'awotwot ya nadan
numpun'adal hinadan agge. Te hi Kristu an na'abbaktu di niddum i
dita'un namin.
12 Ot dita'un pinto' Apu Dios hi tataguna an pohpohdona ya mahapul
an innilaon ta'uy aton ta'un mammo' hi ibba ta'u ya mangipatigoh ule
ta'u ya pumpada''ulan ta'u ya pangitpol ta'uh nganeh diye.
13 Ya atbohdin anusan ta'u nadan ibba ta'u an nat'on di pangatda. Ya
pakawanon ta'uy numbahulan di hinohha i dita'u. Mu hay aton ta'un
mamakawan ya iyunnud ta'uh nan inat Jesus an namakawan hi bahul
ta'u.
14 Ya ha ahan di ma'ahhapul ya nan pumpopohhodanan ta'u
te hidiyen pamhod ta'uy almuwan di an namin an nahamad an
punhina'aggiyan.
15 Ya hanat hi Kristuy pundinolan ta'uh bumoddang i dita'u ta wan
minaynayun an maphod di punnomnom ta'uh ibba ta'u. Te hinaey
gapunah namto'an Apu Dios hi hinohhan dita'u ta mun'oh'ohha ta'u.
Ya hanat nanongnan munhana ta'u i Apu Dios hinadan at'attonah
nitaguwan ta'u.
16 Ya mahapul bon hanadan tudtudun Kristu an ongal di iboddan-
gnan dita'uy pun'onanon ta'uh nomnom ta'u ta wan miyunnudan
dadiyen nipto' an punnomnom di aton ta'un munhintutuddu ya
munhintutugun. Ya maphod on ikankanta ta'uy pundayaw ta'u ya
punhanaan ta'u i Apu Dios.
17 Ya halipodpodon ta'un namin di aton ta'u ya hapiton ta'u ta
panginnilaan di tatagu an hi Jesu Kristu an Ap'apu ta'uy un'unudon

ta'u. Ya innaynayun ta'un munhana i Ama ta'un hi Apu Dios an gapuh nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.

Hay Tugun Hinadan Waday Ahawana Ya Hinadan U''unga
(Epesus 5:22; 6:1-4; 1 Peter 3:1-7)

18 Da'yu'en nun'alahin an binabai ya maphod on mumpada"ul ayuh
nadan ahawayu te hidiyey maphod an aton di kimmulug hinan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu.
19 Ya da'yu'e damdaman nun'alahin an linala'i ya hanat ipatigoyuy
pamhodyuh nadan ahawayu ta adiyu aboholan dida.
20 Ya da'yu'en u''unga ya adiyu ngohayon nadan a'ammodyu te
hidiyey umipa'amlong i Apu Dios.
21 Ya da'yu'en a'ammod ya hanat adiyu namaag hi hingal hinadan
imbabaleyu ta adida madismaya an mangat hi maphod.

Hay Tugun Hinadan Himbut
(Epesus 6:5-9; 1 Peter 2:18)

22 Da'yu'en himbut ya mahapul an un'unudonyuy ibagan nadan ud
himbut i da'yu an ta'on on ma"idda an manmannigon da'yu te bokon
dida ya abuh di pangipatiganyuh maphod ta wan pohpohdon da'yu.
Mu inomnomyu an dadiyen atonyu ya gapuh naminhodyu an midayaw
hi Apu Dios.
23 Ya an namin di atonyu ya hanat ip'iphodyu an paddungnay hi Apu
Dios di pangatanyu an bokon hay tatagu ya abuh.
24 Te innilayun waday gunggunayu an hidiye nan pi'taguwan ta'u
hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu te hiyay immannung hi punhilbiyan
ta'u.
25 Mu nan tagun hanan nibahhoy at'atona ya dusaon Apu Dios an
ta'on on kadangyan onu nawotwot te ma"id ha pangipangngelana.

4

1 Da'yu'en waday himbutna ya mahapul an maphod di pangatyun
dida te nomnomnomonyu an ta'on on da'yu ya himbut da'yu i Apu
Dios.

Hay Udum An Intugun Paul
(Epesus 5:15-16; 6:18-20)

2 Ya hanat adi ayu umenglen mundasal. Ya maphod on an namin di
pundasalanyu ya munhana ayun Apu Dios ya hiyay pangiyohhaanyuh
nomnomyu.
3 Ya hanat pi'iddum da'min idasalan ta wan mabalin an inaynayun-
min ipa'in'innilah nadan tatagu nadan agge nipa'innilah din hopapna
an itaguwan i Jesu Kristu an hiyah tuwey gapunah nibaluda'.
4 Ta hiya nan hanat idasalana' i da'yu ta wan hinaen tudtudun e'
ipa'innila ya ma'awatan nadan tatagun mangngol.
5 Ya maphod boh on nanongnan nundadaan ayun mangipatigoh
maphod hinadan agge kimmulug ya mangipa'innilan didah nan
iphodan ta'un inat Jesu Kristu.
6 Ya iphodyun mi'hapit i dida ta wan waday naminhoddan mundon-
gol. Ya mahapul bon innilaonyuy nipto' hi pambalyu hi'on waday
mahmahandan da'yu.

Hay Na'udih Imbagan Paul Hinadan I Kolosi
(Epesus 6:21-22)

7 Hi Tikikus an ohan hi ibba ta'u an oha bon na'na'unnud an baal
Kristu di umalihna an mangipa'innilah a'at'u
8 te hiyay honago' hina ta wan madinol ayu.
9 Ya pi'yaliyo' hi Onesimos an kaboblayanyu an na'na'unnud ya
nahamad an hi ibba ta'u. Ta diday manguhuh hinadan tinigodan
na'na'at i da'mihtu.
10 Ya hi Aristarkus an ibba' an nibalud hitu ya imbaganan nomnom-
nomon da'yu. Ya atbohdiy imbagan Mark an hi ibban Barnabas. Hi
Mark din nibaga i da'yu an wa'et ihawwangnahnah udum hi algo ya
maphod onyu apngaon.
11 Ya imbagan bon nan nat'on an hi Jesus an hi Justus di ohah
ngadana an nomnomnomon da'yu. Datuwe ya ammuna han Judyu an
bumoddang i ha''on hitu an e mangipa'innilah a'at di pun'ap'apuwan
Apu Dios. Ya ongal peman di boddangdan ha''on.
12 Ya pohdon bon Epapras an ipa'innila' an nomnomnomon da'yun
kaboblayana. Hiya boy ohan baal Jesus an adina peman higanan an
mangidasadasal i da'yu. Ya hay ibagabagana ya hay e pamoddangan
Apu Dios i da'yu ta mihamad di pangulugyu ta wan ma''id ha
pungkapuyanyu ta nan pohdon Apu Dios di atonyu.
13 Ya innila' an adina higanan nimpe an mangidasadasal hi e
ihamhamadan di pangulugyu ya ta'on on nadan kimmulug hi ad
Laodisea ya hi ad Hirapolis.
14 Ya ta'on on nan pohpohdon ta'un doktor an hi Luke ya hi Demas
ya alyonday ipa'innila' an nomnomnomon da'yu i dida.
15 Ya ipa'innilayuh nadan i'iba ta'uh ad Laodisea an nomnom-
nomonmi bo dida ya ta'on on hi Nimpa ya an namin nadan kimmulug
an ma'amu'amung hi baleda.
16 Binahayu'eh tuwen tudo' ya impiyeyuh nan simba'an hi ad
Laodisea ta wan bahaonda damdamahdi. Ya atbohdih nan tudo''un
dida an maphod on mibaha bo i da'yun kimmulug hina.
17 Ya ibagayu i Arkippus an mahapul an igibbuhna nan tamun
inyukod nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu i hiya.
18 Hituwen dappuhna ya ha''on an hi Paul di nangitudo' an
nomnomnomon da'yu.
Ya hanat nomnomnomona' an wahtun baludan. Ot hanat minay-
nayun nan homo' Apu Dios i da'yu.

Nan Namangulun Tudo' Paul Hinadan I Tesalonika
(1 Thessalonians)

1 Hituwen tudo' i da'yun ma'amu'amung hinah ad Tesalonika an
kimmulug i Apu Dios an hi Ama ta'u ya hi Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
ya nalpun ha''on an hi Paul ya tudan ibba ta'u an da Silas i Timothy.
Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios.

Hay A'at Di Pangulug Nadan I Tesalonika

2 Hi an namin di pangidasalanmi i da'yuhna ya munhana ami i Apu
Dios
3 te adimi malingling nadan maphod an ato'atonyuhna an gapuh
nan pangulugyu i Jesu Kristu ya gapuh nan ongal an pamhodyun hiya
an mipatigoh nan pangihamhamadanyun mangat hinadan ipatamuna.
Te ongal di dinolyuh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ta hiya nan
inaynayunyun hahaddon di pumbangngadana.
4 Da'yun i'iba an pohpohdon Apu Dios ya innilamin hiyay namto' i
da'yu.
5 Te hidin nangipa'innilaanmin da'yuh nan inat Jesu Kristu an
iphodan ta'u ya bokon hapit ya abuh te binoddangan da'yuh nan
Espiritun Apu Dios ta nipaphod di nitaguwanyu. Ta hiya nan
na'innilaanyu an immannung nan intudtudumi. Ya innilayu an hidin
awadanmihna ya hay iphodanyuy ninomnommi.
6 Ya maphod ta inyunnudanyu i da'mi ya hinan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu. Te inabulutyun un'unudon nan hapit Apu Dios an ta'on on
nunhiglay pamalpaligatdan da'yu. Mu maphod ta nan Espiritun Apu
Dios damdamay nangipa'amlong i da'yu.
7 Ta hiya nan an namin nadan kimmulug hinah ad Masedonia ya hi
ad Akaya ya da'yuy nangitiganda.
8 Te gapuh nan a'at di pangulugyu ya nipa'innila nan hapit Apu Dios
hi ad Masedonia ya hi ad Akaya. Mu bokon ammuna danae te ta'on
on hinadan udum an boble ya nundongol hinaen a'at di pangulugyun
Apu Dios. Ta ta'on on adimi e uhuhon di a'atyu ya innilada tuwali.
9 Te hanadan tataguy nanguhuh i da'mi hinan inatyun nangapnga i
da'mi. Ya dida boy nangngolanmi an indinongyun mundayaw hinadan
umat hi bulul ot dayawonyu nan immannung an wadawada an Dios.
10 Ya inuhuhda bo an hadhaddonyuy pumbangngadan nan Imba-
balenan hi Jesu Kristu an malpuh ad abunyan an hiya din minahuwan
Apu Dios hidin natayana ta hiyay mangihwang i dita'u hinan nun-
higlan pundusan Apu Dios hi taguh udum hi algo.

2

Nan Maphod An Inat Paul Hi Ad Tesalonika

1 Innilayun da'yun i'iba an nan immaliyanmihna ya waday imbod-
dangnan da'yu

2 an ta'on on nunhiglay nunholholtapanmi ot ahi ami umalihna. Te
hidin awadanmih ad Pilipay ya nunhiglay namalpaligatda ya namad-
ngopadngoldan da'mi. Mu maphod ta hi Apu Dios di bimmoddang i
da'mi ta waday tulidmin immalihna an nangipa'innilah nan inat Jesu
Kristu an iphodan ta'u an ta'on on nunhiglay agge naminhod di udum.
3 Mu hidin nuntudtuduwanmi ot ahi ayu kumulug ya ma"id ha adi
maphod hi ninomnommi. Ya ma"id ha ninomnomin munha'ul i da'yu
te onmi impa'innila ya abuh nan nahamad an tudtudu i da'yu.
4 Ta inabulut Apu Dios an da'miy e mangitudtuduh nan inat Jesu
Kristu an iphodan ta'u. Te ha ahan di pohdonmin pa'amlongon ya hi
Apu Dios an nanginnilah nan punnomnommi.
5 Ot innilayun wa'et adi maphod di at'atonyu ya adimi alyon hi
maphod te bokon da'yuy pinhodmin pa'amlongon te bokon hanadan
magamgaman hitun lutay gapunah emi puntudtuduwan i da'yu. Ya
innilan Apu Dios an immannung hituwe.
6 Ya bokon bo hay pangipabaktuwan di tatagu i da'miy ninomnommi
an ta'on on apostoles da'mi i Jesu Kristu.
7 Mu inulayan da'yu i da'mi an umat hi pangipapto' di ohan inah
nadan u"ungan imbabalena.
8 Te ongal di naminhodmin da'yu ta hiya nan intudtudumi i da'yuy
mipanggep i Kristu. Ya bokon ammunah diye te ta'on on hay
nitaguwanmi ya mabalin an ipulangmi hi'on hidiyey mahapul ta
iphodanyu.
9 Ya innilayu bon i'iba an hidin awadanmihnah ya abigabigat on
nuntamu ami an ta'on on hinan hilong te pinhodmin da'miy ukod
hinadan mahapulmi te adimi pohdon an maligatan ayu an umat hi
pangdatanyuh anonmi.
10 Ot iyuhuh Apu Dios an nipto' di nangatmih din awadanmihna te
hiyay inunudmi. Ya ta'on on da'yun kimmulug hina ya unnudanyu te
tintinnigoyu ot ma"id attog ha inatmih lummuh pamihulanyun da'mi.
11 Ya innilayuy inatmin nuntugun ya bimmoddang hi hinohhan da'yu
an umat hinan aton di ohan amah nan imbabalena.
12 Ya inalubyag da'yuh nadan inomnomanyu ya binoddangan
da'yu ta waday naminhodyun manginaynayun hi pangulugyu. Ya
imbagabagami an mahapul an miyunnudan di pangat ta'uh nan
pohdon Apu Dios an nangayag i dita'u ta wan middum ta'uh nan
pun'ap'apuwana ya ta wan mi'laggat ta'un mipabaktu hitun ipabak-
tuwanah pidwana.

Hay Nangabulutan Nadan I Tesalonika Hinan Impa'innilan Da Paul

13 Nanongnan munhana ami i Apu Dios hi nangabulutanyuh nan
hapitna. Te hidin nangipa'innilaanmin da'yu ya inabulutyu an hidiye
ya hapit Apu Dios an ma"id ha alyonyuh hapit di tagu. Ya hidiyen
tudtuduy mangipaphod i dita'un kimmulug.
14 Hanadan na'at i da'yun i'iba an umat hi namalpaligatan nadan
ibbayun bimmoble i da'yu ya atbohdiy na'at hinadan udum an
kimmulug i Kristu an ma'amu'amung hinadan simba'an hi ad Judea
te nunhiglay hihiwon nadan ibbadan Judyu i dida.
15 Atdahdi te dida tuwaliy nangipapateh nadan propeta ya ta'on on
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ya teen ta'on on hi ad uwani ya

ahiwawan dita'u. Ta hiya nan adida umipa'amlong i Apu Dios. Ya
ayda mi'buhul hi atagutagu
16 te amod onda ipagol di emi pangitudtuduwan hinadan bokon
Judyu hinan atondan mi'tagu i Apu Dios. Ta gapu i datuwen adi
maphod an pangatda ya nunhiglay bungot Apu Dios i dida.

Hay Umaptuwan Paul An Mumbangngad Hi Ad Tesalonika

17 Handi ni' ya napilitan amin nanaynan i da'yun i'iba mu pad-
dungnay wadawada amihna te nonomnomon da'yu. Mu atonmiy
abalinanmin umalihna an manigon da'yu.
18 Pinhodmi nimpe tayyan umalihna an namama i ha"on. Te agge
naminghan di nunnomnomanmin umalihna mu dakol di aton Satanas
an manandi hi emi umaliyan hina.
19 Ya manu'e hi nunhiglay naminhodmin da'yu ya da'yu han
umipa'amlong i da'mi ta da'yuy paddungnay gunggunami an ahimi
ibaga hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu hitun pumbangngadana an
gapuh nanguluganyuh nan intudtudumin hapit Apu Dios. Te gapun
da'yu ya madinol ami an waday amlong nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
i da'mi.
20 Ya hidiyey pangipabaktuwan damdaman Apu Dios i da'mih tun
pumbangngadanah udum hi algo.

3

Hay Punnomnom Paul Hinadan I Tesalonika

1 Hidin nunhigla mo ahan di punnomnomin da'yu ot munhahapit
ami ta ta'on on da'miy mataynan hi ad Athens
2 mu ta umalihna hi ibba ta'un hi Timothy an oha damdaman baal
Apu Dios an e mangipa'in'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
Ta hiyay bumoddang hi ihamadan di pangulugyu i Apu Dios ya ta wan
humlu ayun mangun'unud i hiya
3 ta wan ma"id i da'yu ha mangiwalong hi pangulugna an gapuh
nan punholholtapanyu. Te innilayu tuwalin athinay ma'at hinadan
kimmulug.
4 Te hidin awadanmihna ya pinadapadananmi tuwalin da'yu an
dita'un kimmulug ya paligaton dita'u. Ya tinigoyu an immannung an
na'at.
5 Ta hiya nan umaptu amin manginnila hi'on nganney a'at di
pangulugyuhna ta hiya nan hinnagmihna hi Timothy. Te nunhiglan
minomnomana' i da'yu te alina hi baliyan da'yu i Satanas ta ma"id ha
hilbin di emi nuntanudduwan i da'yu.
6 Mu maphod ta ad uwanin numbangngad hitu ya alyonay in-
aynayunyuy pangulugyu ya atbohdin ongal di pamhodyuh ibbayu.
Ya impa'innilana bon nanongnan mapmaphod di mipanpanomnom
i da'yuh a'atmi. Ya iyahupanyu anuy umaliyanmihna an umat
damdama i da'mihtu.
7 Ta hiya nan ta'on on dakol di inomnomanmi ya punligatanmi ya
hituwen dingngolmin a'at di pangulugyun i'ibay mangipa'amlong i
da'mi.
8 Ya malinggop moy punnomnommi an gapuh nan nahamad an
pangulugyu i Jesu Kristu an Ap'apu ta'u.

2:17 2:17 Nan Na'na'at 17:1-10

9 Ta hiya nan nunhiglay punhanaanmin Apu Dios an gapuh
nangipa'amlonganyu i da'mi.
10 Ot gapu i datuwe ya idasadasalmih abigabigat an ta'on on hinan
mahdom di emi pumbangngadan hina ta tigon da'yu ta ituddumin
da'yu nadan udum an mangipihamad hi pangulugyu.
11 Ot nangamung hi Apu Dios an hi Ama ta'u ya hi Jesus an Ap'apu
ta'u an mangipalubus hi emi umaliyan hina.
12 Ya hanat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristuy ukod an manginaynayun
an mangipihamad hinan pumpopohhodananyu ya hay pamhodyuh
udum an tatagu ta umat hinan pamhodmin da'yu.
13 Ot hanat hiyay mangipabikah i dita'un namin ta wan maphod
di pangat ta'u ta hitun pumbangngadana an didan namin hinadan
tataguna ya ma''id ha akhupanah bahul ta'un Apu Dios an hi Ama
ta'u.

4

Hay Maphod An Pangat Di Kimmulug

1 Maphod an i'iba ta innaynayunyun inun'unud nadan inadalyun
da'mi an aton an mangipa'amlong i Apu Dios. Ot hay ipa'anhanmin
itugun i da'yuh ad uwani ya hanat iyal'alanay atonyun mangunud
hinan tugun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
2 ot innilayun namin nadan intudtudumin da'yu an nalpun Jesu
Kristu.
3 Te hay pohdon Apu Dios ya an namin di aton ta'u ya miyunnudan
hinan a'atna. Ta hiya nan mahapul an adi ta'u ilo' di bokon ta'u ahawa.
4 Ya mahapul an da'yun linala'i ya hay maphod di atonyuh nadan
ahawayu an miyunnudan hinan pinhod Apu Dios hi atonyu.
5 Ta adiyu paton hinadan agge nanginnilan Apu Dios an adida
pa''itpol hinadan adi maphod an pohpohdon di adolda.
6 Ot hanat halipodpodonyu ta wan ma''id i da'yu ha mangat hi
adi maphod hi ibbanan tagu an umat hi munluktap te pinadananmi
tuwalin da'yu an nan mangat hi athidi ya dusaon nan Ap'apu ta'u.
7 Te agge dita'u inayagan i Apu Dios an middum i hiya ta mangat ta'uh
adi maphod mu inayagan dita'u ta wan hanadan maphod an pangat
an miyunnudan hinan pangatnay aton ta'u.
8 Ot hanan tagun adi mangunud ituwen imbaga' ya bokon hay taguy
nginhena te hi Apu Dios an hiya nan nangipiddum hinan Espirituna i
dita'u.
9 Ya hana'e bon eyu pumpopohhodanan an kimmulug ya adi
mahapul an pi'tudo'mi te impa'innilan mon tuwalin Apu Dios i da'yu.
10 Ot maphod ta pohpohdonyu nadan ibbayuh abobboblehnah ad
Masedonia. Ot hanat inaynayunyuh naen pumpopohhodananyu.
11 Ya way ohaon hay nitaguwanay ipadutu'ana ta adiyu
pi'bibiyangan di udum ta ma''id ha al'ali i da'yu. Ya way ohaon
padutu'anay tamuna te hiyah diyey intuddumi tuwalin da'yu.
12 Ta adiyu idinol hinadan udum di mahapulyu ta wan maphod di
ibagan nadan agge kimmulug i da'yu.

Hay Pumbangngadan Jesus Hitun Luta

13 Pohdonmi bon innilaonyun i'ibay a'at nadan numpun'ate an
kimmulug ta wan adi umat hinadan agge kimmulug di atonyun

umukayungan an ma"id ha namnamaondah pi'taguwandah pidwana
te aggeda kimmulug i Kristu.
14 Mu dita'u ya patiyon ta'u an nateh Jesus ot mamahuwan. Ta
hiya nan patiyon ta'u bo an nadan numpun'ate an kimmulug i hiya
ya taguwon Apu Dios dida ta hitun pumbangngadan Jesus ya awitona
dida.
15 Ya hay inalin nan Ap'apu ta'u ya dita'un kimmulug an matagu i
diyen pumbangngadana ya adi ta'u mamangulu mu mi'dihhan ta'uh
nadan numpun'ate an kimmulug an e manamun hiya.
16 Ta on hiyah humawwang hinan way bugut nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu an malpuh ad abunyan ya waday tumkuk ya midihhan bon
tumkuk nan ohan ap'apun di anghel ya mipadih bon gumangoh nan
tangguyub Apu Dios. Ta nadan numpun'aten kimmulug i Jesu Kristu
ya tumaguda ni'.
17 Ta midihhandah nadan kimmulug an agge ni' nate an mipatuluh
nan bugut ta eda damuwon nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ta
minaynayun mon middum ta'un hiyah ingga'inggana.
18 Ot hituwey nanongnah ipapanomnom ta'uh nadan ibba ta'u ta wan
hituwey mangipa'amlong i dita'un namin.

5

1 Hantu'en pumbangngadan nan Ap'apu ta'u ya adi mahapul an
itudo'min da'yun i'iba.
2 Te innilayu an nan algon ahina umaliyan ya umat hinan hu-
mawwangan nan mangakoh nan mahdom an agge na'innilaan.
3 Ta hay punnomnom di tatagu i diyen a'atana ya malinggopda an
ma"id ha adi maphod hi ma'at i dida. Mu palpaliwanda ya mi'bagan
madatngan di adadaganda ya adi mabalin hi ibtikanda te i diye ya
umat hi dumgohan di golang an tuwen miyayyam.
4 Mu da'yu'en i'iba ya adi ayu umat hinadan tatagun paddungnay
wahnan munhihillong. Ta adi ayu masda'aw i diyen a'atana te innilayu
mo tuwali an athidiy ma'at an umat nimpeh umaliyan di mangako.
5 Te an namin ta'u ya innila ta'u an hi Apu Dios di namatal i
dita'u ta hiya nan paddungnay wada ta'u moh nan mapatal an ma"id
ta'uh nan munhihillong an agge ta'u mo niddum hinadan paddungnay
nahilngan.
6 Ot hanat adi ta'u paton hinadan udum an palpaliwanda an ayda
malmallo' ta halipodpodon ta'uwot piboy pangat ta'u ta nanongnan
mundadaan ta'u.
7 Hinan mahdom di alo'an di tatagu ya i diyey adaklan di mabutong
an diday ipaddungan nadan tatagun paddungnay wahnan munhihil-
long.
8 Mu dita'u'en napatalan ya hanat halipodpodon ta'u ta wan nan
pangulug ta'u ya pamhod ta'uy mi'alig hi gumo' an ilubung ta'u ta
pumbaliw ta'u. Ya nan e ta'u papannodan hi pangawitan Jesus i dita'uy
mi'alig hi helmet an pumbaliw ta'uh pangulug ta'u.
9 Ya madinol ta'u te hi Apu Dios ya bokon hay e ta'u adusaan di
namto'anan dita'u te hay e ta'u pi'taguwan i hiya an gapuh nan inat
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

10 Hiyay nangiyaten dita'u ta ta'on on alinah mate ta'u onu matagu
ta'uh tun pumbangngadana ya mabalin an mi'tagu ta'un hiya hi
inggana.
11 Ta hiya nan hanat inaynayun ta'un munhintutugun ya munhim-
boboddang ta mihamad di pangulug ta'u an umat hinan atonyuh ad
uwani ta way aton di pangulugyun mihamad.
12 Hay ibagami bon da'yun i'iba ya hanat lispituwon ta'u
nadan mahlun mangipangpangulun da'yu te diday pinto' Apu ta'uh
muntudtudu ya muntugun i da'yu.
13 Ya hanat ipatigoyuy pamhodyun dida te hi Apu Dios nimpey
nangiyukod i dida i diyen tamuda. Ya hanat mun'u'unnudan ayu ta
matigoy pun'oh'ohha'anyu.
14 Ya ibagami bon da'yun i'iba an hanat tugunonyu nadan ma'higga
ya patulidonyu nadan ma'attakut ya boddanganyu nadan nakapuy di
pangulugda ya hanat munhin'a'awat ayu ya mun'u'ullayan ayu.
15 Ya nomnomnomon ta'u ta adi ta'u iballoh nan adi maphod an
atondan dita'u ta nanongnan mun'u'ullayan ta'u nimpe ya atbohdiy
aton ta'u hi an namin an tatagu.
16 Ya hanat nanongnan mun'am'amlong ta'un namin.
17 Ya hanat adi ta'u umenglen mundasal.
18 Ya ta'on on nganney ma'at ya munhana ta'u te hiyah tuwey pohdon
Apu Dios hi aton ta'un kimmulug i Jesu Kristu.
19 Ya adi ta'u ibahho nan pohdon nan Espiritun Apu Dios.
20 Ya nomnomnomon ta'u bo ta adi ta'u pihulon nadan ipa'innilan
Apu Dios hinadan ibba ta'u.
21 Mu mahapul an hamadon ta'un innilaon hi'on immannung an
miyunnudan hinan pohdon Apu Dios on ahi ta'u unudon nan ibagada.
22 Ya hanat adi ta'u aton di nganneh diyen adi maphod.
23 Ot hanat hi Apu Dios an alpuwan di linggop di mangipaphod i
dita'u ta lo'tat ya miyunnudan di a'at ta'uh nan a'atna ta an namin
nan nomnomnomon ta'u ya nan pangat ta'u ya miyunnudan hinan
pohdona. Ta hitun pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
ya ma''id ha akhupanah numbahulan ta'u.
24 Madinol ta'un ipa'annung Apu Dios danae te hiya an namto' i dita'u
ya atonan namin nan imbagana.
25 Maphod on da'mi idasadasalan i da'yun i'iba.
26 Ya maphod boh on munhin'a'apnga ayun i'iba.
27 Ya innilan nan Ap'apu ta'u tun ibaga' i da'yu an mahapul an
ibahayuh tuwen tudo' ta donglon nadan i'iba ta'uhna.
28 Ot hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun
i da'yun namin.

Nan Mi'adwan Tudo' Paul Hinadan I Tesalonika
(2 Thessalonians)

1 Hituwen tudo' i da'yun i Tesalonika an kimmulug i Apu Dios an hi
Ama ta'u ya i Apu ta'un hi Jesu Kristu ya nalpun ha''on an hi Paul ya
da Silas i Timothy.
2 Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios
an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Punhanaan I Apu Dios An Gapuh Nadan I Tesalonika

3 Ongal di punhanaanmi i Apu Dios i da'yun i'iba te tuwen
mun'ihamad di pangulugyu ya ta'on on nan pumpopohhodananyu.
4 Ta hiya nan an namin di immayanmi an a'am'amungan di
kimmulug i Apu Dios hinadan udum an boble on impa'innilamin diday
pun'amlonganmin da'yu hinan eyu panginaynayunan hi pangulugyu
ya nan eyu pangit'itpolan hinadan nunhiglan pamalpaligat di tatagu i
da'yu.
5 Ya hinaen pangit'itpolanyuh nadan ma'ma'at i da'yuy atigana an
hitun punhumalyaan Apu Dios ya middum ayuh nan pun'ap'apuwana.
6 Ya nipto' di pangat Apu Dios te nundadaan an mangiballoh hinadan
inat nadan namalpaligat i da'yu.
7 Ta dita'un mapalpaligat hi ad uwani ya mapogpog di punligatan
ta'uh tun pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an ipatigan
di anabaktuna te mili'woh i hiya han mundalang an apuy ya mi'uyug
i hiya nadan anghel an ongal di abalinanda an malpuh ad abunyan.
8 Ta dusaon Apu Dios nadan agge nanginnilan hiya an adi man-
gun'unud hinadan tudtudun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
9 Ta hay dusada ya madadagdah inggana te mihi''anda i Apu Dios ta
adida tigon nan ma''id ha nihippatanan anabaktuna.
10 Mu da'yu'e ya middum ayuh nadan dakol an tinatagun Apu Dios
an gapuh nangun'unudanyuh nadan intanuddumi. Ta hidiyen algon
pumbangngadan Kristu ya an namin ta'un kimmulug ya nunhiglay ahi
ta'u pundayaw i hiya.
11 Ta hiya nan nanongnan idasadasalan da'yu ta wan inaynayun
Apu Dios an mangipaphod i da'yu ta wan miyunnudan di a'atyuh
nan pohdona te hidiyey gapunah namto'anan da'yu. Ya ta boddangan
da'yun hiya ta way atonyun mangat hinadan maphod an pohdonyun
aton ta atigan di kimmuluganyu.
12 Hiyah tuwey dasalmi ta mipabaktu nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
hinan nitaguwanyu ya atbohdin ipabaktu da'yu damdaman hiya te
ongal di homo' Apu Dios ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu i da'yu.

2

Hay Ma'ma'at Ya Ahi Mumbangngad Hi Jesu Kristu

1 Ad uwani ya pohdo' an ibaga i da'yun i'iba nan ahi ma'at i diyen
umaliyan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya hay e ta'u a'amungan an
e manamun hiya.

2 Ta adi hi kittang on minomnoman ayu onu tumakut ayu hi'on
waday donglonyu an umat hinan alyonday nadatngan mo nan algon
umaliyan nan Ap'apu ta'un munhumalyan dita'u. Ta ta'on on alyonday
hi Apu Dios di nangipa'innila i diyen inalida onu da'miy alyondah
nangali onu nangitudo' ya hanat adiyu patiyon.
3 Ot hanat halipodpodonyu ta ta'on on nganney alyonda ya adi ayu
mabaliyan. Te hidiyen pumbangngadan Jesu Kristu ya adi mabalin
hi ma'at te ingganah madatngan nan timpu an dakolday tatagun
mangiwalong an mangun'unud i Apu Dios ya ngohayonda hiya ya ahi
humawwang nan tagun nunhiglan adi maphod di pangatna. Mu hay
umudi ya mipiyeh impilnu ta munholholtap hidih inggana.
4 Ya hituwen tagu ya ngohayonah Apu Dios ya ta'on on nadan
udum an dayawon di udum an tatagu te alyonay ma"id ha udum
hi na'abbaktu mu hiya. Ya e bo udot umbun hinan Templo hi ad
Jerusalem te alyonay hiyah Apu Dios.
5 Datuwen inanali' ya innilayu te intanuddu' tuwali i da'yu hidin
awadan ta'uhna.
6 Ya innilayu bo an waday mangipagol hi humawwangan ni' diyen
ma'ngohhen tagu hi ad uwanin agge ni' nadatngan nan nagtud an
umaliyana.
7 Mu ta'on on needahnay mungngohe i Apu Dios hi ad uwani mu
agge ni' na'innilaan hidiyen mangipangpangulun dida te wada nimpey
mangipagol. Mu udum hi algo ya uma'aan hidiyen mangipagol
8 ta mabalin an humawwang ta mumpa'innilah diyen nunhiglan
tagu. Mu hitun umaliyan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya hanan
nunhiglan binangnan malpuh to'onay pamatenan hiya.
9 Ya hidiyen nunhiglan tagu ya hi Satanas di mangdat hi abalinana
an mangat hi dakol an milagro ta pamalbalinah tatagu
10 ya dakol nadan udum an adi ahan maphod an ato'atona. Mu
dadiyen atona ya ona pamalbali nimpeh tatagu. Ta nadan mabaliyan
ya mihiwwedan Apu Dios hi inggana te adida abuluton nan nahamad
an tudtudu an mangitudduh atondan mi'tagu i Apu Dios.
11 Ta hiya mo bo nan iyabulut Apu Dios ta mamamay eda abaliyan
ta hanadan nibahhon tudtuduy iyal'aladan patiyon.
12 Mu umudi ya dusaon Apu Dios dida an gapuh nadan adi maphod
an nun'am'amlongandan ina'inat.

Hanadan Mi'tagu I Apu Dios

13 Da'yun i'iba an pohpohdon nan Ap'apu ta'u ya nanongna nimpen
munhana ami i Apu Dios an gapu i da'yu. Te ta'on on hidin hopapna ya
pinto' da'yu ta mi'tagu ayu i hiya. Ot tee an nipa'annung te numbalinon
da'yuh nan Espirituna hi tataguna an gapuh namatiyanyuh nan nipto'
an tudtudu.
14 Te nan impa'innilamin da'yun hapit Apu Dios di nangayagnan
da'yu ta wan mabalin an middum ta'un namin an mipabaktu hinan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
15 Ot hiya nan mahapul an inaynayunyun unudon nadan intuddumi
ya intudo'min da'yu.
16 Ya hanat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya hi Ama ta'un hi
Apu Dios an ongal di pamhodna i dita'u ot idattan dita'uh nan ma"id

ha pogpognan amlong di punnomnom ta'u ya nan maphod an e ta'u
namnamaon an gapuh nan homo'na
17 di mangipabikah i dita'u ya mangdat hi tulid ta'u ta wan mipto' an
namin di aton ta'u ya hapiton ta'u.

3

1 Hay ma'udin ibagamin da'yun i'iba ya hanat idasalan da'mi ta
wan adi madne ya mihinap hi abobboble nan hapit nan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu an emi ipa'innila. Ya ta wan hanadan mangngol ya
mun'am'amlongdan mangabulut an umat hi inatyu.
2 Ya idasalan da'mi bo ta ihwang da'mi i Apu Dios hinadan tatagun
adi maphod di pangatda te adi an namin di tagu ya mamatidah nadan
itudtudumi.
3 Mu ta'on on athidi ya madinola' an pabikahon dita'un namin ya
ipapto' dita'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ta mihwang ta'uh nan
aton Satanas.
4 Ya madinol ami an nan Ap'apu ta'uy bumoddang i da'yuhnah nan
eyu pangun'unudan hinadan intugunmin da'yu.
5 Ya hanat hiyay bumoddang i da'yu ta wan ma'udman nan innilayun
a'at di pamhod Apu Dios ya ta wan abalinanyun mangitpol hi ligat an
umat hinan inat Kristu.

Mahapul An Muntamu Ta'u

6 Hay itugunmi bon da'yun i'iba an intugun nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu ya mahapul an adi ayu mi'mi''uyug hinadan i'iba ta'un
ma'higga an adida unudon nadan intudtudumi an mahapul an humlu
ta'un muntamu.
7 Te hay maphod ya iyunnudyuh nan inatmihdin awadan ta'uhna an
nuntamu ami.
8 Te aggemi pinhod an namaaggon ni''an amin da'yu an adimi
bayadan. Ta hiya nan abigabigat ya ta'on on hinan hilong on nuntamu
ami ta wan da'miy ukod hinadan mahapulmi te adimi pohdon an
ungalon da'yu.
9 Unhaot mabalin an iyukodmin da'yu nadan mahapulmi mu aggemi
inathidi ta wan waday pangiyunnudanyu.
10 Te hidin awadan ta'uhna ya imbagami an nan tagun adi muntamu
ya adi mangan.
11 Ya manu'eh itudo'mih tuwe ya dingngolmi an wadaday udum i
da'yun adi muntamu ta onda e tumaktak hinadan ibbadan muntamu.
12 Ot hanadan intugun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di
ipa'anhanmin da'yun adi muntamu ta ipadutu'anyun e muntamu ta
waday itanudyu.
13 Ya da'yu'en udum an i'iba ya hanat adi ayu umenglen mangat hi
maphod.
14 Ya alina'e hi wada damdama i da'yu di adi mangunud ituwen
intudo'mi ya mahapul an adi ayu midmiddum i hiya ta way atonan
bumain.
15 Mu adiyu ahiwawan an onyuot tugunon an umat hi panugunyuh
nan hi ibbayu.

Hay Dappuh Nan Mi'adwan Tudo' Paul Hinadan I Tesalonika

16 Ot hanat nanongnan palinggopon da'yu hinan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu an ta'on on nganney ma'at. Ya hanat hiyay mawadan
bumoddang i da'yu.
17 Hituwen dappuh tuwen tudo' ya ha''on an hi Paul di mangitudo'
ta pangimatunanyuh panudo''u.
18 Ya hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun
i da'yun namin.

Nan Namangulun Tudo' Paul I Timothy
(1 Timothy)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Paul an apostoles Jesu Kristu
an e mangipa'innilah a'atna te pinto'a' i Apu Dios an Mangihwang
i dita'u hinan dusana ya hi Jesu Kristu an hiyay gapunan waday
namnamaon ta'un pi'taguwan ta'uh pidwana.
2 Hituwey tudo''un he"a Timothy an ibilang'uh imbabale' an gapuh
nangunudam hinan tudtudun inunud'u.
Hanat malinggop'a ya minaynayun i he"a nan homo' Apu Dios an hi
Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Tugun Paul Hinadan Nibahhoy Tudtududa

3 Hay imbaga' i he''ah nakaka' hinah ad Epesus hi umaya' hi
ad Masedonia ya hiya boy ibaga' i he"ah ad uwani an mahapul
an umohnong'ahnah ad Epesus ta way atom an manugun hinadan
mangitanudduh nibahhon tudtudu ta idinongda.
4 Te danaen itudtududan a''apoh hidin nadne ya nan tanontonon-
dan a'at di a'ammod hidin nadne an uhu'uhuhonda ya gumalat hi
pun'a'ahhiyanda. Ya ma''id ha iboddangnah nan e umong'ongngalan
di pangulugda ta wan atonda nan pohdon Apu Dios.
5 Hay gapunah pangituguna' ituwe ya ta mumpopohhodan ta'un
namin an gapuh nan immannung an pangulug ta'un Jesu Kristu. Te
madinol ta'un ma''id ha bahul ta'u hi manandih nan niyatan ta'un Apu
Dios an gapuh nan naminhod ta'un mangat hinadan pohdona.
6 Te danae'en e tumanudduh nibahho ya ma"id ha hunung nan dakol
an eda ibagabaga.
7 Ya pohdonda'eh'an diday muntudtuduh nan tugun Moses mu dee
mannot an adida ma'awatan di a'at nan eda itudtudu ya nadan udum
an eda ibagabaga.
8 Innila ta'u an nan tugun Moses ya maphod mu gahin di ma'awatan
ta'u nan nipto' an pinhodnan ibaga.
9 Te nan tugun Moses di mangipa'innila hi a'at di bahul. Ya bokon
hanadan maphod di pangatday tugunona te hanadan mungngohe ya
nadan adi maphod di pangatda ya nadan ma''id ha takutdan Apu Dios
an attaondan bumanahubbahul ya nadan mamateh a'ammodda ya
nadan udum an pamaaggon pimmateda
10 ya nadan mangilo' hi bokonda ahawa ya nadan mangat hi
nagaga''iho an umat hinadan linala'in ilo'day ibbada bon linala'i ya
nadan tatagun e mangihbut hi ibbadan tagu ya nadan mangibagah
agge immannung ya an namin nadan adi mangunud hinan nahamad
an tudtudu
11 an hidiye nan iphodan ta'u an inat Jesu Kristu an impa'innilan
nan na'abbaktun Dios an hiya nan alpuwan di nahamad an amlong.
Hituwe nan inyukodnan ha''on ta e' itudtudu.

Hay Nammo'an Apu Dios I Paul

12 Ongal di punhanaa' hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an nangdat
hi abalina' an mangat hinadan ipatamuna. Ya munhanaa' bo

te imbilanga' hi na'na'unnud ta hiya nan pinto'a' hi ohah nadan puntamuwona
13 an ta'on on nunhiglan adi maphod di e' hinapihapit hi a'atna. Ya mabungota' an tagu ta pinaligat'u nadan kimmulug i hiya. Mu munhanaa' ta himmo'a' i Apu Dios an gapu ta hidin aggeya' ni' kimmulug i Kristu ya agge' innila an nibahho nadan ato'ato'.
14 Mu ongal di homo' nan Ap'apu ta'un ha''on ta binoddangana' ta nawaday pangulug'u ya pamhod'uh ibba' an tagu. Te athituy ma'at i dita'u an gapuh pangulug ta'un Jesu Kristu.
15 Ta immannung an hi Jesu Kristu ya immalih tun luta ta ihwangna nadan nun'abahulan ta way atondan mi'tagun hiya. Unhaot patiyon di an namin di tagu. Ya teen ha"on di oha an nunhiglan na'bahhulan.
16 Ya maphod ta himmo'a' nimpe i Apu Dios ta nan inatnan ha"on ya hidiyey mangipatigo an hi Jesu Kristu ya hadhaddonay kumulugan nadan nun'abahulan an umat i ha''on. Ta panginnilaan di tatagu an ta'on on dida ya mabalin an mi'tagudan hiyah munnananong hi'onda kumulug i Jesus.
17 Ot hi Apu Dios ya abuh di nanongnah madayaw ya mipabaktu. Te hiya ya Patul an ma''id ha pogpog di pun'ap'apuwana ya adi matigo ya nanongnay a'atna te hiya ya ammunay nahamad an Dios. Amen.

Hay Nangihamadan Paul An Nanugun I Timothy

18 Danaen intugun'un he''an imbabale' Timothy ya hiya tuwaliy imbagan nadan nangipa'innilah nan pohdon Apu Dios i he''ah atom ta wan ihamadmun labanon nadan adi maphod
19 ta wan minaynayun nan nahamad an pangulugmu ya nan pangatam hinadan innilam an pohdon Jesu Kristu hi atom. Ta adim paton hinadan udum an ta'on on inniladan adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios nan ninomnomdan aton ya atonda damdama ta hidiyey namahbah hi pangulugda.
20 Hiyah naey na'at i da Haymenyus i Alexander ta hiya nan inyukod'u mo dida i Satanas. Ta hiyay mamalpaligat i dida ta matitilogda ta wan idinongdan mamihupihul i Apu Dios.

2

Hay Mahapul Hi Aton Nadan Tatagun Apu Dios

1 Hay ma'ahhapul ahan hi aton ta'u ya idasadasalan ta'un namin di tatagu ta wan hom'on Apu Dios dida. Ya nanongna bon munhana ta'un Apu Dios hinadan boddangnan dida.
2 Ya mahapul bon idasadasalan ta'u nadan patul ya an namin nadan nabaktun ap'apu ta maphod di punggubilnuda ta wan ma''id ha mangipagol i dita'un kimmulug hi e ta'u pangunudan hinan pohdon Apu Dios an nipto' an pangat.
3 Ot maphod on athidiy idasal ta'u te hidiyey umipa'amlong i Apu Dios an nangihwang i dita'u hinan dusanan dita'u.
4 Te hay pohdona ya an namin di tagu ya innilaonda ya abulutonda nan nipto' an tudtudu ta wan mi'tagudan hiyah munnananong.
5 Te oha ya abuh hi Apu Dios an nahamad an Dios ya oha bo ya abuh hi Jesu Kristu an mabalin an mangihapit i dita'un tatagu i Apu Dios an hiya nan numbalin ni' hi tagu.

6 Te hidin nadatngan nan ninonomnom Apu Dios an umaliyan
Jesu Kristu ya impa'alina ta inyatenay bahul di tagu. Ta hituwey
panginnilaan an pohdonan mi'tagudan namin di tatagu i hiyah
munnananong.
7 Ot hiyah tuwey gapunah namto'anan ha"on hi apostolesna ta e'
ipa'innilah tuwen tudtuduh nadan bokon Judyu. Ta innilaonda ta wan
mi'taguda damdama i Kristu hi'onda unudon nan nipto' an tudtudu.
Immannung hituwen inali' an bokon layah.
8 Maphod boh on nadan linala'ih nadan ahayuhayupan di mumpan-
gulug i Jesus ya idinongda nadan adi maphod an pangatda ta
ihamaddan mundasal an ma"id ha hihiwoda onu bungotdah ibbada.
9 Ya maphod boh on nadan binabai ya iphoddan munlubung ta adida
umipabain. Mu adi mahapul an punhiglaonday pangiphoddah ibu'da
ya adi gahin on mun'usaldah nadan balitu' onu perlas. Ya adi gahin
on munlubungdah nadan nun'anginan lubung.
10 Te hay panginnilaan hinan immannung an aphod di binabain
kimmulug i Apu Dios ya nan maphod an pangatda.
11 Ya mahapul bo an nadan binabai ya mumpada''ulda ta igonga-
handa nadan linala'in muntudtudu.
12 Te adi maphod hi'on nadan binabaiy muntudtuduh nan
a'amu'amunganyu ta diday umanhan. Hay maphod ya dindinnon-
ganda ta mundongolda.
13 Te hidin nunlumuwan Apu Dios hi hopap di tagu ya hi Adam di
namangulun limmuna ot ahi nan babain hi Eba.
14 Ya bokon hi Adam di nabaliyan te nan babain ahawana ta hiyay
namangulun numbahul i Apu Dios.
15 Ta gapuh numbahulan Eba ya mumpaligat nadan binabai hi'onda
mun'ayyam. Mu ta'on on athidi ya mabalin an pi'taguwon Apu Dios
dida hi'onda inaynayun di pagulugda ya pamhoddah ibbada ya nipto'
di pangatda.

3

Hay A'at Di Mangipangpanguluh Kimmulug I Apu Dios

1 Immannung nan ugganda ibaga an alyonday, Nan tagun pohdonan
hiyay mangipangpanguluh nadan ibbanan kimmulug ya maphod
hidiyen ninomnomnan aton.
2 Mu mahapul an nan mangipangpanguluh nadan ibbanan kimmu-
lug ya maphod di pangatna an ma''id ha pamihulan di tatagun hiya.
Te adina iluktap di ahawana ya innilanan mangono'nong hi panapitna
ya pangatna ya ma"apnga hi'on waday humawwang hi baleda. Ya
abalinanan muntuddu.
3 Ya ma''id ha abutongana ya adi hi kittang on bumungot te ma'ule.
Ya adi hi kittang on mi'hannu ya bokon hay pihhuy gagamgamana.
4 Ya gahin di innilanan mangipapto' hi nunhituwana ya innilana bon
muntugun hinadan imbabalena ta na'na'unnudda.
5 Te onha adina abalinan an mangipapto' hi nunhituwana ot
nganney atonan mangipapto' hinadan kimmulug i Apu Dios.
6 Ya hanat bokon hanan hiyah kimmulug di pot'onyuh mangi-
pangpangulu te hinuddum ya hidiyey gumalat hi pumbaktuwana ta
lummuh adusaana an umat hinan na'at i Satanas.

7 Ya mahapul bon ta'on on nadan agge kimmulug ya maphod di
ibagadah a'atna. Te onha adi athidi ot lo'tat ya waday akhupandah
pumbahulana ta mibabain ta hidiyey pangabak nan diyablun hiya te
ayna kinna.

Hay A'at Nadan Bumoddang Hinan Mangipangpanguluh Nadan Kimmulug

8 Hanada'e damdaman bumoddang hinan mangipangpanguluh
nadan kimmulug ya hanat piyalon di tatagu dida te maphod di
pangatda ya panapitda. Ya adida uggan mabutong. Ya bokon hay
pihhuy gagamgamanda.
9 Ya hanat miyunnudan nan pangatda hinan nipa'innilan kinulugda
an hapit Apu Dios.
10 Ta hiya nan mahapul an ihamadyun innilaon di a'atda ta at'ehdin
maphod di pangatda ya mabalin an diday bumoddang hinadan
mangipangpanguluh nadan kimmulug.
11 Ya atbohdih nadan ahawada an hanat piyalon di tatagu dida
te adida e tumtumbu'on di ibbada. Ya mahapul an abalinandan
mangono'nong hi panapitda ya pangatda ya waday dinol di tatagu i
dida hi an namin an atonda.
12 Ot hanada'e nimpen bumoddang hinadan mangipangpanguluh
nadan kimmulug ya mahapul an adida iluktap di ahawada ya
inniladan mangipapto' hi nunhituwanda.
13 Te maphod'ey pangatdah nan tamun niyukod i dida ya mipabak-
tuda. Ya umong'ongngal di dinoldan e muntudtuduh mipanggep i Jesu
Kristu.
14 Intudo''u datuwe an ta'on on ninomnom'un agagga ya umaliya'
hina
15 te alinah waday ataktaka' ya innilam di atom te mahapul an nipto'
di aton nadan tatagun nibilang hinan pamilyan Apu Dios. Te dita'un
tatagun nan wadawadan Dios di mangipa'innila ya mangita'dog hinan
nahamad an tudtudu an umat hinan a'at nan o''ongal an pusti.
16 Te tun unudon ta'u an ma''id ha nipaddungana an agge
nipa'innilah din nadne ya alyonay,

Hi Kristu ya numbalin hi tagu ya impa'innilan nan Espiritun Apu
Dios di amaphodna ya tinigon nadan anghel ya nipa'innilay a'atnah
abobboble ya dakolday kimmulug i hiyah tun luta. Mu ad uwani ya
nipabaktuh ad abunyan.

4

Hay A'at Nan Nibahhon Tudtudu

1 Pohdo' an ipanomnom bo i he''a nan impa'innilan nan Espiritun
Apu Dios an alyonay hay umudi ya wadaday udum an mangiwalong
hi pangulugda i Jesu Kristu. Te mabaliyandah nan nibahhon tudtudun
malpuh nadan didimunyu
2 an ipituddudah nadan tatagun nangipa'inghah layah te nadadawoh
i didah diyen nibahhon at'attonda.
3 Te hay itudduda ya alyonday bahul i Apu Dios nan e alahinan
ya hay panganan hinadan udum an makan. Mu adi athidi te hay
makan ya limmun Apu Dios ta anon di tatagu. Ot dita'un kimmulug an

nanginnilah nan nahamad an tudtudu ya munhana ta'uh nangdatan
Apu Dios hinadan makan ta anon ta'u.
4 Te an namin nadan limmun Apu Dios ya maphod an adi mapaniyo
hi'on munhana ta'u i hiyah nangdatana.
5 Ta hiya nan an namin di makan ya mabalin an anon ta'u an gapuh
pangidasalan ta'un miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.

Hay A'at Di Maphod An Baal Jesu Kristu

6 Hanat ipa'innilam danaen imbagabaga' hinadan ibba ta'uhna te
athinay a'at di maphod an baal Jesu Kristu an nanongnan ada'adalona
nan mitudtudu an mangipihamad hi pangulug.
7 Mu tigom ta adim hanguton nadan ma''id ha hunungnan a''apoh
hidin nadne an ma"id ha boddangdah nan umongngalan di pangulug.
Ta hay maphod ya inaynayunmun ipa'inghan mangat hinadan miyun-
nudan hinan pohdon Apu Dios
8 an umat hi pangipa'inghaan tun adol an muntamu. Mu na-
hamhamad nan e ta'u pangipa'inghaan an mangun'unud hinadan
tugun Apu Dios te iphodan ta'uh inggana an adi ammunah ad uwani.
9 Hituwen inali' ya immannung ot maphodot on unudon di tatagu.
10 Ot humlu ta'un e mangipa'innilah a'at Apu Dios an ta'on on naligat
ya mundinol ta'uh nan wadawada an Dios an hiya nan mangipappapto'
hi tatagu an namamah nadan kimmulug i hiya.
11 Ot datuwey ituddum hinadan tatagu ta unudonda.
12 Mu halipodpodom di pangatmu ta mabalin an he''ay pangiyun-
nudan nadan ibba ta'un kimmulug i Apu Dios an gapuh nan maphod
an atom an umat hi panapitmu ya pamhodmuh ibbam an tagu ya nan
pangulugmu ya nan maphod an punnomnommu. At'ehdiy pangatmu
ya ma''id ha atondan mamihul i he''a an ta'on on'a unga.
13 Hay maphod boh atom ta ingganah ona' umali ya ibahabaham nan
hapit Apu Dios hinadan a'am'amunganyu. Ya ituddum di pinhodnan
ibaga ta ma'awatanda ta unudonda.
14 Ya hanat adim higanan an mangat hinan abalinam an indat
Apu Dios an impa'innilan nadan mangipangpanguluh kimmulug hidin
nangiha'mowandah ta'ledan he"a hi nangidasalandan he''a.
15 Ot hanat atom di abalinam an mangat i datuwen imbaga' ta wan
tigon di tatagu an umong'ongngal di pangulugmu.
16 Ya hanat halipodpodom di pangatmu ya ta'on on nadan
itudtudum. Ya inaynayunmun mangat i datuwen imbagabaga' te
atom'ehdi ya wadaday maboddangan ta mi'taguda i Apu Dios an umat
i he''a.

5

Hay Intugun Paul Hi Aton Timothy Hinadan Kimmulug

1 Hay oha bon itugun'un he''a ya hanat adim ihingal nadan amamma
hi'on waday nibahhawanda. Maphod on pa'ulayam dida an ay hanan
ammodmu dida. Ya atbohdih nadan mumpangilog an linala'i an hanat
ibilangmu didah i'ibam.
2 Ya hanada'en ininna ya ibilangmu didah hi inam. Ya nada'en
binabain mumpangpangngilog ya ibilangmu damdama didah i'ibam
ta maphod di punnomnommu i dida.

3 Ya hanat tigom ta ipapto'yu nadan nabalu an ma"id ha mangipapto'
i dida ta da'yuy mangdat hinadan mahapulda.
4 Mu wadada'ey i'imbabaleda onu apapuda ya maphod on innilaonda
an diday mangipapto' hinadan a'ammodda ta ay hidiyey paddungnay
pumbayaddah nangipanapto'an di a'ammodda i dida ot umipa'amlong
i Apu Dios hidiyen atonda.
5 Ya hanan imbaga' an nabalu an ma''id attog ha bumoddang i hiya ya
hi Apu Dios di pundinolana ta hiya nan adina higanan an dumasadasal
an mumpaboddang i hiya hi ahodohodom ya abigabigat.
6 Mu nadan udum an on nan umipa'amlong hi nitaguwandah tun
lutay nomnomnomonda ya ma"id ha niyatanda i Apu Dios ta hiya nan
hay panigon Apu Dios i dida ya nateda an ta'on onda matagu.
7 Ot danaey itugunmuh nadan mumpangulug ta innilaonday nipto'
hi atonda ta wan ma''id ha pamihulan di tatagu i dida.
8 Te onha waha taguh adina ipapto' di tulangna an namamah nan
pamilyana ya ma''id ha hilbin di pangulugna. Ta udu'duldaot bo eh'a
nadan agge kimmulug mu hiya.
9 Ya hay mabalin hi iddumyuy ngadanah nan nitudo'an di ngadan
nadan nabalu ya mahapul an nan mahuluk hi nanom (60) di tawona.
Ya mahapul an naminghan an nalahin
10 ya maphod di ibagan di tataguh a'atna an umat hinan maphod an
panalipodpodnah imbabalena hi'on waday imbabalena. Ya ma"apnga
hinadan humawwang hi balena an namamah nadan tatagun Apu
Dios. Ya bumoddang hinadan maligatan ya nanongnay naminhodnan
mangat hinadan maphod.
11 Mu hanada'en nabalu an aggeda ni' na'ininna ya adiyu iddum dida.
Te alinah maluman di punnomnomda ya iwalongda nan imbagadan
punhilbiyanda i Kristu ta malahinda.
12 Ya hidiyey gumalat hi pumbahulanda te iwalongda nan imba-
gadah atonda.
13 Ya bokon'e bo ya alinah humigada ta palpaliwanda an
e mi'ib'ibbun hi abalebale. Ta tumtumbu'onday ibbada ya
mi'bi'biyangdah at'atton di udum an tatagu. Ya lo'tat ya ta'on on
hanadan adi maphod an mibaga on ibagada.
14 Ta hiya nan hay ibaga' ya udu'dulnah on mumbintan nadan nabalu
an agge ni' na'ininna ta mun'imbabaleda ta waha ipapto'da ya ta wan
bokon diday gumalat hi pamihulan nadan ma'hihhiwo i dita'u.
15 Te ta'on on ad uwani ya needahnay udum an nabalu an
nangiwalong hi pangulugda ta hi Satanas di unudonda.
16 Ot pidwo' bon ibaga an hanadan kimmulug an wadaday tulangdah
nabalu ya mahapul an diday ukod an bumoddang i dida ta adida
iyukod hinan simbaan ta way aton nan simbaan an bumoddang
hinadan udum an nabalu an ma"id ha bumoddang i dida.

Hay A'at Nadan Mangipangpanguluh Nan Simba'an

17 Hay oha bo ya nomnomnomonyu ta ong'ongngal di midat*
hinadan linala'i an maphod di atonda an mangipangpanguluh nadan
kimmulug an namamah nadan mahlun muntudtuduh hapit Apu Dios.

* **5:17 5:17** Hay alyon di udum an Biblia hinan midat ya punlispitu ya nadan udum'e ya nan duwa an bino'la ya punlispitu.

18 Te diday ni'aligan nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Adiyu
bunguton di to'on nan baka hi'on mun'ilik ta anona dohah nadan
ma'ilik. Ya alyona boy, Nan muntamu ya mahapul an midattan hi
bo'laona.
19 Ya alina'e hi waday ipabahuldah nan mangipangpangulun da'yun
kimmulug ya tigonyu ta adi namaag ya pinatiyu te gahin on wadada i
da'yu ha duwa onu tuluh muntistigu an immannung.
20 Mu alina'e hi immannung an numbahul ya ihingalyu hi'on ayu
na'amung ta wan pangitigan di udum ta adida aton di athidi.
21 Ya ibaga' bon he"a Timothy ta ihamadmun un'unudon danaen
intugutugun'un he"a ta ma"id ha pangipangngelam. Te hi Jesu Kristu
ya hi Apu Dios ya ta'on on nadan anghelna ya dingngoldah tuwen
panugun'un he"a.
22 Ya hanat adi namaaggon pinto'yu nadan mangipangpanguluh
nadan kimmulug on inha'moyuy ta'leyu i dida ta idasalanyu dida
te mahapul an innilaonyu ni' di a'at nan ohan tagu ya ahi mabalin
an pot'onyu. Te logmonyu'e ya mi'bahul ayu hi'on waday atonah
adi maphod. Ot hiya nan halipodpodonyu ta ma"id ha atonyuh adi
maphod.
23 Ya mabalin an uminum'ah kittang hi bayah ta ti'dona nan uggan
humakit hi putum.
24 Ot hanat nomnomom nan imbaga' hi atonyu an mumpilih nadan
mangipangpanguluh nadan kimmulug. Te wadaday udum an tatagu
an on tuwali ma'attigoy pumbahulanda ta hiya nan na'innilaan boy
adusaandah udum hi algo. Mu wadada boy udum an adi ma'innilah
ad uwaniy pumbahulanda mu lo'tat damdama ya ma'innilaan.
25 Ya atbohdi an wadaday udum an ma'attigo nan maphod an
at'attonda. Mu wadada boy maphod an aton di udum an adi ma'innilah
ad uwani mu ma'innilaan hi udum hi algo.

6

Hay Maphod Hi Aton Nadan Himbut

1 Ya pohdo' bon tugunom nadan kimmulug an himbut ta lispitu-
wonda ya un'unudonda nadan ud himbut i dida. Ta wan ma"id ha
gumalat hi pamihulan di tatagu hinadan tatagun Apu Dios ya ta'on on
nan tuguna an itudtudu ta'u.
2 Ya hanada'en himbut an kimmulug i Apu Dios nadan ap'apuda
ya hanat adida alyon hi ta'on on adida un'unudon dida ot ibbadan
kimmulug. Mu hay maphod ya iyal'alanan maphod di atondan
munhilbin dida te ibbadan kimmulug nan ud himbut i dida.
Ot hanat datuwey ipa'anhanmun itugun i dida.

Hay A'at Nan Nibahhoy Itudtuduna

3 Wadaday udum an nat'on di itudduda an agge niyunnudan hinan
un'unudon ta'un tudtudun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
4 an dadiye nadan mangipabaktuh adolda ya agge nanginnilah nan
nahamad an tudtudu. Te hay pinhodda ya mi'yahhiyanda hinan
mipanggep hinan hapit Apu Dios ta hidiyey gumalat an wadaday

5:18 5:18 Deuteronomy 25:4 **5:18 5:18** Luke 10:7

munhin'a''amoh ya humihiwoh ibbada ya wadada mo ahan di mangibagah adi maphod ta ma"id mo ha dinoldah hinohha.
5 Ya umana'ahhiyanda te hiyah diyey a'at nadan adi maphod di punnomnomda an dida nadan nanginganuy hinan nahamad an tudtudu. Ya hay punnomnomda ya gapuh nan tudtudun Jesus ya kumadangyanda.
6 Mu immannung an nan mundinol i Apu Dios ya mapnek hinan indat Apu Dios an wadan hiya ta hiya nan mibilang hi kadangyan.
7 Te hidin niyayyaman ta'uh tun luta ya ma''id ha inodnan ta'u ot atbohdih atayan ta'u an ma"id ha odnan ta'u.
8 Ta hiya nan mapnek ta'u hi'on waday anon ta'u ya ilubung ta'u.
9 Te nan tagun hay kinadangyan di gagamgamana ya lo'tat ya mabaliyan an mangat hi adi maphod. Ta atona nadan pohpohdona ta hidiyey abahbahan di itaguwanah tun luta ya ta'on on nan itaguwanah pidwana.
10 Te nan pangamgaman hi pihhuy almuwan nan dakol an adi maphod an umat hinan na'at hinadan udum an nangiwalong hi pangulugda. Ta hay numbalinan diyen inatda ya ongal di eda inomnoman.

Hay Na'udin Tugun Paul I Timothy

11 He''a'e Timothy an munhilbin Apu Dios ya hanat inaynayunmun halipodpodon ta adim aton nadan adi maphod. Ta hay nomnomnomom ya hay panginaynayunam hinan pangulugmu ta mipto' di pangatmun miyunnudan hinan pohdon Apu Dios. Ta minaynayun di pamhodmu ya ulem hinadan ibbam. Ya ta wan itpolmu nadan ma'at i he"a.
12 Ot hanat ihamadmun mangun'unud i Apu Dios an ta'on on naligat ta umat'ah nan tagun mi'yabbak. Ot waday lagbum an hidiye nan pi'taguwan hi munnananong te hidiyey gapunah namto'an Apu Dios i he''a hidin nangipa'innilaam hinan a'at di pangulugmuh nadan dakol an tatagu.
13 Ot hi Apu Dios an alpuwan di itaguwan ya hi Jesu Kristu an agge timmakut an nangipa'innilah a'atnah din nanumalyaan Ponsio Pilatu ya innilana tun ibaga' i he''a.
14 Ot hanat halipodpodom tun nitugun ta ma''id ha pamihulandan he''a ta ingganah madatngan nan pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
15 Hidiyen umaliyana ya gintud Apu Dios an hiya nan ma''aphod ya na'abbaktun Ap'apu. Ya hiya boy Patul di apatupatul ya Ap'apun di a'ap'apu.
16 Ya hiya nan ma"id ha hipuna ya ma"id ha pogpogna. Ya ma''id ha taguh mabalin an mihaggon i hiya te nunhiglan humili nan awadana ta ma"id ha taguh mabalin an manigon hiya. Ya hiya ya madayaw hi inggana te ma''id ha nipaddungan nan abalinana. Amen.
17 Ya tugunom bo ta'wa nadan kakadangyan hitun luta ta wan adida mumbaktu ya bokon nan kinadangyanda an nalakan mama''id di pundinolanda ta waot an hi Apu Dios te hiyay mangdat hi an namin an pun'am'amlongan ta'u.
18 Ya ibagam bo i dida ta wan nan maphod di iyal'aladaot an aton an umat hinan pammo'andah nadan tatagu ta adida ma''ukuh.

19 Ot atonda'ehdi ya ay ma'ma''amung hi ad abunyan nan nahamad
an kinadangyanda an nan pi'taguwandah munnananong.
20 Ot he''a Timothy ya mahapul an ihamadmun mangat hinan
inyukod Apu Dios i he"ah atom. Ya adim hanguton nadan hapit an
ma''id ha niyatana i Apu Dios ya nan alyon di udum hi nahamad an
adal mu onnot bokon.
21 Te hiyah nae nan inunud nadan udum ta hiya nan nibahhoy
pangulugda.
Ot hanat nan homo' Apu Dios di minaynayun i he"a.

Nan Mi'adwan Tudo' Paul I Timothy
(2 Timothy)

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha"on an hi Paul an pinto' Apu Dios
hi apostoles Jesu Kristu an e mangipa'innilah nan imbagan Apu
Dios an nadan mangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwanda ya waday
pi'taguwandah munnananong.
2 Hituwey tudo''un he''a Timothy an ibilang'uh imbabale'.

Hanat malinggop'a ya minaynayun i he"a nan homo' Apu Dios an hi
Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Punhanaan Paul Hi A'at Timothy

3 Hi Apu Dios an inunud handidan a'ammod'u ya hiya damdamay
ihamad'un un'unudon. Ya hinan pundasala' hi abigabigat ya
ahodohodom ya idasadasalan da'a. Ya munhanaa' i Apu Dios an gapuh
nan a'at di pangulugmu.
4 Te ingganah ad uwani ya nonomnomo' din limmuwaam hidin
nunhi''ananta. Ta hiya nan ongal di naminhod'un manigo bo i he''a
ta wan umamlonga'.

5 Nonomnomo' nan a'at di pangulugmu i Apu Dios an umat hidin
pangulug apum an hi Lois ya hi inam an hi Eunice ot innila' an athidi
damdamay pangulugmu.
6 Ta hiya nan pinhod'un ipanomnom i he''a ta wan humlu'an
mangiyusal hinan abalinam an indat Apu Dios hidin nangiha'mawa'
hi ta'le i he"a hi nangidasala' i he"a.
7 Te hi Apu Dios ya impiddumnan dita'u nan Espirituna an hiya
nan mangdat hi tulid ya pamhod ta'uh ibba ta'u ya abalinan ta'un
mangono'nong hi pangat ta'u.

8 Ot hanat adi'a bumain an e mangipa'innilah a'at nan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu. Ya atbohdin adim ibain tun awahtu' hi baludan te
manu'eh nibaluda' ya gapuh pangun'unuda' hinan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu. Ot hanat abulutom an ta'on on he"a ya mi'ligat'an gapuh nan
tudtudun Jesu Kristu. Ot hi Apu Dios di bumoddang i he''a ta way atom
an mangitpol hi ligat.
9 Te hiyay nangihwang i dita'u ot ibilang dita'uh tataguna. Mu adi
gapuh nadan maphod an inat ta'u te gapuh homo'na. Ya hidi tuwalih
din agge ni' nalmu tun luta ya hidiye moy ninomnomnah atona. Ot
nan na'at i Jesu Kristu di atigan tuwen homo'nan dita'u.
10 Ya nipa'annung hi ad uwani an gapuh immaliyan Jesu Kristu an
Mangihwang i dita'u. Te inabaknay ate ta mabalin mohpen waday
pi'taguwan ta'u i Apu Dios hi munnananong hi'on kulugon ta'u nan
tudtudun Jesu Kristu.
11 Ta hiya nan pinto'a' i Apu Dios hi apostolesna an e muntudtudu.
12 Ot ta'on on athituy ma'ma'at i ha''on an ongal di e' punholholtapan
ya adiya' damdama bumain te innila' di a'at Apu Dios an kinulug'u.

Ya madinola' boh nan abalinanan mangipadutu' i ha"on ta ingganah
madatngan nan nagtud an algon punhumalyaanah tatagu.*
13 Ot hanat inaynayunmun unudon nan nipto' an tudtudu an
intuddu' i he"a ta wan mipatigo i he"a nan pangulug ya pamhod an
wada i dita'un gapuh kimmulugan ta'un Jesu Kristu.
14 Ya ihamadmun mangat hinan inyukod Apu Dios i he"a an
idinolmuh nan boddang nan Espirituna.
15 Innilam nin di e nangiwalongan nadan udum an kimmulug hi ad
Asia i ha"on an ta'on on da Pigelus i Hermogenes.
16 Mu maphod ta wadah Onesiporus an hiya han agge nangibain
hi nibaluda' an ta'on ona' nabangkilingan te hiya eh'a han uggan
umalin mangalubyag i ha"on. Ot hanat hi Apu Dios di mammo' i didan
hina'amma.
17 Hidin immaliyanahtuh ad Roma ya eya' inana'anap ta inggana ot
hama'ona'.
18 Ya innilam bo an ongal di imboddangnah din awadan ta'uhna hi ad
Epesus. Ot hanat hom'on Apu Dios hitun pumbangngadan nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu.†

2

Hay Nipaddungan Nan Baal Kristu

1 He"an imbabale, mahapul an nanongnan mundinol'ah nan homo'
Jesu Kristu.
2 Ya hanada'en dingngolmun intuddu' ya dakol boy udum an
nangngol hi a'atna ya hanat ituddum hinadan tatagun mabalin an
madinolan ta wan eda damdama itudduh nadan udum.
3 Ya ta'on on waday punligatam ya hanat hi Apu Dios di nanongnah
unudom ta mumbalin'ah na'na'unnud an tindalun Jesu Kristu.
4 Te hay a'at di tindalu ya mahapul an adi e mi'mi'yat hinadan
at'atton nadan tatagu ta adi mataktak hinan tamuna ta way atonan
mangipa'amlong hinan opisyalda.
5 Ya atbohdih nan e mi'yabbak hi ay'ayam an gahin ona unudon
nan nibaga an ma'unud ya ahi mabalin an mangabak ta midattan hi
pulumyuna.
6 Ya umat boh nan e tumamutamuh nan puntanoman an wa'et
nadatong ya waday apitona.
7 Ot hanat pa'annomnomom datuwen inali' ot nan Ap'apu ta'uy
mamoddang i he"a ta wan ma'awatam.
8 Ha ahan di nomnomnomon ta'u ya hi Jesu Kristu an holag David
an namahuwan hidin natayana an hiya tun e' itanuddu.
9 Ta hiyay lummuh pamalpaligatandan ha"on ta teen binangkilin-
gana' hitun baludan ta aya' pimmate. Mu ta'on on nabangkilingana'
ya agge damdama nabangkilingan nan hapit Apu Dios.
10 Ta hiya nan mabalin an itpol'un namin datuwe hi'on hiyay
mahapul ta ahida kumulug i Jesu Kristu nadan tatagun pinto' Apu Dios
ta wan milaggatdah nan munnananong an ipabaktuwan Jesu Kristu an
mangihwang i dita'u.

---

* **1:12 1:12** Nan algon punhumalyaanah tatagu ya hay alyon di udum an Biblia ya inggana hi madatngan nan pumbangngadana. † **1:18 1:18** Nan pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya hay alyon di udum an Biblia ya nan algon punhumalyaan Jesu Kristu.

11 Ta immannung nan alyonay, Paddungnay ni'yate ta'u i Kristu ot
mamahuwan ta'u te hiya ya namahuwan.
12 Ya itpol ta'u'ey ligat ya middum ta'u i hiya an mun'ap'apuh tun
pun'ap'apuwana. Mu hi'on iha"ut ta'uy kimmulugan ta'un hiya ya
atbohdin adi dita'u abuluton i hiyah pidwana.
13 Ya ta'on on adi ta'u unudon hi Apu Dios ya hiya damdaman
mahapul an mipa'annung nan inanalina te adi munlayah hi Apu Dios.

Hay Pangabulutan Apu Dios Hi Maphod An Tamu

14 Danaen inali' di maphod hi ipanomnommu boh nadan mumpan-
gulug hina. Ya ibagam i dida an adi ahan pohdon Apu Dios nan eda
pun'a'ahhiyan te bumahbah hi punnomnom nadan mangngol.
15 Ta hiya nan mahapul an atom di abalinam an mangipa'amlong i
Apu Dios ta ipatigom an adim ibain nan tamum. Ya tigom ta maphod
di atom an mangitudduh nan nahamad an hapitna.
16 Ya hanat adi'a mi'hahhahapit hinadan ma"id ha niyatanan Apu
Dios an punhahapitan di udum te hidiyen at'attonda ya bumahbah hi
pangulug di udum.
17 Te dadiyen itudtududa ya umat hinan gulid an kittang ni' mu
lo'tat ya mihinap hi an namin nan adol. Da Haymenyus i Piletus ya
niddumdan e muntudtuduh athidi.
18 Datuwen duwa ya eda itudtudu nan agge niyunnudan hinan
nahamad an tudtudu ta gapu i dida ya wadaday munduwaduwah
pangulugda i Apu Dios te alyonday nagibbuh mo anun namahuwanda
tuwali nadan numpun'ate.
19 Mu ta'on on wadaday athinan uggan muntudduh nibahho ya
adi damdama mabalin an mahukkatan nan tudtudun Apu Dios te
nipaddung hinan ongal an batu an adi mabalin hi madlig. Ya nitudo'
hidi an alyonay, Hi Apu Dios ya innilana nadan tataguna.
Ya inalina boy, Hanadan mangalih tatagun Apu Dios dida ya
mahapul an idinongdan mangat hinadan adi maphod an pangat.
20 Hanan kadangyan ya dakol di gina'una an waday balitu' ya silber
mu wadada boy usalnan pito' ya kayiw di niyamma. Mu hanadan
nabalol an usalna ya napiliy pangiyusalanda mu nada'en udum ya
kumpulnan algoy pangiyusalanda.
21 Ot athidin dita'u an pohdon ta'u'en umat hinan nabalol an usal ya
mahapul an idinong ta'u nadan adi maphod an ato'aton ta'u ta wan
mipaddung ta'uh nan malinis an usal ta mundadaan ta'un mangat
hinadan ipatamun Apu Dios ta wan mabalin an ongal di iyatan ta'un
hiya.
22 Ot mahapul an adim aton nadan adi maphod an umat hinadan
impa'inghan nadan mumpangpangngilog. Ta hay mipapanomnom i
dita'u ya nan e ta'u pangatan hinan pohdon Apu Dios. Ya ihamad ta'uy
pangulug ta'u ya ipatigo ta'uy pamhod ta'u ya maphod di pi'hayyupan
ta'uh nadan ibba ta'u. Nan tagun athidiy pangatna ya paddungnay
malinis di nomnomnah ena pundasalan i Apu Dios.
23 Ya hanat adi ayu e mi'hahhahapit hinadan ma"id ha hunungnan
punhahapitan di udum te umman umudi ya munhahannuda.
24 Te hay baal Apu Dios ya adi mi'hannu ya ma'uleh ibbanan tagu ya
abalinanan muntudtudu.

2:13 2:13 Luke 21:33

25 Ya pa'ulayana bon manugun hinadan nat'on di unudonda. Te
ma''id ha mapto' ya hidiyey pamatal Apu Dios hi nomnom nadan
mangngol ta muntutuyudah bahulda ya innilaonda nan nahamad an
tudtudu.
26 Ta lo'tat aya ya idinongdan mangat hinadan impa'inghadan
pumbahulan an hidiye nan ay lingon Satanas an pangnanan dida ta
wan nan adi maphod an pohdonay atonda.

3

Hay A'at Di Taguh Tun Mun'adatngan Di Apogpogan Tun Luta

1 Ad uwani ya ipanomnom'u bon wa'et mun'adatngan di umaliyan
Kristu ya nunhiglay punligatan di tatagu.
2 Te hay tatagu ya ammuna nadan pohpohdon di adolday nom-
nomnomonda ya hay pihhuy gagamgamanda ya mumbaktuda ya
munlamitda ya ngohayonday a'ammodda ya adida munhanah nan
niboddang i dida ya adida unudon hi Apu Dios.
3 Ya ma''id ha pamhoddah ibbada ya aggeda innilan mamakawan hi
ibbada ya ma'attumbu'da. Ya ma''id ha ono'nongda ya mabungotda ya
adida ahan pohdon nadan maphod an pangat.
4 Ya ta'on on nadan ibbada ya mabalin an ha'ulonda ta iyeda didah
nadan mi'buhul i dida ya adida munnomnomnom on inatday atonda
ya nunhiglan mumbaktuda ya hanadan pohpohdon di adolda nimpey
nonomnomondan aton ta ma"id ha naminhoddan mangun'unud i Apu
Dios.
5 Ya wadaday udum an alyonday kimmulugda i Apu Dios mu ma''id
ha atiganah nan nitaguwanda an ta'on on atonda nadan udum an aton
di kimmulug. Ot hanat halipodpodom ta adi'a mi'hayhayyup i dida.
6 Te hay aton di udum ya umedah abalebalen muntuttuduh nan
nat'on an tudtudu ta ha'ulonda nadan nalakan mihapitan an binabai
an paddungnay nabalud hi pumbahulan ta amod on nadan adi
maphod di atonda.
7 Ya datuwen binabai ya pinhoddan mundongol hi kumpulnan
muntudtudu mu adida pa''innilah nan nahamad an tudtudu.
8 Ya dadiyen inali' an muntudtuduh nat'on an tudtudu ya adi
maphod di punnomnomda ya agge immannung an kimmulugda te
ma'hihhiwodah nan nahamad an tudtudu an umatda i da Hanes i
Hambres hidin nadne an inahiwawandah Moses.
9 Mu adi damdama mabalin hi minaynayun hidiyen ato'atonda te
lo'tat ya ma'innilaan di tatagu an ma'layyahda an umatda nimpe i da
Hanes i Hambres.

Hay Nanginaynayunan Timothy An Nuntudtudu

10 He''a Timothy ya innilam nadan e' itanuddu ya hay pangiye"e'. Ya
innilam nadan pinhod'un ma'at ya innilam boy a'at di pangulug'u ya
hay anus'u ya hay pamhod'uh tatagu ya nan e' pangitpo'itpolan hi ligat.
11 Te initpo'itpol'uy namalpaligatdan ha"on ya ta'on on nadan
nunligata' hi ad Antiok ya hi ad Ikonium ya hi ad Listra mu maphod
ta impapto'a' damdamah nan Ap'apu ta'u.
12 Mu bokon ha''on ya ammunay a'atan datuwe te an namin
nadan naminhod an mangun'unud hinan pohdon Apu Dios an gapuh
nangulugandan Jesu Kristu ya wadan waday mamalpaligat i dida.

13 Ya hanada'en adi maphod di pangatda ya nadan muntudtuduh
nat'on an tudtudu ya iyal'aladan mangat hinadan adi maphod an
at'attonda ta dakol di baliyandah tatagu.
14 Mu he''a'e ya hanat inaynayunmun mangunud hinadan pinatim
an nahamad an tudtudu te innilam nan a'atmin nangituddu i he''a.
15 Ya innilam an nihipun hi a'ungam ya dingngolmu nan hapit Apu
Dios ta hituwey nun'adalam ta na'awatam nan a'at di pi'taguwan i Jesu
Kristu an gapuh kimmulugam i hiya.
16 Te nan impitudo' Apu Dios an hapitna ya ongal di iyatana
te ituddunay nahamad hi unudon di tatagu ya tugunona nadan
adi maphod di pangatna ya ipa'innilanay aton nadan nibahhoy
un'unudonda ta mipaphodda ya itudduna boy aton an mangipa'inghan
mangat hi maphod.
17 Ta wan nadan tatagun Apu Dios ya mabalin an innilaonday atonda
ta midadaandan mangat hinadan pohdon Apu Dios hi atonda.

4

1 Hi Apu Dios ya hi Jesu Kristu an munhumalyah tatagu an ta'on on
nadan numpun'ate hitun pumbangngadanan mun'ap'apu ya innilada
tun panugun'un he''an imbabale Timothy.
2 Ot hanat kumpulnan timpu ya nanongnan nundadaan'a an man-
gitudduh nan hapit Apu Dios. Ta tugunom nadan nibahhoy pangatda
ya ipa'innilam i dida nadan adi maphod an ato'atonda. Ya anusam an
mangitudduh nan hapit Apu Dios i dida ta wan lo'tat ya un'unudonda.
3 Te madatngan han timpu an pamaag ya adi donglon di tatagu nan
nahamad an tudtudu te nadan adi maphod di unudonda. Ta hiya nan
eda munhapul hi dakol hi muntudtudun dida an ta'on on nibahhoy
itudtududa mu ta miyunnudan hinan pohdonda.
4 Adida donglon nan nahamad an tudtudu ta nadan nibahhon
tudtudun nalpuh nomnom di taguy unudonda.
5 Mu he''a'e ya hanat ihamadmuy punnomnommu an ta'on on
nganney ma'at ta itpolmuy kumpulnan dumatong an punligatam. Ta
inaynayunmu an e mangipa'innilah nan mipanggep i Kristu. Ya atom
an namin nadan ipatamun Apu Dios i he''a.
6 Ha''on'e ya tee mon nadatngan di panayna' hitun luta. Te umata'
hinan ma'inum an midawat i Apu Dios te nundadaana' an mipapate.
7 Ta'omman ot inat'un namin di abalina' an nangat hinadan inyukod
Apu Dios i ha''on. Ya atbohdin inhamad'un inun'unud an namin nadan
intudtuduna.
8 Ot hiya nan ad uwani ya madinola' an waday mihmihhod i
ha''on an ma''aphod an gungguna' an idat nan Ap'apu ta'uh tun
madatngan nan algo an punhumalyaanah atagutagu te hiya ya nipto'
di punhumalyana. Ya bokon ha''on ya ammunay midattan hi athidin
gungguna te an namin nadan nangun'unud an manmannod i diyen
pumpatigana.

Hay A'at di Nunligatan Paul

9 Mabalin'e ya na'annali'a ni' hitu.
10 Te hi Demas ya hanan itaguwanah tun lutay nomnomnomona ta
hiya nan tinaynana' an immeh ad Tesalonika. Ya ten ma''iddahtu da

Kresente i Titus te immeh Kresente hi ad Galasya ya imme damdamah
Titus hi ad Dalmasia.
11 Ta hi Luke ya ammuna han wahtu. Ya hanat i'uyugmuh Mark ta
da'yun duwan umali te ongal di boddangnah nan tamu'.
12 Ya hinnag'uh Tikikus hinah ad Epesus.
13 Ya hanat dagguhonyu nan jacket'u an imbati' i Karpus hi ad Troas.
Ya ni'yalayu nadan nalu'ut an natud'an an namama ahan hinan lalat
an natudo'an.
14 Hana'en mun'udih an hi Alexander ya nunhiglay inatnan ha"on
mu ukod hi Apu Dios an mangiballoh i diyen inatna.
15 Ot hanat halipatam hidiyen tagu te nunhiglay namihupihulnah
nadan itudtudu ta'u.
16 Hidin hopap di nahumalyaa' ya ma"id ha ohah nadan ibba ta'uh
namoddang i ha"on te tinaynana' i dida. Mu ta'on on inatdahdi ya
hanat pakawanon Apu Dios dida.
17 Ya ta'on on tinaynana' hinadan ibba' mu aggeya' tinaynan i
Apu Dios ta binoddangana' i hiya. Ta hiya nan waday tulid'un e
nangitudtuduh nan mipanggep i Jesu Kristu ta mabalin an donglon
nadan bokon Judyu. Ya inihwanga' hinadan naminhod an mamaten
ha"on.
18 Ya innila' an inaynayun Apu Dios an mangihwang i ha"on hinadan
adi maphod an atondaot i ha"on ta ingganah madatngan nan e'
idduman hinan pun'ap'apuwanah ad abunyan. Ot hi Apu Dios di
nanongnah madayaw hi inggana. Amen.

Hay Nangipa'adan Paul An Nomnomnomona Nadan Ibbana

19 Hanat ibagam i da Prisila i Akila an nomnomnomo' dida. Ya
atbohdin da Onesiporus an hina'amma.
20 Ma"id hituh Erastus te wahdih ad Kulintu. Ya nundogoh hi
Tropimus hi ad Miletus ta hiya nan agge ni'yalih tun ha"on.
21 Ot hanat nomnomnomom bahan ta dumatong'ahtu ya ahi madat-
ngan di lowang.
Ya imbagan da Yubulus ya hi Pudens ya hi Linus ya hi Klaudia ya
nadan i'iba ta'uhtu an nomnomnomon da'yuhna.
22 Ot hanat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristuy nanongnah wadah
nitaguwanyu. Ya hanat nan homo' Apu Dios di minaynayun i da'yu.

Nan Tudo' Paul I
Titus

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha"on an hi Paul an baal Apu Dios ya
apostoles Jesu Kristu an e muntudtudu ta way aton di pangulug nadan
pinto' Apu Dios an mihamad. Ya ta wan ma'awatanda nan a'at nan
tudtudun Apu Dios ta mipatigoh nitaguwanda nan a'atna
2 te hay gagamgamanda ya nan pi'taguwandah munnananong i
Apu Dios. Te hi Apu Dios an adi munlayah ya imbagana tuwalih
din hopapnah din ma"id ni' ha nalmu an wadaday mi'tagun hiyah
munnananong.
3 Ot teen nadatngan moy pangipa'innilaanah nan tudtudun iphodan
ta'u. Ya teen ha''on di ohah nangiyukodan nan Mangihwang an hi Apu
Dios hi e mangitudtudu ituwe.
4 Ot muntudo'a' i he"a Titus an ibilang'uh nahamad an imbabale' an
gapuh nangunudam hinan inunud'u.
Hanat malinggop'a ya minaynayun i he"a nan homo' Apu Dios an hi
Ama ta'u ya hi Jesu Kristu an Mangihwang i dita'u.

Hay Tamun Titus Hi Ad Krete

5 Hay gapunah nanayna' i he''ahnah ad Krete ya ta wan igibbuhmun
ipanuh nadan agge ni' nipanuh ya pinto'mu dohah nadan mabalin
an mangipangpanguluh nadan kimmulug hi abobboblehna. Mu
nomnomnomom nadan intuddu' i he''an atom an mumpili.
6 Ta nan pot'om an mangipangpangulu ya mahapul an maphod di
ibagan di tagu i hiya ta ma"id ha apihulana ya ohay ahawana. Ya
mahapul an natugunda ya kimmulugday imbabalena ta ma"id ha
ibagan di tataguh ma'ngohheda ya adida dumngol.
7 Te nan mangipangpangulu ya hiyay pangiyukodan Apu Dios hinan
tamu ot mahapul an ma''id ha ma'akhupan hi pamihulandan hiya. Ya
mahapul bon adina ipapilit di pohdona ya adi mabambannungot ya
ma"id ha abutongana ta adi hi kittang on mungkalit ya bokon hay
pihhuy gagamgamana.
8 Ya mahapul an ma''apngah nan way humawwang ya hanadan
maphod di pohdonan aton ya waday abalinanan mangono'nong hi
pangatna ta an namin di atona ya miyunnudan hinan pohdon Apu
Dios.
9 Ya mahapul an ihamadnan unudon nan nituddun hiya an hapit
Apu Dios ta mabalin an itudduwana nadan kimmulug ta wan inay-
nayunday pangulugda. Ya mahapul an abalinanan tobalon nadan
mungngohe hinan nahamad an tudtudu.
10 Manu'eh ato' hitu ya dakolday mi'yamu'amung i da'yu an
mumpungngohen Judyu te namaagday hapihapit ta baliyanday udum
an tatagu an namamah nadan mangipapilit an mahapul an makugit
nadan kimmulug.
11 Ta hiya nan mahapul an mipadinongda an muntudtuduh athidi.
Te bumahbahdah pangulug di hinahina'amma an gapuh nan nibahhon
itudtududa. Manu'eh atondahdi ya pinhoddan ha'ulon nadan tatagu ta
pangalandah pihhuda.

12 Wada han ohan ibbadan i Krete an propetah din nadne an nangali
hi, Hanada'en i Krete ya minaynayun an ma'layahda ya mabungotda
an ayda kahu. Ya ma'higgadan muntamu an manuy anonda te
makalomda.
13 Immannung hinaen inalina. Ta hiya nan hanat ihamadmun
tugutugunon dida ta way aton di pangulugdan mihamad
14 ta idinongdan e dumongodongol hinadan a"apoh di Judyu ya
nadan dakol an mapaniyon itudtudun nadan tatagu an adi man-
gun'unud hinan nahamad an tudtudu.
15 Te nan maphod di pangatna an gapuh kimmulugana i Jesu Kristu
ya adina paniyawon nadan dakol an paniyawon di tatagu. Mu nadan
agge kimmulug an adi maphod di pangatda ya dakol di paniyawonda
te ningamut an adi mo maphod di punnomnomda.
16 Te alyonday kimmulugdan Apu Dios mu ma"id ha atigana. Te
mangoheda ya nunhiglan umipabungot i Apu Dios di pangatda. Ta
ma"id ha matigoh maphod hi atonda.

2

Nan Nahamad An Mitudtudu

1 He"a Titus, mahapul an tigom ta nan nipto' an miyunnudan hinan
nahamad an tudtuduy itudtudum.
2 Ta itudduwam nadan a'amamma ta halipodpodonda ta adida
manginum ya mahapul an innilaondan mangono'nong hi panapitda ya
pangatda ta atiganan nanomnomanda. Ya ta wan waday pamhoddah
ibbada ya nahamad di pangulugda ya abalinandan mangitpol hi
kumpulnan ligat an dumatong hi nitaguwanda.
3 Ya atbohdiy atom hinadan i'ininna an itudduwam dida ta nan
umipa'amlong i Apu Dios di atonda ya adida e tumtumbu'on di ibbada
ya adida umami'aminul an uminum hi bayah ta mabalin an diday
mangitudtuduh maphod.
4 Ta diday pangiyunnudan nadan mumpangpangngilog an binabai
hi atondan mangipapto' hi ahawada ya imbabaleda.
5 Ya ta innilaondan mangono'nong hi pangatda ya panapitda ya
maphod di pangatda ya inniladan mangipapto' hi nunhituwanda ya
ma'uleda ya mumpada"uldah nan ahawada ta wan ma"id ha lummuh
pamihulan di tataguh nan mitudtudun hapit Apu Dios.
6 Ya atbohdih nadan mumpangpangngilog ya nadan nunggintongan
an linala'i an tugunom dida ta innilaondan mangono'nong hi pangatda
ya panapitda.
7 Ya halipodpodom ta maphod di pangatmu ta he"ay pangiyunnudan
di udum. Ya hinan puntudtuduwam ya halipodpodom ta adim udman
hinan punnomnommu onu nan layah.
8 Ta maphod an namin di hapitom ta ma"id ha pamihulan nadan
tatagun agge naminhod ituwen tudtudun unudon ta'u ta alinah
bumainda.
9 Ya tugunom bo nadan himbut ta na'na'unnudda an adida ngohayon
nadan ap'apuda ta an namin di atonda ya umipa'amlong hinan ud
himbut i dida.
10 Ya adida akawon nadan gina'uda ta mipatigoh nan maphod an
pangatda an mabalin an idinol nadan ap'apuday kumpulna i dida. Ot

hinaen a'atday ohan mangipatigoh amapmaphod nan tudtudun Apu
Dios an Mangihwang i dita'u.
11 Hi Apu Dios ya pohdonan an namin di tatagu ya mi'tagudan hiya.
Ta hiya nan impatigona nan ongal an homo'na i dita'u.
12 Ya nan homo'na boy atugunan ta'u ta du'gon ta'u nan adi maphod
an umat hinan adi pangunudan i Apu Dios ya nan pangipa'anhanan
hinan ma'omnawan hitun luta. Te abalinan ta'u mon muntugun hi
adol ta'u ta wan miyunnudan di a'at ta'uh nan pohdon Apu Dios hi ad
uwanin
13 panpannodan ta'uh nan e pumbangngadan nan nahamad an Dios
an hi Jesu Kristu an Mangihwang i dita'u an hiya nan gagamgaman
ta'u ya pun'amlongan ta'u te hidiyen algon umaliyana ya matigo nan
nunhiglan anabaktuna.
14 Te hiya ya inhulugnay nitaguwana ta nate an gapuh bahul ta'u
ta wan abalinan ta'un mangidinong an mangat hinadan adi maphod.
Ya numbalinon dita'uh maphod an tatagunan mahlun mangat hinan
maphod.
15 Ot adi'a mun'og'ogon an mangitudtudu i datuwe ta ihamadmun
manugun hinadan tatagu an namamah nan waday nibahhawana ta
idinongna. Ya tigom ta ma''id ha ta'on hi ohah mungngohen he''a.

3

Hay Pangat Di Nangunud I Jesu Kristu

1 Ya ipanomnommu boh nadan tataguhna ta na'unuddah nadan
ap'apu an munggubilnu ya nadan uldinda ta bumoddangdah nan
maphod an ipa'atda.
2 Ya tugunom bo dida ta adida pihulon di ibbadan tagu ta ma''id ha
gumalat hi punhahannuwanda. Ta hay maphod ya mun'u'ullayanda
an ma''id ha ta'on hi ohan taguh ngohayonda.
3 Handi ya ta'on hi dita'u ya ma''id ha in'innila ta'uh maphod te agge
ta'u inunud nan tugun Apu Dios ta hiya mo nan nabaliyan ta'u. Te nan
nibahhon pangat di impa'ingha ta'u an umat hinan amoh ya hihiwo ta
hiya nan inahiwawan dita'u mo bo.
4 Mu maphod ta lo'tat mahan ya nipa'innilan dita'u nan pamhod ya
homo' Apu Dios
5 an Mangihwang i dita'u. Mu adi gapuh nan maphod an at'aton
ta'uy nangihwanganan dita'u te gapuh homo'nan dita'u. Ta inulahan
nan Espirituna di bahul ta'u ya impabalunay nitaguwan ta'u.
6 Ta gapun Jesu Kristu an Mangihwang i dita'u ya nunhiglay boddang
nan Espiritun Apu Dios an wadan dita'u.
7 Ta mabalin an mibilang ta'u moh maphod i Apu Dios an nammo' i
dita'u ta way aton ta'un mamoltan hinan gamgaman ta'un pi'taguwan
an munnananong.
8 Hinae di nahamad an tudtudu an iphodan di tatagu. Ot maphod on
ilutikmuh nadan kimmulug hina ta wan ha ahan di nomnomnomonda
ya nan pangatandah maphod.
9 Ya adim goton an mi'yat hinan ma''id ha hilbinan pun'a'ahhiyanan
di tatagu an umat hinan tanontononda an a'at di tataguh din hopapna.

2:13 2:13 John 1:1

Ya adi'a bo mi'hannu onu mi'yawwit an gapuh nan a'at nan intugun
Moses te adi maphod hidiyeh aton.
10 Ya wa'ehna ha taguh hiyay gumapuh adi punhahayyupan nadan
tatagu ya pahiwonyu. Ta adina'e donglon ya inhingalyu. Mu on'e
damdama adina donglon ya aggeyu ni'iddumon i da'yu.
11 Te innilayun nan tagun athidi ya numbahul te nibahhoy punnom-
nomna an ma'innilah nan at'atona.

Hay Dappuh Di Tudo' Paul I Titus

12 Nomnomnomo' an honagon hi Artemas hinah ad Krete. Bokon'e
ya hi Tikikus. Ot kumpulna i didan duway dumatong hinah mi-
hukkat i he''a. Ya maphod onmu adi ibahhon umalih ad Nikopolis
ta mundammutahdi te hidiy ninomnom'uh umohnonga' hitun lu-
mowang.
13 Ya atom di abalinam an mamoddang i Apolos ya nan abugadun hi
Senas hinan akakanda ta wan wadan namin di mahapulda.
14 Ya mahapul an nadan ibba ta'un kimmulug hina ya innilaondan
mangat hinan maphod an umat hinan eda bumoddangan hinan
ma'ahhapulnay boddang ta wan dakol di maphod an punhilbiyan di
nitaguwandah tun luta.
15 An namin nadan i'iba ta'uhtu ya pohdondan ipa'innila' i he''a an
nomnomnomon da'a ya atbohdih nadan ibba ta'un kimmulug hina.
Ot hanat nan homo' Apu Dios di minaynayun i da'yun namin.

Nan Tudo' Paul I
Philemon

1 Ha''on an hi Paul an nabalud an gapuh e' pangun'unudan i Jesu
Kristu ya tun iba ta'un hi Timothy ya muntudo' amin he''a Philemon
an nahamad an hi ibbami ya ibbami boh nan tamu.
2 Hituwey tudo'min da'yun namin i da Arkippus an ibba ta'un
tindalun Jesu Kristu ya nan babain iba ta'un hi Appia ya hinadan
mumpangulug i Apu Dios an ma'amu'amung hinah baleyu.
3 Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios
an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
4 Hi an namin di pangidasdasala' i he''a ya munhanaa' i Apu Dios.
5 Te dingngol'uy anahamad di pangulugmuh nan Ap'apu ta'un hi
Jesus ya nan pamhodmuh nadan ibba ta'un kimmulug i Apu Dios.
6 Hay dasal'u bo ya hanat gapuh pangulug ta'un namin ya innilaon
ta'u nadan dakol an maphod an aton Kristu hinadan mangun'unud i
hiya.
7 Nunhiglay immamlonga' an iba an gapuh nan pamhodmu te
impa'amlongmu nadan ibba ta'un tatagun Apu Dios.
8 Ot gapuh kimmuluganta i Jesu Kristu ya waday dinol'un mangiba-
gah nan pohdo' an ibaga i he''a.
9 Mu adi' ipapilit di pohdo' mu ibaga' ya abuh ot innila' an ongal di
pamhodmuh ibbam. Te ha''on'e tee ya amammaa' mo ya nibaluda' bo
udot an gapuh pangun'unuda' i Jesu Kristu.
10 Ot hay ibaga' i he''a ya hanat ipatigom di ulem i Onesimos. Te hay
immaliyanahtuh baludan ya intudduwa' ta kimmulug. Ta hiya nan
imbilang'u damdamah imbabale'.
11 Handi ya ma''id ha dinolmun hiya. Mu maphod ta ad uwani ya
naluman di pangatna ta innilana mon bumoddang i he''a ya ta'on on
ha''on.
12 Ta hiya nan ta'on on nunhiglan pa'appohpohdo' ya teen honago'
ta mumbangngad i he''a
13 an ta'on on pohdo''ot an mi'hitu i ha''on ta ay'a wahtun bumoddang
i ha''on hitun nibaluda' an gapuh nan e' nangipa'innilaan hinan
iphodan ta'u an inat Jesu Kristu.
14 Mu udu'dul on adi pamaag ya inat'uy pohdo' hi'on adim iyabulut
te hay pohdo' ya he''ay ud nomnom an bumoddang.
15 Ot manu'e nin hi tinaynan da'a i Onesimos i han na'omtang ya ta
wan mumbangngad ya mabalin an mi'hitu i he''ah inggana.
16 Ta bokon mo himbut di pangibilangmun hiya ya ammuna mu
ibilangmu damdamah hi ibbam. Te hina'aggi ta'u mon namin an gapuh
e ta'u kimmulugan. Ongal di naminhod'un hiya ot innila' an namama i
he''a an ud himbut te ibilangmuh hi ibbam an gapuh nangulugan ta'un
namin hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
17 Ot ibilanga"eh hi ibbam ya hanat abulutom hi Onesimos an umat
hi nangabulutam i ha''on.
18 Ya wada'ey inatnan he''ah adi maphod onu hay ginawatnan he''a
ya ta'on on ha''on di pangipagawatam.

19 Ot ha''on teey mangibaga an abuluto' an gawaton hi'on waday
ginawatnan he''a an ta'on on ha''on di namoddang i he''a ot ahim
innilaon nan aton an mi'tagu i Apu Dios.
20 Ot namnamao' bahan an iba an atom tun imbaga' an gapuh
kimmulugantan Jesu Kristu ta wan mipa'amlonga'.
21 Ot madinola' an atom tun intudo''u ya alinah iyal'alanay pamhod-
mun hiya mu nan inali' i he''a.
22 Ot iyabulut'en Apu Dios nan idasadasalyu an hay e' umaanan hitun
baludan ya pohdo' an umalin manigon da'yuhna. Ot ipa'innila' teen
he''a ta mabalin'e ya hay baleyuy umohnonga' hi umaliya'.
23 Ya ta'on on hi Epapras an nibalud damdama an gapuh pan-
gun'unudanah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya pohdonan ipa'innilan
nomnomnomon da'yun hiya.
24 Ya atbohdih nadan ibba' an munhilbin Kristu an da Mark i
Aristarkus ya da Demas i Luke.
25 Ot hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun
i da'yu.

Nan Tudo' An Nipiyeh Nadan
Hebrew
(Hebrews)

Hay Nangipa'innilaan Nan Imbabalen Apu Dios Hi A'at Amana

1 Hidin nadne ya nat'onat'on di inat Apu Dios an nangipa'innilah
nan hapitna i handidan a'ammod ta'u. Ya hay nangipa'innilaana ya
hanadan propeta ta diday nangibagah nadan tataguna.
2 Mu i datuwen na'udin timpu ya hay nangipa'innilah nan pohdonan
innilaon ta'u ya nan Imbabalena an hiya din nunlumuwonah tun luta
ya an namin di wada. Ya hiya boy pinto'nah pangipaboltanana i
datuwen namin.
3 Ya hiyay atigan nan nunhiglan aphod ya anabaktun Amana an hi
Apu Dios. Te an namin nan a'at Amana ya hiya damdamay a'atna.
Ya hiyay mumpapto' hi an namin di nalmu te ta'on on ammunay
hapitna on ma'at nan pohdonan ma'at. Ya hidin inyatenay bahul ta'u
ta mabalin mo an mapakawan ta'u ya numbangngad hi ad abunyan ta
wahdin niddum i Apu Dios an mumpapto' hinan pun'ap'apuwana.

Nan Imbabalen Apu Dios Ya Na'abbaktu Mu Nadan Anghel

4 Nan inat nan Imbabalen Apu Dios di mangipatigo an hiya ya
na'abbaktu mu nadan anghel te hiya ya Imbabalen Apu Dios.
5 Te hiya an bokon hanadan anghel di nangalyan Apu Dios di, He''a
nan Imbabale' ya ten ad uwani ya ipa'innila' an ha''on hi Amam.
Ya inalin bon Apu Dios di, Ha''on hi Amana ya hiyay Imbabale'.
6 Ya hidin agagga ya honagon Apu Dios nan na'abbaktun Imbabale-
nah tun luta ya inalinay, An namin nadan anghel'u ya mahapul an
dayawonda nan Imbabale'.
7 Ya hay impa'innilan Apu Dios hi a'at nadan anghel ya inalinay dida
nadan baalna an wa'e on numbalinona didah dibdib ya wa'e bo on
numbalinona didah apuy ta way atondan mangat hinan ipa'atna.
8 Mu hay inalinah a'at nan Imbabalena ya alyonay, He''a Apu Dios,
ya ma''id ha pogpog di pun'ap'apuwam. Ya nipto' di pangatmun
mun'ap'apu
9 te nunhiglay aggem naminhodan hinadan adi maphod an pangat
te hay pohdom ya hanadan maphod an pangat. Ta hiya nan ha''on an
Dios an Ap'apum ya ongal di nangipa'amlonga' i he''a mu nadan ibbam
te pinto' da'a an nabaktun Ap'apu.
10 Ya inalina boy, Hidin hopapna ya he''a an Ap'apu di nunlumuh tun
luta ya hi ad lagud.
11 Ya munnananong'a an ma''id ha pogpogmu. Mu hanada'en
limmum ya udum hi algo ya mapogpogda te ayda lubung an lumame.
12 Ta aymu hagamhamon dida ta hukkatam didah balu. Mu he''a ya
munnananong'a an adi maluman di a'atmu ya ma''id ha apogpogam.
13 Ya hiya boy nangalyan Apu Dios hi, Umbun'ah way winawwan'u
an umbunan di nabaktun ap'apu ta abako' an namin nadan mi'buhul
i he''a.

1:7 1:7 Psalm 104:4 **1:9 1:9** Psalm 45:6,7 **1:12 1:12** Psalm 102:25-27

Mu nadan anghel ya ma''id ha inalinah athidi.
14 Te on tuwali nadan anghel'e ya dida nadan adi matigon baal
Apu Dios an uggana honagon ta bumoddangdah nadan tatagunan
pi'taguwonah munnananong.

2

Hay A'at Di Anabaktun Jesus

1 Mahapul an nan dingngol ta'un tugun Jesus di ihamad ta'un
unudon. Te onha mungngannungannuy ta'un mangunud ot undan adi
lo'tat ya malingling dadiyen tugun?
2 Ya hanadan tugun Apu Dios an impa'innilan nadan anghel i Moses
ya nipa'innilay a'immannungna te nadan agge nangunud ya nadusada
an miyunnudan hinan nibahhawanday dusada.
3 Ot namamay adusaan ta'u hi'on attaon ta'un adi abuluton nan
nahamad an pi'taguwan hi munnananong i Apu Dios. Te hay
namanguluh nangipa'innila i diyen aton ta'un mi'tagu i Apu Dios
ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ta nadan nangngol hinadan
imbagabagana ya diday nangipa'innila i dita'uh a'immannungna.
4 Ya ta'on on hi Apu Dios ya impa'innilana boy a'immannungna an
nipatigoh nadan inatnan nakaskasda'aw an nat'onat'on an milagro ya
nadan abalinan an nalpuh nan Espiritun Apu Dios an miyunnudan
hinan pohdona an abalinan an midat hi hinohhan kimmulug.
5 Hanan pun'ap'apuwan Apu Dios an hiya tee tun emi ipa'pa'innila
ya bokon nadan anghel di pinto'nah middum i hiyan mun'ap'apu te
dita'un tatagu.
6 Te hay nitudo' an inalin din patul an hi David i hiyah din nadne ya
alyonay, Umalih nomnom'u an na'adda''ul amin tatagu mu tanganu on
e da'mi pa'annomnomon ya e da'mi ipappapto' i he''a?
7 Hay tagu ya limmum an nada'da''ul mu nadan anghel mu
numbalinon da'mi hi nabakbaktu mu nadan udum an limmum.
8 Ta da'miy pinto'muh mun'ap'apu i dadiyen namin an limmum.
Ot hinaen nitudo' an alyonay hay taguy mun'ap'apu hi an namin an
nalmu ya ma'at hi pidwana te ma''id ni' ha taguh tinigo ta'u an hiyay
mun'ap'apu hi an naminamin.
9 Mu innila ta'u an nipa'annung i Jesu Kristu hinae hi ad uwani. Te
gapuh homo' Apu Dios hi tagu ya impada''ulna ni' hi Jesu Kristu mu
nadan anghel ta hiyay nangiyateh bahul di tagu. Mu agge ninaynayun
hidiyen nipada''ulana te hidin nagibbuh nan nunholtapana ot ipabak-
tun Apu Dios. Ta hiya moy madayaw ya na'abbaktun Patul an gapu i
diyen nangiyatayanah bahul ta'u.
10 Te hi Apu Dios an nunlumuh an namin di nalmu ta adayawana
ya nipto' hidiyen nangiyabulutanah nan nunholtapan Jesus ta wan
gapu i diyen nangiyatayanah bahul ta'u ya mabalin an dakolday tatagu
an mumbalin hi imbabalen Apu Dios ta mabalin an middumdah nan
anabaktunah ad abunyan.
11 Ta hi Jesus an nangiyateh bahul ta'u ta napakawan di bahul ta'u ta
mabalin an ibilang dita'uh maphod i Apu Dios ya dita'un napakawan di
bahulna ya ohah Apu Dios an hi Ama ta'u. Ta hiya mo nan adi bumain
hi Jesus an mangalih i'iba dita'un hiya

1:13 1:13 Psalm 110:1 **2:8 2:8** Psalm 8:4-6

12 te inalinan Apu Dios di, Ipa'innila' di a'atmuh nadan ibba'. Ya
ikankanta' di pundayaw'un he''a hinan a'am'amunganmi an mun-
dayaw i he''a.
13 Ya hay oha bo ya hay nangalyanay, Hi Apu Dios di pundinola' hi
bumoddang i ha''on.
Ya alyona boy, Wahtuwa' tee an midmidduma' hinadan imbabalen
Apu Dios an dida nadan inyukodnan ha''on.
14 Ot hay a'at dadiyen imbabalen Apu Dios an inalin Jesus ya tagudan
waday adolda. Ta hiya mo bo nan hay inatna ya numbalin hi umat i
dita'u ta way atonan mate ya ahi mamahuwan ta hidiyey pangabaknan
Satanas an alpuwan di ate.
15 Te handi ni' ya hay takut ta'uh atayan ta'uy ay nangdon i dita'u
mu ad uwani mo ya ma''id ha abalinana te paddungnay nilubus ta'u.
16 Ta hiya nan immannung an dita'un tatagun nibilang hi tinanud
Abraham di boddangan Kristu an bokon nadan anghel.
17 Te gahinnot mumbalin hi tagu ta lini'nanay ligat ta'u ta wan
mabalin an hiyay mumbalin hi na'unud an nabaktun padi an ongal
di homo'na i dita'u te hiyay nangiyaten dita'u ta hiyay paddungnay
ni'nong ta a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahul ta'u.
18 Ya ta mabalin an hiyay bumoddang i dita'uh nan apatnaan ta'u te
nali'nanay ligat hidin namatnaan Satanas i hiya.

3

Hi Jesus Ya Nabaktu Mu Hi Moses

1 Da'yun i'iba an pinto' Apu Dios hi tataguna ya maphod on nan a'at
Jesus di pun'onanon ta'uh nomnom ta'u te hiyay hinnag Apu Dios hi
nabaktun padi ta'u.
2 Hiya ya na'na'unnud i Apu Dios an nannag i hiya an umat hi
ana'na'unnud apu ta'un hi Moses hidin hiyay numpapto'on Apu Dios i
handidan a'ammod ta'un Judyu an imbilangnah tataguna.
3 Mu agge numpaddung di a'at da Jesus i Moses te hi Jesus ya
hiyay nunlumuh tagu ta hiya nan hiyay nabakbaktu mu hi Moses an
limmuna
4 an umat hinan bale an adi pamaag ya nawada hi'on ma''id ha
nangapya. Ot athidin namin hitudan nalmu an hi Apu Dios di nunlumu
ot ahida mawada.
5 Ya immannung an hi Moses an baal Apu Dios ya na'na'unnud te
impappapto'na nadan nibilang hi tatagun Apu Dios. Ya impa'innilana
bon dida nan ahi aton Apu Dios hi udum hi algo.
6 Ya hi Kristu ya na'na'unnud an mangipapto' hinadan tatagun Apu
Dios mu hiya ya bokon baal te hiya ya Imbabalen Apu Dios. Ya dita'uy
mibilang hi imbabalen Apu Dios hi'on inaynayun ta'un ihamad an
mundinol i Kristu. Ta ha ahan di pun'amlongan ta'uh ad uwani ya
nan e ta'u pi'taguwan i hiyah munnananong.

Hay Pun'iblayan Nadan Tatagun Apu Dios

7 Hay maphod ya un'unudon ta'uh Jesu Kristu te pinadanan nan
Espiritun Apu Dios an alyonay, Ad uwani ya wa'et donglonyu nan hapit
Apu Dios

2:12 2:12 Psalm 22:22 **2:13 2:13** Isaiah 8:17 **2:13 2:13** Isaiah 8:18

8 ya mahapul an adiyu ngohayon ta adi ayu umat i handidan
a'ammodyuh din nadne an nginhedah Apu Dios te pinanatnaday
abalinana hidin immanallungandah nan agge naboblayan.
9 Te alyon Apu Dios di, Pinanatnaa' i handidan a'ammodyu an ta'on
on tinannigoday a'at di abalina' hi napat (40) di tawon.
10 Ta gapu i diyen inatda ya nunhiglay bungot'un dida ot alyo' di,
Nunhigla mahan datuwen tatagu te din'uga' i dida ya adida bo udot
unudon nadan tugun'u.
11 Ta gapuh bungot'u ya imbaga' an adida mi'indadatong hinan boble
an pangiyaya' i dida ta pun'iblayanda.
12 Ta hiya nan hanat halipodpodonyun i'iba te ma''id ha mapto' ya
wadada i da'yuy mangmangngat hi adi maphod onu mungngohe te
danaey gumalat hi ihiwwayanyuh nan wadawada an Dios.
13 Ot ad uwanin mabalin an innilaon ta'u nan a'at Apu Dios ya
mahapul an munhintutugun ta'uh abigabigat ta adi ta'u mabaliyan an
mangat hi pumbahulan ta adi ta'u ngohayon hi Apu Dios.
14 Ot nanongnan middum ta'un Kristu hi'on inaynayun ta'uy pangu-
lug ta'u an umat hidin hiyah kimmulug ta'u.
15 Ot ipidwa' bon alyon nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Ad uwani
mo ya wa'et donglonyu nan hapit Apu Dios ya mahapul an adiyu
ngohayon ta adi ayu umat i handidan a'ammodyu an nginhedah Apu
Dios.
16 Te handidan a'ammod ta'u an impangulun Moses hi nanaynandah
ad Egypt ya dingngolda nan hapit Apu Dios mu apyanan nginheda.
17 Te hidin awadandah nan awon hi napat (40) di tawon ya impabo-
hboholdah Apu Dios te innaynayundan nangat hinadan pumbahulan
ta hiya nan nun'a'atedahdih nan agge naboblayan.
18 Ta imbagan Apu Dios an adina ipadatong didah nan boblen
ninomnomnan edaot pun'iblayan.
19 Ot hanat ma'awatan ta'u an hay gapunah aggeda dimmatongan i
diyen maphod an boble ya gapuh ama''id ha dinolda i Apu Dios.

4

1 Ya ta'on on dita'uh ad uwani ya imbagan Apu Dios an waday
indadaanan ma''aphod an boblen e ta'u pun'iblayan hi pidwana. Ot
mahapul an halipodpodon ta'u ta ma''id ha oha i dita'uh adi bo
mi'indadatong i diyen boble.
2 Ot dingngol ta'u nan a'at diyen pun'iblayan an umat hi nangngolan
dadiyen a'ammod ta'uh din nadne. Mu ma''id ha hilbinah nangn-
golanda te aggeda inunud.
3 Ot dita'un kimmulug ya umannung an datngan ta'uh diyen
pun'iblayan mu adi mabalin hi umedahdi nadan adi kumulug te
wada nan nitudo' an alyonay, Impabohbohola' i dida ta hiya nan
imbaga' an adida mi'indadatong hinan boble an pangiyaya' i dida ta
pun'iblayanda.

Hinaen inalin Apu Dios an e pun'iblayan di tatagu ya indadaana mo
tuwalih din nagibbuhan di nunlumuwanah an naminamin.

3:11 3:11 Psalm 95:7-11 **4:3 4:3** Psalm 95:11

4 Ya wada boy impitudo'nan alyonay, Hidin mi'apituh algo ya
nun'ibleh Apu Dios te inggibbuhnan limmun namin nadan wadah ad
uwani.
5 Mu ta'on hi athidin nidadaan hidiyen e pun'iblayan ya hiya
damdaman inalina i dadiyen a'ammod ta'u an adi mabalin hi datngan-
dah diyen pun'iblayan.
6 Manu'eh aggeda dimmatong i diyen pun'iblayan an ta'on on diday
namangulun nangngol i diyen maphod an aton Apu Dios i dida ya
gapuh aggeda nangunudan i hiya. Mu wadada damdamay mabalin an
dumatong i diyen pun'iblayan
7 te nadney nala''uh hi agge nangunudan dadiyen a'ammod ta'u ot
ahina ipitudo' i David nan alyonay, Ad uwani ya hanat dingngolyu'e
nan hapit Apu Dios ya adiyu ngohayon.
8 Ta hinaen impitudo' Apu Dios i David di panginnilaan ta'u an bokon
nan boblen nangidatongan Joshua hinadan Judyu di nahamad hi e
pun'iblayan.
9 Ot na'innila an dita'un tatagun Apu Dios hi ad uwani ya waday
nidadaan an e ta'u pun'iblayan an umat hinan nun'iblayan Apu Dios
hidin nagibbuhan di nunlumuwanah an namin.
10 Te nan tagun pun'iblayon Apu Dios an miyunnudan hinan
imbaganan pun'iblayan ya atbohdin mun'ibleh nan tamuna an umat
hinan inat Apu Dios.
11 Ot hay maphod ya aton ta'un namin di abalinan ta'u ta datngan
ta'uh diyen pun'iblayan an awadan Apu Dios ta wan ma''id i dita'u ha
umat i dadiyen tataguh din nadne an aggeda dinatngan hidiyen boblen
pangayanda te hay aggeda nangunudan hinan hapit Apu Dios.
12 Hanan hapit Apu Dios ya ongal di abalinana an umat hinan
matadom an hinalung te ipa'innilanay a'at ta'un tatagu an ta'on on
nadan agge na'innilaan an punnomnom ta'u.
13 Te ma''id ha ta'on hi ohah nadan limmun Apu Dios hi adina tigon.
Ot innilanan namin di nomnom ta'u ya nadan at'atton ta'u. Ta udum
hi algo ya humalyaon dita'un namin an miyunnudan hinadan ina'inat
ta'u ya ninomnom ta'u.

Hay Ahi Mangihapit I Dita'un Apu Dios

14 Mahapul an inaynayun ta'un mangunud i Jesu Kristu an Imba-
balen Apu Dios. Te hiya ya wahdih awadan Amanah ad abunyan ta
hiyay nabaktun padi an mangihapit i dita'u i Amana.
15 Ya maphod ta hiyay mangihapit i dita'u te innilanan mammo'
i dita'u hinadan pumpaligatan ta'un mangun'unud. Ya innilanay
pungkapuyan ta'u te pinatnanan namin di a'at di apatnaan mu hiya
ya agge numbahul.
16 Ot hiya nan maphod on madinol ta'un mundasal i Apu Dios an
ongal di homo'na ta wan hom'on dita'u te hiya ya nundadaan an
bumoddang i dita'u.

5

Hay A'at Nan Nabaktun Padin Di Judyu

4:4 4:4 Hidin Hopapna 2:2 **4:7 4:7** Psalm 95:7,8

1 Hanan nabaktun padin nadan Judyu ya hiya nan pinto' Apu Dios i
dida an mangihapit i dida i Apu Dios. Ta hiyay mangidawat hinadan
nat'onat'on an idat nadan tatagu an mi'nong i Apu Dios ya nadan
mi'nong hi apakawanan di bahulda.
2 Mu ta'on on nan nabaktun padi ya waday pumbahulana te tagu. Ta
hiya nan innilanay atonan mamoddang hinadan ibbanan hi kittang on
nibahho an gapu ta dakol di aggeda innila.
3 Ta ta'on on hiya ya mahapul an waday i'nongnah apakawanan
di bahulna ya ahina mohpe i'nong nadan ipi'nong nadan tataguh
apakawanan di bahulda.
4 Ta ma"id ha ohah taguh pamaaggot mumbalin hi nabaktun padi te
gahin on hi Apu Dios di mamto' i hiya an umat hi namto'ana i Aaron
an hiya din namangulu an nabaktun padin handidan a'ammod ta'u.
5 Ot athidi i Jesu Kristu an adi namaaggot pumbalinonay adolnah
nabaktun padi te hay namto' i hiya ya hi Apu Dios an nangali i hiya hi,
He"a nan Imbabale' ya ten ad uwani ya ipa'innila' an ha"on hi Amam.
6 Ya hi Apu Dios boy nangalih mumpadih Jesus te nitudo' an inalinan
hiyay, He"ay mumpadih inggana ta umat'a i Melkisedek.
7 Hidin awadan Jesus hitun luta ya limmuwaluwan dimmasadasal
ya nun'olotnay hapitnan numpahmo' i Amana te innilanan ammunah
Apu Dios hi mabalin an mangihwang i hiyah ate. Ya gapu ta
impada"ulnay adolna ta inunudnah Apu Dios ya dingngol Apu Dios
nan imbagana.
8 Te ta'on on hiya nan Imbabalen Apu Dios ya nan nunligatanay
nanginnilaanah a'at di umun'unudan i Apu Dios.
9 Ot inggibbuhnan namin nadan pohdon Apu Dios hi atona an aton
nan nabaktun padi ta hiyay mangihwang hinadan mangun'unud i hiya
ta mabalin an mi'tagudan hiyah munnananong.
10 Te hiya nimpey pinto' Apu Dios hi nabaktun padi an umat i din hi
Melkisedek.

Hay Tugun Hinadan Agge Nihamad Di Pangulugda

11 Waday udum an pinhod'un ipa'innila an a'at tuwen numpadiyan
Kristu mu innila' an naligatyun ma'awatan an ta'on on nadney
nanguluganyu.
12 Te unhaot mabalin an muntudtudu ayuh ad uwani. Mu ma"id
te onnot boh on mahapulyuy mangipidwan mangitudduh nadan
inada'adalyu tuwalin hapit Apu Dios an ta'on on nalakan ma'awatan.
Ta umat ayuh nan golgollang an hay gatas ni' di itanudna yaden unhaot
hanadan paddungnay makulhin makan di anonyu.
13 Ta umat ayu damdamah nan pa'akullugna an aggeyu innilan
mangimatun hi nipto' ya nibahho.
14 Ta hiya nan adiyu ma'awatan nan ay makulhin makan an mi-
tudtuduh nan nahamad di pangulugda an dida nadan nangipa'inghan
mangat hi nipto' te inniladan mangimatun hinan nipto' ya nibahho.

6

1 Mahapul an bokon hanadan namangulun inadal ta'uy nanongnah
ada'adalon ta'u te mahapul an adalon ta'u damdama nadan udum
an tudtudun Apu Dios an mabalin an mangipihamad hi pangulug

5:5 5:5 Psalm 2:7 **5:6 5:6** Psalm 110:4

ta'u. Ta bokon hanadan namangulun inadal ta'u nimpe an a'at di
puntutuyuwan ya pangidinongan hinadan adi maphod an pangat ya
nan aton an kumulug i Apu Dios
2 ya nan a'at di abonyagan ya nan e pangiha'mawan hi ta'leh ulun
nadan mangulug an idasalan ya hay amahuwan di numpun'ate ya
hay a'at di punhumalyaan Apu Dios ta madusadah inggana nadan adi
kumulug i hiya.
3 Ta hay maphod ya hi Apu Dios di pangidinlan ta'uh bumoddang i
dita'u ta wan inaynayun ta'un mangadal hinadan udum an tudtudun
mangipihamad nimpe hi pangulug ta'u.
4 Ya halipodpodon ta'u te nan napatalan di nomnomna an lini'nana
nan ongal an homo' Apu Dios ya nan abalinan nan Espirituna hi
nitaguwana
5 ya napatnanay boddang nan hapit Apu Dios ya nan ongal an
abalinan Kristu an hiya nan mumbangngad hi pidwana
6 ya indani ya inwalongnan mangun'unud hinan hapit Apu Dios ya
adi mo mabalin hi muntutuyu bo te paddungnay ipidwanan ipipata'
hi Jesu Kristu hinan krus ta ongal di ena pangibabainan i Jesu Kristu
an Imbabalen Apu Dios.
7 Mu nan tagun manginaynayun hi pangulugna ya mi'alig hinan luta
an ma'ud'udannan ta malumong di mitanom hidi ta waday itanud nan
muntanom.
8 Mu nan luta an ta'on on ma'uda'udanan mu ammunay pagat hi
tumubuhdi ya ma"id ha hilbina an ammunah mapu'ulan.
9 Mu ta'on on athituy pangalimi i da'yun i'iba mu madinol ami an adi
ayu athidi te umat ayuh nan malumong an luta an mabungay mitanom
hidi an gapuh nan pi'taguwanyu i Apu Dios.
10 Te hi Apu Dios ya adina linglingon nadan maphod an ina'inatyu ya
nan pamhodyun hiya te ingganah ad uwani ya banoddanganyu nadan
ibbayun kimmulug i hiya.
11 Ya ha ahan di pohdonmi ya way oha i da'yu on inaynayunan
ihamad di pangulugna ta ingganah mipa'annung nadan namnamaon
ta'u.
12 Ya hanat adi ta'u humiga ta paton ta'u i handidan tataguh
din nadne an inanusandan innaynayun di pangulugda ta ingganaot
mipa'annung nan imbagan Apu Dios i dida.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Atona I Abraham

13 Hidin wada han imbagan Apu Dios i Abraham ya insapatana an
atona nan imbagana i hiya. Ya hay nangisapataana ya hay adolna te
ma"id ha nabakbaktu mu hiya
14 an alyonay, Ibaga' tee an wagahan da'a ta punholagon da'a ta
dumakkodakkol di holagmu.
15 Ot hi Abraham ya inanusanan hinhinnod di ipa'annungan diyen
inalin Apu Dios i hiya ta ingganaot mipa'annung.
16 Nadan tatagun waday isapatada ya nan nabakbaktu mu di-
day punsapataanda. Ta hidiyen punsapataanday ipanuhan di way
pun'a'addiyanda onu kumpulnan mihahapit.

6:14 6:14 Hidin Hopapna 22:17

17 Ta athidin Apu Dios an impa'innilanah nadan tatagu an atona
nan imbagana ta hiya nan insapatana an adina ibahhon aton nan
imbagana.
18 Te hanan imbaganan atona onu insapatana ya adi mabalin hi
mibahho te hiya ya adi munlayah. Ot hiya nan dita'un kimmulug i
hiya ya madinol ta'un manmannod hi ipa'annungan nan inalinan e
ta'u pi'taguwan i hiyah munnananong.
19 Ya hinaen pundinol ta'uh ipa'annungan nan inalin Apu Dios di
mangipabikah i dita'u. Te innila ta'u an ume ta'uh udum hi algoh
awadan Apu Dios an adi umat handi an ammuna nan nabaktun padih
mabalin hi umeh nan nakultinaan an Kuwartun Apu Dios.
20 Te namanguluh Jesus an immeh awadan Apu Dios ta nanongnan
hiyay nabaktun padi an mangihapit hinadan tatagu i Apu Dios an umat
i din hi Melkisedek.

7

Hay A'at Din Padi An Hi Melkisedek

1 Hi Melkisedek ya patul hi ad Salem hidin nadne ya hiya nan padi
an munhilbih nan na'abbaktu an Dios. Ya i han hin'algo ya dinamun
Melkisedek da Abraham hidin umanamutda hi eda ni'gubatan ot
abakonda nadan opat an patul ot wagahanah Abraham.
2 Ot idat Abraham i hiya nadan mi'ami'apuluh nadan nun'abalol an
inabakdah gubat. Ya hay ibalinan nan ngadan an Melkisedek ya patul
an maphod di pangatna. Ya hay oha bon pangalidan hiya ya patul di
linggop te hay ibalinan nan ngadan an Salem ya linggop.
3 Mu hi Melkisedek ya ma"id ha nitudo' hi panginnilaan hi'on
nganney ud holag i hiya ya hi'on danay niyayyamana ya hay natayana
te numbalin hi padih inggana ta umat hinan Imbabalen Apu Dios.
4 Ot tigon ta'u an nabakbaktuh Melkisedek te ta'on on hi Abraham
an ap'apun an namin di Judyu ya indatna nadan mi'ami'apuluh nadan
nun'abalol an inabakdah eda ni'gubatan.
5 Ya adi umat hinadan tinanud Libay an holag Abraham an dida
nadan napilin padin di Judyu an nibagah nan tugun an diday
mangalah nadan mi'ami'apuluh nadan bino'la onu bungan di intanom
nadan ibbadan Judyu an ta'on on holag Abraham didan namin.
6 Mu hi Melkisedek ya ta'on on agge nalpuh nan holag Libay
ya inalana nan indat Abraham an ni'ani'apuluh nadan inabakda ot
wagahanah Abraham an hiya din nangibagaan Apu Dios hi wagahana.
7 Ot innila ta'u an nan munwagah ya nabakbaktu mu nan mawaga-
han.
8 Ya hay oha bo ya hi Melkisedek an nangalah nadan indat Abraham
ya ma"id ha nibagah natayana. Mu nadan padin holag Libay ya agge
ninaynayun di nitaguwanda te nateda.
9 Ya ta'on on hi Libay di nangalah nadan ni'ani'apuluh nadan
limmun nadan tatagu mu ayna damdama indat di ni'ani'apuluh nadan
limmuna i Melkisedek hidin nangdatan nan ud holag i hiya an hi
Abraham hinan ni'ani'apuluh nadan inabakdah gubat.
10 Ya ta'on on agge ni' niyayyam hi Libay hi e nanamuwan
Melkisedek i Abraham mu ay wahdi te wahdin niddum ni' hi adol
apunan hi Abraham.

Hi Jesu Kristu Di Nihukkat An Padi

11 Nadan padin holag Libay an nalpuwan Aaron di namangulun
nidatan nan tugun ta diday mangidawat hinadan idawat nadan tatagu
i Apu Dios. Mu datuwen padi ya nan tugun an itudtududa ya ma"id
ha abalinanda te agge na'at nan pohdon Apu Dios hi ma'at. Te onha
na'at nan pohdon Apu Dios ot wan agge immali nan oha an numpadi
an umat hi nangat Melkisedek di nangatna an adi umat hinan a'at di
numpadiyan Aaron.
12 Ot gapu ta nahukkatan nadan padi ot atbohdi an mahukkatan nan
tugun.
13 Te hidiyen nihukkat an numpadi ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu. Ya agge nalpuh nan holag Libay te nat'on an tinanud di
nalpuwana te ma"id ha a'ammodnah nunhilbih nan Templo.
14 Te hi Jesu Kristu ya nalpuh nan holag Judah an ta'on on ma''id ha
impa'innilan Moses hi mumpadih nadan holag Judah.
15 Ta na'innila an hi Jesu Kristu moy nabaktun padi ta'u an umat
hidin hi Melkisedek.
16 Ya hiyay nahamad ya na'abbaktu te adi mapogpog di pumpadiyana
an adi umat hidin nitugun an hay mumpadi ya nadan tinanud Libay.
17 Te hi Apu Dios ya inalinay, He''ay mumpadih inggana ta umat'a i
din hi Melkisedek.
18 Ta ad uwani mo ya paddungnay ita'lin ta'u nan tugun an
inunu'unud ta'u ni' te adina abalinan an mangihwang i dita'u.
19 Te ma''id ha ta'on hi ohah tagu hi maphod di niyatana i Apu Dios
an gapuh nangunudanah nan tugun Moses. Mu maphod ta ad uwani
ya nihukkat han mabalin an pundinolan ta'un mangihaggon i dita'u i
Apu Dios.
20 Hay oha bo ya hidin numpadiyan Jesu Kristu ya waday insapatan
Apu Dios an adi umat hi numpadiyan nadan tinanud Libay an ma"id
ha insapatana i dida.
21 Mu hi Jesu Kristu nimpe ya imbagan Apu Dios i hiya di,
He"ay mumpadih inggana. Ya hidiyen imbagana ya adi mabalin hi
mahukkatan.
22 Ot at'ehdin adi mapogpog di pumpadiyan Jesu Kristu ya hidiyey
panginnilaan ta'u an udu'dul nan inalin Apu Dios an hi Jesus di
pundinolan ta'u mu hay e ta'u pundinolan hinan tugun Moses.
23 Hanadan padi an tinanud Libay ya dakolda te nateda'e on
nahukkatanda. Ta ma''id i dida ha numpadih inggana.
24 Mu hi Jesus ya nanongnan hiyay mumpadih inggana te hiya ya
ma"id ha apogpogan di itaguwana.
25 Ta hiya nan waday abalinanan mangihwang hi kumpulnan tagun
mangidinol i hiya ta mihayyupda i Apu Dios te nanongnan wadawada
an mangihapit i dida i Apu Dios.
26 Ot hi Jesus an nabaktun padi di pundinolan ta'uh bumoddang i
dita'u ya mangihapit i dita'u i Apu Dios. Te hiya ya maphod an namin
di atona an ma''id ha numbahulana onu nibahhawana an adi umat i
dita'un tatagu. Mu nipabaktu ta wahdih ad abunyan hi ad uwani.
27 Hanadan nabaktun padi ya abigabigat on waday idawatdah
mi'nong hi apakawanan di bahulda i Apu Dios on ahida i'nong nadan
ipi'nong nadan tataguh apakawanan di bahulda. Mu hi Jesus ya umdah

7:17 7:17 Psalm 110:4

nan naminghan an paddungnay nangi'nonganah adolna an gapuh
bahul di atagutagu. Ta hiya nan adi mo mahapul an waday mi'nong
hi animal te hay adolnay ini'nongna.
28 Handi'e ni' ya nan miyunnudan hinan tugun Moses di atondan
mumpili hi nabaktun padi. Ot gapu ta taguda ya waday ibahhawanda.
Mu pinto' Apu Dios nan Imbabalenan mumpadi. Ta hiya ya hanadan
miyunnudan hinan pohdon amanay inaynayunan aton hi inggana.

8

Hi Jesus Di Mangihapit I Dita'u I Apu Dios

1 Hay pohdo' an ipa'innila i da'yu ya hi Jesus moy nabaktun padi ta'u
an hiya nan wahdih ad abunyan an inumbun hi way winawwan Apu
Dios an na'abbaktun Ap'apu.
2 Ta hiyay munhilbih nan tabernakel an awadan Apu Dios an hidiye
nan nahamad an pundayawan i hiya an bokon hay taguy nangiyamma
te hi Apu Dios.
3 Te hiya ya hay adolnay indawatna i Apu Dios an umat hinan
nabaktun padin di Judyu an diday mangi'nong hinan idawat nadan
tatagu i Apu Dios.
4 Ta ad uwani ya bokon hitun lutay awadan Jesus te onha wahtu ot
bokon hiyay padi te nehnada mo tuwali nadan padin mangi'no'i'nong
hinadan midawat i Apu Dios an miyunnudan hinan tugun Moses.
5 Ya hinan ugganda e pangi'nongan ya nan eda pundayawan i Apu
Dios an tabernakel ya umat hinan nahamad an pundayawan an wah
ad abunyan an impatigon ni' Apu Dios i Moses hidin nangalyanan
hiyay, Tigom ta an namin nadan apyom ya miyunnudan hinadan
nipatigon he''ahdih nan billid.
6 Ot udu'dul hi ad uwani te hi Jesus ya ong'ongngal di abalinana mu
handidan padin di Judyu. Ya atbohdin udu'dul nan imbagan Apu Dios
hi aton ta'un middum i hiya mu handin inalina ni' an pangunudan
hinan tugun Moses.
7 Te onha mabalin an nan pangunudan hinan tugun di pi'taguwan i
Apu Dios ot wan agge nahukkatan.
8 Mu hi Apu Dios ya ma''id ha amlongnah nadan tatagu te aggeda
inunud hidiyen tugun Moses ot hiya nan inalinay, Nomnomnomonyu
an udum hi algo ya waday balu an ibaga' i da'yun i Israel ya i Judah.
9 Mu hituwe ya adi umat hidin imbaga' i handidan a'ammodyu hidin
nangipanguluwa' i dida ta tinaynandah ad Egypt te aggeda innaynayun
an inunud nadan tugun'u ta hiya mo nan ingnganuy'u dida.
10 Mu hituwen balu an ibaga' i da'yun tinanud Israel ya iha''ad'uh
nomnomyu ta paddungnay mihamad an mitudo' hidi. Ta ha''on an
Dios di dayawonyu ya da'yuy tatagu'.
11 Ta adi mo mahapul an waday muntuddun da'yuh a'at'u ta wan
un'unudona' an Dios. Te an namin ayun tatagu an ta'on on nadan
nawotwot onu nadan waday abalinanda ya innilaona' i dida.
12 Te pakawanon da'yun ha''on ya adi' mo nomnomnomon nadan
numbahulanyu.
13 Ot hi Apu Dios damdamay namogpog i diyen namangulu an tuguna
ta hituwen balu moy ma'unud.

8:5 8:5 Hay Nakakan 25:40 **8:11 8:11** Jeremiah 31:34

9

Hay Numpahhiwan Di Pundayaw Ta'uh Ad Uwani I Apu Dios Hinan Nundayawda Handi

1 Handin namangulun tugun an impa'innilan Apu Dios ya nibagahdi
nadan unudon di tatagu ya ta'on on nan atondan mundayaw i hiya.
Ya wada boy na'apyan pundayawanda
2 an tabernakel an waday duwan kuwartuna. Ta nan mamangulun
kuwartu ya hidiyey awadan nan punsilawan ya nan lamehaan an
pangiha'mawanda hinadan tinapay an midawat i Apu Dios. Ya hidiyen
namangulun kuwartu ya hidiye nan kuwartun niyappit i Apu Dios.
3 Ya nan mi'adwan kuwartu ya hidiye nan kuwartun Apu Dios.
4 Ya hay wahdi i diye ya nan nabalitu'an an punggobhan hi
insenso. Ya nan Kahun an balitu' an namin di muntigona ya hidiy
nangiha''adandah nan balitu' an buhi an niha"adan nan mana. Ya
inittuda bohdi hinan Kahun din hu''ud Aaron an himmaping ya din
duwan batu an nitudo'an nan namangulun tugun Apu Dios hinadan
tatagu. Ya hidiyen Kahun ya nginadanandah Kahun an nittuwan nan
Hapit Apu Dios.
5 Ya hinan uhhun nan Kahun ya nundommangondan impata'dog hidi
nan duwan kerubim* an mangipa'innilan wadah Apu Dios hidi. Ya
pinayyadday paya'da ta hinophopanda nan uhhun diyen Kahun an
mangipa'innilah a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahul nadan
tatagu. Mu adi' uhuhon an namin di a'at danaeh ad uwani.
6 Ta hiyah naey a'at diyen tabernakel ta nadan padi ya hunggopdah
nan namangulun kuwartu ta atonda nan tamudah abigabigat.
7 Mu na'en mi'adwan kuwartu ya ammuna nan nabaktun padi an
mabalin an hunggop hidih mumpinghan hi hintawon. Mu mahapul an
waday dalan nan i'nongda i Apu Dios hi iyenahdi ta ena pun'iwalaghi'
hinan way uhhun nan Kahun ta way aton Apu Dios an mamakawan
hi bahulna ya bahul nadan ibbanan tatagu an ta'on on nadan aggeda
inattan inat.
8 Ya hay intuddun nan Espiritun Apu Dios hi a'at diye ya hidiyen
tugun Moses an inunudda ya adi mabalin an ume nadan tataguh nan
Kuwartun Apu Dios te ammuna nan napto' an padi di umehdi.
9 Ta hiyay panginnilaan ta'uh ad uwani an nan ina'inatdan nun-
dayaw ya nan i'no'i'nongda i Apu Dios ya ma''id ha abalinanan mangi-
palinggop hi punnomnomda te innilada an numbahulda damdama.
10 Te hay ina'inatda ya inunudda nan tugun an umat hi aggeda
nanganan hinadan mapaniyon makan ya ma'inum ya inunudda nan
nibagan atonda ta wan mibilangdah malinis. Ta dadiyey na'unud ta
inggana ot ipa'alin Apu Dios nan balu an tugun.
11 Immalih Kristu ta hiyay nihukkat hinan nabaktun padi te hiyay
nahamad hi bumoddang i dita'u. Mu ad uwani ya numbangngad moh
nan na'abbaktu ya na'ahammad an tabernakel hi ad abunyan an bokon
hay taguy nangiyamma ya bokon hitun lutay nibohwatana.
12 Ya hidin numbangngadan Kristu hi awadan Apu Dios ya ma''id
ha inyenah dalan di gulding onu baka te hay dalanah din natayanay

* **9:5 9:5** Datuwen kerubim ya datuwe nadan napaya'an an inyammadan ay anghel an hay ipa'innilada ya dida nan mun'adug hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.

indawatna i Apu Dios. Ta wan dita'un kimmulug ya mi'tagu ta'uh
munnananong i Apu Dios.
13 Hay intuddun nan namangulun tugun hi aton hi'on waha
nangibahhoh nan tugun Apu Dios ya mahapul an walaghi'an nan padih
diyen taguh nan dalan nan i'nongna an gulding onu bulug an baka
ya nan gubun nan ini'nongdan imbabalen di baka ta ahi mabalin an
mibilang hi malinis.
14 Ot namama mo ahan hinan dalan Jesu Kristu an gapuh nan
abalinan nan Espiritun Apu Dios ya indawatnay adolna an ta'on on
ma"id ha nibahhawana. Ta gapuh nan nangiyatayanah bahul ta'u ya
pinakawan dita'u hinadan numbahulan ta'u an nangihi"an i dita'un
hiya ta mabalin mohpen aton ta'u nan pohdon nan nahamad an Dios.
15 Ta hidiyen inat Jesus di nipa'annungan nan balun tugun Apu
Dios ta mabalin mohpen midat hinadan tatagun Apu Dios nadan
imbaganan boltanondah inggana. Ya manu'eh mabalin mohpen ma'at
hidiye ya gapu ta waday nangiyateh bahul ta'u ta hiya nan mabalin an
mapakawan ta'u hi nangibanahhawan ta'uh nan tugun Moses.
16 Mu hidiyen mipaboltan i dita'u ya miyunnudan hinan pangat
nadan Judyu an gahin di mate nan ud bagi ya ahi mipiyappong
hinadan mamoltan hidiyen ipaboltana.
17 Te matagu'e ni' ya adi mipaboltan nadan ipaboltana.
18 Ya ta'on on din namangulun tugun Apu Dios ya ma"id ha hilbina
hi'on ma"id ha dalah ni'nong i Apu Dios.
19 Ta hiya nan hay inat ni' Moses ya impa'innilana nan tugun Apu
Dios hinadan tatagu ot ahina alan nan dalan nan kilaw an baka ya
nan dalan nan gulding ot udmanah liting ot itamolnahdi nan ma'alih
haysop an nabobod hi dutdut di kalnero ot pun'iwalaghi'nah nadan
tatagun na'amung ya hinan nitud'an nan tugun.
20 Ta hidin pun'iwalaghi'na ya indihhanan alyon di, Hituwen dalay
mangipa'innilan mahapul an unudon ta'u tun tugun Apu Dios.
21 Ya inlaggat bon Moses an winalaghi'an hi dala nan tabernakel ya
nadan usal hidi.
22 Te hanan wah nan tugun ya alyonay mahapul an waha dalah
miwalaghi' hi kumpulnan usal ta ahi mabalin an mibilang hi malinis.
Ya atbohdih bahul di tatagu an onha ma"id ha mi'nong ta ma"id ha
umayuh dala ot adi mabalin hi mapakawan di bahul ta'u.

Hay Apakawanan An Gapuh Dalan Kristu

23 Gahin di waha dalah miwalaghi' hinan pundayawan ya nadan usal
hidi ya ahi mibilang hi malinis. Mu danae ya ay la'latu ya abuh nan
nahamad an pundayawan hi ad abunyan. Te hay mi'nong hidi ya nan
nabalbalol mu nadan i'no'i'nong nadan padih tun luta.
24 Ta hiya nan hi Kristu ya hay dalanay ini'nongna i Apu Dios. Mu
hay ena nangi'nongan hinan dalana ya bokon hinan inapyan di tagun
pundayawan te hinan awadan Apu Dios hi ad abunyan. Ot ad uwani
ya wahdi an hiya moy mangihapit i dita'u i Apu Dios.
25 Ta adi mo mahapul an panidwonan idawat di dalana i Apu Dios
te umdah nan naminghan an nangiyatayanah bahul ta'u an adi umat
hinan nabaktun padih tun luta an atawotawon on mahapul an iyenay
dalah nan Kuwartun Apu Dios.

9:20 9:20 Hay Nakakan 24:8

26 Te onha athidi ot nihipun moh din nunlumuwanah tatagu ta
ingganah ad uwani ya agaggaon napalpaligat hi Kristu. Mu adi athidi
te namingpinghan an nate ta way aton ta'un mapakawan hinadan
numbahulan ta'u te agagga moy apogpogan tun luta.
27 Ya nibaga tuwali an maminghan an matey tagu ta nate'e ya
humalyaon mon Apu Dios.
28 Ot athidin Kristu an naminghan bon nate ta hiyay nadusah nan
eta'uot adusaan an gapuh bahul ta'u. Mu hay pidwan di umaliyana ya
bokon gapuh bahul ta'u te hidiyey pangawitanah nadan kimmulug i
hiya an mamannod hi pumbangngadana.

10

1 Hanan tugun Moses an inunud handidan a'ammod ta'u ya
ipa'innilana nadan ma'at hi umaliyan Kristu. Ot hiya nan ta'on on
inunud nadan tatagu ta atawotawon on waday ini'nongda i Apu Dios
ya hiya damdaman agge pinumhod di niyatanda i Apu Dios.
2 Te onha hidiyen atonda ya napakawan an namin di numbahulanda
ot wan indinongdan mangi'nong hi animal i Apu Dios.
3 Mu athidin aggeda indinong ta hiyah diyen atawotawon on waday
i'nongda te mipanomnom i dida nadan numbahulanda.
4 Mu adi mabalin damdaman mamingpinghan an mapakawan di
bahul di tatagu an gapuh nan dalan nadan mi'nong an bulug an baka
onu gulding.
5 Ta hiya nan hidin immaliyan Kristu hitun luta ya ni'hapit i Apu Dios
an inalinay, Innila' an bokon hanadan mi'nong an umat hinan maghob
an mi'nong onu nan mi'nong hi apakawanan di bahul di nabalol i he"a
te winadam tun adol'u ta mi'nong i he"a.
6 Te adi umipa'amlong i he"a nadan i'nongda an maghob an mi'nong
ya nadan mi'nong hi apakawanan di bahulda.
7 Ta hiya nan alyo' di, Wahtuwa' tee Apu Dios. Nundadaana'
an mangat hinadan ipa'atmun ha"on an nitudo' hinan nitud'an di
tugunmu.
8 Ya hay ipa'innilan naen inalin Kristu ya hay agge naminhodan Apu
Dios hinadan nat'onat'on an mi'nong i hiya an ta'on on hidiyey wahnan
tugun Moses.
9 Ta hiya nan inyabulut Jesu Kristuy adolna ta na'at nan pohdon Apu
Dios. Ta i diyey namogpogan Apu Dios hinadan namangulun tugun ta
hi Kristu moy ma'unud.
10 Ot gapu ta inabulut Jesu Kristu nan pinhod Apu Dios ya hay
adolnay ni'nong ta mabalin mohpen mibilang ta'uh malinis. Mu adi
mahapul an ipidwan Jesus hidiyen inatna te naminghan ya abuh
hidiyen inatna.
11 Hanadan padin di Judyu ya ta'on on abigabigat on waday i'nongda
i Apu Dios ya hiyah diye damdaman adi mabalin hi mapakawan an
namin di bahul di tatagu.
12 Mu hi Jesu Kristu ya namingpinghan di nangi'nonganah adolna
mu minaynayun di iyatan diyen inatna te inyatenay bahul nadan
mangabulut i hiya. Ot wahdih ad abunyan hi awadan Apu Dios an
mun'ap'apu.

10:7 10:7 Psalm 40:6-8

13 Ta wahdin hadhaddonay e pangabakan Apu Dios hinadan
mi'buhul i hiya.
14 Ta gapuh nan naminghan an ni'nongan Jesu Kristu i Apu Dios
ya ibilang mohpen Apu Dios nadan kimmulug i hiya hi maphod ya
inaynayunan mangipappaphod hi pangatda ya punnomnomda.
15 Ya ta'on on nan Espiritun Apu Dios ya athidiy ipa'innilanan dita'u
te alyonay,
16 Hidiyen balu an ibaga' i da'yun tatagu' ya iha"ad'uh nomnomyu ta
paddungnay nihamad an nitudo' hidi.
17 Ya inalina boy, Ya pakawano' nadan numbahulanda ya adi' mo
uggan nomnomon.
18 Ot gapu ta pinakawan dita'u i Apu Dios ya adi mo mahapul an
waha udum hi mi'nong i Apu Dios ta ahi mapakawan di bahul ta'u.

Hay E Ta'u Pi'hayyupan I Apu Dios

19 Ot ad uwanin da'yun i'iban kimmulug ya madinol ta'u te mabalin
mon ume ta'uh nan awadan Apu Dios an gapuh nangiyatayan Jesu
Kristu hi bahul ta'u.
20 Te hidin natayana ya paddungnay inaana nan nihawan hinan
awon an umeh awadan Apu Dios ta waday balu an pangi'wan ta'u
mohpen umeh awadana. Ya hay adolnay nangaana i diyen nihawan
21 ta hiya moy padin ongal di abalinana an mumpapto' i dita'un
namin an tatagun Apu Dios.
22 Ot hay maphod hi aton ta'uh ad uwani ya mihaggon ta'u i Apu Dios
an iyohha ta'uy punnomnom ta'un hiya ta adi ta'u munduwaduwa.
Te innila ta'u an nan dalan Jesus di paddungnay nangulahnah nadan
adi maphod an ina'inat ta'u ta wan mibilang ta'uh malinis. Ya
hidin numpabonyagan ta'uy nipatigana an inulahan dita'uh nan
ma'pagganah an liting.
23 Ot hanat madinol ta'u an ipa'annung Apu Dios nan namnamaon
ta'un imbaganan ma'at i dita'uh udum hi algo. Te innila ta'un hi Apu
Dios ya adina ibahhon aton di ibagana.
24 Ot hanat nomnomnomon ta'uy aton ta'un bumoddang hi
umong'ongngalan di pangulug di hinohha ya ipatigo ta'uy pamhod ta'u
ya hanadan maphod di aton ta'u.
25 Ya mahapul an adi ta'u iwalong an e mi'yamu'amung hinan pun-
dayawan i Apu Dios an umat hinadan udum. Ya munhimboboddang
ta'u ta wan umong'ongngal nimpey pangulug ta'un namin. Namamah
ad uwani an tuwe mon madatngan di pumbangngadan Jesu Kristu.
26 Ya onha attaon ta'un iwalong nadan dingngol ta'un a'at Kristu ot
ma"id mo ha namnamaon ta'uh mabalin boh mi'nong hi apakawanan
di bahul ta'u.
27 Te hay hadhaddon ta'u mo ya hay adatngan nan atatakut an
punhumalyaan Apu Dios ya nan nunhiglan apuy an pundusanah
nadan mungngohen hiya.
28 Ot umat i handidan a'ammod ta'u an nginheda'e nan Nitudo' an
Tugun Moses on immannung an nipapateda an adida hom'on dida
hi'on waha duwa onu tuluh muntistigu i diyen numbahulanda.
29 Ot namama mo ahan di adusaan nan tagun mungngohe hinan
Imbabalen Apu Dios. Te hanan mungngohe ya ayna numbalinon hi

10:16 10:16 Jeremiah 31:33

ginalut nan dalan Jesus an ni'nong i Apu Dios. Ya hidiyen inat Jesus di
gumalat hi apakawanan di bahul ta'u an miyunnudan hinan balu an
tugun Apu Dios. Ya gapu bo i diyen inatna ya pinihulna nan Espiritun
Apu Dios an hiya nan mammo' i dita'un nun'abahulan.
30 Innila ta'u nan inalin Apu Dios an hiyay mangiballoh hinan tagun
mangathidi. Ya ta'on on hanadan tataguna ya dusaona.
31 Ta hiya nan nunhiglan atatakut hi'on hi Apu Dios di mundusan
dita'u.
32 Nomnomnomonyu din na'at i da'yuh din hiyah nangulug ayu an
alyon di ta hiyah napatalan di nomnomyu ya nunhiglay namalpaligat-
dan da'yu. Mu maphod ta init'itpolyu
33 an ta'on on wa'e on nunhintiggan di tataguy nama'bainandan
da'yu. Ya ta'on on hay udum di pangatandahdi ya ay ayu niddum i
didan mapalpaligat an gapuh pammo'anyun dida.
34 Ya gapu ta waday homo'yuh nadan nun'ibalud an gapuh kim-
muluganda ya ay ayu ni'laggat i didah nan punligatanda. Ot ta'on
on numpulohda nadan lutayu onu nadan nabalol i da'yu ya hanat
mun'am'amlong ayu an gapu ta innilayu an wada i da'yu nan nabalol
mu nan pinlohdan da'yu. Te hinaen nabalol an wadan da'yu ya adi
maploh te minaynayun an wada i da'yuh inggana.
35 Ta hiya nan mahapul an inaynayunyuh naen tulidyu ta ongal di
gunggunah midat i da'yu.
36 Te mahapul an itpolyuy kumpulnan ligat an ma'at i da'yu ta nan
pohdon Apu Dios di unudonyu ya ahi midat i da'yu nan imbagan Apu
Dios an gunggunayu.
37 Te impitudo'nan alyonay, Adi mibahho an agagga ya umali nan
hahaddonyu.
38 Ot hanadan nipto' di pangatda ya inaynayunday pangulugdan
ha"on. Mu nan tagun mangiwalong hi pangulugnan ha"on ya adi
umipa'amlong i ha"on.
39 Mu dita'u'e ya hanat inaynayun ta'uy pangulug ta'u ta mihwang
ta'u ta adi ta'u paton hinadan nangiwalong hi pangulugdan Apu Dios.

11

Hay A'at Di Pangulug

1 Hanan tagun waday pangulugna ya ongal di dinolna an ipa'annung
Apu Dios an namin di imbagana an hidiye nan namnamaon ta'u. Ya
patiyonan ma'at an ta'on on aggena tinigo.
2 Athituy a'at di pangulug nadan tatagun Apu Dios hidin nadne ta
hiya nan alyon Apu Dios hi maphodda.
3 Ya gapu damdamah pangulug ta'u ya na'innilaan ta'u an hidin
hopapna ya hay hapit Apu Dios di nunlumuh tun luta ya an namin
di nalmu. Te an namin nadan wadan matigoh ad uwani ya ma"idda
ni' mu winadan Apu Dios dida.
4 Ya gapuh pangulug handin hi Abel ya ini'nongna i Apu Dios han
ma"ap'aphod mu nan ini'nong ibbanan hi Cain. Ya inabulut Apu Dios
hidiyen ini'nongna ot ibilangnah Abel hi maphod an tagu. Ta ta'on on
nate ya mabalin an waday ma'adal ta'un diyen inatna.

10:37 10:37,38 Habakkuk 2:3-4

5 Ya atbohdi i Enok an gapuh pangulugna ya agge nate an pamaaggot
awiton Apu Dios hi ad abunyan ta ma"id ha pa'hamma' i hiya. Te hay
inalin Apu Dios hi a'at Enok hidin aggena ni' nangawitan i hiya ya
alyonay ongal di pun'amlongana i hiya.
6 Ot hanan tagun ma"id ha pangulugna ya adi umipa'amlong i Apu
Dios. Ta hiya nan hanan tagun naminhod an middum i Apu Dios ya
mahapul an patiyona an wadah Apu Dios. Ya mahapul bon patiyona
an ipa'innilan Apu Dios di a'atnan hiya hi'ona aton di abalinanan
manginnilah a'atna.
7 Hay oha bo ya hi Noah an gapuh pangulugna i Apu Dios ya
inunudna nan imbagana te pinatina an ma'at nadan pinadanan Apu
Dios an ahi ma'at hi udum hi algo an ta'on on aggena ni' tinigo. Ta hiya
nan iniphodna din papol an hinunggopandan hina'amma ta aggeda
ni'yateh din dimmakolan di liting hi immuda'udanana. Ya hidiyen
pangulugnay nangibilangan Apu Dios i hiya hi maphod an tagu. Ya
hidiye boy nangipa'innila an namin nadan tataguh din atagun Noah
ya numbahulda te ma"id ha pangulugda.
8 Hi Abraham ya nahamad damdamay pangulugna te hidin alyon
Apu Dios i hiyah taynanah diyen boblen nunhituwana ta ume i han
boble an idat Apu Dios i hiya ya inunudna ot makak. Ya den aggena
innila hi'on idanah diyen boble.
9 Ta gapu i diyen pangulugna ya dinatngandah diyen nidawwin
boble. Mu onda ni'ibobboblehdi ya abuh an ma"id ha naputu' hi
nunhituwanda i diyen boblen alyon Apu Dios hi idatna i dida. Te nan
allungdan tolda di eda inyaninnabat di nihaha"adanda. Ya atbohdiy
inat imbabalenan hi Isaac ya hi apapunan hi Jacob te ta'on on dida ya
niddumdah nan imbagan Apu Dios an pangidatana i diyen boble.
10 Ya inanusan Abraham di athidi te pohdona ahan an datngan
hidiyen boblen iniphod Apu Dios.
11 Ya gapuh pangulug Abraham ya ta'on on amamma ya ininna an
namogpog hi ahawanan hi Sarah ya patiyona an idattan Apu Dios dida
hi imbabaleda te innilanan ipa'annung Apu Dios an namin di ibagana.
12 Ta ta'on on ay nateh Abraham te amamma mo ya nunholagon Apu
Dios ta dakkodakkol di holagna an ma"id ha bilangda an umatdah nan
panag* hinan da'ging di baybay onu bittuwon hi ad lagud.
13 An namin datuwen tatagun waday pangulugda i Apu Dios ya
innaynayundan hihinnod di pangatan Apu Dios hinan imbaganan
dida ta inggana ot mateda. Ya ta'on on agge nipa'annung hidin
atagudah diyen imbagan Apu Dios mu aggeda damdama inwalong di
pangulugda. Te inniladan udum hi algo ya umannung an datngandah
diyen gagamgamandan imbagan Apu Dios i dida. Ta hiya nan hidin
ataguda ya imbilangday adoldah ni'ibobbobleh tun luta ya abuh.
14 Ot hanadan tatagun mangalih onda ni'ibobleh tun luta ya abuh ya
patiyonda an wada nan boblen namnamaondan e punhituwan.
15 Te onha minonomnom i dida nan boblen tinaynanda ot wan
imbangngadda.
16 Mu bokon hidiyey pinhodda te hay gagamgamandah eda punhi-
tuwan ya nan ma"aphod an bobleh ad abunyan an indadaan Apu Dios
te ongal di pun'amlongana hi pangalyanda di hiyay Dios hi unudonda.

* **11:12 11:12** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal.

17 Hi Abraham ya pinatnan Apu Dios mu gapu damdamah pan-
gulugna ya inatna nan imbagan Apu Dios an i'nongnan hiya nan
oh'ohhan imbabalenan hi Isaac an ta'on on waday imbaganan hiya
hi atona.
18 Te imbagana an hi imbabalenan hi Isaac di munholag ta dumakko-
dakkol di holag Abraham.
19 Ya manu'eh inabulutnan patayon hi Isaac ya patiyona an abalinan
Apu Dios an mummahuh nate. Ya immannung an ay namahuwan hi
Isaac te unhaot pinaten amana hi'on agge himmapit hi Apu Dios.
20 Ya atbohdi i Isaac an gapuh pangulugna ya impa'innilanah nadan
imbabalenan da Jacob i Esau an udum hi algo ya wagahan damdaman
Apu Dios dida.
21 Ya atbohdiy pangulug Jacob te hidin mun'atte'atte ya nihandag
hinan hu"udna ta dayawonah Apu Dios. Ot wagahana nadan apapuna
an imbabalen Joseph.
22 Ya atbohdi i Joseph an gapuh pangulugna ya hidin tuwe mon
mate ya imbagana an umaan nadan ibbanan Judyu hi ad Egypt. Ya
imbaganan pi'yaladay ba'agna hi'on taynandah diyen boble.
23 Ya ta'on boh on nadan a'ammod Moses ya hay pangulugday
gapunah nangipapa"ayandan hiyah tuluy bulan an nihipun hi niyayya-
mana. Te tinigodan ma"ap'aphod di agolangna ta hiya nan aggeda
timmakut hinan inyuldin nan patul an alyonay mahapul an mipapaten
namin nadan linala'in goggolang an imbabalen di Judyu.
24 Ya atbohdin Moses an hidin kimmilog ya gapuh pangulugna ya
aggena pinhod an mibilang hi imbabalen nan babain imbabalen nan
patul an nangipakilog i hiya.
25 Ta hiya nan e niddum hinadan mapalpaligat an tatagun Apu Dios
te aggena pinhod an middum hinan pumbahbahulan nadan i Egypt te
innilanan na'omtang han pun'amlonganda ya abuh.
26 Te hay ninomnom Moses ya udu'dul di mumpalpaligat an gapuh
pangulugnah nan umalin Patul an pinto' Apu Dios mu hanadan
kinadangyan hi ad Egypt. Te hay ginamgamana ya nan gunggunanan
idat Apu Dios hi pidwana.
27 Ya hay pangulug bon Moses di nangipakak i hiyah ad Egypt ta
ta'on on ma'abbungot nan patul ya agge timmakut. Ya ta'on boh
on nunhiglay nunligatanah nan boblen immayana mu hi Apu Dios
damdamay inun'unudna an ayna tinigoh Apu Dios an adi matigo.
28 Ya hidin numbangngad hi ad Egypt ya gapu boh pangulugna ya
inunudna nan inalin Apu Dios hi atona. Te imbaganah nadan ibbanan
Judyu ta paltiyonda ha kalnero ya nun'ilamuhda nadan dalan dadiyen
pinaltidah nadan pantoda ta wan adi pi'paten nan anghel Apu Dios
nadan papanguluwan an linala'in imbabaleda.
29 Ya gapu boh pangulug nadan Judyu di nunhi"anan nan liting hinan
baybay an mumbolah† ta umat hinan mamagan awon ta immagwatda.
Mu indani ta handidan i Egypt di umagwat ya nundammuot nan
nunhi"an an liting ta nun'a'altingda.
30 Ya gapu boh pangulug nadan Judyu ya namaag ya nakaludukud
nadan binattun alad hi ad Jeriko ta na'abak nadan nunhituhdi. Ya

11:24 11:24 Hay Nakakan 2:9 † **11:29 11:29** Nan baybay an mumbolah ya manu'e hi mumbolah ya gapuh nan mumbolah an holo' hi dallomna ya nadan mumbolah an panag hinan pingngitna.

manu'eh athidiy na'at ya gapuh nangunudandah nan inalin Apu
Dios hi atonda an li'odondah pituy algo hidiyen boblen na'aladan hi
binattun alad.
31 Ya gapuh pangulug han mumpabpabbayad ni' hi adolna an hi
Rahab ya agge ni'paten nadan Judyu hidin numpamatayandah nadan
ibbanan bimmoble an adi kumulug i Apu Dios te inapngana nadan
duwan Judyu hi eda nunsi'iman i diyen boble.
32 An namin danaen nibaga ya mangipa'innila i dita'uh nan a'at di
pangulug. Adi ammuna danae mu kulang di timpu' an manguhuh
hinan a'at di pangulug da Gideon ya hi Barak ya hi Samson ya hi Jeptah
ya hi David ya hi Samuel ya nadan propeta
33 an gapuh pangulugda ya nangaba'abakdah gubat on pinlohday
boblen dadiyen inabakda. Ya hanada'en udum ya nahamad di
nangipapto'dah bobleda. Ya nidat i dida nan imbagan Apu Dios an
idatna i dida. Ya nihwang di udum hinadan layon an uman hi tagu.
34 Ya nihwangday udum hinan bimmikah an apuy. Ya nihwangday
udum hi ate hi gubatan. Ya hanada'en udum ya nakapuyda mu nidat-
tandah ongal an abalinanda ta timmulidda an ni'gubat ta inabakda
nadan nalpuh udum hi boblen mangubat i dida.
35 Ya hanada'en udum an binabai ya gapuh pangulugda ya
namahuwan nadan naten imbabaleda.
Mu hanada'en udum ya napalpaligatda ta inggana ot mateda. Ya
gapuh pangulugda ya ta'on on alyon nadan mamalpaligat i diday
iwalongday pangulugda ta wan adida paligaton dida ya aggeda
inwalong te pohdonda ahan an mi'taguh nan ma''aphod an pi'taguwan
hi pidwanah amahuwanda.
36 Ya hay na'at hinadan udum ya nunhiglay nangnangallidan dida
on nunhoplatda dida. Ya hanada'en udum ya binangkilinganda on eda
imbalud dida.
37 Ya nuntopaday udum i dida ta ingganah nateda. Ya linagadiday
adol di udum ta nun'abongwah. Ya hanada'en udum ya hay matadom
di inyateda. Ya hanada'en udum ya nunhigla mo ahan di a''idnan dida
ta pamaag ya ammuna mo ahan han lubungdan up'up di kalnero ya
gulding an wadan dida. Ya nunhiglay namalpaligatdan dida ya dakol
di udum an punligatan an pinala''uhda.
38 Ya hanada'en udum ya nundolahda didah nan numpunhituwanda
ta immeda mo attog hinadan billid ya lingab ya liyang ya hinadan agge
naboblayan. Mu hay immannung ya diday maphod an tagu mu nadan
tataguh tun luta an ma''id ha pangulugda.
39 Mu datuwen tatagu ya ta'on on imbilang Apu Dios didah
maphod an gapuh pangulugda ya aggeda damdama inakhupan di
nipa'annungan nan imbagan Apu Dios.
40 Te hi Apu Dios ya ninomnomna an udu'dul on ta'u middum i didah
ipa'annungan nan imbagana ta wan pumbalinon dita'uh na'na'unnud
hinadan pohdonan aton ta'u.

12

Mahapul Ta'u Nan Hingal Apu Dios

1 Hanadan tataguh din hopapna ya nahamad di pangulugda. Ot
hanat diday pangiyunnudan ta'un kimmulug te ayda nili'woh i dita'uh

ad uwani an mangmangmangonday pangat ta'u. Ot hanat idinong
ta'u nadan impa'ingha ta'un adi maphod an pangat ta'u an humaliwah
pangulug ta'u. Ta hanadaot an pohdon Apu Dios di ihamad ta'un aton
ta umat ta'uh nan e mi'yabbak hi tinnagtag an atonay abalinana ta
ingganay dumatong hinan pogpog di bumtikanda.
2 Ot hanat iyohha ta'un Jesus di pundinolan ta'u te hiyan paddungnay
nigopnadan di pangulug ta'uy bumoddang hi ihamhamadan di pan-
gulug ta'u. Te hiya ya intulidna nadan nunholholtapana ta ingganah
din natayanah nan krus. Te innilanan waday pun'amlongana hi'on
magibbuh hidiyen punholholtapana. Ta ta'on on nunhiglan ababain
hidiyen ena ipata'an hinan krus ya bokon hidiyey ninomnomna. Ta
hiya nan hi ad uwani ya wahdih ad abunyan an niddum i Apu Dios an
mumpapto'.
3 Ya nomnomnomonyu boy nangitpo'itpolan Jesus hi bungot nadan
tatagun adi maphod di pangatda. Ta hiyay pangiyunnudanyu ta ta'on
on ayu maligatan ya itpolyu ta adi ta'u umenglen mangun'unud i Apu
Dios.
4 Ta ta'on on ayu maligatan an mangidinong hinadan pumbahulan
ot ma"id ni' ha nipapaten da'yu i naen atonyu.
5 Ya hanat adiyu linglingon din tugun Apu Dios i dita'un i'imbabalena
an alyonay, I'imbabale', adiyu ngohayon nadan panugun'u i da'yu. Ya
hanat adi ayu mahkitan hi'on ihingal da'yu.
6 Te an namin nadan tatagun pohpohdo' an imbilang'uh i'imbabale'
ya gahin di titilgo' didah nadan ibahhawanda.
7 Ot hanat itpol ta'uy ligat te hidiyey ohah panugunan dita'u ya
hidiye boy panginnilaan an ibilang dita'un hiyah imbabalena. Te umat
hinadan a'ammod an mahapul an tugunonda nadan imbabaleda.
8 Ot athidin Apu Dios an tugunonan namin nadan i'imbabalena.
Te onha adi dita'u tugunon i hiya ot bokon dita'uy immannung hi
imbabalena.

Hanan Nahamad An Manugun I Dita'u

9 Hidin a'u"unga ta'u ya inabulut ta'uy panitilog nadan a'ammod ta'un
dita'u. Ot maphodot boh on iyal'alanay e ta'u pangabulutan hinan aton
Ama ta'uh ad abunyan an manitilog i dita'u ta way aton ta'un mi'tagun
hiya.
10 Te hi Apu Dios ya nipto' an namin di atonan manitilog i dita'u ta
wan mipaphod di pangat ta'u ta lo'tat ya umat ta'un hiya. Mu hanadan
a'ammod ta'u ya hanadan nadadawoh i diday inatdan nanitilog i
dita'uh din a'u"unga ta'u.
11 Immannung an mahkitan ta'uh nan panugun Apu Dios. Mu
hanadan mangabulut i diyen panuguna ya diday mipaphod di pan-
gatna ya luminggop di punnomnomna.
12 Ot da'yun kimmapuy di pangulugna ya hanat pabikahonyuy
punnomnomyu ta hi Apu Dios di pundinolanyu.
13 Ya hanat inaynayunyun mangat hi maphod ta da'yuy pangitigan
nadan ibbayun kimmapuy di pangulugda ta adida inaynayun an
iwalong mu ondaot ihamad di pangulugda.

Nadan Nat'onat'on An Tugun

12:6 12:6 Proberbs 3:11,12 **12:12 12:12** Isaiah 35:3

14 Mahapul an atonyuy abalinanyun mi'hayyup hinadan ibbayun
tatagu. Ya athidi bon gahin di atonyun namin di abalinanyun
mangunud hinadan pohdon Apu Dios. Te udum hi algo ya hanadan
nangat hinadan pohdonay manigon hiya.
15 Ya halipodpodonyu ta wan ma''id ha mangiwalong an mundinol
hinan homo' Apu Dios. Te onha waha mangathidi ot alinah dumakol-
day mangiyunnud i hiya ta gumalat hi pumbahulanda i Apu Dios.
16 Ya halipodpodonyu bo ta ma"id ha mangat hi umipabain an umat
hi mi'babai onu mi'lala'i. Ya tigonyu bo ta ma"id ha mungngoheh
nan tugun Apu Dios an umat i Esau. Te hi Esau ya aggena binalol
nan lebbengnan midat i hiya an panguluwan. Te gapuh inagangna ya
inhukkatnah diyen boltanona i han anonah ohay pinnangan.
17 Ya innila ta'un adi madne ya pohdona mohpen alan hidiyen
boltanona mu adi mo mabalin. Ta ta'on on lumuwaluwa ya adi mo
nimpe mabalin hi alanah diyen mipaboltannot i hiya.
18 Maphod ta hay nanginnilaan ta'uh a'at Apu Dios ya adi umat
hi nanginnilaan handidan a'ammod ta'u. Te dida'e ya eda dinawat
nan tugunahdih nan nihaggon hinan billid hi ad Sinai an wahdi han
mundalang an apuy ya han umipatakut an munhihillong an ahuk an
nili'mut hidi ya mumpuwo'.
19 Ya wada bo han ma''adngol an gangoh di tangguyub ya han
munhapit. Mu hidin dingngol nadan tataguh diyen munhapit ya
nangintattakutda ta numpahmo'da ta wan idinongnan humapit.
20 Te nunhiglay takutdah nan imbagana an ma"id anu ha taguh
mabalin hi mihaggon hidi te ta'on on ha animal hi umehdi ya mahapul
an puntopadat mate.
21 Ya immannung an atatakut hidiyen tinigoda te ta'on on hi Moses
ya inalinay munggagayonggong hi takutna.
22 Mu dita'u'e ya adi athidiy ma'at hi panginnilaan ta'u i Apu Dios
te wa'et kimmulug ta'u ya niddum ta'uh nadan mundayaw hinan
nahamad an billid hi ad Zion hidih ad Jerusalem. Mu hidiye ya bokon
mo hitun lutay awadana te hi ad abunyan an boblen nan wadawada
an Dios. Ta middum ta'un mi'yam'amlong hinadan linibun a'anghelna.
23 Ya middum ta'u boh nadan imbilang Apu Dios hi papanguluwan
an imbabalena an nitudo' di ngadandah ad abunyan ya ta'on on nadan
tatagun imbilang Apu Dios hi nipto' di pangatdah din ataguda. Ta
middum ta'u nimpen namin i Apu Dios an hiya nan munhumalyah
atagutagu.
24 Ya middum ta'u mo i Jesus an gapuh nan dalanan immayuh hidin
natayatana ya nipa'annung nan balun hapit Apu Dios. Te ongal di
niyatan nan dalan Jesus an adi umat hinan dalan handin hi Abel hidin
nadne.
25 Ot hanat donglonyu nadan mangibagbagah nan hapit Apu Dios.
Te hidin nadne ya nadan agge nundongol hinadan nangibagbagah nan
hapit Apu Dios ya nadusada. Ot namama mahan i dita'uh ad uwani
hi'on adi ta'u unudon nan Imbabalena.
26 Yaden hidin nadneh himmapitan Apu Dios hinan billid ya
immalyog tun luta. Mu hay imbaganah ad uwani ya alyonay, Lo'tat
ya pidwo' an iwagot tun luta mu bokon mo tun luta ya abuh te ta'on
on hi ad lagud.

12:19 12:19 Hay Nakakan 19:12,13 **12:26 12:26** Haggay 2:6

27 Hay pohdon naen alyon ya hay e adadagan ya ama"idan an namin
di nawada ta ammuna nadan munnananong di a'atnay mabati.
28 Ta hiya nan ongal di punhanaan ta'u i Apu Dios te adina pi'dadag
nan e ta'u pi'hituwan. Ot hanat hiyay un'unudon ta'u ya dayawon ta'u.
29 Te nunhiglay bungotna an umat hinan nunhiglan apuy an gumhob
di dusan nadan adi umunud i hiya.

13

Hay Aton Ta'un Mangipa'amlong I Apu Dios

1 Hanat ipatigo ta'uy pamhod ta'uh nadan ibba ta'un kimmulug.
2 Ya wa'et wadaday mangilih humawwang hinan numpunhituwan
ta'u ya apngaon ta'u dida. Te alinah ma'at i dita'u din na'at i handidan
a'ammod ta'u an aggeda innila ya anghel di udum hinadan inapngadan
mangilida.
3 Ya adi ta'u linglingon an bumoddang hinadan nun'ibabalud an
gapuh nanguluganda ta ay ta'u ni'ibalud an gapuh homo' ta'un dida. Ya
nomnomnomon ta'u bo nadan mapalpaligat ta ay ta'u mi'ligat hinadan
punligatanda.
4 Ya da'yu'en nangahawa ya mahapul an iyohhayuy pamhodyuh nan
ahawayu ta adiyu iluktap onu adi ayu mangat hi udum an ababain te
umannung an dusaon Apu Dios nan mangathidi.
5 Ya bokon bo hay pihhuy gagamgaman ta'u ituwen pi'taguwan ta'u
ta adi ta'u unguhan nan wada i dita'u. Te hi Apu Dios ya inalinay adi
dita'u inganuy ya adi dita'u taynan i hiya.
6 Ta hiya nan mabalin an mundinol ta'u i Apu Dios. Ot ta'on on
nat'onat'on di ma'at i dita'u ya way ohaon alyonay, Hi Apu Dios di
bumoddang i ha''on. Ot ta'on on nganney aton di tatagun ha''on ya
adiya' tumakut. Te onda tagu ya abuh.
7 Ya adi ta'u bo linglingon din intuddun nadan namangulun
nuntudtuduh hapit Apu Dios. Ya nomnomnomon ta'uy anahamad di
pangulugda i Kristu hidin ataguda ta diday pangiyunnudan ta'u.
8 Te nan nahamad an a'at Jesu Kristu ya adi maluman. Te hiyah
diye tuwaliy a'atnah din hopapna ya ta'on on hi ad uwani ya hi
ingga'inggana.
9 Ya hanat adi ta'u bo unudon nadan dakol an tudtudu an adi miyun-
nudan hinan immannung an tudtudun Kristu. Te hay maphod hi aton
ta wan mihamad di pangulug ya hay e pangidinolan hinan boddang
Apu Dios an bokon nan pangunudan hinan tudtudun mipanggep hi
mapaniyon makan. Te immannung an ma''id ha iboddang nan e
pangunudan i danae.
10 Te hay kulugon ta'u ya hi Jesu Kristu di ni'nong i Apu Dios. Mu
nadan manginaynayun an mangi'nong hi animal ya adi mabalin hi
middumdah nadan ipaphod Apu Dios.
11 Hay aton nan nabaktun padi ya iyena nan dalan nan animal hinan
Kuwartun Apu Dios ta i'nongnah apakawanan di bahul di tatagu. Mu
nan adol diyen i'nongna ya ibata''anah nan numboblayanda ya ahina
gobhon.
12 Ya atbohdiy na'at i Jesu Kristu te impibata''andah nan boble ot
ahida patayon ta hay dalanay nidawat i Apu Dios. Ta hiya moy

12:29 12:29 Deuteronomy 4:24 **13:6 13:6** Psalm 118:6

nahamad hi ni'nong hi nunlinis hi tatagu ta way atondan middum i
Apu Dios.
13 Ot hay maphod ya hi Jesus di pangidinlan ta'u ta bokon nan inunud
ta'u ni'. Ya abuluton ta'u boy pumpaligatan ta'u an umat hinan inat
Kristu.
14 Te hitun lutan awadan ta'uh ad uwani ya bokon hituy nanongnah
iha"adan ta'u. Te hay gagamgaman ta'u ya nan nahamad an boblen e
ta'u pi'hituwan hi pidwana.
15 Ot dita'un mangun'unud i Jesus ya hay i'nong ta'u i Apu Dios hi
abigabigat ya nan e ta'u pangibagbagaan hinan anabaktuna.
16 Ya adi ta'u bo linglingon an mangat hi maphod ta hom'on ta'u
nadan munhapul hi boddang te danaey umipa'amlong i Apu Dios hi
i'nong ta'uh ad uwani.
17 Ya mahapul bon un'unudon ta'uy tugun nadan mangipangpan-
gulu i dita'u ya mumpada"ul ta'un dida te diday bumoddang hi e
umong'ongngalan di pangulug ta'u. Te udum hi algo ya umannung
an mahmahan Apu Dios i dida nan inyukodnan dida an tamuda. Ta
hiya nan un'unudon ta'u nimpe dida ta wan waday amlongdan mangat
hinan tamuda. Te onha ngohayon ta'u dida ta humigadan mangat
hinan tamuda ot mahmo' ta'u.
18 Ya ta'on on da'mi ya mahapul an idasalan da'mi ta way atonmin
manginaynayun an mangat hinan ipatamun Apu Dios i da'mi ta wan
ma"id ha ibahhawanmi.
19 Ya idasalana' ta wan agagga ya mumbangngada' hinah awadanyu.

Hay Dasal Nan Nuntudo'

20 Hi Apu Dios an alpuwan di linggop ya hiyay nangipa'annung hinan
balun tugun ta minahuwanah Jesu Kristu an nangiyateh bahul ta'u ta
numbalin hi na'abbaktun mumpapto' i dita'un paddungnay kalnerona.
21 Ot hay dasal'u ya hanat hi Apu Dios di mangdat hi abalinan
ta'un mangat hinadan pohdonan aton ta'u. Ya hanat atona nadan
umipa'amlong i hiya an pohdonan aton i dita'u an gapu i Jesu Kristu
an hiya nan madayaw hi inggana. Amen.

Nan Dappuh Tuwen Tudo'

22 Hanat anusanyun i'iba an bahaon hituwen ho'dod an tudo"un
da'yu te pinhod'un mihamad di pangulugyu.
23 Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yu an nilubus hi baludan hi ibba ta'un
hi Timothy. Ot agagga'e ya umalihtu ya i'uyug'uh umaliya' hina.
24 Ot hanat ipa'innilayuh nadan mangipangpangulu i da'yuhna an
nomnomnomonmi dida ya an namin ayun kimmulug i Apu Dios hina.
Ya ta'on on nadan i'iba ta'un i Italy ya alyonday nomnomnomon da'yu
i dida.
25 Ot hanat minaynayun nan homo' Apu Dios i dita'un namin.

Nan Tudo'
James

Hay A'at Tuwen Liblu

Hay nangitudo' ituwen liblu ya hi James. Mu hinan Hebrew ya ma"id ha ngadan hi James te Jacobus di ngadanah nan hapit di i Akaya. Ya atbohdiy ngadanah nan Biblian di i Germany ya i Netherlands ya nadan udum an boble. Ya handi hi ad England ya impibalud nadan udum an patul ya ahawan di patul nadan tatagun nangibalin hinan Biblia hi English an umat i John Hus (1369-1415 A.D.) ya hi John Wycliffe (1320-1384 A.D.). Mu hi Wycliffe ya ammuna nan tungalna an pinu'ulanda te nate ot eda ka"utan di tungalnah nan nilubu'ana. Mu hidin hi James 1 di patul (1566-1625 A.D.) ya inyuldina an mahapul an mibalin nan Hapit Apu Dios hinan hapit an English ta an namin an Simba'an ya waday oha ni'mo hi Biblia. Ta hiyah diye nan wada nan Biblia an King James Version an nagibbuh hidin 1611 A.D. Mu hidin agge ni' nagibbuh an nibalin ya imbagan nan patul an hi James hinadan mangibalin an mabalin'e ya iniddumda nan ngadanah nan Biblia. Ta numanomnomda attog nadan mangibalin te ma"id ha ngadan an James hinan Biblia. Ya hay nipanomnom i dida ya hukkatanda nan ngadan an Jakobus hi James ta pangipatigodah punhanaandah nan patul te hiyay ud nomnom an mibalin nan Hapit Apu Dios hi English. Ta inatda an ta'on on ma"id ha ngadan hi James hinan Biblia.

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha"on an hi James an baal Apu Dios ya
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Hay puntudo'a' ya da'yun namin an
mumpangulug i Kristu an niwakat hi abobboble. Hanat mapmaphod
ayun namin.

Hay Iboddang Di Ligat Hi Pangulug

2 Da'yun ibba' an kimmulug, ta'on on dakol di nat'onat'on hi
punligatan ta'u ya maphod on munhana ta'u damdama.
3 Te innila ta'u an gapuh nadan punligatan ta'u ya mihamad di
pangulug ta'u te abalinan ta'u mon mangitpol hi ligat.
4 Ot mahapul an itpol ta'u nadan punligatan ta'u ta wan mihamad
an mihamad di pangulug ta'u ta nan pohdon Apu Dios di pumbalinan
ta'u an ma"id ha kulang di amaphod ta'u.
5 Mu wada'en da'yu ha aggena innilay madadawoh hi atona ya
maphod on idasalna ta idat Apu Dios di abalinanan mangipanuh hi
atona. Ot hi Apu Dios ya nundadaan an mangdat hinan ibaga ta'u ya
mun'am'amlong hi pumbagan ta'uh boddangna.
6 Mu gahin on hanan mumbaga i Apu Dios ya patiyona an idat Apu
Dios nan ibagana. Te nan waday punduwaduwaana ya umat hinan
dalluyun hinan baybay an mumpinulluy hi pangat di dibdib.
7 Ot nan tagun dumuwaduwa ya ma"id ha odamonah idat Apu Dios
hinadan ibagana.
8 Ya hidiyen tagu ya ma"id ha pot'onah atona te ma"id ha pot'onah
unudona.

Hay Pun'amlongan Nadan Kimmulug I Apu Dios

9 Da'yun i'iba an nun'awotwot ya maphod on mun'am'amlong ayu te
gapuh kimmuluganyu ya nabaktuy niyatanyun Apu Dios.
10 Ya atbohdin da'yun i'iba an kakadangyan an maphod on
mun'am'amlong ayuh nan eyu pumpada''ulan hitun luta an gapuh
kimmuluganyu. Te nan a'at di itaguwan hitun luta ya umat hinadan
habhabung an adi madne on nakling.
11 Te inumlot'e nan potang ya mun'alyoh nadan habhabung ta
mun'a'agah nadan habungna ta adi mo maphod di tigona. Ot athidiy
ma'at hinan tagu an mahiw hinadan kinadangyanah tun luta.

Hay Apatnaan Ya Hay Abaliyan

12 Hanan tagun hi Apu Dios di nanongnah unudona an ta'on on
mapalpaligat ya hiyay mipa'amlong. Te umannung an mi'tagu i Apu
Dios hi munnananong te hiyah diyey alyon Apu Dios hi lagbun midat
hinadan tatagun naminhod i hiya.
13 Ot hanat adiyu alyon di hi Apu Dios di nunha'ul i da'yu ta hiya
nan numbahul ayu. Te hi Apu Dios ya agge numbahul. Ot adi mabalin
hi ha'ulon da'yu i hiya ta atonyu nadan adina pohdon.
14 Te hay lummuh e aha'ulan di tatagu ya gapuh nan nunhiglan
naminhoddan mangat hinadan adi maphod an nonomnomonda.
15 Ya hay pangatan hinan adi maphod an ninomnom ya bahul. Ya
hay pumbalinan nan e panginaynayunan an pangatan i diyen bahul
ya ate an hidiye nan ihi''anan i Apu Dios.
16 Ta hiya nan adiyu alyon an i'iba di hi Apu Dios di nunha'ul i da'yu.
17 Te hi Apu Dios an wah ad abunyan di nalpuwan an namin nadan
maphod an wada i dita'u ya hiyay nunlumuh nadan dumilag hi ad
lagud an bittuwon ya algo ya bulan. Ya ta'on on wa'e on maluman di
a'at dadiyen limmuna mu hi Apu Dios ya adi maluman di a'atna.
18 Ya imbilang dita'un kimmulug hi imbabalenah din namatiyan
ta'uh nan nipto' an tudtuduna. Ta dita'uy nabakbaktu hi an namin
hinadan limmuna.

Mahapul An Unudon Ta'u Nadan Donglon Ta'un Tugun

19 Da'yun ibba' an kimmulug, hanat nomnomnomonyu ta
mundadaan ayun mangngol hinan hapit Apu Dios. Ya nomnomonyu
on ahi ayu humapit. Ya hanat adi hi kittang on bimmungot ayu
20 te ma''id ha iboddang di bungot hinan e pangatan hinan pohdon
Apu Dios.
21 Ot hiya nan mahapul an aanonyun namin nadan adi maphod an
punnomnomyu. Ya idinongyu nadan adi maphod an ato'atonyu. Ya
mahapul bon mumpada''ul ayu ta nan tugun Apu Dios an pinatiyuy
unudonyu ta way atonyun mi'tagu i hiya.
22 Te hay adolyuy ilaylayahhanyu hi'on adiyu unudon nan hapit Apu
Dios an eyu donglodonglon.
23 Te nan tagun mangmangngol hinan tugun Apu Dios mu adina
unudon ya umat hinan tagun e nundiggal ya tinigonan nagungal di
ibu'na
24 mu aggena hinugud ta on immaan hinan way diggal ya lininglingnay a'atna.

Athidiy a'at nan tagun mangngol hinan tugun Apu Dios ya adina
unudon.

25 Mu nan tagun nangngol hinan tugun Apu Dios ya inunudna ta
indinongnan mangat hinadan pumbahulan ya boddangan Apu Dios hi
an namin an at'attona ta adi umat hinan tagun adi mangunud hinan
tugun an dingngolna.
26 Ya nan tagun mangalih kimmulug i Apu Dios mu adina ono'nongon
di hapitona ya hay adolnay ilaylayahhana ya ma''id ha hilbin diyen
alyonay kimmulug.
27 Te hay abuluton Ama ta'un hi Apu Dios hi nahamad di pangulugna
an miyunnudan hinan pohdona ya nadan nanginnilan mammo'
hinadan nun'apuhig ya nadan nun'abalu ta boddangana didah nadan
punligatanda. Ya adida mi'mi'yat hinadan adi maphod an ato'aton di
tataguh tun luta.

2

Hay Maphod Hi Pangat Hinadan Kakadangyan Onu Nadan Nun'awotwot

1 Da'yun i'iba, hi'on nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an na'abbaktuy
alyonyuh kinulugyu ya hanat numpapaddung di pangibilangyuh
kumpulnan tagu.
2 Te onha hinan a'am'amunganyun mundayaw i Apu Dios ya alinah
waha immali i ha kadangyan hi namalbalu ya numbabalitu' ya indani
bo ya immali ha nawotwot i ha nunlaglage
3 ya undan agge nibahhoy pangatyu hi'on manu nan kadangyan te
eyu ipabun hinan maphod an ubunan ya na'e attog an nawotwot ya
eyu impabun hinan dotal onu pamaag ya impata'dogyuh nan dugu?
4 Adi mahan maphod di pangatyu hi'on adi mumpapaddung di
pangibilangyuh tatagu.
5 Da'yun i'iba, nomnomonyu tun ibaga'. Dakol nadan nun'awotwot
an kimmulug an pinilin Apu Dios an ibilangnah kakadangyan an ga-
puh pangulugda. Ta ta'on on dida ya middumdah nan pun'ap'apuwana
te hidiyey imbaganah ma'at hinadan tatagun naminhod i hiya.
6 Mu tanganu on athidiy pangatyuh nadan ma'ma''idan an adiyu
ibilang dida? Undan aggeyu innila an hanadan udum an kakadangyan
di mamalpaligat i da'yu ya hi kittang on e da'yu pun'idalom?
7 Ya nunhiglay pamihuldah nan madayaw an Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu.
8 Ya ha ahan di nahamad an tugun an impitudo' Apu Dios hi unudon
ta'u ya alyonay, Mahapul an umat hi pamhodyuh adolyuy pamhodyuh
ibbayun tagu.
9 Te hi'on hanadan waday abalinanday pohpohdonyu ya abuh ot
numbahul ayu te aggeyu inunud nan tugun Apu Dios.
10 Te nan tagun mangalih un'unudona nan tugun Apu Dios mu waday
ohah imbahhona ya hiyah diye damdaman numbahul an nipaddung
hinan tagun aggena inunud an namin nadan tugun.
11 Ot ta'on hi agge nunluktap ta inunudna nan tugun Apu Dios an
alyonay adita umiluktap muden pimmate ya hiyah diye damdaman
numbahul te imbahhonay ohan tugun Apu Dios.
12 Ot hay mahapul ya unudon ta'u nadan tuguna ya halipodpodon
ta'uy hapiton ta'u ya an namin di aton ta'u. Te nan tugun Apu
Dios ya bumoddang i dita'u ta adi ta'u aton nadan pumbahulan.

Ot nomnomnomon ta'u an hituwen tugun di mangipa'innila hi'on
numbahul ta'u onu agge ta'u.
13 Ot nan tagun ma''id ha homo'nah ibbana ya adi hom'on
damdaman Apu Dios hitun punhumalyaana. Mu nan tagun waday
homo'nah ibbanan tagu ya ma''id ha itakutnah tun panumalyaan Apu
Dios i hiya.

Hay Atigan Di E Kimmulugan Ya Nan Pangat

14 Da'yun i'iba, onha waha taguh alyonay kimmulug hinan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu mu ma''id ha atiganah nan nitaguwana ya ma''id
ha hilbin di kimmulugana te adi umdah hidiyen pangalyanay hiya ya
kimmulug hi pangihwangan Apu Dios i hiya.
15 Te onha waha oha i da'yun kimmulug ha maligatan hinadan
mahapulna
16 ya imme'a ya alyom di, Adi'a minomnoman ot hi Apu Dios di ukod
an mangdat hinadan mahapulmu. Yaden ma''id ha idatmuh nadan
wadan he''a ya ma''id ha hilbin diyen maphod an inalim.
17 Athidih nan pangulug an ma''id'e ha atiganah nan nitaguwan ya
ma''id ha hilbina.
18 Mu alina'eh waha mangalih, O mu agge numpapaddung di aton
ta'un mangunud i Apu Dios te mabalin an hay udum ya waday
pangulugda. Ya hay udum ya maphod di pangatda. Mu hay pambal'u i
naen ibagada ya mahapul an mun'unnud nan pangulug hinan pangat
te hay atiganan waday pangulug ya hanan maphod an pangat.
19 Ma''id ha mapto' ya wada boy mangali hi immannung an waday
pangulug'u te patiyo' an ohah Apu Dios. Immannung an ohah Apu Dios
mu ta'on on nadan dimunyu ya nunhiglan munggagayonggongdah
takutdan Apu Dios te patiyondan ohah Apu Dios.
20 Ya hanadan paddungnay ma''id ha nomnomda ya gahin on waha
tigonda ta panginnilaanda an hanan pangulug an ma''id ha atiganah
nan pangat ya ma''id ha hilbina.
21 Handin hi apu ta'un hi Abraham ya manu'eh imbilang Apu Dios hi
nipto' di pangatna ya gapuh nangunudanah nan imbagan Apu Dios an
inyenah imbabalenan hi Isaac i han billid ta enaot i'nong i Apu Dios.
22 Hidiyen inat Abraham ya niyunnudan hinan pangulugna i Apu
Dios. Ya hidiyen nangatanah nan pohdon Apu Dios di nangipihamad
hi pangulugna.
23 Ya hidiyey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios an alyonay, Hi
Abraham ya pinatinah Apu Dios ta hidiyey gapunah nangibilangan
Apu Dios i hiyah nipto' di pangatna. Ya hidiye boy gapunah pangalyan
Apu Dios hi gayyumnah Abraham.
24 Ta ma'awatan ta'u mohpe an hay gapunah nangibilangan Apu Dios
hi nipto' di pangat Abraham ya hidiyen nangunudanah nan imbagan
Apu Dios. Te adi umdah nan pangalyan hi kimmulugta ya ma''id ha
atiganah nan pangat.
25 Ya atbohdih din mi'ilala'i an hi Rahab an manu'eh imbilang
damdaman Apu Dios hi nipto' di pangatna ya hay namoddangana
i handidan tatagun Apu Dios an nahnag an e nunsi'im ya hay
nangitudduwanah pangi'wandan mumbangngad hinan nalpuwanda.
26 Ot nan tagun alyonay kimmulug mu adina aton nan pohdon Apu
Dios ya nipaddung hinan nate an ma''id ha yahyahna.

3

Hay E Pangano'nongan Hi Hapiton

1 Da'yun i'iba, hanat adiyu gamgaman an muntudtudu te umman
wada'ey ibahhawanmin muntudtudu ya nunhiglay panumalyan Apu
Dios i da'mi mu hanadan itudtuduwanmi.
2 Immannung an dita'un tatagu ya wa'e on nibahho ta'u an namamah
nan hapiton ta'u te na'alligat hi e pangano'nongan hi hapiton. Te onha
abalinan ta'un mangono'nong hi hapiton ta'u ya wa'ot an nipto' an
namin di aton ta'u.
3 Ta hay nipaddungan di hapiton di to'o ta'un tatagu ya umat hinan
gumo' an mipakamel hi to'on nan kabayu an ta'on on kittakittang mu
hidiyey lummuh pangipluyan nan kabayuh nan pohdon nan nitakken*
pangipluyana.
4 Ya hay oha boh nipaddungan di to'o ta'u ya nan kittang an gumo'
hi uddun nan papol an ta'on hi kittakittang mu ongal di abalinana.
Te ipena nan papol hinan pinhod nan mummanehon pangipluyan an
ta'on on waday mabikah an puwo' hi damuwona.
5 Ya umat boh nan apuy an ta'on on kittang ni' mu abalinanan
pu'ulan nan damunan billid. Te tun to'o ta'un tatagu ya ta'on on kittang
mu ongal di abalinan di hapitona
6 an nipaddung hinan apuy. Te hanan to'o an alpuwan di adi maphod
an hapiton ya abalinanan dadagon an namin di nitaguwan ta'u. Ya hay
nalpuwan datuwen adi maphod an hapiton ta'u ya hi Satanas.
7 Wadaday tatagu an abalinandan ayumon di nat'onat'on an hamuti
ya animal an umat hinadan wah nan muyung ya hinadan baybay ta
itudtuduwanda dida.
8 Mu ma''id ha ohah tagu hi abalinanan itudduwan di to'ona ta wan
mipto' an namin di hapitona. Ta hiya nan wa'e on waday adi maphod
an hapiton ta'u an ay guwade an pumate.
9 Ngalngalam ha to'o ta'u an pundayaw ta'un Apu Dios ya indani bo
on namihul ta'uh ibba ta'un tatagu an limmun Apu Dios ta ay hi Apu
Dios damdamay pinihul ta'u.
10 Adi maphod hi pundayaw ta'uy to'o ta'u i Apu Dios ya indani bo
on namihul ta'uh ibba ta'un tatagu. Da'yun i'iba, hanat bokon athidiy
pangat ta'u.
11 Atbohdih nan obob an adi mabalin an nan ohan obob ya hidiy
alpuwan nan maphod an liting an inumon ya nan adi maphod di
tamtamnan liting.
12 Ya nan mumpait an liting ya adi mabalin an hagubon ta inumon.
Ta hiya nan maphod on hanadan maphod ya abuh di hapiton ta'u ta adi
ta'u udman hinadan adi maphod. Ya atbohdih nan fig an adi mabalin
hi bumungah olibo onu greyp ya bumunga hi fig.

Hay A'at Nan Immannung An Nanomnoman An Tagu

13 Hanan tagun immannung an nanomnoman ya matigoh nan
pangatna ya pumpada''ulana.
14 Mu adiyu alyon hi nanomnoman ayu hi'on munhin'a'amoh ayu ya
way oha i da'yu on ipapilitnay pohdona.

---

* **3:3 3:3** Hay pangalin di udum hinan nitakke ya nihakay.

15 Bokon athidiy alyon Apu Dios hi nanomnoman an tagu te nan
athidin a'at ya nalpuh nan dimunyu an hidiyey a'at di agge kimmulug.
16 Te hanadan tatagun munhin'a'amoh ya way ohaon pohdonan hiya
ahan di ma'unud ta lo'tat ya mundudu'angda ya dakol moy adi maphod
hi ma'at.
17 Hanadan immannung an nanomnoman an tatagu an hi Apu
Dios di nalpuwan diyen punnomnomda ya mipatigo nan a'at Apu
Dios hinan pangiye"eda. Ta ongal di naminhoddah punhahayyupan
di tatagu ya donglonday ibagan di ibbada an adida ipapilit di
pohdonda ya mumpada"ulda ya ongal di homo'dah ibbada ya maphod
di pumbalinan nadan atonda ya immannung an numpapaddung di
pangibilangdah ibbada.
18 Hanadan tatagun mangat i danae ya diday umat hinan e
muntanom an ayda itanom nadan maphod an pi'hayyupandah ibbada.
Ya hay ibungan dadiyen atonda ya hanadan maphod an ma'ma'at.

4

Hay Bumahbah Hi Punhahayyupan

1 On innilayuy gumalat hi punhahannuwanyu? Umman hay gumalat
ya hanadan adi maphod an pohpohdonyu ta hiya datuwe nadan
miploh hi nomnomyu
2 an umat hinan waha pohdonyun alan an wa'e ta adi ayu pa"ala
on ammunadi on pumate ayu. Ya di'et adiyu abalinan an alan nadan
amohanyu ya hi kittang on mi'hannu ayu. Mu manu'eh adiyu abalinan
an alan nadan pohdonyu ya bokon hi Apu Dios di pumbaganyu.
3 Ya ta'on boh on hiyay pangibaganyu ya adina idat te adi maphod
di ninomnomyuh pangiyatanyu an hanan pun'amlonganyu ya abuh di
nomnomnomonyu.
4 Tanganu on alyonyuy kimmulug ayu ya hanadan pohpohdon di
adolyuy ato'atonyu? Undan aggeyu innila an hanan kimmulug an hay
pangatna ya umat hi pangat di agge kimmulug ya mi'buhul i Apu Dios?
5 Nganney punnomnomyuh nan impitudo' Apu Dios an alyonay
nunhiglay hakit di nomnomna hi'on bokon hiya an nunlumun dita'uy
un'unudon ta'u?
6 Mu ta'on on athidi ya boddangan dita'u ta waday abalinan ta'un
adi mangat hinadan adi maphod an pohpohdon di adol ta'u. Te
impitudo'na bon alyonay, Hanan tagun mumbaktu ya hiyay aboholan
Apu Dios. Mu nan tagun mumpada''ul te innilanan ma'ahhapulnay
boddang Apu Dios ya hiyay hom'on Apu Dios.
7 Ta hiya nan mahapul an hi Apu Dios di un'unudon ta'u. Ya
hanggaon ta'uh Satanas ta wan taynan dita'un hiya.
8 Ya mihaghaggon ta'u'e i Apu Dios ya atbohdin mihaggon i dita'u.
Mu da'yu'en mangmangngat hinadan pumbahulan ya gahin on idi-
nongyu nadan adi maphod an ato'atonyu. Ya da'yu'e an dumuwaduwa
ya mahapul an hi Apu Dios di pangiyohhaanyuh un'unudonyu.
9 Ta umukayungan ayu ya kumga ayuh bainyuh nadan ina'inatyun
pumbahulan. Ta wan hay luwayuy mihukkat hi immanamlonganyun
nangat hinadan adi maphod.
10 Ot hanat mumpada''ul ayu i Apu Dios ta wan ipabaktu da'yu i hiya.

4:7 4:7 Epesus 6:11

Hay Adi Pamihulan Hi Ibba

11 Da'yun i'iba, hanat adi ayu munhimpipihul te nan tagun pihulonay
ibbana ya nan hapit Apu Dios di pinihulna te alyonay mahapul an
mumpopohhodan ta'u. Te onha pihulon ta'uy ibba ta'u ya hidiyey
atigana an agge ta'u inunud nan tuguna.
12 Ya hay nalpuwan nan nahamad an tugun ya hi Apu Dios. Ya hiyay
munhumalyah tatagu te hiya ya abuh di waday abalinanan manadag
onu managuh tagu. Ta hiya nan hanat adi namaaggon alyon ta'uh
numbahul di ohan tagu.

Hay Pangiyukodan I Apu Dios Hinadan Aton

13 Ya wada'e i da'yu ha nunnomnom an mumbaat ta e mungkumilhu
ta lo'tat ya waday pihhuna ta umudu'dul di nitaguwana ya hanat
nomnomnomonyuh tuwen ibaga'.
14 Dita'u ya agge ta'u innilay ma'at hi bigat hinan nitaguwan ta'u. Te
hantun nitaguwan ta'u'e ya umat hinan bugut an wadan matigo mu
indani ya na'ibagan nama"id.
15 Ta hiya nan hay maphod ya nomnomnomon ta'u an gahin di
abuluton Apu Dios nan ninomnom ta'u ya ahi mabalin an ma'at.
16 Te adi ta'u'e idinol i Apu Dios ya mumbahul ta'u te hay adol ta'uy
impabaktu ta'u.
17 Ot nomnomnomonyu an nan tagun innilanay nipto' mu adina
unudon ya numbahul.

5

Hay Tugun Apu Dios Hi A'at di Kinadangyan

1 Da'yun i'iba an mahiw hi ikadangyana ya hanat nomnomnomonyu
an udum hi algo ya umukayungan ayu ya lumuwa ayuh nan pundusan
Apu Dios i da'yu.
2 Ta hanadan nun'abalol an wadan da'yu ya lo'tat ya mun'apa"ihda.
3 Ya ta'on on hanadan balitu'yu ya silberyu ya lumatida. Te alyonyu
eh'ay waday inamungyuh ikadangyanyu mu onnot on hidiyey lummuh
ahumalyaanyu ta mipiye ayuh nan munnananong an apuy.
4 Te hi Apu Dios ya innilanan danaen ingkadangyanyu ya nadan
bino'lan nadan nuntamuwonyuh nadan puntanomanyun aggeyu in-
dat. Ta hiya nan numpahpahmo'dah nan ongal di abalinanan Dios ta
dingngol Apu Dios hidiyen pumpahmo'andan hiya.
5 Ot ta'on on umanam'amlong ayuh ad uwani te pinumhod di
nitaguwanyu ta wadan namin di mahapulyu mu udum hi algo ya
madusa ayu ta umat ayuh nan timmaban kalnero an mapaltih nan
nagtud an apaltiyana.
6 Ya wadaday tatagun ma"id ha bahulda on eyu indalom dida ta
nipapateda an gapu attog ta ma"id ha abalinanda an mi'hangga i da'yu.

Hay Abalinan Nan Nahamad An Pangulug

7 Hanat anusan ta'un i'ibay ligat ta ingganah pumbangngadan nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Itigo ta'uh nan pangat di muntanom an
anusanan hadhaddon di umudanana ta way atonan muntanom. Ya
intanomna'e ya hihinnodna boy a'apitan diyen intanomna.

8 Ot maphod on athidiy aton ta'un manmannod hi e pumbangngadan
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ta inaynayun ta'un mangun'unud i
hiya te agagga moy pumbangngadana.
9 Ot hanat adi ta'u munhimpapabahul an i'iba ta adi dita'u dusaon i
Apu Dios te nundadaan mon umali nan munhumalya i dita'un namin.
10 Ya nomnomnomon ta'u handidan propeta an nangipa'innilah nan
pohdon Apu Dios hi ipa'innilada an nunhiglay nunholholtapanda mu
inanu'anusanda. Ot maphodot on diday pangiyunnudan ta'u ta anusan
ta'u nadan punligatan ta'u.
11 Dadiyen propeta ya innila ta'un mun'am'amlongdah ad uwani
te inanusanda nadan ligat an hinolholtapda. Hi Job di ohan athidiy
inatna te ta'on on nunhiglay ena nunligatan ya aggena inwalong di
pangulugna. Ta immudi ya himmo' Apu Dios ot boddangana te athidi
tuwaliy a'atna an ongal di homo'na.
12 Ya ha ahan di mahapul hi aton ta'un da'yun i'iba ya kumpulnan
alyon ta'u ya adi ta'u isapata i Apu Dios onu hi kumpulna. Ta hanan
owan ta'u ya ipa'annung ta'u ya alyon ta'u'eh adi ya adi ta'u aton ta
wan adi dita'u dusaon i Apu Dios.
13 Wada'en da'yu ha maligligatan ya mahapul an mundasal i Apu
Dios. Ya nan udum an mun'am'amlong i da'yu ya maphod di
ikankantayuy pun'amlonganyu i Apu Dios ta hidiyey pundayawyun
hiya.
14 Ya wada'ey mundogoh ya maphod ona ipa'ayag nadan mangipang-
panguluh nadan kimmulug ta ma'amungdah balen nan mundogoh ya
linanahanday adolna ya indasalanda an mumbagadah boddang nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ta wan pumhod.
15 Ot gapuh pangulugyu i Apu Dios hinan pundasalanyu ya uman-
nung an pumhod nan mundogoh. Ya onha waday numbahulan diyen
mundogoh ot ta'on on hidiyen bahulna ya mapakawan.
16 Ya wada'ey numbahulanyuh nadan ibbayu ya mahapul an ibagayu
an nibahho ayu ta pakawanon da'yu ya ahi ayu munhindadasal ta
ma'aan di dogohyu. Te ongal di abalinan nan dasal nan tagun
immannung di pangulugnan Apu Dios.
17 Umat i din propeta an hi Elijah an hiya ya tagu an umat i dita'u.
Mu inhamadnan nangidasal i Apu Dios ta wan adi um'umuddan. Ya
nipa'annung ta agge im'immuddan hi tuluy tawon ya han onom di
bulan.
18 Ot ahina bo ibaga ta umudan. Ya immudan ta timmaguda mohpe
nadan nun'itanom.
19 Da'yun i'iban kimmulug, alina'eh waha ohan da'yu hi nangiwalong
hi pangulugna mu immey oha i da'yu ta ena binoddangan ta
imbangngadnay pangulugna i Apu Dios
20 ya immannung an hiyay nangipagol hi e'ot ihi"anan diyen tagu i
Apu Dios. Ya gapu bo i diyen inatna ya an namin nan numbahulan
diyen tagu ya mapakawan.

Nan Namangulun Tudo' Peter
(1 Peter)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Peter an ohah nadan apostoles
Jesu Kristu an hinnagnan e mangipa'innilah nan a'atna.
Hituwey tudo"un da'yun pinto' Apu Dios hi tataguna an ni'ibobleh
nadan bobleh ad Pontus ya hi ad Galasya ya hi ad Kapadosia ya hi ad
Bitinia ya hi ad Asia.
2 Hidin hopapna ya ninomnom tuwalin Ama ta'un hi Apu Dios an
dita'uy pumbalinon nan Espiritunah tataguna an mangun'unud i Jesu
Kristu an gapuh nangiyatayanah bahul ta'u ta wan mapakawan di
bahul ta'u.
Hanat nanongnan malinggop ayun namin ya minaynayun nan
homo' Apu Dios i da'yu.

Hay Adi Punduwaduwaan Hinan Kinulug

3 Madayaw hi Apu Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
te hiya ya ongal di homo'nan dita'u ta waday balun itaguwan ta'u an
gapuh nummahuwanan Jesu Kristu hidin natayana. Ta hiya nan hanat
hay gamgaman ta'u ya nan e ta'u pi'taguwan i hiyah pidwana.
4 Te waday indadaan Apu Dios hi ad abunyan an adi maluman di
aphodna te adi madadag ya adi mapogpog.
5 Ya gapuh pangulug ta'uh nan abalinan Apu Dios ya ipapto' dita'u ta
ingganah datngan ta'uh diyen indadaana an e ta'u pi'taguwan i hiyah
pidwana.
6 Ot hiya nan maphod on hituwen e ta'u pi'taguwan hi munnananong
di mangipa'amlong i dita'u hi ad uwani an ta'on on athitun dakol di
nat'onat'on an ligat hi holholtapon ta'u.
7 Te datuwen punligatan ta'uy atigana hi'on immannung nan
pangulug ta'u. Te ta'on on nan balitu' an mabalin an madadag ya
gahin onda ilutu ya ahi mamahmah an balitu'. Ot namama moh nan
pangulug ta'u an na'ballol mu hay balitu'. Ot nahamad'ey pangulug
ta'u ya nahamad boy e ta'u ipabaktuwan hitun pumbangngadan Jesu
Kristu.
8 Ya ta'on on aggeyu tinigoh Jesus ya pohpohdonyu ya ongal di
dinolyun hiya. Ta mipatigo nan amlongyu an ma"id ha nipaddungana
hinadan pun'amlongan di tataguh tun luta.
9 Ya manu'eh athidi ya waday pi'taguwan ta'uh munnananong an
hiyah diyey gapunah nangulugan ta'u.
10 Hituwen e ta'u pi'taguwan i Jesus ya nadan propeta an
nangipa'innilan dita'uh nan a'at di homo' Apu Dios ya iniphoddan
inada'adal di a'atna
11 te pinhoddan innilaon hi'on anuud di a'atana ya nganney atonan
ma'at. Te impa'innilan nan Espiritun Kristu i dida an hiya ya
mapalpaligat ya ahi bo mipatigo nan anabaktuna.
12 Ya nipa'innila bon dida an bokon diday ipa'annungan nadan
imbagada te dita'uy ipa'annungana. Ya hiya tuwali boy impituddun
nan Espiritun Apu Dios an hinnagnan nalpuh ad abunyan hinadan

nuntuddun da'yuh nan iphodan ta'un inat Jesu Kristu. Ya ta'on on
nadan anghel ya ongal di naminhoddan manginnilah a'at diyen ma'at.

Hay E Ta'u Pangiyunnudan Hinan A'at Jesu Kristu

13 Ot mahapul an ihamad ta'uy pangun'unud ta'un Jesu Kristu ta
wan halipodpodon ta'uy pangat ta'u ta ha ahan di gagamgaman ta'u
ya nan mapmaphod an aton Apu Dios i dita'uh tun pumbangngadan
Jesu Kristu.
14 Ya gapu ta imbabale dita'u mon Apu Dios ya mahapul an hanadan
pohdonay un'unudon ta'u ta adi ta'u bangngadon hanadan adi maphod
an impa'ingha ta'uh din agge ta'u ni' nanginnilaan i hiya.
15 Te hi Apu Dios an nangibilang i dita'uh imbabalena ya nahamad
di a'atna ot maphod on hiyay inghon ta'u.
16 Te impitudo'na an alyonay, Inghona' an Dios te ha"on ya nahamad
di a'at'u.
17 Nomnomnomon ta'u an hi Apu Dios an alyon ta'uh hi Ama ta'u
hinan pundasalan ta'u ya numpapaddung di punhumalyanan namin
hi tagu an miyunnudan hinadan ina'inat ta'u. Ta hiya nan ad uwanin
atagu ta'uh tun luta ya mahapul an waday takut ta'un mangat hinadan
adina pohdon.
18 Ya innila ta'u an bokon nadan ma'umah an umat hi pihhu onu
balitu' di nibayad hinadan bahul ta'u an binoltan ta'u i handidan
a'ammod ta'u
19 te hay namayad Jesu Kristu ya nan na'ballol an dalanah din
natayana. Te hiya ya umat hinan napilin kalnero an ma"id ha ganit di
adolna an uggan i'nong handidan a'ammod ta'u. Athidiy a'at Kristu te
hiya ya ma"id ha bahulna.
20 Hidin agge ni' nunlumuwan Apu Dios hitun luta ya hi Kristu
tuwaliy ninomnomnah mangiyateh bahul ta'u. Mu aggena ni'
impa'annung ta ingganah ad uwani teen mun'adatngan di e apogpogan
tun luta.
21 Ta gapuh nan inat Kristu ya waday dinol ta'u i Apu Dios an
nummahun Kristu hidin natayana ot mumbangngad hi ad abunyan
ta hiyay na'abbaktu. Ta hiya nan dita'uh ad uwani ya hanat hi Apu
Dios di kulugon ta'u ya pundinolan ta'uh nan e ta'u pi'taguwan hi
munnananong.
22 Ot gapuh pangun'unudan ta'uh nan tugun Apu Dios ya nipaphod
di punnomnom ta'u ya pangat ta'u ya nahamad di pamhod ta'uh ibba
ta'un mumpangulug i Kristu. Ot hanat minaynayun hidiyen pamhod
ta'u.
23 Te hidin kinulug ta'u nan hapit Apu Dios ya paddungnay nipidwa
ta'un niyayyam an hay nangimbabalen dita'u ya nan munnananong an
Dios. Ot hanan adi maluman an hapitnan kinulug ta'u di panginnilaan
ta'uh nadan a'at di e ta'u pi'taguwan.
24 Te impitudo' Apu Dios an alyonay, An namin di tagu ya umatdah
nan holo'. Ya nan amaphodda ya umat hi amaphod di habhabung.
Te nan holo' ya makling. Ya hanada'en habhabung ya malyohda ya
nagahda.
25 Mu nan hapit Apu Dios ya munnananong di niyatana.

1:16 1:16 Lebitikus 11:44-45; 19:2; 20:7 **1:25 1:25** Isaiah 40:6-8

2

1 Mahapul an idinongyun namin nadan adi maphod an impa'inghayu
an umat hi layah ya akih ya ha'ul ya nan e panumtumbu'an hi ibba
ya hanan pangipatigan hi maphod hi ibba ya dee mannot an nat'on di
wah nomnom.
2 Ta hay eyu ot pun'adalan hinadan hapit Apu Dios di popohdonyu
ta umat ayuh nan golgollang an hay ena uminuman hi gatas di
nomnomnomona ya abuh. Te gahin onyu atonhidi ya ahi mihamad
di pangulugyu.
3 Athidiy atonyu ot nali'nayu moy amaphod Apu Dios.

Hanan Batu An Agge Pinhod Di Tatagu

4 Hanat hi Jesu Kristu an alpuwan di munnananong an itaguwan di
nanongnah pundinolan ta'u. Te hiya ya nipaddung hinan batu an agge
pinhod nadan tatagun mangapyah bale mu aggeda innilan hidiyey
pinto' Apu Dios hi na'hamad an pangipabunan hi bale.
5 Ot dita'u'en waday balun itaguwana ya mipaddung ta'uh batu
an mi'apyah nan balen Apu Dios. Ya dita'u boy pinto'nah padi
an mangidawat hinadan mi'nong an umipa'amlong i hiya an gapuh
nangabulutan ta'un Jesu Kristu.
6 Ot athinay a'atna te impitudo' tuwalin Apu Dios an alyonay,
Nomnomnomonyu an iha''ad'u hi ad Zion nan pinto''u an nipaddung
hi batu an nahamad hi ipabunan di bale. Ta nan tagun mundinol i
hiya ya adi muntutuyu hi ena nangiyukodan hi nitaguwanan hiya.
7 Ta hiya nan dita'un kimmulug i hiya ya ongal di niyatanan dita'u
mu nadan agge kimmulug. Te diday nipa'annungan nan impitudo' Apu
Dios an alyonay, Hanan batu an agge pinhod nadan mangapyah balen
usalon ya onnot on hidiye otahan nan nahamad hi pangipabunan hi
bale.
8 Ya impitudo'na bon alyonay, Hituwen batuy ihali'dudan di tatagu
ya hiya boy mipaddung hinan doplah an agahanda. Ot manu'eh
mihali'dudda ya hidiyey nadadawoh hi ma'at i dida te aggeda inunud
nan hapit Apu Dios.
9 Mu dita'un mumpangulug ya pinto' dita'un Apu Dios hi tataguna
ya padina an puntamuwona ya paddungnay oha ta'un bimmoble. Ta
wan dita'uy e mangipa'innilah nan inatnan iphodan ta'u. Te hidin
hopapna ya paddungnay wa ta'uh nan munhihillong mu ad uwani ya
mapmaphod ta pinatalan dita'un Apu Dios.
10 Te handi ya ma''id ha niyatan ta'u i hiya ta hiya nan agge ta'u
innilay a'at di homo'na. Mu ten ad uwanin wada moy niyatan ta'un
hiya ya lini'na ta'u mohpey a'at di homo'na.

Hay Mahapul Hi Aton Ta'u An Kimmulug

11 Nomnomnomonyun i'iba an dita'u ya ay ta'u nundagguh hitun luta
ya abuh te hay immannung hi e ta'u pi'hituwan ya hi ad abunyan. Ot
hanat bokon hanadan adi maphod an pohpohdon di adol ta'uy at'atton
ta'u te dadiyey manadag hi pangulug ta'u.
12 Ot hanat hay maphod di ipatigo ta'uh nadan agge kimmulug i
Apu Dios. Ta ta'on on nunhiglay pamihuldan dita'u mu tigonda'en
nanongnan maphod di pangat ta'u ya lo'tat ya abulutondah Apu

2:7 2:7 Psalm 118:22

Dios ta wan middumdan dita'un mundayaw i Jesu Kristu hitun pumbangngadana.

Hay Maphod Ya Na'na'unnud Ta'u
(Epesus 6:5-8; Kolosi 3:22-25)

13 Ot gapuh pamhod ta'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya maphod
on un'unudon ta'un namin nadan munggubilnun dita'u an umat hinan
patul
14 ya nadan ap'apu an pinilinan munhumalyah nadan numbahul ya
mangibagah maphod hinadan tatagun mangat hi nipto'.
15 Te hay pohdon Apu Dios ya hanadan maphod di aton ta'u ta
wan lo'tat ya duminong nadan paddungnay ma"id ha nomnomdan e
manumtumbu' i dita'uh agge immannung.
16 Manu te libli ta'un mangat hi pohdon ta'un aton mu hanat bokon
hidiyey pangigadulan ta'un mangat hi kumpulna an ta'on on adi
maphod. Te hay maphod ya pumbalinon ta'uy adol ta'uh baal Apu
Dios.
17 Ta lispituwon ta'uy ibba ta'un tagu ya ipatigo ta'uy pamhod ta'uh
nadan ibba ta'un kimmulug i Kristu. Ya hanat waday takut ta'un
mangat hinadan adi pohdon Apu Dios. Ya mumpada"ul ta'uh nan
ap'apu ta'u an munggubilnu i dita'u.

18 Ya da'yu'en himbut ya mahapul an na'na'unnud ayuh nadan ud
himbut i da'yu ta mumpada"ul ayun dida an ta'on on nadan mabungot
ta bokon ammuna nadan ma'ule onu nadan maphod di pangatnan
da'yuy pangipatiganyuh maphod.
19 Te nan tagun mangun'unud hi hapit Apu Dios an anusanay
pamalpaligat di tatagun hiya an ta'on on ma"id ha gapuna ya hiyay
ipa'amlong Apu Dios.
20 Mu on'e tuwali gapuh bahul ta'uy pamalpaligatandan dita'u ya
ma"id ha gungguna ta'u. Mu ipa'amlong dita'u i Apu Dios hi'on itpol
ta'uy pamalpaligatdan dita'u an gapuh pangatan ta'uh maphod.

21 Te hay pohdon Apu Dios hi aton ta'u ya itpol ta'u nadan punligatan
ta'uh ad uwani. Te innila ta'u an hi Jesu Kristu ya nunhiglay
namalpaligatdan hiya an gapu i dita'un namin. Ot hanat hiyay
pangiyunnudan ta'u.
22 Hiya ya ma"id ha ohah numbahulana ya ma"id ha hinapitnah
layah.
23 Te hi Jesu Kristu ya ta'on on nunhiglay nama'baindan hiya ya
ma"id ha nibahhoh nambalna. Ya atbohdih namalpaligatandan hiya
an aggena imballoh mu ona inyukod i Apu Dios te hiya ya nipto' di
punhumalyana an ma"id ha pangipangngelana.
24 Ta initpolnan namin danae ta inggana ot iyatenay bahul ta'uh nan
krus ta waday abalinan ta'un mangidinong hinadan pumbahulan ta
hanadan pohdon Apu Dios di un'unudon ta'u. Ya gapuh nadan hugatna
ya nipaphod ta'u.

25 Handi ya umat ta'uh nan natala' an kalnero. Mu ad uwani ya
nihayyup ta'u moh nan paddungnay mumpastol an hi Jesu Kristu ta
hiyay mangipappapto' i dita'u.

3

Hay Atigan Nan Immannung An Pangulug
(Epesus 5:22; Kolosi 3:18)

1 Da'yu'en nun'alahin an binabai ya maphod on ayu mumpada''ul
hinan ahawayu. Te onha wadan da'yu ha agge kimmulug di ahawana
ot ta'on on adiyu lutikan i dida ot lo'tat ya iyunnudandan da'yu ta
kumulugda an gapuh nan tigondan maphod an pangatyu
2 te tigonda an nipto' nan atonyun mangun'unud i Apu Dios.
3 Ya tigonyu bo ta adi nunhiglay pangipaphodyuh adolyu an umat hi
pangipaphodanyuh ibu'yu ya hay pumbanggolanyuh nadan nun'abalol
an umat hi balitu' ya hay punlubunganyuh nadan nun'anginan lubung
te bokon danaey atigan di amaphodyu.
4 Te hay atigana ya nan maphod an pangatyu an umat hinan adi
maluman an uleyu ya pumpada''ulanyu te danaey waday niyatanan
Apu Dios.
5 Te athinay inat handidan binabaih din nadne an nundinol i Apu
Dios an numpada''uldah nadan ahawada. Ta hidiyey nibilangandah
maphod an binabai.
6 Umat i Sarah an inun'unudnah ahawanan hi Abraham an imbi-
langnah ap'apuna. Ot mibilang ayuh imbabalena hi'on maphod di
pangatyu ya ma''id ha nganneh diyeh takutanyu.
7 Ya da'yu'e damdaman linala'in nun'alahin ya mahapul an ipapto'yu
nadan ahawayu te nakapuyda mu da'yu. Ya maphod di ulayanyu dida
ta ma''id ha manandih dasalyu te innilayu an numpaddung di ulen Apu
Dios i da'yun himbale te ta'on on dida ya mi'tagudah munnananong i
Apu Dios.

Hay Pumpada''ulan Ta'u An Ta'on On Mapalpaligat Ta'u

8 Ot hay ibaga' i da'yun i'iban mumpangulug ya maphod on
mun'u'unnudan ayu ya munhimboboddang ayu ya mumpopohhodan
ayu ya hom'onyuy ibbayu ya mumpada''ul ayu.
9 Ya alina'eh waha adi maphod hi inat di ibbayun da'yu onu waday
adi maphod hi hinapitdan da'yu ya adiyu iballoh mu atonyuot di
maphod i dida. Ta umat hidin imbagan Apu Dios hi namto'anan dita'u
an alyonay wagahan dita'u. Ta hiya nan mahapul an ipatigo ta'uy
maphod hi ibba ta'u.
10 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Nan tagun pohdonan
maphod di itaguwana ya mahapul an ma''id ha hapitonah adi maphod
onu layah.
11 Ya mahapul an idinongnan mangat hinadan adi maphod ta
hanadan maphod di atona. Ya hanat maphod di pi'hayyupanah
ibbanan tagu.
12 Te ha''on an Dios ya ipappapto''u nadan tatagun maphod di
pangatda ya nundadaana' an mangngol hi dasalda. Mu hanada'en adi
maphod di pangatda ya nunhiglay bungot'un dida.
13 Onha hanadan maphod di popohdonyun aton ot ma''id ha taguh
attaonan mangat hi adi maphod i da'yu.

3:12 3:12 Psalm 34:12-16

14 Mu ta'on'eh on maphod di pangatyu ya apyanan paligaton da'yu
ya mabalin damdama an mun'am'amlong ayu. Ya hanat adi ayu
minomnoman ya adi ayu tumakut.
15 Mu onyuot nomnomon an hi Jesu Kristu di nahamad hi
un'unudonyu te hiyay Ap'apu ta'u. Ya mahapul bon nanongnan
nidadaan di pambal ta'u hi'on mahmahandan dita'u di gapunah e ta'u
pundinolan i Apu Dios. Ya pa'ulayon ta'un mambal ta ipatigo ta'uy
pumpada''ulan ta'un dida.
16 Ya ipatigo ta'uy ule ya lispitu ta'un dida ta lo'tat ya bumaindan e
mamihupihul i dita'u an gapuh e ta'u kimmulugan i Jesu Kristu.
17 Te udu'dulnah on paligaton dita'u an gapuh pangatan ta'uh
maphod hi'on hidiyey pohdon Apu Dios mu ta adi gapu i ha adi
maphod hi inat ta'u.
18 Te hi Jesu Kristu ya ta'on on ma''id ha bahulna ya nipapate an
gapuh bahul ta'un tatagu ta way aton ta'un mihayyup i Apu Dios. Ya
hidiyen nangiyatayanah bahul ta'u ya namingpinghan ya abuh an adi
mabalin hi mipidwa. Ya manu te pinateday adolna mu timmagu te
nan linnawana ya agge ni'yate.
19 Ta hidiyen linnawanay immeh nan nibaludan nadan linnawan
handidan numpun'ate ta ena intudtuduwan dida
20 an dadiye nadan linnawan handidan agge nangulug i Apu Dios
hidin atagun Noah. Te hidin ataguda ya inan'anusan Apu Dios an
hihinnod di eda kumulugan i hiya mu hidin nagibbuh nan papol ya
ammunada han walun tatagun kimmulug i hiya an hinunggop hinan
papol ta diday nihwang i diyen nalbongan tun luta.
21 Ta hay nipaddung i diyen liting ya nan e ta'u pumpabonyagan
ta wan mipatigon mihwang ta'uh nan pundusan Apu Dios ta mi'tagu
ta'un Jesu Kristu an gapuh namahuwana. Te nan pumpabonyagan ya
bokon hay a'ulahan di dikan di adol ta'uy ipa'innilana te on hay e ta'u
pangunudan i Apu Dios an namakawan hi bahul ta'u.
22 Ta ad uwani ya numbangngad hi Jesu Kristu hi ad abunyan hi
awadan Apu Dios ta hiyay na'abbaktun mun'ap'apu. Ta ta'on on
nadan anghel ya an namin nadan wahdin waday abalinanda ya hiyay
mun'ap'apu i dida.

4

Hay E Ta'u Pangitpolan Hi Ligat

1 Innila ta'u an hi Jesu Kristu ya inanusanay ligat ya nadan
nunholholtapanah din awadanah tun luta. Ot ta'on on dita'u ya
maphod on mundadaan ta'un mangitpol hinadan punligatan ta'u an
umat hinan inat Kristu. Te nan tagun mangitpol hinadan punligatana
ya abalinana mon mangidinong hinadan pumbahulan.
2 Ot ad uwanin atagu ta'uh tun luta ya hanat hanadan pohdon Apu
Dios di aton ta'u ta bokon hanadan pohpohdon di adol ta'uy aton ta'u.
3 Te impahda ta'un ina'inat nadan adi maphod hidin agge ta'u ni'
kimmulugan an dadiye nadan pohpohdon nadan agge kimmulug i Apu
Dios an aton an umat hinan nagaga"ihon pohpohdon di adol ya hanan
ma'anamu"amungta on inagan hi inum on inat nadan ababain. Ya hay
nunhiglan umipabungot i Apu Dios ya nan e pundinolan hi udum an
dios an umat hi bulul.

4 Ta hiya nan ad uwani ya masda'aw dadiyen agge kimmulug hinan
adiyu pi'pi'yatan hinadan adi maphod an at'attonda ta on da'yu mo
ngihngihilan i dida.
5 Mu udum hi algo ya humalyaon Apu Dios didah nadan ina'inatdan
adi maphod. Te hi Apu Dios ya nundadaan an munhumalyah
atagutagu an ta'on on handidan numpun'ate.
6 Ta hiyah naey gapuna an ta'on on hanadan numpun'ate ya
nipa'innilan diday a'at Jesu Kristu. Ta ta'on hi'on natey adolda te hiyah
diyey ma'at hi an namin hi tagu mu ta wan mi'taguda i Apu Dios hi
pidwana.

Hay E Pangatan Hinan Niyukod I Dita
(1 Kulintu 12:4-11)

7 Tuwe mon madatngan di apogpogan di an namin an wahtun luta.
Ot hiya nan mahapul an nomnomnomon ta'uy aton ta'u ta adi ta'u
palpaliwan ta ma"id ha manandih nan pundasalan ta'u.
8 Ya ha ahan di mamanguluh nomnomnomon ta'u ya hay e ta'u
pangipatigan hinan ongal an pamhod ta'uh nadan ibba ta'un kimmu-
lug. Te wada'ey pamhod ta'un dida ya abalinan ta'un pakawanon an
namin nadan numbahulanda i dita'u.
9 Ya wadada'ey ibba ta'un kimmulug hi himmawwang hi nunhituwan
ta'u ya hanat mun'am'amlong ta'un mangapnga i dida.
10 Te hiyah naey nangdatan Apu Dios hi abalinan di hinohhan dita'u
ta way aton ta'un munhimboboddang.
Ta maphod di pangiyatan ta'uh nan inyukodnan dita'u an ta'on on
agge numpappadung. Te nat'onat'on di abalinan ta'uh indat Apu Dios.
11 Ot hanan nidattan hi abalinana an muntuddu ya mahapul an
nan hapit Apu Dios di itudtuduna. Ya nan nidattan hi abalinana an
bumoddang hi ibbana ya mahapul an hidiyey ihamadnan aton. Ta
wan an namin di aton ta'u an gapuh boddang Jesu Kristu i dita'u ya hi
Apu Dios di mipabaktu. Te hiya ya ammunay madayaw hi inggana te
ma"id ha nipaddungan di abalinana. Amen.

Hay Punligatan Nadan Mumpangulug

12 Da'yun i'iba, hanat adi ayu masda'aw hi'on dakol di ligat hi
holholtaponyu. Te danaey apatnaan di pangulug ta'u.
13 Ot hanat mun'am'amlong ta'u an ta'on on munholholtap ta'uh
nadan dakol an punligatan ta'u an gapuh pangun'unudan ta'un Jesu
Kristu ta ay ta'u ni'ligat hidin nunligatana ta wan udum hi algo ya
mi'yam'amlong ta'uh tun ipatigan di anabaktuna.
14 Ya mipa'amlong ta'u bo hi'on nan e ta'u pangun'unudan i Jesu
Kristu di lummuh pamihulan di tatagun dita'u. Te hidiyey atigana an
immannung an wadan dita'u nan Espiritun Apu Dios an bumoddang i
dita'u.
15 Mu hahalipodpodon ta'u ta wan ma"id i dita'u ha mapaligat an
gapu i ha adi maphod hi inatna an umat hi pimmate onu nangako onu
nadan udum an pumbahulan an umat hi e pi'bibiyangan hi nitaguwan
di udum.
16 Mu wa'et gapuh pangun'unudan ta'u i Jesu Kristu di pamalpali-
gatandan dita'u ya adi ta'u bumain. Mu onnot on munhana ta'u i Apu
Dios an gapuh nidduman ta'u i Kristu.

17 Te datuwen punholholtapan ta'uy atigana an nihipun di pun-
humalyaan Apu Dios hi tatagu an hay pamanguluwona ya dita'un
kimmulug i hiya. Ot athidi'ey ma'at i dita'un i'imbabalena ya namama
moh nadan tatagun adi mamatih nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
18 Te impitudo' Apu Dios an alyonay, Ta'on on nan nipto' di pangatnan
tagu ya naligat hi ena pi'taguwan i Apu Dios. Ot namama mo ahan
hinan tagun adi maphod di pangatna.
19 Ot hiya nan hanat hi Apu Dios an nunlumu i dita'uy pundinolan
ta'u hi pangatan ta'uh maphod. Ot ta'on on ta'u mapalpaligat hi'on
hidiyey inyabulutna hi ma'at i dita'u.

5

Hay Pangipapto'an Hinadan Tatagun Apu Dios
(James 3:1)

1 Da'yu an mangipangpanguluh nadan ibba ta'u an mumpangulug
ya wada bo han itugun'un da'yu. Te ha"on di oha an nanigoh
nan nunholholtapan Kristu ya ha"on boy oha an umat i da'yu an
mangipangpanguluh kimmulug. Ya madinola' an hitun pumbangn-
gadan Kristu hitun ipatigan di anabaktuna ya middum ta'un hiya an
mipabaktu.
2 Ta hay itugun'u i da'yun mangipangpanguluh nadan kimmulug ya
hanat ipappapto'yu nadan kimmulug i Apu Dios te dida nadan umat hi
kalnerona an ipipapto'na i dita'u. Ya maphod on waday amlong ta'un
mumpapto' i dida an gapuh naminhodan ta'un bumoddang i didah
nan eda pangun'unudan i Apu Dios. Ya hanat bokon hay bo'laon ta'uy
nonomnomon ta'u mu hay e ta'u ot pangatan hinan pohdon Apu Dios
di nomnomon ta'u.
3 Ya hay aton ta'un mangipangpangulun dida ya adi gahin on
nan pohdon ta'uy ma'unud. Mu hay maphod ya hanat dita'uy
pangiyunnudandah nan maphod an pangat.
4 Ta wan hitun pumbangngadan nan na'abbaktun mumpapto' hi
tatagu ya idatnan dita'u nan gungguna ta'u an nan e ta'u idduman
i hiya an mipabaktu hi ingga'inggana.
5 Ya hay itugun'u damdaman da'yun mumpangpangngilog ya
hanat unudonyu nadan minamakilog. Ya maphod on way ohaon
mumpada"ul. Te hi Apu Dios ya alyonay, Ha"on ya nunhiglay agge'
naminhodan hinadan tatagun mumbaktu. Mu ongal di boddang'uh
nadan tatagu an nanongnan mumpada"ul.
6 Ta hiya nan maphod on ta'u mumpada"ul hinan ongal di abali-
nanan Dios ta wan udum hi algo ya ipabaktu dita'un hiya.
7 Ya iyukod ta'un hiyan namin nadan inomnoman ta'u te hiya ya
nanongnay pangipapto'nan dita'u.
8 Mu mahapul an halipodpodon ta'u ta hanadan maphod di aton ta'u.
Te hi Satanas an mi'buhul i dita'u ya umat hinan atatakut an layon an
e manamahama' i ha patayona ta anona.
9 Ot hiya nan mahapul an ihamad ta'un mangun'unud i Jesu Kristu
ta way aton ta'un manangga i Satanas. Ya bokon dita'u ya abuh di
paligatona te an namin nadan ibba ta'un mumpangulug hi abobboble.

4:18 4:18 Proberbs 11:31

10 Mu magibbuh'e aya datuwen na'omtang an punligatan ta'u ya
pabikahon dita'un Apu Dios ta mihamad di pangulug ta'u. Te hiyay
numpili i dita'u ta middum ta'un hiya hitun adatngan nan ma"id ha
pogpognan ipabaktuwana an gapuh nangulugan ta'un Jesu Kristu.
11 Ot hanat hi Apu Dios an ma"id ha nipaddungan di abalinanay
inaynayun ta'un dayawon hi ingga'inggana. Amen.

Nan Dappuh Nan Namangulun Tudo' Peter

12 Hituwen ho'dod an tudo"un da'yu ya impitudo"u i Silbanus* an
hiyay ohah ibilang'un hi ibba'. Manu'eh impitudo"uh tuwe ya ta ibaga'
an immannung nan homo' Apu Dios ta wan nanongnan abuluton ta'u
nan homo'nah nitaguwan ta'u.
13 Nadan ibba ta'un kimmulug an ma'amu'amung hituh ad Babilon ya
alyonday nomnomnomon da'yuhna. Ya atbohdiy alyon nan ibilang'uh
imbabale' an hi Mark.
14 Ot maphod on nundadammu ayu'en kimmulug i Kristu ya
ipatigoyuy pamhodyuh hinohha.
Ot hanat malinggop ayun namin an mumpangulug i Kristu.

* **5:12 5:12** Hay ohah ngadan Silbanus ya hi Silas.

Nan Mi'adwan Tudo' Peter
(2 Peter)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Simon Peter an baal Jesu
Kristu ya oha boh nadan apostolesna an hinnagnan e mangipa'innilah
nan a'atna.
Ot hituwey tudo"un da'yun i'iba an kimmulug. Dita'u ya kimmulug
ta'u an gapuh boddang Jesu Kristu an Dios an hiya nan Mangihwang i
dita'un namin an kimmulug. Te hiya ya maphod di pangatna an ma"id
ha pangituppuganah boddangna.
2 Hanat nanongnan malinggop ayu ya minaynayun nan homo' Apu
Dios i da'yu an gapuh nanginnilaanyuh nan a'atna ya nan a'at nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay A'at Di Ohan Kimmulug

3 Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya indatnan namin di mahapul
ta'u ta way aton ta'un mangihamad an mangunud hinan pohdona an
gapuh nanginnilaan ta'un Kristu an nangayag i dita'u ta wan mi'laggat
ta'uh nan amaphodna ya anabaktuna.
4 Ya gapu i naen boddangna ya nipa'annung i dita'u nan imbagaba-
gana tuwali ta mabalin an adi ta'u aton nadan bumahbah i dita'u an
umat hinan adi maphod an pohpohdon di tataguh tun luta ta nadan
maphod an pangat an nalpu i Apu Dios di matigoh nan nitaguwan ta'u.
5 Ot hiya nan mahapul an aton ta'un namin di abalinan ta'u ta wan
umong'ongngal di pangulug ta'u ta pumhod di pangat ta'u. Ya ta wan
ma'udman di innilaon ta'u
6 ta way aton ta'un mangono'nong hi punnomnom ya pangat ta'u. Ta
wan itpol ta'u nadan punligatan ta'u ya un'unudon ta'uh Apu Dios.
7 Ya mahapul bon ulayan ta'u nadan ibba ta'u ya ipatigo ta'uy
pamhod ta'un dida.
8 Aton ta'u'e datuwe ya mabalin an umong'ongngal di iyatan nan
na'innilaan ta'un a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
9 Mu nan tagun kimmulug i Jesu Kristu mu adina unudon dadiye ya
hidiyey atigana an aggena na'awatan di a'at Apu Dios ya lininglingnay
namakawanan Apu Dios hi bahulna.
10 Ta hiya nan da'yun i'iba ya mahapul an way ohaon humlun
mangun'unud i Apu Dios ta wan mipatigo an pinto' da'yun munhilbin
hiya. Te athidi'ey pangatyu ya ma"id ha mabalin hi mangihi"an i
da'yun Apu Dios.
11 Ta udum hi algo ya mun'am'amlong hi Apu Dios an mangabulut i
da'yuh nan ma"id ha pogpognan pun'ap'apuwan nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu an Mangihwang i dita'u.

Hay Nangibagaan Peter Hi Ena Atayan

12 Inaynayun'un ipanomnom danaen da'yu an ta'on on dingngolyu
tuwali ot unudonyu ta na'innilan nahamad di pangulugyuh nadan
nituddun da'yu.
13 Te ad uwanin wadaa' ni' hitun luta ya pinhod'un nomnom-
nomonyu datuwe.

14 Te innila' an agagga mo ya mateya' te impa'innilan tuwalin nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di ataya'.
15 Ta hiya nan ihamad'un muntugun i da'yuh ad uwani ta ta'on ona'
mate ya nanongnan mipapanomnom datuwen da'yu.

Hay Anabaktun Jesu Kristu

16 Nan impa'innilamin da'yu an a'at di anabaktun Jesu Kristu hitun
pumbangngadana ya bokon a''apoh an ninomnom di nun'ala'ing an
tatagu te immannung an nipatigo i da'miy anabaktuna.
17 Te hidin nangipatigan Apu Dios hi anabaktun Jesu Kristu ya
dingngolmi nan nalpuh ad abunyan an hapit Amana an nunhiglay
amaphodna an alyonay, Hiyah tuwe nan Imbabale' an pa'appohpohdo'
ya pun'am'amlonga'.
18 Ta dingngolmih diyen hapit an nalpuh ad abunyan te wahdi amin
ibbamih Jesus hinan billid an niyappit i Apu Dios.
19 Hidiyen na'at di mangipa'innila an immannung nan anabaktun
Jesu Kristu an imbagabagan handidan propetah din nadne. Ot maphod
on ihamad ta'un adalon dadiyen imbagabagada. Te hiya ya nipaddung
hinan dilag te patalana nan nahilngan an punnomnom ta pa''innilaon
ta'u nan a'atna an hiya nan ay taloh nan mun'awiwi''it.
20 Mu ha ahan di nomnomnomonyu ya nan nitudo' an hapit Apu Dios
ya adi mabalin hi ukod nan tagu ya na'awatanay ibalinana te gahin on
nan Espiritu di pangidinolanah bumoddang an mangipa'innilah a'atna.
21 Te nan hapit Apu Dios an intudo' nadan propetah din nadne ya
bokon hay nomnomday nalpuwana te nan Espiritu di nangipa'innilah
nan intudo'da.

2

Nadan Nibahhon Muntudtudu

1 Ta'on on hidin nadne ya wadada nadan namaaggon inalidah dida
ya propeta. Ya ten atbohdi hi ad uwani an dindinlon ta'u ya wadaday
umalin muntudtuduh layah an nat'on di itudtududah a'at Apu Dios
ta bumahbah hi pangulug. Ya adida patiyon nan ongal di abalinanan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an hiya nan nangiyateh bahul ta'u. Ta gapu
i diyen atonda ya ma"id ha bahhonan dusaon Apu Dios dida.
2 Mu ta'on hi nibahhoy itudtududa ya dakolda damdamay maha'ul
ta iyunnuddah nadan umipabain an at'atonda. Ta gapu i dadiyen
adi maphod an at'attonda ya ngohayon di tatagu nan immannung an
tudtudu an un'unudon ta'u.
3 Te hay pihhuy gagamgamanda hi eda puntudtuduwan hi layah. Mu
hi Apu Dios ya indadaana moy pundusana i dida te tigtiggona nadan
at'attonda.
4 Immannung an hi Apu Dios ya dusaona nadan munlayah an
muntudtudu te ta'on on handidan anghel an numbahul hidin hopapna
ya agge himmo' Apu Dios dida te ena imbalud didah impilnu. Ta
deedahdih nan munhihillong ta ingganah madatngan nan algon
punhumalyaan Apu Dios i dida.
5 Ya atbohdin agge himmo' Apu Dios nadan tataguh din hopapnan adi
maphod di a'atda. Te namaaggot lobngona tun luta ta nun'a'altingdan
namin an ammuna nadan walu an da Noah an hina'amma han

nihwang. Te hi Noah ya intudtuduna nan pangat an miyunnudan
hinan pohdon Apu Dios.
6 Ya hay oha bo ya hay numpu'ulan Apu Dios hi ad Sodom ya hi
ad Gomorah ta numbalindah dapul an gapuh bahul nadan tatagun
numpunhituhdi. Manu'eh inat hidin Apu Dios ya pinhodnan ipatigoy
a'at di pundusanah nadan tatagun adi umun'unud i hiya.
7 Mu hi Lot an maphod di pangatnan tagu ya inihwangna te hiya
han minonomnoman hinadan umipabain an at'aton nadan tataguhdi.
8 Te hidiyen hi Lot an ni'iboblehdi ya mahkit di nomnomnah nadan
tigtiggonan adi maphod an at'atton ya hapiton nadan tataguhdi.
9 Ta hidiyey panginnilaan an hi Apu Dios ya innilanay atonan
bumoddang hinadan mangun'unud i hiya hinadan punligatanda. Mu
hanada'en adi umunud i hiya ya waday indadaanah pundusana i dida
hitun punhumalyaanah atagutagu.
10 Ya namammamay pundusanah nadan tatagu an hanadan adi
maphod an pohpohdon di adolday ato'atonda. Ya atbohdiy ma'at
hinadan tatagun ngohayonda nadan ap'apuda.
Ya nadan muntudtuduh nibahho an ma"id ha bainda ya munlat-
tuwagda bo udot ya ma"id ha takutdah nan nabakbaktu mu dida an
umat hinadan anghel an nalpuh ad abunyan an ngohayonda.
11 Mu hanadan anghel ya ta'on onda nabakbaktu ya ong'ongngal di
abalinanda ya ma"id ha eda ibaga i Apu Dios hi pamihuldah nadan
nada'da"ul mu dida.
12 Mu danaen muntudtuduh nibahho ya hanadan adi maphod
di pohpohdondan aton. Ya adi maphod di ibagadah nadan adida
ma'awatan te ma"id ha nomnomda an umatdah nadan animal an onda
mapalti ya abuh
13 ta holtaponday dusada hi eda namalpaligatan hi ibbadan tatagu.
Te dida ya ta'on on mapatal ya adida bumain an mangat hinan poh-
pohdon di adolda. Ta umipabain nan atondah nan pi'yamungandan
da'yu hinan punhahamulanyu ta diday mamahbah hinan maphod an
atonyu.
14 Ya kumpulnay tigondah babai on omnawanda. Ya attaondan
ha'ulon nadan agge nihamad di pangulugna ta wan ma'ma'yatdah nan
at'attonda. Ya nunhiglan ma'aggamgamda. Ta hiya nan dusaon Apu
Dios dida.
15 Te datuwen tatagu ya inwalongda nan nahamad an tudtudu ta
kumpulna on inunudda an umatda i Balaam an hi na' Beor hidin nadne
an ta'on on propeta ya inatnay adi maphod ta pangalanah pihhu.
16 Mu inhingal Apu Dios an impahapitna nan dongki ta hidiyey
nangidinongana i diyen enaot aton.
17 Mu danaen muntudtuduh nibahho ya ma"id ha iboddang nadan
itudtududa. Ta mi'aligdah nan natdu' an obob ya umatda boh nan
bugut an alyon on iyalinay udan ya dee mannot an ma"id te inye"en
di dibdib. Ta hiya nan nidadaan han munhihillong an umayandah
udum hi algo.
18 Te muntudduda'e ya alyonday nan itudtududay immannung
mu onnot on layahda. Ta diday munha'ul hinadan pa'kullugna ta
bangngadonda nadan inwalongda ni' an adi maphod an pangat.
19 Te hay itudduda ya ma"id anu ha mabalin hi mangipapilit an
mangipa'at i dida hi kumpulna. Mu hay oha ya adida unudon

hidiyen itudtududa te wada ayay mummandal i dida an dadiye nadan
ato'atondan mamahbah i dida. Athidiy a'atna te hay mummandal hi
tagu ya nan impa'inghadan ato'aton.
20 Ot nan tagun mangidinong hinan adi maphod an impa'inghana an
gapuh nanginnilaanah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an Mangihwang
i dita'u muden indani bo ya imbangngadnah din impa'inghana ya
mamama nan atonan adi maphod mu hidin hopapna.
21 Ya udu'dulna otboh on aggena impatnan immunud i Apu Dios mu
nan e ni' immun'unud ot ahina attaon an du'gon nan nahamad an
inunudna.
22 Nan tagun mangat hina ya hiyay ni'aligan nan kahu an anonay
utana ya nan babuy an ta'on on amhon ya ibangngadna damdamah
nan ena puntabla'an an napito'.

3

Hay Pangipa'annungan Apu Dios Hinan Imbagana

1 Hituwey mi'adwa moh tudo''un da'yun i'iba ya umat damdamah din
hopapnan tudo''u an pinhod'un ipanomnom bon da'yu nan maphod an
tugun ta wan hiyay nanongnah nomnomnomon ta'u.
2 Ta adi ta'u linglingon nan impa'innilan nadan propetah din nadne
ya atbohdih nadan impa'innilamin a'apostoles an tugun nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu an Nangihwang i dita'u hinan munnananong an
pundusan Apu Dios.
3 Ta ha ahan di nomnomnomon ta'u ya hitun mun'adatngan di
apogpogan tun luta ya dakolday mangiyal'alan mangat hinadan adi
maphod an pohpohdon di adol. Ya ngihngihilan dita'u i dida
4 an alyonday, Appaa, on imbagan Jesus an mumbangngad hitun
luta? Ya daan bohna? Ot ten nun'a'ate handidan a'ammod ta'uh din
nadne ya hiyah tuwe tuwali tun lutan agge naluman.
5 Athidiy alyonda te attaondan adi kulugon an hidin hopapna ya
ammunay himmapitan Apu Dios ot mawadah ad lagud ot ahina
pumbalinon dohah nan liting hi luta. Ta nalpuh nan liting nan luta
ya atbohdin nan liting di alpuwan di itaguwan nan wahtun luta.
6 Mu hay liting bo damdamay namahbah hitun lutah din nalbongana.
7 Ya nan hapit Apu Dios boy mangipa'innila an punnanongon Apu
Dios tun luta ya ad abunyan ta nangamung ona dadagon i diyen
adatngan nan algon pundusaanah nadan tatagun adi maphod di
ato'atonda an hay apuy di panadagna.
8 Mu mahapul an ma'awatan ta'un i'iba an hay punnomnom Apu
Dios hinan hinlibun (1,000) tawon ya ohay algo.
9 Ta ta'on on alyon di tataguy pun'ul'ullayonan mangat hinan
imbagana ya adi athidi mu manu'e ya nunnaud di anusna ta way aton
nadan tatagu an muntutuyuh nan inatdan bahul te hay pohdona ya
ma''id ha ta'on hi ohah taguh mihi''an i hiya.
10 Mu nan e pumbangngadan nan Ap'apu ta'u ya umat hinan
umaliyan nan mangako an agge na'innilaan. Hidiyen algon umaliyana
ya nunhiglay bungug di ad lagud hinan a'umahana an mun'a'aghobdan
namin nadan wadahdi. Ya atbohdi tun luta an mi'ighob.

2:22 2:22 Proberbs 26:11

11 Ot teen innila ta'u mon athina damdamay ma'at hitun luta ot
mahapul an ipappaphod ta'uy pangat ta'u ta nan a'at Apu Dios di
un'unudon ta'u ya abuh
12 hi ad uwanin panpannodan ta'uh nan nagtud an algon punhu-
malyaan Apu Dios. Ya aton ta'un namin di abalinan ta'un mangat
hinan ipatamuna ta wan agagga ya umalih Kristu. Ya hay adatngan
diyen algo ya ahidadalangda nadan wah ad lagud ta madadagda.
13 Mu dita'u ya madinol ta'u te wada nan imbagan Apu Dios an balu
an ad abunyan* ya balu an luta an ma''id ha adi maphod hi middum
hidi an ta'on hi oha.
14 Ta hiya nan hay maphod an da'yun i'iba ya humlu ta'u nimpen
mangat hinan pohdon Apu Dios hi ad uwanin panpannodan ta'uh
umaliyan Kristu ta wan ma''id ha akhupana hi bahul ta'uh lummuh
bumainan ta'un hiya ta wan maphod mohpey pi'hayyupan ta'un hiya.
15 Ot tigonyun nunhiglay anus nan Ap'apu ta'u ta hiya nan agge
ni' numbangngad ta wan nadan agge kimmulug ya mabalin an
kumulugda ta mi'taguda. Ya atbohna damdamay intudo' nan iba ta'un
hi Paul te hiya ya ongal di indat Apu Dios hi abalinanan muntugun.
16 Ta an namin nadan tudo'na ya imbaganay e pumbangngadan
Kristu. Mu wadaday udum an intudo'nan na'alligat an ma'awatan.
Ta hiya nan nadan tatagun agge nanginnilah a'at Kristu ya nat'on
di pangibalinda ta nibahhoy pangawatda an umat hinan atonda boh
nadan udum an nitudo' an hapit Apu Dios. Ta hiya nan madusadah
udum hi algo.

Hay Dappuh Nan Ni'adwan Tudo' Peter

17 Hay ma'udih itugun'un da'yun i'iba an gapu ta innilayu mo danae
ya halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan hinadan nibahhon tudtudun
danaen ma'layyah an tatagu. Te mabaliyan ayu'e ya undan adi ayu
mabahbah?
18 Ot hay maphodot hi nomnomnomonyu ya hay e umong'ongngalan
di innilaonyuh nan a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an Mangihwang
i dita'u hinan adusaan ta'u. Ot hiyay nanongnan madayaw hi
ingga'inggana. Amen

---

* **3:13 3:13** Hay alyon di udum hinan balu an ad abunyan ya balu an ad lagud. **3:13 3:13** Isaiah 65:17; 66:22; Nipa'innila 21:1

Nan Namangulun Tudo' John
(1 John)

1 Hituwen itudo''u ya hay a'at nan ma'alih Hapit an mangdat hi
itaguwan. Hiya ya wadawada tuwali ot ahi malmun namin di wada.
Mu immalih tun luta ta dingngodingngolmiy hapitna ya tinannigomi
nadan ina'inatna ya innilami an hiya ya immannung an tagu.
2 Ot hiya an mangdat hi itaguwan ya on tuwali nun'ohhada i Ama
ta'un hi Apu Dios mu impa'alinah tun luta ta tinigomi. Ta hiya nan
tistiguwanmi tee i da'yu.
3 Ta nan tinigomi ya dingngolmi ya hiyay itudo''u ta innilaonyu ta
wan maphod di pi'hayyupan ta'u i Ama ta'un hi Apu Dios ya nan
Imbabalena an hi Jesu Kristu
4 ta wan nahamad di e ta'u pun'amlongan.

Hi Apu Dios Ya Ay Patal

5 Hay dingngolmih inalin nan Imbabalen Apu Dios an ipa'innilamin
da'yu ya alyonay hi Apu Dios an hi Amana ya ay patal te ma''id ha adi
maphod i hiya hi ay munhihillong.
6 Ot nan mangalih waday niyatana i Apu Dios mu hiyah diyen
adi maphod di at'attona ya paddungnay wadah nan munhihillong ya
munlayah. Te nan at'attona ya agge niyunnudan hinan pohdon Apu
Dios.
7 Mu onha nipaphod di pangat ta'u ot paddungnay napatalan ta'u an
miyunnudan hinan patal Apu Dios ot wan maphod di punhahayyupan
ta'u. Ya an namin di bahul ta'u ya pakawanon Apu Dios an gapuh
nangiyatayan nan Imbabalenan hi Jesu Kristuh bahul ta'u.
8 Mu adi damdama mabalin hi alyon ta'uh ma''id mo ha bahul ta'u.
Te nan mangalih ma''id ha bahulna ya hidiyey panginnilaan an aggena
innila nan pohdon Apu Dios ot hay adolnay ilaylayahhana.
9 Mu ibaga ta'u'ey numbahulan ta'u i Apu Dios an gapuh puntu-
tuyuwan ta'u ya pakawanon dita'u ya ipaphod dita'un hiya te hidiyey
inalina ya immannung an atona te hiya ya nipto' di pangatna.
10 Mu alyon ta'u'e nimpeh ma''id ha bahul ta'u ya agge niyunnudan
hinan hapit Apu Dios ot hi Apu Dios moy punlayahon ta'u te hiyay
mangalih nabahulan ta'u.

2

Hi Kristu Di Mangihapit I Dita'un Apu Dios

1 Manu'eh muntudo'a' i da'yun ibilang'uh i'imbabale' ya ta ipanom-
nom'un da'yu datuwe ta wan adi ayu mumbahul. Mu niluh'en waday
oha i da'yu hi numbahul ya hanat adina iha''ut ot wada nan mangihapit
i dita'u i Ama ta'un hi Apu Dios an hi Jesu Kristu an nipto' di pangatna.
2 Te gapuh nan nangiyatayanah bahul ta'u ya mabalin an pakawanon
dita'u i Apu Dios. Ya bokon dita'u ya abuh te an namin di tataguh tun
luta.
3 Mu hay panginnilaan hi'on immannung an waday niyatan ta'un
Apu Dios ya nan pangunudan ta'uh nadan tuguna.

4 Te onha alyon ta'uy innila ta'uh Apu Dios mu adi ta'u unudon nadan
tuguna ya munlayah ta'u te adi ta'u nimpe unudon nan nipto' an tugun
an inabulut ta'u.
5 Mu nan tagun mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya hiyay
nahamad di pamhodnan Apu Dios. Ot hay pangimatunan ta'u an
nihayyup ta'un Apu Dios
6 ta alyon ta'uh niddum ta'u i hiya ya mahapul an hay pangiye"e ta'u
ya umat hi pangiye"en Jesu Kristu hidin awadanah tun luta.

Hanan Tugun An Ad Uwaniy Ipa'innilaan Di A'atna

7 Hay maphod an i'iba ya hanat inaynayun ta'un unudon handidan
tugun an dingngodingngol ta'uh din hopapna an hidiye nan e ta'u
pumpopohhodanan.
8 Mu hituwen tugun ya ay hanan balu te ad uwani ot ahi ta'u innilaon
di a'at di pamhod an impatigon Jesu Kristu. Ot maphod ta ta'on on
dita'u ya waday pamhod ta'uh ibba ta'u an ay mun'apatalan mohpey
punnomnom ta'u te nan immannung an patal ya pinatalanay a'at ta'u.
9 Mu onha alyon ta'uh napatalan di punnomnom ta'u mu hiyah diyen
waday hihiwo ta'uh ibba ta'un tagu ya nanongnan paddungnay wa
ta'uh nan munhihillong.
10 Te hay immannung hi napatalan ya nan tagun waday pamhodnah
ibbana ta hiya nan ma"id ha atonah lummuh pumbahulan di ibbana.
11 Mu nan ma'hihhiwoh ibbana ya paddungnay wahnan munhihil-
long te aggena innilay a'at nan nahamad an tugun an umat hinan
mundaldallanan hinan hilong an adina tigon nan awona.

Hay A'at Nan Tagun Apu Dios

12 Hay puntudo'a' ya da'yun ibilang'uh i'imbabale' te napakawan moy
bahulyu te dadiyey inyaten Kristu
13 ya ta'on on da'yun a'ammod an nahamad di pangulugna te
innilayu nan wadawada an hi Jesu Kristu ya atbohdi i da'yun
minamakilog te inabakyuh Satanas. Ot hay puntudo'a' nimpe ya
da'yun ibilang'uh imbabale' an gapuh nanginnilaanyu i Ama ta'un hi
Apu Dios
14 ya ta'on on da'yun a'ammod te hay eyu nanginnilaan i Apu Dios
an wadawada tuwali ya atbohdi i da'yun minamakilog te mun'abikah
di pangulugyu an gapu ta minonomnom i da'yu nan hapit Apu Dios ta
inabakyuh Satanas.
15 Ot hiya nan hanat bokon hanadan ma'omnawan hitun luta an adi
miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di omnawan ta'u. Te datuwe'e
di omnawan ta'u ya hidiyey panginnilaan an ma"id ha pamhod ta'un
Ama ta'u.
16 Te hay impa'inghan di tataguh tun luta an umat hinan adi maphod
an pun'amlongan an pohpohdon di adol ya nan nunhiglan omno ya
nan e pangipabaktuwan hi adol ya agge nalpu i Ama ta'u te nalpuh
nan punnomnom hitun luta.
17 Ya an namin nadan wah tun luta ya nadan omnawan di tatagu ya
mapogpogda. Mu nan tagun mangat hinan pohdon Apu Dios ya hiyay
mi'tagu i hiya hi munnananong.

Nan Mi'buhul I Kristu

18 Ipa'innila' bo i da'yun i'imbabale' an tuwen mun'adatngan di
apogpogan tun luta. Te hay panginnilaan ta'u ya ad uwani ya dakolday
mi'buhul i Kristu. Te nibagabaga tuwali i dita'u an waday umalin
mi'buhul i Kristu hi'on agaggay apogpogan tun luta.

19 Ya datuwen mi'buhul i Kristu ya dida nadan mi'yamu'amung ni'
i dita'un mumpangulug mu bokon hanan inunud ta'uy inunudda. Te
hay panginnilaan ya hay aggeda nanginaynayunan an niddum i dita'u.
Te onha nan inunud ta'uy inunudda ot wan agge dita'u tinaynan.

20 Mu dita'u ya wada nan Espiritun Apu Dios an hinnag Jesu Kristu
ta hiya nan an namin ta'u ya innila ta'u nan nahamad an tudtudu.

21 Ta hiya nan madinola' an muntudo' i da'yu te gapu i naen eyu
nanginnilaan hinan nahamad an tudtudu ya hay nanginnilaanyu an
nan nibahhon tudtudu ya agge nalpun Apu Dios.

22 Te hanan muntudduh nibahho ya diday mangalih bokon hi Jesu
Kristu di pinto' Apu Dios hi mumpatul. Ta dida nan mi'buhul i Kristu
an gapuh adida pangabulutan i Ama ta'u an hi Apu Dios ya nan
Imbabalena.

23 Te nan tagun adina kulugon nan Imbabalen Apu Dios ya atbohdin
adina kulugon hi Amana ot ma''id ha niyatana i Apu Dios. Mu nan
mangulug i Jesus an Imbabalen Apu Dios ya hiyay waday niyatana i
Apu Dios.

24 Ta hiya nan mahapul an nan kinulug ta'uh hopapnay inaynayun
ta'un unudon. Ot aton ta'u'ehdi ya nanongnan mi'tagu ta'u i Ama ta'un
hi Apu Dios ya nan Imbabalena.

25 Te hiyay inalin Jesu Kristu an pi'taguwon dita'uh munnananong.

26 Ta hiya tun ipa'innila' i da'yu nan umaliyan nadan bumalbalin
muntudduh nibahho

27 ta adi kumpulna on inunudyu. Dita'u ya wada nan Espiritun
impiddum Apu Dios hinan nitaguwan ta'u. Ot adi gahin on waday
udum hi muntuddun dita'u te idinol ta'u i diyen Espiritu ta hiyay
muntuddu i dita'u te an namin di ipa'innilana ya nipto' an bokon layah.
Ot mahapul an hidiyey unudon ta'u ta wan hi Kristu di nanongnah
unudon ta'u.

28 Ot aton ta'u'ehna an da'yun i'imbabale' ya madinol ta'un e
manamun hiyah tun pumbangngadana an adi ta'u bumain.

29 Ya innila ta'u an hi Kristu ya nipto' di pangatna. Ot hidiye boy
panginnilaan ta'u an nan mangat hi nipto' ya hiyay imbabalen Apu
Dios.

3

Hanadan I'imbabalen Apu Dios

1 Ongal di pamhod Apu Dios i dita'u te gapuh nan ongal an
pamhodna ya imbilang dita'uh i'imbabalena. Ya immannung an
dita'uy i'imbabalena. Mu nadan udum an tataguh tun luta ya adida
ma'awatan hituwen niyatan ta'un Apu Dios te aggeda innila hiya.

2 Ot ta'on on agge ni' nahukkatan an namin di a'at ta'un i'iba ya imba-
bale dita'u damdaman Apu Dios te innila ta'un hitun pumbangngadan
Kristu ya mabaliwan ta'u an mipaddung ta'uh nan a'atna te tigon ta'u
mohpe hiya.

3 Ot dita'un hinaey gagamgaman ta'uh ma'at i dita'u ya mahapul an
iwalong ta'un namin nadan pumbahulan ta umat ta'u i Kristu an ma''id
ha bahulna.

Hay Pangimatunan Hinadan Imbabalen Apu Dios

4 Hanan adi pangunudan hinan tugun Apu Dios ya bahul. Ot nan
tagun adi mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya mumbahul.
5 Mu hi Kristu an ma''id ha bahulna ya immalih tun luta ot iyatenay
bahul ta'un tatagu.
6 Ot nadan tatagun hi Jesu Kristu di nanongnah unudonda ya adida
pohdon an aton nadan pumbahulan. Mu nadan manginaynayun an
mumbahul ya aggeda innilay a'at Kristu te aggeda kimmulug i hiya.
7 Ta hiya nan da'yun i'imbabale' ya mahapul an halipodpodonyu ta
adi ayu mabaliyan hinan tudtudun di udum an tatagu. Te nan tagun
mangipa'inghan mangat hinan pohdon Apu Dios an umat hi nangat
Kristu ya hiyay nipto' di pangatna.
8 Mu nan tagun manginaynayun an mangat hinadan pumbahulan
ya nan diyabluy niyappitana an bokon hi Jesus. Te nan diyablu ya
numbahul hidin hopapna ot inaynayuna ta ingganah ad uwani. Ta
hiyay gapunah immaliyan nan Imbabalen Apu Dios ta wan abakona
nan at'aton nan diyablu.
9 Ta hiya nan hanadan imbabalen Apu Dios ya adida inaynayun an
aton nadan pumbahulan te nan a'at Apu Dios an hi Ama ta'u di wadan
dida.
10 Ya hay panginnilaan an immannung an imbabalen Apu Dios nan
ohan tagu ya nan nipto' an pangatna. Te nan adi mangat hinan pohdon
Apu Dios ya nan ma''id ha pamhodnah ibbana ya imbabalen di diyablu.
11 Ta hiya nan mahapul an mumpopohhodan ta'u te hiyah nae
tuwaliy nitugun hidin hopapna ta ingganah ad uwani.
12 Ta adi ta'u aton din inat nan niyappit i Satanas an hi Cain an
pinatenah ibbana an gapuh amohna te nipto' di inat ibbana ya hiya'e
ya nibahhoy inatna.
13 Ot hanat adi ayu masda'aw hi'on ahiwawan da'yuh tatagu.
14 Ta'omman ot innila ta'u an adi ta'u mihi"an i Apu Dios te mi'tagu
ta'un hiyah inggana. Ya hay panginnilaan ya nan nawadaan di pamhod
ta'uh nadan ibba ta'u. Te nan ma''id ha pamhodnah ibbanan tagu ya
nanongnan nihi"an i Apu Dios.
15 Te nan tagun ma'hihhiwoh ibbana ya nipaddung hinan pim-
mate. Ya innila ta'u an nan pumate ya adi mi'tagu i Apu Dios hi
munnananong.

Hay A'at Di Pamhod

16 Hay a'at di nahamad an pamhod ya umat hinan inat Jesu Kristu
an inabulutnan hiyay mate an gapu i dita'u. Ot hiya nan mahapul an
athidiy pamhod ta'uh nadan i'iba ta'u an onha mabalin ot iyate ta'u
dida hi'on hidiyey mahapul.
17 Mu onha waha kadangyan ya innilana an waday ibbanan
ma'ahhapulnay boddang mu adina boddangan ya hidiyey panginni-
laan an ma''id ha pamhodnan Apu Dios.
18 Hay pangipatigo ta'un i'imbabale hi pamhod ta'uh ibba ta'u ya
bokon hay hapit ya abuh te nan maphod an aton ta'u an gapuh nan
pamhod ta'un dida.

19 Te aton ta'u'ehdi ya hidiyey panginnilaan an tatagu dita'uh nan
nahamad an Dios. Ya mabalin an luminggop di punnomnom ta'u an
ma"id ha punduwaduwaan ta'u hi e napakawanan di bahul ta'u
20 hi'on minomnoman ta'uh nadan numbahulan ta'u. Te hi Apu Dios
an na'abbaktu ya nanginnila hi an namin di mangali hi pinakawan
dita'u.

Hay Aton Ta'u Ta Wan Waday Dinol Ta'un Mundasal

21 Onha innila ta'un i'iba an pinakawan Apu Dios nadan bahul ta'u
ot madinol ta'un mundasal.
22 Te innila ta'u an nan ibaga ta'un Apu Dios ya midat te nan tugunay
unudon ta'u ya nadan miyunnudan hinan pohdonay aton ta'u.
23 Ya hay pohdonah aton ta'u ya kulugon ta'u nan Imbabalenan hi
Jesu Kristu ya mumpopohhodan ta'u te hiyah nae tuwaliy intuguna.
24 Ot dita'un mangun'unud hinadan tuguna ya hiyay wadawadan
bumoddang i dita'u. Ya hay panginnilaan ta'u an wada i dita'u ya nan
nawadaan nan Espirituna hinan nitaguwan ta'u.

4

1 Hay maphod an da'yun i'iba ya hanat adi namaaggon pinatiyu
nadan mangalih wada nan Espiritun Apu Dios i dida. Te mahapul
an ihamadyun innilaon hi'on nan itudduda ya immannung an nalpu
i Apu Dios. Te dakolday mumpuntudtudun alyonday propetada mu
onnot on layahda te bokon nan Espiritun Apu Dios di wadan dida.
2 Ya hay panginnilaan an niddum nan Espiritun Apu Dios i dida ya
hi'on itudduda an hi Jesus nan pinto' Apu Dios an Kristu an nalpu i
hiya ot mumbalin hi tagu.
3 Mu bokon'e athidiy itudduda'h a'at Jesus ya ma"id i dida nan
Espiritun Apu Dios te hay nalpuwan nan itudduda ya nan mi'buhul
i Kristu. Te nibagabagay e umaliyan diyen mi'buhul i Kristu hitun luta
ot neen wadadah ad uwani.
4 Da'yun i'imbabale', dita'u ya tatagu dita'un Apu Dios. Ya inabak ta'u
nadan ahilalayah an mangalih propetada te agge ta'u nabaliyan hinan
layahda. Te nan Espiritun Apu Dios an niddum i dita'u ya ong'ongngal
di abalinana mu hi Satanas an niyappitan nadan ahilalayah an tataguh
tun luta.
5 Te dida ya nan nalpuh tun lutay itudduda an miyunnudan hinan
punnomnom di tatagu. Ta hiya nan nalakah e pangabulutan nadan
tataguh tun lutah nan itudtududa.
6 Mu dita'un tatagun Apu Dios ya atbohdin nadan nanginnilan Apu
Dios di mangiyunnud hinan ituddu ta'u te wadan dida nan Espirituna
an mangitudduh a'atna. Mu nadan bokon tatagun Apu Dios ya adida
iyunnudan hinan ituddu ta'u ta hidiyey panginnilaan an bokon nan
Espiritun Apu Dios di wadan dida.

Hay A'at Nan Pamhod Apu Dios

7 Hay maphod an da'yun i'iba ya mumpopohhodan ayu te nan waday
pamhodda ya diday i'imbabalen Apu Dios te diday nanginnilan hiya
an alpuwan di pamhod.
8 Mu nada'en ma"id ha pamhodda ya diday agge nanginnilan Apu
Dios. Te ha ahan di wadawadan Apu Dios ya nan pamhod.

9 Ya hay nangipatiganah nan pamhodnan dita'u ya hay nannaganah
nan binuktung an Imbabalenah tun luta ta way aton ta'un mi'tagu i
hiya.
10 Hiyah naey immannung an a'at di pamhod mu ma''id i dita'u ha
athidiy pamhodna. Te hiya'e ya hinnagna nan Imbabalena ta hiyay
nangiyateh bahul ta'u ta way atonan mamakawan i dita'u.
11 Ot athina an da'yun i'ibay a'at di pamhod Apu Dios i dita'u ot
maphodot on dita'u pibo ya mumpopohhodan ta'u.
12 Te ta'on hi ma''id ha ohah taguh nanigon Apu Dios mu mumpopo-
hhodan ta'u'e ya na'innilan wadah Apu Dios i dita'u ya hiya boy atigan
di nahamad an pamhodna.
13 Ya nan boddang nan Espiritu an impiddum Apu Dios hinan
nitaguwan ta'uy panginnilaan ta'u an hi Apu Dios ya niddum hinan
nitaguwan ta'u ya atbohdin niddum ta'u i hiya.
14 Ya da'mi an nanigon Jesus ya innilamiy a'immannungna ta hiya
nan ibagabagamih nadan tatagu an hi Ama ta'u ya hinnagnah Jesus
hitun luta ta Managuh tagu.
15 Ta an namin ta'un mangabulut an hi Jesus ya Imbabalen Apu Dios
ya wadah Apu Dios an bumoddang i dita'u.
16 Ta hiya nan madinol ta'u te innila ta'un pohpohdon dita'un hiya an
alpuwan di pamhod. Ot nan tagun pohpohdonah Apu Dios ya pohdona
bo nadan ibbanan tagu ya wadah Apu Dios an bumoddang i hiya.
17 Ya manu'eh gahin on mipatigoh nan pangat ta'u nan pamhod
Apu Dios ya ta wan ma''id ha e ta'u bumainan hitun adatngan di
punhumalyaan Apu Dios i dita'u te ta'on on wada ta'uh tun luta ya
hanan pangat ta'u ya umat hi pangat Kristu.
18 Te onha nan pamhod di wada i dita'u ot ma''id mo ha takutan ta'u
te nan nahamad an pamhod di mumma''id hi takut. Mu nan tagun
ma'attakut ya agge nahamad di pamhodna i Apu Dios. Ta hiya nan hi
kittang on tumakut hinan e ma'at i hiya.
19 Manu'eh waday pamhod ta'u ya gapu ta hi Apu Dios di namangu-
lun naminhod i dita'u.
20 Ta hiya nan onha waha mangalih pinhodnah Apu Dios mu
ma'ahihhiwoh ibbana ot munlayah. Te ma''id'e ha pamhodnah nadan
ibbanan tigotigona ya namaman ma''id ha pamhodna i Apu Dios an
adi matigo.
21 Ya hay intugun Kristu i dita'u ya alyonay nan immannung
an waday pamhodna i Apu Dios ya mahapul an waday pamhodna
hinadan i'ibana.

5

Hay Pangabak Ta'uh Nadan Mi'buhul I Apu Dios

1 An namin ta'un mamati an hi Jesus nan pinto' Apu Dios an Kristu
ya dita'uy imbabalen Apu Dios. Ya nadan naminhod i Ama ta'un hi
Apu Dios ya diday naminhod hinan imbabalena.
2 Te pohdon ta'u'eh Apu Dios ta unudon ta'u nadan tuguna ya ma''id
ha bahhonan waday pamhod ta'uh nadan imbabalena.
3 Ta hiya nan gapuh pamhod ta'un Apu Dios ya agge naligat hi
pangunudan ta'uh nadan tuguna.

4 Te an namin ta'un i'imbabalen Apu Dios ya abalinan ta'un
mangabak hinadan adi maphod hitun luta hi'on nan tugunay unudon
ta'u.
5 Ot hiya nan hay mabalin an mangabak ya ammuna nadan mamati
an hi Jesus ya Imbabalen Apu Dios.

Hay Nangipa'innila An Hi Jesus Ya Imbabalen Apu Dios

6 Hay na'at i Jesu Kristu hidin immaliyanah tun luta ya nabonyagan
hi liting ya inyatenay bahul ta'u. Ya nan Espiritun Apu Dios an adi
mibahhoy panistiguna di muntistigu.
7 Ya tuluy muntistigu an hi Jesus ya imbabalen Apu Dios.
8 Ot datuwen tulu an hay nabonyagan Jesus ya hay nangiyatayanah
bahul ta'u ya nan Espiritun Apu Dios ya na'u'unnudan di ipa'innilada
i dita'uh a'immannungan di nangi'imbabalayan Apu Dios i Jesus.
9 Ot on ni'mo nan puntistigun nan tagun maphod di nomnomna ot
kulugon ta'u ya namama mo ahan i Apu Dios an hiyay nangipa'innila
an hi Jesus ya Imbabalena.
10 Ot an namin ta'un kimmulug hinan Imbabalen Apu Dios ya ma''id
ha punduwaduwaan ta'un naen nanistigun Apu Dios i hiya. Mu nadan
adi mamatih nan imbagan Apu Dios an inalinay Imbabalenah Jesus
ya hi Apu Dios di punlayahona te hidiyen adina pangulugan hinan
nahamad an impa'innilana.
11 Te hay imbagan Apu Dios ya alyonay pi'taguwonah munnananong
nan tagun nangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwana.
12 Ot nan tagun wada nan Imbabalen Apu Dios hi nitaguwana ya
hiyay mi'taguh munnananong. Mu nan ma''id nan Imbabalen Apu Dios
hi nitaguwana ya adi mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.

Hay Inaynayunan Di Pi'taguwan Ta'u

13 Intudo''u datuwe i da'yun mumpangulug hinan Imbabalen Apu
Dios ta waday dinolyu an mi'tagu ayu i Apu Dios hi munnananong.
14 Ya ta madinol ta'un mundasal te innila ta'un donglon Apu Dios
nan ibaga ta'u hi'on miyunnudan hinan pohdona.
15 Ot innila ta'u'en donglon Apu Dios nan ibaga ta'un hiya ya madinol
ta'u bon idatna.
16 Ta hiya nan wada'e ha ibba ta'uh tinigo ta'un numbahul ya maphod
di idasalan ta'u ta wan ipaphod Apu Dios ta mi'tagun hiya. Ot hi Apu
Dios ya atona hi'on hidiyen bahulna ya mabalin an mapakawan. Te
waday bahul an adi mabalin hi mapakawan. Mu bokon nan nangat hi
athidiy alyo' hi idasalan ta'u.
17 Te an namin nadan aton an nibahho ya bahul. Mu adi an namin
di bahul ya gumalat hi ihi''anan i Apu Dios.
18 Mu innila ta'un ma''id ha imbabalen Apu Dios hi manginaynayun
an bumanahubbahul te ipapto' Apu Dios ta ma''id ha aton Satanas an
mamahbah i hiya.
19 Te innila ta'u an dita'un mumpangulug ya tatagu dita'un Apu Dios.
Mu nadan agge kimmulug ya diday ba'baalon Satanas.
20 Ya innila ta'u bon hay nangipa'innila i dita'uh nan a'at di
immannung an Dios ya nan Imbabalena an immalih tun luta. Ya
gapu ta kinulug ta'uh diyen Imbabalena an hi Jesu Kristu ya hiya nan
niddum ta'un Apu Dios an hiya nan immannung an Dios an alpuwan
di pi'taguwan hi munnananong.

21 Ta hiya nan da'yun i'imbabale ya mahapul an hi Apu Dios ya abuh
di dayawon ta'u.

Nan Mi'adwan Tudo' John
(2 John)

1 Ha"on an mibilang hi ap'apuyu ya muntudo'a' i da'yun hini'inna an
pinto' Apu Dios. Pohpohdon da'yun ha"on mu bokon ha"on ya abuh te
an namin nadan nanginnilah nan nahamad an tudtudu ya pohpohdon
da'yu bo.
2 Ya madinola' an inaynayunyun unudon hituwen nahamad an
tudtudu hi inggana.
3 Ot hanat minaynayun an hom'on dita'u ya ulayan dita'u ya paling-
gopon dita'u i Apu Dios an hi Ama ta'u ya hi Jesu Kristu an imbabalena
ta wan nanongnan mipto' di pangulug ta'u ya pumpopohhodanan ta'u.
4 Mun'am'amlonga' hi nanginnilaa' an wadaday udum hinadan
imbabalem an mangun'unud hinan nahamad an tugun Apu Dios an
hi Ama ta'u.
5 Ot hay ipa'anhan'u i da'yu ya hay e ta'u pumpopohhodanan te hiyah
tuwe tuwaliy nitugun i dita'uh din hopapna an bokon pa'awwadana.
6 Te hay pamhodan ta'un Apu Dios ya nan e ta'u pangun'unudan
hinan tuguna. Ya hay intugunah dingngodingngol ta'u an nihipun
hidin hopapna ya hay e ta'u pumpopohhodanan.
7 Te aton ta'u'ehdi ya agge nalakah e ta'u abaliyan hinan dakol an
nibahhoy itudtududa te adida kulugon an hi Jesu Kristu ya niyayyam
ta numbalin hi tagu. Ot nan mangitudduh athidi ya dida nadan
mumpunlayah an mi'buhul i Kristu.
8 Ot hiya nan mahapul an halipodpodonyu ta wan inaynayunyun
mangunud hinan intanuddumi ta way atonyun midattan hinan
o'oddamon ta'un gungguna ta'uh pidwana.
9 Te nadan tatagun adi manginaynayun an mangunud hinan in-
tudtudun Kristu te nan madadawoh hi punnomnomday unudonda
ya ma"id ha niyatanda i Apu Dios. Mu nadan manginaynayun
an mangunud hinan tudtudun Kristu ya wadah Ama ta'u ya nan
Imbabalena an bumoddang i dida.
10 Ot hiya nan halipodpodonyu ta wadada'ey umalih muntudtudu an
bokon nan tudtudun Kristu di itudtududa ya adiyu paghopon ya adiyu
apngaon dida.
11 Te apngaonyu'e dida ya ayyu boddangan didah nan layah an
at'attonda.
12 Dakol di pohdo' an alyon i da'yu mu adi' itudo' hi ad uwani
te pohdo' an ha"on di umalihna ta humanahhahapit ta'u ta wan
mun'am'amlong ta'un namin.
13 Nadan imbabalen ibbam an pinto' damdaman Apu Dios ya
alyonday ibaga' an nomnomnomon da'yun dida.

Nan Mi'atlun Tudo' John
(3 John)

1 Ha''on an mibilang hi ap'apuyu ya muntudo'a' i he''a ibba' Geyus
an pohpohdo'.
2 Hanat malmallinggop'ahna an iba ta wan maphod di punli'nam ta
miyunnudan hi anahamad di pangulugmu.
3 Wadaday uggan umalihtun malpuhna an ibagbagaday ana-
hamad di pangulugmuh nan nahamad an tudtudu. Ta hiya nan
mun'am'amlonga'
4 te ha ahan di umipa'amlong i ha''on ya nan panginnilaa' an
da'yun i'imbabale' ya inaynayunyun mangun'unud hinan tudtudun
nan Ap'apu ta'u.
5 Ya mun'am'amlonga' boh nan maphod an pangipappapto'mun iba
hinadan ibba ta'un mumpangulug an ta'on on aggem in'innila dida.
6 Te inuhu'uhuhda hinan simba'an hitu nan a'at di pamhodmun dida.
Ot maphod on inaynayunmun bumoddang i dida hinadan mahapulda
hi eda puntudtuduwan te dida nan hinnag Apu Dios
7 an e mangitudtuduh atagutaguh nan inat Jesu Kristu an iphodan
ta'u. Mu adida pohdon an mumbagah boddang hinadan agge
kimmulug.
8 Ot maphod on dita'un kimmulug di mangdat hi mahapulda ta ay
ta'u mi'mi'yen dida an e mangipa'innilah nan nahamad an tudtudu.
9 Wada din impiyali' tuwali an tudo''un da'yun ma'amu'amung hina
mu innila' an adi donglon nan oha i da'yuhna an hi Diotrepes. Te
pohdonan hiya ahan di muntuddu ta adina donglon di ibaga'.
10 Mu indani ta hitun umaliya' ya ahi' ibaga nadan nunhiglan
namihupihulnan ha''on. Ya adina bo anu pohdon an waha mangapnga
hinadan ibba ta'un umalihnah bobleyu. Ya wadada'e bo anun da'yuy
mangapngan dida ya ipagolna ya ipa'aana bo udot didah nan simba'an.
11 Mu he''an iba ya maphod on adim iyunnudan i naen adi maphod
an pangat ta nadan maphod di inaynayunmun aton. Te innilam an
nan mangat hi maphod ya hiyay tagun Apu Dios. Mu nan mangat hi
adi maphod ya hiyay agge nanginnila i Apu Dios.
12 Mu pohdo' an innilaom nan ohan hi ibba ta'u an hi Demetrius.
Te an namin nadan ibba ta'un mangulug ya maphod di ibagbagadah
a'atna. Te nan tugun nan Ap'apu ta'uy un'unudona. Ya ta'on on
ha''on ya patiyo' hituwen alyonday amaphodna ya innilayun adiya'
munlayah.

Hay Dappuh Di Intudo' John I Geyus

13 Dakol di pohdo' an ibaga i da'yu mu bokon hituwen tudo' di
pangipa'innilaa'.
14 Te pohdo' an agagga ya umaliya' hina ta munhahhahapit ta'u.
15 Ot hanat malinggop'ahna. Ya ipa'innila' bon he''a an nadan i'iba
ta'uhtu ya alyonday nomnomnomon da'a. Ya pohdo' bon ipa'innilam
hi hinohhah nadan i'iba ta'uhna an nomnomnomo' dida.

Nan Intudo' Juda
(Jude)

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha"on an hi Juda an hi ibban James an
baal damdaman Jesu Kristu. Muntudo'a' i da'yun ibba' an pinilin Ama
ta'un hi Apu Dios hi tatagun pohpohdona ya ipappapto' Jesu Kristu.
2 Hanat malinggop ayu ya minaynayun nan homo' ya pamhod Apu
Dios i da'yu.

Nan Nibahhon Tudtudu
(2 Peter 2)

3 Agaggaon ninomnom'un muntudo' i da'yun i'iba te pohdo' an itudo'
i da'yu nan a'at di e ta'u pi'taguwan i Apu Dios. Mu ad uwani ya
mahapul an muntudo'a' i da'yu ta nanongnan nan kinulug ta'u tuwaliy
ita'dogyu te hidiyey impituddun Apu Dios hinadan tataguna an adi
mabalin hi maluman.
4 Te dindinlonyu ya wadaday udum hinadan uggan mi'yamung
i da'yu an nat'on di itudtududa an alyonday numpaddung hinan
kulugonyu. Mu nibahhoy atondan mangitudduh nan a'at di homo'
Apu Dios ta wan alyonda onta atonda nadan adi maphod an pohdon
di adolda ot adi anu dusaon Apu Dios dida. Ya hay oha bo ya adida
abuluton an hi Jesu Kristu ahan di ma'unud an Ap'apu. Mu impitudo'
tuwalin Apu Dios an dusaona nadan tatagun mangat hi athidi
5 an umat hi inatnan nundusah tataguh din nadne. Ot ad uwani ya
pohdo' an ipanomnom i da'yu handidan na'ana'at an ta'on on innilayu
tuwali. Hay oha ya umat hidin namatayan Apu Dios i handidan udum
an a'ammod ta'u an ta'on on hiyay nangikak i didah nan bobleh ad
Egypt ya hiyay nangipanapto' i didah nan inwada ya hiya damdaman
ma"id ha dinoldan hiya.
6 Ya hay oha bo ya nan nangipabaludan Apu Dios hinadan anghel an
agge nunnanong di sa'adda hi ad abunyan te nipa'aandahdi. Ta hiya
nan ingganah ad uwani ya nibaluddah nan munhihillong ta ingganah
on madatngan nan algo an punhumalyaan Apu Dios.
7 Ya umat boh nan inat Apu Dios hinadan tataguh ad Sodom ya hi ad
Gomorah ya hinadan nun'ihaggon an boblehdi te nunhigla ahan an adi
maphod di pangatda te ilo'day bokonda ahawa ya nada'en linala'i ya
ilo'day ibbadan linala'i ya atbohdi hinadan binabai an ilo'day ibbadan
binabai. Ta gapu moh bungot Apu Dios i diyen at'atonda ya pamaaggot
pu'ulana dida ta numbalindah dapul. Hay pinhod tuwen ipa'innila ya
ta'on on hi ad uwani ya wada nan munnananong an apuy an pundusan
Apu Dios hinadan tatagun mangathidi.
8 Athidiy aton danaen muntudtuduh nibahho an alyonday waday
ipa'pa'innilan Apu Dios i dida hinan inoponda ta atonda. Ta hiya
nan atonda nadan pun'amlongan di adolda ya ngohayonda nadan
ap'apuda. Ya pihulonda bo udot nadan anghel.
9 Adida nomnomnomon an ta'on on hi Michael an ap'apun
di a'anghel ya aggena impatnan nginhe nan diyablu hidin

1:7 1:7 Hidin Hopapna 19:11-28

pangiyadiyanah nan adol Moses hi e pangalan Michael. Ta pamaaggot
alyonah nan diyablu di, Ukod attog hi Apu Dios an mangihingal i he''a.
10 Mu datuwen linala'i ya namaag ya ngohayonda nadan adida
ma'awatan. Ya hay impa'inghada ya nadan adi maphod an ay pangat
di kahu ta hidiyey lummuh abahbahanda.
11 Ta nunhiglan atatakut ahan di dusada te umatda damdama i Cain.
Ya umatda bo i Balaam hidin nadne an hay pihhuy ginamgamana ta
hiya nan numbahul. Ya umatda bo i Korah an nginhenah Moses ta
hidiyey linummuh nabahbahana.
12 Danaen linala'i ya dida boy bumahbah hinan a'amunganyu an
punnomnomnomanyuh nan natayan Kristu ya hay bimmangonana
te adida bo udot ono'nongon di anonda ya inumonda an ma''id ha
bainda te on hay adolda ya abuh di nomnomnomonda. Ya ningamut
an ma''id tuwali ha maphod hi iboddangdah ibbada an umatdah nan
nahyong an udan an alyon hi ona iyaliy udan mu onnot on ma''id te
inye''en di dibdib. Ya umatda boh nan naten bungbunga''an an ta'on on
nadatngan di bumungaana ya ma''id ha ibungana ya indani ya pamaag
ya nabuwag.
13 Ya nipaddungda boh nan upag nan maludulludun an dalluyun
an iha'litnay lugit hinan pingngit di baybay an gapuh nan umipabain
an ato'atonda. Hay oha boh nipaddunganda ya nan balladong an
bittuwon an nagah'e on napogpog di dumilagana. Ot athidi i dadiyen
linala'i te wada han munhihillong an nidadaan hi iha''adandah
inggana.
14 Te hi Enok an mi'anom hi tinanud an nihipun i Adam ya imba-
ganay ma'at hinadan athinay pangatda an inalinay, Nomnomnomonyu
an umali nan Ap'apu ta'u an i'uyugnay linibun anghelna
15 ta humalyaonan namin di tatagu ta dusaona nadan nabahulan
an nihi''an i Apu Dios an gapuh aggeda nangunudan i hiya ya hay
nungngohayandan hiya.
16 Ot dusaon Apu Dios danaen linala'i te dakol di adida ipabahul
i hiya an namaag onda lumilililih nan a'at di nitaguwanda. Ya
hanadan pohpohdonday ato'atonda an dadiye nadan adi maphod an
impa'inghan di adolda. Ya pamaaggon hay amaphodday hapihapi-
tonda. Ya maphod di eda ibagabagah nadan waday abalinanda te
waday pinhoddan alan i dida.

Hay Tugun Juda

17 Mu da'yun i'iba ya mahapul an adiyu linglingon nadan imbagaba-
gan nadan a'apostoles ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
18 Te pinadanandan alyonday, Hitun mun'adatngan di apogpogan tun
luta ya wadaday tatagu an hanadan adi maphod an impa'inghan di
adolday at'attonda ta hiya nan ngihngihilan dita'un kimmulug i dida.
19 Ya wa'e on diday lummuh adi ta'u pun'u'unnudanan an kimmulug
i Jesu Kristu te ma''id i dida nan Espiritun Apu Dios an ammuna nan
impa'inghan di tataguh tun lutay innilada.
20 Ot hay aton ta'u an da'yun i'iba ta wan mihamad di pangun'unudan
ta'uh nan tudtudun Apu Dios ya mahapul an agaggaon mundasal ta'u
ta nan ipa'innilan nan Espiritu di idasal ta'u.
21 Ya mahapul bon inaynayun ta'un mundinol hinan pamhod Apu
Dios i dita'u hi ad uwani ta panpannodan ta'uh nan ipa'annungan nan

homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu i dita'u an nan pi'taguwan ta'un hiyah munnananong. Ot maphod on unudonyu datuwe ta way oha i da'yu on ihamhamadnan mangun'unud hinan tugun Apu Dios.
22 Ya maphod boh on ta'u bumoddang hinadan munduwaduwa ta lo'tat ya mihamad di pangulugda i Apu Dios.
23 Te aton ta'u'ehdi ya ay ta'u inaganat dida i ha gimmanab hi bale. Ya hom'on ta'u bo nan mangamangat hi adi maphod mu ta taktan ta'u nan at'attondan pumbahulan ta adi dita'u lalamon i dida. Ta wan nunhiglay agge ta'u naminhod hinadan nibahhon ato'atonda.

Hay Anabaktun Apu Dios

24 Hi Apu Dios di mangibaliw ya bumoddang i dita'u ta mabalin an idinong ta'u nadan pumbahulan ta wan mun'am'amlong ta'un e middum i hiya an na'abbaktun Dios.
25 Hiya ya abuh di nahamad an Dios ya hiya boy managu i dita'u an gapuh nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Hiya ya na'abbaktu nimpe ya ma"id ha nipaddungan di aphodna ya abalinana. Te hiya ya wadawada an mumpapto' an nihipun tuwalih din hopapna ta inggana. Amen.

Nan Nipa'innila
(Revelation)

1 Hituwen intudo"u ya hiya datuwe nan ahi ma'at hi udum hi algo
an imbagan Apu Dios hi ipa'innilan Jesu Kristu i dita'un baalna. Ha"on
an hi John an baal Jesu Kristu ya innila' datuwen namin te hinnag Apu
Dios nan anghelna ot ipa'innilanan namin datuwen ha"on.
2 Ta an namin nadan tinannigo' ya dingngol'un nalpu i Apu Dios an
impa'innilan Jesu Kristu ya hiya datuwe an intudo"u.
3 Ta nan mangibaha i datuwen nitudo' an ma'at hi udum hi algo
hi hinangngab di tatagu ya mipa'amlong. Ya atbohdin mipa'amlong
nadan mangngol ya mangunud i datuwe te adi madne ya ma'at
datuwen nipa'innila.

Hay Intudo' John An Midat Hinadan Pitun Simba'an Hi Ad Asia

4 Hituwey tudo"u i da'yun kimmulug i Jesu Kristu hinah nadan pitun
bobleh nan probinsya hi ad Asia.
Hanat minaynayun an hom'on da'yu ya palinggopon da'yu i Apu Dios
an hiya nan wada tuwalih din hopapna ta inggana. Ya hanat atbohdiy
aton nan Espirituna an hiya nan wahdih nan way tronon Apu Dios an
waday pitun nat'onat'on an abalinana.
5 Ya hanat atbohdiy aton Jesu Kristu i da'yu an hiya nan nahamad
an mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios. Hiya nan namangulun
minahuwan Apu Dios hi ate. Ta hiya nan hiyay Ap'apun di an namin
an ap'apuh tun luta. Ya hiyay nahamad di naminhodnan dita'u te
inhulugnay adolna ta hiyay nate ta wan mabalin an mapakawan ta'uh
nadan numbahulan ta'u.
6 * Ta mabalin an iddum dita'uh nan pun'ap'apuwana ya numbalinon
dita'u hi padi an munhilbi i Amanan hi Apu Dios. Ot hanat hiyay
nanongnah madayaw ya mun'ap'apuh inggana. Amen.
7 Nomnomnomonyu an mumbangngad hi Jesu Kristu an middum
hinan bugut ta punhintiggan di atagutagu an ta'on on hanadan
nangipapaten hiya. Ta an namin nadan agge kimmulug i hiya
hi abobboble ya nunhiglay umukayunganda ya takutda. Ya ma'at
datuwen namin an ma"id ha bahhonan ma'at. Amen.
8 Te hi Apu Dios an ongal di abalinana ya alyonay, Ha"on nan Alfa
ya Omega† te ha"on nan wada tuwalih din hopapna ta inggana.
9 Ya ha"on an hi John an hi ibbayun niddum hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios ya initpo'itpol'u nadan namalpaligatdan ha"on an umat
i da'yu an gapuh kimmulugan ta'u i Jesu Kristu. Athituy inatda
i ha"on an gapuh e' pangitanudtuduwan hinan hapit Apu Dios ya
nan impa'innilan Jesu Kristu ta inyeya' hinan boble hi ad Patmos an
nigawwah nan baybay.
10 Ta i han algo an pundayawan i Apu Dios ya bimmikah nan
Espiritun Apu Dios i ha"on ya dingngol'u hi way indoggan'u han
ma''adngol an hapit an ay gangoh di trampeta

---

* **1:6 1:6** Hay ipa'innilan nan Nan Nipa'innila 1:6 ya nan inat Jesu Kristu i dita'u an iphodan ta'un kimmulug i hiya. † **1:8 1:8** Nan Alfa ya hidiye nan mamangulun alpabeton di Greek ya nan Omega ya hidiye nan ma'udin alpabeto.

11 an alyonay, Itudo'mun namin datuwen tigom ya impiyem hinadan
kimmulug i Kristu hinadan pitun boble an hi ad Epesus ya hi ad
Smyrna ya hi ad Pergamum ya hi ad Tyatira ya hi ad Sardis ya hi
ad Piladelpia ya hi ad Laodisea.

Hay Tinigon John An A'at Jesu Kristu

12 Ya hidin nunligguha' hinan way munhapit ya tinigo' han pitun
balitu' an punhilawan.
13 Ya hi gawwan dadiyen punhilawan ya wahdi han timma'dog an
ay taguy tigona an nunlubung i han munggayyadan. Ya wada han
nabalitu'an an nibalangag hi palagpagna.
14 Ya ma'apullaw di ibu'na an ay dutdut di kalnero. Ya mumbinang
di matana an ay mundalang ha apuy.
15 Ya humiliy hukina an ay na"aldang an gombang. Ya hay hapitna
ya umat hinan ungak di dakol an liting.
16 Ya waday pitun bittuwon an inodnan di winawwan an ta'lena.
Ya wada han ma'taddom an hinalung an nalpuh to'ona. Ya humiliy
angahna an umat hinan algo hi'on nangimpopotang.
17 Ta hidin tinigo' ot inayun'un munlu'bub hi way hinangngabna an
aya' nate. Mu inidonay winawwanan ha"on ot alyonay, Adi'a tumakut
te ha"on nan ma"id ha hipuna ya ma"id ha pogpogna.
18 Ya mataguwa' te ta'on hi pinateya' mu tigom an mataguwa' hi
inggana. Ta hiya nan ha"on di ukod hi itaguwan di tatagu ya ha"on
boy ukod hi umayan di linnawadah atayanda.
19 Ot itudo'mu nimpen namin nadan tigom te nadan udum ya ad
uwaniy a'atanda mu nadan udum ya ma'atdah udum hi algo.
20 Hay ipa'innilan nan pitun bittuwon an tinigom an inodnan di
winawwan'u ya dadiye nadan pitun anghel an mangipangpanguluh
nadan mumpangulug hinadan pitun boble. Ya nada'en pitun punhi-
lawan ya dadiye nadan mumpangulug hinadan pitun boble.

2

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Epesus

1 Alyona bo di, Muntudo''ah nan ma'alih anghel an mangipangpan-
guluh nadan kimmulug hi ad Epesus ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan
nan nangdon hinan pitun bittuwon hi winawwana an e munli'li''odan
hinadan pitun balitu' an punhilawan
2 an alyonay, Innila' an namin di at'attonyu te mahlu ayun mangat
hinadan ipatamun Apu Dios an ta'on on dakol di punligatanyu.
Ya innila' bon aggeyu pinhod nadan adi maphod an at'atton di
udum an mangalih diday pinto' Apu Dios an e muntudtudu. Ot
maphod ta inhamadyun nanginnilah nan immannung an a'at dadiyen
mumpunlayah ta na'innilaanyu an nibahho nadan itudtududa.
3 Ya ta'on on nunhiglay namalpaligatdan da'yu an gapuh kimmulu-
ganyu ya aggeyu inwalong di pangulugyun ha"on.
4 Mu hay agge' pinhod i da'yu ya nan e nalumanan di pamhodyun
ha"on ya nan pamhodyuh ibbayu. Te hidin hopap di kimmuluganyu
ya ongal di pamhodyun ha''on mu ad uwani ya adi mo athidi.

5 Ot maphod on nomnomnomonyuy a'at di pangulugyuh din
hopapna ta way atonyun muntutuyu hinadan nibahhawanyu. Te
adiyu'e atonhidi ya umaliya' ot aano' nan punhilawanyu.
6 Mu hay pohdo' i da'yu ya nan aggeyu naminhodan hinadan adi
maphod an tudtudun nadan ma'alih Nikolaytan te ta'on on ha"on ya
nunhiglay bungot'uh nadan adi maphod an ato'atonda.
7 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu nadan ipa'innilan
nan Espiritun Apu Dios hi an namin an kimmulug. Te nan tagun
mangita'dog hi pangulugnah inggana an ta'on on nganney ma'at i hiya
ya hiyay mabalin an pi"ano' hinan bungan nan kayiw an mangdat hi
itaguwan hi munnananong an nitanom hinan awadan Apu Dios.

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Smyrna

8 Alyona bon ha"on di, Muntudo"a boh nan ma'alih anghel an
mangipangpanguluh nadan mumpangulug hi ad Smyrna ta alyom di,
Hiyah tuwey imbagan nan ma"id ha hipuna ya ma"id ha pogpogna an
hiya din nate ot mamahuwan
9 an alyonay, Innila' an namin nadan napalpaligatanyu ya hay
nawotwotanyu. Mu hay immannung ya kadangyan ayu an gapuh nan
pangulugyu. Ya innila' bo nadan adi ahan maphod an ibagabagan
nadan mumpumbaktu an gapu ta Judyuda. Mu bokon diday nahamad
hi Judyu te dida nadan tatagun Satanas.
10 Ot nomnomnomonyu an ahi da'yu palpaligaton i dida mu hanat
adi ayu tumakut. Te e da'yu ibalud ya pinalpaligat da'yu ta patnaon
da'yu. Mu adi madney punholholtapanyu. Mu ta'on on hidiyey
gumalat hi pamatayandan da'yu ya hanat inaynayunyuy pangulugyun
ha"on. Ot waday gunggunayu an nan eyu pi'taguwan i Apu Dios hi
inggana.
11 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu datuwen
ipa'innilan nan Espiritun Apu Dios i da'yu an mumpangulug. Te nan
tagun mangita'dog hi pangulugnah inggana an ta'on on nganney ma'at
i hiya ya adi munholholtap hi pidwana te adi mihi"an i Apu Dios.*

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Pergamum

12 Alyona bo di, Muntudo"a boh nan ma'alih anghel an mangipang-
panguluh nadan kimmulug hi ad Pergamum ta alyom di, Hiyah tuwey
imbagan nan waday ma'taddom an hinalungna
13 an alyonay, Innila' di a'at nan numboblayanyu te hinay awadan
nan pun'ap'apuwan Satanas. Mu innila' an da'yun kimmulug ya
immannung an un'unudona' te ta'on on hidin namatayanda i Antipas
an ohan na'na'unnud an mangipa'innilah a'at'u ya aggeyu inwalong di
pangulugyun ha"on.
14 Mu hay oha ya waday adi' pohdon an at'attonyu te wadada i
da'yuy mangun'unud hinan tudtudun Balaam hidin nadne. Hi Balaam
ya tinudduwanah Balak ta a"ulana nadan i Israel ta anonda nadan
ni'nong hi udum an dios ya ta ilo'day bokonda ahawa.
15 Ya needahna boy udum i da'yun mangun'unud hinan nibahhon
itudtudun nadan ma'alih Nikolaytan.

---

* **2:11 2:11** Nan ihi"anan i Apu Dios hi atayan ya hidiye nan ma'alih pidwan di atayan.

16 Ot mahapul an muntutuyu ayu ta idinongyu danaen adi maphod
an ato'atonyu. Te adiyu'e ya agagga ya umaliya' ot patayo' danaen
adi maphod di ato'atonda an hay pamate' i dida ya nan hinalung an
malpuh to'o'.
17 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu nadan ipa'innilan
nan Espiritun Apu Dios i da'yun kimmulug. Te nan tagun mangita'dog
hi pangulugna hi inggana an ta'on on nganney ma'at i hiya ya hiyay
idatta' hinan nipa"en ma'alih mana an ma"id ni' ha taguh nanigo. Ya
idatta' bo didah nan pulaw an batu an nitud'an nan balun ngadan an
ma"id ha udum hi nanginnila te ammuna nan pangdata'.

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Tiyatira

18 Alyona bon ha"on di, Muntudo"ah nan ma'alih anghel an mangi-
pangpanguluh nadan kimmulug hi ad Tiyatira ta alyom di, Hiyah
tuwey imbagan nan imbabalen Apu Dios an mumbinang di matana
an umat hinan mundalang an apuy ya mungkilat di hukina an umat
hinan gombang
19 an alyonay, Innila' di a'at di pamhodyu ya pangulugyu ya hay
a'at di punhilbiyun Apu Dios ya hay pangitpo'itpolanyuh nadan
punligatanyu. Ya matigo' an nahamhamad di pangatyu i datuwe hi
ad uwani mu hidin hopap di kimmuluganyu.
20 Mu hay adi' pohdon i da'yu ya hay aggeyu nangipadinongan
hinan adi maphod an tudtudun nan babai an hi Jesebel. Alyonay
hiya ya propeta mu layahna te ena itudtuduwan nadan baal'u ta wan
mihapitanda ta ilo'day bokonda ahawa ya ni"andah nadan ni'nong hi
udum an dios.
21 Nadney nanannoda' hi ena puntutuyuwan i dadiyen nagaga"ihon
ato'atona mu ningamut an adina pohdon an idinong.
22 Ta hiya nan idatta' i ha nalot an dogoh ta nunhiglay ena
punholholtapan. Ya atbohdiy ato' hinadan nangilo' i hiya hi'on adida
muntutuyu ta idinongda dadiyen at'attonda.
23 Ya ipapate' an namin nadan mangiyunnud i hiya. Ta wan
panginnilaanyun namin an kimmulug i ha"on an innila' nadan adi
matigon wah nomnom di tatagu ya nadan pohpohdondan aton. Hanan
ato' i da'yun tatagu ya miyunnudan hinadan ina'inatyu.
24 Mu da'yun udum hinah ad Tiyatira an agge nangunud i diyen adi
maphod an tudtudun Satanas ya ammunah naen itugun'u i da'yuh ad
uwani ta wan adi' udman di inomnomanyu.
25 Ot hanat inaynayunyuh naen immannung an pangulugyun ha"on
ta ingganah ona' mumbangngad.
26 Ot hanadan mangita'dog hi pangulugda an inaynayundan mangat
hinadan pohdo' ta ingganah atayanda ya diday idatta' hi abalinan an
mun'ap'apu hi abobbobleh pidwana.
27 Ya ma"id ha mabalin hi mangabak i dida te ongal di abalinanda
an mun'ap'apu an umat damdamah nan abalina' an indat Ama. Ta
dusaonda nadan mangmangngat hi adi maphod an umat hi aton nan
munggupal hi bangay atondan dida.
28 Ya idat'u bon dida nan bittuwon an ma'pattal.†

2:27 2:27 Psalm 2:9 † **2:28 2:28** Hay ipa'innilan nan bittuwon an ma'pattal ya nan e idduman hinan pun'ap'apuwan Kristu an ma"id ha ligat.

29 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyuh tuwen ipa'innilan
nan Espiritun Apu Dios i da'yun kimmulug.

3

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Sardis

1 Alyona bo di, Muntudo"ah nan ma'alih anghel an mangipangpan-
guluh nadan kimmulug hi ad Sardis ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan
nan awadan nan pitun abalinan nan Espiritun Apu Dios an hiyay
nangdon hinan pitun bittuwon an alyonay, Innila' an namin nadan
ato'atonyu. Ya innila' an hay panigon di tatagun da'yu ya na'na'unnud
ayun kimmulug i ha"on mu hay immannung ya adiya' mo un'unudon
i da'yu.
2 Ta hiya nan mahapul an ibangngadyuh nan nahamad an pangu-
lugyun ha"on. Te hay panigo' hinadan pangatyu ya adi miyunnudan
hinan pohdon Apu Dios.
3 Hanat adiyu linglingon handidan nitudtudu an inun'unudyuh din
hopapna an a'at'u ta hiyay ihamadyun unudon ta muntutuyu ayuh
nadan numbahulanyu ya indinongyun mangat i dadiye. Te alinah
palpaliwanyu an mangmangngat hi athidi ya nahanawwanga' ot ma"id
ha bahhonan dusaon da'yu te hay umaliya' ya umat hi umaliyan di
mangako.
4 Mu wahnada eh'ay oh'ohha i da'yuhna hi ad Sardis an agge
na'na'yat i dadiyen adi maphod an pangat. Ot diday munlubung hi
pulaw an mi'yalin ha"on te aggeda inwalong di pangulugdan ha"on.
5 Ta athidin hanadan manginaynayun an mangita'dog hi pangulugda
an ta'on on nganney ma'at i dida ya diday munlubung hi pulaw.
Ya adi' aanon di ngadandah nan liblun nitud'an di ngadan nadan
munnananong an mi'tagu i Apu Dios. Ya ibaga' i Ama ya nadan
anghelna an diday tatagu'.
6 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu hituwen ipa'innilan
nan Espiritun Apu Dios i da'yun kimmulug.

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Piladelpia

7 Alyona bo di, Muntudo"ah nan ma'alih anghel an mangipangpan-
guluh nadan kimmulug hi ad Piladelpia ta alyom di, Hiyah tuwey
imbagan nan ma"aphod di pangatna an pinto' Apu Dios hi mumpatul
hinadan tatagu an hiya nan nihukkat hinan pumpatulan David. Ya
ma"id ha mabalin hi e mangipagol hi ena pangibughulan ta hunggop
nadan tatagun nangat hinadan pohdon Apu Dios. Ya atbohdin ma"id
ha mabalin hi e mamilit i hiya ta ena ibughulan nadan agge nangat
hinadan pohdona
8 an alyonay innila' di a'atyu an manghan di abalinanyu. Mu maphod
ta nanongna an nan tugun'uy un'unudonyu. Ot nomnomnomonyu an
paddungnay ibughul'u nan panto ta mabalin an hunggop ayu hinan
pun'ap'apuwa' ya ma"id ha taguh abalinana an mangikalob i diyen
panto.
9 Ya nomnomnomonyu bo an ahi' ipa'ali nadan ma'layyah an tatagun
Satanas ta mundu"undah hinangngabyu ta wan innilaonda an da'yuy
pinpinhod'u. Manu'eh ato' hidi ya munlattuwagda an gapu ta Judyuda
mu hay immannung ya adida mibilang hi Judyu.

10 Ya gapu ta inunudyu nadan tugun'u ya initpolyu nadan nun-
ligatanyu ya ihwang da'yu hinan nunhiglan ligat an pamatna' hi
atagutaguh tun luta.
11 Ot adi madne ya mumbangngada' ta hiya nan mahapul an
inaynayunyu nan nahamad an pangulugyun ha"on te adiyu'e ya adi
midat i da'yu nan gunggunayu.
12 Te nan tagun manginaynayun hi pangulugna an ta'on on nganney
ma'at i hiya ya pumbalino' hiya hi ay tu"ud nan Templon Apu Dios an
punhilbiya' ta adi mabalin hi mihi"an i ha"on. Ya imalka' bo i hiya nan
ngadan Apu Dios ya nan ngadan nan boblena an hidiye nan balu an
ad Jerusalem an malpu i Apu Dios hi ad abunyan. Ya atbohdin imalka'
i hiya nan balun ngadan'u.
13 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyuh tuwen ibagan nan
Espiritun Apu Dios hi an namin an kimmulug.

Hay Nipa'innilah Nadan Mumpangulug Hi Ad Laodisia

14 Alyona bon ha"on di, Muntudo"a damdamah nan ma'alih
anghel an mangipangpanguluh nadan kimmulug hi ad Laodisia ta
alyom di, Hiyah tuwey imbagan nan ma'alih Immannung an hiyay
nangipa'innilah nan pohdon Apu Dios ya immannung an namin di
ibagana. Ya gapun hiya ya limmun Apu Dios an namin nadan wada
15 an alyonay, Innila' di a'at di pangulugyu an adi umat hinan
liting an ma"atung mu atbohdin adi umat hinan ma'attuning an liting.
Udu'dulna boy umat ayu hinan ma'attuning onu hinan ma"atung mu
hanan mun'at'atung.
16 Mu gapu ta hanan pangulugyu ya umat hinan mun'at'atung an
liting ya hiya mo nan paddungnay ibugha' da'yun ha"on.
17 Alyonyu eh'ay kadangyan ayu te wadan namin di mahapulyu mu
aggeyu innilan nunhigla an ahohomo' ayu an paddungnay numpum-
bollad ayu ya nun'apipilok ayu ya nun'awotwot ayu.
18 Ta hiya nan pohdo' an umali ayu ta gumattang ayun ha"on hinan
namahmah an balitu' ta way atonyun kumadangyan. Ya gimmattang
ayuh nan pulaw an ilubungyu te ababain hi'on ayu numbollad ya ha
pangagayuh matayu ta wan tumigoda.
19 Athinay pangali' i da'yu te an namin nadan pohpohdo' ya ihingal'u
ya titilgo'. Ot hanat ip'iphodyuy punnomnomyu ta muntutuyu ayuh
nadan numbahulanyu ya indinongyun mangat i dadiye.
20 Nomnomnomonyu an waa' hinan way panto an mungkulkug ta
nan mangngol ya mangipaghop i ha"on ya hiyay pi"ana' ya nanongna
an hiyay pun'ib'ibba'.
21 Ta hanan manginaynayun hi pangulugna an ta'on on nganney
ma'at i hiya ya hiyay ahi mi'ibun i ha"on hinan pun'ap'apuwa'. Te
athidi i ha"on an nidduma' hinan pun'ap'apuwan Ama an hi Apu Dios
te inunud'un namin nadan pohdona.
22 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu nan pohdon nan
Espiritun Apu Dios an ipa'innila hi an namin an kimmulug.

4

Nan Mumpapto' Ya Mundayaw I Hiya

1 Hidin nagibbuh dadiye ya alinah on tinigo' han nibughul an pantoh
ad abunyan. Ya dingngol'u bon munhapit din himmapit ni' i ha"on an
ay gangoh di trampetay hapitna ta ma''adngol an alyonay, Ma'ahtu ta
ipatigo' i he''a nadan ahi ma'at hi udum hi algo.
2 Ya gapuh nan abalinan nan Espiritun Apu Dios ya na'ibagaa' an
wah ad abunyan. Ya anakkaya an wahdi han trono an wahdi han
inumbun
3 an munlitaak di tigona an umat hinadan jasper ya karnelian. Ya
nili'woh i diyen trono han tilag* an umat hinan emerald.
4 Ya hi nunlini''odan'en diyen trono ya deedahdi boy baintit opat
(24) an trono an deedahdi damdamay baintit opat (24) an ap'apu an
inumbun an numpunlubungdah pulaw ya nungkokoronadah balitu'.
5 Ya waday mungkikilat an malpuh nan trono. Ya hidi'eh hinangngab
diyen trono ya wadaday pitu an buminabinang an hilaw an dadiye
nadan pitun abalinan nan Espiritun Apu Dios. 6 Ya hidi boh hangngab
diyen trono ya wahdi han abillobillog an ay baybay an mundiggang.
Ya deedahdiy opat an matagu an namataan an namin di adolda an
timma'dogdah nunlini''odan diyen trono
7 an hana'en namangulu ya ay layon di angahna. Ya nan mi'adwa ya
ay bulug an baka. Ya nan mi'atlu ya ay taguy angahna. Ya nan mi'apat
ya umat hinan muntayyapan an agila di angahna.
8 Ya an naminda ya hinonnom di paya'da an nun'amataan di numbi-
nahhel. Ya abigabigat ya ahodohodom on ma''id ha dindinongdan
kumananta an hay ikankantada ya alyonday, Mapmaphod di a'at Apu
Dios te ongal di abalinana. Ya hiya nan Dios an wadah din hopapna
ta inggana.
9 Ta athidin ikankantaday punhanaanda ya pundayawdah nan
nabaktun ap'apu an hiya nan wadawadah inggana.
10 Ya wa'et mungkantada on nunlu'bubdan namin nadan bain-
tit opat (24) an ap'apu hi hinangngab diyen nabaktun ap'apu an
wadawadah inggana ta dayawonda on innayundan nun'iha''ad hi way
hinangngabna nadan balitu' an koronada.
11 On alyonday, Madayaw'a Apu Dios ya ongal di abalinam. Te he''ay
nunlumu hi an namin an wada te hidiye tuwaliy pinhodmuh ma'at.

5

Hay A'at Nan Nalu'ut An Natud'an Ya Nan Kalnero

1 Indani ya tinigo' bo han nalu'ut an natud'an hi winawwan nan
inumbun an nabaktun Ap'apu. Ya matigon natud'an di numbinahhel
ya numpipitun napu'otan.
2 Ya tinigo' han ma'abbikah di tigonan anghel ya inlotnan alyon hi,
Nganney waday abalinanan mangaan hinadan nipu'ot ituwen nalu'ut
an natud'an ta wan bitbitona?
3 Mu ma''id ha ohah mabalin an e mangaan hinadan nipu'ot i diyen
nalu'ut an natud'an an ta'on on hanadan wah ad abunyan onu nadan
wahtun luta ya hanadan wah ad dalom ta way atonan mamahah nadan
nitudo'.
4 Ya adi mitpol di luwa' te ma''id ha mabalin hi e mamitbit i diyen
nalu'ut ta wan bahaona nadan nitudo' hidi.

* **4:3 4:3** Hay pangalin di udum hinan tilag ya katkatibungalon.

5 Mu himmapit di ohah nadan baintit opat (24) an ap'apu ya alyonan
ha"on di, Adi'a munluluwa. Nomnomnomom an wada nan ma'alih
Layon an hiya nan na'abbaktun tinanud David an nalpuh nan holag
Judah. Hiya ya inabaknan namin di binuhulna ta hiya nan hiyay
waday abalinana an mangaan hinan pitun nipu'ot i diyen nalu'ut an
natud'an ta wan bitbitona.
6 Ya indani tatawwa ya tinigo' nan ma'alih Kalnero an timma'dog
hi numbattanan nan trono ya nadan baintit opat (24) an ap'apu ya
nadan opat an matagu. Ya matigoy poyan nadan hugatna hidin
namatayandan hiya. Ya waday pitun ha'gudna ya pituy matana an
dadiye nadan pitun abalinan nan Espiritun Apu Dios an hinnagnah
tun luta.
7 Ya immeh diyen ma'alih Kalnero ot alana nan nalu'ut hi winawwan
diyen inumbun hinan trono. 8 Ya hidin inalanah diyen nalu'ut ya
nunlu'bub nadan opat an ma'alih matagu ya nadan baintit opat (24) an
ap'apu ta dayawondah diyen ma'alih Kalnero. Ya napnapongdah harp
ya nadan nun'abalitu'an an malukung an napnuh insenso an dadiyey
dasal nadan tatagun Apu Dios.
9 Ya ikankantada han balun kanta an alyonday,
He"a ya abuh di waday abalinana an mangala ya mangaan hinadan
nipu'ot i naen nalu'ut an natudo'an te he"ay nipapate.
Ta nan dalam di nibayad hi bahul di atagutagu an nalpuh nat'onat'on
an tinanud an nat'o'nat'on di pangatda ya panapitda.
10 Ya numbalinom didah padi ta munhilbidan Apu Dios.
Ya diday pumbalinom hi mun'ap'apuh tun luta.
11 Ya alina boh on tinigo' di linibun anghel an mungkankantada an
nali'li'wohdah nan trono ya nadan opat an ma'alih matagu ya nadan
baintit opat (24) an ap'apu.
12 Ya ol'oltondan mangikankanta i han alyonay,
Nan nipapaten ma'alih Kalnero di madayaw te ongal di abalinana ya
kinadangyana ya la'ingna ya bikahna.
Ta hiya nan hiyay midayaw an gapuh anabaktuna.
13 Ya dingngol'un an namin nadan wah ad abunyan ya hitun luta ya
hi ad dalom ya hinan baybay ya ahikakantadan alyonday,
Madayaw nan nabaktun Ap'apu ya hidiyen ma'alih Kalnero an gapuh
anabaktuda ya nan ongal an abalinanda ta hiya nan diday
madayaw hi ingga'inggana.
14 Ya nadan opat an ma'alih matagu ya alyonday,
Hiya peman.
Ya hanada'en ap'apu ya nunlu'bubda ta dayawonda dida.

6

Hay Na'aanan Nan Onom An Nipu'ot Hinan Nalu'ut An Natud'an

1 Indani ya tinigo' an inaan diyen ma'alih Kalnero nan namangulun
nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an ot bitbitona. Ya dingngol'uy ohah
nadan ma'alih matagu an ay kidul di hapitna an alyonay, Ma'ahtu.
2 Ya anakkaya han pulaw an kabayu an wahdi han nitakke an
nangdon i han pana.* Ya tinigo' an nidat i hiya han koronan di patul.

* **6:2 6:2** Nan pana ya hidiye nan bokang.

Hiya ya nangaba'abak hi gubat ya dee bon umen e mi'gubat hinadan
mi'buhul i hiya.
3 Indani ya inaan bon diyen Kalnero nan mi'adwan nipu'ot hinan
nalu'ut an natud'an ot bitbitona. Ya dingngol'u bo nan mi'adwah nadan
opat an ma'alih matagu an alyonay, Ma'ahtu.
4 Ya himmawwang han ohan mumbolah† an kabayu. Ya hanan
nitakke i diye ya nidattan hi ispada ya abalinana an mangipa'alih gubat
ta wan mumpapatteday atagutaguh tun luta.
5 Indani ya inaan bon diyen Kalnero nan mi'atlun nipu'ot hinan
nalu'ut an natud'an ot bitbitona. Ya dingngol'u nan mi'atlun ma'alih
matagu an alyonay, Ma'ahtu.
Ya anakkaya han mangmangitit an kabayu. Ya hanan nitakke i diye
ya inodnana han pungkiluwan.
6 Ya dingngol'u han himmapit an nalpuh awadan nadan opat an
ma'alih matagu an alyonay, Ad uwani ya kulang di makan ot hay bayad
di ohay kilu an alina an wit ya nan mabo'lah nan ohay algo ya atbohdin
hay bayad nan tuluy kilun barley ya nan mabo'lah nan ohan algo.‡ Mu
hanat adim e dadagon nadan greyp an ma'apyah bayah ya nadan olibo
an ma'apyah manteka.
7 Ya hidin inaana nan mi'apat an nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an
ya dingngol'un alyon nan mi'apat an ma'alih matagu di, Ma'ahtu.
8 Ya anakkaya han nadapdapul an kabayu. Ya hay ngadan nan
nitakke ya hi Ate an tuntundon nan ma'alih ad Dalom.§ Ya hay nidat i
dida ya nan abalinanda an e mamateh nadan adi umeh godwan di
tataguh tun luta. Te ipa'aliday gubat ya bitil ya dogoh ya atap an
animal.
9 Indani bo ya inaan diyen Kalnero nan mi'aliman nipu'ot hinan
nalu'ut an natud'an ot bitbitona ya tinigo' hinan pu"un di punggobhan
hi mi'nong* i Apu Dios di linnawan nadan tatagun pinatepateda an
gapuh nangita'dogandah pangulugdan Apu Dios.
10 Ya inlotdan alyon hi, He"a an Dios ya ongal di abalinam ya ma"id
ha adi maphod hi a'atmu ya adim ibahhon aton an namin di ibagam.
On anuud di pundusaam hinadan tatagun namatepaten da'mi?
11 Ya way oha i dida on nidattan hi pulaw an lubung an mung-
gayyadan. Ya nibagan dida an mun'ibleda ni' ta haddonda ta ingganah
magibbuh an mipapate nadan udum an ibbadan baal Jesu Kristu an
mangita'dog hinan hapit Apu Dios an umat i dida.
12 Indani ya tinigo' bo an inaana nan mi'anom an nipu'ot hinan
nalu'ut an natud'an ya inoy an nangin'a'alyog ya himmilong nan algo
an umat hinan mangmangitit an luput. Ya hana'en bulan ya numbalin
hi mumbolah an ay dala.
13 Ya mun'a'agah nadan bittuwon hinan luta an ay mun'a'agah ha
agge nalum an bungan di fig hi pangat di puwo'.
14 Ta nama"id hi ad lagud te namaaggot ay papel an nalu'ut. Ya an
namin nadan billid ya nadan lutan nigawwah baybay ya nun'adligda.

† **6:4 6:4** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. ‡ **6:6 6:6** Nan barley ya nalaklakay nginana mu nan wit ta hiya nan hiyay anon nadan nawotwot ya hiya boy ipa'andah nadan animal. § **6:8 6:8** Nan ad Dalom ya hidiye nan Hades hinan hapit an Greek an hidiy alyondah niha"adan di numpun'ate mu bokon hidiye nan impilnu. * **6:9 6:9** Nan pu"un di punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ya hidiy pangihiitandah nan dalan di i'nongda.

15 Ta an namin nadan tatagu an ta'on on nadan ap'apuh abobboble
ya nadan opisyal di tindalu ya nadan kakadangyan ya nadan ongal
di abalinanda ya nadan himbut ya an namin di tataguh abobboble ya
eda mun'ipa''eh nadan way liyang ya hinadan way doplah.
16 Ya puntukukanda nadan billid ya nadan doplah ta matobda ta
matabbunanda ta wan adi tigon nan nabaktun Ap'apu ya nan Kalnero
dida ta wan adina dusaon dida.
17 Te hidiye moy pangipatiganda hinan nunhigla an bungotda ta
ma"id ha ta'on hi oha i dida hi adi madusa.

7

Hay Namalkaan Nadan 144,000 An Tinanud Israel

1 Indani ya tinigo' han opat an anghel an nipnipongdan immohnong
hinan opat an duggun tun luta. Ta ipagolda nadan dibdib ta adida
dumibdib hitun luta ya hinan baybay ya ta'on on i ha ohah nadan
kayiw.
2 Ya tinigo' an wada han anghel an nalpuh nangappit hi tuluwan
di algo an inodnana han pummalkana an hidiye nan malkan nan
wadawada an Dios. Ya tinumkuk hinadan opat an anghel an
nangidatan Apu Dios hinan abalinan an manadag hitun luta ya nan
baybay
3 an alyonay, Adiyu ni' dadagon tun luta ya nan baybay ya nadan
kayiw ta ingganah on malkaanmin namin di ulun nadan baal Apu
Dios hinan malkana.
4 Ya hay dingngol'uh bilang di namalkaan an nalpuh nan himpulut
duwan (12) tinanud Israel ya hinggahut ta napat ta opat di libu
(144,000).
5 Te himpulut duway libu (12,000) di namalkaan hinan tinanud Judah
ya himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Ruben ya himpulut
duway libuh (12,000) nan tinanud Gad ya
6 himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Asel ya himpulut
duway libuh (12,000) nan tinanud Naptali ya himpulut duway libuh
(12,000) nan tinanud Manasseh ya
7 himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Simeon ya himpulut
duway libuh (12,000) nan tinanud Libay ya himpulut duway libuh
(12,000) nan tinanud Issakar ya
8 himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Sebulun ya himpulut
duway libuh (12,000) nan tinanud Joseph ya himpulut duway libuh
(12,000) nan tinanud Benjamin.

Hanadan Nanginaynayun Hi Pangulugda An Ta'on On Nunhiglay Nunligatanda

9 Indani ya tinigo' boy dakkodakkol an tinatagu an na'amungdah
hinangngab diyen ma'alih Kalnero ya nan nabaktun Ap'apu. Dadiyen
na'amung an tinatagu ya nalpudah nat'onat'on an boble ya tinanud an
nat'onat'on di panapitda ya pangatda. Ya numpunlubungdah pulaw
an munggayyadan ya napnapongdah tubun di palma.
10 Ya pun'olotdan alyonday, Hay pi'taguwan ya malpun Apu Dios an
nabaktun Ap'apu ya i diyen ma'alih Kalnero.

11 Ya an namin nadan anghel ya nali'li'wohdah nan trono an awadan
nadan baintit opat (24) an ap'apu ya nadan opat an ma'alih matagu.
Ot munlu'bubda ta dayawondah Apu Dios
12 an alyonday, Hiya peman. Madayaw hi Apu Dios te nala'ing
ya ongal di abalinana. Ya hiyay punhanaan te datuwey a'atna hi
ingga'inggana. Amen.
13 Ya alyon nan ohah nadan baintit opat (24) an ap'apu i ha"on di,
Nganne dadiyen nunlubung hi pulaw an munggayyadan? On innilam
di nalpuwanda?
14 Ot alyo' di, Agge' innila Apu mu innila' an innilam dadiye.
Ya alyonan ha"on di, Dadiye'en tatagu ya dida nan nanginaynayun
hi pangulugda an ta'on on nunhiglay napalpaligatanda. Ya nan
ma'pullaw an lubungday mangipa'innila an napakawan an namin di
bahulda an gapuh nan dalan diyen ma'alih Kalnero.*
15 Ta hiya nan wadadahdih nan pun'ap'apuwan Apu Dios ta
abigabigat ya ahodohodom ya munhilbidah nan Templona ta hi Apu
Dios di mumpapto' i dida te hidi moy iha"adanda.
16 Ta adida mo ma'agangan ya ma'uwoh ya adida mo maptangan ta
adida hiktaman nan nunhiglan potang.
17 Ya ma"id ha lumuwahdi te nan ma'alih Kalnero an timma'dog
hi haggon nan nabaktun Ap'apu di mangipapto' i dida. Te hiya nan
paddungnay obob an mangdat hi munnananong an pi'taguwan.

8

Hay E Na'aanan Nan Mi'apitun Nipu'ot Hinan Nalu'ut An Natud'an

1 Indani ya tinigo' bo an inaan diyen ma'alih Kalnero nan mi'apitun
nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an ot bitbitona. Ya nadadinongdan
namin nadan wah ad abunyan ta ma"id ha al'ali i han godwan di olas.
2 Ya tinigo' nadan pitun anghel an dida nan uggan umohnong hi
hinangngab Apu Dios an napongdah tangguyub.
3 Ya imme nan ohan anghel an e timma'dog hinan way punggob-
han hi insenso an inodnana han nabalitu'an an ay malukung an
punggobhan hi insenso. Ya nidattan hi dakkodakkol an insenso an
middum hinadan dasal di tatagun Apu Dios ta ena gobhon hinan way
nabalitu'an an punggobhan hi insenso an wahdih hangngab nan trono.
4 Ya nan ahukna ya immeh awadan Apu Dios an ni'datong hinadan
dasal nadan tataguna.
5 Ot idalu'du'nah diyen malukung hinan apuy hinan punggobhan hi
insenso ot inayunan ibkah tun luta. Ya mungkikilat ya mungkikidul
ya immalyog.

Hay Nipagangohan Nan Onom An Tangguyub

6 Hanada'en pitun anghel an napong hi tangguyub ya nundadaandan
mangipagangoh hinadan tangguyubda.
7 Ta hidin impagangoh nan namangulun anghel di tangguyubna ya
mun'a'agah hitun lutay o"ongal an dalallu ya apuy an nadduman hi
dala. Ta dandanih godwan tun lutay naghob an ta'on on hanadan
kayiw ya holo'.

---

* **7:14 7:14** Nan ma'alih Kalnero ya hi Jesu Kristu an gapuh nan dalanah din natayana ya mabalin an mapakawan di tataguh nadan bahulda.

8 Ya impagangoh damdaman nan mi'adwan anghel nan tangguyubna
ya wada bo han ay billid an mundalang an nibkah hinan baybay.
9 Ta dandanih godwan nan baybay di numbalin hi dala ta natedan
namin nadan wahdi. Ya ta'on on hanadan papol an wadahdi ya
nun'apa"ihda.
10 Ya impagangoh damdaman nan mi'atlun anghel nan tangguyubna
ya wada han nagah an mundalang an ongnga'ongngal an bittuwon an
nalpuh ad lagud ta dandanih godwan bon nadan wangwang ya obob
di nipto'ana.
11 Ta numbalin hi ma'pa"it nadan liting an nagahana ta nun'a'ateday
dakol an tinatagu an nanginum i diyen liting. Hay ngadan diyen
bittuwon ya hi Mumpait.
12 Ya impagangoh damdaman nan mi'apat an anghel di tangguyubna
ya himmilong di dandanih godwan nan algo ya nan bulan ya nadan
bittuwon. Ta hiya nan himmilong hi dandanih godwan di algo ya
atbohdin agge bimmulan hi dandanih godwan di hilong.
13 Ya hidin intangad'u ya wada han muntayyapan an agila an
pun'itkuknan alyonay, Ayayyu' ayun tataguh tun luta te tuwen
ipagangoh nadan ma'udin tulun anghel di tangguyubda.

9

1 Indani ya impagangoh nan mi'aliman anghel nan tangguyubna ya
tinigo' han bittuwon an nagah hitun luta. Hidiyen bittuwon ya nidat i
hiya nan aladdun nan nikalob an adallodallom an ay bitu.
2 Ya imme i diyen ay bitu ot ibughulna ya manawwang di dakko-
dakkol an ahuk an ay nalpu i ha dammudammunan apuy. Ta
himmilong tun luta ta adi matigo nan algo.
3 Ya kinumhopdah tun lutay dakkodakkol an dudun an nalpuh nan
ahuk an nidattandah abalinan an umat hi abalinan di skorpyon.
4 Mu hay nibagan dida ya bokon hanadan holo' ya kayiw ya nadan
udum an nitanom di eda dadagon ta hanadan tatagun agge namalkaan
di uludah nan malkan Apu Dios.
5 Manu te adida patayon mu munholholtapdah limay bulan. Te
hanan hakit di kalatonda ya nunhiglan umat hi kalaton di skorpyon.
6 Ta adida pa"itpol i diyen holholtaponda i diyen limay bulan ta
iyaptuwandah eda atayan mu adida mate.
7 Dadiyen dudun ya umatdah nadan kabayun di e mi'gubat. Ya
paddungnay nungkokoronada hi balitu' an korona ya ay angah di
taguy angahda.
8 Ya adukkey ibu'da an ay ibu' di binabai mu hay bobada ya ay boban
di layon.
9 Ya nalubungan di palagpagda hi gumo' an ay lubung di mi'gubat.
Ya immihalda'e ya ay gangoh di dakol an kalesan e mi'gubat di gangoh
di paya'da.
10 Ya waday puntiloddah way iwitda an umat hi tilod di skorpyon ta
palpaligatonday tatagu nimpe hi limay bulan.
11 Ya hay mummandal i dida ya nan anghel an adi maphod di
pangatna an hidiyey ap'apudah nan adallodallom an bitu. Hay
ngadanah nan hapit di Hebrew ya hi Abaddon mu hinan hapit di Greek
ya hi Apolyon an hay ibalinana ya hi Dumadag.

12 Ta hidiyey mamanguluh punligatan di tataguh tun luta. Mu
wadaday duwan inligligatna an holtaponda.
13 Indani ya impagangoh nan mi'anom an anghel di tangguyubna.
Ya wada han hapit an dingngol'un nalpuh nan way opat an duggun
nan nabalitu'an an punggobhan hi insenso an wahdih hinangngab Apu
Dios
14 an alyona i diyen mi'anom an anghel di, Ilubusmu nadan opat
an anghel an adi maphod di pangatda an nabangkilingan hidih nan
wangwang an nungngadan hi Euprates.
15 Ot ena ilubus dida ta way atonda an e mamateh nadan dandanih
godwan di tataguh tun luta. Te hidiye tuwaliy niyukod i didah atonda
i diyen olas i diyen algo i diyen bulan i diyen tawon.
16 Ya wadaday dakkodakkol an nungkakabayu an e mi'gubat an hay
dingngol'uh bilangda ya duway gahut di milyon (200,000,000).
17 Ya hay nanigo' i dadiyen nungkakabayu ya nalubungan di
palagpagdah nan lubung di e mi'gubat an mumbolah ya mangitit ya
inunig an ay asidu. Ya atbohdin nalubungan nadan nitakkayanda. Ya
hay ulun dadiyen kabayu ya umat hi ulun di layon. Ya mamudduh
to'oday apuy ya ahuk ya asidu.
18 Ta dadiyen tulun bumudduh to'oday mamate hi dandanih godwan
di tataguh tun luta.
19 Ya hay to'oda ya iwitday alpuwan di abalinandan pumate te hanan
uddun di iwitda ya ay ulun di ulog ta dadiyey pangalatdah tatagu.
20 Mu ta'on on athidi ya hiya damdaman nadan tatagun agge ni'yate
ya adida iwalong nadan adi maphod an ato'atonda. Te adida idinong
an mundinol hinadan dimunyu ya nadan tinagtaggun balitu' ya gumo'
ya gombang ya batu ya kayiw an ta'on on datuwe ya adi tumigoy
matada ya adi midngol di ingada ya adida dumallan.
21 Ya ma"id ha alyon hi muntutuyuda hi eda pimmatapatayan ya
hay eda nangaka'akawan ya hay eda nangata'atan hi ayak ya hay eda
nangilo'ilo'an hi bokonda ahawa.

10

Han Ma'abbikah An Anghel

1 Indani ya tinigo' han oha an ma'abbikah an anghel an nalpuh ad
abunyan an ay nalubungan hi bugut. Ya nili'woh hi uluna han tilag.
Ya hay angahna ya umat hinan algo. Ya hay hukina ya ay mundalang
ha tu"ud.
2 Ya wada han inodnana an kittang an nalu'ut an nabitbit. Ya
inggattin di winawwan an hukinah nan gawwan di baybay ya inggattin
nan iniggidnah tun luta.
3 Ya tinumkuk an ay mun'olmom ha layon. Ya hidin tinumkuk ya
numpipitun kimmidul.
4 Ta e"ot bo itudo' mu dingngol'u han munhapit hi ad abunyan
an alyonay, Adim itudo' hinaen imbagan nadan kidul ya adim e
ipa'in'innila.
5 Ya nan anghel an tinigo' an timma'dog hinan way baybay ya hinan
luta ya intaggenay winawwan an ta'lena.
6 Ta insapatanah nan wadawada an Dios an nunlumuh ad abunyan
ya hitun luta ya hinan baybay ya hi an namin nadan wada i datuwe

an alyonay, Ibaga' tee an tuwe mon madatngan di pangatan Apu Dios
hinan ninomnomnan aton.
7 Te ipagangoh'en nan mi'apitun anghel nan tangguyubna ya ma''id
ha bahhonan ipa'annung Apu Dios din ninomnomnan ma'at an hiyah
diye din imbagana tuwali i handidan propetana.

Hay Nanganan John Hinan Naludun An Natud'an

8 Indani ya dingngol'u bon himmapit i ha''on din himmapit ni' hi
ad abunyan an alyonay, Ekat em alan nan nabitbit an natud'an hinan
anghel an timma'dog hinan way baybay ya hinan luta.
9 Ot umeya' moh awadan diyen anghel ot ibaga' hidiyen kittang
an nabitbit an natud'an. Ya alyonan ha''on di, Alam tee ya inanmu
ot malumiih an ay danum di iyukan. Mu pimmahad'eh putum ya
mumpait.
10 Ta inala' ot ano' ya immannung peman an malumiih. Mu hidi an
pimmahad hi putu' ya nunhiglay paitna.
11 Ya alyon bon nan anghel i ha''on di, Mahapul an em ipa'innila nan
impa'innilan Apu Dios i he''a an ahi ma'at hinadan patul ya hinadan
tinataguh abobboble an nat'onat'on di hapitda ya pangatda.

11

Nan Duwan Honagon Apu Dios An E Muntudtudu

1 Indani ya wada han nangidat i ha''on i han punlukud an ay hu''ud.
Ya wada han nangalin ha''on hi, Ekat em lukudon nan Templo ya
nan punggobhan hi insenso. Ya binilangmu nadan tatagun wahdin
mundayaw.
2 Mu adim pi'lukud nan lita''angan te hidiyey niyukod hinadan bokon
tatagun Apu Dios. Ta diday mangat hi kumpulnan adi maphod hinah
ad Jerusalem an niyappit an boble i Apu Dios hi tulu ta han godway (3
½) tawon.
3 Ya wadaday duwan honago' ta eda ipa'innila nadan ibaga' hi tuluy
tawon ta han godwa (3 ½) an munlubungdah langgut ta mangipa'innila
an umukayunganda hinadan adi maphod an ato'aton di tatagu.
4 Dadiyen duwa ya mi'aligdah nan duwan kayiw an olibo ya nan
duwan hilaw an wahdih hinangngab Apu Dios an Ap'apun an namin
di wahtun luta.
5 Ya waday apuy an malpuh to'oda ta hidiyey pamatedah nadan
mangipatnan mangat hi adi maphod i dida.
6 Ya abalinandan adi mangipa'alih udan ta adi umudan i diyen eda
pangitudtuduwan hinan hapit Apu Dios. Ya abalinandan pumbalinon
nan liting hi dala. Ya abalinanda bo an mangipa'alih nat'onat'on an
punligatan di tataguh tun luta ta kumpulnan timpu an pohdonda on
inatda.
7 Ta nagibbuh'ey eda pangitudtuduwan hinan hapit Apu Dios ya
humawwang han animal an malpuh nan adallodallom an bitu ta
mi'yawwit i dida ta ingganah ona patayon dida.
8 Ta miwagillang di adoldah nan kalata i diyen nundongol an boble
an hidi din nipata'an nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ta gapuh nan
a'at diyen boble ya nginadananda hi ad Sodom onu hi ad Egypt.

11:4 11:4 Sekariah 4:2 **11:4 11:4** Matthew 5:15,16

9 Ta munnanongdahdih tulu ta han godway algo ta punhintiggan di
tatagun nalpuh nadan nat'onat'on an boble ya tinanud an nat'onat'on
di panapitda ya pangatda te ipagolday e mangilubu' i dida.
10 Ya ma"am'amlong nadan tataguh natayan dadiyen duwa te
dadiyen duwa di gimmalat hi nunligatanda. Ta gapuh amlongda ya
nunhahamulda ya nun'i'iddatandah regaloh hinohha.
11 Mu mala"uh di tuluy algo ta han godwa ya taguwon Apu Dios dida
ta nadan tatagun manigon dida ya nunhiglay takutda.
12 Ya ahi donglon dadiyen duwa han mun'ayag i didah ad abunyan
an alyonay, Ma'ayuhtu.
Ta punhintiggan nadan tatagun mi'buhul i dida an namaag ya
mi'bagadan tumuluh ad abunyan an middumdah nan bugut.
13 Ya midihhan han ma'abbikah an alyog ta mun'apa"ih di pangngel
diyen boble ta mateday pituy libun (7,000) tatagu. Ya nadan tatagun
adi mi'yate ya nunhiglay tumakutanda ta hiya nan dayawonda
mohpeh Apu Dios an wah ad abunyan.
14 Ta hinaey mi'adwah atatakut an ma'at an punligatan di tatagu. Mu
magibbuh'eh diye ya wada bo nan mi'atlu.

Hay Gimmangohan Nan Mi'apitun Tangguyub

15 Indani ya impagangoh damdaman nan mi'apitun anghel nan
tangguyubna. Ya wadaday munhapit hi ad abunyan an pun'olotdan
alyonday, Ad uwani ya ma"id mo ha udum hi mun'ap'apu hi
ingga'inggana hi an naminamin te ammuna da Apu Dios i Jesu Kristu.
16 Ya hanada'en baintit opat (24) an ap'apu an inumbun hinadan
tronodah hinangngab Apu Dios ya nundu"unda an nida"om di angah-
dah nan luta ot dayawondah Apu Dios
17 an alyonday,
Munhana ami Apu Dios i he"a an ongal di abalinana ya he"a nan Dios
an wadah din hopapna ta inggana.
Ya munhana ami hi nangipatigam hinan ongal an abalinam.
Ta he"a moy mun'ap'apu hi an namin.
18 Mu hanada'en agge kimmulug i he"a ya nunhiglay bungotda.
Mu ad uwaniy pangipatigam hi bungotmu i dida ta humalyaom nadan
numpun'ate.
Ya idatmuy gunggunan nadan propeta an baalmu ya an namin nadan
mangun'unud i he"a an kadangyan onu nawotwot ya nundongol
onu agge.
Ya ad uwani boy pundusaam hinadan namatepateh tataguh tun luta.
19 Ya tinigo' an nibughul nan Templo hi ad abunyan ta matigo an
wahdi nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ya mungkikilat ya
mungkikidul. Ya immalyog ya mun'a'agah di o"ongal an dalallu.

12

Han Babai Ya Nan Ay Buwaya

1 Indani ya wada han nakaskasda'aw an nipatigoh ad lagud te dehdi
han babai an inlubungna nan algo ya nan bulan di nangipattukanah
hukina. Ya himpulut duwan (12) bittuwon di nikorona i hiya.
2 Ya tuwen madatngan di pun'ayyamana ta hiya nan nunhiglay
palakna.

3 Indani ya tinigo' bo han ohan nakaskasda'aw hi ad lagud te
wahdi han ongnga'ongngal an mumbolah an dragon an pituy uluna
ya himpuluy (10) ha'gudna. Ya an namin nadan pitun uluna ya waday
koronana.
4 Ya ay hinagamham di iwitna di dandanih godwan nadan bittuwon
hi ad lagud ot ibkahnah tun luta. Ot e mihaggon hinan tuwen
mun'ayyam an babai ta bota'onay bumudduhan nan iyayyamna ta
anona.
5 Indani ya nun'ayyam* hidiyen babai i han lala'i. Mu na'ibagan
waday nangawit ot iyenah awadan nan Ap'apu an hi Apu Dios. Hidiyen
golang ya hiya nan ahi mun'ap'apuh abobbobleh tun luta. Ya ongal di
abalinana ta hiya nan mahapul an ma'unud an namin di ibagana.
6 Ya hidin nun'ayyam hidiyen babai ya binumtik ot e mipa''eh nan
agge naboblayan. Te hi Apu Dios ya waday indadaanah ena iha''adan
hidi ta mipapto' hi tuluy tawon ta han godwa.

7 Ya tinigo' bo an munggugubatdah ad abunyan te hi Michael
an ap'apun nadan anghel Apu Dios ya impangulunan namin nadan
anghelna ta eda gubaton nan dragon ya nadan anghelna.
8 Ta na'abak nan dragon ya nadan anghelna ta hiya nan nipa'aandah
ad abunyan
9 ta nipakbodan namin hitun luta. Hidiyen dragon ya hiya nan
numbalin hi ulog hidin nadne an hiya nan ma'alih diyablu an hi
Satanas an e huma'uha'ul hi tinataguh tun luta.

10 Ya dingngol'u han ma''adngol an hapit hi ad abunyan an
alyonay, Ad uwaniy ipa'annungan di pangihwangan Apu Dios hinadan
tataguna. Ya mipatigo nan ongal an abalinanan mun'ap'apu. Ya
mipatigo boy anabaktun Jesu Kristu an mumpapto' hinadan tataguna
te impa'aanda moh Satanas hi ad abunyan an hiya nan abigabigat ya
ahodohodom on imme i Apu Dios ta dakol di ipabahulnah nadan ibba
ta'un kimmulug.
11 Ya ta'on di nadan kimmulug i Jesus ya inabakdah Satanas an gapuh
nangiyatayan nan ma'alih Kalnero hinan bahulda ya gapu boh eda
nangita'dogan hinan hapit Apu Dios an ta'on on lummuh atayanda.
12 Ot hiya nan da'yun wah ad abunyan ya mun'am'amlong ayun
namin. Mu da'yun wah nan luta ya mahmo' ayu te wahna moh
Satanas an namamay bungotna te innilanan agagga mo ya mapogpog
di pangatanah nadan pohdona.

13 Mu hidin immutalngan nan dragon an hitun lutay nipakbowana
ya adi mangmanghop an e mamudupudug hinan babain nangiyayyam
hinan lala'i.
14 Mu nan babai ya nidattan hi paya'nan umat hi paya' nan
ma'abbikah an agila ta mabalin an tumayap hinan agge naboblayan
ta mipapto' hidih tuluy tawon ta han godwa. Ta ma''id ha aton nan
dragon an mangakhup i hiya.
15 Mu hidiyen dragon ya impabudduhnah to'onay mun'ungak an
liting an alyona onta iye''enah diyen babai.
16 Mu bimmoddang tun lutah nan babai te nadhak tun luta ot
ma'unug hi ad dalom hidiyen liting.

---

* **12:5 12:5** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo.

17 Ta nunhiglay bungot diyen dragon hinan babai ot ihiwna mo boh
nadan udum an holag diyen babai ta ena gubaton dida an datuwe
nadan nangun'unud hinan tugun Apu Dios ya nadan tudtudun Jesus.
18 Ot ume mo nan dragon hinan da'ging di baybay.

13

Nan Animal An Nalpuh Nan Baybay

1 Indani ya himmawwang han animal an nalpuh nan baybay an
pituy uluna ya himpuluy (10) ha'gudna. Ya an namin nadan ha'gudna
ya waday koronada. Ya nipnipong hinadan himpulun (10) ha'gudnay
nitudo' an ngadan an hay ipa'innilan dadiyen nitudo' ya nan ngohenan
Apu Dios.
2 Hay tigona ya umat hinan leopard. Mu hay hukina ya ay hukin di
bear. Ya hay to'ona ya umat hi to'on di layon. Ya indat nan dragon di
ongal an abalinana ta hiyay mun'ap'apu.
3 Hay ohah nadan uluna ya mapto' an himmalom di hugatna ot ahi
mapoyanan. Ta hidiyen na'at i hiyay nasda'awan di atagutagu ta hiyay
inunudda.
4 Ta hiya nan daydayawon nadan tataguh diyen dragon te hiyay
nangdat hi abalinan diyen animal. Ya pi'idayawdah diyen animal te
alyonday ma"id ha nipaddungan di abalinana ta hiya nan ma"id ha
mabalin hi mangabak i hiya.
5 Ya ma"id ha takutnan mangibagah nadan adi ahan maphod. Mu
ta'on te nipalubus an hiyay mun'ap'apuh tun luta hi tuluy tawon ta
han godwa.
6 Ta ngohayonah Apu Dios ya dakol di ibaganah adi maphod hi a'at
di ad abunyan ya ta'on on hanadan wadahdi.
7 Ya nipalubus bon ena gubaton nadan tatagun Apu Dios ta abakona
dida. Ya nidattan hi abalinan an mun'ap'apuh atagutaguh abobboble
an nat'onat'on an tinanud ya nat'onat'on di pangatda ya hapitda.
8 Ta hiyay dayawon nadan tataguh tun luta an ma"id ha ngadan-
dah nan liblun nitud'an di ngadan nadan mi'tagu i Apu Dios hi
munnananong an hidiyey liblun nan ma'alih Kalnero an hiya din
pinateda. Ya nitudo' tuwalih diyen liblu hidin agge ni' nalmu tun luta.
9 Ot da'yun waday ingana ya igongahanyuh tuwe.
10 Te nan ninomnom Apu Dios an ma'at hi hinohhan dita'u ya
umannung an ma'at te hay udum ya mibaludda ya hay udum ya hay
matadom di iyateda. Ot hiya nan dita'un tatagun Apu Dios ya mahapul
an ihamad ta'uy pangulug ta'u ta ta'on hi ma'at danae i dita'u ya
mabalin an itpol ta'u.

Nan Animal An Nalpuh Tun Luta

11 Indani ya himmawwang boy ohan animal an nalpuh tun luta an
duway ha'gudna an ay ha'gud di kalnero. Mu hay hapitna ya umat
damdamah nan hapit diyen dragon.
12 Ya nan abalinana ya umat hi abalinan nan namangulu an animal.
Ta pilitonan namin di tatagu ta dayawondah diye an namangulu an
animal an waday poyan di hugat hi uluna.
13 Ya abalinana bon aton di nakaskasda'aw an umat hinan
nangipa'aliyanah apuy an nalpuh ad lagud ta punhintiggan di
atagutagu.

14 Ta gapu i dadiyen nakaskasda'aw an atona an gapuh nan abalinan
an indat nan namangulun animal i hiya ya hidiyey nunha'ulnah nadan
tataguh tun luta an agge kimmulug i Apu Dios. Ot ipa'apyana i dida han
ing'ingoh diyen namangulun animal an nahugat ni' ot ahi mapoyanan.
15 Ya nidattan boh abalinan ta mabalin an payahyahonah diyen
na'apyan animal ta mabalin an humapit. Ya nadan akhupanan adi
mundayaw i diyen niyamman dayawonda ya ipapatena.
16 Ya pilitona bon namin di tatagun nawotwot onu kadangyan ya wa-
day sa'adna onu ma"id ya nadan himbut onu bokon ta mumpamalkada
an bokon'e hay winawwan di ta'leda ya hay uluda.
17 Ya hay mimalka i dida ya nan ngadan diyen animal. Bokon'e ya
nan lumilu an ipa'innilanay ngadan diyen animal. Ta nan ma''id ha
malkana ya adi mabalin hi e munggattang onu e gumattang.
18 Ot mahapul an nanomnoman nan tagu ya ahi mabalin an
innilaonay niyatan diyen lumilu. Te hidiyen lumilu an onom di gahut
ta han nanom ta onom (666) ya lumilun di ohan tagu.

14

Nan Ma'alih Kalnero Ya Nadan Tataguna

1 Hidin intangad'u ya nangitiga' nan ma'alih Kalnero an timma'dog
hinan nabillid hi ad Zion an didan namin hinadan hinggahut ta napat
ta opat di libun (144,000) tataguna an nimalkah uluday ngadana ya
nan ngadan Amana.
2 Ya dingngol'u han munhapit hi ad abunyan an ay kidul ya ay ungak
di dakol an liting di gangohna. Ya umat i ha impagangohda ha dakol
an harp.
3 Ya dingngol'un ingkantada han balun kantahdih nan way hangngab
nan nabaktun Ap'apu ya nan wahdin opat an ma'alih matagu ya nadan
baintit opat (24) an ap'apu. Hidiyen kanta ya ma''id ha udum hi
nanginnila an ammuna dadiyen hinggahut ta napat ta opat di libu
(144,000) te inyaten Jesus di bahulda.
4 Ya maphod di pangatda ya ma''id ha inilo'dah babai ya aggeda nal-
nalahhin. Ya dida nadan nitnunitnud i diyen Kalnero an nangiyateh
bahulda ta diday namanguluh paddungnay ni'nong i Apu Dios ya i
diyen Kalnero.
5 Ya ma"id ha bahulda te ma"id ha layah hi imbagada.

6 Indani ya tinigo' han oha bon anghel an muntaytayyapan hi ad
lagud ta hiyay e mangipa'in'innilah nan adi maluman an hapit Apu
Dios hinadan tinataguh abobboblen nalpuh nat'onat'on an tinanud an
nat'onat'on di pangatda ya hapitda.
7 Ya inlotnan himmapit an alyonay, Hanat malmuy takutyu an
mangat hinadan adi pohdon Apu Dios ya hanat dayawonyu te tuwe
mon madatngan di punhumalyaana. Ot hanat dayawonyu te hiyay
nunlumuh ad abunyan ya tun luta ya nan baybay ya an namin nadan
nawada.
8 Ya nitnud bo nan ohan anghel ya alyonay, Ma''id mahdi te nadadag
nan nundongol an boble an ad Babilon. Te hiyay nangitudtuduh nadan
tinataguh abobboble an mangat hi nagaga"iho an umat hi pangilo'an
hi bokon ahawa.

9 Indani ya nitnud nan mi'atlun anghel ya inlotna damdaman
himmapit an alyonay, An namin ayun mundayaw i diyen animal ya
nan ing'ingohna ya ta'on on da'yun namalka'an di uluda onu ta'ledah
nan ngadana
10 ya nunhiglay bungot Apu Dios i da'yu ta hiya nan ipiye da'yuh nan
adi madmaddop an apuy an asidu ta munholholtap ayuhdi an tigtiggon
da'yuh nadan anghel Apu Dios ya nan ma'alih Kalnero.
11 Ya ma''id ha pogpog di ahuk an malpu i diyen eyu punholholtapan.
Ot da'yun mundayaw i diyen animal ya nan ing'ingohna ya an namin
ayun namalkaan hinan malkana ya munholholtap ayuh abigabigat ya
ahilohilong hi inggana.
12 Ot da'yun tatagun Apu Dios an mangun'unud hinadan hapitna ya
mangididinol i Jesus ya mahapul an itpolyu nadan punligatanyuh ad
uwani ta wan adiyu holtapon hidiyen bungot Apu Dios.
13 Indani bo ya dingngol'u han hapit an nalpuh ad abunyan an
alyonay, Itudo'muh tuwe an ha"on an Dios ya pa'amlongo' nadan
mangitpol hinan punligatanda ta ingganah atayanda an gapuh pan-
gun'unudanda i Jesu Kristu.
Ya alyon nan Espiritun Apu Dios di, Immannung an nan atayanda
ya hiyay pun'iblayanda an gapuh nan ina'inatda.

Hay Nagapasan Di An Namin An Wadah Tun Luta

14 Hidin intigo' ya inoy han pulaw an bugut ya wahdi han ay tagu
an inumbun an nungkoronah balitu' ya inodnana han ma'taddom an
gapas.
15 Ya wada han anghel an limmah'un hinan Templo ya inlotnan
himmapit hinan inumbun hinan bugut an alyonay, Agam ta mung-
gapas'a mohpe te ad uwaniy ahigapas hitun luta.
16 Ya inhawagin diyen inumbun hinan bugut di gapasna ya nagapas
an namin nadan wadah tun luta.
17 Indani ya himmawwang bo han anghel an nalpuh nan Templo hi
ad abunyan ya wahdi damdama han inodnana an matadom an gapas.
18 Ya nitnud bon himmawwang han ohan anghel an nalpuh nan way
punggobhan hi mi'nong i Apu Dios te hiyay niyukodan nan apuy. Ya
tinumkuk i diyen nangdon hi gapas an alyonay, Eka ya nunhogbatmu
nadan greyp hidih luta ta alam nadan bungada te nalumda mo.
19 Ta immeh diyen anghel ot punhogbatna nadan greyp ot pun'alanay
bungada on bingkahnah nan pungkopalan an ni'aligan nan bungot
Apu Dios.
20 Ta kinopaldah nan bata''an di boble ya dalay mamudduh danumna
ta limbongnay umeh tuluy gahut ta han baintiy (320) kilumitluy
dinukkena ya hinta'dog di dinallomna.

15

Nadan Tatagun Nangabak I Diyen Animal

1 Indani ya wada bo han nipatigoh ad abunyan an panginnilaan hi
ahi ma'at an nakaskasda'aw. Hay tinigo' ya han pitun anghel an dida
nadan mangipiyalih nadan ma'udin pitun nat'onat'on an punligatan
di tataguh tun luta. Ta danaey ma'udin pangipatigan Apu Dios hinan
nunhigla an bungotna.

2 Ya tinigo' bo han dammudammunan ay baybay an mundiggang
di tigona ya mundalang. Ya tinigo' nadan tatagun nangabak hinan
animal an dida nadan agge nundayaw hinan niyamman ing'ingoh
diyen animal ya aggeda numpamalkah nan lumilun di ngadana.
Ya napnapongdah harp an indat Apu Dios i dida an timma'dogdah
pingngit diyen ay baybay.
3 Ya ikankantada din kantan Moses an baal Apu Dios ya nan kantan
nan ma'alih Kalnero an alyonday,
He''a Apu Dios an ongal di abalinana ya nunhiglan nakaskasda'aw
nadan at'atom te nipto' an namin di pangatmu ya he"ay
nahamad an Ap'apu hi ingga'inggana.
4 Ot undan nganne ihyay adi tumakut ya adi mundayaw i he''a an
Ap'apu an he''a ya ammuna han ma"id ha adi maphod hi a'atna?
Ta umaliday atagutaguh tun luta ta dayawon da'a an gapuh nadan
maphod an pangatmu.

Nadan Anghel An Mangdat Hi Pitun Punligatan

5 Hidin nagibbuh diye ya anakkaya an nibughul nan kuwartun Apu
Dios hidih nan Temploh ad abunyan.
6 Ya himmawwangdahdi nadan pitun anghel an dadiye nadan
mangipiyalih pitun nat'onat'on an punligatan di tataguh tun luta
an nunlubungdah pulaw an humili ya wadaday nun'abalitu'an an
nun'ibalangag hi palagpagda.
7 Ya nan ohah nadan opat an matagu di nangipiyappong i didah nan
balitu' an duyun nun'apnuh nan bungot nan wadawada an Dios.
8 Ya napnu nan Templo hi ahuk an hidiyey pangimatunan hinan
anabaktun Apu Dios ya nan ongal an abalinana. Ya ma''id ha mabalin
hi e hunggop hidi ta ingganah on magibbuh nan pitun nat'onat'on an
punligatan an ipiyalin dadiyen pitun anghel.

16

1 Indani ya dingngol'u bo han ma''adngol an hapit an nalpuh nan
Templo an alyonah nadan pitun anghel di, Eyu pun'ikuyag hidih luta
nan bungot Apu Dios an nun'ittuh nadan malukungyu.
2 Ta imme nan namangulun anghel ot ikuyagnah tun luta nan
nittuh nan malukung an inodnana. Ta an namin nadan tatagun
namalkaan hinan malkan diyen animal ya nundayaw hinan niphod
an ing'ingohna ya pamaag ya nun'apopoghaanda i han nunhiglay
dogohna ya alulugnin di tigona.
3 Ya imme nan mi'adwan anghel ot ikuyagnah nan baybay nan nittuh
nan malukung an inodnana ta numbalin nan liting hi ay dolong di nate
ta nun'a'aten namin nan wadahdi.
4 Ya imme damdama nan mi'atlun anghel ot ikuyagna nan nittuh
nan inodnanan malukung hinadan potto' di wa''el ya hinadan udum an
alpuwan di liting an umat hinadan obob. Ya pamaag bo ya numbalin
hi dalan namin nadan liting i dadiye.
5 Ya dingngol'un munhapit nan anghel an mumpapto' hinadan liting
an alyonay, He''a Apu Dios ya nahamad di a'atmu ya nanongnan
wadawada'a ya nipto' di inatmun nundusah nadan tatagu.
6 Impa'inummu i dida nadan dala ta imballohmuy eda namatap-
atayan hinadan tatagum ya hinadan propetam.

7 Indani ya dingngol'u bo han hapit an nalpuh nan punggobhan hi
mi'nong i Apu Dios an alyonay, He"a nan Dios an ongal di abalinana
ya nipto' di inatmu an nundusah tatagu.
8 Ya nan mi'apat an anghel ya ingkuyagna nan nittuh nan malukung
an inodnana hinan algo ta nunhiglan umatung nan potang.
9 Ta hidin mun'a'atungan nadan tatagu ya pun'idutandah Apu
Dios an nangiyabulut i dadiyen punligatanda an ma"id ha alyon hi
muntutuyudah nadan ina'inatda an pumbahulan i Apu Dios ta wan
hiyay dayawonda.
10 Ya ingkuyag nan mi'aliman anghel nan nittuh nan inodnanan
malukung hi potto' nan pumpapto'an diyen animal. Ya himmilong
hidiyen boble. Ya pun'itib nadan tataguy bobada te nunhiglay hakit
nadan poghada.
11 Ya namaman pun'idutandah Apu Dios an wah ad abunyan an
gapu i dadiyen holholtaponda. Mu ma"id damdama ha alyon hi
muntutuyudah nadan adi maphod an ina'inatda.
12 Ya ingkuyag damdaman nan mi'anom an anghel nan nittuh nan
malukungna hinan damunan wa''el an nungngadan hi Euprates ya
na'ibagan natdu' ta mabalin an pangi'wan nadan patul an malpuh
nangappit hi tuluwan di algo an e mi'gubat.
13 Ya tinigo' bo han tulu an adi maphod an espiritu an ay bakbak di
tigoda. Ya hanan oha ya nalpuh to'on nan ay dragon ya nan oha ya
nalpuh to'on nan animal ya nan oha ya nalpuh to'on nan munlayah
an propeta.
14 Ya dadiyen tulun espiritu ya dadiye nadan dimunyu an abalinan-
dan mangat hi nakaskasda'aw. Ta eda ihaphapitan nadan patul hi
abobboble ta munhahayyupdan namin ta gubatondah Apu Dios. Ya i
diyen eda pangubatan i Apu Dios ya hidiye tuwali nan gintudna an
pangipatiganah nan ongal an abalinana.
15 Mu alyon Jesu Kristu di, Nomnomnomonyu an hitun pum-
bangngada' ya umat hi umaliyan di mangako. Ot hanadan tatagun
paddungnay adi malmallo' ta nanongnan nundadaandah umaliya' ya
mipa'amlongda.
16 Ya hanada'en tulun adi maphod an espiritu ya inamungda nadan
apatupatul hitun luta hinan alyonday hi ad Armageddon hinan hapit
di Hebrew.
17 Ya ingkuyag damdaman nan mi'apitun anghel nan nittuh nan
malukungna. Ya wada han ma''adngol an hapit nan Ap'apu hinan
Templo an alyonay, Nagibbuh mo.
18 Ya mungkikilat ya mungkikidul. Ya immalyog i han ma''id ha
nipadpaddunganan alyog hinadan nalana''uh an alyog.
19 Ta nuntulu nan nundongol an boble an ad Babilon ot madadag.
Te agge liningling Apu Dios nadan nunhiglan adi maphod an ina'inat
nadan i Babilon ta hiya nan diday pangipatiganah nan nunhiglan
bungotna. Mu atbohdi an nun'adadag an namin di bobleh tun luta.
20 Ta an namin nadan luta an nun'ali''ub hi baybay ya ma'umahda.
Ya ta'on on nadan billid ya nama''idda.
21 Ya wadada boy o''ongal an dalallun umeh napat ta limay (45)
kiluy damot di hinohha an mun'a'agah ta mun'iknah nadan tatagu.
Ta namamay bungotda ta pun'idutandah Apu Dios an gapu i diyen
atatakut an punligatanda.

17

Hay Ni'aligan Nan Babain Mumpabpabbayad hi Adolna

1 Ya immalih awada' di oha i dadiyen pitun anghel ot alyonan ha''on
di, Ma'a ta ipatigo' i he''a nan a'at di pundusan Apu Dios hinan boble
an nipaddung hinan babain mumpabpabbayad hi adolnah linala'i an
um'umbun hinan nihaggon hi dakol an wangwang.
2 Te paddungnay inilo'nay apatupatul hi abobboble. Ya binutongna
nadan tataguh tun luta hinadan adi maphod an pangatna ta niddum-
dan hiyan mangat hinadan adi maphod.
3 Indani ya nali'na' nan abalinan nan Espiritun Apu Dios ta inyeya'
i diyen anghel hinan agge naboblayan. Ta hidiy naniga' hinan babain
nitakke i han mumbolah an animal an pituy uluna ya himpuluy (10)
ha'gudna. Ya natud'an an namin di adolnah hapit an pungngohenan
Apu Dios.
4 Ya hay inlubung diyen babai ya bayulet ya mumbolah an hidiye
nan lubung di kadangyan. Ya inhu'lubnah adolnay balitu' ya nadan
udum an nun'abalol an batu ya perlas. Ya inodnana han balitu' an basu
an napnuh nagaga''ihoy a'atna ya gaga''ihon pamalbalinah tataguh tun
luta ta ilo'na dida.
5 Ya nitudo' hi uluna han naligat an ma'awatan di ibalinana. Te hay
nitudo' ya alyonay, Ha''on nan nundongol an boble an ad Babilon an
paddungnay hi inan di binabain mumpabpabbayad hi adolda ya an
namin an mangmangngat hinadan adi maphod hitun luta.
6 Ya tinigo' an nabutong hidiyen babai hinan dalan nadan tatagun
Apu Dios an impapatena an gapuh kimmuluganda i Jesu Kristu. Ta
masda'awa' hi naniga' i diyen babai.
7 Mu alyon nan anghel i ha''on di, Tanganun'a masda'aw? Agat
ipa'innila' i he''ay ni'aligan naen babai ya ta'on on nan nitakkayana
an pituy uluna ya himpuluy (10) ha'gudna.
8 Hinaen tinigom an nitakkayana ya wadah din nadne mu ma''id hi
ad uwani. Mu lo'tat bo ya bumudduh an malpuh nan adallodallom
an bitu ya ahi mohpe miyeh nan ena punholholtapan hi inggana. Mu
hitun humawwangana ya ahi masda'aw nadan tataguh panigandan
hiya te hay innilada ya nate mo. Mu dadiyen masda'aw ya dida
nadan agge nitudo' di ngadandah nan liblun nitud'an di ngadan nadan
mi'tagu i Apu Dios hi inggana an nituttudo' tuwalih din ma''id ni' ha
ohah limmun Apu Dios.
9 Ta gahin on nan na'annomnoman an tagu ya ahina ma'awatan di
ni'aligan dadiyen pitun ulu. Te nan pitun uluna ya dadiye nadan pitun
nabillid an inumbunan diyen babai.
10 Ya hay oha boh ni'aligan diyen pitun ulu ya nadan pitun patul.
Mu nan lima ya nateda mo an ammuna nan mi'anom an hiya nan
ap'apuh ad uwani. Ya nan mi'apitu'e ya hiya nan ahi mumpatul i han
na'omtang.
11 Ya nan animal an nate ni' ya hiyay oha i dadiyen pitun patul an
ahi humawwang ta mumbalin hi mi'awalun patul. Ta nagibbuh'ey
pumpatulana ya miyeh nan ena punholholtapan.
12 Ya alyon bon nan anghel di, Hay ni'aligan nan himpulun (10)
ha'gudna ya nan himpulun (10) patul an agge ni' nadatngan di

pumpatulanda. Mu udum hi algo ya didan namin hinan nitakkayan
nan babai di mun'ap'apu i han na'omtang.
13 Ya dadiyen himpulun (10) patul ya mun'u'unnud di punnomnomda
te an naminda ya boddangandah diyen nitakkayan nan babai.
14 Ta an naminda ya gubatondah diyen ma'alih Kalnero. Mu abakon
diyen Kalnero didan namin te hiya tuwaliy Ap'apun di an namin
an a'ap'apu ya hiyay Patul di apatupatul. Ya middumdan mangabak
nadan pinto' Apu Dios hi tataguna an nanginaynayun an nundinol i
hiya.
15 Ya inalin bon nan anghel di, Nan dakol an wangwang an
inumbunan diyen babain mumpabayad hi adolnah linala'i ya dadiye
nadan dakkodakkol an tinataguh abobboble an nat'onat'on di hapitda.
16 Mu lo'tat ya an namin dadiyen himpulun (10) ha'gud ya nan ud
ha'gud i dida ya ahiwawandah diyen babai ta hiya nan pun'aladay
usalna ta mabolladan ya nun'a'anday lamohna ya ahida gobhon nadan
mabati.
17 Hi Apu Dios di mangipanomnom i diyen atonda ta ma'at nan
ninomnomna tuwalin ma'at an hay eda pangiyukodan hi an namin
an abalinandah nan nitakkayan diyen babai ta hiyay mun'ap'apu ta
inggana hi mipa'annung nan imbagan Apu Dios.
18 Ya hana'en babain tinigom ya hiyay nipa"elan nimpen nan
nundongol an boble an awadan nan mun'ap'apuh nadan patul hi
abobbobleh tun luta.

18

Hay Nadadagan Nan Bobleh Ad Babilon

1 Indani ya tinigo' bo han ohan anghel an nalpuh ad abunyan
an matigon nabaktuy niyatana te nunhiglay binangna ta hinitalanan
namin tun luta.
2 Ya inlotnan himmapit an alyonay, Ma"id mahdi te nadadag nan
nundongol an bobleh ad Babilon ta numbalin moh nunhituwan di
didimunyu ya nadan adi maphod an espiritu ya nadan hamutin
mangan hi nate.
3 Manu'eh nadadag hidiyen boble ya nadan nunhituhdiy nangi-
tudtuduh nadan adi maphod an pangat hi atagutagu ta umatdan
dida. Ya na'na'yat di apatupatul hinadan adi maphod an ina'inat
nadan tinatagu i diyen boble. Ya atbohdih nadan mumpunggattang
an kimmadangyanda an gapuh eda nungganattangan i diyen boble
hi nat'onat'on an gina'u ya nadan gaga"ihon pun'amlongan nadan
tataguhdi.
4 Ya indani ya dingngol'u han hapit an nalpuh ad abunyan an
alyonay, Da'yun tatagu' i naen boble ya umaan ayuhna ta adi ayu
mi'mi'yat hinadan ato'atondan pumbahulan i ha"on an Dios ta adi ayu
middum an madusa.
5 Te nan pumbahbahulanda ya ay limmatug ta ay mitu'dul hi ad
lagud ta hiya nan nundadaana' an mundusa i dida.
6 Ya dubliyo' di pundusa' i dida an gapuh nadan ina'inatdah ibbadan
tagu.
7 Ta nunhiglay holholtaponda te nunhiglan munlattuwagda an gapu
ta kakadangyanda. Te hay punnomnomda ya alyonday, Da'miy ap'apu

17:14 17:14 Psalm 136:3

an adi ami umat hinan nabalun babai an umukayungan ot innilami
an adimi patnaon an umukayungan.
8 Ta hiya nan udum hi algo ya mundidihhan di dumatong hi
punligatanda an umat hi bitil ya dogoh ya ate ya apuy an munggohob
i dida te ha"on an Dios ya dusao' dida hinan ongal an abalina'.
9 Ta hanadan ap'apu hi abobboble an na'na'yat hinadan adi maphod
an ato'aton nadan tatagu i diyen boble ya umukayunganda ya
kumogakogada hi panigandah nan ahuk diyen boblen mun'apu'ulan.
10 Mu adida e mihaggon te tumakutdah eda ilagatan. Ta alyonday,
Nunhigla mahan hidiyen na'at hi ad Babilon. Ayayyukah diyen
kadangyan ya nundongol an boble an nadadag i han ohay olas.
11 Ya ta'on on hanadan mumpungkumilhuh abobboble ya kumgada
ya umukayunganda te ma''id moh diyen boblen eda pangigattangan
hinadan igattangda
12 an umat hinadan balitu' ya silber ya perlas ya nadan udum an
nun'abalol an batu ya nadan linen ya nadan udum an luput ya nadan
mun'aphod an kayiw an ma'alih sitron ya nadan ma'alah nan ba'git
di elepante* ya nadan udum an umat hi gombang ya gumo' ya nadan
marbol
13 ya nadan middum hi tinapay an sinamon ya nadan middum
hi ihda ya nan insenso ya nadan nun'anginan lana an mira ya
frankinsens ya bayah ya mantekan di olibo ya napinun alina ya wit ya
nadan baka ya kalnero ya kabayu ya kalesa ya nadan tinatagun eda
ihbut.
14 Ta hay ibagan mon dadiyen mumpungkumilhu i diyen boble ya
alyonday, Nama"id mahan mon namin nadan mun'a'omnawan an
wada i diyen boble an kinadangyanda ya nadan udum an mun'a'aphod
an wahdi i diyen boble.
15 Ta dadiyen kimmadangyan an mumpungkumilhu i diyen boble
ya mun'ibata''anda te tumakutdah eda ilagatan. Ta kumogakogada ya
umukayunganda an alyonday,
16 Nunhigla mahan hidiyen na'at. Ayayyukah diyen nundongol an
boble an awadan di dakol an linen ya nadan udum an luput an bayulet
di kololna ya balitu' ya perlas ya nadan udum an nun'abalol an batu.
17 Mu pamaag nee ya nadadag an namin dadiyen kinadangyana i
han ohay olas.
Ta hanada'en mumpuntamuh nan papol an umannehdi ya nadan
ilugalugandan tatagu ya nadan udum an hinan baybay di pangalandah
itanudda ya bimmata''anda ta mangmangmangondah diyen na'at.
18 Ta hidin mangmangmangonday ahuk diyen mun'apu'ulan an
boble ya pun'itkukdan alyonday, Ma''id ha udum hi boble i ha umat i
diyey nundongolana.
19 Ya pun'ihabuwagdah uluday hupu' ta pangipatigoda an
umukayunganda an alyonday, Nunhigla mahan hidiyen na'at i
diyen boble an ohay olas ya nadadag di kinadangyana. Yaden hiya
peman di nangipakadangyan i dita'un waday papolna an umannen e
mungkumilhuhdi.

---

* **18:12 18:12** Nan ba'git di elepante ya dakol di mabalin hi iphodda an mapmaphod di tigona.

20 Mu da'yun wah ad abunyan ya ta'on on da'yun tatagun Apu Dios ya
da'yun propeta ya apostoles ya mun'am'amlong ayu hi nangiballohan
Apu Dios hinadan adi maphod an ina'inatdan da'yu.
21 Indani ya wada han ma'abbikah an anghel an intaggena han
ongnga'ongngal an batu ot ibkahnah nan baybay ot alyonay, Athituy
ma'at hinan nundongol an boble an ad Babilon ta madadag ta ma"id
mo ha uggan matigo i diyen boble.
22 Ta ma"id mo ha uggan madngol hi mipagangoh an harp ya
ungngiyung ya trampeta. Ya mama"id mo nadan tatagun man-
ganapyah igattangda ya ma"id mo nadan ahigagangoh an punggilingan
hidi.
23 Ya ma''id mo nadan ahibibinang an hilaw hinan mahdom ya
ta'on on hanadan pun'am'amlongan di tatagun umat hi kasal. Ta
hidiyey dusan diyen boble an gapuh nan punlattuwaganda te nadan
munggattang hidi ya manu te kakaddangyanda mu hina'uha'ulday
atagutaguh abobboble.
24 Ya nadan bimmoblehdiy namatepateh nadan tatagun Apu Dios ya
nadan propeta. Ya ta'on on hanadan udum an tatagu an namaaggon
pinateda.

19

Hay Pangipabaktuwandan Apu Dios

1 Hidin nagibbuh hidiye ya dingngol'uy dakol an ahihahapit hi ad
abunyan an alyonday, Haleluya! Madayaw hi Apu Dios te hiya ya
na'abbaktu ya ongal di abalinana ya hiyay alpuwan di pi'taguwan hi
munnananong
2 te nipto' di nangatna an dinusana dadiyen tatagu an nangitudtuduh
adi maphod ta nangiyunnudan di atagutaguh tun luta. Ya imballohna
nadan ina'inatdah nadan baalna an pinatepateda dida.
3 Ya alyonda bo di, Haleluya! Madayaw hi Apu Dios. Te hinaen boble
ya napu'ulan ta minaynayun an umahu'ahuk hi inggana.
4 Ya hanada'en baintit opat (24) an a'ap'apu ya nadan opat an ma'alih
matagu ya nundu"unda ta dayawondah Apu Dios an inumbun hinan
trono an alyonday, Immannung peman. Madayaw hi Apu Dios.
5 Ya dingngol'u han munhapit hinan way trono an alyonay, An
namin ayun baal Apu Dios ya da'yun namin an hiyay takutanyuh
un'unudonyu an ta'on on nganney niyatanyu ya maphod on hi Apu
Dios di dayawonyu.
6 Ya wada boy dingngol'un hapit di dakkodakkol an tatagu an
umat hinan mun'ungak an liting ya umat boh nan kikinduulna an
kidul an alyonday, Haleluya! Madayaw hi Apu Dios. Te hiya an
ongal di abalinana an Dios an ma''id ha nipaddungan di abalinana
di mun'ap'apuh an naminamin.
7 Ot hanat mun'am'amlong ta'un namin ya hiyay dayawon ta'u te ad
uwani ya nadatngan nan pungkasalan nan ma'alih Kalnero. Te nan
ikasalna ya nundadaan
8 an nunlubung hinan linen an humiliy alubungna an nidat i hiya.
Hay ibalinan naen lubungna ya nadan niyunnudan hinan pinhod Apu
Dios an ina'inat nadan tataguna.

9 Ya alyon bon nan anghel i ha"on di, Itudo'muh tuwen hapit Apu
Dios an alyonay, Mipa'amlong nadan tatagun na'ayagan an e mi''an
hinan pungkasalan nan ma'alih Kalnero.
10 Ya ona inalih diye ot inayun'un munlu'bub hi hinangngabna ta
dayawo' mu alyonay, Anakkaya! Adiya' dayawon i he''a. Hi Apu Dios
di dayawom. Te ha''on ya ona' ba'baalon i hiya ya abuh an umata' i
da'yuh nadan ibbam an mangun'unud hinan impa'innilan Jesus i dida
an hidiyey nangipahlu i da'yu an e nuntudtudu.
11 Indani ya tinigo' an nibughul hi ad abunyan ya anakkaya han
pulaw an kabayu. Ya waday nitakke i hiya an hay ngadana ya hi
Madinolan ya hay mi'adwah ngadana ya hi Immannung. Te nipto'
di pangipanuhnah tatagu ya hiyay e mangubat hinadan adi maphod.
12 Hay matana ya umat hinan mundalang an apuy ya dakol di
koronah uluna. Ya nitudo' di ngadanah nan koronana mu ma''id ha
nanginnilah ibalinan dadiyen nitudo' an hiya ya abuh di nanginnila.
13 Ya hay ohah ngadana ya hi Hapit Apu Dios. Ya nalmoh hi dala nan
inlubungna.
14 Ya dakolday tindaluh ad abunyan an nitnud i hiya an numpun-
lubungdah malinis ya pulaw an linen. Ya ta'on on nadan kabayun
nitakkayanda ya pulawdan namin.
15 Ya hidiyen nitakken mangipangpangulun dida ya wada han
ma'taddom an hinalung an nalpuh to'ona ta hidiyey pangabakna
hinadan tataguh abobboble. Ta hiya ya abuh di mun'ap'apu an
ma"id ha mabalin hi mangaan i hiya i diyen sa'adna. Ya hay
atonan mundusah tatagu ya ayna kopalon dida an gapuh bungot nan
na'abbaktun Dios.
16 Ya nitudo' hinan lubungna ya hinan ulpuna di, Patul di apatupatul
ya Ap'apun di an namin an ap'apu.

Hay Na'abakan Nan Animal

17 Indani ya tinigo' han anghel an e timma'dog hinan algo. Ya
inlotnan himmapit hinadan ahitatayyapan an hamuti an alyonay,
Umali ayun naminamin te tayyahtuy indat Apu Dios hi anonyu.
18 Ta pun'a'anyu nadan nun'a'aten patul hinan luta ya nadan opisyal
di titindalu ya nadan udum an nun'abaktun tatagu ya ta'on on nadan
nun'a'aten kabayu ya nadan nun'itakken dida ya an namin nadan
nun'a'aten tatagun himbut onu bokon ya waday abalinanda onu
nun'awotwot.
19 Ya tinigo' boh diyen animal ya nadan patul hitun luta ya nadan
tindaluda an na'amungdan namin ta eda gubaton nan nuntakkeh
kabayu ya nadan nitnud i hiyan titindaluna.
20 Mu indani ya na'abak hidiyen animal ta tiniliwda didan duwah
nan munlayah an propeta ot itopalda didah nan dammudammunan
dumaladalang an asidu. Hidiyen munlayah an propeta ya hiya nan
nanganangat hi nakaskasda'aw an gapuh abalinan diyen animal. Ta
hidiyey naha'ulan nadan numpamalkah nan malkan diyen animal ya
nundayaw hinan niyamma an padpaddungna.
21 Ya nadan tindalun nun'ibbana ya numpaten nan nungkabayu an
hay namatenan dida ya nan hinalung an malpuh to'ona. Ot ma'amung
nadan dakol an hamuti ot pun'a'anday lamoh dadiyen nun'a'ate.

19:13 19:13 John 1:1

20

Hay Na'at I Diyen Hinlibuy Tawon

1 Indani ya tinigo' bo han ohan anghel an nalpuh ad abunyan an
inodnana han ay bangkiling ya nan aladdun nan adallodallom an bitu.
2 Ya dimpapna nan dragon an hidiye din ulog hidin nadne an hiya
nan diyablu onu hi Satanas ot bangkilingana ta nibalud hi hinlibuy
(1,000) tawon
3 an bingkahnah nan adallodallom an bitu ot kalubona ot aladdu-
wona ta ma''id mo ha atonan e munha'ul hinadan tataguh tun luta.
Ta naluh'e nan hinlibuy (1,000) tawon ya ahi mohpe milubus mu adi
madney ilubusana.
4 Ya wadada boy tinigo' an trono ya nadan inumbun hidi ya diday
nangiyukodan Apu Dios an mun'ap'apuh nadan tatagu an dadiye
nadan napatepate an gapuh nangita'dogandan Jesu Kristu ya nan hapit
Apu Dios. Dida nan agge nundayaw i diyen animal ya nan niyamman
ing'ingohna ta hiya nan agge nimalkah uluda onu hay ta'leda nan
malkana. Ya an naminda ya namahuwanda ta mi'taguda i Kristu ta
diday pun'ibbanan mun'ap'apuh tun lutah hinlibuy (1,000) tawon
5 an dida nan mamangulun mamahuwan. Mu nadan udum an
numpun'ate ya adida ni' mamahuwan ta ingganah magibbuh hidiyen
hinlibuy (1,000) tawon.
6 Ta dadiyen mamangulun mamahuwan ya mun'am'amlongda te
adida mo mihi''an i Apu Dios ta adida hiktaman nan mi'adwan ate an
hidiye nan e ihiwwayan i Apu Dios. Te dida moy mumbalin hi padin
munhilbin Apu Dios ya hi Jesu Kristu. Ya atbohdin diday ibban Jesu
Kristu an mun'ap'apu hi hinlibuy (1,000) tawon.
7 Ta nagibbuh'e nan hinlibuy (1,000) tawon ya milubus mohpeh
Satanas
8 ta ena bo ha'ulon nadan tataguh abobbobleh tun luta an dadiye
nadan ma'alih Gog ya Magog. Ta amungona dida ta eda mi'gubat. Ta
dakkodakkolda an umatdah dinakol di panag hinan pingngit di baybay.
9 Ta nakakda ot eda li''ubon nan boble an pohpohdon Apu Dios an
awadan nadan tataguna. Mu hidin lini''ubda ya mun'a'agah di apuy
an nalpuh ad abunyan ta nun'a'aghobda.
10 Mu hi Satanas an nunha'ul i dida ya ibkadah nan dammudammu-
nan mundaldallang an asidu ta e middum hinan animal ya nan
munlayah an propeta ta hidiy punholholtapandah inggana.

Hay E Ahumalyaan Nadan Tatagu

11 Indani ya tinigo' bo han ongal an mapmaphod an pulaw an trono
ya nan inumbun hidi. Ya nama''id tun luta ya ad lagud.
12 Ya tinigo' nadan nun'a'ate an waday abalinanda ya ta'on on nadan
nun'awotwot an wahdidah hinangngab nan Ap'apu. Ya tinigo' an
wadaday liblu an inukabda an hanan oha ya hidiyey nitud'an di
ngadan nadan mi'tagu i Apu Dios hi inggana. Ya hanada'en udum
ya hidiy nitud'an di ngadan nadan agge kimmulug i Apu Dios ya
nadan ina'inatda. Ta miyunnudan hinadan nitudo' i dadiyen liblu di
punhumalyana ya pundusanah tatagu.
13 Ta an namin nadan adi mi'tagu i Apu Dios an ta'on on idanay
awadan di linnawada ya madusada an miyunnudan nimpeh nadan
ina'inatdah tun luta.

14 Ta mapogpog moy ate ya ta'on on nan umayan ni' di nun'a'ate te
bokahonda didah nan dammudammunan dumaladalang an apuy an
asidu an hidiye nan ma'alih pidwan di atayan.
15 Ta athidiy ma'at hinadan tatagun ma"id ha nitudo' hi ngadandah
nan liblu an nitud'an di ngadan nadan mi'tagu i Apu Dios hi inggana.

21

Nan Balun Boble

1 Indani ya tinigo' han balun luta ya han balun ad lagud. Te
nama''idda mo din namangulun luta ya ad lagud ya ma"id mo ha
baybay.
2 Ya tinigo' bo han ma''ap'aphod an boble an niyappit i Apu Dios
an hidiye nan ma'alih balun ad Jerusalem an bimmaba an nalpuh ad
abunyan. Ya matigon inip'iphod Apu Dios hidiyen boble ta umat hinan
babain mungkasal an nipniphod an nalubungan.
3 Ya dingngol'u han ma''adngol an hapit an nalpuh nan trono
an alyonay, Nomnomnomonyu an mi'hitu moh Apu Dios hinadan
tataguna ta nanongnan wadawada i dida. Ya hiya ya abuh di
dayawonda.
4 Ya ma"id mo ha lumuwa ya mate ya umukayungan hidi. Ya
ma"id mo ha mundogoh hidi te pinogpog mon Apu Dios an namin
di punligatan di tatagu.
5 Ya himmapit bo nan inumbun hinan trono ya alyonay, Nom-
nomnomonyu an impabalu' di an naminamin. Ya alyonan ha''on di,
Itudo'mu danaen inali' te ma"id ha bahhonan ma'at danae.
6 Ya alyona bon ha''on di, An namin danae ya ma'at. Te ha''on di
ukod hi an namin an nihipun hidin hopapna ta inggana te ha"on di
ma'alih Alfa ya Omega. Ta nadan na'uwoh ya mabalin an uminumdah
nan ma"id ha bayadnan liting an mangdat hi itaguwan hi inggana.
7 Ot inayuna bon alyon di, Nadan manginaynayun hi pangulugda an
ta'on on nganney ma'at i dida ya ha''on di mangipapto' i dida te diday
imbilang'uh imbabale'.
8 Mu nadan tatagun bokon ha''on di unudonda an gapuh takutda
ya nadan ma"id ha pangulugda ya nadan nagaga"ihoy ato'atonda an
umat hinadan pumate ya nadan mangilo' hi bokonda ahawa ya nadan
mumbuyun ya nadan mundayaw hinadan udum an dios ya nadan
munlayah ya hay umayanda ya nan dammudammunan dumaladalang
an asidu an hidiye nan pidwan di atayan.
9 Indani ya immalih awada' nan ohah nadan pitun anghel an hiya
din nangdon hi malukung an napnuh ligat ot alyonan ha"on di, Ma'at
tigom nan babain ikasal nan ma'alih Kalnero.
10 Ya gapuh nan ongal an abalinan nan Espiritun Apu Dios ya inyeya'
hinan uhhun han na'taggen billid. Ot ipatigonan ha''on hi ad Jerusalem
an hidiye nan boblen niyappit i Apu Dios an mun'ul'ullen mungkohop
an nalpuh ad abunyan.
11 Ya nunhiglan humili an gapuh anabaktun Apu Dios an umat hinan
jasper ya ay kristal an mundiggang.
12 Ya na'aladan hi na'taggen binattun alad di nunlini"odan diyen
boble. Ya himpulut duway (12) geytna. Ya an namin dadiyen geyt

21:1 21:1 Isaiah 65:17; 66:22; 2 Peter 3:13

ya wahdiy anghel an mungguwalya. Ya nipong bon nitudo' i dadiyen
geyt di ngadan nadan himpulut duwan (12) holag Israel.
13 Dadiyen geyt ya tuluy wah nangappit hi tuluwan di algo ya
tulu boh nangappit hi alimuhan di algo ya tuluy wah nangappit hi
muyyadna ya tulu boy wah nangappit hi huddo'na.
14 Nan binattun aladna ya nipabun hi himpulut duwan (12) batu
an nipnipong bon nitudo' hidiy ngadan nadan himpulut duwan (12)
apostoles nan ma'alih Kalnero.
15 Ya nan anghel an ni'hapit i ha''on ya inodnana han balitu' an hu''ud
an punlukud ta punlukudna i diyen boble ya nan binattun aladna ya
nadan geytna.
16 Ya hidiyen boble ya numpapaddung di dinukkena ya binillogna ya
ta'on on hay tinagena. Te lingkud nan anghel ya numpapaddung an
hindudway libu ta han opat di gahut (2,400) di kilumitluy dinukkena
ya binillogna ya tinagena.
17 Ya hay tinagen diyen alad ya duway gahut ta himpulut onom
(216) di umpi. Ya hay nunlukud diyen anghel ya umat damdamah
nan punlukud ta'un tatagu.
18 Hay niyamma i diyen alad ya nan jasper. Ya nadan bale i diyen
boble ya balitu' di nun'iphod ta nunhiglan humili.
19 Ya hay nipabunan nadan binattun aladna ya nadan nun'abalol an
batu. Ya hay ngadan nan namangulun nipabunana ya nan jasper ya
nan mi'adwa ya nan sapira ya nan mi'atlu ya nan kalsedoni ya nan
mi'apat ya nan emerald
20 ya nan mi'alima ya nan oniks ya nan mi'anom ya nan karnelian
ya nan mi'apitu ya nan krisolayt ya nan mi'awalu ya nan beril ya nan
mi'ahiyam ya nan topas ya nan mi'ahimpulu (10) ya nan krisopreys ya
nan mi'ahimpulut oha (11) ya nan jasint ya nan mi'ahimpulut duwa
(12) ya nan ametis.
21 Ya nada'en himpulut duwan (12) geyt ya way oha i dadiyen geyt
on ohan perlas di niyamma. Ya na'en kalatan diyen boble ya balitu' di
niphod ta nunhiglan humili.
22 Ya ma''id ha tinigo' hi Templo i diyen boble te hidiyen bobley
awadan nan ongal di abalinanan Dios ya nan ma'alih Kalnero.
23 Ya adi mo mahapul nan algo ya bulan hidi te nan binang Apu Dios
ya hidiyen Kalnero di mamatal i diyen boble.
24 Ya mapatalan di tataguh abobbobleh tun luta ya hanada'en patul
hi abobboble ya iyedahdi nadan kinadangyanda.
25 Ya nanongnan mibubughul nadan geyt diyen boble te nanongna
mon mapatal an ma''id ha alyon hi mahdom hidi.
26 Ya dakol di tinatagun malpuh abobboble an iyedahdi damdama
nadan kinadangyanda ya nadan udum an mun'aphod an usalda.
27 Mu ma''id ha umehdih nadan adi maphod di pangatda an umat
hinadan mumpunlayah ya nadan umipabain di ato'atonda. Te hay
ume i diyen boble ya ammuna nadan nitudo' di ngadandah nan liblun
nan ma'alih Kalnero an nitud'an di ngadan nadan mi'tagun Apu Dios
hi inggana.

22

1 Ya tinuddun bon diyen anghel i ha''on han wangwang an awadan

nan ma'alih liting an mangdat hi itaguwan. Hidiyen wangwang an
ma'paggana ta mungkilat an ay kristal ya nalpuh nan tronon Apu Dios
ya nan ma'alih Kalnero.
2 Ya nundalan hi gawwan nan kalata. Ya hidih nan numbinahhel
an da'ging diyen wangwang ya wadaday kayiw an ma'alih kayiw
an mangdat hi itaguwan. Ya dadiyen kayiw ya mumpipulut duway
(12) bumungaandah nan hintawon te abulabulan on bimmungada.
Ya hanada'en tubuda ya hidiyey mangipaphod hinadan tataguh
abobboble.
3 Ya ma''id ha ohah punligatan nadan tatagu i diyen boble te hidiy
pun'ap'apuwan Apu Dios ya hidiyen Kalnero ta hiyay dayawon di an
namin an baalna.
4 Te tigonda mohpey angahna ya mitudo' di ngadanah uluda.
5 Ya hi Apu Dios di mamatal nimpe i diyen boble ta hiya nan ma''id
ha hilong ta adi mo mahapul di hilaw ya algo. Ya an namin nadan
tataguna ya mi'papto'dan hiyah inggana.

Hay Pumbangngadan Jesus

6 Indani ya alyon nan anghel i ha''on di, An namin datuwen imbaga'
ya umannung an adi mibahho. Te hi Apu Dios an nannag hinan
Espirituna i handidan propetana ya hiya damdamay nannag i ha''on
an anghelna. Ta wan ipa'innila' i da'yun baalna nan agagga ya ma'at.
7 Ya himmapit hi Jesus an alyonay, Hanat donglonyu tun ibaga'
te agagga mo ya mumbangngada'. Ot mipa'amlong nan tagu an
manginaynayun an mangun'unud hinadan nibaga ituwen liblu.
8 Ha''on an hi John di nangngol ya nanigon namin i datuwen in-
tudo''u. Ta hidin nagibbuh an tinigo' an namin datuwe ot mundu''una'
hi hinangngab nan anghel an nangipatigon ha''on ta dayawo'.
9 Mu alyonay, Anakkaya! Adim atonhina i ha''on ta hi Apu Dios di
dayawom. Te ha''on ya ona' ba'baalon i Apu Dios an umata' i he''a
ya nadan ibbam an muntudtuduh hapit Apu Dios ya an namin nadan
kumulug hinan nitudo' ituwen liblu.
10 Danaen nibagan he''a an intudo'mu ya mahapul an em ipa'in'innila
ta adim ipa'pa''e te adi madne ya mipa'annungda.
11 Ya hitun ipa'annungana ya hanada'en adi maphod di pangatda
ya inaynayundah diyen pangatda. Mu nadan nangipa'inghah nadan
maphod an pangat ya dadiye damdamay inaynayundan aton hi
inggana te dida tuwaliy tatagun Apu Dios.
12 Ya inalin bon Jesus di, Agagga ya mumbangngada' ta idat'uh
hinohhan da'yu nan gunggunayu an miyunnudan hinan ina'inatyu.
13 Ha''on an ma'alih Alfa ya Omega di nangihipun hi an namin ya
ha"on boy pogpog di an namin.
14 Ot mipa'amlong nadan tatagun paddungnay halipodpodondan
ilaba' di lubungda ta nanongnan malinis. Te diday mabalin an
hunggop i diyen boble ya dida boy mabalin an e mi''an hinan bungan
nan kayiw an alpuwan di itaguwan an wahdi i diyen boble.
15 Mu nadan tatagun adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios
di pangatda ya adi mabalin hi hunggopdahdi an umat hinadan
mumbuyun ya nadan mangilo' hi bokonda ahawa ya nadan pumate
ya nadan tatagun mundayaw hi udum an dios an umat hi bulul ya
nadan tatagun mumpunlayah.

16 Ya innayun Jesus an alyon di, Ha"on hi Jesus an ma'alih taloh
nan mun'awiwi"it an nalpuwa' hinan tinanud David. Ha"on di nannag
hinan anghel ta impa'innilanan da'yun kimmulug nan ahi ma'at.
17 Ya alyon nan Espiritun Apu Dios ya nan babain ahawaon* nan
Kalnero di, Ma'ayu.
Ta an namin nadan na'ayagan an nangngol ituwen hapit Apu Dios
ya mahapul an ayaganda damdama nadan udum an alyonday, Ma'ayu
ta middum ayu. Ya an namin ayun na'uwoh ya umali ayu ta uminum
ayuh nan liting an ma"id ha bayadna an mangdat hi munnananong an
pi'taguwan i Apu Dios.
18 Ot ha"on an hi John an nangitudo' ituwe ya padana' i da'yun
mumbaha ya mangngol hinan nipa'innila ituwen liblu ta adiyu udman.
Te nan tagun mangdum hinan nipa'innila ya dusaon Apu Dios ta ma'at
i hiya nan umat hinadan punligatan an nitudo' ituwen liblu.
19 Ya nan tagun aanonay udum hinan nipa'innila ituwen liblu ya
aanon damdaman Apu Dios di kalebbenganan mangan hinan bungan
di kayiw an mangdat hi pi'taguwan hi munnananong ya adi bo
middum hinan boblen niyappit i Apu Dios ya nadan udum an midat
an nibaga ituwen liblu.
20 Ya hi Jesu Kristu an nangipa'innila i datuwen intudo"u ya alyonay,
Immannung an agagga ya mumbangngada'.
Ot alyo' di, Hinaey pohdo'. Ot maphod on agagga ya umali'a Apu
Jesus.
21 Ot hanat minaynayun an hom'on dita'un Jesu Kristu an Ap'apu
ta'u. Amen.

* **22:17 22:17** Hay ni'aligan nan babain ahawaon nan Kalnero ya nadan kimmulug i Jesu Kristu.

Psalm
(Psalms)

Hay A'at Tuwen Liblu An Psalm

Hituwen liblu ya nitud'an di mikanta ya dasal. Ya dakol di nangitudo' i datuwen Psalm.

1. Hay ohah nangitudo' ya hi David an hay intudo'na ya umeh napitut tulu (73) onu mahuluk an kanta. Ya gapu ta dakol di intudo'na ya hay alyon di udum ya hiyay nangitudo' hinan Psalm.
2. Hay oha boh nangitudo' ya hi Asap (Psalm 50; Psalm 73–83).
3. Hay udum bon nangitudo' ya nadan linala'in holag Korah (Psalm 42; 44–49; 84–85; 87–88).
4. Hay oha boh nangitudo' ya hi Solomon (Psalm 72; Psalm 127).
5. Hay oha boh nangitudo' ya hi Heman (Psalm 88).
6. Hay oha boh nangitudo' ya hi Etan (Psalm 89).
7. Hay oha boh nangitudo' ya hi Moses (Psalm 90).
8. Hay nangitudo' hinadan udum ya ma"id ha nanginnilah ngadanda.

Datuwen kanta ya pundayaw i Apu Dios ya waday punhanaan hinadan nat'onat'on an wagahna ya hay pambalanah dasal. Ya datuwen dasal ya waday pumpahmo'an i Apu Dios ta pakawanonay numbahulan. Ya niddum bo nadan pumpaboddangan ta ipaphodnay dogoh ya ta mihamad di pangulug. Bokon'e bo ya hay dumawatan hinan mahapul hitun nitaguwan. Ya hay udum ya nan ena pangihwangan hinadan tatagu onu hay ena pangipapto'an i dida ya nan numboblayanda.

Nadan udum an nitudo' ituwen liblu ya inusal Jesus hidin timmanudduwana. Ta hiya nan iniddum nadan apostoles di udum hinan New Testament an intudo'da.

Hay Nitudo' Ituwen Psalm

Hituwen Psalm ya nagodwagodwa hi liman liblu

1. Hay namangulun liblu ya hay ipa'innilana ya hay ipa'amlongan ya hay numbahulan di tatagu ya hay pumhodanda (Psalm 1–41)
2. Nan mi'adwa an liblu ya hay ipa'innilana ya hay napa"ihan di ad Israel ot ahi mipaphod (Psalm 42–72)
3. Nan mi'atlu an liblu ya hay ipa'innilana ya hay a'at nan Templo (Psalm 73–89)
4. Nan mi'apat an liblu ya hay ipa'innilana ya hay maphod an ahi ma'at hitun luta (Psalm 90–106)
5. Nan mi'alima an liblu ya hay ipa'innilana ya hay a'at nan Hapit Apu Dios (Psalm 107–150)

Psalm 1

1

Hanadan Immannung An Umipa'amlong

1 Mipa'amlong nan tagun adina unudon di itugun nadan tatagun nun'abahulan.
Ya adi ma'ma'yat hinadan adi maphod an pangatda.
Ya adi midmiddum hinadan mungngohen Apu Dios.

2 Te hay pun'amlonganan unudon ya hanadan tugun Apu Dios an
ada'adalonah abigabigat ya ahodohodom.
3 Ot hanan tagun athidiy pangatna ya mawagahan an namin di atona.
Te mipaddung hinan kayiw an himmangoh hinan da'ging di wangwang
an adi madpal ta adi mibahhoy ena bumungaan.
4 Mu nadan tatagun adi maphod di pangatda ya ma"id ha maphod hi
pumbiduhan nadan ato'atonda.
Ta mipaddungdah nan dugih an iyaddib di dibdib.
5 Ot hitun punhumalyaan Apu Dios ya adina hom'on dida.
Ta adi mabalin hi eda midmiddum hinadan tataguna.
6 Te hi Apu Dios ya ipapto'na nadan umunud i hiya.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya madadagda.

Psalm 2

2

Nan Pinto' Apu Dios Hi Patul

1 Tanganu nin anu on numanomnom nadan bokon Judyu ta ngohayon-
dah Apu Dios an ta'on on ma"id ha abalinanda.
2 Ta pamaag ya mun'oh'ohha nadan ap'apu an umat hinadan patul ta
mi'buhuldah nan pinto'mun Ap'apu.
3 Ta alyonday, Pogpogon ta'uy nihbutan ta'u i dida ta ukod ta'uh aton
ta'u.
4 Mu hi Apu Dios hi ad abunyan ya ngihngihilana dida i diyen
ninomnomdan aton.
5 Ta gapuh bungotna ya ahina pun'ihingal dida ta ahi mohpe nunhiglay
takutda.
6 Ya hidih nan nabillid an niyappit i hiya an ma'alih ad Zion* ya wahdiy
pinto'na tuwali an Patul.
7 Ot alyon diyen pinto' Apu Dios an Patul di, Pinhod'un ipa'innila nan
impa'innilan Apu Dios i ha"on an alyonay, Ipa'innila' i he"a hi ad
uwani an he"a nan Imbabale' ya ha"on hi Amam.
8 Ot onha dawato' an idatnan ha"on di abobboble ya an namin nadan
wahtun luta ot atona.
9 Ya idatnay abalina' an mun'ap'apu ta abalina' an manadag hinadan
tatagu ta umatdah nan nipuhit an buhi an mahilhilit.
10 Ta hiya nan da'yun patul ya hanat hanadan maphod di atonyu ta
atiganan nala'ing ayu.
Ya da'yun a'ap'apu ya hanat donglonyu tudan mibagan da'yu ta
pun'adalanyu.
11 Ta mawaday takutyu an adi mangunud i Apu Dios.
Ta hiyay dayawonyu ya punhilbiyanyu.
12 Ya hanat mumpada''ul ayu ta hiya nimpey dayawonyu.
Te adiyu'e ya alina ya bimmungot an gapuh nadan at'attonyu ya
pamaag ya pinogpognay nitaguwanyu.
Ot mipa'amlong nadan mundinol i Apu Dios te hiyay mangipapto' i
dida.

Psalm 3

* **2:6 2:6** Nan ma'alih ad Zion ya hidiye nan boblen David hi ad Jerusalem.

3

Hay Kantan David Hidin Binumtikana

1 Dakolda tayya Apu Dios di mi'buhul i ha''on an amod ona' e dadagon i dida.
2 Ya alyonda udot di ta'omman anu ot adiya' boddangan i he''a.
3 Mu innila' Apu Dios an he''ay mangihwang i ha''on.
Ya atbohdin pangabakona' ta mundongola'.
4 Ot ta'on on wada'ah nan nabillid an niyappit i he"a ya mundasala"e an mumpaboddang ya tobalom di dasal'u.
5 Ya ta'on on hinan alo'a' hinan mahdom ya malinggopa' te innila' an ipappapto'a' i he"a.
6 Ot ta'on on linibuday binuhul'u hi munli''ub i ha"on ya adiya' tumakut.
7 Ot agam bahan Apu Dios ta ihwanga' hinadan binuhul'u.
Ta punhopwa'muy to'oda ya numpugupugmuy bobada ta wan ma''id ha atonda an mangat hi adi maphod i ha"on.
8 Te innila' an he"ay mangihwang hi tatagu.
Ot hanat wagahan da'mi bahan an tatagum.

Psalm 4

4

Kantan David

1 He''a Apu Dios di mangita'dog i ha"on.
Ot daan mo bahan ta hom'ona' ta donglom di dasal'u ta boddangana'.
2 Da'yun tatagu, dakol di agge immannung an ipabahulyun ha"on ta mibabaina'.
On anuud ya ahiyu idinong danaen ato'atonyun ha"on?

3 Hituwey nomnomnomonyu an pinilin Apu Dios nadan umunud i hiya ta diday ibilangnah tataguna.
Ot ha"on di oha ta hiya nan wa'et mundasala' ya tobalona.
4 Mu mahapul an halipodpodonyu ta di'et waday bimmungotanyu ya hanat bokon hidiyey gumalat hi pumbahulanyu.
Ot hanat datuwey nomnomnomonyu hinan alo'anyuh nan mahdom.
5 Ya hanat mundinol ayun hiya.
Ya hanadan nipto' an midawat di idawatyun hiya.

6 Apu Dios, hantudan udum ya alyonday, On daan ihya ta waha bumoddang i dita'u.
Ot daan mo bahan Apu Dios ta ipatigom di ulem i da'mi.
7 Dakol nadan umipa'amlong an inatmu i ha"on mu hay dinakol di inapit nadan udum an tatagu.
8 Ta hiya nan malinggop di e' alo'an te madinola' an ipadutu'a' i he"a.

Psalm 5

5

Kantan David

1 Tigom'e tayya Apu Dios tun punligligata'.
2 Ot hanat donglom bahan tun pumpahmo'a' i he''a.

4:4 4:4 Epesus 4:26

Te ma"id ha udum hi bumoddang i ha"on hi'on bokon he''a an patul ya Dios an un'unudo'.
3 Binigat hinan mawmawi"it on mi'hapita' i he"a.
On inanuha' an hadhaddon di pambalmu.
4 Innila' Apu Dios an nunhiglay aggem naminhod hi bahul.
Ya adi mabalin an mihaggondan he"a nadan adi ahan maphod di pangatda.
5 Ta'on on nadan munlattuwag ya nunhiglay bungotmun dida.
Te nunhiglay hihiwom hinadan mangmangngat hi adi maphod.
6 Ya dadagom nadan ma'layyah ya atbohdih nadan hi kittang on pumate ya ta'on on hanadan huma'uha'ul hi ibbada.
7 Mu maphod ahan ta gapuh nan ongal an homo'mu i ha"on ya mabalin an hunggopa' hinan pundayawan i he"a ta dayawon da'ah nan Templo.
8 Ot hanat boddangana' ta unudo' nadan pohdom an ta'on hi dakolda tayya tudan mi'buhul i ha''on.
9 Ya ma"id ha dinol'u hinan ibagada.
Manu te ma"aphod di panapitda mu dee mannot an huma'ulda ta way atondan manadag hi ibbadan tagu.
10 Ot hanat dusaom dida ta madadagda.
Ta diday a'atan nadan adi maphod an ninomnomdan aton.
Ta mama"idda te hiya damdama an ngohngohayyon da'a.
11 Mu hanadan mangididinol i he''a an gapuh pamhoddan he"a ya hanat pa'amlongom dida ta nanongnan ikankantaday pun'amlonganda.
Ya hanat ipappapto'mu dida ta minaynayun an mun'am'amlongda.
12 Innila' Apu Dios an wagaham nadan mangun'unud i he''a.
Ta paddungnay mili'woh i dida nan pamhodmu ta hidiyey ayda hapiyo.

Psalm 6

6

Kantan David
1 Daan mo bahan Apu Dios ta adiya' ihingal ya adiya' dusaon hinan bumungotam.
2 Ta ona' ot on hom'on te kimmapuya' tayya ya hanakitanay adol'u.
3 Ya nunhigla tayyan maligatana'.
Ot hanat adi bahan madne ya ipaphoda'.
4 Gapuh nan munnananong an pamhodmu ya daan mo bahan ta paphodona'.
5 Te onha mateya' ot undan wa mo ha alyon hi dayawon da'a onu nomnomon da'a.
6 Umman tayya kimmapuya' te nunhigla tun holholtapo'.
Ta ahodohodom ya pamaag tayya on mamahnong tudan pungan ya uloh hi luwa'.
7 Ta limmatunnu' di mata' an lumuwaluwa te nunhiglay pangalin tudan binuhul'un ha''on.
8 Ot da'yun tatagun adi maphod di pangatna ya hanat bumtik ayu te umman dingngol mon Apu Dios di dasal'u.
9 Ot ma"id ha bahhonan hom'ona' ta boddangana'.
10 Ta an namin nadan mi'buhul i ha"on ya pamaag ya bumtikda te nunhigla bo ayay eda nadismayaan ya bumainan.

Psalm 7

7

Hay Mikanta Hi'on Waday Umukayungan

Kantan David

1 Apu Dios, he''ay paddungnay ihi''uga'.
Ta ihwanga' bahan hinadan binuhul'u an mamudupudug i ha"on.
2 Te onha adiya' ihwang ot ma"id ha bahhonan tiliwona' i dida ta eya' patayon ya nunggududay adol'u an umat hi pangat di layon.
3 Ot hi'on waday numbahula' Apu Dios
4 an umat hi waday inat'uh adi maphod hi ibba' an maphod di nangibilangna i ha"on onu waday pinloh'uh gina'un nadan mi'buhul i ha"on an ta'on on ma"id ha gapuna
5 ya ta'on attog hi'on ipadpapa' hinadan binuhul'u an mamudupudug i ha"on.
Ta patayona' ya inwagillangday adol'uh nan luta.
6 Ot agam bahan Apu Dios ta boddangana' ta he''ay mi'hanggah nadan mun'abubungot an binuhul'u ta ipatigom di bungotmun dida.
Ta ma'innilaan hi'on ha"on onu diday numbahul.
7 Ot hanat amungom an namin nadan tatagu an ta'on on wa'ahna hi ad abunyan
8 ta humalyaom dida.
Ta wan ipa'innilam an ma''id attog ha bahul'u te ma"id ha inat'uh adi maphod.
9 He''a Apu Dios ya nipto' di pangipanuhmuh tatagu te innilam tuwaliy wah nomnommi.
Ot daan mo bahan ta padinongom nadan tatagu an mangamangat hi adi maphod.
Ya hanat palinggopom di nitaguwan nadan mangun'unud i he''a.
10 Hi Apu Dios ya paddungnay hapiyo' te hiyay mangih'ihwang hinadan na'unud i hiya.
11 Ya nipto' nimpey atonan mangipanuh hi tatagu.
Ta ma"id ha bahhonan dusaona nadan mangmangngat hi adi maphod.
12 Ot adi'e idinong nadan tatagu an mangat hi adi maphod ya haiton Apu Dios nan ispadana ya indadaana nan panana.*
13 Ta nidadaan nimpe nadan almasna ya ta'on on nadan mundalang an papan nadan panana.
14 Ot nomnomnomonyu an nan tagun adi maphod di pangatna ya numanomnom hi adi maphod hi atona ya kulukonay ibbana.
15 Mu palpaliwana damdama ya dadiyen ato'atona ya paddungnay bitu an hay adolnay bituwona.
16 Ta nadan adi maphod an ninomnomnan aton hi udum ya hiyay a'atana.
17 Munhanaa' i Apu Dios hinan nipto' an pangatna.
Ya ikankanta' di pundayaw'un hiya an na'abbaktun Dios.

Psalm 8

* **7:12 7:12** Hay pangalin di udum hinan pana ya bokang ya hana'en papan ya guttiting.

8

Hay Anabaktun Apu Dios

Kantan David

1 Apu Dios an na'abbaktun Ap'apu, hanan amaphodmu ya ma"id ha nipaddunganah nadan wahtun luta ya ta'on on hanadan wah ad lagud.
2 Ta ta'on on nadan goggolang ya u"unga on tinudduwam dida an mundayaw i he''a an gapuh anabaktum.
Ta gapuh nan ongal an abalinam ya abakom nadan binuhulmu.
Ya padinongom nadan mungngohen he"a.
3 Ya wa'et intangad'uh ad lagud ta tinigo' nadan limmum an bulan ya bittuwon hinadan awadanda
4 ya umalih nomnom'u an na'adda"ul amin tatagu mu tanganu on e da'mi pa'annomnomon ya e da'mi ipappapto' i he"a.
5 Hay tagu ya limmum an nada'da''ul mu nadan anghel.
Mu numbalinon da'mi hi nabakbaktu mu nadan udum an limmum.
6 Te da'miy pinto'muh mun'ap'apu i dadiyen namin an limmum
7 an umat hi kalnero ya baka ya nadan udum ya ta'on on hanadan atap an animal.
8 Ya atbohdi nadan hamuti ya nadan ekan ya nadan udum an wah nan baybay.
9 Ot immannung Apu Dios an he''a nan na'abbaktun Dios an dayawon-mih tun luta.

Psalm 9

9

Hay Punhanaan I Apu Dios Hinan Pangipanuhnah Tatagu

1 Nunhiglay punhanaa' i he''a Apu Dios.
Ta hiya nan hanadan nakaskasda'aw an in'innatmuy ipa'pa'innila'.
2 Te gapun he''a ya nunhiglay amlong'u ta ikankanta' di pundayaw'un he"a an na'abbaktun Dios.
3 Mu hanada'en mi'buhul i ha''on ya ammuna ha panigandan he''a on mun'atutukadda on innayundan nate.
4 Athidiy ma'at i dida ta mipatigo an nipto' di pangatmu.
Ot munhanaa' te impa'innilam an ma"id ha bahul'u.
5 Mu hanada'en tataguh abobboble an adi umunud i he"a ya dadagom dida ta ma"id ha uggan mabong'al hi ngadanda.
6 Ta nama''iddan namin nadan binuhulmi.
Ya ta'on on hanadan numboblayanda ta ma"id nimpe ha uggan mabong'al hi ngadanda.
7 Mu he''a Apu Dios ya mun'ap'apu'ah inggana.
Ya innila' an nundadaan'an munhumalyah atagutagu.
8 Ya nipto' di atom an mun'ap'apu ya munhumalya.
9 Ta he"ay ihi''ugan nadan mapalpaligat.
Te he"a han mabalin an pumpaboddangan hinan timpun di ligat.
10 Ta an namin nadan immannung an nanginnilan he"a ya madinolda.
Te adim iwalong nadan mumpaboddang i he"a.
11 Ot ikantamiy pundayawmi i he''a Apu Dios an Ap'apuh ad Zion.
Ya ipa'innilamih abobboble nadan in'inatmu.

8:5 8:5 Hebrew 2:7

12 Te boddangam nadan mapalpaligat ya dusaom nadan mamalpaligat
i dida.
13 Ot hanat hom'ona' bahan Apu Dios te nunhigla tayyay pangat tudan
binuhul'un ha"on.
Ta ihwanga' ta adiya' bahan mate.
14 Ta wan e' ipa'in'innila an he"a nan madayaw an Dios hidih nan way
geyt hi ad Zion.
Ta ipatigo' hinadan tatagu an nunhiglay amlong'u hi nangihwangam i
ha"on.
15 Mu hanada'en tataguh udum hi boble an adi umunud i he"a ya
nangip'iphoddah pumbitudaot hi udum an tatagu mu onnot on
diday mabitu.
16 Hi Apu Dios ya impatigona nan nahamad an a'atna hinan nipto' an
atona an mundusah tatagu.
Te hanan ninomnom nadan adi maphod di pangatda an aton hi udum
ya onnot on diday a'atana.
17 Ta didan adi mangulug i Apu Dios ya mihi"andan hiya hi atayanda.
18 Te nadan mahmo' an nun'awotwot ya adi minaynayun an min-
ganuyda.
Te aton Apu Dios nadan dawadawatonda.
19 Ot Apu Dios, hanat amungom nadan tataguh abobboble ta hu-
malyaom dida.
Ta ipa'innilam di numbahulanda ta adim iyabulut an ngohngohayyon
da'a.
20 Ya daan mot ipa'alim ha mangipatakut i dida ta imutalnganda an
onda tagu ya abuh.

Psalm 10

10

Hay Dasal Nadan Mapalpaligat

1 Apu Dios, tanganu on'a immadawwi i ha''on?
Ta adiya' hanguton i he"a hi ad uwanin maligligatana'.
2 Hanadan adi maphod di pangatda ya munlattuwagda an mamalpali-
gat hinadan nun'awotwot.
Daan mot atom i dida nadan ninomnomdan aton hi ibbadan tagu?
3 Te ilattuwagda nimpe nadan adi maphod an pohpohdondan aton.
An na'agumda ya pihulon da'a ya idutan da'a bo udot i dida.
4 Te hay punnomnomdah adolda ya na'abbaktuda ta hiya nan adida
mumpaboddang i he"a te alyonday adi da'a anu mahapul.
5 Yaden maphod di pumbalinan nadan ato'atonda.
Ya nunhiglay pangpangallidah nadan adi mangiyunnud i dida.
Ya ma"id ha punnomnomdah nadan tugunmu.
6 Te hay punnomnomda ya malingngopdah inggana.
Ta mun'am'amlongdah inggana te ma'dinnolda an ma"id anu ha
dumatong hi punligatanda.
7 Ya hay impa'inghadan ibagabaga ya idut ya layah ya panattatakut.
Ta umipahigah donglon dadiyen adi maphod an hapihapitonda.
8 Ya eda mumbota' hinan nihaggon hinadan boble.
Ta munhooddah mala''uh on pinateda an ta'on on hanadan ma''id ha
bahulda ya hanadan ma"id ha abalinanda.
9 Ta nipaddungdah nan layon an mumbota'.

Ta wa'e ha mala''uh hinadan ma"id ha abalinanda on dimpapda ta iye"eda dida.
10 Ya gapu ta mabikahda ya pamaaggon inokmomanda nadan bota'onda.
11 Ya alyonda bo udot di, Ta'omman ot agge innilan Apu Dios datuwen at'atton ta'u te onadan titiggon.
12 Ot hanat dusaom ahan Apu Dios nadan mangamangat hi adi maphod.
Mu hanada'en mahmahmo' an mapalpaligat ya hanat boddangam dida.
13 Te tanganu udot on pihulon da'a i dadiyen adi maphod di pangatda.
Te madinolda an adim nimpe anu dusaon dida.
14 Mu innila' an tigtiggom di punholholtapan nadan udum an tatagu.
Ya he''a han dinlonda an bumoddang i dida te he''a han mabalin an mangita'dog hinadan nun'apuhig.
15 Ot hanat dusaom nimpe nadan adi maphod di pangatda ta ingganah idinongda nadan adi maphod an ato'atonda.
16 Ot ta'on on mama"iddah tun boblem nadan mundayaw hi udum an dios mu da'mi'e ya he"ay Ap'apumi hi inggana.
17 Innila' Apu Dios an dongdonglom di dasal nadan mapalpaligat ta pa'amlongom damdama dida.
18 Ya ita'dogmu dida ya ta'on on nadan nun'apuhig.
Ta wan ma"id mo ha uggan e manattatakut ya mamalpaligat i dida.

Psalm 11

11

Hi Apu Dios Di Pundinolan

1 Hi Apu Dios di dinlo' hi mangibaliw i ha''on.
Ta hiya nan adiyu alyon hi bumtika' hinan muyung ta pato' hinan hamutin e mipa"ehdi.
2 Te ta'on on hanadan adi maphod di pangatda ya indadaanday panada ta eda mumbota' ta wa'e ha mala"uh hinadan maphod di pangatna on pinanada dida.
3 Ta ma"id ha aton nadan maphod di pangatda te ningamut an didan namalpaligat i dida ya adida unudon nan nipto' an uldin.
4 Mu hi Apu Dios ya wahdih ad abunyan an mun'ap'apu an uh'uhdunganan namin di tataguh tun luta.
5 Ta tigtiggonay at'atton ta'un namin.
Ta hanada'en mangmangngat hi adi maphod ya nunhiglay bungotnan dida.
6 Ta hiya nan ahina ipa'ali han apuy an asidu ya dakol an na'appudut an bala ta ayda udan an mun'a'agah ya han na'appudut an dibdib ta datuwey pundusana i dida.
7 Te hi Apu Dios ya nipto' di pangatna.
Ya pun'amlongana nadan maphod an ma'ma'at.
Ot hanadan maphod di pangatna ya diday mi'tagun hiya.

Psalm 12

12

Hay Dasal Di Mumpaboddang

1 Apu Dios, daan mo bahan ta boddangan da'mi te tuwe mon mun'ama"id nadan mangun'unud i he"a.
Ya ma"id mo ha ta'on hi oha hi mabalin an pundinolan.
2 Te munhin'a'ambunda.
Ya manu te maphod di panpannapitda mu dee mannot an aggahda.
3 Ot daan mot he''ay mangupup hi to'oda ta way atondan duminong an munlattuwag.
4 Te madinolda an gapuh panapitda ya mabalin an alanda nadan gagamgamanda.
Ya hay punnomnomda ya ma"id ha mabalin hi mangipadinong i diyen at'attonda.
5 Mu alyon Apu Dios di, Tinigo' di na'na'at hinadan nun'awotwot.
Ya dingngol'uy pumpahmo'an nadan tatagun napaligat hi nangat nadan tatagun adi maphod di pangatda i dida.
Ta hiya nan ad uwani ya ihwang'u dida te hituwey hihimlondah ma'at.
6 Mapmaphod hinaen hapit Apu Dios te nan hapitna ya umat i ha namahmah an silber an numpipitun nilutu.
7 Ot he''a Apu Dios di dinlonmi hi mangipapto' i da'mi ta mihwang amih inggana hinan pangat nadan tatagun adi maphod di pangatda.
8 Te ta'on on idanay umayanmi on dedahdi.
Ya pemanan bo udot di tatagu dadiyen at'attonda.

Psalm 13

13

Hay Pumpahmo'an I Apu Dios

Dasal David

1 Apu Dios, undan ahan tatawwa inganuya' hi inggana?
On anuud mo bahan ya ahiya' hanguton i he''a?
2 Nadne mahan mo tayyan ma"id ha linggop di punnomnom'u.
Ta abigabigat on ona' umukayungan.
Ot anuud bahan tatawwa ya ahim padinongon di pangaba'abakan nadan binuhul'u i ha"on?
3 Hanat donglom bahan Apu Dios tun dasal'u ta wan pabikahona' ta adiya' ni' mate.
4 Te onha mateya' ot alyon nadan binuhul'uy kilana ta nate.
Ya ahida mun'am'amlong i diyen na'at i ha"on.
5 Mu ta'on on athidi ya ma'dinnola' te innila' an munnananong nan pamhodmun ha''on.
Ya mun'am'amlonga' te ihwanga' i he"a.
6 Ot ikanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios te immannung an ma''aphod'a i ha"on.

Psalm 14

14

Hay Pumbahbahulan Di Tagu

Kantan David

1 Hanada'en mangalih ma"id ha dios ya diday paddungnay ma"id ha nomnomda ya adi maphod di nun'onan hi nomnomda.
Ta ma"id ha ta'on hi ohah maphod di pangatna.

2 Hi Apu Dios an wah ad abunyan ya uh'uhdungan dita'un tatagu
ta tigona hi'on wa ni'mo ha oha hi nanomnoman ta waday
naminhodna an manginnila i hiya an Dios.
3 Mu ma''id te an naminda ya inwalongdan mangat hinan pohdon Apu
Dios.
Ta ma''id ni'mo ha ta'on hi oha hi maphod di pangatna.
4 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, On anuud nin ya ahida manomnoman
hantudan adi maphod di pangatda?
Ma''id tuwali ha alyon hi mumpaboddangdan ha''on.
Ta hanadan tatagu' di eda pangako'akowan hi itanudda.
5 Mu lo'tat ya madatngan han ahida gumayonggong hi takutda te hi
Apu Dios ya ipatigonay pangihakitnah nadan tataguna.
6 Ta ta'on hi bahbahon nadan adi maphod di pangatda nadan ninom-
nom nadan nawotwot an aton mu hi Apu Dios ya ipapto'na
damdama dida.

7 Ot hay dasal'u ya hanat waha malpuh ad Zion hi umalin mangihwang
hinadan tinanud Israel.
Ot innila' an nunhiglay amlong nadan holag Israel hi'on ipaphod bon
Apu Dios di nitaguwanda.

Psalm 15

15

Nan Ma'abulut An Pundayaw I Apu Dios

Kantan David

1 Apu Dios, innila' an hay mabalin an hunggop hinan Templo an
mundayaw i he''a hidih nan nabillid an niyappit i he''a
2 ya hanadan mangun'unud hinadan tugunmu ya hanadan adi
munlayah
3 ya hanadan ma''id ha ibagada onu atonda hi bumahbah hi ibbadan
tagu ya adida e tumtumbu'on di ibbada.
4 Ya adida iyunnudan hinadan tatagu an adi mangunud hinadan
tugunmu.
Ya lispituwonda nadan mangun'unud i he''a.
Ya an namin di ibagadah atonda ya atonda an ta'on on naligat.
5 Ya adida ipapulsintuy ipa'utangda.
Ya adida mapihhuwan ta tistiguwanday layah ta mapaligat nadan
ma''id ha bahulda.
Ot nan tagun athinay a'atna ya nahamad di pi'taguwana i Apu Dios.

Psalm 16

16

Hay Nahamad Hi Pundinolan

1 Hanat ipapto'a' Apu Dios te he''ay dinlo' hi mangibaliw i ha''on.
2 Ya imbaga' tuwali an he''ay Dios hi un'unudo' te an namin nadan
wadan ha''on ya he''ay nalpuwana.
3 Hanadan mangun'unud i Apu Dios ya diday pohpohdo' an e
id'idduman.
4 Mu hanadan tatagun hanadan udum an dios di taktandan adi unudon
ya ondaot pun'udman di punligatanda.

Ot ha''on'e ya adi' goton an e i'nongan onu dayawon dadiyen diosda.
5 Apu Dios, he''ay alpuwan an namin di mahapul'u.
Ya he''ay dinlo' hi mangipadutu' i ha"on.
6 Paddungnay impaboltanana' hi ma"aphod an luta te maphod tun indatmun nitaguwa'.
7 Ot he"a Apu Dios di dayawo' te he"ay mangitanudtuduh nipto' hi ato'.
Ya ta'on on hinan mahdom ya mipapanomnom i ha''on nadan tugunmu.
8 Ya innila' an wadawada'a Apu Dios an mumpapto' i ha''on ta hiya nan madinola'.
9 Ta hiya nan nunhiglay amlong'u i Apu Dios.
Ta ta'on hi mateya' ya madinola' an mahuwana'
10 te innila' an hi Apu Dios ya adina punnanongon di linnawa' hi awadan di linnawan nadan numpun'ate te ha"on an pinto'na ya innila' an adina iyabulut an matano' di adol'uhdi.
11 Te impa'innilana tuwalih din hopapna an mahuwana' hi ataya'.
Ta nanongnan mun'am'amlonga' te wadawadah Apu Dios an mumpapto' i ha''on.

Psalm 17

17

Hay Dasal Di Ohan Maphod Di Pangatna

Dasal David

1 Hanat boddangana' bahan Apu Dios ta maphod di ma'at i ha"on.
Ot innilam an immannung tun ibaga' te ma''id ha uggan'u ibagah layah.
2 Te he''ay nanginnilah nipto' ot hanat ipa'innilam an ma"id ha bahul'u.
3 Ya innilam hi'on nganney wah nomnom'u te ta'on on hinan hilong on panatnaona' i he"a.
Ya innila' an ma''id ha inakhupam hi adi maphod hi a'at'u.
Te minonomnom i ha''on an mahapul an ma"id ha hapito' hi gumalat hi pumbahula'.
4 Ya agge' inyunnudan hinan pangat nadan mabungot ya nadan adi maphod di pangatda.
Te inyohha' an inunud nadan tugunmu.
5 Ta paddungnay inunud'u nan intuddum an awon ta agge' inhingh-ingngi.
6 Ot ad uwani ya he''a Apu Dios di pumpaboddanga' te innila' an tobalom di dasal'u.
Ot hanat donglom bahan tun ibaga'.
7 Ta ipatigom nan ongal an pamhodmu.
Te innila' an ibaliwmu nadan tatagu an paddungnay mihi''ug i he''a hi'on waday umalih binuhulda.
8 Ya hanat ipapto'a' bahan an umat hi pangipapto' di manu' hinan impahna an obobana.
9 Ta ihwanga' hinadan binuhul'u an nunli'ub i ha"on.
10 Te ma''id ha homo'da ya munlattuwagda bo udot an munhapihhapit.
11 Ya an namin di umaya' on bobota'ona' i dida te pinhoddan patayona'.
12 Ta umatdah nan na'a'aggangan an layon an numbota' ta wa'e ha dimpapna on nun'a'ana.
13 Ot agam bahan Apu Dios ta he"ay mi'hanggah nadan binuhul'u.

Ot gapuh nan ongal an abalinam ya abakom dida.
14 Ta ihwanga' i dadiyen adi maphod di pangatda.
Te on han nomnomnomonda ya nadan magamgaman hitun luta.
Ot hanat dusaom dida ta holholtaponda nan lebbengnan dusada.
Ya hanat ta'on on hanadan imbabaleda ya apapuda ya mi'inhoholtapda.*
15 Mu ha''on'e ya innila' an gapuh pangun'unuda' i he"a ya ahi' pangigib'an an nunhiglay amlong'u te wadaa' hinah awadam.

Psalm 18

18

Hay Kantan David Hi Nangihwangan Apu Dios I Hiya
(2 Samuel 22:1-51)

1 He''a Apu Dios an alpuwan di abalina' di pohpohdo'.
2 Te hi Apu Dios di nahamad hi mangipapto' ya mangihwang i ha''on ya hiyay paddungnay hapiyo' onu doplah an ihi"uga'.
3 Ya hidin numpaboddanga' i hiya ya inihwanga' hinadan binuhul'u.
Ta hiya nan hiyay nahamad hi dayawo'.
4 Te handi'e ya aya' tuntundon hi ate ta hay punli'na' ya aya' iyanud hi mabikah an liting.
5 Ya paddungna boy nahuluwa' ta ma''id ha bahhonan mateya'.
6 Ya hidin nunhigla an maligatana' ot mumpahmo'a' i Apu Dios an wah ad abunyan ya dingngolnay dasal'u.
7 Ta gapuh bungot Apu Dios hinadan binuhul'u ya impa'alyogna tun luta ta ta'on on hanan nipabunan nadan billid on na'ihalda.
8 Ya paddungnay manawwang hi olongnay ahuk ya manawwang hi to'onay bala ya mundalang an apuy.
9 Ot iluwatnah ad lagud ot duma"ul an inggoppa'nah uhhun nadan himmilong an bugut.
10 Ot milugan hinan muntayyapan an kerubim an pun'iyen di dibdib.
11 Ya nili'mut i hiya nan himmilong an bugut ta umat i ha nahyong an udan.
12 Ya ma'binnang hi awadana ta kumilakilat ya mun'a'agah di o''ongal an dalallu.
13 Ya himmapit nan na'abbaktun Dios an paddungnay kidul di hapitna.
14 Ot ipa'alinay kilat an ay papan di pana ta pamaag bo aya ya ahibubuttikan nadan mi'buhul i hiya.
15 Ya gapuh bungotna ya minaganana nan baybay ta pamaag ya ma'attigo nadan dopona ya nabudhan nan gopnad tun luta.
16 Ya ta'on on hidih nan awadanah ad abunyan ya paddungnay nunyu"ung ot guyudona' hinan dallom di liting ot ipada'ala'.
17 Ta inihwanga' i hiyah nadan binuhul'u an mun'abibikah ya mun'abubungot an adi' abalinan an abakon.
18 Ya impadihda bo udot hidin nunhiglay punligata' di eda panadagan i ha"on.
Mu maphod ta inihwanga' i Apu Dios.
19 Ya innila' an manu'eh inihwanga' ya umipa'amlong i hiya nadan maphod an pangat'u.

---

* **17:14 17:14** Hay ohah ibalinanah nan Hebrew ya mu nadan mangun'unud i he"a ya idattam dida ya nadan holagda hi ikadangyanda.

20 Ta athidiy inat Apu Dios i ha"on te innilana nan nipto' an pangat'u.
21 Te inun'unud'u nadan tuguna an ma"id ha inat'uh adi maphod ya agge' inwalong an mangun'unud i hiya an Dios.
22 Te hanadan tugunay minonomnom i ha"on an ma"id ha imbahho' i dadiye.
23 Ya ma"id ha e' numbahulan i hiya.
24 Ta binanoddangana' i hiya te innilana nimpen ma"id ha bahul'u ya maphod di pangat'u.
25 He"a Apu Dios ya minaynayun di pangipapto'mu hinadan mangi-naynayun hi pangulugdan he"a.
Ya maphod boy atom hinadan maphod di pangatda.
26 Ya ipatigom di amaphodmuh nadan nipto' di pangatda.
Mu dusaom nadan adi maphod di pangatda.
27 Ya boddangam nadan mumpada"ul mu hanada'en nabaktuy panigo-dah adolda ya ipada"ulmu dida.
28 He"a Apu Dios di paddungnay dilag an mamatal hinadan paddung-nay munhihillong hitun nitaguwa'.
29 Hi'on he"ay bumoddang i ha"on ya abalina' an abakon nadan mangubat i ha"on.
Ya abalina' bon hogpon nadan bobleda an ta'on on binattuy aladda.
30 Hi Apu Dios ya nipto' di pangatna ya immannung nadan hapitna.
Ya hiyay paddungnay hapiyon nadan mihi"ug i hiya.
31 Te hiya ya abuh di Ap'apu.
Ya hiya ya ammuna nan paddungnay doplah nimpe an ihi"ugan.
32 Ya hiya nan Dios an mangdat hi abalina' ta maphod di pangat'u.
33 Ya hiyay mangipa'awiging i ha"on ta umat hi pamtik di ulhay pamtik'u.
Ta ta'on on hinadan nun'atagen billid ya abalina' an bumtik hidi ta mihwanga'.
34 Ya intudduwana' boh ato' an mi'gubat ta ta'on on hanan gombang an pana ya abalina' an paudon.
35 He"a Apu Dios di paddungnay hapiyo' an nangihwang i ha"on.
Ya indatmuy abalina' ta inabak'u nadan binuhul'u ta teen nundongola'.
36 Ya gapu boh boddangmu ya binumtika' an ma"id ha nangakhup i ha"on hinadan binuhul'u.
37 Ta ha"on di namudupudug i dida ta ingganaot patayo' didan namin.
38 Ta ma"id ha atondan mangiballoh te numpate' dida.
39 Athidiy na'at te he"ay nangdat hi abalina' an mi'gubat ta inabak'u nadan binuhul'u.
40 Ta impabtikmu dadiyen binuhul'u mu numpudug'u damdama dida ot pumpate' dida.
41 Ta mumpahpahmo'da an mumpaboddang mu ma"id ha bumoddang i dida.
Ya ta'on on he"a an Dios ya aggem binoddangan dida.
42 Ta numpate' nimpe dida an paddungnay nuntogtog'u dida ta ingganaot mumbalindah ay hupu' ot pun'igatin'u dida ta num-balindah ay pito' hinan kalata.
43 Ta inihwanga' i he"a Apu Dios hinadan mumpungngohen tatagu.

Ot pumbalinona' hi ap'apun di dakol an tatagu an ta'on on hanadan agge nangin'innila i ha"on an wah udum hi boble ya munhilbidan ha"on.
44 Te takutana' hi tataguh udum an boble ta hiya nan un'unudonday ibaga'.
45 Ta munggagayonggongdan humawwang hinadan nun'ahamad an nipa''ayanda.
46 Ot madayaw hi Apu Dios an wadawadah inggana an hiya nan paddungnay doplah an ihi''ugan.
Ta hiya nan dayawo' te hiyay mangih'ihwang i ha"on.
47 Ya hiyay nangita'dog i ha"on ta inabak'u nadan binuhul'u ot pumbalinona' nimpe hi ap'apu hi abobboble.
48 Ta inihwanga' nimpe i hiya hinadan binuhul'u.
Ot boddangana' ta inabak'u dadiyen mun'abubungot an tatagu.
49 Ta hiya nan ikankanta' di pundayaw'un he''a Apu Dios an ta'on on idanan bobley awada'.
50 Te he"a Apu Dios ya nanongnan idatmuy abalina' an pinto'mu hi patul ta nangaba'abaka' hi gubat.
Ya munnananong nan ulem i ha"on an hi David ya hinadan tanuda'.

Psalm 19

19

Hay Atigan Di Anabaktun Apu Dios

1 An namin nadan wadah ad lagud ya limmun Apu Dios.
Ya dadiyen limmunay atigan nan ongal an abalinana ya anabaktuna.
2 Ta hiya nan abigabigat ya ahodohodom ya ipa'pa'innilada nan la'ingna ya nan ongal nimpen abalinana.
3 Ta'on on adida humapit
4 mu nan a'atday mangipa'innila hi anabaktun Apu Dios hi abobboble.
Hi ad lagud di nangigopnadan Apu Dios hi iha''adan nan algo.
5 Ta tumuluh nan mawi"it an umat hinan lala'in mungkasal an mun'am'amlong ya umat hinan e mi'yabbak hi buttikan an umaptun bumtik.
6 Ta ihipunah nan tumuluwan di algo ta ingganah nan alimuhana ya wa'et pintangna on amtan an namin di tagu nan pudutna.
7 Hi Apu Dios ya ma"id ha nibahhoh nadan tuguna te pabikahonay nomnom di tagu.
Ya madinoltan mangunud te nan agge nanomnoman ya mabalin an manomnoman.
8 Ya nipto' hanadan tugun Apu Dios te hanadan mangunud i datuwe ya mipa'amlongda.
Ya paphodonay punnomnom di tagu.
9 Ot maphod on hi Apu Dios di dayawon di tatagu hi ingga'inggana.
Te an namin nadan tuguna nimpe ya nipto' ya ma''id ha pangipangngelana.
10 Ta na'ballolda mu hay balitu'.
Ya onha ipaddung hi makan ot inlumlumiihda mu hay danum di iyukan.
11 Datuwen tugunmu Apu Dios di mangipaphod hi pangat'un baalmu.
Ot innila' an waday gun'udo' an mangunud i datuwe.

12 Hay tagu ya palpaliwana on numbahul.
Ot hanat pakawanona' bahan Apu Dios hinadan numbahula' an agge' inatta.
13 Ya hanat boddangana' ta adi' aton nadan innila' an pumbahulan ya hanat bokon datuwey mun'onan hi nomnom'u.
Ta wan ma''id ha ato' hinadan adi maphod.
14 Ya boddangana' ta hanadan miyunnudan hinadan pohdom di nanongnah nomnomnomo' ya haphapito'.
Te he"a Apu Dios di mangih'ihwang i ha"on ya he"a nan paddungnay doplah an ihi"uga'.

Psalm 20

20

Hay Pumpaboddangan I Apu Dios

Kantan David

1 Hanat hi Apu Dios di bumoddang i he''a hi'on waday punligatam.
Ya hanat hiya an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob di mangih'ihwang i he"a.
2 Ya hanat hiya an ma'alin wahnan pundayawan hi ad Zion di mangipabikah i he''a.
3 Ya hanat umipa'amlong i hiya handidan inani'nongmu an ta'on on handidan naghob an ni'nong an ini'nongmun hiya.
4 Ya hanat aton Apu Dios nadan pohdom ahan an ma'at ta mipa'annung an namin nadan ninomnommun ma'at.
5 Ta wa'et nangabak'a on pun'itkukmiy pun'amlonganmi ya hay pangipabaktumi i Apu Dios.
Ot maphod on tobalon Apu Dios nimpe an namin nadan dawatom i hiya.
6 Ad uwani ya innila' an hi Apu Dios ya ibaliwna nan pinto'nan mumpatul.
Ta hinan awadanah ad abunyan ya tobalonay dasal nan patul ta dakol di pangabakana an gapuh nan ongal an abalinana an Dios.
7 Hanadan udum an tatagu ya pundinolanda nadan kalesadan e mi'gubat onu nadan kabayuda.
Mu da'mi'e ya idinolmih nan ongal an abalinan Apu Dios.
8 Ot dadiyen adi mundinol i Apu Dios ya ma'abakda ta madadagda mu da'mi'e ya nanongnan mangabak ami.
9 Hanat donglom bahan Apu Dios tun dasalmi ta pangabakom nan patulmi.

Psalm 21

21

Hay Punhanaan David I Apu Dios

1 Apu Dios, nunhiglay amlong'u an patul an gapuh nan ongal an abalinam.
Te he"ay bimmoddang ta hiya nan nangaba'abak ami hinadan emi ni'gubagubatan.
2 Ya inatmu nadan dinawat'u ta na'at nadan pohdo' an ma'at.
3 Ya winagahana' te dakol di indatmun ha"on ot ipakoronam i ha''on nan namahmah an balitu'.

4 Ya ta'on on nan dinawat'u an padukdukkayom di pi'taguwa' ya inatmu.
5 Ya lispituwona' hinadan tatagu te binanoddangana' ta nangaba'abaka'.
Ta hiya nan ongal di abalina' ta nundongola' an patul.
6 Ot immannung an nan wagahmun ha"on ya ma"id ha pogpogna.
Ya nunhiglay amlong'u te innila' an wadawada'a an mumpapto' i ha"on.
7 Athidiy ma'ma'at te ongal di dinol'u i he"a an na'abbaktun Dios.
Ya gapuh nan munnananong an pamhodmun ha"on ya malinggop nan pun'ap'apuwa'.
8 Ya gapuh nan ongal an abalinam ya puntiliwmu nadan mi'buhul ya humihiwon he"a.
9 Ta gapuh bungotmu ya pu'ulam dida ta ingganay maghobdan namin
10 an ta'on on nadan pamilyada ta ma"id ha mabatih holagdah tun luta.
11 Ot ta'on on waday adi maphod hi ninomnomdan aton an gapuh hihiwodan he"a ya adi ma'at.
12 Te bumtikda hi'on tigonda nan paddungnay idongdongmun dida an panam.
13 Ot madayaw'a Apu Dios te ongal di abalinam.
Ot ikankantamiy pundayawmin he"a.

Psalm 22

22

Hay Dasal Ya Pundayaw Di Ohan Munligligat

1 Apu Dios, tanganuna' ahan ingnganuy?
Ta hay punli'na' tayya ya na'iddawwi'a ta adim dongdonglon di palak'u.
Ya tanganu bahan ona' adi boddangan i he"a?
2 Abigabigat ya ahodohodom tayya on mumpahmo'a' i he"a mu adiya' ahan tobalon i he"a.
Ta ma"id tayya ha e' luminggopan.
3 Mu ta'on on athidi ya he"a damdama an nahamad an Dios an patulmi di dayawonmin holag Israel.
4 He"ay nundinolan handidan a'ammodmi ta hiya nan inihwangmu dida
5 hidin numpahmo'dan he"a.
Ot gapu nimpe ta he"ay nundinolanda ya inihwangmu dida te hidiye tuwaliy imbagam.
6 Mu ten ad uwani ya aya' bokon taguh pangat tudan ibba an aya' kolang hinan luta an punhinggagatinan di tatagu.
7 Ya an namin tayyay manigon ha"on on munwigwigiwigda ya dildilahona' on pinewepewetana'.
8 On alyonda udot di, Ot tee ta'wan hi Apu Dios di nundinolam ya tanganu bo on adi da'a ihwang i hiya?
Ya tanganu on adi da'a boddangan hi'on immannung an umipa'amlong'an hiya?
9 Mu ta'on on athidi ya innila' damdama an nihipun hidin agolang'u ya he"a Apu Dios di nangipanapto' i ha"on.
10 Te ta'on tuwalih on hidin awada' hi putun ina ya ha"on di ohah pinto'muh tagum.
11 Ot hanat adiya' taynan i he"a te tuweda tayyay binuhul'u an mamalpaligat i ha"on.

Ya he''a ya abuh han mabalin an bumoddang i ha''on.
12 Dakolda tayya nadan mun'abibikah an binuhul'u an nunli"ub i ha''on
an umatdah nadan bulug an baka an wahdih nan pastuh ad
Basan.
13 Ya umatda boh nadan mun'alumiyom an layon an nidadaandan
umihakmal hi tagu.
14 Ta pamaag tayya ya ma"id ha bikah'u an ay namagmagan di adol'u.
Ya ay tee nun'aguguduy tungal'u.
Ta pamaag ya aya' ahin an mun'a'umah te ma''id mo ha namnama'.
15 Ta ma"id mo nimpe ha bikah'u an umata' hinan pito' an bangan
nahilhilit.
Ya namaganan di tangngotangngo' an nipuyut di dila' hidi.
Te paddungnay impulanga' hinan luta ta mateya'.
16 Lini''uba' tayyah tudan tatagun adi maphod di pangatda an ayda
kahun nili''ub hi awada' ta nunhugatanda tayyay ta'le' ya huki'.
17 Ta ma'attigo mo ahan tayyay tungal'uh nangatda.
Ya mun'am'amlong nadan binuhul'u an manmannigon ha"on an
munholholtap.
18 Ya nun'aladay lubung'u ot ibubunutda nan ohan lubung'u.
19 Ot hanat adiya' bahan taynan i he''a Apu Dios te he"a han mabalin
an mangipabikah i ha"on.
Ot agam bahan ta boddangana'.
20 Ta adiya' bahan patayon i datuwen binuhul'u te ayda tayya
mun'abubungot an kahu.
21 Ya umatda boh nan layon onu nadan mun'abubungot an bulug an
baka.
22 Ot hanat ihwanga' ta way ato' an mangipa'innilah nan a'atmu
hinadan ibba' hinan a'am'amunganmi an mundayaw i he"a.
23 Ot da'yun i'iba an mangun'unud i Apu Dios an tinanud Jacob an
nangadanan hi Israel, ya hanat hi Apu Dios di dayawonyu ya
punhilbiyanyu.
24 Te tigtiggona ya dodonglonay dasal nadan mapalpaligat.
Ta mumpahmo'da'e ya nundadaan an bumoddang i dida.
25 Ot dayawon da'a Apu Dios ya ipi'nong'u nadan imbaga' hi i'nong'un
he"a hinan a'am'amunganmin tatagum.
26 Ta mi"an nadan nun'awotwot ta ingganah mabhugda.
Ya an namin nadan nanginnilan he"a ya dayawon da'a.
Ot hanat padukdukkayom ya palinggopom di pi'taguwanda.
27 Hanat an namin di tataguh abobboble ya kulugondah Apu Dios ta
hiyay dayawonda.
28 Te hiya nan nabaktun ap'apuh tun luta.
29 Ta ta'on on hanadan nabaktuy panigodah adolda ya nadan
mun'at'ate ya mundu"undan mundayaw i Apu Dios.
30 Ta hanadan mun'atanudan ya munhilbidan hiya ya ta'on on dida ya
ahida uhuhon hinadan holagda nan a'at Apu Dios.
31 Ya ta'on on hanadan agge ni' niyayyam ya innilaonday nangihwan-
gan Apu Dios hinadan tataguna.

Psalm 23

23

Hanan Nahamad An Mumpastol

1 Hi Apu Dios di paddungnay mumpastol i ha''on.
Ta an namin di mahapul'u ya idatna.
2 Te paddungnay ipanguluwa' hinan maphod an pun'iblayan an pumpastolan ya awadan di maphod an liting.
3 Ya nanongnan pabikahona' i hiya.
Ya ituddunay nipto' hi ato' ta unudo"e ya hiyay mipabaktu.
4 Ot ta'on on wadaday punligata' ta aya' mate ya adiya' tumakut te innila' an wadawada'an Dios an mumpapto' i ha"on.
Ya hanan paddungnay patanongmu di pumbaliwmun ha"on.
5 Ta hanadan mi'buhul i ha''on ya tigonda an ipapto'a' i he"a an umat hi pangipapto' di ohan waday bihhitana an panganona ya hiniitanay ulunah lana.
Ya winagahana ta umat hinan basu an humuya' nadan nihiit hidi.
6 Ot madinola' an minaynayun nan ulem ya pamhodmun ha''on hi binigat.
Ta hiya nan dayawon da'an ha"on hinan Templo ta ingganah apog-pogan di nitaguwa'.

Psalm 24

24

Hi Apu Dios Di Na'abbaktun Patul

1 An namin di wada an umat hitun luta ya tatagu ya nitanom ya nadan udum ya bagin Apu Dios.
2 Te hiyay nunlumuh tun luta an hinan baybay di nangigopnadana.
3 Ot nganne udot di waday abalinana an umeh nan nabillid an niyappit i Apu Dios an awadan nan pundayawan i hiya?
4 Hay innila' hi mabalin an umehdi ya hanan maphod di punnom-nomna ya pangatna ya hanan adi mundayaw hi udum an dios ya hanan adi munlayah.
5 Ya hiyay wagahan Apu Dios an mangih'ihwang i hiya. Ya ibilangna hiyah maphod.
6 Ta hiyay mabalin an mundayaw i Apu Dios an hiya nan dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob.
7 Ot hanat pun'ibughulyu nadan geyt ya nadan panton nan pun-dayawan ta hunggop nan na'abbaktun Patul.
8 Mu nganney ngadan naen na'abbaktun Patul?
Hiya nan ongal di abalinanan Patul te ma"id ha pa"abak i hiya.
9 Ot hanat pun'ibughulyu nimpe nadan geyt ya nadan panton nan pundayawan ta hunggop.
10 Te hiya nimpe nan ongal di abalinanan Patul.

Psalm 25

25

Hay Numpaboddangan David I Apu Dios

1 He''a Apu Dios di pumpaboddanga'
2 te he''a ya abuh han pundinola'.

Ot hanat adim iyabulut an ma'abaka' ta mibabaina' ta adiya' ngihngi-
hilan hinadan mi'buhul i ha''on.
3 Ta nadan mundinol i he"a di mangaba'abak ta adida mibabain.
Ta hay mibabain ya hanadan mun'angongohen tatagu.
4 Ot hanat itudduwana' Apu Dios hinadan nipto' an pangat ta dadiyey
unudo'.
5 Ya itudduwana' bahan hinadan pohdom an unudonmin tatagum te
he''a nan Dios an mangih'ihwang i ha''on ta hiya nan he''ay
pundinola' hi bumoddang i ha"on hi abigabigat.
6 Ot hanat minaynayun nan ulem ya pamhodmu an impatigom hidin
kanaman ta ingganah ad uwani.
7 Ya pakawanom bahan di numbahula' hi apangilga' ta ipatigom nan
amaphodmu ya nan pamhodmu i ha"on.
8 Immannung an maphod'a Apu Dios ya nipto' di pangatmu.
Ot hanat itudduwam hanadan adi maphod di pangatda ta wan
hanadan tugunmuy unudonda.
9 Ya hanat itudduwam hinadan maphod an pangat hanadan
mumpada''ul ta way atondan mangunud i he''a.
10 Te he''a ya munnananong di pamhodmu ya ulem hinadan man-
gun'unud hinadan tugunmu.
11 Ot hanat pakawanona' bahan nimpe Apu Dios hinadan dakol an
numbahula' te hinaey imbagam hi atom.
12 Ot hanadan naminhod an umunud i Apu Dios ya mahapul an
mumpatuddudah nadan pohdon Apu Dios hi atonda.
13 Te atonda'ehdi ya minaynayun di awagahanda ya minaynayun an
hanadan tanudanda di mamoltan hinan numboblayanda.
14 Ya diday ibilangnah gagayyumna ya ipa'annungna nan imbaganan
atonan dida.
15 Hi Apu Dios di nanongnah pumpaboddanga' ta hiyay mangibaliw i
ha''on hinadan adi maphod an ma'at.
16 Ot uhdungana' bahan Apu Dios ta hom'ona' te nunhigla tayyay
punholholtapa' ya ma''id ahan ha bumoddang i ha"on.
17 Hanat boddangana' bahan i datuwen punligata' ta wan luminggop
di punnomnom'u.
18 Ot uhdungana' bahan nimpe ta tigom tudan punligata' ya
pakawanona' bahan hinadan numbahula'.
19 Te tigom'e tayya an dakkodakkolday binuhul'u an nunhiglay hihi-
wodan ha''on.
20 He"ay ihi''uga' Apu Dios ot hanat ihwanga' ya boddangana'.
Ta adim bahan iyabulut an abakona' hinadan binuhul'u.
21 Ot innila' an maphod ya nipto' di pangatmu ta hiya nan he''ay
pumbaga' hi boddang ot hanat ihwanga' bahan nimpe.
22 Ya dawato' bo Apu Dios an hanat ihwang da'mi hi an namin an
punlitaganmin tinanud Israel an ibilangmuh tatagum.

Psalm 26

26

Hay Dasal Di Ohan Nipto' Di Pangatna

Intudo' David

1 Apu Dios, hanat he"ay ukod an mangipa'innilah nadan tatagu an
ma''id attog ha bahul'u.
Te aggeya' attog nunduwaduwa an nundinol i he"a.
2 Ot patnaona' Apu Dios ta tigom hi'on nganney a'at'u ya hay
punnomnom'u.
3 Te hay nanongnan mipapanomnom i ha"on ya nan pamhodmun
ha''on.
Ta hiya nan he''ay unudo' hi inggana.
4 Ta adiya' e midmiddum hinadan mumpunlayah ya nadan tatagun
maphod di ipatpatigoda mu dee mannot an aggahda.
5 Ya adi' ahan bo pohdon an e midmiddum hinadan tatagun adi
maphod di pangatda.
6 Ot ulaha' teey ta'le' ta ipatigo' an ma''id attog ha numbahula'.
Ya e da'a dayawon Apu Dios hidih nan pundayawan i he"a.
7 Ta ikankanta' di punhanaa' i he"a ya ipa'innila' nadan mapmaphod
an ina'inatmu.
8 Ongal di naminhod'u an umeh nan pundayawan i he"a te hidiy
ipatigan nan anabaktum.
9 Ot hitun ataya' Apu Dios ya hanat adiya' bahan pi'dusa hinadan
tatagun pimmate onu nadan udum an adi maphod di pangatda
10 te impa'inghadan mangat hi adi maphod ya nalakadan mabayadan
ta atonday adi maphod.
11 Mu adiya' attog athidi te maphod di pangat'u.
Ot hanat hom'ona' bahan ta ihwanga' hitun pundusaam hi tatagu.
12 Ad uwani ya malinggopa' ta hiya nan wa'et na'amung nadan tatagum
Apu Dios ya he"ay idaydayaw'u.

Psalm 27

27

Hay Dasal Nan Mangidinol I Apu Dios

1 Hi Apu Dios di paddungnay mamatal hi punnomnom'u ya hiyay
mangih'ihwang i ha''on ta hiya nan ma"id ha itakut'u.
2 Ya wa'e ta waha e mangipatnan mamate i ha''on hinadan adi maphod
di punnomnomna ya adida abalinan.
3 Ot ta'on on li''ubona' hi dakkodakkol an binuhul'u ya adiya' tumakut.
4 Ha ahan di dawato' i Apu Dios ya onha mabalin ya pohdo' an
mi'hituwa' hinan balenah ad uwanin atagu' te pinhod'un daya-
won hiya ya pinhod'un tigtiggon nan nunhiglan amaphodna.
5 Te hinan timpun di punligata' ya hiyay paddungnay ihi''uga'.
Ya madinola' an boddangana' te paddungnay iyeya' hi uhhun ha
natagen doplah.
6 Ta ma"id ha abalinan nadan binuhul'un munli''ub i ha"on ot ma"id
ha bahhonan abako' dida.
Ta hiya nan hinan e' pangidawatan hi i'nong'un Apu Dios hidih nan
pundayawan ya olto'olto' di pangikanta' hi pundayaw'un hiya.
7 Ot hanat donglona' bahan Apu Dios hinan pumpahmo'a' i he''a.
8 Ya wa'e ta nipanomnom i ha"on an dayawon da'a, on hiyay inat'u.
9 Ot hanat adiya' bahan iwalong an baalmu ta adi gapuh bun-
gotmun ha''on ya inganuya' te he''a damdama Apu Dios an

mangih'ihwang i ha"on di innila' hi nanongnah bumoddang i ha"on.
10 Ot ta'on hi inganuya' hinadan a'ammod'u ya madinola' an ipapto'a' i he"a.
11 Ot hanat itudduwana' bahan Apu Dios hi nipto' hi ato' te dakko-dakkolda tayya hantudan binuhul'u.
12 Ya hanat adim bahan iyabulut an dadagona' i dida.
Te dakol tayyay layah an ipabahuldan ha"on ya nunhiglay panat-tatakutdan ha"on.
13 Mu madinola' an ad uwanin atagu' ya amta' di amaphodmu Apu Dios.

14 Ot hanat pabikahon ta'uy punnomnom ta'u ta mundinol ta'un namin i Apu Dios.
Ya ihamad ta'uy pangulug ta'un hiya.

Psalm 28

28

Hay Pumpaboddangan Ya Punhanaan I Apu Dios

Dasal David
1 He"a Apu Dios di mangibaliw i ha"on ot hom'ona' bahan te adiya"e boddangan ya lo'tat ya umata' hinadan udum an dee mon wadadah lubu'an.
2 Ot hanat donglona' bahan hinan pumpahpahmo'a' i he"a an itagge' di ta'le' an mundasal an ihangngab'uh awadan nan Templo.
3 Ta adiya' paligaton hinadan mumpungngohe an mangmangngat hi adi maphod an manu te maphod di ipatpatigoda mu dee mannot an nabulu' di wah nomnomda.
4 Ya hanat atom i dida nan miyunnudan hinadan ina'inatda ta ma'at pibon dida nadan ina'inatdah ibbada.

5 Ya ma"id tuwali ha alyonday maphod nadan limmun Apu Dios ya nadan ina'inatna.
Ta hiya nan dadagona dida ta apogpogandah inggana.
6 Madayaw hi Apu Dios te dingngolna nan numpaboddanga' i hiya.
7 Te hiyay nangipabikah i ha"on ya hiyay paddungnay hapiyo'.
Ta hiya nan nanongnan hiyay pundinola' te hiyay bumanoddang i ha"on.
Ta hiya nan nunhiglay amlong'u ya ikankanta' di punhanaa' i hiya.
8 Ot immannung an hi Apu Dios di mangipabikah i da'min tataguna.
Ya hiyay mangih'ihwang hinan pinto'nan mumpatul.
9 Ot hanat inaynayunan mangipapto' ya munwagah i da'min tataguna hi inggana.
Ta hiyay paddungnay mumpastol i da'mi.

Psalm 29

29

Hay Ohan Aton Apu Dios An Humapit Ya Nan Puwo'

Intudo' David
1 Dayawon ta'uh Apu Dios an middum ayun wah ad abunyan te hiya ya ongal di abalinana ya maphod di a'atna.

2 Hiyay madayaw te hiya ya na'abbaktu ya nahamad an Dios.
3 Hanan kidul an madngol hinan tu'yap di baybay ya hidiyey ohan panapit nan na'abbaktun Dios.
4 Ya nan athidin humapitana ya mipatigoy anabaktuna ya abalinana.
5 Te abalinanan tommangon nadan kayiw an sedar an nalpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon.
6 Ya abalinanan iwagot nadan billid an nungngadan hi Lebanon ya nan billid an nungngadan hi Hermon ta pamaag ya ayda inlum di baka an mumpaytu''an hi'on ipa'alin Apu Dios di alyog.
7 Ya hana bon kilat di ohan panapitna.
8 Ta ta'on on hanan agge naboblayan hi ad Kades ya miwagot hinan humapitan Apu Dios.
9 Ya himmapit'eh Apu Dios ya ta'on on nadan kayiw an oak ya mun'iwagotda ta pumatal di pangatnah nadan muyung.
Ta hanada'en tatagun wadah nan pundayawan i Apu Dios ya olto'oltondan mundayaw i hiya.
10 Hi Apu Dios di mumpapto' hi an namin an ta'on on handin nalbongan tun luta.
Ya hiyay Patul an mun'ap'apuh inggana.
11 Ot hanat pabikahon Apu Dios nadan tataguna ya wagahana dida ta luminggop di nitaguwanda.

Psalm 30

30

Hay Mikantah Nan Punhanaan I Apu Dios

Intudo' David

1 Madayaw'a Apu Dios te he"ay nangihwang i ha"on ta aggeya' nate ta aggeya' dinildilah nadan binuhul'u.
2 Te hidin nunhigla han dogoh'u ot mumpahmo'a' i he''a Apu Dios ya impaphoda'.
3 Ta ta'on on aya' ni' mate ya impaphoda' i he"a.
Ot onha aggeya' impaphod ot wan wahdiya' moh lubu'an.
4 Ot dita'un mangun'unud i Apu Dios ya hanat ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya ya nan amaphodna an Dios.
5 Manu te wa'e on bumungot hi Apu Dios mu agaggaon nabaoy bungotna.
Mu hanan amaphodna ya punwagahna ya munnananong.
Ot ta'on on ilablabi' an lumuwaluwa mu mabalin bo an pa'amlongona' hinan mawmawi"it.
6 Hidin malinggop ni' di nitaguwa' ya alyo' on ma"id ha dumatong hi punligata'.
7 Hidin binoddangana' i he''a Apu Dios ya umata' hinan nahamad an billid.
Mu hidin aya' inwalong i he"a ya nunhiglay takut'u.
8 Ta hiya nan numpahmo'a' i he''a Apu Dios.
9 Te undan mateya"e ya nganney magun'udmu.
Ya undan mabalin ta dayawon da'ah nadan nate onu eda ipa'pa'innila nan munnananong an pangipapto'muh tatagu.
10 Ta hiya nan inali' di, Hanat donglom bahan Apu Dios di dasal'u ta hom'ona' ta boddangana'.

11 Ot ta'on on immukayungana' ni' mu ad uwani ya mabalin an itayottayo' di amlong'u.
Ya paddungnay inaanmu nan inlubung'un langgut ta hiya nan nunhigla nimpey amlong'u.
12 Ta hiya nan adi mabalin hi pamaag'uy dindinong te mahapul an ikankanta' di pundayaw'u ya punhanaa' i he"a.

Psalm 31

31

Dasal David Hi Ena Pangidinolan I Apu Dios

1 He''a Apu Dios di paddungnay ihi''uga' ot hanat adim bahan iyabulut an ma'abaka' ta adiya' mibabain.
Ot he"a an nipto' di pangatna ya donglom bahan di dasal'u.
2 Ot agam bahan ta mi'baga'an umalin mangihwang i ha''on.
Te he"a nimpe nan paddungnay doplah an ihi''uga' onu binattun alad an manandin ha"on ta mihwanga' ta adayawam.
3 Ot gapu ta he''a nimpe nan paddungnay doplah an ihi''uga' onu nahamad an binattun alad an manandi i ha"on ya ihwanga' bahan hinadan binuhul'u ta wan adayawam.
4 Ya hanat ihwanga' hinadan paddungnay bitun inihod nadan binuhul'un ha"on te he''a nimpe han mabalin an bumoddang i ha"on.
5 Ot he"ay pangidinola' hi nitaguwa' Apu Dios ta he''ay ukod an mangihwang i ha''on.
Te madinola' an adim ibahho nadan imbagam hi atom.
6 Nunhiglay hihiwo' hinadan mundinol hi udum an dios te ha''on'e ya he''ay pundinola'.
7 Ot madinola' ya mun'am'amlonga' hinan pamhodmun ha"on.
Te tintinnigom nadan nunholholtapa' ya innilam nadan inomnoma'.
8 Ot maphod ta binoddangana' ta aggeya' inabak hinadan binuhul'u.
Ta paddungnay inubadmu nadan nibobod hi huki' ta mabalin mohpen umeya' hinadan pohdo' an umayan.
9 Mu indani ya wada bo han nunhiglan inomnoma' ot alyo' bon he''ay hom'ona' bahan Apu Dios te limmatunnu' mo tayyay mata' an timmanna'ang.
Ya kimmapuy mo ahan tayyay adol'un timmanna'ang.
10 Ta nunhigla tayyay e' umukayungan an gapu ituwen ligato'.
Ya kimmapuy nimpe teey adol'u ta ma"id ha namnama' an tumagu.
11 Ta nunhiglay pamihul nadan binuhul'u ya hinaggon'un ha"on.
Ya numbalina' hi ay panattatakut nadan gagayyum'u te wa'et dinamu' didah nan kalata on mamtikda.
12 Ya aya' nate an lininglinga' moh nadan tatagu.
Ta umata' hinan napa"ih an banga.
13 Ya dakolday ahikanutkutyam hi nunlini''odan tun awada' ta pamaag tayya ya nunhiglay takut'u.
Ta deen humanahappitanda hi'on nganney atonda an manadag i ha"on.
14 Mu he''a damdama Apu Dios di pundinola' te he''a nan Dios an dayawo'.

15 Ot he''ay pangiyukoda' hi nitaguwa' ta ihwanga' bahan hinadan
binuhul'u an mamalpaligat i ha''on.
16 Ot daan mo bahan ta ipatigom di ulem i ha"on an baalmu ta gapuh
nan munnananong an pamhodmun ha"on ya ihwanga' bahan
nimpe.
17 Adim bahan iyabulut an mibabaina' te he''ay pumpahmo'a' hi
bumoddang i ha''on.
Ta hanadan adi maphod di pangatday mibabain.
Ya innayundan nate ta way atondan duminong hinan lubu'an.
18 Ta mapogpog di eda lumayalayahan.
Te nunhigla nayyay punlattuwagandan mamihupihul hinadan
na'na'unud i he''a.
19 Immannung Apu Dios an nunhiglay amaphodmu hinadan man-
gun'unud i he"a.
Ya innilan di atagutagu an ipapto'mu nadan mundinol i he''a.
20 Ot gapu ta he"ay ihi''uganda ya hanat adim iyabulut an ma'at i dida
nan pohdon nadan binuhuldan aton i dida.
Ya hanat ita'dogmu didah nadan layah an ipabahuldan dida.
21 Madayaw hi Apu Dios te impatigona bo nan ongal an pamhodna i
ha"on ta inihwanga' hidin lini"uba' hinadan binuhul'u.
22 Ya wada han gapuh takut'u ya alyo' on inwalonga' i hiya.
Mu munhanaa' te hidin numpahmo'a' ya binoddangana' i hiya.
23 Ot dita'un mundayaw i Apu Dios ya hanat hiyay un'unudon ta'u ya
abuh.
Te ipappapto'na nadan manginaynayun an umunud i hiya
Mu hanada'en hay adolday ipabaktuda ya dusaona dida an miyun-
nudan hinadan ina'inatday pundusana i dida.
24 Ot hanat pabikahon ta'uy punnomnom ta'u an mundinol i Apu Dios.

Psalm 32

32

Hi Apu Dios Ya Pakawanonay Bahul Nadan Muntutuyu

Intudo' David

1 Mipa'amlong nan tagun pinakawan Apu Dios an namin di numbahu-
lana.
2 Ot mipa'amlong nimpeh diyen tagu te pinakawan Apu Dios nadan
numbahulana ta adina mo attaon an e kumulukuluk hi ibbana.
3 Hidin agge' nangitutuyuwan hinadan numbahula' ya abigabigat on
ma"id ha linggop di nomnom'u ta pamaag ya ay mun'angpuh di
adol'u.
4 Te ahodohodom ya abigabigat nimpe ya li'li'nao' nan pundusan Apu
Dios i ha''on.
Ta lo'tat ya ma''id ha bikah'u an umata' hinan liting an tiniptip di
potang hinan tiyalgo.
5 Mu hidin inabulut'un numbahula' ot ibaga' i he"a Apu Dios dadiyen
numbahula' ya pinakawana'.
6 Ot ad uwanin mabalin ni' an donglom di dasal nadan mangun'unud
i he''a ya hanat mundasaldan he''a.
Ta wada'ey dumatong hi nunhiglan punligatanda an paddungnay
dimmakol nan liting hinan wangwang ya adida miyanud.

7 Ot he''a Apu Dios di paddungnay ihi''uga' ta ihwanga' hinadan adi maphod an ma'ma'at.
Ta mabalin an ikankanta' di nangihwangam i ha"on.
8 Ot alyon Apu Dios di, Ituddu' di nipto' hi unudonyu.
Ya atbohdin tugunon da'yu ya ipapto' da'yu i ha"on.
9 Ot maphod di na'na'unnud ayu ta adi ayu umat hinan kabayu an gahin di ipakamelan hi gumo' ya ahi umunud ta ipluynah nan pohdon nan nitakken* pangipluyana.
10 Hanadan adi maphod di pangatda ya dakol di punligatanda.
Mu hanadan mangidinol i Apu Dios hi nitaguwanda ya munnananong nan pamhod Apu Dios i dida.
11 Ot dita'un mangun'unud i Apu Dios ya mundinol ta'un hiya.
Ya maphod on ta'u ikankantay punhanaan ta'u ya pun'amlongan ta'u hinadan inatna i dita'u.

Psalm 33

33

Han Kantan Pundayaw I Apu Dios

1 Dita'un tatagun Apu Dios ya maphod on mun'am'amlong ta'u an ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya.
Te hidiyey nipto' hi aton nadan mangun'unud i hiya.
2 Ot hanat ipagangoh ta'u nadan harp ya lira ta pundayaw ta'u i hiya.
3 Ya hanat ip'iphod ta'un mangipagangoh hinadan harp ya lira ya ikankanta ta'u nan balbalu an kanta.
Ya olton ta'un mungkanta an gapuh am'amlong ta'u.
4 Te hi Apu Dios ya nipto' an namin di ibagana.
Ya mipatigoh nan pangatna an hiyay nahamad hi pundinolan.
5 Ya hay pinhodna ya hanadan nipto' an pangat.
Ta nanongnan mali'nan di tataguh tun luta nan munnananong an pamhodna.
6 Ya umman handi tuwali ya ammunay hapitna ot malmuh ad lagud ya an namin nadan dumilag an wahdi.
7 Ya hinan baybay di nangi'amunganah nadan liting.
8 Ot hanat an namin ta'un tataguh tun luta ya tumakut ta'un adi mangunud i hiya.
Ot maphod on hiyay ipabaktu ta'u ya dayawon ta'u.
9 Te ammuna man nimpe nan hapitna ya nalmu tun luta ya an namin an wada ituwen luta.
10 Ya abalinanan handiyan ta adi ma'at nadan adi maphod an ninomnom nadan himpamoble an adi umunud i hiya an aton.
11 Mu hanada'en pohdonan ma'at ya mipa'annung hinadan mun'atanudan hi inggana.
12 Ot hana'en bimmoble an hi Apu Dios an Ap'apu di un'unudonda ya mipa'amlongda te diday pinilinah tataguna an paddungnay odona.
13 Te hi Apu Dios an wah ad abunyan ya uh'uhdunganan namin di tataguh tun luta
14 an ta'on on wah ad abunyan ya pa'tiggon dita'u nimpen namin an wahtun luta.

---

* **32:9 32:9** Hay pangalin di udum hinan nitakke ya nihakay.

15 Ya hiyay nangidat hi abalinan ta'un munnomnom ya innilanan namin di at'aton ta'u.
16 Hanadan patul ya bokon hay dinakol nadan nun'atutulid an titindalunay pangabakda ya atbohdih nan ohan tindalu an bokon hanan bikahnay mangihwang i hiya.
17 Ya adi mabalin hi pundinolan nan mabikah an kabayu hi mangih-wang i dita hi gubat.
18 Te umman ipapto' Apu Dios nadan mangun'unud i hiya ya mundinol hinan munnananong an pamhodna.
19 Ta ihwangna didah ate.
Ya ta'on on waday bitil ya taguwona dida.
20 Ot hanat hi Apu Dios ya ammunay pundinolan ta'u hi bumoddang i dita'u ta paddungnay hiyay hapiyo ta'u.
21 Ya maphod on mun'am'amlong ta'u ya hiyay pundinolan ta'u te hiya nan nahamad an Dios.
22 Ot hanat munnananong nan pamhodmu i da'mi Apu Dios te he"a damdamay nanongnah pundinolanmi.

Psalm 34

34

Hay Amaphod Apu Dios

1 Nanongnan munhanaa' i Apu Dios hi inggana ya hanan ipabak-tuwanay nanongnah haphapito'.
2 Ya hiyay dayawo' an gapuh nadan inatna.
Ta alinaot ya donglon nadan maligligatan tun ato' ya waot an mi'yam'amlongda.
3 Ot maphod on middum ayun ha''on ta dayawon ta'un namin hi Apu Dios.
4 Te hidin numpaboddanga' i hiya ya dingngolna ot ihwanga' hinadan e' tumakutakutan.
5 Ot mipa'amlong nadan mangidinol hi nitaguwandan hiya te adida mibabain hi inggana.
6 Umat i ha''on an hidin numpahmo'a' i Apu Dios ya binoddangana' i hiya hinadan punligata'.
7 Te nan anghel Apu Dios ya ibaliwna nadan mangun'unud i hiya.
8 Ot maphod on ayu kumulug i Apu Dios ta wan ma'amtanyuy amaphodna.
Te mipa'amlong nan tagun hiyay pundinolana.
9 Ya dita'un tatagun Apu Dios an mangun'unud i hiya ya idatnan namin di mahapul ta'u.
10 Hanadan layon ya mabalin an makulangandah anonda ta ma'aganganda.
Mu hanadan mangun'unud i Apu Dios ya adida makulangan hinadan mahapulda.
11 Ot da'yun imbabale', hanat igongahanyu ta itudtudu' di atonyun mangun'unud i Apu Dios.
12 Te hi'on pohdonyun madukdukkey pi'taguwanyu ta mi'yam'amlong ayuh tun luta
13 ya hanat halipodpodonyu ta ma"id ha hapitonyuh adi maphod onu layah.

14 Ya idinongyun mangat hi adi maphod ta hanadaot an pummaphodan
di ibbayun tagu di hiyay atonyu.
15 Te hi Apu Dios ya ipappapto'na nadan tatagun mangat hinan
miyunnudan hinan pohdona ya nundadaan an mangngol hi
dasalda.
16 Mu hanada'en mangmangngat hi adi maphod ya nunhiglay bungot-
nan dida.
Ta hiya nan nateda'e ya adi madne ya linglingon di tatagu dida.
17 Te adida umat hinadan maphod di pangatda an nundadaan nimpeh
Apu Dios an mangngol hi dasalda ya boddangana didah nadan
punligatanda.
18 Hi Apu Dios ya nundadaan an bumoddang ya mangalubyag hinadan
minomnoman ya nadan tatagun ma''id mo ha namnamadah
nitaguwanda.
19 Mabalin an dakol di punligatan nadan tatagun mangun'unud i Apu
Dios mu hi Apu Dios ya nundadaan nimpe an bumoddang i dida.
20 Ya nahamad di pangipapto'na i dida ta ta'on on ha ohah nadan
tungalda ya ma''id ha maputung.
21 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya hanadan ato'atonday
gumalat hi atayanda.
Ya hanada'en ma'hihhiwoh nadan nipto' di pangatda ya madusada.
22 Mu hanada'en mangun'unud i Apu Dios ya ihwangna dida te
hanadan mundinol i hiya ya adida madusa.

Psalm 35

35

Hay Dasal Di Mumpaboddang I Apu Dios

Intudo' David

1 Apu Dios, hanat he''a bahan di mi'hanggah nadan binuhul'u ta he''ay
mangubat i dida.
2 Ot agam bahan ta ihu'lubmu nan lubung di mi'gubat ya inalam nadan
almasmu ya immali'a ta boddangana'.
3 Ya indadaanmu nadan ispadam ya nan pahulmu ta usalom an
mi'hanggah nadan mamudupudug i ha''on.
Ya hanat donglo' bahan an ibagam an ihwanga' i he''a.
4 Ya hanat ipa'abakmu nadan naminhod an mamaten ha''on ta
mibabainda.
Ya hanat ulawom dida ta ma''id ha atondan mangat hinadan adi
maphod an ninomnomdan aton.
5 Ya hanat honagom nan anghelmu ta pundugyuna dida ta wan
umatdah nadan dugih an mun'iya'addib.
6 Ya hanat pumbalinom hi kudlikkudli ya tapottapol nan pangi'wanda
hi pamdugan nan anghelmun dida.
7 Te ta'on tayyah on ma''id ha bahul'u on apyanan paddungnay ihodday
tawang hinan awo' ya ayda bo nangapyah pamitudan ha''on.
8 Ot hanat palpaliwanda ya onnot on diday makna i dadiyen ina-
niphodda ta wan madadagda.
9 Ot mun'am'amlonga' hi nangihwangan Apu Dios i ha''on.
10 Ta alyo' i hiya di, Immannung an he''a Apu Dios ya ma''id ha
nipaddungam.

Te ihwangmu nadan nakapuy ya nun'awotwot hinadan adi maphod
an aton nadan waday abalinanda.
11 Te hanadan mumpunlayah ya dakol di bokon immannung an
ipabahuldan ha"on.
12 Ta ta'on on maphod di inat'un dida mu apyanan adi maphod di
atondan ha"on ta hiya nan nunhigla tayyay e' umukayungan.
13 Te wa'et mundogohda on nun'ulata' an mangidasal i dida an
ilubung'u nan langgut an ilubung di umukayungan.
14 Ta umat hi ato' an mangidasal hinan hi ibba' onu gayyum'u
an mundu"una' an mundasal an pato' hinan umukayungan te natey hi
inana.
15 Mu hidin ha''on di maligatan ya mun'am'amlongda.
Ya palpaliwa' ya na'amungda ot palpaligatona' ya nunhiglay bo udot di
nangnangallidan ha''on.
16 Ya nunhiglay nanildilahdan ha''on on ngimmalingaliyotdah bungot-
dan ha''on.
17 Ot undan anuud bahan di pamoddangam i ha"on Apu Dios?
Daan mo bahan ta ihwanga' i datuwen binuhul'u ten umatda tayyah
nadan layon an mun'abubungotda.
18 Ta hinan a'amungan di tatagun mundayaw i he''a ya he''ay dayawo'
ya pun'ibaga' di punhanaa' i he''a.
19 Ot adim bahan iyabulut an ngihngihilana' hinadan mi'buhul i ha''on
ta adiya' dildilahon hinadan humihiwon ha''on an ta'on on ma"id
ha bahul'un dida.
20 Ya ma''id man tuwali ha alyon hi maphod di eda pi'hahhahapitan
hinadan ibbada te onnot on hanadan bumahbah hinadan
ma'ulen tataguy eda anal'alyon.
21 Ta umat hinan ato'atondan ha''on an namaaggon pun'itkukdan
alyonday tinigoda anu nadan adi maphod an inat'u an ta'on on
ma"id ha inat'u.
22 He''ay nanginnila Apu Dios hinan immannung.
Ot daan mo bahan ta adim pamaag hi dindinong ta adiya' bahan
iwalong.
23 Ta ita'doga' bahan i he"a.
24 Te innila' Apu Dios an nipto' di pangatmu.
Ot hanat he''ay ukod an mangipa'innilah nadan tatagu an ma''id ha
bahul'u ta wan adiya' ngihngihilan i dida.
25 Ya adim iyabulut an lo'tat ya alyonday, Maphod ta dinadag ta'u bo
aya ta na'at mahan aya nan ninonomnom ta'un aton i hiya.
26 Mu hanat mibabain hanadan nungngihngihil i ha"on hidin maligli-
gatana'.
Ta dida an mangalih udu'dulda mu ha''on ya mumballin ta aggeda
innilay at'attonda ya mibabainda.
27 Ot hanat mipa'amlong nadan tatagu an hay hihimlonda ya hay
ipa'innilaan di a''id di bahul'u.
Ta wan nanongnan alyonday, Madayaw hi Apu Dios te hay
pun'amlongana ya hay e luminggopan di baalna.
28 Ta wa'an ipa'in'innila' nan amaphodmu Apu Dios ya he''ay dayawo'
hi inggana.

Psalm 36

36

Hanan Aphod Di A'at Apu Dios

Intudo' David

1 Hay nun'onan hi nomnom nadan tatagun adi maphod di pangatda ya hanadan pumbahulan.
Te ningamut an ma"id ha takutda i Apu Dios.
2 Ya gapu ta nabaktuy pangibilangdah adolda ya hay innilada ya adi tigtiggon Apu Dios nadan at'attonda.
3 Ya impa'inghadan lumayalayah ya hanadan adi maphod di impa'inghadan ibagabaga.
Ya hanadan adi maphod an pangat di nadadawoh hi atonda ta ma"id hi nomnomonda an mangat hi maphod.
4 Ta ta'on on nibakilangdah nan alo'anda ya numanomnomdah adi maphod hi atonda.
Ta ma"id nimpe ha alyondah idinongdan mangat hinadan adi maphod an impa'inghada.
5 Mu hanan pamhodmu ya pangipapto'mun da'mi Apu Dios ya adi malukud te umat hi numbattanan tun luta ya ad lagud.
6 Ya umat hinan na'taggen billid an ma'attigo.
Ya atbohdih nan maphod an pangipanuhmun da'min tatagu an ma"id ha pogpogna an umat hi dinallom di baybay.
Te he"ay mangipanapto' i da'min tatagu ya ta'on on hanadan animal.
7 Ot hanan munnananong an pamhodmu i da'mi ya ma"id ha nipaddungana.
Ta hanan pangipapto'mun da'min tatagu ya umat hi pangipapto' di manu' hinadan im'impahna.
8 Te dakol nadan idatmun itanudmi.
Ya atbohdin idatmuy liting hi inumonmi an malpuh nan maphod an wangwang.
9 Ya he''a nimpey alpuwan di itaguwanmi.
Ya ipa'innilam di maphod hi atonmi ta paddungnay patalam di nomnommi.
10 Ot hanat minaynayun hidiyen pamhodmu ya pangipapto'mun da'mi an mangun'unud i he"a.
11 Ta adim bahan iyabulut an abakona' ta pabtikona' hinadan tatagun adi maphod di pangatda.
12 Mu ta didaot di magah ta tigonmi an adida bo aya abalinan an bumangon.

Psalm 37

37

Hay Pumbanagan Di Pangat

Intudo' David

1 Hanat adi ayu minomnoman an gapuh nadan tatagu an adi ahan maphod di pangatda ya hanat adi ayu umamoh i dida.
2 Te umman lo'tat ya mama''idda an umatdah nan holo' onu nitanom an naba'gutda ta lo'tat ya maklingda.
3 Hi Apu Dios ot eh'ay pundinolanyu ya hanadan maphod di atonyu ta wan malinggop di pi'taguwanyuh nan boblen indatnan da'yu.

4 Ya hanat pun'amlonganyun unudon hi Apu Dios ot idatna nadan pohdonyun mawada i da'yu.
5 Ot hanat hi Apu Dios di pangiyukodanyuh nitaguwanyu ta mundinol ayun hiya ot boddangan da'yu.
6 Ta wan gapuh nan nipto' an pangatyu ya ipa'innilan Apu Dios hi atagutagu an ma"id ha bahulyu.
Ta umat ayuh nan algo an pintangna'e ya patalanan namin di abobboble.
7 Ot hanat adi ayu nimpe numanomnom.
Ta pamaag ya nundinol ayun Apu Dios ta ukod i hiyah nan nitaguwanyu.
Ta adi ayu umamoh hi e kimmadangyanan nadan udum an tatagu an ta'on on hanadan e kumulukuluk.
8 Ya adi hi kittang on bimmungot ayu te hay bungot ya adi maphod di pumbalinana.
9 Hanadan mundinol i Apu Dios ya diday munhituh nan boblen imbagana.
Ya hanadan adi maphod di at'atonda ya madadagda.
10 Ot adi madne ya mama"idda ta ta'on on eyu ana'anapon dida ya ma"id ha akhupanyun dida.
11 Mu nadan mumpada"ul ya mun'am'amlongda te luminggop ya pumhod di itaguwanda hinan boblen idat Apu Dios i dida.
12 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya numanomnomdah adi maphod hi atonda hinadan tatagun maphod di pangatda te nunhiglay hihiwodan dida.
13 Mu hi Apu Dios ya ngihngihilana dadiyen tatagun adi maphod di pangatda te innilanan adi madne ya madadagda.
14 Ta ta'on hi indadaanday ispadada ya panada ta eda patayon nadan nun'awotwot an maphod di pangatda
15 mu onnot on mahunni ta nan ispadaday mamaten dida.
Ya atbohdin mun'apuputung nadan panada.
16 Nan kittang an wadah nan maphod di pangatna ya nabalbalol mu nan kinadangyan nadan adi maphod di pangatda.
17 Te dadagon Apu Dios nan abalinan nadan adi maphod di pangatda.
Mu ipapto'na nadan maphod di pangatda.
18 Te ipappapto'na nadan na'unud i hiya ya idatnan dida nan imbaganah idatna.
19 Ta ta'on on hinan timpun punligatan di tatagu an umat hi bitil ya adida mapuhan hi mahapulda.
20 Mu nadan mi'buhul i Apu Dios an adi maphod di at'atonda ya adi madne ya mama"idda.
Ta umatdah nan humabung an holo' onu ahuk an agagga ya nama"idda.
21 Adi ahan maphod di ato'atonda te eda umutang mu adida bayadan.
Mu hanadan mangat hinadan pohdon Apu Dios ya nundadaandan bumoddang ya mangdat hi iboddangdah ibbada.
22 Ta diday wagahan Apu Dios ta diday pangdatanah nan boblen imbagana.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya iwalongna didat madadagda.

23 Ya ipapto'na nadan mangat hinadan umipa'amlong i hiya ya
ituddunay nipto' hi atonda.
24 Ya ta'on on waday apatnaanda ta paddungnay nikudlihda mu adida
munnananong hidi te pata'dogon Apu Dios dida.
25 Ya teen na'amammaa' mo ya ma"id ha tinigo' hi tagun mang-
mangngat hinadan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios ya
inwalongna.
Ya ta'on on hanadan i'imbabaleda ya aggeda e immodo'odoh anonda.
26 Te onnot on diday nalakan mangdat onu mumpa'utang ya mawaga-
handay imbabaleda.
27 Ot hanat idinong ta'u nimpe nadan adi maphod an pangat ta
hanadan maphod di aton ta'u ta dita'uh nadan holag ta'uy
munhituh inggana hinan boblen nidat i dita'u.
28 Te hi Apu Dios ya nunhiglay pamhodna hinadan maphod di
pangatna ya na'na'unnud i hiya ya adina iwalong dida te
ipapto'na didah inggana.
Mu hanada'en holag nadan nibahhoy at'atonda ya lo'tat ya madadagda
ta mama"idda.
29 Ta hay pangidatanah tun boble ya hanadan mangmangngat hinadan
pohdona ta punhituwandah inggana.
30 Hanan hapiton nadan tatagun mangmangngat hinan pohdon Apu
Dios di atiganan nanomnomanda te nipto' nadan ibagada.
31 Te hanadan tugun Apu Dios di nun'onan hi nomnomda ta dadiyey
nanongnah un'unudonda.
32 Mu hanadan adi maphod di pangatda ya hahalipatanda nadan
na'unud hinan pohdon Apu Dios te pohdondan patayon dida.
33 Mu ihwang Apu Dios nadan mangmangngat hinan miyunnudan
hinan pohdona.
Ya hi'on midalomda ya adina iyabulut an diday mibagah numbahul.
34 Ot hanat hi Apu Dios di nanongnah pundinolan ta'u.
Ya nadan tugunay un'unudon ta'u ta dita'uy pangdatanah tun boble
ta'uh inggana.
Ya akhupan ta'uy panadaganah nadan adi maphod di pangatda.
35 Wada han tinigo' an adi ahan maphod di pangatna an nunhiglay
pamalpaligatnah ibbana mu kimmakaddangyan an umat hinan
immongngal an ma'aggangan kayiw.
36 Mu indani ya nama"id ta e' punhama' ya ma"id.
37 Mu tigonyu'e nan mangmangngat hinadan pohdon Apu Dios ya
maphod di pi'hayyupanah ibbana an hiya otahan di mahlag ya
pumhod di nitaguwana.
38 Mu hanada'en adi mangat hinadan pohdon Apu Dios ya madadagda
ta ma"id ha mabatih holagda.
39 Te hi Apu Dios ya ihwangna nadan mangmangngat hinadan po-
hdona ya ipapto'na dida hi'on waday dumatong hi punligatanda.
40 Ya boddangana ya ihwangna nimpe dida hinan aton nadan adi
maphod di pangatda te hiyay nangidinolandah nitaguwanda.

Psalm 38

38

Hay Dasal Han Mundogoh

Intudo' David

1 Daan mo bahan Apu Dios ta adiya' ihingal ya adiya' dusaon hinan bumungotam.
2 Te paddungna tayyay pinanaa' ot matukkada'
3 an gapuh bungotmuh nadan bahul'u.
Ta teen munhoholtapa' an hanakitana tayyay adol'u.
4 Innila' an dakol di numbahula' an paddungnay adiya' pa'pahhon hinadan bahul'u ya onha ipaddung hi liting ot malimuha' hi dinakolna.
5 Te gapuh adi' dumngolan ya nahugatana' ta tee mo tayyan mun'agub tudan hugat'u.
6 Ya nunhigla tayyan adiya' pa''itpol hi dogohna ya adiya' pa'atta'dog ta pamaag tayya ya ona' umukayungan hi abigabigat.
7 Te pamaag ya ay na'apuyan di adol'u ta mamammama tun hakit'u.
8 Ya ay naguduy tungal'u ta ma''id tayya ha bikah'u.
Ta nunhiglay hakit di nomnom'u i datuwen ma'ma'at i ha''on.
9 Ot innilam Apu Dios an o'oddamo' di em pangipaphodan i ha"on.
Ya innila' ot dodonglom di palak'u.
10 Ya kumanobkoba' tayya ya kimmapuya'.
Ya adi mo ahan tayya tumnong di panigo'.
11 Ya gapu ta alulugnin tudan hugat'u ya ma"id mahan mo ha mangidungo i ha''on hinadan hinaggon'u ya gagayyum'u.
Ya ta'on on hanadan pamilya' ya adida mihaggon i ha''on.
12 Ya hanada'en binuhul'u ya mangiphoddah paddungnay bitu ta ma'uhbunga'.
Ya numanomnomdah udum hi atondan manadag i ha''on.
Ta dakol di ibagabagadah pama''ihdan ha"on.
13 Mu pamaag'uy dindinong an aya' nanganga ta himpukpukito' an ay ma"id ha dingngol'u.
14 Ta pamaag nimpe tee ya aya' nanganga ya napukit.
15 Manu'eh athidiy ato' ya madinola' an hi Apu Dios di bumoddang i ha"on.
16 Te hay indasal'u ya hanat adina bahan iyabulut an dildilahona' hinadan binuhul'u hi'on waday punligata' ya adiya' ngihngihilan hi'on waday ibahhawa'.
17 Te pamaag mo ahan tayya ya aya' matumatukad.
Ya hiyah tuwe an hanakitana tayyay adol'u.
18 Ot itutuyu' an namin nadan numbahula' te datuwey mangdat hi inomnoma'.
19 Dakolda tayya tudan mun'abibikah an mi'buhul i ha''on an pamaaggon nunhiglay hihiwodan ha"on an ta'on on ma"id ha bahul'un dida.
20 Ya ta'on on maphod di pangat'un dida ya apyanan adi maphod di atondan ha"on.
Ya manu'eh ahiwawana' ya ita'dog'u nan maphod.
21 Ot hanat adiya' bahan iwalong i he"a Apu Dios.
22 Te he"a damdama nan mangih'ihwang i ha"on ot agammot bahan ta ma'a ta boddangana'.

Psalm 39

39

Hay Puntutuyuwan Di Ohan Munholholtap

Intudo' David

1 Hay wah nomnom'u ya mahapul an halipodpodo' an namin di ato' ya hapito' ta wan adiya' mumbahul.
Ya udu'dulnay pamaag'uy dindinong hi'on wadada nadan adi maphod di pangatda.
2 Mu wa'e ta pamaag'uy dindinong ya mamammamay e' umukayungan.
3 Ya hidin numanomnoma' ya lo'tat ya adiya' pa''itpol hi hakit di nomnom'u ot humapita' an alyo' di,
4 Hanat ipa'innilam i ha''on Apu Dios hi'on atna moy algoh nabatih pi'taguwa' hitun luta ya hi'on anuud di ataya'.
5 Innila' Apu Dios an ho'dod han inyabulutmun pi'taguwa' hitun luta.
Ta hin'omtang ya abuh han pi'taguwanmi an umat i ha dibdib an nala''uh.
6 Ya umat boh nan a''o an agagga on nama''id.
Ta ta'on on ilapulaput di tagun e tumamutamu mu nat'on di ahi mangusal hinadan kinadangyana.
7 Ot ad uwani ya na'awata' an ma''id ha udum hi namnamao' te he''a ya abuh di nahamad an pangidinola' hi nitaguwa'.
8 Ot hanat ihwanga' bahan ta adiya' madusa an gapuh nadan numbahula'.
Ya hanat adim iyabulut an ngihngihilana' hinadan paddungnay ma''id ha nomnomda.
9 Innila' Apu Dios an inyabulutmu datuwen punligata' ta hiya nan pamaaggot duminonga'.
10 Mu daan mo bahan ta ipadinongmu datuwen panitilogmun ha''on te lo'tat mahan tayya ya iyate'.
11 Ihingalmu ya titilgom nadan numbahul.
Ya dadagom dida an umat hi aton di pappap hinan mapmaphod an lubung.
Ta hay pi'taguwan di tagu ya on hin'omtang ya abuh an ay dibdib an nala''uh.
12 Ot donglom bahan Apu Dios di dasal'u ta hom'ona'.
Ta'omman ot ho'dod nimpe han pi'taguwa' hitun luta an umata' i handidan a'ammod'u an paddungnay on ami nundagguh hitun luta ya abuh.
13 Ot daan mo bahan ta bokon ha''on di totoklom ta mi'yam'amlonga' ni' ta ahiya' mate.
Te undan nateya''e ya wadaa' bo.

Psalm 40

40

Kantan Pundayaw I Apu Dios

Intudo' David

1 Inanu'anusa' an hinhinnod di boddang Apu Dios ta lo'tat ya dingngolna nan pumpahpahmo'a' i hiya.
2 Te paddungnay wadaa' i ha pitoppito' an adallom an bitu ot guyudona' i hiya.

Ot eya' pata'dogon i han nahamad an batun umohnongan ta teen malinggopa' mohpe.
3 Ot itudduwana' i han balbalun kanta an pundayaw i hiya.
Ta hanadan nanigo i diyen inatnan ha"on ya middumdan mundayaw i Apu Dios ta hiya moy un'unudonda.
4 Ot mipa'amlong nan tagu an hi Apu Dios di pundinolana.
Ya adina pemanan nadan munlattuwag an tatagu an mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
5 Immannung Apu Dios an ma"id ha udum hi umat i he"a te ma"id ha bilang nadan milagro an ina'inatmu ya atbohdi nadan ninomnommun aton an iphodanmi.
6 Innila' Apu Dios an bokon hanadan mi'nong an umat hinan maghob an mi'nong onu nan mi'nong hi apakawanan di bahul di nabalol i he"a.
Te innila' an hay umipa'amlong i he"a ya hanan e' pangngolan ya pangunudan hinadan tugunmu.
7 Ta hiya nan alyo' di, Wahtuwa' tee Apu Dios.
Ya nundadaana' an mangat hinadan ipa'atmu an nitudo' hinan nitudo'an di tugunmu.
8 Hanadan umipa'amlong i he"a Apu Dios di pohdo' an aton.
Ya minonomnom i ha"on hanadan tugunmu.
9 Ya wa'et na'amung nadan mundayaw i he"a on imbagabaga' i dida nan nangihwangam i da'min tatagum.
Ot innilam Apu Dios an hituwey pinhod'u an inaynayun an aton.
10 Te impa'ipa'innila' nan amaphodmu ya nan munnananong an boddangmu ya nan pangihwangam i da'mi.
Ya hinan a'amungan nimpen nadan mundayaw i he"a ya ipa'pa'innila' i dida nan ongal an pamhodmu ya nan pangipapto'mu i da'min tatagum.
11 Ot hana ahan Apu Dios ta minaynayun nan homo'mun ha"on.
Ya atbohdi nan pamhodmu ya pangipapto'mun ha"on.
12 Dakko'dakkol tayya tudan punligata' an paddungnay nili'wohdan ha"on.
Mu innila' an manu'eh na'at datuwen ha"on ya gapuh nadan dakol an numbahula' an indakdakolna mu hay dinakol di ibu"u ta ma"id ha pot'o' hi ato' ya ma"id mo ha namnamao' hi nitaguwa'.
13 Ot hanat boddangana' bahan Apu Dios hi ad uwani ta mihwanga'.
14 Ya hanat ulawom hanadan amod on mamate i ha"on ta ma"id ha pot'ondah atonda ta mibabainda.
15 Ya hanat athidi boy ma'at hinadan mangipadildilah i ha"on ta mibabainda pibo.
16 Mu an namin amin mundayaw i he"a ya hanat mipa'amlong ami.
Ya an namin amin inihwangmu ya hanat inaynayunmin alyon di, Madayaw hi Apu Dios.
17 Ya ta'on on athitun ahohomo'a' ya kimmapuy mo teey adol'u mu hanat adiya' bahan inganuy i he"a Apu Dios.
Te he"a ya abuh han mabalin an bumoddang ya mangihwang i ha"on.
Ot hanat boddangana' bahan.

Psalm 41

40:8 40:8 Hebrew 10:7

41

Dasal Han Mundogoh

Intudo' David

1 Mipa'amlong nan tagu an innilanan hummo' hinadan maligatan.
Te boddangan damdaman Apu Dios hi'on waday punligatana.
2 Ya ipapto'na ta mihwang hi ate.
Ya wagahana ta mumbalin an hiyay matangad hinan numboblayana.
Ya adina iyabulut an abakon nadan binuhulna.
3 Ya paphodon Apu Dios hi'on waday dogohna.
4 Ot umat i ha"on an alyo' di, Apu Dios, abuluto' an numbahula'.
Mu daan mo bahan ta hom'ona' ya impaphoda'.
5 Hanada'en mi'buhul i ha"on ya nunhiglay pangalida ya aptuwanday ataya' ta wan ma"id anu ha uggan mabong'al hi ngadan'u.
6 Ya hanadan umalin mangidungon ha"on ya maphod di panapitda mu onnot on aggahda te onda umalin manigo hinadan adi maphod an ma'ma'at i ha"on.
Ta waha eda tumtumbu'on hi udum.
7 Te an namin nadan humihiwon ha"on ya ahikukutyammanda an hihimlonday e' adadagan
8 an alyonday, Na'allotan nan doghona ot ma"id mahan mo aya ha alyon hi pumhod.
9 Ya ta'on bo on nan imbilang'uh nahamad an gayyum'u an wa'e ha ano' ya anonmin duwa ta ongal di dinol'un hiya mu onnot on mi'buhul i ha"on.
10 Ot hiya nan dawato' Apu Dios an hom'ona' ta paphodona' ta wan e' iballoh nadan ina'inatdan ha"on.
11 Innila' Apu Dios an umipa'amlonga' i he"a te aggem inyabulut an abakona' hinadan binuhul'u.
12 Ot innila' an gapu ta maphod di pangat'u ya banoddangana' i he"a te nanongnan wadawada'an ha"on.
13 Ot hi Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel di madayaw hi ingga'inggana.

Psalm 42

42

Hay Dasal Nan Tagun Eda Impa'ohha

1 Apu Dios, he"a ahan di ma'ahhapul'u an umata' hinan na"uwoh an ulha an adi mangmanghop an e manama' hi liting.
2 Te he"an wadawadan Dios di ma'ahhapul'u.
Ta hiya nan aptuwa' di e' bo pundayawan i he"a.
3 Te abigabigat ya ahodohodom ya ona' on lumuwaluwa an paddungnay hiyay itanud'u.
Ya hanada'en ma'hihhiwon ha"on ya ilutikdan alyonday, Daan bohna ta boddangan da'ah nan Dios an dayawom?
4 Mahkit di nomnom'u hi'on nanginomnoma' din ugganmi abulogan an ipangulu' nadan tatagu hinan pundayawan i Apu Dios an mun'am'amlong amin mangit'itkuk hi pundayawmi ya punhanaanmi i hiya.
5 Mu ad uwani ya wa'et minomnomana' on alyo' di undan nimmanomnomta'e ya nganney iboddangnan dita.

Pamaaggot eh'a ya inyohhay pundinol ya pundayaw i Apu Dios ta hiyay ukod an bumoddang ya mangihwang i dita.
6 Mu hi ad uwani Apu Dios ya nunhigla tayyan umukayungana'.
Ta hiya nan nomnomnomon da'ah tun awada' an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan an mamangmang nadan billid an nungngadan hi Hermon ya nan billid an nungngadan hi Misar.
7 Te hantun punligata' ya umat hinan mabikah an liting hinan wangwang onu nan maludulludun an dalluyun an mun'itabbun i ha"on.
8 Mu hanat ipatigom Apu Dios nan munnananong an pamhodmu hi abigabigat.
Ta hinan mahdom ya ikankanta' di dasal'un he"a an alpuwan di nitaguwa'.
9 Te he"a nan paddungnay doplah an ihi"uga' mu tanganuna' ingnganuy i he"a ta holholtapo' tayyay pangat nadan binuhul'un ha"on.
10 Ta ta'on on hanan pangalida ya mahkit an paddungnay puntudukday puhu'.
Te alyonday daan bo anu ta boddangana' hinan Dios an dayawo'.
11 Mu ad uwani ya wa'et minomnomana' on alyo' di undan nimmanomnomta'e ya nganney iboddangnan dita.
Pamaaggot eh'a ya inyohhay pundinol ya pundayaw i Apu Dios ta hiyay ukod an bumoddang ya mangihwang i dita.

Psalm 43

43

Hay Dasal Di Ohan Nidawwih Numboblayana

1 Apu Dios, hanat ipa'innilam i datuwen tatagun adi mangun'unud i he"a an ma"id ha bahul'u.
Ta he"ay mi'hangga i datuwen adi maphod di pangatda ta ihwanga' hinadan adi maphod an ninomnomdan aton i ha"on.
2 He"a Apu Dios nan paddungnay doplah an ihi"ugan.
Mu tanganuna' mahan ingnganuy i he"a?
Ya tanganunmu inyabulut an paligatona' hinadan binuhul'u?
3 Hanat papatalom bahan tun paddungnay munhihillong an nitaguwa'.
Ta ipa'innilam nadan tugunmu ta wan innilao' di nipto' hi ato'.
Ya ibangngada' bahan hinan nabillid an awadan nan Templom ta e da'a dayawon hidi.
4 Ta ikankanta' hidiy pundayaw'un he"a ya ipagangoh'u nan harp te he"ay nangipa'amlong i ha"on.
5 Mu ten ad uwani ya minomnomana' mu alyo' di undan nimmanomnomta'e ya nganney iboddangna.
Pamaaggot eh'a ya inyohhay pundinol ya pundayaw i Apu Dios ta hiyay ukod an bumoddang ya mangihwang i dita.

Psalm 44

44

Hay Dasal Di Mumpaboddang I Apu Dios

1 Dingngolmi Apu Dios i handidan a'ammodmi hanadan
nakaskasda'aw an ina'inatmuh din kanaman
2 an umat hinan inatmun nangipa'abak hinadan adi umunud i he"a an
nunhitu ni' ituwen boble ta immaandahtu.
Ot idatmu i handidan a'ammodmih tuwen boble ot wagaham dida ta
pinumhod di nitaguwanda.
3 Mu bokon hay almasda onu la'ingdan mi'gubat di nangabakanda te
gapuh nan ongal an abalinam ya wadawada'a an bumoddang i
dida te pinpinhodmu dida.
4 He"a Apu Dios di patulmi ya Dios an dayawonmi.
Ya he"ay innila' hi bumanoddang i da'mi an tatagum an tinanud Israel.
5 Ot gapuh nan ongal an abalinam ya inabakmi nadan binuhulmi.
6 Ot hanan e' pangabakan hi gubat ya adi' idinol hinadan almas'u.
7 Te he''ay bumanoddang i da'mi ta hiya nan mangabak ami ta
mibabain nadan binuhulmi.
8 Ot he''a Apu Dios di nanongnah ipabaktumi ya punhanaanmih
inggana.
9 Mu ad uwani ya ingnganuy da'mi ta adim mo ipangulu nadan
tindalumi ta hiya nan ma'abak ami ta mibabain ami.
10 Te da'miy impabtik nadan binuhulmi ot pun'aladan namin nadan
wadan da'mi.
11 Ya inyabulutmu ta numpateday udum i da'mi an ay ami kalnero.
Ya hanada'en aggeda ni'impapate ya niwakatdah udum hi boble.
12 Ta paddungnay nalakay nangigattangmun da'mi an ay ma"id ha
balolmi.
13 Ta hanadan nun'ihaggon an boble an nanigo i diyen nangatmun
da'mi ya dildilahon da'mi ya ngihngihilan da'mi.
14 Ta wa'e on iya"apoh nadan tataguh udum hi boble di panughugnud-
dan da'mi on munwigwigiwigda udot hi'on tinigo da'mi.
15 Ta nunhigla tayyay bain'un mangmangngol
16 hinadan pamihul nadan binuhulmin ma'ahihhiwon da'mi te amod
on da'mi paligaton.
17 Ma'ma'at i da'mi datuwe an ta'on on agge da'a liningling ya aggemi
imbahho nadan imbagam hi atonmi.
18 Immannung an agge da'a attog inwalong ya aggemi imbahho nadan
tugunmu.
19 Mu pamaag tayya ya paddungnay tinugmilan da'mi ot taynan da'mih
nan munhihillong an awadan di mun'abubungot an animal.
20 Onha liniwwan da'a ot e ami mundayaw hi udum an dios
21 ya undan nin aggem na'innilaan.
Innilami an ma"id ha mipa"en he"a te ta'on on tun nomnommi ya
innilam.
22 Ya gapu tee hi pangun'unudanmin he''a ya on da'mi patayon an umat
amih nan kalnero an nidadaan an mapalti.
23 Ta nunhigla tayya tun punligatanmi mu daan mo bahan ta adi da'mi
inganuy hi inggana.
24 Ot undan bahan he"a'e ya mundindinnol'a i ha athitu an tigom'e
tayyan munholholtap ami
25 an paddungna tayyay nun'ihuhubag ami ya adimi abalinan an
bumangon.

44:22 44:22 Roma 8:36

26 Innilami an munnanong nan pamhodmu ot agam bahan Apu Dios
ta boddangan da'mi.

Psalm 45

45

Hay Mikantah Pungkasalan Di Patul

1 Dakol tayyay mun'a'aphod an mipanomnom i ha''on ta hiya nan
iphod'u ha mikantah nan patul.
Te ha"on'e ya on'u ikanta nan pinhod'un ibaga an umat hinadan
nala'ing an muntudo' an onda itudo' nadan pinhoddan ibaga.
2 Ma"aphod nayyay alala'im an patulmi ya ta'on on hanan panpan-
napitmu te nanongna an wagahan da'an Apu Dios.
3 Ya nundongol di apatulmu te ongal di abalinam ot agam ta ihikotmu
nan ispadam
4 ya nuntakke'ah nan kabayum an e mi'gubat ot ma"id ha bahhonan
mangabak'a ta ita'dogmu nan nipto' ya nan maphod an pangat
ya nan pumpada"ulan.
Ot ihamadmu ta mangabak'a ta mipatigo nan ongal an abalinam.
5 Ot agam ta oladom nadan panam ta mun'i'itbong hi puhun nadan
binuhulyu ta wan abakom di abobboble.
6 Ta hina'en pun'ap'apuwam an indat Apu Dios ya minaynayun hi
inggana.
Ya maphod di atom an mun'ap'apu te nipto' di pangatmu an ma"id ha
pangipangngelam.
7 Te hanadan nipto' an pangat di pun'amlongam an aton ya adim ahan
pohdon hanadan adi maphod an pangat.
Ta hiya nan he"ay pinto' Apu Dios ya dakol di atonan mangipa'amlong
i he"a mu hanadan i'ibam.
8 Ya mapmaphod di hunghung nan lubungmu te naha''adan hi
bangbanglu an umat hi mira ya alos ya kasia.
Ya mapmaphod nan palasyum an na'alkusan hinadan ma'alah nadan
ba'git di elepante.*
Ya dedahdiy mumpagangoh hinadan harp ta mangipa'amlong i he''a.
9 Ya dedahdi nadan bumoddang i he"a an binabai an hay udum i dida
ya imbabalen di patul.
Ya hanan ahim iyahawa ya wahnah way winawwanmu an nunlubung
hi mapmaphod an na'alkusan hi namahmah an balitu' an nalpuh
ad Opir.
10 Ot he''a an iyahawan nan patul ya hanat igongaham tun ibaga'.
Ta adim mo nomnomnomon nadan i'ibbam ya a'ammodmu.
11 Gapu ta apgohan'a ya nunhiglay naminhod nan patul i he"a.
Ot gapu ta he"ay iyahawana ya mahapul an un'unudom di ibagana.
12 Hanadan i Tyre ya dakol di iyalidah ligaludan he"a an ta'on on
hanadan kakadangyan ya pinhoddan mi'hayyup i he"a.
13 Hanan iyahawan nan patul ya nunhiglan apgohan di ababaina an
wahdih nan kuwartuna an nunlubung hi nabalitu'an.
14 Ya hidin nangiyayandah awadan nan patul ya mapmaphod nimpe
nan inlubungna.

---

* **45:8 45:8** Nan ba'git di elepante ya dakol nan mabalin an miyamma an mapmaphod di tigona.

Ya nitnuddan hiya nadan binabain mangipappapto' i hiya.
15 Ya mun'am'amlongdan nabulog an hunggop hinan palasyun nan patul.
16 Apu patul, hanadan linala'in holagmu ya diday ahi mun'ap'apuh abobboble an umat i he"a ya handidan a'ammodyuh din nadne.
17 Ot hituwen kanta' di manginaynayun an mangipanomnom hinan nundongolam an patul ta an namin di tataguh abobboble ya pemanan da'ah inggana.

Psalm 46

46

Hi Apu Dios Di Bumoddang I Dita'u

1 Hi Apu Dios di nahamad hi ihi''ugan ya hiyay mangdat hi bikah ta'u.
Ya nanongnan wadawadan bumoddang i dita'u hinadan punligatan ta'u.
2 Ot hiya nan adi ta'u tumakut an ta'on on miwagot tun luta ta mun'a'agde nadan billid ta mun'itabbundah nan baybay
3 onu nunhigla nan maludulludun an dalluyun ta miwagot tun luta ta mun'a'agde nadan billid hi pangatna.
4 Te ta'on on athidi ya wada han paddungnay adi matdu' an obob an umipa'amlong hinadan tatagu an wahnan nahamad an boble an awadan nan pundayawan i Apu Dios.
5 Te ta'on on miwagot tun luta ya adi madadag hidiyen boble te hi Apu Dios di nanongnah mumpapto' i diyen boble an ta'on on wadaday umalih binuhuldah nan mahdom.
6 Mu nadan tataguh abobboble ya niwagot'e nan bobleda on nunhiglay takutda ya dingngolda'e nan ay kidul an hapit Apu Dios ya pamaaggon ayda mateh takutda.
7 Mu hi Apu Dios an ongal di abalinana ya wadawadan mumpapto' i dita'u.
Ya hiya nan Dios an nahamad nimpeh ihi"ugan ta'u an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob.
8 Ot hanat nomnomnomon ta'u nadan nakaskasda'aw an aton Apu Dios hituh tun luta.
9 Te impadinongnay gubat ya numpa"ihna nadan pana ya pahul ya pinu'ulana nadan hapiyo.
10 Ot alyonay, Idinongyun pumanapatte ya hituwey nomnomonyun namin an tataguh tun luta an ha"on an na'abbaktun Dios ya ammunay madayaw.
11 Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya wadawadan mumpapto' i dita'u an hiya nan Dios an nahamad nimpeh ihi"ugan ta'u an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob.

Psalm 47

47

Hi Apu Dios Ya Ammunay Ap'apuh Tun Luta

1 An namin ta'un tinatagu ya dayawon ta'uh Apu Dios.
Mumpalakpak ta'u ya olton ta'un mangikanta hi pundayaw ta'un hiya
2 an na'abbaktun Dios te hiyay mun'ap'apu hi abobbobleh tun luta.

3 Hiyay nangdat hi abalinan ta'u ta hiya nan inabak ta'uy abobbobleh
tun luta ot iyukodna i dita'u ta dita'uy mun'ap'apu i dida.
4 Ya hiya boy numpili hinan boblen indatnan dita'u an umipa'amlong
i dita'un tinanud Jacob an na'appinhodnan tataguna.
5 Impa'abak Apu Dios i dita'u nadan nunhituhdi ot mumbangngad hi ad
abunyan hidih nan way trononan mun'ap'apu yaden pun'itkuk
nadan tataguy kantada ya pun'ipagangohday trampetada.
6 Ot ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya an patul ta'u.
7 Te hiyay patul hitun luta.
Ot hanat ikankanta ta'u nimpey pundayaw ta'un hiya an Dios
8 an wahdin inumbun hinan tronona an mun'ap'apu hi abobboble.
9 Ya nadan ap'apuh abobboble ya ma'amungda ta middumdan mun-
dayawda i hiya an Dios an dinayaw din ammod ta'un hi
Abraham.
Ta hiyay madayaw te hiya an Dios di Patul di apatupatul.

Psalm 48

48

Hanan Boblen Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya na'abbaktu.
Ya hiyay madayaw hidih nan nabillid an niyappit i hiya.
2 Hidiyen ma'alih Zion ya nabillid ya ma"aphod ta hanada'en tatagun
malpuh abobboble an manigo ya umipa'amlong i dida.
Ya hidiye nan boblen niyappit i Apu Dios an na'abbaktun patul.
3 Ya ibaliwnah diyen boble ya waday linggop hidi te wahdih Apu Dios
an mangipapto'.
4 Wada han ohan algo an pamaaggot munhahapit hanadan apatupatul
hi abobboble ta eda gubaton nan bobleh ad Zion.
5 Mu hidin nihaggonda ta tinigodah diyen boble ya nangintattakutda
ta pamaaggot mamtikda.
6 Ya munggagayonggongdah takutda an umatdah nan babain tuwen
mun'ayyam.
7 Ya dinadag Apu Dios dida ta umatdah din papol hi ad Tarsis an
numpa"ih nan puwo' an nalpuh nangappit hi tuluwan di algo.
8 Handi'e ni' ya onta'u dingngol ya abuh nadan ina'inat nan
na'abbaktun Dios.
Mu ten ad uwani ya tinigo ta'u mahan nan atonan mangibaliw i diyen
boblena.
Ya minaynayun nan pangipapto'na hi inggana.
9 Ta hiya nan hinunggop ami'eh tun Templom Apu Dios on mipan-
panomnom nan munnananong an pamhodmu i da'mi.
10 Maphod nan atom an mun'ap'apu ya ongal di abalinam ta hiya nan
dayawon da'ah tataguh abobboble.
11 Ot mun'am'amlong amin nunhituh tun nabillid an ad Zion ya ta'on
on nadan ibbamin nunhituh nadan udum an bobleh ad Judah
te maphod di pangipapto'mun da'mi.
12 Ot hanat li'odon ta'u nan boble ya binilang ta'u nadan natagen
pungguwalyaan hidi.
13 Ta tigon ta'uy anahamad nan binattun aladna ta ahi ta'u uhuhon
hinadan mun'atanudan.

14 Te hi Apu Dios ya hiyay dayawon ta'uh inggana.
Ya hiyay mun'ap'apun dita'uh inggana.

Psalm 49

49

Hay Ma'at Hinan Tagun Mundinol Hinan Kinadangyana

1 An namin ayun tataguh abobboble ya hanat donglonyu tun ibaga'
2 an da'yun waday abalinana ya ta'on on da'yun nun'awotwot.
3 Te hituwen ibaga' ya ongal di iyatana hinadan mangngol te maddu-
man nan innilada ya luma'ingda.
4 Te ha"on'e ya ihamad'un igongahan nadan naligat an ma'awatan an
panapit.
Ya ip'ipaggangoh'u nan harp hinan pangib'ibagga' hinan ibalinana.
5 Ot adiya' tumakut an ta'on on waday dumatong hi punligata' ya ta'on
on li''ubona' hi binuhul'u
6 te dida'en adi maphod di pangatda ya pundinolanda ya ilattuwagday
kinadangyanda.
7 Mu ma"id ha ohah tagu hi abalinanan bayadan di itaguwana i Apu
Dios ta wan adi matmatte.
8 Te hay itaguwan ya ongal di balolna an ma''id ha taguh abalinanan
bayadan
9 ta wa'an mi'taguh ingga'inggana.
10 Tigtiggon ta'u ot ta'on on nan nanomnoman an tagu ya mate ya
atbohdi nadan paddungnay ma"id ha nomnomda an mateda.
Ta midat nadan kinadangyandah nadan mamoltan.
11 Ta hanan lubu'an di eda punhituwan hi inggana.
Ta ta'on on wadaday lutadah ningadan i dida ya taynanda.
12 Hay kinadangyan ya adi umihwang hi ate.
Te hay tagu ya umat hi animal an waday adatngan di atayana.
13 Ta athidiy pumbalinan hanan tagun mangidinol hi abalinana ya
kinadangyana
14 an umat hi kalnero an ammunah paltiyon nan nangipastol i hiya.
Te hay tagu ya mate ta matano' di adolnah nan lubu'an ya ma"id mo
ha alyon hi umanamut ni' hinan maphod an nunhituwana.
Mu hanan maphod di pangatna ya bokon athidiy ma'at i hiya.
15 Ta umat i ha"on an ma"id ha bahhonan ihwanga' i Apu Dios hi ate.
16 Ot hiya nan adi ayu umamoh hinan kimmadangyan an adi maphod
di pangatna an ta'on on ma'udman di kinadangyana ta aganay
gattang hi mun'a'aphod an usalna
17 te mate'e ya ma"id ha ohah itakina i dadiyen kinadangyana an onda
mabatih tun luta.
18 Manu te mapemanan nan kadangyan hitun luta ta hay punnom-
nomna ya hiyay nawagahan.
19 Mu hiyah diyen lo'tat ya mate ta umeh nan munhihillong hi inggana
an awadan handidan a'ammodnan numpun'ate.
20 Ta'on on kadangyan di ohan tagu mu adina'e ma'awatan an bokon
nan kinadangyanay mangihwang i hiya ya hiyah diye damdama
an umat hi animal an mate.

Psalm 50

50

Hay Abuluton Apu Dios Hi Pundayaw I Hiya

1 Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya ay'ayyaganan namin di tataguh
tun luta an mihipun hi tuluwan di algo ta ingganah alimuhan di
algo.
2 Ya hiya an Dios ya nunhigla nan binangna hidih nan ma''aphod an
boble an ad Zion.
3 Ya hitun umaliyana ya ma'attigo te waday malanglanggiyab an apuy
hi hinangngabna.
Ya nunhigla han puwo' hi nunlini''odana.
4 Ya ibaganah nadan wah ad abunyan ya nadan tatagun nipto'
di pangatdah tun luta ta tigonday punhumalyaanah nadan
tataguna
5 an alyonay, Amungonyu nadan tatagu' an mangun'unud i ha"on.
Te dida nan nangali hi unudona' i dida hidin nangidawatandah
i'nongdan ha"on.
6 Ya dadiyen wah ad abunyan di mangipa'innila an nipto' di punhu-
malyan Apu Dios hinadan tatagu.
7 Ot alyonay, Da'yun tatagu' an tinanud Israel ya hanat donglonyu tun
ibaga' an numbahul ayun ha"on an Dios an dayawonyu.
8 Mu bokon hanadan i'nongyun ha"on di gapunah bumungota' i da'yu.
9 Te adi' mahapul hanadan baka ya gulding an i'nongyun ha"on an
malpuh nadan halunyu.
10 Te ta'on on hanadan animal hinan muyung ya nadan bakah nadan
nabillid ya ha''on tuwaliy ud bagi
11 an ta'on on hanadan hamuti.
Te an namin di waday yahyahnan wahtun luta ya ha"on di ud bagi.
12 Ot onha na'agangana' ot adi gahin hi ibaga' i da'yu
Te ha''on nimpey ud bagih tun luta ya an namin nadan wadahtu.
13 Ya adi' anon di baka ya adi' inumon di dalan di gulding.
14 Ot hay nahamad hi i'nongyun ha''on an nabaktun Dios ya hanan
punhanaanyu ya hay pangatanyu hinadan insapatayun ha"on.
15 Ot wada'ey punligatanyu ya ihwang da'yu ta wan ha''on di daya-
wonyu.
16 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya alyon Apu Dios i dida di,
Ma"id ha hilbin nan eyu uhu'uhuhon nadan tugun'u ya nadan
tudtudu'.
17 Te da'yu'e ya adiyu damdama pohdon an mitudduwan ya ngohay-
onyu nadan ibaga' hi atonyu.
18 Ya wa'e ha tinigoyuh mangako on na'na'yat ayu.
Ya atbohdin midmiddum ayuh nadan mumpunluktap.
19 Ya hanadan adi maphod di pinpinhodyun haphapiton ya
impa'inghayun lumayalayah.
20 Ya amod onyu tanumtumbu'on nadan ibbayu ya dakol di ipabahu-
lyun dida.
21 Ta hiya danaey impa'inghayu.
Mu gapu ta pamaag'uy dindinong ya hay punnomnomyu ya umata' i
da'yu.
Mu ad uwani ya ihingal da'yun ha''on ya ibaga' nadan bahulyu.

22 Ot da'yun nangiwalong an mangun'unud i ha''on an Dios ya hanat
igongahanyu tun ibaga'.
Te onha inaynayunyun mungngohen ha"on ya ma"id ha bahhonan
dadagon da'yu ya ma"id ha namnamaonyuh mangihwang i
da'yu.
23 Mu wa'et un'unudonyu nadan tugun'u ya ihwang da'yu.
Ya hay umipa'amlong i ha"on ya hi'on inaynayunyun munhana i ha"on.

Psalm 51

51

Hay Indasal David Hi Nuntutuyuwanah Nunluktapana

1 Innila' Apu Dios an munnananong di pamhodmu ya homo'mu ot daan
mo bahan ta pakawanona' hinadan numbahula'.
2 Ya aanom bahan tudan adi maphod an a'at'u ta paddungnay
ma'ulahana' hinadan numbahula'.
3 Te abuluto' an numbahula' te pamaag tayya ya hanadan numbahula'
di mipapanomnom i ha"on.
4 Ot immannung Apu Dios an numbahula' i he"a te inat'u nadan
ibilangmuh adi ahan maphod.
Ta hiya nan abuluto' an nipto' nan inatmun nundusan ha"on.
5 Te immannung an nihipun tuwalih din niyayyama' ya hiyah diyen
adi maphod di a'at'u an ta'on on hidin awada' hi putun ina.
6 Ya immannung an hay pohdom ya hanan maphod an pangat di tagu
an adida udman hi layah.
Ot hanat itudduwana' bahan ta hanadan maphod an punnomnom di
mawadan ha"on.
7 Ya hanat pakawanona' nimpe hinadan numbahula' ta wan paddung-
nay ma'ulahana' ta mumbalina' hi malinis.
8 Ta ta'on on nunhiglay nundusam i ha"on an paddungnay ginudum di
tungal'u mu ta pa'amlongona' bon he"a.
9 Ot hanat linglingom bahan nimpe nadan numbahula'.
10 Ya impaphodmu tun punnomnom'u ta wan mumbalina' bo hi
na'na'unnud i he"a.
11 Ot hanat adiya' bahan inganuy ta adim bahan ipa'aan nan Espiritum
i ha''on.
12 Ya hanat ipabangngadmuy amlong'u ta umat hidin hopap di
nangihwangam i ha"on ta pumbalinona' hi na'unud i he"a.
13 Ta wan mabalin an ibagbaga' nadan tugunmu hinadan paddung'un
nun'abahulan ta wan ibangngadda damdama an umunud i he"a.
14 Ot hanat ihwanga' bahan nimpe ta adiya' ni' mate te he"a ya ammuna
han innila' hi mangihwang i ha"on ta wan ikankanta' nan nipto'
an pangatmu.
15 Ya hanat boddangana' Apu Dios ta wan he"ay midayaw hinan
humapita'.
16 Innila' ot bokon hanadan mi'nong an umat hinadan maghob an
mi'nong di umipa'amlong i he"a Apu Dios te onha athidi ot
dadiyey idawat'un he"a.
17 Te hay innila' hi pohdom Apu Dios hi midawat i he"a ya hanan
pumpada''ulan ya pangabulutan hi numbahulan ya nan imman-
nung an puntutuyuwan hinadan numbahulan.

18 Ya hay oha boh dawato' i he''a Apu Dios ya daan mo bahan ta
bumoddang'ah ad Zion hidih ad Jerusalem ta wan mipaphod
nadan nun'adadag an alad.
19 Ta wan i'nongmi mohpe nadan umipa'amlong i he"a an umat
hinadan maghob an mi'nong hidih nan punggobhan hi mi'nong
i he"a an umat hi baka ya nadan udum an mi'nong.

Psalm 52

52

Kantan David

1 He''a an nundongol an waday abalinana ya tanganunmu nayya
ilattuwag nadan adi maphod an pangatmu.
Umman hay panigon Apu Dios i he"a ya on'a umipabain.
2 Te on hay atom an mamahbah hi ibbam an tagu di nun'onan hi
nomnommu.
Ta matadom di panapitmu ya na'la''ing'an mangap'apyah layah.
3 Te ha ahan di pohdom ya hanadan bumahbah an pangat an bokon
hanadan maphod an pangat.
Ya hanadan layah di impa'ingham an hapiton an bokon hanadan
immannung.
4 Te he"an ma'layyah an tagu ya pun'amlongam an pahakitan di ibbam
an tagu.
5 Mu hi Apu Dios ya adi mibahhon dadagon da'a ta taynam di
nunhituwam ta wan mapogpog di pi'taguwam hitun luta.
6 Ta tigon'en nadan tatagun na'unud i Apu Dios hidiyen ma'at i he"a ya
malmuy takutda ya ngumihildan alyonday,
7 Tigon ta'u'ey na'at i diyen tagu an bokon hi Apu Dios di nangidi-
nolanah nitaguwana te hay nundinolana ya nadan kinadan-
gyana.
Ya kimmadangyan te nala'ing an kumuluk.
8 Mu ha''on'e ya ma'allinggopa' an umata' hinan kayiw an immongngal
hidih nan way Templo.
Te ongal di dinol'u hinan munnananong an pamhodmu Apu Dios.
9 Ta hiya nan ma''id ha pogpog di punhanaa' i he"a.
Ya namamah nan a'am'amungan nadan ibba' an tatagum.

Psalm 53

53

Hay E Pumbahbahulan Di Tatagu

1 Hanadan mungngohe i Apu Dios ya paddungnay ma"id ha nomnomda
te alyonday, Ma''id ha Dios.
Ta nunhiglan adi ahan maphod di punnomnomda ya pangatda.
Ya ma''id ha ta'on hi oha hi maphod di pangatna.
2 Hi Apu Dios an wah ad abunyan ya uh'uhdungan dita'un tatagu
ta tigona hi'on wa ni'mo ha oha hi nanomnoman ta waday
naminhodna an manginnila i hiya an Dios.
3 Mu ma''id te an naminda ya inwalongdan mangat hinan pohdon Apu
Dios.
Ta ma''id ni'mo ha ta'on hi oha hi maphod di pangatna.
4 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, On anuud nin ya ahida manomnoman
hantudan adi maphod di pangatda.

Ya ma"id tuwali ha alyon hi mumpaboddangdan ha"on.
Ta hanadan tatagu' di eda pangako'akowan hi itanudda.
5 Mu lo'tat ya madatngan han gumayonggonganda hi takutda* te ma''id
ha nipaddunganah nadan udum an na'at.
Te pundadag Apu Dios dadiyen mi'buhul hinadan tataguna ta
mun'iwawagillang di tungalda.
Ta nunhiglay ibabainanda an gapu ta inganuy Apu Dios dida.
6 Ot hay dasal'u ya hanat waha malpuh ad Zion hi umalin mangihwang
hinan boblen nadan tinanud Israel.
Ya innila' an nunhiglay amlong nadan holag Israel hi'on ipaphod bon
Apu Dios di nitaguwanda.

Psalm 54

54

Hay Dasal David Ta Wan Mibaliw Hinadan Mi'buhul I Hiya.

1 Innila' Apu Dios an ongal di abalinam ot daan mo bahan ta ihwanga'
i he"a.
2 Ya daan mo bahan ta donglom tun dasal'u.
3 Te den mangalida nadan mun'abubungot an tatagun naminhod an
mamaten ha"on an dida nadan adi mangibilang i he"an Dios.
4 Mu he''a Apu Dios di nahamad hi bumoddang ya mangibaliw i ha''on.
5 Ot iyukod'un he''a nadan mi'buhul i ha''on ta diday a'atan hanadan
adi maphod an ninomnomdan aton.
Ot gapu ta he"an Dios han mabalin an pundinolan ya he"ay pangidi-
nola' ta he"ay ukod an manadag i dida.
6 Ya munhanaa' i he"a te maphod di a'atmu.
Ot mun'am'amlonga' an mangidawat hinadan i'nong'un he''a.
7 Te binoddangana' hinadan punligata' ya tinigo' di na'abakan nadan
mi'buhul i ha"on.

Psalm 55

55

Hanan Ibba An Adi Mabalin Hi Pundinolan

1 Donglom bahan Apu Dios tun dasal'u
2 ta boddangana' te agge' innila tayyay ato' ta on ma'ab'abuliduwa'.
3 Te nunhiglay pangpangallin nadan binuhul'u ta hiya nan nunhiglay
takut'u.
Te nunhiglay hihiwoda ya bungotdan ha"on.
4 Ta nunhigla tayyan kumanokanobkoba' te itakut'uy e' atayan.
5 Ta ona' on gumayogayonggong hi takut'u.
6 Ot onha nin ta umata' hinan palluma ot tumayapa' hi nidawwi ta wa
ni' an umalinaway punnomnom'u.
7 Ya waot an hidih nan agge naboblayan di e' iha''adan.
8 Ta wan hidiy e' ipa''ayan ta ibtika' nadan umat hi puwo' an
mun'abubungot an mi'buhul i ha"on.
9 Ot hanat ulawom dida Apu Dios ta wan ma"id ha poto' di punhahap-
pitananda ta adida aton nadan ninomnomdan aton.
Te pamaag ya on han gulu ya papatte han ma'ma'at hinan boble.

---

* **53:5 53:5** Hay alyon di udum ya tumakutda an ta'on on ma"id ha mataktan.

10 Te ta'on on hinan mapatal onu hinan hilong ya hiyah diyen
munggguguluda ya mumpapatteda.
11 Ya ta'on on idanay pangipluyan ituwen boble on waday akhupan hi
munggugulu ya wadaday udum an paligatonda ya kulukonday
ibbada.
12 Onha nin ta hanadan binuhul'uy mama'bain i ha"on ot mabalin an
anusa'.
Ya onha nin ta diday mamihul i ha"on ya mabalin ninnot an tayna'
dida.
13 Mu bokon te hiya an ni'uyu'uyuga' ya imbilang'uh hi ibba'.
14 Te maphod di himmanaphappitananmi ya immanuyyug amin e
nundayaw hinan Templo.
15 Ot hanat hanadan mi'buhul i ha"on ya adida ma'amamma on nateda.
Ya hanat ta'on on mataguda ya umedah awadan di numpun'ate.
Te hiya damdama an nadan adi maphod di nun'onan hi nomnomda
an ta'on on idanay awadanda.
16 Mu ha"on'e ya mumpaboddanga' i Apu Dios ot ma"id ha bahhonan
ihwanga' i hiya.
17 Ya hinan pumpahmo'a' i hiya hinan mawi"it ya hinan tongan di algo
ya hinan mun'ahdom ya donglona' i hiya.
18 Ta ihwanga' hinadan e' pi'gubatan an ta'on on dakolday mi'buhul i
ha"on.
19 Ot hi Apu Dios an na'abbaktun ap'apuh inggana ya nanongnan
donglonay dasal'u ta hanadan binuhul'uy madadag te hiyah diye
damdaman ma"id ha alyon hi muntutuyuda te ma"id tuwali ha
takutdan Apu Dios.
20 Ot namamah nan tagu an imbilang'uh nahamad an gayyum te
imbahhona nan nuntobbalananmi.
21 Manu te malumiih di panpannapitna mu onnot on aggahna te on hay
nun'onan hi nomnomna ya bungot ya hihiwo an nundadaan an
umat hi matadom an hinalung an pumate.
22 Ot hanat idinol ta'un Apu Dios an namin nadan inomnoman
ta'u ta hiyay ukod te ipapto'na nadan mangmangngat hinadan
pohdona.
23 Mu hanada'en pumapate ya kumukuluk ya adida ma'amamma on
mun'a'ateda.
Mu ha"on'e ya ongal di dinol'un Apu Dios.

Psalm 56

56

Hay Numpaboddangan David I Apu Dios

1 Hom'ona' bahan Apu Dios te pamaag tayyah ona' pudupudugon
hinadan binuhul'u ta nunhigla tayyan ona' maligligatan
2 an adida umenglen mamudupudug i ha"on hi abigabigat yaden
dakkodakkolda bo udot.
3 Mu hinan timpun tumakuta' ya mundinola' i Apu Dios an ongal di
abalinana.
4 Ot dayawo' hi Apu Dios te madinola' hinan imbaganan ihwanga' i
hiya.
Ta hiya nan ma"id ha itakut'u te ma"id ha tagu hi abalinana an
manadag i ha"on.

5 Hanadan mi'buhul i ha"on ya dakol di adida ipabahul i ha"on.
Te numanonanomnomdah atondan manadag i ha''on.
6 Ya hahalipatana' ta eda mumbota' hinan pangipluya' ta way atondan mamaten ha"on.
7 Ot Apu Dios, hanat adim ibahhon dusaon dida.
Ta ipatigom di bungotmun dida ta dadagom dida.
8 Innilam Apu Dios an namin di e' immukayungan ya innilam di dinakol di luwa' hinadan e' limmuwaluwaan.
Ot innila' an intudo'mun namin datuwe.
9 Ya innila' Apu Dios an wadawada'a an mumpapto' i ha"on ta hiya nan mumpaboddanga"en he"a on munhunohunod nadan binuhul'u.
10 Dayawo' hi Apu Dios te madinola' hinadan adi mibahhon imbagana.
11 Ya adiya' tumakut te hiyay pundinola' hi mangipapto' i ha"on ot ma"id ha tagu hi abalinanan manadag i ha''on.
12 Ot pa'annungo' nan imbaga' hi i'nong'un he''a Apu Dios ta punhanaa' i he"a.
13 Te binanoddangana' i he''a ta nihwanga' hi ate.
Ta hiya nan ituwen pi'taguwa' ya hanadan pohdom di unudo'.

Psalm 57

57

Kantan Di Mumpaboddang I Apu Dios

Kantan David Hidin Inibtikanah Saul

1 Hanat hom'ona' bahan Apu Dios te he''a han innila' hi paddungnay ihi"uga' an umata' hinan im'impah an mihi''ug hinan paya' inana ta inggana hi ume nan nunhiglan puwo'.
2 Hi Apu Dios an na'abbaktuy pumpaboddanga' te hiya ya ipa'annungna nan ninomnomna tuwalin ma'at i ha"on.
3 Ot ta'on on wah ad abunyan ya donglonay dasal'u ta ihwanga' i hiya.
Ya boddangana' ta ma'abak nadan binuhul'u ta mibabainda.
Mu hi Apu Dios ya ipatigona nan munnananong an pamhodnan ha"on ya adina ibahhon aton nadan imbagana.
4 Lini''uba' tayyah binuhul'u an matadom di panapitda an umat hi ispada.
Ya umatdah layon an mangan hi tagu an ay pahul ya papan di panay bobada.
5 Mu hanat mipatigo nan abalinam Apu Dios hi ad lagud ya hitun luta.
Ta wan he"ay dayawon di tataguh tun luta.
6 Hanadan binuhul'u ya paddungnay binitbitday panawangdan ha''on ta hiya nan alyo' on mateya'.
Ya nungka''utdah bitu ta pamitudan ha"on mu onnot on diday nabitu.
7 Ot madinola' i he''a Apu Dios ta hiya nan mabalin an ikankanta' di pundayaw'un he"a.
8 Ta hinan mun'awiwi"it an ta'on on agge ni' timmulu nan potang ya bumangona' ta ipagangoh'u nan harp ya lira.
9 Ya ikanta' di punhanaa' ya pundayaw'un he"a Apu Dios ta ipadngol'uh atagutaguh tun luta.
10 Te adi malukud nan ongal an pamhodmu i da'mi an umat hinan numbattanan tun luta ya ad lagud.
Ya atbohdin ma"id ha pogpog nan pangipapto'mu i da'mi.

11 Ot hanat mipatigo nan abalinam Apu Dios ta wan he"ay dayawon di
atagutaguh tun luta.

Psalm 58

58

Hay E Adadagan Nan Adi Umunud I Apu Dios

1 Da'yun ap'apu, on immannung an nan nipto' di ita'doganyu?
Ya on nipto' di atonyun mangipanuh hi tatagu?
2 Bokon te hay nun'onan hi nomnomyu ya hay eyu panadagan hi udum
an tatagu an umat hi eyu pamatayan i dida.
3 Hanadan adi maphod di pangatda ya niyayyamda tuwali an adi
maphod di pangatda ya ma'layyahda.
4 Te nan hapitonda ya umat hi gitan di ulog an pumate.
Ya umatdah nan napukit an hakuku te adida pinhod an dumngol hi
tugun an ippingday ingadah nan luta
5 ta adida donglon di kantan nan nala'ing an mun'ayum i dida.
6 Ot hanat pa"ihom Apu Dios nan abalinanda ta ayda layon an
napanguwan.
7 Ta umatdah nan inolwang an mama"id onu pana an napaud ot
maputung.
8 Ya ta umatda boh nan pilak an mabulu' onu nan golang an hiyah
niyayyam ot mate ta ma"id ha tinigonah mapatal.
9 Ot athinay ma'at hinan tagun adi maphod di ato'atona an hin'omtang
ya mama"id ta umat hinan naba'gut an holo'.
10 Mu hanadan tatagun maphod di pangatda ya mun'am'amlongdah
tun pundusaan Apu Dios hinadan tatagun adi maphod di
pangatda ta paddungnay panguladah hi hukida nadan dalan
dadiyen binuhulda.
11 Ta ahi way oha mohpe on alyonay, Wada peman di gun'udon di
umun'unud i Apu Dios.
Ya immannung an wadah Apu Dios an nipto' di pangatna an munhu-
malyah atagutaguh tun luta.

Psalm 59

59

Hay E Pumpahmo'an I Apu Dios

1 Boddangana' bahan Apu Dios te nunhiglay naminhod nadan bin-
uhul'un mamate i ha"on.
2 Ta wan ihwanga' i dadiyen adi maphod di pangatda an pumapaten
tatagu.
3 Tigom'e Apu Dios an deen nuntutuggun nadan mun'abubungot an
tatagu ta bobota'ona' an ta'on on ma"id ha inat'uh adi maphod i
dida.
4 Mu pamaag ona' bobota'on i dida te pinhodda nimpen patayona'.
Ot agam bahan ta boddangana'.
5 Ot he"an na'abbaktun Dios an dayawonmin tinanud Israel ya hanat
adim hom'on ta dusaom hanadan wah udum hi boble an adi
maphod di pangatda.
6 Te di'et nahdom on umatdah nan mabungot an kahu an
umalu'aluuldan bumaninbinangngadan an humanawwangan
hinan boble.

7 Ya nunhiglan mahkit ahan di panapitda an umat hinan hinalung an humugat.
Te alyonday, Ta'omman ot undan waha mangmangngol hinadan ibagada.
8 Mu innila' Apu Dios an ngihngihilam ya munwigwigiwig'ah nadan tinataguh abobboble an adi umunud i he"a.
9 Mu ha''on'e ya he"ay paddungnay ihi"uga' te he"ay dinlo' hi bumoddang i ha"on.
10 Te innila' an ongal di pamhodmun ha"on ya innila' an boddangana' ta abako' nadan binuhul'u.
11 Mu adim tatawwa pinghanon an patayon dida te alina ya linglingon nadan tatagu' hidiyen atom hinadan binuhulmu.
Mu gapuh nan ongal an abalinam ya iwakatmu didah abobboble ta wan mama"id moy abalinanda.
12 Te ta'on on hanan panapitda ya mipa'innila an munlattuwagda ya ma'layyahda ya umidu'idutda.
13 Ot agammot mo ta dadagom dida ta ma"id ha mabatin dida.
Ta wan panginnilaan di atagutaguh abobboble an he"a an Dios di ap'apumin tinanud Israel.
14 Hanadan binuhul'u ya wa'et nahdom on umatda nimpeh nadan mabungot an kahu an eda lumani'li''odan hinan boble on immalu'alumiyomda.
15 Ya eda humamahama' hi anonda ta aggeda'e bo nabhug on umalu'alumiyomda.
16 Mu ha''on'e ya amawimawi"it on ikankanta' nan ongal an abalinam ya nan ongal an pamhodmu te he"ay nahamad hi paddungnay ihi"uga' hinadan timpun di punligata'.
17 Ot ikankanta' di pundayaw'un he''a Apu Dios te he"an ongal di pamhodnan Dios nimpey nahamad hi ihi"uga'.

Psalm 60

60

Hay Dasal Nadan I Israel Hidin Na'abakdah Gubat

Intudo' David
1 Apu Dios, innilamin inwalong da'mi ta hiya nan na'abak ami te bimmungot'an da'mi.
Mu daan mo bahan tatawwa ta ibangngadmu din maphod an niyatanmi i he"a.
2 Paddungnay inwagotmu tun boblemi ta nun'atotommang nadan luta.
Mu daan mo bahan ta pumbangngadom din a'atna tuwalih din hopapna.
3 Te nunhigla bo aya tayyay namalpaligatmun da'mi an paddungnay impa'inuman da'mih bayah ta ahidadappingan ami.
4 Mu hanadan mangun'unud i he''a ya impa'innilam i didan mihwangdah eda adadagan.
5 Ot donglom bahan tun dasalmi te innilami an pinpinhod da'min tatagum ta ihwang da'mi an gapuh nan ongal an abalinam.
6 Handi ya wa'ahnah nan awadam ot alyom di abakom nadan binuhulmu ya ginodwagodwam nan bobleh ad Sekem ya ta'on

on nan nundotalanah ad Sukkot ta ipiyappongmun da'min tatagum.
7 Ya inalim di, Hana'en bobleh ad Gilead ya nan numboblayan nadan tinanud Manasseh ya bagi'.
Ya puntindaluwo' nadan i Epraim ya pun'ap'apuwo' nadan i Judah.
8 Ya hanada'en i Moab ya mumbalindah baal'u ya hanada'en i Edom ya mumbalindah himbut'u.
Ot itkuk'uy amlong'u hi nangabaka' hinadan i Pilistia.
9 Ot hi ad uwani Apu Dios ya nganney mangipangulun ha''on an umeh nan nahamad di aladnan bobleh ad Edom.
10 Undan iwalong da'mi tatawwa Apu Dios ta adi da'mi ipangulu hi emi pi'gubatan hinadan titindalu'.
11 Daan mo bahan tatawwa ta boddangan da'mi an e mangubat hinadan binuhulmi?
Te ta'on on boddangan da'mih tatagu ya innila' an ma''id damdama ha hilbina.
12 Mu di'et he''a Apu Dios di mangipangulun da'mi ya ma''id ha bahhonan mangabak ami.

Psalm 61

61

Hay Dasal Nan E Mihi''ug I Apu Dios

Kantan David

1 Mumpahmo'a' i he''a Apu Dios.
Ot hanat donglom tun ibaga'.
2 Te ma''id mahan mo tayya ha abalina' ya nidawwiya' hinan nunhituwa'.
Ot hanat iyeya' hinan awadan di nahamad an ihi''ugan.
3 Mu he''a an ongal di abalinana di paddungnay nahamad hi ihi''uganmi hi'on tuweday binuhulmi.
4 Ot hanat iyabulutmun munhituwa' i ha nihaggon hinan Templom hi inggana ta nanongnan mihwanga' an aya' mihiggu' hinan paddungnay paya'mu.
5 Innila' an dingngolmu Apu Dios nadan imbaga' hi ato'.
Ot idatmun ha''on nan midat hinadan mangun'unud i he''a.
6 Hanaot bahan ta dukdukkayom di pi'taguwan nan patul ta pala''uhonay dakol hi tawon.
7 Ya hanat iyabulutmu ta minaynayun di pun'ap'apuwana ya atbohdi nan punwagahmun hiya.
Ya hanat nanongnay pangipapto'mun hiya an gapuh nan ongal an pamhodmu.
8 Ta wan nanongnan ikankanta' di pundayaw'un he''a Apu Dios.
Ya ato' nadan imbaga' hi idawat'un he''a hi binigat.

Psalm 62

62

Hi Apu Dios Ya Ongal Di Abalinana Ya Ma'ule

Kantan David

1 Hi Apu Dios ya ammunay dinlo' hi mangihwang i ha''on.
2 Te hiya ya abuh han paddungnay nahamad an batun ihi''ugan.

Ya hiyay mi'hanggah nadan binuhul'u ta adiya' ma'abak.
3 Da'yun humihihiwon ha''on ya ngalngalam bahan tatawway pangatyun ha"on an ta'on on tigonyun nakapuya' an umata' hinan mun'apalu'ah an binattun alad.
4 Pohdonyu ahan nayyan ipababaa' hitun sa'ad'u.
Ta hiya nan amod on ayu munlayah an manu te mapmaphod di panapityu mu dee mannot an mun'idut di nomnomyu.
5 Mu hi Apu Dios damdamay pundinola' te hiya han bumoddang i ha"on.
6 Te hiya nimpe han mipaddung hi nahamad an batun ihi"ugan.
Ya hiyay mi'hanggah nadan binuhul'u ta adiya' ma'abak.
7 Ot hiya nimpey pundinola' hi mangihwang i ha"on te hiyay mangdat hi abalina' ta mundongola' ya hiya nan nahamad hi ihi"uga'.
8 Ot da'yun i'iba ya maphod on hi Apu Dios di nanongnah pundinolan ta'u.
Ta hiyay pangibagan ta'uh nadan inomnoman ta'u te hiyay nahamad hi ihi"ugan ta'u.
9 An namin ta'un tatagu an nawotwot onu kadangyan ya nada''ul ta'uh panigona.
Te onha ikilu dita'u ot ma"id ha damot ta'u an umat ta'uh dibdib.
10 Ta hiya nan hanat adiyu pundinolan nadan kinadangyanyu.
Ya hanat adiyu pun'amlongan nadan kinulukulukyu onu inako'akoyu.
11 Te imbagan Apu Dios an alyonay hiya ya ammunay ongal di abalinana.
12 Ya alyon bon Apu Dios di munnananong di pamhodnah tatagu.
Ta ma"id ha bahhonan waday idatnah gunggunan di hinohha an mipu'un hinadan ina'inatda.

Psalm 63

63

Hay Balol Di Pi'taguwan I Apu Dios

1 Apu Dios, he''ay dayawo' ya he''ay ma'ahhapul'uh tun nitaguwa' an umat hi punhapul nan namaganan an luta hi liting.
2 Impatigom di a'atmun Dios hidih nan Templo ta tinigo' nan ongal an abalinam ya nan anabaktum.
3 Ta hiya nan dayawon da'an ha"on te hanan munnananong an pamhodmu ya nabalbalol mu hay nitaguwan.
4 Ot ad uwanin mataguwa' ya he"ay nanongnah dayawo'.
5 Ta mun'am'amlonga' an mangikankantah pundayaw'un he"a.
Te paddungnay nangana' hi maphod ta na"abhuga'.
6 Ta ta'on on hinan al'alo"a' hinan hilong on he"ay minonomnom.
7 Te he''ay bumanoddang i ha''on.
Ta hiya nan ikankanta' di amlong'u te madinola' hinan pangipapto'mun ha"on.
8 Ot he''ay nanongnah pundinola' te ongal nan abalinam an mangibaliw i ha"on.
9 Ta hanada'en ihikna ahan an mamaten ha"on ya dida otahan di mate ta eda middum hi awadan nadan numpun'ate.
10 Te mun'a'atedah eda pi'gubatan ta pun'a'an di jakal di adolda.

11 Mu ha"on an patul ya pangabakona' i he"a Apu Dios ta hiya nan
mun'am'amlonga'.
Te hanadan mangipa'annung hi imbagadan he"a ya diday nanongnan
mangidaydayaw i he"a.
Mu hanada'e an e lumayalayah ya lo'tat ya ma"id ha pambalda.

Psalm 64

64

Hay Dasal Di Mumpaboddang

Kantan David An Midat Hinan Mangipangpanguluh Kanta

1 Apu Dios, donglom bahan tun dasal'u ta ihwanga' hinadan binuhul'u.
2 Ta adim iyabulut an ma'at i ha"on nan ninomnom nadan adi maphod
di pangatdan aton i ha"on.
3 Te matadom di panapitda an umat hinadan ispada onu pana.
4 Ya ta'on on ma"id ha bahul nan ohan tagu ya ma"id ha takutdan
e manumtumbu' i hiya an ta'on on bokon immannung ta
pa"ihonday nitaguwana.
5 Ya munhimboboddangda ta ma'at nan adi maphod an nunhahappi-
tanandan aton.
Ya alyonda bo udot di ta'on anuh onda atonhidi ot undan waha
nanginnila i diyen at'attonda.
6 Ta nagibbuh'en hinahapitda on alyonday,
Immannung an nala'ing ta'u te maphod hituwen nunhahapitan ta'u.
Ya immannung an nunhiglay abalinan nadan tatagun munnomnom hi
adi maphod hi atonda.
7 Mu palpaliwanda ya panaon Apu Dios dida ta mun'ahugatanda ya
mun'a'ateday udum.
8 Ta diday a'atan nadan hinannapitda ta diday madadag.
Ta hanada'en manigon dida ya munwigwigiwigda on nginihngihilanda
dida.
9 Ta i diyen ma'at ya malmu mohpey takut di tatagu.
Te masda'awda i diyen aton Apu Dios ya eda mohpe ibanagbaggah
diyen inatna.
10 Mu hanadan mangun'unud i Apu Dios ya mundinoldan hiya.
Ya diday mun'am'amlong an mundayaw i hiya.

Psalm 65

65

Hay Pundayawan Ya Punhanaan I Apu Dios

1 Da'min tatagum Apu Dios ya he"ay dayawonmih nan Templom hi ad
Zion ya atonmi nadan imbagamin he"ah atonmi.
2 Ya he"ay pumpaboddangan di atagutaguh abobboble te donglom di
dasalmi.
3 Ya ta'on on nunhiglay numbahulanmi ya pinakawan da'mi.
4 Ot mipa'amlong nadan pinto'mun tatagum te diday inayagam an e
mundayaw hinan Templo an niyappit i he"a.
Ya dakol di maphod an mali'nami an mangipa'ong'ongngal hi pangu-
lugmi ta atiganan winagahan da'mi.
5 Ya he"ay mangih'ihwang i da'mi te wa'et mumpahmo' ami i he"a ya
nakaskasda'aw nan atom an bumoddang i da'mi.

Ta hiya nan wadaday nalpuh udum hi boble an mundinol i he"a.
6 Te innilami an he"ay nunlumuh nadan billid an gapuh nan ongal an abalinam
7 ya abalinam bon padinongon hanan bungug di dalluyun hinan baybay ya ta'on on hay ngalan di tataguh abobboble.
8 Ta wadaday tataguh abobboble an ahi masda'aw hinadan ato'atom ta gapu i dadiye ya it'itkukday pangikantadah am'amlongda.
9 Ya nunhiglay pangipadutu'muh tun luta te ipa'alim di udan ta madanuman tun luta ta humango nadan mitanom ya ta wan mangimbubbungada.
Ya ta wan malbong nadan wangwang.
10 Te impa'alim nimpey udan ta mahnong nadan luta ta nalakan humango nadan nitanom ya agaggah eda umongngalan.
11 Ta dumakol di ma'apit ta ta'on on idanay umayan on dakol bo ayay makan.
12 Ya ta'on on hinadan pumpastolan hinadan agge naboblayan ya hinadan nabillid ya tumabaday holo' ta dakol di pumpastolanda.
13 Ta hanadan pumpastolan ya ma'apnalan hi halun an umat hi kalnero ya hanada'en nundotalana ya ay na'abo'an hi wit onu barley.*
Ta tigtiggon'e ya ayda ahikakantah am'amlongda.

Psalm 66

66

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 An amin ta'un tataguh abobboble ya hanat itkuk ta'uy pundayaw ta'un Apu Dios.
2 Ta ikankanta ta'uy anabaktuna.
3 Ta alyon ta'un hiyay, Nakaskasda'aw nadan ato'atom Apu Dios an mangipatigoh nan ongal an abalinam ta hiya nan mundu''un nadan binuhulmun he''a an gapuh takutda.
4 Hanat an namin amin tataguh tun luta ya ikankantamiy pundayawmin he''a.
5 Ot hanat nomnomnomon ta'u nadan nakaskasda'aw an ina'inat Apu Dios an iphodan ta'un tataguna.
6 Te nunhi''anona nan liting hinan baybay an mumbolah* ya hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ta nangi'wan handidan a'ammod ta'un immagwat.
Ot hanat mun'am'amlong ta'u i dadiyen inatna.
7 Ya gapuh nan ongal an abalinana ya hiyay mun'ap'apuh inggana.
Ya tigtiggonan namin di ma'ma'at hi abobboble.
Ot da'yun mungngohen hiya ya hanat adiyu ipatnan mi'hanggan hiya.
8 Ya hanat an namin ta'un tatagu ya itkuk ta'un mangikanta hi pundayaw ta'un hiya.
9 Te hiyay nangihwang i dita'u ta agge dita'u inabak hinadan binuhul ta'u.
10 Pinatna da'mi i he"a Apu Dios ta umat amih nan silber an nilutu ta namahmah.

---

* **65:13 65:13** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u an kittang di numpahhiwandah nan wit.
* **66:6 66:6** Nan baybay an mumbolah ya manu'eh mumbolah di tigona ya gapuh nan holo' an wadah nan dallomna ya nan panag an mumbolah hi pingngitna.

11 Ya paddungnay tinawang da'mi ot ipahakbatmun da'mi han nun-
higlan punligatanmi.
12 Te inyabulutmun inabak da'mih nadan binuhulmi ta na'abak ami ni'
ta ay da'mi nun'igatin hinadan binuhulmi.
Ya paddungna boy nundalanon da'mi i ha apuy onu liting an
umiyanud.
Mu ta'on mu ta athitun inyali da'mi ituwen boble an wadan namin di
mahapulmi.
13 Ot tee an inyali' hitun Templo handidan imbaga' hi iyappit'u ta
maghob an mi'nong i he"a
14 an hiya datuwe din imbaga' hidin maligligatana'.
15 Ot datuwen nipataban kalnero ya baka ya gulding ya i'nong'u ta
maghob an mi'nong i he"a.
Ot hanat umipa'amlong i he"a nadan hunghungda.
16 Ot da'yun ibba' an mangun'unud i Apu Dios ya hanat donglonyu ta
uhuho' nadan inat Apu Dios i ha"on.
17 Initkuk'un numpaboddang ya nangikantah punhanaa' i hiya.
18 Mu onha agge' imba"ag nadan numbahula' i hiya ot wan aggena
dingngol di dasal'u.
19 Mu innila' an dingngolna nan dasal'u ot boddangana'.
20 Ot madayaw hi Apu Dios te dingngola' hidin numpahmo'a' i hiya ya
munnananong nan pamhodnan ha"on.

Psalm 67

67

Hay Panginnilaan Hinan A'at Apu Dios

1 Dawatonmi bahan Apu Dios di homo'mu ya ulem ya punwagahmu i
da'mi.
2 Ta wan innilaon di atagutaguh abobboble nan a'atmu ya nan ongal
an abalinam an mangihwang hi tagu.
3 Ot maphodot on an namin di tagu ya dayawon da'a Apu Dios.
4 Ta an namin ami ya ikankantamiy pun'amlonganmi hinan nipto' an
pangipanuhmu ya pangipapto'mu hi atagutaguh abobboble.
5 Ot hanat an namin di tataguh abobboble ya dayawon da'a.
6 Ta pumhod di itanommi ta dakol di apitonmi te wagahan da'mi i he"a
Apu Dios.
7 Ta ta'on aya on hanadan tataguh abobboble ya he"ay dayawonda.

Psalm 68

68

Hay Kantan Nadan I Israel Hi Nangabakandah Gubat

1 Ot agam Apu Dios ta he"ay mi'hanggah nadan mi'buhul i he''a ta
ma'abakda ta logmonday butik ta mun'iwakatda
2 ta umatdah nan ahuk an pun'iyaddib di dibdib onu kandela an
lanaton di apuy.
Ot hanat athidiy ma'at hinadan tatagun adi maphod di pangatda.
3 Mu hanada'en tatagun umun'unud i he"a Apu Dios ya hanat diday
umanam'amlong te wadawada'a an mumpapto' i dida.
4 Ot ikantaan ta'uh Apu Dios ta dayawon ta'u hiyan paddungnay
nunlugan hi bugut.

Hiyay ap'apu ta'u ot hanat mun'am'amlong ta'un mundayaw i hiya.
5 Te hiya an wahdih nan Templona ya hiyay paddungnay hi aman nadan nun'apuhig ya hiyay mangita'dog hinadan nun'abalu.
6 Te hiyay mangidadaan hi punhituwan nadan minomnoman an ma"id ha pamilyada.
Ya mun'am'amlong nadan nibalud te ibulusna dida.
Mu hanada'en mungngohen hiya ya ipiyena didah nan na'appudut an agge naboblayan.
7 Hidin impangulum Apu Dios nadan tatagum hi nalpuwandah ad Egypt hi nangi'wandah nan agge naboblayan
8 ya immalyog tun luta.
Ya nunhiglay udan te he''a an Dios an dayawonmin tinanud Israel ya nungkohop'ahdih nan billid an nungngadan hi Sinai.
9 Ya he"ay nangipa'alih udan ta na'udanan nadan namaganan an luta an indatmun da'min tatagum.
10 Ta hidiy nunhituwanmi ot gapuh amaphodmu ya impaphodmuy intanommi ta ta'on on nadan nun'awotwot ya waday itanudda.
11 Waday imbagan Apu Dios ot e pun'ipa'innilan nadan dakol an tinatagu.*
12 Ta pamaaggot mamtik nadan ap'apu an didah nadan tindaluda.
Ta hanada'en dakol an gina'uda an nuntataynandah nan nungkampuwanda ya ginogodwan nadan binabai.
13 Ta ta'on on hanadan mumpapto' hi kalnero ya nidattandah balitu' ya silber an paddungnay nahophopan di adoldah dinakolda ta umatdah nan palluma an nahophopan di adolda hi dutdutda.
14 Ya hidin inwakat nan ongal di abalinanan Dios nadan ap'apu ya umatdah nadan dalalluh nan billid an nungngadan hi Salmon.
15 Hanadan billid hi ad Basan ya nun'atatageda
16 ya paddungnay umamohdah nan nabillid hi ad Zion an pinto' Apu Dios hi punhituwana hi inggana.
17 Te hidin nungkohopan Apu Dios hidih nan nabillid hi ad Sinai ya immehdih nan Templo hi ad Zion an dakkodakkolday ni'uyug i hiyan nungkakalesa.
18 Ya hidin immeh Apu Dios hidih nan nabillid ya dakolday in'uyugnah balud.
Ya dakol di indat di tatagun ligaludan hiya an ta'on on hanadan mungngohen hiya on nangdatda.
Ya i diyen nabillid di ma'alih punhituwana.
19 Ot madayaw hi Apu Dios te abigabigat on hiyay bumodboddang i dita'u.
Ya hiyay mangih'ihwang i dita'u.
20 Te hiya an na'abbaktun Dios ya abalinanan mangipapto' ya mangihwang i dita'un tataguh ate.
21 Mu hanada'en mi'buhul i hiya an manginaynayun an mangat hinadan pumbahulan ya dadagona dida.
22 Ya alyon Apu Dios di, Hanada'en mi'buhul i da'yu an wahdi hi ad Basan ya amungo' dida ya ta'on on hanadan immeh nan dallom di baybay ya pada"alo' dida.

* **68:11 68:11** Hay alyon di udum ya dakol di binabain e nangipa'innila.

23 Ta dadago' dida ta punhinggogoppa'anyu bo ayay dalada ya inan
nadan kahu dadiyen dalada.
24 Apu Dios an patulmi, nunhintigganmiy nabuloganyu hi nangi-
pluyanyuhdih nan pundayawan i he"a
25 an impangulun nadan mumpungkanta ot mitnud nadan mum-
pagangoh hi harp ot ahi nadan mumpangilog an binabain
mumpuntamburin.
26 Ya ikankantadan alyonday, Hanat dita'un tinanud Israel ya dayawon
ta'uh Apu Dios. Ta hiyay dayawon ta'u hinadan a'am'amungan
ta'u.
27 Teen impangulun nadan oh'ohhan† tinanudan Benjamin ot mitnud
nadan ap'apun di tinanudan Judah ot ahi nadan ap'apun di
tinanudan Sebulun ya nadan ap'apun di tinanudan Naptali.
28 Ot daan mot ipatigom bo i da'mih ad uwani Apu Dios nan ongal an
abalinam an umat hidin namoddangam i da'mi.
29 Ya hay alpuwan di iboddangmu ya hinan Templom hi ad Jerusalem
an pangiyayan di papatul hinadan idatdan he"a.
30 Ot hanat titilgom Apu Dios nadan tatagun mi'buhul i da'mi.
Ya ta'on on nadan tataguh udum hi boble an ayda atap an baka ya
atbohdi nadan niblun i dida ta way atondan mumpada"ul ta
idatda nadan pihhun bayad di buwisda.
Ya hanat pun'ipabtikmu nadan tatagun hay gubat di pohpohdonda ta
wan mahihi''anda.
31 Ta lo'tat ya iyalin nadan ap'apun di i Egypt ya i Etiopia nadan
idawatdan he"a an mundu"undan he"a.
32 Ot da'yun atagutaguh abobboble ya hanat ikanta ta'uy pundayaw
ta'un Apu Dios
33 an hiya din nunlugan hinan bugut ot donglonyu an ay nunhiglan
kidul di hapitna.
34 Ya hanat ipa'innila ta'u nan ongal an abalinanan mun'ap'apu i dita'un
tinanud Israel ya ta'on on hi ad lagud ya mipatigo nan ongal an
abalinana.
35 Ot hiya an ongal di abalinanan Dios ya nakaskasda'aw nadan aton-
ahdih nan Templo ya hiyay mangipabikah i dita'un tataguna.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 69

69

Hay Dasal Di Mumpaboddang I Apu Dios

Dasal David

1 Apu Dios, hanat ihwanga' bahan te paddungna tayyay mun'altinga'.
2 Ta aya' tayya mun'ilunok hi ad dalom te ma"id ha pangigoppa'a'.
Ot mundatong'e mahan ya ma"id ha bahhonan maltinga'.
3 Ya nabaod mahan mo tayyay hapit'u ya namaganan di bagang'un
humapihapit.
Ya mahakit mahan mo tayyay mata' an lumuwaluwa an mamannod hi
em pamoddangan i ha"on.
4 Hanadan humihiwon ha"on an ta'on on ma"id ha bahul'un dida ya
indakdakolda mu hay bilang di ibu''u.

† **68:27 68:27** Hay alyon di udum hinan oh'ohha ya udidiyan an tinanud Israel.

Dakol di layah an ipabahuldan ha"on ta pinhoddan pulhon nadan
wadan ha"on te alyonday inala' anun dida mu hay immannung
ya ma"id ha inala' i dida.
5 Ot he"a Apu Dios di nanginnilah nadan pungkapuya' ya ta'on on
hanadan numbahula'.
6 Mu ta'on on athidi ya adim bahan iyabulut an gapun ha"on
ya mibabain nadan ibba' an tinanud Israel an mundinol ya
mundayaw i he"a an ongal di abalinanan Dios.
7 Gapuh pangun'unuda' i he"a ya nunhigla tayyan pumilangata' hi
pama'baindan ha"on.
8 Ya namaag mo ahan tayya ya aya' hintaguwan hi pangat tudan i'iba'
i ha"on.
9 Pohdo' an maphod di iyatan tun balem ta hiya nan nunhiglan mahkit
hi punnomnoma' hi'on kumpulnay iyatana.
Ta hiya nan an namin nadan pihul di atagutagu i he"a Apu Dios ya
madhu i ha"on.
10 Ya ta'on on hidin nun'ulata' hi numpada"ula' i he"a ya ona' ot bo
pihulon i dida.
11 Ya atbohdih din nangilubunga' hi langgut ta pangipatigo' hi puntu-
tuyuwa' hi numbahula' mu ona' ot bo ngihngihilan i dida.
12 Ya ha"on di puntumbu' di tinatagu ya ha"on di ikanankantan nadan
bumanutobbutong.
13 Ot hay dawato' damdaman he"a Apu Dios ya hanat boddangana'.
Ta gapuh nan ongal an pamhodmu ya hanat ihwanga'.
14 Ta guyudona' hitun paddungnay nilunoka' ta adiya' bahan umed
dalom.
Ta ihwanga' hinadan binuhul'u an paddungnay nangiloblob i ha"on
hinan liting ta adiya' bahan malting.
15 Ta adim bahan iyabulut an iyanuda' hinan dimmakol an liting onu
maltinga' hinan baybay.
Ta adiya' ni' mateh ad uwani.
16 Innila' an ongal di pamhodmu ya homo'mun ha"on ot daan mo bahan
ta donglom di dasal'u ta boddangngana'.
17 Ta adiya' bahan iwalong an baalmu ta tobalom di dasal'u te nunhigla
tayyan maligligatana'.
18 Ot agam bahan nimpe ta boddangana' ta ihwanga' hinadan bin-
uhul'u.
19 Innilam an namin nadan binuhul'u ya innila' ot innilam nadan
ina'inatda an nama'bain i ha"on.
20 Ta gapuh nan pama'bainandan ha"on ya nunhiglan mahkit di
nomnom'u.
Ya hihimlo' ha hummo' i ha"on mu ma"id.
Ya ma"id ni'mo ha umalih mangal'alubyag i ha"on.
21 Ya hidin na'agangana' ya han mumpait di indatdah ano'.
Ya hidin na"uwoha' ya han limmanun bayah di indatdah inumo'.
22 Ot hanat hinan a'am'amungandan munhahamul ya i diyey adada-
ganda.
23 Ta mapilokda ya mabakugdah inggana.
24 Ta ipatigom di bungotmun dida ta madadagda.
25 Ya hanat ma"id ha mabatin dida ta wan mabaoy numpunhituwanda.

69:8 69:8 John 1:11 **69:9 69:9** John 2:17 **69:22 69:22-23** Roma 11:9-10

26 Te deen mamaondan paligaton ya tanumtumbu'on nadan dinusam.
27 Ot hanat adim ibahhon dusaon dida an gapuh nadan dakkodakkol an numbahulanda.
28 Ya hanat aanom di ngadanda hinan liblun nitudo'an di ngadan nadan mangun'unud an mi'tagun he"a.
29 Mu ha"on'e ya nunhigla tayya tun ligat an holholtapo' ot hanat boddangana' bahan ta ihwanga'.
30 Ot ad uwani ya ikanta' di pundayaw'un Apu Dios ya punhanaa' i hiya.
31 Ya innila' an hituwen ato' ya umipa'amlong i hiya mu hanan mi'nong i hiya an nahikon an baka.
32 Ot tigon'en nadan maligligatan hituwen ato' ya umamlongda.
Ya adina iwalong nadan mumpaboddang i hiya.
33 Te hi Apu Dios ya donglonay dasal nadan nun'awotwot ya adi minaynayun an minganuyda.
Ya adina linglingon nadan tatagunan nun'ibalud.
34 Ot dita'un namin an wahtun luta ya ta'on on nadan wah ad abunyan ya an namin nadan wah nan baybay ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
35 Te hi Apu Dios ya ipapto'nah ad Jerusalem ya ipaphodna nadan udum an nun'apa"ih an bobleh ad Judah ta pumboblayan nadan tataguna.
36 Ta boltanon nadan holag nadan baalna an mangun'unud i hiya ta diday malinggop an munhituhdi.

Psalm 70

70

Hay Dasal Di Mumpaboddang I Apu Dios

Intudo' David

1 Hanat boddangana' bahan Apu Dios hi ad uwani ta mihwanga'.
2 Ya hanat ulawom hanadan amod on mamate i ha"on ta ma"id ha pot'ondah atonda ta ma'abakda ta mibabainda.
3 Ya hanat athidi boy ma'at hinadan manildilah i ha"on ta mibabainda pibo.
4 Mu an namin amin mundayaw i he"a ya hanat mipa'amlong ami.
Ya an namin amin inihwangmu ya hanat inaynayunmin alyon di, Madayaw hi Apu Dios.
5 Ot ta'on on athitun ahohomo'a' te ma'ma"idana' ya kimmapuy mo teey adol'u mu hanat adiya' bahan inganuy i he"a Apu Dios.
Te he"a ya abuh han mabalin an bumoddang ya mangihwang i ha"on.
Ot hanat boddangana' bahan.

Psalm 71

71

Hay Dasal Di Ohan Mun'a'amamma

1 He"a Apu Dios di paddungnay ihi"uga' ot hanat adim bahan iyabulut an ma'abaka' ta adiya' mibabain.
2 Ot he"a an nipto' di pangatna ya donglom bahan di dasal'u ta boddangana' ta mihwanga'.

69:26 69:26 Roma 15:3

3 Te he''a nimpey paddungnay doplah an e' ihi''ugan ya he"a nan
paddungnay nahamad an binattun alad an manandi i ha"on.
4 Ot hanat ihwanga' hinadan mun'abubungot ya adi maphod di
pangatda.
5 Te nihipun hi a'unga' ya he''a tuwali an na'abbaktun Dios di
nangidinla' hi nitaguwa'.
6 Ya nihipun tuwalih din awada' hi putun ina ya he"ay nangipanapto'
i ha"on.
Ta hiya nan he''ay dayawo' hi inggana.
7 Ta hantun nitaguwa' di pangiyunnudan di udum te tinitinigoda an
he"ay nangipanapto' i ha''on.*
8 Ta hiya nan abigabigat ya he"ay daydayawo' ya hay amaphodmu ya
anabaktum di haphapito'.
9 Ot hanat adiya' bahan iwalong hi ad uwanin na'amammaa' ya
kimmapuya'.
10 Te nadan binuhul'u ya hanahapitonda hi'on nganney atondan
mamate i ha"on.
11 Te alyonday ingnganuya' mo anun he"a Apu Dios ta hiya nan
tiliwona' anu ot ma"id ha bumoddang i ha"on.
12 Ot hanat adiya' bahan taynan Apu Dios ya immali'aot ta boddan-
gana'.
13 Ta hanadan ihikna an mamate i ha"on ya diday ma'abak ta
madadagda ta mibabainda.
14 Mu ha''on'e ya nanongnan mundinola' i he"a ta hiya nan iyal'ala' an
mundayaw i he''a.
15 Ta ma"id ha dindinong'un mangibanagbaggah amaphodmu ya
nadan atom an mangihwang hi tatagu an ta'on on dakol nadan
adi' ma'awatan hinan a'atmu.
16 Ot dayawon da'a an na'abbaktun Dios.
Ya ipa'innila' nadan dakol an maphod an ina'inatmu ta atiganan nipto'
di pangatmu te ma"id ha udum hi umat i he"a.
17 Nihipun hi a'unga' ya intudduwana' i he"a ta hiya nan inaynayun'un
mangipa'in'innilah a'atmu.
18 Ot hanat adiya' bahan iwalong Apu Dios an ta'on ona' ma'amamma ta
ma'ubanana' ta way ato' an mangibagah nan ongal an abalinam
hinadan mun'atanudan.
19 Hanan ongal an abalinam ya amaphodmu Apu Dios ya adi malukud
an umat hi dinawwin di ad lagud.
Ya ma"id ha udum hi umat i he"a.
20 Ot ta'on hi inyabulutmuy dakol an nunligata' mu madinola'
damdama an paphodom di nitaguwa' ta ta'on ona' mun'atte'atte
ni' mu aggem inyabulut an mateya'.
21 Ya innila' an alubyagona' ya boddangana' ta mundongola' bo an umat
handi.
22 Ot dayawon da'a an ma"aphod an Dios an dayawonmin tinanud
Israel.
Te ma''id ha ibbahom hinadan ibagam.
Ot hinan pangikantaa' hi amaphodmu ya ipagangoh'u nan lira ya harp.
23 Ya olto' an mangikanta hi pundayaw'un he"a te he"ay nangihwang i
ha"on.

* **71:7 71:7** Hay alyon di udum ya tumakutda an gapuh nadan tintinnigodan na'at i ha"on.

24 Ta adi' idinong an mangipa'in'innilah amaphod di pangatmu.
Te hanadan ihikna an mamaten ha"on ya nibabaindah nangatmu te pamaag ya aggeda innilay atonda.

Psalm 72

72

Hay Dasal Hinan Patul

Kantan David

1 Dawato' Apu Dios an itudduwam nan patulmi hi atonan mangipanuh i da'min tataguna an miyunnudan hinan maphod an pangatmu.
2 Ta wan maphod ya nipto' di atonan mun'ap'apu i da'min tataguna an namamah nadan mahmo' an tatagu.
3 Ta wan pumhod an namin di itamumi ta atiganan maphod ya nipto' di pangat nan patulmi.
4 Te boddangana nadan maligatan ya nadan nun'awotwot.
Ya dusaona nadan tatagun mamalpaligat hi ibbada.
5 Ya hanat minaynayun di pun'ap'apuwana ya nadan tanudana* an umat hi panginaynayunan nan algo ya bulan an dumilag.
6 Ta nan maphod an pangipapto'na ya umat hinan udan an ipaphodna nadan nitanom.
7 Ta minaynayun di pumhodan di nitaguwan nadan tatagunan maphod di pangatda an umat hi panginaynayunan di bulan an dumilag.
8 Ya hanat hanan pun'ap'apuwana ya mihipun hinan namangulun baybay ta ingganah nan oha bon baybay.
Ya mihipun boh nan wangwang an nungngadan hi Euprates ta ingganah nan pogpog tun luta.
9 Ta ta'on on hanadan nunhituh nadan na'appudut an boble ya mundu''undan hiya.
Ya ta'on on hanadan mi'buhul i hiya ya munlu'bubdah hinangngabna.
10 Ya ta'on on hanadan patul hi ad Tarsis ya hinadan nun'idawwin boble ya iyaliday buwisda an idatdah nan patulmi.
Ya ta'on on hanadan patul nadan i Sheba ya i Seba ya iyaliday idatdan hiya.
11 Ta an namin di apatupatul ya mundu''undan hiya.
Ya an naminday tataguh abobboble ya munhilbidan hiya.
12 Te hanan patulmi ya boddangana nimpe nadan nun'awotwot an mumpahmo' ya nadan mapalpaligat an ma"id ha bumoddang i dida.
13 Te ongal di homo'nah nadan ma"id ha abalinanda ya ihwangna didah ate.
14 Te nabalol i hiyay nitaguwanda ta hiya nan ihwangna didah eda apalpaligatan.
15 Ot hanat madukdukkey pi'taguwan nan patulmi.
Ya hanat minaynayun an midasdasalan ta minaynayun di punwagah Apu Dios i hiya.
Ya hanat midattan hinan balitu' an nalpuh ad Seba.
16 Ya hanat pumhod di nitanom ta paddungnay ma'apnalan nadan nabillid hinadan wit ya barley.

---

* **72:5 72:5** Hay alyon di udum ya hi Apu Dios ya minaynayun di pun'ap'apuwana.

Ya mangimbubbungada ta umatdah nadan kayiw hinadan billid an nungngadan hi Lebanon
Ya hanat dumakolday tatagu ta umatdah nadan mapmaphod an holo' hinan pumpastolan.
17 Ya hanat minaynayun an mundongol hidiyen patul ta umat hinan algo an minaynayun di binangna.
Ya hanat mawagahanday tataguh abobboble an gapu i hiya ta wan ta'on on dida ya pemanandah diyen patul.
18 Madayaw hi Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel.
Te hiya han mabalin an mangat hi nakaskasda'aw.
19 Ot dayawon ta'uh Apu Dios hi ingga'inggana.
Ya hanat mipatigoh abobboble nan anabaktunan Dios.
Amen. Amen.
20 Hiyah tuwey ma'udin dasal David an imbabalen Jesse.

Psalm 73

73

Hanan Amaphod Di Pangat Apu Dios

1 Immannung an hi Apu Dios ya maphod di pangatna i dita'un tinanud Israel an namamah nadan mangiyohhah pangulugdan hiya.
2 Mu wada ni' han innang ta ma'aan di pangulug'u
3 te nalmuy amoh'uh nadan munlattuwag an tatagu.
Te tigtiggo' ya dida otahan an adi maphod di pangatday kumadkadangyan.
4 Ya ma"id ha inomnomanda ya ma"id ha ligat hi holholtaponda ta nanongna an mabikahda.
5 Ta adida umat hinadan udum an maligligatan ya dakol di holholtaponda.
6 Ta hiya nan ma'attigoy punlattuwaganda ya hay bungot di nun'onan hi nomnomda ta hay bumahbah hi ibbaday ato'atonda.
7 Ya gapu ta kimmadangyanda ya dakol di adi maphod hi nomnomondah atondah ibbadan tagu.*
8 Ta nunhiglay pamihuldah tatagu.
Ya nangatuy panigodah adolda ta hiya nan hay punnomnomda ya mabalin an kumpulnay atondan mamalpaligat hi ibbadan tagu.
9 Ta ta'on udot on hi Apu Dios on pihulonda ya pamaaggon mandalonday tatagu.
10 Ta hiya nan ta'on on hanadan ibba' an tatagun Apu Dios ya patiyonda ya unudonda nadan ibagada.
11 Ya alyonda udot bo di, Ta'omman anu ot undan innilan nan na'abbaktun Dios hidiyen at'attonda.
12 Mu ta'on on athidi nimpey a'atda ya dida otahan di kumadkadangyan ya malinggop di nitaguwanda.
13 Ta hiya nan hay punnomnom'u mo ya ma"id ha hilbin di nangata' hi maphod ya hay nangidinonga' hi pumbahulan.
14 Te tanganu on adi umaan di punholholtapa' hi abigabigat.
15 Mu hanan athidin pangali tatawwa ya nihalla te bokon athidiy punnomnom di imbabalen Apu Dios.

---

* **73:7 73:7** Hay alyon di udum ya nan adi maphod an hapitonda ya hidiyey mangipa'innilah nan adi maphod an wah nomnomda.

16 Ya nomnomnomo"e datuwen ma'ma'at ya adi' ma'awatan.
17 Mu hidin immaya' hidih nan Templo ya i diyey nanginnilaa' hinan ma'at hinadan adi maphod di pangatda.
18 Ta innila' Apu Dios an paddungnay iyem dida i ha nalumuyan an doplah ta hingkitangan ya magahdat mateda.
19 Ta atatakut hidiyen ma'at i dida te mamingpinghandan mama"id.
20 Ta hin'omtang ya ma"idda an umat i ha ininop an hinan pangigibo'an ya ma''id.
21 Mu hidin agge' ni' innilan athidiy a'atna ya mahakit di nomnom'u
22 an umata' hinan animal an ma"id ha nomnomna te adi' ma'awatan di a'atmu Apu Dios.
23 Mu maphod ta he"ay namnamdon i ha"on ta nanongnan impapto'a' i he"a.
24 Ya hanadan tugunmu Apu Dios di nangitudduh nipto' hi ato' ot innila' an udum hi algo ya maphod di ibagam i ha"on hi umaliya' hinah awadam.
25 Ot hi'on he"ay mumpapto' i ha"on ya ma"id ha udum hi gamgama' hi ad abunyan onu hitun luta.
26 Ot ta'on on kumapuy di adol'u ya nomnom'u ya he"ay mangipabikah i ha"on hi inggana.
27 Mu nunhiglay ahi ma'at hinadan adi umun'unud i he"a te mihi"andan he"a hi inggana.
28 Mu ha"on'e ya pohdo' an umunud i he"a te he"an na'abbaktun Dios di paddungnay ihi''uga'.
Ya pinhod'un e ipa'in'innila nadan ina'inatmu.

Psalm 74

74

Hay Dasal Hi Ihwangan Di Boble

1 Tanganu on da'mi bahan tatawwa ingnganuy i he''a Apu Dios hi inggana?
Undan minaynayun di bungotmun da'min tatagum?
2 Hanat nomnomon da'min pinilim hi tatagum an da'mi din inihwang-muh din nihbutanmi.
Ya hanat nomnomom bahan nan pinilim hi boblem an wahnan nabillid an ad Zion.
3 Te tigom'ey na'at hinan Templo an nadnen dinadag nadan binuhulmi.
4 Hidin hinunggopandah nan Templo ya mun'ingaldah amlongda ot ipato'dahdi nan bandelada ta pangipatigoda an nangabakda.
5 Ot punwatokda nadan wahdi an ayda munlongoh kayiw.
6 Ya ta'on on nadan nun'a'alkusan an ni'oddah hinadan dingding on nunwatokda.
7 Ot pu'ulanda ta na"agbun namin nan Templo.
Ta gapu i diyen inatda ya mibilang moh nalugit hidiyen pundayawan i he"a.
8 Pinhoddan pa'dadaggon da'mi ta hiya nan pinu'ulanda nadan pundayawanmi i he''a ituwen boble.
9 Ta ma"id mo ha uggan ma'at hi milagro ta ipatigan di abalinam.
Ya ma"id ha nabatih nadan propeta ta ma"id ha panginnilaanmi hi'on anuud di apogpogan datuwen ma'ma'at.

10 Ot hi anuud di pangipadinongam hi pamihupihulan nadan binuhulmin he''a?
Undan iyabulutmu an panihpihullon da'ah inggana?
11 Daan mot ipatigom nan ongal an abalinam ta dadagom dida?
12 Nihipun hidin kanaman ya he''an Dios di ap'apumi an bimmanoddang ya nangihwa'ihwang i da'mi
13 an umat hidin nunhi''anom nan liting hidih nan baybay an gapuh nan ongal an abalinam ta nangi'wan nadan tatagum.
Ya pinatem nadan atatakut an animal hinan baybay
14 an gimmi'mu nadan ulun nan ma'alih lebiatan.
Ot ipa'anmuy adolnah nadan animal hidih nan agge naboblayan.
15 Ya he''ay nangipatuluh liting hinadan ulih ya wa''el.
Ya he''a boy nuntudu' hinadan o''ongal an wangwang.
16 Ya he''ay nunlumuh nan algo ya bulan ta waday mapatal ya hilong.
17 Ya he''a boy nangiyammah pogpog hitun luta ot lumuwom boy tiyalgo ya lowang.
18 Mu hanat nomnomnomom Apu Dios an ngihngihilan da'a ya panihpihhullon da'a hinadan paddungnay ma''id ha nomnomdan binuhulmi.
19 Da'min tatagum ya nakapuy ami an umat amih nan palluma.
Ot hanat ihwang da'mi bahan hinadan mun'abubungot an binuhulmi an mamalpaligat i da'mi.
20 Ya hanat nomnomnomom nan imbagam i da'mi.
Te pamaag tayya on papatte ya dakol nadan udum an adi maphod an ma'ma'at hitun boblemi.
21 Ot hanat adim bahan iyabulut an ma'abak ami ta mibabain ami ta wan dayawon da'an da'mi an nawotwot an mapalpaligat.
22 Ot agam ta ipatigom hinadan paddungnay ma''id ha nomnomdan binuhulmi an he''a an Dios ya nipto' di pangatmu.
Te aay an onda'a ngohngohayyon hi abigabigat.
23 Hanat nomnomnomom nan pangapangalidan he''a te nunhiglan it'itkukday pungngohedan he''a.

Psalm 75

75

Hi Apu Dios Di Munhumalyah Atagutagu

1 Ongal di punhanaanmi i he''a Apu Dios ta hiya nan emi ibanagbagga nan anabaktum ya hanadan nakaskasda'aw an ina'inatmu.
2 Inalim di, Waday gina''un'un algo an punhumalyaa' hi atagutagu.
Ya nipto' di ato' an munhumalya.
3 Te umat hinan alyog an ta'on on umalyog ta miwagot an namin di wahtun luta mu punnanongo' damdama nan nigopnadan tun luta.
4 Ot ibaga' i da'yun adi maphod di pangatna an hanat idinongyun munlattuwag.
5 Ya hanat adiyu alyon hi da'yuy ustu te undan nabakbaktu ayu mu ha''on.
6 Umman nan munhumalyah tagu ya adi malpuh nan agge naboblayan onu hinan tuluwan di algo onu hinan alimuhan di algo.
7 Hi Apu Dios ya ammunay mangibaga hi'on numbahul onu agge numbahul nan ohan tagu.

8 Hay bungotna ya nipaddung hinan basu an napnuh na"apgot an
bayah an ihiitna ta an namin nadan adi maphod di pangatda
ya uminumda i diyen bayah ta ingganah inumondan namin.
9 Mu ha"on'e ya inaynayun'u an e ipa'innila nan a'at Apu Dios.
Ya ikankanta' di pundayaw'un hiya an dayawonmin tinanud Israel
10 Te alyon Apu Dios di, Pogpogo' di punlattuwagan nadan adi maphod
di pangatda.
Mu hanada'en umun'unud i ha"on ya udma' di abalinanda.

Psalm 76

76

Ma"id Ha Mabalin Hi Pa'a"abak I Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya nundongol hi ad Judah ya hi an namin an bobleh ad
Israel te hiyay dayawonda.
2 Ya hay ma'alih nunhituwana ya hi ad Zion hidih ad Jerusalem.*
3 Hidiy numpamutunganah nadan panan nadan binuhulna ya hidiy
numpama"ihanah nadan hapiyoda ya ispadada ya an namin
nadan almasda.
4 Nunhiglay binangmu Apu Dios hidin mundaydayyu'a hi nalpuwam
hinadan billid hi em ni'gubatan hinadan binuhulmu.†
5 Ya inabakmu nadan nun'atulid an titindalu.
Ta nun'a'ateda ot pun'alami nadan nun'abalol an wadan dida ta ma"id
ha hilbin di bikahda ya tulidda.
6 Te he"a an Dios an dinayaw handin ammodmin hi Jacob ya
ammunay himmapitam hinadan binuhulmu ya nun'a'ate nadan
numpuntakkeh kabayu ya ta'on on nadan kabayuda.
7 Ot immannung an he"a ya ammunay mataktan te wa'et bimmungot'a
ya ma"id ha mabalin hi mi'hanggan he"a.
8 Hinah nan awadam hi ad abunyan ya impa'innilam di punhumalyam
hi tataguh tun luta ta pamaag ya mano"oldah takutda
9 hidin inhipunmun munhumalya ta wan ihwangmu nadan mapalpali-
gat.
10 Ta gapuh pangipatigam hi bungotmuh nadan tatagu ya
mumpada"ulda ta dayawon da'a.
Ya ta'on on hanadan agge ni'inya'ateh gubat ya mumpada"uldan he"a.
11 Ot da'yun waday insapatanan Apu Dios hi atona ya hanat
ipa'annungyu.
Ya ta'on on da'yun wahnan nunlini"odan tun boblemi ya hanat
iyaliyu damdama nadan pohdonyun idat i hiya an madayaw ya
mataktan an Dios.
12 Te hiya an Dios ya abalinana an pogpogon di abalinan nadan munlat-
tuwag an ap'apu ya abalinanan patakuton nadan nundongol an
patul hi abobboble.

Psalm 77

77

Hay Mangalubyag Hinadan Minomnoman

---

* **76:2 76:2** Nan ho'dod an ngadan di ad Jerusalem ya hi ad Salem. † **76:4 76:4** Hay alyon di udum ya nunhiglay binangmu Apu Dios mu nadan mun'aphod an billid.

1 Numpahpahmo'a' an mumpaboddang i Apu Dios ta alinah donglong-
nay dasal'u.
2 Te hidin nunhiglay punligata' ya hiyay numpahmo'a' an inlablabi'
an nangitaggeh ta'le' an nundasal mu hiyah diyen aggeya'
binoddangan i hiya.
3 Ta hiya nan wa'et nomnomnomo' hi Apu Dios on namaman mahkit
di nomnom'u te ma''id mo ha namnama'.
4 Ta alyo' di, Gapu i he"a Apu Dios ya adi umaliy inlo"u ta ona' on
ma'ab'abulidu ta ta'on moh on ha e' humapitan on humigaa'.
5 Te mipanpanomnom hanadan na'na'at hidin nalana''uh an tawon
6 hi immanam'amlonga' an nungkantah nan hilong ot alyo' hi adol'u
di,
7 On adi da'mi nin mo hom'on i Apu Dios ta inganuy da'mih inggana.
8 Ya ma"id nin mo ha naminhodnan da'mi ta adina mo ipa'annung
nadan imbaganah atona.
9 Ya gapu nin moh bungotna ya adi da'mi mo hom'on.
10 Ot alyo' di, Mahakit ahan hi nomnom'u i he''an na'abbaktun Dios te
nahukkatan di pangibilangmun da'mi ta adi da'mi mo ipapto' i
he"a.
11 Mipanpanomnom i ha"on nadan milagro an ina'inatmuh din nadne.
12 Ya minonomnom i ha"on dadiyeh inggana.
13 Ma"id ha udum hi umat i he"a Apu Dios te nipto' di pangatmu.
14 Te he''a ya abuh di waday abalinana an mangat hi milagro ta
impatigom hi atagutagu datuwen ongal an abalinam.
15 Te inihwangmu nadan tatagum an tinanud Joseph an holag Jacob.
16 Hidin wada'a Apu Dios ya mungkibyayong nan baybay an paddung-
nay tagun munggagayonggong hi takutna hidin tinigo da'a.
17 Ya nunhigla han udan ya mungkikidul ya mungkikilat.
18 Ta hana'en kidul ya umat hi bungug di dakol an kalesan e mi'gubat
an miwagot tun lutah pangatda.
Ya mabinangan tun luta hi pangat nadan kilat.
19 Ya inagwatmu nan nidallom an baybay an ini'wam hinan tu'yap nan
dalluyun mu ma"id ha nanigoh gatinmu.
20 Impangulum nadan tatagum an umatdah kalnero ya pinilim da
Moses i Aaron ta paddungnay diday mangipastol i dida.

Psalm 78

78

Hay Inat Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Da'yun i'iba, hanat igongahanyu tudan ituddu' i da'yu.
2 Te ipa''el'un namin di panuddu' ta wan ma'innilaanyu nadan agge
nipa'innilah din kanaman.
3 Datuwe ya dingngol ta'u tuwali i handidan a'ammod ta'uh din nadne.
4 Ot hanat ipa'innila ta'u pibo datuwe hinadan i'imbabale ta'u ta wan
ma'innilaanda nan ongal an abalinan Apu Dios ta wan ta'on on
dida ya hiyay dayawonda.
5 Hi Apu Dios ya impa'innilana nadan tuguna i handidan a'ammod ta'u
an holag Jacob an nunhituh ad Israel.
Ot ibaganan dida an mahapul an itudduda damdama datuwe hinadan
tanudanda

6 ta wan innilaonda.
Ta hiya bo damdamay intuddudah nadan tanudanda.
7 Ta wan hi Apu Dios di pundinolanda ya un'unudonda nadan tuguna
ya ta wan adida linglingon nadan milagro an ina'inat Apu Dios.
8 Ta adida iyunnudan i handidan a'ammod ta'u an nginhedah Apu Dios
ta aggeda inunud nadan tuguna ya bokon hiyay nundinolanda.
9 Ta umatdah didan tindalun nadan tinanud Epraim an manu te
napongdah pana mu hidin nadatngan di gubat ya binumtikda.
10 Athidiy na'at i handidan a'ammod ta'u te imbahhoda nan imbagan
Apu Dios hi atonda te aggeda inunud nadan tuguna.
11 Ya lininglingda nadan ina'inatnan milagro an iphodanda
12 an umat hinan inatna hi ad Soan an ohan bobleh ad Egypt an
nunhintiggan handidan a'ammod ta'u
13 an nunhi''anona nan liting hinan baybay ta nangi'wan handidan
a'ammod ta'un immagwat.
14 Ya hidin dimmanallanananda ya wada han bugut an nangipang-
pangulun dida ya wa'et nahdom ya mumbalin hidiyeh apuy ta
patalana nan awonda.
15 Ya dinoltakna nan doplah ta bimmudduh di liting ta waday
ininumdahdih nan agge naboblayan.
16 Ya hidiyen liting an nalpuh nan doplah ya umat hi dinakol di liting
hinan wa''el.
17 Mu ta'on on athidi ya ondaot inyal'alan nginhe nan na'abbaktun Dios
hidih nan agge naboblayan.
18 Ya inattadan pinanatnah Apu Dios hi'on abalinanan mangidat
hinadan pinhoddan anon.
19 Ta adi ahan maphod di nangalidan hiya an alyonday,
On abalinana nin an mamangan i dita'uh tun agge naboblayan?
20 Manu te dinoltakna nan doplah ot tumuluy liting an ay wa''el.
Mu undan nin abalinanan mangdat i dita'u hi makan an umat hi
tinapay ya dotag.
21 Ta hidin dingngol Apu Dios hidiyen inalida ya nunhiglay bungotna
i handidan a'ammod ta'un tinanud Israel.
22 Te ma''id ha dinoldan hiya ta hiya nan adida patiyon an abalinan
Apu Dios an mangihwang i dida.
23 Mu ta'on on athidi ya imbagana damdamah ad abunyan ta
paddungnay niluwat
24 ot mun'a'agah an ay udan di mana an nalpuh ad abunyan
25 ta dakkodakkol di mana hi indatnan anonda an datuwe nan anon
di anghel Apu Dios.
26 Ya gapuh nan ongal an abalinana ya impa'alina nan tuyup ot
ipa'enah awadanda
27 ta nadlunday hamutihdih nan awadanda an umatdah panag an
immapnal hinan pingngit di baybay.
28 Te numpungkohopdah nunlini''odan nadan nun'allunganda.
29 Ta indatna nadan pohdon ahan nadan tatagun anon ta nun'a'anda
ta ingganah nun'a'apnekda.
30 Mu hidin nanongnan nun'akamelanda
31 ya impatigon Apu Dios di bungotnan dida.
Ta numpatena nadan mumpangilog an linala'in mun'abikah an
tinanud Israel.

32 Mu ta'on hi athidiy na'at ya inyal'alan nadan nabatin numbahul.
Ya ta'on on dakol di milagron inat Apu Dios ya adida patiyon an hiyay nangat i datuwe.
33 Ta hiya mo nan pininghan Apu Dios an pinate dida ta atatakut hidiyen inatnan dida.
34 Ta wa'et waday athidih inat Apu Dios i dida on nuntutuyuda mohpe nadan nabati hi numbahulanda ya dumasadasalda mohpen hiya.
35 Ya nomnomnomda mohpe an hiya nan na'abbaktun Dios an paddungnay ihi"uganda ya hiyay mangihwang i dida.
36 Mu aggahda damdama te onda ilaylayahhan hi Apu Dios
37 te aggeda inyohhan hiyay pundinolda ya imbahhoda nadan imbaganah atonda.
38 Mu ta'on boh on athidi ya himmo'na dida ta pinakawanay bahulda ta aggena dinadag didan namin.
Ya numpi'atnay nangipabungotanda i hiya mu ona on inukmun di bungotnan dida.
39 Te innilanan taguda ya abuh an umatdah nan tuyup an nala''uh'e ya ma"id mo.
40 Mu numpidakol di nungngohayandan Apu Dios ta hiyah diye nan mahkit di nomnomnan dida hidin awadandah nan agge naboblayan.
41 Ta agaggaon pinatnada nan ulen Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
42 Adida nomnomon an hiya ya ongal di abalinana ya ta'on on hay nangihwanganan dida hinadan namalpaligat i dida ya adida nomnomon
43 an ta'on on dakol di tinigodah inatnan milagro hi awadandah ad Soan hidih ad Egypt.
44 Ta numbalinona nadan liting hinadan wangwang ya wa"el hi dala ta adi mabalin hi inumon nadan i Egypt.
45 Ya impa'alinay dakkodakkol an lalog ya bakbak ta immalinhawangda ta maligatan nadan i Egypt.
46 Ya impa'ana bon namin di intanomda hinadan dakkodakkol an dudun.
47 Ya impa'alinay dakkodakkol an dalallu ta nun'a'ate nadan intanomdan greyp ya fig.
48 Ya ta'on on hanadan baka ya kalneroda ya nun'a'atedah nangat di dalallu ya kilat.
49 Ya gapuh nan nunhiglan bungotnan dida ya intuda'nay dakkodakkol an pumapaten anghel.
50 Ta dakolday nun'a'ate hi nangat han dogoh an pistin di tagu.
51 Ta nun'a'atedan namin nadan linala'in panguluwan an imbabalen nadan tinanudan Ham an i Egypt.
52 Ot ahi mohpe ikak Apu Dios nadan tataguna an a'ammod ta'u ta tinaynandah ad Egypt ot ipanguluna didah nan agge naboblayan.
53 Ot ipappapto'na dida ta malinggopda mu hanada'en binuhuldan namdug i dida ya nun'a'altingdah nan baybay.
54 Ot iyena didah nan nun'abillid an boble an niyappit i hiya an ongal di abalinanan Dios te inabakna nadan nunhituhdi.

55 Ya impa'aana mo tuwali nadan nunhituhdi ta handidan a'ammod
ta'un tinanud Israel di nihukkat an nunhituhdi.
Ta nunggogodwa"anda nadan lutada ya diday nunhituh nadan baleda.
56 Mu ta'on on athidiy inatnan dida ya apyanan nginheda nan
na'abbaktun Dios an aggeda inunud nadan tuguna.
57 Ta umatda i handidan a'ammodda an mungngoheda ta ma"id ha
dinol i dida te umatdah nan nayaku an papan di pana.
58 Te nangapyadah pundayawanda hinadan umat hi bulul ot dadiyey
dayawonda.
Ta hiya nan impabungotdah Apu Dios.
59 Ta gapu i diyen inatda ya namingpinghan an inwalong Apu Dios
handidan a'ammod ta'un tinanud Israel.
60 Ot inganuyna mo bo nan tabernakel an niha"adana ni' hi ad Siloh
hidin ni'hituwana i dida.
61 Ot iyabulutnan ibtik nadan binuhulda nan Kahun an nittuwan
nan Hapitna an mangipatigoh nan ongal an abalinana ya
amaphodna.
62 Ya gapuh bungotna i handidan a'ammod ta'un tataguna ya
nun'ipapatena didah nadan binuhulda.
63 Ta nun'a'ate nadan imbabaledan mumpangilog an linala'i ta ma"id
ha iyahawan nadan imbabaledan mumpangilog an binabai.
64 Ya ta'on on nadan papadi ya ni'impapateda dida mu agge imbaluwan
nadan ahawada dida te ta'on on dida ya pinalpaligatda dida.
65 Mu lo'tat ya paddungnay inggibo' Apu Dios ta umat i ha immaligwah
an nabutong.
66 Ot pumpudugna nadan binuhulna ta nun'iwakatda ta nihipun i diye
ya nibabaindah inggana.
67 Ya bokon mo hidih nan boblen nadan holag Epraim an tinanud
Joseph di pinto'nah iha"adana.
68 Te ha moy pinto'na ya nan boblen nadan tinanud Judah hidih nan
nabillid hi ad Zion an pinpinhodna.
69 Ta hidiy nangipata'doganah nan Templo ta umat i ha billid an
munnanannong hinan inumbunanah nan lutah inggana.
70 Ya pinto'nah apu ta'un hi David hi baalna hidin awadanah nan
pumpastolanah kalnero.
71 Ot pumbalinonah patul ta hiyay nangipapto' hinadan a'ammod ta'un
tinanud Israel.
72 Ya nala'ing handin hi apu ta'un hi David te nipto' di inatnan
nangipapto' i handidan a'ammod ta'u.

Psalm 79

79

Hay Dasal Nadan I Israel Hidin Na'abakdah Gubat

1 Apu Dios, hinggop nadan binuhulmu an nalpuh udum hi boble tun ad
Jerusalem an ibilangmuh boblem ta nunhiglay ena nadadagan
hi nangatda.
Ya nalgom di inatdahdih nan Templo ta nibilang moh nalugit hidiyen
niyappit i he"a.
2 Ya awagillang nadan numpatedan ibbamin tatagum ta nun'a'an di
hamuti ya nadan atap an animal di adolda.

3 Ya dimmuluy di daladah nan bobleh ad Jerusalem.
Ya ma"id ha e mangilubu' i dida.*
4 Ta dildilahon da'mi on nginihngihilan da'mih nadan nunhituh nunlini"odanmi.
5 Ot undan ahan tatawwa ingganah ad uwani Apu Dios ya nunhiglan ay dumalang di bungotmun da'mi?
6 Daan mot hanadan wah udum hi boble an adi umunud ya adi mundayaw i he"a di pangipahdaam hi bungotmu.
7 Te aay an numpateda nadan ibbamin tatagum an tinanud Jacob ya dinadagda nan numboblayanmi.
8 Apu Dios, hanat adim bahan ibohol i da'mi nadan numbahulan handidan a'ammodmi.
Ta hom'on da'mi bahan te ma"id mahan mo tayya ha namnamami.
9 Boddangan da'mi bahan ta ihwang da'mi.
Ya pakawanon da'mih nadan numbahulanmi.
Ot i naen atom ya dayawon da'a hinadan tataguh udum hi boble.
10 Ta adida alyon di, Daan boy aton nan Dios da.
Ot agam bahan ta ipatigom i da'miy pangi'awitam hinadan ibbamin pinaten nadan binuhulmi.
11 Ya hanat donglom bahan di palak nadan ibbamin nibalud ta ihwangmu dida an gapuh nan ongal an abalinam te tuwen madatngan nan eda atayan.
12 Ya hanat mumpipituy pangiballohmu hi nama'bainan nadan binuhulmun he"a Apu Dios.
13 Ta wan da'min tatagum an paddungnay kalnerom ya dayawon da'ah ingga'inggana.

Psalm 80

80

Hay Midasal Hi Ipaphodan Di Boble

1 He"a Apu Dios di mi'alig hi mumpastol i da'min holag Joseph an tinanud Israel an alyom hi wa'ahnan inumbun hinan tronom hinan numbattanan nadan Kerubim ya daan mo ta ipatigom nan ongal an abalinam
2 ya nan anabaktum i da'min holag Epraim ya holag Manasseh ya holag Benjamin ta ipapto' da'mi.
3 Ya hanat wagahan da'mi ta mumbangngad nan a'atmi tuwali.
Ya hom'on da'mi ta ihwang da'mi.
4 He"an ongal di abalinanan Dios, ngalngalam bahan tatawwa on adi mabaoy bungotmun da'mi ta ingganah ad uwani ya adim donglon di dasalmi.
5 Ta pamaag tayya ya pi'pi"anmiy luwami te nunhiglay emi umukayungan.
6 Ta ngihngihilan da'mi ya pihpihullon da'mi hinadan nunhituh nunlini"odan tun boblemi.
7 Hanat wagahan da'mi nimpe ta mumbangngad nan a'atmi tuwali.
Ya hom'on da'mi ta ipapto' da'mi.
8 Da'mi din mi'alig hi himmangon greyp an inilpum hi ad Egypt.
Ot pa'aanom nadan numboblehtu ta paddungnay intanom da'mihtu.

* **79:3 79:3** Ma"id ha e mangilubu' i dida te numbalindah balud nadan agge ni'yate.

9 Ya paddungnay ginabutam tun luta ya da'mi nan ni'aligan diyen
greyp an itanommuhtu an nanginhahaping ot kumayabba
ituwen boble.
10 Ta nihinap ami ituwen boble an nihipun hinadan billid hi nangappit
hi muyyadna ta ingganah nadan billid an nungngadan hi
Lebanon.
11 Ya nihipun boh nan baybay an nungngadan hi Mediterranean ta
ingganah nan wangwang an nungngadan hi Euprates.
12 Mu tanganu on ad uwani Apu Dios ya dinadagmu nadan binattun
alad tuwen boble ta kumpulnay hawwangon nadan umalin
mangubat i da'mi on nun'aladan namin nadan nun'abalol
ituwen boblemi?
13 Ta umatdah nadan atap an animal an nunhiglay nanadagda ituwen
boble.
14 Ot he"a an ongal di abalinanan Dios an wah ad abunyan, uh-
dungam'e bahan hantudan ma'ma'at hinan paddungnay in-
tanommun greyp an ni'aliganmi.
Daan mo bahan ta ihwang da'min tatagum.
15 Ta umali'a bahan ta ibaliw da'mi an paddungnay intanommu ituwen
boble.
16 Te paddungnay nungkohatda nan greyp ot pu'ulanda.
Daan mo bahan ta ipatigom di bungotmu ta dadagom pibo dida.
17 Mu da'mi'en pinto'muh tatagum an gapuh boddangmu ya nundongol
ami ni' ya hanat ipaphodmuy nitaguwanmi.
18 Ta adi da'a mo du'gon i da'mi.
Ot hanat boddangan da'min umunud i he"a ta wan he"a moy
dayawonmi.
19 Ot he"a an ongal di abalinana ya hanat wagahan da'mi nimpe ta
mumbangngad nan a'atmi tuwali.
Ya hanat hom'on da'mi ta ipapto' da'mi.

Psalm 81

81

Kanta An Pangipabaktun Apu Dios

1 Hanat mun'am'amlong ta'u ya olton ta'un mangikankanta hi pun-
dayaw ta'un Apu Dios te hiyay mangipappapto' i dita'un tinanud
Israel.
2 Mungkanta ta'u an unnudan ta'uh nadan tamburin ya impagangoh
ta'u nan harp ya lira.
3 Ya impagangoh ta'u nan trampeta hinan ngilin di nakayangan nan
bulan ya hinan ongal di bulan.
4 Te hiyah naey intugun nan Dios an dinayaw handin ammod ta'un hi
Jacob hi mahapul an unudon ta'un tinanudana.
5 Imbaganah tuwe i handidan a'ammod ta'u an tinanud Israel hidin
nundusaanah nadan i Egypt.
Ya i diyey nangngolanda i han munhapit an adida ma'awatan di
pinhodnan ibaga
6 te alyonay, Inaan'u nan paddungnay madamot an pinahonyu.
Te pinogpog'u nadan naligat an tamuyu.
7 Te hidin maligligatan ayu ya numpahpahmo' ayun ha"on ya wahdiya'
an nahawanana' hinan bugut ot ihwang da'yu.

Mu pinatna' di anahamad di pundinolyun ha"on hidin wa'ayuh nan obob an nungngadan hi Meribah hidin ma"id ha inumonyu.
8 Ot da'yun tinanud Israel an imbilang'uh tatagu' ya daan mot tugunon da'yu'e tuwalin ha"on ya igongahanyu.
9 Ta adi ayu mundayaw hinadan dios an dayawon di tataguh udum hi boble.
10 Te ha"on nan Dios an ap'apuyu an nangipangulun da'yu hi nalpuwanyuh ad Egypt.
Ot hi'on iyohhayuy pangun'unudyun ha"on ya idat'un namin di mahapulyu.
11 Mu ma"id te da'yun tinanud Israel an imbilang'uh tatagu' ya adiyu donglon ya adiyu unudon di ibaga'.
12 Ta hiya mo nan inwalong da'yu ta ukod ayuh at'attonyu.
13 Te onha donglonyu ya unudonyu nan ibaga'
14 ya ongal di abalina' ot undan mahan naligat hi pangabaka' hinadan binuhulyu.
15 Hanadan humihiwon ha"on ya lo'tat ya mundu"undan ha"on te ma"id ha pogpog nan pundusa' i dida.
16 Mu da'yu'en imbilang'uh tatagu' ya idattan da'yuh mun'a'aphod an makan ya dakol an danum di iyukan.

Psalm 82

82

Hi Apu Dios Di Na'abbaktun Ap'apu

1 Hitun a'amungan nadan dakol an ma'alih dios ya hi Apu Dios di munhumalyan didan namin.
2 Ta alyonan diday, Mahapul an idinongyu nan nibahhon atonyun munhumalya ta adiyu ita'dog hanadan adi maphod di pangatda.
3 Ta da'yuy mangita'dog hinadan nun'apuhig ya nun'awotwot.
Ta hanan nipto' an pangat di atonyu hinadan mahmo'.
4 Ta ihwangyu didah e pamalpaligatan nadan tatagun adi ahan maphod di pangatda.
5 Mu ningamut an da'yun a'ap'apu ya ma"id ha innilayu te aggeyu innilay nipto' hi unudonyu ta hiya mo nan gapun da'yu ya ma"id ha maphod hi ma'ma'at hi abobbobleh tun luta.
6 Manu te ha"on di mangali hi ay ayu dios damdama an paddungnay imbabale da'yun ha"on an na'abbaktun Dios
7 mu umat ayu damdamah tatagu ya a'ap'apu an waday apogpogan di nitaguwanyu.
8 Ot agam Apu Dios ta humalyaom di atagutagu te he"a damdamay ud bagih abobbobleh tun luta.

Psalm 83

83

Hay Pumpaboddangan Nadan Mapalpaligat

1 Daan mo bahan Apu Dios ta adim pamaag hi dindinong.
2 Te tigom'e tayya tudan mi'buhul i he"a an ipatpatigoday nunhiglan ngohedan he"a.
3 Ya deen humanahapitdah atondan manadag i da'min pinpinhodmun tatagum

4 an alyonday, Ume ta'u ta eta'u gubaton nadan tinanud Israel ta
pumpate ta'u dida ya dinadag ta'u nan bobleda ta lo'tat ya ma"id
ha uggan mabong'al i dida.
5 Ta an naminda ya na'u'unnudanda ta ma'ohhadan mi'hangga i he"a.
6 Datuwen tinatagu ya nadan i Edom ya nadan tinanud Ismael ya
nadan i Moab ya nadan tinanud Hagi.
7 Ya niddumda nadan i Gebal ya i Ammon ya nadan tinanud Amalek
ya nadan i Pilistia ya nadan i Tyre.
8 Ya niddumda bo nadan i Assyria ta boddanganda nadan tinanud Lot
an i Ammon ya i Moab.
9 Ot hanat atom Apu Dios i dida nan umat hi inatmuh nadan i Midian ya
umat boh nan inatmu i da Sisera i Jabin hidih din ni'gubatandah
nan way wangwang an nungngadan hi Kison
10 an nun'a'ateday udum hidih nan bobleh ad Endor ot mun'atano' di
adoldah nan niwagillanganda.
11 Ya hanat patom hinadan a'ap'apuda nan umat hi inatmu i da Oreb i
Seeb ya da Sebah i Salmunna
12 te dida nadan mangali hi pulhonda anu nan mapmaphod an boblen
nadan tatagum.
13 Ot hanat pun'iwagillangmu dida ta ayda hupu' ya dugih an iyaddib
di dibdib.
14 Ya patom hi aton di apuy an mabalin an pu'ulana nadan muyung
hinadan billid
15 onu nan mabikah an puwo' ta ta'on on munhinnu'u'da mu onmuot
ih'ihbod ta gumayogayonggongdah takutda.
16 Ta mibabainda ta lo'tat ya muntutuyuda ta he"a Apu Dios di
dayawonda.
17 Onu hanat ma'abakda ta minaynayun di eda ibabainan ta ingganah
atayanda.
18 Ta lo'tat ya abulutonda an he"a an na'abbaktun Dios di ap'apu hitun
luta an ma"id ha udum.

Psalm 84

84

Hay Kantan Nadan Tinanud Korah

1 Ongal di abalinam Apu Dios ya nunhiglan ma"aphod nan Templom.
2 Ta hiya nan nunhiglay naminhod'un umehdi te pinhod'un e ikantay
pun'amlonga' i he"a an Dios an wadawadah inggana.
3 Ya ta'on on hanadan hamuti an umat hinadan pippiwong ya eda
numbuyahdi te pinhoddan e ihaggon nadan buyada hinan way
punggobhan hi mi'nong i he"a an ongal di abalinanan Dios ya
Patul.
4 Ot mipa'amlong nadan nunhituh nan Templo te inaynayundan
ikankantay pundayawdan he"ahdi.
5 Ya mipa'amlong nadan he"a Apu Dios di pundinolanda hi alpuwan
di abalinanda ta waday naminhoddan umeh nan Templo hi ad
Jerusalem ta e da'a dayawon hidi.
6 Ta hidin nipto'dahdih nan nadpal an nundotalanah ad Baka ya
impa'alim di udan ta nun'a'aphung nadan wa"el ya dimmakol
di liting hinadan obob.

7 Ya mun'a'udman di bikahda an ta'on on dumanallananda te nun-
higlay naminhoddan manamu i he"ahdih ad Zion.
8 Ot he"a an ongal di abalinanan Dios an dinayaw handin ammodmin
hi Jacob ya hanat donglom bahan di dasal'u
9 ta ipapto'mu ahan nan pinilim an patulmi.
10 Immannung an nan ohan algon e pundayawan i Apu Dios hinan
Templo ya nabalbalol mu nan hinlibuy (1,000) algon kumpulnay
umayan.
Ta udu'dulnah ona' tuma'dog hinan way geyt nan Templo mu hanan
eya' umbum hinan balen nadan adi maphod di pangatda.
11 Te hi Apu Dios di mumpapto' ya munwagah hi tatagu ta gapu i hiya
ya mapemanan nadan tataguna.
Te nundadaan tuwali an mangidat hi mahapul nadan mangun'unud i
hiya.
12 Ot hanadan mangidinol i he''a an ongal di abalinanan Dios ya
mipa'amlongda.

Psalm 85

85

Hay Dasal Hi E Ipaphodan Di Boble

1 Apu Dios, winagaham tun imbilangmuh boblem ta nibangngad nan
kinadangyanmin tinanud Jacob.
2 Ya pinakawan da'min tatagum hinadan numbahulanmi
3 te nabao nan nunhiglan bungotmun da'mi.
4 He"a an Dios an mangih'ihwang i da'mi hinadan punligatanmi, daan
mo bahan ta boddangan da'mi ta umunud ami mon he"a.
Ta wan adi'a bumohbohol i da'mi.
5 Te undan ahan tatawwa minaynayun di bungotmun da'mi ya ta'on
on nadan tanudanmi.
6 Agammot bahan ta pabikahon da'mi bo ta wan dayawon da'a.
7 Ta ipatigom Apu Dios nan munnananong an pamhodmu ta wan
ihwang da'mi hinan dusami an gapuh bahulmi.
8 Igongaha' nan ibagan Apu Dios te imbagana an palinggopon da'min
tataguna hi'on idinongmi nadan adi maphod an ato'atonmi.
9 Ot innila' an ma"id ha bahhonan ihwangna nadan mangun'unud i
hiya ta wan mipatigoy anabaktunah tun numboblayan ta'u.
10 Ot hitun a'atan datuwe ya ma'awatan di tatagu nan a'at di pamhodna
ta mangun'unuddan hiya.
Ta wan maphod mohpey pangatda ta wan luminggop di nitaguwanda.
11 Hay tagu ya gahin ona inaynayun an mangun'unud i Apu Dios ya
ahi minaynayun damdamay pangipapto'nan dida.
12 Ta immannung an wagahan dita'un Apu Dios ta pumhod di itanom
ta'u ta dumakol di apiton ta'u.
13 Hanan maphod an pangat di tatagu di paddungnay mangidadaan hi
umaliyan Apu Dios.

Psalm 86

86

Nan Mumpaboddang I Apu Dios

1 Apu Dios, hanat boddangana' bahan te ma"id ahan ha abalina'.

2 Ha"on an baalmu ya na'unuda' i he"a ot hanat ihwanga' bahan te
he"ay pundinola'.
3 Iyal'algo' an dumasadasal ot hanat hom'ona' bahan.
4 Ta pa'amlongona' an baalmu te he"a ya abuh han pun'amlonga' an
dayawon.
5 Te he''a Apu Dios ya maphod di pangatmu ya nundadaan'an
mamakawan hi bahulmi.
Te nunhiglay pamhodmu hinadan mumpahmo' i he"a.
6 Ot hanat donglom bahan Apu Dios tun dasal'u an pumpahpahmo'a' i
he''a.
7 Hinan punligata' ya he"ay pumpahmo'a' te innila' an boddangana'.
8 Hi an namin nadan dios an dayawon nadan wah udum hi boble ya
ma"id ha nipaddungandan he"a te adida abalinan an aton nadan
abalinam.
9 Ta hiya nan an namin nadan limmum an tatagu an wah abobboble
ya umalida ta mumpada''uldan he''a ya ipa'inniladay anabaktum
an Dios.
10 Te he''a tuwali nan nabaktu ya ongal di abalinanan Dios an ma"id
ha udum.
11 Ot hanat ituddum i ha''on nan pohdom hi ato' ta hanadan nipto' an
tudtudum di nanongnah un'unudo'.
Ya he''ay inaynayun'un punhilbiyan.
12 Ya ato' an namin di abalina' an mundayaw i he"a Apu Dios ta nan
anabaktum di ipa'in'innila' hi inggana.
13 Te he''a ya ongal di pamhodmun ha''on te inihwanga' hinan e''ot
atayan.
14 Hanadan mumbaktu ya mun'abubungot an tatagu an ma"id ha
pangibilangdan he"a ya nundadaandan mi'gubat te pinhoddan
patayona'.
15 Mu he''a Apu Dios ya ongal di homo'mu ya ulem.
Ya adi hi kittang on bimmungot'a te munnananong nan pamhodmu ya
pangipapto'mu.
16 Ot hom'ona' bahan ta ihwanga' ya pabikahona' ta way ato' an
munhilbin he"a an umat hi inat ina.
17 Ot hanat ipatigom Apu Dios ha panginnilaa' hinan amaphodmun
ha''on ta wan tigon'en nadan mi'buhul i ha"on ya bumainda te
he''ay nangihwang i ha"on ya he''ay nun'alubyag i ha"on.

Psalm 87

87

Hay Naminhodan Apu Dios Hi Ad Jerusalem

1 Hi Apu Dios di numpilih nan nangibangonanah nan ma'alih boblena
hidih nadan nabillid an niyappit i hiya.
2 Te hidih ad Zion di pinpinhodna hinadan boblen di tinanud Israel.
3 Ya dakol di mibaga hi amaphod diyen ma'alih boblen Apu Dios.
4 Ya alyon Apu Dios di, Iddum'u nadan i Egypt ya i Babilon hi
pangitudo'a' hinadan umun'unud i ha"on ya ta'on on hanadan
i Pilistia ya i Tael ya i Etiopia ta hiya nan wadaday ibilang'un
dida hi i Jerusalem.

5 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya pumbalino' hi ma"aphod an boble
ta mundongol ta ahi way ohaon alyonay, Niyayyama' hi ad
Jerusalem.
6 Ot hitun pangitudo'an Apu Dios hi ngadan nadan ibilangnah tataguna
ya itudo'nan hidiy niyayyamanda.
7 Ta an naminda ya ma''amlongdan manayo ya mungkantadan alyon-
day,
An namin di umipa'amlong i dita'u ya malpuh tun ad Zion.

Psalm 88

88

Hay Dasal Di Ohan Nama"idan Hi Namnama

1 Apu Dios an mangih'ihwang i ha''on, abigabigat ya ahodohodom on
mumpahpahmo'a' i he"a.
2 Ot hanat donglom bahan di dasal'u ta boddangana'.
3 Te nunhigla tayya tun punligata' ta tuwe mahan mo teen mateya'.
4 Te ma"id mahan mo tee ha bikah'u an aya' nanatte.
5 An umata' hinadan nun'a'aten nilubu' an ma"id mo ha alyon hi
boddangam dida.
6 Te paddungnay inyeya' i ha munhihillong an ni'iddallom an lubu'an.
7 Te hanan bungotmun ha"on ya nipaddung hinan nunhiglan dalluyun
ta paddungnay pun'ilobloba' hi dallom nan liting.
8 Ot gapuh tun inatmun ha"on ya pamaag tee ya aya' balud an adiya'
pa"abtik.
Ya inwalonga' hinadan gagayyum'u.
9 Ta hiya nan nunhiglay e' umukayungan ta gapu e' limmuwaluwaan
ya limmatunnu' di mata'.
Ya abigabigat on itatagge' di ta'le' an mumpahpahmo' i he''a Apu Dios.
10 Undan waday iyatan nadan milagron atom hi'on nate nan tagu?
Ya undan bo abalinanan bumangon ta dayawon da'a?
11 Ot ten hidi'eh nan lubu'an ya ma''id ha alyon hi punhahapitanda
nan munnananong an pamhodmu ya pumpapto'mu.
12 Ya ot ten aggeda mo nimpe innila nadan milagron ina'inatmu ya
nadan maphod an pangatmu.
13 Ta hiya tee nan abigabigat on mumpahpahmo'a' i he"a.
14 Mu tanganu ona' ingnganuy ta adim ahan donglon di dasal'u?
15 Nihipun hi amangilog'u ya nunhiglay nunholholtapa' hinadan
nundusam i ha"on ta pamaag ya aya' mate.
16 Te nunhiglan adiya' pa"itpol hinadan namalpaligatmun ha"on an
gapuh bungotmu.
17 Ta abigabigat ya aya' wah gawwan di liting an aya' tayya mun'alting
te paddungnay pun'ilobloba' i he"ah nan liting.
18 Ot gapu nimpe i datuwen inatmun ha"on ya tinaynana' moh
nadan gagayyum'u ya i'iba' ta pamaag tayya ya paddungnay
munhihillong di nunlini"odan'u.

Psalm 89

89

Hay Ikantan Di Ohan Bimmoble An Maligligatan

1 Nanongnan ikankanta' Apu Dios nan ongal an pamhodmu ya nan amaphodmu te adim ibahhon aton di ibagam hi atom.
Ta ta'on on hanadan mun'atanudan ya ma'innilaanda.
2 Ta ipa'innila' an hanan pamhodmu ya nan adim pangibahhawan hi ibagam ya adi maluman an umat hi ad lagud an munnananong hinan awadana.
3 Ya inalim di, Imbaga' hinan pinto''un baal'u an hi David
4 an adi' ibahho an pumbalinon da'yun himpamu'un hi ap'apu hi inggana an ta'on on hanadan mun'atanudan.
5 Ot hanat an namin nadan wah ad abunyan ya nadan anghel ya dayawon da'a Apu Dios an gapuh nadan nakaskasda'aw an atom ya hay adim pangibahhawan hinadan imbagam.
6 Te an namin nadan wah ad abunyan ya ma''id ha umat i he''a.
7 Ya hinan a'am'amunganyuhnah ad abunyan ya he"a han taktanda ya dayawonda te he"a han nakaskasda'aw di a'atna.
8 Ta ma"id nimpe ha umat i he''a Apu Dios an ongal di abalinana ya adim ibahhon aton an namin di ibagam.
9 Ya he"ay mummandal hinan mun'ungak an baybay ya he"ay waday abalinanan mangipadinong hinadan dalluyun.
10 Ya he"ay namateh nan atatakut an animal hinan baybay an ma'alih hi Rahab.
Ya gapu boh nan ongal an abalinam ya inabakmu nadan binuhulmu ta nahiyahhiya'da.
11 He''ay ud bagih ad lagud ya ta'on on tun luta ya he''ay nunlumuh an namin an wahtun luta
12 an mihipun hi muyyadna ta ingganah huddo'na.
Ta hanadan billid an nungngadan hi Tabor ya nan nungngadan hi Hermon ya ayda tagu an onha matigo ot mun'am'amlongdan mangikankanta hi pundayawdan he"a.
13 Te ongal di abalinam.
14 Ya nipto' di pangatmun mun'ap'apu.
Ya munnananong nan pamhodmu ya atbohdin adim ibahhon aton nadan imbagam hi atom.
15 Ta hiya nan mipa'amlong nadan nangipa'ingha an umun'unud ya mundayaw i he"a.
16 Ta abigabigat ya mun'am'amlongdan mundayaw i he"a an gapuh nan amaphodmu.
17 Ya he''ay nangdat hinan abalinanda.
Ya gapuh nan ongal an pamhodmun dida ya nangabakom dida ta hiya nan mapemananda.
18 Ya he"a Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel di namilih nan patulmi an mangibaliw i da'mi.
19 Hidin nadne ya himmapit'a hinan mangun'unud an munhilbin he"a an alyom di,
Indatta' hi abalinan han ohan tindalu ta ta'on on unga ya hiyay pinili' hi mun'ap'apuh nadan tatagu'.
20 Nan baal'un hi David di pinili' ot hiita' hi lanay uluna ta atiganan hiyay pinto"uh mumbalin hi patul.

89:20 89:20 2 Samuel 7:16-17

21 Ot idatta' hi ongal an abalinana ya wadawadaa' an bumoddang i
hiya.
22 Ta hanadan tatagun adi maphod di pangatda an mi'buhul i hiya ya
adida pa"abak i hiya.
23 Ta pumpate' nadan binuhulnan ma'ahihhiwon hiya.
24 Ya munnananong nan ongal an pamhod'un hiya ya gapuh nan
idat'un abalinana ya nanongnan hiyay mangabak.
25 Ta hanan pun'ap'apuwana ya mihipun hinan baybay an nungngadan
hi Mediterranean ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi
Euprates.
26 Ta alyonay, He"a Apu Dios an ibilang'uh hi ama' di dayawo' te he"ay
mangipappapto' ya mangih'ihwang i ha"on.
27 Ya ta'on on ha"on an Dios ya ibilang'uh David hi panguluwan an
imbabale' ta hiyay na'abbaktun patul hitun luta.
28 Ya munnananong nan pamhod'un hiya ya adi' ibahhon aton nan
imbaga' i hiya
29 an didah nadan tanudanay mumpatul hi inggana ta umat hi ad lagud
an ma"id ha pogpogna.
30 Mu hi'on adi unudon nadan holagna nadan tugun'u
31 ta ibahhoda nadan imbaga' hi atonda
32 ya ma"id damdama ha bahhonan dusao' dida ta holtaponday bungan
di bahulda.
33 Mu ta'on on athidi ya nanongna nan pamhod'un David.
Ya adi' ibahhon aton nadan imbaga' i hiya.
34 Ta ma'at nadan imbaga' i hiyah ato'.
35 Te adi mabalin hi ilaylayahha' hi David te ha"on an Dios ya adi'
nimpe ibbahon aton di imbaga'.
36 Ta hanan pun'ap'apuwana ya minaynayun an didah nadan holagnay
mumpatul an umat hinan algo an nanongnah nan awadana
37 ya umat hinan bulan an nanongna damdamah nan awadana.
38 Hinaey imbagam Apu Dios mu tanganu on ad uwani ya nunhiglay
bungotmuh nan pinto'mun patul ta ingnganuymu?
39 Ta imbahhom nan imbagam i diyen baalmu ta nama"id mo nan
abalinanan mun'ap'pu ya napogpog moy pun'ap'apuwana.
40 Ya impadadagmu nadan binattun alad nan bobleda ya ta'on on
nadan nun'ahamad an pungguwalyaanda.
41 Ta an namin di mala"uh hinadan numbobleh nunlini"odanda on
nginihngihilanda on nun'aladay pohdondan alan hinan bobleda.
42 Te binoddangam dida ta nangabakda ta diday impa'amlongmu.
43 Ta paddungnay numbalinom hi natupu nan almas nan pinto'mun
patul ot inganuymu ta na'abak hi gubat.
44 Ya ina'aanmuy abalinanan mun'ap'apu an paddungnay imbital-
lugmu nan tronona.
45 Ta nunhiglay ena nibabainan i diyen inatmun hiya ta numbalin hi
ay amamma.

Hay Numpahmo'an Nan Patul

46 Apu Dios, undan ahan minaynayun tatawwa an inganuya' i he"a.
Undan anuud bahan tatawwa ya ahi mabaoh nan paddungnay
mundalang an bungotmun ha"on.
47 Hanat nomnomom an ho'dod han pi'taguwa'.

Ya undan nganney nunlumuwam i da'min tatagu?
48 Ya wan an namin di tagu ya mate tuwali.
Ot undan waha taguh munnananong an adi mate.
49 Hihimlo' Apu Dios di pangipatigam hinan ongal an pamhodmu an umat hi inatmu handi ta atigan nan alyom hi adi mibahhon atom nan imbagam i handin ammodmin hi David.
50 Ot daan mo bahan tatawwa Apu Dios ta nomnomona' an baalmu te nunhigla tayyay pangpangallin tudan tatagun ha"on.
Te datuwe nadan mumpungngohe i he"a.
51 Ta ta'on on idanay umaya' on nunhiglay pamihuldan ha"on an pinto'mun patul.
52 Mu he"a damdama Apu Dios di dayawonmih ingga'inggana. Amen.

Psalm 90

90

Hay A'at Apu Dios Ya Hay Tagu

1 Nihipun hidin hopapna ya he"a Apu Dios di bimmanoddang i da'mih inggana.
2 Te hidin aggem ni' limmu nadan billid ya an namin an wahtun luta ya wada'a tuwali an Dios.
3 Ot hi'on he"ay mangalih mate ami ta mibangngad amih nan lutan nalpuwanmi ot ma"id ha bahhonan ma'at.
4 Ot hanan hinlibuy (1,000) tawon i da'min tatagu ya paddungnay hin'algo i he"a ya ay hanan atnay olas hinan hilong.
5 Ya adi madney panadagam hi tagu an umat i ha nun'inop ot inayunan mate.
Ta umat amih nan holo'
6 an humangoh nan mawmawi"it ot umongal mu damunah humimbat-angan ya nakling.
7 Athinay ma'at i da'mi hi'on impabungot da'a ta hiya nan nunhiglay takutmi.
8 Te innilam an namin di bahulmi an ta'on on hanadan inatmi an ma"id ha nanginnila.
9 Ta hiya nan gapuh bungotmu ya mabalin an hin'omtang di pamog-pogam hi nitaguwanmi.
10 Mabalinnot an muntawon amih napitu (70) onu nawalu (80) hi'on ami makinduhol ni'.
Mu nganne damdama ahan an dakol di holtapon hi ligat ta palpaliwan ya onta mate.
11 Ot undan nganney nanginnilah a'at di bungotmu ta hiya nan nunhiglay takutmi hi'on bimmungot'a.
12 Daan mo bahan ta tudduwan da'mi ta hanadan nipto' di atonmi ituwen ho'dod an pi'taguwanmih tun luta.
13 Hanat adi bahan madne ya himmo' da'min baalmu.
14 Ta wan abigabigat on mali'nami nan ongal an pamhodmu ta way atonmin mun'am'amlong ituwen ho'dod an pi'taguwanmi.
15 Ya hanaot ta hanan dinukken di tawon hi nunholholtapanmi ya hidiye damdamay dinukken di pangipa'amlongam i da'mi.
16 Ya hanat mipatigo nan ongal an abalinam i da'min baalmu ta panginnilaan nadan holagmi hi amaphodmu ya anabaktum.

17 Ya hanat minaynayun an wagahan da'mi Apu Dios ta wan an namin
di atonmi ya maphod di pumbalinana.

Psalm 91

91

Hi Apu Dios Di Nahamad Hi Ihi"ugan

1 Nan tagun nan ongal di abalinanan Dios di ihi"ugana ya malinggop
di nitaguwana te hiyay mangipapto' i hiya.
2 Ya madinol an mangibaga i hiya hi, Apu Dios, he"ay nahamad hi
ihi"uga' ot he"ay pangiyukoda' hitun nitaguwa'.
3 Athidi'ey aton di tagu ya ma"id ha bahhonan ihwang Apu Dios hi
kumpulnan huma'ul onu nalot an dogoh.
4 Ya hanan aton di hamutin mangobob hinadan impahna ya athidi boy
aton Apu Dios hinadan mangidinol i hiya ta ipa'annungna nan
imbaganan ipappapto'na ta paddungnay hiyay hapiyona.
5 Ta ma"id ha itakutna an ta'on on hinan mahdom onu hinan mapatal
6 an umat nimpeh dogoh an pumate.
7 Ya ta'on on alinah linibuday mun'a'ate hinadan hinaggona mu hiya'e
ya mihwang.
8 Ta tigtiggonay aton Apu Dios an mundusa hinadan adi maphod di
at'attonda.
9 Ta athidin hi Apu Dios an na'abbaktu'ey ihi"ugan ya hiyay pangidin-
lan hi nitaguwan
10 ya immannung an mihwangta ya nan pamilya hi kumpulnan
dumatong an punligatan.
11 Te honagon Apu Dios nadan anghelna ta ta'on on idanay awadan ya
ipapto' dita.
12 Ta wada'ey agahan ya hapapaon dita ta ta'on on hay huki ya adi
mahugatan hi batu.
13 Ya alina'eh waha akhupan hi layon onu ulog onu nadan udum an
atatakut an animal ya adi dita kalaton.
14 Te alyon Apu Dios di, Ihwang'u ya ipapto"u nan tagun naminhod i
ha"on ya mangun'unud i ha"on an Dios.
15 Ya wada'ey punligatana ya nundadaana' an mangat hinan dawatona.
Ya ihwang'u nimpe ya winagaha' ta pumhod di nitaguwana ta hiyay
tangadon di tatagu.
16 Ot ihwang'u nimpe ya indatta' hi adukken pi'taguwana.

Psalm 92

92

Hay Mikantah Nan Habadun Tungo

1 Mun'am'amlong ami an mangikankantah pundayawmi ya pun-
hanaanmi i he"a Apu Dios an na'abbaktu.
2 Ta amawmawi"it ya ahodohodom on ikankantami nan munnananong
an pamhodmu ya nan a'atmu an adim ibahhoy imbagam hi
atom.
3 Ta mungkankanta ami an idihhanmi an ipagangoh nan harp ya lira.
4 Mun'am'amlonga' Apu Dios an gapuh nadan inatmu ta hiya nan
ikankanta' di pun'amlonga'.
5 Ya an namin nadan ato'atom Apu Dios ya ipa'innilanay anabaktum.

Ya naligat an ma'awatan nan wah nomnommu.
6 Ot hanan tagun paddungnay ma''id ha nomnomna ya adina ma'awatan
7 an hanadan adi maphod di pangatda ya umatdah nan holo' an mangintuttubu te diday kumakaddangyan mu hay umudi ya madadagdah inggana.
8 Mu he''a Apu Dios ya mun'ap'apu'a hi ingga'inggana.
9 Ta ma''id ha bahhonan abakom nadan binuhulmu an adi maphod di pangatda ta miwakatda.
10 Mu ha''on'e Apu Dios ya indattana' hi bikah'u an umat hi bikah nadan ma'ilom an animal.
Ya mun'am'amlonga' te winagahana'.
11 Tinigo' di nangabakam hinadan binuhul'un adi maphod di pangatda ya dingngol'uy tukukdan ahililili.
12 Hanadan umun'unud i Apu Dios ya pumhod di nitaguwanda ta umatdah nan kayiw an palma onu sedar hinadan billid an nungngadan hi Lebanon
13 an nitanom hinan way Templo an mangintuttubu.
14 Ta ta'on on mabayag ya mangimbubbungada ya mangintuttubuda ta umatdah nan pi'ittanom an munlangtay tubuda.
15 Ta hituwey ohan mangipatigo an hi Apu Dios ya nipto' di pangatna.
Ya hiya nan umat hinan doplah an nahamad hi ihi''ugan ya ma''id ha alyon hi mihallay pangatna.

Psalm 93

93

Hay Anabaktun Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya ongal di abalinana ya hiyay na'abbaktun patul.
Ya hiyay nangihamad an nangigopnad hinan lutah nan awadana ta ma''id ha mabalin hi mangidlig.
2 Hanan pun'ap'apuwam Apu Dios ya wada tuwalih din kanaman te wadawada'a hi inggana.
3 Hanan dalluyun hinan baybay ya nunhiglan mun'ungak di bungugna.
4 Mu ta'on on athidi ya ongal di abalinam mu dadiyen dalluyun hinan baybay.
5 Ya hanadan tugunmu ya hiyah diyen adi maluman hi inggana.
Ya atbohdi nan Templom an hiyah diyen niyappit i he''ah inggana.

Psalm 94

94

Hi Apu Dios Di Mangipanuh Hi Tatagu

1 Apu Dios an munhumalyah tatagu, daan mot ipatigom di bungotmu hinadan mangmangngat hi adi maphod.
2 Ta humalyaom di atagutaguh tun luta ta dusaom nadan nunhiglan munlattuwag an tatagu te hidiyey lebbengnan ma'at i dida.
3 Hanadan mangmangngat hi adi maphod ya pun'amlonganda dadiyen ato'atonda.
Ot undan anuud di pangipadinongam i dadiyen at'atonda?
4 Te nunhiglan ilattuwagda nadan adi maphod an at'atonda.

5 Ya nunhiglay pamalpaligatda hinadan mangun'unud i he"a an imbilangmuh tatagum
6 an pumpateda attog nadan nun'abalu ya nun'apuhig ya ta'on on hanadan ni'iboblen da'mi.
7 Te alyonday, Ta'on anuh on atondahdi ot undan anu tigtiggon nan Dios an dinayaw din ammodmin hi Jacob dadiyen at'attonda.
8 Da'yun paddungnay ma"id ha nomnomnan tatagu ya undan anuud ya ahi ayu manomnoman?
9 Undan mabalin ta hi Apu Dios an nangiphod hi mata ta'u ya inga ta'u ya mumbalin ta hiyay napilok ya napukit?
10 Ya undan mabalin ta hiyan muntudduh tatagu ya mumbalin ta hiyay ma"id ha innilana?
Ya undan mabalin ta hiyan munhumalya ya adina dusaon nadan numbahul?
11 Innilanay wah nomnom di tagu ya hidiyen punnomnomda ya ma"id ha hilbina i hiya.
12 Ot mipa'amlong nan tagu an tudtuduwam Apu Dios hinadan tugunmu.
13 Te mabalin an madinolda an ta'on on maligligatanda ta ingganah pundusaam hinadan mamalpaligat i dida.
14 Innila' ot adi inganuy Apu Dios nadan ibilangnah tataguna te nabaloldan hiya.
15 Ta hiya nan lo'tat ya maphod di pangat nadan mun'ap'apu ta wan mipa'amlong nadan tatagun maphod di pangatda.
16 Hidin ni'gubata' hinadan adi maphod di pangatdan binuhul'u ya ma"id ha udum hi bimmoddang i ha"on hi'on bokon hi Apu Dios ya abuh.
17 Ot onha aggeya' binoddangan i hiya ot wan nanatteya' tuwali.
18 Te hidin mali'na' an ma'abaka' ot mumpahmo'a' i Apu Dios te innila' an gapuh nan ongal an pamhodnan ha"on ya binoddangana'.
19 Ya wa'e tuwali ta minomnomana' on hiyay mangipa'amlong i ha"on.
20 Hanadan mun'ap'apu an adi maphod di pangatda ya adi mabalin an mi'hayyupda i Apu Dios te dida'e ya mabalin an alyondah maphod nadan adi maphod.
21 Te mabalin an mumboboddangda ta ipapateda nadan ma"id attog ha bahulna.
22 Mu hi Apu Dios ya ipappapto'a' te hiyay paddungnay doplah an ihi"uga'.
23 Ot ukod i hiya an mundusa hinadan tatagun adi maphod di at'attonda.

Psalm 95

95

Kantan Pundayaw I Apu Dios

1 Dayawon ta'uh Apu Dios.
Hanat mun'am'amlong ta'u ta olton ta'u an mangikankanta hi pundayaw ta'un hiya an Dios an paddungnay doplah an ihi"ugan ta'u.
2 Eta'uh nan Templo ta eta'u ikankantay punhanaan ta'u ya pun'amlongan ta'un mundayaw i hiya.

3 Te hi Apu Dios ya ongal di abalinana ya ma''id ha udum hi dios hi umat i hiya.
4 Te hiyay ap'apun di an namin an wahtun luta an ta'on on hanadan wahnan billid ya nadan wah ad dalom.
5 Ya ta'on on hanadan wahnan baybay te hiyay nunlumu i datuwen namin.
6 Ot aga ta mundu''un ta'u ta dayawon ta'uh Apu Dios an nunlumu i dita'u.
7 Te hiya nan Dios an dayawon ta'u ya dita'u nan mi'alig hi kalnero an ipappapto'na.
Ot ad uwani ya hanat dingngol ta'u'ey hapitna
8 ya adi ta'u ngohayon ta adi ta'u paton i handidan a'ammod ta'u hidin awadandah nan agge naboblayan hi ad Meribah ya hi ad Massah
9 an hidiy namatnaanda i Apu Dios an ta'on on tinannigoday ina'inatna.
10 Ta hiya nan i diyen napat (40) di tawon ya nunhiglay bungotnan dida ta hiya nan alyonay, Nunhigla mahan datuwen tatagu te din'uga' i dida ya adida bo udot unudon nadan tugun'u.
11 Ta gapuh bungot'u ya imbaga' an adida mo mi'indadatong hinan boble an pangiyaya' i dida ta pun'iblayanda.

Psalm 96

96

Hi Apu Dios Di Na'abbaktun Patul

1 Hanat an namin ta'un tataguh tun luta ya ikantaan ta'uh Apu Dios hi balu an kanta.
2 Ta ikanta ta'uy pundayaw ta'un hiya.
Ta abigabigat on ipa'innila ta'u an hiyay mangih'ihwang i dita'u.
3 Ta ma'innilaan di tataguh abobboble nan anabaktuna ya nadan nakaskasda'aw an ato'atona.
4 Te hi Apu Dios ya ongal di abalinana ot hanat hiyay dayawon ta'u ta bokon hanadan dios an punhilbiyan di udum an tatagu.
5 Te hay dayawon di udum an tatagu ya nadan umat hi bulul an iniphod di tagu.
Mu hi Apu Dios ya hiyay nunlumuh an namin an wah ad lagud.
6 Ya matigoh nan Templo nan ongal an abalinana ya anabaktuna an Dios.
7 Ta hiya nan an namin ta'un tataguh tun luta ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios te hiya ya na'abbaktu ya ongal di abalinana.
8 Ta hanan miyunnudan hinan anabaktuna di pundayaw ta'un hiya.
Ya hanat iye ta'uh nan Templo nadan i'nong ta'un hiya.
9 Ta dayawon ta'u an gapuh anahamadna an Dios.
Ya hanat tumakut ta'u an adi mangunud i hiya.
10 Ya ipa'innila ta'uh abobboble an hi Apu Dios di patul.
Hantun luta ya nahamad di inatnan nangigopnad ta adi mabalin hi madlig.
Ya athidi bo an nipto' di atona an munhumalyah tatagu.
11 Ot hanat mun'amlong ta'un namin an wahtun luta ya ta'on on da'yun wahna hi lagud ya da'yun wah nan baybay.
He"an baybay ya oltom damdamay bungugmu ta hidiyey pangipatigom hi amlongmu
12 ya ta'on on da'yun puntanoman ya da'yun nun'itanom.

Ya ta'on on da'yun kayiw ya ikantayu damdamay amlongyu
13 hitun umaliyan Apu Dios an mun'ap'apuh tun luta.
Te hiya ya maphod ya nipto' di atonan mun'ap'apu.

Psalm 97

97

Ma"id Ha Umat I Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya hiyay Ap'apu.
Ot maphod on an amin ta'un wahtun luta ya mun'am'amlong ta'un hiya an ta'on on da'yun numpunhituh nan pingngit di baybay.
2 Hiya ya adi matigo te paddungnay nali'mutan i han ngimmitit an bugut.
Mu hiyah diyen nipto' di atonan mun'ap'apu.
3 Iyalinay apuy ta pumpu'ulana nadan binuhulna an wah nun-lini"odana.
4 Ya hana'en kilat an ipa'alina ya binangana tun luta ya umalyog tun luta hi pangat di kidul ya kilat.
5 Ta hanada'en billid ya mabalin an umatdah ahhukal an ma'umadah hinangngab Apu Dios an ap'apun namin di wahtun luta.
6 Ya an namin di wah ad lagud ya ipa'inniladay amaphodna ya nan nipto' an pangatna ta an namin di tagu ya tigonday anabaktuna.
7 An namin nadan mundayaw hinadan iniphod di tagu an umat hi bulul ya mibabainda.
Ta an namin nadan dios an punhilbiyanda ya mundu"undan Apu Dios.
8 Ta donglon'en nadan tataguh ad Zion ya hinadan udum an bobleh ad Judah hidiyen ma'at ya umamlongda i diyen atom Apu Dios an munhumalya.
9 Te he"a Apu Dios di na'abbaktun ap'apuh tun luta an ma"id ha nipaddung i he"a hinadan dios di udum an boble.
10 Ot da'yun naminhod i Apu Dios ya hanat idinongyu nadan adi maphod an pangatyu.
Ta wan ipapto' da'yu i Apu Dios ta mihwang ayuh nadan adi maphod an aton nadan tatagun adi maphod di pangatda.
11 Ot mipa'amlong ta'un mangun'unud i Apu Dios te napatalan di punnomnom ta'u.
12 Ot an namin ta'un mangun'unud i Apu Dios ya hanat mun'am'amlong ta'u an mundayaw ya munhana i hiya.

Psalm 98

98

Hi Apu Dios Di Mumpapto' Hi An Namin An Wahtun Luta

1 Ikantaan ta'uh Apu Dios hi balun kanta te nakaskasda'aw nadan inatna.
Te gapuh nan ongal an abalinana ya aphodna ya inabakna nadan binuhulna.
2 Ta impatigonah abobboble nan nipto' an pangatna ya nan ongal an abalinana an mangihwang hi tataguna.
3 Ya impatigonay pamhodna.
Ya impa'annungna nan imbaganah atona i dita'un tinanud Israel.
Ta nunhintiggan di atagutaguh tun luta di nangabakana an Dios.

4 Ot hanat an namin ta'un tataguh tun luta ya it'itkuk ta'uy kanta ta'un pundayaw ta'un Apu Dios.
5 Ta inayun ta'un ipagangoh nan harp ta mapmaphod di dongol nan pundayaw ta'un hiya.
6 Ya ta'on on hanadan trampeta ya ipagangoh ta'u ya it'itkuk ta'uy amlong ta'uh nan Dios an patul ta'u.
7 Ta mun'am'amlong ta'un namin an wahtun luta ya ta'on on da'yun baybay ya nadan wadahna ya itkukyu damdamay kantayu an pundayawyun Apu Dios.
8 Ya ta'on on da'yun wangwang ya da'yun billid ya hanat mun'am'amlong ayun mumpalpalakpak ya mungkankantah pundayawyun hiya.
9 Te hi Apu Dios ya umalin mun'ap'apuh atagutaguh tun luta ya nipto' di atonan mun'ap'apu.

Psalm 99

99

Hi Apu Dios Di Madayaw

1 Hi Apu Dios ya hiyay patul an inumbun hi baktun nan numbattanan nan duwan kerubim.
Ta hiya nan gumayonggongday tatagu ya umalyog tun luta an gapuh nan ongal an abalinana.
2 Ta hiya an madayaw an Dios hi ad Zion di ap'apun di atagutaguh tun luta.
3 Ot hanat an namin ta'un tatagu ya dayawon ta'uh Apu Dios.
Te hiya ya na'abbaktun Dios ya ma"id ha adi maphod i hiya.
4 Ya ongal di abalinana ya ongal di naminhodna hinadan maphod an ma'ma'at.
Ya hiyay nangitudtudu hinadan maphod an pangat i dita'un tinanud Israel.
5 Ot hanat mundu"un ta'u ta dayawon ta'uh Apu Dios te ma"id nimpe ha adi maphod i hiya.
6 Handidan a'ammod ta'un da Moses ya hi Aaron ya imbilangna didah padina.
Ya hi Samuel di ohah nadan nundasal i Apu Dios ya timbalnay dasalna.
7 Hi Apu Dios ya wadah nan bugut hidin himmapitanan dida ot unudonda nadan tuguna.
8 Ot he"a Apu Dios di nambal hi dasal nadan tatagum.
Ta impa'innilam an pinakawanmuy bahulda mu wa'et mumbahulda on dusaom dida.
9 Madayaw hi Apu Dios.
Ot eta'u ta eta'u dayawon hiya hidih nan nabillid an niyappit i hiya hi ad Jerusalem te ma"id nimpe ha adi maphod i hiya.

Psalm 100

100

Hay Mikanta An Pundayaw I Apu Dios

1 An namin ta'un wahtun luta ya hanat mun'am'amlong ta'u an mangit'itkuk hi pundayaw ta'un Apu Dios.

2 Ot hanat mun'am'amlong ta'u nimpe an mangikankantah pundayaw
ta'un hiya.
3 Ya nanongnan nomnomnomon ta'u an hiya nan Dios an ap'apu.
Te hiyay nunlumu i dita'u ta hiya moy ud bagin dita'u
Ta dita'uy tataguna an ayna kalneron ipapto'na.
4 Ya hinan umayan ta'uh nan lita''angan nan Templo ya hanat munhana
ta'u ya dayawon ta'uh Apu Dios.
5 Te hiya ya maphod ya munnananong di pamhodna ya adina ibahhon
aton di imbagana an ta'on on atnay mun'atanudan.

Psalm 101

101

Kantan David

1 Ikankanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios ya ikankanta' nan ongal
an pamhodmu ya nan nipto' an pangatmu.
2 Ot hanat boddangana' bahan Apu Dios an mangat hinadan nipto' ta
wan ma"id ha mibahhoh ato' ta ta'on on hinan pun'ap'apuwa' ya
maphod di ato' an mun'ap'apu.
3 Ta adiya' ma'ma'yat hinadan at'aton nadan adi maphod di pangatda
an adi da'a unudon.
4 Ya halipodpodo' ta adiya' ma'ma'yat hinadan mangmangngat hi kuluk
onu kumpulnan adi maphod.
5 Ya wa'e ha manumtumbu' hi hinaggona ya pogpogo' di nitaguwana.
Ya atbohdiy ato' hinadan mumpungngohe ya mumpunlattuwag.
6 Ot hay abuluto' hi mi'tamun ha"on ta uggan'u pummahmahan hi
maphod hi ato' ya an namindan munhilbin ha"on hinan palasyu
ya hanadan waday pangihakitdah tun boble ya nadan mabalin
an pundinolan.
7 Te adi mabalin an waha mi'hitun ha"on hinadan kumukuluk ya
ma'layyah.
8 Ya abigabigat hinan mawmawi"it ya dadago' nadan mangmangngat
hi adi maphod.
Ta mapogpog nadan adi maphod an ma'ma'at ituwen ma'alih boblen
Apu Dios.

Psalm 102

102

Hay Dasal Di Ohan Maligligatan

1 Hanat donglom bahan Apu Dios di dasal'un mumpahpahmo' i he"a.
2 Ot ad uwanin maligatana' ya daan mo bahan ta adi madne ya
boddangana'.
3 Te hantun nitaguwa' ya paddungnay ahuk an mun'a'umah te nunhigla
tayyay pudut di adol'u an ay pudut di pugun.
4 Ta pamaag tee ya umata' hinadan holo' an naba'gut ta mun'akling.
Namama bo udot te humigaa' teen mangan.
5 Ya nunhigla tayyan midgohana' ta ona' pumalapalak.
Ya nunhigla mahan mo teey e' napigutan an matigoy tungal'u.
6 Ta pamaag tee ya umata' mahan mo i ha akup an oh'ohhah nan agge
naboblayan.

7 Ya adi umaliy inlo''u ta umata' i ha hamuti an ohan e immapun hinan
atop.
8 Ya abigabigat tayya on danildilahona' hinadan binuhul'u ta wa'e on
usalonday ngadan'u an pun'idut hi udum.
9 Ta paddungnay mangmangngana' hi dapul ya hay luwa' di in'inummo'
10 te gapuh bungotmu ya paddungnay intopala' an aya' ginalut.
11 Ta umata' hinan a''o an ma'umah hi'on munlimmuhan nan algo.
Ya umata' nimpe hinan mun'akling an holo'.
12 Mu he''a Apu Dios ya nanongnan he"ay patul ta mundongol'ah
ingga'inggana.
13 Ot daan mo bahan ta ad uwaniy pangipatigam hi homo'mu i da'min
tatagum hitun ad Jerusalem.
14 Te nadadag tun pohpohdonmin boblemin baalmu ta nunhiglay hakit
di nomnommi hi ena nadadagan.
15 Hanadan tataguh abobboble ya taktan da'a Apu Dios ya ta'on
on hanadan patulda ya taktanda nan ongal an abalinam an
mamoddang i da'mi.
16 Te hitun pangipaphodam hitun ad Jerusalem di ohan pangipatigom
hi anabaktum an Dios.
17 Ta i diye ya donglom mohpey dasalmin mahmahmo' an tatagum.
18 Ot maphod on mitudo' dadiyen atona an mamoddang i da'mi ta ta'on
on hanadan mun'atanudan ya ma'innilaanda ta wan ta'on on
dida ya dayawondah Apu Dios.
19 Ta mitudo' an hi Apu Dios an wah ad abunyan ya uh'uhdungana tun
luta
20 ya dongdonglonay palak nadan nun'ibalud ta hiya nan ilubusna dida
hinan edaot pamatayan i dida.
21 Ot hi Apu Dios di madayaw hi ad Jerusalem
22 hinan a'am'amungan di atagutagu an malpuh abobboble an mun-
dayaw i hiyahdi.
23 Unhaot makinduhola' ni' eh'a mu athituy nangat Apu Dios i ha''on ta
hiya nan kimmapuya' ta teen innila' an ho'dod moy pi'taguwa'.
24 Ta hiya nan nundasala' an alyo' di, Apu Dios an wadawadah inggana,
daan mo bahan ta adim ni' pogpogon di pi'taguwa' hi ad uwani
te ungaa' ni' tatawwa.
25 Hidin hopapna ya limmum tun luta ya hi ad lagud.
26 Mu datuwen limmum ya lo'tat ya mapogpogda an umatdah nan
lubung an nadunutda'e ya itopalmu ta hukkatam hi balu.
27 Mu he"a Apu Dios ya munnananong'a an adi maluman di a'atmu ya
ma"id ha apogpogam.
28 Ot da'min baalmuh ad uwani ya madinol ami an gapuh boddangmu
ya luminggop di pi'taguwan nadan imbabalemi ya ta'on on
hanadan mun'atanudan.

Psalm 103

103

Hay A'at Nan Pamhod Apu Dios

1 Dayawo' hi Apu Dios ta hiyay ipabaktu' te ma"id ha umat i hiya.
2 Ot nanongna an hiya nimpey dayawo' te adi malingling nan ulenan
ha"on.

3 Te pakawanona' hinadan bahul'u ya hiyay mangipaphod i ha"on hi'ona' mundogoh.
4 Ya hiyay mangihwang i ha"on hi ate ya munnananong nan homo'na ya pamhodnan ha"on.
5 Ya an namin nadan iphoda' onu mahapul'u ya idatna ta hiya nan nanongnan waday bikah'u an umata' hinan agila.
6 Hi Apu Dios ya maphod di pangatna te ihakitna nadan mapalpaligat.
7 Ya impa'innilana i din hi Moses nadan pangatna ya numpidakol di nangipatiganah nan ongal an abalinana hinadan ibba ta'u an tinanud Israel.
8 Ya ongal di homo'na ya ulena ya adi hi kittang on bumungot.
Ya munnananong nan ongal an pamhodna.
9 Manu te ihingal dita'uh nadan ibanahhawan ta'u mu adi munnananong di bungotnan dita'u.
10 Ya manu te dusaon dita'uh nadan pumbahulan ta'u mu hay immannung ya ta'on on ongal di bahul ta'u ya adina punhiglaon nan pundusana i dita'u.
11 Te hanan pamhod Apu Dios hinadan mangun'unud i hiya ya umat hi dinawwin di luta hi ad lagud an adi malukud.
12 Ta athidiy inatnan namakawan hi bahul ta'u an paddungnay inalana nadan bahul ta'u ot itopalnah nidawwi an umat hi nundawwiyan di nangappit hi tuluwan di algo hi nangappit hi alimuhan di algo.
13 Te ongal nimpey homo'na hinadan mangun'unud i hiya an umat hi homo' di ohan ama hinan imbabalena.
14 Te innilanay a'at ta'u an on ta'u nalpuh pito'.
15 Ya innilanan hay pi'taguwan ta'un tatagu ya umat ta'uh nadan holo' onu habhabung an manu te manginhahabungda
16 mu wa'et nangimpopotang ya maklingda ta lo'tat ya malingling an wadada ni' di holo' hidi.
17 Ot ta'on on athidiy nitaguwan hitun luta mu dita'u'en mangun'unud i Apu Dios ya minaynayun di pamhodnan dita'u ya ta'on on hanadan tanudan ta'u
18 hi'onda un'unudon damdamah Apu Dios.
19 Te hi Apu Dios an wahdih nan tronona hi ad abunyan ya hiyay mun'ap'apu hi an naminamin.
20 Ot da'yun a'anghel Apu Dios an mangun'unud i hiya ya hanat dayawonyu hiya an Dios.
21 Ot aganyu ta dayawonyu nimpeh Apu Dios.
22 Ta an namin ta'un limmuna ya dayawon ta'u hiya an ta'on on idanay awadan ta'u.
Ot ta'on on ha"on ya nanongnan hiyay dayawo'.

Psalm 104

104

Hay Pundayaw Hinan Nunlumuh An Namin An Wada

1 Dayawon da'a Apu Dios te na'abbaktu'a an Ap'apu ya ongal di abalinam.
2 Ya nali'woh'ah patal an paddungnay hiyay inlubungmu.
Ya ay tolda hi ad lagud an imbi'lagmu.

3 Ya hidih nan baktun di bugut an alpuwan di udan di nangiphodam hi punhituwam.
Ta nadan bugut di paddungnay kalesan punluganam ya nan dibdib di mangiye i he"ah nan pangayam.
4 Ta hanadan dibdib ya nadan kilat di baalmu an pangipa'atam hinadan pinhodmun ma'at.
5 Ya nahamad di nangigopnadam hitun luta ta adi mabalin hi madlig.
6 Ya hinophopam ni' hi liting ta ta'on on hanadan billid ya nalimuhda.
7 Mu hidin himmapit'a an ay kidul di hapitmu ya inunud nadan liting nan imbagam ta niguwang
8 ta inipluydah nadan billid ya hinadan nundotal ta ingganah immedah nan indadaanmun iha"adanda ta nabudhan mohpe nadan billid.
9 Ot iha"admuy numpogpoggan di liting ya luta ta adi mo mipidwan mahinab tun luta.
10 Ya winadam di obob hinadan numpundotal ya hinadan ulih ta ipluydah nadan wa"el ya wangwang an numbattanan nadan billid.
11 Ta uminuman an namin di atap an animal an umat hinadan dongki.
12 Ya ta'on on hanadan hamuti ya mumbuyadah nadan kayiw an nihaggon i dadiyen wa"el ta wa'e on ahi'i'ingaldah nadan hapang.
13 Ya ta'on on wa'ahnah nan awadam hi ad abunyan ya ipa'alim di udan ta tumagun namin di nun'itanom.
14 Ya humangoday holo' ta anon nadan kalnero ya baka ya ta pumhod di itanommi ta waday itanudmi
15 an umat hi greyp ta iphodmih ma'inum ta umipa'amlong i da'mi.
Ya limmum bo nadan olibo an iphodmih lana ta pumhod di up'upmi ya ta'on on nadan wit ya barley ta waday anonmi.
16 Ya ta'on on hanadan impahangom an kayiw an sedar hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ya madanumanda.
17 Ya i dadiyen kayiw di pumbuyaan nadan hamuti ya hinadan saypres di pumbuyaan nadan gayang.
18 Ya hanada'en ma'ilom an gulding ya miha"addah nadan nun'atagen billid ya hanada'en kuneho ya munhitudah nadan doplah.
19 Ya limmum bo nan bulan ta panginnilaanmi hi'on nala"uh di ohay bulan.
Ya hanan limmum an algo ya innilana hi'on nadatngan di alimuhana.
20 Ya limmum di hilong ta himmilong'e on humawwang nadan animal hinan muyung
21 an umat hinadan layon an mun'olmomda an e manama' hinadan udum an limmum ta anonda.
22 Mu wa'et tuwen mabigat on nibangngaddah nadan lingab an niha"adanda.
23 Mu hay tagu ya hinan mapatal di eda puntamuwan ta ingganah nan himbatangan.
24 Gapuh nan ongal an abalinam Apu Dios ya dakkodakkol di limmum an wahtun luta.
25 Ya limmum nadan abibbilog an baybay an napnuh nat'onat'on an umat hi ekan ya nadan udum an wahdi an o'ongal ya kikkitang.
26 Ya hidi boy pundalanan di papol.
Ya ta'on on nan ma'alih lebiatan ya hidiy pun'ay'ayyamana.

27 Ya an namin nadan limmum ya he"ay pundinolanda hi mangidat hi
anonda hinan timpun mahapulda.
28 Ta alanda dadiyen idatmu ta anonda ta mabhugda.
29 Ta nunhiglay takutda hi'on iwalongmu dida.
Te innilada an mateda hi'on pogpogom di yahyahda ta mumbangngad-
dah pito' an nalpuwanda.
30 Mu mabalin an gapuh nan Espiritum ya malmuday umat i dadiye ta
wadada boy munhituh tun luta.
31 Ot hanat hi Apu Dios di mipabaktuh inggana ya hanat minaynayun
an mun'am'amlong i dadiyen limmuna.
32 Te hiya'e ya ammuna ha pangitiganah tun luta on umalyog.
Ya ammuna bo ha pangidapaanah nadan billid on dumalangda.
33 Ta hiya nan ad uwanin mataguwa' ya ikankanta' di pundayaw'un
hiya an Dios.
34 Ot hanat ta'on on nan punnomnomnoma' i hiya ya umipa'amlong i
hiya ta umat hinan pangipa'amlongana i ha"on.
35 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya hanat madadagda ta
mama"iddah tun luta.
Madayaw'a Apu Dios.

Psalm 105

105

Hay A'at Di Pangipapto' Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Hanat munhana ta'u ya mundayaw ta'u i Apu Dios ya ipa'innila ta'uh
abobboble nadan ina'inatna.
2 Ta ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya ya ipa'in'innila ta'u nadan
nakaskasda'aw an ato'atona.
3 Ot dayawon ta'u nan Dios an ma"id ha adi maphod i hiya.
Ya hanat mun'am'amlong ta'un mundayaw i hiya te hiyay ud tagun
dita'u.
4 Ya hanat hiyay pundinolan ta'u hi bumoddang i dita'u ya hiyay
nanongnah dayawon ta'u.
5 Ya hanat nomnomnomon ta'u nadan nakaskasda'aw an ina'inatna ya
ta'on on hanadan nipto' an nundusana.
6 Te dita'un tinanudan nan baalnan hi Abraham an ammod Jacob di
pinto'nah tataguna.
7 Ot hiya an Dios di Ap'apu ta'u.
Ta hiya nan mahapul an unudon di atagutaguh tun lutay ibagana.
8 Te hanan imbagana ya adina ibahhon aton an ta'on on atnay
mun'atanudan
9 an umat hinan imbagana i Abraham ot ibagana i din hi Isaac
10 ot ahina bo ibaga i Jacob an mahapul an unudonda.
Ya hidiyen imbagana ya minaynayun an atona i dita'un tinanud Israel.
11 An alyonay, Idat'u i da'yu hituwen bobleh ad Kanaan ta pum-
boblayanyuh inggana.
12 Mu handin oh'ohhada ni' handidan a'ammod ta'u ya onda
ni'ibobboble ya abuh.
13 Ta onda e immanin'innabat hi abobboble.
14 Mu agge inyabulut Apu Dios an waday mamalpaligat i dida.
Te imbaganah nadan patul an alyonay,

15 Hanat ma"id ha atonyuh adi maphod hinadan pinto"un tatagu' ya
ta'on on hanadan propeta.
16 Handi ya impa'alin Apu Dios han bitil ta lo'tat ya ma"id ha makan i
diyen awadanda.
17 Ya hi Apu Dios di ud nomnom hi nihbutan Joseph hi ad Egypt ot
mumbalin hi baal hidi ta waha mangihwang i didah inagangda.
18 Mu nibalud ni' ot mabangkilingan di hukina ta nahugatan ya
hina"adanda boh gumo' di bagangna.
19 Ta pinatnan Apu Dios hi Joseph ta inggana ot mipa'annung an namin
nadan imbaganan ma'at.
20 Ot ahi ilubus nan patul hi ad Egypt hi Joseph.
21 Ot hiyay pumbalinonah ap'apu an mi'adwa i hiya i diyen
pun'ap'apuwana.
22 Ta hiyay mangibaga hi aton nadan gobelnador i diyen bitil.
23 Ta i diye ya nitnud mohpe nadan pamilyan Jacob hi ad Egypt an
boblen nadan tinanud Ham ot mi'hitudahdi.
Hituwen hi Jacob ya hiya nan nginadanan Apu Dios hi Israel.
24 Ya nunholagon Apu Dios dida ta dimmakkodakkolda ta lo'tat ya
diday ongal di abalinanda mu hanadan i Egypt.
25 Ot wadaon Apu Dios di hihiwon nadan i Egypt i didan holag Israel
ta nunhahapitanday atondan dida.
26 Ta hiya nan hinnag Apu Dios hi ad Egypt nan baalna an hi Moses.
Ot pot'onah Aaron ta bumoddang i hiya.
27 Ta diday nangipa'atanah nakaskasda'aw an milagrohdih ad Egypt an
boblen nadan holag Ham.
(Hay Nakakan 7:1–11:10)
28 Ta hay namangulu ya impahilong Apu Dios hi ad Egypt.
Mu hiyah diye damdaman ngohayon nadan i Egypt nan imbagan Apu
Dios.
29 Ot pumbalinona bo nadan liting i diyen boble hi dala ta nun'a'ate
nadan wah nan liting hidi an umat hinadan ekan.
30 Ot ahi ipen Apu Dios di dakkodakkol an bakbak ta immapnalda an
ta'on on hinan palasyu.
31 Ya imbagana bon mawaday dakkodakkol an lalog ya timol ta
umalinhawangdah ad Egypt.
32 Ot pa'udanona boh dalalluh ad Egypt an indihhanay kidul ya kilat.
33 Ta nun'apa"ih nadan intanomda an greyp ya fig ya nun'atommang
nadan kayiw hi nangat di kilat.
34 Ot ituda'na boy dakkodakkol an dudun i diyen boble
35 ta nun'a'andan namin nadan nun'itanom ya an namin di munlangtan
tubu i diyen boble.
36 Ot ahina ipapaten namin nadan panguluwan an linala'in imbabalen
nadan i Egypt.
37 Ot ahina mohpe ipangulu handidan a'ammod ta'u an tinanud Israel
ta tinaynandah ad Egypt an dakol di intakinda an silber ya
balitu'.
Ya malinggopdan namin an ma"id ha mundogoh i dida.
38 Ta immamlong nadan i Egypt hidin immaan handidan a'ammod ta'u
an tinanud Israel te tumakutda mon dida.

39 Ya hidin mangmangnge handidan a'ammod ta'u ya hiniduman Apu
Dios didah bugut hinan mapatal ya nahdom'e on numbalinonah
diyen bugut hi apuy ta pundilagda.
40 Ya hidin mumbagadah makan ya inda'indat Apu Dios di dakol an
hamuti ya mana an ay tinapay ta dadiyey intanudda.
41 Ya impahawwangna boy liting hinan doplah an umat i ha wa"el hidih
nan agge naboblayan ta inumonda.
42 Athidiy ina'inatna te minonomnom i hiya nan imbagana i din baalna
an hi Abraham.
43 Ta hiya nan impanguluna handidan pinilinan tataguna ta tinaynan-
dah ad Egypt.
Ya nunhiglay amlongda ta hiya nan it'itkukday kantada.
44 Ot idatnan dida nadan dakol an boble an lutan nadan adi umunud
i Apu Dios ya ta'on on nadan intamuda ya handidan a'ammod
ta'uy nangala.
45 Athidiy inat Apu Dios te pinhodnan unudon nadan tataguna nadan
tuguna.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 106

106

Hay Pamhod Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ta hiya nan munhana ta'u i hiya an gapuh nan amaphodna ya nan
munnananong an pamhodna.
2 Ya ma"id ha taguh abalinanan uhuhon an namin nadan
nakaskasda'aw an ina'inatna.
3 Ot mipa'amlong nadan tataguna an manginaynayun an mangat
hinadan nipto' an pangat.
4 Ot adiya' bahan linglingon Apu Dios hitun pamoddangam hinadan
tatagum an nibalud ta ta'on on ha"on ya ihwanga'.
5 Ta wan tigo' di pumhodan di pi'taguwanmin pinto'mun tatagum ta
wan mi'yam'amlonga' i dida ya midduma' i dida an mundayaw
i he"a.
6 Abulutonmi an numbahul ami te adi ahan maphod nadan ina'inatmi
an umat ami damdama i handidan a'ammodmi.
7 Te hidin awadandah ad Egypt ya adida nomnomnomon nan ulem i
dida ya ta'on on hanadan dakol an inatmun milagro.
Ta nginhe da'a i dida hidin nipotto'dah nan baybay an mumbolah.
8 Mu ta'on on athidi ya inihwang damdaman Apu Dios dida te hiyay
imbagana tuwali.
Ya ta wan ma'innilaan di atagutagu an hiya ya ongal di abalinana an
Dios.
9 Te ammunay himmapitana ya nunhi"an nan liting hidih nan baybay
an mumbolah ot magananan ay lutah nan agge naboblayan ta
nangi'wandan immagwat.
10 Ta inihwangna didah nadan binuhulda.
11 Mu hanada'en binuhulda ya nun'a'altingda an ma"id ha ta'on hi ohah
nihwang.
12 Ta i diye ya patiyonda mohpe nadan imbagan Apu Dios ta
ikankantada mohpey pundayawdan hiya.

13 Mu agge bo nadne ya lininglingda dadiyen inat Apu Dios ta dida
on inatday pinhoddan aton an adida haddon di ipa'innilanah
atonda.
14 Te hidin awadandahdih nan agge naboblayan ya hay anonda ahan
di nonomnomonda ta pinanatnaday abalinana an Dios.
15 Ot idat Apu Dios nadan ibagada mu impatnudna han pumaten dogoh
ta dakol di nun'a'aten dida.
16 Ya i diyen awadandahdih nan agge naboblayan ya nunhiglay
amohda i Moses ya ta'on on hi Aaron an pinto' Apu Dios hi padi.
17 Ta hiya nan natommang nan luta ot ma'uhbung hi Datan ya hi
Abiram an didah nadan pamilyada an gapu i diyen inatda.
18 Ya wada bo han apuy ot pu'ulana nadan udum an adi maphod di
pangatda.
(Hay Nakakan 32:1-14)
19 Ya hidi bon nipto'dah nan billid hi ad Sinai* ya nangapyada i han
balitu' an ing'ingoh di baka ot hiyay dayawonda.
20 Ta hiya nan ingnganuy nan na'abbaktun Dios dida.
Ot han ing'ingoh di bakan mangan hi holo' di dayawonda.
21 Ta lininglingda nadan dakol an inat Apu Dios an nangihwang i dida
hi awadandah ad Egypt
22 ya ta'on on nan milagro an inatnah din nipotto'dah nan baybay an
mumbolah.
23 Ta gapuh bungotna ya alyonay dadagona dida.
Mu gapu ta numpahmo' hi Moses an pinto'nan baalna ya aggena
dinadag dida.
24 Indani mo ahan ya timmakutda ta adida pohdon an umeh nan
maphod an boble an alyon Apu Dios hi idatnan dida te ma"id
ha dinoldah nadan imbagana.
25 Ta ahingongododahdih nan nun'allunganda ya adida unudon nadan
imbagana hi atonda.
26 Ta hiya mo nan imbagan Apu Dios an patayona didahdih nan agge
naboblayan
27 ya inwakatna nadan imbabaleda hi abobboble ta hidiy atayanda.
(Bilang 25:1-13)
28 Ya hidi bo udot an wadadah ad Peor ya eda niddum hinadan tatagu
an mundayaw i Baal ot mi'mi"andah nadan nidawat i dadiyen
ma"id ha linnawadan dios.
29 Ta nunhiglan impabungotdah Apu Dios an gapu i dadiyen adi ahan
maphod an ato'atonda.
Ta hiya nan impa'alin Apu Dios han nunhiglan dogoh ta dakol di nate
i dida.
30 Ta ingganaot dusaon Pinehas nadan numbahul ot ahi mohpe
duminong hidiyen dogoh.
31 Ta ingganah ad uwani ya adi linglingon di tataguh diyen maphod an
inat Pinehas.
(Bilang 20:1-13)
32 Ya hidi bon awadandah nan way obob an nungngadan hi Meribah
ya impabungotda boh Apu Dios.
Ta dida mannot di gimmalat hi numbahulan Moses.

---

* **106:19 106:19** Hay ohah ngadan diyen billid ya Horeb

33 Te gapuh nungngohayandah nan Espiritun Apu Dios ya impabo-
holdah Moses ta waday nibahhon imbagana.
34 Ya imbahhoda bo nan imbagan Apu Dios an patayonda nadan
tatagun numpunhituh nadan boblen idatnan dida.
35 Ot mi'yahawada bo udot nadan linala'i hinadan binabaihdi ot
ma'ma'yatda hinadan adi maphod an ato'atonda.
36 Ta paddungnay naknada te eda nundayaw hinadan iniphod di tagun
dayawon dadiyen bimmoble.
37 Ta ta'on bo udot on hanadan imbabaleda on ini'nongda i dadiyen
diosda an didimunyu.
38 Ta gapuh nan dalan dadiyen u"ungan immayuh an ini'nongda i
dadiyen dayawon nadan i Kanaan ya mibilang moh nalugit
hidiyen boble.
39 Ta ta'on moh on dida ya mibilangdah nalugit i diyen inatda.
Te paddungnay nunluktapda te inwalongdan mangunud i Apu Dios ot
hanadan udum an dios di dayawonda.
40 Ta hiya nan nunhiglay bungot Apu Dios i dida an pinilina hi
tataguna.
41 Ta hiya nan impa'abakna didah nadan binuhulda ta dadiyen
binuhulda moy numbalin hi ap'apuda.
42 Ta nunhiglay namalpaligatdan dida te numbalindah baal i diyen
boble.
43 Ta athidi an ta'on on agagga on inihwang Apu Dios dida mu
apyanan mungngoheda ta dadiyen numbahulanday gapunah
nadadaganda.
44 Mu wa'e damdama ta numpahmo'da on himmo' Apu Dios dida
45 te mipapanomnom i hiya din imbagana i handidan a'ammodmi.
Ya gapuh nan ongal an pamhodna ya himmo'na dida.
46 Ta numbalinona hi ma'ule i dida nadan binuhulda.
47 Ot hanat boddangan da'mi bahan Apu Dios ta ta'on on idanay
bobleh awadanmi ya pa'anamuton da'mi ta ma'amung amih nan
boblemi.
Ta wan he"a an nahamad an Dios di dayawonmi ya punhanaanmi.
48 Ot hanat hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di madayaw
hi ingga'inggana.
Ya hanat an namin ta'un tatagu ya alyon ta'uy, Amen.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 107

107

Hay Punhanaan I Apu Dios

1 Munhana ta'un Apu Dios te hiya ya maphod di a'atna.
Ya munnananong nan pamhodna i dita'u.
2 Ot da'yun binangngad Apu Dios hinadan binuhulyu ya hanat danaen
inatnan da'yuy eyu ibanagbagga.
3 Te inyanamut da'yu i Apu Dios an inilpu da'yuh nadan boblen
niwakatanyu an umat i da'yun nalpuh nangappit hi tuluwan di
algo ya da'yun nalpuh nangappit hi alimuhan di algo ya da'yun
nalpuh nangappit hi huddo'na ya da'yun nalpuh nangappit hi
muyyadna.

4 Hay udum i da'yu ya e ayu himmanawwangan hinadan agge
naboblayan te ma"id ha pot'onyuh eyu pumboblayan.
5 Ta hinoltapyuy inagang ya inuwoh ta hay punnomnomyu ya ma"id
mo ha namnamayun mi'tagu.
6 Mu hidin numpahmo' ayu i Apu Dios ya binoddangan da'yun hiya.
7 Ot ipangulu da'yuh nan awon an umeh nan eyu pumboblayan.
8 Ot maphod on munhana ayun Apu Dios te munnananong nan
pamhodnah inggana.
9 Te hanadan nun'a'uwoh ya idatnay inumonda ya idatnay maphod an
makan hinadan na'agangan.
10 Hay udum i da'yu ya nabangkilingan an nibalud ayuh nan paddung-
nay munhihillong.
11 Manu'eh athidiy na'at i da'yu ya nginheyu nan na'abbaktun Dios te
aggeyu inunud nadan tuguna.
12 Ta hiya mo nan inyabulutnan numbalin ayuh baal ta nunhiglay nun-
ligatanyuh nadan impatamudan da'yu ta pamaaggon natukad
ayu ya ma"id bo udot ha bumoddang i da'yu.
13 Mu hidi bon numpahmo' ayun Apu Dios ya binoddangan da'yu.
14 Ta inlah'un da'yuh nan paddungnay munhihillong an nibaludanyu
ot aanona nadan nibangkiling i da'yu.
15 Ot maphod on munhana ayu i Apu Dios te munnananong di
pamhodna ya dakol nadan nakaskasda'aw an inatnan iphodan
di tatagu.
16 Te paddungnay numpa"ihna nadan gombang an konob ya nadan
gumo' an dakig nadan geyt di nibaludanyu.
17 Mu hanadan udum i da'yu an paddungnay ma"id ha nomnomda
ya nunholholtapda an gapuh ngoheda te adi ahan maphod di
ina'inatda.
18 Ta gapuh nan punholholtapanda ya iwalongdan mangan ta
mun'atte'atteda.
19 Mu hidin numpahmo'dan Apu Dios ya binoddangana dida i diyen
punligatanda
20 an ammunay himmapitana ya nipaphodda ta aggeda nate.
21 Ot maphod on munhanada i Apu Dios te munnananong di pamhodna
ya dakol nadan nakaskasda'aw an inatnan iphodan di tatagu.
22 Ta hiya nan maphod on waday i'nongda hi punhanaandan hiya ya
hanat mun'am'amlongdan mangikankanta hinadan maphod an
ina'inatna.
23 Ta'on on hanadan udum i da'yu an lumugalugan hi papol an e
munggattang hi udum hi boble
24 ya tinannigoyu nadan nakaskasda'aw an ina'inat Apu Dios hidih nan
baybay an namama hi'on waday puwo'.
25 Te wada han nangibagaanah mawaday puwo' ya nawada ta
nunhiglan mumpinulluy nadan dalluyun.
26 Ta wa'e on impatulun nan dalluyun nan papol on indani bo on
impada"ulna ta lo'tat ya nunhiglay takut nadan muntamuhdi ta
hay punnomnomda ya mateda mo.
27 Te nun'a'ulawda ta ayda nabutong an pamaag ya aggeda innilay
atonda.
28 Mu hidin numpahmo'da i Apu Dios ya binoddangana dida i diyen
pumpaligatanda.

29 Ot hidin impadinongna nan puwo' ya atbohdi an dimminong nan dalluyun.
30 Ta immamlongda i diyen inat Apu Dios ot ipanguluna didah nan pangipluyanda.
31 Ot maphod on munhanada i Apu Dios te munnananong nan pamhodna ya dakol di inatnan nakaskasda'aw an iphodanda.
32 Ya maphod on ipa'inniladah diyen inat Apu Dios i dida hinan pundayawanda ya hinan a'amungan nadan ap'apuda.
33 Hay oha bo ya hinuddum on tindu' Apu Dios nadan wangwang ya obob ta mamagananda
34 an gapuh nadan adi maphod an at'aton nadan tatagu.
Ya atbohdi nan malumong an luta an wa'e on numbalinonah adi tumaguy mitanom hidi.
35 Mu winadan bon Apu Dios di liting hidih nan agge naboblayan ta nun'aphungda ya hanada'en na'magannan an luta ya winadanay obob.
36 Ot ena punhituwon hidi nadan ahohomo' an tatagu ta lo'tat ya dakolday nunhituhdi ta numbalin hi maboblayan.
37 Ot mumpunliya'da ya numpuntanomdah greyp ya pinumhod dadiyen intanomda ta dakol di inapitda.
38 Ya winagahan Apu Dios dida ta dimmakkodakkolda ya atbohdin dimmakol di bakada ya kalneroda.
39 Hidin na'abakan nadan tatagun Apu Dios ya mahmo'dah nangat nadan binuhuldan dida ta lo'tat mo ya immoh'ohhada
40 mu imballoh Apu Dios hidiyen inatdan dida ta inyena didah nan agge naboblayan ta eda himmanawwangan hidi.
41 Mu hanada'en mahmo' ya binoddangana dida ot punholagona dida ta dimmakkodakkolda bo an umatda i ha nabulog an kalnero.
42 Ta tigon'en nadan mangun'unud i Apu Dios datuwe ya mun'am'amlongda.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya pamaagday dindinong.
43 Ot nan nanomnoman an tagu ya maphod on nomnomnomona datuwen na'na'at.
Ta nomnomnomona nan munnananong an pamhod Apu Dios.

Psalm 108

108

Kantan David

1 Madinola' i he"a Apu Dios ta hiya nan nunhiglay amlong'un mangikankanta hi pundayaw'un he"a.
2 Ta hinan mun'awiwi"it on bimmangona' ta ip'ipaggangoh'u nan harp ya lira an ta'on on agge ni' timmulu nan algo.
3 Ta ipa'innila' di punhanaa' ya pundayaw'un he"a hi atagutaguh abobboble.
4 Te adi malukud nan ongal an pamhodmu i da'mi te umat hinan numbattanan tun luta ya hi ad lagud.
Ya atbohdi an ma"id ha pogpog nan pangipapto'mu i da'mi.
5 Ot he"a Apu Dios ya hanat mipatigoy anabaktum hi abobbobleh tun luta.
6 Ot donglom bahan tun dasalmi te innilami an pinpinhod da'min tatagum ta ihwang da'mi an gapuh nan ongal an abalinam.

7 Te handi ya wa'ahnah nan awadam ot alyom di abakom nadan
binuhulmu ya ginodwagodwam nan bobleh ad Sekem ya ta'on
on nan nundotalanah ad Sukkot ta ipiyappongmun da'min
tatagum.
8 Ya inalim bo di, Hana'en bobleh ad Gilead ya nan numboblayan
nadan tinanud Manasseh ya bagi'.
Ya puntindaluwo' nadan i Epraim ya pun'ap'apuwo' nadan i Judah.
9 Ya hanada'en i Moab ya mumbalindah baal'u ya hanada'en i Edom
ya mumbalindah himbut'u.
Ot itkuk'uy amlong'u hi nangabaka' hinadan i Pilistia.
10 Ot ad uwani Apu Dios ya nganney mangipangulun ha"on an umeh
nan nahamad di aladnan bobleh ad Edom?
11 Undan iwalong da'mi tatawwa Apu Dios ta adi da'mi ipangulu hi emi
pi'gubatan hinadan titindalu'?
12 Daan mo bahan tatawwa ta boddangan da'mi an e mangubat
hinadan binuhulmi.
Te ta'on on boddangan da'mih tatagu ya innila' an ma"id damdama ha
hilbina.
13 Mu wa'et he"a Apu Dios di mangipangulun da'mi ya ma"id ha
bahhonan mangabak ami.

Psalm 109

109

Hay Pumpaboddangan Di Ohan Maligatan

Kantan David

1 Apu Dios, he"ay dayawo' ot hanat donglom bahan di dasal'u.
2 Te nunhiglada tayya tudan ma'layyah an tatagu an dakol di layah hi
ipabahuldan ha"on.
3 Ya dakol di ibagadah pamahbahdan ha"on an ta'on on ma"id ha
bahul'un dida.
4 Ta'on on ipatigo' di naminhod'un dida mu apyanan ahiwawana' i dida
mu adiya' damdama umengle an mangidasadasal i dida.
5 Maphod di pangat'un dida mu apyanan adi maphod di pangatdan
ha"on.
Ya ipatigo' di pamhod'un dida mu apyana nimpe an ahiwawana' i dida.
6 Ot maphod nin Apu Dios hi'on waha piliyom i ha mapihhuwan
an huwis hi munhumalya i dadiyen binuhul'u ya pinto'mu ha
ma'layyah an tagun mangidalom i hiya.
7 Ya hanat humalyaonda'e ya mibaga an numbahul ya hanat ta'on on
nan dasalna an pangita'dognah adolna ya mimamah numbahu-
lana.
8 Ya hanat adi madne ya mapogpog di pi'taguwana ta wan waday
mihukkat hinan sa'adna.
9 Ta mapuhig nadan imbabalena ya mabaluh ahawana.
10 Ya hanat mipalah'undah nadan imbabalena hinan nadadag an nun-
hituwanda ta eda humanawhawwangan an e umanod'oddoh
anonda.
11 Ya hanat pun'alan nadan immutangana nadan nabalol an wadan
hiya.
Ya hanat hanadan hintaguwan di mangalah nadan nablayana.

12 Ya hanat ma''id ha mammo' i hiya ya ta'on on hanadan napuhig an
i'imbabalena.
13 Ta ma''id ha mabatih nadan imbabalena ta lo'tat ya ma"id ha uggan
mabong'al i didan pamilya.
14 Ya hanat adim pakawanon nadan bahul di a'ammodna.
15 Ot hanat adim linglingon Apu Dios di numbahulandan himpamilya
ta lo'tat ya ma"id nimpe ha uggan mabong'al i dida.
16 Te ma''id ahan ha homo' diyen taguh ibbanan tagu te paligatona on
impapatena nadan nun'awotwot ya nadan mahmo' an tatagu.
17 Ya impa'inghanan mun'idut.
Ot hanat mumbangngad i hiya nadan idutna.
Ya ma"id tuwali ha oha ni'moh tagu hi winagahana.
Ot hanat adim mo wagahan.
18 Te hay idut di nun'onan hi nomnomna an ay limmamut hi adolna.
Te dadiyey nadadawoh ibagana an paddungnay liting onu lana an
itmog di adolna.
19 Ot hanat dadiye nimpen idutna ya mibangngaddan hiya ta dadiyey
ay mibalikis an mili'woh i hiya.
20 Ta hanadan hihimlonan ma'at i ha"on ya hiyay a'atana.
21 Mu ha"on'e ya hanat boddangana' ta ihwanga' ta mipatigoy anabak-
tum ya pamhodmun Dios.
22 Te nunhigla tayyan maligligatana' ya mahmo'a' ta hiya nan
ma'ahhapul'uy boddangmu.
23 Te umata' mo ahan tee hi a"o an tuwen mama"id onu ba'atong an
nalakan ma'abul.
24 Te kimmapuy di adol'u hi nun'ulata' ta teen na'appiguta' ta ma'attigoy
tungal'u.
25 Ta tinigowa"eh nadan binuhul'u on munwigwigiwigda on nginihngi-
hilana'.
26 Ot hanat gapuh nan ongal an pamhodmu ya boddangana' bahan.
27 Ta wan innilaonda an he"ay bumoddang i ha"on.
28 Ot ta'on on idutana' hinadan binuhul'u mu wagahana' i he"a ya ta'on
on umalidan mangubat i ha"on mu mibabainda te diday ma'abak
ta wan ha"on an baalmuy mun'am'amlong.
29 Ta mibabaindah ingga'inggana.
30 Mu ha''on'e ya nanongnay punhanaa' ya pundayaw'un he"a Apu Dios
hinan a'am'amungan di tatagum.
31 Te he''a ya nundadaan'a an mamoddang hinadan mahmo' an tatagu.
Ta ihwangmu dida hinadan naminhod an mamate i dida.

Psalm 110

110

Nan Pinto' Apu Dios An Patul

1 Hi Apu Dios ya inalinah nan Ap'apu di, Umbun'ahtuh way
winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu ta abako'
nadan mi'buhul i he"a.
2 Te hi Apu Dios ya idoldolna nan pun'ap'apuwam an mihipun hi ad
Zion ta ingganah sakupom nadan boblen nadan binuhulmu.
3 Ya i diyen em pangubatan hinadan binuhulmu ya nundadaan nadan
tatagum an mi'yen he"a.

Ta bumuwah nadan mumpangilog an linala'i an umatdah nan dulnuh nan mawmawi"it.
4 Hi Apu Dios ya inalina bo di, He"ay mumpadih inggana ta umat'a i Melkisedek.
Ya adi mibahhoh naen inalina.
5 Ya wadawadah Apu Dios an mumpapto' i he"a.
Ta hitun pangipatiganah bungotna ya dadagonay apatupatul.
6 Te humalyaonan namin di atagutaguh abobboble ta dusaona dida ta dakkodakkolday mun'a'ate.
Ya athidi nimpey atonah nadan ap'apuda.
7 Mu hidiyen Patul ya ta'on on idanay pangipluyana on wadah nan awonay obob onu wa"el hi uminumana an mangipabikah i hiya.
Ta nanongnan hiyay mangabak hi gubat.

Psalm 111

111

Hay E Pangipabaktuwan I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ongal di punhanaa' i Apu Dios ya hiyay ipabaktu' hinan a'am'amungan nadan mangun'unud i hiya.
2 Dakol nadan mapmaphod an ato'atona.
Ot dita'un mun'am'amlong i dadiyen ato'atona ya hanat ada'adalon ta'u ta wan ma'awatan ta'uy a'atna.
3 Te an namin nadan at'attona ya dadiyey atigan nan adi maluman an anabaktuna ya aphodna ya anahamad di pangatna.
4 Ta hiya nan adi malingling nadan nakaskasda'aw an ato'atona.
Te ma'ule ya ongal di homo'na.
5 Ya idatnay itanud nadan immannung an mangun'unud i hiya.
Ya nanongnan adina ibahhon aton nadan imbaganah atona.
6 Impatigonah nadan tataguna nan ongal an abalinana hidin nangi-datanan dida hinan boble an nunhituwan ni' di udum an tatagu.
7 Ya maphod ya nipto' an namin di atona.
Ta hiya nan waday dinol an mangunud hinadan tuguna.
8 Te dadiyen tuguna ya nipto' ya maphod ta hiya nan minaynayun an ma'unud hi ingga'inggana.
9 Inihwangna handidan a'ammod ta'u te adina ibahhon aton nadan imbagana i dida hi atona i dita'un tataguna.
Ta atigana an ma"id ha nipaddungan di amaphodna.
10 Hanan immannung an pangun'unud i Apu Dios di anomnoman di tagu.
Ot hanadan mangun'unud hinadan tuguna ya diday luma'ing.
Ta hi Apu Dios di madayaw hi ingga'inggana.

Psalm 112

112

Hay Ma'at Hinan Mangun'unud I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Mipa'amlong nan tagun waday takutnan adi mangunud i hiya ta pun'amlonganan unudon nadan tuguna.
2 Ta hiya nan mawagahan nadan imbabalena ta mundongolda.

3 Ta kumadangyan ya minaynayun hidiyen maphod an pangatnah inggana.
4 Te nan athidin tagu ya ta'on on waday dumatong hi punligatana ya hiyah diyen ma'ule ya maphod di pangatna.
5 Ot mipa'amlong nan tagun nalakan mangdat hinadan mahapul di udum ya maphod ya nipto' di pangatna.
6 Ya adi nalakan mabaliyan ta mumbahul ta hiya nan adi linglingon di tataguh diyen amaphodna.
7 Ya adi tumakut an ta'on on waday donglonah umipatakut te nahamad di pangulugna ya pundinolna i Apu Dios.
8 Ta hiya nan ma'dinnol an adi minomnoman te innilanan ma'abak nadan mi'buhul i hiya.
9 Ya ongal di boddangnah nadan nun'awotwot ya nanongnan hummo' hi tatagu.
Ta hiya nan ongal di punlispitun nadan tatagu i hiya.
10 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya nunhiglay hihiwodan hiya.
Ta mun'iti'itibda te adi ma'at nadan pohdonan ma'at.

Psalm 113

113

Hay Pundayaw Hinan Ongal Di Homo'nan Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Dita'un munhilbi i hiya ya hanat hiyay daydayawon ta'u.
2 Ta hiyay midaydayaw hi ingga'inggana
3 an mihipun hinadan boblen wah nangappit hi tuluwan di algo ta ingganahdih nadan boblen wah nangappit hi alimuhana ya hanat hiyay midaydayaw.
4 Te hiyay na'abbaktun Ap'apu hi abobboble ya hanan amaphodna ya ma"id ha nipaddunganah nadan wahtun luta ya ta'on on hinadan wah ad lagud.
5 Ot hiya an na'abbaktun patul an wah ad abunyan ya immannung an ma"id ha nipaddung i hiya.
6 Te ta'on on wahdih nan awadana ya uh'uhdunganah ad lagud ya hitun luta.
7 Ya paphodonay nitaguwan nadan nun'awotwot ya boddangana didah nadan punligatanda.
8 Ya idattana didah nabaktun sa'adda ta diday udum hi mangipang-panguluh nadan tataguna.
9 Ya ta'on on hanadan binabain ma"id ha imbabaleda ya pa'amlongona dida te idattana didah imbabaleda.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 114

114

Hay Nakakan Nadan Tinanud Israel Hi Ad Egypt

1 Hidin immaan nadan tinanud Israel an hi Jacob di ohah ngadana hi ad Egypt an bokonda numboblayan
2 ya numbalinona didah niyappit i hiya ta diday tataguna ya hiyay Ap'apuda.

3 Ya hidin numpatigoh Apu Dios hidih nan baybay an mumbolah ya nunhi"an nan liting.
Ya atbohdiy na'at hinan liting hinan wangwang an nungngadan hi Jordan.
4 Ya niwagot nadan billid ta umatdah nan mumpaypaytu"an an gulding onu kalnero.
5 He"an baybay, Tanganu on'a namaganan? Da'yun liting hinan baybay, tanganu on ayu mamtik?
Ya ta'on on da'yun liting hinan wangwang, tanganu on ayu adi mange?
6 Ya ta'on on da'yun billid ya da'yun nabillid ya tanganu on ayu mumpaytu"an an umat hinadan gulding onu kalnero?
7 Hantun luta ya ahi miwagot ta paddungnay gumayonggong hitun pumbangngadan Apu Dios an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob
8 an hiya din nangipabudduh hi liting hinan doplah ta na'apyahdi han puhung.

Psalm 115

115

Hanan Immannung An Madayaw Ya Hi Apu Dios

1 He"a Apu Dios ya ammunay madayaw an bokon da'min tatagu.
Te munnananong nan pamhodmu ya pangipapto'mu i da'mi.
2 Mu tanganu on alyon nadan tataguh udum hi boble di,
Daan bohnay aton nan Dios an dayawonyu?
3 Hi Apu Dios an dayawonmi ya wah ad abunyan.
Ya hanan pohdonan ma'at ya hiyay atona.
4 Hanada'en tataguh udum hi boble ya hanadan iniphod di tagu an umat hi balitu' onu silber di diosda.
5 Manu te waday to'oda mu adida humapit.
Ya waday matada mu adida tumigo.
6 Ya waday ingada mu adida donglon.
Ya waday olongda mu ma''id ha hunghungonda.
7 Ya waday ta'leda mu ma''id ha li'naonda.
Ya waday hukida mu adi midallan.
Ya ma"id ni'mo ha madngol hi malpuh aluguugda.
8 Ot hanadan manganapyah atathidi ya ta'on on hanadan mangidinol i dadiye ya umatda i dadiyen dayawonda.
9 Ot da'yun i'iba an tinanud Israel ya maphod on hi Apu Dios di pundinolan ta'u hi bumoddang ya mangipapto' i dita'un namin.
10 Ya ta'on on da'yun papadi an holag Aaron ya hanat mundinol ayu i Apu Dios te hiyay bumoddang ya mangipapto' nimpe i dita'un namin.
11 Ta dita'un namin an mangun'unud i Apu Dios ya hanat mundinol ta'un hiya te hiyay bumoddang ya mangipapto' i dita'u.
12 Ot ma"id ha bahhonan wagahan dita'un holag Israel i hiya ya ta'on on da'yun padi an holag Aaron te nanongnan nomnomnomon dita'u i hiya an Dios.
13 Ta wagahan dita'un mangun'unud i hiya an ta'on on nadan nawotwot onu kadangyan.

14 Ot hanat punholagon dita'u ta dumakol ta'u ya ta'on on nadan tanudan ta'u.
15 Ya hanat wagahan dita'u nimpe i Apu Dios an nunlumu hi ad abunyan ya tun luta.
16 Hi ad abunyan ya bagin Apu Dios mu tun luta ya indatnan dita'un tatagu.
17 Hanada'en numpun'ate ya adida dayawon hi Apu Dios te wahdidah awadan nadan numpun'ate.
18 Ot dita'un mataguy mundayaw i hiya hi ingga'inggana.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 116

116

Hay Punhanaan Nan Impaphod Apu Dios Di Dogohna

1 Pinpinhod'uh Apu Dios te donglonay dasal'u ya nan pumpahpahmo'a' i hiya.
2 Ta hiya nan hiyay pumpaboddanga' hi inggana.
3 Te wada han alyo' on mateya' ta nunhiglay takut'u ya minomnomana'
4 ot mumpahmo'a' i Apu Dios ta ihwanga' i hiyah ate.
5 Ya immannung peman an ongal di pamhodna ya homo'na.
6 Te boddangana nadan mahmo' an umat i ha"on an hidin mun'atte'atteya' ya inihwanga' i hiya.
7 Ot alyo' hi nomnom'uy, Madinola' te ongal di pamhod Apu Dios i ha"on.
8 Te inihwanga' hi ate ya pinogpogna nadan punligata' an mangipaluwa i ha"on.
Ya aggena inyabulut an abakona' hinadan binuhul'u.
9 Ot ad uwanin amatagu' ya pohdo' an hi Apu Dios di nanongnah unudo'.
10 Ta'on tuwalih on hidin nunhiglay punholholtapa' ya nanongna an hiyay pundinola'.
11 Te hidin nunhigla nimpey inomnoma' ya inali' di, Ma"id ha taguh mabalin hi pundinolan te ammuna tuwalih Apu Dios an mabalin an pundinolan
12 Dakol di inat Apu Dios i ha"on hi iphoda'.
Ot nganne nin pibo ha mabalin hi idawat'u i hiya?
13 Nomnomnomo' an iye' ha ma'inum ta midawat hi punhanaa' i hiya hi nangihwanganan ha"on.
14 Hay pangata' ituwe ya hinan a'am'amunganmih nadan ibba' an tataguna.
15 Innila' an nunhiglay ena umukayungan hi'on waha mateh nadan tataguna.
16 Ha"on an baalmu Apu Dios ya munhilbiya' i he"a an umat hi inat din hi ina te inihwanga' i he"a.
17 Ya mundasala' i he"a ya idawat'u nimpe nadan midawat hi punhanaa' i he"a.
18 Ya hay pangata' nimpe ituwe ya hinan a'am'amunganmih nadan ibba' an tatagum
19 hidih nan way Templo hi ad Jerusalem.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 117

117

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ot da'yun tataguh abobboble ya hanat hiyay dayawonyu.
2 Te ongal di pamhodna ya munnananong di pangipapto'nan dita'u.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 118

118

Hay Punhanaan Hinan Boddang Apu Dios

1 Munhana ta'un Apu Dios te hiya ya maphod di pangatna.
Ya munnananong di pamhodnan dita'u.
2 Ot an namin ta'un tinanud Israel ya hanat alyon ta'u di, Immannung an munnananong di pamhod Apu Dios.
3 Ya ta'on on da'yun padin Apu Dios ya hanat alyonyuy,
Immannung peman an munnananong di pamhod Apu Dios.
4 Ta an namin ta'un mundayaw i Apu Dios ya alyon ta'uy, Immannung peman an munnananong di pamhod Apu Dios.
5 Hidin nunhiglay punholholtapa' ya numpahmo'a' i hiya ya dingngolnay dasal'u ot boddangana'.
6 Ot gapu ta hiyay nanongnan bumoddang i ha''on ya adiya' tumakut an ta'on on nganney aton di tatagun ha"on.
7 Te madinola' an gapuh boddang Apu Dios ya ma'abak nadan binuhul'u.
8 Ta hiya nan udu'dulnay hi Apu Dios di pundinolan ta bokon hay tatagu.
9 Udu'dulna nimpey hiyay pundinolan ta bokon hanadan ap'apuh tun luta.
10 Te ta'on on lini''ub da'mi hi dakol an binuhulmin nalpuh abobboble ya inabakmi dida an gapuh nan abalinanmi an indat Apu Dios.
11 Ot ta'on nimpeh on athidin lini''ub da'mi i dida mu inabakmi dida an gapuh boddang Apu Dios.
12 Ta ta'on onda ay iyukan an nili'woh i da'mi ya nalakay nangabakanmin dida an gapu nimpeh nan abalinanmi an indat Apu Dios ta nun'a'ateda an umatdah nan holo' an ni'bagan nagbu.
13 Manu te inlaputdan ni'gubat ta ay ami ma'abak mu gapuh boddang Apu Dios ya agge da'mi inabak.
14 Te hiyay mangmangdat hi bikah'u ya abalina' ta nihwanga'.
15 Ot deen madngol di kantan nadan ibba' an mangun'unud i Apu Dios hidih nan kampuda.
Te nunhiglay amlongda hi nangabakanmih nadan binuhulmi an alyonday, Ongal di abalinan Apu Dios an mamoddang i dita'u.
16 Ta gapuh boddang nan ongal di abalinanan Dios ya nangabak ta'u.
17 Maphod ta aggeya' ni' nate ta wan ipa'innila' datuwen inat Apu Dios.
18 Ta ta'on on nunhiglay nundusana ni' i ha"on mu maphod ta aggena inyabulut an mateya'.
19 Ot ibughulyu nan Templo ta wan e' dayawon hi Apu Dios.
20 Nan Templon Apu Dios ya ammuna nadan mangun'unud i hiya hi mabalin an hunggop hidi.
21 Ot munhanaa' i Apu Dios hi nangngolanah dasal'u ot ihwanga'.

22 Waday nibaga an alyonay, Hanan batu an agge pinhod nadan
mangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan nan
nahamad hi pangipabunan hi bale.
23 Hi Apu Dios di nangat ituwe ya umipa'amlong i dita'uh tuwen inatna.
24 Ta hituwen algoy nangipatiganah nangabakana ot hanat
mun'am'amlong ta'u.
25 Ya hanat inaynayunmun mangihwang i da'mi Apu Dios ya wagaham
an namin di atonmi.
26 Ot mipa'amlong nan tagun umalin mundayaw i he"a Apu Dios.
Ya ta'on on da'min wahtun pundayawan i he"a ya dayawon da'a an
Ap'apu.
27 Hanan Dios an Ap'apu ta'u ya maphod di inatnan dita'un tataguna.
Ot hanat mapong ta'uh tubun di palma ta mun'am'amlong ta'un
munli'li''odan hinan pangidawatan hi mi'nong.
28 He''a Apu Dios di daydayawo' ya he''ay punhanaa'.
Ya e' ipa'pa'innila nan anabaktum an Dios.
29 Ot hanat an namin ta'u ya munhana ta'un hiya te hiya ya maphod
di pangatna.
Ya munnananong di pamhodnan dita'u.

Psalm 119

119

Hay Ma'at Hinadan Mangun'unud Hinadan Tugun Apu Dios

1 Mipa'amlong nadan nipto' di pangatda an un'unudonda nadan tugun
Apu Dios.
2 Ya mipa'amlong nadan tatagu an hay eda pangun'unudan i dadiyen
tugun di minonomnom i dida.
3 Ot nipto' hidiyen atonda te hanadan pinhod Apu Dios di at'attonda.
4 Imbagam Apu Dios an hanadan tugunmuy halipodpodonmin unudon
hi inggana.
5 Ta hiya nan ha"on'e ya datuwey pohpohdo' hi unudon.
6 Te onha unudo' an namin nadan tugunmu ya innila' an ma''id ha
gumalat hi e' ibabainan.
7 Ot ongal di punhanaa' i he"a te nipto' nadan ada'adalo' an tugunmu.
8 Dadiyey pohdo' hi unudo' ot hanat adiya' inganuy.
9 Hanan mangilog ya mihwang hi pumbahulan hi'on unudona nadan
tugunmu.
10 Ot ta'on on ha"on ya ato' di abalina' an mangat hinadan pohdom Apu
Dios.
Ot hanat boddangana' ta inaynayun'un unudon nadan tugunmu.
11 Ta hanadan tugunmuy pun'onano' hi nomnom'u ta wan adiya'
mumbahul.
12 Ya he"ay dayawo' Apu Dios ot hanat minaynayun an itudduwana'
hinadan tugunmu.
13 Ta dadiyey ibagabaga'
14 te ongal di naminhod'un mangunud hinadan tugunmu mu hay
naminhod'u hinadan mikadangyan.
15 Ta hiya nan ada'adalo' dadiyen tugunmu ya dadiyey minonomnom
i ha"on.
16 Ot ongal di amlong'u an mangunud hinadan tugunmu.
Ta hiya nan adi' linglingon dadiyen tugunmu.

Hay E Pun'amlongan Hinan Tugun Apu Dios

17 Wagahana' bahan an baalmu Apu Dios ta wan mi'taguwa' ta wan
unudo' nimpe nadan tugunmu.
18 Ya hanat boddangana' ta wan ma'awata' di aphod dadiyen tugunmu.
19 Ha"on ya adi madney pi'taguwa' hitun luta ot hanat boddangana' ta
ma'awata' nadan tugunmu.
20 Te ongal ahan di naminhod'un manginaynayun an mangadal ya
mangat hinadan tugunmu.
21 Te dusaom nadan munlattuwag ya mungngoheh nadan tugunmu.
22 Ot hanat adim iyabulut an pihulona' i dida hinan e' pangun'unudan
hinadan tugunmu.
23 Ya ta'on on nunhahapit nadan ap'apu ta dadagona' mu hiyah diyen
adi' iwalong an mangada'adal hinadan tugunmu.
24 Te nadan tugunmuy pun'amlonga' ya datuwey manugun i ha''on.

Hay Pangun'unudan Hinadan Tugun Apu Dios

25 Mun'atte'atteya' tee Apu Dios ot hanat pabikahona' bahan te hidiyey
imbagam.
26 Imba''ag'un namin di a'at'un he"a ya dingngola' ot boddangana'.
Ot itudduwana' bahan hinadan pohdom hi ato'.
27 Hanat boddangana' nimpe ta wan ma'awata' nadan maphod an
tugunmu ta wan datuwey mipapanomnom hi ato'.
28 Nunhigla tayyay inomnoma' ot daan mo bahan ta pabikahona' te
hiyay imbagam hi atom.
29 Ya boddangana' bahan ta ma"id ha e' kulukon.
Ya hom'ona' ta wan ma'awata' nadan tugunmu.
30 Pohdo' an he"ay unudo' ta hiya nan iyohha' di punnomnom'u
hinadan tugunmu.
31 Inunud'u nadan tugunmu Apu Dios ot hanat adim bahan iyabulut
an mibabaina'.
32 Te nunhiglay naminhod'un mangunud hinadan tugunmu ot in-
nila' an boddangana' ta ma'ud'udman di pun'awat'uh nadan
tugunmu.

Hay Aton Ta Ma'innilaan Nan Nipto' An Pangat

33 Hanat itudduwana' Apu Dios hinadan tugunmu ta dadiyey unudo'
hi inggana.
34 Mu mahapul an boddangana' nimpe ta ma'awata' ta ihamad'un
mangunud i dadiye.
35 Te hanan e' pangunudan i dadiye ya umipa'amlong i ha"on.
36 Ot hanat boddangana' bahan nimpe ta bokon hay e' kumadangyanan
di e' gagamgaman ta hanaot an e' pangun'unudan hinadan
tugunmu
37 ta bokon bo hanadan ma''id ha hilbinay gamgama'.
Ya hanat idattana' hi nahamad an pi'taguwa' an umat hinan imbagam.
38 Ta ipa'annungmun ha''on an baalmu nan imbagam hi atom hinadan
mangun'unud i he"a.
39 Te hanadan tugunmuy mangihwang i ha"on hinan itakut'un e'
ibabainan.
40 Ongal di naminhod'un mangunud hinadan tugunmu ot hanat gapuh
anahamad di a'atmu ya ipaphodmuy pangat'u.

41 Ya hanat ipatigom nan munnananong an pamhodmun ha''on Apu
Dios ta ihwanga' hi adadaga' an miyunnudan hinan imbagam hi
atom.
42 Ta waha pambal'uh nadan mama'bain i ha"on te waday dinol'uh nan
hapitmu.
43 Ya boddangana' ta nadan immannung di hapito' te mundinola'
hinadan imbagam hi atom.
44 Ot ituwen itaguwa' ya inaynayun'un unudon nadan tugunmu.
45 Ta malinggopa' an mi'it'ittagu te un'unudo' nimpe nadan tugunmu.
46 Ya adiya' bumain an e mangipa'in'innila hinadan tugunmu hi
apatupatul.
47 Te ongal di naminhod'uh nadan tugunmu ta hiya nan nunhiglay
amlong'u an mangunud i dadiye.
48 Ot ada'adalo' te ongal di naminhod'uh nadan tugunmu ta nomnom-
nomo' di niyatanah nan nitaguwa'.

Hay E Pundinolan Hinan Tugun Apu Dios

49 Hanat adim bahan linglingon nan imbagam i ha"on Apu Dios te
hidiyey mangipadinol i ha"on an baalmu.
50 Ot ta'on on hinan punholholtapa' ya adiya' minomnoman te
imbagam an taguwona'.
51 Ya ta'on on nunhiglay pamihul nadan munlattuwag an tatagu i ha"on
ya adi' damdama iwalong an mangunud hinadan tugunmu.
52 Te wa'et nomnomnomo' nadan tugunmuh din kanaman ya
ma'al'alubyaga'.
53 Ta hiya nan nomnomnomo"e nadan adi maphod di pangatda an
ngohayonda nadan tugunmu ya nunhiglay bohol'un dida.
54 Ot tun na'omtang pibo an pi'taguwa' hitun luta ya nanongnan
ikankanta' nadan tugunmu.
55 Ya ta'on on hinan mahdom ya nanongnan he"ay nonomnomo' ya
nadan tugunmuy minonomnom hi unudo'.
56 Ot un'unudo' nadan tugunmu te datuwey pun'amlonga'.

Hay E Pangun'unudan Hinan Tugun Apu Dios

57 He''a Apu Dios ya abuh di mahapul'u.
Ta hiya nan ibaga' tee an unudo' nadan tugunmu.
58 Ot mumpahmo'a' i he''a ta hom'ona' bahan an miyunnudan hinan
imbagam.
59 Te hidin nomnomnomo' hi'on nganney maphod hi ato' ya
impa'dul'un unudon nadan tugunmu.
60 Ta nihipun i diye ya ma"id ha alyo' hi indani ni' ta ahi' unudon mu
on'uot inhipun an inunud dadiyen tugunmu.
61 Ta ta'on ona' a"ulan hinadan adi maphod di pangatda ta ato'
nan pumbahulan mu miploh damdama nadan tugunmuh nom-
nom'u.
62 Ya hinan tongan di labi on bumangona' ta dayawon da'a te he"a an
Dios ya nipto' di pangatmu.
63 Ya an namin nadan waday takutnan adi mangunud i he"a ya diday
ibilang'uh gagayyum'u.
64 Dakol di ma'ma'at hitun luta an atigan nan ongal an pamhodmu Apu
Dios i da'min tatagu.
Ot hanat inaynayunmun mangituddu hinadan tugunmu i ha''on.

Nabalol Nan Tugun Apu Dios

65 Impa'annungmu Apu Dios nadan imbagam ya impatigom di aphod-
mun ha''on an baalmu.
66 Ta hiya nan mundinola' hinadan tugunmu.
Ot hanat idattana' bahan hi la'ing ta hanadan nipto' di ato'.
67 Hidin aggeya' ni' dinusa i he"a ya hanadan adi maphod di ina'inat'u
mu ad uwani mo ya hanadan tugunmuy un'unudo'.
68 Maphod an namin di atom ya ma'ule'a.
Ot hanat itudduwana' bahan hinadan nipto' an pangat.
69 Hanadan munlattuwag ya dakol di layah hi ipabahuldan ha"on mu
hay immannung ya hanadan tugunmuy un'unudo'.
70 Dadiyen tatagu ya adida ahan ma'awatan nadan tugunmu.
Mu ha''on'e ya pun'amlonga' nadan tugunmu.
71 Te hanan inyabulutmun nunligata' ya dakol di inadal'u hinadan
tugunmu.
72 Te nabalbalol nadan tugunmu mu nadan dakol an balitu' onu silber.

Nan Tugun Apu Dios Ya Mabalin An Pundinolan

73 He''a Apu Dios di nunlumun ha''on ot hanat boddangana' ta
ma'innilaa' di a'at nadan tugunmu.
74 Ta wa'et tigon nadan ibba' an mangun'unud i he"a nan pangi-
papto'mun ha"on ya mun'am'amlongda te mundinola' hinadan
tugunmu.
75 Ot innila' an nipto' an namin di atom Apu Dios ya adim ibahhon
aton di imbagam an umat hi nundusaam i ha''on.
76 Ot hanat gapuh nan munnananong an pamhodmun ha''on ya
palinggopona' an miyunnudan hinan imbagam i ha"on an
baalmu.
77 Ot hanat hom'ona' ta wan minaynayun di pi'taguwa'.
Te pun'amlonga' an mangunud hinadan tugunmu.
78 Hanadan tugunmuy nanongnan ada'adalo' mu hanada'en munlat-
tuwag an tatagu ya hanat mibabainda hinan agge immannung
an ipabahuldan ha"on.
79 Ot hanat hanadan ibba' an mangun'unud i he"a an nanginnilah
nadan tugunmu ya mi'hayyupdan ha"on.
80 Ya hanat boddangana' ta wan na'unuda' hinadan tugunmu ta wan
ma''id ha gumalat hi e' ibabainan.

Hay Dasal Di Ohan Mumpahmo'

81 Nadne tayyay nunholholtapa' mu hihimlo' damdamay em pangih-
wangan i ha"on te ongal di dinol'uh nan hapitmu.
82 Mu nableya' mo tayya an mamannod hi em pangipa'annungan hinan
hapitmu.
Ta hiya nan alyo' di, Hi anuud nin di pamoddangam i ha"on.
83 Te umman tayya mun'atte'atteya' an umata' i ha lalat an ittuwan di
bayah an tuwen mapa"ih.
Mu ta'on on athidi ya adi' damdama iwalong nadan tugunmu.
84 Ot ona'dan tatawwa munholholtap hi inggana?
Undan anuud ya ahim dusaon hantudan adi umunud i he"a an
mamalpaligat i ha"on.
85 Ya tee bo udot an ana"ulana' i dida an paddungnay manganiphoddah
pumbitudan ha"on.

86 Ya dakol nimpey agge immannung hi ipabahuldan ha"on ta pangi-
gadulandan mamalpaligat i ha"on.
Mu mundinola' damdama hinadan tugunmu ot agam bahan ta
boddangana'.
87 Aya' tayya patapatayon i dida mu agge' damdama inwalong nadan
tugunmu.
88 Ot gapuh nan ongal an pamhodmu ya hanat ihwanga' hi ate ta way
ato' an manginaynayun an mangunud hinadan tugunmu.

Hay Adi Punduwaduwaan Hinan Hapit Apu Dios

89 Hanan tugunmu Apu Dios ya nahamad di a'atnah inggana an umat
hi ad abunyan.
90 Ya atbohdin adi maluman di pangipapto'muh tatagum an ta'on
on hanadan mun'atanudan an umat hitun limmum an luta an
munnananong hinan nipabunana.
91 Ya an namin nadan limmum ya hiyah diyey niyatandah din
nunlumuwam i dida te an naminda ya he"ay unudonda.
92 Ot onha ma"id nin nan tugunmun mangdat hi amlong ya dinol'u ot
wan nanatteya' tuwali an gapuh nadan nunholholtapa'.
93 Ta hiya nan adi mabalin hi iwalong'u nadan tugunmu te gapun
dadiyen tugunmu ya mataguwa'.
94 Ot ato' an namin di abalina' an mangun'unud hinadan tugunmu.
He"ay ud tagun ha"on ot hanat inaynayunmun mangihwang i ha"on.
95 Te bobota'ona' hinadan adi maphod di pangatda mu adiya' tumakut
te minonomnom i ha"on nadan tugunmu.
96 Innila' an namin di nganneh diye ya waday pogpogda mu hanada'en
tugunmu ya munnananongdah inggana.

Hay Pamhodan Hinan Hapit Apu Dios

97 Nunhiglay naminhod'uh nadan tugunmu ta hiya nan ada'adalo' hi
abigabigat.
98 Ta nala'la'inga' mu hanadan binuhul'u te nonomnomo' nadan
tugunmu.
99 Ot gapu ta ada'adalo' nadan tugunmu ya dakdakkol di innila' mu
hanadan bihtulu'.
100 Ya gapuh e' pangun'unudan i dadiyen tugunmu ya nanomnomana'
mu nadan a'amamma.
101 Ya adi' pinhod an aton nadan adi maphod te pinhod'u nimpen
unudon nadan tugunmu.
102 He"ay nuntuddun ha"on ta hiya nan adi mabalin hi iwalong'u nadan
tugunmu.
103 Te paddungnay munlumiih nadan tugunmu an inlumlumiihda mu
hay danum di iyukan.
104 Ta gapuh nadan tugunmu ya limma'inga' ta hiya nan nunhiglay
agge' naminhodan hinadan adi maphod an pangat.

Nan Hapit Apu Dios Ya Ay Dilag

105 Hanan hapitmu Apu Dios ya paddungnay dilag an dilaganay awo'.
106 Ta hiya nan pa'annungo' nan imbaga' an unudo' nadan maphod an
tugunmu.
107 Nunhigla tayya hantun holholtapo' ot hanat boddangana' te hidiyey
imbagam.

108 Ya hanat abulutom Apu Dios tun punhanaa' i he"a ta wan
inaynayunmun mangituddun ha"on hinadan tugunmu.
109 Ot ta'on on wa'e on aya' patapatayon ya adi' damdama iwalong an
mangunud hinadan tugunmu.
110 Ya ta'on on ana"ulana' hinadan adi maphod di pangatda mu agge'
damdama imbahho nadan tugunmu.
111 Te ibilang'u nadan tugunmu hi nabalol an odon'uh inggana te
datuwey mangipa'amlong i ha"on.
112 Ot datuwen tugunmu ya mipapanomnom i ha"on hi inggana.

Hay E Luminggopan An Gapuh Pangunudan Hinadan Tugun Apu Dios

113 Nunhiglay naminhod'uh nadan tugunmu ta hiya nan ma'ahihhiwoa'
hinadan adi mangiyohha hi pangun'unuddan he"a.
114 Te madinola' hinadan tugunmu te dadiyey paddungnay ihi"uga' onu
hapiyo'.
115 Ot da'yun hay pumbahulan di impa'inghayu ya hanat adi ayu
mihaghaggon i ha"on.
Te umman ha"on'e ya hanadan tugun Apu Dios di un'unudo'.
116 Ot hanat pabikahona' bahan Apu Dios ta wan tumaguwa' te hidiyey
imbagam.
Ya hanat adim iyabulut an madismayaa' hi e' pangidinolan i he"a.
117 Ot pabikahona' bahan nimpe ta way ato' an manginaynayun an
mangunud hinadan tugunmu.
118 Mu hanada'en adi mangunud hinadan tugunmu ya iwalongmu dida
ta ma"id ha hilbin nadan nonomnomondan panga"uldah tatagu.
119 Te ibilangmu didah ay ginalut ta hiya nan ha"on'e ya un'unudo'
nadan tugunmu.
120 Te gumayonggonga' hi takut'u hinan atom an mundusa.

Hay Naminhodan An Mangunud Hinadan Tugun Apu Dios

121 Hanadan maphod ya nipto' an pangat di ina'inat'u ot hanat adim
bahan iyabulut Apu Dios an abakona' hinadan binuhul'u.
122 Ta boddangana' bahan an baalmu ta adim iyabulut an paligatona'
hinadan mumpunlattuwag an tatagu.
123 Nadne tayyay nanannoda' hi pangihwangam i ha"on an miyun-
nudan hinan imbagam.
124 Ot ukod'ah nan pohdom hi atom i ha"on an miyunnudan hinan
munnananong an pamhodmu.
Ya itudtuduwana' bahan nimpe hinadan tugunmu.
125 He"ay ud baal i ha"on ot hanat idattana' hi abalina' ta wan ma'awata'
nadan tugunmu.
126 Ya daan mot ad uwaniy pundusaam Apu Dios hinadan adi
mangunud hinadan tugunmu.
127 Ha"on'e ya ong'ongngal di pamhod'uh nadan tugunmu mu hay
pangomno' hinadan namahmah an balitu'.
128 Ot gapu ta innila' an nipto' an namin nadan tugunmu ya nunhiglay
agge' naminhodan hinadan adi maphod an pangat.
129 Hanadan tugunmu ya ma"aphod ya umipa'amlong ta hiya nan
pinpinhod'un unudon.

130 Te hay e panginnilaan hinadan tugunmu ya paddungnay hidiyey
mamatal hi nomnom ta mabalin an mipaphod di punnomnom
nadan paddungnay ma"id ha nomnomda.
131 Ta hiya nan aya' na''uwoh te nunhiglay naminhod'u an manginnilah
nadan tugunmu.
132 Ot donglom bahan tun ibaga' ta hom'ona' an umat hi atom hinadan
mangun'unud i he"a.
133 Ta ipa'annungmu nadan imbagam ta adim iyabulut an hanadan adi
maphod an pangat di mun'onan hi nomnom'u.
134 Ya ihwanga' hinadan mamalpaligat i ha"on ta way ato' an mangi-
naynayun an mangunud hinadan tugunmu.
135 Ya ipatigom di ulem i ha"on an baalmu ta intudduwana' hinadan
tugunmu.
136 Mu nunhiglan lumuwaa' an gapuh adi pangun'unudan nadan
tataguh nan tugunmu.

Hay A'at Nadan Tugun Apu Dios

137 Immannung an nahamad di a'atmu Apu Dios ya nipto' nadan
tugunmu.
138 Ot gapu ta athidiy a'at nadan tugunmu ya mabalin an waday dinol'u
an mangunud i dadiye.
139 Mu hanadan binuhul'u ya ngohayonda nadan tugunmu ta hiya nan
nunhiglay bohol'un dida.
140 Mu ha''on an baalmu ya ongal di naminhod'u i dadiyen tugunmu
te na'innilaa' an adim ibahhon aton nadan ibagam hi atom.
141 Ot ta'on ona' pihulon ya ma"id ha pangibilang di tatagun ha"on ya
nanongna damdama an unudo' nadan tugunmu.
142 Te hanan nipto' an pangatmu ya adi maluman hi inggana ya
atbohdin immannung nadan tugunmu.
143 Ot ta'on on dakol di punligata' mu pa'amlongona' hinadan tugunmu.
144 Te hiyah diye nimpe an nipto' nadan tugunmu ot hanat boddangana'
ta wan ma'awata' nadan pohdom ta way ato' an mi'tagun he"a.

Hay E Pumpahmo'an I Apu Dios

145 Adiya' mangmanghop an mumpaboddang i he''a Apu Dios.
Ot hanat donglona' bahan ta wan inaynayun'un mangunud hinadan
tugunmu.
146 Ta hinan pumpahmo'a' ya ihwanga' bahan hinadan binuhul'u.
147 Adi mabigat on bimmangona' ta mumpaboddanga' i he''a te
mundinola' hinadan imbagam.
148 Ya adi umaliy inlo''uh nan mahdom an munnomnomnom hinadan
imbagam hi atom.
149 Ot gapuh nan munnananong an pamhodmu ya donglom bahan di
dasal'u ta atom nan imbagam an ihwanga' hinadan binuhul'u.
150 Te dee aay an mun'ihaggon nadan naminhod an mamalpaligat i
ha"on an dida nadan mungngoheh nadan tugunmu.
151 Mu madinola' te wada'a an pun'ibba'.
Ya ma''id ha mibahho hinadan imbagam hi atom.
152 Ot tee mo an nadney nangada'adala' hinadan tugunmu ya
na'innilaa' an dadiyen tugunmu ya adida maluman hi
ingga'inggana.

Hay E Pumpaboddangan I Apu Dios

153 Hanat ihwanga' bahan Apu Dios hitun holholtapo' ot agge' attog
inwalong an mangunud hinadan tugunmu.
154 Ot hanat boddangana' bahan nimpe ta mihwanga' an miyunnudan
hinan imbagam.
155 Hanadan adi maphod di pangatda ya ma"id ha namnamadan mih-
wang hinadan punligatanda te adida unudon nadan tugunmu.
156 Mu he''a Apu Dios ya ongal di homo'mu ot hanat ihwanga' te hidiyey
imbagam hinan tugunmu.
157 Dakol nadan binuhul'u an mamalpaligat i ha"on mu adi' damdama
iwalong nadan tugunmu.
158 Nunhiglay bohol'u hi'on tigtiggo' nadan mungngoheh nadan tu-
gunmu.
159 Ot hanat ihwanga' bahan Apu Dios an gapuh nan ongal an
pamhodmu ot innilam an ongal di naminhod'u an mangunud
hinadan tugunmu.
160 Te an namin nadan tugunmu ya nipto' ya adida maluman hi
ingga'inggana.

Hay E Pangidinolan Hinan Hapit Apu Dios

161 Amod ona' paligaton hinadan nabaktuy sa'adda an ta'on on ma"id
ha bahul'u mu tumakuta' an adi mangunud hinadan tugunmu.
162 Ya nunhiglay amlong'uh nadan imbagam hi atom an umat hi
amlong di ohan tagun waday hinama'nah balitu'.
163 Mu nunhiglay bohol'uh nadan ma'layyah te ha ahan di popohdo' ya
nadan tugunmu.
164 Ta hinan ohay algo ya mumpipituwa' an munhana i he"a te nipto'
nadan tugunmu.
165 Te hanada'en umunud hinadan tugunmu ya malinggop di
nitaguwanda te ma"id ha iyaguhda.
166 Ot madinola' an manmannod hi em pangihwangan i ha"on.
Ya inaynayun'un unudon nadan tugunmu.
167 Pinpinhod'u nadan tugunmu ta hiya nan un'unudo'.
168 Ot innilam hituwen pangat'u.

Hay Dasal An Mumpahmo'

169 Donglom bahan Apu Dios tun dasal'un mumpahpahmo' i he"a.
Ya boddangana' ta mipa'annung nan imbagam ta wan mabalin an
ma'awata' nan hapitmu.
170 Ot hanat donglom nimpey dasal'u ta ihwanga' ta miyunnudan hinan
imbagam.
171 Dayawon da'ah inggana te itanudtuduwana' hinadan tugunmu.
172 Ya ikankanta' nadan tugunmu te nipto'dan namin.
173 Hanadan tugunmuy pohpohdo' an unudon ot hanat nundadaan'a
pibo an mamoddang i ha"on.
174 Ot madinola' an ihwanga' i he''a Apu Dios te hay pun'amlonga' ya
hay pangunuda' hinadan tugunmu.
175 Ot hanat ihwanga' nimpe ta wan dayawon da'a ya hanat boddan-
gana' an mangunud hinadan tugunmu.
176 Te umata' tee i ha natala' an kalnero an immadawwi i he"a ot hanat
hom'ona' bahan ta mibangngada' an baalmu i he"a.

Te agge' inwalong an mangunud hinadan tugunmu.

Psalm 120

120

Hay Pumpaboddangan I Apu Dios

1 Hidin maligligatana' ya numpahmo'a' i Apu Dios ya dingngolnay dasal'u ot boddangana' i hiya.
2 Te inali' di, Ihwanga' bahan Apu Dios hinadan ahilalayah ya kumulukuluk an tatagu.
3 Ot da'yun mumpunlayah ya ma''id ha bahhonan dusaon da'yu i Apu Dios.
4 Ta paddungnay panaon da'yuh nadan nun'ahimaan an papan di panana ya bokahon da'yuh nan nangimbabbalan apuy.
5 Ot hanan e' pi'iboblayan i da'yun mumpunlayah ya umat hi e pi'iboblayan hinadan i Mesek onu i Kedar te ngohayondah Apu Dios.
6 Ta hiya nan immengleya' an mi'hitu i da'yu te ma''id ahan ha naminhodyu hinan maphod an punhahayyupan.
7 Te wa'e ta ibagbagga' di a'at di punhahayyupan on hay gubattot di ibagayu.

Psalm 121

121

Nan Mumpapto' I Dita'u

1 Intangad'u'eh nangappit hinadan billid on umalih nomnom'u an i dana nin di alpuwan nan bumoddang i ha"on?
2 Ya mipanomnom i ha"on an hi Apu Dios an nangapyah ad lagud ya tun luta di bumoddang i ha"on.
3 Te hiyay nanongnan mangipappapto' i dita'u ta adi ta'u magah te hiya ya adi malmallo'.
4 Te hiyan mumpapto' i dita'un tinanud Israel ya adi uggan mable ya adi nimpe uggan malo'.
5 Te hiya ya wadawada an mangipapto' i dita'u.
Ya hiyay paddungnay ihi''ugan ta'u.
6 Ta ta'on on pottapottang ya adi ta'u malngat ya atbohdin ma"id ha adi maphod hi ma'at i dita'u hinan bulabbulan.
7 Te ihwang dita'u i Apu Dios hinadan adi maphod an ma'at ituwen nitaguwan ta'u.
8 Ot ta'on on idanay awadan ta'u ya ipappapto' dita'uh inggana.

Psalm 122

122

Hay Aphod Di Ad Jerusalem

Kantan David

1 Ma"amlonga' hidin alyon nadan tatagu di, Ume ta'uh nan Templo hi ad Jerusalem.
2 Ot teen wahtu amih tun geyt hi ad Jerusalem.
3 Ya mapmaphod di inatdan nangiphod ituwen boble an nundada''it nadan babale.

4 Ta hituy a'amunganmin tinanud Israel an mundayaw i Apu Dios te hidiyey nibagah nan tuguna.
5 Ya hitu boy punhituwa' an mun'ap'apu ya ta'on on nadan mapalpalog an tanuda' an mumpatul.
6 Ot hanat idasal ta'u ta malinggop hitun ad Jerusalem.
Ya hanat pumhod di nitaguwan nadan ongal di pamhoddah tun ad Jerusalem.
7 Ot hanat malinggop ta'u nimpe an nunhitu ituwen boble an ta'on on nadan nunhituh nan palasyu.
8 Ta wan malinggop ta'u nimpen i'iba an nunhitu ituwen boble.
9 Ya gapu ta wahtu tun Templo hitun numboblayan ta'u ya idasal'u an hanat pumhod hituwen boble.

Psalm 123

123

Hay Dasal Hi Pumpahmo'an I Apu Dios

1 He''a Apu Dios an Ap'apu an wah ad abunyan di pumbagaa' hi boddang.
2 Ta umata' hinan baal an mundinol hinan punhilhilbiyana. Ta athidin da'mi an he"ay dinlonmih mammo' i da'mi.
3 Ot hanat hom'on da'mi bahan Apu Dios te nunhigla tayyay pangat di tatagun da'mi an ay ami tayya bokon taguh pangatda.
4 Te pihupihulon da'mi ya pinalpaligat da'mi hinadan kakadangyan ya mumpunlattuwag an tatagu.

Psalm 124

124

Hi Apu Dios Di Mangibaliw Hi Tataguna

1 Nganne nin di na'at i dita'un tinanud Israel hi'on agge dita'u binoddangan i Apu Dios?
2 Hi'on agge dita'u binoddangan i Apu Dios hidin dimmatongan di mangubat i dita'u
3 ot ma"id ha bahhonan pinate dita'un namin te nunhiglan nangim-bubbungotda
4 an umatdah nan dimmakol an liting hinan wangwang.
5 Ta unhaot gapuh bikah nan liting ya nun'iyanud dita'u.
6 Mu munhana ta'u i Apu Dios ta aggena inyabulut an dadagon dita'uh nadan binuhul ta'u.
7 Ta umat ta'uh nan hamuti an natawang mu binumtik te napa"ih nan tawang.
8 Te hi Apu Dios an nunlumuh ad lagud ya tun luta di bimmoddang i dita'u.

Psalm 125

125

Hi Apu Dios Di Mangipapto' Hinadan Tataguna

1 Hanadan mundinol i Apu Dios ya umatdah nan nabillid hi ad Zion an nihamad hinan nipabunana.

2 Te paddungnay lini'woh dita'u i Apu Dios te hiyay mangipappapto'
i dita'uh inggana an umat hinadan nabillid an nunli'woh hi ad
Jerusalem.
3 Ta adi mabalin an hanadan adi maphod di pangatda di minaynayun
an mun'ap'apu hinadan mangat hinan pohdon Apu Dios.
Te onha athidiy ma'at ot lo'tat ya ta'on on dida ya atonda nadan adi
maphod.
4 Ot hanat ipatigom Apu Dios di maphod hinadan maphod di pangatda
an mangun'unud hinadan tugunmu.
5 Mu di'et dusaom nadan adi maphod di pangatda ya hanat pi'dusam
bo nadan nangiwalong an mangun'unud hinadan tugunmu.
Ta wan luminggop tun numboblayanmin tinanud Israel.

Psalm 126

126

Hay Nammo'an Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Hidin nangibangngadan Apu Dios i dita'uh tun ad Zion hi nalpuwan
ta'uh nan boblen nibaludan ta'u ya paddungnay on ta'u
nun'inop.
2 Ta kimmanankanta ta'u an gapuh amlong ta'u ta hanada'en wah
udum hi boble ya alyonday, Mapmaphod nadan inat Apu Dios i
dida.
3 Ya immannung peman an mapmaphod nadan inatna ta hiya nan
mun'am'amlong ta'u.
4 Ot hanat wagahan da'mi Apu Dios an umat hi aton di udan an
lobngonay natdu' an wa"el.
5 Ta wan hanadan limmuwaluwah nuntanomanda ya
mun'am'amlongdan mun'apit hinadan intanomda.
6 Ta hanada'e nimpen limmuwaluwah eda nuntanoman ya ahida
mungkankantah amlongda an mangiyanamut hinadan inapitda.

Psalm 127

127

Hanan Aton An Agge Inyabulut Apu Dios Ya Ma"id Ha Hilbina

1 Ma"id ha hilbin di binlen nan mangiphod hi bale hi'on bokon hi Apu
Dios di bumoddang hi iphodana.
Ya hi'on bokon hi Apu Dios di mangipapto' hinan ohan boble ya ma"id
ha hilbin nadan mungguwalya.
2 Ya atbohdi an ma"id ha hilbina an eta muntamuh nan mun'awiwi"it ta
ingganah nan ma'ahom on ahita umanamut an gapuh e panama'
hi itanud tun adol.
Te hi Apu Dios ya idatnay mahapul nadan pinpinhodnan tataguna an
ta'on on malo'dah nan timpun di alo'an.
3 Hay imbabale ya wagah an nalpun Apu Dios.
4 Ot hanan mangilog an wada moy imbabalena ya nipaddung hinan
tindalun dakol di panana.
5 Ot mipa'amlong nan tagu an dakol di imbabalena an paddungnay
panana.
Te adi ma'abak hi ena pi'dammuwan hinadan binuhulna.

Psalm 128

128

Hay Gunggunan Nan Mangun'unud I Apu Dios

1 Mipa'amlong nan tagu an mangun'unud hinadan tugun Apu Dios.
2 Te hanan pumbolayana ya umdah hi itanuddan hina'amma ya an namin nadan udum an mahapulda.
Ta mun'am'amlong ya pumhod di nitaguwanda.
3 Ya dakol di i'imbabaledah nan ahawana ta mipaddung hinan ma'abbungan greyp.
Ta na'amungda'e nadan imbabaledah nan pangananda ya nipaddung-dah nadan manulun haping di olibo.
4 Athidiy aton Apu Dios an munwagah hinan tagun mangun'unud i hiya.
5 Ot hanat hi Apu Dios an wahtuh tun ad Zion ya wagahan dita'u ituwen pi'taguwan ta'uh tun luta ta tigon ta'uy pumhodan tun ad Jerusalem.
6 Ya hanat madukdukkey pi'taguwan ta'u ta tigon ta'uy a'apapu ta'u.
Ya hanat minaynayun an waday linggop hitun numboblayanmin tinanud Israel.

Psalm 129

129

Hay Dasal Nadan Tinanud Israel Ta Wan Dusaon Apu Dios Nadan Binuhulda

1 Dita'un tinanud Israel ya nunhiglay napaligatan ta'u an nihipun hi immaliyan handidan a'ammod ta'uhtu.
2 Mu ta'on on nunhiglay namalpaligat nadan binuhul ta'u i dita'u an nihipun hidin hopapna ya agge dita'u inabak
3 an ta'on on paddungnay inaladuday bonog ta'u.
4 Mu hi Apu Dios an nipto' di pangatna ya pinogpognay e pamalpali-gatan nadan tatagun adi maphod di pangatda i dita'u.
5 Ot hanat ma'abakdah gubat ta mibabain nadan ma'hihhiwoh tun ad Jerusalem.
6 Ya hanat umatdah nadan holo' an himmangoh nan atop an adi madne ya maklingdat mateda.
7 Ta umatda boh nan ma"id ha iyatana an adi wingiyon nadan munggapas.
8 Ya hanat ma''id hinadan mala''uh ha mangalih hanat wagahan da'yun Apu Dios.

Psalm 130

130

Hay Dasal Di Ohan Maligatan

1 Nunhigla tayyay inomnoma' Apu Dios.
Ta hiya nan mumpahmo'a' an mumpaboddang i he"a.
2 Ot hanat donglom bahan tun dasal'u ta boddangana'.
3 Innila' Apu Dios an onha nonomnomom an namin nadan numbahu-lanmi ot undan nin waha adi madusa.
4 Mu maphod ahan ta pinakawan da'mi ta wan tumakut amin adi mangunud i he"a.

5 Ot madinola' Apu Dios an manmannod hi pamoddangam i ha"on te
mundinola' hinan hapitmu.
6 Hanan guwalyah nan mahdom ya hihimlonay abigatana.
Ot namama i ha"on an hihimlo' di pamoddangam i ha"on.
7 Ot dita'un tinanud Israel ya hanat mundinol ta'un Apu Dios te
munnananong di pamhodna i dita'u ya nundadaan an mangi-
hwang i dita'u hinadan punligatan ta'u.
8 Ot immannung an hiyay mangihwang i dita'un tinanud Israel hi e
ta'u adusaan an gapuh bahul ta'u.

Psalm 131

131

Hay E Pangidinlan I Apu Dios

1 Adiya' mo munlattuwag Apu Dios ya bokon mo nabaktuy punnom-
nom'uh adol'u.
Ya adi' piliton an aton nadan adi' abalinan.
2 Te ad uwani ya nawada mohpey linggop hi nomnom'u an umata'
hinan golang an napnek an imminum i inana.
3 Ot dita'un tinanud Israel ya mahapul an inaynayun ta'u an mundinol
i Apu Dios hi inggana.

Psalm 132

132

Hay Imbagan Da David I Apu Dios Hi Atonda

1 Hanat adim bahan linglingon Apu Dios hi David an baalmu ya an
namin nadan hinolholtapnan ligat.
2 Ot he"a an ongal di abalinanan Dios an dinayaw handin ammodmin
hi Jacob ya hanat ta'on on din insapatana ya adim linglingon.
3 Te alyonay adi mabalin hi umanamut ya adi mabalin an umeh nan
alo'ana
4 ya adi mabalin an malo'
5 ta ingganah on waha iha"adan nan Kahun an nittuwan nan Hapitmu
an ongal di abalinana an Dios an dinayaw din ammodmin hi
Jacob.
6 Hidin wa amih ad Eprata ya dingngolmi an wada nan Kahun an
nittuwan nan Hapit Apu Dios hidih nan way puntanoman hi
ad Jaar ot emi alan.
7 Ot alyonmiy, Ume ta'uhdih nan tabernakel an ma'alih awadan Apu
Dios ta eta'u mundayaw hidi.
8 Ot dawatonmi Apu Dios an munhitu'ah tun Templo an awadan nan
Kahun an nittuwan nan Hapitmu an mangipatigoh nan ongal an
abalinam.
9 Ya hanat hanadan nipto' an pangat di aton nadan padin munhilbi i
he"a ta wan ikankantan nadan tatagum di amlongda.

10 Ha"on nan pinto'mun patul ot hanat adiya' bahan iwalong i he"a Apu
Dios an gapuh nan imbagam i handin baalmu an hi David.
11 Te he"a an Dios ya adim ibahhoy imbagam te alyom di hay ohah
nadan imbabalena di mihukkat i hiyan mumpatul.

12 Ya imbagam bo an wa'et nanongnan na'na'unnud nadan im-
babalenah nadan tugunmu ya nanongnan didan tinanud di
mapalpalog an mumpatul hi inggana.
13 Te hi ad Zion di pinto'mu hi punhituwam
14 an inalim di, Hituy pinhod'uh punhituwa' an mun'ap'apuh inggana.
15 Ya wagaha' hituwen boble ta kumadangyan ta ta'on on hanadan
nawotwot ya adida makulangan hi anonda.
16 Ya boddanga' nadan padi ta waday abalinanda an mangipa'innilah
nan e' pangihwangan hi tataguh nan punligatanda ta gapuh
amlong nadan tatagu ya it'itkukday kantada.
17 Ya hay ohah nadan holag David di pumbalino' hi nabaktun patul.
Ta hiyay mun'ap'apuh inggana an umat i ha hilaw an nanongnan
dumanaldallang.
18 Ya pumhod ya mundongol hituwen boblen pun'ap'apuwana mu
hanada'en mi'buhul i hiya ya ma'abakdah gubat ta mibabainda.

Psalm 133

133

Hay Maphod Hi Aton Nadan Kimmulug I Apu Dios

Kantan David
1 Nomnomnomon ta'u an mapmaphod ya umipa'amlong an tigtiggon
hi'on mun'u'unnudan nadan tatagun Apu Dios.
2 Te nan athidin pangat ya nipaddung hinan nanginan lana an
inhiitdah ulun din padin hi Aaron ta immayuh ingganah
lubungna.
3 Ya hay pun'u'unnudan ya nipaddung bo hinadan dulnuh nadan billid
an nungngadan hi Hermon ya hinan nabillid hi ad Zion.
Te hituwen nahamad an pun'u'unnudan di lummuh punwagahan Apu
Dios i dida ya pi'taguwona didah munnananong.

Psalm 134

134

Hay Pundayaw I Apu Dios
1 An namin ayun munhilbin Apu Dios an mungguwalyah nan Temploh
nan mahdom ya agat dayawonyuh Apu Dios.
2 Ta ihanggayuh nangappit hinan kuwartun Apu Dios ya intaggeyuy
ta'leyu ta dayawonyu.
3 Ot hanat hi Apu Dios an wadah ad Zion an nunlumuh ad lagud ya
tun luta ya wagahan da'yu.

Psalm 135

135

Madayaw Hi Apu Dios An Gapuh Nadan At'atona
1 Madayaw hi Apu Dios.
Dita'un munhilbin hiya ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
2 Ya ta'on on da'yun munhilbih tun Templo ya dayawon ta'u hiya an
Dios.
3 Dayawon ta'uh Apu Dios te hiya ya maphod di pangatna.
Ya hanat ikanta ta'uy pundayaw ta'un hiya te hiya ya ma'ule.

4 Hiyay numpili i Jacob ya nadan holagna hi tataguna.
5 Ya innila' an hi Apu Dios an dayawon ta'u ya na'abbaktu an ma''id ha nipaddung i hiya hinadan dayawon di udum an tatagu.
6 Ya an namin di pohdonan aton hi ad lagud ya hitun luta ya ta'on on hinadan baybay ya abalinanan aton.
7 Ya hiyay mangipatuluh nadan bugut an malpuh nan pogpog tun luta.
Ya hiya boy mangipa'alih nadan kilat ya udan ya hiyay mangilubus hinadan dibdib hinan nangiha"adana.
8 Ya hi Apu Dios di namate hinadan panguluwan an linala'in imbabalen nadan i Egypt ya nadan hopap di imbabalen di animalda.
9 Ya dakol di nakaskasda'aw an nundusana hinan patul nadan i Egypt ya nadan ap'apun munhilbin hiya.
10 Ya dakol di bobleh dinadagna ya numpatena nadan numpundongol an patulda
11 an umat i Sihon an patul nadan tinanud Amor ya hi Og an patul hi ad Basan ya an namin nadan patul hi ad Kanaan.
12 Ot pun'idatnah nadan tinanud Israel nadan bobleda.
13 Nanongnan he"ay madayaw Apu Dios ya mipa'innilay anabaktum an Dios hinadan mun'atanudan hi ingga'inggana.
14 Te ita'dogmu nadan tatagum ya hom'om nadan munhilbin he"a.
15 Hay dayawon di udum an tataguh udum hi boble ya nadan iniphod di tagu an balitu' onu silber di niyamma.
16 An waday to'oda mu adida humapit.
Ya waday matada mu adida tumigo.
17 Ya waday ingada mu adida donglon ya adida yumahyah.
18 Hanadan mumpangiphod hi atathidi ya ta'on on nadan mundinol i dadiye ya lo'tat ya umatda i dadiye an iniphodda onu nundinolanda.
19 Mu dita'u'en tinanud Israel an ta'on on da'yun holag Aaron ya dayawon ta'uh Apu Dios.
20 Da'yun holag Libay ya an namin ayun mangun'unud i Apu Dios ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
21 Dayawon ta'u nimpeh Apu Dios hi ad Zion hidih nan nunhituwanah ad Jerusalem.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 136

136

Hay Pangipapto' Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Munhana ta'un Apu Dios te hiya ya maphod di pangatna
ya munnananong nan pamhodna.
2 Ot munhana ta'u hinan ma"id ha nipadunganan Dios
te munnananong nimpey pamhodna.
3 Ot munhana ta'u nimpe i Apu Dios an ap'apun an namin di ap'apu
te munnananong nimpey pamhodna.
4 Hiya ya ammunay waday abalinana an mangat hi nakaskasda'aw
ya munnananong nimpey pamhodna.
5 Impatigonay la'ingna hi nunlumuwanah ad lagud
ya munnananong nimpey pamhodna.
6 Ya hiyay nangigopnad hitun lutah nan tu'yap di liting

ya munnananong nimpey pamhodna.
7 Ya hiyay nunlumu hi algo ya bulan
ya munnananong nimpey pamhodna.
8 Ta nan algo ya dumilag hinan mapatal
te munnananong nan pamhodna.
9 Ya limmuna nan bulan ya nadan bittuwon ta diday dumilag hinan mahdom
te munnananong nimpey pamhodna.
10 Hiyay namateh nadan panguluwan an linala'in imbabalen nadan i Egypt
mu munnananong nimpey pamhodna.
11 Ya hiyay nangipangulu i handidan a'ammod ta'un tinanud Israel ta tinaynandah ad Egypt
te munnananong nimpey pamhodna.
12 Ot gapuh nan ongal an abalinana ya impanguluna nimpe handidan a'ammod ta'uh nanaynandah ad Egypt
te munnananong nimpey pamhodna.
13 Ya nunhi"anona nan liting hidin nipotto'dah nan baybay an mumbolah ot pumbalinonah mamaga nan gawwana
te munnananong nimpey pamhodna.
14 Ta nangi'wan handidan a'ammod ta'un tinanud Israel an immagwat
te munnananong nimpey pamhodna.
15 Mu hana'en patul hi ad Egypt an didah nadan tindaluna ya nun'a'altingda i diyen baybay an mumbolah.
Mu munnananong nan pamhod Apu Dios.
16 Ot ipanguluna nadan tatagunah nan agge naboblayan
te munnananong nimpey pamhodna.
17 Ya numpatena nadan ongal di abalinandan papatul
mu munnananong nimpey pamhodna.
18 Ta numpatena nadan nundongol an papatul
mu munnananong nan pamhodna.
19 Ta pinatena nan patul an hi Sihon an patul nadan tinanud Amor
mu munnananong nan pamhodna.
20 Ya atbohdin pinatenah Og an patul hi ad Basan
mu munnananong nimpey pamhodna.
21 Ta nadan boblen dadiyen pinatena ya indatnah nadan tataguna
te munnananong nimpey pamhodna.
22 Ta handidan a'ammod ta'u nimpen tinanud Israel an munhilbin hiyay nangdatana
te munnananong nimpey pamhodna.
23 Hi Apu Dios ya agge dita'u ingnganuy hidin na'abakan ta'u
te munnananong nimpey pamhodna.
24 Te inihwang dita'u hinadan binuhul ta'u
te munnananong nimpey pamhodna.
25 Ya hiyay mangdat hi itanud nadan limmuna
te munnananong nimpey pamhodna.
26 Ta hiya nan munhana ta'u i Apu Dios hi ad abunyan
te munnananong nimpey pamhodna.

Psalm 137

137

Hay Kantan Di Ohan Ni'adawwih Boblena

1 Di'et um'umbun amih nan pingngit nadan wangwang hi ad Babilon ya
kumga ami hi'on nanginomnomanmi nan nadadag an boblemih
ad Zion.
2 Ta inhablemi nadan harpmih nan hapang te indinongmi mon
mangipagangoh i dadiye.
3 Te wa'e on alyon nadan binuhulmi an nangibalud i da'mi di
ikantaanmi dida hinadan ugganmi ikantah ad Zion.
4 Mu nganney atonmin mangikanta hi pundayawmin Apu Dios yaden
wahdi ami i diyen nat'on an boble?
5 Hi'on linglingonmi nan boblemih ad Jerusalem ya hanat adi iyabulut
Apu Dios an ipagangohmi dadiyen harpmih inggana.
6 Ya onha linglingonmi nimpeh ad Jerusalem ta bokon hidiy na'anhan
hi mangipa'amlong i da'mi ot ta'on attog hi adi ami uggan
mungkanta.
7 Hanat adim linglingon Apu Dios nan inat nadan i Edom hi
nangabakan nadan i Babilon i da'min i Jerusalem.
Te analyonday, Hanat pa'dadaggonyuh naen boble ta ma"id ha adi
madadag.
8 Mu da'yu'en i Babilon ya ahi da'yu damdama dadagon.
Ta mun'am'amlong nadan ahi mangiballoh hinan inatyun da'mi.
9 Ta pun'alada nadan goggolang an i'imbabaleyu on nun'ipuhitda didah
nadan batu.

Psalm 138

138

Hay Punhanaan David Hinan Boddang Apu Dios

1 Ongal di punhanaa' i he''a Apu Dios ta hiya nan ikankanta' di
pundayaw'u i he''a hi hinangngab nadan dios di udum an tatagu.
2 Ya ihangngab'uh nangappit hinan Templo ya nundu''una' ta dayawon
da'a an gapuh nan munnananong an pamhodmu ya gapu ta
adim ibahhon aton an namin di ibagam.
Te impa'innilam an nahamad nadan hapitmu.
3 Te hidin numpahmo'a' i he''a ya dingngolmuy dasal'u ot pabikahom
di punnomnom'u.
4 Ot lo'tat ya an namin di patul hitun luta ya dayawon da'a te
dingngolda nadan hapitmu.
5 Ya atbohdin ikankantada nadan inatmu an nangipatigoh nan ongal
an abalinam ya anabaktum an Dios.
6 Mu ta'on on na'abbaktu'a Apu Dios ya pi'ippapto' da'min nababa an
tatagu.
Mu nada'en mumpunlattuwag ya ta'on on nidawwida ya tigtiggom
nadan at'attonda.
7 Ta ta'on hi lini'woha' hi punligatan ya innila' an ipapto'a'.
Ya he''ay mi'hanggah nadan mun'abungot an binuhul'u ta mihwanga'
an gapuh nan ongal an abalinam.
8 Ot hanat atom nadan ninomnommu tuwalin ma'at hi nitaguwa' te
innila' an munnananong nan pamhodmu.
Ot adi da'mi bahan iwalong an limmum.

Psalm 139

139

Hi Apu Dios Ya Innilanan Namin Di Nganneh Diye

Kantan David

1 He''ay nanginnilah wah nomnom'u Apu Dios ya innilam an namin di
a'at'u.
2 Ya ta'on on idanay awada' ya innilam an namin di at'atto' ya
nomnomnomo'.
3 Ya innilam hi'ona' muntamuttamu onu mun'ib'ible te innilam nimpe
tuwalin namin di at'atto.
4 Ya an namin boy hapito' ya innilam an ta'on on agge' ni' hinapit.
5 Ya ipappapto'a' an gapuh nan ongal an abalinam an nipaddung'ah
alad an nili'woh i ha"on.
6 Ta hay nanginnilaam hi atagu' ya adi' ahan ma'awatan.
7 Ot ta'on on idanay umaya' ya innilam ta adi mabalin hi ipa"ayyan
da'a.
8 Te onha mabalin ta umeya' hi ad abunyan ot wahdi'a ya atbohdi hi'on
umeya' hi awadan nadan numpun'ate ot wahdi'a damdama.
9 Ya onha mabalin ta tumayapa' ta ipluy'uh nan way tumuluwan di
algo onu hidih nan way alimuhana
10 ot wahdi'a damdama an mangipadutu' ya bumoddang i ha''on.
11 Ya ta'on on eya' mipa''eh nan munhihillong onu dawato' ta mumbalin
nan mapatal hi hilong
12 ya hiya damdaman numpaddung di panigom hinan mapatal hi
munhihillong.
13 Hidin awada' hi putun ina ya he"ay nunlumuh an namin di
agimangnun di adol'u.
14 Ta hiya nan dayawon da'a te ma"aphod di inatmun nunlumun ha"on.
Ya innila' an maphod an namin di atom.
15 Ya hidin nuwaniya' ni' hi putun ina ya innilam di a'at di immongn-
gala' hidi.
16 Te hidin aggeya' ni' niyayyam ya tinigowa' tuwalin he''a ya intudo'mu
tuwali hi'on atnay algo onu tawon di pi'taguwa' hitun luta.
17 Hanadan nomnomnomom Apu Dios ya dakkodakkol di adi'
ma'awatan.
18 Te onha mabalin ta bilango' nadan nomnomnomom ya adiya'
pa'abbilang te umatdah nadan panag hinan da'ging di baybay.
Mu ta'on on athidi ya hinan bumangona' hi abigabigat ya innila' an
wadawada'a an mumpapto' i ha"on.
19 Ot hanat dadagom Apu Dios hanadan adi maphod di pangatda ta
umaandahtu nadan pumatepate.
20 Te nunhiglay pamihuldan he"a ya dakol di adi maphod an ibagadan
he"a.
21 Ta hiya nan nunhiglay agge' naminhod hinadan humihiwo ya
mungngohen he"a.
22 Ta imbilang'u didah binuhul'u.
23 Ot hanat tigom Apu Dios an namin di a'at'u ya an namin di wah
nomnom'u.
24 Ta ipa'innilam i ha"on hi'on waday adi maphod hi a'at'u ya
intudduwana' hinan nipto' hi ato' ta wan mi'taguwa' hi inggana.

Psalm 140

140

Hay Pumbagaan Hi Pangipapto' Apu Dios

1 Hanat ihwanga' bahan Apu Dios hinadan mumpungngohe ya
mun'abubungot an tatagu.
2 Te numanomnomda tuwalih adi maphod hi atonda.
Ya diday gumalat hi pun'a'awwitan di tatagu.
3 Ya matadom di dilada ta hanan hapitonda ya umat hi gitan di hakuku
an pumate.
4 Ot hanat ihwanga' i dadiyen adi maphod di pangatda ta wan adi ma'at
nan adi maphod an ninomnomdan aton i ha"on.
5 Te didan munlattuwag ya paddungnay nungka''utdah bituh nadan
awo' te pinhoddan mabituwa'.
6 Ta hiya nan alyo' di, He"a Apu Dios di dayawo' ot donglom bahan di
dasal'un mumpahmo' i he"a.
7 Te he''an na'abbaktun Dios ya abalinam an mangihwang i ha"on te
he"ay nangih'ihwang i ha"on hi e' ni'gubagubatan.
8 Ot hanat adim iyabulut an ma'at nadan adi maphod an ninomnomdan
aton.
Te iyabulutmu'e ya namaman iyal'aladan munlattuwag.
9 Ya hanat diday a'atan nadan adi maphod an ninomnomdan aton i
ha"on.
10 Ya hanat pun'ogahmun diday mundalang an apuy onu ipadokpahmu
didah nan mundalang an bitu ta ma''id ha atondan umaan hidi.
11 Ya hanat adim iyabulut an pumhod di nitaguwan nadan tatagu an
pamaaggon dakol di ipabahuldah ibbada.
Ya hanada'en pumatepate ya hanat diday a'atan nadan adi maphod an
nomnomnomondan aton hi udum.
12 Innila' Apu Dios an ihakitmu nadan nun'awotwot.
13 Ta hiya nan ma"id ha bahhona an dida an mangun'unud i he"a ya
maphod di pi'hayyupandan he"a.

Psalm 141

141

Hay Dasal David I Han Mun'ahdom

1 Hanat donglom bahan Apu Dios di dasal'u.
Ta mi'baga'a an umalin mamoddang i ha"on.
2 Ya hanat tun pangitaggeya' hi ta'le' an mundasal ya ibilangmun
umat hinan niyappit an insenso onu umat hinan miyappit hi
abigabigat hinan mun'ahdom.
3 Ot hay dawato' ya adim bahan iyabulut an waha hapito' hi adi
maphod hi gumalat hi pumbahula'.
4 Ya hanat boddangana' ta adi' nomnomon an mangat hi adi maphod ya
adiya' ma'ma'yat hinadan at'atton nadan tatagun mangmangn-
gat hi pumbahulan.
Ya ta wan adiya' e mi'yamu''amung ya mi'mi''an i dida.
5 Hanan paningal nan maphod di pangatnan tagu ya abuluto' te
iphoda'.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya on'uwot idasadasalan dida.

6 Ta hitun pundusaam hinadan a'ap'apuda ta mipadokpahdah nan doplah ya ahida mohpe patiyon nadan ibaga'.
7 Ta ahida mohpe alyon di, Hanadan adi maphod di pangatda ya adi milubu' di adolda ta pamaag ya awakilat nadan tungalda ta umatdah nadan niwakat an batuh nan na'aladun luta.
8 Mu ha''on'e ya he''an na'abbaktun Dios di nanongnah pundinola' hi ihi"uga'.
Ot hanat adim iyabulut an patayona'.
9 Ya hanat ihwanga' hinadan pamalbalin nadan tatagu an adi maphod di pangatda an paddungnay nungka''utdah bituh agaha'.
10 Mu hanat diday a'atan dadiyen ninomnomda an pamalbali i ha"on ta wan ha"on di mihwang.

Psalm 142

142

Hi Apu Dios Di Pumpaboddangan

1 Hi Apu Dios di pumpahmo'a' hi bumoddang i ha"on.
2 Ta ibaga' i hiya nadan inomnoma' ya punligligata'.
3 Ya hi'on ma"id mo ha namnama' ya he''a Apu Dios di mangitudduh ato'.
Te ta'on on idanay umaya' on waday ninomnom nadan binuhul'un aton hi panga"uldan ha"on.
4 Mu ma''id ha ta'on on oha hi naminhod an bumoddang i ha''on.
5 Ta hiya nan mumpahmo'a' i he"a Apu Dios ta he"ay mangihwang i ha"on.
Ya he"ay mahapul'u ituwen nitaguwa'.
6 Ot donglom bahan tun dasal'u ta ihwanga' hinadan binuhul'u te ongal di abalinanda mu ha"on.
7 Ta paddungnay eya' imbalud.
Ot hanat pabikahom di punnomnom'u ta adi minaynayun di umukayunga' ta way ato' an mangipabaktun he''a.
Hanadan tatagum an mangun'unud i he"a ya mi'yam'amlongdan ha"on an gapuh nadan maphod an pangatmun ha''on.

Psalm 143

143

Hay Numpahpahmo'an Bon David I Apu Dios

1 Donglom bahan tun dasal'u an mumpahpahmo' i he''a Apu Dios.
Innila' an nipto' di pangatmu ya adim ibahhon aton di ibagam ot hanat boddangana' bahan.
2 Ya hanat adiya' bahan humalyaon an baalmu ot innila' an ma''id ha taguh agge numbahul i he"a.
3 Hanadan mi'buhul i ha"on ya tinnutinnuda' ta ingganaot abakona'.
Ot paddungnay eya' ibalud i han munhihillong an awadan di numpun'ate.
4 Ta hiya nan amod on'u iwalong di nitaguwa' te ay hanan ma"id mahan mo ha namnama'.
5 Ya nomnomnomo"e din imme'immen tawon ya mipanomnom an namin nadan ina'inatmu.
6 Ta hiya nan intagge' di ta'le' ot mundasala' te he"ay mahapul'u an umata' hinan na'magannan an luta an hihimlonay umudanana.

7 Ot agam bahan Apu Dios ta tobalom di dasal'u te tuwe mahan mo
tayyan ma"id ha namnama'.
Ot adiya' bahan iwalong te iwalonga"e ya ma"id ha bahhonan mateya'.
8 He"ay pundinola' ot hanat hinan amawimawi"it ya ipanpanom-
nommu nan ongal an pamhodmu ya hanat itudduwana' hi nipto'
hi ato'.
9 He''a Apu Dios di paddungnay ihi"uga' ot hanat ihwanga' bahan
hinadan binuhul'u.
10 Ya he''a an dayawo' ya hanat itudduwana' ta hanadan pohdom di
ato'.
Ya hanat ipapto'a' hinan ma'ulen Espiritum ta malinggop di pi'taguwa'.
11 Hanat ipa'annungmu nan imbagam an ihwanga' ta boddangana'
bahan hitun punligata' ot innila' an maphod di pangatmuh
tatagum.
12 Ya hanat gapuh nan munnananong an pamhodmun ha''on ya
dadagom nadan mi'buhul i ha"on an baalmu.

Psalm 144

144

Hay Dasal Nan Patul An Hi David

1 Madayaw hi Apu Dios an paddungnay doplah an ihi''ugan te hiyay
nangdat hi bikah'u ya nuntuddun ha"on an mi'gubat.
2 Ongal di pamhodnan ha"on ya hiyay bumoddang ya mangihwang i
ha"on.
Te pangabakona' hinan e' pi'gubatan on numbalinona' hi ap'apun
dadiyen boble.
3 Ot nomnomnomo"e Apu Dios ya undan nganne ami nin an tatagu ta
e da'mi pa'annomnomon i he''a.
4 Ya na'omtang ya abuh han pi'taguwanmi an umat amih nan a''o onu
dibdib an hin'omtang ya nama"id.
5 Daan mo bahan Apu Dios ta iluwatmuh ad abunyan ta duma"ul'a ta
dapaom nadan billid ta umahukda.
6 Ya hanat ipa'alim di kilat an ay papan di panam ta pun'ipto'muh
nadan binuhulmu ta wan ahibubuttikanda ta miwakatda.
7 Ya daan mo bahan ta ta'on on nee'ahnah nan awadam ya guyudona'
ta ihwanga' hinadan binuhul'u an malpuh udum hi boble te
paddungna tayyay mun'altinga'.
8 Dadiyen binuhul'u ya ma'layyahda te ta'on on agge immannung on
isapatada.
9 Mu ha"on'e ya ikantaan da'a Apu Dios hi balun kanta an idihhan'un
ipagangoh nan lira ta pundayaw'un he"a.
10 Te he"ay uggan bumoddang hinadan udum an patul ta nangabakdah
gubat.
Ya ta'on on ha"on an hi David an baalmu ya he''ay mangih'ihwang i
ha"on.
11 Ot ad uwani ya hanat ihwanga' bo hinadan ma'layyah nimpen
binuhul'u an nalpuh udum hi boble te ta'on on layah on
isapatadan alyonday immannung.
12 Ya hanat hanadan mumpangilog an linala'in imbabalemi ya umat-
dah nadan nitanom hinan malumong an luta ya atbohdih nadan

144:5 144:5 Psalm 104:32 **144:6 144:6** Psalm 18:14

binabai ta a'apgohanda ta umatdah nadan nun'a'alkusan an tu"ud hinan palasyu.
13 Ya hanat mamapnuy alangmih nadan apitonmi ya hanat mun'a'ahlag nadan kalneromi ta dumakkodakkolda ta ma'apnalan nadan pumpastolanmi.
14 Ya hanat ma''id ha maballuh nadan inlum di bakami.
Ya hanat ibaliw da'mih nadan mi'buhul i da'mi ta adi ami bo mumbalin hi balud hi udum hi boble ya ta ma"id mo ha atatakut hi ma'ma'at hitun boblemi hi lummuh emi umukayungan.
15 Ot mipa'amlong nan himpamoble an pangatam i danaen namin te he"a Apu Dios di dayawonda.

Psalm 145

145

Hay Pundayaw I Apu Dios

Kantan David

1 Dayawon da'a Apu Dios an na'abbaktun patul.
Ya he"ay daydayawo' hi ingga'inggana.
2 Abigabigat ya munhanaa' i he''a ya he"a nimpey dayawo' hi ingga'inggana.
3 Immannung an na'abbaktu'a Apu Dios ta hiya nan he''ay madayaw te hanan ongal an abalinam ya ma"id ha nipaddungana.
4 Ot hanadan nakaskasda'aw an ina'inatmu an ipatigan nan ongal an abalinam ya mibanagbagah nadan mun'atanudan.
5 Ya dadiyen mangipatigoh anabaktum an Dios di mipapanomnom i ha"on.
6 Ta ibagbaggan di tatagu dadiyen nakaskasda'aw an ina'inatmu.
Ya ta'on boh on ha"on ya ipa'pa'innila' nan anabaktum an Dios.
7 Ta mun'am'amlong nadan tatagu an mangikankantah nan amaphodmu ya nan a'at nan nipto' an pangatmun Dios.
8 Immannung Apu Dios an ma'ule'a ya ongal di homo'mu ya adi hi kittang on bimmungot'a.
Ya munnananong nan ongal an pamhodmu.
9 Ya maphod di pangatmun namin hinadan limmum an ma''id ha pangipangngelam hi homo'mu.
10 Ya an namin nadan limmum Apu Dios ya dayawon da'a an namamah nadan mangun'unud i he"a an dayawon da'a ya munhanadan he"a.
11 Ya atbohdin ibanagbaggada nan anabaktun di pun'ap'apuwam ya nadan nakaskasda'aw an ina'inatmu an mangipatigo hinan ongal an abalinam
12 ta wan mipa'innilah atagutagu nan a'atmu an Dios.
13 Hanan pun'ap'apuwam Apu Dios ya munnananong an ma"id ha pogpogna.
Ya ma"id ha ibahhom hinadan ibagam ya an namin di atom ya mipatigoy ulem.
14 Te boddangam nadan maligatan ya pabikahom nadan kimmapuy di punnomnomna.
15 Ta hiya nan an namin nadan limmum Apu Dios ya he"ay pangidinolanda hinadan mahapuldah binigat.

16 Ta adida makulangan hinadan mahapulda te ma"apnekdah nadan idatmu.
17 Hi Apu Dios ya nipto' di pangatna ya an namin di atona ya mipatigoh nan ongal an pamhodna ya homo'na.
18 Ya nidadaan an bumoddang hinadan nahamad di dinoldan mangibagan hiya hinadan mahapulda.
19 Te idatnan namin di mahapul nadan mangun'unud i hiya ya donglonay dasaldan mumpahmo' i hiya ta ihwangna didah nadan punligatanda.
20 Ya ipappapto'na nadan naminhod i hiya.
Mu hanada'en mangamangat hi adi maphod ya dadagona dida.
21 Ta hiya nan ha"on'e ya pohdo' an dayawon hi Apu Dios.
Ot hanat athidin namin nadan limmuna an hiyay dayawondah ingga'inggana.

Psalm 146

146

Hay Pundayaw I Apu Dios
1 Madayaw hi Apu Dios.
Ta hiya nan ha"on'e ya hiyay daydayawo'.
2 Hiyay dayawo' hi ad uwanin atagu' ta ikankanta' di pundayaw'un hiya.
3 Hanat bokon hanadan ap'apuh tun lutay pundinolan ta'u te umman adida abalinan an mangihwang i dita'uh nadan punligatan ta'u.
4 Te ta'on on dida ya lo'tat ya mateda ta mibangngadda damdamah nan lutan nalpuwan ta'u ta nadan ninonomnomdan aton ya mapogpogda.
5 Ot mipa'amlong nan tagu an hi Apu Dios an dinayaw din hi Jacob di bumodboddang i hiya ya hiyay nanongnah pundinolana.
6 Hiya nan Dios an nunlumuh ad lagud ya hitun luta ya ta'on on hinadan baybay ya an namin nadan wada.
Ya hiya nan Dios an adi mangibahhoh hi ibagana.
7 Ya hiyay mangita'dog hinadan mapalpaligat ya hiyay mangdat hi anon nadan ma'a'agangan.
Ya hiyay mangipilubus hinadan nun'ibalud.
8 Ya ipaphodna nadan nun'apilok ta tumigoy matada ya pabikahona nadan kimmapuy di punnomnomda.
Ya ongal di naminhodna hinadan mangun'unud i hiya.
9 Ya ipapto'na nadan ni'iboblen dita'u ya atbohdi nadan nabalun binabai ya nadan nun'apuhig.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya tigona ta adi ma'at nadan ninomnomdan aton.
10 Dita'un tinanud Israel ya hanat nomnomnomon ta'u an hi Apu Dios di munnananong an patul ta'u.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 147

147

Hay Pundayaw I Apu Dios
1 Madayaw hi Apu Dios.

Mapmaphod hi'on ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya te hiya ahan di madayaw.
2 Te ipaphodnah ad Jerusalem ya ipa'anamutna nadan ibba ta'un tinanud Israel an numbalin hi balud hi udum hi boble.
3 Ta pa'amlongona nadan minomnoman ya agahana nadan hugatda.
4 Hi Apu Dios ya ninomnomna tuwali hi'on atnay bilang di bittuwon hi wadaona ot ngadananay hinohha i dida.
5 Ta immannung an na'abbaktu ya ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'u.
Ya ma"id ha lukud di la'ingna.
6 Boddangana nadan nun'awotwot mu hanada'en adi maphod di pangatda ya ipababana dida.
7 Ot hanat ikankanta ta'uy punhanaan ta'un hiya an idihhan ta'un ipagangoh nadan harp.
8 Hinophopanah ad lagud hi bugut ya hiyay mangipa'alih udan ta humangoday holo' hinadan nabillid.
9 Ya idatna boy itanud nadan animal ya ta'on on hay anon nadan impah di gayang hi'onda mumpiyak hi inagangda.
10 Bokon hay bikah nadan kabayu onu tindalu di umipa'amlong i hiya.
11 Te hay umipa'amlong i hiya ya nadan tatagun mangun'unud i hiya ya mundinol hinan munnananong an pamhodna.
12 Ot da'yun i'iban i Jerusalem, hanat dayawon ta'uh Apu Dios an Ap'apu ta'u.
13 Te hiyay mangipappapto' i dita'u hitun numboblayan ta'u.
Ya hiya boy munwagah i data'un tataguna.
14 Ot ipapto' dita'u nimpe ta wan luminggop tun numboblayan ta'u.
Ya paphodonay itanom ta'u an umat hinadan wit ta dakol di itanud ta'u.
15 Ya an namin di imbaganan ma'at hitun luta ya adi mibahhon ma'at.
16 Ya mabalin bon ipa'alinay ma'pullaw an dalallu ta mihophopdah tun luta.
17 Ya mabalin an ipa'alinay dalallu an ay kikkitang an batu ta nunhiglay kotol an adita pa"itpol hi tuningna.
18 Ya ahina bo ibaga ta ma'upol nadan dalallu ya impa'alinay dibdib ta dumuluy dadiyen nalunaw ta ay wangwang.
19 Dita'un tinanud Israel di nangipa'innilaanah nadan tuguna ya tudtuduna.
20 Mu aggena impa'innilah nadan tataguh udum hi boble ta hiya nan aggeda innila dadiyen tuguna.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 148

148

An Namin Di Nalmu Ya Ipabaktudah Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ot an namin ayu an wah ad abunyan ya hanat dayawonyuh Apu Dios.
2 Ta an namin ayu nimpen wah ad abunyan an umat i da'yun anghel ya agayu ta dayawonyuh Apu Dios.
3 Ya ta'on on he"an algo ya he"an bulan ya da'yun namin an bittuwon ya hanat dayawonyuh Apu Dios.

4 Ya atbohdin he"an ma'alih ad lagud ya da'yun liting ya hanat dayawonyu damdamah Apu Dios.
5 Te ammunay hapitna ya nalmun namin di wada ot an namin ta'un limmuna ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
6 Hiyay nangihamad an nangiha"ad hinadan limmunah nadan awadanda ta adida mabalin an madlig.
7 Ot dita'un namin an wahtun luta ya da'yun wahnan baybay ya ta'on on da'yun o"ongal an animal hinah dallomna ya dayawon ta'uh Apu Dios.
8 Ya atbohdin da'yun kilat ya dalallu ya puwo' an mangun'unud hinan ibagana
9 ya ta'on on da'yun billid ya da'yun nabillid ya da'yun bungbunga"an ya da'yun kayiw an sedar ya hanat dayawonyu damdamah Apu Dios.
10 Ya an namin an animal an na'amo ya ta'on on nadan atap an animal ya da'yun hamuti ya da'yun mungkaddapan ya hanat dayawonyuh Apu Dios.
11 Ya ta'on on da'yun patul hi abobboble ya an namin ayun tatagu ya ap'apuh tun luta, hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
12 Ya ta'on on da'yun u"unga ya mumpangilog an binabai ya linala'i ya da'yun a'amamma ya i'ininna, hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
13 Ot an namin ta'u nimpe ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
Te hiya ya na'abbaktu an ma"id ha nipaddungana.
Ya ma"id ha nipaddungan nan ongal an abalinanah tun luta onu hi ad lagud.
14 Hiyay bimmoddang i dita'un pohpohdonan tataguna an tinanud Israel ta ongal moy abalinan ta'u.
Ot hanat an namin ta'u ya dayawon ta'uh Apu Dios.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 149

149

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Hanat ikantaan ta'uh Apu Dios hi balun kanta hi pundayaw ta'un hiya hinan a'am'amungan ta'un mangun'unud i hiya.
2 Ta mun'am'amlong ta'un tinanud Israel hinan nunlumu i dita'u.
Namama i da'yun nunhituh ad Zion an hanat mun'am'amlong ayuh nan balun patulyu.
3 Ya hanat manayo ta'u ya usalon ta'u nadan harp ya tamburin an mundayaw i Apu Dios.
4 Te dita'un tatagunay mangipa'amlong i hiya.
Ya boddangana nadan mumpada"ul ta abakonda nadan binuhulda.
5 Ot da'yun i'iba an mangun'unud i Apu Dios, hanat mun'am'amlong ayu hi nangabakanyu.
Ta ta'on on hinan hilong an wada ayuh nan alo'anyu ya mungkankanta ayuh amlongyu.
6 Ya hanat ikankantayuy pundayawyun hiya an ta'on on pingngolyuy ispadayu.

7 Ta eyu gubaton di abobboble ta pun'abakyu dida ya dinusayu nadan
tataguhdi.
8 Ta tiliwonyu nadan patulda ya a'ap'apuda ya numbangkilinganyu
dida
9 ta madusada nimpe an miyunnudan hinan imbagan Apu Dios an
dusada.
Ya i dadiye damdamay ipabaktuwan nadan mangun'unud i hiya.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 150

150

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Da'yun wah ad abunyan ya dayawonyuh Apu Dios hinan Templona.
2 Ot dayawon ta'u an gapuh nadan nakaskasda'aw an ina'inatna an
mangipatigoh nan ma"id ha nipaddungana an abalinana ya
anabaktuna.
3 Ot ipagangohyu nan trampeta ya harp ya lira ta idihhan ta'un
ikankanta nadan pundayaw ta'un hiya.
4 Ya tobabonyu nadan libbit ta manayo ta'u ya atbohdin ipagangohyu
nimpe nadan harp ya ungngiyung.
5 Ya pun'ipagangohyu nadan simbal ta pundayawyun Apu Dios.
6 Ot an namin ta'un waday yahyahna ya hanat dayawon ta'u hiya.
Madayaw hi Apu Dios.